PAVLI DE PALACIO GRANATENSIS, S. TH. D. ET IN inclyta Lusitanorum Conimbricensi Academia, S. Scripturæ professoris,

ENARRATIONES *in sacrosanctum Iesu Christi Euangelium secundum Matthaum.*

Omnia Ecclesiæ iudicio submissa sunto.

LVGDVNI,
Apud Heredes Iacobi Iuntæ.
M. D. LXIX.

SERENISSIMO PRINCIPI, ET CARDINALI AVGVSTISSIMO, HENRICO, Maximi Regis Emmanuelis filio, &c.

PAVLVS DE PALACIO, S. D.

CONSECRAVERAM olim celsitudini tuæ, Pontifex & Princeps Augustissime, primum ingenij mei specimen, id est Scholia, quæ mihi in Caietani Summã edere, & in lucem proferre mandasti. Opus quidem illud exiguum: sed profectò nec ingratum, nec inutile. En nunc iterum prodeo, longius multò difficiliúsque opus, Commentaria scilicet in D. Matthæum, C. tuæ consecraturus. In quibus, omnia ferè, quæ summis ingeniis, exquisitaq́; doctrina Theologi in D. Matthæum scripserunt collegi. Quibus ea, quæ mihi multùm, diúque cogitanti, noua occurrerunt, adieci: atque ita opus composui, non spernendæ, vt spero, vtilitatis. Id verò, C. tuæ multis nominibus erat dedicandum.

Primùm, quòd omnia mea, imò & me ipsum, me tibi debere, nemo est, qui possit ignorare, si me cognouerit. Deinde, cui debetur Euangelij enarratio, nisi illi cui est in vniuerso hoc regno Euangelij cura commissa? id est: Cui fidei explicatio debetur, nisi summo Fidei Censori? Imò verò cui potiùs erant nuncupandi Commentarij in Euangelium, quàm C. tuæ, in quo adeò Euangelica vita resplendet? Docet Matthæus Christianas virtutes: at quis est inter nostri æui Pontifices, qui eas tam præclarè & opere præstet, & exemplo commonstret? Vt videri Deus possit, tibi vni, omnia Principis, simul & Pontificis insignia & ornamēta impertiri voluisse. De quibus inuitus taceo: malo enim, inter eos qui modò viuunt, tuarum maximarū, clarissimarúmque virtutum parcissimus laudator, quàm inter posteros blandus assentator videri. Suscipiat ergo, C. tua, Opus hoc nostrum, ea animi serenitate & benignitate, qua quæ pia sunt, suscipere solet, & me ex clientibus tuis minimum, vt solet, fouere ne desinat.

Conimbricæ Nonis Iunij, M. D. LXIIII.

ARGVMENTVM AD LECTOREM, IN QVO OPERIS RATIO MONSTRATVR.

DVM Salmanticæ Philoſophiam profiterer, erat mihi ſemper in ore Plato, Ariſtoteles, Galenus, cæterique Philoſophi. Ea enim ratione diſcipulorum & frequẽtiam, & gratiam demereri me poſſe credebam. Tetigit interim animum religio quædam. Quid? Semper Ariſtotelem velut crambem repetam? nunquámne me ad ſtudia priora reuocabo? Placuit hæc cogitanti, omnem ſtudiorum meorum alacritatem D. Matthæo conſecrare. Excutio diuites illas Salmanticenſes bibliothecas. Congrego pluſquam viginti Authores: vnde ſanam intelligentiã, & puram D. Matthæi lucem haurirem. Incipio legere, & quæ videbantur ſelectiora, chartis commendare. Procedit Opus, primùm quidem rude, & impolitũ. Placuit poſteà meliore ordine cæptũ opus abſoluere. Vt ſcilicet quoduis Euangelij caput, in certas partes diſtribuerem, & ſigillatim: Primùm, quæ Sancti præclarius ſcripſiſſent: demum quæ ego magno labore inueniſſem, afferrem. Placuit verò Auctorum dicta in vnum Tomum: noſtra in alterum congerere. Damus nunc noſtra, daturi poſteà quę Sancti ſcripſerunt. Habet Lector inſtitutũ noſtrum. Quam verò labor hic vtilis ſit futurus, fidus teſtis tempus erit. Sed ſi diuinare licet, multæ ſunt rationes, quæ bene ſperare iubeant: paucæ, quæ animum deſpondere cogant. Primùm enim (vt cæteras taceam) de his ſermo ſit, qui concionãdo populum docent: quis tam cæcus eſt, qui non videat, à quantis laboribus labor iſte noſter eos liberet? In ſingulis enim concionibus: multi ſunt illis euoluendi libri: vt vnam aut alteram rem inſignẽ inueniant, quibus veluti gemmis cõcionem illuſtrent. At in hoc Opere, omnia parata reperient, omnia ſunt ad manum

diues mensa exposita est. Deuorauimus nos hoc legendi tædium, nec dubito, quin lectissima quæq; ex his quæ ab aliis scripta sunt, in hos Commẽtarios ego transfuderim. Est igitur liber hic plurium librorum loco, si non omnibus studiosis, certè pauperibus iter facturis, & occupatis: quibus aut nõ vacat, aut non licet plures libros, vel habere, vel legere. Iam verò, quę nos ex diutissima & intentissima meditatione aliorum scriptorũ dictis adiecimus, non minimo cõmodo concionatoribus futura speramus. Tot enim viri & doctissimi & grauissimi hæc nostra viderunt, examinarunt, & probarũt vt vix credam non omnibus placitura, quæ illorum tam grauibus iudiciis tantopere placuerunt. Imò verò (liceat enim audacter vera loqui) tot viri, & sanctitate, & eruditione clarissimi, quotidiano velut conuitio, huius à me libri editionẽ efflagitauerunt, aut extorserunt potius vt stultus videri non possim, si opus hoc, multis commodo & voluptati futurum sperem. Præsertim cùm summum à me studium adhibitum sit: vt nostra hęc, omnino cõsentirent cum sanctissima nostra Religione, quam sancta Ecclesia Romana & seruat, & docet. Plus enim quàm duodecim viri acerimo iudicio, & singulari eruditione præstãtes, opus nostrum lustrarunt, perlustrarũt: iterum atque iterum accuratè legerunt: & Christo gratia, vno eodémque consensu illud approbarũt. Sicubi verò lapsus sum, (quæ humana inscitia est) errati veniam supplex precor. Et me, ac mea Romanæ, Ecclesiæ, & doctis iudiciis libẽtissimè submitto. Deum igitur Opti. Max. precor, vt sicut Opus hoc maximo labore, incredibili diligẽtia, summa animi intentione absolutum est: ita & Christi gloriæ seruiat, & magnam Lectoribus vtilitatem afferat, Amen.

Concessa est facultas, ab Inquisitore & Ordinario, vt hoc Opus excuderetur.

INDEX

INDEX RERVM ET NOMINVM INSIGNIORVM HVIVS OPERIS.

*

D

E

sua

Liliæ

Pecca

Præla

V

Z

FINIS INDICIS.

PAVLI DE PALACIO IN EVANGELIVM IESV CHRISTI, ſecundum Matthæum, Procemium.

*

SACRI HVIVS libri titulus eſt, EVANGELIVM ſecundũ Matthęũ, vt Græci codices habent. Porrò Grammatici docent, Euangelium ſignificare lætum nuncium: licet afferant, ſignificare etiam ea munera, quæ fœlicia nuncia afferenti dari ſolebant: & ea ſacrificia, quæ pro lætis nunciis diis ſuis, antiquitas offerebat. Hoc loco planum eſt Euangelium accipi, pro nuncio læto, ſicut, & Apoſtoli hoc verbo ſemper vſi ſunt. Reliquum igitur eſt videre quódnam hoc nuncium ſit adeò fœlix, & fauſtum: vt per antonomaſiam Euangelium dici meruerit. At quia res & grauiſsima, & huius libri radix ſolidiſsima eſt, idcirco mihi explicãda altius erit.

Creatus eſt homo in bonis omnibus quæ & illum à Deo recipere, & Deum illi donare decebat. Creatus eſt itáque in gratia, & ideo deiformis, vnúſque cum Deo ſpiritus, Id enim arbitror eſſe, quod in Geneſi dicitur: Ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creauit eos: quaſi diceret: Deos quoſdam ſimiles ſibi fecit. Creatus igitur Adam, & reliqui in eo homines, amici Dei, filij Dei, hæredes Dei, mũdi domini, dij quidam: nihil igitur erat illis aduerſum, nihil eos affligere aut turbare poterat. Reges enim erant, quibus omnia

1. Cor. 6
Gen. 1
Ita Cirillus
Pſal. 8

ferè subdebantur ad libitum. Nihil illis necessariæ sapientiæ deerat (ignorantia siquidem illa peccati pœ
Eccl 11 na est: iuxta Sapientis dictum: Error & tenebræ pecca-
Gene.1 toribus sunt concreatæ.) Nihil illis bonitatis deerat, vt decebat eos, qui domini erãt rerũ valde bonarum. Nihil habebant in corpore aut debile, aut deforme: vt quos Deus suis fecisset manibus, & quos si ipsa natura fecisset tales fecisset: erat enim tunc recens, ac ideo valentissimá. Ad imaginem ergo suam creauit eos, quia Deos quosdam in terra produxit.

Sed hanc tantam fœlicitatem, has tantas diuitias solum peccatum potuit absorbere, & exhaurire. Deus igitur ille terræ, in tanto honore cùm esset, non intel-
Psal.48 lexit, factus iumentum est. Decidit ergo rex ille, mundi Dominus, Deus terræ: decidit in eam quam solus Deus recensere potest calamitatem & miseriam. Amicus, inimicus factus est: rex cœli & terræ, seruus factus est peccati & dæmonis: sapientissimus ille, iumentum insipiens factus est: hæres futurus cœli, hæres fit inferni, vbi eas exoluat pœnas, quas in cœlo erat habiturus delicias. Et planè sicut diabolus pullus è cœlo fuerat in infernum: ita & homo expellitur è paradiso, in terrã quam habitamus, quæ post peccatum infernus quidam est: aut certè sepulchrum est hominum, qui ex paradiso, vt mortui eiecti sunt. Eiiciuntur mortui è domo in sepulturas: ita eiecti sunt homines, è paradiso in hunc mundum. Vt iam quæri nobis non liceat, cur tot in hoc seculo nos mala premant? sanè premunt, quia in sepulchro, imò in quodã inferno sumus.

Neque fuere contenti homines semel peccasse, ac in tot mala decidisse, addunt peccata, peccare pergũt,
Gene.6 corrupit omnis caro viam suam, omnes sicut oues er-
Psal.13 rauerunt, corrupti sunt, abominabiles facti sunt, non erat qui faceret bonum, non erat vsque ad vnum. De-
Rom.11 mum conclusa erant omnia sub peccato. Crescebat

homini indies in intellectu tanta ignorantia, vt insipiens diceret: Non est Deus: & ex sapientibus plurimi pro diis colerent volucres, serpentes, quadrupedes. Crescebat in voluntate viciorum phalanx: sensus enim & voluntas hominis ad malum prona erant ab adolescentia. Sed quod erat omnium malorum radix, crescebat cupiditas, quam Theologi fomitem: Paulus hominem veterẽ, hominem peccati, carnem, Adam terrenũ nominat. Hoc iugo domabat diabolus homines Hoc erat sceptrum exactoris de quo meminit Isaias.

Psal. 13
Rom. 1
Gen. 8
1. Tim. 6
Rom. 6
Isaie 9

Quo verò crescebat in homine culpa, crescebat in Deo indignatio & ira: adeò vt diceret, tactus dolore cordis intrinsecus: Pœnitet me fecisse hominem: & ita sæuiebat Dominus, vt Deus vltionum diceretur, & frequenter in hæc verba prorumperet: Num super his tacebo, super his non visitabo, super his non indignabor, aut super gente huiuscemodi non vlciscetur anima mea? Ecce furor meus & indignatio mea conflatur super locum istum, super viros & super iumenta, &c.

Gen. 6
Psal 93
Iere. 5. 9

Iam vbi Deus erat irritatior, hoc & angeli erant hominibus magis infensi. Cœlum firmissimis seris clausum erat ne pateret ascensus ad illud. Rursúmque adeò erat occlusum, vt mãdaret Dominus nubibus, ne largius super genus hominum diuina pluerũt auxilia. Cœlum ergo erat æneũ, ne cœlestia ad nos venire, nisi difficilè possent. Erat chaos firmatum, ne ex nostris ad cœlestes, néve ex illis ad nos plenũ cõmercium esset.

Isaie 5
Deut. 28
Luc. 16

Quòd si hic erat cœlestium status, iam expende, qualis terræ etiam esset? omnia erant plena peccatis & peccatoribus, idolis & dæmonibus. Luxit & elanguit terra, confusus est Libanus & obsorduit, & factus est Saron sicut desertũ. Gladius Domini inebriatus erat sanguine, incrassatus erat adipe agnorũ & hircorum, de sanguine medullatorum & arietum. In domibus oriebantur spinæ & vrticæ & paliurus in munitioni-

Isaie 30
Isa. 34

bus eius. Fœtebat mundus vt Sodoma, & ex eo fumus
Gen 18 & clamor ascendebat sicut Sodomorum. Erat orbis,
Isaiæ 9 regio vmbræ mortis, regio tenebrarum. Et vt nihil deesset infœlicitati, & miseriæ: erat via in infernum ampla,
Isaiæ 5 cunctis trita. Dilatauit infernus sine numero animam suam, & aperuit os suum sine termino. At via virtutis, via iustitiæ, nulla comparebat. Dissipatæ sunt
Isai. 33 viæ, cessauit transiens per semitam, irritum factum est pactum, proiecit Dominus ciuitates, non reputauit
Psal. 101 homines. Erat ergo totus orbis plenus tenebris, plenus iumentis, plenus compeditis, plenus filiis interemptorũ à dæmone. Hæc erat miseranda sęculi facies.

Aderant nihilominus Philosophi profitentes, se ad
Matt. 15 fœlicitatem suos auditores prouecturos: sed quid facerent cæci cæcos ducẽtes, nisi cũ cæcis in foueã cadere?

Vnicum erat confugium, lex illa vetus, quæ cùm lex Dei esset, videbatur opem tantis malis allatura.
Rom. 5 At verò & illa tam illustris lex subintrauit: vt abunda-
Rom. 7 rent peccata, non quòd illa mala esset, imò lex spiritalis erat: at erant homines carnales & venundati sub peccato, & propterea quod lex illa vetabat, maiore desiderio cupiebant, & in contrarium eius ferebantur effrænes: & cùm lex non haberet in se, nec præstaret
Rom. 8 vires cultoribus suis ad sui obseruationem, homines cupiditate sua irritati, & à lege non adiuti in peiora
Rom. 7 labebantur. Ideo enim lex dicebatur infirma & ege-
Heb. 7 na, & quòd neminem posset ad perfectum adducere,
Heb. 8 vt quæ vmbra esset, non ipsa rei veritas. Iam nulla
Concil. erant veteribus Iudæis sacramenta: quæ gratiam ani-
Flor. mæ tribuerent, quæ lumen inferrent intellectui, quæ ignem supponerent appetitui: tota versabatur lex vetus
Hebr. 9 in quibusdam iustificationibus & culturis, non animę, sed carnis. Impossibile enim est sanguine hircorum
Heb. 10 aut taurorum auferri peccata.

Hæc cùm agnoscerent pauculi illi, qui tunc erant

iusti

iusti, terram lachrymis rigabant, aërem gemitibus replebant, cœlum clamoribus pulsabant: vt misericors Deus iam tandem tantæ miseriæ opem ferret. Iacob dicebat: Salutare tuum expectabo Domine. Dauid di- *Gen.49*
cebat? Deus misereatur nostri, & benedicat nobis. & *Psal.66*
rursus: Ostende nobis Domine misericordiam tuam, *Psal 84*
& salutare tuum da nobis. & iterum: Qui sedes super *Psal.79*
cherubim, manifestare coram Beniamin & Manasse, excita potentiam tuam & veni, vt saluos facias nos.
Isaias dicebat: Emitte agnum Domine, dominatorem *Isaie 16*
terrę, de petra deserti ad montem filię Sion. Et iterum: *Isaia 64*
Vtinam disrumperes cœlos, & descenderes. Ieremias instabat, vt fideles sui temporis dicerent: Salua domi- *Ierem.31*
ne populum tuum, reliquias Israël. Stultus fuero si cuncta Prophetarum desideria & omnes eorum clamores recensere velim. Id adduxisse satis est, quod Salomon pro ecclesia Canticum concinnauit, cuius primi capitis prima verba, & vltimi capitis prima etiam verba, immensum sui seruatoris proferunt desiderium.
Canticum ita incipit: Osculetur me osculo oris sui. *Cant.1*
Ita verò finit: Quis mihi det te fratrem meum, &c. *Can.vlt.*

Iam mecum Lector cogita, si his tantis desideriis, si hominibus tanta miseria plenis, aliquis voce excelsa inclamaret: O miseri hactenus mortales, ô viri habi- *Isaia 9*
tantes in Sodomis, & in regione vmbræ mortis, ô vos *Psal.95*
omnes qui in inferno paulominus habitatis, lætum nuncium vobis affero, fœlix nuncium. Venit Seruator, adduxit secum omnia bona, depellet vestra omnia mala. An non tibi videtur lætissima hæc annunciatio? an non videtur nuncium, quod solum Euangelij nomine dignum sit? an non hoc tale nunciũ fuit, quale nec antè, nec posteà simile audiet orbis? Hoc igitur est nũcium quod Matthæus Sacer, libro Sacro hominibus recẽset. Hoc est Euangeliũ quod Matt. enarrat. Idcirco meritissimè librum suum, EVANGELIVM nominauit.

Porrò totius Euangelij summa hæc est: Deus de
Iere.31 cœlo descendit, charitate perpetua ductus, miserans
nostri, carnem nostram sibi copulauit: ac ita homines
Rom.5 ex inimicis Dei, amici facti sumus. Cùm inimici esse-
mus, inquit, reconciliati sumus per mortem Filij eius.
Rom.8 Ex iumentis facti sumus filij, ipse enim spiritus testi-
monium reddit spiritui nostro, quòd sumus filij Dei.
Rom.8 Ex hæredibus inferni, hæredes cœli facti sumus. Si
enim filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, & cohæ-
redes Christi. Factum deníq; est per Christum vt vbi
Rom.5 abundauit delictum, superabundaret & gratia, vt si-
cut regnauit peccatum in mortem: ita & gratia regnet
per iustitiam, in vitam æternam, per Christum.

Hæc ô Lector, audis ita generatim collecta, eadem
Rom.5 audi aliquanto latius explicata. Sicut peccante Adam,
1.Cor.15 omnes peccauimus, & illo moriente, omnes nos mor-
tui sumus (mors enim in omnes pertransit) ita & car-
ne nostra Verbo Dei copulata, in Christo sumus om-
Coloss.2 nes Christiani. Sumus enim facti eius membra. Ac
Verba sũt ideo in eo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes se-
Leon. pa. pulti, omnes suscitati sumus. Eius igitur sanguis (quan
epist.95. tum ex se erat) iam mundauit nostra delicta: eius mors
& pœnæ, ex se, pœnas delictis nostris debitas exolue-
runt: illo igitur Dei amico, nos sumus amici, quæ illi
conueniunt (iuxta modum nostrum) conueniunt &
nobis. Quid amplius videbatur optandum? sanè nihil.

Sed audi. Constituit hic Seruator septem in eccle-
sia sua fontes, gratiæ plenos, vt nemo sit, qui gratiam
Dei cupiat, qui lucem Dei optet, qui iustitiam Dei de-
sideret: qui non facilè ex hisce fontibus haurire possit
Isaiæ 12 si velit. Haurietis, inquit Isai. aquas in gaudio de fon-
tibus Saluatoris, ídque non magno sumptu, aut labore.
Isaiæ 55 Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis
Concilio argentum venite, &c. Certè in baptismo vt filius Dei
Trident. efficiaris, id vnum requiritur, vt peccata quæ fecisti

non tibi placeant, sed odio aliquo prosequaris: quàm vili pretio, quanta gratia comparatur! in pœnitentia id requiritur, vt doleas commissa fugiturus committenda. O immensas opes! ô cœlestes diuitias! quid verò memorem fontem gratiarum Eucharistiam? vbi Dominus omnibus populis facit conuiuium, conuiuium pinguium, medullatorum. Taceo reliqua. *Concilio Florent.* *Isa.25*

Nec solùm Christus sacros septem Sacramẽtorum fontes instituit in ecclesia sua: voluit etiam mille alios fonticulos esse qui gratiam quadantenus proferunt, videlicet aquam benedictam, Crucem sacram, orationem Dominicam: & alia multa quæ ecclesia ex Christi autoritate fundauit. Vt nihil aliud nunc videatur ecclesia quàm terra aquis refertissima, quæ vltra vberes torrentes aquarum, scaturiginibus vndique manat: ita ecclesia vndique gratiam exhibet cunctis. Addidit Dominus benefacere nobis. Theologiam cœlestem reliquit in quatuor Euangeliis, & suorum Apostolorum epistolis, vt impleretur prophetia: Impleta est terra scientia Domini, quæ quidem scientia non est ambagiosa, non velata figuris, non de errore suspecta: sed in his quæ saluti necessaria sunt, adeò planam ostendit viam: vt nec cæcus possit errare per eam. Vt vaticiniũ Isaiæ impleretur: In cubilibus, inquit, vbi habitabant dracones (dæmones scilicet qui habitabant in templis idolorum) orietur viror iunci & calami (adeò omnia erunt aquis gratiæ plena) & erit ibi semita & via: Via sancta vocabitur. (Quid enim sanctius Dei & proximi dilectione, quæ via Christiana est?) erit vobis directa via, vt stulti nõ errent per eam. Et Ieremias canit: In fletu venient, & in misericordia reducam eos, & adducam eos per torrentes aquarum, in via recta, & non impingent in ea: quia factus sum Israëli pater. Addidit Dominus, vt misericordias cumularet. Præstitit se nobis viuum & efficax totius iustitię exemplum. *Isa.11* *Isa.35* *Iere.31*

Vt si quod à cunctis mortalibus virtutum specimen præbitum est, multò luculentius in Christo resplenderet: ideo enim doctor iustitiæ fuerat decātatus. Erunt, inquit Isa. oculi tui videntes præceptorem tuum. Non dixit: Solæ audient aures, sed videbunt oculi tui. Vnde & Isa. dicit: Ipsi videbunt gloriā Domini, & decorem Dei nostri, quia videlicet iustitia & sanctitas quæ in cœlo est, eadem ab hominibus in terra visa est, in facie scilicet Christi: vt Paulus dicit. Nec his Dominus contētus, hominem nostrum veterem debilitauit, imò ligauit & crucifixit. Dicit Paulus: Hoc scientes quòd vetus homo noster simul cum eo crucifixus est: videlicet, quia tam copiosè gratiam in corda suorum effudit, vt iam non regnet peccatum in nostro mortali corpore: imò potius regnet Christus, quia iam non sumus sub lege, quæ erat virtus peccati, id est, irritamentum nostræ cupiditatis. Sed sumus sub gratia, quæ potentius inclinat nos ad sanctitatem, quàm cupiditas ad iniquitatem. Sentiunt ferè viri sanctissimi vim spiritus sancti, tam vehementem, vt cupiditatis vires aut non sentiant aut leuiter sentiāt: quia iuxta Apostolum, lex spiritus vitæ in Christo, liberat eos à lege, à tyrannide, à sceptro cupiditatis, peccati & mortis. Adiecit & aliud suæ omnipotentiæ indicium, fugauit dæmonem olim mundi rectorem & principem. Ita enim ipse dixit: Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Erat dæmum fortis ille armatus, qui custodiebat atrium suum & in pace tenebat omnia sua. At cùm potentior Christus superuenit, vicit eum, vniuersaque eius arma quibus ille fidebat, abstulit. Arma enim sua erant, hominum ignorantia, homo vetus, (caro scilicet nostra,) & vitia quibus homines sordidi erant. Ita planè intelligit, qui antiquas legit historias. Vbi enim terrarum non erant idola, dæmonúmque delubra? Vbi non erant diuinationes, & tripo

Isai. 30; Isai. 35; 2. Cor. 4; Rom. 6; Rom. 6; 1. Cor. 15; Rom. 8; Ephes. 6; Ioan. 12; Luc. 11

tripodum responsa? Quàm verò nunc his terra vacua sit, nemo est qui ignoret. Fateor, dæmones etiam nunc rabiem suam cõtra pios exercere: sed eam mulierculæ & homunciones retundũt, & cõtemnunt. Siquidem ad nominis Iesu sonitum, multę dæmonũ myriades terga vertunt, & fugiunt. Nec his factis destitit. Ascendit in cœlum, ibi interpellat pro nobis. Vbi nec de interpellantis affectu dubites, siquidem sanguinẽ & vitam pro nobis effudit. Nec de obtinendis his quæ rogarit, dubitare licet: si enim in terra exauditus est pro sua reuerentia, quanto vehementius exaudietur in cœlo? Introiuit, inquit Paulus, in cœlũ, (vera rerum omnium sancta) vt appareat nunc vultui Dei pro nobis, & sicut Pontifex vetus, sanguinẽ ferens cùm introibat in sancta, Deum placabat. Ita Pontifex noster, non brutum sanguinem, sed diuinum (id est suum) ferẽs in cœlum, multo magis Deum placabit. Rectè Paulus: Christus est, quem Deus proposuit propitiatorium per fidem in sanguine ipsius, videlicet vt omnis qui haberet fidem passionis Christi, inciperet Deum sibi habere propitium, nisi culpa mortalis impediat. Videri cuique poterat his à Christo gestis, nihil iam reliquum esse faciendum. Cumulauit Dominus hæc omnia dona. Effudit in suos spiritum sanctum abundè: quo miraculo attonitus debuerat mundus reddi. Veniente enim spiritu hoc veniunt virtutes quas Theologi, Theologicas vocant: veniunt etiam virtutes aliæ morales infusæ: veniebãt olim innumera dona, linguarum, prophetiæ, interpretationum & reliqua. Quid? veniente Spiritu sancto venit tota trinitas in animam. Vt verum sit Domini promissum: Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Iam si animam Deo & diuinis donis plenam inspicias, vibebis completum id quod olim dixit Isaias: Gaudẽs gaudebo in domino, & exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me vesti-

[Margin notes: Mar. vlt. — Hebr. 5 — Heb. 9 — Eodem — Rom. 3 — Actor. 2 — Ioan. 14 — Isai. 61]

mentis salutis, & indumento iustitiæ circundebit me. (Videlicet quia induit animā ipsam diuinitate) quasi sponsum decoratum corona, & quasi spōsam ornatam monilibus suis. (Virtutes siquidē & dona infusa, sunt monilia & corona sponsorum.) Id quod etiam Iere-
Ierem. 31 mias prædixit: Rursum (inquit Deus) ædificabo te, & ædificaberis, adhuc ornaberis tympanis tuis, virgo filia Israël. & infrà: Erit anima tua, sicut hortus irriguus, & vltra nō esuriet. Tympana enim virtutes sunt,
Exod. 28 quibus Deus placatur. Eædémque sunt pulcherrimæ arbores animæ nostræ, quibus melius anima conseritur: quàm paradisus olim fuit consitus arboribus suis. Demum si animam ita ornatam spectare liceret, videres quàm verè sponsus in Canticis eam laudet, dicens:
Cant. 4 Hortus conclusus soror mea, hortus conclusus, fons signatus, emissiones tuæ paradisus, &c. Et planè cùm ego animaduerto eas blāditias, eas dulcedines quas piæ animæ sentiunt, illos suos vehemētes amores, non possum non obstupescere, sentiens Deum velut amore captiuum, velut depereuntem animas nostras.

Igitur per Christum nō solùm peccata ablata sunt, non solùm tenebræ è terra disparuerunt, nō solum dæmon fugatus est, non solùm caro nostra est debilitata: sed etiam opes diuinæ in animas nostras effusæ. Imò (ô rem stupendam) ipse Deus nostri amans, in animas
Actor. 2 nostras effusus est. En tibi quam lætum nuncium per Matthæum offertur. Sed ô mortalium ignorantiam, ingratitudinem, & stupiditatem: ad hæc omnia conniuemus. Non æstimamus has opes, non curamus Euangelium, non agimus gratias tantæ Christi dignationi, tanto Dei erga nos amori. Imò nec tanta cognosci-
Gen. 44 mus in nos bona collata. Erat Ioseph rex Aegypti, in eius manu erant omnia Aegyptiaca bona, at id eius fratres non agnoscebant, & ideo fame peribant. Ita planè Christus, Ioseph noster, omnia bona in manu ha-
bet

bet. Nos verò nec id nouimus, nec curamus, & paupertate summa premimur. Planè similes sumus Iudæis illis, contra quos Rex Cyrus venerat, & grandi penuria afflixerat. At Dominus Cyrũ fugauerat, & exterorum verterat castra, idque ignorabãt Iudæi. Erant hostium castra vacua, diuitiis refertißima, interim Iudæi extrema affliguntur inopia: ita & nos opprimebamur ab hostibus inferni, fugauit Dominus hostes, magna in eorum castris nobis bona parauit, sed nos esurimus. Vtinam sicut tunc, ita & nunc veniant pauperes aliqui & claudi, qui ad portam ciuitatis eleemosynam petãt, vt mysterium Euangelij, eiúsque diuitias nobis exponant. Pauperes hi, prædicatores sunt, qui nisi pauperes spiritu sint, & ex lucta cum Iacob redditi claudi, & extra portam ciuitatis, improperium Christi portarint à Domino eleemosynas petentes, idonei non erunt, qui dignè mysterium hoc nobis annuncient. *4.Reg.7* *4.Reg.7* *Matt.5* *Gen.33* *Hebr.13*

Finiam si hoc vnicum adiecero: Cùm audis ô Christiane, Christum, non rem intelligas simplicẽ, vt cum audis Alexandrũ, aut Iulium, aut Octauianũ. Sed intellige prius te ipsum Dei inimicũ, tantũ non dæmonem effectum, omnibus scilicet malis refertißimum. Tunc intellige Christũ, qui te amicum Deo effecit, tantúmq; non Deum omnibus scilicet bonis cumulatißimum. Hactenus de voce & mysterio Euangelij.

Quæri hìc solet, an hoc Matthæi Euãgeliũ Hebraicè scriptũ sit? & quidẽ nonnulli asserunt Græcè à Matt. conscriptũ, non Hebraicè. Afferũt rationes. Altera est: Quia Matt. c. 1. dicit, Vocabitur Emmanuel, id est, nobiscum Deus. At si Hebraicè scripsisset nõ erat necesse id interpretari, imò esset interpretari idem per idem. Posterior est, quia cap. 27. interpretatur Matth. illam vocem Domini, Eli, Eli, quod est, inquit, Deus meus, Deus meus. At non erat declarãda vox Hebræa, per se ipsam. Porrò cõtraria sẽtẽtia verißima est. Sine dubio Matth.

Matth. Hebraicè scripsit. Asserit id Hieronym. in vita Matth. August. in lib. 3. de Consensu Euangel. cap. 2. & lib. 2. cap. 66. Chrysost. homil. in Matth. 1. Theophyl. in præfatione super Matt. Euth. etiam eo. & Christianus Druthmarus in prologo Mat. Adde Simonē Cassiam. lib. 1. c. 5. Agnoscit & Valla in Annot. super Matt. Iam si argumenta illa in contrariū adducta quidpiā probarent: probarent etiam Genesim nō fuisse Hebraicè descriptā. Sic enim habetur c. 31. Appellatum est nomen eius Galaad, id est, tumulus testis, siue acernus testimonij. & Exod. 16. Manhu, quod significat, quid est hoc? Neque verò argumēta sunt nimis difficilis expeditionis. Cùm enim vocabulū Emmanuel constet ex tribus dictionibus quarū vltima est, el: & hæc Hebræis significet tum Deum, tū fortem, tum etiā istum, qui audiebat Hebræū Emmanuel, poterat intelligere, nobiscum Deus, nobiscum fortis, aut nobiscum iste. Quid ergo absurdi fuerat, Matth. nomen multa significans, explicasse per vocabulum Adonai, aut Iehouah, quod Deum tantum significaret? Quòd ipsum in illo Domini clamore contingere poterat, licèt & hîc alia ratio sit. Cùm enim ex viris doctis, quibus suffragātur vetusta exemplaria, Dominus clamauerit non Hebraicè purè, sed Caldaicè, nihil erat ineptū Matthæum clamorem Caldaicè prolatum, Hebraicè explicauisse. Ita enim clamauit, Eli, Eli, lama Sabaqtani, quod Caldaicum ita Hebræè explicatur, Eli eli lama hazabtani.

*

PAVLI DE PALACIO, IN SANCTVM IESV CHRISTI EVANgelium secundũ Matthæum, Enarrationes præclarißimæ.

CAPVT I.

Liber generationis, &c.

CVM LECTOR, audis, *Liber generationis Christi*, tuos oculos surrige, & intellige, quòd sicut Moses edidit librum, quo mundi, cœli, & terræ, auium, piscium, plantarũ, animalium, & tandem hominis genesim recensuit, quo libro, veteris mundi generatio continetur: ita & Matthæus hoc libro, noui cuiusdam orbis, nouæ creaturæ, nouæ Ecclesiæ, nouæ legis, noui Pontificis, nouorum Apostolorum, nouarum virtutum, & tandem nouorum hominum generationem recensere contendit. Ita dictum fuerat à Deo per Isaiam: Ecce *Isai.65* ego creo cœlos nouos, & terram nouam, & non erunt in memoria priora: non ascendent super cor, sed gaudebitis & exultabitis in sempiternum, in his quæ ego creo. Quibus verbis significatum est, mundum hunc nouum, quàm antiquus, futurum maiorem: vt antiquus nouo collatus non hominum sit memoria dignus.

Et equidem liber quo Moses totius mundi generationem complectitur, ab ipso Mose, Liber generationis Adam, vocatus est. *Gene.5* Quia videlicet, quæ mundi ambitu continentur,

Adæ gratia facta sunt: vt cum Regi regia præparatur: ita Euangelista Matthæus librum quo mundi cœlestis ac Diuini nouum ortum describit, Librum generationis Christi nominauit, quia videlicet, noua Ecclesia, noui Apostoli, & demum quicquid nouum, nouus mundus complectitur, Christi regis noui gratia conditum est.

Coloss.1 Planè Apostolus habet: In Christo omnia sunt condita. & item: Omnia per ipsum & in ipso creata sunt, quæ verba tametsi de Christi Diuinitate intelligantur, aliquanto tamen sublimius de Christo homine intelligi credo. Quod vt ego *Psal.8* explicem, hinc exordiar: Psaltes habet, quòd Deus pedibus hominis cuncta subiecit: erat igitur homo dominus cunctorum. Qualis ergo ipse erat, talia erant cuncta sibi subiecta. *1.Cor.15* At erat ille de terra terrenus, & temporarius: erant ergo terrena & temporalia, quæ illi subdebantur. Fit enim vt domini ingenium referant serui. Postquam verò Christus in Maria formatus est, Pater æternus omnia illi subiecit, vt Paulus *1.Cor.15* dicit: & ipse Christus testatus est, dicens: Data est mihi om- *Matt.vl.* nis potestas in cœlo & in terra. Christo igitur nunc omnia subduntur, quæ Adæ olim subdebantur. Ergo si erant illa terrena, quia homini seruiebant terreno: erũt nunc quadam ratione cœlestia & diuina, quia Christo cœlesti veròque Deo *Caietan 9. 3.part. q. 1.artic.1.* subduntur. Eleganter enim dictum est, quòd per Christi incarnationem totum Vniuersum eleuatum est, id est, nouum quoddam esse, & velut splendorem diuinum cuncta sumpserunt, si nouum esse receperunt: sunt igitur omnia condita in *Ephes.1* Christo, vel vt Apostolus habet sunt omnia in Christo instaurata, quæ in cœlis, & quæ in terris. Ergo liber generationis Christi, est liber instaurationis rerum, est liber nouæ cuiusdam generationis rerum. Qua res nouum quoddam esse *Gene.41* in Christo sumpserunt: ex obsequio Adæ terreni (velut Ioseph, ex ergastulo) in melioris Domini obsequium translatę, *1.Cor.15* vt verum sit quod Paulus dicit, Qualis terrenus, tales & terreni, qualis cœlestis, tales & cœlestes. Sicut ergo portauimus imaginem terreni, ita portemus imaginem & cœlestis. Habes igitur Lector in hoc huius libri titulo, scilicet Liber generationis Christi, & nouum orbem per Christi generationem effectum, & mundum hunc vetustum, per eandem Christi generationem innouatum.

Secundò, tuos oculos nunc attolle, non ad nouum orbem formatum sed ad Christum in Marię gremio genitum. Sanè ante

ante mundum genitum erat nihil. Fecit Deus mundum, eíque suum esse dedit. Quam Dei magnificentiam Philosophi admirati sunt. At profectò nō dedit Dominus esse suum conditis à se rebus, sed esse quoddam creatum fecit, suo esse increato simile, quod rebus creatis communicauit. At in ventre Mariæ longè aliud. Non enim humanitati Christi Deus largitus est esse creatum, sed suum ipsissimum esse increatum. O verè singularem & incōparabilem Christi generationē! qua factū est, vt humanitas non in suo esse subsisteret, sed illo eodémq; esse subsisteret, quo subsistit ipse Deus.

Iam verò si Christus quatenus homo esse diuinum habet, nósque huius cœlestis hominis membra sumus, an non consequēs est, vt nos idem esse habeamus per gratiam quod ille habet secundum personam? Equidem, sicut in Adam omnes formati quodammodo sumus (siquidem in ipso omnes peccauimus) ita in Christo pij omnes formati sunt: siquidem in ipso benedicuntur omnes gentes, & benedicentur in ipso omnes fines terræ, & benedixit nos in ipso Pater omni benedictione spirituali. *Rom. 5* *Gen 22* *Psal. 74* *Ephes. 1*

Habes igitur Lector per Christi generationem, summum omnium miraculum, quo factum est vt sit homo Deus, quo etiam factum est, vt homines qui volent, sint summi capitis membra diuina. *Rom. 12*

Tertiò nota: quod Genesis quinto, iuxta Hebræos dicitur: Hic est liber generationum hominis: licet enim Adam esset vnicus homo, at in Adam recēsetur & Eua, ideo enim infertur, Hic est liber generationum Adam, in die qua creauit Deus hominem, masculum & fœminam creauit eos. Cùm igitur Matthæus librum generationis Christi scripserit responsalem libro generationis Adam, fit vt liber hic nō solum sit liber generationis Christi sponsi sed etiam Ecclesiæ, quam ille accepit sponsam (Nec enim bonum est hominem esse solum.) Ergo nato Christo consequens est vt nascantur Christiani, quorum animas Christo despondeat Paulus: & quia sponsi bona sponsæ communia sunt ex lege, nato rege Christo, nasceturetiam eius sponsa regina. Vide rerum versam vicem. Animæ ante Christum incarnatum, erant sub rege tyranno captiuæ: sed antequam puer sciat vocare patrem & matrem, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariæ. Abstulit puer natus animas quas fortis armatus seruabat, sponsauit eas sibi, fecítque eas omnium reginas, & dominas. *Gene. 5* *Gen. 2* *2. Cor. 11* *Isaiæ 8* *Luc. 11*

Quartò

Psal. 109 Quartò nota, quòd sicut generatio Christi secundum diuinitatem, licet in vtero Patris ante luciferum perfecta fuerit, adhuc tamen durat, perpetuúmque durabit iuxta illud:
Psal. 2 Ego hodie genui te: ita & generatio Christi secundum humanitatem, licet in vtero matris perfecta fuerit, in vtero tamen Ecclesiæ adhuc durat, durabítque donec omnes occur-
Ephes. 4 ramus in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Interim enim quòd mundus durat, formatur
Gal. 4 Christus in nobis. Imò non solùm formatur Christus in Ecclesia, sed & in quauis anima pia: quæ vt Christum per fidem viuam concipit ita & eum per opera sancta perficit. Ergo liber iste liber est generationis Christi, non solùm in Maria
A sed & in Ecclesia, sed & in anima. Quæ si tam fœlicis partus & gignendi & formandi fuerit ambitiosa habet in hoc libro modum, quo sui compos fiat desiderij. Videlicet si virgo fue-
Matt. 1 rit, vt erat Maria: sicque verbo Domini vt ancilla paruerit:
Luce. 1 vt erat obedire parata Maria. Sed nos nihil tam præclaram moramur sobolem.

Quintò, non solùm spectes hanc Christi generationem, ex vtero virginis, specta etiam eam ex vtero legis. Lex certè erat vterus quidam virum hunc suo nixu parturiens. Illæ cæremoniæ, illæ vmbræ, illæ figuræ, illa demum legalia cuncta, quasi in vtero Christum claudebant, suo tempore reuelandum. Et quidem cùm in Mariæ vtero Christus genitus est, Lex è suo vmbratili vtero, in Mariæ vterum Christum effudit. Igitur sicut tempore nostro Ecclesia Christum parturit, eritque huius partus effusio plena in finali iudicio: ita & olim lex vetus parturiebat Christũ, donec in Mariæ aluum illum effunderet. Rectè ergo colligas, quòd ab orbe lapso, vsque ad eius finem, nihil aliud fit, nisi Christi generatio,
Colos. 1 eiusdémque parturitio. Vt ipse reuera sit primogenitus & vnigenitus omnis creaturæ. Non solùm quia ipse est ante omnem creaturam: sed etiam quia omnes eum creaturæ in nobis parturiunt. Parturiebat enim illum antiqua lex, sicut nunc (licet diuersa ratione) parturit Ecclesia. Paulus dicit:
Rom. 8 Omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc, imò & nos qui primitias spiritus habemus, adoptionem filiorum Dei. Omnis igitur creatura parturit Christianos, & Christum in Christianis. Christus ergo ex patris vtero, in legis vterum venit. Ex quo in ventrem virginis, ex quo in vẽtrem Ecclesiæ, effundendus ex ipso in æternitatis lucem. Meritò igitur

igitur vocatur Dominus A, & Ω, principium & finis. Ipse enim ex vtero Patris primus, ante luciferum effusus est. Ipse demum in suis fidelibus ex vtero Ecclesiæ in sui Patris gremium vltimus refunditur. Quare & dies iudicij regeneratio dicitur, dicente Domino: In regeneratione, cùm sederit filius hominis. Nec tamen dicit, cuius regeneratio sit, innuēs regenerationem esse suam, non in se, sed in membris suis. *Apoc. 1* *Psal. 109* *Matt. 19*

Cùm ergo audis *Liber generationis Iesu Christi*. Intellige Christum ex legis vtero, ex vmbris, ex nubibus, iam prodiisse. Lucem post tenebras, corpus post vmbras, veritatem post figuras, cœlum post terrena, spiritum post carnem & literam. Finis enim legis Christus. Sed progrediamur. *Rom. 10*

Iesu. Iesus, vulgò deducitur à verbo Iasah, quod saluum esse significat. Vnde Iesuah, siue Iesus significat salutem, aut salutare. Quod verbum cantauit Virgo dicens: Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. & Abacuc, cū dixit: Exultabo in Deo Iesu, (id est, salutari) meo: quare & rectè Angelus, *Vocabis nomen eius Iesum*, id est, Salutem: ipse enim saluum faciet populum, à peccatis eorum. *Luce 1* *Abac. vl.* *Matt. 1*

Sunt tamen qui Iesu, non deducant à verbo Iasah: sed à nomine Dei tettagrammato, scilicet IEHOVA. Cui si literam, S. interiicias, efficis nomen IEHOSVA, quod idem est ac IESV. Volunt igitur, quòd nomen veri Dei, sumat literam, S. quæ Iudæis est ad modum lampadis oleariæ (est enim hæc Sin) vt Christus ex nomine Dei, Deus sit. Ex litera verò pietatis & humanitatis, sit homo.

Sed hæc non sunt tam vera quàm pulchra. Nam Iesus, quod adhuc durat in titulo crucis, scribitur vt deriuatur à Iosah, non IEHOVA, habet enim literam Hain, quam Iehoua non suscipit. Tum quia Angelus dixit: *Vocabis nomen eius Iesum*: cuius rationem subdit, quia ipse saluabit. Ergo nomē ab Angelo dictum significabat salutem, quam nomen Iehoua non significat: significat enim Iehoua esse. Tum tertiò, quia Iesus ille, siue Iosue dux Iudæorum, & typus Christi, non fuit vocatus Iesus ex nomine Iehoua, sed ex verbo Iasah: vt certum his est, qui Hebraismum vel ex limine salutarunt. Demum Augustinus non deriuauit nomen Iesus ex Iehoua, sed ex verbo, Saluauit. vt est videre sermone 8. de Verbis Apostol. & sermon. 131. de tempore, & maximè 17. de Ciuitate capit. 18. *Matt. 1*

Porrò licet Angelus dixerit causam, cur Iesus nominatus

fit, egebat tamen egregio doctore, qui eam causam explicasset. Sed interim Christus dicitur Iesus, id est, salus quia saluat. Si igitur saluat à peccatis, ergo peccata languores sunt: nullibi maior languor, quàm vbi peccatum. Vt enim conterit lapis testam, sic peccatum animam. Christus igitur salus

Psal. 146 à peccatis, quia sanat contritos corde, & alligat contritiones

Lucæ 10 eorum. Item vt latrones percusserunt hominem descendentem è Ierusalem, & semiuiuum reliquerunt: ita peccatum ferit animam, & semiuiuam relinquit. Christus verò salus à peccatis, quia infundit vinum & oleum quibus homo sanetur.

1. Petr. 5 Item leo circuit & deuorat peccatorem. Christus verò è ventre huius leonis, imò & inferi extrahit deuoratum, salus

Sapient. 50 ergo est. Demum tu perspice omnes languores, qui corporis

Matth. 4 infestant, quos sanauit Dominus in hoc seculo viuens: & his peiores esse crede animæ infirmitates, quas quotidie sanat, in cœlo consistens.

Rectissimè igitur Christus sibi nomen Iesu accepit, quo nullum maius aut congruentius accipere poterat. Sicut & nobiles illi Romani nomina illustria vsurparunt. Accipit ille nomen Africani, ille Gotthici, ille Asiatici, accipit Christus nomen Seruatoris. Gentiles sumunt nomen à destructis gentibus, Christus à reparatis.

Nec te turbet, quod dixerim hoc nomine nullum esse maius: siquidem maius fuit saluare peccatores, quàm condere Vniuersum. Dum orbem condit, Christus nihil patitur, nihil sudat, nihil laborat. At dum saluat peccatores laborat, sudat,

Isaiæ 53 moritur: vulneratus enim est & attritus propter scelera no-

Lucæ 24 stra. Ipse ait, Oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. non quòd, si solum Christum spectes, vt gloriam haberet erat ipsum pati necesse. Siquidem gloriam habuit sibi, ex quo conceptus est in Virginis aluo. Sed oportuit pati vt nobiscum in gloriam intraret. Vides igitur multò maius esse, seruare quàm condere. Quod etiam hinc intelligere licet, cùm condit terrena, nihil aliud facit, quàm terrenis largiri esse naturale. At cùm seruat peccatores, largitur esse gratiæ, diuinum, & supernaturale.

Act. 4 Iam nullum nomen est, in quo oporteat nos saluos fieri, nisi in nomine Iesu. Itaque temporibus Christi, non est satis Deum inuocare, nisi & Iesum inuoces. Pater enim omne iu-

Ioan. 5 dicium dedit filio, vt omnes glorificent filium, sicut eatenus glorificauerant Patrem.

Rursum

Rursum non est nomen, quod cœlestia, terrena, & inferna *Phil. 2*
venerentur cernua, nisi nomen Iesu: adeò vt si fieri posset, Deus
ipse veneraretur nomen eius, qui ita Deū ipse veneratus est.

Christi. Hebræum vocabulum Messiha, significat Græcis
Christum, Latinis vnctum. Idem ergo est, Christi, & vncti.
Porrò Hebræis vngebantur futuri reges, Sacerdotes & Prophetæ. Saul vngitur in regē 1.Reg.10. & item Dauid 1.Reg.
16.& Salomon, 3.Reg.1. De vnctione Sacerdotum, habetur
Leuit.8. & clarius Exod.29. vbi Dominus ad Mosen: Oleum
vnctionis fundes super caput eius, atque hoc ritu consecrabitur: de quo oleo dictum est: Sicut vnguentum in capite, quod *Psal. 132*
descendit in barbam, &c. De vnctione Prophetarum habes
3.Reg.19. vbi Elias Elisæum ex Domini mandato vngit in
prophetam. Iam oleo vngebantur res vt sacræ essent: vt habetur Exod. 40. & Leuit. 3. & 8.

Oleum verò, quo res hæ omnes inungebantur non erat
simplex, sed commistum: vt habetur Exod. 30. Erat itáque
confectum ex myrrha electa ad 500. siclos, & ex cinnamomo
ad 250. & calamo ad eandem mensuram, & Cassia ad 500.
& oleo oliuæ ad mensuram hin.

Porrò fatemur Christum hoc materiali oleo non fuisse
perunctum: inde verò non consequitur, ipsum vocandum
non fuisse Christum. Siquidem Abraham & eius filij vocantur in Psalmo vncti, siue Christi: sed Iudæi non docebunt,
hoc fuisse oleo corporali delinitos. Dicit verò Psalmus: Nolite tangere Christos meos, id est vnctos meos. Quòd si Pa- *Psal. 104*
triarchæ hoc oleo terreno vncti non fuerunt, sed spirituali:
idem permittant nobis de nostro Christo dicere. Nec enim
placuit Deo Christum nostrū iuxta ritum Leuiticum: inungi siquidem non erat futurus Sacerdos secundum ordinem *Psal. 109*
Aaron, sed iuxta ordinem Melchisedec. Vbi igitur regnum
& sacerdotium æternum est, necessariò fit, vt oleum sit etiam
æternum, quale illud Hebræum non erat.

Oleum igitur quo Christus secundum humanitatem vnctus fuit, Spiritus sanctus est, iuxta illud: Spiritus Domini su- *Isaia 61*
per me, eò quòd vnxerit me. Ad euangelizādum pauperibus
misit me, (En tibi prophetica functio) vt mederer contritis
corde, (En Sacerdotale munus seu pastorale.) vt darem coronam pro cinere, & palliū gaudij pro mœrore. (Hoc regium
est, vt planè habetur 2.Reg.1. in monodia, quam Dauid super
Saul decantauit, dicens: Filiæ Israël super Saul flete, qui ve-

stiebat vos coccino, qui præbebat ornamenta aurea cultui
Psal.44 vestro.) Est igitur Spiritus sanctus oleum exultationis, quo Iesus vnctus est: teste Petro, qui Actorum 10. dicit: Vos scitis Iesum à Nazareth, quomodo vnxerit eũ Deus Spiritu sancto.

Iam cùm Spiritus sanctus Deus sit, apertum est, functiones omnes Christi fuisse & esse diuinas. Et licet multi fuerint vncti, & ideo Christi vocati (sicut etiam multi sunt vocati Iesus: vt Iesus Naue, & Iesus Sirach,) at hæc duo vocabula, IESVS & CHRISTVS, per emphasin de Christo dicuntur: quia vt est rex regum, & sacerdos sacerdotum, ita est vnctus vnctorum, imò in nouo Testamẽto, vnicus est ille nobis rex,
Hebr.7 vnicus & Sacerdos. Inquit enim Apostolus: Alij plures facti sunt sacerdotes, quia morte prohibentur permanere. Hic autem, id est, Christus, quia manet in æternum, sempiternum habet sacerdotium, estque ideò vnicus sacerdos. Quòd si nos etiam sumus sacerdotes est ille in nobis: vt enim vnica hostia est, quam ille & quã nos offerimus, ita & vnus est Sacer-
Ioan.17 dos. Sumus enim nos vnũ in illo, mẽbra scilicet cum capite.

Filij David, filij Abraham. Refricatur Dauidis & Abrahæ memoria, quia Deus nihil habet antiquius erga homines,
Psal.144 quàm quòd fidelis habeatur in verbis suis. Vt ergo Matthæus doceat Deum fidelem fuisse Dauidi & Abrahę, quibus Christum promisit: ideo de his specialis mentio fit. Id cecinit Vir-
Luca 2 go: Sicut loquutus est ad Patres nostros, Abraham & semini
Luca 1 eius. Et Zacharias Baptistæ pater: Iusiurandum quod iurauit ad Abraham, &c.

Secundò, de his duobus mentio fit. Fortasse enim his duo-
Act.13 bus meliores antiqua non tulit ætas. Certè Dauid vir fuit secundum cor Dei. De Abraham verò dictum est, quòd sit pa-
Roma.4 ter credentium per præputium. Fuit igitur Christus ex matre omnium fœminarum optima: tum ex parentibus suæ gentis summis.

At longa querela est, cur Dauid præpositus est Abrahæ? & quidẽ plana responsio extat, quòd Iudæi non iactabant suum Messiham: vt filium Abrahæ, sed vt filium Dauidis. Nam Sacerdotes rogati de Christo, cuius filius sit? Respondent, Dauid, vt habes Matth. 22. & dum cæci clamant, dicunt: Iesu fili Dauid miserere nostri. Matth. 9. & Cananæa itidem, & pueri dicũt: Hosanna filio Dauid infrà, 21. Imò & angelus ipse dicit ad Mariã: Dabit illi Dominus Deus sedẽ Dauid patris eius.

At redit quæstio, cur filius Dauidis potius Christus dicatur,

tur, quàm Abrahæ? Ad hoc responsio est: Quia Abrahæ promissio facta non est, qualis Dauidi. Dauidi enim promittitur regnum æternum, nunquam abolendũ. dicitur enim Psal. 88. Semel iuraui in sancto meo si Dauid mentiar. Semen eius in æternum manebit, & thronus eius sicut sol. Iurauit Dominus Dauidi regnum non cessaturum. Cessauerat in Saule, cessauerat in Persis, Medis: at Dauidi regnum promittitur æternum. Porrò promissio hæc vana fuerat & mendax: si de filiis Dauid carnalibus intelligeretur, at efficax inuenitur in Christo, cuius regnum & monarchia æterna erit. Quod in Isaia habetur: Super solium Dauid, & regnum eius sedebit, *Isai. 9*
vt confirmet & corroboret illud amodò, & vsque in sempiternum. Et in Ieremia habetur: Si irritum potest fieri pa- *Iere. 31. 33*
ctum meum cum die & cum nocte: pactum meum irritum esse poterit cum Dauid seruo meo, vt non sit ex eo filius qui regnet in throno eius. Est igitur Christus filius Dauidis illius, cui æternitas regni in Christo promissa est.

Secundò Christus dicitur filius Dauid, quia Dauidi fuit in multis similis. Christus pastor sicut Dauid. Percussit dia- *Psal. 77*
bolum, sicut Dauid Philisthæum. Eruit agnos & oues de ore diaboli, sicut Dauid de ore leonis. Sed in hoc maximè est illi *1. Reg. 17*
similis, quòd tot pressuris & calamitatibus regnum sibi comparauit. Vt igitur regnum Saulis quod cessauit, typus fuit regni diaboli, Saul enim occidit sacerdotes Domini, persequebatur semper Dauidem, & in diebus eius non defuit vsura & dolus: ita & regnũ Dauidis typũ gessit regni Christi, regnan- *Psal. 54*
te enim Dauide regnauit iustitia, cultus Dei, & Deus ipse.

Tertiò Christus filius Dauid: quia sicut Dauid fuit hoc illustri nomine donatus, vt esset vir iuxta cor Dei: ita & Chri- *Acto. 13*
stus vnicum illud habuit, quòd esset vir, in quo complacuit *Matth 4*
Patri. Certè multo propinquius & iuxta cor Dei, quã Dauid.

Quartò, multo magis è re nostra est, quòd Christus dicatur filius Dauid, quàm Abrahæ: filius scilicet, eius qui peccauit, quàm eius, de cuius peccatis nulla fit mentio. Cùm enim anima quæ Deum colere vult, efficiatur Christi mater, vt ipsemet Dominus dicit: si Christus diceretur filius Abrahæ, *Matt. 13*
animæ quæ fuerunt peccatrices desperarent se posse Christum concipere: at fiduciam habeant gignendi Christum, qui filius dicitur Dauid, qui fuit aliquando peccator. Porrò ea ratione præponitur Dauid Abrahæ, qua dictum est: Non *Matt 9*
veni vocare iustos, sed peccatores. &, Gaudium est in cœlo *Luce 15*

ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſupra nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia: itáque magnus medicus non moratur ſanos, ſed languentes. Magna ſalus non requirit firmos, ſed collapſos. Igitur magis filius Dauid peccatoris, quàm Abrahæ iuſti.

Quintò, ſacra Scriptura docet, ſinum Abrahæ eſſe locum
Lucæ 16 refrigerij: imò & Chriſtus docet primores in regno ſuo eſſe Abraham, Iſaac & Iacob: dicit enim infra, cap. 8. Multi venient & recumbent cum Abraham, Iſaac & Iacob in regno cœlorum. Cùm igitur Abraham deſignet quietem, innuit Dominus, neceſſe eſſe, vt filius ſis Abrahæ quieti, prius fuiſſe filium Dauid pugnatoris, anguſtiis & laboribus preſſi. Mundus enim prius gaudet, poſtea cum Saule in prælio ſuccumbit. At filij Dauid priùs dolent (quia pariunt ſicut mulier) po-
Ioan. 16 ſteà tamen regnant, ſicut fecit Dauid. Chriſtus igitur prius filius laboris, & ærumnarum, ſed tandem gaudij & regni.

Neſcio etiam an inſignis hic Chriſti humilitas explicetur: qui ſicut fœminas in ſua generatione attexuit peccatri-
Matt. 1 ces, ita filium ſe voluit nominari peccatoris, adulteri, homicidæ, & propter cuius culpam tot hominum millia perierunt in Iſrael.

Abraham genuit Iſaac, &c. Hic locus multas nobis exhibet difficultates: adeò verò difficiles vt in eis explicandis, multum ſit à maioribus noſtris ſudatum. Quorum ſententias, vt in Prologo dixi, in alium ego Tomũ cõieci. Supereſt dicere quid inter eas certius videri poſſit.

Eſt prior difficultas, quomodo Matthæus & Lucas, ex patribus adeò diuerſis dicant fuiſſe Ioſephum, Mariæ virum? In qua re id ſit certum, lineam Matthæi, non eſſe à linea Lucæ omnino diuerſam. Id probatur manifeſtè, quia in vtráque ſtatuitur Salathiel, & eius filius Zorobabel dux Iudæorum, vt Aggæus dicit cap. 1. & 2.

Hinc neceſſariò colligitur Zorobabelem duos habuiſſe filios: Abiud, vt Matthæus teſtatur: & Reſa, vt aſſerit Lucas, qui Moſollam, & Hananias dicti ſunt. 1. Parali. 3.

Iam naturali propagatione ex Abiud deſcendit Ioſeph, vir Mariæ: teſte Matthæo. Porrò ex Reſa (cui ducatus Iudæorum ſucceſſit) deſcendit Eli, ſiue Ioachim naturalis Mariæ pater: ac ideo Chriſti auus, & Ioſeph generi ſui legalis aliquo modo pater. Diluta igitur quæſtio eſt, non pugnant Matthæus & Lucas: ille enim generationem Ioſeph, hic Mariç recenſet.

Porrò

Porrò Breuiarium Philonis duces numerat ex Zorobabele eodem ordine, eisdémque nominibus quibus nominauit & Lucas. Veneranda planè antiquitas.

Posterior quæstio est: Quomodo Salatiel à Matthæo deducatur in Salomonem: à Luca in Natham? Quæstio est difficillima, quam nostri seculi viri doctißimi, ita componunt: Habuit Dauid filios Natham & Salomonem: huic regnum reliquit, hac lege tamen, vt si eius posteritas extingueretur, regnum posteris Natham daretur, vt Philo dicit, hac enim ratione, hi fratres regis dicebantur. 2. Paralip. 22.

Successerunt Nathani Mathath, Mena, Melcha, Eliachim, Iona, Ioseph, Iuda. Salomoni verò successerunt Roboam, Abia, Asa, Iosaphat, Ioram, Ochozias, cuius stirps à Iehu & Athalia extincta est. 2. Paralip. 22.

Salomonis ergo stirpe destructa, successit regnum filio Iudæ ex Natham: fuit ille Iudæ naturalis filius, vocatus Ioas, qui passim Ochoziæ filius dicitur, quia ei successit in regno.

Ab hoc Ioas, (qui Matthæo Ozias, Lucæ Mathath dictus est,) eædem omnino personæ sunt, vsque ad Salatielem: quas nominibus diuersis Matthæus & Lucas nominant, vtpotè qui erant binomij. Hac ratione Salatiel refertur ad Salomonem, legali serie: naturali verò ad Natham.

Tertia quæstio: Cur Matthæus aliquando duos aut plures fratres nominat, vt Phares & Zaram, vt Iudam & fratres eius, vt Ieconiam & fratres eius: aliquando verò vno solo fratre contentus reliquos præteriit? Huius causam hanc esse arbitror: Matthæus eos solos recensuit, quibus hæreditas, & ius primogenituræ conueniebat. Qua ratione prætermisit Ismaëlem, qui non fuit hæres cum Isaac. Prætermisit etiam Esau, quia primogenita sua, (ius scilicet hæreditarium) fratri suo vendidit. Prætermisit etiam Ruben & Leui, quia licet hi essent primogeniti ante Iudam: at Iacob moriens visus est detulisse primogenituram Iudæ, quam aliis abstulit, cùm dixit ad Iudam: Te adorabunt filij patris tui. Iam meminit Phares & Zaræ, quia meritò Zaram, (qui primus è ventre matris manum protulit,) cum Phares, de primogenitura contendere poterat. Item licet Christus Dominus non descendat ex familia Salomonis, (vt quæ in Ochozia extincta dicitur) at meminit Matthæus Salomonis & successorum suorum, quia his ius primogeniti, id est, hæreditarium ius à Dauide concessum est. Demum meminit Ieconiæ &

Gene. 21. Gene. 25. Gen. 49. Gene. 38. 4. Reg. 11. 4. Reg. 12.

4.Reg 23 fratrum eius, quia tribus fratribus, filiis Iosiæ ius regni datum est: omnes enim filij Iosiæ, fratres Ieconiæ, reges fuerunt. Quia igitur Christus Dominus est hæres Dei (vt Apo-
Hebr.1 stolus est testis,) & est hæres vineæ Domini (vt mali colo-
Mat.21 ni vineæ eiusdem dixerunt) meritò Matthæus solos eos numerauit, qui hæredes essent promissionum Abrahæ factarum, quæ in Christo perfectæ & consummatæ sunt. Igitur
Gen.15 terra Canaam promissa est Abrahæ & semini eius, (per quam terra cœlestis nobis omnibus promissa significatur,) Ideo numerauit Matthæus illos duntaxat, quibus eam terram hæreditandi ius conueniebat. Non igitur credant Christiani se ad generationem Christi plenè pertinere, nisi per Spiritum sanctum, corda eorum inhabitantem, ius ad hæreditatem cœlorum possideant.

Dubium alterum est: Cur fœminarum illustres in hoc catalogo taceantur: & solæ eæ quæ multis infames habentur, huic sacro ordini compinguntur? Huius rei multæ mihi causæ succurrunt.

Prior est, vt intelligamus, fœminarum maculas & sordes virorum suorum dignitate purgari. Dictum enim illud verum est, non equam, sed equum pullum efficere: vt igitur materiæ deiectio, formæ præstantia erigitur, & nostræ naturæ paupertas, Verbi diuini vnione ditatur: ita & matrum ignobilitas in patrum luce dilabitur.

Secunda causa est: vt intelligamus, nihil esse in hac vita omni ex parte beatum. Quis credidisset, peccata & sordes etiam ad Christi generationem penetrare potuisse? ita igitur ordinauit altissimus: vt nihil esset tam splendidum, quin alicunde tenebrarum maculis fœdaretur, vt videlicet non
1.Corint.1 glorietur omnis caro coram Deo: ferat ergo opprobrium gentis quisque suæ, siquidem & Christus ipse pertulit.

Tertia causa est: Quia hoc est discrimen spiritus humani, & Euangelici: Homo in diuitiis, deliciis, & honore gloriatur.
2.Cor.12 At vir spiritualis libenter gloriatur in infirmitatibus suis:
Galat.6 imò pudet gloriari nisi in cruce, id est, in abiectione & ignobilitate. Huius veritatis, etiam in sua generatione Christus specimen dedit, natus ex peccatricibus, ex pauperibus, ex fa-
Matt.13 bro Iosepho, & textrice Maria. Quòd si regios splendores etiam habuit, habuit sanè, ne principes à Christi ortu viderentur abiecti.

Quarta causa est, vt vel inde Gentiles, & peccatores ius

haberent

haberent ad Christum. Quiuis enim filius iure naturali parentibus debet honorem & subsidium. Debet ergo Christus hunc honorem & fauorem omnibus gentilibus, omnibus etiam peccatoribus (si pœnituerint) quem quilibet bonus filius parentibus etiam vilibus debet. Currite ergo peccatores ad Christum, ex vobis enim matres habet, quibus fauere debebit. Planè magna contentione exigebat Abraham à seruo suo ne Isaacum filium cum gente Cananæa copularet, ne Cananæi in promissa hæreditate aliquid obtinerent. Eandem habet contẽtionem Isaac & Rebecca cũ filio suo Iacob. At Isaac noster, nosterq; Iacob nihil horret gẽtilium cõmercia, quia hæreditas quam ille habet, distributa nõ minuitur. *Exod. 20* *Gen. 20* *Gen. 24* *Gen. 28*

Quinta causa: Optabat Dominus ex tunc, vt summa esset concordia inter Iudæos & Gentiles: vt nulla iam esset lis inter eos, quos Christus in sua carne copulauerat. Certè cùm intestina bella sunt inter principes, hac ratione adducuntur ad pacem, si matrimonia iungant: & quidem solent viri nobiles, viles homines amare & protegere, si consanguinei sunt. Ita videbat Christus futura inter gentes & Iudæos dissidia, curauit igitur hac ratione dissidentes componere, & glutine carnis suæ alios aliis copulare. At nostrâ culpa, Domini desiderium non perficitur: cùm tamen Paulus, vt rem apertam & planam dixerit, Christum in carne sua inimicitias omnes dissoluisse, & medium parietem maceriæ iam diruisse. Cur ergo Hiericho à Christo destructam reædificare conabimur? *Ephes. 2*

Sexta causa est: In Christi generatione fœminæ viles numerantur, & hunc honorem illis Christus impertitur: vt exemplum habeant illustres filij, quibus parum respondet parentum splendor, ne viles parentes exhorreant: sed honorent, extollant, & suspiciant. Non obliuiscitur Christus parentum pauperum, ne tu obliuiscare: honorauit ille, vt honores & tu. Præualeat apud te pietas paterna, splendoris & honoris amoristum videas nec hanc virtutem Christo defuisse. O Christe vnicũ omniũ virtutũ specimen! Voluisti viles maiores habere, vt & hic pietatis tuæ fulgor demonstraretur. *Iosue 6*

Septima causa est, vt nemo grandes peccatores despiciat, ex quibus nonnunquam tam sublimes solent fructus oriri: Christus hic nascitur ex Ruth idololatra, Raab meretrice, Thamar incesta, Bethsabee adultera, & viricida, siquidem in viri sui mortẽ consensisse plusquam probabile est. At propter Bethsabee, regnum adipiscitur Salomon, quod sibi Adonias *2. Reg. 1*

natu maior vsurpauerat:& propter Raab Iudæi terram pro-
Iosue 2 missam sibi comparant. Illustria igitur gesta magni etiam
peccatores conficiunt. Ergo nec magnis sanctis penitus fiden-
dum nec de magnis peccatoribus penitus desperandum.

Octaua causa est: Ne mirere si in catalogo suo Christus
peccatores eósque magnos ostentet. Ostentat medicus insi-
gniores quos sanauit ægrotos. Ostentat victor ferociores
Isaia 53 quos subiugauit hostes. At medicus noster, nostros sanauit
morbos, nostros ipse tulit languores: & si gaudium est coram
Lucæ 15 Angelis Dei & coram Christo maius, super vno peccatore,
(in quem medicus suam & sapientiam & industriam & cha-
ritatem effundit) quàm super nonagintanouem iustis, in
quibus Dei gratia non ita monstratur: intelligis planè, quan-
tum Christus lætatur, quòd f[illegible] minas illas ad pœnitentiam
allexit, & nos in illis.

Matt. 12 Vltima causa est: Dixit Dominus: Qui facit voluntatem
patris mei, hic frater meus & mater mea est: vt ergo animæ
peccatis olim obnoxiæ, non desperent, se etiam Christi ma-
tres esse posse, ideo adducitur eis exemplum fœminarum
peccatricium, ex quibus Christus nasci non erubuit; alioqui
si solæ fœminæ sanctæ catalogo attexerentur, quis confide-
ret, suam animam Christum posse progignere? Sicut ergo ia-
ctat se Christus filium Dauidis aliquando turpiter lapsi, non
verò iactat se filium Abrahæ iusti: ita iactat fœminas vitiis
fœdatas, non verò virtutibus splendentes.

Dubium tertium est, cur Matthæus tanta contentione
meminit 42. generationum, dicens ab Abraham ad Dauid
omnes generationes 14. Item à Dauide ad transmigratio-
nem, & ab hac demum ad Christum? & quidem si exactè nu-
meres, non 42. patres numerauit Mattheus, sed 40. duntaxat.
Siquidem in vltimo quatuordenario solùm 12. recensentur,
qui cum 28. faciunt solùm 40. Quid igitur est, quod tam an-
xiè post 40. patres Christus nascitur? Ad hoc illa mihi ratio
succurrit: Quòd sicut 40. diebus formatur masculus in ven-
tre matris suæ, vt die quadragesimo animetur, spiritúmque
rationalem suscipiat: ita quadraginta generationibus for-
matum est hominum genus, vt vitam, spiritúmque sanctum,
per Christi incarnationem recipiat. Formatur igitur in ven-
tre puer, non inde statim post animationem exiturus, donec
integrè perficiatur: ita deificatum est per Christum genus
humanum, nec tamen statim à sua deificatione exiuit è mun-

do,

do, perficiendum est adhuc, tantæ molis est fœtum æternitati idoneum aptare.

Iam si 40. annis durat Israël in deserto, nec terram tantopere desideratam intrat, quantò veriùs per 40. generationes, Israël verus caret terra vera, id est, cultu Dei vero, non figurato, & vmbratili? Imò profectò post 40. generationes intrat homo in paradisum, (veram promissionis terram.) Quia sicut Christo nascente, omnes nati sumus, (mẽbra videlicet in capite) ita & ipso Deum vidente, nos etiam videmus. At Deum videre, id terra viuentium est, & paradisus Domini. *Deut. 29* *Ioan. 17* *Rom. 12*

Item Moses est in monte cum Deo 40. diebus duntaxat, ibi legem suscipiens quam laturus erat significationem exhibens, quòd Mosaicę legis cultores, per 40. generationes solùm essent Deo placituri, quibus transactis, iam Moses non est cum Deo: id est, iam Mosaici Deo non placent. At Christus dicit ad Patrem suum, Ego in patre & pater in me. & iterum, Nõ sum solus, quia pater mecũ est, scilicet, in æternum. *Deut. 9* *Ioan. 14* *Ioan. 16*

Demum quadragenarius, numerus est laboris, post quẽ requies venit: ita post 40. generationes, Christi requies adfuit.

At dices cur Matthæus has 40. generationes in tres secuit partes, cuique parti quatuordecim generationes assignans? Ad hoc mihi hæc adest ratio. Quia in prima tesaradecade regimen habuerunt iudices Iudæorum, vt ex libro Iudicum planum est. At in fine huius tesaradecadis regimen Iudiciale translatum est in regium regimen. Porrò in fine secundæ tesaradecadis cessarunt réges, & translatum est Regium regimen, in gubernationem Ducum atque pontificum. Nec fine mysterio factum est, vt cùm vsque ad Machabæos durassent in regimine, Duces ex domo Dauid, & Pontifices ex tribu Leui: at Machabæi, cùm essent sacerdotes, Pontificatum & Ducatum sibi vendicarunt: totúmque regimen erat Pontificale, vt Philo author est atque Iosephus. Sicut ergo in fine primæ tesaradecadis translatum est regimen Iudiciale, & in fine secundæ, translatum est regimen regium: ita erat consequens, vt in fine tertiæ transferretur regimen Pontificium & Sacerdotale. At verò si transfertur Sacerdotium, necesse est vt Legis translatio fiat, iuxta Paulum. Igitur Matthæus annotans tres tesaradecades, & earum mutationes, significauit, mutationem Legis per Christum faciendã in fine tertiæ tesaradecadis. Hoc verò est quod Paulus dicit: Cùm venit plenitudo temporum, misit Deus filium suum, quia videlicet, vt *1. Reg. 10* *4. Re. vlt.* *1. Esdre 3* *Hebr. 7* *Galat. 4*

Gene.15 Cananæi non eiiciuntur à terra, donec implerentur tempora sua, ita nec Christus venit translaturus principatum secularem, donec gubernationes illæ Iudicialis, Regia & Pontificia cursum suum peregissent.

Antequam finiam locum istum id mihi annotandum est.
Exod.12 Agnus ille paschalis, cuius sanguine superliminaria tinguntur, & seruantur qui intra domos sunt, occidebatur 14. luna, (nec enim prius fas erat occidi,) & mandabat lex immolari ad vesperam illius decimæ quartæ diei. Ita planè Christus in decima quarta generatione tertiæ tesaradecadis, & in eius fine immolatur. Cuius sanguine seruandi sunt, qui seruari voluerint. Non igitur nascitur Christus in principio tertiæ tesaradecadis: quia decima quarta generatione occidendus est: sed nascitur in decima quarta generatione, vt in eius fine, id est in fine vitæ suæ occidatur.

De qua natus, &c. Quàm cautè dicit Matthæus: *De qua natus est Iesus*: vt videlicet indicaret, non conuenisse Iosephum cum Maria. Sed Mariam virginem peperisse: vbi multa spectato.

Gene.2 Primum, quòd cùm Eua sumpta esset de Adã, dicit Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, ac ideo iure merito, subdita Eua fuit Adæ: quia ex illo sumpta est. Dicere ergo idem Maria Christo potest: Hic est os de ossibus meis, caro de carne, sanguis de sanguine. Quàm verè ergo di-
Luca 2 ctum est, Descendit cum eis, & erat Iesus subditus illis? Habet ergo Maria ius & autoritatem in Deum filium suum.

Gen.2 Secundum est: Adam hominum parens de terra sumitur.
Exod.2 Moses Iudæorum legislator de aqua educitur. Christus & pa-
Luca 2 rens & legislator, eorum quæ in cœlo & quæ in terra sunt, de Virgine gignitur. Tantò igitur amplioris gloriæ Christus, quàm Adam & Moses, quantò Virgo maior est terra & aqua, quæ propter hominem condità sunt & tantò digniora præmia ab hoc principe hominum homines expectabunt, quàm à Mose & Adam, quantò dignior præmio est Virgo, quàm aqua & terra, quæ sunt elementa deiecta.

Tertium est: Sicut Christus nascitur ex Virgine pura, ita & Christiani si spirituales Dei filij nasciturí sunt, ex puritate, & sanctitate nascituri sunt. Si peccatum aliquod illis placet, nullatenùs nascentur Dei filij. Abrenunciandum ergo
Iacob.4 est Satanæ & omnibus pompis eius. Qui enim voluerit esse huius seculi amicus, inimicus Dei constituitur.

Quartum est: In origine mundi, dat vir fœminæ ortum, & quia nascitur Eua ex costa Adæ, fit vt robur accipiat ex viro fœmina. At cùm nascitur Christus, noui mundi author, dat ortum fœmina viro, fœmina enim circundabit virum: & quia fœmina imbecillis est & infirma, vasculum scilicet fragile, (vt Petrus author est) fit vt vir noster, ex nobis nihil nisi fragilitatem & imbecillitatem contraxerit: quid enim aliud dare, quàm quod habet, mortalis infirmitas poterat? Gene. 2 Iere. 31 1. Petr. 3

Quintum est: In origine mundi terreni, prior est vir quàm fœmina: at in origine mundi cœlestis, prior est fœmina viro, quia in terrenis principia sunt meliora, fines longè à principiis relinquuntur, at in spiritualibus initia amara & fragilia, sed fines longè præclarissimi.

Sextum est: Nascitur Christus in terra sine patre. Nam Ioseph putatiuus pater est. Ita nascuntur filij Dei in terra sine parentibus: nam ij quos habent, putantur esse parentes, quia Dominus dicit: Nolite vobis vocare patrem super terram, vnus enim est pater, videlicet in cœlis. At dices, Christus matrem in terra habuit, ita planè, sicut & nos matrem habemus Ecclesiam. Sed sicut virtus gignendi Christum in Maria, fuit ex Spiritu sancto: ita & virtus quam habet Ecclesia gignendi Deo filios, à Spiritu sancto est, vt nō glorietur omnis caro coram Deo. Luca 1 Matt. 19 1. Corin. 1

Septimum est: Quòd licèt Christus sit natus ex Maria, in qua omnes nobilitates concurrunt, quæ splendorem generis Christo conciliare poterant: at nunquàm Christus Mariam iactauit vt matrem: imò non eam vocauit matrem, sed solùm mulierem, vt in cruce, & in nuptiis patuit, videlicet, quia de Virgine secundum carnem natus erat. Docuit igitur nos omnia carnalia contemnere, nihil terreni sapere, solam diuinitatem spectare. Ioann. 2. & 19

De qua natus est Iesus qui vocatur Christus. Planè Hebræis idem est vocari, & esse. Cùm enim dicitur: Paulus vocatus Apostolus, idem est, ac effectus Apostolus. Cùm igitur Iesus, vocatur Christus, fit, vt Iesus sit Christus, id est, vnctus & lenis. Iesus ergo & vocatur & est vnctus, mansuetus & lenis: & cùm vnguentum quo Christus vnctus est, non fuerit exiguum, nec enim ad mensuram ei datus est spiritus, & ideo fit vt eius oleum in capite, descendat vsque ad barbam, (id est, vsque ad pilos barbæ hærentes,) nec id modò, sed etiam vsque vltimas oras vestimenti eius, vt nemo mortalium sit, Rom. 1 Ioan. 3 Psal. 132

qui

quis velit, olei & vnguenti & lenitatis Christi sentire suauitatem, non possit. Est enim in omnes pius, qui pro omnibus, etiam sanguinem & vitam fundere voluit. Sed quis fuit
Exod.20 tantæ rei autor, vt Deus zelotes, vindicans peccata in tertiam & quartam generationem nunc vitam præ mansuetudine fundat, nec vocari ferè alio nomine velit, quàm lenis, &
Psal.93 vncti? Dominus ille exercituum, Deus ille vltionum, qui gen
Psal.2 tes regit in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringit, nunc exercitui & cohorti Iudæorum manus porrigit vinciendas, corpus suum tradit Iudæis in vltionem, manúsque, pedes, & latus ferro offert, seque tradit tanquam figulinum vas conterendum. Quæ te tandem vicit clementia, ô mitissi-
Num.12 mè rex? iactant sanè Iudæi suum mitissimum Mosen, at vbi
Daniel.7 tam fuit ille clemens? Deus ille, cui adstant millia millium,
Psal.49 Deus ille, cui si fumus ascenderit in ira, ignis ab eius facie exardescit, & carbones succenduntur ab eo. Qui si de cœlo
Psal.17 intonat, mittit sagittas, & dissipat hostes, fulgura multiplicat
Abac. & conturbat eos. Qui si aspicit, dissoluit gentes, conterit
vlti. montes seculi. Viderunt te, inquit, & doluerunt montes, gur-
Psal.133 ges aquarum transiit. Qui respicit terram & facit eam tremere, qui tangit montes & fumigant. Quis igitur fuit qui te adeò vnctum & mansuetum reddidit? Certè tu vnctissimus eras ex te. Sed sicut cultus ille Iudaicus, quo tunc coli volebas, figuratus erat, non quo tu propriè coli cupis: ita & furor ille tuus quem olim ostentabas, non erat adeò tibi natiuus, quàm est lenitas & misericordia.

Rursum, lex illa vetus ex se non faciebat homines pios:
Heb.10 ideo erat necesse Deum, rigoris habitum contra impios præ-
Rom.8 tulisse. Porrò, ex se lex noua sanctos facit, in quos Christus est lenissimus, quia eorum est amantissimus. Sed ô quantam Christo iniuriam infert, qui in lege noua malus est. Certè quantum ex se est, tollit à Christo nomen, eum antiquum vindicis nomen resumere cogens.

Iam quia omnis Christi vita, acta, mores & mors, summam ostendunt clementiam, begninitatem & amorem, merito à vita benigna, leni & pia, lenis & pius ac ideo Christus nominatus est.

Sed profectò ingentes Domino gratias debemus, quia Christus vocari voluit. Si enim olim pugiles vngebantur ad pugnam, cùm Christum audis, ad pugnandum pro nobis vnctũ existima: at ea tã fuit acris pugna, vt mori oporteret Chri-

Christū, quo nos à morte, & mortis procuratore vindicaret.
Nec id tacendum est, quòd licet multi sint diuites, nolunt tamen ita inter egenos vocari, ne eorum importunitate vexentur. Multi etiam sunt benigni principes, volunt tamen iusti vocari: ne à iuris rigore deflectere eos cogant damnati. At Christus inter pauperes, iniquos & damnatos, Christus vocari & haberi vult: quia tantæ est clementiæ, vt pelagus charitatis continere non velit, effundere velit. Quid igitur ô Rex? num tua te pietas à iustitiæ tramite coget vnquam declinare? minimè: quia omnem iustitiam in se exercuit, vt in nobis liberè misericordiam exerceret. Non ergo Christus tantum sibi Christus, sed nobis, non sibi lenis, sed nobis, vt vel hac ratione adamantinum pectus nostrum, tam insignis vnctio emolliret.

Nec mihi à vero discordare, quod dicam, videtur: Eò Christum sibi hoc nomen desumpsisse, vt intelligeremus, nos quidem ferreos esse, sed Christum esse oleum, quo etiam ferrum lenitur, & à ferro eblandito, ab animabus emollitis, velut à præclarissimo facinore, nomen hoc sibi imposuisse. Dictum enim est, quòd vbi nomen Christi, sicut oleum effusum est, adolescentulæ dilexerunt te. At est res adeò præclara, anima hoc oleo blanda, vt ab hoc vnico opere Christus ita vocari dignetur. *Cant.1*

Nolo tandem te hoc latère: Adeò Christus vnctus est & lenis, vt asperrima mundi, postquàm Christo hæserunt, blanda facta sint, iam crux, tormenta, mors dulcia sunt, ex quo leni Christo coniuncta fuerunt. Vt intelligas, si blandus non es, non tibi hæsisse Christū, & si hæsit, iniuriam illi facis qui cùm blādam reddiderit crucē, te blandum nondum effecit.

Cùm esset desponsata mater, &c. Dubia multa cogitanti verba hæc occurrerunt, quorum id primum: Cur voluit Dominus de Maria nasci desponsata? multò enim videbatur præcellere virgo nondū virata, quàm viro desponsata? ad hoc rationes multæ à Patribus adductæ sunt: nec tamē aliæ desunt.

Prior est: Sicut coniuges inuenti sunt in corruptione generis humani: ita æquum erat, & coniuges reperiri in eiusdem reparatione. Et quidem ad corruptionem parùm Eua nocuit: nisi enim Adam peccasset, nihil Eua læsisset. Vir igitur, non fœmina casum nostrum effecit, at contrà in reparationem, parum Ioseph contulit: nisi enim Maria concepisset, Ioseph nihil profuisset. Fœmina igitur non vir profecit, & *Rom.5*

sanè

Gen.4 fanè in corruptione generis humani, vtérque coniugum eft carne corruptus: contrà in reftitutione, vtérque coniugum eft carne illibatus.

Altera ratio eft, ne veritas figuræ, & prophetiæ rei deeffet
Ifa.8 euentus. At in Ifaia dicitur: Antequam fciat puer vocare patrem & matrem, auferetur fortitudo Damafci. Puer igitur erat habiturus matrem veram, patrem verò legalem: neceffariò igitur, eft defponfata mater Iefu Maria. Iam apud eun-
Ifa.11 dem Ifaiam dicitur: Egredietur virga de radice Ieffe, & flos de radice eius afcendet. Virga illa virgo Maria eft: è qua flos Chriftus afcendit. At profectò nunquam flos afcendit è virga foliis nuda: priùs enim virga foliis adumbratur & honeftatur, quàm flos afcendat. Priùs igitur Maria viri vmbra & ornamento decorari debuit, quàm Chriftus ex ea nafceretur. Aliôqui difficilè feruabitur flos, aut virga fine foliis. Sed Lector, te precor fifte nonnihil: profectò folia multum præftant floribus, aliquando enim in medio folij flos nafcitur, & maximè ex radice folij prodit flos: virtus ergo folij ad florem dimanat. At non ita in Chrifto: non enim flos qui eft Chriftus, è radice folij, id eft, Iofephi proceffit. Sed flos exit de virgæ radice: ita enim dicit: Et flos de radice, non folij, fed virgæ, afcendet, vt intelligas, nihil in huius floris conceptione feciffe Iofephum, fed Virginem.

Tertia ratio, quę rerum multarum radix eft & fons: Chriftus non vult nafci, nifi è virata virgine, quia nunquam nafcetur ex anima quæ virum non habuerit. Nofti Lector, quòd
Eph.4 Chriftus in anima concipitur, ibi formatur, ibi adolefcit, donec occurrat in virum perfectum: non ergo concipitur nec formatur, ex anima quæ virum non habet. Dicit Domi-
Ioan.4 nus Samaritanæ: Voca virum tuum. nifi enim viro fueris coniuncta, non in te nafcetur filius Dei. Dices: Quífnam hic vir animæ eft? Planè vir Mariæ Iofephus, Deus erat virginis Diuinus fponfus: fed Iofephus humanus. Ita propofitum firmum non peccandi, firmitas illa decreti, quo voluntas Deo dicatur in cultum, illa conftantia vir eft, cui voluntas nubit. Si hæc tibi conftantia defit, non nafcetur in te Chriftus: & nota quàm admonemur ex nominibus fponfi & fponfæ. Sponfa Maria dicitur, id eft, amarum mare: debet igitur conftantia & propofitum cauendi à peccato, contritionis amaritudini copulari, vt inde Chriftus nafcatur. Rurfus Iofeph augmẽtum fignificat. Si vis igitur in te nafci Chriftum,

fit in

sit in te augmenti & proficiendi propositum. Si ergo anima desolata est, viro carens erit ciuitas sola sedens populo, sed non Deo plena: non ibi nascitur Christus. Meritò enim cura- *Tren.1*
bat Pharao ne Hebræis fœminis, masculus seruaretur, solas volebat ille fœminas: ita & diabolus, tunc solum sibi timet, *Exodi 1*
cùm mascula constantia animo copulatur. Sed aduerte, sicut è Maria Christus non nascitur nisi sit desponsata Iosepho, at Iosephus Christum non efficit, est enim Christus de Spiritu sancto, Virgine præstante consensum: ita Christus non nasci- *Matth.1*
tur in anima, quæ propositum & firmitatem non habet. At non efficitur ex proposito Christus, gratiam enim solus Deus præstat: sed huic gratiæ (siue huic qui nascitur Christo) vo- *Psal.83*
luntas præstat consensum. Vt longè in hac re scias errasse Lutherum.

Dubitatio secunda: Rectè quidem Christus è desponsata nascitur, sed cur non ex iam cõiugata? Cur voluit Dominus post desponsationem, & ante nuptiarum celebrationem ex virgine nasci?

Ad hoc prior responsio est, non esse in hoc seculo nuptiarum celebritatem cum Deo: hæc festiua celebritas in cœlo speranda est, non in terra. Vt peruenias ad celebritatem nuptiarum diuinarum in cœlo, priùs necesse est tibi nascatur Christus in terra. In qua non nascitur homo ad festa nuptialia, sed ad laborem, sicut auis ad volatum. Igitur hîc compa- *Iob.5*
timur, vt tristitiam habet mulier pariendo: sed illic conglo- *Ioan.16*
rificamur, quia filius in mundum natus fuit. *Rom.8*

Altera responsio est: Si nondum natus est Christus in anima tua, & in te nuptialia festa peraguntur, non illa festiua sunt gaudia, sed noxia venena. Caue gaudeas in hoc seculo, nisi nato Christo, imò & ablactato. Sicut Abraham celebrat *Genes.21*
festum in die ablactationis filij sui.

Tertia responsio: Adeò Deus est opum suarum imò & sui prodigus, vt simul ac anima se illi subdiderit, statim ei largiatur opes, quas habet: & quia nihil habet maius filio suo, hunc eundem filium quem sibi ab æterno peperit animæ filium facit. Non expectat igitur festa, non nuptialia præparamenta. Eodem momento, quo se anima illi tradit, eodem ille se animæ tradit, tanto ei filio concesso. Vbi nimium stupeo Dei dignationem. Quòd enim filius Dei ex intacta virgine oriri voluerit, grandis dignatio fuit. At quòd idem na- *Ierem.3*
sci dignetur ex anima priùs fornicaria, quæ multis se ama-

toribus subiecit: id summa dignatio est.

Postrema ratio: Vt intelligant coniugati, quàm sit difficilè in eis perfectum nasci Christum. Sanè virgo desponsata,
1. Cor. 7 cogitare potest quæ Dei sunt. Nec dum enim domum habet, nec dum cogitat quomodo suo placeat viro. At quæ iam cõiugata est, diuisa est. Cor habet in multas dissectum curas: nõ igitur facilè admittit Christi in se cõceptionem perfectam.

Tertia dubitatio est: Cur Matthæus meminit vteri virginei. An non honestius dixisset, Inuenta est prægnans de Spiritu sancto? Quorsum igitur de vtero mentio? Responsio: meritissimè sacri meminit vteri, vbi Deus factus est homo, vt sciamus impletas esse veteres de hac re prophetias. Dictum
Psal. 84 enim erat: Vt inhabitet gloria Domini in terra nostra. Veritas de terra orta est, iustitia de cœlo prospexit. Dominus dedit benignitatem, & terra nostra dedit fructum suum. Cùm igitur opere Spiritus sancti, nascitur in vtero Christus: habitat gloria Domini, in vtero terræ. Iustitia diuina aspexit virginem, adamauit eam: clausus Deus est, & ortus in vtero eius sicque veritas de terra orta est. Itaq; dedit Dominus benignitatem in vtero virginis quæ fructum suum (id est, non ex viro aliquo natum) protulit. Rursum dictum erat: Rorate
Isai. 45 cœli desuper, aperiatur terra, & germin[...]r Saluatorem. Cùm audis virginem consensisse Gabrieli, facile intelligis, defluxisse de cœlo rorem, terramque [...]eri virginalis fœcundatã, & germinantem saluatorem. J[...]m dictum erat: Descendet
Psal. 71 sicut stillicidia stillantia sup[...] terram. Stillæ de cœlo sunt, at imbibuntur in terra. In[...]nitur igitur Deus in vtero: multùm ergo habet cum h[...] vtero Deus.
1. Cor. 15 Sed Euang. dicit: [...] vtero habens de Spiritu sancto. Sanè primus homo de [...]rra, & secundus homo de Spiritu sancto: quia videlicet [...]e prior homo erat terrenus, terrena sapiens. At secun[...]s homo spiritualis est, non carnis voluntatem faciens, sed spiritus: surrige oculos. Si primum hominem peccatorem spectes, dices eius animam adeò terrenam effectam: vt ille homo totus terra ferè dici possit: ita si Christum spectes, licet carnẽ habeat: adeò tamen spiritalis illa caro est, vt totum ferè dicere possis esse spiritum sanctum. En tibi exemplum. Vides Christum conspui, flagellari, crucifigi, quæ nam precor, caro, (quæ caro solummodò esset,) tanta pati potuisset, non maledicens, non clamitans: sed perinde
1. Petri 2 tacens, ac si caro non esset, sed spiritus esset? Meritò igitur Christus

Christus dici potest totus de spiritu sancto. Non solum quia spiritus sanctus autor fuit suæ formationis, sed etiam, quia nihil ferè in Christo nisi spiritus monstrabatur. Adeò vt spiritus videretur carnem absorbuisse, & verum esse illud: SpiritusDomini super me, eò quòd vnxerit me. *Isai. 61*

Nolo tamen à communi via discedere, qua dicitur Christus natus de Spiritu sancto, quia Spiritus sanctus Christum formauit. Sed statim suboritur quæstio, cur non hæc formatio etiam verbo æterno tribuitur, aut Patri, aut certè toti Trinitati? Ad quod prima ratio occurrit. Quia Spiritus sanctus est distributor omnium gratiarũ & donorum, quorum quia in Christo plenitudo fuit, ideo Spiritus sanctus est autor conceptionis Christi, è cuius plenitudine, nos omnes accipimus: est igitur Christus de Spiritu sancto, id est, plenitudo omnis gratiæ, est de fonte & pelago gratiarum. *1. Cor. 12* *Ioan. 1*

Secunda ratio fuerit: Non solum anima Christi, sed & caro Christi viuificat, vitamq́; spiritualem eam comedenti largitur, & vt habet in tertia parte Thomas, non solum humanitas Christi, gratiam tribuit meritoriè, sed etiam quadantenus efficienter. Sicut enim ignis efficit ignem, ita Christi humanitas gratiam præstat, & consequenter spiritum sanctum. Quod si ita est, necesse est carnem igneam esse, quæ ignem efficiat: & ita necesse est carnem Christi, ferè in spiritum transisse, si spiritum sanctum datura est. Meritò ergo illa humanitas est de spiritu, quę ita in spiritum absorpta erat, vt spiritum largiretur. *Quæst. 8 art 1. ad. 1*

Tertia ratio est: Duos fecit Deus mundos, alterum naturalem quem habemus, alterum spiritualem & diuinum, qui per Christum incepit. Sicut enim ex Patre duę sunt processiones, altera per modum naturæ, qua procedit ex Patre Filius, altera per modum gratiæ & amoris, quâ ex Patre & Filio prodiit Spiritus sanctus: ita & duo conditi sunt mundi, alter in quo natura suam extulit vim, alter in quo gratia resplendet. Iam prius est quod animale & naturale: posterius quod spirituale. Mũdus igitur ille naturalis & prior tribuitur Patri, quæ prima persona est in Trinitate: & ita dicimus: Credo in patrem omnipotentem factorem cœli & terræ. At cùm in Spiritu sancto omnino gratia splendeat, meritò mundi gratiosi: ei origo conceditur. Cum igitur Christus nos omnes in suo corporę comprehendat, ipse mundus est spiritualis. Igitur corporis Christi, (id est, mundi noui) ge- *1. Cor. 15*

neratio de Spiritu sancto est.

Posteaquam Ioseph inuenit sponsam suam prægnantem, cùm esset iustus, nec eam vellet infamare, voluit occultè dimittere. Igitur coniugati (quibus misera hæc contigit sors vxoris adulteræ) splendidissimum habent exemplum, quid sint in ea calamitate acturi. Videlicet, vt potius ad clementiam, quàm ad crudelitatem confugiant.

Secundò habent omnes viri spirituales speculum, vbi vitam suam aspiciant. Quis vnquam credere potuisset, tam Iosephum à Mariæ suspicione vexatum? Imò quis credere potuisset, tam lætam Mariæ conceptionem, & impregnationem tam dulcem, tam amaris felle condiri & temperari? Videbat Maria Iosephum tristem & suspiciosum. Erat Mariæ Iosephi cõspectus amarus. Videbat Mariam Ioseph prægnãtem & tristem, erat hoc illi fel, & absinthiũm. Quis crederet in tam dulci consortio, tantum fellis cadere potuisse? Nulla ergo in terris tam læta festiuitas, nulla tam dulcis societas, quæ à fellis & amaritudinis labe euadere possit. Quid? Non
Matth. 7 modò vexaberis ab extraneis, imò ipsi domestici tui, qui
Psal. 40 edunt tecum quotidie, cum quibus in domo Dei cõsentienter ambulas, ipsi magnificabunt super te supplantationem.

Tertiò tamen libet hanc rem pensitatiùs expẽdere. Suprà dixi, animam suo proposito firmo, copulari & nubere. Quid est igitur, quod propositum hoc (cum iustum & sanctum sit) suspicatur, timet & occultè vult dimittere prolem, iam in animo conceptam? Certè propositum illud iustum & sanctũ adeò est: vt qui iustus homo sit, ab eo maximè iustus sit censendus. Sed contingit hominem proposuisse quidem vitam seruare à peccatis puram, at non nimis excelsam, mediocrẽ, non sublimẽ. Cùm verò se sentit ad maiora instigari, cumq́; eius voluntas velut vrgetur ad magnam perfectionem: celsitudinem hanc, & velut ventris tumorem non approbãs, nec vituperare audens, clam dimittere tentat. Id secum mente reuoluens, satis esse ad cœlum assequẽdum, si laxior vita, & à tãta prolis sanctitate aliena fuerit. Itaq; nec Mariam, id est mare amarum: neque ventri eius tumorem ac celsitudinem patitur, sed fugam meditatur & parat. Idq; maximè vsu venit iis, qui ad magnam perfectionem instigantur, cum nonnullo aliorum dispendio. Vt putà, cum coniugatus ita Dei amore succẽditur, vt vxoris illecebras refugiat, & cum curatus ita ambit monachatũ, & solitudinẽ: vt populi sibi cõmissi

missi vltrà cupiat abiicere. Isti quidē cùm ventris sui tumorē, & ad sublimia conatū aduertūt & expendunt, nonnunquam putant, non hunc conatum ex Deo esse, sed ex dæmonis forsan adulterio. Et tunc cum nec prosequi, nec vituperare audeāt, occultè dimittere volunt, & vitam sequi priorem. Quibus hoc consilium dandum erit: vt Angelum requirāt, id est virum sanctum & doctum, à quo quid sint acturi doceantur.

Ad nostrum Iosephum redeo. Inquit textus: *Hæc eo cogitante, apparuit illi Angelus in somnis.* Cur verò virgini in vigilia Angelus monstratur: in somnis verò Iosepho? Prior ratio est: Annunciat Angelus virgini filium de Spiritu sancto nasciturum: rem sanè spiritualem. At Iosepho apparet, timorem ab eo ablaturus: rem certè humanam. Vt igitur intelligas spiritualia esse veritatem, humana verò esse veluti somnia: ideo apparet virgini vigilanti, Iosepho verò dormienti.

Posterior ratio est: Conceptio Christi, (noui filij) non nisi in vigilia est: quia etiam conceptio Christi in hominis voluntate, in vigilia fit: non nascitur Christus homini somnianti & desidi, sed nascitur homini expauefacto terroribus inferni, abominanti sordes peccati, dolenti iacturam cœli, cupienti veniam criminis. Hæc verò non dormienti contingunt, sed nimium attento & vigilanti. Sicut enim Mariæ plenus ille consensus ad filij conceptionem requiritur: ita & in anima idem consensus plenus, non deses, non somniculosus, sed Dei recipiendi auidus, expectatur. At non in Iosepho consensus aliquis exposcitur: ideo melius reuelatio ei in somnis fit quàm in vigilia. Igitur vt rem breuiter intelligas: vbi consensus voluntatis postulatur, tunc reuelatio in vigilia fieri debet: at vbi nihil aliud quæritur, quàm illuminatio intellectus, quæ passio est, non perinde actio, ibi reuelatio in somnis fieri solet. Adde his: Cùm Christus in anima nascitur, Deo anima desponsatur. At desponsatio per consensum vigilem necessariò fit: sed cùm anima lumine diuino eruditur, id non requirit.

Postrema ratio est: Per annunciationem virginis, cœpit gloria esse in terra nostra, cœpit beatitudo esse in miseria nostra, regnum cœlorum appropinquauit nostræ infœlicitati. At gloria & beatitudo nihil habet de somno: tota vigilia est. Ideò vigilanti virgini annunciatur. At per annunciationem Iosephi, pueri I E S V & matris eius cura Iosepho *Psal. 84* *Matth. 4*

mandatur. Hæc verò cura temporaria est veluti som rus.

Angelus igitur Iosepho apparens, timorem illi excutit dicens: *Ioseph fili Dauid, noli timere accipere coniugem tuam.* Vbi Lector aduerte: tria duntaxat matrimonia à Deo ipso immediatè mandata, memoriæ meæ occurrunt. Primum fuit Gen. 2 Adæ & Euæ in paradiso. Hos enim Deus ipse coniunxit. Se- Osee 1 cundum fuit Oseæ cum vxore fornicaria: hoc enim fuit Deo Luce 1 mandante susceptum. Tertium fuit Iosephi cum Maria, non quidem fornicaria, sed de fornicatione suspecta. Primũ illud fuit in statu innocentiæ, secundum in statu legis veteris, tertium in initio nouæ. Putásne hæc mysterio carere? minimè. Sed in statu innocentiæ cupiebat Deus sibi asciscere filios inculpatos & immaculatos, ideo innocẽtes, nullaq; labe respersos in matrimonium coniungi. At in lege veteri Deus erat Deute. 32 habiturus filios infideles, & qui ad iracundiam in idolorum cultura eum prouocarent, denique filios erat habiturus cum Osee 4 idolis fornicantes, ideo fornicariam cum Osee matrimo- Matt. 5. nio iungit. Porrò in lege gratiæ vnitur Deus animæ, quam 10 mundus odit, quam vt malam mundus separat, quam denique mundus de fornicatione insimulat, licet sit ipsa reuera innocens: ideo matrimonium innocentis, sed suspectæ Mariæ instituit, dicens Iosepho per Angelum, Noli timere acci- Ierem. 3 pere coniugem tuam. Adde: Cum anima fornicata prius cũ amatoribus multis, Deo consentit ad prolem, profectò licet ab hominibus fornicatrix reputetur, at Deo innocens est. Ex quo enim Deo copulata est, innocens reddita est & immacu- Luce 7 lata. Recole Magdalenam, quam etiam Euangelista peccatricem nominat, hæc vbi Deo iuncta est, Mariæ virginis typus elegans fuit.

Adiicit *Angelus dicere Iosepho: Vocabis nomen filij Iesum.* Vbi ego multa intelligo. Primum, proprium ius parentum esse, filiis imponere nomen: ad nullum enim alium hæc iurisdictio spectat. Cum ergo Iosepho ius hoc tribuitur à Deo, mihi videtur, Iosepho collata in Iesum ea autoritas & iurisdictio quam pater in filios habet. Quod Christus manifestauit, Luce 2 quando erat subditus non soli Mariæ, sed etiam ipsi Iosepho. In hoc igitur grandis Christi ostensa est humilitas, qui non solum Mariæ, sed etiam Iosepho filialiter subdi cupiuit. Porrò quia à Deo nulli datur honor sine onere, necessariò fit vt Iosephus qui patris honorem in Christũ accepit, paternam etiam de Christo curam suscipiat. Sed quanta maiestas est, eius

eius gerere curam, qui omnium curam habet? & rursum,
quam magnificè retribuetur Iosepho, pro omnibus quæ re-
tribuit Christo! An non maior Ioseph noster, curam Christi
gerens, quam antiquus ille Ioseph Ægypti curator? certè quo
maior est Christus Ægypto, hoc maior est cura Christi quã
Ægypti. Secundum est. Dicit Psalmus: Qui numerat multi- *Psal. 146*
tudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat. Illius igi-
tur est vocare, cuius est numerare. & dicitur in Genesi, Ap- *Gen. 2*
pellauit Adam nominibus suis, cuncta animantia: videli-
cet, sapientissimus Adam, qui rerum naturas probè nouerat,
iuxta eas, rebus nomina ponit. Si igitur Ioseph Christo no-
men ponit, seu vocat, ergo Christum probè nouerat: alio-
qui psitacus esset, Christo nomen tribuens, quod non intel-
ligeret. Quantæ verò magnitudinis est, Christum intelli-
gere? Christum probè nosse? Beatus est, qui patrem cogno- *Matt. 10*
scit, & quem ille misit Iesum. Et beatus est Simon Bariona, *Matt. 16*
quia Christum Dei filium nouit. An non & beatus Ioseph,
qui ita nouit Christi naturam, vt illi posset imponere no-
men? Ex quo tertium intellige: Primus virorum qui Chri-
sti celsitudinem nouit, Ioseph est; nouit prius, puer Baptista:
sed adhuc in vtero matris. Porrò ex viris integris primus
Christianus, primus qui Christo hæsit, Ioseph fuit. Cui ac-
cessit digniatis gradus, quod non hominem, sed angelum,
Ioseph meruit habere magistrum, à quo didicit Christum
vocãdum Iesum, id est, saluatorem, vel salutem, vel salu-
tare: ipse enim est qui saluat populum suum à peccatis eorũ. *Matt. 1*

Vbi iam dubium occurrit: Cur in vniuersum, Saluator
vel salus nominatur, qui non ab omnibus malis, sed à pecca-
tis dicitur saluare duntaxat? Certè meritò Saluator dicitur,
licet solùm à peccatis saluaret, sicut & Iosue saluator dictus
est, solùm saluans à bellis. Sed profundius penetra, duplicia
profectò sunt mala, à quibus saluari egemus: scilicet, mala
animæ quæ peccata sunt, & mala corporis, quæ sunt tempo-
ralia: ab his malis temporalibus Christus non vult in hoc se-
culo saluare, mò frequenter nos in ea coniicit. Saluat certè
ab eis, si ita necesse est ad animæ salutem, at si non est ita ne-
cesse, non est malum in ciuitate, quod non fecerit Dominus.

Sed adhuc introspice: Nullum malum pœnæ fuisset, nisi *Amos 3*
malum culpa præcessisset: propter peccatum enim mors
cum satellitio suo introiuit in mundum. Si igitur Christus *Rom. 5*

ſaluat à peccato, id eſt à radice malorum, ſaluabit etiam ab omnibus malis. Saluabit planè in regeneratione cùm venerit iudicare.

Sed & nunc ſaluat ab omni malo. Si enim Paulum vides
Rom.8 ſuperiorem morte, inferno, & anguſtiis omnibus: ſi vides in omnibus ſuperantem propter eum qui dilexit nos. Si vides glo-
Gal.6 riantem in tribulationibus, an non conuinceris Chriſtum eſſe ab omni malo ſaluatorem in hoc ſeculo? Miſera noſtra conditio nos noſtris malis ſubdit, quos gratia Chriſti ab eiſdẽ ſaluauit. Gratia nos Chriſti omni malo ſuperiores effecit: ſeruauit igitur ille nos: ſi nos ſeruari nolumus, culpa noſtra eſt.

Nec æquum eſt illud ſilere: Salus temperatio eſt, & mediocritas omnium humorum: vide igitur, nuſquam hãc mediocritatẽ in ſpiritu ſenties, niſi cum in te habitauerit Chriſtus. Rem dictu miram, accipe hominem penitùs perditum, ſi intrauerit Chriſtus, inueniſti hominem reparatum, & delicet. eſt Chriſtus ſalus & temperatura contra omnia vitia. Verè ſic eſt: virtus dicitur medium inter extrema, Chriſtus eſt hoc medium, cum ſe intra viſcera clauſerit hominis, ſalus ſaluum hominem reddit.

Hoc autem totum factum eſt (inquit Matthæus) *vt Iſaias ve-*
Iſa.7 *rus monſtretur, qui dixit, Ecce virgo concipiet & pariet.* Sat videri poterat dicere: Ecce virgo cõcipiet. Sed quia tam conceptio, quàm partus miraculoſa fuerũt, ideo vtrumq; repetitur. Conceptus ſine ſemine miraculum eſt. Rurſum partus ſine clauſtri apertione, item miraculum eſt. Pariet igitur filium, & vocabitur Emmanuel.

Dices quomodo conueniunt, Vocabitur Ieſu: Et vocabitur Emmanuel? Certè textus Iſaiæ dicit Hebraicè, Vocabis
Iſa.7 Emmanuel. Vbi vocabis, quia fœminini generis eſt, ad matrem filij referri debet: vt ſit ſenſus, Virgo cõcipiet, & pariet, & ipſa vocabit eum Emmanuel. Quod ita eſſe ego facilè credo. Sentiens enim ſe Virgo tanto filio fœtam, & intelligens Dei tantam dignationem, illa hoc nomen ſuo fœtui nominauit: Nobiſcum Deus. Sed mecum illud expende. Poterat planè Deus eſſe nobiſcum ad iudicandum nos, ad caſtigandum, ad perdendum. Vt igitur intelligant homines Chriſtũ non veniſſe, vt iudicet mundum, ſed vt ſeruetur mundus per
Ioan.3 ipſum, ideo noluit nomen quod horrori impiis eſſe poterat: ſed illud nomẽ accepit, quod in ſe nomen Emmanuelis clauderet, & ſalutem quam cupiebat efficere, aperiret. Apertum enim

enim est: Si Deus salus nostra est, nobiscum planè est. Salus enim intra saluum est, non extrà. Ideo enim nos sibi tanquã sui corporis membra coniunxit, vt sicut corpus sanum, membra sana reddit, ita & ipse salus nostra esset, nos sibi coniungẽs. Est igitur nobiscum vt corpus cum partibus, caput cum corpore. Id verò nulla ratione fieri posse videbatur, nisi Deus se [illegible] reddidisset. Libet enim mihi inter fideles hanc regulam ad [illegible] Scripturas adhibere: Cùm aliquid de Christo dictum inueneris, [illegible]ficandum est de eo summè: quantũ veritas pati potuerit. Volo dicere: [illegible] de Christo. Ego sum pauper & dolens, salus tua Deus suscepit me. Verifica igitur in Christo summam animi paupertatem. Rursum summũ ei in passione tribue dolorem, & demum intellige, ipsum à patre fuisse summè in resurrectione susceptum. Ita cùm audis Christum esse nobiscum Deum, intellige modũ summum, quo Christus potuit nobiscum esse, & illum Christo concede. Quia igitur modus summus existendi nobiscũ erat, si substãtialiter & personaliter nobis vniretur, modum hunc Christo tribue: cùm enim Deus opera sua iactat, nõnisi summa opera iactat. Psal. 40

His auditis surgit è somno Ioseph, & facit, sicut ei præcipit Angelus. At nos non facimus, sicut nobis præcipit Deus. Certè Deus erat qui per Angelum loquebatur Iosepho, at nobis Deus ipse loquutus est in Filio, qui etiã loquutus est. Cur ergo non facimus quæ ille præcepit? Planum est: quia non surgimus è somno cum Iosepho: imò non surgimus è morte: nec enim immeritò dixit Zacharias Christum venisse illuminare his qui in tenebris (somnum audis) & in vmbra mortis sedent. Iam audis & mortem. Nec frustrà Paulus clamat: Surge qui dormis, (somnum nostrum audisti) surge à mortuis, & illuminabit te Christus. Hebr.1 Luca 1 Ephes.5

Claudit Matthæus primum hoc caput, dicens: *Non cognouit eam donec peperit filium suum primogenitum.* Vbi nota quòd sicut Deus pater vnicum habet filium de se naturaliter genitũ, qui primogenitus Patris dicitur, iuxta Paulum dicentem: Cùm introducit primogenitum in orbem terræ, dicit, Et adorẽt eum omnes Angeli eius. Cùm igitur primogenitus Patris dicitur, non fit, vt Pater alios habeat filios de se naturaliter genitos: fatemur enim Christum Dei Filiũ vnigenitum, ita correspondenter, Virgo sacra vnum habet filiũ primogenitũ, qui & vnigenitus est. Et sicut Pater habet alios Hebr.1

filios adoptatos, ita habet & virgo, inter quos principem locum habet Ioannes Euāgelista, cui dictū est: Ecce mater tua.

Ioan.19 Porrò & illud penitùs contemplare: Dixi suprà duos mundos à Deo conditos scilicet naturalem hunc, & spiritualem, id est Christianum. Iam in mundo naturali Christus est primogenitus omnis creaturæ, & ante omnem creaturam: hac tamen lege, vt omnis creatura in ipso sit, & in ipso [illegible]

Ioan 1 cit enim Ioannes: Quod factum est, in [illegible] erat. Itaque omnes res mundi sunt in [illegible], in quo viuunt, in seipsis planè alia [illegible] viuunt: aliquando languescunt, aliquando moriuntur. Has verò mutationes non patiuntur res in Christo, quia in ipso vita sunt. Ita penitùs in mundo gratiæ, Christus est Mariæ primogenitus: hac lege vt in ipso omnes ho-

1.Cor.5 mines viuant. Vt enim in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes viuificabuntur. In Christo igitur omnes ha-

Eph.2 bemus gratiam, omnes resurreximus, omnes ascendimus, omnes cum illo sedemus in cœlestibus. Si languemus, si peccamus, si denique damnamur, in nobis hæc patimur non in

2.Cor.6 Christo. Dicebat Paulus: Non angustiamini in visceribus nostris, angustiamini in visceribus vestris: quantò verius & fœlicius id dicet Primogenitus noster?

Demum proprium est primogenitorum, ipso iure sequentes, alere fratres, licet adoptatos. Clamemus nos ad Christū, vt alat nos. Faciet ille vero. Vt cui non desunt, quæ tribuerit alimenta: nec enim dando minuitur quod habet.

Colo.1.& Nota: Christus non solum dicitur primogenitus Patris & totius esse, & primogenitus matris: sed etiam dicitur primo-

Apoca.1 genitus ex mortuis: id est, primogenitus mortis & non esse. Itaque primus quem mors & non esse ad vitam & esse immortale prodiderunt, Christus est. Ipse est primus: & ipse vltimus. Si enim mors parit fideles ad vitam, non parit in se: sed peperit in Christo. Vt enim moriente illo, omnes mortui sumus: ita edito ad vitam è morte, omnes etiam editi sumus. Ipsi gloria in secula seculorum.

*

CAPVT II.

Cùm natus esset Iesus.

CVR natus sit Dominus in Bethlehem, digna res est, quam tractemus. Et primum natus ibi est, & ibi adoratus, vt responderet veritas figuræ. Dauid paruus corpore, sed pulcher aspectu, viribus fortis, cantu suauis, (quo dæmonem è 1. Reg. 16
Saul expellebat) hic Dauid in Bethlehem inungitur, & inauguratur rex Israëlis: ita Christum humilem aspectu, sed pul Psal. 44
cherrimum spiritu, potentissimum robore, qui fortem ar- Luc. 11
matum deiecit, qui suo cantu & prædicatione dæmones è nostris fugauit mentibus, conueniebat inungi regem in ciuitate Dauid.

Secundò Arca Domini adducta est à Dauide in Bethlehem, idque cum magno populi iubilo. De quo refertur in 2. Reg. 6
Psalm. Memento Domine Dauid. Multo melior arca fuerat Christi humanitas, in ventre virgineo clausa: in ea enim Psal. 131
omnes cœlestes thesauri reconditi sunt. Hæc igitur arca induci debuit in Bethlehem, & ibi nasci cum magna angelo- Coloss. 2
rum, pastorum, Magorum, Iosephi & Mariæ lætitia.

Tertiò: Vbinam erat nasciturus panis de cœlo, panis angelorũ, panis viuus, panis vitæ nisi in domo panis, quæ Bethle- Ioan. 6
hem est? & vbi debuit nasci germen, & fructus terræ sublimis, nisi in ciuitate fructifera? ipsa est Bethlehem Ephrata. Isaie 4
Nec immeritò nascitur in Bethlehem Iudæ, id est in domo panis & confessionis, siue laudis. Nulla enim vnquam tanta laudandi Deum ratio fuit, quàm quia Deus panis noster factus est. Quódque cum panis noster esse voluerit, non se in arca clauserit, sed in domo panis se exhibuerit. At non nisi in præsepio reclinatus: vt ostenderet & nos iumenta esse, & hãc esse huius edendi panis rationem, si iumentum efficiaris, id est stultus, vt sapiens fias. 1. Corin. 3

Cùm igitur natus esset Iesus in Bethlehem Iudeæ, ecce Magi ab Oriente venerunt. Ergo non solum Christus exaltatus à terra Ioan. 12
omnia trahit ad se: sed etiam natus in terra omnia trahit ad se. Ergo non solùm exaltatus in cruce habet hamum quo cunctos venetur, sed etiam reclinatus in præsepio. Potentior videri voluit Christus in vilitate, quàm in maiestate. Cùm enim esset in gloria sua pauculos adduxit ad se: at cum esset in præsepio, id est loco iumentorum & in cruce, id est loco

latro

latronum, ibi aperuit gloriam suam, & omnia vocauit ad se.
Certè cum Adam formatur in paradiso, omnia animalia
Genes. 2 aduocauit coram se, vt omnibus suum imponeret nomen:
ita cùm Christus nascitur in stabulo omnes gentes allicit
ad se, vt omnibus benedicat, & nomen Christianitatis im-
1. Cor. 15 ponat. Prior homo de terra terrenus, terrenum & tempora-
le nomen dedit rebus: at posterior Adam, nomine æterno
hæreditauit eos qui in Regibus Magis sibi voluerint esse fi-
deles. Veniunt ergo iumenta ad formatum Adam non vt
edant, sed vt nomen accipiant. Veniant item iumenta ad for
matum Christum, ad stabulum, ad præsepium & domum
panis, non solùm vt Christiani nominentur, sed vt vitam ha-
Ioan. 10 beant, & abundantius habeant: & certè si ad domum panis
venerint, cùm natus sit panis in domo panis, non deerit fa-
Isaiæ 55 melicis cibus. Omnes igitur sitientes & esurientes venite ad
aquas & ad panem. Isaias dicebat: Filij tui de longè venient,
Isaiæ 60 & filiæ tuæ de latere surgent. Horum primum in Magis de
longe venientibus impletur. Alterum relinquitur implen-
Ioan. 19 dum in die mortis Christi, cùm Ecclesia de ipsius latere sur-
get. Et quidē venientibus Magis ad adorandum Dominum,
(cū Magi Reges fuerint,) comitia in stabulo celebrata sunt.
Christus rex inauguratus est. Reges Regem adorāt nouum.
Nec enim par erat vt rex mundi, ad nos aduenienss vt ho-
mo: non à regibus vt rex adoraretur.

Hoc verò vnum volo te Lector non latere. Mihi quidem
hic Magorum aduentus videtur vnum è summis miraculis
à Christo in hoc mundo editis. Planè video grande miracu-
lum in latronis ad Christum crucifixum conuersione. Et ita
Lucæ 23 decebat, vt in die quo effudit Deus sua in nos viscera, mira-
culum tantæ conuersionis efficeret. Sed interim specta pen-
dentem Christum, suæ pietatis thesauros aperientem, latro-
nem proximum, miracula quæ fiebant. Hæc omnia pectus
latronis illuminabant vt Christum agnosceret. Porrò non
nisi miraculum grande fuit, quòd Reges sapientes tam lon-
gè dissiti, tam subitò, tam inclementi cœlo, per regiones
ignotas, cum capitis periculo, Christum in stabulo adoraue-
rint. Non igitur immeritò Matthæus dicit: *Ecce*, quasi rem
vehementissimè stupendam.

Sed quæres: Si viri hi præstantissimi Reges fuerunt, vt
vulgi fama est, vt etiam Ecclesia in Magorum picturis ad-
misit, & vt Sanctorum Patrum tradidit autoritas. Ita enim
habet

habet Athanasius, de Variis Quæst. q. 2. & Tertull. lib. 3. contra Marcionem. D. Anton. 1. par. titul. 6. quibus adde eos qui à me adducti suprà sunt. Iam si Magi Reges fuerunt cur non eos Matthæus reges nominauit?

Prima causa vt arbitror est quia magis è re nostra, & Dei, erat, vt sapientes testimonium de Christo redderent quàm reges Reges, enim ferè ignorantes sunt, aliorúmque sententiam sequuntur, & cùm sapiunt, sapientum reguntur consilio: maius ergo testimonium est à Sapientibus, quàm à Regibus.

Secunda causa fuit: vt quia primi qui à Deo desciuerunt, sapientes fuerunt: ita primi qui Deum quæsierunt, sint etiam Sapientes. Vox Dæmones, Sapientes significat, Magi item sapientes. Dæmones cadunt, Magi igitur resurgant. Vt intelligas quòd sicut nihil periculosius sapientia sibi relicta, ita nihil excelsius sapientia diuino lumine illustrata. Illa facit Dæmones, hæc Magos.

Tertia causa est: vt ostendatur, quàm æquum erat, vt qui rex futurus esset, sapiens esset quíque sapientes esset gubernaturus, sapientiam, qua gubernaret, haberet.

Quarta causa est: Corã principe, Christo, nullus fidelium vocari rex debet. Corã Sole remittunt stellæ lumina sua. Coram Christo igitur imperatore cesset regum nomenclatura. *Matt. 20*

Quinta causa: Christus rex venit ministrare, & non ministrari, nec patitur vt inter suos superbè reges dominentur: sed qui maior est inter vos, sit sicut minister: ideò in principio *Matt. 1[illegible]* sui regni, seu potius ministerij, noluit hos vocari reges [illegible] Magos.

Sexta causa est: Nescio quid [illegible] habet Deus contra *1. Reg. 8* huius seculi regium nomen. Certè cum populus à Samuele expetiit regem, Deus se abiectum expostulat contra Iudæos: volebat enim ille solus Iudæorum esse rex, id nomen aliis velut fastidiens. Ideò noluit minus gratum sibi nomen, in ex[illegible] fideles adscribi. Quasi dicat: Sit Herodes rex inter infideles, at inter meos, vt vnus est pater *Matt. 23* vester, ita vnus vocetur rex vester.

Septima causa: Si innocentia durasset, sapientia quidem esset, sed non regnum. Si Adam non peccasset, regibus homines non egerent. Cùm igitur Christus innocentiam restituere cupiat, regni nomen noluit adscribi.

Nec vacat mysterio quòd dicit: *Ecce Magi ab Oriente.* Certè ab

Psal.49 ab Oriente, vt à Solis ortu vſque ad occaſum laudabile eſſet
Geneſ.2 nomenDomini.Et ſicut à Solis ortu cœpit genus hominum,
ita inciperet & genus fidelium. Rurſum ab Aquilone pan-
Ierem.1 ditur omne malum. Quia omnis mali ferè origo, diabolus
fuit, (qui Aquilonis nomine cenſetur. Solium quippe ille
Iſaiæ 14 in Aquilone ſtatuere volebat)ita ab Oriente panditur omne
bonum.Quia omnis boni origo Chriſtus eſt:de quo dictum
Lucæ 1 erat, quòd ſit Oriens ex alto.Igitur ſicut qui in quauis mun-
di parte peccant,ab Aquilone,dici poſſunt, quòd veniant:ita
qui bene agit vbiuis ſit ab Oriente venire dici poteſt.

Sed intimè aduerte: Oriens eſt vbi ſol naſcitur, & cui ſol
naſcitur,in Oriente eſt.ſicut cui ſol occidit,eſt in occaſu. In-
tellige igitur eum, cui radius diuinus naſcitur, cuique illu-
minatio diuina refulget, in Oriente eſſe. Iam ſi illi naſcitur
Acto.4 radius lucis, certè ad Chriſtum venit: quia non eſt in alio
Ioann.6 aliquo ſalus. Ita ipſe dicit:Omnis qui audiuit à patre & didi-
cit(id verò eſt illuſtrari ab Oriente ſole)venit ad me.Myſte-
rium ergo hoc eſt.Si illuſtraris,in Oriente es,& ad Chriſtum
venies.Si ad Chriſtum non venis: non didiciſti à ſplendore
Orientis luminis in te.

Veniunt igitur Magi ab Oriente Ieroſolymam. Vbi tunc fide-
lium erat Eccleſia, vbi erat prædicatorum & doctorum cæ-
lebrior conuentus.Cauſam fortè requiris, cur Ieroſolymam
Dionyſ.8 intrant? Hanc accipe: Sicut Deus Angelos inferiores per ſu-
capit.cæl. periores illuſtrat,perficit,& gubernat:& ſicut mundum hunc
Ierarchiæ corporalem per angelos inferiores diſponit, & corpora per
an[illegible] viuificat;ita & voluit populos ſubiectos per doctores
Matt.23 & Sacerdotes [illegible]ernare. Ita enim ipſe ait;Super cathedram
Moyſi ſederunt Pharisæi, & ſcribe,quæ dixerint vobis facite,
& ſecundum opera eorum nolite facere. Ita quidem cõtigit
nunc Magis: quæ dixerunt legiſperiti ſuſceperunt. At licèt
ſcribæ puerum non requiſierint, Magi requiſierunt. Igitur
Dominus non ſemper voluit docere nos ore ſuo, docet verò
Matt.21 ſemper ore doctorum. Et hoc ſignif[illegible]
palmarum, cùm non inſedit aſinæ, niſi interiectis Apoſtolo-
rum veſtimentis. Nimirum non inſidet animabus noſtris,
niſi doctorum interuentu. Rectè ergo inter laudes Eccleſiæ
Pſal.121 hanc cecinit Pſaltes: Quia illic ſederunt ſedes in iudicio, ſe-
des ſuper domum Dauid. Priùs ergo accedat domus Dauid
Lucæ 2 ad ſedes Doctorum, quàm ad puerum ſedentem in medio
Doctorum.

Intrantes

Intrantes Magi Ierosolymam, id vnicè requirunt: *Vbi est qui natus est rex Iudæorum?* Qua interrogatione monstrarunt, vnicum Christianorum institutum (si modò à stella illuminati sunt) hoc esse: videlicet requirere vbi est natus rex Iudæorum. In quo loco habitat rex hic natus. Sanè quærebat sponsa: Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes. Non est alia deuotis viuendi ratio, quàm inquirere, vbi inuenient Christum. Inuenient quidem in iustitia, & sanctitate veritatis. Inuenient in spiritu & veritate. Sed quid veritatem dicere vereor? Inuenient in paupertate, ignobilitate, in stabulo, in præsepio. Morientem inuenies in cruce, nascentem in stabulo, vtrobique summa deiectio, vilitas extrema. O rerum varietatem mirabilem: Ille Deus, rex Iudæorum antiquus, ille notus in Iudæa, inueniebatur in templo sedens super Cherubim. Dominus enim in templo sancto suo, Dominus in cœlo sedes eius. Igitur Rex æternus in cœlo inueniebatur, id est, in loco maiestatis: in templo inueniebatur, id est, in loco auro byssóque fulgenti. Cur ita? quia seruantibus legem illam veterem, antiquus dierum, antiqua bona præstabat: aurum scilicet, gloriam & honorem cæterásque delicias. Porrò rex Iudæorum nouus, rex natus non delegit locum in auro, in argento, in honore aut delitiis. Vbi igitur? in vilitate. Igitur Iudæi Deum sequebantur auro & honore splendidum. At Christiani suum natum sequuntur regem, in paupertate & squallore iacentem. Igitur ô Christiani, si placet rex nouus, rex vobis natus, placeat etiam solium quod sibi ipse delegit.

Cantic.1
Ephes.4
Ioan.3.
Psalm.75
Psalm.79
Psalm.10
Daniel.7

Sed non te Lector prætereat quòd hac sua interrogatione Magi docuerint non iam satis esse ad salutem assequendam, si quis credat in Deum, & n[illegible] habeat implicitam de Messiha: minimè id satis est. Sed necessario requiritur vt quæramus natum regem Iudæorum, id est, vt fidem habeamus [illegible]plicitam de natiuitate & incarnatione regis nostri. Sanè Iudæi profitebantur nasciturum Christum, at Christianitas in Magis incipiens, eundem iam natum profitetur: & ob hanc professionem, coram Herode, & toto orbe, caput periculo exponit.

Libet tamen verbum illud sacrum expendere: *Qui natus est rex Iudæorum.* Planè rex Iudæorum absolutè, Deus est. Ita enim iactant in suo Psalmo Iudæi: Deus autem rex noster ante secula, operatus est salutem in medio terræ. Et in alio *Psalm.73*

Psal

Psal.149 Psalmo: Filiæ Sion exultent in rege suo. Laudent nomen eius
Zacha.9 in choro & tympano, &c. Zacharias: Ecce rex tuus venit tibi. Rex igitur Iudæorum simpliciter Deus ipse est. Iam si rex Iudæorum est Deus, & hunc, quòd natus sit Magi fatentur, fatẽtur igitur Deum natum: Deũ scilicet hominem factum.

Adde & aliud: Si Christus natus est rex: igitur non humano decreto rex est, aliôqui homines neminem nisi natum, suscipiunt in regem. Est igitur Christus rex diuina sanctio-
Psal.109 ne. Vt verò est sacerdos in æternum. Quia iurauit Dominus
Hebræ.7 & non pœnitebit eum, tu es Sacerdos: & ideo est sacerdos in
Psal.144 æternum, æternum habens sacerdotiũ, ita & rex est in æternum, & regnum habet quod est regnum omniũ seculorum, quia ordinatione Patris æterni rex est.

Adde tertiò: Reges humani, sicut non nascuntur reges, ita nec moriuntur reges: cùm moritur rex, iam non est rex. At Christus sicut natus est rex, ita & mortuus est rex. Ita testatus est titulus ille, super crucem scriptus cùm Christus moreretur: Iesus Nazarenus rex. Regum igitur testimonio,
Matt.27 Christus nascitur Rex: & Principis Pilati titulo Christus moritur Rex: contra quod licet contendant Iudæi, sed persistit Pilatus.

Ioann.20 Adde quartò: Cùm Magdalena quærit mortuum Christum, rogat eum qui sibi venerat obuiam: Si tu sustulisti eum? Tanta enim erat amoris magnitudo, vt putaret, illum ab omnibus requiri, quem illa quærebat: ita & Magorum tam erat feruens animus, vt putarent, nihil tunc ab omnibus Iudæis tractari, nisi de rege nato. Ideò confidenter quærunt: Vbi est natus rex, nec quærunt ab Herode aut scribis, sed promiscuè ab omnibus. Sanè qui amoris sagitta percus-
Cantic.5 sus est, putat omnia de suo amare dilecto. Vt nos sponsa in Canticis docet.

Quærunt igitur, vbi est ille natus rex: *Vidimus*, inquiunt, *stellam eius*. Adeò præclara est illa stella, adeò est vehementis splẽdoris & caloris, vt nihil sit difficultatis, nihil laboris, aut periculi, quod stellã hanc vidisse, non superet. Si te Deus intus illustrat, hæc est stella & est stella Christi. Planè stella eius est: quia illum reuelat, illum quærere, illũ cum inuenit adorare, & eius pedibus omnia subiicere facit. Quid ni? si tuum Deus illustrat intellectum, si ille tuum inflammat affectum, quid
Actor.9 non superabis, quid non relinques, vt quem stella demonstrat, consequaris? Exemplo sit tibi Saulus ille spirator minarum

rum & cædis: vbi ei radiauit ſtella, vbi lux de cœlo refulſit, pronus cadit in terram: vidéſne adorabundum? rogatq́; Chriſtum, quid à ſe fieri deſideret, paratum ſe profeſſus omnia illi ſubiicere: vidéſne munera, (i. ſeipſum) Chriſto offerentem? Si igitur ſtupes, quòd Magi reges & docti, tam difficilè ſint iter adorti, ceſſabit tuus ſtupor, vbi intellexeris tale illis lumen ſplenduiſſe, quale Paulo refulſit. Nec miraberis quòd *Act.9* fecerint, ſed quòd animo facere parauerint. Hic tamen noſtra cæcitas reprehenditur: illis fulſit ſtella, nobis ipſe Chriſtus ſplendet, at illi tam longum iter arripiunt, nos nec pedem mouemus: illos calefacere potuit ſtella, etiam in media hyeme, nos nec ipſe Sol iuſtitiæ calefacit, nobiſcum ſemper in Euchariſtia manens.

Nota non ſolùm cœlum eſſe ſtellis Chriſtum indicātibus exornatū: ſed totum orbem, cœlum quoddã eſſe, in quo *Mat.vlt.* vel minutæ herbæ, vel exigui lapilli, ſtellæ quædam ſunt, & ſtellæ eius, ſcilicet Chriſti. Si eſſet oculus qui contemplaretur, vndique ſanè à ſtellis admoneretur. Rurſus nota, quòd incredibile videri poteſt, quin ſtellam quam Magi viderunt, viderint & alij. At hi Magi ad vitam æternã ordinati, omni difficultate ſuperata, ſtellam ducem ſequuti, ad Chriſtum peruenerunt. Habes igitur Prædeſtinationis efficaciam. Planè quos vult prædeſtinat, quos verò non vult reprobat: cuius enim vult miſeretur, & quem vult indurat. Quod etiam in *Roma.9* Iudæis manifeſtius declaratur, qui nec ſcribarum teſtimonio, nec Magorum exemplo adacti ſunt, vt ſuum regem requirerent, quem alieni requirebant. Ita cùm Chriſtus noſter ſit, cúmque ſimus ipſius, ipſum quærere non curamus.

Adiiciunt prætereà Magi: *Vidimus ſtellam, & venimus adorare eum.* Quid ô viri præclari? An non ſatis erat illum in veſtra regione venerari? tempus profectò iam venit, quã- *Ioan.4* do nec in monte, nec in templo adorare Dominum eſt neceſſe, ſed in ſpiritu & veritate: cùm enim ille ſpiritus ſit, omnia implens, in omni loco dominationis eius benedi- *Pſal.102* cere eum anima noſtra poteſt. Cur igitur in loco veſtro non adoratis ſed tam immenſum carpitis iter? Nihil tale: is enim quem intus Deus docet, & illuſtrat, non quieſcit, ſed vadit. Paulus cùm illuminatur, non in ſuo loco quieſcit, ſed dicitur ei, Vade in Damaſcum, ibi dicetur tibi, quid *Act.9* te oporteat facere. Similiter dictum eſt Magis, Vadite in Ieruſalem, ibi ſcietis quid facto opus ſit. Rurſum, cùm

inuenit ille thesaurum, absconditum in agro, non ibi cessat,
Matt.13 sed vadit, & præ gaudio illius, vendit omnia quæ habet. Planè non inuenisset thesaurum, nisi stella monstrasset. Vbi verò stella monstrauit, non ille quieuit, sed iuit. Et Domi-
Lucæ 9 nus dicit: Qui vult venire post me, abneget se, & sequatur. Nullibi cessandum igitur, sed exeundum est nobis de terra
Gene.12 nostra, & cognatione nostra, & eundum in terram quam nobis monstrauerit Dominus. Ergo vbi Domini gloria speratur, aut proximorum profectus, charitas quæ magna operatur, non quiescit, non languet, non est ociosa: non enim
1.Cor.13 quærit quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi.

Audiens porrò Herodes Magorum interrogationem, turbatus est, & omnis Ierosolyma cum illo. Quid miraris si turbatur mundus, vbi mentio de Christo est? turbatur latro vbi est de iudice mentio. Sanè si Christi vita mundi mors est, quid mirum si turbatur viuus, vbi videt se, iamiam moriturum? Adducit Christus viuendi rationem, vitæ mundi contrariam: quid ergo mirum, si turbatur lepus, cum aquilam videt in se irruentem, à cuius est vnguibus discerpenda? Senex cùm iam est morti vicinus turbatur, ita & terrenus senex & vetus homo noster turbatur, cùm vitam aliam conspicatur aduenire. Sed mecum intus penetra. Turbatur Herodes, qui Gentilitatis typus est, turbatur etiam Ierosolyma, vbi sunt Iudæi. Turbantur igitur in aduentu Christi & gentes & Iudæi. Sed cur tandem? Ratio est, quam Paulus in tota ad Romanos epistola docet. Equidem si Gentilium professio gentiles suos iustos effecisset, ipsi iusti iustitiam Christi læti suscepissent: & similiter, si per legem esset iustitia, ij quos lex iustos reddebat, iustum
Hebr.10 Christum vlnis expositis amplecterentur. Porrò cùm nec
Roma.11 Philosophia nec antiqua lex, aliquem ad perfectum adduxerint, sed omnia veniente Christo erant sub peccato conclusa, necesse est peccatum gratia veniente turbari. Planè
Lucæ 11 omnes ferè gentes, & omnes ferè Iudæos fortis ille armatus possidebat: turbatur igitur antiquus ille tyrannus, cùm coniectat, pro foribus iam venire, à quo sit ipse turbandus & exturbandus. Igitur turbatio Herodis & Iudæorum, præsagium fuit turbationis, quæ ad Euangelij so-
Aggei 2 num, erat in orbe futura, dictum enim fuerat: Adhuc
Psal.96 modicum, & ego commouebo cœlos & terram. & rursum: Alluxerunt fulgura eius orbi terræ, vidit & commota

mota est terra. Montes sicut cera fluxerunt, &c. Iam fulgura Dei, Euangelij prædicatio sunt. Euangelium enim & illustrat, & terret.

Demum turbatio illa Herodis & suorum figura fuit eius turbationis, quam peccatrix anima patitur, vbi ab ea prædicatores requirunt: Vbinam est Deus tuus? Vbi natus est rex tuus? Cur regem tuum ignoras? Cur regem alium habes? Tunc turbatur vehementer animus mundi potestati subiectus: turbatur illa animi nostri ciuitas, quæ alium quàm Deum sibi delegit in regem. 1. Cor. 1

At rogas: Si Christus est animi salus, vita, medicina & redemptio, cur languens & mortuus animus, sua remedia fugit? Certè si non turbaretur, si non fugeret, sanitatem indicaret. At propterea phræneticus animus est, propterea morbo languet, quia suam salutem venientem timet & horret. Sed si cum Magis adorare voluerit, sanabitur.

Quod verò Herodes congregat Sapientes, à quibus instruatur, vbi sit Christi natalis: pulchrum mihi videtur gerere typum animi, hinc amantis terrena, hinc verò diuino terrore percussi: is enim nosse contendit, an vera sint, quæ ei prædicator suggessit? An liceat sibi in suo luto versari? An Christus esse possit in sordibus amorum, vsurarum, & fraudum suarum? Sciscitatur mercator de suorum iustitia lucrorum, sciscitatur princeps de iusta ditione locorum suorum, &c. An non tibi videntur hi Herodem imitari, si postquam veritatem resciuerunt exercere recusent?

Secundò etiam Herodem imitantur qui quotidie prædicatores audiũt, accurruntque vbi prædicatoris maior est fama: audiunt hi, discunt semper, nunquam tamen ad scientiam veritatis perueniunt, hi congregant scribas & sapiẽtes in maius suæ damnationis cumulum: melius enim eis fuerat veritatem non nouisse. 2. Timo 3 2. Petri 2

Sed tertiò nota: O vtinam reges nostri in grauibus causis & negotiis suis, consilia Sapientum requirerent! ô vtinam Christiani principes non suum sequerentur sensum, sed scriptis (maximè diuinis) auscultarent. Sed iam væh est principibus, si postquàm nouerunt suorum dicta Sapientum, contemnunt quod Dominus dicit, sequuntur verò, quod libido iubet.

Vltimò specta, quòd Sapientes Iudæi nihil audent diffinire, nisi quod scriptum inueniunt in Prophetia. O si & Re-

gum consiliarij non adeò adhærerent his quæ Bartolus aut Baldus senserunt, sed si fieri posset ex Diuinis penderent oraculis. Non te prætereat, Concilium id definire quod Diuina firmarit authoritas. Video sanè eiusdem esse authoritatis Concilium & Euangelium, sed ita voluit Spiritus sanctus, vt quæ Concilium definierit, baculo nitantur authoritatis diuinæ.

Igitur interrogati Sapientes vbi Christus nasceretur, respondent: *In Bethlehem Iudæ*. Ita profectò: quia in domo

1.Ioan.4 panis id est, in pectore misericordi, nascitur Christus. Qui enim non diligit proximum non est ex Deo. At qui non

1.Ioan.3 dat proximo indigenti panem, sed claudit viscera sua ab eo, quomodo charitas Patris est in eo? Sed attende: non sat est, vt in te nascatur Christus, quòd pectus habeas tenerum, nisi simul sit Deo per confessionem addictum. Si misericors es, & Deum offendisti, Bethlehem habes, sed non Bethlehem Iudææ, id est, misericors es in proximum, at tua misericordia non placet Deo, quem offendisti. Esto igitur in proximum misericors, & in Deum pius, vt in te

Miche. 5 Christus nascatur.

Suæ responsioni Iudæi adhibent testimonium Michææ Prophetæ, licet multò aliter retulerint, quàm in eo scribatur. Sic enim Michæas: Et tu Bethlehem Ephrata, minimus es vt sis in millibus Iuda ex te mihi exiet, vt sit dominator in Israël, & egressiones eius à principio à diebus æternitatis. At Pharisæi variarunt ex hoc testimonio multa. Primum, non dixerunt verbum Ephrata, sed eius loco dixerunt, Terra Iuda. Explicauerúnque hoc modo verbum Ephrata: alia enim Bethlehem in tribu Zabulon non erat Ephrata. Secundò variarunt illud, Minimus es. Et dixerunt, Nequaquam minimus es. At sensus est idem, ac si dicerent: Nunc quidem es obscurus. sed princeps, ex te exiturus, te super omnes illustrabit. Tertio loco illius, In millibus, posuerunt in principibus, quod minus est mysteriorum capax. Quartò abstulerunt illud, Mihi: & tacuerunt finem clausulæ. Nec enim dixerunt: Egressiones eius, &c. Iam locus Michææ reuincit apertò Iudæos, dicant obsecro, quisnam est hic dominator è Bethlehem exiturus? Dauid esse non potest, quia non exiet cum iam exierit: nec Ezechias, aut Zorobabel: hi enim non sunt egressi ex Bethlehem, & nulli homini conueniri potest, quod egressiones

eius sint à diebus æternitatis, quod etiã confundit Arrianos. Si enim Dominator hic est à diebus æternitatis, igitur æternus est. Æternum verò est, quod nunquam nõ fuit: mentiuntur ergo Arriani dicentes: Fuit, quando verbum non fuit.

Sed excutiamus locum Michææ. *Tu inquit Bethlehem.* Sanè in domo panis, seu in loco panis, nascitur & reconditur panis. Quam verò pulchra res est granum frumenti! Cur ergo tam pulchra res demetitur, teritur, ventilatur, expoliatur, mola subigitur, massa cõficitur, igne duratur? Certè vt panis hominũ fiat. Igitur si Christus in domo panis nascitur, iam ab initio demonstrat: quomodo sit demetendus, terendus & expoliandus, vt tandem panis noster efficiatur. O inæstimabilem Dei dignationem, hominumque apud *Ioan. 6*
Deum æstimationem!

Ephrata, id est, fructifera: non fuit Christo sat, quod panis noster esset nisi etiam fructus noster esse vellet. Vbi primò indicatur Christũ esse panem & fructus, imò Christus est nobis omnia: est enim manna omnes sapores continẽs. Secun- *Coloss. 3*
dò indicatur, quòd in statu innocentiæ homines erant con- *Sapient. 16*
tẽti pane & fructibus terræ. Vt igitur panem hunc, & fructũ *Gene. 1. d*
hunc comedas, innocens esse debes. Tertio: quia hic fructus est fructus terræ sublimis, id est longe eleuatus à terra, non *Isaie 4*
sine labore, non sine nisu, eum assequi poteris. Non enim facilè ad excelsa pertingimus. Quartò: Ex arbore vltimum quod expectas est fructus. Vltimum igitur à te sperandum, finisque à te exoptandus Christus esse debet, finis enim legis *Roma. 10*
Christus. Imò finis omnis creaturæ Christus. Dulcissimum *Apoc. 7*
in arbore fructus: dulcissimus ex omni creatura Christus.

Minimus es, sed nequaquam minimus. Sicut qui in Bethlehem nascitur, minimus est, & non minimus: ita & Bethlehem minima est, & non minima. Minimus est Christus, *Psal. 21*
quia vermis est & non homo, opprobrium hominum & ab- *Matt. 20*
iectio plebis: minimus, quia non venit ministrari, sed omni- *Matt. 11*
bus ministrare: minimus: quia minor est in regno cœlorũ, vt ipse de se dixit: minimus, quia mitis est & humilis corde: *Isaie 53*
minimus, quia est nouissimus virorum, vir sciens infirmi- *Psal. 2*
tatem. At ideo non minimus, quia constitutus est à Deo super Sion, imò super omnem principatum, potestatem & *Ephes. 1*
virtutem, & super omne nomen. Nequaquam minimus, quia dedit ei pater nomen super omne nomen, vt in nomi- *Philip. 2*
ne IESV omne genu flectatur. Sic igitur & Bethlehem

minima es oculis hominum, cùm te exiguam & sine populo videant. At non minima, cùm te Deus in cunam filio suo delegerit, cùm tu foueris in sinu tuo, natum temporaliter: quem fouet sinus Patris, natum ab æterno. Magna sanè est

2.Para.2 domus Domini vbi colebatur. Magna item domus panis, vbi nascebatur. Magna & gloriosa dicta sunt de Ierusalem.

Psal.86 Sed quæ? Certè quia multi homines nati sunt in ea, quia in ea habitabant Tyrij & populus Æthiopum, & alienigenæ. Quanto verò maior laus Bethlehem, vbi Christus natus & habitator fuit. Sic etiam fœlix anima quæ minima est in oculis suis, non verò minima in oculis Dei. In hac anima nascitur Christus multo fœlicius quàm in Bethlehē: siquidem ex Bethlehem exit qui nascitur. At ex pia anima nunquam Christus exit, sed porrò manet in æternum.

Ioan.14 *In millibus Iuda*. Vt enim qui in te natus est, electus fuit

Cant.5 non solùm in millibus, sed ex millibus. Siquidem chori Angelorum significantur per nouem: quibus si addas ho-

Luc.15 minum chorum efficiuntur decem, qui cùm sint millia

Cantic.5 millium, ex omnibus his millibus electus est Christus, vt sponsa in Canticis cecinit: ita & Bethlehem electa est ex omnibus millibus locorum Iuda, vt exciperet virginis partum, cuius cœli non erant capaces. Sed cur non dixisti, In millibus Asiæ, in millibus mundi? Tolle: fœtent hi superbi

Psal.75 tituli Deo. In Israël, in confessione quæ est Iuda, ibi magnū nomen eius. Ibi notus Deus. Iactet suam Europa Romam. Iactet suam Babyloniam mundus, nihil planè Deo placet, nisi in Iuda sit, id est, in cognitione & confessione nominis sui.

Ex te mihi exiet. Deus bone, quid sibi vult, *Ex te exiet*, quisnam est qui exiet? Cur non dicis, quis est qui exiet? At verò tantus est hic qui exiet, vt quoduis afferas nomen, quoduis ei nomen imponas, minus dixisti. Si dixeris exiet

Psal.64 dux, maior duce est. Si exiet princeps, & principe etiam ma-

Philip.2 ior est. Tibi ergo silet omnis laus: siquidem maior es omni laude, reuera, quia datum est tibi nomen maius. Meritò te

Genes.21. Deum profitemur, cuius nomen est innominabile.

24 Nec vacat mysterio quòd dicit, *Ex te mihi exiet*. Certè

Matth. 1 aliæ fœminæ (vt Sara) viris suis pariunt. Nam quos pariunt, à viris acceperūt. Proferunt igitur & reddūt debitum viris, à quibus genuerūt. Porrò quia sacra Virgo, à solo Deo filium accepit, (quia quod in ea natū est de Spiritu sancto est.) ideo

princeps

princeps qui ex virgine exit, soli Deo exit. Rectissimè igitur Pater hunc sibi iactat filium, quia in aliis filiis habent nonnihil parentes, at in hoc, solus Pater æternus habet, omni alio patre secluso. *Matth. 3 & 17*

Iam si attendas finem & scopum quem in sua Dominus vita intendebat, dices rectissimè dictum, *Ex te mihi exiet.* Planè Christus datus & natus est nobis, planè Christus venit nobis ministrare. Planè venit, vt vitam habeamus. Demum verè dictum est: Ecce rex tuus venit tibi. At licet Christus datus sit nobis, scopus istius donationis fuit Patris sui gloria. Ego, inquit, te clarificaui super terram. & rursum, Ego honorifico Patrem meum. Quia igitur omnis Christi actio illum vnicum spectabat finem, vt Patrem suum glorificaret, ideo meritò exiit Patri: rectè igitur pater dixit, Exiit mihi. *Isaia 9* *Zacha. 9* *Ioan. 17* *Ioan. 8*

Et illud attende: Nullus homo est, quin in eo propria voluntas aliquid sibi vendicet: aliquid sibi de nobis surripit mundus, aliquid diabolus rapit. At solus Christus fuit, in quo nihil propria voluntas, nihil mundus, nihil dæmon habere potuit. Gloriam, inquit ille, meam non quæro. Et rursum: Non mea voluntas, sed tua fiat. & tandem: Venit, ait, princeps mundi huius, & in me non habet quicquam: nihil penitùs habuit in Christo alienus. Totum sibi asseruit Pater æternus: meritò igitur Pater dicit: *Ex te mihi exiet.* *Ioannis 8* *Matt. 26* *Ioan. 14*

Demum (vt nonnihil attingamus ex Theologia scholarum.) si Christus esset purus homo, suscepisset relationem realem in se, qua filius esset matri suæ, id est, qua ad matrem suam posset referri. Sed quia Christus Deus, nullam habet filiationem realem, qua ad matrem referatur. Filius ergo est Christus relatione reali solum ad Patrem & si realiter est matri suæ filius, non est filius relatione & nexu reali, qui in filio sit, sed qui in matre constituatur: vt verè dicere possit ad matrem: Mulier, quid mihi & tibi? quasi dicat: Non est in me respectus realis ad te, sed ad patrem solùm. Vide S. Thomam 3. Part. quæst. 35. artic. 5. Igitur si exiuit realiter, non exiuit matri, sed patri suo. Sed de his hactenùs. Progrediamur. *Ioann. 2*

Ex te mihi exiet, qui sit dominator. Quid? Num tu exibis ad dominandum? Reges gentium dominantur, sed vos non sic. Reges gentium veniunt ministrari, at tu venis ministrare. Et Petrus discipulus tuus dicit: Non dominantes in cleris, sed forma gregis facti. Quid igitur dicis: Venit ad dominádum *Lucæ 22* *Matt. 20* *1. Petri 5*

in Israel? Certè Christus non venit dominari fastu humano
Ioan.18 & temporali. Ipse enim dicit: Non est regnum meum de hoc mundo. & si sic dominari vellet, non erat opus venire: iam enim à mundi conditione dominus erat. Venit igitur instituere dominium aliud spirituale, & diuinum, quod temporali subiectione & cruce paratur, lachrymis, prædicatione
Psalm.2 & sudore firmatur. Ego, inquit, constitutus sum à Deo, rex super Sion. Sed dic quomodo? Prædicans inquit præceptum eius. At si prædicatione vera paratur tibi regnum, & dominium super montem sanctum, magno tibi & labore & sudore paratur. Hoc sibi persuadeant pastores & doctores gregis Christi: si dominari volunt, subiiciantur, seruiántque ouibus suis. Ea ratione maius sibi parabunt dominium super oues, quàm vllus imperatorum habuerit vnquam.

Ioannis 1 *Et egressiones eius ab initio.* Quia videlicet à principio erat
Prouer. 8 Verbum, & hoc erat in principio apud Deum, à diebus æternitatis, quia ab æterno ordinata sum, ex antiquis antequàm terra fieret.

Sed graue dubium est, quid sit illud Egressiones eius cur numero plurali dictum est non singulari? Certè hoc maioribus erat relinquendum, quia difficile. Sed age aggrediamur
Psal.109 eius explicationem, quæ ex Psalmo 109. videtur posse colligi: ibi habetur, In splendoribus sanctorum, ante luciferum genui te. &, vt litera Hebræa habet, in splendoribus sanctitatum. Hic requiro, cur dixit in splendoribus, ac non potius in splendore? Sanè, si in Patre producente filium, vnicum esset attributum, quod splenderet: vnicáque esset sanctitas, quæ splendorem emitteret: rectè diceretur, in splendore illius sanctitatis genui te. At cum Pater in sua diuinitate rerum omnium naturas comprehendat, (non corporaliter, sed eminenter) sintque in Patre infinitæ perfectiones, & sanctitates, (licet omnes illæ vnum sint:) idcirco illæ omnes creaturæ, & illæ omnes perfectiones, sunt sanctitates in Deo splendentes. Iam cùm primum in sua æternitate, Pater contemplatus est se, & suas perfectiones, & rerum naturas quas in se, continebat: tunc illa omnia intellectui diuino splenduerunt: & plenissimè sunt à diuina mente concepta. Ex quorum omnium notitia & intuitu, Verbum diuinum prodiit. Rectè igitur Verbum Dei genitum est non in vno tantum splendore Diuinæ essentiæ: sed in splendoribus omnium rerum sanctarum quas pater continebat, & intelligebat.

Et

Et ideo etiam egreſſiones eius dictæ ſunt, quia filius non tantum è cognitione diuinæ eſſentiæ egreſſus eſt: ſed etiam ex cognitione bonitatis, ſapientiæ, potentiæ, & demum omnium creaturarum. Videsquàm meritò dictum ſit, quòd egreſſiones eius ſunt ab æterno.

Secundò colligi huius loci explicatio poteſt ex Pſalmo 2. vbi dicitur: Ego hodie genui te, videlicet, etiam ſi Filius ab æterno à Patre ſit genitus, verùm ita ab ęterno genitus eſt, vt continenter gignatur, vt hodie etiam dicatur gigni: ita igitur egreſſus eſt à Patre, vt ſemper egrediatur, & ideò egreſſiones, (quaſi fluuij continenter fluentis) dictæ ſunt. *Pſalm. 2.*

Tunc Herodes clam vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ. Nuſquam ergo Chriſtus eſt tutus ab iis qui dominari volunt. Maximè ab his qui ambitu dominiũ quærunt, & ambitu quæſitũ retinẽt. Hi ergo ſunt qui Chriſto etiam recens nato inſidiantur. Nec parcũt puerilibus lachrymis, & cùm infantes timendi non ſint, hi tamen eos timẽt, viderique volunt prudentes, ſi Chriſtum exterminent. An non tibi videtur typus expreſſus huius rei: cùm prædicator principem admonet rei alicuius malæ partæ. Princeps verò latranti prædicatori offam iniicit, vt taceat, vt lapidem illum non moueat? extinguere is cupit Chriſtum, ſed non poterit. Venient dies mortis: tunc reuelabitur Chriſtus.

Nec prætermittas Lector verbum illud, *Vt & ego veniens adorem eum.* O quorundã principum circa pietatẽ vaniſſima, licet fucatiſſima verba. Vbi negocium ſeculare eſt, audies ab eis verba, ſemidiuina firmitate ſuffulta: at vbi negociũ Dei eſt, dicunt multa, præſtant pauca: ibi leuiſſimi ſunt vbi oportebat grauiſſimos eſſe. Admoniti ergo ſint viri pij, nihil credant principibus, præcipuè non piis, cùm de rebus diuinis loquuntur. Magi audito Herode & concilij autoritate nihil cunctantur. Videlicet, quia nulla res antiquior eſſe debet viro fideli autoritate Concilij. Vbi videlicet, Eccleſiæ repræſentatur maieſtas, vbi Spiritus ſancti creditur adeſſe præſentia: diſcant igitur fideles & hæretici caput Concilio ſubdere, ſiquidem reges & ſapientes, ita Iudæorum paruerunt autoritati.

Et ecce ſtella quam viderant. Sed cur ſtella rediit? an non ſat diuina erat autoritas à Michæa dicta, à Iudæis declarata? O Chriſtiani, ô fideles clamate ad Dominum, intelligentes nullam ſatis eſſe ſcripturam, nullam ſatis eſſe prædicatio-

nem, nisi vobis diuina affulgeat gratia, diuinúmque splendeat lumen. Scriptura siquidem, mentem erudit, sed voluntatem non erigit. At lumen diuinum, & illustrat intelle-
Ioan.1 ctum & inflammat affectum. Rogate ergo, vt is qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, (quasi dicas omnem hominem qui est in Oriente) dignetur etiam plenè illuminare eum qui iam est in Ecclesia, quíque iam audit legem diuinam. Porrò quos nostra hæc vox excitat maxime sunt hi sapientes, qui nouisse diuina contenti, Christum in præsepio non quærunt similes planè Iudæis, qui cùm Magos erudierint, vacui ipsi manserunt.

Sed ô tu qui gratiam deuotionis in pectore tuo radiãtem
Ierem.31 amisisti, ne desperes: merces est operi tuo, spera, redibit stella, damnum accepisti, tantum thesaurum amittens, resarciri damnum potest, nec sine fœnore, gaudebis enim in reparatione, gaudio magno valdè. Imò verò fortè voluit tibi Dominus ad tempus abscondere stellam, vt causam gaudij magni, cordi tuo offerret, tu interim inquirere & satagere ne
Tobiæ 11 cesses, redibit stella, gaudebítque cor tuum, & si cum Tobia lumen oculorum amiseras, cum eodem recipies, lætitia multiplicata. Sed quia lumen aliquando fallit, & quæ videtur
Corin.11 stella, non est. (Angelus enim Satanæ se transfigurat in Angelum lucis) ideo argumentum tuæ stellæ id tibi sume: Si stella antecedit te vsque ad Christum, vsque ad vtilitatem, paupertatem, & stabuli sordes.

Videntes autem stellam gauisi sunt, gaudio magno valdè. Audi
Sapien.7 Salomonem dicentem: Lætatus sum in omnibus, quia antecedebat me ista Sapientia. At qui lætatur in omnibus, in nulla re molestiam sustinens, an non is tibi videtur gaudio magno gaudere? Sed quid mirum, si vehementer gaudeat, qui diuino se credit duci magisterio, qui diuino ferè sentit se lumine fungi? Maximè si lumen illud homini reuelat
Lucæ 10 eius prædestinationem. Nullum hoc maius gaudium esse potest. Rectè enim dictum est: Gaudete quòd nomina vestra
Psal.121 scripta sunt in cœlis. & alibi: Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.

Nota: Turbatio manet cum Herode & Iudæis, non inquirentibus Christum puerum & humilem: gaudium verò & gaudium magnum valdè datur iis qui humilitatem Dei re-
Hebræ.4 quirunt. Itáque relinquitur sabbatismus populo Dei: si enim gaudium vsquam est, in corde pio est: & si turbatio alicubi

est

est, in domo impij est. Profectò si turbatio est in corde iusti, non est turbatio magna valdè: at si gaudium est, magnum valde est, videlicet, quia gaudium hominis pij in terra, initium est, & velut semen & arra, futuri in cœlo gaudij. Sicut enim cognoscere Patrem eiúsque filium vita æterna inchoata est: ita de testimonio conscientiæ gaudere gaudium æternum inchoatum est. *Ioan.17* *Matt.10*

Item nota: Si videre stellam pueri tantum gaudium est, quid erit puerum ipsum videre? & si videre in præsepio iacentem gaudium tantum est, videre in maiestatis throno sedentem, quantum gaudium erit?

Antecedebat eos vsque dum veniens staret suprà, vbi erat puer. Quis non credat, stellæ radios, dum suo fonti accederent, creuisse: & stellam dum Soli appropinquaret suos radios multiplicasse? Et quis non credat iam Magorum corda, cœpisse flagrantius ardere, cum æterno igni magnis appropiabant? Quis non videat Magorum corda magis ac magis illustrari luce cœlesti, ardere pia deuotione, calescere sacra affectione? Iam te precor, attende magnitudinem horum qui sunt adoraturi. Reges sunt, Sapientes sunt, cum satellitio, & apparatu veniunt. Rursum attende magnitudinem eius qui adorandus est. Rex est, Deus est: nunc perspice, an & illis, & huic, locus adorationis conueniat, stabulum scilicet & præsepium? Certè si huc oculos tantum animales afferas, videbitur non quadrare locus regi adorando, nec regibus adoraturis. Sed si oculos sacros attuleris, videbis omnia sibi respondere. Sanè vilent Deo omnes mundi pompæ. Humilia enim respicit, & alta à longe cognoscit. Ideo nascitur in stabulo, viuit in miseria, moritur in cruce: qualis ergo Deus est, tales suos quærit adoratores: qui adorent in spiritu & veritate humilitatis: non in vanitate superbiæ, aut fallacia diuitiarum. Profectò Virgo sacra vehementius amabat paupertatem & humilitatem, quàm diuus ille paupertatis amator Franciscus, aut alius aliquis Sanctorum. Crede mihi, non tulisset virgo palatia auro & bysso fulgentia. Imò nec Iosephi animus id sustinuisset. Fastidiunt sancti, horrent & fugiunt ea quæ nos ipsi miramur. Vt igitur Deus, Virgo, Ioseph splendentes fugiunt domos: ita & Magi, iam spiritu Christi afflati, non adorassent forsan Christum, si in auro iaceret: adorauerunt tamen quem in humilitate regnare videbant. *Psal.137* *Ioan.4* *Matt.13*

Igitur

Igitur spiritus pauper paupertatem adorat: vanitatem autem horret, aut certè habet suspectam.

Mat.13 *Et intrantes domum inuenerunt puerum.* Quem multi ante reges, & Prophetæ videre quærebãt. Inuenerunt illum, qui

Gen.49 erat expectatio gentium, & desiderium collium æternorum.

Malac. 3 Inuenerunt dominatorem Dominũ quem vos (inquit) quæritis, & Angelum testamenti quem vos vultis. Inuenerunt

Ioan.1 Messiham, quem ita se inuenisse Philippus gaudebat, dicẽs: Inuenimus Messiham, qui vocatur Christus: demum inuenerunt illum, pro quo inueniendo tot lachrymas, gemitus & suspiria priores Sancti fuderunt: & inuenerunt eum pro quo tot pericula subierant, tot expensas fecerant: pro quo

Matt.13 margarito & thesauro inueniendo omnia sunt diuendẽda.

Et te Lector, obsecro, ne obliuioni tradas, quòd Reges non inuenerunt Puerum sine Maria. Itaque si tibi Christus mansuetus & puerulus inueniẽdus est, cum Maria inueniendus est. Sacra enim Virgo ministrat (intercedendo) in habitatio-

Eccle.24 ne sancta (id est, in Ecclesia,) coram filio suo, vt in Sapientia dicitur. Meritò igitur, ibi additur: Radicaui in populo honorificato, & in partes Dei mei hæreditas illius, & in pleni-

Eccle.24 tudine sanctorum detentio mea. Et rursum: Qui creauit me dixit mihi: In electis meis mitte radices. Certè, nullus populus est honore dignus, nisi eorum qui Christum quærunt & inueniunt: nullus populus est pars & hæreditas Domini, nisi viri pij: nulli homines sunt plenitudo, nisi qui sancti & electi Dei sunt. In his igitur Virgo sacra egit radices deuotionis, & amoris: in his radicatur, detinetur, habetque suam hæreditatem. Voluit enim Deus, vt sicut Christo debemus & agnoscimus salutem, vt patri: ita quodammodo Virgini deberetur intercessio salutis vt matri. Ne ergo stupeas cum vehementissimas amoris flammas erga Virginem, in multis piis agnoueris. Imò ne stupeas, si adeò occupari Ecclesiã in laudibus Virginis videris: vt ferè, eas preces quas Deo offert, Virgini etiam offerat.

Et procidentes adorauerunt eum. Sat ergo fuerit stella supra puerum fulgens, vt procidas & adores puerum: adeò est ille puer splendens, adeò est vultus ille diuinus, vt si eum tibi stella demonstret, vix fieri possit, quin pronus adores. Claritas & maiestas in Christi facie est. Sed parietibus domus occulitur, & tu auersos ab ea claritate oculos habes. Si intraueris domum, si stella tibi puerum ostenderit, videbis faciem

ciem Christi multo quàm Moysi illustriorem. Inquit Apostolus: Deus qui dixit, de tenebris lumen splendescere, illuxit in cordibus nostris, ad illuminationem cognitionis maiestatis, & diuinitatis quæ est in facie (seu in persona) Christi. Igitur in persona Christi claritas maiestas est, & diuinitas. Cur ergo non adoramus? Num Sol iustitiæ non illuxit nobis, vt impij in inferno prætexunt? Forsan in Oriente illuxit, id est, forsan in tenera ætate fulsit nobis: at postea stella aut ipsa se subtraxit, aut, melius, nos nobis subtraximus, & ideo loco pueri adorandi, idola creaturarum adoramus. Exod. 34 2. Cor. 4 Sapien. 5

Et apertis thesauris suis. Anima quæ Deum inuenit, omnes thesauros, & omnes sinus cordis sui Deo aperit, seque totam Deo in holocaustum offert. Quid enim aliud faciat? videt Deum omnes thesauros amoris in hominem effudisse, nec iis contentus, se ipsum etiam effudit: quid mirum, si & ipsa anima amori vicem rependat? Vide obsecro: Magi nullum thesaurum habuerunt quem non aperirent, & totos Christo offerebãt. licèt Virgo id solùm sibi sumpserit quod suæ indigentiæ necessarium esse putauit. Indicatur ergo tibi, nullum debere esse in tuo corde sinum, quem Deo non aperias & offeras: si omnia Deo offers, vnicum tibi reseruãs, aut honorem, aut amorem, aut quiduis aliud, planè in vno offendisti, factus igitur es omnium reus, aperi ergo omnes thesauros, securus esto. solùm sibi Christus sumet quantum indigentiæ suæ, aut potius suorum fuerit necesse. Non certè vt aliis sit remissio, & tibi tribulatio. vt Apostolus ait, sed vt tu qui plus habes, non abundes in superfluis: & qui indiget minus habens, non deficiat in necessariis. Iacob. 2 2. Cor. 8

Obtulerunt ei aurum, thus & myrrham. Hoc iam perfectorũ est. Sed & sua quadam ratione, est etiam imperfectorum. Loquamur de perfectis. Sanè cùm tibi se Dominus largiore quodam lumine monstrauerit, adeò omnia cõtemnis, adeò omnis mundus vilet, vt facilè à te omne repellas aurum, facilè abiicias honorem qui Thuris nomine significatur. Demum facilè abiicias delicias, quæ vnguenta sunt, quibus mundani, Deo mortui, vnguntur. Myrrha vnguentum est, sed mortuis adhibetur, ne puteant. Ita viri seculo dediti, qui verè mortui sunt, deliciis sese vngunt, hac ratione putantes euadere se posse corruptionẽ mortis corporalis: at qui Christum iam reperit, sicut reperiere Magi omnes delicias mortalis corporis fugiunt, minimè optantes seruare corpus à

corrup

corruptione, imò cupientes vt corpus quod sua corruptio-
Sapien.9 ne aggrauat animam, iam dissolueretur. Igitur Magi Deo
Philip.1 offerentes aurum & thus & myrrham, omnia quæ in mun-
1.Ioan.2 do sunt obtulerunt: in mundo enim est concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, in quibus delitiæ intelliguntur, diuitiæ, & honores, id est, myrrha, aurum, & thus. Habes igitur quantum obtulerint Magi. Secundò si placet intellige per aurum, thus & myrrham, spiritum, animam, & carnem: quæ diuus Paulus optat integra
1.Thes.5 inueniri in die Domini Iesu. Sed ô quàm arduum negocium est, spiritum, & animam, & carnem Deo obtulisse, nihilque sibi ex illis seruasse! Imò & quàm multi putant hæc se Deo obtulisse, cùm contrà sibi hæc illi seruarint. Sed non est hoc huius instituti.

Non libet hinc adeò facilè discedere. *Obtulerunt*, inquit. Nihil ergo hîc mortua fides habet, scilicet fides quæ è the-
Galat.5 sauris suis nihil Deo offert: aut si offert parum offert. At viua fides quæ cum dilectione operatur, magna facit, optima
Gen.4 quæ habet offert. Non sicut Cain vilia, sed sicut Abel melio-
Hebr.11 ra. Sed ô miseriam! Abel, id est, luctus & paupertas offert meliora: Cain verò, id est, possessio offert viliora: itaque diuites, & qui possessiones habent, vilia offerunt, & si aliquando offerunt magna, è corde impuro proferunt, & ideo vilia Deo sunt. At pauperes aut offerunt magna, quia totum offerunt
Luca 21 quod possunt, aut certè cor illud quo offerunt, æra illa duo
Psal.65 minuta facit multo pretiosa. Rectè igitur Psaltes dicit: Holocausta medullata offeram tibi. non enim placet holocaustum quamuis fuerit magnum, nisi medullam habeat, id est, non placet caro, nisi spiritus adhibeas pinguedinem. Tandem Christus tibi obtulit suam diuinitatem, quæ aurũ opti-
Cantic.4 mum est, obtulit suam animam, semper in oratione ad Deũ sublimem, sicut virgula fumi ex aromatibus. Obtulit etiam
Ioan.19 & carnem suam, quam Ioseph in monumento collocaturus, myrrhæ & aloës centum libras adduxit: ita & tu offer Deo carnem, animam & mentem, & omnia.

Et responso accepto ne redirent ad Herodem. Si ad Herodem non sunt redituri, fit vt neque ad Iudæos qui cum Herode sunt. In Herode totum seculum intellige. In Iudæis legis cæremonias, legis literam, & corticem. Igitur qui puerum illustri stella præcedente inuenerunt, admonentur, vt nihil habeant cum seculo commune, nec cum legis antiquæ

cærem

cæremoniis, sed adorent Deum in spiritu, non in re terrena & in veritate, non in vmbris legis: nec in exteriori cortice. Dices, Quid? Iusti nihil debent habere cum seculo commune, nihil etiam cæremoniarum exteriorum attingere debent. Planè id Lutheranicum est: exercebit itaque cæremonias exteriores vir pius, tractabit secularia negocia: sed per aliam viam. Olim enim exercebat ea omnia, vt paruulus, qui lacte egebat. At inuento puero exercebit ea quæ necessaria sunt, vt factus iam vir: longeque maiori & illustriori spiritu. Id vnico verbo intellige: Olim exercebat spiritu timoris, nunc spiritu libertatis & amoris.

Rom. 12
Gal. 5
Ioan. 4
1. Cor. 13
Rom. 8

Per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Christo Domino gratia, quòd post pueri inuentionem licet in regionem nostram redire: imò nonnunquam redire iubemur. Sanè Petrus postquam Pastor à Christo est institutus, ad piscatoriam artem rediit. Paulus post Christum visum, artem scænofactoriam exercet. Hi igitur Magi redeunt ad regnandum. Crede mihi Lector, non miror Petrum piscantem, aut Paulum suentem: at vehementer miror Magos ad regnandum redeuntes. Quid enim à Magis alienius esse poterat, quàm vbi Puerum in tanta humilitate adorassent, ipsi in celsitudine regnare cogerentur? Miror ego quidem, quòd potuerunt à stabulo illo, & à tantæ dulcedinis gustu, quantam senserunt in pueri aspectu diuelli: quanto potius mirandum est, quòd regnaturi nunc in propriam regionem veniant? Discant ergo, qui contemplationi addicti sunt, sua non deserere, sed Magorum exemplo ad regionem suam descendere. Video querelas iustas, videlicet, quòd lauarint stolas suas, & pedes suos, & quòd durum sit, rursum vestibus indui, aut pedes inquinare. Sed nihilominus redi ad regionem tuam, ad gubernandosque tuos, & quam inuenisti lucem, aliis prædica. Paulus illustratus non iubetur luci quam viderat intendere, sed ire Damascum, vt exinde portet nomen Christi inter gentes: & Apostoli post visam Christi ascensionem, cùm illi aspectui tenacius adhærerent, iubentur inde discedere, reprehensi his verbis: Quid statis hîc aspicientes in cœlum? imò verò redite in regionem vestram, redite ad negocia vobis commissa, vt in eis laborantes præmia laboris reportetis. & quidam iam sanus cùm Christum sequi vellet, prohibetur: sed vade inquit ad tuos, & annuncia quanta tibi Dominus fecerit. Crede Le

Ioan. 21
Actor. 18
Canti. 5
Luce 8
Actor. 9
Actor. 1
Marc. 5

de Lector, nullus est efficacior aut fructuosior prædicator, quàm is qui à Pueri visione (quantùm præsens vita fert) ferè discedit inuitus. Deus enim illuxit in cordibus horum
2.Cor.4 hominum, vt illi illuminarent, & illustrarent, (id est, notam redderent,) claritatē quæ est in facie Christi: quam illi prius viderant.

Interim descende Lector ad minutiora: *Reuersi sunt per aliam viam, ne redirent ad Herodem.* Herodes, ô Christiane, rex peregrinus est. Deus natus rex tuus est: ne igitur re-
Iudicū 8 deas ad regem peregrinum. Quid tibi cum Baal? Cur à re-
Ierem.2 ge tuo discedis? Cur deseris fontem aquarum viuentium, eligens cisternam quę continere aquam non valet? Cur pro-
Deut.32 uocas in abominationibus & in diis alienis, eum qui verè Deus tuus est? Et ô quàm tuus! Ne igitur redeas ad Herodem. Sed per aliam viam redi ad regionem tuam: regio tua est vita spiritualis. Ex carne constas & spiritu: at regio tua non est vita carnalis, sed spiritualis. Si ad regionem carnalem iueris, cupies siliquis porcorum satiari nec poteris: est
Luce 15 enim regio illa longinqua, nihil est in ea, quod satiare possit: redi igitur in terram promissam, sed redi per aliam viam, id est per desertum, per arctam viam, per angustam portam.
Matt.7 Via angusta & arcta, videbitur tibi aliena & incognita, per quam nunquam ambulasti: sed per eam viam redeundum est in regionem tuam.

Ex hac sacra historia duplex accipe mysterium. Prius est: Nato Saluatore veniunt homines distantissimi, vt intelli-
Isaie 59 gas, quòd etiam si peccata tua te à Deo distantissimum fecerint & alienissimum: at natiuitas Seruatoris sat est, vt si veneris admittaris. Imò culpa tua, & maxima est, si hæc locorum distantia impedimento sit, quo minus venias. Iniquis-
Ioan.1 simum enim est vbi Deus caro fit, quòd caro Deus fieri non velit. Venit de longè (quia à summo cœlo) Deus, vt homo fieret. Tu etiam de longe (ab ipso inferno) veni, vt Deo coniungare. Causaris fortè non tibi in regione longinqua dissito, stellam apparuisse, quæ tibi Christum indicaret: at Chri-
Ioan.1 stus natus statim stellam tibi produxit. Nam illuminat omnem hominem venientem in mundum: & merito suæ natiuitatis, huius lucis radij fiunt copiosiores. Et demum si non illustris tibi apparuit stella, ora vt appareat. Vbi verò apparuerit, veni ad Herodem & Scribas, id est, subditus esto Po-
Roma. 13 testati seculari, & Ecclesiasticæ. quibus ante ortum stellæ,

nequa

nequaquam nisi forsan ob timorem subdebaris. Veni igitur & nunc subditus esto, non solùm ob timorem pœnæ temporalis sed etiam ob timorem conscientiæ, vt Paulus dicit. *Roma.13* A Scribis si docearis, rursum à Deo illuminaberis, id est, rursum tibi apparebit stella, & demum inuenies Christum, id est, pacem & gaudium inuenies inquam in humilitate & deiectione. hìc enim pax est & regnum cœlorum: beati enim *Matth.5* pauperes spiritu, quia ipsorum est regnum cœlorum.

Alterum mysterium est: Si tibi Christus illuxit, horsum illuxit vt ad se venias: veniendum tibi est per labores, interim non deerunt gaudia, eaque magna valdè. At si adorare Christum cupis, necesse est vt thesauros tuos, omnia inquam quæ mundus æstimat & att. llit, paupertati & vilitati supponas. Exploratū igitur sit vitis Christianis, meliorem esse paupertatem, quàm diuitias, dedecus, quàm honorem, crucem quàm delicias. Huius veritatis Christus testis fuit cum nasceretur. Fuerunt & magi, cùm Christo pauperi suas subdunt diuitias. Hactenus.

Dicamus nonnihil de fuga Pueri IESV in Ægyptum, quæ nam fuit causa, vt recens adoratus Christus in Ægyptum descenderet? illa prior causa est: Norint qui adorantur vt reges, non se adorari, vt pacem & delicias habeant, sed vt peregrini sint, vt nunquam quiescant, vt nunquam dent oculis suis somnum: eo etiam tempore, quo maximè capiendus esset. Profectò Christi merebatur infantia, vt recens natus, infantiles annos in quiete duxisset. At non duxit: vt cùm tu rex fueris, & multo magis Prælatus, eas etiam delicias fugias, ab eisque sis peregrinus, quas tu maximè merebare. Illius verbi memor: Non veni ministrari, sed ministra *Matt.20* re: & quidem in operibus luti & laterum, id est, terrenis: tales enim Prælatorum curæ frequenter esse debent.

Secunda causa: Ioseph liber erat, & Patri suo præ aliis fra *Exodi.1* tribus dilectus: at in Ægyptum seruus descendit, fugiens fratrum suorum inuidiam. Præsagium illud fuit, quod semen Iudæorum futurum erat seruum in terra Ægypti. Ita *Gene 39* & Christus liber cùm esset, & Patri suo summè dilectus, in hunc mundum, vt seruus descendit: quis enim seruus tam *Matth.3* vilem habuit nascendi locum? Præsagium ergo fuit. Christianos omnes, (qui semen Christi sumus) non futuros in hoc orbe dominos: sed quòd sumus laborum seruituti subdendi.

Tertiam & profundiorem causam dicam, si prius textum
Oseæ 11 illum Oseæ in natiuo sensu explicare potuero. Textus hic est: *Quia puer Israël, & dilexi eum, ex Aegypto vocaui filium meum.* Id est, maximo te honore affeci ô Israël: quia cùm puer esses, (id est, nondum de Deo plenam habēs notitiam,)
Exodi 1 cumque esses in maxima seruitute luti & lateris, cúmque odio esses Pharaoni, & seruis eius: tunc dilexi te, & manu
Psal. 104 extenta, maximísque signis eduxi te, & vocaui vt mihi seruires: & licet postea seruires idolis in deserto, adhuc tamen portaui te in humeris, sicut nutritius tuus, mille beneficia contuli, laxaui tibi os, vt comederes, &c. Hic est natiuus literæ sensus. Vbi attende, quòd Iudæorum populus vehementer premebatur Ægyptiaca seruitute: eratque desperata libertas, vt duritia Pharaonis locuplex testis fuit. Acquisiuit igitur sibi Dominus nomen & honorem, seruos iam conclamatos, liberos reddens & diuites. En pondus prophetici textus. Iam perspice. Cùm Christum audis, non eum vt singularem intelligas hominem: sed nos omnes in eo intellige. Ergo cùm fugit ille in Ægyptum, nos omnes in Ægypto esse conclude. Nunc reliquum est nosse, cur voluit Dominus nos omnes in Ægypto esse, & ab Ægypto vocari? Causam tibi adduxit Paulus dicens: Lex subintrauit vt abundaret de-
Roma. 5 lictum. Vbi enim abundauit delictum, superabundauit & gratia: non igitur superabundasset gratia vocationis, nisi abundasset sub delicto captiuitas. Quòd si nec dum
Roma. 11 penetras, audi eundem Paulum: Conclusit Deus omnia sub peccato, vt omnium misereretur. Ac si diceret, Conclusit Deus omnia sub Ægyptiaca seruitute, vt inde ad gratiam filiationis vocaret. vt igitur in die iudicij, resurrectio Christi erit causa resurrectionis nostræ, & mors Christi fuit causa,
Roma. 6 ne peccatum viueret in nostro mortali corpore, (siquidem mortem nostram moriendo destruxit, & vitam resurgendo
Matth. 4 reparauit.) & sicut victoria tētationum in deserto, causa fuit nostræ victoriæ, cùm tribulamur: ita & vocatio Christi ab Ægypto fuit causa vocationis nostræ à peccato. Vt igitur maximum sibi nomen Deus comparauit, educens Iudæos ab Ægypto: ita existima, multò maius apud cœlicolas sibi comparasse, vocando Christum (hoc est in Christo omnes homines) ab Ægypto. Maius enim opus est vocare peccatores, ex Ægypto, quàm vocare lucem ex tenebris. Et quidem (quantū coniecto) quàm mirabile fuit, vocari in Christo omnes

omnes homines ex Ægypto, tam mirabile fuit Christum descendere in Ægyptum, id est, personam peccatorum qui in peccato iacent accepisse, vt eorum à peccato vocationem operaretur. Per Ægyptum enim peccatum intelligi nemo est qui nesciat.

Quarta causa est: Ægyptus dicitur domus seruitutis. Si igitur vocandus es Christiane in regnum, è domo seruitutis vocandus es. Sicut Christus tuus, prius intrat in domum seruitutis, factus seruus omnium laborum & dolorum propter nos. *Exodi* 13

Quinta causa est: Abstulerat Deus ab Ægypto omnia primogenita: en reddit illi primogenitum suum, qui valorem omnium primogenitorum habet. Sat igitur facit Ægyppto. *Exodi* 12

Sexta causa: Ne credat Christianus, recens Deo natus, quòd statim liber esse debet à lege peccati & mortis, quòd statim liber esse debet ab omni peccato. Fallitur si id credit, seruiendum est interim carni: seruitus hæc Ægyptiaca est, ab hac vocabitur ad maiorem libertatem, per Domini gratiam. Si enim dixerimus quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. & Paulus dicit, mente se seruire legi Dei, carne verò legi peccati. Erat igitur per carnem in Ægypto. *Roma.*7 *1.Ioan.*1 *1.Ioan* 1 *Roma.*7

Vltimam causam adhibeo, quam minimè assertam esse volo. Dominus detinuit filios Israël annis quadringentis in Ægypto, & cùm vocauit Israëlem extra Ægyptum, ingentibus eam percussit plagis, triumphauitque in vrbe deuicta: forsan ergo significatum est per ingressum Christi in Ægyptum, quòd fideles Christi erunt in hoc mũdo; per annos quos Pater posuit in sua potestate. Et quòd cùm in gloriam vocandi erunt, tunc summis plagis mundus afflictabitur. Bellis scilicet, fame, terræmotibus & his tribulationibus quas infrà cap. 25. Dominus prædixit. Igitur mansio Iudaici populi in terra Ægypti, fuit figura mansionis Christianorũ in Ægypto huius mundi, &c. *Exod.*12 *Actor.* 1 *Matt.* 25

Sed interim considera pressius, quam afflictam duxerit Virgo modestissima in Ægypto vitam, sine domo, sine amicis, sine cognatis, sine pecunia: iam partem laboris puer delicatus passurus erat. Cur ô dignissime puer nondum natus es, & iam exulas: pateris famem, & eas miserias, quas peregrinatio habet comites? Planè si puer futurus est pastor, necesse est assuescat hisce miseriis. Si futurus est miles, necesse est carne sit dura. Duretur ergo nunc à puero. Sed quid, an

non poterat in sua regione durari? Non poterat inter suos, malis assuescere? Certè, quia tutior est sanctitas inter eos, qui nihil de ea nouerunt: quàm inter eos, qui cùm illam
Titum 1 nosse profitentur, factis negant. Minimè tutum est tibi, si sanctus es, inter non sanctos (si se sanctos putant) viuere. Fuge ergo vehementissimè sanctitatem pictam, sanctitatem hypocriticam: qualis in Herode erat & Iudæis.

Et demum voluit Dominus etiam exul esse, vt nihil esset amaritudinis in calice quod non ille gustaret. Voluit mori, lachrymas fundere, voluit etiam exulare, vt cùm tu exul fueris habeas exemplum ad quod respiciens, laboris temperes molestiam.

Tunc Herodes videns quòd esset, &c. Quod sanctos vehementer torsit, id erat, qua ratione Christus passus fuerit innocentes infantes mortem prius gustare quàm vitam. Qua ratione qui pax est, & in cuius natali pax est decantata, tam acre
Luce 2 infantibus intulit bellum? Qua ratione is qui vitam mun-
Ioan. 10 do honorem suis fœlicitatem patriæ venerat daturus, contrà fecit: vt vitam auferret infantili ætati, dolorem acerrimum, iis qui genuerant, intulerit, hostiúmque libidinem grassari permiserit? Huic quæstioni innumeræ mihi se offerunt causæ: deligam nonnullas. Et illa fuerit prior.

Deus vult gloriam suam & honorem propagari: in eam rem iis vtitur instrumentis, quæ ille nouit accommodatiora: quæ si ipso vsu hebetentur & pereant, nullam illis iniuriam, imò honorem, irrogarit. Nec enim ego pennæ, quâ scribo, iniuriam facio, si in meum vsum accommodo: licet ipso vsu ipsa deteratur, & finiatur. Ita vsus est, Do-
Exodi 14 minus Pharaone & Ægyptiis cùm eduxit populum suum
1.*Regū* 15 de Ægypto. Ita vsus est Amalechitis, ita & suam glo-
Genes. 34 riam dilatauit percusso Sichem, & eius ciuibus. Igitur, quia erat accommodatissima res, ad famam de Messiha in orbem deferendam, crudelitas Herodis in Pueros: illâ vsus est. Profectò crudelitas illa Romæ diuulgata est, & vbique terrarum. At si crudelitas diuulgabatur: necesse fuit diuulgari eius causam, scilicet ortum Messihæ, aduentum Magorum, Herodisque tyrannidem. Nouit igitur magnus ille artifex Deus è summis malis summa eruere bona. Quòd si in hoc vsu infantes perierunt, num peccauit Deus? Ita profectò peccauit, ac peccat Rex, qui vt ciuitatem aliquam expugnet, fortissimos è suis in acie constituit,

vbi

vbi hostium iaculis confodiuntur.

Sed age profundius nauigemus. Ex diuo Ignatio habemus, quàm ardenter optauerit martyrij coronam. Nempè adamantinum pectus, nihil aliud vehementius amat & ardet, quàm sanguinem pro Christo fundere. Audi Dauidem: *Psal. 115* Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ tribuit mihi? Calicem salutaris accipiam. Quem verò alium calicem, nisi suo sanguine plenum? Audi Andræam: O bona Crux, iam dudum desiderata, & concupiscenti animo præparata! Audi demum quem attulimus Ignatium: O salutares bestias, quæ mihi præparantur, quando venient? quando mittentur? Quid mirum si Sancti ita concupiscant martyrij palmam, si Christum nouerunt, propriam mortem adeò sitientem, cùm diceret: Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor donec fiat? *Luca 12* Si igitur in nostram ille salutem, adeò gliscebat suam effundere vitam, quid miraris si sancti, in ipsius gloriam propriam aueant oppetere mortem? Iam intelligis, non pœnam esse si Sanctorum Deus impleat desiderium, imò verò beneficium. Igitur Sancti, magni beneficij loco ducunt Martyrio coronari: & Deus magno beneficio coronat quem martyrio coronat. Habes ergo non iniuriam Deum fecisse infantibus, imò verò ingentissimam gratiam.

Sed precor te, oculos exacue. Manifestum est in eum finē venisse Christum vt dissolueret opera diaboli, & filios qui *1. Ioan. 3* erant dispersi, in vnum colligeret: eriperetque è potestate te- *Ioan. 11* nebrarum & inferni. Quis iam non intelligat summam *Coloss. 1* Dei gratiam pueris collatam? Non est passus Christus pueros patriæ suæ, qui nati sunt eo biennio, quo ipse natus est, in infernum aut purgatorium descendere. O summam dignationem! Si vixissent, multi eorum condemnarentur, aut si non condemnarentur, in pœnarum purgantium locum cogerentur abire. Quid potuit Christus illis benignius impartiri, quàm grauissimam purgatorij pœnam & diutinum tormentum, pro leui & momentaneo commutare? Demum noluit puer natus, pueros secum natos potestati diaboli subiacere. Legitur 2. Regum 6. quòd cum Dauid intulisset *2. Reg. 6* arcam Domini in Bethlehem, immolauerit hostias & pacifica Domino. Rectè igitur cum Pater æternus intulit humanitatem Christi in Bethlehem, etiam illi immolatæ sunt victimæ puerorum: & si idolo Moloch Iu-

Psal. 105 dæi immolabant pueros suos, sicut dicitur in Psalmo: Immolauerunt filios suos, & filias suas dæmoniis: quid mirum est, si vero Deo immolentur Iudæorum filij? tanto certè discrimine: quia filij Idolo immolati, peribant: filij Christo immolati coronantur.

Exod. 12 Sed porrò progredere: Cùm Deus eduxit Israëlem de Ægypto exiit & ipse de Ægypto. Habitat enim Deus in fi-
Matt. 23 delibus per gratiam: illísque abeuntibus, abit & ille. Quid igitur est, quòd exiens de Ægypto occidit omnes primogenitos Ægypti? Nunc verò intrans in Ægyptum, permittit occidi omnes pueros Bethlehem? In egressu plangunt omnes matres: in ingressu item plangunt. Reddit certè Dominus vicem, nusquam res in eodem figuntur statu. Plorarũt olim Ægyptiæ matres, exultarúntque Iudææ: at nũc flent Iudææ, & non dubito quin Ægyptiæ multæ exultarint, quan do Christus Ægyptũ ingressus est. Sed attende: ideò occidit Dominus Ægyptios pueros, quia sui parentes Deũ adeò mirabilem agnoscere noluerunt, ideoque puniuit eos Dominus in ea re, quę illis erat maximè chara: igitur & ideò occidit Dominus omnes pueros Bethlehemiticos: quia parentes eorum, suum Messiham quem Magi adorauerunt, non curarunt agnoscere. O igitur parentes, adnitimini Christum agnoscere & colere: aliôqui periculum vobis est, quod in re charissima, id est in filiis vestris, vulneremini.

Sed ne lasseris precor hæc penetrando. Cùm se Dominus, Deum peculiarem Iudæis constituit, voluítque peculiaris
Num. 8 Iudæorum Deus agnosci & haberi, exegit ab eis omne primogenitũ: omne enim masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino erit. Quod si parens primogeniti, suum optabat filium, siclis quibusdam Deo oblatis, puerum redimebat. At nunc cum Deus voluit noster Deus esse, peculiaremque se omnium fidelium Deum declarauit, infantes exegit, nec eos redimi posse voluit: sed à parentibus penitùs abstraxit. Quid nobis res hæc grandis insinuat? Id certè quod cùm Dominus Iudæorum Deus fuit, passus est amorem Iudæorum (amor enim primogenitus noster est,) Deo primum offerri, sed postea in secularia & terrena negocia diffluere. Passus est Iudæos terrena amare, & terrena maximè ambire. At cum Christianorum Deus est, vult amorem nostrum, (id est, filium nostrum) penitùs mundo occidere, Deóque soli viuere. Sed nihil te terreat si amor tuus mundo occiderit, si

mortifi

mortificatus eſt carne, ſi corpus mortuum eſt propter pecca- 1. Petri 3
ta, certè ſpiritus viuit, & vita eius abſcondita eſt cum Chri- Roma. 8
ſto in Deo. Iſaac videbatur occiſus, ſed vixit. In huius ma- Coloſ. 3
gnificæ doctrinæ figuram, voluit infantes patriæ ſuæ Chri- Gen. ſ. 22
ſtus interfici, vt amores Chriſtianorum, omniúmque fide-
lium voluntates mundo occidant: vt Deo viuant. Nec enim
immeritò Petrus iubetur, occidere & mãducare: quos enim Actor. 10
fideles aſſumit, eoſdem Petrus occidit.

Age & hoc intellige: Cùm Chriſtus naſcitur, infantes occiduntur, non propria, ſed aliena culpa: non ſua iniquitate, ſed Herodis crudelitate. Porrò cùm Chriſtus moritur, occiduntur duo latrones, non aliena, ſed propria culpa. Quid eſt, quòd Natalis dies Domini, & funereus ſanguine fœdantur humano? certè iudicio id meo innuitur, quòd tam innocentes, quàm nocentes, vitam debeant deponere priorem, ſi vita volunt viuere æterna. Deponite, inquit Paulus, vos veterem hominem, & induite nouum, qui in iuſtitia & ſanctitate creatus eſt. Vetera abitura ſunt, ſi noua debent fieri omnia. Non ſat eſt naſci, ſed oportet renaſci. Porrò ſi renaſcendum eſt, moriendum prius eſt. Itáque confeſſio latronis in cruce pendentis, latronem veterem exuit, & nouum iuſtum effecit: & ita ſanguis quem Innocentes effuderunt pro Chriſto, veterẽ depoſuit Adam, nouúmque in illis Chriſtum formauit. Luca 23 Ephes. 4 Coloſ. 3 Ioannis 3

Demum & hoc tecum expende. Si infantes hi vixiſſent, & ad cœlum ire voluiſſent, ô quoties erat ſibi neceſſe gladium è vagina eximere, ſéque ipſos iugulare! quoties enim tentatio concupiſcentiæ in pios homines irruit, toties eſt ipſis neceſſe, gladium ſpiritus eximere, carnis appetentiam iugulare. Quid verò? An non melius eſt ſemel aliena crudelitate perire: quàm toties me contra me eſſe crudelem ſemelque alienam manum ſentire, quàm toties propriam experiri? Norunt qui viam Domini poſt multa peccata aggrediuntur, quàm dura contẽtio ſit diligere Deum: quámque neceſſe ſit ſæpè mori, & quotidie mortificari, eum qui viuere velit.

At dices, Cur non mortui ſunt iam grãdiores, ſed ſola tenera ætas, gladio ſuccubuit alieno? Et quidem quia non eſt ſpecioſa mors niſi ſanctorum, aliòqui mors peccatorum peſſima. Si enim pateris quia fur es, aut adulter, quæ tibi eſt gratia? ſed ſi benefacientes, patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum, vt Petrus dicit. Habes igitur cauſas, cur voluerit Pſal. 115 Pſal. 33 1. Petri 2

Christus natalem patriam, innocentum sanguine rubescere.

Porrò vt liceat mihi sensum moralẽ integrè texere, libet iterum rem aggredi. Audi igitur. Cùm peccator es, & à stella illustraris, quærísque viros doctos, qui te Christum doceant, tunc Magus es: qui luce præuia ad scribas venisti. Cùm autem tecum disputas, si perseuerare poteris in sancto proposito, & nonnunquam tecum ita decernis, Aliquando redibo ad meas delicias, ad priorem vitæ statum: tunc velut pacisceris cum Herode de reditu. At si Christum inuenisti, ille te firmat & admonet ne redeas. Tunc diabolus, (cuius Herodes figuram gessit.) illusum se sentit à te, irascitur tunc vehementer contra te, parat tibi bellum, & vt Christum in te occidat, omnes tuos infantes conatur extinguere. Infantes tui sunt, honor quem diligis, amicus tibi vnanimis, vxor sinus

Psal. 127 tui, filij quos vt nouellas oliuarum habes. Denique quot sunt res quas amas, tot amores habes tótque filij tui sunt, paruuli & innocentes: paruuli, quia nondum progressus es ad perfectionem: innocentes, quia hos omnes amores amori Christi subdidisti, atque in eius patria (id est charitate) tibi

Iob 1 nati sunt. Si igitur hos filios habes, contra hos Herodis sæuitia armatur: & te velut alterum Iob omnibus his amoribus & pignoribus spoliare contendit, & ita facit, & per se, & per satellites suos, scilicet per viros impios, qui honori tuo insidiantur, quique insidias parant sanctitati. Tu verò perspice, bellum hoc non tibi, contra te parari: sed rabiem hanc diaboli, contra vnicum Christum esse. Esto igitur tu Ioseph qui Christum nullatenùs permittas occidi, etiam si cuncta tua pereant.

At dices: Habeo quòd amores mei, infantes mei sunt. Sed quid sibi vult quòd occiduntur à bimatu & infrà? Arbitror sensum esse: Illi soli dicuntur occidi, qui dicuntur viuere. At amores nostri non dicuntur viuere, antequam nascatur

Ephes. 2 in nobis Dominus: cùm enim tunc nos mortui simus, quid nostrum viuet? Igitur ab eo tempore affectiones nostræ viuæ sunt, à quo Christus viuit in nobis, & nos viuere facit. Si igitur à bimatu viuit in nobis Christus, à bimatu viuunt in

1. Reg. 13 nobis affectiones. Porrò sicut regnum temporale Saul aggreditur, cùm esset filius vnius anni: ita Christus regnum spirituale inchoat à secundo anno. Quia non prius quod spiritua-

1. Cor. 15 le, sed prius quod animale est.

Vel secundò ita intellige: Primus annus ex quo Christus

in nobis nascitur, est annus incipientium, secundus est proficientium: hi occidi possunt. At in anno tertio qui est perfectorũ, iam non sunt in nobis pueri occidendi: nihil enim in viro perfecto infantile est. Imò in viro iam absoluto nõ sunt multi infantes, id est, multi amores, vnicus est amor, qui omnes alios amores absumpsit, sicut virga Mosi omnes alias virgas deuorauit: sicut enim dictum est Marthæ: Turbaris erga plurima, vnum verò tibi est necessarium, ita vir perfectus dicit: Omnia detrimentum feci, & arbitror, vt stercora, vt Christum lucrifaciam. 1. Cor. 13 Exod. 7 Luca 10 Philip. 3

Occisis igitur amoribus tuis, vox in Rama auditur. Nihil enim est quod tantopere in excelso cœlo audiatur, quàm vox & fletus priorum: quorum pignora Herodis & satellitum inuidia, occisa iacent. Audit Deus lachrymas seruorum suorum, qui eius causa charissimis sibi rebus spoliantur, quarum amissio adeò illis est tristis, ac violenta mors. Vbi nota nõ esse culpabile, si viri pij rerum etiam temporalium iacturam defleant.

Sed me pulsat quæstio, cur dicit: Rachel plorans filios suos, & non potius, Lia plorans filios suos? Huius causam hanc arbitror esse: Manifestum est, eos qui Christo seruire volunt, prius vitæ actiuæ debere intendere: quàm se totos vitæ tradant contemplatiuæ. Sint igitur prius Lia, multos pariens filios: quàm pulchra Rachel, sterilior. Quòd igitur diabolus infantes Liæ extinguat, quodque Lia amissos gemat infantes, nihil mirum videri poterat: qui enim actiui sunt, aliquando imperfectiores sunt, ideo casus dolent temporales. Porrò quod etiam diabolus sæuiat in contemplatiuorũ filios, quodque etiam contemplatiui suos gemant filios amissos, id multo est mirabilius. Sed ita reuera contingit. Inuenies viros contemplationis excelsæ, nonnunquam in languores cordis, pectoris & capitis incidere: inuenies rursum mille eos scrupulis irretitos, sine lætitia, sine alacritate. Quid illud est? Planè desæuiit diabolus in filios Rachel contemplatricis. Ac ideo sua non potest cohibere lamenta. Et quia anima, quæ se à priori decidisse credit statu, remedium non sibi vllum patere putat, ideo dicit, Noluit consolari quia non sunt. Videt enim priores suas dulcedines, gustus, iubilos iam non esse, putatque iam non amplius fore: ideo renuit consolari, quia non sunt illa priora. Arbitratur enim Deum sibi abesse, in Ægyptúm- Psal. 76

que à se fugisse. Noluit igitur consolari. Quî enim consolabitur anima, quæ prioribus Dei caret consolationibus?

At Ieremias obiicit se Racheli deflenti, & ita loquitur: Iere.31 *Quiescat ô Rachel vox tua à ploratu, est merces operi tuo: reuertentur filij tui de terra inimici.* Quid ô Ieremia? Si Rachel filios suos genuit defunctos, num defunctis est spes reuertendi in terminos suos? Ita planè. Humanis viribus, mortui rediuiui Rom.4 esse non possunt. At Deus vocat quæ non sunt, vt quæ sunt & Genes.22 ideò Isaac qui vita functus videbatur, mortuus nõ est. Et quidem Abrahamus credebat esse defunctum, cùm contra eum suum distrinxit gladiũ. Iam quis credidisset Christum sepul- Marc.15 tum, & triduanum, & lapide conclusum, ad vitam posse reuocari? At viuit & regnat. Et nescio quem odorem ex fœ- Ioann.11 tente Lazaro concipio. Ideo enim credo Marthæ & Mariæ fratrem obiisse, & reuixisse: vt intelligamus fieri posse vitæ actiuæ & contemplatiuæ præsidia, si defuncta fuerint, ad vi- Iob 43 tam, Christi imperio, posse reparari. Quocirca existimo, quòd sicut cuncta quæ Iob perdidit Dei causa, Dei etiam causa illi fuisse multiplicata: ita & infantes pro Christo occisos, suis fuisse parentibus multiplicatos. Illa enim Dei summa pietas, nihil suis, sui causa amissum, omnino perire sinit.

Defuncto verò Herode, Angelus domini Iosephum monet, vt Christum ad terram reducat Israil. Vides quàm sit Christus sol iu- Ioannis 1 stitiæ, & lux vera illuminans omnem hominem venientem Ioan.12 in mundum, quàmque meritò sibi ipse lucis mundi nomen vsurpauerit. Lux certè statim ac aufers obices & impedimenta, ipsa se, etiam ferè nolenti, insinuat, & sui copiam facit. Statim igitur ac mortuus in te fuerit Herodes, & ij qui Christi animam quærunt, sese Christus tibi insinuat. Tolle tu cupiditates noxias, & ingeret se tibi sui prodiga charitas. Attende verò, an in te mortuus sit Herodes, & Herodis complices mundus & caro, vt intelligas an in te sit Christus, an non?

At mecum introspice: Peccata sunt, quæ quærunt animam Christi. & Dominus cum morti proximus est ad pec- Ioan.18 catores dicit: Quem quæritis? si me quæritis ego sum. Planè peccata nostra quæsierunt Christum, vt sibi aduersan- Ioannis 1 tem. Rursum quæsierunt Christum, vt agnum qui peccata, morte sua emundaret: quæsierunt Christũ peccata nostra, vt

satis

satisfactorem & reparatorem earum ruinarum quas ipsa fecerant peccata. Et quidem quæsierunt Christum & inuenerunt eum: peccata enim & iniquitates nostras ipse portauit. *Isa.53*
Inuenerunt, & eorum graui pondere pressus mortuus est. Sed morte sua vt alter Samson peccata destruxit. Iam ergo defuncta sunt peccata quæ quæsierant Christum: iam eiectus est foras princeps mundi huius: crucifixus etiam est vetus ho- *Ioan.12*
mo noster. Si igitur defuncti sunt ô Christiani, qui quære- *Rom.6*
bant animam pueri, quid causæ est, quòd Christus non est in terra nostra? Quid est quòd peccata, sicut aquæ diluuij, obti- *Gen.8*
nuerunt terram? Quid est quòd Christus vix est, in pauculis hominibus?

Porrò quod additur, Iosephum timuisse ire in Israëlem, audiens quòd Archelaus Herodis filius regnaret, non est leuiter auscultandum. Enimuerò, licet Deum habeas, timendum tibi est eò ire, vbi iniquitatis filij regnant. Imò verò, quia Deum habes, ideo timendum est. Vt enim nullum lucrum maius est, quam Christum habere: ita nulla iactura maior, quàm illum amittere. Iam admonentur ij quibus aliorum cura commissa est, ne teneros agniculos, dum teneri sunt, in eas deferant regiones vbi plurimum nequitia valet. Ideo Ioseph Christum tenerum adhuc custodiens, ab Archelao cauet.

Veniens habitauit in ciuitate quæ vocatur Nazareth. Incidimus tandem in locum, qui adeò eruditorum ingenia torsit. Duæ se nobis offerunt difficultates: altera est exhibere locum, vbi Christus prænuntietur vocandus Nazaræus: altera verò, quid contineat mysterij, quòd Christus habitarit in Nazareth? Prior difficultas visa est eruditis temporis nostri, hactenus indecisa. Nullus siquidem Doctorum exhibuit planum locum in Prophetis, vbi Christus Nazaræus vocetur. Sunt ergo noui homines qui locum proferant, ex Iudicum cap.13. vbi Angelus loquens ad vxorem Manue, prænunciat ei se parituram Samsonem qui erit puer Nazaræus Dei. En locus mysticus vbi ex Samsone nomen ad Christum transfertur. Triumphabam ego quidem olim hoc loco reperto: Cui locus simi is est Genesis 49. Fiant in capite Ioseph, & in vertice Nazaræi, inter fratres eius. Porrò hi loci non satisfaciunt: quia, Nazaræum habent scriptum per S, quæ Hebræis est Sain. At Christus non prænunciatur vocandus Nasaræus, per Sain, sed Nazaræus per Zade. Ita enim in titulo crucis

Romæ

Romæ ſcriptum inuenitur: Ieſus Nazaræus rex Iudæorum. Vbi non dicitur, Naſaræus per S, ſed Nazaræus per Z, quæ duo Hebræis ſunt differentiſſima, & diuerſiſſimæ ſignificantiæ. Siquidem Naſaræus ſignificat ſanctum, atqui Nazaræus ſignificat primò quidem cuſtodem, ſecundò vaſtatorem, tertiò germen, plantulam, aut etiam florem. Exhibendus eſt igitur nobis locus vbi Chriſtus Nazaræus dicatur, & quidem ſi prior ſignificatio ex tribus propoſitis tibi placeat, planus eſt locus in Iob: Quid faciam tibi ô cuſtos hominum? Vbi Hebræis habetur Nozer, id eſt, Nazaræus, vt Iob 7. eſt videre: erit igitur ſenſus Matthæi: Habitauit in Nazareth, id eſt, in cuſtodia, vt impleretur dictum Prophetarum, quòd Nazaræus, id eſt, cuſtos vocaretur. Vbi ſtatim magnitudo myſterij ſublucet. Quid enim maius eſſe poteſt, quàm quòd Deus cuſtos noſter ſit? Magni enim honoris loco dicit Deus ad Abraham: Ego protector tuus, & merces tua. & magnum honorem exhibuit Deus Iſraëli, cuſtodiens eum in nube per diē, & in columna ignis per noctē.

Iob 7

Gen. 15

Exo. 13

Sed ſi ſecunda ſignificatio Nazaræi, id eſt, deuaſtantis ſeu deprædantis placeat en tibi locus Iſaiæ 8. Voca nomen eius, (id eſt, Meſſihæ,) Accelera, ſpolia, detrahe, feſtina prædari. Vocatur igitur Chriſtus ſpoliorum detractor, & prædator. Vbi grande & magnificum myſterium indicatur: videlicet quātæ fortitudinis erit puer, qui tam citò prædatur eas opes, quas ſibi diabolus longiſſimo tempore congeſſerat. Dictum enim eſt: Vniuerſa eius arma auferet, & ſpolia diſtribuet.

Iſa. 8

Luca 11

Porrò quia maioribus noſtris viſa eſt tertia ſignificatio huic loco commodior, labor mihi incumbit exhibendi locum, vbi dictum ſit, quòd Meſſihas ſit vocandus Nazaræus, id eſt, gemen. Exhibeo tamen teſtimonium Zachariæ 6. vbi dicitur: Hæc dicit Dominus, Ecce vir, Oriens nomen eius. Vbi Hebræis eſt: Ecce vir, Zema ſchemo, id eſt, germen eſt nomen eius. Senſus ergo Matthæi eſt: Habitauit in germinante, ſiue pullulante, vt impleretur, quòd germen, ſiue creſcens, ſiue proficiens, erit nomen eius. Video non eſſe apud Zachariam verbum Nezer: ſed Iſaiæ 11. habetur vocabulum, Nezer, cùm dicitur, Et flos de radice eius aſcendet. loco floris eſt Nezer.

Zacha. 6

Reliqua eſt poſterior dubitatio, quid myſterij nobis inſinuent Matthæus & eo prior Zacharias, & Iſaias, aſſerentes Chriſtum vocandum plantulam germinantem, & creſcentem?

tem? Scio me huic difficultati non sufficere: aggrediar tamen: & primùm vocatur Christus germen, eadem ratione qua vocatur filius, vt enim primogenitus omnium rerum est Christus à Patre, ex cuius filiatione, & germinatione acceperunt cuncta vt generarentur & germinarent: ita primum omnium germen, ab illo Patris æterni trunco, Filius est, neque enim Spiritus sanctus germen est, quia non natura sed voluntate producitur. Porrò reliqua omnia licet germinent, & producantur, at non sunt Dei germina: nihil enim Deus per naturam producit, nisi Filium suum. Eadem igitur confessio est, confiteri Christum Filium Dei viui, vt Petrus confessus est, & confiteri eum germen esse Dei, vt Matthæus hoc loco testatur. *Matt. 16* *Matt. 2*

Secundò: Germen hoc in æternitate prodiēs à Patre, plantatum est in terra Mariæ virginis matris, prodiitque ex ea vt germen, non discindens neque corrumpens vterum matris: sed sicut germen perpetuò cœlum spectans, quâ nulla maior dignatio esse potest. Idem ergo est fateri Christū germen, & fateri Christum primò quidem Dei Filium: secundò verò matris sobolem & fœtum. Cùm ergo audis Christū germen intellige germen Dei, & germen Mariæ, vt simul intelligas, Christum Deum esse, & hominem.

Tertiò intellige Christum in ciuitate Nazareth vixisse ad annos triginta, vixisse verò ea mentis & corporis puritate, vt nisi iam summam gratiam in sua conceptione nactus esset: summam gratiam suis meritis comparasset, tanta erat vitæ suæ annis illis celsitudo. Germinabat igitur & proficiebat (vt Lucas testatur,) ætate & gratia, apud Deum & homines. Idem igitur est, quod Lucas dicit: Proficiebat gratia. & quod Matthæus, Nazaræus vocabitur: id est pullulans, germinans & crescens. Sanè nos licet aliquando crescamus in gratia, frequenter inarescimus, frequentius languemus, frequentissimè à cremento cessamus. At ea fuit Christi virtus, vt nec vel momentum à germinatione desisteret, vt qui nunquam non ardentem gereret in pectore flammam. *Luca 2*

Quartò intellige, quòd Christus illatus in Ægyptum meruit, quòd gratia inferatur in peccatores. Quod verò Christus vocatus fuit ex Ægypto, meritum fuit, vt peccatores vocarentur ad iustitiam, & vitæ sanctitatem: ergo, quòd Christus in Nazareth, id est, in germinante proficiat, meritum fuit, vt homines vocati ad sanctitatem, in ea proficerent, vt

possent

possent comprehendere, quæ esset sublimitas, longitudo & latitudo mysteriorum Dei. Christus ergo proficiens in Nazareth causa fuit nostri profectus in Ecclesia. Quantæ verò maiestatis hoc meritum fuerit, intelligit qui expertus est,
Eph.1 quot impedimenta sese obiiciant ei qui proficere in Dei via conatur. An non tibi videtur grandis virtus proficere & sursum aquam deuehere, contra impetum carnis, mundi & dæmoniorum? Igitur meruit Christus vt nihil horum posset obesse, ei qui progredi nititur.

CAPVT III.

In diebus autem illis venit, &c.

AGGREDITVR Matthæus prædicationem Ioannis hoc modo: *In diebus illis venit Ioannes,* &c. Illa porrò dictio: *In diebus illis*, non vacat mysterio. Valet enim ac si diceret: In diebus illis, qui erant finis antiquæ legis, finis timoris & terroris, finis tenebrarum & vmbræ, finis peccatorum & inferni, qui erant initium nascentis Ecclesiæ, initium prædicationis Euangelicæ, initium gratiæ copiosæ, & demum initium omnium spiritualium diuitiarum. In diebus illis, qui erant aurora solis iamiam exorientis: qui erant vexilla venientis regis. In diebus igitur illis, venit Ioannes: & certum est, quòd venit ab interiori, in exteriorem desertum. Iuxta illud: Antra deserti, teneris sub annis, Ciuium turmas fugiens petisti.

Iam pulsat animum dubitatio. Cur Ioannes nutritur in deserto, & de deserto prædicaturus venit: porrò Christus nutritur in ciuitate Nazareth, vbi vsque ad annum tricesimũ
Hebr.2 ætatis suæ peruenit? Ad hoc respondeo: Quòd Christus debuit per omnia fratribus assimilari: homines verò inter homines nutriuntur, est enim homo animal gregale, ac sociale, gaudétque hominum consortio: meritò igitur Deus factus homo, inter homines nutritur.

Secundò: Qui fieri poterat vt qui propter hominum amorem ad homines venerat, hominum præsentia per annos triginta careret? Diuelli non potest amans ab eo quem amat, quomodo diuelli posset ab hominum consortio Christus?

Ioannes

Ioannes vt non adeò homines amans. hominum absentiam patitur, imò hominum præsentiam fugit. At Christus, in terris visus ex amore, cum hominibus debet conuersari ex eodem amore. *Baruc 3*

Tertiò: Ille fugiat ciuitatem, qui in ciuitate habet quòd fugiat: & quo, nisi fugiat coinquinetur. Ille verò in ciuitate maneat, qui nihil habet in ciuitate quo maculari possit, imò qui multum ciuitati prodesse potest. Ioannes homo est, in peccato genitus est: à peccato igitur maculari in ciuitate potest. Christus homo est, sed Deus homo est: ideò maculari à ciuitate nequit, sed ciuitatis maculas agnus immaculatus tollere potest. *Ioan.1*

Quartò: Nutritur Dominus in ciuitate, ne haberent Pharisæi occasionem existimandi, quod in deserto Dominus ab aliquo esset edoctus, aut cum dæmonibus conuersatus. Si enim in ciuitate nutritus, vitam omnibus expositam viuẽs, euadere calumniã non potuit, qui enim diceretur dæmoniũ habere: quantò potius id dicere auderẽt, si in deserto vixisset? *Ioan.7*

Quintò: Nascitur Ioannes in ciuitate, prædicat & moratur in deserto: repræsentat igitur Adamum, & omnes filios eius. natos quidem in paradiso, sed eiectos in desertum: natos ferè in gloria, sed nutritos in vita hac, quæ ferè infernus est, & quos infernus excipiet, nisi Christi gratia adsit. At Christus nascitur in ciuitate, & moritur in ciuitate. Repræsentat igitur Christianos qui extorres non sunt aut exules: sed sunt ciues sanctorum & domestici Dei: non enim accessimus ad Sinai montem in deserto fumantem, sed ad ciuitatem primitiuorum, ciuitatem Dei viuentis, & Ierusalem cœlestem, vt Paulus dicit. *Gen.3* *Ephes.2* *Hebr.12*

Sextò: Quod natiuum est, quærit quisque sibi. Quærunt aues aërem, pisces aquam, bestiæ desertum. Christus igitur natus in ciuitate cœlestis gloriæ, ciuitatem quærit vbi nutriatur. Ioannes verò natus in huius mundi exilio, exilia deserti quærit.

Septimò: Ioannes totus in deserto. Christus cùm prędicat, prædicat in ciuitate, in desertis, in templis, in synagogis, in castellis. Quia cùm esset Deus implere voluit omnia. *Eph.1*

Sed iam hinc oritur altera dubitatio, quid causæ est, quòd Ioannes nunquam dicitur prædicare in ciuitate, sed solùm in deserto: at Christus non prædicat modò in deserto, sed & in ciuitate & in templo? *Ioan.8*

Primum,

Primum, prædicat Dominus in templo, sicut Dominus in
Hebr. 3 domo sua: serui versantur in agro, at qui dominus est facultatem habet etiam eorũ quæ sunt intima domus. Ideò Christus tanquam filius, & dominus templi prædicat in templo.

Secundò: Christus inuenitur in his quæ Patris sui sunt, vi-
Luca 2 delicet vt qui nihil peccati habet, quo patris sui vultum fugiat, aut timeat. Ioannes vt qui peccare, saltem venialiter po terat, (& ideò coram patris aspectu verecundari,) non audet templi pinam conscendere, vt prædicet. Iam si nos prædicamus in templo, locum Christi occupamus, vice eius prædicamus, non nostra.

Tertiò: Magni prædicatores in ciuitatibus frequentioribus habitant, rusticiores in oppida reiiciũtur. Christus ergo, & qui eius loco prædicant prædicent in ciuitate, Ioannes verò collatus ad Christum rusticus prædicator est.

Quartò: Ioannes ea sola prædicat, quæ hominibus à Deo desertis, & à Deo longè remotis quadrant. Ideo prædicat in deserto. Christus verò non tantum prædicat hæc, sed etiam ea quæ ciuibus Dei congruant, & ideo prædicat in desertis & in ciuitate.

Quintò: Etiam si Ioannes prædicasset in ciuitate, verè tamen prædicabat in deserto. Nec enim sua prædicatione gratiam audientibus dabat. Vt qui non prædicaret, sicut potestatem habens, gratiæ exhibendæ: at Christus, de cuius plenitudine nos omnes accipimus prædicans in deserto, verè prædi-
Ioan. 1 cabat in ciuitate, vt qui audientibus gratiam præstabat, & ciues sanctorum efficiebat.

Sextò: Ioannes prædicat in deserto, quia in ciuitate tot sunt peccata, tot sordes, vt Ioannes ea ferre nequeat. Exiguũ stomachum habet Ioannes ad hominum ferenda peccata, adeò vt cùm videret Pharisæos, eos ferre nequiuerit, sed euomuerit dicens, Genimina viperarũ &c. Porrò Christus gran-
Matt. 3 diori stomacho est: iniquitates nostras ipse fert, languores
Isaiæ 54 nostros propius curat vt qui magis amat, vt qui Deus est, dissimulans peccata hominum propter pœnitentiam. Sed au-
Sapien. 11 diamus quid Ioannes in deserto prædicet.

Pœnitentiam (inquit) *agite.* Vbi iam occurrit locus dubitãdi. Quid ô Ioannes omnibus pœnitentiam à peccatis prædicas, cùm non omnes eo tempore essent peccatores? An non tunc erat sacra Virgo, eiusq; sponsus Ioseph, & alij multi? cur his etiam pœnitentiam indicis? Certè quia status ille legis antiquæ,

antiquæ,cuius extremum erat Ioannes, erat ſtatus peccatorum,erant tunc omnia ſub peccato concluſa. Omnes erant, *Rom.11* (quantùm erat ex lege) peccatores quos ita peccatum inuaſerat, vt neceſſe eſſet totam vitã dolere,ac pœnitentiam agere. Notandum enim magnopere eſt, quòd Ioannes non dixit: Pœnitentiam per tres aut quatuor dies, aut per annum agite ſed abſolutè, Pœnitentiam agite.quaſi dicat, Tota vita veſtra pœnitentia ſit. Annon miſerum eſt,ita Deum offendiſſe,vt oporteat vitam vniuerſam pœnitere? *Roma.2*

Secundò ſentit Ioannes: Iam appropinquat veſter medicus, veſtram procurate medicinam, imò verò veſtrum ſentite languorem, vulnus vobis doleat veſtrum, dolorem habete. Agite igitur pœnitentiam, ſiquidem appropinquat, qui dolorem veſtrum curet & ſanet. Nec enim veſter languor terrena medicina curari poteſt, imò totum regnum cœlorum appropinquare debet, vt ſanemini.ô peccati grauitatem! ô medicinæ pretium! ô medici largitatem!

Tertio: Appropinquat in animam veſtram regnũ totum Dei: tollite igitur per pœnitentiam cordis veſtri lapideam duritiam. Et quia qui auertitur à Deo per ſuperbiam auertitur,(& ſuperbia mons eſt,) complanate montem hunc, ne impedimento ſit regno venienti. *Ioan.11*

Quartò: Nemo dignè pœnitere poteſt, niſi à gratia Dei præuentus:en vobis gratia Dei appropinquat, videte ne quis gratiæ huic deſit, ne vobis miſeriam, gratiæ iniuriam, Deoque gratiæ collatori,contumeliam concilietis. *Hebr.2*

Quintò: Quis credere poſſet, futurum aliquem, qui opes regni, & regni cœlorum iam proximi, deſpiciat & contemnat? En vobis opes regni vili pretio conceduntur, ſola pœnitentia numus eſt, quo opes tantæ parantur. Si regni opes tibi traduntur, rex futurus es: & quò tutiùs regnum poſſideas, intra te regnum erit, hoc enim regnum eſt Deus ipſe, *Luce 17* vita quædam cœleſtis, lex ſpiritus, & vitæ,lux,ignis,amor, *Roma.8* iuſtitia,pax,& gaudium in ſpiritu. *Roma.14*

Et nota rerum conſequentiam: Pœnitentiam, inquit, agite, quia appropi.r.c. Sanè eo ipſo quo Dominus incarnatus eſt factus eſt Deus propinquus toti generi humano, & ideo velut factus eſt obligatus auxilium ſuum copioſius homini impendere. Cùm ergo Deus iam auxilium gratiæ offerat, quo ſaluemur: rectiſſimè dicitur, Pœnitentiam agite: en vobis gratia, qua pœnitentes ſaluemini.

Nolo hic silentio præterire, eam quæ me & multos torsit quæstionem, quid causæ est, vt Deus à peccatoribus pœnitentiam, dolorem, & afflictionem exigat? Annon erat satius amorem in Deum, & in proximum exigere? cur Deus contristari vult peccatorem, eius peccatum, (si non contristetur,) non remissurus? Torsit quæstio hæc Lutheranos adeò vt dicerent: non à nobis Deum tristitiam pro commisso crimine requirere, sed solam vitæ nouitatem. Porrò

2.Cor.7 stat sententia: Si vultis appropinquet in vos regnum, dolete, tristitiam secundum Deum habere. Sed cur ita? Sanè quia tam malum, tam pestilens est peccatum, vt fas non sit, quin tu de te vindictam sumas, doleasque, quod ea pestis, animam tuam infecerit. Est tam graue vulnus. quod tibi peccatum infixit, vt nefas sit te non exardescere, & non irari doloremque velut gladium arripere, quo peccatum interimas.

Secundò: Sicut in Christo factum est, ita & in te fieri oportet.

Rom. 6 tet. Christus non resurrexit, nisi mortuus, nec mortuus est sine acerrimo dolore: ita fieri nequit, vt in nouam vitam surgas, nisi homine vetere mortuo, nec vtcunque mortuo, sed summo dolore crucifixo. Diffiniunt enim Theologi, quòd dolor esse debeat summus (saltem appretiatiuè,) qui pecca-

Genes.3 tũ mortale deleturus est. Vt igitur Eua sine dolore nõ parit filios: ita quæ peccauit anima sine dolore non pariet Christũ.

Tertiò: Licet Deus misericors sit: ita tamen misericors est, vt & iustus sit. Dicitur enim in Sapientia: Misericordia

Eccl.5.16 & ira ab illo citò proximant. nunquam igitur voluit Dominus ita suæ misericordiæ indulgere, quin suæ iustitiæ rigorem seruaret illæsum: id tibi persuasum sit, ex misericordia Pater generis humani misertus est, sed non sine summo rigore iustitiæ, in Filij sui passione monstratæ. Ita igitur Deus vult peccatoris misereri, vt rigorem suæ vindictæ non prætereat: non præterit tamen, vbi ipse peccator sui vindex est iustus.

Quartò: Mihi videtur Deus gaudere, vidẽs suum & tuum aduersarium, quem prius colebas vt Deum, nunc à te, vt hostem damnari. Peccatum coluisti vt idolum, dignum est, vt cùm arcam Dei velis in animam tuam inducere, Dagonem

1.Reg.5 prosternas ad terram, caput ei & manus discindas, vltionemque de inimico recipias.

Quintò: Hic est naturæ ordo, hæc lex vt nunquam offensum tibi concilies, nisi de offensa dolere te asseras: & quia Deus

Deus corda videt, ex eadem naturæ lege, non patitur tibi conciliari, nisi verè doleas, quod eum offenderis.

Sextò: Hic item est naturæ tenor, vt antea imperfectum sit quàm perfectum: ante ver, est hyems, ante festum vespere, ante gratiam lex, ante amorem timor: ante gaudium dolor: nolis igitur sine dolore gaudere. 1.Cor.15

Septimò: Delectatione offendisti, & delectatione tibi mors incœpit in anima. Contraria igitur contrariis curentur: dolore in gratiam Dei redi, dolore vita animæ incipiat. Sed hîc te obsecro nota: Ne credas prius esse dolorem in te, quam tibi Dei gratia adsit. Imò verò à gratia quam tibi Concil. Deus infudit, est dolor in anima tua: ideo enim dicitur, Pœ- Trident. nitemini, quia regnum appropinquauit. Nec enim fieri pos- sess.6.c.5 set, vt pœniteremini, nisi appropinquasset. Sed ita Deus hanc tuam iustificationem temperauit, vt etiam si gratiam ipse tibi conferat, quicquid aliud agas, nisi dolueris, gratiam auferet quam dedit. Sed progrediamur.

Hic est de quo dictum est. Hanc Ioannis prædicationem confirmat Matthæus asserens, nõ prædicasse Ioannem, nisi quæ prædicta erant, quòd esset ipse prædicaturus: vt videlicet respondeat res vaticinio. Sicut enim æquum erat, omnia quæ Christus gessit prius vaticiniis fuisse decãtata: ita etiam fuit, vt quæ Ioannes prædicauit, vaticiniis etiam prædicerẽtur. Igitur Ioannes prædicauit, Pœnitentiã agite. Porrò pœ- Conciliũ nitẽtiæ duę sunt partes. Altera est dolor de cõmisso scelere: al Florenti. tera est propositũ cauendi in futurũ. Qui igitur dolet de culpa, is parat viã Domino. Ille enim viam Domino parat, qui cũ prius à Deo fuisset auersus, nunc ad ipsum conuertitur. Qui verò proponit cauere, is rectas facit semitas Dei. Sanè dolor de peccato ampla via est, nec difficilis nimium. At cauere in posterũ, ea angusta semita est. Facilè est sanè, de nequitia dolere, siquidem ad id, ipsa natura propendit. Sed tecum statuere amplius nunquam peccare, semita est angusta & difficilis est. Porrò quia tam dolor, quam propositum debent esse propter Deum, vt Deo placeãt, ideo meritò dicitur, Parate viam Domini, rectam facite semitam eius. Nec enim quáuis via, aut quáuis semita Deus vult venire. Igitur Ioannes prædicans pœnitentiam nihil aliud prędicat, quam Parate viam, dirigite semitam, sicut Isaias prædixerat eum prædicaturum.

Sed quid est, quod Isaias addit: Parate viam, rectas facite

in solitudine semitas? Num egrediendum nobis est in desertum, ad parandam viam & dirigendam semitam? Ita planè. Cùm enim proponit animus hominis cauere ab omni peccato, tũc solus manet homo, cum solo Deo. Statuit enim in corde suo, Deum super omnia, abiicitque omnia propter Deum dicẽs, Si omnia sine Deo habiturus sum, malo Deum sine omnibus, quàm omnia sine Deo. Illa reuerà solitudo est, cùm dicit homo Deo: Domine deserant me omnia, & desero ego omnia, vt te habeam. Mundus mihi crucifigatur
Galat.6 & ego mundo, ne caream te.

Secundò: Rursum, tantum negocium est dolere de pecca-
Isaie 38 to, & recogitare annos præteritos in amaritudine animæ, vt
Gene.24 dignissimum sit in agrum exire, ad meditandum cum Isaac, ne negocia popularia perstrepentia, animum cogitantem interpellent.

Tertiò: Quòd si in agrum exire non licet, certè ita in domo tua te para, ac si esses solus in agro: grauissimum negotium facere te puta, cùm parare viam Domino instituis: te
Matth.6 solum, cum Deo solo constitue. Ita fiet, vt in clauso cubiculo tuo perinde sis, ac si in agro & solitudine esses. & in hoc agro
Matt.13 & solitudine inuenies thesauros absconditos. Nec enim alibi facilè reperiuntur.

Quartò: Intellige etiam ex verbis illis Isaię terram quam
Tren.1 habitamus solitudinem esse, licet aliôqui sit plena populo. Si paranda est in terra hac via Domino, & dicit Isaias, parandam esse in solitudine: igitur terra solitudo est.

Quintò: Demum intellige, animam subditam peccatis verè solitudinem esse, & in ea viam Domino esse parandam. O misericordiam eius, qui per talem solitudinem venit!

Ipse verò Ioannes erat vestitus ex pilis camelorum. Id est, ex cilicio, seu sacco pilis camelorum cõtexto. Nam ex pilis è caudis equorum detractis, solent cilicia texi. At Ioannes pilos camelorum deligit, ex quibus sibi vestem textam parariet. Hic aduerte, Adam vestitum è pellibus seu coriis animalis defuncti. Ioannem verò vestitum è pilis cameli: animalis quidem viui, sed duri & setosi. Christum porrò intuere vestitum veste communi, nec admodum vili: siquidem mili-
Matt.27 tes super eius veste sortiuntur. Igitur Adam vestitus corio animantis mortui, repræsentat hominem è gratia lapsum in peccatum: ac proinde totum, ipsamet morte vestitum.
Gene.3 Dictum enim est: In quacunque hora comederis morte morieris.

morieris. Erit videlicet ipsa mors vestis tua. Porrò Ioãnes pilis viui animalis, sed asperi, vestitus, figura est Iudæorũ lege sua sancta quidẽ illa, iusta & bona, vestitorũ: at lex ipsa sancta, aspera erat, adeò vt iugũ ipsa esset, quod nec nos (inquit Petrus) nec patres nostri portare potuimus. Quis enim cilicium pro veste ferat? At Christus leui habitu indutus, vitam Christiani hominis ciuilem, blandam, & ex viuo animali, Christo profectam indicat. *Roma.7* *Act.15*

Iam si ad mores hæc cõuertere libuerit, manifestũ est, camelos esse diuites, qui adeò difficilè regnũ Dei intrant, sicut cameli foramen acus. Profectò pili (qui superfluitates nostræ sunt) diuitũ superflua repræsentant. Quòd igitur Ioannes affligat carnem suam pilis cameli, figura est, quod prædicator debet affligere animã suam, videns diuites tot habere superflua. Interim tamẽ sicut Ioannes vestitur ex eo quod eius carnẽ pungebat: ita prędicatori licebit edere, bibere & vestiri ex diuitũ superfluo. Si enim nos eis spiritualia seminamus: quid mirum est, si eorum carnalia metamus? At quia quiuis prædicator debet pauperes vt propriam carnem diligere: ideo meritò Ioannes induitur pilis camelorum, ostendens prædicatoris curam hanc esse debere, vt pauperes id est, carnem suam superfluis diuitum induat. *Matt.19* *1.Cor.9*

Quòd verò zonam pelliceam super lumbos suos collocauit Ioãnes, indiciũ esse credo magnæ rei. Pellis vt dixi, defuncti animalis est. Mortẽ igitur propter peccatũ, & ipsum peccatũ indicat. Lumbos verò certũ est, esse locũ cogitationum: sicut & renes. Admonetur igitur prædicator vt semper cogitet, quot sint hominũ peccata: quotq; propter peccata, miseriarũ turbæ in homines irruãt: hac ratione pellẽ in lũbis habebit, nec habebit vtcũq;, sed ea cingetur, strictè viuẽs & castè. Nihil.n. adeò cingit lũbos nostros, quã mortis & pœnarũ (quę propter peccatũ intrarũt in mundũ,) cõtinua cogitatio. *Psal.37. & 15* *Roma.5*

Quòd etiam Ioannes locustas manducat, non caret mysterio. Locustæ sunt herbarum, & terræ nascentium præsentanea pestis: significant igitur peccata nostra, quæ sunt pestis animarum & corporum nostrorum. Voluit igitur Ioannes prædicatorem officij sui admonere, vt prædicator peccata populi voret, Deum orando, vt ea populo condonet: populum admonendo vt reiiciat: seipsum exemplum præbendo, vt peccata omnino dispereant. Sit igitur vorator & destructor peccatorum, qui prædicare cupit, vt decet. *Osee 4*

Demum Ioannes mel edit syluestre indicans quàm debeat prædicator amare secessus & solitudinem, vbi cum Bernardo, Benedicto, & aliis patribus, plus melleæ dulcedinis ex quercubus & fagis contemplando percipiat: quam eximiæ eruditionis ex libris & doctoribus legendo decerpat. Igitur mel dulcedinē contemplationis designat. Sed syluestre mel non nisi in solitudinibus ferè inueniri demonstrat.

Tunc exibat ad eum omnis Ierosolyma. Certum enim est, ad prædicatorem, qui ita vt Ioannes vixerit, exituros omnes, confitētes peccata sua, & baptismum ab eo suscipientes. Sanè multi sunt prædicatores, qui auditorum corda emolliunt, vt eleemosynas largiantur, vt templa ædificent, vt opera misericordiæ exerceant. Sed cùm prædicator suos conterit auditores, habētque vocem, quæ sicut malleus conterit petras,
Ierem. 23 (id est, corda in peccatis durata, in contritionis puluerem redigit,) ille ille prædicator est Ioanni similis: qui Iudæos, durissimos, carnales, & legi ferè temporali subiectos ad rem tantam adegit: vt illos, ad confessionem & baptismum adduceret. is ergo diuinus prædicator est, qui peccatores vt confiteantur inducit: vtque vitæ suæ raitonē, secundum prædicatoris regulas, suscipiant. Id enim est à Ioanne baptizari.

Hic aduerte solennem fuisse Iudæis baptismum, adeò vt venientes è foro non manducarent, nisi priùs baptizati: vt
Marci 7 traditur Marci 7. vt enim credebant, ea peccata sibi dimitti
Leuit. 10 quæ in hircum Sacerdos imprecabatur, videbantúrque illis sua peccata in hircum reiici: ita videbantur, si lauarentur, cùm è foro redibāt, peccata in foro contracta, in aquā deiici, ac si maculæ animi essent maculis carnis similes. Idcirco facilè fuit Ioanni Iudæos ad baptismum prouocare, tot videlicet
Leuiti. 10 licet baptismis assuefactos. Rursum nec fuit difficilè eos ad confessionem allicere: quia vt nunc dicebam, adducebat Pontifex hirchum, & confitebatur peccata sua, simúlque populus sua etiam peccata confitebatur, quæ in hircum iniiciebantur. Erat igitur Iudæis sua quædam confessio, licet non sicut nostra. At licet Ioannes vsus sit facilibus rebus, scilicet baptismo & confessione: tanta tamen erat viri maiestas, vt ad quiduis prouocare, etiam difficilimū, si voluisset, potuisset. Da mihi virum adeò sanctum vt fuit Ioannes, & videbis populum, res etiam difficilimas aggredientem. ergo nostra mollitudo molles reddit auditores. Nec mihi est incredibile, multos auditorum Ioannis peccata sua püblicè confessos

ſos: quid enim non faciat ſanctitas tam conſpicua? Quòd ſi factum eſt, apertū etiam eſt, quam munierit Ioannes viam confeſſioni Chriſtianæ.

Videns autem multos Phariſeos & Sadducæos venientes ad ſe, ait: Progenies viperarum. (Ac ſi diceret: Viperę, hominéſque viperei,) *quis vobis de. ſu. à vẽ. ra?* Porro vocauit eos viperas, quia extimè erant ſpecioſi, vt ſepulchra dealbata, ſed intimè erãt pleni veneno, id eſt, iniquitate & rapina. Tum, quia ſicut viperæ viperas pariunt, ita & hi circuibant mare & aridam vt facerent vnum proſelytum, quem vbi effecerant, faciebant duplo venenatiorem viperam. & tandem ſi libet noſſe cauſas cur Dominus, & Ioannes vocauerint viperas, lege Matthæi caput 23. *Matt. 23* *Matt. 23*

Porrò miratur vehementer Ioannes, quis docuerit Phariſæos, & Sadducæos fugere ab ira ventura. Cauſa verò cur admiretur, non eſt adeò clara. Sed prior quæ mihi occurrit ea eſt: Quia cum Sadducæi negarent reſurrectionem mortuorum, & hæc eorum profeſſio eſſet: nunc dictis Ioannis à ſuámet profeſſione diuelli, miraculum eſt. Mirabile enim eſt, quod qui negat ſeculum futurum, timeat iram venturam, fugiátque quod eſſe non credit. Iam licet Phariſęi confiteantur ſeculum aliud, credo tamen eos putaſſe nullum Iudæum in infernum abiturum, adeò fidebant Abrahæ, qui filios ſuos nullatenùs ſineret in infernum abire. Hoc enim exiſtimo voluiſſe Ioannem admonere, cum dixit: Nolite dicere, Filij Abrahæ ſumus. Cùm igitur ita Phariſæi eſſent perſuaſi, an non meritò miratur Ioannes dicens, Quis vobis perſuaſit, vt timeretis, & fugeretis rem, quam aut negabatis, aut certè nihil ad vos attinere credebatis? Vbi nota, quã ſit difficilè eos qui non ſani ſunt in fide, ad veritatem reparari: miratur enim Ioãnes, quòd à ſua perſuaſione diſceſſerint. *Ioannis 8*

Secunda cauſa illa eſt: Miratur meritò Ioannes homines vitiis aſſuefactos à multis retro diebus, ad lucis ſplendorem accedere. Quaſi dicat: Cùm tam longè à Deo fueritis diſciti, quænam tanta illa fuit Dei miſericordia, quæ vobis appropiauit. Cumque ira ventura ius, & velut poteſtatem habuerit in vos, quis fuit tam pius, qui ex faucibus iræ, diaboli, & inferni extrahere voluit? Intelligant igitur qui vitiorũ callos habent, quam miretur Ioannes ſi ad Deum cõuertantur.

Tertia cauſa eſt: Quia difficilimum eſt homines religioſos, ſi mali ſint, ad ſanctimoniã reuocari: horret Deus doctam

maliciam. Sed multò magis horret maliciam, religionis habitu contectam. Ideo enim adeò vehementer excandescebat
Matt. 23 Dominus contra hypocritas, vt contra eos, qui sub specie sanctitatis arma contra Deum gerunt: ipsis enim armis quibus erat Deo seruiendum, ipsis armis Dei, contra Deum abuti, hæc vero grauissima culpa est, ac ideo difficillimè sanatur, adeo vt Ioannes miretur, si curam recipiat. Rectè igitur eorum qui viperæ sunt, miratur Ioannes conuersionem.

Quarta causa est: Viperam si tractes, eius morsu morieris. O summum miraculum, quòd Deus velit vipereos homines tractare, manibus contrectare. & licet ab eis morden dum se, & moriturum eorum morsu sciat, tractare tamen non destitit. Certum est morsibus, id est pœnis, peccatorum
Isaia 53 nostrorum Christum mortuum esse. Peccata enim ipse tulit: ab eis dilaniatus est. Quis igitur fuit tam pius ô viperæ, vt propriæ mortis periculo, vos tractare, & à ventura ira fugere demonstrarit?

Demum causa vltima est, quæ nō solos Pharisæos tangit,
Psal. 16 sed & omnes homines auersos à Deo. Cùm enim statuerint oculos suos declinare in terrā, cum toti ad præsentia conuertantur: miratur Ioannes quis tam potens fuerit: vt homines nihil aliud curantes, quā præsentia & terrena, timeant & fugiant futura, & æterna. Certò sciat omnis qui à Deo auersus est, tantam potentiam Deum exercere, cum eum excitat, vt
Ephes. 1. d iram futuram timeat quantam exercuit in filij sui Christi Domini nostri resurrectione.

Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ. Sensus est: Si Dominus demonstrauit vobis fugere, si lumen in vobis accendit, si auxiliū gratię contulit: accurrite, properate, facite fructus pœ
Apocal. 3 nitentiā decentes, tenete quod habetis, ne alius accipiat coronam vestrā. Fecit Deus quod non tibi debebat: tu fac quod illi, & tibi, & rationi debes. Vnde tibi inferre licebit, ꝙ demonstratio quà tibi Deus illuxit, arbor est, quæ fructus fa-
Conciliū ciat, & quod faciat in manu nostra situm esse. Est igitur
Trident. hic ordo verborum: quia, Deus tibi illuxit, arborem in
sess. 6. anima tua seuit, vt faciat fructus: tu fac vt cum fructibus
Cantic. 4 respondeas.

Quæres tamen, quis sit fructus pœnitentia dignus? Ego
Concil. tibi respondeo: fructus pœnitentiæ dignus est, si doleas de
Florent. commisso scelere, non propter infamiam, non propter timorem pœnarum, sed propter amorem Dei quem offendisti

sti: rursum si proponas emendare vitam, nouámque vitæ ratione m instituas, propter eundem Dominum: item si castiges in te quantùm deliquisti: si amputes peccati occasiones, Hi sunt pœnitentiæ fructus genuini & natiui, & quos Theologi vocant elicitos actus: alij verò virtutum actus à pœnitentia non eliciuntur, licet imperari possint.

Iam est peccatum res adeò grauis, vt licet vitam totam doleas, minus fecisti, nondum fructum pœnitentia dignum exhibuisti, & nisi passio Domini intercessisset, quæ meritum operi tuo prębuisset, non erat tuum opus pœnitētia dignum. Christo igitur gratia, qui succum & virorem fructui præbuit, vt dignus esset tali arbore. *Concilio Trident.*

Facite fructum dignum pœnitentia, is enim erit dignus, quem edat Deus, quémque carpat ex arbore gratiæ, quam in anima plantauit. Vide igitur ne fructus tuus sit vanus, quem sibi gloria vana præripiat: vide ne sit præcox, vt ante tempus cadat. Non est igitur fructus pœnitentia dignus qui vel est adeò mollis, vt asperam pœnitentiæ arborem non deceat: vel est adeò præcox vt ex asperitate mandi non possit. Sit igitur pœnitentia ratione & prudentia moderata, vt nec maior sit & asperior quam ferre possis, & cadat: nec minor, vt degenerasse ab arbore videatur. Sit ergo rationabile obsequium vestrum.

Et quia pœnitentia virtutibus omnibus connexa est, proximéque ex charitate procedit, vide vt fructus tuus sit à pœnitētia, virtutibus germana, profectus. Si enim pœnitens es, hinc verò intractabilis es, & asper, non est fructus pœnitentiæ amantis, sed est spina pœnitentiæ pungentis. Ita ergo pœniteas: vt virtutum aliarum ne obliuiscaris: quod si feceris, fructum pœnitentia dignum protulisti. *Roma. 12*

Demum quia quæuis opera ab eo qui in mortali peccato est, opera inimici Dei sunt: & propterea Deus ea grata non habet, vt qui ea opera habeat grata, quæ à gratis hominibus proficiscuntur: respexit enim Deus prius ad Abel, inde ad opera eius & orationes impiorum non exaudiuntur, quia eorum manus sanguine plenæ sunt. Hinc fit: vt opera omnia pœnitentiæ, quæ feceris, dum in peccato mortali es, non sint opera pœnitentia digna. Nec enim pœnitentiam habet, qui in peccata præterita labitur, nec resurgit. Si igitur dum pœnites, cecidisti: iterum surge, vt pœnitentiæ opera, pœnitentia digna, perficias. *Genes. 4* *Isaiæ 1*

Et ne velitis dicere patrem habemus Abraham. Si patrem tantum habere, non prodest Iudæis ad salutem: quid verò proderit aliorum diuorum intercessio? Si pater fidelium non iuuat peccatores, nec ergo iuuabit diuus Benedictus, Bernardus, aut Augustinus. Quid? Si Abrahæ intercessio non proficit Iudæis, num proderit Virginis sacræ, aut Christi redemptoris, nobis qui sumus Christiani? Planè si iniqui esse volumus, nihil proficiet: porrò si iniquitatem fugere libet, proderit vehementer. Imò vehementer verum est, his qui iniqui esse voluerunt, multum obfuisse patrem habere vel Abrahamum, vel Christum, maiori enim pœna punietur malus Christianus, quàm malus Gentilis: ille enim habuit, quem vt filius referret hic verò non admodùm habuit.

Sed grauis difficultas est, cur non confidere poterant Iudæi in Patre suo Abrahamo? Cur Ioannes adimit gloriationem filiorum in patribus suis? Annon Abraham intercede-
Roma.8 bat pro impijs Iudæis, sicut & modò Christus pro iniquis
Actor.7 Christianis? num Stephanus non intercessit pro Paulo, qui in suo peccato durus erat? Ambrosius pro Augustino? Cur igitur non licebit mihi etiam impio, remedium de Christo expectare? Ad hoc quantum ad Abrahamum spectat dici potest, Abraham eo tantum tempore intercessisse pro Iudæis (vt eorum aduocatus,) quo nondum venerat Messihas, qui aduocandi officium pro fidelibus excepit, ipsi Abrahamo succedens. Est igitur Ioannis sensus: Iam nolite in Abrahamo gloriari, non ille iam est fidelium summus aduocatus, successorem habet Christum: eius quærite patrocinium, siquidem illud patrocinium Abrahæ iam cessauit.

Secundò dici potest, quòd cum Deus propter peccata alicuius, decreuit illum delere: decreuit etiam nullius patroci-
1. Ioan. 2 nium pro illo peccatore recipere. Ita noluit admittere preces Samuelis pro Saule, quem regno exautorare constitue-
1. Reg. 15 rat. Ita noluit preces admittere Ieremiæ pro populo, quem parabat abiicere. Cùm igitur Deus populũ Iudęorum (Chri-
Iere.7.11 sto veniente) pararet relinquere, & Christianorum plebem creare, patrocinium Abrahæ pro Iudæis futurum non erat. Iudæi igitur iam nolite Abrahamum iactare: eius oratio pro Iudæorum pace, non est ab eo proferenda, ideo néque à Deo audienda: ne ergo confidatis in eo.

Tertiò magis ad rem dici poterit: quòd profectò Sancti in cœlo pro impijs intercedunt, Sed cùm eorum intercessio

Deum

Deum non obliget, vt faciat quæ illi petunt, consilium est prudentissimum, vt nemo illi baculo nimium innitatur, sed pro virili contendat iniquitatem fugere, ne in ea moriatur. Petrus dicit, Dabo operam, frequenter habere vos post obitum meum, vt horum omnium memoriam habeatis. Quòd promisit in carne Petrus, præstitit in cœlo. Orauit & orat pro omnibus, sed non omnes eorum oratione saluantur: saluantur ij solum, qui sunt præordinati in vitam æternam. Quid ergo scis, an tu sis ex his quibus Petri oratio non proderit? noli igitur huic Sancto nimis hærere & confidere, si iniquus esse vis. *2. Petri 1* *Act. 13*

Vltimo dico, Sanctos in cælo licet liberi sint, nihil tamen optare, aut cupere, nisi id solũ quod sciunt, Deũ velle quod optet. Quare nullus sanctorũ vnquã efficaciter intercessit nisi pro illo, quẽ Deus volebat, sancti intercessione iuuari. Consultissimè igitur Ioannes consulebat Iudæis, ne sanctorũ suffragiis admodũ fiderent, si ipsi mali esse vellent. Siquidem nesciebant, quẽ ex malis, Deus ex malitia eripere destinasset.

Addit porrò causam Ioannes, dicens, *Potens est Deus ex lapidibus suscitare filios Abrahæ.* Quasi dicat: Putatis, quòd Deus non poterit vos Abrahæ filios defraudare benedictionibus, Abrahæ promissis? at non est ita. Poterit Deus alios filios ex lapidibus formare, qui filij Abrahæ sint, & benedictionibus Abrahæ potiantur.

Sed iam ego requiro: Si Pharisæi lapides sunt, quia duri sunt, cur Deus ex eis non suscitat Abrahæ filios, sed alios lapides quærit, ex quibus suscitet? lapides sunt omnes mali, cur ex his lapidibus nõ eos delegit Dominus, qui in carne etiam filij Abrahæ sint? cur alios quærit, qui nihil ad Abraham spectent? Ad hoc prior causa erat, Quòd licet lapides essent Pharisæi, putabant tamen se non lapides esse, sed id solùm sibi sat esse, si ex carne Abraham descenderent. Vt ergo Deus falsam hanc amputet fiduciam, ostendátque nihil illi carnem sine spiritu placere, ideo abiicit eos qui ius videbantur habere, assumit verò eos qui nihil de se confidere poterant. Verissimè igitur Paulus: Deus non vocat diuites, sapientes, nobiles, sed stulta mundi vocat, & quæ non sunt: vt non habeat caro vnde gloriari possit, sed omnis gloriatio sit ex Christo. Gratia est quod vocaris, non est ex te. Ideo si putas te habere vnde voceris, non vocaberis: donec agnoscas, nihil in te esse, cuius merito voceris. Ne igitur Pharisæus putet *1. Corin. 1* *Ephes. 2* *Roma. 4* *Iere. 18*

Deum

Deum ſibi debere gratiam: ideo gratiam illi negat: quæritq́; alium qui agnoſcat, nulla ratione gratiam ſibi deberi. Acerrimus eſt gratię ſuæ zelator Deus, negat eam illi qui aliquod ius ſe in illam habere confidit.

Poſterior cauſa eſt: Lapides alios quærit Deus, reiicitque lapideos Phariſæos, adeò lapideã duriciam ſanctitate ſimulatam abhorret. Deus ſimplex eſt, ſimplicitatem amat, du-
Prouer. 3 plices odit. Potius igitur eos deligit qui in malitia ſimplices ſunt, quàm qui cùm mali ſint, ſancti videri volunt.

Hîc primum nota: Qualis ſit peccator ante quàm à Deo excitetur: lapis eſt. & ſi lapidis inclinatio eſt ad terræ centrũ proruere, intelligis hinc, peccatoris grauitatem ad infernũ pendêre: nihil aliud obſtat, quin ad infernum decidat, niſi quòd caro noſtra à lapideo corde noſtro diuellatur.

Secundò nota idem ferè miraculum eſſe peccatorẽ conuertere, ac ex lapide hominem formare: planè vtrunque potentiæ Dei eſt. Potentiæ infinitæ eſt. Sed peccatorem conuertere maioris miſericordiæ eſt. Ad formãdum hominem ex lapide, ſola potentia ſufficit: ſed ad formãdum ex impio iuſtum, & potentia & miſericordia requiruntur. Cur igitur homines adeò facilè peccamus?

Tertio nota, quòd ſi (vt Sancti dixerunt) Ioannes loquens de lapidibus, eos deſignabat qui erant in Iordane, ea deſignatione monſtrauit, per aquam baptiſmi lapides in filios excitari. notanter enim dixit de lapidibus his, non verò de aliis. ſed de his quos tingit vnda Iordanis. Eſt enim aqua baptiſ-
Ioſue 4 malis adeò potens vt lapides conuertat in filios. ſicut de quibuſdam fluminibus legimus, quod ligna vertunt in lapides. Sed hoc potentiæ naturalis eſt: illud verò potentiæ diuinæ, conuertentis lapides imo dæmones, in filios Abrahæ, imò in filios Dei. Subiungit Ioannes:

Iam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. Vbi non eſt leue extricare quænam ſit hæc ſecuris? & iudicio meo, expendenti verborum Ioannis conſequentiam, non aliud videtur ſecuris apud Ioannem, quàm gladius anceps apud Paulum, id
Hebr. 4 eſt ſermo diuinus: vult ergo Ioannes dicere: Hactenus in veteri lege lex diuina non admodum exigebat interioris hominis cultum, requirebat circuncisionem, cibos, potus, va-
Hebr. 9 riáque baptiſmata, & neſcio quas alias iuſtitias carnis. Lex igitur vetus ramos conſectabatur, non penetrabat hominis
Luca 17 intima. At nunc longè diuerſa ratio eſt. iam Chriſtus venit, iam

iam regnum intra nos est: iam lex diuina ad viuum hominis cor penetrauit, iam exigit radicalem iustitiam. Ad radicem securis constituta est.

Est igitur homo arbor, voluntas & intellectus sunt arboris radices, sed potissima arboris radix, voluntas est. Ad hanc, securis Euangelij collocatur. Ipsa est anima, truncus, exteriora hominis, folia sunt & rami. Sugit anima succum per voluntatem, sugitq; succum, aut cœli aut terræ. Sed alia hîc ratio est, quàm in arboribus: arbor conuertit quem succum haurit, in se, sed homo conuertitur in succum quem recipit. Si enim amas terrâm, in terrã conuerteris: si cœlum, in cœlum adduceris. Vide igitur hominem affectibus è cœlo pendentem & videbis arborem auersam, radices sursum, corpus
arboris habentem deorsum. Psalmus dicit, Plantati in domo *Psal.51*
domini, in atriis Dei nostri florebunt. videlicet: quia sancti plantationem suam, radices suas, & voluntatem suam habẽt in cœlo, vbi palacium Dei est. Huius verò palacij atrium & vestibulum est nostra ecclesia, in qua flores & fructus reddũt viri pij. Mirum verò est quàm gaudeat Scriptura hominem
arbori comparare: dicit enim de viro pio, quòd est sicut li- *Psal.1*
gnum plantatum secus decursus aquarum, & quòd est sicut *Psal.51*
oliua fructifera: de impio dicit, Vidi impium exaltatum & *Psal.36*
eleuatum sicut cedros Libani, & alia multa. Est igitur homo
arbor: & quidem plantauit Deus arbores in paradiso, è qui- *Gen.3*
bus ederet homo, & plantauit hominem, in mundo, ex quo ederet Deus: ederent angeli, ederet & ipse homo. Caueat verò ne & dæmones edant.

Secundò arbor expectat è cœlo solem & pluuiam: vt fructum reddat: & homo nullatenus dignos fructus reddet nisi luce & gratia cœlesti adiuuetur.

Tertiò, arbor fructus fert excelsos, & quos non facilè sit contingere: plantulæ enim & herbæ, terræ committunt fructus suos. At nobilis arbor cœlum videtur inuitare, vt suos fructus carpat: ità & nobilis anima suos offerat cœlo fructus,
nullum terræ dimittat, thesaurizet sibi in cœlo thesauros, *Matt.6*
vbi fures de fructibus percipere nequeant. Sed quid huic loco hæreo? progredior.

Iam inquit Ioannes, securis ad radicem hominum posita est, nolite in exteriori iustitia exultare, nolite in Abrahæ fiducia gloriari: hæc iustitia ramis tantùm inest & corticibus:
at nisi abundauerit iustitia vestra plusquam hæc exterior, nõ *Matt.5*
intra

intrabitis in regnum cœlorum. ſecuris Verbi diuini & legis diuinæ non contenta eſt folia & ramos diſcindere, ad radicem peruenit, vt vitia radicis amputet: certa, quòd ſi id fecerit, arborem habebit fœlicem. Quid verò interim profuerit, ramos habere putatos, ſi radix fuerit infirma?

Omnis igitur arbor quæ non fecerit fructum exſcindetur, Quem
2.Tim.2 quæſo fructum? quem niſi eum: quo agricola fruatur? laborantem enim agricolam oportet primum de fructibus percipere. Sed num non etiam caro fructus ſuos profert? profert
Gal.5 quidem, ſed hi non ſunt arboris ſed carnis fructus. Caro verò non eſt arbor, ſed arboris cortex. Profert quidem caro fructus, ſed quibus exiccatur arbor, licet eius folia vireant. Profert quidem fructus ſed qui fructus dici non merentur, cum ſint potius arboris venena. Illi verè fructus ſunt quibus frui liceat: at carnis fructibus frui non licet. Demum illi fructus arboris ſunt, ad quos ferendos arbor nata eſt, & plantata. Vide nunc: an ad ferendos fructus carnis homo natus ſit: an ad ferendos animæ fructus?

Cur igitur Ioannes non dixit quem fructum arbor productura eſſet? Certè quia cuique arbori datur ſpecialis ſuc-
Luca 6 cus, vt ſpeciales proferat fructus, nec enim ſpinas ficus pro-
Roma.12 fert. Ita cuiq; diuiſit Deus menſuram ſpiritus, vt non omnes eundem ferant fructum. Cùm igitur vides mundum hominibus plenum, præſertim vbi vides eccleſiam hominibus refertam, nihil aliud te videre putato, quàm hortum diuerſis
Cantic.4 arboribus conſitum: cuius emiſſiones ſint paradiſus; quod enim arbores bonæ emittunt, paradiſus eſt.

Si verò arbor fuerit infructuoſa (dicit Ioannes) exſcindetur. Cur non dixit cremabitur? certè quia multæ arbores etiam combuſtæ, niſi exſcindantur, non nihil ferunt, certè folia. At cùm mala arbor in infernũ deiicitur, priuatur omni poteſtate volendi, & intelligendi aliquid bonum: perinde anima illa exſciſa eſt, ac ſi anima non eſſet. nihil enim intelligere aut velle illa anima poteſt, niſi malũ, cùm ipſa ad bo-
Eccle.9 num nata fuerit. Sanè quia nec opus, nec ratio, nec conſiliũ, nec ſapientia eſt apud inferos quò tu properas.

Secundò dicit Ioannes arborem exſcindendam, quaſi dicat, Violenter & durè. Quia omnis malus, & omnis qui cœlum non requirit, cùm ex hac vita diuellitur non volẽs diſcedit, ſed inuitus, velut qui exſcinditur. Porrò iuſtus volens, libens, & lubens à vita diſcedit: vt qui in vita durabat inuitus.

Simeon

Simeon dicebat:Nunc dimittis seruum tuum Domine,quasi *Lucæ 2*
diceret: Hactenus inuitū detinuisti nunc iam dimitte.Sanè
qui in terra egerat radices, à terra discedere nisi violentè nō
potest. Sed qui in cœlo egit, in terra libens detinéri nequit,
& id est quod infra docuit Dominus dicēs Cùm venerit fur, *Lucæ 12*
domum impij suffodiet: at pij domum non suffodiet, cùm
apertam habeat pius Domino suo ianuam,non igitur pius si-
nit perfodi domum,quia statim ei aperit ianuam.At impius
qui ianuam aperire non vult, aut aperire non nouit, suffodi
domum patitur:igitur pius pacificè à mundo discedit;at im-
pius non nisi,multis ictibus deiectus.

Tertiò, non dicit Ioannes arborem eradicandam, sed ex-
scindēdam. Planè quia vir impius(cum moritur) radices re-
linquit in terra: radix hominis est voluntas & affectus. Hæc
in terra manent,cum vita defungitur impius homo: licet e-
nim pereat at quia dum viueret, desideria sua in terra collo-
cauerat, desideria sua in terra manent. Ideò enim impij di-
cuntur obstinati,quia semper optabunt,quæ optauerant ter-
rena peccata:superbia enim eorum ascendet semper. At pius *Psal.73*
quia quæ optauerat erāt cœlestia, radices suas non relinquit
in terra, non exscinditur, sed totus in cœlum euolat. Nihil
in terra dilectum relinquit,siquidem nihil in terra cupiuit.

Atqui tolerabile videbatur exscindi, si non in ignem ar-
bor mitteretur exscisa. At teste Ioanne, & exscinditur & in
ignem mittitur. Et nota quòd Psaltes dicit,Cùm exorti fue- *Psal.91*
rint peccatores,sicut fœnum:vt intereant in seculum.Igitur
impij adeò citò ab igne penetrabuntur, vt fœnum:adeò tar-
de(imò nunquam)consumentur,vt arbor, cum magna & vi-
rens fuerit. Omnis caro fœnum, & omnis caro arbor sine fru- *Isaie 40*
ctu: ardebit igitur facilè sicut fœnum tardè consumetur vt
arbor. Rubus ergo est quem Moses vidit, qui semper ardet, *Exod.3*
nec absumitur tamen.

Secundò in ignem mittitur, vt arbor, quæ igne bono &
cœlesti calescere noluit:igne malo & infernali comburatur,
imo verò arbor quæ malo igne & carnali arsit: igne vehe-
menti licet terreno torqueatur.

Tertiò in ignem mittetur,inquit,vbi eam potentiā eám-
que facultatem habebit ab igne euadendi, quam habet ar-
bor in rogum coniecta. Vt igitur arbor in ignem demissa,
per se euadere ignis complexum non potest: ita nec misera
anima,vbi in infernum descendit.

Quartò in ignem (inquit) mittetur. Dum anima in hoc seculo est, ipsa se in infernum coniicit: hac tamen lege, vt si retrahere pedem ab inferno velit, possit. At in infernum post mortem ipsa si posset: non introiret, videt enim quod dum viueret, non videbat, loci, scilicet, atrocitatem: inuita igitur in ignem mittitur.

Quintò in ignem mittetur. Vt enim arbor in rogum deiecta furentem, nihil habet quòd exurens flamma non deuoret: deuorat enim radices, truncum, ramos, folia, fructus: ita nihil misera anima habet in infernum detrusa, quod non à prærapidis flammis exuratur, ipsa, scilicet, anima, suæ potentiæ, sui actus, quæ cogitauit, quæ dixit, denique omnia.

Sextò in ignem dicit. Rogas, quem ignem? illum videlicet paratum diabolo & angelis eius. quibus hominis anima
Matt. 25 collata exigua est palea: Quid igitur sentiet anima ab eo igne vorata, qui diabolum sufficit deuorare? misera palea, quæ eodem igne torretur, quo magni illi titiones torrendi sunt.

Septimò in ignem illum dicit. Vt quos ignis tanti amoris, quantus Dei amor est, non calefecit, ignis tanti doloris exurat, vt quos ignis charitatis & amoris, quem sequebatur caminus æternitatis non excipit: excipiat ignis ille furoris & indignationis Domini. Quis verò ferre queat ignem, quē
Isaia 31 furor Dei accendit? dicit enim: Flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens ignem. Si coram Deo quantus quantus sum, ferè nihil sum, quomodo flammis sua indignatione succensis sufficere potero?

Ego baptizo (inquit) *vos in aqua*, in pœnitentia vos inducēs, pœnitentiam vobis suadens: *at qui post me venturus est, fortior me est*. Non est autem simpliciter legendum illud, Qui post me venturus est. Cùm enim Ioannes repræsentaret Eliam illum, de quo Malac. 4. dicitur, quòd sit ante Christum venturus: & cùm ipse sit Angelus ille de quo Malach. 3 dicitur, qui præparabit viam ante Dominum: igitur ille Christus post me veniens verus Messihas est, verus Deus est.

Secundò post me inquit venturus, velut sol post auroram, velut vita post præparationes ad vitam. acsi diceret: Hactenus lex in aluo suo, sicut mater in vtero puerum formabat, hominem præparabat, & disponebat: post me venit in pleni-
Galat. 4 tudine temporum, vita ipsa, gratia, & veritas. Post figurā igi-
Roma. 13 tur veritas, post vmbras lux, post noctē dies appropinquauit.

Tertiò

Tertiò:post me venturus.Ego legem quidem repræsento, si ille post me veniet, reiiciet igitur Deus legis statum, & reprobabit.Id enim mirabile est,priora adiicit Deus posterioribus gaudet. Vide obsecro, abiecit Luciferum,qui primus fuit omnium angelorum,abiecit Adam terrenum,suscepturus Adam cœlestem : abiecit Cainum recipiens Abelem & muneraeius: abiecit Ismaelem, Esau,Ruben primoginitos. & tandem cum Dauid multos haberet filios,statuit legem, eum futurum regem, qui esset natu postremus. Ita igitur si post Ioannem Christus,si Christus natu minor, non regnabit Ioannes. Ioannem oportet minui.Christũ verò crescere. Hebr.7 1.Cor.15 Gene 4 3.Reg.1 Ioan.3

Quartò: At qui ô Ioannes,si inter natos mulierũ non surrexit te maior, quorsum erat necesse alium post te venire? certè,quia si ex mulieribus natus nõ surrexit maior, ex Deo natus, te erit maior. erat verò dignum vt sicut ante omnia nascebatur filius Dei ex patre: ita & post omnia, nasceretur idem filius,ex matre:vt idem esset alpha & Ω,principium,& finis.Ioannes igitur extremum perfectionis humanæ. Christus consummator & autor creatæ perfectionis, diuinæ & humanæ. Apoc.1

Quintò: Porrò cum audis,post me venturus,intellige neminem post Christum venturum. Venit primum,hominum innocentia, inde lapsus, post lapsum lex naturæ, sequuta est lex vetus,omniũ finis venit Christus post quem nemo alius in hominum salutem veniet. Veniet sanè Antichristus,sed is erit fur & latro:veniet vt dissipet,mactet,& perdat. Putabant quidam post Christum venturum spiritum sanctum. Sed error est, est enim Christus, in quo Patri complacitum est, ipsum audite,inquit Pater,si nihil filius habet quod non placeat Patri, igitur nunquam reiiciet filium Pater. Rursum, si Filium proposuit orbi Pater, in magistrum, nullus iam erit audiendus. Igitur post me veniet, post quem nemo veniet. Roma.10 Ioan.10 Matt.17

Sextò demum post me veniet, qui hominum opinione, post me tanquam mihi inferior esse videbitur. Post me veniet,quia sanctior videbatur Christo Ioannes. Post me quia viliore morte morietur. Post me, quia in negocio humilitatis,humilior erat,& humilior videri volebat Christus,quàm Ioannes. Ideo communem Christus delegit viuere vitam, vt post Ioannem id est, humilior quàm Ioannes videretur. At is qui post Ioannem esse videtur hominum oculis, Ioanne fortior est.

Primò, primum quidem fortior, quia cum figurauerunt omnes viri fortes qui in antiqua lege fuerunt: figurauit eum
1.Reg.16 Dauid, qui fortissimus robore dicebatur, Samson, qui morte
Iudic.16 sua mortem intulit suis inimicis. Gedeon virorum fortissi-
Iudic.6 mus vt ei angelus asseruit. figurauit tandem Iacob, qui pu-
Genes.32 gnans cum Deo, Deum ferè vicit, licet emarcido fæmore: is fuit Christus, qui verè Deum, in hominum profectum, vicit licet in ea victoria Christus mortuus fuerit.

Secundò, fortior sane esse debuit Ioannes is qui erat reseraturus cœlum, impleturus orbem, mūdaturus peccatum,
Ephes.2 prostraturus diabolum, spoliaturus infernum, excitaturus
D.Thom. se ipsum è sepulchro: & secum pios omnes.
3.Part. Tertiò, an non debuit esse fortior qui contritionem in
q.46 corde, loco omnium nostrum, sensit: calicem amaritudinis
Matt.26 pro nobis ebibit: tormentum crucis sustinuit?

Quartò, an non erat necesse Christum esse Ioanne fortio-
Isaie 53 rem, qui nostra scelera, peccata & negligentias sustineret &
Sapiēt.11 propter pœnitentiam dissimularet? nisi enim in Christo illa
1.Cor.13 esset charitas quæ omnia sustinet, fieri nequiret omnino, vt tot orbis peccata, non ita eum prouocassent, quin eum redegisset in nihilum.

Isai.63 Quintò, ita planè necesse erat Christum fortem esse, vt sicut Deus pater, quia pater est orbis debuit omnipotēs esse,
Isaia 9 ita & Deus Christus, quia pater est futuri sæculi, debuit for-
Hebra.1 tiss. esse vt verum sit, quod Paulus dicit: Portans omnia Verbo virtutis suæ, & purgationem peccatorum faciens: quod secundum tanto maiorem arguit in Christo potentiam, quàm primum: quanto maius est cōfractum reparare, quàm ex integro fecisse: & quanto maius est, peccatorem iustificare, quàm mundum condere.

Sextò, an non tibi videtur fortis Christus, qui cœlum ad
Actor 20 terram inclinauit, qui terram cœlo intulit? Annon fortis qui ita animos suorum ad se suspendit, vt potius vitæ pro-
Ioan.12 priæ, quam gratiæ Christi, facere iacturam patiantur? Annon fortis, qui in infirmitate crucis suæ, omnia potuit tra-
Ephes.4 here ad se? Annon fortis, qui ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem? Annon fortis qui expandit alas suas
Deute.32 suósque supposuit humeros (velut grandium alarum aquila) & portat omnes Christianos? expandit inquit alas suas & assumpsit eum, atque portauit in humeris suis. Annon fortis
Luce 15 pastor, qui errantes omnes nos imposuit in humeros, gaudēs,

quod

quod errantem inuenerit? verè fortis, qui tot oues portare valet. Imò veriſſimè fortis. qui totius mundi ſcelera portauit, verè enim languores noſtros (qui numero carent) ipſe tulit,& dolores noſtros ipſe portauit. Dominus enim poſuit ſuper eum iniquitates omnium noſtrum. Hæc vt arbitror cauſa fuit quod Ioannes dixit Chriſtum fortiorem, non verò dixit meliorem, ſanctioremve. Sed fortiorem, videlicet, quia cum nemo aſcendat in cœlum, niſi filius hominis, qui eſt in cœlo, nos igitur aſcendere nequimus in cœlum, niſi portemur à Chriſto, fortis igitur qui adeò grauem ſarcinam cœlo inferre valet. *1. Petri 2* *Iſai. 53* *Iſaiæ 53* *Ioan. 3*

Sed age progrediamur. Addit Ioãnes. *Fortior inquit me eſt, & non ſum dignus eius calceamenta portare*, Hîc me tenet admiratio, cur nõ dixit, Non ſum dignus eum adorare, quem adorabunt reges terræ? Non ſum dignus ei ſeruire, cui omnes gentes ſeruient, non ſum dignus eius lambere puluerem, de quo dictum eſt, quod inimici eius terram lingent. Cur igitur placuit dicere, cuius non ſum dignus calceamenta portare? & quid tandem id verbum ſignificat? *Pſal. 71* *Ibidem.*

Primũ quidem id Ioannes verè dixit. cùm enim Sanctorũ ſudaria & ſemicinctia adeò veneremur, vt vix ea contingere audeamus: quãto verius Chriſti calceos venerabitur orbis, qui carnem Chriſti tangere ſoliti fuerãt? an non eſt dignius Chriſti calceos adorare, quam alicuius viri ſancti capillos?

Sed age penetremus hoc: Cùm Dauid dicit in Idumæam extendam calceamentũ meum: ſenſus eſt, in Idumæam extendam dominiũ, ius & imperiũ, quo Idumęos ſubigam, ac ſi calceatus ſuper ipſos ambularẽ. Igitur cùm Ioãnes dicit, Nõ ſum dignus calceamentũ Chriſti portare ſenſus eſt. non ſum dignus illud habere ius & imperiũ, quod Chriſtus habebit in orbe. quo omnes ſubiugabit fideles. Quid? non modo nõ eſt dignus Ioannes portare, imo nec intelligere poteſt humanũ ingeniũ, quam verè ſibi ſubdet Chriſtus mundũ terreſtia inferna & cœleſtia: in nomine enim Ieſu omne genu flectetur, vt calceis ſuis videatur Chriſtus ſuper omnes ambulare. *Pſal. 55* *Philip. 2*

Alter ſenſus eſt. Cum Deus parabat educere Iſraëlem de Ægypto, inſtituit agnum paſchalem manducari ab his qui calceati eſſent, & baculos in manibus haberent. Cuius rei ſignificatio erat, vt hi ſoli ederent agnum, qui calceati eſſent, id eſt, ad iter parati, & velut accincti: igitur calceatio præparatio ad iter eſt. Iam ergo ſentit, Non ſum dignus eam præ- *Exod. 12*

parationem intelligere, quàm animus Christi habuit, ad negocium redemptionis peragendum. baptismo inquit habeo baptizari, & quomodo coarctor, donec fiat. Quasi dicat paratus sum, calceatus sum, omnis mihi mora molesta est. Quia sponsus procedens de thalamo, exultat ad currendam viam suam. At sponsi calceamenta in pedibus habent maximè cum de thalamis exeunt.

Lucæ 12

Psal. 18

Exodi 3 Mysterium tertium est: Cùm Moses videt rubum ardere, accedere volens, iubetur excalceari. quia terra, inquit, vbi stas sancta est: ac si dicat, prius teipsum purga, prius te sanctifica, quàm hanc terram contingas: igitur excalciare, est purgare. Porrò qui alterius calceos portare vult, eum excalciare debet. Dicit igitur Ioannes, non sum dignus excalciare, aut purgare Christum. Nec enim ego sanctificator sum, vt quidpiam possim sanctificare, ipse Christus sanctificator est: à quo ego & sanctificari & excalciari debeo.

Gene. 3 Mysterium quartum est: per calceos peccata significantur propter peccatum enim coriis vestitus est Adam, & ita propter peccatum calceatus est. Christus verò peccata tulit, non sua, sed nostra: Calceamento habuit non propria, sed aliena: hæc peccata Ioannes portare dignus non est, imò nemo hominũ portare sufficit. Solus enim Christus portare & satisfacere pro peccatis nostris dignus est, quia Deus est homo est.

Psal. 21

Mysterium quintum est. Calceamenta sunt extremum hominis ornamentum, at extremum Christi ornamentum fuit passio sua & mors. has passiones & mortem ferre Ioannes non est dignus. Si enim Christi mors adeò fuit gloriosa, vt per eam meruerit nomen, super omne nomen: manifestũ est, Ioãnem non fuisse tanta gloria dignum. Quare nec fuit dignus passiones Christi portare. Gloriari in cruce Christianis datum est, partẽ crucis post Christũ portare etiam licet. Sed crucem totam portare solus ille fuit dignus, qui tulit. & rursum, Christus moritur innocens: quia nũquam peccauit. Hac morte mori Ioannes non fuit dignus. cum peccatum originale, cui mors debetur, commiserit. Igitur calceamenta illa tam pura, tam sancta portare Ioannes non meretur.

Philip. 2

Galat. 6

Matt. 16

Roma. 5

Mysterium vltimum est. Calceamenta sunt, quibus terram calcamus, & terræ hæremus. Illa igitur cõuersatio, quã Christus terrena tangebat edens, bibens, dormiens, timens, pauens, calceamenta Christi dici debent. Hanc verò cõuersationem licet humanam, ita Christus moderabatur, vt cum decebat,

decebat, qui Deus erat: plus igitur sanctitatis habebat Christi manducatio potus & somnus, quàm cuncta quæ Ioannes gerebat. meritò igitur tantam sanctitatem Ioannes portare dignus non est. Subiungit Ioannes.

Ipse vos baptizabit Spiritu sancto & igni. Vbi primum nota, cùm baptizat minister Christi, Christus ipse baptizat. quare cum absoluit, cùm vngit & alia sacramenta exhibet sacerdos, ne eum præcor attendas, attende illum, qui per ministrum ea opera facit. Ipse igitur baptizat, sed quos? ipse vos (inquit) vt si miraris quòd Christus Petro lauerit pedes, multo mirere magis, quod omnium hominum carnem lauat in baptismo: & quod maius est, peccata lauat in sacramento. Et quo fœdiores sunt animæ quàm corporis sordes, eo grandius est opus, quo lauantur animæ, quàm carnis immundiciæ. *1. Cor. 3* *Ioan. 13*

Sed redeamus ad Ioannem. Inquit, *ipse vos baptizabit Spiritu sancto & igni.* Quod nõ solùm intelligas fieri in solo baptismo. Sed intellige fieri, per totam hominis vitam: sanè per Mosen omnes Iudæi baptizati sunt in nube & in mari. Quia omnes Iudæi in nubem intrarunt Angelus enim qui in nube eos præcedebat, per eos regressus est. vt eos sequeretur. Itaque nubes quæ sequebatur Angelum, totos repleuit Iudæos. & ita in nubem ingressi sunt. Vt igitur per modicũ tempus intrarunt Iudæi in nubem: ita & Christiani intrãt in Spiritũ sanctum per totum tempus quo sancti sunt. Et sicut pisces toto vitæ tempore notãt per mare, in mari submersi: ita & viri fideles toto vitæ suæ tempore velut natant in spiritu, spiritu habitante in eis, nec solum habitante, sed etiam obumbrante, operiente, & replente. Submersi sunt igitur pij in spiritu. hoc igitur est baptizabit vos in spiritu, faciet vt tota vita vestra spiritualis sit faciet vt opera vestra spiritualia sint vt spiritum ametis, diligatis, & velut nihil aliud tractetis quàm spiritum. *1. Cor. 10* *1. Cor. 12* *1. Cor. 6*

Et eadem ratione intellige, id quòd addit, Baptizabit vos in igne, videlicet in amore & dilectione. Quia si fidelium (eorum qui puritati intendunt) vitam spectes, nihil aliud videbis quàm amoris flammas, ignemque vehementẽ, & quia nihil dignius quàm in spiritu ambulare (& non secundum carnem) nihilque dulcius quàm ambulare in dilectione, ideo Dominus vtrumque, coniunxit. baptizabit vos in spiritu: qui sicut est ipse amor, & ignis: ita faciet vos in spiritu & dile- *Ephe. 5*

1.Cor.10 ctione ambulare. Quod igitur Apostolus inquit. Siue comeditis siue bibitis, siue quodcunque aliud facitis, omnia in nomine Iesu Christi facite, id est, ambulare in igne & spiritu. Sicut enim qui terrena quærunt, & hæc sola curant, submersi dicuntur & sepulti in terra: ita qui spiritualia requirunt, in
Canti.2.5 dilectique languent amore, hi baptizati & immersi dicuntur in spiritu & igne.

Et hinc fit, vt qui reuera pij sunt, hi spirituales sint. Ita vo-
Galat.6 cantur à Paulo, vos inquit qui spirituales estis. Rem profecto mirabilem. Quia membrum Christi es, Christianus diceris, quia Christum moribus refers, velut quidam Christus es. At id non fuit sat Christo, sed ita nos in spiritum immergit, ita nos à spiritu penetrari voluit, ita à spiritu imbibi, vt
Roma.12 spirituales diceremur, quasi quidam spiritus, quasi qui caro esse desierimus, & in Deum translati simus.

Si igitur Christiani baptizantur, & ambulant in spiritu, ferueant igitur, procul sit omnis segnicies, nihil spiritui flanti magis aduersum quàm torpor. Et rursum si baptizantur in igne, procul ab eis omnis frigiditas, nihil enim magis
Psal.103 igni inimicũ, quàm tepor & frigus. Verè ita est, quòd Deus facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignis flammas: videlicet, quia Angeli nihil habent segniciei, sed sicut ventus, ita facilè cuncta munia peragunt: rursum nihil habent tẽporis qui sicut ignis ardent. Hanc angelorum cõditionem transfudit in nos Christus, baptizãs in spiritu, & igne faciẽs nos vt angeli essemus, sicut spiritus, & sicut ignis. Vbi igitur audebit comparêre frigidus Christianus & torpens?

Item si Christiani baptizantur spiritu, procul sit ab eis omnis puluis, si baptizantur in igne procul paleæ. Enim verò, puluerem ventus proiicit à facie terræ. paleas ignis redigit
Psal.1 in cinerem: per paleas vanitatẽ superbiæ: per puluerem pec-
Exod.5 cata terrena intellige, quæ exigit Pharao. Nisi per paleas ve-
1.Cor.3 lis accipere peccata venialia, sicut accepit Paulus, & per puluerem grauem, peccatum mortale.

Porrò quod dicit, baptizabit vos in spiritu & igni Christianam modestiam intellige. siquidem ignis ardet, feruet, est velut impatiens, furítque. at ventus ferè tepefacit & infrigidat. vt intelligas, amorẽ in pectore Christiano furentẽ:
Roma.8 sed spiritu sancto tẽperatũ & moderatũ. Filij enim Dei spiritu agũtur & regũtur. Quis nõ videat eremitarũ qui in Ægypto, Scythia & Palæstina vixerũt, vehementẽ amorẽ? At quis

etiam

etiam non videat quam moderabatur eos ſpiritus Domini?

Iam ſi ſpiritu agimur, ſi ſpiritus nos replet, & gubernat, procul igitur ſit noſtra volũtas vt mandet: ſi ſit, ſit vt obediat aliôqui, ſi voluntas nos noſtra gubernat: reſiſtet igitur flatui ſpiritus: ibit contra ſpiritum. quæ verò maior iniuria quam tanto gubernatori contra niti, quaſi ipſe malè gubernet?

Et cum tanta ſit dignitas hoc ſpiritu veſtiri, repleri, & gubernari. cúmque ſit tanta dulcedo, hoc amore exuri & ardere, quanta erit miſeria ab hoc ſpiritu deficere, hunc ignem extinguere? Certè ſi ſpiritus Chriſti habitat in nobis, qui excitauit Chriſtum à mortuis, excitabit & mortalia corpora noſtra, propter inhabitantem ſpiritum ſuum in nobis, nec enim Deus patietur, illud corpus perpetuò iacêre defunctum, in quo ipſe ſpiritus, (qui ipſa vita eſt,) habitauit & contra, omnimoda mors penetrabit corpus & animam illam, in qua is qui eſt omnimoda vita non habitauit. Roma. 8

Cuius ventilabrum in manu ſua. Hîc Chriſti maieſtas maxima reuelatur. Sanè quod ille dederit ſpiritum nobis ſuum, ſuúmque igneum amorem magis muneris ſui eſt, quam meriti noſtri: at quod operemur hoc Spiritu, & hoc igne, hîc iam diligentia noſtra requiritur. Porrò quòd Chriſtus eos habeat oculos, quibus apertè omnia, omnium opera vbique locorum videat, mirari potiùs poſſum quam capere. Id verò eſt ventilabrum in manu habere, omnia opera diſpicere, omnium operum bonitatem & malitiam expendere: cuiuſuis operi meritum aut pœnam taxare. Idque non vnius hominis ſolum, ſed omnium quæ habitant in mundo quis non ſtupeat tam lucentes conſiderans oculos? Quòd verò ventilabrum habeat, quo grana & paleas ſurſum ſubleuet, ventóque exponat: intelligo Chriſti poteſtatem, potentem homines ſurſum attollere. Vbi intelligo, neminem eſſe adeò deiectum hominem, quem Chriſtus aliquando non attollat in aliquam fœlicitatem. hoc enim eſt grana paleáſque ſurſum ducere. Porrò ſi ſurſum Chriſtus te attulit, certò ſcias, eò te in locum altum ſublatum, vt vento eſſes expoſitus, ventiſque te exagitaret. Caret igitur, locus humilis ventorum (id eſt tribulationum) exagitatione. non poteſt verò locus excelſus vento carere doloris. Sunt ergo tria Chriſti officia: primum, poſſe homines attollere. Secundum quòd reuera aliquando attollit, nec enim perpetuo patitur quenquam (dum viuit) in miſeria iacere. Tertium: at ſi Hebr. 4

ſubleuat ideo ſubleuat vt tenteris.

Interim tu in fœlicitatem actus, & tribulatione concuſſus: vide granum ſis: caue ſis palea. Sanè grana ad pedes ventilantis ſuo pondere cadunt. paleas aliorum ventus diſpellit. Si igitur in tribulatione, ad Christi pedes cadis, eius voluntati penitus ſubiectus, granum es. Si verò te à Christo tribulatio ſemouit, palea es. Si pondus habes veritatis in te, granum es: Si vanitatem concepiſti, palea es Euentilabat Christum tribulatio dum erat in horto, procidit in faciem ſuam

Matt. 26 dicens, Pater non mea ſed tua voluntas fiat. An non apertè vides granũ ad pedes euentilantis proiectum? Igitur cum te tribulatio ad Dei voluntatem recto deiicit tramite, granum es At ô miſeriam, ſi non ad Dei voluntatẽ procidis, palea es.

Vbi grauiſſimè nota: Si qui in ſua tribulatione, non recta ad Dei pedes deſcendunt, paleæ ſunt igni inextiguibili comburendæ, quid erit de his, qui nulla tribulatione acti mala committunt? Et quo igne comburentur, qui ex propria voluptate vitiis ſe tradiderunt:

Secundò nota: quàm eſt hæc miſera vita: vbi nulla fœlicitas pura eſt: nulla eſt, quæ non ventis dolorum agitetur, &

Sapien. 11 excutiatur. quàm verè ergo dictum eſt: Omnia fecit in pondere, numero & menſura, vt nunquam menſura ſit fœlicitatis, ſine taxatione doloris.

Tunc venit Ieſus. Ea mihi prior conſideratio ſuccurrit, quid eſt quod tam exactè Matthæus recenſuit, Dominum è Galilæa veniſſe, & in Iordanem, & ad Ioannem, an non ſat erat dicere, venit ad Ioannem, aut venit vt baptizaretur? Ad hoc quod fortaſsè curioſum videri poteſt (nec tamen eſt, cum nihil, nec iota, ſuperfluat in ſacra Scriptura) id dicendum mihi videtur, quod meritiſſimè Matthæus dixit dominũ è Galilæa veniſſe Galilæa reuolutionẽ & rotationẽ ſignificat. Cùm igitur audis Maieſtatẽ Dei, Deum ipſum veniſſe, ac ſi peccator eſſet ad Ioannem: vt ab eo baptizetur, an nõ intelligis totum mundum reuolui, totam mundi machinam rotari? Ioannes & quiuis hominum debuerant ad Deum venire, vt ab eo baptizarentur: quia verò homo ad Deum non venit ſuſcepturus baptiſmum ab eo: venit Deus ad hominem baptizandus ab homine. ô mundi reuolutionem! ô leges rationis, leges prudentiæ reuolutas? quis hæc audiuit? Deus venit vt peccator, baptizandus ab homine? Abyſſus bonitatis & gratiæ petere videtur remiſſionem culpæ, ab homine quia abyſſus eſt

miſeriæ

miseriæ? Planè rotatur mundus,& quæ ſuperius eſſe debuerant,rotantur inferius,ita quidem placuerat Deo, hominem qui in rotæ infimo cardine iacebat, in locum ſummum euehere. At , vt rotæ ima ſubleues , neceſſe eſt eiuſdem rotæ, ſummâ deprimere.Nec enim aſcendunt infima rotæ, niſi eius ſumma deſcendant. Vt ergo aſcendat homo ad Deum, Deus deſcendit ad hominem,hoc ſignificat verbum reuolutionis: maximè cum Iordanis ſignificet deſcenſum ſignificatum ergo eſt ſumma rotata eſſe,& in locum humilem deſcendiſſe,vt ima in ſummum locum conſcenderent.

Secundò per verbum rotationis & reuolutionis ſignificatum eſt,quòd lex deuoluebatur ad gratiam.in quam lex deſcendit, & ibi defecit,quo ad literam:licet quo ad ſpiritum, ex gratia aſcenderit perfectior,& melior quam antea fuerat.

Tertiò ſignificatum eſt , quòd Chriſtus qui eatenus vixerat vt priuatus homo , rotabatur in deſcenſum & humilitatem baptiſmi, vt inde aſcenderet. id eſt, declararetur totius orbis ſeruator.

Secunda conſideratio pulſat animum,quæ cauſa mouerit Chriſtum:vt baptizaretur à Ioanne? Expendæ obſecro cuncta: Chriſtus veniens Deus eſt,fons ſanctitatis & gratiæ.Venit ad Ioannem qui homo eſt indigens gratia certè gratiam dare non potens , ſiquidem gratiam & gloriam dat Dominus.Venit verò Chriſtus ad Ioannem , vt baptizetur, ac ſi diceres:Profitetur ſe Chriſtus peccatorem,profitetur ſe optare remiſſionem criminum,venitque ad Ioannem,vt eius Ioannes, crimina lauet,Quid ſibi vult negotium hoc? Sanctus & ſanctitatis fons petit mundari , ab ea quæ mundare nequit? Quis intelligat miraculum iſtud? *Pſalm. 83*

Quod ſi hoc vix intelligi poteſt , age mecum altius penetra.Sanctria fuerunt aut quatuor opera ſummæ humilitatis quæ Chriſtus in hac vita peregit. Primum fuit circuncíſio, quâ ſe peccato originis obnoxium, ſicut reliqui pueri,oſtendere viſus eſt. Alterum fuit hic baptiſmus, quo ſe vt cæteri peccatores,mundari vult. Tertium fuit cum lauit diſcipulorum pedes.Quartum cum fuit crucifixus Inter hæc 4.opera. primò aſpectu ſummum humilitatis gradum videtur obtinere,quòd pedes piſcatorũ Deus maieſtatis lauerit:at, quam mundari tanto eſt humilius , oſtendere ſe mundari à peccatis : quam peccata mundare. humilius ergo eſt à Ioanne requirere mundiciam , quam diſcipulis eam elargiri Rurſum, *Ioann. 13*

quanto vilius est peccato actuali inquinari, quàm originali: tanto videri potest humilius à Ioanne peccatorum baptismum quærere, quàm effusionem sanguinis in circuncisione sufferre. O igitur summã animi humilitatem! ô verissimum sui despectum: videri vult peccator oculis hominum! videri vult immundus in tot hominum theatro, in hominum tam frequentissima turba.

Cùm igitur requiris, quid mouerit Christum vt baptizaretur? Certè, vt amicus humilitatis & deiectionis, quod optabat in animo, videret in opere. Sanè mercator vbi lucri lucet spes, currit, accurrit, nihil relinquit, quô non properet: ita & Christus vbi humilitatem assequi potuit, accurrit, properauit, vt hanc sibi sponsam copularet. Hæc prior difficultatis explicatio.

Altera est: Certè cæremonia fuit, quòd Ioannes baptizaret. néque enim ille baptismus ex se gratiam dabat. Vt igitur Christus notaret sacras cæremonias non esse à populo reiiciendas, eas ipse primus suscepit.

Tertia causa fuit: Meruit hæc Christi summa deiectio, (qua Ioanni in remissionem peccatorum, ille se subdit, qui peccato carebat,) vt Deus obligaretur, & astringeretur dare gratiam per ministros noui Testamenti, etiam si mali sint etiam si Satanici sint. Si enim autor gratiæ, & fons & principium gratiæ, petit gratiam remissionis, ab homine, qui de se gratia caret: iustum fuit vt Deus necessariò assisteret ministris noui Testamẽti, dando per eos gratiam, (etiam si eâ ipsi careant) his qui gratiam petierint, si caruerint: & dando augmentum gratiæ his qui petunt, si eam habuerint.

Quarta causa est, & huic tertiæ consequens. Dei maiestas, petit remissionem & emundationem à Ioanne, vt totum genus hominum in summa iacens miseria, se remissionem habiturum confidat, si à Christo eam verè requirat. Si
Luca 11 ẽm nos qui sumus mali, nouimus bona data filiis nostris dare, quãto magis Pater dabit bona, petẽtibus? Si Ioannes non negat mundationem petenti, quanto minus Pater negabit?

Quintò: Attende obsecro quòd Christus venit è Galilea in Iordanem, ad Ioannem. Ioannes significat gratiam. Indicatur ergo nihil esse relinquendum homini, quòd non aggrediatur: nihil non tentandum, vt gratiam assequatur. Christus nudauit se, in aquam mersit se, hyemis frigori subdidit se, Ioanni tanto inferiori subiecit se. nihil igitur non faciendum

dum,vt Ioanni,id eſt,gratiæ ſubdamur:etiã veſtes perdamus etiam ſi frigora patiamur, etiam ſi honorem amittamus.

Sextò:Obſecro te Lector,ne Chriſtum vt priuatum hominem contemplere, ſed in Chriſto omne genus hominum(vt in corpore membra,)intellige.Iam quod celebrius ſpectaculum eſſe potuit,quam Deum & hominem Chriſtum,totumque genus hominum ſupplices à Ioanne Dei vicem gerente, emundationem poſtulare? Planè poſtulat Chriſtus & homines in Chriſto, quia neque Deus ex ſe poſtulare gratiam poterat neque homo ex ſe eam impetrare: ideo Deus poſtulat in homine,vt poſſit poſtulare:& homo poſtulat in Deo,vt poſſit impetrare. Non erat Deitatis aliquo egere, non erat humanitatis gratiam promereri:iungitur ergo Deitas cum humanitate, vt & petat & promereatur. Quòd verò à Ioanne, id eſt,à gratia,gratia requiritur mũdationis, indicatur quòd nullus Chriſtianus gratiam niſi à gratia accipiat: id eſt,nullus gratiã recipiat,niſi gratis.iuxta illud Iſaiæ.emite abſque *Iſaiæ 55*
argẽto & vlla cõmutatione & Pauli:Si gratia nõ ex operibus. *Roma.4*

Septimò: Solet dici, & ita D. Auguſtino doctore ſuſcepimus, quòd Ioannes Teſtamentum vetus repræſentat.Iam certum eſt,quod pleríſque:hominibus non infidelibus modo,ſed etiam fidelibus,Chriſtus & quæ Chriſtus geſſit in corpore, videntur vilia,ſordida, & immunda: vt cum audiunt Chriſtum conſpui flagellari,mori,ſepeliri tum etiam edere, bibere, dormire, iraſci, pauêre & timere.Cum igitur Chriſtus noſſet ſe vilem hominibus videri poſſe:recurrit ad Ioannem,id eſt,ad Teſtamentũ vetus,à quo lauetur:vt orbi mundus appareat: & ita factum eſt. Cum enim lex vetus prædixerit cuncta quæ Chriſtus in corpore fecit, vilia & immunda videri non poſſunt,quæ tanto anteà de Chriſto erant prænunciata.Venit igitur Chriſtus ad Ioannem,id eſt,ad legem veterem. Scrutamini inquit Scripturas, quia illæ teſtimo- *Ioannis 5*
nium perhibent de me,id eſt,illæ lauant,illuſtrant, tollúntque ſordes, quas vos mihi obiicitis & quidem lex vetus pro reuerentia quàm Chriſto ſuo conſumatori debet, Chriſto (ab ea teſtimonium petenti,) reſpondet: Ego à te debeo baptizari, illuſtrari, & perfici: at Dominus, ſine modo, ita decet nos implere omnem iuſtitiam. Sanæ iuſti- *Ioan.7*
tia erat credere Chriſto, tanta ſigna facienti: nec e- *Ioan.17.*
nim aut ſic loquutus eſt homo, aut ſic operatus eſt homo.
iuſtitia erat ergo credere ei qui propheta tantus ſurrexit. *Lucæ 7*

At

Luca 7 At omnis iustitia impletur, omnisq́; iustitia præcipit, vt cre-
Ioan.12 damus ei, qui tot miracula fecit, & de quo vetus scriptura prædixit. Si enim miraculis Iudæi non credunt, an non contra omnem iustitiam insurgunt, qui tam apertis scripturis
Luca 7 contradicunt? Sine igitur inquit Dominus, vt Sapientia iustificetur à filiis suis sine vt homines intelligant me omnem iustitiam ab eis exigere, cum fidem in me, ab eis exigo.

Quòd verò textus dicit: quòd baptizatus Christus confestim ascẽdit de aqua, denotat mysterium, quod, scilicet, cum quis contulerit, & velut merserit opera Christi in legem veterem, scrutator an Christus sit ille promissus Messihas, profectò inueniet opera Christi non lege inferiora, nec minora iis quæ in lege, de eo scripta erant: imo inueniet ipsa lege longe maiora, ascendentẽ ergo Christum inueniet, non deiectũ.

Iam quod dicit, Confestim ascendit, indicat: non magno negocio, neque magna mora Christum verum Messiham inueniri, ab eo qui Christum cum lege cõtulerit: modo cæcus non sit, aut esse velit.

Octauò: Si Ioannem non solum capias pro lege, sed vt ipsos cæcos Iudæos repræsentet, aliud miraculum inuenies. Petit Christus à Iudaismo, (per Ioannem figurato) baptismum, is baptismus in aqua, baptismum significauit in sanguine. Sicut & mergi in aqua, sepulturam significauit. Docet
Rom.6 enim Paulus, per baptismum, mortem & sepulturam significari. Cum igitur venit Christus ad Ioannem vt baptizetur, intellige eum venisse in Iudæam: vt ab ea occidatur. & quidẽ si Synagoga quæsisset à Domino, quorsum veniret? Responderet, vado crucifigi pro te. Tunc æquum erat vt tota Iudæa responderet Christo, minimè domine, decet te, propter Iudæam mori, quin potius decet nos mori pro te. Satius enim est vt nos tui causa baptizemur à te in sanguine nostro, quàm vt tu, nostri amore, baptizeris à nobis in sanguine tuo. At Dominus: Sine modo, ita decet nos implere omnem iustitiam, ita decet, vt ego, & homines in me soluamus omne debitum quod pro peccatis hominum Patri debetur, ita decet vt in me, & in hominibus qui membra mea sunt seruetur omnis iustitiæ rigor, & exigatur à me vsque ad nouissimum quadrantem: & iustitiæ diuinæ fiat plenissima satisfactio. Baptizauit ergo Iudæa in sanguine Christũ. Sed confestim exiuit de aqua, quia tertia die surrexit à mortuis, iuxta quod im-
Acto.2 possibile erat, teneri illũ à morte & inferno, vt Petrus inquit.

Nonò:

Nonò: Si Ioannes non solum repræsentet Iudæos, sed omnes viros, maximè pios, surget alius sensus, licet non admodum à prædicto alienus. Cùm venit ad Ioannem Christus, intellige venire Christum ad homines, cùm verò petit à Ioanne baptismum in aqua, intellige, quòd petit pro hominum amore, mergi in angustias & tribulationes. Solenne enim est in scripturis, aquam pro tribulatione recipere. Petit igitur Christus ab hominibus, & pro hominibus tribulationes. Respondent pij: Nos pro te decet tribulari, & in angustiarum tempestatem demergi, cur tu venis idem passurus pro nobis? At Dominus: Sinite modò dum in ac mortali vita consisto, vt pro vobis patiar, nullatenus passurus post mortẽ. Permittite vt patiar, & vos mecum patimini, ita enim decet nos omnem iustitiam implere. Licèt enim iustitia sit viro pio cœlum tribuere: at omnis iustitia est, viro pio pro pietate patienti, & in tribulationem aquas demerso, cœlos aperire. Patientia enim opus perfectum habet, & ideo omnem iustitiã habet, tritum enim illud Pauli est, Hæredes erimus Dei, & cohæredes Christi, si tamen compatimur, vt conregnemus, vt videatur Paulus sentire iustitiã regni, in patria consistere. Sinunt viri pij vt Christus baptizetur in tribulationibus: at ille confestim ascendit de aqua dolorum, quia omnis tribulatio momentanea est: iuxta Paulum, quod momentaneum & leue est tribulationis nostræ, &c. Confestim etiam ascendit vir pius de aqua, quia aquæ non possunt extinguere charitatem.

Psal.17 *Rom.6* *Iacob.1* *Rom.8* *2.Cor.4* *Canti.8*

Decimò; Sicut Christus à Ioanne hyrto, & in deserto, baptizari petiit: ita à peccatore hyrto, & deserto Christus petit baptizari, id est, petit ab eo lachrymas, quibus libentius Christus mergitur, quàm in aquis Iordanis, si eas solas spectes. Porrò peccator respondet: Domine cur petis à me lachrymas meas, quin potius sat mihi sint lachrymæ tuæ? At contra: ait Dominus. Sine modò tu permitte: vt ego dolorem & lachrymas tuas accipiam: ita enim decet nos implere omnem iustitiam. Si enim solus ego sine te, te saluarem & conuerterẽ: non videret iustus, qui penitus indispositũ iustificem, at cum me operãte & dante tuis lachrymis fauorem, tu me illis perfundis dum iustifico impium, iustus appareo.

Rom.3

Vndecimò: Sicut à Ioanne petiit Dominus baptismum, ita petit à quouis homine pio: cùm ab eo eleemosynas & opera pia exigit: quibus libẽter mergitur Christus, quibus refrigeratur

geratur & gaudet. Petit igitur in paupere Christus à diuite pio aquam qua baptizetur, & lauetur à sordibus paupertatis. Tunc pius vir, Domine inquit da tu mihi, tu me baptiza, tu nosti quam his quæ habeo egeam, da tu aquas quas petis: at
Luca 21 contra Dominus, sine modo, da etiam ex eo quod tibi videtur necessarium. Sic enim decet implere omnem iustitiam: iustitia est dare ex abundanti, omnis porò iustitia & bonitas est: dare ex illo quo egemus, sicut vetula illa, quam Euan-
Luca 21 gelium laudat, suo exemplo monstrauit. Veniēs igitur Christus ad Ioannem, & ab eo aquam requirens, indicauit se, nostra aqua indigere, vt suum ignem nobis elargiatur.

Duodecimò: Hanc prosopopeiam accipe Lector: Ioannes est gratia, Christus omnium hominum personā gerit. Christus igitur in persona hominum ad gratiam venit, rogans eam, vt homines in gratiæ fontes mergat. Tunc gratia Christo respondet: Quid à me poscis gratiam, cùm tu sis fons gratiæ? Imò verò tu imple alueos meos: vt abundantius ad homines fluam. At Dominus: Sine modò, quando peccatores repræsento, & eorum vices gero, ita decet me implere omnem iustitiam: omnis enim iustitia est, vt Christo pro peccatoribus gratiam petenti, & peccatorum nomine mundationem imploranti gratia tribuatur: non sibi, sed peccatoribus pro quibus rogat, non est iustitia vt peccatori gratia tribuatur. Sed omnis iustitia est vt Christo causam peccatoris agenti, gratia non denegetur. Hactenùs.

Baptizatus autem Iesus confestim ascendit de aqua. Planè dum est in aqua Christus non videt cœlos apertos, non recipit Spiritum, non audit vocem Patris. An non igitur ascendet ex aqua festinus & properans: vt tam pulchrum spectaculum videat, cœlos scilicet apertos, columbam venientem, támque dulcem vocem audiat: Tu es filius meus dilectus? Quo significatur, quàm debeant festinare viri pij, qui Sacramentis vtuntur in hac vita, vt ascendant, vt exeant è vi-
Philip. 1 ta, vt cupiant dissolui & esse cum Christo, vt tam ineffabiles
1. Cor. 13 diuitias quales sunt in cœlis oculis contemplentur: nunc enim non videmus, sed ambulamus in fide, solo auditu illa sublimia credentes.

Secundò significat illa festina Christi ex aqua ascensio, quam festinè debuit Christus rapere cœlos, columbam &
Isaiæ 8 vocem paternam. dictum erat de Christo: Voca nomen eius, Festina, spolia detrahere, cito prædari. quod Propheta prædixit,

dixit, Dominus suo properanti ascensu significauit: breuis fuit planè mora qua inter homines conuersatus est, breuis fuit mora, qua in aquis huius vitæ iacuit demersus sed cùm ascendit è vita, sine mora aperti sunt ei cœli, vt cœlorum hæredi columbam vidit pacis annunciatricem. iam enim Christus non moritur, iam non patitur, iam illi aquæ diluuij cessarũt. cessarũt enim omnes dolores & tribulationes Christi. *Rom. 6* *Gen. 8*

Tertiò illa festina ascensione denotatum est, quòd qui è baptismo festinus discesserit ex vita, confestim videat cœlos, nulla mora est. Baptismus omnia peccata diluit, si baptizatus rursum non peccat, statim vt moritur euolabit in cœlum. *Concil. Trident.*

Quartò: Si intelligas per apertionem cœlorum, ius ad cœlum, vt sancti intellexerunt, tunc multa erunt tibi notanda. Primum: is qui (cum baptizatur) manet in suo peccato mortali, is sanè non ascendit de aqua versus cœlum, sed ruit sub aqua versus infernum. non ergo illi aperiuntur cœli, siquidem non ascendit de aqua. Secundum: Si verò ascendis de aqua, & oras: vt Christus fecit, non potest (ex lege sua) Deus non tibi cœlos reserare. non continet se spiritus quin ad orantem veniat. & quod summè notandum est. Si tu humilias te, & profiteris te peccatorem, ascendisque à peccato, securus esto, Deus exaltabit te. & sicut tu coram omnibus curas te deprimere; ita Deus coram omnibus curabit te exaltare, & aperta voce intonabit, tu es filius meus. Tertium: dicit scriptura aperti sunt cœli. Igitur aperti durabunt, donec veniat sponsus media nocte, id est, in die iudicij, & claudatur ianua. Vbi intellige, quòd eo modo aperti nunc sunt cœli, sicut tunc claudentur. Tunc claudentur, quia iam non est locus merendi: ita & nunc aperti manẽt, quia quantumlibet peccator sis, quamuis tempore multo in peccato duraueris, adhuc tamen cœli aperti sunt. tibi ianua patet. tantum ascende de aqua. Quartum: Christo orante cœli aperti sunt, vt quæ in cœlo sunt, omnia fluãt ad nos: & quæ apud nos, in cœlum cõscendãt. Dixit Paulus: Benedictus Deus qui benedixit nos omni benedictione spirituali in cœlestib⁹. Igitur omnis benedictio spiritualis & cœlestis in nos descendit. Rursum inquit ad Corinthios: diuites facti estis in illo, ita vt nullum donũ vobis desit. Si nullũ donum deest, igitur benedictiones cœlestes omnes, velut impetu in nos defluxerunt. Vtinã sicut illa ad nos sponte decurrunt: ita & nostra illô properent. *Matt. 25* *Eph. 1* *1. Cor. 1*

Viditq

Viditq; spiritum descendentem. Dominus noster vidit Spiritum, qui super se descendebat: Vt impleretur Scriptura dicens:Spiritus Domini super me,eò quòd vnxerit me,ad euãgelizandum pauperibus misit me,&c.Et quidem si in Adam veterem inspirauit Deus spiraculum vitæ, vt esset in animã viuentem: multo præcellentius Pater æternus inspirat hoc loco in filium spiritum suum, vt sit in spiritum viuificãtem, non quòd in suo Dominus baptismo, nouo quopiam spiritu plenus fuerit:eo enim ab instanti suæ incarnationis plenissimus erat: sed quod ita testari voluerit Deus omnibus hominibus,Christum plenum esse columbino spiritu.

Isa.61

Gen.2

Ioan.3

Sed quoniam vt dicebam, Christus personam hominum gerit,per aduẽtum Spiritus sancti in Christum, intelligitur, quod ex eo tẽpore quo Christus baptizatus est, Spiritus sanctus nunquam venire ad homines cessat, maximè si baptizati sint, eòque maximè si ex aqua per iustitiam ascenderint. Certè excusari nemo potest, si sanctus non est: si quidem Spiritus sanctus nunquam cessat ad ostium hominis pulsare, cum sanctificare cupiens, & è coruo in columbam vertere. Neque verò habet peccator quod Spiritum sanctum in se venientem paueat,aut exhorreat:non enim venit vt leo furens, sed vt simplex columba: nõ venit vt te laceret,sed vt mitem & placidum efficiat.

Apoc.3

Rursum,si Spiritus sanctus venit vt columba, at columba non venit ad hominem, nisi cum est homini familiaris, domestica & amica. venit igitur Spiritus sanctus ad nos,vt familiaris,vt domesticus,vt amicus.ô rem inauditam:Deus se homini familiarem præstat, vt familiaris est columba quæ ad hominis manum appropiat Credo certissimè hoc voluisse Dominum per columbæ in se aduentum indicare, quòd Spiritus sanctus olim antiquis hominibus erat velut ferus,velut intractabilis:at per Christum, idem factus sit hominibus cicuratus & amicus.adeò vt sicut inter domesticas opes habẽt homines suas columbas:ita nunc ij ipsi homines,inter domesticas sibi diuitias Spiritum sanctum habere se putent;ô vere diuitem,qui Deo diues est.

Et quidem columba fœcundissima est: non sibi tamen, sed suo domino parit: ita & Spiritus sanctus in nobis fœcundissimus est,quia fœcundos nos reddit:eam tamen fœcunditatem, non in suam sed in nostram vult cedere commoditatem.Ex quibus habes Christiani hominis mores, columbini sunt,

sunt, mittes atque fœcundi. Demum auditur super Christo, paterna vox dicens:

Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Sanè quia nullus Deo placuit nisi in Christo. Dictum est de Abraham: In semine tuo benedicentur omnes tribus terræ. hoc semen Christus est, vt Paulus docet, & ideo, vt idē Paulus dicit, benedictus Deus qui benedixit nos omni benedictione in cœlestibus in Christo. nemo enim benedicitur nisi in Christo. *Gene.13* *Galat.3* *Ephes.1*

At consideratio dignissima est, cur Christum placere Patri, Pater tunc solum testatur, cùm baptizatus est? An non ante baptismum placebat? Equidem placebat, sed iam te admonui, non hæc Christi, sed nostri gratiâ descripta. Intellige igitur virum in lege solùm naturali viuentem, si benefecerit, diligi à Deo: quia omne bonum diligit Deus, & dictum est: Nihil odisti, eorum quæ fecisti: At si vir ille in naturalibus bonus, gratiam non habeat, non placet Deo quantùm spectat ad cœlestia regna: qui enim non habet charitatem, nihil est. Iam vt gratiam ille assequatur, non sat est, vt bonus secundum naturam sit: non enim gratia est ex meritis, aliôquin gratia non esset gratia. Siquidem gratiam Deus dat, non ex meritis sed ex vocāte. Qui volet igitur gratiam, hac via assequi poterit, scilicet si se peccatorē doleat, & ad Deum gratiæ fontem recurrat, eam ab illo per Sacramenta gratis recepturus. Quia igitur Dominus omnium nostrum loco, professus est se in nobis peccatorem, (non se, sed nos in se) & ad baptismum, qui Sacramenti vicem gerebat accessit, ideo gratiam non sibi, sed nobis assequutus est. & ideo, nō solum filius dilectus, sed in quo complacuit Patri à Patre asseritur: quia non solum secundum naturam bonus sed etiam secundum gratiam gratiosus. Planè dignū non est, vt placeat sibi Deus nisi in Deo. quod enim Deo minus est, minus dignum etiam est, vt Deo tanto placere possit. vt igitur homines Deo placere possent, dij per gratiam facti sunt. Sed gratia non datur, nisi sua scelera fatenti. Ille enim beatus est, cui remissæ sunt iniquitates, &c. Ille beatus est, cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus vt Paulus habet: Habes igitur causam, cur Christus gerens nostri personam, non asseritur placere Deo, nisi post baptismum. & peccatorum non suorum, sed nostrorum professionem. *Sapien.11* *1.Cor.13* *Roma.4* *Roma.9* *Psal.31* *Roma.3*

Sed ô rem verè miraculosam: Christus vbi nos omnes sumus, dicitur filius dilectus & placens. Liceat ô mihi æterne

rerum autor liceat tecum colloqui. Cur affirmas Christum tibi placere? An non vides nos illi coniunctos, nos illius esse
1.Cor.6 membra? Quod si vides: tu posuisti in eo iniquitates omniũ
Isaia 53 nostrum. Quomodo igitur placet is tibi, in quo sunt scelera nostra? Verè Christus languores nostros tulit: quomodo tibi
Isaia 53 placebit tot languoribus oneratus? Verè Christo lepra hæ-
Psal.93 sit nostra: cur tam leprosus, tantopere placet? Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis, dicit Psalmus: Num ergo Christus, in quo omnes nostræ iniquitates sedem habuerunt, placere & adherere potuit tuæ tantæ puritati? Sed equidem tan-
Psal.41 tus est in Filium Patris amor, vt hunc amoris abyssum, iniquitatum nostrarum abyssus inuocare, non siccare possit. Fluit in Filium amor quasi fluminis impetus, hũc impetum
Genes.27 nostrorum peccatorum riuuli transuersum agere non possunt. Est tantus odor Filij, vt odor agri pleni: vt iniquitates nostræ nares Dei non perturbẽt: est tanta Filij claritas, vt tenebras nostras facilè dispellat. Quòd si omnium nostrum iniquitates robur non habẽt, vt Dei placitum à Christo auertere queant, ego peccator cur timeo, si in Christo reperior? Si omnium hominum scelera, non aduertũt oculos Dei à Christo suo, quomodo meæ iniquitates oculos Dei aduertẽt? Certus sum, quod si in Christo reperior & Christo vnior, non mihi meæ quarum pœnitet nocebunt iniquitates.

Sed te obsecro animum mihi aduerte: Vt nunc dicebam, non dicitur Christus placuisse Patri, nisi baptizatus, vt videri possit, Christus ante baptismum velut displicuisse. Planè Christus in se Patri placuit semper: at Scriptura non dicit eum placuisse (vt nostri personam gerit,) nisi post baptismum. Quia in illo baptismo, sua summa humilitate promeruit, vt baptizatis in Christo, omnis culpa remitteretur & pœna. ac ideo verè in eis Patri placeret. Meritò igitur post humilitatẽ baptismi Christi, Christus id est, nos in Christo Patri verè placemus. Quam complacentiam testatus est illa suauissima voce: in quo mihi complacui. Quod si non penetras, memento quòd Iudæi infideles, (iuxta Paulum,) licet in se Deo displiceant, at propter Patres suos diliguntur à Deo
Roma.11 (inimici, inquit, propter vos, dilecti propter Patres) ita & nos in nobis sumus peccatores & inimici, & ideo odio habiti: At in Christo & propter Christum, adeò diligimur, vt Pater dicat: Hic est Filius meus in quo mihi complacui?

Residua mihi hoc loco est dubitatio; Cur tempore passionis

nis Christi, cœli non aperiuntur, sed ferè obscurãtur, & clau- *Luca* 23
duntur, cur columba tunc non venit, nec vox Patris auditur?
Et quidem ianuæ cœli non patuerunt in baptismo, sed in
passione: nam nec Baptista cœlum intrauit, nisi post Christi
passionem. Cur ergo tunc cœli reserãtur, cùm reuera non re-
serantur? cur nos dicimur in eo dilecti, siquidem ex integro
non summus dilecti (quantum ad pœnæ solutionem) nisi
iam Christo defuncto: per cuius mortem soluta sunt omnia
debita nostra, solutum est pretium iniquitatum nostrarum:
ac ideo & cœlum tunc patuit, non antè: & quidem in cruce
cœlos apertos Verbum Domini ad latronem testatur. dicen-
tis: Hodie mecum eris in paradiso, quia videlicet hodie pa- *Luca* 23
radisi ianuæ patuerũt. Cur igitur Sol & Luna obscurantur &
tegunt cœlos, dum patitur Christus, cum reuera tunc cœ-
lum aperiretur, at in baptismo, cum cœli non aperiantur,
aperiri visuntur? Responsio quæ animo meo quadrat, est
desumpta ex illo verbo, *Aperti sunt ei cœli*. Vbi indicatur,
quòd quantum fuit ex merito Christi, tunc cœli patuerunt
tantum enim fuit meritum illud, tanta humilitas, vt vix Pa-
ter cohibuerit se, quin aperiret cœlos, Christo se sub aquas
immergenti. Vix Pater cohibuit se, quin regnum vitæ aperi-
ret ei, qui viuũ se sub aqua sepeliebat. Igitur ex Christi me- 2. *Cor.* 12
rito, tunc cœli aperti sunt. Sed quia placuit Christo impen-
dere se, & superimpendere, placuit inquam Christo non so-
lum implere omnem iustitiam coram Deo, sed etiam co-
ram hominibus: vt homines per crucem viderent sua scelera
redempta, ideo cœli non tunc reuera aperti sunt, licet aperta
monstrarentur. At in die crucis cœli non monstrãtur aper-
ti: quia dies illa fuit iræ, dies vltionis domini quâ vindictam
sumpsit de peccatis nostris in Filio suo. Ita enim Isai. 63. Dies
vltionis, annus redemptionis dicitur. Vltio enim iustitiæ
Dei contra nostra peccata in Christo annum æternę redem-
ptionis adduxit.

Quod si perstas & vrges, cur baptizato aperiuntur cœli,
qui claudi videntur morienti? Ego tibi ex eodem textu re-
spondeo. Dicit textus: *Ecce aperti sunt ei cœli*. At cùm Domi-
nus moritur, dicit: Hodie mecum eris in paradiso. Igitur
cum baptizatur alius ei cœlos aperire dicitur. Nec enim ibi
ipse dicitur aperire: sed quòd aperti sunt ei cœli: at cùm mo-
ritur, ipse aperit non sibi, cui iam erant aperti, sed omnibus
etiam latronibus: dicit enim, Hodie mecum eris. Erat ergo

tanta illius passionis celsitudo, vt æquum non esset, quòd manu Patris cæli reserari dicerentur: sed quod illémet homo qui patiebatur, illémet sua manu cœlum aperiret, cœlum polliceretur cui vellet:& quidem si latroni pollicetur & præstat, quanto magis promissum sibi confident, qui per vitam, contenderunt Deo in veritate seruire?

Adde & aliud: Responde mihi, te precor, quódnam præstantius cœlum credis esse, num Christi corpus, an cœlum hoc quod stellis insignitum conspicimus? Planè respondebis Christi corpus. Si igitur cœlum adeò nobile rumpitur & aperitur in Christi passione, ne percontaeris, neque requiras alterius cœli apertionem. Vbi enim maiora aperiuntur non fuit necesse aperiri minora. Porrò vt intelligas Christi carne rupta, cœlos etiam esse diuisos: audi Paulum ad Hebræos 10. vbi tria velamina Deum te gentia mutuo confert. Velamen primum est cœlum quod tegit gloriam Dei. Secundum est velum templi, quod arcam & sancta sanctorum tegebat. Tertium est caro Christi, eius deitatem contegens. Iam sicut in passione caro rupta est, ita & velum templi scissum, & proinde multò magis cœli aperti sunt. Illi gloria qui per carnem suam, introitum nobis dedit in cœlum.

CAPVT IIII.

Tunc ductus est Iesus in desertum.

CONSIDERATIO hæc mihi prior occurrit, cur Dominus in desertum contendat: an indignus est ciuium conuersatione, cui vix cœlum est pro dignitate? An timet sibi ne in ciuitate lubricum carnis patiatur, qui sanctitatis fons est? An bestialis homo est, qui bestiarum familiaritatem expetit, cum sit ipse Deus?

Ad hoc prima responsio est: Quòd qui baptizatus est &
Roma.8 spiritum accepit grandiorē, cuius spiritui, spiritus ille grandior testimonium reddit, quòd filius Dei sit: is nihil mirum si in desertum, mundum exhorrens, contendat. Imò maximè mirum si in mundo permaneat. tantæ maiestatis est illa diuina vocatio, illa Spiritus sancti infusio tam vehemens, vt hominem fere non sibi permittat: sed velut attonitum reddat:& vt illo gustu, (quem accepit,) fruatur, locum quietū,

non impeditum, sed vacantem cupiat & requirat: atque ideo desertum contendat: verè enim dictum est: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, volabo, & quiescam? credit tunc anima se nouo quodam fœtu fecundam, coniectat se à Deo vocari, nullum tempus ideo putat sibi vacuum, vt diuinæ gratiæ vocanti respondeat. *Psal. 54*

Secunda responsio est: Docuit Dominus hoc loco id quod vix hominibus erat anteà notum videlicet quid sit seculo renunciare, desertum colere, nō tam corporis quàm animæ. Sicut igitur in deserto est omnium rerum carentia, quæ ad vsum humanum necessariæ sunt, quantum videlicet ad corpus: ita & multo abundantius, Christus qui spiritus, & veritatis magister erat, desertum corporale requirens, desertum spirituale colebat vbi nulli rei corporali affectus, soli Dei vnicè hærebat. itaque nihil in Christi anima erat, nisi Deus. O verè vnicam philosophiam. O verè thesaurum absconditum. Si ita Deum exquiris, vt ex toto mundo nihil penitus ames, nihil cupias nisi Deum, ea est solitudo animi. Si discessisti penitus ab honoris, diuitiarum, & deliciarum amore, vt nihil mundi tuum tangat affectum, id verè desertum est paucis notum de nomine, multò paucioribus de re. Hoc desertum Antiqui nominabant, sui negationem, seculi renunciationem, à mundo peregrinationem. Iam si Dauid desertum hoc agnoscebat dicens, Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? & rursum, Renuit consolari anima mea. & item, Vnam petij à Domino hanc requiram. & demum, Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes, dum dicitur mihi quotidie, Vbi est Deus tuus? Si hæc Dauid dicebat (quæ sunt verba animi in deserto spirituali habitantis,) quanto potius credis Christum omni rei terrenæ renunciauisse, & in signum deserti spiritualis, desertum corporale quæsisse? *Matt. 13* *Psal. 72* *Psal. 76* *Psal. 26* *Psal. 41*

Tertia responsio est: desertum contendit quia sciebat futuros multos Christianos, qui deserta essent habitaturi. voluit illis esse exemplo, in ieiunio, in rigore, in tentatione, in Angelorum ministerio: ostendens eum qui desertum colit, si Angelorum obsequiis non perfruatur, vix desertum in veritate coluisse. Etenim, qui animo deserta excolit, vt homines deseruit, & humana: ita Angelis fruitur & Deo.

Quarta responsio est: Mandabatur olim, vt Pontifex hircũ acciperet, superq; eum peccata populi imponeret. Pecca- *Leuit. 20*

tisque hircum onustum, in desertum abigeret. Certè Chri-
Isaiæ 33 stus est, super quem Dominus posuit iniquitas omnium no-
strum, & ideo, vt personam nostri gerentem, Spiritus san-
Marci 1 ctus in desertum expulit, vt Marcus ait. Iustitia enim diuina
velut irata contra Christum, eum in desertum relegauit: vt
ibi peccatorum nostrorum ageret pœnitentiam. Is igi-
tur quem cœlum non meretur recipere, (adeò est purus in
se) in desertum expellitur, vt terra indignus, non merito suo
Matt. 11 sed nostro. Quàm igitur humilis animo, quam deiectus &
contritus, actus in desertum Christus est?

Isaiæ 14 Quinta responsio: Collocatur Lucifer cum Deo in cœlo,
& ibi peccauit. Collocatur Adam cum Eua in paradiso, &
Genes. 3 ibi etiam peccauit. Si igitur per societatem, per delitias, per
fœlicitatem non cognouit mundus Deum, placuit Deo, per
1. Corin. 1 stultitiam deserti, per familiaritatẽ cum bestiis, viam osten
Ierem. 17 dere qua salui fierent credentes. Prauũ sanè est cor nostrum,
quod cum delicias habet & diuitias, illis afficitur, illis cor
Psalm. 61 apponit. Fruitúrque illis, quæ ad vtendum sibi erant à Deo
concessa: quódque datum fuerat in hospiciũ, accipitur vt do-
mus, & via pro habitatione. Placuit igitur diuinæ sapientiæ,
desertum ad salutem homini proponere, docens neminem
nisi per desertum, id est, sui, & seculi abnegationem esse ser-
Lucæ 9 uandum. Qui enim vult venire post me, abneget se: veluti
rex volens à rusticis, videri: aufert à palatio suo tapetia, & o-
mnes diuitias, ne rustici, si hęc viderint, hęc vidisse contenti,
regem videre contennerent.

Sexta responsio est: Docuit Dominus desertum requirens,
quod tantum sit bonum æternitas, & gloria cœlestis, vt di-
gna sit, pro qua conquirenda, totum mundum relinquas. Vt
ergo pictores cùm egregiam sunt imaginem depicturi, in
campum à turba se motum secedunt. quique grauissimum
negocium tractat, solitudines petit, vbi commodius de ne-
gocio meditetur: ne aliorum negotiorum turba, à sua cura
deturbetur: ita docuit Dominus, pro cœlo conquirendo, de-
bere nos in agrum exire ad meditadum cum Isaac, & ad exi
Genes 24 gendam à nobis ipsis rationem, si sunt nobis facultates ad
tantum negocium inceptandum. Qui igitur cœlum vult, se
Lucæ 14 debit solitarius & tacens, expendens si ædificium quod in-
Trenor. 3 ceptat, perficere queat.

Septima responsio est: Voluit Dominus in deserto esse, vt
responderet figuræ: Filij Israël fuerũt in deserto, & inde vo-
cantur

cantur ad hæreditatem terræ promissæ. Ita dicit Psalmus: Inuenit eum in terra deserta, in loco horroris & vastæ solitudinis. Circunduxit eum, & docuit & custodiuit: vt pupillam oculi sui, &c. Ita & voluit Deus pater inuenire nos (in Filio suo) in terra deserta, in loco horroris & vastæ solitudinis. Cuius causam si penetrare contendas, hæc videtur esse. Sanè omnia Dei effecta sibi inuicem in proportione respondent. Cum igitur creauit Deus res mundi: ante creationem mundus erat nihil, desertum inane, & vacuum: ex illo deserto, & nihilo vocantur res ad hoc pulcherrimum esse quod habent. Hac proportione factum etiam est, vt Israël esset in deserto, & in nihilo rerum omnium, vbi deficiebantur aqua pane, & reliquis vitæ rebus Vbi abundabat mors, Deerat vita. Ea igitur proportione fideles qui eramus in Christo, in eodem Christo, ad desertum adducimur: vbi nihil est vitæ, vbi multum est tentationum, multum dæmonis: & ideo mortis multum. vt correspondenter postea & huius mundi deserto ad cœlestem patriam vocemur. Res hæc est consideratione dignissima. Non vult Deus opes suas effundere, nisi in vacuos, desertos, & qui ferè sint in morte, à vita alieni.

Deut. 32

Genes. 1

Num. 21

2 Sed quid contendo causas afferre, cur ductus Dominus sit in desertum (cùm expresse dicat Euangelista, *Ductus est, Iesus vt tentaretur à diabolo*? *Matt. 4*

Iam secunda se prodit consideratio, & ea quidem grauissima. Si Spiritus est qui ducit, & Christus, qui ducitur, & diabolus ad quem ducitur, non nisi res summa est hinc expectanda, siquidem summus est in bonitate spiritus, summus in mansuetudine Christus, summus in iniquitate diabolus. Quid sibi vult res hæc adeò mira? Ego quidem sub aliorum censura ita censeo, Christum à diabolo, non ita fuisse tentatum vt communis solet hominum opinio censere. Sed traditum fuisse Christum potestati tenebrarum, quódque permissus fuit diabolus in Christum seuire. Itáque sicut tempore passionis Christus fuit traditus potestati Iudæorũ, imo verius dæmonũ: qui per Iudæos & gentiles, seuissimam crudelitatem (id est dæmoniacam, & infernalem) in Christum exercuerunt: (nec enim illa sæuitia, nisi ex inferno prodire poterat, siquidẽ in terra non erat eatenus inuenta) ita & tempore tentationis huius, concessus est Christus diabolo: vt tentaretur. Nam & Iob fuerat diabolo ante cõcessus. Illa igitur sacra redemptoris humanitas tẽtationi à Patre permittitur.

Luce 22

Iob 1

Psal. 68

Psalm.21 vt sicut in passione doloris aquę intrarunt vsque ad animam eius: ita in tentatione omnia dæmonis machinamenta penetrarent ad totum quod penetrare poterant. Quocirca, non mihi videtur sanæ fidei repugnare, quòd in hac tentatione Christus cœperit pauere, & tedere, & tristitiam grandem habere. Aliòqui, nisi tentatus fuisset per omnia, vt Paulus ait, sine peccato, quomodo exemplum fuisset, his qui cum mœrore & pauore tentantur? Iam mihi persuasum est, ea omnia quæ Christo acciderunt, fere fuisse summa, quæ illi contingere poterant. Fuit igitur hæc tentatio summa. At non
Marci 1 poterat esse talis, si leuicula fuisset: & fortè id significauit Marcus, cùm dicit: Expulit eum spiritus. Ac si diceret, Eum ad tentandum diabolo permisit. Et demum, quòd diabolus assumpsit Christum in templi pinam, huic attestatur sententiæ. Sed hoc infrà exponetur.

Adiicio præterea & aliud, quòd Christus tentatus est per
Marci 1 omnes quadraginta dies. Id quod expresse videtur ex Marco colligi, dicẽte: Erat quadraginta diebus & quadraginta noctibus in deserto, & tẽtabatur à Satana. cui textui, nisi violenter, responderi nõ potest. Adde ꝙ hæc sentẽtia non displicuit Remigio, Bedæ, Thomæ, & Caietano. Ex quibus habetur, quòd sicut Antonius Abbas passus est innumeras à dęmonibus afflictiones, visiones, & terriculamenta: ita & Christus passus est. Lege diuum Thomam 3. Parte quæstione 41. articulo 3. ad secundum: & ibi Caietanum. Huic sententiæ ad stipulatur quod Lucas dicit: Expleta omni tentatione, recessit diabolus. At non erat omnis tentatio illa triplex, quæ post quadraginta dies euenit. Dulcius ergo intelligi potest, quòd nulla non arte & machinamentis, illis quadraginta diebus diabolus in Christum sæuiit. Cui sententiæ iterum Paulus suf-
Hebræ.4 fragatur cum dicit Christum tentatum per omnia, per similitudinem absque peccato. Si tẽtatus est per omnia, nullum igitur tentationis genus non est expertus ab hoste, sine peccato tamen. Demum qui omnibus tentatis futurus erat exemplum, auxilium, & meritum, omnes ferè tentationes experiri debuit, Quid igitur absurdi erit, si dicatur, quòd si-
Mar.14 cut caro Christi timore mortis expauit, & mœsta fuit, & tristis erat illi anima vsque ad mortem: ita & visionibus dæmonum, (quas naturaliter quilibet horret) mœstus erat, & affligebatur, Quis enim circa se infernum videre non recuset?
Psalm.21 Verè igitur dicere poterat: Circundederunt me canes multi.

&, Salua

&c, Salua à cornibus vnicornium animam meam. Ex his intelligere licet causam, cur spiritus adduxit Iesum, vt tentaretur: Causa verò est, vt Christus inciperet pati à dæmone ea n seuitiam, quam in passione à dæmonis membris passus est: vt scilicet videret se manibus dæmonum assumi, rapi, & quo illi vellent abduci. Videlicet, vt cum fidelis se ita viderit à dæmone tractari, non despondeat animum, credens omnia iam periisse. Non perierunt, sed fœliciter succedent. Lege Vitas Patrum, & intelliges nonnullos Sanctorum dæmonibus permissos, ita vt quidam ruerent præcipites à dæmonibus acti: quidam caderent in puteos, &c.

Dices, Cur diabolus desuper tantam potestatem in Christum accepit, cur permissus est tam acriter tentare? Ad hoc prior responsio est: Sanè Deus disponit omnia suauiter, nulli faciens iniuriam aut violentiam: suúmque cuique ius seruat illibatum. Sicut ergo sanctus Iob petenti diabolo permittitur Deo nolente ius tentandi diabolo denegare, ne dialus de Deo quæreretur, quòd sine causa seruos habet, quos sibi eripit: ita & ego arbitror, diabolum, qui non cognoscebat Christum esse Deum, à Deo expetiisse, vt sibi liceret arma contra Christum sumere, aliôqui vim sibi à Deo factam iactaret, sibi Christum à suis telis eripiente. *Iob 1*

Altera causa est: quam Dominus indicat apud Ioannem: dicens, venit ad me princeps mũdi, & in me nõ habet quicquam. Venit sanè cum omnibus artibus suis, ad Christum Lucifer cum asseclis suis, venit vt tentaret, & tentare permissus est, sed nihil in eo reperit suum, quicquid reperit diuinum fuit. Vt ergo nosset dæmon esse in terra hominem, in quem nullum ipse ius haberet, ideo tentari Christus permissus est. *Ioan. 14*

Tertia causa fuit: Vt tentationes dæmonis hebetarentur in Christo: vt furię & artes diaboli, quibus velut telis igneis in nos sæuit, suum rigorem & acumen in Petra, quę est Christus remitteret. Sanè sicut in crucis sanguine, flammeus ille gladius quo custodiebatur paradisus, extinguitur: ita & visiones dæmonũ, eiúsque machinamenta, in Christi tentatione flacescunt, Quis posset furentem impetum diaboli sufferre, nisi eum prius Christus in se confregisset? Igitur tentatio Christi promeruit, quod verè, & cõfidéter Paulus asseruit, ꝙ scilicet Deus non permittet nos tentari supra id quod possumus: Videlicet id Christi in tentatione patiẽtia promerente. *Ephes. 6* *1. Cor. 10* *Genes. 3* *1. Cor. 10*

Quarta causa fuit: vt iam intelligeret dæmon esse potestatem in terra, contra quam tota inferni machina nihil posset, vt qui iactabat se posse conturbare terram, concutere regna, & orbem in desertum ponere, iam sicut vnus ex hominibus victus & vulneratus sit. Tum vt intelligeret homo, se in homine Christo, omnes vires diaboli posse confringere, & omnes eius artes superare, Vt iam audenter & verè dicat Paulus: Neque Angeli, neque principatus, neque vlla creatura poterit nos separare à charitate Dei. & alibi: omnia possum in eo qui me confortat, & demum. in his omnibus superamus per eum qui dilexit nos. At vnde Paulo confidentia tanta? Sanè quia homo per Christum vincere diabolum potest: & si nolit, ab eo vinci non potest.

Isaia 14 · *Roma.* 8 · *Philip.* 4 · *Roma.* 8

Quinta causa est: Tentatur Petrus, initio sui Pontificatus, cũ scilicet Christo succedebat in sede. Tentatur quidem, & à voce puellæ tremit & perit. Cur tentatur Petrus? certè vt tener sit, & blandus ad oues quæ perierunt, cum ipse perierit. Tentatur & Christus initio sui Sacerdotij, cum videlicet à Patre Summus pontifex declaratur. Cur tentatur, & cur accerrime tentatur? Certè vt misericors fieret, & fidelis Pontifex. Nec enim blandi sunt ad miseros, qui miseri non fuerunt. Ergo pontificis, curati, & confessoris prima virtus est misericordia, quam vt experimento sciat Christus, tentatur.

Luca 22 · *Matt.* 3 · *Hebr.* 4 · *Hebr.* 5

Tres alias causas exhibuit nobis Paulus ad Hebr. 5. cùm dixit: Ex his quæ passus est didicit obedientiã, & consummatus factus est omnibus sibi obtemperantibus, causa salutis æternæ. Priorem causam explicat verbũ illud, Didicit obedientiam. Sanè erat docturus homines vt essent in tentatione constantes, néque ab obedientia Dei discederent, neque diaboli obedientiæ subderentur. Quj igitur huius obedientiæ erat futurus magister, prius experimento, id discat in se. Alteram causam explicat verbum illud, Et consummatus: Planè non consummatur per tentationem Christus vt Deus, nec vt homo. Sed apparet nobis consummatus, victor & triũphator: vt quiuis confidenter accedere possit ad thronum gratiæ ipsius. Vltimam causam exponit verbum, Factus est omnibus causa salutis æternę. Sicut enim baptismus Christi fuit causa quòd nobis cœli aperirentur: quòd in nos Spiritus sancti columba descendat: quódque voce Patris filij Dei designemur: ita & Christi tentatio & victoria, causa fuit ꝙ tentati

Hebr. 5 · *Matth.* 3

tati vincamus. Vt enim in Adam tentato & victo, omnes tentati, & victi sumus: ita in Christo tentato & victore, omnes tentati possunt esse victores. Sed vnam aut alteram causam ne graueris Lector audire. Tentatur Abraham, cùm fideliũ Pater constituitur, & tentatio fuit, si propter Deum vitam filij vnici contemneret. Et quia contempsit, dictum illi est, Quia fecisti rem hanc multiplicabo semen tuum super arenam, semen tuum possidebit portas inimicorum suorum, & in semine tuo benedicentur omnes tribus terræ. Multò igitur maiore merito debuit tentari Christus, vt esset Pater futuri seculi. Et tentatio esse debuit talis: vt propter obedientiam Dei, potius se fame conficeret, quàm panes producceret: & ministeria angelorum contemneret potius, quàm se è pina præcipitaret: & demũ omnia regna, & omnem creaturam despiceret, antequam diabolum adoraret. Contempsit Christus in primo propriam vitam, in secundo, angelos, in tertio omnia despexit: vides quam rectè benedictio Patris descendet in Filium? Rectè ergo benedicentur in Christo, omnes gentes & qui ministeria angelorum despexit, recepit, vt eius semen possideret portas inferni. Et qui omnia regna & regnorum gloriam contempsit, dono accipit, vt multiplicatum habeat semen super arenam maris: & neque id modo, sed quod tale semen pro sui Christi adoratione, omnia mundi regna, & eorum gloriam negligat. Demum merito tẽtationis Christi, factum est vt sacerdotes Christi, (qui eius semen sunt speciale) possideant reuera portas inimicorum, absoluentes peccata, quæ verè sunt portæ inferorum. *Gen. 22* *Isaia 9*

Et cùm ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Hîc tertia occurrit consideratio, cur vitam spiritualem Christus à ieiunio auspicatur? Planum hinc mihi contra nouatores sumitur argumentum. hi reiiciunt ab ecclesia omnia ieiunia, omnemq́; rigorẽ. At verò Spiritus sancti instinctus est ad ieiuniũ. Christus enim à Spiritu agitur ad ieiunãdum. Sanè cùm spiritus concupiscat aduersus carnem, nihil antiquius habet spiritus, quàm statim carnẽ domare, nullo verò id commodius & facilius modo, quàm per ieiunium. *Gal. 5*

Secundò Christus ieiunauit. Certè quia eius animus & voluntas erat vitam degere multo quàm Ioannes, feruentiorem: vtpotè qui tantò quàm Ioannes sanctior erat. Et ita ego asseuerare contenderim cibum potumq́; Christo (ante eius baptismum) arctissimum fuisse. Indicarunt hoc quadraginta

ginta dies ieiunij fui: nec enim ita ieiunasset, qui lautius anteà vixisset. Igitur institutũ & animi feruor in Christo, erat ieiunare. At quia tam angustum ieiunium non conueniebat prædicatori, qui publicanos & peccatores ad se adducebat, idcirco ab animi sui instituto discessit, & rigorem temperauit. Igitur animi impetus rigori manus victas dabat, sed necessitas à rigore subtrahebat.

Tertiò Dominus ieiunans in deserto, edens verò & bibẽs in ciuitate, docuit, quàm aliena debeat esse vita Christiana ab omni fraude, fuco, & hypocrisi: hypocrita, vbi videtur ieiunat. Cùm verò testis abest ieiunio, abest & ieiuniũ: at non ita

Matt.6 qui ex animo pius est, is claudit cubiculum suum, cùm opus bonum facit: cùm verò edit aut bibit, id operatur in aperto.

Quartò intelligat Pontifex qui Christi gerit vices, quàm modico debeat esse contentus. Si enim desertum & ieiuniũ sunt pontificia suppellex, hæc non caro constiterint pretio.

Quintò ieiunauit tempore tãto, vt indicaret carnem suã leges naturæ posse superare. Licet enim anima Christi Deũ videret, eius tamen gloria non redundabat in carnẽ, ac ideo eius caro, naturæ legibus subiacebat. At cùm Moses videt Deum, ita eum illa visio abstrahebat, vt tunc naturalibus necessitatibus non subderetur. Ac ideo si quadraginta dies perstat ieiunus, nihil mirum erat. Rursum si Elias quadraginta diebus sustinet inediam, plus sanè gratię Deo, quam Elię de-

3.Reg.19 betur? Si enim datus est illi cibus qui eum per id tempus aleret, & in cuius fortitudine ambularet: non fuit adeò multum non edere, qui edere non egebat, vtpotè cibo illo satur. At Christus vitam agens sicut nos, nullo interea hausto cibo robusto, ieiunus perseuerat: indicat igitur iam in terris carnẽ esse, quæ naturam cœlestem sapiat, datur ergo signum qualis futura erit nostra caro in cœlo, quæ talis esse cœpit in terra. Et rursum monstratur, non fore impossibile si viri (maximè qui in deserto vitam agunt cœlestem) multis diebus non comedant, dulcedine contemplationis allecti.

Sextò ieiunat docens, ante tribulationes, cùm imminent, esse ieiunãdum. Siquidem ipse ante omnes tentationes, tam graui armatur ieiunio: cuius causam si requiris hæc est: Do-

Psal.144 minus morem hunc habet, alleuandi omnes elisos, & pauperum non obliuisci: cùm igitur tu per ieiunium allidis, & depauperas te, adcurrit Deus, sublevat, & ditat te.

Porrò dices: Cur verò tot diebus ieiunat? Primùm, quia tunc

tunc dedit Dominus Christianæ religioni principium. At religionis primus feruor solet esse vehementissimus, vt postea habeat vnde flaccescere possit. Alioqui quod tepidè incipit, facilè gelatur, & in nihilum vertitur.

Secundò voluit Dominus, quòd sui sectatores, nihil perfectionis, quam in aliis inuenissent, in suo institutore desiderare possent, noluit igitur eam laudē negligere, quam Elias & Moses habuerunt ne Iudæi aut alterius sectæ homines, aliquid grande suorum fundatorum facinus iactarent: quod in Christo Christiani non inuenirent.

Tertiò: Si vita nostra designatur numero quadragenario, ieiunis Dominus quadraginta diebus, visus est ieiunasse vitæ nostræ tempore. Vt videlicet quo nos tempore manducamus, ipse ieiunaret. Imitatus est Dominus exemplum Iob, qui quo tempore sui filij conuiuiis, & voluptatibus vacabāt, ipse Deo sacrificabat, ne fortè, inquiēs, benedixerint Deo in corde suo, adeò periculosa res est gula, vt Deo benedicere persuadeat. Vt igitur Iob pro edentibus filiis sacrificiū Deo offert: ita & Christus pro edentibus Christianis, seipsum per ieiunium Patri suo offert, ne fortè peccatum gulæ in despectum nos Dei adduxerit. *Iob 1*

Et demum quarto. Si quadraginta significāt dies vitæ nostræ, quibus à terra promissionibus peregrinamur, apertè Christus quadraginta diebus ieiunas significauit, ieiunandū nobis esse per totam vitam: & reuera nescio an religio vlla in orbe sit, quæ adeò familiare sibi habeat ieiunium, ac Christiana. Id tibi persuadebis, si religiones monachorū spectes, imò si viros spirituales aspicias. Quid si ieiunium spirituale dispicere libuerit? Quid aliud est vita spiritualis, quàm ieiunare, non solùm à malis sed etiam à bonis, non solum à terrenis consolationibus, sed etiam sæpè à cœlestibus: Sicut gloriatur Paulus in tribulatione, & vehementer aliam gloriationem exhorret, quàm crucis. *2. Cor. 11* *Galat. 6*

Postea esuriit. Quarta consideratio est, cur Christus post quadraginta dies esuriit? verè enim caro quæ per quadraginta dies non esuriit post illos esurire non debuisse videtur. At illa prior ratio est: vt doceret, nulli carni, quantumuis mortificatæ, & exhaustæ, esse fidendum. Si enim caro est, concupiscet aliquando contra spiritum. Si Dalila est, machinabitur aliquando mortem Samsoni. Si Eua est, pomum offeret viro suo. Rectè Paulus, Castigo corpus meum, & in seruitutem *Gal. 5* *Iudicū 16* *Gen. 3* *1. Cor. 9*

1.Cor.9 tem redigo: ne fortè dũ aliis prædico, ipse reprobus efficiar. Voluit igitur Dominus, quòd caro sua esuriret, vt admoneret nos multo magis nostram esurituram, etiam post multos abstinentiæ dies.

Secundò docuit cõtra Stoicos, non esse culpabiles naturæ affectus: nõ tibi vitio vertitur quòd esurias, sitias, timeas, doleas, gaudeas, si modò spiritus integer sit. Cœlestis vita est, quæ hos motus nõ sentit: dum in hac vita viuis, cos si sentias, nihil est quòd turberis. Dictũ mihi id sit contra quosdã immodicè sanctos, qui stuporẽ & insensibilitatẽ quãdã optãt in rebus huius vitæ: at Christus esurit ex fame, timet de morte.

Audeo & tertiò dicere, si tibi hoc infortunium inciderit, vt in lapsum naturæ corrueris: ne protinus despondeas animos, ne protinus desperes. Quid mirum si caro, cuius naturæ est esurire, aliquando comedat? Quid mirum si qui sitit, bi-
3.Reg.8 bat aliquando? non est homo qui non peccet, ne igitur proti-
Genes.4 nus excidat cor tuũ, ne concidat illicò facies tua, surge pro-
Psal.102 pera, vulneri inflicto adhibe medicinã, miserebitur tui Dominus qui nouit figmentum tuum. Ergo si peccasti ne putes nauem iam penitùs in fundum abiisse, sed indue virũ, & iter tuum quod cœperas prosequere.

Quartò docuit, Sanctos, etiam si in altissima contemplatione consistant, suæ carnis curam habere debere. necessitates sunt naturæ, non voluntatis, ideo curandæ à nobis sunt,
Cantic.5 non reiiciendæ. Profectò sponsa dolebat, quod cum spoliasset se tunica sua, cogeretur eam induere: at induenda tibi est,
Eccle.45 quia nec dum stollam gloriæ induisti. Igitur qui Deo sese tradidit, curæ carnis videtur renunciasse: at famen passurus est, sicut & Christus esuriit.

Quintò docuit, quòd omnes nos curam carnis agere permittimur, modo prius ieiunauerimus, id est, modo mentis
Mat.6 curam egerimus. Primum igitur regnum Dei quærendum, postmodùm corpori nostro prouidendum. Sicut Christus prius ieiunat, postea esuriit.

Sextò docuit, tunc maximè ingruere tentationes, cùm diabolus sentit nos esurire, & aliquid humanũ cupere: cùm esurisset Christus accessit tentator. Cùm aliquid quod non sit Deus cupimus, tunc maximè adcurrit diabolus. O si voluntas nostra, nihil nisi Deum esuriret! ô si lachrymæ nostræ es-
Psal.41 sent panes nostri: dũ dicitur, Vbi est Deus tuus? quã fugeret, quam formidaret dæmon accedere ad tentandũ? rectè dictũ,

cupiditas est radix omnium malorum. Sed progredior, 1.Tim.6

Accessit tentator dicens: Dic vt lapides hi, &c. Reuera tentator diabolus est. quia maximè potens est ad tentandum, maximè callidus. Erat enim serpens callidior cunctis animantibus, demum maximè inimicus generis humani iuxta verbum Domini. inimicus homo venit, & superseminauit zizania. Dices nonne & alij homines tentant, nonne etiam alij diaboli tentant? Certè tentant homines. diaboli tentatoris furijs acti. tentant etiam & alij diaboli: verum quia (vt arbitror) Lucifer fuit, qui tentandi Christū prouinciam sibi sumpsit, ideo dictum est, Accessit tentator: ille videlicet summus in arte tentandi. Fuit etiam (vt opinor) Lucifer ipse qui Adamum tentauit: dictum enim est quòd serpens erat callidior cunctis animantibus, ergo callidissimus dæmonum (scilicet Lucifer) parentes tentauit nostros, & ita verè tentator, quia primus fuit, qui tētationem inuexit in terrā. Sed audiamus quid dicat: *Dic*, inquit, *vt lapides hi panes fiant.* Videtur mihi dæmon intellexisse, solius Dei esse munus, lapides in panes conuertere. Et vt à terrenis assurgamus ad cœlestia, certè cùm Deus è terra producit triticū è quo panes fiant: an non terram vertit in panem? Si igitur è terra fit lapis, igitur è lapidibus (id est ex materia ex qua fiunt lapides) Deus suscitat panes? quid? An non ex locis petricosis solet frequenter panis prouenire? Gen.3 Matt.13

Secundò manifestum est quòd Christus est lapis. Apostolo asserente quòd sit petra: & ipso Christo dicente: Lapidem quem reprobauerunt, &c. At solus ipse Christus est, qui se lapidem vertit in panem, ipsomet dicēte: Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi. 1.Cor.10 Matt.21 Ioan.6

Tertiò apertum est, corda hominum iniquorū esse lapidea, teste Deo per Prophetam: Auferam, inquit, à vobis cor lapideum. Hos lapides solus Deus vertit in panes, quos non alius edit, quàm Deus. planè ex corde iniquo ædit diabolus. sicut edebant corui, ex panibus quos Pistor regis Ægypti, in canistro super caput ferebat. Sed cor, cùm sanctum est, Deo ipsi panis est. Ipso Christo dicente, cibus meus est, vt faciam voluntatem Patris mei. effecta igitur Patris voluntas panis Christi est, quid verò aliud est voluntas Patris in nobis, nisi cor nostrum cum sanctificatum est. Hæc enim est voluntas Dei, sanctificatio nostra. Ezech.36 Gen.4 Ioan.4 1.Thes.4

Quartò annon durus est lapis auarus? qui non lapis modò est,

est, sed ferrum, & calybs: habet enim cor conuersum in ea quæ amat. Si lapides, & gemmas amat, si numos & æs annon lapis est, & ferrum? hunc lapidem vertere in panes, quos proximi & pauperes edant solius Dei, velut miraculum est.

Quintò an non tribulationes sunt lapides, quibus dæmones, & mali, & aliquando boni, viros probos, & inculpatos
Act.7 lapidant? at hos lapides indulcissimos panes vertit Christus Stephano, vertit & Laurentio, cęterísque martyribus: an non
Gal.6 dulcis erat tribulatio Paulo dicenti, mihi absit gloriari nisi in cruce? quis ita suauiter mordet ex pane, quàm Paulus ex tri-
Psal.41 bulatione? Iactat Dauid, quod lachrymę fuerint illi panes die ac nocte. Et reuera, lachrymæ fusæ coram Deo, dulcis panis fiunt.
Matt.18 Sextò: Annon lapides sunt peccata, quæ admisimus? planè mola sunt asinaria in collo peccatoris suspensa. Planè lapis
Zacha.5 plumbeus sunt super humeros peccatoris sedens, & onus
Psal.73 graue super eum qui peccauit. Hos verò lapides in panes
Rom.8 vertit Dominus, siquidem diligentibus Deum omnia co-
Exod.15 operantur in bonum. Sicut enim Ægyptij qui priùs Iudæis erant terrori: suffocati posteà, sunt illis lætitiæ materia: ita & peccata, quæ peccanti erant lapides (vbi in virtute profeceris) sunt humilitatis, & moderationis, & letitiæ causa.

Septimò: Annon sapientia, (seu vita spiritualis) lapis est?
Eccles.6 audi quid in sapientia dicatur, Quàm aspera est nimium sapientia indoctis hominibus, & non permanebit in illa excors: quasi lapidis virtus, probatio erit in illis, & non demorabuntur proiicere illam. Ac si dicat, Sapientia est quasi lapis onerosus, in principio: ideo ignaui, & excordes pōdus sapientiæ à se excutient. Hunc pretiosum tamen lapidem vertit
Eccle.15 Deus in iucundissimum panem: dictum est enim, Cibauit
Ioan.3 illum pane vitæ & intellectus, &c.

Secundò hîc nota, quòd cùm Deus vertit aquam in vinū: aut virgam in serpētem: aut nunc panem, in corpus suum, id planè facit, destruendo naturā aquæ, producendoq; nouā vi-
Phil.2 ni, aut serpentis. Itaq; res illa quæ in aliam vertitur, necessariò destruitur: & ideo cùm peccatorē vertit in iustū, destruit peccatorem, vt iustus oriatur. Contrà facit peccator, lapides ipsos, manentes lapides, vertit in panes: vult in hac re peccator potentior esse Deo. Certè cùm peccator in suo gaudet peccato, lapidem qui lapis est, vertit in cibum. Quid? annon frequēter difficillima, & durissima peccata, difficiliora quàm
1.Reg.24 lapides illi, per quos Ionathas ad Philisthęos reptans ascēdit,

pecca

peccator velut si panem ederet, aggreditur conatur, & nititur? Profectò duriores sunt amores iuuenum, quàm lapides: asperiores, quàm asperrimi scopuli. At miseri, non adeò lætantur cum manducant, quàm cum propter dilectam patiuntur. Quid numerem nauigationum difficultates, bellorum casus? at hos vorant homines quasi panes. Certè in hac re diabolum imitantur: quid enim asperius, quid minus edi poterat, quàm illud, Conscendam super cœlum, & ero similis altissimo? Hunc verò lapidem, dulcem inuenit diabolus. *Isaia 14*

Non te prætereat Lector: quòd omnis tentatio, quâ tentamur est similis tentationi Christi. Semper enim dicit diabolus animæ sanctæ, Dic vt lapides hi (scilicet, peccata) panes fiant, id est, ex illis comede, non nocebunt, &c.

Pulsat porrò animum difficultas, quid dæmon hac tentatione prætendebat? nec enim tam videtur tentatio vafra, quàm & tentante, & tentato digna videbatur, imò videtur summa insipientia, lapides offerre famescenti. Annon erat facilius afferre illi veros panes. aut certè phantasticos? è quibus si edisset, facile erat argumentum, non esse Deum, qui diabolo obtemperaret. Iam si Christum ad gulam diabolus prouocabat: quæ gula, imò quod peccatum, imò quod non meritum famescentem comedere? Ego arbitror primum intentum diaboli fuisse, expiscari: si forè Christus ea laude, quâ filium Dei & miraculorum factorem, eum laudauerat, non nihil per vanam gloriam titillaretur, animúsque gaudio vellicaretur. Nec enim credidit diabolus Christum esse Deum. licet nouerit esse Messiham, quamuis nec eo tempore nouerat certò eum esse Messiham. *1. Cor. 2*

Secundò prætendebat ea tentatione venari: num forsan Christus, ad diaboli vocem, non nihil de suo rigore laxerat. imo si non nihil ille virilis Christi animus, è sua constanti fortitudine deficeret. Si enim Christus cepisset tunc sibi compati, & seipsum ad carnis affectum inclinare, peccatum inueniebatur in Christo, qui propter diabolum, è virili efficacia elanguescebat.

Sed profundior mihi hæc ars diaboli dilucet. Finge obsecro, purum hominem fuisse Christum, non verò Deum. Iam, vide eum hominem ieiunio quadraginta dierũ exhaustum, & ferè de cuius vita (nisi sibi prouideat) periculum sit: vide ex alia parte sanctitatem miram in Christo refulgentem. Tentatio igitur fuit talis: ô vir (inquit demon) nosti, quæuis

debere ſub pœna peccati mortalis,ſui curam corporis agere, cum extremè patitur. Cum igitur non ſit tibi iam periclitanti ad manum panis (nec enim tuus rigor alio cibo gaudebit) neque hîc ſit alius modus habendi panem, quàm ex miraculo Dei, Deo fide: qui in neceſſitatis tempore paratus

Pſal.144 eſt facere voluntatem timentium ſe: age, ergo iube vt, Dei imperio lapis fiat panis, alioqui, tu tui eris occiſor, alioqui Deo diffides, & quomodo Deus non parebit tuæ voluntati, cui tu adeò paruiſti?Dic tu nunc Lector quæſo,an non ita,in ſummas anguſtias virũ (qui purus homo eſſet) diabolus cõieciſſet? Si audet Deo fidere,diabolo obedit:ſi Deo non fidit, infidelis eſt:ſi non audet lapides mutare,ſe videtur occidere: ſi audet, Deum videtur tentare. An non hoc ſummum erat diſcrimen! hæc fuit iudicio meo diaboli aſtutia: virum quem non niſi hominem putabat in tantum diſcrimen adigere vt conaretur lapides vertere in panes.

Sed interim ne prætereas hanc annotatiunculam: Quàm curat diabolus ſeruos Dei è rerum diuinarum conſortio,in corporis curam detorquere? Dei ſtudium eſt, nos è terrenis ad cœleſtia prouocare: diaboli contrà, in carnis nos prouidentiam deflectere. Deus vult vt edamus ad Euangelizan-

1.Cor.15 dum: at diabolus vt Euangelizemus ad edendũ. Deus mundum ſubdidit homini vt è mundo aſcenderet ad Deum: diabolus vellet vt miracula omnia,& mundum ipſum,ad edendum homo incuruaret. At prouidentia carnis inimica eſt

Roma.8 Deo,legi enim Dei non eſt ſubiecta,neque enim poteſt.

Tentatori reſpondit Dominus: *Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo.* Qui locus intelligi poteſt aut ſpecialiter de Chriſto, aut generaliter de quouis homine. Si intelligatur de Chriſto verificatur variis modis. Primò, certum eſt,quòd

Hebr.1 res non viuunt nec ſubſiſtunt ex ſe:ſed Chriſtus eas portat

Ioan.1 verbo virtutis ſuæ,& verbum erat vita hominũ iuxta Ioan-

Deute.30 nem. Igitur Deus eſt vita noſtra & rerum omniũ iuxta Moſen,nõ ergo in ſolo pane viuebat homo Chriſtus, ſed in Ver-

Act.17 bo, in quo viuimus, mouemur & ſumus. Idque ſecundum

Ioan.14 eſſe naturale.

Secundò, quia verbum eſt via veritas & vita gratiæ: hic

Chriſtus homo Chriſtus non in ſolo pane viuit vita gratię, ſed in Ver-

per verbũ bo dante illi ſummam gratiam.

viuit vi Tertiò, quia omnes ſancti ſunt beati in Verbo: igitur non

ta natu- in ſolo pane viuit homo Chriſtus, vita gloriæ, ſed in Verbo,

reuelante

reuelante se gloriosæ animæ Christi. *rali & vi*

Quartò, hæc grandis gratia Christo facta est, vt eius hu- *ta gratiæ,*
manitas, eadémmet existentia singulari viueret, quâ viuit & *& vita*
Verbum, quatenus persona diuina est. Licet ergo nostræ hu- *gloriæ, &*
manitates viuant per panem, at humanitas Christi singula- *vita Dei.*
ris, eâ vita viuit, quæ nullo vnquam eguit pane. Viuit, enim 3
vita Dei, qui pane non alitur.

Quintò, & quia hæc Christi humanitas, non viuit ex vna, aut altera Verbi conditione: sed viuit ex omni proprietate, quæ ipsi Verbo conuenit, ideo non dixit, Non in solo pane viuit homo, sed in verbo: sed dictum est, Non in solo pane viuit homo, sed ex omni Verbo, quod procedit de ore Dei. Id Thelogi sibi peculiari vocabulo loquuntur, Verbum (dicentes) & homo sibi communicant idiomata.

Iam si illud, Non in solo pane viuit homo, sed in Verbo Dei, libeat generaliter de omni homine intelligere, verificatur apud me, primum hac ratione. Videre est frequentissimè homines, qui licet multum edant, nunquam satiantur tamen, nec ingestus cibus satiat edentem, videbis cōtra pauperem, offula panis contentum: annon verum esse iudicas, quòd non in solo pane viuamus, sed ex Dei imperio & beneplacito. Sane tempore famis nullus panis comestus satiat: at quouis alio tempore, exiguū etiam panis sat est ad satietatē.

Secundo verificatur, quòd cum homo non sit caro: sed potius multò, sit anima, hæc anima non viuit in pane solo (hic enim ad carnem spectat, & ad animam, quatenus in carne est) neque etiam viuit, in aliquo vno verbo Dei. nec enim sat est, vt anima tua viuat, si vnam vel alterā legem Dei impleas. Si vis viuere, in omni verbo Dei viuēdum est. Id est in impletione omnium mandatorum, nam qui offenderit in *Iacobi 2*
vno, factus est omnium reus.

Tertiò verificatur: Existimant homines, quòd cura panis, & cibi corporalis ea sit per quam viuāt. Et ideo obliti rerum. Diuinarum toti se rebus humanis tradunt. Contrarium docet nos hoc verbum Christi: quasi diceret, Non in cura rerum temporalium viuetis: imò contra, si primùm quæratis *Matth. 6*
regnum Dei, & eius iustitiam, hæc omnia adiicientur vobis. Si vultis panem corpori, nō eum præcipuè quæratis sed quærite primum panem animæ, & erit Deo cura de vobis. Viue Deo, & viues etiam tibi.

Quartò explicat hoc verbum rem mirabilem. Panis res

est visualis, quâ pascuntur homines: lapidibus nemo est qui pasci possit. Persuadeant igitur sibi viri pij, suam vitam non ex communi rerum vsu pendere: sed ex Dei beneplacito, qui etiam ex rebus repugnantibus suos pascere solet, quis credi-
Num.20 disset, aquam erupturam ex petra, aut maria dulces posse
Exod,15 aquas effundere? at non in communi rerum ordine vita spiritualium consistit. sed ex Dei voluntate. Ita equidem cùm te in discrimine extremo conspexeris, nec est tibi panis, aut alia res mundi, in quâ sperare queas, intellige Deum esse adeò potentem, vt sine pane, aut re alia, in qua sperare possis, imò ex lapidibus, id est, rebus desperatis, te pasturus sit.

Quintò docuit dominus, eo ipso quod quis est filius Dei, non in solo pane viuere, imò nec in eo viuere præcipuè: sed viuere in hoc maximè, quod ex Dei voluntate dependet. Cuius voluntas si fuerit, vt moriare, hoc ipsum filio Dei, viuere est; hæc ipsa mors, & illi vita. Dicit ergo Dominus, Non est mihi de solo pane corporali cura, cura est de voluntate Dei, ex eius ore dependeo. Hoc est mihi viuere, in æternum enim
Psal.118 non obliuiscar, sed sollicitè curabo iustificationes tuas, quia in ipsis viuicasti me. Habent igitur viri spirituales rationem viuendi spiritualiter, scilicet si pendeant ex omni verbo, non solùm præcepto, sed consilio, sed etiam inspirationibus Dei.

Sextò, docuit Dominus quomodo victurus homo sit, post seculum hoc, scilicet in omni verbo Dei. Dixi, in omni verbo, quia in visione Verbi Dei, & omnium, saltem essentialium, quæ in Verbo sunt, Sancti viuent vita beata. Nec desunt Theologi, qui fateantur etiam sanctos visuros omnia quæ sunt formaliter in Verbo: vt plenè asserant, quòd homo viuet, ea vita (quæ sola vera vita est) in omni Verbo Dei.

Septimò, interim verò quòd non licet nobis vitam beatã viuere, docuit Christus, qua ratione in vita misera, id est, in hac morte, viuere nonnihil liceat: & doctrina est, quòd non
Luce 12 in abundantia vita hominis est. Sed in omni verbo, id est, in amicitia, societate, & familiaritate ad verbum Dei id est, ad Verbum, ab æterno ex Patre procedens. Planè etiam Pater & spiritus sunt vita, nam cùm Filius viuificat, etiam & Pater, &
Ioannis 6 Spiritus viuificat. Sed nescio qua ratione fiat, vt sicut speciatim Verbi deliciæ, dicuntur esse cum filiis hominum, ita &
Prouer. 8 speciatim hominum deliciæ, sint cum Filio Dei: qui pro hominibus homo factus est.

Ante

Antequam è loco isto egrediar, libet admonere, quamuis rem mundi dici verbum Dei, quia verbo Dei est. Sed est discrimen, quòd Verbum æternum est verbum amplum, & nullatenus restrictum. Sed cœlum licet verbũ sit, est tamen restrictum ad naturam cœli: sicut & homo est verbum, sed taxatum ad hominis naturam. Quocircà Domino docente, docemur, quamuis rem huius mundi posse nos pascere, si velit Deus vt enim accommodauit stomachum nostrum herbis & carnibus, potuisset etiam ferro & lapidibus: nam & Struthiones feruntur concoquere ferrum.

Peracta prima tentatione succedit secunda, quæ verè vltima fuit. Id quod non leuiter conducit ad intelligentiam eius loci, enimuerò in hac tentatione accesserunt Angeli, & ministrabant Christo. In quo verò ministrarint, forsan ipsámet tentationis continuatio explanabit. Igitur,

Assumit eum diabolus, & statuit supra pinnaculum templi. Iam controuersia est, quod fuerit tandem hoc pinnaculum, res quidem varia, sed iudicio meo facilis. Pinnaculum Græcè est rò pterygion. Cuius significatio est, illa ala ex leui ferro confecta, quæ super summa tecta solet collocari, cuius motu ventorum differentiæ discernũtur. Itáque super templum est tectum, & super tecti summitate est pinnaculum, vel ala. Ex quo intelligis vbi collocatus sit Dominus, videlicet supra eam templi alam, quæ discernendis ventis summo tecto templi erat imposita. Et quidem textus non dicit, statuit eum in pinnaculo, aut sub pinnaculo, sed supra: vt notetur non in loco aliquo plano, & sub tecto aliquo Dominum assumptum, sed supra totius templi summitatem. Ex quo etiam facilè intelligis ad eam summitatem non esse ascensum, aut gradus. Sed quòd viribus diaboli Dominus eò assumptus sit. Quod quia planum esse video, ideo non probo, Sed probabit contextus: quis enim vir spiritualis per scalam in pinnam templi conscendat? id aut puerorum est, aut ædificatorum. Hinc vigor tentationis clarè aperitur. Finge te ipsum in ea templi pinna, vbi casus, & præcipitium est ad manum. Vbi nullum reperias descensum. Quò non possunt homines facilè peruenire, ad te liberandum: quò te vertes? quid facies? clamabísne forte erat nox. Et fortè, vt rem insolitam potius mirabũtur, qui te viderint: quàm accurrent, vt eripiant. In ea angustia si accedat tentator & dicat: Hîc tibi nullum remedium est, nisi fidere Deo, & te deorsum

Hispanè, veleta. Lusita. grimpa.

mittere: tu huc tuis gressibus non venisti, non est tua culpa, quòd hîc consistas: Deus qui te huc aduexit, hinc seruabit. Quod consiliū te præcor sequeris? si perstas, perstas in aperto periculo, nullus enim tibi subueniet. Si cadis, peccas. Quid facies? Ex quibus patet, quanti diabolus Christum æstimauerit: nec enim eum tentat de infidelitate, sed de excessu confidentiæ & fiduciæ.

Hactenùs de tentatione: tentemus nunc, si quid inde ad mores transfundere possimus: & primo quidem aduerto, diaboli operâ, Christum in pinnam sublimatum. Fieri igitur potest, vt diabolus adduxerit religiosum ad monasterium suum: nā monasteria sunt excelsa pars ecclesiæ. Fieri etiam potest vt operà diaboli prædicator ad suggestum, episcopus ad mitram, sacerdos ad sacedotium adductus sit, neq; enim
Psal. 112 Deus solus est, qui suscitat de terra humiles, & de stercore erigit pauperes: etiam diabolus collocat viles cum principibus, cum principibus populi Dei.

Sed magno discrimine Deus, & diabolus solium gloriæ hominibus parant. Deus enim non super pinnam templi collocat, sed sub pinnam: nec collocat in loco excelso quempiam per saltum, sed nos per gradus sensim, ascendere vult. At diabolus ad pinnam sine gradibus adducit, & super pinnam collocat. Planum est, gradus quibus in sublimitatem ecclesiasticam ascenditur, esse merita. Deus neminem immerentem facit sublimem. Diabolus, neminem ferè sublimat, qui mereatur: & si meritis pollet, eo ipso quo à diabolo vult sublimari, merita perdit quæ habebat. Iam quem Deus sublimat, non credit se esse dominum, vt supra templum sit.
Luce 22 Sed credit se esse minorē, eo ipso quo maior est. Vides, quomodo pius homo non sit supra pinnam? At si te diabolus præfecit, arbitraberis te esse maiorem, cui parêre omnia debeant. En superbiam, en super pinnam stas. Sed veh, quantùm tibi periculum, quàm verò exiguum auxilium: quod enim auxilium habeat, super pinnam templi collocatus? Secundo, aduertis diaboli ingenium: supra pinnam semper collocat. At in iis quæ Patris sunt, in his quæ Dei sunt, non conuenit hominem esse super rebus diuinis, sed res diuinas esse
Luce 18 super hominibus Si publicano datur laudi, quòd in extrema templi parte substiterit: datur Pharisæo vitio, quòd iuxta al-
Isaiæ 6 tare conscenderit. Solius Domini est, vt excelsus sit, & eleuatus: ita, vt ea quæ sub ipso sunt, id est, vestimentorum gloria

templum.

templú repleant. Nos verò vix digni sumus, qui ad ostia templi accedamus. Iam quis nesciat hæreticos esse supra pinnam templi qui intellectum suum Deo non captiuant? Annon & inobedientes Prælatis suis, quos Dei vicem gerere arbitramur, supra pinnam sunt, & non sub Deo? *1. Cor. 10*

Imò tertiò addo, quòd omnis tentatio id contendit, vt hominem supra pinnam collocet, Et omne peccatum mortale, est voluntarius supra pinnam templi conscensus, id est, vt contra obedientiam Dei te ipsum erigas. Id ipsum enim est ascendere pinnam, & confringere iugum, rumpere vincula Dei. *Ierem. 2* *Psalm. 2*

Sed quartò adde, fieri poterit, vt nonnunquam subito quodam motu te in peccatum mortale consensisse credas. Tunc tu ipse non ascendisti sponte tua in pinnam, & contemptum Dei sed te diabolus eò propulit: Diaboli enim operâ fit, vt subitis, & primis motibus in peccatú conscendisse videamur. Tunc ille pelliciet te, vt te præcipites, vt in opus cadas: sed tu caue. Licet enim tibi dæmon polliceatur, quòd peccatum non nocebit pedibus tuis: sed quòd angeli contendent à Deo ne lædaris, & quòd post peccatum pœnitebis tu ne crede ne tentes Dominum Deum tuum. Certè qui de misericordia Dei fisus peccat, tentat Deum. Deus enim auxilia & misericordiam suá non peccantibus, sed timentibus eum promisit. *Luce 1*

Quòd si pinnam templi, pro gratia Christi, accipias, certè quiuis vir iustus in pinna est. Quidni super pinnam templi erit, si Paulus dicit, quòd Christiani constituti sumus ad dexteram Dei in cœlestibus in Christo? Et Christus dicit, quòd oues suas super humeris suis. Imò nescio an etiam super caput: si christianos vocat Paulus suum gaudium, & coronam: an non magis eos ita vocabit Christus? Quod si iusti sunt corona Christi certum est coronam super capite gestari. Iam qui in humeris, & capite Dei collocantur, an non super celsissimam pinnam sunt constituti. O igitur Christiane si te diabolus tentat, vt è tam excelsa templi pinna, te deorsum demittas: caue ne feceris: primum vide quem locum deseras, secundò vide in quàm profundum ruas. Si enim te demittis, demittis è cœlo in infernum, quo altius præcipitium nullum est. *Ephes. 2* *Luce 15* *Philip. 4*

Adde quintò: Si diabolus te in munus aliquod sacrum adduxit, id est, in Pontificatú, sacerdotiú, monachatú, aut quid simile: si dignum te ea functione perspexeris, licet diabolus,

vrgeat, vt deſeras pinnam, quam conſcendiſti, tu ne deſere: quoad vſque Deus te è pinna per mortem diuellat. Quod ſi ea functione dignus non es, diabolus vrgebit, vt demittas te deorſum: tu verò ne in pinna conſiſte, nec è pinna te præcipita, ſed gradus quære per quos deſcendas, id eſt, conſilij prudentia, & tua & amicorũ vtere, ad functionem deſerendam. Nihil igitur per præcipitantiam faciendum.

Adde ſextò, quod ij dicuntur in pinna eſſe qui exemplares ſunt, quales ſunt prædicatores, pontifices, & ij religioſi, vel ſeculares qui in vita ſpirituali publicè profecerunt. Hi ſi ſe præcipitent, dæmonum aſtu perſuaſi, ô quanta eſt eorum calamitas! vt enim quæ de excelſo ruunt, & ingentem edunt ſonum, & ipſa grauiſſimè diſcerpuntur: ita qui ſancti ruunt, & peſſimè eorum ſonat ruina, & ipſi vix ab ea conualeſcunt.

Demum aduerte, quã nullus ſit locus excelſus tutus: nunquam in loco, niſi humili ſecuritas, Si in loco ſtas excelſo, time, quia grauis tibi inſtat caſus.

Sed non eſt æquum, locum à diabolo, ex Pſalmo adduPſalm.90 ctum, præterire. Locus eſt: Angelis ſuis mandabit de te, vt cuſtodiant te: in manibus portabunt te, &c. Profectò melleus locus eſt. Angelis inquit ſuis. aduerte angelorum maieſta-
Iob.41 tem, quibus nullus locus eſt pro dignitate niſi cœlum, quorum poteſtati & imperio, non eſt poteſtas quæ comparetur ſuper terram: quorum ſanctitati & virtuti, nec ipſa Ioannis
Matt. 11 Baptiſtæ (dum viuebat in carne) ſanctitas erat æqualis: qui
Matt.19 demum ſemper vident faciem patris, & qui eſt in cœlis: quâ dignitate nulla alia præſtantior eſt. Siquidem videre Deum omnium rerum naturam ſuperat. At his principibus tantis, Deus mandauit de te, ô Chriſtiane, non mandauit Deus angelis generatim de te, ſed ſpeciatim de te prouidus eſt Deus: & quod eſt digniſſimum omni veneratione, non vni angelo duntaxat mandauit de te, ſed Angelis ſuis mandauit. ô verò incredibilem Dei dignationem? ô mirabilem angelorum
Pſalm.38 obedientiam? ô hominum ſummum precium? Cùm ipſi tamen ſint vniuerſa vanitas. Sed quid mirum, ſi Deus mandauit angelis de te, ſiquidem & filio ſuo mandauit de nobis: non ſolum vt cuſtodiret nos, ſed etiam vt moreretur pro nobis.

Sed non prætereat te, quòd ait: In manibus te portabunt. Quid? ſacrâne res eſt homo, quàm angeli in manibus ferunt. Sacerdotes in manibus ferunt ſacram ſynaxim, & nos in ma-

nibus

nibus ferimur angelorum. Certè quia Christus pastor, in brachio suo leuat agnos: imò & humeris suis ouem imponit. Interim tamen angeli in manibus portant, quia homo suo pondere semper ruet & cadet: sensus enim hominis ad malum ab adolescentia proni sunt, viribus igitur & prouidentia angelorum sustentantur, ne decidant. Sed maximè custodimur ab angelis, ne offendat pes noster ad lapidem, scilicet peccati. Licet enim morales Philosophi multa tractarint, ne offenderemus, at nisi manibus angelorum à casu defendamur, frustra nitemur: quod eleganter Paulus docuit ad Rom. 1. certum enim est in mundo, esse tenebras, & lubricum. quis igitur de nocte, & in lubrico consistat, ni ab angelis iuuetur? *Isaie 40* *Luc. 15* *Genes. 8* *Rom. 1* *Psalm. 34*

Demum aduerte quòd dicit, *In omnibus viis tuis*, id est, in omni opere quod sicut viator facis: in omni opere, quo in cœlum ire contendis. Alioquin mali aliquando relinquuntur, ab illa speciali angelorum custodia: quanta ergo nostri angeli, cura, quæ ad omnes vias & opera nostra spectat? quanta nostra imbecillitas, quæ tanto eget obseruatore? Et quanta malicia, qui tot adminiculis fulti: peccare non cessamus. Sed iam audiamus, quid tentatori respondit Dominus. *Ierem. 51*

Non tentabis Dominum Deum tuum, quasi dicat, Non explorabis bonitatem Dei tui: non nunc de nouo requires signum, quo tibi suum demonstret benignitatem: satis ille charitatem in homines ingentem, & prouidentiam explicauit, opus non est vt iterum ac iterum signa multiplicet. Dices: Quidni bonitatem Dei explorabimus? si bonus est Deus, quid vetat suum explorari benignitatem? Primò quidem, quia licet ille bonus sit, & bonitatem suam omnibus velit esse confessam: at nos sumus indigni & peccatores, in quos iustè Deus non bonitatem, sed vltionem ostendere possit, Ferè semper peccamus. quomodo igitur nitemur quærere à Deo suæ signa bonitatis.

Secundò quia semel ille omnia naturalia remedia, mundum creando instituit, omnia supernaturalia auxilia, mundũ redimědo prouidit, quibus fas nobis est, in quauis vti necessitate, quibúsque ipse nobis suam demonstrauit charitatem: non est iam quòd amplius amoris signum requiramus. Quòd si forsan calamitas aliqua vrget, & Deus vult te in ea perire: patienter ferenda sors est.

Sed speciatim dices, Cur Dominus fidenti de eius auxilio, & mittenti se è pinna deorsum, non accurret? Primũ, quia

Psalm.9 Deus adiutor est in opportunitatibus & tribulatione, non in vanitatibus & temeritate. Secundò quia leges quas Deus in mundo stabiliuit, firmas esse vult: & durè, grauitérque, eas infringere fert, nisi magna quædā causa se prodat. Ad quòd graue præcipitatū cadat, lex est naturæ. Ideo iniquius Deus eam legem patietur violari. Tertiò vt timeamus ne de Dei bonitate fidamus, ad peccandum, & mittendum nos deorsum, non accurret Deus, nisi mera sua misericordia, ad hunc qui se præcipitat eruendum. Sed multa iam sunt de hac tentatione deducta, ad tertiam accedamus.

Assumpsit eum in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna mundi. Video, non esse facilè intelligere veritatem huius tentationis. Sed si diligenter verba D. Lucæ expendamus fieri forsan poterit, vt veritatem assequamur. Dicit igitur, Ostendit illi omnia regna orbis terræ, in momento temporis. Si in momento: non igitur digito ostendebat, aut Romam, Bizantium, Athenas, aut Corynthum. Hoc enim in momento temporis fieri non poterat. Imò nec exiguam partem mundi, & eius gloriam in momento poterat explicare. Quod igitur animo meo insedit, id est, quòd ducto domino in montem excelsum: arte magica, & præstigijs incantatorum, circum montem, & in eo spacio amplissimo, quod è monte perspiciebatur: factæ sunt vrbes opulentæ: prouinciæ, regna. Et iuxta Christum monstratæ sunt thesaurorum infinitæ moles: Auri, argenti, margaritarum, eboris, & rerum quas mundus amat. Hæc visio in momento facta est, non quòd eo momento quo cœpit, disparuerit: minimè. Sed orta fuit ea maiestas in puncto, durauit porrò, quo tempore durauit tentatio intellige tamen nihil dæmonem, in Christi phantasia operatum.

Dicis, quomodo ostendit omnia regna orbis terræ, si solùm ostendit regna quædam fictitia, quæ è monte videbantur? Respondeo: quòd sicut non omnia regna vera, è quamuis excelso monte, monstrari poterant: sed quibusdam monstratis dictum est, quod sunt omnia monstrata: ita monstratis fictitiis regnis dictum est, omnia esse demonstrata, vt hæc synechdoche locum pararet mysterio.

Si roges, quis ille mons fuerit è quo monstratæ sunt orbis prouinciæ? Respondeo id non constare. Quidam asserunt, esse montem Phasga, è quo Mosi Deus terram promisNume.21 sionis ostendit: non quidem totam, sed quantùm Mosis visus

ſus attingere poterat, vt intelligas eſſe Scripturæ morem, totum per partem intelligere. Quòd ſi in terra promiſſionis non eſt(iuxta deſertum Hiericho,)mons inſignis & excelſus valde: neceſſe eſt dicere, quòd diabolus viribus & potẽtia arripuerit Chriſtum, & in montem adeò excelſum duxerit: quod mihi probabiliſſimum fit. Scio tamen Saligniacum velle, montem hunc, duobus milliaribus diſtare à fonte Heliſæi, qui propè Hiericho & Galgala currit.

Loquamur nonnihil de moribus, & id primum non prætereamus, tãtæ fuiſſe Chriſtum ſanctitatis, in oculis diaboli: vt non niſi promiſſione omnium regnorum mundi, & totius gloriæ ſuæ, eum flecti poſſe putaret. At nos quam minimo negocio, ad ſui adorationem flexiſſet? certè qui pro vili caſtro nunquam non iniqua bella gerunt, an non hi dæmonem pro oppidulo venerantur?

Secundò aduerte, quòd vt dicebam, non fuerunt vera regna mundi, ea quæ diabolus oſtendit: ſed videbantur. Sanè vt indicaretur, hæc mundi regna, non vera regna eſſe, ſed vmbræ ſimilia. Vapor eſt ad modicum parens regum vita, infirma eſt theſaurorũ poſſeſſio, fugaciſſima honoris conſeruatio. *Iacobi 4*

Tertiò aduerte, quòd licet præſentia bona fugiant velut vmbra: ſed tentatis à dæmone, licet exigua quædam mundi portio oſtendatur, omnia tamen regna oſtenſa eſſe videntur. *Iacobi 13*
Quòd ſi non penetras: intellige nunc tentatum, & allectum alicuius fœminę pulchritudine: breuis ſanè mundi portio eſt illi à dęmone oſtenſa, ſed ille deceptus aſſerit ſe fœminã illã, ſuper omnia regna mundi ęſtimare: & optare ſe magis illius amplexus, quã omnes mũdi opes. Idẽ perſpicies de ambiente honorẽ, & diuitias. Nos igitur dęmõ decipit, quibus ſi mundi particulam oſtendat, (ſi allicimur ad eam & inflammamur) non pars mũdi vilis, ſed totus mũdus conſpectus eſſe videtur.

Quartò libet admonere, iuxta Apoſtolum, coram ventre multos procidere, rurſum & coram pecuniis. Iam qui pecunias, aut ventrẽ adorat, diabolũ in ventre & nummis adorat. Fieri enim nequit, quin aut Deum, aut diabolum adoremus. *Philip. 3* *Epheſ. 5*

Quintò illud attende: quòd diabolus in montem excelſum aſcendit, cùm primum conditus eſt: aſcendit enim ſuper latera Aquilonis, & inde proſpexit, non omnia regna mundi: ſed proſpexit, ſe, multo quam mundi regna pretioſiorem. Adorauit ille miſer ſe, procidit ante ſe, imò ſub ſe, quod fecit ille ſibi, fieri contendit à nobis. *Iſaia 14*

Sextò

Sextò nunc mecum cogita: Christus eodem modo tractat Christianos, quo eos diabolus tentat: assumit enim Christianum Christus in montem excelsum valdè, id est, in Christianam religionem, de qua Esaias dixit: Erit mons domus domini in vertice montium. Ac si dicat, Domus domini erit mons excelsus valdè. Ex hoc monte ostẽdit Christianis omnia regna mundi, & gloria eorum, licèt dispariter ac dæmõ. Nam dæmon ostendit quasi magnifica: Christus quasi vilia, & quæ cœlestibus collata nihil sint. Dæmon mẽdaciter promittit, se daturum hæc omnia, ei qui se adorauerit: at Christus veraciter promittit eadem se daturum, & ita reuera dabit: dictum enim est, Amen dico vobis, super omnia bona sua cõstituet eũ. Et Paulus, Omnia, inquit, vestra sunt, siue mors, siue vita, siue mundus. & alibi. Nihil habẽtes, sed omnia possidentes. & Dominus, inquit, Beati mites: quia ipsi possidebũt terram. Sed parum est possidere terram, iis quibus promittitur cœlum. At sicut diabolus non dat regna, nisi iis qui eum adorant, & coram illo procidũt: ita & Christus non promittit regna terrena, nec cœlestia, nisi corã se prostratis. Omne enim iudicium dedit Pater Filio, vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Igitur sicut necesse est corã Patre procidere: ita & coram Filio. Sed ô rem dictu incredibilem, quãta res est, quamq; magnifica coram Christo procidere? est enim super omnes res exaltari: & contrà, quam turpis res est, coram dæmone cadere? cadere, scilicet, coram illo, qui sub omnibus rebus cecidit.

Isaiæ 2

Lucæ 12

1. Cor. 3

2. Cor. 6

Matt. 5

Ioan. 5

Septimò expende, tantum esse valorem diuitiarum apud homines, tamq; illos eas colere: vt nihil aliud Christus diuitiis contra posuerit, quàm dominum Deum tuum adorabis. Ac si dicat, O homo etiam si auri te splendor alliciat, vt illũ adores: at cogita adorationem soli domino eiq; Deo, & tuo, deberi. At qui homo nec hac ratione mouetur, tanta est auri potentia, vt cõtra eã apud mortales vix Deus sufficere quæat.

Octauò cogita, non adeò falsum dixisse diabolum, cum dixit. Hęc omnia regna mihi tradita sunt. Sanè Adam rex omnium erat cõstitutus si ipse se diabolo tradidit, an non & tradidit simul omnia sua? qui enim ius habet in regem, habet & in eius regnum. Iam adeò pauci sunt in mundo reges iusti ac pij: imò adeò est difficile regem sanctum esse, vt confidenter dicere diabolus audeat: omnia regna mihi tradita sunt. quia ferè omnes (paucis exceptis) reges mei sunt, & se mihi illi tradide

Gen. 1

diderũt. Age numera mihi pios reges, planè paucos reperies. Et quos inuenies, non sine labe reperies. Huic tẽtationi non consentit dominus. At Domine si tu non adoraueris diabolum: non deerit ex tuis qui adoret. Adorabit & Iudas tuus ille dispensator, non propter regna: sed propter triginta argenteos, quibus vendet te. *Ioan.12* *Matt.26*

Non libet tamen præterire illud: *Omnia mihi tradita sunt, & mea sunt, & cui volo do illa.* Qua fronte audet diabolus dicere: Omnia hæc mea sunt? certè non admodum sine causa, nam Dominus dicit. Venit princeps mundi huius. Si diabolus est princeps mundi, suus ergo est mundus. & rursum, dominus dixit. Cùm fortis armatus custodit atriũ suum: atriũ hoc, aliud non est, quam seculũ hoc. Est igitur seculum atriũ diaboli. Nec Paulus veretur dæmones vocare principatus & potestates aëris huius. & alibi: In quibus, inquit, Deus huius seculi excæcauit corda eorum. Vide iam nunc Lector, quantam iniuriam irrogamus creatori, nos mundani & seculares: quorum vicio, quod Dei est diabolo tribuitur. Ergo peccatum exhæredat Deum (si ita loqui fas est) possessione sua, & diabolum velut hæredem alienæ hæreditatis constituit. *Ioan.14* *Luc.11* *Ephes.6* *2.Cor.4*

Iam illud, *Cui volo do illa*, nescio an mendacium fuerit. Certè apud me satis constat, si permitteretur dæmon, auferret à quibus vellet. Vt exemplo fuit Iob à quo omnia bona abstulit: daret verò cui vellet, tot enim sunt eius artes & technæ, vt facilè ditaret quos vellet. *Iob.1*

Sed audiamus quid respondeat Dominus: *Vade inquit retro Satan.* Elegantissimo vocabulo sanè, vocauit eum Satanam: certè proprium Dei & Christi munus est fauere hominibus, & ea omnia remedia adhibere quibus homo saluetur. Huic instituto, quia totis viribus diabolus obstare contendit, ideo rectissime aduersarius Dei, & hominum dictus est. Sed subit me admiratio, quòd Deus patiatur dęmonem sibi aduersari. Quis enim ferat tanto tempore, seruum habere, sanctis domini conatibus obsistentem? Sed qui hominis causa mori voluit: eiusdem causa suffert habere contrarium. ô igitur negocium hominis admirabile? ô hominis vita stupenda, super qua tota cœli machina, ex vna parte certat ad salutem: & ex altera, tota inferni expeditio cõtendit ad perditionem.

Huic igitur aduersario & Satanæ dicit Dominus, Vade retrò. Ac si dixisset, Hactenus permissus tibi sum, fecistique in me, iuxtà arbitratum tuum: iam expleta est omnis tentatio,

tio,iam non tibi permittor, nihil habebis in me,donec dies
Zacha.3 passionis veniat. De qua dictum est,quòd Satanas erat à dex-
Luca 22 tris Iesu, magni sacerdotis, quia tunc data est potestas tenebris vt irruerent in Iesum: & eum vincendo,vincerentur.Vade inquit Dominus retrò quo verbo factũ est,vt diabolus qui anterior erat in tẽtatione,iã fieret posterior. Tantumq; esset discriminis inter tentatorẽ post hoc,& ante hoc verbũ quantum est inter eum qui viatori ex parte anteriori aduersatur, & eum qui ex parte posteriori viam impedire contendit.

Et nota diligenter, quòd ad duas priores tentationes,solo verbo Scripturæ respondit. At cum per locum excelsum,regnum & diuitias tẽtamur, hîc non verba Scripturæ sola sufficiunt.Conandum est,vt diabolus abeat retrò,cum suis opibus & regnis:itaq; Reges & principes,quibus locus sublimis & opes,sunt tentationis occasio,Deum solum ante oculos habeant,nihil diabolicũ, nihilq; terrenũ patiãtur corã habere: sed hæc retro sint. Si hæc difficilia esse conquereris,scito quod di-
Matt.19 uites difficile regnum Dei introibunt. Addit verò Dominus *Dominum Deum tuum adorabis & illi soli seruies.* Vbi causas adhibuit,curDeus esset adorandus & solus colendus. Primũ, quia Dominus est. Secundò quia Deus. Tertiò quia tuus. Primum quia Dominus, id est, abyssus omnium bonorum : qui licet nihil haberet iuris, & imperij super te, hoc solo quod pulcherrimus,potentissimus & optimus est, sibi soli adorationẽ reseruat & cultũ. Sed secundò Deus est,i.imperator & iudex, qui hanc legẽ,qua solus vult adorari,constabiliuit: gloriam æternã obedientibus, infernũ æternũ repugnãtibus promittens. Et tertiò tuus, quia adeò bonus est, vt quantus quantus est, tuus esse velit, in tuos ruat amores. quis est nisi stupidus, qui alium amare,nedum adorare & colere cogitet?

At dices: Soli ne Deo seruiam? Non parentibus,non prælatis,non demũ aliis maioribus? Imò verò Deo seruies & aliis: sed sicut qui Regi ministrat,ministrat & iis quibus rex ministrare iubet:& licet solius Regis minister dicatur,eius tamẽ iussu,minister est domesticorum regis: ita qui Deo soli ministrat,ministrabit & iis quibus Deus ministrari voluerit.

Secundò fateor,quòd seruitus naturalis aliis seruit:at seruitus Christiana nulli seruit,nisi Deo,nam si aliis seruit, non
Ephe.6 illis,sed Domino in illis seruit. Paulus iubet seruis,vt seruiãt dominis suis:non vt hominibus,sed vt Domino. Ideo enim Dominus nos omnes in se imbibit:vt qui seruiret, & adoraret

ret hominem,non se hominem sed Deum colere sentiret.

Tertiò fateor,quòd Christiani aliis seruiunt:sed suum seruire,nõ est seruire,sed imperare,& regnare.qui enim maior est inter vos,is ministret.est igitur regnare seruire. *Luce 22*

Quartò: textus non dicit, Deum tuum adorabis,& nulli alij seruies inter tuos.Sed nulli alij Deo serues, hunc Deum tantum adora, ex hominibus quem velis adora, & cui velis serui. Pluralitas igitur deorum ibi prohibetur, non seruitus humana: nos igitur ne simul cum Christo, nummos habeamus in deos, non meretricem, nec aliud, quod sanæ doctrinæ repugnet. *Hebr.1*

Et ecce accesserunt Angeli. Verè Angeli sunt spiritus, qui adeò citò veniunt quo venire volunt: & veniunt videre rem grandem,quam credere natura non poterat, videlicet, quòd caro totum deuicerit infernum. quòd caro omnes dæmonũ superauerit artes,quodq́; caro deiecerit diabolum,quem vix tota Angelorum curia vincere potuerat.

Secundò veniunt, vt si purissimos Domini oculos dæmonum præsentia afflixerat,Angelorum ministeria,& pulcherrimus aspectus recrearent. Siq́ tædium habuerat Christus dæmones aspiciens hilaritatem cõciperet Angelos spectans.

Tertiò veniunt:vt intelligamus Christum sua perfecta victoria meruisse,his qui dæmonem perfectè superarint: quod Angelos corporalibus oculis aspicerent,eorumq́; ministerio fruerẽtur. Sanè non vincimus dæmonem perfectè,non eum ex toto relinquimus. Si recreamur, superbimus, si humiliamur,tepescimus,si confidimus,vanescimus:nemo demũ est, qui non aliquo vitio teneatur,& ita nemo est,qui dæmonem vincat ex toto, & ideo rari sunt, qui angelos videant, & eorum ministeria recipiant.

Quartò veniunt: quia adeò charam habent Dei gloriam & honorem:vt videntes Deum in homine triumphare,continere se non possint: quin veniant videre,eum in quo Deus de hoste tulit triumphum.

Quintò: tam fuit Angelis dulce, tamq́; iucundum olim vicisse dæmones:vt quoties nunc vident hominem fuisse victorem, putent se etiam vicisse:iungantq́; se victoribus,velut pariter & ipsi victores.

Sextò:adeò nostram sanctissimi illi spiritus depereunt salutem,adeò vehementer amant:vt cũ viderint nos pugnasse, & vicisse, in manibus suis exilientes tollant nos, exultent & *Psal.90*

iubilo

iubilo impleantur.

Septimò: specialiter in Christo victore exultarunt. quia sicut Adam à dæmone victo victi omnes sumus: & ita Angeli
Gen.3 facti sunt, velut hostes generis humani peccantis. (propterea enim armati sunt romphea flammanti, quasi cum hominibus pugnaturi) ita cum Christus vicit, vicimus nos omnes in ipso. Ablatum ergo odium est contra subactos, & in signũ reconciliationis, hi qui rompheã igneam contra nos in Adã strinxerant, ministeria sua spontè nobis offerunt in Christo.

Accesserunt igitur Angeli & ministrabãt ei: non dixit in quo ministrabant. Primum vt intelligant victores, quòd in omnibus necessariis & opportunis sentiẽt angelicum ministerium. Secundò credo quòd Angeli ministrarunt Christo abducentes eum à pinnaculo templi. (hæc enim fuit postrema tentatio) & deducentes eum in locum planum & amœnum, ibi forsan cibos ei ministrarunt? Ac demum in suam ciuitatem Nazareth reduxerunt.

Cùm autem audisset Iesus quòd Ioãnes. Multa figurasse Ioannem, memor sum me dixisse, suprà, c.3. Ex quibus tria præcipua sunt. Primum significat Ioannes totum statum legis, vt Augustinus fuit autor. ex hac significatiõe primus oritur sensus, quòd toto statu legis tradito sub manu Herodis regis, sci licet gẽtilis, cœpit Christus munus suum peragere. Ita enim locus ille protritus clamat: Non auferetur sceptrũ de Iuda,
Gen.49 donec mittendus veniat. at cùm Ioannes incarceratur, occidendus sub manu Herodis alieni regis: significatur status legis iam ligatus. & breui à gẽtilitate occidendus. Cùm igitur hic status legis carceres ingreditur: Christus velut sponsus è
Psal.18 thalamo egreditur: quia necesse fuit vt incarcerata lege, & dignitate pontificali, simul & dignitate ciuili (incarceratis,
Hebr.7 scilicet, & morituris) legis etiam & Sacerdotij translatio fieret. Sicque transferretur è Iudæa in Galilæam: è Ioanne in Christum, è legis statu in gratiæ misericordiam.

Secundò si Ioãnes significet gratiam, miserabile dictu est, quam erat Dei gratia, ante Christi prædicationem, in carceres coniecta. Certum est ex Paulo, quòd peccatores veritatem
Rom.1 Dei in iniustitia detinent, id est Deus ipse peccatoribus ostendit veritatem, & virtutem: nec ostẽdit modò sed etiam efficit: vt ipsa veritas acriter eos impellat, excitet, & vellicet.
2.Thes.2 (vt enim diabolus mittit in homines operationem erroris: ita & Deus operationem & efficaciã veritatis & gratiæ) hanc

gratiæ

gratiæ, vim efficaciam & impulsum (magno suo malo) peccatores in sua iniustitia, velut equum currere gestientem, vinculis cohibent: talis erat rerum facies ante Christi publicam prædicationem. veritas, virtúsque Dei (quàm Deus ab hominis ortu, & post liberi vsum arbitrij, hominibus infundit) in carceres iniustitiæ coniecta erant; erat ergo in carcere Ioannes, non potuit verò, pius ille Dominus gemitus compeditorum contẽnere, venit igitur soluere compeditos, filiósque interemptorum. *Psal. 101* *Psal. 145*

Tertiò si Ioannes omnium hominum gerat vicem. (siquidem quid habemus quod non acceperimus? Gratia enim Dei, sumus, quod sumus.) significabitur, quod quo tempore Dominus publicè cœpit prædicare, eo omnes homines traditi erant seculari, nõ spirituali potestati: erant sub iugo impiissimi Pharaonis, sub sceptro exactoris rigidissimi, sub imperio Nabuchodonosor: demum erant sub imperio principis mundi, & principis tenebrarum harum. An verò non erat decentissimum, Christum tunc maximè occurrere labenti seculo, cùm fortis armatus pacatius possidebat atriũ suum? Rectè ergo dicitur, cùm Ioannes traditur vinculis, tũc ostensum esse, quòd verbum Dei non erat alligatum. Sed quid est, quod dicitur: *Secessit in Galilæam, & relicta Nazareth habitauit in Capernaum, ciuitate maritima in finibus Zabulon.* Vbi quatuor occurrunt consideranda. Prius cur secessit in Galilæam, relicta Iudæa? Huius prior causa est, vt iam vel ex tunc significaret, Iudæam deserendam: gentes verò (quibus maximè habitabatur Galilæa) recipiendas. Altera causa fuit, quia vehementer indoluit Dominus, suum præconem, Baptistam, & paranymphum, in Iudæa incarcerari, & tam malè tractari: licet enim multas tribulationes patiatur Dominus super iustos suos venire, non tamen gaudet de eorum dolore, sed se tangi in pupillis asseuerat. Igitur Iudæam tanti facinoris receptricem deserit, venítque in Galilæam. Tertia causa; quia vt iam dictum est, voluebatur Lex, Sacerdotium, & principatus è Iudæis in Gẽtes, ideo meritò discedit Dominus in Galilæam, quæ reuolutionem & transmigrationem significat. *1. Cor. 15* *1. Cor 4* *Isaie 9* *Ephes. 5* *Luca 11* *2. Timo. 2* *Zacha. 2*

Sequitur verò. Secũda cõsideratio: Quid causæ est, quod veniens Galilæam, relinquit Nazareth, quæ puerum aluit? An non erat dignũ eam primò prædicatione honorari, quæ primò vitales auras Christo cõcesserat? Respõdeo. Imò verò, fugienda fuit Nazareth, ne in negocio Euangelico terra ali-

quid iuris putet habere: vt enim Dominus interpellãti, quòd
Matt. 12 eius mater ac fratres adessent, respondit: Qui sunt fratres mei? Et Virgini sacræ vinũ in nuptiis petenti respõdit: Quid
Ioan. 2 mihi & tibi mulier? Nihil seculum habet iuris in Euãgelico ministerio: ita Nazarethæ expostulãti, Cur non publica prædicatio in se incepta est? Respõsum putet: Quid mihi & tibi?

Secundò notatur, Prædicatorẽ Euangelicum, qui publicè prædicaturus est, non florentem requiri (florens enim explicatur Nazareth) sed maturum: non adolescentem in virtutibus, & doctrina, sed grauem & planè virum. Apostolus Ti-
1. Timo. 4 motheo dicit: Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, &c. Ac si diceret: Licèt ætate florens sis, grauem tamen te exhibeto, ne contemnaris. Quòd si roges quàm grauem? Id tantulum, vt exemplum sis fidelium. Planè nihil poterat maius requiri.

Tertiò notatur: Quòd Christus habitãs in Nazareth, fuit flos habitans in florente. (vt suprà in fine cap. 2. dictum est.) At homines non expetunt flores, sed requirunt florum fructus. Vt ergo Dominus ostendat se non iam florem solum esse sed expectatos tantis temporibus fructus, iam se proferre, ideo relinquit floridam Nazareth: pulcher igitur Dominus in Nazareth, sed pulcher, vtilis & suauis relicta Naza-
Cantic. 7 reth. In Canticis dicitur, Videamus, si vinea nostra floruit (addit) & si flores dederunt fructus. Quid enim prodest florere, sine fructu? Igitur Dominus ne videatur incassum orasse, in cassum laborasse, dum in Nazareth nutriebatur: flores orationis & cõtemplationis iam maturuisse, & in fructus prorupisse demonstrat.

Sed vrget tertia consideratio: cur venit in Capernaum, ciuitatem maritimam? Certè ciuitates maritimæ, eæ sunt quæ maximè virorum & sanctitate, & doctrina egent: cùm enim ad eas, merces ex alienis regionibus comportentur simul cum mercibus comportãtur & mores exteri ergo mores. mores patrios (si qui boni sunt) corrumpunt: nullæ igitur ciuitates corruptiores, (sicut nec ditiores,) quàm maritimæ.
Matt. 11 Ideo Dominus exclamat: Et tu Capernaum, vsque ad cœlum (videlicet ex opulentia) exaltaris, sed vsque ad infernum (propter perditos tuos mores) detraheris.

Sed quarta consideratio est: cur tam diligenter ea vrbs describatur? Nomen, scilicet Capernaum: conditio, scilicet

maritima,

maritima, situs scilicet in finibus Zabulō, & Nephthali? Respondeo, quòd iudicio meo, in orbe toto, aut certè in iudeorum principatu, nulla terra corruptior erat, quam Zabulonis & Nephthali, & in his tribubus, corruptissima ciuitas erat Capernaum. Coniecturę quæ me ad id mouent, hæ sunt. certum est hanc terram plenā fuisse gentilibus, à paucis enim Iudæis tribus illæ incolebātur: & ij ipsi Iudæi tribuum illarum habitatores, cum gentilibus, nec Deum verū vnicè colebant, nec idola sectabantur solùm, sed partim credebant in Deum, partim sequebātur idola. id vero scelus est summum. est enim apostasia & hæresis, post Deum verum semel admissum, alios deos colere. & est summa Dei iniuria, eum inter cęteros deos cōputare. aut certè tam malignè de Deo sentire, vt ipse sine reliquis diis non sufficere credatur. Erat ergo, illa regio, hominum hæreticorum. Porrò cum eadem regio proxima sit mari, & Iordani: necesse erat, corruptissimus moribus esse. Abundabat ergo misera illa terra delictis, iisque summis. Hæc demum fuit causa cur Christus in tribubus illis, primū publicè voluerit prædicare. vt videlicet: vbi abundauit delictum, super abundaret & gratia. vtque verè Christi prædicatio esset ex gratia: nō ex meritis eorum quibus prædicabat. Et amor Dei erga homines micantissimus, ibi maiorem haberet laudem, vbi eum minus homines promerebantur. Quis verò non amet, & ardeat Deum tam amātem: qui ibi amare non horret, vbi minus amari se sentit? Quod iam erit pectus, peccatis adeo squallens & horridū: quod de Dei misericordia desperet, vbi videt Deum sordes illas minime horruisse? Rectè igitur in Capernaum, & Galilæa, prouincia longe perditissima, Christus primum remedij sui diuitias ostendere cœpit. Vnde Zabulon significat habitatorem. Nephthali peruersum. In ipsis nominibus ergo, Dominus charitatis suæ flammas demonstrauit. Longè enim debet esse nomen, & res habitatoris ab homine, qui viatoris & rem & nomen habere debet dictū enim est: ve habitantibus in terra. ac si dicat: Væh Zabuloni. Cui igitur Apocalypsis intonauit, Vah illi Dominus amoris sui ignem detexit. Iam si Nephthali significat peruersum, & Dominus odit omnes operantes iniquitatem (neque enim est Deus volens iniquitatem) an non summè magnificus fuit, inter peruersos & iniquos suos spargens amores?

Roma. 8

Apocal. 8

Psal. 5

Sed ne fatigeris Lector audiēs cur tam minutim dictum

sit quòd Dominus prædicauerit primum in terra Zabulon,
Genes. 49 & Nephtali: dicitur enim Genesis 49. Nephtali, ceruus emissus dans eloquia pulchritudinis quasi dicat. In Nephtali repertus est ceruus ille, è cœlo demissus (Christus enim cerua
Psal. 21 est matutina) qui ceruus non eloquia daret terribilia, sicut
Psal. 75 olim solebat Deus. dictum enim erat quòd Deus erat terribilis, auferens spiritum principum. terribilis apud reges terræ. at nunc non eloquia dat timoris: sed eloquia pulcherrima scilicet Euãgelij, gratiæ, regni. pacis. Rursum Deutero-
Deute. 33 nom. 33. Cum Moses benedicit vniuersis tribubus, Zabuloni dicit: lætare in exitu tuo & Nephtali, abũdantia perfruetur, & plenus erit benedictionibus Domini, mare & meridiẽ possidebit. Prophetia vtráque impletur cum prædicat in his tribubus Dominus. Tũc enim Zabulonis homines ad Christum conuersi, lætati sunt. sicut in Actis dicitur, de conuersis
Actor. 8 in Samaria, à Philippo. quòd factum est gaudium magnum in ciuitate Samariæ: ita & lætati sunt viri tribus Zabulonis: maximè qui in exitu & finibus habitabant, iuxta mare. Tũc Nephtalini homines abundantia pleni fuerunt prædicationis, sanitatum & gratiarum. vt igitur has prophetias impleret Dominus in his ciuitatibus, & tribubus prædicauit.

Occurrit tamen longe difficilior cogitatio, ex Matthæo dicente: prædicasse Dominum in hac regione, *vt impleretur*
Isaiæ 9 *dictum Isaiæ scilicet, Primo tempore alleuiata est. &c.* Quæ verba authores volunt ad deuastationes eius regionis referri, non ad Christi. in ea prædicationem. Ego verò tenacissimè hæreo verbis Matthæi. Et credo hunc esse natiuum huius loci sensum: Primo tempore, sub Dauide & Salomone, leuis facta est regio Zabulonis & Nephtali: quia colebatur in ea Dominus,
Psal. 4 erantque in ea viri pij, qui non erant graui corde, diligentes mendacium, & quærentes vanitatem. At nouissimo tempo-
Galat. 4 re, in plenitudine seculorum, cum iam erat moritura lex, & legalia: tunc regio illa aggrauata est. Quæris quomodo aggrauata est? Certè, quia populus ambulabat in tenebris, neque id modo, sed in vmbra mortis. Et quia hæc penetrare, vehementer aperit hominibus, Dei sui dignationem, ideo patienter feres me lector huic loco diutius hærentem.

Quid igitur est populum ambulare in tenebris, & sedere in vmbra mortis? Principio hominum vita, quæ secularis est, id primum tractat, versat, atque reuersat, vt fœlicitatem temporalem assequatur, licet technis, & malis artibus eam sibi

ſibi comparet: hoc igitur moueri, conari, contẽdere vt opes habeant, etiam iniuſtè, hoc eſt ambulare in tenebris. Cum verò fœlicitatem ſecularem quis nactus eſt, etiam iniuſtè, ſi ſibi iam quieſcit, ſi dicit animæ ſuæ vt quieſcat (habet enim *Luce 12* bona in multos annos parata,) hoc eſt, ſedere in vmbra mortis: fœlicitas enim ſecularis lux videtur eſſe. at quia lux eſt maligna, & obſcura, & ad miſerias perducens (vt Iacobus *Iacobi 5* dicit) ideo vmbra mortis eſt. Is ergo erat ſtatus gentis illarum tribuum. Toti inhiabant opibus acquirendis, aut eis, licet iniuſtus, poſſidendis nihil erat ibi de Deo.

Secundò & profundius: is qui malè quidem facit, ſed dolet, pungitur, & male factorum conſcientia triſtatur, is in tenebris eſt: ſed nondum ſedit, ambulat adhuc. Porrò qui læ- *Prouer. 2* tatur cum malè fecerit, is iam in vmbra mortis ſedet: Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum, nec ſtetit, nec ſe *Pſal. 1* dit. ô verò vere miſerum qui in via peccati ſtetit, aut iam in ea ſedet. At tales erant tribus illæ: quidam enim illorum ambulabant in peccatis ſuis, bona verò pars iam ſedebat in eis: & hoc ſedere in peccatis, planè eſt mortis vmbra & inferni: qui enim compungitur cum peccat, vmbram vitæ habet: at qui in profundum malorum venit, & contemnit, is in vm- *Prou. 18* bra inferni eſt, vbi nunquam verè de peccatis dolent qui peccarunt.

Tertiò: Sicut apud Deum eſt fons vitæ, ex qua vita deriuatur ad nos: non vita lucens, ſed vmbra quædam vitæ: nec *Pſal. 35* enim terra noſtra, eſt terra viuentium: ſed eorum qui vmbrã *Pſal. 141* & imaginem vitæ habent. Deriuatur igitur ex illa vita plena, vita quædam diminuta: ita vt cum vita illa, quandam cõtinuationem videatur habere, & vnam reddere vitam: ita in principe dæmoniorum, qui eſt princeps tenebrarum, fons *Epheſ. 6* eſt obſcuritatis & vmbræ. ex qua vmbra mortis velut deriuatur in peccatores. idque maximè fit, cum ſecuros nos in peccatis facit. Populus igitur ille Zabolonius habitabat in vmbra principis dæmoniorum, nihil habẽs cum cœlo commune: nihil illi cum vita participatus.

Quartò: Non eſt hominum ambulare in tenebris dictum enim eſt: Poſuiſti tenebras: & facta eſt nox: in ipſa pertranſi- *Pſal. 103* bunt omnes beſtiæ ſyluæ. ortus eſt Sol: & exhibit homo ad operationem ſuam: Cùm ergo hîc dicitur, quòd populus Galilææ ambulabat in tenebris, quid aliud intelligis, niſi populum beſtialiter viuentem, non humanè?

Isaiæ 28 Quintò: Dicitur apud Isaiam: Fecimus pactum cum inferno, flagellum inundans cùm transierit non veniet super nos: quia posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus. Iam qui pactum cum inferno facit, & mendacio vult protegi: is planè ambulat in vmbra mortis. Sicut
Psal. 19 enim ambulare in vmbra alarum Dei, est, eius præsidio, & fauore protegi: ita & præsidio inferni, & mendacio protegi, est in vmbra inferni & mortis, & mendacij ambulare. Igitur qui cœlo renunciarunt, qui Deo, Vale dixerunt. quibus non displicet infernus, ij in tenebris & vmbra mortis ambulant. Vide igitur vbi prædicauerit primò Christus: vbi regnabat infernus, vbi omnino erat obliuio cœli, vbi dixerat insipiens:
Psalm. 13 Non est Deus. Vbi verba oris eius iniquitas & dolus, noluit-
Psalm. 35 que intelligere vt bene ageret. Denique sicut natura parti occurrit infirmiori: & sicut nos ignobilioribus partibus no-
1. Cor. 12 stris abundantiorem honorem circundamus: ita placuit illi, qui fons est omnis pietatis, Solem suum ostenderet regioni tenebricosiori: & luce sua illustrare, & viuificare eum locum, vbi minor vitæ & lucis erat spes.

Ioan. 1 Dices: Annon verum est, quòd Christus est lux quæ illuminat omnem hominem: quid igitur grande fuit, quòd illuminarit Galilæos? Aduerte obsecro te: non dicit populum qui ambulabat in tenebris illuminatum. sed dicit: Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem: & non solum lucem, sed & lucem magnã. nec dicit: Habitãtibus in regione mortis lux orta est sed lux orta est eis. Itáque genti illi nõ solùm sufficienter, sed etiam efficaciter lux orta est, non in gentis iudicium, & condẽnationem: sed ædificationem & salutem. Vidit ergo populus fœtẽtem, vbi iacebat locum: vidit imminens, in quo erat, periculum: vidit sordẽtes, quibus sordebat, culpas: idque lucis magnæ sibi exortæ, beneficio. Planè im-
Sapient. 5 pij in inferno dicent, viam iustitiæ ignorauimus, & sol iustitiæ non fulsit nobis: planè Sol fulsit, sed non eis, id est, non in eorum commodum. Sed tempus est ex hoc loco quamuis amœno, discedere.

Exinde cœpit I E S V S *prædicare.* Vide obsecro: illustrauit Christus sua natiuitate ignobilem Bethlehem: (erat enim
Michee 5 minima in principibus Iuda,) sua fuga, perditissimam Ægy-
Ioan. 1 ptum: sua habitatione, vilem Nazaretham, (quia à Nazareth nihil ferè boni est.) Sua tentatione desertum, sua prim prædicatione corruptissimam Capernaum. Audiamus iam

quid hic prædicarit, Pœnitentiam, inquit, agite. Idem prædicandi initium quod & Ioannis, vt notaretur, Christum nihil præteriturum à lege. Ioannes enim legis vicem gerit: non ergo à lege præteribit iota vnũ. Siquidẽ idem Christus prædicat, quod lex prædicabat. Secundò: Sed longe differenter. Lex enim docet, quod vt fiat, non adiuuat Christus docet facere, & dat facere: ipse enim est qui dat velle & perficere pro bona voluntate. Igitur Ioannes prędicat pœnitentiã, sed nõ dat auditoribus pœnitẽtiã. Si verò Christus prædicat, dat quod prędicat. Tertiò: Fecit ergo Christus cum Ioanne, vt alij opifices, qui in eadem materia, suæ artis ostendunt excessum. Fecit quidam ex cera vel ligno pulchram imaginem, sed mortuam: venit maior artifex, ex eadem materia imaginem facit viuentem: annon excelsio opifex? Quartò: Docuit etiam Christus hac sua prædicatione, qualis debet esse prædicatoris prædicatio: maximè vbi populus est corruptus, cui prædicaturus est: pœnitentiam agite. nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas. Quintò: Quòd verò Dominus addidit: Appropinquauit in vos regnum cœlorum: quadamtenus experiebantur ita esse, qui ipsum audiebant. videbant enim hominum perditorum conuersiones, videbant vitæ præteritæ mutationem: afflari se, certè sentiebant, nouo quodam spiritu: prædicatoris vim & potestatem nouam admirabantur: videbant conuersos vitam eam viuere, quæ per similis esset vitæ cœlesti. an non id erat appropinquans regnum ferè videre? Sextò: Sed attende, non dicit: Rogate, vt Deus det vobis pœnitentiam. Sed facite quia iam Deus præsto est pulsans & clamans & faciens vt agatis pœnitentiam.

Matth. 5
Philip. 2
Ierem. 4
Matth. 7
Apocal. 3

Ambulans Iesus iuxta mare. Quid mirum si ambulans iuxta mare, misereatur maris: cùm ipse sit sumptus de mari? 3. Regnũ 18. dicitur, quòd vidit seruus Eliæ nubeculam, velut vestigium hominis, ascendentem è mari, quæ nubecula tantum aquæ dedit, vt ipse Elias dixerit Iunge currus, sonus enim grandis pluuiæ est: quâ pluuia ablata est fames, quæ terram oppresserat. Nubecula vt vestigium hominis, Christus est. Vestigium hominis in ea est: quia quod fortis videtur, homo est. licet qui non videbatur esset Deus. Nec nubes leuis tantũ effudit aquæ, id est. venerandæ doctrinæ, vt famẽ verbi, quæ terrã oppresserat, abstulerit. At nubes hæc sumpta est de mari, nostræ humanitatis. quid verò mirũ si ambulans iuxta nos, si appropinquans nobis, nostri maris misereatur?

Amos. 8

Sed nota secundò: quantùm est, oculis res contueri? ambulans & circumiens, & circumspiciens mare, maris miseriis tangitur: videlicet quia Prælati oculis suis suos debent lustrare, vt videant eas afflictiones, quas nisi vidissent, nec credere potuissent.

Et tertiò nota, quòd non vnum tantum maris locum, Dominus aspexit: sed ambulans, inquit, circa mare, ne delicatuli sint Prælati, in suorum visitatione.

Quartò nota: quàm efferuebant Domini viscera, quàm ardebat pectus, cùm iuxta mare ambulabat! Videbat pisces lætos delectari sub aquis, ac proinde homines lætos in suis tenebris & peccatis delectari: videbat pisces huc illuc exilire, motari, circumagi: quasi illis, illic summa essent negocia, cùm tamen tota illa iactatio nihil vtilitatis apportet: ita videbat homines negociosos, non quiescere, non sistere, ac si
Psalm.39 tractantes seculi negocia, aliquid momento sum tractarent, cùm tamen insanias falsas negocientur. Videbat pisces minores escam esse maioribus, maioresque, eos ita vorare ac si nihil vorassent: ita considerabat diuites latère in spelunca
Psalm.9 sua, insidiantes vt rapiant pauperem, & trucident rectos corde. an non hæc sat erãt vt pectus illud, aliô qui blandissimum, emollirent? Ita planè emollierunt, adeò vt ex ipso mari, ipsi mari proferret remedium. id enim significat verbum illud,
Ioan.1 ambulans iuxta mare: non contra, sed iuxta. vt qui apud Deũ erat ab æterno immutabilis, nunc esset iuxta mutabile mare, & ambularet, quod indulgentiæ est. sicut & illud, am-
Genes.3 bulans ad auram post meridiem.

Vidit duos fratres Simonem, qui vocatur Petrus & Andream fratrem eius. Primùm nota, quòd merito Petrus, id est, Summus Pontifex, vocatur Simon, id est, obediens: licet enim summus sit Prælatus: ita vt sit omnibus maior, meminerit tamen, se habere Deum superiorem: cui adeò obediturus sit, vt nihil aliud sit, aut nominetur, quam obediens. Planè reliqui inferiores, ipso nomine obedientiam secum deferunt: quam & ipsa natura inferioribus aduersum maiora demonstrat: & ideo ab inferioribus nihil aliud requiritur, quàm quòd sint Andrææ, id est, viriles ad superiorum capessenda mandata. at à Petro summo summa exigitur obedientia. Et quidem videri poterat, Petrus vt summus, nunquam à calamitatibus attingendus: quódque non
Psal.90 accederet ad eum malum, nec flagellum auderet appro-

pinquare tabernaculo suo: ideóque mollem sibi vitam poterat polliceri. At ex ipso nomine longè diuersi admonetur euentus. Simon inquit, qui vocatur Petrus, ac si dicas saxeus: Si saxum es, intellige quòd in te irruent flumina, & flabunt venti. Vide firmus sis, ne ruina domus magna fiat. *Matth. 7*

Secundò nota: Non vocantur tres fratres, sed tantum duo: videlicet, quia vult Christus quòd Petrus amet vehementissimè suos: at amor minor est inter tres, quàm inter duos ideo enim Paulus optabat omnes cœlibes esse: ne amor qui integer in Deum fluere debet, coniugis communione fit minor. vt ergo summa notetur amicitia, quam Petrus ad subditos habere, debet, ipse eligitur cum fratre, & vnico fratre. *I. Cor. 7*

Tertiò nota: Eligitur Petrus cum Andræa, vt nouerit Petrus (etiam si Papa sit) se fratrem habere, fratrem inquam, non adeò seruum: vnicus est enim omnibus Pater Deus, qui omne pecus Petri pretioso Filij sui sanguine tinxit. *Malac. 2*

Quòd verò dixit: Vidit Petrum & Andræam, mittentes rete in mari: non vacat mysterio. Primum: laborantes Dominus respicit. quid enim (inquit) statis hic tota die ociosi. non facile Deus ocium hominum deuorat Secundò: Non despicit Deus laborantes in sordido munere: non despicit piscatores, imò nescio quid sit, primum quod respexit Dominus, fuit munus planè vile & sordēs, scilicet piscatio. Tertiò: Non dicit, extrahentes rete, aut concludentes pisces: aut vendentes quod expiscauerant. nihil tale: quia Prædicatoris munus, non est extrahere homines è mala sua conuersatione, nec est, multos ad fidem ex infidelitate reuocare: nec est prospicatura præbendas percipere. Sed est, studio & oratione, & recta conuersatione, verba, velut rete in populum coniicere. Deus det incrementū. & sicut non desperat piscator, non prendens quod optat: ita nec desperet prædicator. Quartò Non dicit: vidit Petrum mittentē rete: sed Petrum & Andræam. vt intelligat Papa, quòd non solus ipse rete prædicationis mittere potest in mare: sed eget suorum subditorum subsidio, imò nec decreta Ecclesiastica solus sine fratrum consilio condere debet, nisi præsumptuosus esse velit. ne ergo dicat oculus manibus. aut pedibus: non estis mihi necessarii, sine manibus enim & pedibus quid essent oculi? *Matt. 20* *I. Corin. 3* *I. Cor. 12*

Porrò vbi ait. (*Mittentes rete: erant enim piscatores.*) id primū aduerte: nullum aliud fuisse Petro munus, quam piscatoris. aliòqui non dixisset, Erant piscatores: sed dixisset: Erant sce-

no factores, vel telonarij, vt intelligas nullum aliud munus, institutum, aut desiderium præcipuè debere tangere Prælatum, nisi prędicandi. Spiritus inquit Domini super me, quorsum? Num ad bella gerenda: Num ad cognatos ditandos?
Isaiæ 61 minimè. Sed Euangelizare pauperibus misit me. & Paulus non fert, aliam sibi functionem adscribi, quàm prædicandi.
1. *Corin*. 1 non enim inquit misit me Deus baptizare sed prædicare.

Secundò aduerte, quòd cùm piscatores gens sit planè vilis, planè rudis & ignorantissima: miraculum est cur hanc sibi gentem delegerit Dominus: gentem, quæ velut terra indigna, ad mare exul aufugit? Cur ergo hos delegit Dominus ad summum Pontificatum, ad suum consortium, ad munus prædicatorium, & ad summas cœli sedes? Huius generalis
1. *Corin*. 1 ratio est: Ne glorietur omnis caro coram illo. vt non glorietur Sapiens in sapientia sua, neque diues in diuitiis suis, ne-
Ierem. 9 que fortis in fortitudine sua. Quia Deus ea quæ non sunt elegit, vt ea quæ sunt confundat. vult itaque Deus cor humile:
1. *Corin*. 8 at Sapientia, & diuinæ & genus inflant.

Porrò specialis in Apostolis ratio fuit, quæ habetur 1. Cor. 4. Non in sermone est regnum Dei, sed in virtute. & 1. Corint. 2. Non veni ad vos in sublimitate sermonis, aut in Sapientia verbi. & rursum: sermo meus & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis: sed in doctrina spiritus. Deus igitur in mundum veniens, nouam Rempublicam instruxit: cuius opes & apparamenta, noluit è mundo veteri emendicare, sed quæ è cœlo venirent. quódque id constaret hominibus. Ideo elegit homines, adeò rudes: vt etiam si vellent, non possent aliquid humanarum opum, rei admiscere diuinæ. vt videlicet fideles qui crederent, Deum esse intelligerent, qui in illis hominibus operaretur. Et ideo vnum ex miraculis vitæ Christianæ fuit: quod pauculi homines, viles, rudes, & nihili, colla mundi presserint, iugúmque toti mundo imposuerint, Neque verò Apostoli vocarunt homines ad res faciles & blandas, sed ad difficilimas,
Iudic. 7 vt apertè virtus diuina patêret. Ideo igitur turbæ vacuæ, lagenæ testeæ, homines qui non nupserant rebus humanis.
1. *Corin*. 4 hæc eliguntur ad prælia Dei. Sed habemus, inquit Paulus, thesaurum in vasis fictilibus: vt virtus sit non ex hominibus, sed ex Deo. Ait ergo illis Dominus:

Venite post me. Non dixit, Manete ibi: aut, Abeat quiuis, quò voluerit. Sed venite post me. Si prædicatores esse vos

volo

volo, venite post me, in meam imitationem & sequelam. *Psal. 49*
Aliôqui, quare tu enarras iustitias meas, per os tuum: cum oderis disciplinam, & abiiceris sermones meos retrorsum? Quid verò mirum, si piscatur alios, qui intimè sequitur Christum, & familiarissimè cum eo, cõuersatur? Si mulier fluxum *Matth. 9* sanguinis patiens, solo Christi tactu sanatur, annon magis sanus erit, & sanare alios poterit, qui nihil aliud versat atque reuersat, præter mundi salutem? qui tangit picem, inquinabitur, qui ergo tangit salutem, sanabitur. Venite ergo post me, & faciam vos piscatores hominum. Sanè piscatores nihil *Eccl. 13* ferè habent suum, nisi rete. ô vtinam Prædicatores nihil vellent habere suum, nisi Verbum diuinum, quod esset eorum *Psalm. 1* meditatio, die ac nocte. Pudet enim me, quod Dauid rex, & *Psal. 118* coniugatus, tota die versaret legem Dei: & prædicatores vix dici horam in hac re consumant.

Secundò: Piscatores super excesum lapidem totum diem expectant, vt cadat piscis. Prædicator igitur patienter ferat, si non in rete Domini pisces inciderint.

Tertiò: ferè fit, vt in rete plurima piscium turba cadat nonnunquam. At in his, paucos inuenies grandiores. qui plures sunt, minutuli sunt: ita prædicator nouerit: paucos ex barbatis in suum rete casuros. plebs est quæ Verbum Dei, vt plurimum recipit. quia non multi sapientes neque multi no- *1. Corin. 1* biles, &c. Et Pharisæi dixerunt: Num aliquis ex principibus *Ioann. 7* credidit in eum, sed plebs hæc maledicta est.

Quartò: Machumet & Machumetani, non piscantur, aut extra mare extrahunt, sed potius in mare ingurgitant. Imò nec Mosaica institutio extra mare mundi educebat suos cultores sola vita Christiana. vt quæ cœlestis est & spiritualis piscatores habet, vt mox aperiam.

Quintò: Maximè est adorandus Deus, qui piscandi officium instituit. Quid putas esse piscatorem? Certè alium esse Christum: hoc enim est quod ille dicit: Sicut misit me Pater, *Ioan. 20* & ego mitto vos: me misit cum potestate diuina, vt mortuos & sepultos excitarem ad vitam. ego mitto vos cum eadem potestate, vt sepultos in aquis, educatis ad vitam. Quid putas esse piscatorem? Homo est, qui homines reddit Deos: qui homines è lacunis & cisternis veteribus, profert in aërem cœlestem.

Vbi sextò nota, eam fore debere distantiam hominum & Prælatorũ; quæ est piscium & piscatorũ. Arbitror nunquam

iactum

iactum futurum cassum, cum ita Prædicator homines, vt piscator pisces excesserit.

Septimò: Sed oboritur tibi dubitatio, non rectè Dominũ comparasse Prælatos piscatoribus: nam Prælatus hominem quem conuertit, è morte trahit ad vitam, & è sepulchro in auras vitales: at piscator, piscem è vita perducit ad mortem. non est ergo plena similitudo. Sed attende obsecro: Pisces, & cuncta animalia, non eò condita sunt, vt sibi viuerent: imò equus factus est, vt hominem ferat: bos, vt hominis terram proscindat: perdix, vt hominis appetentiam demulceat. Túncque quodlibet animal fœlicitatem suam nactum est, cum etiam morte sua, suo hero, scilicet homini seruit. Piscis ergo, multò est fœlicior, si manducetur ab homine, licet breuius suam vitam finiat, quam si aliquanto diutius mortem in aqua differat. Vt igitur fœlicitas piscis est, in hominem transformari, morteq; sua, vitâ hominis, (in quem conuersus est) frui: ita fœlicitas hominum est, non sibi in mundo vi-
2.Cor.5 uere: sed Christo, qui pro eis mortuus est. fœlices ergo sunt, quando ab aquis maris extracti, licet moriantur vitæ sensuali, transformati in Christum, vita gaudent diuina. Non
Act.10 igitur conquerantur animalia, quę iubentur à Petro occidi, & manducari. melius enim viuunt in Christo, & Petro, licet mortua, quã viuerẽt in se, quãtũuis viua. Sed progrediamur:

At illi continuò relictis retibus sequuti sunt eum. Si relictis retibus sequuntur, ergo relictis eis instrumentis, quibus vita paratur: igitur reliquerunt genus illud vitæ. Et cùm aliud ignorarent, igitur reliquerunt seipsos: non enim erat Petro in procinctu aliud rete. Iam expende quantum sit: vitę genus (quod tibi ex antiquo parasti,) ad vocem vnam relinquere. Secundò: Sed mirabile est, quod continuò reliquerint, nullo alio expectato. Ita planè. ideo enim serui Dei sunt, sicut An-
Hebr.1 geli. qui citissimi sunt. Ideo spiritus sanctus venit ad modum
Act.2 venti, & ad modum ignis, & in figura linguæ: quibus rebus nihil est mobilius, velocius & facilius. vbi igitur spiritus sanctus venit, facilè mouet: continuò facit relinquere cuncta.
Psal.17 Eleganter dicit Dauid in Christi persona: Populus quem nõ cognoui, seruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. Ac si dicat, Ipso punctò quo audiunt, obediunt. & quidem nõ fuit Domin⁹ huius rei immemor. dixit enim omnis qui audiuit
Ioan.6 à Patre meo, & didiscit. venit ad me. simul inquit ac discit venit ad me. Cuius exemplum Magdalena dedit, quæ licèt lachrym

chrymis, & dolore perfusa: cùm tamen audiuit se à Christo vocari statim venit ad locum, vbi Christus erat. Det Christus, vt vocati, eum cunctis relictis sequamur. Vnde collige, duplices esse Dei vocationes. priores, efficaces: quibus vocati nunquam resistūt, imò cadunt: velut sagittis acutis percussi: nō vbilibet, sed intus in corde. Posteriores sunt communes: quibus quotidie resistimus. De quibus dicitur: Vocaui & renuistis, &c. *Ioan. 11* *Psal. 44* *Prouer. 1*

Quòd verò dicit, Relictis retibus, prædicatores admonet, vt si velint, suum dignè officiū ministrare, cuncta retia, cuncta negocia, quibus res seculares solēt comparari, relinquāt, abiiciant & fugiant: horsum enim tendit illud, quod Dominus iussit: vt irent sine baculo, pera & calceamento, & ideo labia prædicatoris calculo igneo mundantur. & in igneis linguis Spiritus sanctus datur. vt nihil terrenū, humano cordi hæreat, quod eo igne non depuretur: nam scriptū est, eloquia Domini igne examinata, argentum igne purgatum septies. *Matt. 10* *Isaia 6* *Act. 2* *Psal. 11*

Et procedens inde vidit alios duos fratres. Sanè Respublica naturalis hominum, fundata est super Adam, & Eua: adeò sibi beneuolentibus, vt propter eam amicitiam dictum sit, Propter hanc relinquet homo patrem, & matrem. Porrò Respublica Mosaica fundata est, super Aarone & Mose, fratribus, sibi amore coniunctissimis At Christiana Respublica maiore amore copulatur, scilicet super duplici fraternitate, id est, super summa charitate. duplex enim Hebræis est grande nimis. Vt ibi: fiat in me spiritus tuus duplex. & ibi: suscepit duplicia de manu Domini. Sed nota, quòd in Simone significatur fides. in Andrea robur. In Ioāne gratia. in Iacobo pugna. *Gen. 2* *Exo. 4. 7* *4. Reg. 2* *Isaia 40*

Sed quid est, quòd de Petro dicitur: Mittebat rete. de Ioanne, & Iacobo: Reficiebant retia sua. Arbitror, autoritatem prædicandi. & doctrinam sanam docendi, in Petro residere. cuius quia fides non deficiet, ideo non habet quod reficiat. Sed habet quod mittat. Porrò quia in aliis, fides rumpi potest: in aliis, morum doctrina, piscium magnorum impetu, nonnunquam laceratur: ideo Ioannes & Iacobus (qui vicem minorum Prælatorum gerunt) reficere dicuntur retia. *Luce 22*

Iam quis non doleat, futurum hîc significari, vt retia Prælatorum rumpantur? At nos videmus retia rupta: sed non videmus eos qui retia rupta reficiant. Nec, credo, vacat mysterio, quod de Petro dicitur: Mittebat rete: de Ioanne verò, & Iacobo, quòd reficiebant retia. Petrus, singulare rete habet: at Io

at Ioannes,& Iacobus retia in plurali,videlicet,quia in Petro, id est,in Papa vnica fides est,non disrumpitur:at in aliis Prælatis diuersæ,imò & falsæ fides fuerunt olim: sed si sanæ esse debent,in Petri fidem debent reduci.

Nota item, quòd Ioannes & Iacobus relinquunt retia & patrem. Petrus patrem non relinquit. Cuius prior causa est, quia non est æquum Petrum, id est, Papam,tam esse iuuené vt patrem habeat: imò decet, tam esse prouectum ætate, vt domui suæ præesse cognouerit: vt Ecclesiæ Dei dignè præsi-
1.Tim.3 dere possit. Ad summam præsidentiam summa necessaria est prudentia,quæ non nisi in iam sene esse solet.

Secunda causa videri hæc posset,vt magis reliquisse videatur Petrus quàm Ioannes. Si enim Ioannes reliquit retia,reliquit sanè apud patrem:sed Petrus omnino rete reliquit.

Quòd si Ioanni Lector deuotus es, nec pateris plus Petrũ Ioanne reliquisse: certè dicẽdum,quòd si Petrus nauiculam reliquit:nauis loco, data est ei gubernanda Ecclesia. Si verò
Ioan.19 Ioannes patrem reliquit, patris loco, data est ei Virgo bea-
Matt.19 tissima,quæ ei esset mater,quam ipse curaret vt filius. Centuplum igitur acceperunt,& vitam æternam.

Et circumibat Iesus totam Galilæam. Circumibat etiam oppidula, & vicos. quia profectò, in locis his exiguis, maior est necessitas doctrinæ,& eruditionis,quàm in grandioribus locis:vbi homines conciones eructãt, quas audiunt, nec est eis finis audiendi,sicut nec initium operãdi: semper audientes,
1.Tim.3 & ad scientiam veritatis nunquam peruenientes.

Secundò ostendit,quàm circumeat Dominus peccatores.
Iosue 6 Profectò sicut Israël circuiuit Hiericho, vt corruerent muri eius. ita circuit Dominus animam peccatricem, vt corruat eius duritia. Dauid votum vouit, non se daturum sibi re-
Psal.131 quiem, donec inueniat locum Domino: ita vouit Christus in corde suo: non sibi se daturum quietem, donec inueniret
Iob 1 Deo quietem. Quid? Si diabolus circuiuit terrã,& perambulauit eam: vt inueniret,cui noceret: si rursum, circuit quæ-
1.Petr.5 rens quem deuoret: quid mirum si pius Deus longanimis,&
Isa.55 multus ad ignoscendum, quærat,& circumeat:quærens quẽ saluet? Euertit ergo totam domum,vt drachmam perditam
Luce 15 inueniat. est Ioseph,qui per agros ambulat, fratres suos quæ-
Genes.37 rens. Est mater quæ, iuxta languentem filiam, non cessat le-
Psal.1 ctum circuire:vt capiti, corpori,& pedibus opem ferat. De-
Matt.20 nique bonus Dominus,qui sæpè forum circuit,mane ad tertiam,

tiam, sextam, & reliquas horas: vt ex ociosis, laborantes reddat. Quàm ergo parùm sibi indulget rex, & legifer noster. Quæ igitur te vicit clementia, vt adeò diligeres me, vt dares te ipsum pro me?

Porrò circundans Galilæam, docebat, & prædicabat, vt impleretur verbum promissum: Oculi inquit tui videbunt doctorem tuum, & aures tuæ audient verbum post tergum monentis & dicentis, hæc est via. &c. Sed quis vnquam credidisset, quòd Deus inter homines videretur, & homines doceret. Angelos inferiores docent, qui sunt superiores: cur non etiã Angeli infimi docuerunt homines? An non erat id consonũ naturæ Angelicæ, consonum etiam dignitati humanæ? Cur Deus ipse venit, & docuit nos? Nec verò sic obedimus eius præceptis quid futurum credis, si ipse non docuisset? O Dei benignitatem? O hominum p[illegible]icaciam?

Isaie 30

Baruch 3

Iam verò id distat inter docere, & prædicare. Prædicatoris est, inflammare animos auditorum etiam si, non eos vehementer erudiat: doctoris verò est illuminare audientes, etiam si eos non vehementer inflammet. Vterque planè illuminat, & mouet. Sed prædicatoris est, mouere affectum: doctoris est illustrare intellectum. Vtrumq; Christus egregiè præstabat, vt qui sciebat.

At quod dicit: Prædicans Euangelium regni, notat nunquam eatenus Euangelium regni prædicatum: notum erat sanè quibusdam Iudæis regnum cœlorum. Nam Dauid dixit, Non relinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem, Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo. Delectationes in dextra tua in finem. & Tobias inquit: Eleemosyna liberat ab omni peccato, & non patitur animam ire in tenebras. & nescio an idem nouerit Balaam, cùm dixit, moriatur anima mea morte iustorum. Notum igitur erat regnum cœli, sed nunquam prædicatum. Dices: an non Ioannes prædicauerat regnum cœli? Ita quidem, verba illa dixit, appropinquauit regnum Dei. Sed cùm Euangelica prædicatio, non solùm doceat gratiam, sed etiam præstet, planè vsque ad Christum, non prædicabatur Euangelium: quia ex lege non præstabatur gratia. Lex enim per Mosem data est: sed gratia & veritas per Christum facta est. Porrò prædicatio Euangelica hæc est: Agite pœnitentiam, accipe cœlum. ac si dicat: Aperi os tuum, & implebo illud. Quã re tandem implebis Domine?

Psal. 15

Tobie 4

Num. 23

Ioan. 1

Matt. 3

Psal. 80

Appro

Appropinquauit cœlum, aperi os tuum, vide si cœlos deglutire poteris.

Et sanans omnem languorem & infirmitatem in populo. Mihi non est dubium quin Dominus in principio, quorum sanabat corpora, sanabat & animas: iam quantùm gaudium esset in ciuitate, cum se homines sanos conspicerent intus, & extrà? feruebat tunc regio illa languoribus corporis: ita enim ordinauerat Sapientia Dei, vt tempore, quo summus Medicus veniebat, multiplicatissimi essen: languores, vt multiplicatissima fieret sanitas. Languebant omnes, sanabantur omnes, gaudebãt omnes: & ipse Dominus lætabatur in factura

Psal.103 nes, gaudebãt omnes: & ipse Dominus lætabatur in factura
Isaia 9 sua. Sed heu, multiplicasti gentem, at non magnificasti lætitiam. Breui futurum est, vt relabantur qui curati sunt.

Secundò nota: Quòd dicit textus, Sanans omnem languorem in populo. at populus solet accipi pro plebecula, pro hominibus popularibus: nam Senatus distinguitur à populo. Igitur sanabat Dominus frequentius languores hominum pauperum, eosq; sæpius conuertebat. vt impleretur dictum
Psal.71 Psalmi: Parcet pauperi & inopi, & animas pauperum saluas faciet. Ex vsuris, & iniquitate redimet animas eorum, & honorabile nomen eorum coram illo.

Tertiò nota: Quòd si sanat omnem languorem, sanabit etiam eum quem natura sanare nequibat: igitur superior est quàm tota natura: igitur Deus est. Si enim Deus nõ est: quomodo potest magis quàm tota natura?

Sed non libet silere, cur dicat textus: Docens in synagogis, sanans in populo: cùm autem dicit, Prædicans Euangelium regni, non dicit, vbi prædicabat. Respondeo, sine dubio, doctrina Christiana docenda est (si fieri potest) in synagoga, id est, in loco, quô conuenit populus ad orandum. Vt enim in locis consecratis Deus specialiter audit orantes: ita & specialiter promouet doctores. Porrò Christus non dicitur, vbi Euangelium regni prædicabat. quomodo enim di-
Marci ceretur, siquidem ipse volebat, suum Euangelium prædicari
vltimo. omni creaturæ. non ergo alicui loco adstringitur, quod cuiuis prædicari iubetur. Sanè omnis creatura reuelationem fi-
Rom.8 liorum Dei parturit, ingemiscit & expectat. At Euangelium
Ibidem. dicit: breui eam futuram, futurúmque vt vniuersa creatura liberetur à seruitute corruptionis, asseratúrque in libertatem filiorum. Demum quòd languores sanantur in popu-
1.Cor.14 lo, consonat ei quòd Paulus dicit, signa data esse infidelibus:

ideo

ideo non in loco fiunt fidelium, id est in Syragogis, sed in loco publico fidelibus & infidelibus, id est, in platæis, & populi frequentia.

Et abut opinio eius in totam Syriam. Quid mirum, si in Syriam eius fama abierit, cùm in omnem terram exierit sonus eorum? Mirabile non est, si magistri fama in particulam terræ processerit: cùm in omnem terram, discipulorum fama prodierit. Abiit ergo fama Domini, in multo plures regiones At non delectatur Christus gloria vana, sed ea sola, illi gloria placet, vnde aliquid commodi hominibus dimanat. Quia igitur ex tota Syria veniebant, qui Christum audirent, & ab eo sanarentur, ideo illum hæc fama delectauit. Item fama Christi non venientibus ad eum: iudicium fuit, & condemnatio. At noluit Dominus ea fama lætari, in suæ prædicationis initiis, quæ condemnationis causa fuerit. Saluare enim veniebat non condemnare. *Psal.18* *Ioan.3*

Et obtulerunt ei omnes malè habentes. Deus bone, quid id tandem? Cùm reges de nouo intrant ciuitates: offertur eis aurum, argẽtum, gemmæ, odoramenta, & quicquid pretiosum est. Porrò omne sordidum, fœtens, & horrens, fugatur in regis ingressu. Quid igitur nouo nostro regi, sordidi, fœtentes, & horridi homines offeruntur? Egregiam sanè oblationem, suo regi homines offerunt, pus & saniem: maciem & pallorem, & demum languores. qui sunt mortis imago. Sed quid aliud offerre homines possumus? Quid enim aliud nos habemus? Mater nostra putredo est: Soror nostra vermes. at profectò parum erat Christo, solos morbos offerre corporales, non hi illi adeò fœtent vehementer. At si simul cum languoribus corporis languores etiam animæ offerũtur, hi sunt qui Christo vehementissimè displicent. Verum hæ sunt hominum opes, hi sunt eorum thesauri. Id Christo humana mortalitas offert. Imò, & id sibi cupit Christus offerri, vbi scilicet potentiam, sapientiam suam & bonitatem ostendat. Certum enim est cupere medicum, si doctus est, conclamatum sibi egrotum offerri: vbi artis suæ arcana profundere possit. Vide verò quàm cupiat hæc sibi offerri: quando ea ipse requirit, & cum inuenerit: in hæc exultationis verba prorumpit: cõgratulamini mihi: quia ouem quam perdideram, inueni. Itáque, gaudet Christus huiusmodi oblatione, vt in ea locum Domino faciat, & tabernaculum Deo Iacob. Gaudet rursum, vt tam diuite spolio diabolum spoliet. Gaudet *Iob 17* *Ioan.11* *Luca 15* *Psal.131* *Luca 11*

demum, vt hominis tam extremæ, miseriæ succurrat: nam ita miseriæ occurrens humanæ, totum mundum reparat, quem, hominis culpa labefactauerat.

Sed quid Domine has oblationes suscipis, cur infirmos hos, saniosos, & leprosos recipis? caue, ne eorum tibi contagiosa hæreat infirmitas. An tantus te vicit amor: vt nec lepram horum, quos diligis infirmorum, refugias? Sanè leprosus propter nos factus est. Nos enim inquit, reputauimus

Isaie 53 eum leprosum, &c. Lepra inquam nostra illi hæsit: pœnæ verò, non culpæ.

Nota, quòd dicit, Obtulerunt ei omnes malè habentes. Omnes inquit: nullum genus morbi exceptum est, quod Christo oblatum non sit. Quid ergo territaris cùm peccata tua multa trepidus spectas? Oblata sunt Christo peccata, & languores tui, curauit ille morbos tuos. Tu crede & pœnitentiam age, fruere que, opibus quas tibi Christus parauit.

Nec te prætereat, quòd cum Christus esset pauper: & ex alia parte, omnem languorem sanaret: facile sibi fuisset ditari, si sicut reliqui homines, cupidus fuisset. At si non concupiscebat, maior est homine, aliquid in eo Diuinitatis relucet.

Interim animaduerto, quã redderet homines attonitos,

Luce 5 tam nouum genus medendi: tam facilè tam imperiosè, ni-

Luce 14 hil enim aliud dicebat, quàm, mundus esto: respice, & similia. Quis igitur nõ suspicaretur Deum illum esse: Certè præ-

Isai. 65 stat quod promiserat. Promiserat facturũ se mirabilia adeò noua, vt veterum obliuiscerentur en præstat. Iam si in porti-

Ioan. 5 cibus piscinæ iacebat multitudo tanta infirmorum, annuam angeli motionem expectans quanta vis languentium sequebatur Christum, tam facilè sanãtem? Sequebatur etiam eum

Ioan. 6 multitudo populi audiens eum: qui verba vitæ habebat: qui

Matth. 7 loquebatur in potestate, de quo dictum est, nunquam sic lo-

Psal. 44 quutus est homo: in cuius labiis diffusa erat gratia: quique

Isaie 50 habebat linguam eruditam.

Et vt paulo antè dicebam, prouidẽtia Domini ita factum

Roma. 5 est, vt quia tunc vehementissimè abundabat delictum: ita & abundarent languores, qui propter delictum in mundum

Isaie 53 introierunt. At radiante vera sanctitate, in quâ dolus non fuit: venienteque agno, qui erat ablaturus peccata mundi: vt

Ioan. 1 delebat omnia peccata: ita & auferebat omnes infirmitates. Demum quòd dicit: Sanabat omnes infirmos, variis languoribus,

ribus, & tormentis comprehensos, notauit textus eos morbos, qui naturâ immedicabiles sunt. Nam qui vnico morbo vexatur videtur natura, in eo bello habere posse victoriam. At cum naturæ confligendum est cum variis morbis: ibi & naturæ vires, & medicorum artem, parum posse prodesse, manifestum est. Iam vbi naturæ robur adhuc valet, spes est salutis: sed cum tormina, & dolores naturam tenent comprehensam: tunc salus desperatur. Id notauit Matthæus cùm dixit, Tormentis comprehensos, id est, doloribus victos, & in quibus natura dolori succubuit. Iam lunatici, paralitici, dæmoniaci à remedio fugerunt. Hæc ergo mala tam incurabilia, curabat Dominus, vt intelligas, si curat quæ curari nequeunt, curabit, & quæ curam patiuntur. Et licet non nihil me pudeat explicare, qui sint hi, quos sanauit Dominus: dicam tamen. lectori facultas erit nostra reiiciendi, si non placuerint: & meliora venandi, quæ placeant.

Prior, quę mihi occurrit explicatio, hęc est: Variis languoribus comprehensi sunt, quos diuersa, eaque contraria vicia subegerũt. videas hominem ad diuina deiectũ: acrem ad humana. Prodigum ad edendum, & ludendum: tenacem ad miserendum, & tribuendum. Patientissimum ad labores, quibus humana comparantur: impatientissimum ad labores, quibus animo commodatur. Annon hic tibi videtur variis morbis languêre? inuenias horum plerósque in magnatibus. Cum igitur horum sanitas ferè sit prodigiosa, merito de ea specialis sit mentio.

Secundò, tormentis comprehensi, sunt illi qui à doloribus animi opprimuntur: quique in doloribus, ferè sunt submersi, & imbibiti. Tales sunt multi scrupulosi, quos scrupulorum afflictio, velut tenet attonitos, & sine iudicio. sunt & multi, quos iactura temporalium & etiam spiritualium rerum, ita torquet: vt nemo tantum torqueatur à doloribus corporis. Cùm verò Christus his hilaritatem, cœlumque præstat serenum, res est admiranda.

Tertiò dæmoniaci sunt, quos furiæ tentationem exagitant: & velut cogunt, vt malè faciant. Monachus ille exemplo sit, qui cum iam antiquus esset, & veteranus miles: at ab ignibus carnalium tentationum inflammatus, non se continebat: nec continuisset, nisi Macarius ille sanctus, adiutricem manum porrexisset. An non tibi res magnificentissima videtur: pacem, & refrigerationem assequi in

tam vehementibus flammis?

Quartò, lunatici sunt, qui fortuna mediocri, sapiunt, ac sani sunt: at cum fortuna prosperior est, (velut luna auctiore) desipiunt, ac stultescunt. Facilè siquidem est in mediocrita-
Matt. 19 te hominem esse probum: quàm verò difficile est, in abundantia seruare probitatem? & ideo prope miraculum est,
Eccli. 31 quum homo post aurum non abiit, nec confidit in pecuniæ thesauris. Sed quis est hic, & laudabimus eum?

Quintò, paralytici sunt, qui ex animi deiectione, & tristitia ad nihil probè agendo, vires & neruos habent. Exemplo sit Aaron, qui exustis suis duobus filiis, Nadab, & Abiù, de-
Leuit. 10 spondit animum, & interrogatus à Mose, cur Domino non sacrificasset? respondit, Quomodo poteram Deo sacrificium offerre, cùm essem mente lugubri? & quidē Diuina manus demonstratur, cùm adeò torpens animus erigitur: & (velut
Gen. 45 Iacob audito quòd viueret Ioseph) è graui somno euigilat. Hæc igitur quinque languorum genera recensentur, vt in quibus natura parum aut nihil potest. Aut certè eum vigorem, & sanitatem præstare nequit: quem Deus præstare nequit: quem Deus prestare ita, languentibus solet.

Quòd si ad peccata capitalia lubeat hos languores reducere: age tentemus viam. Primum Auari sunt, qui variis mor-
1. *Timo*. 6 bis vexantur. dictum siquidem est, cupiditas est radix omniū malorum, Ergo erit fons multorum languorum. Iracundi, & hi qui odiis ardent: hi sunt à tormentis comprehensi, imò furiis, & rabiæ videntur agitari, ac velut ex dolore perdidisse iudicium. Demoniaci, apertè sunt superbiæ est enim dæmon
Iob 41 rex super omnes filios superbiæ. Sicut enim Christiani sunt
Matt. 11 humiles, dictum enim est discite à me: quia mitis sum & humilis: ita & dæmoniaci sunt, qui superbi sunt. Primus enim ager, vbi nata, & nutrita superbia est, fuit dæmon. Lunatici sunt inuidi, qui de aliena prosperitate tristantur: sicut & lunatici, luna magis lucente, desipiunt. facilè enim est inuido, sibi æquales tolerare, at si luna crescit, rabidi fiunt, & stulti. Qui languor nō modo peccatores maculat: sed etiam iustos.
Psal. 72 cùm scilicet zelantur, pacem peccatorum vidētes: qui æmulantur in malignantibus, & zelantur facientes iniquitatem.
Psal 36 Demum paralytici sunt libidinosi: quibus gula, & acedia subseruit. Nullus enim est tam neruosus animus: quem si li-
3. *Regū* 11 bido arripiat, non relaxet. Sit exemplo Dauid Salomon &
Iudic. 16 Samson. Quis credidisset Dauidis sanctimoniam, Salomo-

nis

nis ſapientiam, Samſonis robur, laxanda? certè nemo, niſi libidinis vires expertus.

Habes igitur Lector, quinque genera languorum: quæ Chriſtus ſpecialiter ſanauit. Fortaſſe, hæc ſunt quinque iuga boum, quæ qui emit, excuſatur à conuiuio Regis. ſunt & fortaſſe porticus illi piſcinæ: vbi tanta languentium iacebat multitudo. Sunt etiam forſan quinque viri Samaritanæ.

Luca 14
Ioan. 5
Ioan. 4

CAPVT V.

Videns Ieſus turbas aſcendit.

ANTEQVAM textum aggrediar, libet explicare, quid in hac concione, tam excelſa, tam ſacra, tamque erudita Dominus intendat. In primo igitur capite, docet nouem modos: quibus miſeri homines in miſera vita miſeriam fugiant, & beati efficiantur. Præcipit etiam quinque præcepta, cuiuis Chriſtiano ſeruanda: ſi infernum euadere cupit. In ſecũdo capite huius concionis, vigilantiſſimè auocat animum noſtrũ, ab omni re temporali: idque maximè, ab appetitu vanæ gloriæ, & à ſollicitudine victus, & veſtitus. In tertio alia quinque præcepta vitæ Chriſtianæ, Chriſtianis ſtatuit.

Porrò ſapientiſſimè Dominus cœpit concionem ſuam ab iis, quibus homines beati eſſe poſſint, ſi velint. Et enim (iuxta Auguſti. 10. Confeſſ. cap. 20. & de Libero Arbit. lib. 1. cap. 14. & 19. de Ciuit. cap. 1. & ſequentibus.) nemo eſt, quamuis barbariſſimus, qui nõ beatus eſſe cupiat. Ipſæ enim ſeculi ærumnæ, cogunt fœlicitatem exoptare. Imò & animus ſuapte naturâ cupit eſſe fœlix. Si enim fœlix Adam fœlicitatem appetiit, cum eſſet in loco fœlici, quid nos miſeri, & miſeriarum abyſſo? *Gen. 3*

Cùm ergo beatitudinẽ cupiant naturaliter omnes, grandis altercatio Philoſophis oborta eſt: quæ tandem eſſet hæc beatitudo, quam ita cuncti deſiderant? Proceſſit in immenſum altercatio, adeò vt ducentæ octoginta octo ſuper hac tam neceſſaria queſtione, Philoſophorũ ſententiæ inuenirẽtur. Author eſt Marcus Varro, qui eas opiniones collegit:

teste August. lib. 19. de Ciuit. c. 1. Disseruit de ea te Plato in Philebo,& Arist. lib. 10. Ethico,& Cicero. lib. de Finibus bonorum. Legat qui volet. Diogenem Laertium,& inueniet infinitam, super hac controuersia, opinionum farraginem. Quòd si Philosophi certassent de lana caprina, ferendę essent tot eorum vanæ sententiæ. Sed quis ferat super re adeò grandi, id est, totius generis humani fœlicitate, tam infinitam hominum controuersiam? Planè digito mostrarunt, huius rei veritatem non ab hominibus posse comparari, sed ab ipso hominum autore.

Miseratus ergo Christus hominum autor, tot hominum errores: in præsenti capite, vias docet, quibus verè Beati homines efficiantur. Non est quod suspicionem falsitatis Christi doctrinæ inurere possis. Deus est, errare nescit. Suam verò Deitatem ante hanc cōcionē miraculis editis demostrauit: & Baptistæ, aliorúmque Prophetarū testimoniis cōprobauit.

Existima igitur, te videre totū genus hominum ante Christi conspectum, Christúmque in monte, quasi è suggestu clamantem? O mortales si hactenùs anxiè, dubiè, & falsè rationem quæsitis, qua beati redderemini: en nouem vobis ostendo vias, quibus beati sitis. Vtinam quàm anxiè optatis beatitudinem, tam anxiè amplectamini vias, & rationem: qua beati efficiamini. Iam ad textum.

Videns Iesus turbas. Erat Christus tam grauibus & compositis oculis, adeóque modestè solebat oculos attollere, vt mira res visa sit quòd nunc oculos suos extenderit ad turbas prospiciendas. Cúmque eas luminibus suis lustrasset, arbitror non illas solas quas præsentes habebat, conspexisse: sed omnes quotquot erant futuræ. Iam quis non videat, quàm intima traxerit suspiria: videns infinitos homines condemnandos eò quòd hanc doctrinam, quam nunc erat adducturus non complecterentur? Rursum, cùm dictum sit: Oculi Domini super iustos, quantæ fuit dignationis quòd turbas viderit, vbi multi erant iniusti? Verè enim videns turbas misericordibus oculis eas conspexit. Sed quod me suspensum tenet, id est. Domine quis te cogit videre turbas, & super egenis & pauperibus intelligere? Sat tibi est, quòd videas te: videns enim te, vides omnia bona, quia sunt in te. Videns verò turbas, quid non malorum vides? Auerte ergo oculos tuos, ne videas vanitatem, ne videas iniquitates, & contradictionem in populo. Maximè quia si turbas vides, misereberi turbis

Psalm. 33
Psal. 40
Psal. 118
Psalm. 54

turbis, & miseriæ turbarum apprehendent te. Fuge ergo di-
lecte noster, ne tenebræ apprehendăt te. At idcirco videt tur- *Ioannis 1*
bas, vt eorum misereatur.

Non verò libet præterire, quòd si Christus ex loco edito
videt turbas. videri etiam poterat à turbis, ideò enim ani-
maduersè dictum est: ascendit in montem, vbi scilicet ab
omnibus videri posset. Vbi iam aduertis discrimen inter
Christum, & Mosen. ascendit in montem: legem laturus v-
térque: sed Mosen tenebræ ab oculis turbarum eripiunt, ca- *Exod. 19*
ligine enim tectus, legem accepit Moses: & velamine tectus,
ne in faciem eius Iudæi intenderent, legem tulit. Quo signi- *2. Corin. 3*
ficatum est, legem illam figuris, & caligine tectam fuisse. &
rursum, quia legem ferĕte Mose velato, Deus ferebat etiam
ipse velatus: significabatur, quòd lex ad visionem legislatoris *Hebr. 10*
afferre nequibat. Ad cum Christus reuelata facie & videt, &
videtur: ostendit & legem suam nudam, planámque esse: &
ad Dei visionem suos obseruatores posse perducere.

Ascendit in montem. Signo ostendit, quòd re per totam vi-
tam tractauerat. Certè carnem accepit propter turbas: quas
vt doceret: summam perfectionem per totam vitam medi-
tatus est. Tota enim vita Christi talis fuit: vt etiam si imper-
fectus fuisset, ad verticem perfectionis eum perduxisset. Vt
igitur ostenderet sibi nihil deesse perfectionis, in montem
conscendit.

Arbitror ego, cùm Christus ascendit in montem, memo-
rem fuisse: quòd erat sibi hac via ascendendum in crucem.
Sua enim doctrina, in cuius corroborationem miracula ede
bat, crucem sibi conciliauit. Videbat igitur, quam addicti
deberent esse homines, ei doctrinæ, pro qua effundendus
sanguis erat.

Arbitror etiam grauatè admodum Dominum in hunc
montem ascendisse: Significabat enim ascendens in mon-
tem, quòd in dignitatem prædicatoriam, & Magistralem
ascenderet. Est verò animo humili grauis admodum omnis
in locum honoratum ascensus. Sed si humilitas honorem re-
fugit: obedientia, & amor Patris sui, in montem ascendere
iubet dictum enim est, in capite libri scriptum est de me, Vt *Psalm. 39*
faciam voluntatĕ tuam. Deus meus volui, & legem tuam in
medio cordis mei, vt annūciĕ iustitiā tuā in ecclesia magna.

Iam Christus est in monte, in loco omnibus conspi-
cuo: accedat ergo qui eum, aut legem eius arguat de peccato.

Ioan.8 Quòd si meritò nemo eum arguere potest, quàm excusationem afferre poterunt homines, si legem eius, aut non recipiant, aut receptam violent? ascendit igitur in montem, ostendens probatissimam se legem adferre; in qua omnium hominum oculi, neuum inuenire non possint: & quàm si refugiant, excusari nequeant: cum tam claram lucem lippientes oculi sustinere nequiuerint.

Porrò quia nulla est tam aperta veritas, nullàque tam probata iustitia, cui hominum malicia non audeat cõtradicere: tu lector intellige, ex quo Christus in montem ascendit, ve-
Luce 2 rificatam Simeonis prophetiam, scilicet, quòd Christus posi-
Isaie 55 tus sit in signum, cui contradicetur. Ponitur signum in loco excelso, en Christus in monte, vbi cõtradictiones impiorum sustineat. Intelligebat igitur Dominus ex quo in montem ascendit, habiturum se doctrinæ suæ impugnatores, calumniatores, deprauatores: non solum ex in fidelibus, sed ex fidelibus ipsis. Vide quanti ei constitit hic in montem ascensus. Ascendit tamen.

Et cum sedisset. Videbitur forsan, tibi, parum quid fecisse Christum, cùm post ascensum sedit. Videbitur enim naturale, post laborem ascensionis, quietem sessione requirere. At longè altius mysterium est. Primum enim indicauit, eos qui in honores, velut in montem, conscendunt: nihil prius debere conari, quam vt sedeant, id est, vt humilitatem sectentur. ô rem excelsæ, & ideo rarioris eruditionis! ô quàm est difficile in honore sedere? verè dictum est, quanto altior es, hu-
Eccles.3 milia te in omnibus: & coram Deo inuenies gratiam. Quasi diceret, Quantò in celsiorem montem conscenderis, tantò magis sede. Non est difficile pauperi, & vili, in suo loco sedere: at honorato & sublimi, semetipsum humiliare, non est adeò facile. Christus verò qui humilitatem vehementer a-
Matt.21 mabat? sicut in die summi honoris sui, asinæ insedit, & pullo filio asinæ: ita in die summæ dignitatis suæ, per montem significatæ, humilitati studuit, quam sua sessione monstrauit:
Matt.27 sicut etiam in diæ suæ summæ victoriæ, cruci affixus est: vt nunquam non humilis videretur.

Secundò indicauit, quòd quia iudices sedent cum iudicaturi sunt: ipse hanc legem sedendo tulit. Vt intelligant homi-
Psal.49 nes, se per hanc legem iudicandos, non in sacrificiis tuis arguam te, dicit Dominus. in quo igitur arguet? Certè per
Isaie 11 hanc legem, dictum est enim, quòd spiritu oris sui interficiet impium

impium. Quis verò est hic oris spiritus? nisi hæc sacra lex, à Christi ore procedens, Spiritus sancti inspiratione prolata? Quærant igitur legum periti suos Vlpianos, Papinianos, & Pomponios, quorum, sanctionibus causas diiudicent. At mortalium genus his sacris legibus in illo vnico, & vere tremendo iudicio à Christo iudicabitur.

Tertiò indicauit, hanc legem æternam futuram. Sedere enim æternitatis est. Deus enim in cœlo sedes eius. & Christus ad dexteram Patris sedet, & sancti consedent Christo: vt Paulus author est. quibus significatur firma & æterna fœlicitatis possessio. Igitur non expectent christiani testamentum aliud, non legem post hanc aliam. Christus Sacerdos in æternum, cui dictum est, sede à dextris meis, legem æternam tulit: cui præmium, vel pena reponuntur æterna: Cum contra, Moses legem tulerit temporariam: cui mala, & bona promittebantur, cum tempore transitura. *Psalm.10* *Pal. 119* *Ephes.2* *Hebræ.7*

Quartò indicauit, quòd sicut ipse non concitatè, sed quietè legem præscripsit: ita vult: vt qui audituri sunt, non perturbatè, sed quietè, ac sensim imbibant quæ illis traduntur præcepta. Ille expensè & libratè legem statuit, vt qui sedebat, tibi fas erit sedendo expendere, meditari, imbibere, Ergo intelligere, Christum legem tulisse vehementer examinatam, & trutinatam: vt qui eam sedendo, non currendo tulerit.

Quintò indicauit, se paratissimum consistere, vt doceat cunctos. Sedet, non properat, vt si doceri velis, doceare. Quòd si doceri non vis, tua culpa est, non doctoris Sol Christus illuminans omnem hominem in hunc mundum, non gyrat cœlum: vt eundem sit tibi post solem, cum illuminari volueris in terra sedet, accede ad pedes eius & illuminaberis. *Ioannis 1* *Psalm.33*

Sextò, si per montem significatur ecclesia (vt frequentissimè sanctæ literæ docent) Christus in monte sedens, ostendit: se nobiscum futurum vsque ad consummationem sæculi. In synagoga non sedebat Dominus, nisi super alas cherubinorum, at cherubini si alas habent: ad volandum, non ad sedendum: habent. Igitur alati cherubini, super quibus erat in templo Dominus: significabant, aliquando è templo eum auolaturum. Ideo dixit Psaltes Dominus in templo sancto suo, Dominus in cœlo sedes eius non ausus dicere. Dominus sedet in templo: at christiani audent dicere, Dominus in cælo & in monte, id est ecclesia, sedes eius. *Matt.28* *Psalm.98* *3.Reg.6* *Psalm.10*

Et aperiens os suum docebat eos. Aperuerat sanè olim os suum Deus, cum loquebatur Mosi & prophetis, at non integrè ape-
Exo.20.d riebat. Vt qui si dederat præcepta, ea dederit non perfecta, & iudicia in quibus non viuēt. perindè ergo aperuit os suum, ac si non aperuisset, & (si fas est ita loqui.) Loquebatur olim Dominus, ore ferè clauso: vti solent, qui frigidum aërem ex
Hebr.10 ore perflant. Ita Dominus subfrigida olim verba proferebat, id est quæ neminem ad perfectum poterant adducere: nec gratiæ calorem, audientibus ministrare. At nunc aperit os suum ad modum eorum qui calefacere frigida volunt: ita Dominus calefacturus animas nostras, & spiritum, è corde suo in corda nostra daturus, os suum aperit.

Secūdò aperuit os, vt notaret quàm libenter loquebatur. Solent enim qui grauatè loquuntur, vix ora laxare: at qui amanter loquitur, non parcit ori suo. Audi Apostolum di-
2 Corin.6 centem: os nostrum patet ad vos Corinthij, videlicet quia effundebat in eos viscera sua.

Tertiò aperiens os notauit, quòd simul aperiebat cor, & cœlum, & Patris sui pectus, & omnes opes quas cœlum catenus clauserat, Ego inquit, quæ audiui à Patre meo, nota feci
Ioannis 8 vobis. Quid est in cœlo grande, aut excelsum, nisi verbum Dei? hoc iam per os Christi procedit, & quod Pater in arcano consilio suo, ab æterno concluserat: id nunc Christo pro-
1.Thessa.2 ferente patescit. Et si Apostolus dicit cupiebamus dare vobis non solum Euangelium, sed & animas nostras, quia charissimi facti estis nobis: quis non videt, aperiente Christo os suum, vt nobis daret Euangelium: optasse eum, etiam suam animam dare, & cum anima reliqua omnia.

Quartò aperiens os, docuit quanto honore dignabatur homines, quibus thesauros Euangelij committebat, Interrogat Apostolus, quid amplius est Iudæo, quàm gentili? &
Rom.3 respondet. Multum per omnem modum: & primum, inquit. quia credita sunt illis eloquia Dei: ac si dicat, Tanto eos honore Deus prosequutus est, vt sua eis crederet eloquia. Quanto vero superat Euangelium legem: tanto maiori honore dignatus est Dominus christianos, quibus sua secreta, & vitæ verba commisit. Aperit ergo os, ac si diceret, ego vobis committo, quæ à meo prodeūt corde: & ideo non nisi summa esse possunt, vos interim suscipite, & qua decet cautela seruate.

Beati pauperes. Antequàm singulas beatitudines, exponam: id mihi primò annotandum. Quòd si quis christianus

in gratia esse cupit, his omnes beatitudines in præparatione animi habere debet. eum videlicet animum habeat vt si necesse fuerit paupertatem sectari, mansuetudinem amplecti, & luctum: reliquásque beatitudinum virtutes, eas sectabitur, cunctis rebus contemptis. Et hic gradus est incipiẽtium. Permittitur ergo cuiuis, vt opes habeat, vt irascatur, vt lætetur vt terrena ardentius sitiat. Sed non permittitur vt in necessitate proximi, suas diues recondat opes: aut vt frater fratri seruet irã: aut quòd non plus æstimet & appretiet (vt scholasticè loquar) cœlestia, quàm terrena. Habes ergo primum vitæ Christianæ gradum.

Iam si progressus eiusdem vitæ nosse cupis, in ipso beatitudinum progressu consistere scito. Primum enim cùm animus malus ad Deum conuertitur, omnia temporalia commoda incipit contemnere. Sicut Petrus & Andreas: Ioannes & Iacobus, cùm à Christo vocati, eum secuti sunt. Secunda cura fuerit, iræ motus refrænare. vbi enim animus exteriora reiecit, incipit in se manus conuertere, præsertim in iram, vnde perniciosa damna procedunt. Tertia cura erit, delectabilibus carere, luctuosa sequi. Quasi terrã animæ compluere, & humectare, vt dignos cœlo fructus ferat. Quarta erit, nihil aliud curare quàm amare iustitiam: compati aliorum miseriis, cordis prauitates mundare: paci cordis insistere, & externas tribulationes contemnere. En tibi speculum, vbi & rationem proficiendi conspicias, & quantum tibi de perfectione deficiat possis agnoscere. *Ioan. 1*

Demum vitæ Christianæ perfectio, in summis harũ beatitudinum gradibus sita est, videlicet si spiritu ambias pauperiem, si corde sis mitis, si nihil aliud quàm luctum ames, si corde sitias iustitiam, si animum geras percussum doloribus proximorum, &c.

Dices, Cur Deus in his rebus beatitudines collocauit, quę verè difficiles sunt: quásque humana refugit natura? An non prudentius fecisset, si diceret, Beati qui bene diuitiis vtentur, qui irasci cùm expedierit, solent, qui lætãtur moderatè, &c? Huic quæstioni ego respondeo, quòd iuxta Ieremiam, prauum est cor hominis, præ omnibus & inscrutabile. Habet cor nostrum multos sinus, eósque omnes nequitia plenos. Volens igitur Deus, velut pater filiis, reconciliari: cum prauitatem & nequitiam eorum tantopere habeat infensam, dicit filiis: Ego ero vester, si prius corda vestra castigatione *Ierem. 17*

volun

voluntaria puniatis. Cupiditatem igitur paupertate punite, iram mansuetudine,&c. Excutite igitur sinus, proiicite & punite nequitiam, vt in vobis habitare possim.

Prouer. 8 Secunda causa sit, dictum est in sapientia, quòd deliciæ Dei sunt, esse cum filiis hominum. Proprium verò amantiũ est, ea omnia impedimenta rescindere, quæ amori obsistere possunt. Cum igitur opes, ira, delectationes carnis, & reliqua, verè auocent animum à rebus spiritualibus, voluit Dominus ab hisce auocamentis hominem esse liberum, vt amori Diuino liberius inseruiret.

Eccl. 11.6 Tertia causa sit: Dictum est, Fili ne in multis sint actus tui: & si fueris diues non eris immunis à delicto. Si fueris diues opum, propriæ voluntatis, iræ, & cæterorum, non eris immunis à delicto: tolle igitur occasiones delictorũ & beatus eris.

1. Cor. 15 Quarta & potissima causa. Antiquus Adam in opibus, in deliciis, in satietate beatus erat, æquũ fuit, vt nouus Adam, noua creatura, homo nouus, & diuinus, in rebus nouis esset beatus: id est in his quæ Christus sibi delegit, tanquam melioribus & sanctioribus opibus.

Demum voluit vnicus, & omnipotens artifex, ibi beatitudinem statuere: vbi homines miseriam collocauerant. Et reuera, vt ipse statuit, ita & effecit. Sentiunt enim qui paupertatem adamant, qui mansuetudinem, qui luctum: quàm verè Dominus beatitudinem in hisce cõstituit, videlicet, quia Dominus legem suam verificat, in cordibus eorum qui eam sectari festinant.

Beati pauperes spiritu. Occurrit dubitatio, Cur beatus pauper? sùntne diuitiæ malæ? num faciunt diuitiæ infœlices? minimè. Sed diuitiæ minores sunt quàm anima: non ergo anima in diuitiis est beata. At paupertas ex spiritu, maioris est ordinis quàm anima, est enim res diuina, à spiritu diuino promanans.

Secundò: Et voluit Deus, vt quia Christus ferè suam beati-
Phil. 2 tudinem reliquit (exinaniuit enim semetipsum formam serui accipiens:) tu etiam tuam beatitudinem humanam relinqueres, factus propter illum pauper. Et quia ille gratus est, non sinet te beatitudine fraudari: eras humanè fœlix, cùm diues esses: faciet te diuinè beatum, cùm fueris pauper.

Tertiò: Et erat æquum si ille dabat tibi sua, illa maxima: tu vicissim dares tua, illa minima, vt sic vicem amori rependeres.

Quartò:Item placuit Deo,vt quia per diuitias non cogno- *1.Cor.1*
uit mundus Deum: per ſtultitiam paupertatis, beatus effi-
ceretur. Imo verò, quia mundus diuitiis incraſſatus, recal- *Deut.32*
citrat paupertie attenuatus Deo hæreſcat. Et quia quaſi ex a- *Pſal.71*
dipe,prodit iniquitas:quaſi ex diæta prodeat ſanitas.

Quintò:Sanè ſi diuitias ſuas diues collocauit in pauperes, *Matt.19*
certè theſaurizauit theſaurum in cœlo. Si verò in cœlo ha- *Mat.6*
bet theſaurum, habet & cor in cœlo. Nihil verò in cœlo eſt
niſi beatum,beatum ergo cor hominis, qui diuitias reliquit
ſuas,factus propter Chriſtum pauper.

Sextò: Iam qui reliquit domum, agros, aut opes ſuas: in
quibus beatus erat, centuplum ex lege Domini, accipiet, *Matt.19*
cum vitæ æternæ promiſſione. Si igitur vnam domum ha-
bens beatus tibi videbare, an non habens centum beatior
eris?Quòd ſi reliquiſſe vnam domum beatum facit: te præ-
cor quàm beatus erit, qui animo, & intentione cuncta reli-
quit. Ecce inquit nos reliquimus omnia:non quidem opere, *Matt.19*
ſed animo.Quàm igitur beati?

Septimò: Et age nemo in re falſa poteſt eſſe beatus. At o-
pes ſeculi fallaces ſunt, Chriſti teſtimonio, dicentis, falla-
ciam diuitiarum auocare ſemen, quod eſt verbum Dei, ne *Matt.13*
ferat fructum. Non ergo in diuitiis erit quiſquàm fœlix.
Quòd ſi adiungas verbum Apoſtoli: Diuitibus huius ſeculi, *1.Tim.6*
inquit, præcipe, non ſperare in incerto diuitiarum ſuarum:
quomodo igitur incertæ diuitiæ beatum quémque perfi-
cient? Adde verbum Domini: Si in iniquo mammona infi- *Luca 16*
deles fuiſtis,quod verum eſt,quis credet vobis? Vbi duo con-
ſidera,primum, quòd diuitiæ iniquæ dicuntur, vix enim di-
ues iniquitatem euadit: at ſi iniquæ, quomodo beatum red-
dent?Alterum Dominus addit,Quod verum eſt,quis credet
vobis? ergo diuitiæ non veræ ſunt. Aliud eſt verum, aliud o-
pes.In vero beatus verè eris: at in iniquo,& non vero,neſcio
quomodo beatum eſſe liceat. Ideo enim Deus ſumma eſt
beatitudo quia ſumma veritas.

Item ſi reliquiſti omnia factus pauper, niſi Chriſtum ſe-
quare, opes & operam perdidiſti. At ſi Chriſtum ſequeris,
manifeſtum eſt, quòd Chriſtus ſuorum ſequacium, dome-
ſticorum & familiarium curam geret. Si enim nos cum ſi-
mus mali nouimus, noſtrorum curam habere, quanto po- *Luc.11*
tius Deus,ipſe bonus? Quòd ſi tui curam habet Deus beatus
es:dictum eſt enim: Dominus regit me,nihil ergo mihi dee- *Pſal.22*
rit,eſt

rit, est verò beatus cui nihil deest. Eleganter ergo & confi-
Psal.39 denter inquit Dauid, Ego autem mendicus sum & pauper, Dominus sollicitus est mei. Vbi duo considera, tum quòd cum rex, Dauid esset, se mendicum professus est. cum quòd non dixit, Dominus curam gerit mei. Sed id dixit quòd erat vehementissimum. Dominus inquit sollicitus est de me an-xiè mihi prospicit. Quasi dicat vnicè illum mea torquet cura. Ex hac tam sollicita cura, intulit psaltes alio loco pulchrum oraculum, desiderium inquit pauperum exaudiuit
Psal.9 Dominus. Quasi dicat, non solum paratus est Dominus adhibere pauperi, quæ illi fuerint necessaria, sed etiam quæcunque pauper desiderauerit. tanta est Domini de paupere cura. Est in ea re fidelis Dominus. vt quia qui reliquit om-
Psal.54 nia, cogitatum suum iactauit in Dominum, ipse nutriatur à Domino. Et quia nutriri proprie est infantum à matribus: apertò fit. vt eam curam pauperum. Deus gerat, quam mater infantuli sui.

Illud etiam aduerte, opes hæ terrenæ, nostræ non sunt: quas videlicet ventus, pluuia, cœlum; quas fures & reliqua auferunt infortunia. Voluit igitur Christus nos, non in alie-
Luca 16 no esse beatos, sed in nostro. Ita dicit Dominus, loquens de diuitiis, Si in alieno fideles nō fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis. Quasi diceret: opes hæ quas caro concupiscit,
Iob.2 non sunt vestræ propriæ: Vt Iob testis locuples est: spirituales opes, hæ re vera vestræ sunt. Volo ergo vos beatos esse in vestro, non in alieno.

Aduerte & hoc, Æquus rerum suarum Deus distributor est. In neminem nostrum omnes congessit opes, vt nemo esset, qui non sui proximi ope indigeret. Igitur si te opibus terrenis repleuit, opum cælestium participem non fecit. Et contra, si regno terreno priuauit, regno cœlesti ditauit. Vt enim Christus diues, factus est pauper, vt nos pauperes ditaret; ita quos verè ditat, pauperes vult inuenire: ne glorietur di-
Ierem.9 ues in diuitiis suis, sed qui gloriatur, glorietur: quia cùm pauper esset, à Deo subitò honestatus est.
Eccle.11 Aduerte etiam: Zelatur Dominus gloriam suam, gloriam
Isaia 42 enim meam inquit, alteri non dabo, quia igitur periculum
Ephe.5 est, ne diues diuitias suas colat, vt idola, eis illum honorē tri-
Psal.51 buens, quem Deo debebat: ideo suos cultores Deus longius auocat à diuitiis, eum beatum decernens, qui se elongauerit
Marc.10 ab eis. Scitum est, quòd diues gloriatur & confidit in multi-
tudine

tudine diuitiarum suarum: at confidentia & gloriatio in so- 1.Cor.1
lo Deo statuenda est.

Beati mites. quia ipsi possidebunt terram. Primò hîc tractandum, quomodo verificetur, quòd mites possident terram. Quod ex alio pendet. scilicet, quænam hoc loco dicatur terra? si enim hæc terra intelligitur quàm calcamus, non eam possident mites: imo ab ea eiiciuntur. Ad hoc dubium, vt arbitror, est respondendum: quòd de hac nostra terra, Dei sermo verificatur. Et primò iuxta phrasem Hebræam: possidere terram, est diu in ea viuere. Non ergo mitibus larga terræ possessio promittitur, sed diutina. Quomodo dicunt, illud psalmi esse intelligendum, mansueti hæreditabunt terram, Psal.36
& inhabitabunt eam in seculum seculi.

Secundò verificatur dictum Domini, si intelligas: mites possidebunt terram, Id est nemo est alius dignus, qui possideat, nisi mitis. Si enim Adam possedit terrã, rex super eam constitutus, quia omnia subiecerat illi Deus, volucres cœli Psal.8
& pisces maris, & bestias terræ, quãto dignior rex est mitis? Qui sibi subiecit animi sui affectus & iras: tantò, quàm bestiæ terræ, ferociores. Nec enim tot damna bestia vnquam hominibus intulit, quot ira viri solet afferre.

Tertiò verum esse monstratur hac ratione: Si eum gustum, alacritatem, & animi magnitudinem in animo suo mitis habet: quam illi habent, qui terram possident: an non reuera dicentur terram possidere? Nec enim possessio terræ, quæ ab hominibus tantopere desideratur, est terram cum dolore, & animi anxietate possidere. Eò quippe terræ possessio expetitur, vt animi lætitia, & rerum amplitudo comparetur. Igitur si mitis maiorem habet lætitiam, maiorémque animum, quàm tyranni terræ possessores: annon meritò dicetur terræ possessor? Nihil habentes inquit Paulus, & om- 2.Cor.6
nia possidentes. Quia eo sunt animo, quo essent, si cuncta possiderent. Psaltes inquit, Fac bonitatem, inhabita terram, Psal.36
& pasceris in diuitiis eius. quæ sunt hæ terræ diuitiæ? num aurum, & argẽtum cum mœrore & angustia? minimè. Sunt ergo hilaritas & animus se ipso diues. Id quod Stoici magno verborum apparatu dicebant: solus bonus diues. Iam expende animum mitis, semper serenum atque pacatum. Contra verò animos regum nunquam non sollicitos, & perturbatos. Quem nunc iudicabis diuitem, & terræ dominum?

Quartò, verum esse dictum domini patet hoc modo: Qui

egreg

egregiæ formæ, prudentiæ, & pudicitiæ vxorem nactus est dicit: Plus hanc, quàm omnes mundi res æstimo. Omnia me in hac inuenisse reor. Cum igitur mitis propter Deum, in animo suo repererit thesaurum, plus quàm terra valentem: an nō dicetur rectè, quòd omnia possidet? omnia inquit Pau-
1.Cor.3 lus vestra sunt: siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura, omnia vestra sunt. Cur tandem? quia qui Christo seruit: habens Christum habet cuncta. Ita qui mitis animo est, & mansuetudinem Christi habet: Christum habet, & ita omnia habet. Sa-
Sapien.7 piens dicit, venit in me spiritus sapientiæ: & præposui illam regnis, & sedibus: & diuitias nihil esse dixi in comparatione illius, & infrà: Infinitus enim est thesaurus omnibus hominibus. Sic qui mansuetudinem Christi habent, thesaurum infinitum reperiunt, quod habentes sibi videntur totam terram possidere.

Quintò illud aduerte, hoc possessionis indicium esse, si tributum pendat id quod possidetur, ei qui possidet. Cùm igitur tota terra sit plena malis, quæ vndique hominis animum exasperant: si mitis corde ex malis illis non irritatur, sed contra lætatur: an non mala pendent meritorum tributa homini miti? an non carpit fructus, licet insperatos è terra? an non terra malis plena animum mitis ditat? possidet ergo mitis terram, ex qua tot meritorum diuitias, & lætitias
Matt.7 excerpit. Colligit ergo mitis, ex spinis vuas, & ex tribulis ficos.

Sextò etiam illud intellige: Adam erat dominus omniū: quia nihil erat, quod Adæ nocere potuisset. Erat super omnem terram, quem lædere terra nequibat. Proferebat tunc terra viperas & serpentes, proferebat forsan spinas & sentes: sed non proferebat contra Adam. Videlicet non proferebat
Gen.3 contra dominum suum. At post peccatum, dictum est, Spinas & tribulos proferet tibi, id est, contra te. Ita & mitis est alter Adam, cui nihil nocere potest dùm mitis est, spinas & tribulos, & maledictiones terra proferit maledicta. Sed non profert cōtra mitem: qui iniuriis, probris, & vulneribus non pungitur, sed lætatur.

Terra pro aduersa-rione ostro. Tentemus si verificare dictum Domini possimus de terra, non tantùm hystoricè, sed etiam allegoricè dicta. Maledicta fuit terra, quæ spinas homini profert, & tribulos. Longè magis maledicta terra alia, quæ perniciosiores spinas profert.

fert. Hæc terra est aduersarius cuiusuis pij, & iusti viri. Ab his nascuntur veræ spinæ, quæ animum adhuc in virtute tenellum lacerant, & discerpunt. Quòd si animus hic tener, mitis fiat: possidebit inimicum suum. dicit enim Apostolus, *Roma. 12* Vince in bono malum. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: ita carbones ignis congeres super caput eius. Iam sicut ignis omnia absumit, & in suam possessionem transmittit: ita & mitis terram inimici sui possidebit. Dicit enim Dominus. *Matt. 18* Si peccauerit frater, & te audierit, lucratus es fratrem tuum. Si ergo mitis lucrabitur fratrem suum, etiam si aduersarius sit, manifestum est, quòd eum possidebit. Nam quod lucror, possideo.

Quòd si frequens est sumere terram. pro hominibus terram habitantibus, apertum est quòd mitis possidet homines terræ. Siquidem mansuetus ab omnibus amatur, & colitur. Diriget inquit mansuetos in iudicio, id est. faciet eos in iudiciis victores. Et alibi, Illusores ipse deludit, mansuetis autem dat gratiam. Non solùm dat gratiam coram Deo, sed etiam coram hominibus. Dicit sapientia, Fili in mansuetudine tua opera perfice: & super hominum gloriam diligeris. Et planè Moses ideo dux, & ferè Dominus Iudæis præfectus est: quia mitis erat super omnes. Et Christus vt erat mitissimus omnium: ita & mansuetudinis iure possidet omnia. *Terra pro iis qui habitant terram.* *Psal. 24* *Prouer. 3* *Eccl. 3* *Nume. 12* *Matt. 1*

Iam si cor hominis vocatur terra, in qua videlicet, semen Dei seritur: profectò, cum cor hoc nostrum irascitur, brutescit, & fugit à ratione: imo fugit à nobis, imo & facit hominem à se fugere. Nec enim ira percitus homo, homo est. At per mansuetudinem redditur homo sibi: si iratus fuerat, & iram cohibuit, seruauit se: ne homo esse desineret. Eleganter dictum est: Filij in mansuetudine serua animam tuam, & da illi honorem, secundùm meritum suum. Videlicet quia in ira, perdit homo animam suam, iudicium, scilicet & rationem. At qui iram frænat: dat animæ, vt rationalis sit, vt non bruta sit. Igitur honorat eam secũdum meritum suum. Quo fit vt anima se possideat per mansuetudinem, quæ se per iram perdiderat. Possidet ergo mitis terram. Et illud mihi persuadeo, qui iram, (ferocissimam, scilicet bestiam) domare potens est, poterit etiam reliquas animæ separare passiones. *Terra pro corde hominis.* *Eccl. 10*

Tandem si regnum cœlorum vocatur terra (vt Sancti voluerunt) planè mitis terram veram possidet. Regnum

Terra pro cælis. enim illud Christus mansuetus vt agnus, mãsuetudine comparauit: & mansuetorum, vt esset, effecit.

Sed obiicit se mihi difficultas: Si hîc cœli regnum, terra vocatur, cur Dominus non dixit, Beati mites, quia ipsi possidebunt regnum cœlorum? cur cœlum, terræ nomine nominauit? Primum quia vult Dominus, vt hæc terra, quam calcamus, non existimetur terra: nec bona huius terræ bona credantur: sed quòd terra nostra, & patria nostra illic sit: vbi regnum cœlorum est. Loquitur igitur Dominus cum diligentibus cœlum: cum his videlicet qui nihil terram hanc curant, nec recordantur. Sed cùm terram audiunt, illam intelligunt quam concupiscunt.

Secundò voluit Dominus animum piis addere. Crederet forsan pius homo corpus suum, vtpote quòd terra sit: in cœlo esse non posse. Quid enim terræ cum cœlo? at cùm audit cœlum (licet cœlum sit) terram esse quoque, spem concipit: terram hanc suæ carnis, in terram cœlestem posse
Gene.3 peruenire. Dictum enim est, Terra es, in terram ibis, Et rur-
Psal.113 sum, Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum. Non ergo despondeant animos homines, qui sunt ex terra coaliti: ire eis in cœlestem terram licebit.

Tertiò subtiliter Dominus consolatur mites, cùm cœlum terræ vocabulo nuncupat: ad monens, quòd sicut ipsi se calcabiles præbuerunt omnibus, ac si terra essent, (quam cunctis calcare licet, terra non reclamante:) ita & mitibus cœlũ se calcabile præbebit, nihil reclamãs. Tam enim videbatur repugnare naturæ cordis nostri mansuetum se seruare, & velut durum & firmum, cum calcatur, & lacessitur sicut cœlo ab hominum pedibus conculcari.

Beati qui lugent. Cur verò lugere nobis consulat Christus? Primum, quia vita hæc partus est quidam æternitatis. Di-
2. Cor.4 ctum enim est ab Apostolo: Quod in præsenti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ: supra modum, in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis Planè vita nostra si pia est, persequutionibus abundabit: tribulationes habebit. At vita illa afflicta, & misera, parturit pondus, supramodum, sublime gloriæ æternæ. Idem Paulus:
Roma.8 Omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc. Quid Paule parturit? quasi respondens subdit: nos ipsi primitias spiritus habentes, intra nos gemimus adoptionem filiorum. Viri ergo pij gemunt & parturiunt æternitatis partum: sicut impij

impij æternam sibi damnationem abortiuntur. Igitur si virum anima nostra (dum viuimus) pepererit, cælestium ciues sumus: si fœminam in inferno erit locus noster. Itaque nihil aliud dum viuimus molimur: quàm filium eniti. At mulier cum parit tristitiam habet, luget, & clamat præ dolore. Post partum gaudendi locus est, in partu tristitia, & luctus sibi asserunt imperium. At quia partus nequitiæ voluptuosus est: est enim plana via, & spaciosa quæ parit perditionem: partus consequenter virtutis erit luctuosus. Quia arcta via quæ parit æternitatem. Beati igitur qui in hoc æternitatis partu, lugent. Peperit te Christus in cruce cum luctu: non poterit anima tua parerere Christum, sine luctu. Cum te peperit ille cum luctu, beatus erat: si genueris & pepereris eum cum luctu, beatus etiam eris. *Ioan. 16* *Matth. 7*

Quid mirum si quotidie lugent, qui quotidie morti addicuntur? Paulus iurat: Quotidie morior, per vestram gloriam fratres. Et alibi, Mortificamur tota die, æstimati sumus, vt oues occisionis. Et alibi si spiritus Christi habitat in vobis, corpus quidem mortuum est, propter peccatum, sed spiritus viuit, propter iustificationem. At cùm corpus morti traditur, quid aliud sonat, quàm luctus? Quis precor adeò ferreus est & adamantinus: qui vulnus gladij eius carnem percutientis non sentiat, non doleat, non lugeat? nemo est inquit Paulus, qui carnem suam odio habeat. Imo nutrit, & fouet eam. At inquit Dominus per Ieremiam: Maledictus, qui opus Dei facit fraudulenter: & maledictus, qui prohibet gladium suum à sanguine. Et profectò nemo est, qui gladium suum alieno sanguine tingere debeat. Dicit enim Dominus Petro, mitte gladium tuum in vaginam. Igitur maledictus est, qui prohibet gladium à sanguine suo. Maledictus qui carnem suam non ferit. Maledictus qui carnem suam non vulnere lethali percutit: vt vitiis & affectibus secularibus mortua, Deo viuat Si ergo ferienda caro est, non corporali vulnere: sed quod grauius dolere solet, spirituali, an non manifestum est, cuiuis præcipi vt doleat, vt lugeat: si videlicet præcipitur, vt se feriat: vt carnem mortuam gerat. Sed si interim spiritus viuit, in iustitia, beatus est. Beati ergo qui lugent. *1. Cor. 15* *Roma. 8* *Ephes. 2* *Ierem. 48* *Matt. 26*

Tertiò rursum, quid mirum si lugent, ij quibus quotidie ferenda crux est. Qui vult inquit venire post me, abneget semetipsum, tollat crucem suam quotidie. An exiguum pon- *Luca 9*

dus est huius crucis? Si non alia crux esset, quàm corporis
nostri, an non hæc crux satis dura, & grauis est? Iob dicit.
Quare me posuisti contrariũ tibi, & factus sum mihi met
ipsi grauis? quasi dicat, ferre me ipse non possum. Et Paulus
Roma.7 tãtus ille, qui cœlum fœlicius sustinuit, quàm fabulosus Atlas:
at sub onere tanto pressus dicit: Infœlix ego, quis me liberabit
de corpore mortis huius. Ac si diceret, qui me exonerabit
corpore meo, quòd velut sepulchrum est, vnde continuò
pestilentissima mors emanat. Quis nesciat, crucem
patibulum esse? Quis rursum non videat, lugendum esse, ei
qui in patibulo suspensus est? Si igitur ego in cruce mea, id
est, in carne mea, quotidie suspensus manere debeo, an non
Iob 7 erit mihi lugendum? Audi Iob dicentem: Terrebis me per
somnia, & per visiones horrore concuties. quamobrẽ suspendium
elegit anima mea, & mortem ossa mea. Merito quidẽ,
is enim quem diuina illustratio horrore concussit, suspendiũ
crucis deligit in hoc seculo, ne illud patiatur in futuro. at
comitem esse suspendij luctum, certum est.

Quartò Quid mirum si lugeat, qui nunquam flagellum
Psal.71. de corpore suo diuellit? Dicit Psaltes: Fui flagelatus tota die,
& castigatio mea in matutinis: nec ex matutino deficit castigatio:
sed vsque ad noctẽ increpuerũt me renes mei. An nõ
Psal.37 Dauid dicit: Ego in flagella paratus sum: & dolor meus in
conspectu meo semper. Quod in eum sensum accipio: ego
paratus sum vt flageller, & ideo nunquam non lugeo: vtpote
qui flagellorum dolorem semper præ oculis habeo. At cum
flagella imminere puer videt, luget. Iam si flagellaris & ca-
Hebræ.12 stigaris filius Dei es. castigat enim omnem filium quem recipit.
Quòd si non est transitus, neque clamor in plateis tuis,
Psal.143 beatum te dicet populus. at non Deo beatus eris. Beatus ergo
eris cum à Deo castigaris & luges.

Quintò. Quid mirum si lugeant exules, qui ascendunt in
Psal.125 cœlum, viam aggressi tantopere arduã? Euntes ibant, & ideo
flebant, mittentes semina sua. Quid mirum si lugeãt, quibus
cum fortissimis hostibus pugna est cõtinua, vires sine viribus
Nume.13 habentes? Filij Israël miserunt exploratum terram promissionis.
At vbi ab exploratoribus accipiunt, terram quidem
esse fœlicem: sed dubiam de hostibus victoriam: quia incoleretur
terra à gigantibus, quibus Iudæi collati, videbantur
esse locustæ, vbi hæc Iudæi nouerunt, lugent. An non magis
Ephes.6 flendum nobis: qui; non colluctamur aduersus carnem, aut
sanguinem:

sanguinem: sed aduersus principatus, & potestates: quibus gigantes illi, quos timebât Iudæi, collati: non locustæ, sed formicæ videntur inermes? At si ex hoc metu, non hosti victas damus manus, nec pro auxilio descendimus in Ægyptum, *Ierem. 42*
sed nobis diffisi diuinum efflagitamus fauorem, verè beati erimus: quibus fœlicior erit de hoste victoria, quam fuerit Dauidi, de Goliath gigante deuicto.

Sextò: Profectò si certus essem quòd amore dignus sum, non esset forsan quod lugerem: at cum sciam angustam esse ad vitam viam, & paucos esse qui, licèt requirant, inueniant *Matth. 7*
eam: quid mihi, nisi lugere conuenit? Porrò si meam iustitiam despiciens, iustitiæ fidei & Christi me subiicio, sciens, quòd si Christus fiat mea iustitia, sanctificatio & redemptio *1. Cor. 1*
(eam scilicet, in me faciens) non se continebit Deus, quin *Roma. 3*
amet eam iustitiā, quæ filij sui est, tunc ero iustus ex fide viua Christi: ac proinde beatus. Vides quid pariat luctus? Certè parit quærere Christum, & in eo consolari.

Septimò demum, nulla res in hoc seculo digna fletu est, nisi peccatū scilicet mortale: lugent homines corpora mortua, quanto essent magis lugendæ animæ mortuæ? At si peccatum luges, peccatum tibi remittitur: si tibi peccata remittuntur, beatus es. Beati enim quorum remissæ sunt iniqui- *Psalm. 31*
tates, & quorum tecta sunt peccata. Teguntur verò lachrymis, beati ergo qui lugent. Tam est nefarium peccatum, vt lugere quod peccaueris, te beatum reddat. Vide quàm sit abominandum, si gaudeas in peccato.

Octauò: Quòd si beati sunt qui lugent, quia Deum offenderūt, quanto beatiores, qui lugent, quia Deum nondum vident: tam est Deus omni pretio dignus, vt lugere, quòd eo careas, beatū te faciat. Audi quid Dauid hoc affectu percussus *Psalm. 41*
aspiret, suspiret, anhelet: Sicut ceruus desiderat fontes aquarum, dum videlicet Sol æstibus terras adurit: ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, &c. Audi sequentia obscuriora: Hæc recordatus sum, & effudi in me animā meam. Quid recordaris sancte Rex? Quòd trāsibo in locum tabernaculi admirabilis. Quisnam est ille locus? Vsque ad domum Dei. Planè sicut olla feruens, vbi subest ignis ardentior: solet se super se effundere. ita animus, igne charitatis præferuidus, facilè sursum ascendit, & perdulces lachrymas, se super se effundere solet. Profectò planè tunc sentitur, quam verè beati sunt qui ita

Psalm.83 dupliciter lugem. Audi eundem: Quam dilecta tabernacula Domine virtutum. Concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini. Audis animam deficientem. Certè prælucta: Sed quid sequitur: Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. An non vides beatum luctum? Si luges deficit anima: sed est luctus dulcis, qui exultare facit, ac proinde beatus, beati igitur qui ita lugent. Audi vnum vlterius verbum. Beatus vir, cuius est auxilium abs te, ascentiones in corde suo disposuit, in valle lachrymarum. Igitur ipse beatus lachrymis plenus, in corde suo, in cœlum ascensiones disponit.

Sed est dignissima dubitatio: Quî fieri potest, vt lugens sit beatus? Quid luctui ad fœlicitatem? Et rursum Paulus *Philip.4* iubet gaudere in Domino semper, nec contentus semel id præcepisse, addit, Iterum dico gaudete. rursum dicit: Quasi tristes semper autem gaudentes. num hypocrisis est vita Chri*2.Corin.6*stiana, vt cum gaudeas semper, tristem te esse dissimules? Rursum regnum Dei, (id est, vita Christiana) est iustitia, pax, *Roma.14* & gaudium, non tristitia. & Dominus: Rogate vt gaudium vestrum plenum sit: si plenum, quomodo secum luctum ad*Ioan.16.* mittet. Profecto mihi res est admiranda, vir Christianus lugens, & in luctu suo lætus, adeò vt lachrymas suas pro nulla *Psalm.41* seculari lætitia commutet. Fuerunt inquit lachrymæ meæ panes. lachrymæ erant, sed panes etiam erant: luctus erat, *Psal.76* sed suauis. Renuit consolari anima mea. Cur? Quia si velit luctum consolari, consolationem amittet. Dicit Paulus, & *Psal.63* Dauid: Secundum multitudinem dolorum in corde meo, *2.Corin.1* consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. & sicut abundant passiones Christi, ita & abundat, & consolatio nostra non ita: vt post luctum sequatur consolatio, sed quod est mirabilius: ipse luctus, consolatio est. Sicut enim Deo simul est vnitas, & pluralitas: & simul misericordia, & iustitia: amor: & odium. ita facit, vt in seruis suis simul cum luctu sit *2.Cor.12* lætitia. Quia sicut virtus in infirmitate perficitur: ita & lætitia, in luctu.

Posset etiam dici, quòd cum Paulus iubet gaudere, iubet quidem, sed in Domino. Et regnum gaudium est quidem, sed in Spiritu sancto. Cum ergo Deus tibi lætitiam infundit non iuberis lugere. At recedet illa lux: tunc tu sponte luge*Luca 5* bis. Cum lætitia adest, non possunt filij sponsi lugere, quia adest sponsus. At recedet sponsus, tunc lugebunt, Quia *Genes.8* non inueniet columba, vbi pedem suum ponat, donec in arcam

aream redeat.

Et quidem, cum anima christiana: cunctas creaturas contemplando lustrat: prouocatur ab omnibus, vt in Deo omnium factore lætetur. At si expendat, quod omnes creaturæ factæ sunt in laqueum, & decipulam pedibus insipientum: solent enim auocare homines à Deo suo: an non hæc erit causa luctus. Gaudete igitur: sed cum timore, & tremore. *Sapie. 14* *Psalm. 2*

Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Primũ quod annoto est: Si beati qui esuriũt iustitiã: ergo iustitia nostra non est. Si enim nostra esset, cur æsuriremus, quod in manu nostra est,

Nunc audi: Non dicit Christus, beati qui æsuriunt Deum sed iustitiam. Certè Deus est finis nostri appetitus: estque cibus & potus animæ. Inebriabuntur, inquit, ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Est igitur Deus torrens dulcedinis, & voluptatis. at licet Deus sit animæ manna, & spiritualis esca, quam summopere cupiunt sancti: prius tamen est, amare & æsurire iustitiam: per quam Deus animæ gustui ingeritur. Est iustitia mediũ quo Deum, assequare. Si igitur cupis Deum: prius te iustitiam oportet exambire. Si placet Deus, placeat eius sancta iustitia. Scio quod Christus iustitia nostra est: & quod Deus vita animæ est. Sed nec Christi iustititia, nec vita Dei aderunt animæ nostræ: nisi mediante iustitia. gluten igitur quo hærescit animæ Deus: iustitia est, & probitas. *Psalm. 35* *1. Corin. 1* *Deut. 30*

Secundò: Non dicit, Beati qui esuriunt reuelationes Dei: aut spirituales dulcedines, aut Sapientiam quam Salomon esuriuit, & data est illi: non in quam hi beati, gustus enim & dulcedines illæ recentium cibus sunt. Reuelationes Dei extollere solent hominem, ideo enim datus est Paulo stimulus carnis: ne ab illis extolleretur. Sapientiæ superbia Luciferum deiecit è cœlo: & Salomonem fecit in culpa sua inexcusabiliorem. Quo igitur impetus nostri desiderij influere debet? Certè in iustitiam, quam si assequare beatus eris. Quia ipsa est quæ dulcedinem veram secum affert. ipsa est quæ Sapientiam nostris mentibus infundit. Audi quid dicat per Isaiam sermo diuinus. Si desieris loqui quod non prodest, si animam afflictam repleueris, & effuderis esurienti animam tuam, tunc orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt vt meridies, & requiem dabit tibi Dominus semper, & implebit splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabit. & eris quasi ortus irriguus, & sicut fons aquarum, cuius *Sapien. 9* *2. Cor. 12* *Isaiæ 58*

non deficiem aquæ. En quid dicat Deus. igitur si iustus fueris, non deerit lumen, non Sapientia, non dulcedo continua, non iuge conuiuium.

Tertiò: Non dixit, qui esuriunt humilitatem, castimoniam, aut patientiam: quæ sunt, velut partes iustitiæ, sed, Qui esuriunt totā iustitiam, & integram. Non sat est, si in vno aut altero iustus sis, nisi in omnibus iustus fueris Si enim
Eccli. 34 vnus ædificat, alter destruit, non surget ædificium: ita si hinc ædificas, hinc verò destruis, nihil facis & dictum est, qui of-
Iacobi 2 fenderit in vno factus est omnium reus. Oportet igitur totam esurire, & exercere iustitiā O graue onus impositū humeris nostris. Sed quod nostrę iustitię deest, Christi iustitia
1. Corin. 1 replet. Factus videlicet nobis sapientia, iustitia, sanctificatio
Rom 8 & redemptio. Ideo enim tantopere Paulus clamat: Per legem neminem iustificari, quia vires nostræ exiguæ sunt, vt vndique iustificemur: quod iustitia Christi præstante, consequimur.

Quartò: Non dixit beatos qui edant, & bibant iustitiam: sciebat enim in hac vita, potius esuriri iustitiam, quàm manducari, potius optari, quàm possideri. De plena iustitia mihi sermo est, quia ergo sciebat paucos esse verè perfectos, qui dapibus iustitiæ fruantur: fore verò multos qui licet non edant, de mensa tam pretiosa, esuriunt tamen: ideo non vocauit beatos qui ederent, sed qui esurirent. Non memini vocatum aliquem sanctum aut iustum à Christo imò me-
Matt. 19 mor sum, ipsum dixisse: Nemo bonus: nisi Deus. Si ergo dixisset: Beati qui edunt iustitiam: quis beatus esset? Di-
Matth. 5 cebat tamen: Estote perfecti, sicut Pater vester: quia intelligebat paucos esse perfectos, ideo contendere iubet, in id quod non habent.

Quintò: Non dixit, Beati qui suspirant, qui amant iustitiam: sed qui esuriunt. Intuens non esse vnius diei, aut mensis, effici iustum. negotium est quod durat: quantum esuries cibi, & sitis potus durare solent. Si iustitia vnica virtus esset, vix ad eam perfectè assequendam, sufficiunt tempora multa, (adeò corruptioni subdita est humana miseria), nunc verò cùm tot partibus iustitia constet, scilicet castitate, patientia, fortitudine, & prudentia, totum vitæ spacium parum est, vt perfectus sis: reliquum est igitur vt esurias semper, intelligens satiem iustitiæ, in solo cœlo sperandam.

Sextò

Sextò: non dixit, Beati qui vellent iustitiam: quibúsque iustitia non displicet: quia multi sunt in mortali peccato: qui vellent quidem iusti esse: sed quia non esuriunt, ideo non sunt beati. quid enim esuriat manna, qui porris & cepis Ægypti satur est? similes hi sunt languentibus fastidiosis: qui vellent quidem comedere: vbi tamen cibum admoueris commouentur, euomunt, & in sua esurie flaccescunt. *Num. 11*

Septimò: ergo dixit, Beati qui esuriunt. videlicet notans. quòd sicut in esuriente: maximum desiderium est comedendi: ita cùm tuum præcipuum, potissimúmque desiderium fuerit iustitiæ, tunc beatus eris. Sanè si nosses te habere iustitiam, nihil mirum, si summum tuum desiderium non esset erga iustitiam, (solent enim homines id maximè ardere, quo carent: quòd verò habent contemnere.) At cùm nemò sciat se iustum esse, & periculum summum sit, si iustus non sis, an non meritissimè dicitur: vt esurias quod forte non habes: & sit habere necesse? In Sapientia scribitur: Si quæsieris Sapientiam, quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam? tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei inuenies, quia Dominus dat sapientiam. Quod ergo Dominus dixit: esurire iustitiam: Salomon dicit: quærere sicut pecuniam. Iam vel hinc expendamus, quantum nobis ad Sapientiam deest, qui nec desideramus iustitiam, tantum abest vt esuriamus. At non erat dignum vt cæcus esuriret visum, infirmus salutem, mortuus vitam? Maximè cum sciat homo se plenum malicia: quia prauum est cor hominis. Cur igitur non optet: homo natus ad iustitiam: sordibus se peccatorum videns contaminatum, ab his sordibus mundari: Cur non esuriat iustitiam natus ad cœlum, cùm in cœlum nihil intret sine iustitia? *Prouerb. 2* *Ierem. 17*

Beati misericordes. Non dixit: Beati qui eleemosynas largiuntur: sed qui misericordes sunt, ne pauperes qui dare nequeunt, à beatitudine se putent alienos, néve diuites, si non dent, beatos se credant: etiam si miseriis aliorū compati se profiteantur. Ille enim verè misericors est, quia alienam miseriam, vt suam reputat: at nemo suā à se miseriam non abigit, si potest. Consimiliter Ioannes dixit: Qui viderit fratrem suum necesse habere: & clauserit viscera sua, ab eo: quomodo charitas Patris est in eo? Non dixit, Qui viderit fratrem necesse habere, & illi non subuenerit. Quia multi nequeunt subuenire. Porrò non se continuit Dominus, quin *Ioan. 3*

beatos diceret misericordes, videlicet ipse. misericors
S. Thom. nulla in Deo, quàm misericordia, maior est virtus, quia
2.2.q.30 miserationes eius super omnia opera eius, & misericordia
Psal.144 superexaltat iudicium, id est, licet Deus rectissimum habeat
Iacobi 2 iudicium: summúmque seruet rigorem: at misericordia huic super fertur rigori, & fert de hoc rigore triumphum. & quidem licet Sanctæ literæ nunquam Deo laudes cantare cessent: arbitror tamen hanc laudem frequentius illi tribuere: quòd misericors sit, nec solum quod misericors, sed quòd
Psal.77 multum misericors. Longanimis inquit, & multum miseri-
Psal.102 cors. & quòd secundum altitudinem cœli à terra corrobora-
Eodem. uerit misericordiam suam, super timentes se.

Iam quia per misericordiam reparauit mundum Deus, factus propter homines homo: voluit vt nihil pretiosius homini esset: quàm misericordia: ita vt nullum nomen suauius auribus hominum insonaret, quàm misericordiæ nomen. quid enim libentius aspiciat homo, quam illud scutum, quo est à morte protectus: quàm eam dexteram, qua est à vorticibus rapidi fluminis: ne suffocaretur ereptus? Igitur sicut misericors Dominus, plus æstimauit misericordiam suam, quàm vitam suam: potius volens misericordiam ostendere in homines, quàm sibi vitam seruare: ita misericordem, non placuit non vocare beatum: vt qui Deo similis sit, & qui potius vult misericordiæ, quàm sibi inseruire. Expende
Ephes.2 Christiane precor, quam verum est, quòd Deus sit diues in misericordia: qui volens videri misericors, potius voluit carnem accipere, in ea miserias carnis sustinere, & tandem mori: quàm nomine misericordis fraudari. Ego attonitus stupeo: quam amet misericordiam Deus. Sustinet tot peccatorũ myriadas, vt misericors: suffert tot idololatras, vt misericors: couertit peccatores, vt misericors: effudit se in hominis animam, vt misericors: regnum cœlorum, & omnia quæ in cœlis sunt, homini donat, ipse misericors. Et si gau-
Lucæ 15 dium est coram Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente, plusquam super nonagintanouem iustis, eam causam gaudij arbitror esse: quia vident tam libenter Deum misericordiæ indulgere, quasi Deus tunc magis lætetur, effundens misericordiam: quàm cum iustos coronat, quòd ex iustitia facit. Demum ita dilexit Deus misericordiam: vt licet iustus ipse sit, nunquam tamen ita rigorem exercet iustitiæ, quin ibi suum sortiatur misericordia locũ. dictum enim est

est, quòd etiam dánatos in inferno, puniat Deus citra condignum, vt vel in inferno esset quidpiã quod diuinos oculos exhilararet: videlicet misericordia, in indignos etiã collocata.

Sed iam grande nos pulsat dubium: Si misericors adeò placet Deo, cur dicit textus, quòd misericordiam consequetur: & nõ potius, quod iustè coronabitur? Apostolus nõ dicit: Misericordiam assequitur, qui legitimè certauerit: sed coronabitur. *2. Timo. 2* Nec dicit: Reposita est mihi misericordia, sed, Reposita est mihi corona iustitiæ. Profectò si merentur cœlum de condigno opera nostra, vt à sanctis Patribus. in Tridentino Concilio est definitum: dicendum erat potius, Beati misericordes, quia Dei gloriã iure possidebũt. *2. Timo. 4* Ad hoc respondeo, quòd textus hic intelligi potest, aut de misericordibus iustis, aut de iniustis. Si de iustis intelligatur, aperit nobis elegantem animi nostri deiectionem: quod videlicet, nullus iustus est, qui non egeat Dei misericordia. non intres, inquit Psaltes: in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. *Psal. 142* Vestram salutem inquit Paulus: Cum timore & tremore operamini. *Philip. 2* O quàm pulchrè Dauid inquit: Nec enim in gladio suo possiderunt terram, & brachium eorum non saluauit eos: sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui, quia complacuisti in eis. *Psal. 43.* Profectò admiratione dignum est, quod Dauid victoriam de Chananæis, Iudæorum genti non vendicet: cùm esset tunc eorum infinita multitudo: erant enim sexcenta millia bellatorum, tot verò, etiam ipsum orbem poterant subiugare: at non sunt illi qui vincunt, quanto minus vincet dæmones homo, & possidebit homo cœlestia, nisi misericors vultus Domini (id enim valet, Illuminatio vultus tui) opem pugnantibus ferat. *Exod. 12* Proptereà eleganter Dauid addit: Non enim in arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me. *Psal. 43* Scio quòd gloria cadit sub merito (vt scholasticè loquar.) at quia perseuerantia non cadit sub merito nostro, sed sub misericordia diuina, ideo rectissimè dictum est: Beati misericordes, quia hãc perseuerantiam consequentur: non ex iustitia, sed ex misericordia.

Cui verò hæc responsio obscura visa fuerit, dicere aliquanto planius poterit, ꝙ opus misericordiæ, licet ex gratia Dei obtineat dignitatem, & meritum de condigno: at ex ipsius operis genere, misericordiam requirit, vt coronetur & cum gratia ipsa, collata homini sit ex misericordia, & non ex iustitia

ſtitia(aliôquin iam non eſſet gratia) ſit: vt etiam miſericors,
Rom.4 niſi cum eo Deus miſericordiam faciat, nihil erit.

Quæ verò ſubiungam non aſſero: ſed iudicio doctiorum ſubiicio. Igitur ex hoc loco Domini duæ ſe offerunt coniecturæ. Prior, quòd miſericordes ſi aliquando lapſi fuerint, propter miſericordiam quam præſtiterunt, miſericordiam conſequentur: vt reſurgant à peccato, & ſaluentur. & hoc vult textus: Beati miſericordes, quia miſericordiam conſequentur in lapſibus ſuis. Huic coniecturæ fidem facit, quod
Pſal.36 dicit Pſaltes: Iuſtus inquit miſeretur, & retribuet: eius greſſus apud Dominum dirigentur, & viam eius Dominus volet: cùm ceciderit non collidetur, quia Dominus ſupponit manum ſuam. cuius apertus ſenſus eſt: Si in peccatum mortale ceciderit, non patietur Dominus vt damnetur. Quia, vt redeat in antiquum gradum, Dominus auxilio erit, manum ſuæ miſericordiæ porrigens. Adſtipulatur huic, ver-
Tobiæ 4 bum Tobiæ: Eleemoſyna, ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. at non liberat
Hebr.9 à morte corporis: (Statutum enim eſt hominibus ſemel mori.) liberat ergo ab animæ morte, non tantùm liberans ne moriatur, ſed vbi mortua fuerit, facit vt viuat: & hoc eſt quod addit, Non patietur animam ire in tenebras. vehementer verò id probatur ex Eccleſiaſtico dicente: Conclude elee-
Eccl.29 moſynam in corde pauperis: & hæc exorabit pro te ab omni malo. At ſi non exorat pro iacente in peccato, non orat pro omni malo.

Dicet ſuperciliosſus Theologus: Si miſericordia iacentem in peccato erigit: igitur iam huius peccatoris iuſtificatio, non ex gratia, ſed ex operibus miſericordiæ præcedentibus erit. Ego reſpondeo quòd ſi opera miſericordiæ ex condigno mererentur hanc ex peccato erectionem: argumentum tuũ haberet vim. at non dico ex condigno: ſed ex miſericordia, Deum dare gratiam, & auxilium ei qui miſericors fuit. vt textus: ipſe clamat: dicens beati miſericordes, quia ipſi, non gloriam, non iuſtitiam, non gratiam: ſed miſericordiam conſequẽtur. Ergo cùm quis lapſus eſt, non putet quòd ope-
Iuxta Cõcil. Tridẽ. ra miſericordiæ, quæ in gratia fecit, Deum obligant ex condigno, aut congruo: vt erigat lapſum. minimè: hoc tantum efficiunt vt Deum loco peccatoris rogent, ſollicitent, pelliciant, vt ex pura gratia mortuum viuificet. Denique. Si miſericors cùm lapſus eſt, non erigitur, nihil illi Deus iniuriæ facit.

facit. Erigetur tamen ex sola clementia, quam eleemosyna facta exorauit, iuxta locum adductum: ipsa exorabit pro te ab omni malo. Et quidem si expēdis Psalmum, videbis quod diximus. Inquit Dauid: Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. Dominus conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra. Dicit, In terra, vt has tres promissiones in præsenti vita intelligamus. ego verò nescio, quomodo viuificat Deus in vita præsenti, nisi reparando post lapsum. Verùm est mihi locus vrgentissimus: Ignem (inquit Deus) ardentem extinguit aqua & eleemosyna resistit peccatis, & Deus prospector est eius qui dat gratiam: meminit in posterum: & in tempore casus sui inueniet firmamentum. ecce dicit: In tempore casus inueniet firmamentum. *Eccles. 29* *Psal. 40* *Eccle. 3*

Rursum beati misericordes, quia in tempore mortis suæ, & in tempore tentationis suæ, imò & in tempore cuiusuis tribulationis, & calamitatis suæ, misericordiam consequentur. Sanè, Beatus qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. est verò dies mala, dies cuiusuis angustiæ, siue sit dies mortis, siue tentationis, siue temporalis afflictionis. Malum enim duplex est, culpæ & pœnæ: in die igitur mala culpæ, liberat Deus per eleemosynam, vt Daniel dixit: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum. Arbitror enim egregiā rationem ad reconciliandum Deum habere peccatorem: si eleemosynas conferat. Conferat eleemosynam homo homini temporalem, & eleemosynam suscipiet à Deo spiritualem. At si malum pœnæ fuerit, quodcunque sit illud, eius remedium à Deo inueniet misericors. Id enim dixit Psaltes: Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius, vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius: Elegantissimè profectò. sicut enim mater mollit filio lectum, vt mollius cubet: ita & Deus lectum in quo misericors iacet, versat & excutit, & blandius reddit: vt mitius in dolore, dolorem patiatur. Quid demum potuit dici grandius, aut magnificentius: quàm beatus qui intelligit super egenum? Dominus conseruet eum, & beatum faciat eum in terra. Planè nullus in cœlo simul & in interra beatus: at legem hanc sola violat misericordia, vt etiam si piè viuentes in Christo, patiantur persecutionem: misericordes tamen, aut non patiantur, aut ita blandè patiantur, ac si non paterentur. *Psal. 40* *Dan. 4* *Psal. 40* *2. Tim. 3*

Beati mundo corde. Primum id mihi statuendum, cor, in sacris literis, sumi pro parte animæ superiori: in qua voluntas est, & intellectus. Nec enim cor est aut voluntas sola, aut
Rom.10 mens sola: sed vtrunque simul. Et ideo Paulus dicit, quòd cor credit ad iustitiam. non autem crederet, si sola voluntas es-
Ephes.1 set. Et alibi dicit: Det vobis Deus illuminatos oculos cordis vestri, vt sciatis quę sit spes: at nec voluntas habet oculos, nec
Luc.24 voluntas scit. Et Dominus dicit: O stulti & tardi corde ad credendum. ergo corde credimus. & Propheta: Excæcauit
Isa.6 oculos eorum, & indurauit cor eorum: vt non videant oculis, & intelligant corde. Cùm ergo cor intelligat & diligat, necessariò fit, vt simul & intellectum complectatur & voluntatem: est igitur cor pars animæ supera: quam Græci Igemonicon dicunt.

Porrò hoc cor aliquando sordescit, & maculatur: ea verò quæ coinquinant cor, non alia sunt quàm à Domino dicta:
Matt.15 Ex corde exeunt (inquit) cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ, hæc sunt quæ coinquinant hominẽ. quasi diceret. Hæc sola sunt, quæ coinquinant cor. Siquidem malæ cogitationes prohibentur nono, & decimo præcepto Decalogi: homicidia prohibentur quinto: adulteria & fornicationes, sexto: furta, septimo: falsa testimonia, octauo: blasphemia verò prohibetur præcepto secundo: non verò meminit tertij & quarti præcepti, quia non obligant omni tempore. Et ita non inquinatur, qui non semper seruat. nec meminit primi, quia cum fidelibus loquebatur. Vnde colligo nihil inquinare cor, nisi quod est aliquo diuino præcepto vetitum. quia nihil inquinat cor nisi peccatum. nihil verò, peccatum nisi prohibitum lege diuina. sub qua intelligo esse comprehensam humanam. Paulus enim humanas leges discipulis suis tradẽs: non
1.Cor.7 se humano spiritu duci existimat. Sed ait, Puto autem quòd ego spiritũ Domini habeam. Et rursus quas leges tradit rex, si iustæ sunt: ab ipsa natura, & à Deo, autore naturæ, procedere existimo En tibi quibus cor inquinatur.

Rogas, quomodo anima quæ peccauit sordescit? Planè, quia palacium fit: pulueribus & sordibus, id est, peccatis ple-
Isaia 35 num. Item fit cubile draconũ vt Isaias dixit: Et rursum, qui
Num.6 tangebat mortuum, olim erat immundus: at nihil peccato
Rom.5 magis mortuum, est enim causa omnis mortis: siquidem per peccatum mors. Et tertiò, est facies carbonibus denigra-

ta, vt

ea, vt Ieremias planxit. Et quidem huic sancto Prophetæ, verba deerant, quibus has animæ sordes declararet? Demum tu prospice, quomodo res corporales sordent, & contaminantur: & necdum inuenies viuam collationem, sordibus animę quadrantem. *Thren.4*

Quærunt Theologi, quid tandem sit illa macula, quæ animæ hæret post peccatum? Et respondent, quòd est carentia gratiæ: quæ tantum nitoris animæ conciliabat. At ego nescio, quid maius sit macula illa, quàm priuatio gratiæ. Psalmus enim dicit: Abominabiles facti sunt in iniquitatibus suis. & in Prouerbiis dicitur: Abominabile est Domino, omne cor prauum. At non est Deo abominabile id omne quod gratia caret. Nec enim abominandus esset Adam si sine gratia conditus esset. Igitur ille consensus in peccatum macula est, quæ animam contaminat. *Psal.52* *Prouer.11*

Dices: Consensus ille præteriit, igitur & præteriit macula. Respondeo: quod corã oculis Domini non transiit actus. Deus enim vocat quæ non sunt, vt quæ sunt: itaque tam sibi Deus habet præsentia quæ præterierunt, & futura sunt, ac si præsentia essent, & ideo maculata est anima: non re quæ in se sit, sed quæ in oculis Dei sit. vt igitur passio Christi licet transierit, est tamen Deo præsens: & ideo æterna redemptio vocatur à Paulo: Ita & coram Deo omnis actus est præsens, sicut si quis dat eleemosynam, licet datio transierit: manet tamen viua, & præsens, in cœlo, iuxta verbum Domini, Thesaurizate vobis thesauros in cœlo. At thesaurus non est res quæ abiit. Intelligant igitur Christiani, cùm operantur, non se transitoria & fluentia peragere, sed æterna: qui bonum facit, æternum bonum recondit in cœlo, qui malum, æternũ sibi malum conciliat, thesaurizat enim sibi iram. *Roma.4* *Hebr.9* *Matt.6* *Rom.2*

Porrò quia anima spiritualis est, & cùm cõsentit peccato, ipsa tota consentit: ideo & ipsa tota sordescit, non extrà solùm, sed intùs. Intrat enim maledictio sicut aqua, in interiora eius: & sicut oleũ in ossibus eius, & hoc est quod Psalmus dicit: Tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua, prodiit quasi ex adipe iniquitas eorũ. vt ergo, guttæ ex liquato adipe prodeũt ex intimis adipis, ita iniquitas prodit ex intimo animæ inquinatæ. *Psal.108* *Psal.72*

Surrige ergo, Lector quæso, animum, & contemplare: si vna iniquitas sordentem animam reddit, quantùm sordium erit, vbi iniquitates peruaserunt cor? Prauum est cor homi-

nis præ

Iere.17 nis præ omnibus, & sensus & cogitatio hominis in malum prona sunt, ab adolescentia. Est igitur cor hominis sentina
Rom.8 peccati, fons malorum, minera vitiorum. & cum verum sit, quod prudentia carnis sit Deo inimica. vide duos in homine malorum fontes, carnem, & animam carni consentientem. Quòd si intelligis & penetras: admiraberis, & obstupesces, quod vllum sit cor in orbe mundum. Si enim cor est prauum præ omnibus: & simul duobus malorum fontibus hæret: vbi reperies cor ab immunditia purum? An non meritò dicit Isaias: Omnes iustitiæ nostræ. vt pannus menstruatæ? Sanè cor mundum non est opus hominis. diuinum opus
Psal.50 est, teste Dauid qui dixit: Cor mundũ crea in me Deus. Quis
Iob 14 enim posset facere mundum de immundo: nisi solus Deus?
Psal.27 Cùm igitur Deus id possit facere: & Dauid asserat in se factum, cum dicit. Sine causa iustificaui cor meum (per gratiam scilicet Dei) & laui inter innocentes manus meas. &
Iob 27 Iob asserat non me reprehendit (inquit) cor meũ. Cùm hæc ita sint, quæ furia Lutherum inuasit. vt assereret, neminem mundum à culpa mortali? Planè si nemo corde mundus, igitur falsum asseruit Dominus dicens: Beati mundo corde: &
Psal.23 falsum Psalmus qui dixit: Quis ascendet in montem Domini? Innocens, inquit, manibus, & mundo corde. Si igitur nemo est mundus corde, nemo ascendit in cœlum, ac proinde claudat Deus cœlum suum, si nullus est, qui eò intret.

Aduerterat Lutherus (vt video) cordis sordes, at non ad-
Matt.26 uerterat Christi sanguinem, quo illæ sordes lauantur. Hic est sanguis (inquit) qui effundetur in remissionem peccatorum: igitur peccata per sanguinem mundantur. Teste Apo-
Hebr.9 stolo, qui dixit: Sanguis Christi emundauit conscientiam nostram, ab operibus mortuis: ad seruiendum Deo viuenti. Quæ igitur esse sordes possunt, quæ huius sanguinis tanta puritate, non purificentur?

Imò verò ego arbitror beatos mundo corde, non propter cor, sed propter sanguinem, qui purificauit cor: beatũ enim cor, cui beatus sanguis adhæsit. beatum cor, quod beato sanguine factum est mundum. Quocirca existimo, cùm Dominus verba hæc, Beati mundo corde: suo protulit ore, intima eum ex corde traxisse suspiria: vidés, quàm magno sumptu, erat hominum conscientia purganda, quódque non nisi suo esset sanguine nostras conscientias emundaturus. Tali
4.Reg.5 aqua melius sanatur nostra lepra: quàm aquis Iordanis sanatus est

tus est Naamā. Tali fonte melius illuminatur homo: quàm *Ioan. 9*
cæcus in aquis Siloa. Tali felle amaritudinis sanantur oculi *Tobiæ 11*
melius, quàm Tobiæ oculi sanati sunt felle piscis. Quòd si
sputum Christi terræ commistum, oculos reddit cœco: an *Ioan. 9*
non magis munditiam simul & lucem reddet immūdo cordi, Christi mundissimus sanguis, ex suo mundissimo corde promanans? Quòd si sanguis hic illuminat cor: quid miraris si cor sic illuminatum Deum videre possit? Enimuero, vbi sanguis Christi est, Christus est, at vbi Christus est, eius mi- *Ioan. 12*
nister, Si igitur vbi Christus est, videtur Deus, fit vt ministri Christi, eius sanguine mundi, Deum videant.

Porrò hic Christi sanguis applicatur nobis per sacramenta: vt per baptismum, testante Apostolo, cum dicit: Mundās *Ephes. 5*
eam lauacro aquæ in verbo vitæ. & etiam per pœnitentiam. iuxta illud Dauidis: Asperges me Domine hyssopo & mun- *Psal. 50*
dabor. Rursum applicatur per bona opera: opera enim sacra purificāt cor: non ex se sed ex sanguine Christi: iuxta illud. *S. Tho. 3*
date eleemosynam, & ecce omnia sunt vobis mūda & illud: *quæst. 49*
dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit: mundat igitur *Lucæ 11*
eleemosyna in pauperem: & dilectio in Deum. mundat item *Lucæ 7*
obedientia: castificantes, inquit, animas vestras in obedientia charitatis. Rursum & mundat fides, (viua scilicet) secun- *1. Petr. 1*
dum illud. fide purificās corda eorum. demum purificat spes: *Actor 15*
qui enim habet hanc spem, sanctificat seipsum. *1. Cano. Io 3*

Porrò triplex est genus mūdi cordis, prius est carere mortali crimine. alterum carere his peccatis & eorum occasionibus. Tertium: idq; vt summum, ita & difficillimū, negasse voluntatē in omnibus. est enim voluntas propria fons immunditiarum. ab hoc fugisse fonte, plena mundicia est. Iam vt quisque cor magis mundauerit, Deum clarius videbit. Sunt enim qui etiam in hac vita apertius Deum (licet ex fide,) cognoscant, id præstante cordis mundicie. Et quidem cùm verum sit illud Gregorij, Omnia videt, qui videntem omnia videt: si cor humanum naturaliter scire desiderat, en ad manum facilis est sciendi via, videlicet, si cor mūdaueris.

Huic mundo cordi proponitur vnicum, singulare, & incredibile præmium, scilicet, videre Deum. quo verò modo sit Deus videndus: explicatur à Paulo si tamen explicari id potest. Paulus inquit: Videmus nunc per speculū in ænigma- *1. Cor. 13*
te: tunc autem facie, ad faciem. & rursum. nunc cognosco ex parte; tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum. Expli-

1 Cano. cauit etiam Ioannes:scimus,quia cum apparuerit, similes ei
capit 3 erimus.quia videbimus eum, sicuti est. Explicauit Dauid: In
Psalm. 35 lumine tuo videbimus lumen. Et Isaias: Videbimus regem
Isaie 33 in decore suo. Planè nullum ingenium explicabit magnitudinem verborum,quæ ab his Patribus dicta sunt. Sanè Deus totus est facies, nec enim in cœlo habet illa posteriora, quæ
Exod. 33 Mosi ostensa sunt. si igitur videbo faciem Dei: Videbo igitur Deum totum. At Deus infinitus est. Videbo igitur infinitatem. O quam extendetur oculus, qui Deum infinitum videre sufficiat? id luculentius, & magnificentius exprimunt verba sequentia. nunc inquit cognosco ex parte, tunc cognoscam: vt & cognitus sum. Sunt hæc verba tãtæ fiduciæ plena, vt horreat animus ea contingere. Sed quid timeo? Annon & Ioannes in eandem loquitur sententiam? Similes ei erimus, cur? Quia videbimus eum sicuti est. Dij erimus. in eam celsitudinem attollemur, quantam nec oculus vidit,
Isaie 64 nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit Nec minus habent altitudinis verba illa, in lumine tuo videbimus lumen. dicunt enim Theologi, quod diuina essentia vnitur per modum luminis, & speciei intellectui humano: ô rem summæ celsitudinis! Accinit Isaias: Videbimus regem in decore suo, in opibus suis in thesauris: quasi parum esset, vidisse regem. Ergo Moses quia non videt nisi posteriora: ideo legem
Hebr. 10 non tulit, qua homines videre Deum possent. Sat eis erat, posteriora Dei videre, scilicet his temporalibus bonis
Hebræ. 9 frui. quia lex mundare corda non poterat. impossibile enim est sanguine hyrcorum corda mundari. At cùm fides Christi purificet corda (cum viua est:) & sanguis Christus emundauerit corda nostra: fit vt in solo Euangelio, in quo est mundicies, proponatur præmium mundiciei consonum, quod est videre Deum.

Beati pacifici. Duæ hic difficultates se obiiciũt. Altera, quos pacificos Dominus vocet? Altera, cur pacifici filij Dei vocantur? At priorem responsio est: Pacificos hic dici Prælatos, prædicatores & cõfessores: quibus ex officio incumbit, cõponere pacem inter Deum & homines. Et quidẽ mirari non sufficio Dei pietatem. Venit ille in mundũ. rogaturus hominem, vt secum pacem haberet: hanc verò pacem tantopere cupit: vt beatos dicat, eos qui pacem efficiant illam, quam ipse desiderat. Adeò enim desiderat: vt ne frustretur desiderio suo, beatitudinẽ ei promittat, qui Deum homini recõciliet. Cantarunt

runt & veluti rogarunt pacem Angeli, Deo in terris nascēte. *Luca 2*
vehementer igitur Deus optat pacē cum homine: ac si homo
Deus esset. Beati ergo, qui munere, tam Deo grato funguntur:
quorum est, regnum diaboli, & eius opera dissoluere: fortem *Ioan. 3*
armatum ex atrio excludere, cœnaculum parare, vbi Domi- *Luca 11*
nus pascha cum discipulis manducet, vineam Domini elapi- *Luca 22*
dare, viam Domino parare, colles humiliare, valles implere, *Isai. 5. &*
leprosos mundare, putres carnes salire, vt qui sal sint terræ, *Isaie 40*
mundum illustrare, vtpotè qui lux sint mundi. *Matth. 5*

Dices: Num etiam beati sunt reges, iudices, reliqui etiam domini temporales qui corrixantes ad amicitiam reuocant? Ad hoc dicerem, non admodum de his hoc loco tractari: nō *1. Cor. 9* enim de bobus cura Deo est, adeò vt fratribus corrixantibus *Luca 12* dixerit: Quid me cōstituit iudicem inter vos? & Paulus, cùm *1. Cor. 6* secularia iudicia habueritis, contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, ad iudicandum assumite. contemptibiles inquit, non curans illos vocare beatos. At quia secularis recōciliatio, pacem promouet spiritualem: ideo beatos etiam suo quodammodo, Reges, & seculares dominos, audeo pronunciare. Nec enim quia bella gerunt beati esse desinent: si per bella pacem inquirant: siquenon bellator animus adsit, sed pacis amator.

Iam ad secundam difficultatem. Cur pacificatores hi dicantur filij Dei? Ad quod prior solutio, & plana est. Quod iuxta Hebræos, quæuis res cum asseritur grandis, & illustris, Dei dicitur. vt mons Dei mons pinguis id est, mons ille nobilis, mons est fœcundus. & ceciderat in eos somnus Domi- *Psal. 67* ni, id est, grauis somnus & item, Ego dixi: dij estis, & filij ex- *1. Reg. 26* celsi omnes. id est, filij illustres, viri præcipui: ita & hi pacifi- *Psal. 81* catores Filij Dei dicūtur, id est, magni. Planè quia scribitur in Euangelio qui fecerit, & docuerit: hic magnus vocabitur. *Matt. 5* quasi dicat: qui cum se pacificauerit, alios etiam pacificat: hic verè magnus vocabitur. idem ergo est Filij Dei, & magni.

Sed penetremus aliquantò profundius. Si iudices, Israëlis, qui pacem in populo faciebant, dij dicuntur: quanto potius Christiani, qui pacem faciunt in cœlo, dij nominabuntur. Deus (inquit) stetit in synagoga deorum: in medio autem deos diiudicat dij hoc loco, vocantur iudices illi Iudæorum, qui Iudæis iura reddebant. an non magis dij, qui inter *Psal. 81* hominem, & Deum ius dicunt: hominem Deo subdunt, Deúmque homini reconciliant?

Sed interiùs penetra: Christus quatenus homo, Filius Dei
S.Tho.3 est. Sanè quia Verbum diuinum filiationem naturalem (qui
Par.q.23 Dei filius est) Christo homini cõmunicauit. nec enim Chri-
artic.4 stus homo, alia filiatione Filius Dei est, quam eâ, quâ Verbum Dei, Dei Filius est. Porrò filiationem, (non naturalem, sed adoptiuam, cuius nos eramus capaces) transtulit in homines Christus. Verè ergo Filius Dei Christus, qui filios Dei gignere potuit, suam in illos filiationem transfundens. ita & pacificatores hi, verè Filij Dei sunt: quia etiam Filios Dei gi-
1.Cor.4 gnunt. Paulus inquit: per Euangelium, in Christo ego vos genui. genuit verò, non filios hominum, nec filios Adæ: genuit igitur filios Dei. Iure igitur merito Filij Dei vocabũtur, qui filios Dei producunt.

Adhuc tamen considera Christus vt Deus: ideo Dei Filius est, quia totam diuinitatem à Patre accepit, licet à Patre non abstulerit, & hac de causa, Christus in terra Deum Patrem suum repræsentabat, vt cuius deitatem acceperat. Perinde enim erat Christum videre, audire, tractare: ac si Patrem vi-
Ioan.14 deres & tractares. Ideo Christus ait: Qui videt me, & Patrem meum videt. Verè ergo Christus Filius Dei, qui ita Patrem repræsentat. Quare & verè erunt Filij Dei, qui Deum
Galat.2 in terra repræsentarint. Nunc Paulum considera dicentem: Viuo ego, iam non ego, viuit in me Christus: eius accepi dei-
2.Cor.3 tatem, quidam Christus ego. Alibi dicit: Nos autem reuelata facie, gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem trãsformamur, id est, nos sumus speculum, lympidum, quod deitatem in se suscepit: eámque viuam reddit imaginem. Vides ergo animam Pauli: quæ (velut speculum) deitatis re-
2.Cor.2 ceperat gloriam. Alibi dicit: ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur. Quasi diceret: habeo Deum extra me, & coram me, & intra me: qui audit me, non me: sed Deum loquentem audit. Si Paulus, pro humanis viribus, deitatem ita hauserat, vt totus in ea nataret, absorberetur, penetraretur: annon verè dici hîc potest Filius Dei? Tales Filij Dei pacificatores sint, si verè Filij Dei esse velint.

Porrò sicut Filij Dei officium fuit, se in terra seminare: vt
Ioan.12 granum frumenti mortuum, multum fructum afferret: ita & hi pacificatores granum frumenti sunt: qui semper mor-
2.Cor.4 tificationem Domini IESV, in corpore suo portant: vt vita IESV manifestetur in corporibus vestris: inquit Paulus. & addit: semper igitur mors operatur in nobis: vita verò in vobis.

bis. verè Paulus, & qui eum immitantur: filij Dei dicuntur: qui ita filiũ Dei sequuntur: vt mori velint, pro vita filiorum.

Iam sicut in hoc apparuit Filius Dei, vt destrueret opera diaboli, & vt Filios Dei, qui erant dispersi, in vnum ouile reduceret: ita & hi pacificatores in hoc apparent Filij Dei: vt destruant opera diaboli. (Quem propterea sunt acerrimum hostem habituri) & filios Dei ad diuinas causas reducant: quos propterea, vt filios dilectissimos sunt amaturi. 1. Ioan. 3 Ioan. 11

Sunt multi Doctorum qui velint: pacificos hîc dici: qui post pugnas, & agones spirituales, pacem à Deo acceperunt: vt iam, non Iacob dicantur, sed Israël: non pugnator Dauid, sed pacificus Salomon: non naufragus Noë super aquas: sed is ipse Noë exhaustis aquis: Deo hostias suaue olentes offerens. Quæ explicatio non displicet. Si igitur hos pacificos, seu potius pacatos esse velis: dic hos esse filios Dei: sicut enim in Deo, non pugnat iustitia cum iniustitia: totus enim ipse iustitia est nihil habens iniustitiæ: & sicut in Deo non pugnat esse, cum non esse, totus enim Deus est esse: ita & in his pacificis, totum iustitia est, bonitas est, Deus est, & ideo totum bonum est, pro captu tamen suo. Gen. 32 2. Regũ 7 Gen. 8

Beati qui persecutionem patiuntur. Certè prudentissimè Christus persecutiones beatificauit. Si enim persecutio hac careret consolatione, aut desperaret qui eam patitur, aut iustitiã propter quam patitur, desereret. Sed quia Deus ipse est iustitia: ideo præmium patienti propter iustitiam proposuit.

Interim tamen mecum, Lector, stupias, videns esse qui iustitiam persequentur. An non iustitia pulcherrima est? Videlicet quæ diuinam pulchritudinem habet: cur igitur homines, cùm tam lucentem & splendentem fulgorem conspicantur, non magis ipsum amant, quàm odiant? Non magis fauore, quàm fauore, quàm furore prosequantur? An non iustitia hominum animis concreata est, & congenita? Videlicet, sicut veritas intellectui innata est, ita & voluntati bonitas & iustitia, (omnia enim bonum naturaliter appetunt) cur igitur homines contra suas se armant opes? Anima rationalis naturaliter rationis est particeps, cur igitur cum ratione bella gerit? Et quod magis mirere: ipsi iudices terræ: quibus datum est iustitiæ vexilla ferre, & pro iustitia conserere manus, ipsi sunt: à quibus sibi magis iustitia timet. Hi sunt, qui etiam latentem iustitiam in publicum proferunt: & cum ea non solum latenter, sed publicè pugnant.

Nec interim populus cõtra iudicem insurgit, iustitiam à iudicis manibus erepturus. An non verè beatus ille reddetur à iustitia ipsa qui contra furentem iudicem & populum pro
Luce 4 iustitia se profert: etiam occidendus? Beati ergo qui patiuntur persequutionem, vt iustitiam tueantur, quia ipso. ũ est regnum cœlorum. Primùm, quia qui se humiliat dignus est, qui exaltetur: at qui patitur propter iustitiam, vilis estimatur: vita & luce indignus. Ideò enim & vita, & luce priua-
Ioan. 12 tur, dignus ergo est, qui vita, & luce æterni regni coronetur. Dignum est, vt granum frumẽti pro iustitia mortuum, reuiuiscat. Si igitur moreris pro iustitia, dignum est, vt tibi vita reddatur: nõ terrena, quam pro iustitia perdidisti: sed cœlestis: quia est ipsa iustitia, cœlestis.

Et quidem si tanto precio dignam iustitiam estimaui, vt propter eam quicquid in mundo dulce est contemnerem, quicquid amarum est amplecterer: an non æquum est, vt det ipsa iustitia mihi id quod mundo maius est, scilicet regnum
Psal. 93 cœlorum? Eleganter Dauid: Captabunt in animam iusti, & sanguinem innocentem condemnabunt. Sed qui propterea
Ibidem. Dauid? Certè factus est Dominus mihi adiutor, Deus meus in adiutorium spei meæ. Vides, Lector, Deum esse spem iustitiæ condemnatæ? Alibi inquit Dauid: spem inopis confu-
Psa'. 13 distis, quia Dominus spes eius est. ac si diceret: Conamini vires iustorum confringere: at verè, ideò Deus spes eorum est.
2. Time. 2 Adde. Si iustus in persequutione Christo commoritur: ne-
Roma. 8 cesse est cum eodẽ, viuificetur: qui enim suscitauit Dominũ IESVM à mortuis: viuificabit mortalia corpora vestra, propter inhabitantẽ spiritum eius in vobis. Sicut enim propter inhabitantẽ spiritũ, non succubuit iustitia iniustitię: propter eundem spiritum est necesse quòd non succũbat vita morti.
Matt. 11 Quòd si violenti rapiunt cœlum, nescio qui sint potius hi violenti, quam qui sibi illatam violentiam libenter amplectuntur, quique tantopere sibi vim faciunt: vt propter iustitiam, vitam suam tyrannorum libidini subiiciant.
Matth. 5 Et si pauperum est regnum cœlorum: an non magis erit eorũ: qui parati sunt omnibus rebus, & ipsa sibi vita dilecta carere, ne vitam deserãt iustitiæ. Si regnum cœlorum, is habet pauper: qui cum pulicibus, & sordibus bella gerit: an non magis habebit, qui propter iustitiam, paratus est bellum gerere cum omni creatura?

Duo mihi reliqua sunt dicẽda. Alterum est, mirari quam

parum sit Deus noster auarus, quam suum regnum facilè cuiuis patienti communicet: ac si meritis nostris, maximè ille indigeret, aut regnũ suum minimè ille æstimaret. Et quidem si Dei seruus sum, necessitas incũbit mihi pro Deo meo pati. nec ille propterea, me regẽ regni sui efficere obstringi videbatur. Seruus enim inutilis sum, quod debui facere feci.

Alterum, est contemplari, cur dicat Dominus, eum qui patitur, iam regnum habere cœlorũ. nec enim dicit: eorum erit regnum, sed ipsorum est. Et quidem iuxta Paulum, regnum Dei est iustitia, pax, & gaudium in spiritu Sancto. licet igitur, qui patitur, pressuram in mundo, & ex mundo habeat: at si in spiritu sancto pacem habet, & iustitiam, & gaudium: sanè regnum habet. iam ausculta. Si pateris propter iustitiam, habes iustitiam: pateris enim ne deseras quod habes. At iuxta Paulum pax & patientia coniunguntur: est ergo (si pateris propter iustitiam,) simul inte, iustitia & pax. at iuxta eundem, patiẽtia parit probationem, & spem regni. ex vtraque immensum oritur gaudiũ. gaudet enim animus, cum in tribulatione non succubuit: gaudet item, quòd sibi tanta paratus retributio. meritò igitur regnum habet qui iustitiam, pacem, & gaudium habet. & rursum, reuera Dominus mundi est, qui propter iustitiam mundum tam facilè contempsit, nec poterat mundum ita contemnere, qui aliquid cœli iam non haberet.

Luca 17 | Rom. 14 | Galat. 5 | Roma. 5

Beati estis cùm maledixerint. Si in hac beatitudine dixisset Christus. Tolerate, cùm maledixerint vobis homines: erat tolerabile verbũ. At cũ dicat, Gaudete. & exultate: considerare nos iussit, quę tãti esset causa gaudij? Et quidem primo gaudeat deserta, plures filios habẽs quã quæ habet virũ. Cùm cõsolàris, videris tibi virũ habere: cùm angeris, videris tibi esse sine marito. At gaude, quia plura tibi sunt merita, & maiora: cùm sic sine viro es, quã cũ virũ videbaris habere. Secũdò: vir iustus gaudet, cùm datur sibi soluere quod debet, at cùm consolamur, viuimus nobis cum patimur, viuimus Christo. Debemus autẽ ei, qui pro nobis mortuus est, ne viuamus nobis: sed ei, qui pro omnibus mortuus est. Hoc est enim mutuam illi vicẽ repẽdere. Tertiò gaudet his qui dona recipit, At Paulus dicit, Vobis donatũ est pro Christo, non solùm vt in eum credatis, sed vt pro eo patiamini. Itáque pati pro Christo, donum Dei est. Quartò gaudet quiuis, cum similis filio regis fit. At per passionis tolerantiã, Christo patiẽti cõformamur.

Isaie 54 | 2. Corin. 5 | Philip. 1

Quòd si pacienti conformes efficimur: apertum est, quòd
2.Cor.1 etiam efficiemur conformes eidem regnanti. An non hæc sufficiens gaudij ratio? Quintò melius est honorem tuo merito habere, quàm alieno. Ideo enim Christus tanta passus
S. Thom. est, vt honorem & gloriam quam à Patre erat accepturus:
3. par q. per suum sibi mæritũ compararet. At cùm gratiam recipis,
19. sine tuo mærito recipis. Recipis etiam & tũc ius ad gloriam,
Roma.4 quam tibi tuo mærito comparare, (cum patens) gaudium est. Sextò, eleganter Chrisostomus super.c.1.ad Philip. Cùm excito, inquit, mortuos: & cum reliqua miracula facio, minus mihi donatur, quàm cùm pro Christo patior. Illic enim debitor sum, hic verò Christum debitorem mihi constituo. Septimò, & quidem gaudij materia est: quod tantum amorem mihi Christus donarit: vt propter eum nõ solum mundum, sed etiam & me contennam.

Sed adhuc mecum rem expendas. Cùm patimur, vetus noster homo non gaudet: quia vetus est, nec tantum pondus
2.Cor.4 ferrè sufficit. At nouus homo longè aliter, fortis est & robu-
2.Cor.12 stus: noua creatura est, quæ renouatur, (cum vetus ille cor-
2.Cor.12 rumpitur) quæ in infirmitate perficitur, quæ cum infirmior videtur, tunc potentior est. Vetus homo patiens, quærelas
Actor.5 fundit: nouus patiẽs gaudet à conspectu concilij: sciens quòd dignus sit habitus pro nomine IESV pati. Nouus patiens
2.Cor.12 libenter gloriatur in infirmitatibus: vt in se habitet virtus
Galat.6 Christi, & dicit. Mihi absit gloriari nisi in cruce. Et quidem
1.Corin.2 animalis homo non percipit quæ Dei sunt: ideo in agonibus deficit. At spiritualis omnia diiudicat: & ideo iudi-
Psalm.33 cat, quòd tunc ex sibi iuxta Deus, iudicat item, quòd mo-
2.Cor.4 mentaneum & leue tribulationis nostræ, æternum in nobis pondus gloriæ operatur: non considerantibus momentanea,
Ioan.1 sed æterna.

Vide S. Ego quidem non ad miror: si natus ex sanguinibus & ex
Tho.1. co- voluntate carnis, aut viri, cum grauatur pondere tribulatio-
rinth. 10 num, lassetur: vt qui minores vires habeat: quàm pondus
in illud fi quo præmitur. Humanæ enim vires minores sunt sæpè, quã
delis De' tentationum procellæ. At, qui ex Deo natus est homo, vires
qui non habet diuinas: ideo tribulationibus maior est: quid igitur
permittet mirum est, si oppressus gaudet, & sicut palma resultat?
&c. Iam si Paulus dicit. Viuo ego, iam non ego: viuit verò in
Galat.2 me Christus, si in me viuit Christus: qui vincit mundum,
Roma.6 qui iam non moritur, cui non vltra mors dominatur: quid mirum

mirum, si mortem contemnam, cui vita Christus est? Et si *Psalm.2.*
Christus est cõstitutus à Patre super omnia, super omnẽ crea *Ephes.1*
turam, si in me manet Christus, reddet me etiã super omnia.

Sed quid moror? imò quid admiror, si Christus iubeat suos, in tribulatione lætari, quando ipsa secum tribulatio dulcedinem affert? Dauid dicit, Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me. Igitur hinc tribulant homines, illinc verò Deus parat mensam tribulatis. At mensa Dei, non potest esse non læta. Rursum Dauid dicit: Secundum magnitudinem dolorum meorũ in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Igitur cùm dolores opprimunt cor, consolationes Dei (quæ exuperant omnem sensum) non tantum, cor sed totam lætificant animam. Cui ad stipulatur Paulus dicens. Sicut abundant passiones Christi in nobis: ita abundat & consolatio nostra. Si igitur cùm premit tribulatio corpus, exhilarat animam consolatio: qui mirum, si Christus suos iubeat in tribulatione gaudere? Dicit Dauid, fuerunt mihi lachrymæ meæ panes. Quid igitur mirum, si gaudet homo, cùm comedit? Si ipse lachrymæ panis sunt famelico: quid miraris, si panem comedens gaudeat? Si miraris quòd lachrymæ versæ sint in cibum: ne mireris. panis & vinum cor hominis veteris confirmant. At nouus homo, noua creatura, sicut esse nouum habet, ita nouum habet stomachum, nouum habet gustum, qui maximè in tribulatione lætatur, Sicut ergo miraculum est in mundo homo nouus: ita & miraculum est, quòd in laboribus gaudeat. Vt enim dedit Deus Iordani, quòd eius aquę sursum fluerent: ita dedit quòd non dolenter sursum ascenderent, sed sponte. Gratia enim noui testamenti, si quid iubet facere, dat vires quibus fiat.

Psal.22 *Psalm.93* *Philip.4* *2.Corin.1* *Psalm.41* *Psal.103* *Iosue.3*

At non libet sicco calamo verbum Domini præterire. *Exultate, quia merces vestra magna est in cœlis.* Vbi nota: Si merces est, igitur mentitur, qui dicit, operibus nostris nihil ex iustitia deberi. Imò sicut merces debetur operanti, non secundum gratiam, sed secundum debitum: ita & gloria debetur operanti ex debito. Rursum, sicut non est indignum operanti, si propter spem retributionis operetur: ita nec est christiano indignũ, si operatur spe tantę retributionis. Item nota simul lac de Christo mentio facta est in his beatitudinibus: statim de mercede etiã mentio facta est, quia propter Christum, merces. Iam si merces datur in cœlis magna: datur

Rom.4 *Psal.118*

etiam minor. sunt ergo in cœlo diuersæ mercedes. Habent quidem mercedem pauperes, habent & mites: sed super omnes habent, qui propter Christum patiuntur. Quòd si merces pauperum est regnum cœlorum, & merces patientium est magna, nescio quid hìc maius regno subolet, quod propter Christum patientibus paratur. Alioqui si regnum paratur patientibus, & merces patientium propter Christum, solum est regnum cœlorum, æqualis ergo merces est vtrísque, Quod non ita esse Dominus est author: cùm dicit, Gaudete patientes propter me: quia merces vestra magna est, Num igitur eadem merces promittitur patientibus propter Christum: & Abrahæ: cui dictum est, Ego ero merces tua magna, nimis? Tandem non potest non esse magna merces, quę Deo ipsi magna est, quámque ipse Deus magnam esse dicit. Et re uera non est qui magna mercede sit dignus: nisi qui propter Christum magna passus est. Certè credere in Christum dat gloriam Christo: at nemo ita & gloriam dat Christo, quam qui patitur propter Christum, cùm non ipsa solùm lingua Christum confitetur, sed & omnia ossa sanguine martyris suffusa, & sæuitia tyranni discerpta dicunt, Domine quis similis tibi? Hic planè est quem iure Christus confitebitur coram Deo, & angelis. Erit igitur specialis quædã laus & prærogatiua, eorum qui propter Christum tormenta passi sunt.

Gene∫. 15 · Rom. 4 · Psalm. 34 · Matt. 10

Vos estis sal terræ. Duplex se mihi offert huius loci explicatio. Altera intelligendo per terram, totum hominum genus. Dictum est enim de Adam (in quo omnes eramus) Puluis es, & in puluerem reuerteris. Videlicet, quia principium, & finis hominis terra est. & Ieremias, non alio fœliciore nomine dignatur homines, quàm terræ, cùm dicit: Terra, terra, audi verbum Domini. & Moses, Audite cœli (id est angeli) quæ loquor, audiat terra verba oris mei, id est, audiat totum genus hominum. Iam hæc terra, post peccatum. Adde maledicta est, & Deo inimica. Si quidem omnes nascimur filij iræ. Quidni maledicta erit terra: quæ spinas profert, & tribulos? dicit enim Apostolus, terra proferens spinas, & tribulos reproba est, maledicto proxima, cuius consummatio est in combustionẽ. Terra ergo generis humani Deo inimica erat. Hanc terram Deus sale seminauit: vt pote hostilem. Sed quàm diuersa ratione sale seminauit Deus, quàm soleant victores vrbes desolatas, sale seminare? Hi seminant sale, vt omninò tabida reddatur terra, & infœcunda. At Deus salem

Genes. 3 · Ierem. 22 · Deut. 32 · Genes. 3 · Ephes. 2 · Hebræ. 7

lem Apostolorum in mundo seminauit, vt terram redderet è mortua viuam: ex malè fœcunda, benefœcũdam: ex senticosa, fructicosam.

Iam igitur attẽtius aduerte. Sal ad quatuor vsus olim assumebatur. Primum: ad vastationem hostilis terræ, vt nunc dicebamus. Secundò ad fœdera concilianda. Ideo enim Antiqui, cùm hospitem recipiebant, primum illi salem apponebant, significantes, velle cum illo fœdera pacisinire. Author est Cælius lib. 11. Antiquarum Lect. c. 1. Et quidem non egemus Cælio. Ideo enim pactũ fœderis, vocabatur pactum salis. 2. Paralip. 13. Pax enim & amicitia sale significabatur. Quia tam est iucũda, & necessaria inter homines pax, quàm inter cibos sal. Tertiò: Ad sacrificia offerenda. Nullum sacrificium volebat Dominus, sine sale sibi sacrificari. Significans, tunc demum placere Deo sacrificium: cum ex corde amico sacrificatur. Significans rursus: Dei cibum, esse nostrum sacrificium. Et sicut nos nostros cibos sale cõdimus: ita Deum velle suos à nobis, vero sale condiri. Quartò: Ad cibos quos natura nobis dedit insulsos, condiendos, & temperandos.

Igitur Apostoli in mundo, id est, in hominum genere, hæc quatuor officia præstiterunt. Primò enim se mundo seminarunt: docentes, mundum Deo esse inimicum. Prudentia enim carnis est Deo inimica, & legi Dei non est subiecta, neque enim potest. Et rursum omnis qui diligit mundum, inimicus Deo constituitur. Intelligis igitur, quòd cum Dominus mundo seminauit Apostolos quasi victor, salem mundo seminauit. Seminauit verò, vt iam non proferret tribulos & spinas. At nostra infœlicitate, & aliquorũ qui Apostolis successerũt fatuitate, terra nostra spinas regerminat & tribulos. *Rom. 8* *Iacobi 4*

Secundò, licet ante salis disseminationem, terra Deo esset inimica: at volens Deus huic recõciliari, in pacis symbolum, Apostolos terræ mandauit, propter quos Deus, qui inimicos homines habebat: iam habet amicos, & fœderatos. Enimuerò si Paulus dicit, Iudæos esse Deo inimicos, quia infideles sunt: esse tamen Deo dilectos, quia filij sunt Patriarcharum: quantò potius, homines etiam si mali sint, erunt Deo amabiles propter Apostolos: qui Patres nostri sunt longè meliori ratione, quàm Iudæi sint Abrahæ filij. Hi enim secundum carnem, nos verò secundum promissionem, & spiritum filij sumus prophetarum, & sanctorum. Inde verò elucet ratio, quare Deus tantam culparum ferat infinitatem, quãtam *Rom. 11* *Rom 4*

admittunt

admittunt homines: Certè quia medij sunt Apostoli, tan-
Ierem.15 quam salis symbolum: qui sunt velut murus Deo oppositus,
Exo.32 ne eius in nos ira deseuiat. Et si Deus Mosi dixit: dimitte me, vt irascatur furor meus contra populum hunc: quãto sæpiùs hoc est arbitrandus Deus Apostolis dixisse.

Tertiò, Apostoli sunt sal ad sacrificia celebranda: nihil enim gratum offerre Deo homines possunt, nisi sit Apostolico sale perfusum, id est, nisi Apostolorum, vel successorum approbarit autoritas. Contendant hæretici quantum volent bona opera facere: non ea probat Dominus, nisi prius sancta probarit ecclesia. Egregiè Dominus inquit: Sicut misit me
Ioan.20 Pater, ego mitto vos, at nihil placet Patri, quod non probauerit Christus: ita igitur nec quicquam placet Patri, quod nõ probarint Apostoli. Siquidem spiritus vnus est, qui in Christo est, & in sua ecclesia. Sal terræ Christus: ita & sal sunt terræ Apostoli.

Quartò, Apostoli sunt sal, ad condiendos cibos. Memoriæ succurrit, quòd terra nulli animali cibus est, nisi serpenti. Di-
Gen.3 ctum enim est, Super pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Homines igitur, qui post peccatum terra sunt, & in terram reuertuntur, cibus sunt serpenti, cunctis diebus: & quia dies serpentis sunt æterni, fit vt homines qui terra sunt, & erunt, sint in æternum dæmonum cibus: ô rem miserandã, quòd miseri homines perpetuò deuorabuntur à dæmone. Nullúmne tanto malo remedium erit? erit planè. Si enim insulsa terra cibus est dæmonis: eadem si salsa fuerit, & apostolici salis saporem acceperit cibus reddetur Dei. O rem iterum admirandam. Si voluerint homines viuere, sicut vixerunt Apostoli: vt eum habeant saporem, quem illi habuerunt: iam non eos dæmon deglutiet: sed Deus, tanta est rerum mutatio. Petre inquit Dominus,
Acto.10 occide & manduca. Quid Domine? imò tu ipse occide, & manduca. Minimè quidẽ manducabit Deus, quod non manducauerit Petrus: & nihil sapiet Deo, quod non sapiet Petro. At Apostolis nil sapit, nisi apostolicum.

Cùm Lector frequenter hîc audis Apostolos, intellige eorum charitatem, patientiam, humilitatem, paupertatem, & absolutum sanctitatis exemplar. Sicut cùm Deum audis, intelligis summam charitatem, iustitiam, &c.

Non libet silentio præterire quàm eleganter depinxit Dominus futuros Apostolos, cùm eos nomine salis nominauerit.

rit. Sal educitur ex aqua, maximè maris, contrahitur in angustam terram (aream, scilicet, in modum fossæ paratam) ita vt aqua non exhauriatur à terra: sed ima solum facie, terræ iungatur. Mox illa aqua solis calore durata, sal fit. Iam vide quàm graphicè hæc prædicatorem Apostolicum depingant. Mare mundus est, ex hoc mari debet prædicator assumi. omnis enim pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur. & Dominus inquit. Ego vos elegi de mundo. In hoc enim officium non angeli assumuntur, sed homines: vt sciant se circundatos esse infirmitate. Igitur prædicator ex mari est assumendus: at est ita assumendus, vt in angustam aream abducatur, non verò in laxa fluenta. arcta enim via est, quæ ducit ad vitam. Sed num sat est, vt prædicator efficiaris, vitæ arctitudo? minimè. Requiritur vt Solis calore durus efficiare: habet enim Ieremias. Dedi te hodie, in ciuitatem munitam, in columnã ferream, & in murum æneum, super omnem terram. Bellabunt contra te, & non præualebunt. Et quidem bellauit totus mundus contra Diuos Apostolos: nec præualuit: imò victus succubuit. Videlicet quia calor charitatis, ita apostolica pectora firmauit: vt nullis ictibus cederent. Humilitas ergo, & vitæ arctitudo, cũ charitatis ignis, & patientiæ fortitudo prædicatorẽ reddunt apostolicum, illum videlicet, qui sal terræ futurus sit. *Hebr. 5* *Ioan. 15* *Hebr. 5* *Matt. 7* *Ierem. 1*

Quòd si sal euanuerit. Attentione dignum est, non dixisse Dominum si sal computruerit: aut si liquatum fuerit, vel humectum. Hoc solum dixit, Si sal euanuerit, aut infatuatum fuerit. Videlicet, quia grande salis periculum est à vanitate & fatuitate. Cùm enim Apostoli in gradu sint excelso: & rursum cùm videant se esse plebis doctores, & magistros: ipsa eos celsitudo vanos reddere potest: ipsáque sua scientia inflatos & fatuos. Apertum est enim locum altiorem, hominem efficere vaniorẽ, vt Lucifer testis est locuples. Rursum apertum est, quòd scientia inflat. graue ergo periculum prælatis est à fatuitate. *Isaia 14* *1. Cor. 8*

Dices, Quænam hæc est fatuitas? respondeat Paulus: Sapientia huius mundi, stultitia est apud Deum: ergo si Prælati voluerint mundi sapientiam sequi, infatuantur. Quid verò sit sapientiam mundi sequi, ipse Paulus respondeat, cùm ait, Nihil me arbitratus sum scire inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. quòd ergo extra Christum crucifixum fuerit, extra sapientiam est. Audi alio loco Paulum: *1. Corin. 3* *1. Cor. 2* *Rom. 8*

Prud

Prudentia carnis mors est: non ergo sapientia est. Deum immortalem, quàm difficile est distinguere inter prudentiam carnis, & spiritus? &, ex alia parte, si sapientiam carnis sequimur, infatuamur. Et quòd longè miserrimum est, si sal infatuatum fuerit, in quo salietur? id est Si Prælatus elatus fuerit, si mundi prudentia tumens, in quo salietur? quasi dicat, est immedicabile malũ. At nunc quid videmus nisi elatissimos prælatos: fatuos, aut certè seculi prudentia turgidos? hoc verò quod ipsi putant esse sublime, malum est irremediabile.

Quæris cur irreparabile sit malum hoc? respondebo, quia summam habet boni speciem. Videtur enim Prælatis ipsa seculi altitudo & elatio necessaria esse, Pontificiæ dignitati: 1.Cor. 1 ipsaq; mundi sapientia, (quæ Deo fatuitas est) illis apparet vehementer vtilis & accommoda: quomodo igitur medebimur malo, quod qui habet, grande credit esse bonum?

Non mihi hæc dicta fuerint, quo damnem secularem prudentiam. Absit, hæc enim etiam donum Dei est: sed quo cuperem hanc tam laudatam suppellectilẽ, Euangelio inseruire, non dominari, Euangelium sequi, non impedire.

Interim timere debent Prælati tam horrenda Domini verba: Si sal euanuerit, quo salietur? Et quidẽ viri simplices, & in eruditi, cum audiunt verbum Dei, aut exempla sanctorũ, facile saliuntur: facilè enim obediunt Euangelio. At Prælati, & docti homines, cùm mali sunt, cùm tepidi, cùm à cœlesti conuersatione alieni: licet verba & exempla sacra audiant: tot habent excusationes in peccatis, tot habent rimas, quibus è manibus Dei elabantur, vt saliri se non sinant. Et demum, cùm docti homines tam habeant sanctas literas versatas, & reuersatas, iam non illos hæ mouent, aut stimulant: nimia enim consuetudo, abstulit reuerentiam. Hæ sunt causæ quare cùm sal euanescit, non habet quo saliatur.

Ad nihilum valet vltrà. Grauissima est hæc Domini sententia, quâ censet prælatos vanos, & fatuos ad nihil valere. At dices, Imò certè valent: plures enim eleemosynas conferunt, hospitalia ædificant, ecclesias reparant, lites dirimunt, beneficia conferunt: cur igitur Dominus dicit eos ad nihilum valere? Certè quia hæc omnia sine spiritu, temporalia sunt, quæ nihil esse dicuntur, vbi cœlestibus comparantur.

1.Cor. 13 Nam & Apostolus dicit: Si habuero fidem, prophetiam, scientiam, si dedero eleemosynas si corpus meum ignibus obtulero, sine charitate, nihil sum: temporalia enim sunt hæc, non

cœlest

cœlestia, vtpotè quæ sine charitate fiant.

Dices: Etiam vani & fatui Prælati valent ad Synodos congregandas, leges sanciendas, ordines conferendos, sacramenta perficienda. Et hæc sunt equidem cœlestia. Video hæc esse cœlestia, sed quantum hac Prælati parte prosunt, tantum ex sua vita repenti, vana, & superba gregibus obsunt. Vt verè dicatur, Nihil valent. Quod enim vna ædificant manu, altera destruunt. Imò potentius destruunt, quàm ædificant: quãtò potentius est exemplum vitæ, quàm verba doctrinæ.

Sed equidem durissimum est quòd dicit: Ad nihilum valent vltrà quasi dicat, In perpetuũ redduntur inutiles. Quid igitur Domine, num fatui Prælati omni remedio carent? nullàne est melioris vitę expectatio? est certè. Quia quę sunt hominibus impossibilia, sunt apud Deum possibilia. Grauissimè infatuatus est Petrus dum ad ancillæ vocem, Christum negauit: sed sanatus est non ab homine, sed à Deo: respexit enim illum Dominus & egressus fleuit amarè. *Matt. 19* *Matt. 26*

Nisi vt mittatur foras. Ac si dicat, Nulli rei Prælatus fatuus est accommodus, nisi in hoc vnicum, vt foras mittatur. Vbi non dicit, Prælatum fatuum, iam missum esse foras, & iam conculcatũ: sed quòd ad id valeat, vt mittatur foras, & conculcetur. Vbi dubiũ est non leue, quid sibi velit mitti foras, & quid conculcari ab hominibus. Ego non credo hæc ad inferni pœnam referri: non enim recolo me legisse, damnatorum pœnam esse ab hominibus conculcari. Credo igitur ad ecclesiasticam censuram esse referenda, vt sit sensus, Prælatus fatuus dignus est, qui deiiciatur & exautoretur, (hoc est enim foras mitti) & dignus est ita abiici, vt ab hominibus vilis, immundus, & abominabilis iudicetur. Hoc enim est conculcari, vt stercora: imo conculcari, vt bestias nociuas. Sanè Dominus nunquam discedit à suo more loquendi. Sicut ergo qui dãnantur in inferno, dicuntur foras mitti. (palmes enim sterilis foras mittitur: vt ardeat) & dicuntur mitti foras, scilicet ab omni bono, & consolatione cœlesti: ita & qui deponuntur & exautorantur, mittũtur foras, ab omni bono, & consolatione ecclesiastica. Iam sicut bestias nobis nocẽtes conculcamus, ne noceant: ita vellet Christus suos fideles de fatuo Prelato sentire, vt de bestia nocẽte, id verò est cõculcare. Est ergo hui⁹ sermonis sensus: Prelatus fatuus effectus, remedio ferè caret. Ad nihilũ vtilis est in perpetuũ. Ad nihil dignus est, nisi vt deponat: depositusq́; adeò sit gregi abominãdus, *Ioan. 15*

dus, vt ipsum velut stercus noxium fugiant & conculcent.

Deum immortalem, si Prælatus fatuus hæc promeretur, quid credis eum promereri, si nequam efficiatur, si homicida, si fur, si libidinosus? Sed hæc vitia hominum sunt, non Prælatorum.

Nota: Etiã si Prælati, (si singulos spectes) infatuari possint: at in negocio fidei & morum, vbi in concilium ritè & rectè congregatum coäluerint: infatuari non possunt. Alioqui si totum sal ecclesiæ, in huiusmodi negocio euanescere posset, in quo salietur? quomodo emendabitur? Imò & Papa qui salium sal est in negocio de fide, & moribus, si quidpiã, vt pontifex decernit, infatuari nequit. Alioqui careret correctione, quo enim saliretur?

Vos estis lux mundi. Fac Lector videas mundum originalem, primo die, lumine carentem: quando tenebræ erant super faciem abyssi. Quid tunc aliud quàm horror, chaos, & rerum tristis, ac mœsta facies? Clamat vox Dei, Fiat lux. Fit lux. Quàm nouus rebus omnibus vultus? quàm res pulcherrima lux? sine quâ nihil pulchrum, quâ pulchrum est, si quid pulchrum est. Adeò pulchra lux, vt suæ dignitatis primus testis fuerit Deus, Scriptura dicente: Vidit Deus lucem, quòd esset bona. Nec voluit Deus solus esse lucis laudator: voluit etiam, vt quiuis si sanos haberet oculos, nihil æstimaret luce pretiosius, vt diceret Tobias, Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cœli non video? Lux sola est cœlesti digna sede, quę terrenis sordibus non sordescit: quę omnibus est chara, nisi malis hominibus, & lippientibus oculis. Habes lucem, mundi huius præclarissimum ornamentum. Attolle nunc oculos, & mundum nouum contemplare (quo tempore sunt Apostoli instituti.) Quid tunc erat mundus? an non erat totus tenebræ, & vmbra mortis? an non erat domus horroris, & vastæ solitudinis? quid erat nisi sola ciuitas, plena populo: id est Deo sola, dæmonibus & peccatis plena? Quum verò Christus instituit Apostolos, fac te audire, fiat in medio harum tenebrarum fulgentissima lux. Vos inquit estis lux. Sanè sicut vox illa antiqua, fiat lux, potens fuit lucem quæ non erat, facere vt esset: ita & vox Christi, *Vos estis lux*, potens fuit, homines tenebricosos, viles, & qui non erãt: in tantam euehere celsitudinem, vt lux essent mundi, & lux essent in Domino. Et talis lux essent, vt post Deum (non hîc de sancta Virgine loquor) nihil in orbe spectabilius, nihil sit pulchr

Margin: Genes. 1; Eodem.; Gen. 1; Tobiæ 11; Ioan. 3; Isaia 9; Deut. 32; Thren. 1; 1. Cor. 1; Ephe. 5

pulchrius, quàm Apoſtoli. Planè Ariſtoteles, & Plato videbantur huius orbis ſoles, videbantur præ ſuo fulgore reliquas ſtellas obtenebrare. At vbi Apoſtoli fulſerunt in orbe, tenebre facti ſunt omnes Philoſophi. adeò vt qui ſola Philoſophorum luce velit illuſtrari, in tenebris maneat, qui vero ſola Apoſtolorum eſt luce contentus, ipſo ſit ſole ſplendidior. Quid dicam? Apoſtoli non ſunt dicti lux terræ, aut hominum ſed lux mundi planè quia non ſolùm terram, aut homines ſuo illuminauerunt lumine: ſed ipſum etiam cœlum illuſtrius nunc eſt, ſi ſic phas eſt dicere, quam eſſe ſolebat. In his, inquit hymnus, paterna gloria, exultat in his filius, cœlum repletur gaudio. Sunt igitur gaudium cœli, igitur & lux cœli. O quam verè dictum eſt, Factum eſt veſpere & mane dies vnus! Quia prioris ſeculi homines vel in veſpere fuerunt. at Apoſtoli ipſum mane micantiſſimum: at ex his, vna coaleſcit Eccleſia: vnus enim Deus. vna eſt etiam Eccleſia, ab orbis initio ad finem. Porrò ſicut eximius Apoſtolorum fulgor diſtringere videtur infirmos hominum oculos: dum eorum præclariſſimam vitam contemplamur: ita eximiæ tenebræ noſtræ horrorem intuentibus incutiunt oculis. O quàm longe diſtat noſtra vita ab Apoſtolica! nec tamen nos noſtræ pudet deſidiæ. *Gen.1* *Ephes.4*

Subit me tamen admiratio. Cur Dominus non dixerit: Si lux offuſcata fuerit, quo illuſtrabitur? Sicut dixerat, Si ſal euanuerit, quo ſalietur? Et huius cauſam eſſe aduerto, videlicet, quia dixit Dominus, Ego rogaui pro te Petre ne deficiat fides tua. quaſi dicat Rogaui, ne Apoſtolorum offuſcari fidei lux poſſit. Fides enim Eccleſiæ & doctrina offuſcari nequit. Mores quidem Prælatorum infatuari poſſunt: doctrina ſi Apoſtolica eſt, tenebras pati nequit. Vnde fit: vt ſuſpectus in moribus prædicator tolerari poſſit. quia ſuper cathedram Moſi ſederunt principes: quod dixerint vobis facite, quia lux ſunt. at ſecundum opera eorum nolite facere, quia euanuerunt in cogitationibus ſuis. At ſuſpectus in doctrina prædicator, nec admitti ad prædicandum: nec ſi prædicet in prædicatione tolerari debet. videlicet quia lux, bona debet eſſe, omni tenebrarum conſortio carens. *Luca 22* *Matt. 23* *Rom.1*

Iam ſicut à luce cœli, omnis alia lux orta eſt: ita ab Apoſtolica luce, omnis alia pendet Sed hæc hactenus. Nec enim humanus animus comprehendere poteſt, tantam celſitudinem, quanta eſt mundi lucem eſſe.

Paul. de Palacio. O

Non potest ciuitas abscondi. Iudicio meo, hoc loco Dominus repellit à viris sanctis, qui digni sunt sal esse terræ, & mundi lux, eum timorem, idque desiderium, quod sunt habere soliti. Vellet sanctus nunquam in publicum prodire nunquam sui silentij claustra violare: vellet sibi Deoque viuere tantùm. Quocirca nihil magis timet, quàm pontificatum, aut prælationem. Præsertim cùm videat quantus labor humeris prælatorum incumbat. Quis enim non horreat locum habere Moysi, qui ad omnium Iudæorum causas respon-
Exodi 18 cum habere Moysi, qui ad omnium Iudæorum causas respon-
2. Cor. 11 deat? Quis non refugiat substitui Paulo, quem omnium Ecclesiarum vexat sollicitudo? Quis non timeat infirmari cum
2. Cor. 11 omnibus infirmis: vri, cum iis qui scandalizantur? Et demum quis non vereatur tot pericula fluminum, latronum, ex gente, ex falsis fratribus: vigilias, famē, sitim, frigus, nuditatem
2. Cor. 11 & reliqua, quæ verus Pontifex Paulus gloriabundus commemorat? Quòd si sola corporis pericula expectarentur, non vehementer essent timenda: sed maculas animæ sibi
Cantic. 5 sponsa timet. Dicit enim, Laui pedes meos: quomodo rursum inquinabo illos? Expoliaui me tunica mea, quomodo rursum induar illa? Vix enim qui tangit picem, eius euadit ma-
Eccl. 13 culas. Vellet igitur vir sanctus qui Sal est, & lux, si posset abscondi, neminem salire, nemini lucere. At contra Dominus: Non potest, inquit, fieri vt abscondamini, vt enim non potest ciuitas abscondi, si supra montem sita sit: ita nec vos latere potestis.

Vbi multa se offerunt, explicatu dignissima. Primum: cur Apostoli, eorumque successores dicantur ciuitas? Ad quod primò responderi facilè posset, sumptum esse nomen totius à parte: vt enim in sacris Literis, anima dicitur totus homo, est enim hominis præcipua pars anima, & item homo dici-
Psal. 26 tur facies: Exquisiuit te facies mea, (id est, ego totus,) faciem
Ephes. 2 tuam, (id est, totum te) requiram. Ita quia Apostoli sunt fundamentum ciuitatis, id est, Ecclesiæ: ideo dicti sunt ipsa ciuitas. Prælatus enim fundamentum est Ecclesiæ suæ: idem ipse est anima suæ Ecclesiæ, radix, vita, cor, facies, caput.

Secundò respondetur viuidius: Prælatus dicitur ciuitas, non sicut castellum exiguum, aut oppidulum vile, quod hostibus facilè cedit, nec eorum fert impetum furentem: sed sicut ciuitas, quæ hosti se opponit intrepida: vt quæ super mōtem fundata est. Rursum in oppidis exiguis, exiguæ sunt opes: at in ciuitatibus nihil est quod desideres, ita in anima-

bus

bus subditorum, paucæ sunt virtutes oppidula sunt, at anima Prælati diues est omni virtutũ genere: est ergo ciuitas. Substãtia, inquit Sapiẽs, diuitis est vrbs fortitudinis eius. quãtò potius substãtia spiritualis, viri sancti erit ciuitas fortissima? *Prou. 18*

Tertiò adhuc acutius: Pontifex ille vetus gestabat aureã in pectore laminam, in qua descripta erãt nomina filiorum Israel. Erat hæc figura pontificis veri, in cuius corde debent esse scripta nomina omnium ouium suarum: in cuius corde tanta est charitatis amplitudo, vt in ea omnes sui subditi habitent confidenter. Si igitur in pontificis anima sui habitant inferiores, profectò huiuscemodi anima ciuitas est. Audi Paulum huius rei testem: iustum mihi, inquit, est hoc sentire pro omnibus vobis: eo quod habeam vos in corde. Si tam amplũ est Paulo cor vt omnes habitẽt in eo profectò nõ erit cor illud solum ciuitas, sed regio, aut prouincia. Addit Paulus: Testis mihi est Deus quomodo vos cupiã in visceribus IESV Christi. ac si dicat: Sunt mihi viscera Christi. ideo augustissima sunt. In illis vos habeo, amo & cupio. Igitur sicut Deus dicitur maior mũdus quia in illo sunt omnia, multo meliore nota, quàm in mũdo ipso: & homo dicitur minor mundus, quia in ipso quadãtenus omnia sunt. quæ in mundo existunt: ita & Prælatus quædam ciuitas est, in qua sunt thesauri virtutum, sunt & homines conscripti per amorem & curam egregiam. *Exod. 28* *Ioan. 10* *Philip. 1* *Philip. 1*

Quartò etiam respondetur, quòd ciuitas ea dicitur, quæ ab hostibus suos defendit ciues: Ita planè viri sancti suos ab hostium defendunt incursibus. Beata Catarina sola suffecit vrbem defendere, quam mœnia prostrata deserebant. Quòd si à visibili impugnatione defendere possunt: quantò potius ab inuisibili? Murus fuit Moses toti Israeli, cum dixit: Dele me de Libro vitæ, aut parce populo huic. Sensit huius muri vires, ira Dei, cum dixit: Dimitte me vt irascar contra populum, quasi diceret: Ne tantum mihi resistas. *Exod. 32*

Quintò. respõderi potest, quòd iuxta Ecclesiasticam sententiam, faber noctu, ac diu tractat, quomodo cęlabit: ferrarius exsiccatur ab ignis æstu, vt instrumenta faciat, agricola semente spargit, figulus molle lutũ format. Sine his, inquit omnibus nõ ædificabitur ciuitas. & tractauerat priùs de iudicum sapientia. Igitur ciuitas ex quinque muniis constat, iudice, fabro, ferrario, agricola, figulo. Cùm ergo Prælatus, aut prædicator quinque illa munia habuerit in se, ciuitas *Eccl. 38*

erit. Si sapiens est, vt iudicet inter lepram & lepram: si agricola est, vt spargat semina Verbi: si faber est, vt proficientes fideles variis virtutibus ornet: Si ferrarius est, qui igne charitatis, & malleo timoris, in suis vitiis obduratos, emolliat. Si figulus est, vt teneros adhuc Christianos parturiat, vt in eis
Galat.4 formetur Christus iam hic erit ciuitas spiritualis, quæ supra montem poni debet.

Demum ciuitas abscondit intra se domos. Ita & intra ambitum curæ eleemosynæ, eruditionis, & exempli Episcopalis, debent esse omnes fideles.

Et miraculi loco est, quòd ciuitas, id est, Prælatus cum fidelibus, sita sit supra montem, non infra. Videat ergo Prælatus, videat etiam quiuis nostrum, vbi sumus positi: quia supra Christum. Vt agnoscas, verè dictum fuisse, quòd pastor
Luce 15 ouem errantem super humeros posuit. Et quod cecinerat
Isaie 40 Esaias, In sinu suo portabit agnos, fœtas ipse portabit. Igitur & agni & prælati, agnorum parentes, à Christo feruntur: sed maiore cura, Prælati ipsa ergo tam sacræ sedis vbi sedemus, & portamur, nos maiestas moueat, amare portantem, vel certè non mordere aut conculcare.

Sed mouet me quòd dicit, Non potest ciuitas abscond.: multo erat planius dicere, non debet ciuitas abscondi. At dicere, non potest abscondi: difficile est. Quid? annon potest vir sanctus abscondi? an non volebat Petrus cum Romam fugeret abscondi? Planè si hominis fragilitatem spectes, abscondi potest. sed si ingenium charitatis aspicias, abscondi ne-
1.Ioan.3 quit. Iuxta dictum Ioannis: Is inquit in quo Deus est, non peccat, sed neque peccare potest, quia semen Dei in ipso manet. Videlicet, quia si sequaris ingenium seminis diuini, in te manentis, peccare nequibis peccabis: tamen, si carnis tuæ prudentiæ nitare.

Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio. Non est facilè, vt arbitror, explicare, quid sit lucernam sub modio locari. Et primùm si simplicissimè loqui velis, dicito, Lucernam poni super candelabrum, est Lucernam suo munere fungi. Eandem sub modio latere, est non prodesse: carere
Psalm.23 commodis, & vtilitate: & accepisse animam suam in vanum.
1.Cor.12 Ait apostolus quòd spiritus dantur in vtilitatem, non in de-
Ephes.4 sidiam. Et alibi: Dedit Deus Apostolos, & doctores, & reliquos, in ædificationem corporis Christi, & Dominus vult ad mensam poni talenta sua, id est Lucernam super candela-

brum:

brum: & damnat seruum, qui defodit talentum in humo, id est, collocauit sub modio. *Lucæ 19* *Matt. 25*

Sed penetremus non nihil. Lux quæ sub modio ponitur, sub mensura ponitur. At lux super candelabro sine terminis est, vult ergo Dominus seruos suos charitatem habere, sine modo, sine mensura, vt nunquam cessent: nunquam desideant. Planè cùm audis auarum dicentem, Erogabo eleemosynam, illi soli, qui extremè laborat: cùm audis tepidum Christianum dicentem: Non audiam missam, nisi cùm me lex cogit: non recipiam sacram synaxin, nisi cùm annus præterierit, (ita enim nos ecclesia metitur) hi omnes si lux sunt: sub modio, sub angusta mensura. At cùm audis, Optabam ego anathema esse à Christo pro fratribus meis: & rursum, Optabam ego non solùm vobis conferre Euangelium, sed & viscera nostra. Hæc lucerna est angusta, non locata sub modio, sed super candelabrum. *Roma. 9* *1. Thess. 2*

Adde & aliud. Prælatus modius est, tum quia, quid est aliud caro, quàm saccus vermium, & modius intra cuius parietes anima conclusa tenetur? Tum quia ad eius mensuram mensurantur fideles, qualis enim populus, talis sacerdos: tum etiam, quia Christus accepit Spiritum sine mensura. At tu accepisti iuxta modium tuum: vnicuique enim diuisit iuxta propriam virtutem & capacitatem. Si igitur modius est Prælatus, caueat, ne lucernam sub se ponat: cum supra se eam habere debeat. factum est inquit verbum Domini super Ioannem, factum est verbum super Ieremiam, nunquam inuenies factum esse verbum sub Ioanne, videlicet, quia prædicator non se, aut commoda sua in prædicatione quærere debet. Si enim quærat: sub se lucem subegit. At si lucis splendorem præ omnibus æstimat, is supra se habet lucem. Iam si lucis candorem, vitæ suæ tenebris obscurat, planè lucem abscondit sub modio, id est sub tenebris. At si vita illi est illustris, & prædicationis accommoda luci: posita est lux in loco suo, id est, super candelabrum. *Oseæ 4* *Ioan. 3* *Matt. 25* *Lucæ 3* *Ierem. 1*

Et quidem iuxta Augustinum, per modium temporalia intelliguntur. Si igitur Episcopi functio ad nihil prodest aliud quàm ad temporalia bona sub modio lucerna est. Enimuerò, si Episcopus solùm valet ad lites iudicandas, ad

eleemosynas largiendas: hæc solùm temporalia sunt, angusta sunt, modius sunt. Lucerna ergo sub modio latet. At si prædicatione ignita, si vita immaculata subditis, prodest suis, lucerna super candelabrum est.

Et aliud ausculta: Si quia tibi diffidis, episcopalem refugis functionē, candelā abscondis sub modio diffidentiæ tuæ. At si visà Deo accendi, & in eo fidens, poni vis super candelabro, dum tamen tu ne teipsum statuas: tunc lux super candelabro est.

Audi & illud, Quiuis nostrum appetentiam habet, quâ irrequietum cor habet. Hæc appetentia est velut quoddam

Psal. 80 os nostrum, dictum enim est, aperi os tuum, & implebo illud. Si igitur hoc os, & hanc cupiditatem vertimus ad temporalia, certè modius noster, os deorsum habet. Quòd si prædicator, aut prælatus sic ad temporalia versus prædicat, planè lucerna est sub modio. Quia modius deorsum os suū habet. at si hanc appetentiā homo ad supera vertit, formam habet candelabri: cui si lucem imponas, tunc demum lux sufficiens est, illuminare eos qui in domo sunt.

Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona. Quasi dicat, Non mihi lux vestra placet: nisi operibus comitata bonis. Nec hominibus lux prædicationis, aut placebit, aut proderit, nisi viderint cum luce opera vestra bona.

Marci 11 Quis enim est qui arborem, sola ferentem folia ferat? Sanè maledicta ficus fuit: quæ folia fructibus vacua gerebat. Deus non producit Verbum æternum, sine sancto Spiritu: ita nec tu proferas verbum, sine opere bono.

At dices, Num iubet Deus, vt prædicatores sui, sua ostentent opera bona? Planè respondeo: Hæc differentia est priuatorum hominum, & publicorum. Priuatis hominibus di-

Matth. 6 citur: Te dante eleemosynam, nesciat sinistra, quid faciat dextera. Publicis dicitur: Luceat lux vestra, & videant homines opera vestra bona. Illi vereantur superbiam, & gloriolę vanitatem. Hi iam non sunt paruuli, vt timeant circun-

Ephes. 4 ferri vento gloriæ vanæ. Illi sat habent si se ædificent, hi alios suo exemplo, ædificare iubentur. Paulus sua clamitat

2. Cor. 11 opera, cum dicit, Plus omnibus laboraui. Et rursum, Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, &c.

Parùm est, si Prælati sua ostendant opera: longè aliud maius facere iubentur. Iubentur enim habere eum ignem, eas flammas, vt semper prædicent, & semper suam conuer-

satio nem

ſationem oſtendant bonam. Sicut enim ſol hic quem vi- 1 Petri 2
demus, luna & reliqua aſtra, nunquàm ceſſant hominibus lucere, vitam, & fomentum præbere non in alium finem, quàm vt enarrent gloriam Dei: ita & fortiùs multò, ſoles ſpirituales, quales ſunt Prælati, Deum (qui eſt in cœlo, velut abſconditus) luce, & bonis operibus, reuelare iubentur.

Nolite putare quòd veni ſoluere, &c. Hactenùs Dominus præmia vitæ Chriſtianæ propoſuit, cùm beatitudines enumerauit, nunc explicat mandata, quibus beatitudinum præmia comparare licebit. Sunt verò mandata hæc ſex, quibus prior lex Moyſi, non eneruatur, ſed firmatur.

Huius loci difficultatem coniicere, quiuis inde poteſt, quòd tam varie, à Sanctis expoſitus ſit. Arbitror ego hac ſequenti expoſitione, pluſculum illi lucis adferri. Igitur contextum ſic habe: Venio, ô Chriſtiani, legem nouam laturus: ac proinde exiſtimare quis poterit, quòd veniã legem antiquam deſtruere: at verò nõ venio deſtruere, ſed potius adimplere. Nam quantùm ad me attinet, potiùs ſinam cœlum deſtrui, & terram: quàm iota vnum, aut apicem vnum, & minima quæque legis non adimpleri. Quantùm verò ad reliquos ſpectat: ita volo legem, & eius minima mandata ſeruari, vt ſi quis ea ſoluerit, & docuerit alios, vt ſoluant: hunc vt minimum in regno cœlorum habiturus ſim. Sicut contrà, magnum, eum qui fecerit legem, & faciendam eſſe docuerit. Habetis ergo quàm non veniam legem deſtruere. Porrò quia lex imperfecta eſt, & adimpleri cupit: ideo vobis aſſeuero, quòd niſi iuſtitia veſtra maior fuerit, quàm Scribarum aut Phariſæorum, (qui ſunt legis eximij obſeruatores) non intrabitis in regnum cælorum.

In huius textus verbis, ſunt multa difficilia. Primum, quomodo Chriſtus non venerit ſoluere legem? Cùm verè venerit tollere vincula legis. Siquidem verbo illo, quod fuit in cruce prolatum. Conſummatum eſt, legem diſſoluit, & abo- Ioan. 19
leuit. Quod Apoſtolus apertè docet: Ipſe, inquit, eſt pax noſtra, qui fecit vtráque vnum, legem mandatorum decretis Ephes. 2
euacuans. Si euacuauit, igitur deſtruxit. Quò forſan ſpectat, quod idem Apoſtolus dixit his verbis: Delens, quod aduerſus nos erat, chirographum decreti: ipſum tulit de me- Coloſſ. 2
dio, affigens illud cruci. Si deleuit, ſi abſtulit, ſi cruci affixit, igitur deſtruxit. Quòd ſi non deſtruxit, ſed potius impleuit:

redit ad nos celebris illa Parum antiquorum quæstio, qua Paulus cum reliquis Iudæis certauit, Iudæis dicentibus seruandam esse legem Iudæorum, cum Christianismo, Paulo
Actor.15 verò totis viribus resistente. imò Paulus super hac re, pugnauit cum Petro. Petrus enim coram Iudæis legem seruabat:
Gala.2 cui Paulus in faciem restitit. Huic quæstioni tam difficili nihil aliud possum respondere: quàm quod sine dubio Christiani obligantur plenissimè seruare, & reuera, si pij sunt, ipsi seruant penitus legem Moysi. At in hoc est differentia: quod Iudæi eam seruabant, vt litera sonat, nos non literam
Roman.2 eius seruamus, sed spiritum. Nos Christiani reuera sumus veri Iudæi: sumus vera circuncisio igitur & verè reliquam legem seruamus. Quanto enim excessu superat spiritus carnem, tanto superat veritas quæ ex spiritu, veritatem ex carne. Habet quidem Iudæus carnem circuncisam, descendit
Roman.2 etiam ex Iudæis secundum carnem. Atque ideo Iudæus & circuncisio vocatur.

Ascende nunc superiùs: Si Christianus habet spiritum circuncisum, si descendit ex spiritualibus Iudæis, annon verius dicetur Iudæus, & circuncisio? Planè verius, quanto habet spiritus verius esse, quam caro. Ita igitur, si Iudæus secundum carnem seruat carnem legis, & Christianus seruat spiritum legis, an non magis seruat legem Christianus, quàm Iudæus? Planè magis. Dedit Deus Iudæis legem quæ in cortice carnalia mandat, at Dei intentio erat per illa carnalia, spiritualia fieri: Igitur si Christianus intellecta Dei voluntate carnalia illa abiicit, quæ Deo non admodum erant curæ: & spiritualia, perficit quæ Deo verè placent, an non verè facit Christianus legem? Non igitur Christus per se, aut per suos legem destruxit: sed potius confirmauit, corticè tamen eius detecto. Perinde enim Christus legem tractauit, ac si nucleum erueret è cortice. Si nubem pelleret è So
Luce.23 le. Si thesaurum ex arca proferret. Demum velum templi scidit, & visum est propitiatorium. Optabat lex iustos homines facere. Id verò per media carnalia, (id est, ad literam solum intellecta) fieri nequibat: quia lex infirmabatur per car-
Roman.8 nem: & si per legem iustitia, Christus gratis mortuus esset.
Galat.2 Per media verò spiritualia, id est, spiritualiter intellecta legis iustificatio completur. Non igitur venit Dominus legem destruere, sed adimplere.

Adde & illud: Lex non sæuit in homines pios, sed in impios

pios. Iusto (inquit Paulus) non est lex posita, scilicet quantùm ad pœnam. Cùm igitur per Christum homines facti sint ex inimicis amici, ex distantibus propinqui, ex impiis pij, planum est, quòd lex iam non habet contra pios sæuire. Nihil enim damnationis est iis qui sunt in Christo, si non secũdum carnem ambulant. Christus enim vitam condens Christianam, condidit statum amicitiæ, reconciliationis, & iustitiæ: ac ideo legem antiquam, vt iam otiosam, cessare iussit. Quòd si aliqui ex nobis secundum carnem ambulauerimus, non Moysi, sed Christi iudicio puniemur. Sicut & status monachorum exēptus est à lege seculari: quæ (cum adeò pius sit illorum status) in illis non destructa dici debet, sed adimpleta. 1. Timo. 1 Roman. 5 Ephes. 2 Roman. 5 Roman. 8

Adde tertiò: Lex vetus à Ieremia dicta est testamentum antiquum. Hoc testamentum si antiquatum est, & senuit, prope interitum fuit, vt Apostolus arguit: Si igitur secundum literam, propè interitum fuit, mortuum tandem fuit. Nullam ergo illi Christus irrogat iniuriam, dum dicit, se non venire occidere legem: quæ ipsa sua sponte moritur. (in litera) quam reuiuiscere facit, secundum sui meliorem portionem, id est, in spiritu. Rectè igitur Apostolus Lex tandiu in homine dominatur, quanto tempore viuit. At si lex moritur iam dominari nequit, quod mortuum est, Non ergo obligare iam defuncta lex potest, Ierem. 31 Hebræ. 8 Roman. 7

Adde quartò: Si lex secundum literam cessauit, ratio fuit: quia lex erat pædagogus noster, & non dominus. at cum crescit alumnus: nulla fit pedagogo iniuria, si eius cessit imperium. Planè tandiu durauit Ismaël in domo, quandiu Isaac crescebat: sed cum voluit esse hæres, cum filio liberæ: abiicitur Ismaël. Ita durauit lex in domo Dei, donec creuit Christianismus: quo adulto lex abiicitur. Galat. 5 Galat. 4

Demum, puero in ventre matris existente, phas est vterum intumescere: at vbi prodiit infans, nefas est vterum habere tumorem. Cùm igitur in lege continebamur, & custodiebamur conclusi: venter legis & eius potestas vigebat, & tumebat. nunc verò vbi iam partus prodiit in lucem, venter non est destructus: sed functus est munere suo. Et ideo adimpletus. Galat. 3

Et quidem: Si lex vetus posita est propter transgressionem, donec veniret semen, cui promissio facta erat. vbi semen, iam venit (factum sub lege: vt eos qui sub lege e- Galat. 3

rant redimeret) necesse est legem veterem cessare : tandiu enim creditor subditum sibi habet debitorem , donec soluat , vbi soluit , non destruitur creditor , sed adimpletur.

Galat. 4

Roman. 7 Finiam si hoc vnum adiecero: Dum viuebat homo in car-
1. Cor. 13 ne : dominabatur homini caro, id est, litera legis. Dum erat homo in pueritia dominabatur ei pueritia legis. dum erat homo in regione vmbræ mortis dominabatur ei legis vmbra. At vbi carnalis desiit esse, vbi factus est vir, & lumen Solis iustitiæ vidit, æquum est legis spiritui subdi, virum esse lumenque sequi vmbrarum horrore reiecto.

Amen quippe dico vobis, donec transeat cœlum & terra. Quàm verè hæc profert Christus. Etenim ex Theologis habemus, triplicia esse legis præcepta: moralia, cæremonialia, & iudicialia. Hæc omnia Christus, & perfecit, & vt perficerentur grauissimè docuit. Primum quidem Moralia ex duobus
Roma. 13 præceptis pendent, scilicet ex dilectione Dei, & proximi. Hæc Christus compleuit, imò nihil aliud est eius vita, atque doctrina, quàm Dei, & proximorum dilectio. Tum cæremonialia Christus amplissimo auctario compleuit se-
Hebr. 10 ipsum sacrificium Deo Patri offerens, & à nobis offerri præcipiens, cùm dixit: Hoc facite in meam commemoratio-
Mat. 26 nem. quanto igitur interuallo reliquit Christus hostias pecuarias, tanto magis placentem hostiam Deo Patri obtulit. Demum, rigores iudiciales Christus in se suscepit. In nullum enim rigor diuini iudicij ita deseuiit, quàm in Christum dominum. Ipse enim quæ non rapuit exactissimè sol-
Psal. 68 uit. Nullum ergo aut iota, aut apex, relictum est: quin à Christo & nobis adimpleatur.

Vbi Lector specta quanta reuerentia, quantáque admiratione legis præcepta æstimet Christus, vt potius velit mun-
Ioan. 15 dum aboleri, quàm vel minimum legis præteriri. O quàm verè dixit ipse: Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. & quàm verè de eo fuit cantatum : In capite libri scriptum est
Psal. 93 de me: vt faciam voluntatem tuam, Deus meus, volui, & legem tuam in medio cordis mei. Et quidem parum erat si cœlum potius vellet destrui : quàm vnum vel minimum legis præceptum. At quod vellet Christus potius templum corporis sui, illúdque cœlum (quo suæ adorandæ maiestatis diuinitas claudebatur) destrui, & interire, quam quòd, vel punctus mandatorum Dei violaretur : id verò stupendum est

est. Qua igitur ratione audet nostrum quispiam violare diuina præcepta, quæ Christus violare sic abhorruit? Dictum est de Sole & luna, stellis, & aliis creaturis: Statuit ea in æternum: præceptum posuit, & non præteribunt. *Psal. 148* Si cunctæ res à Deo factæ, & ipse Dei Filius diuinum præceptum exhorrent violare: qua impudentia miseria humana temerare non expauescit? nunquid Deo maiores sumus? Num æmulamur Dominum, aut fortiores illo sumus? *1. Cor. 10* Inquit Paulus.

Nolo silere quod hic annotandũ mihi succurrit: Si Christus non venit soluere: igitur Deus est: & si venit adimplere, igitur iterum Deus est. Omnis enim homo mendax, & non *Psal. 115* est homo qui non peccet: igitur nec est vir qui legem, saltem *Eccle. 7* in minimis non soluat. At si Christus in nullo soluit, non ergo solum homo est: est igitur Deus homo. Et si venit implere, quod Deus ipse per manus Moysi imperfectum reliquit, Deus est qui Dei imperfecta perficere potest: quæ enim magnus pictor imperfecta dimisit, hæc nisi pictor æqualis perficere nequit.

Occurrit etiam aliud: Quid sibi Dominus velit, cùm ait, Iota, & apicem? Si enim iota, aut apex aliquid præciperent, non esset quod dubitaremus: nũc verò, nec iota, nec apex aliquid mandant, quid ergo dicit Dominus, iota & apicẽ perficienda? Ego arbitror, iota, & apicem significare minutiora mandata legis. Sanè manifestum est, mandatum maximũ *Mat. 22* legis, esse de Dei dilectione, & itidem manifestũ est, iudicium, misericordiam & fidem, esse grauiora legis: minutiora verò esse decimationem anethi, mentæ, & cymini. Vt igitur mandatum de diligendo Deo, est A mandatorũ: & mandatum de diligendo proximo, est Ω legis, (vltimum enim quod in mundo formatum est, fuit homo: & primum quod formauit est Deus,) & ideo hæc sunt summa mãdata, in quibus tota lex clauditur: ita mandata minora sub his comprehenduntur: sicut iota clauditur inter A & Ω. Ergo mandata minima legis significantur per iota, & apicem. Forsan enim apex significat mandata non substantialia, sed quæ ad ornamentum legis spectant. Sicut apex literarum, non est de earum substantia, sed solùm de earum decore. Hæc explicatio si acceptetur, suauissimè reliqua nectere licebit. Est enim sensus: Non veni soluere legem, quia etiam eius minima mandata consummabo, quæ mandata minima si quis soluat, vocabitur *Mat. 23*

cabitur minimus. Eſt enim magnus qui etiam minima implet,& impleri docet: hoc verò minor eſt, qui implet, non tamen docet: & hoc item minor, qui non implet, nec non implere docet: at minimus omnium eſt, qui & ipſe non implet, & non implere docet.

Dices: Cur vocamus minimum eum qui minima negligit,& negligenda docet: cùm adhuc ſit eo alius minor, is videlicet, qui legis grauiora violat: & hoc rurſum, ſit alius minor, qui grauiora legis violat, & violare docet? Reſpondeo, hos non ſpectare ad regnum cœlorum: ſed ad regnum potius inferorum. At ſi qui violat minima, obſeruet maxima: & ea obſeruanda proponat, eſt ne hic à regno cœlorum abiiciendus? Minimè quidē. Quis enim audeat damnare eum, qui in horto ſuo habet mentam, & anethum, vnde exigua decima Sacerdotibus debeatur: quam, quia exigua eſt, ipſe non ſoluit, & non ſoluere quod exiguum eſt, doceat? Num minima hæc negligens, grauiorum obſeruator, à regno excludetur? Abſit.

Qui verò fecerit & docuerit, hic erit magnus. Planè, quia in-
Matt.25 trabit in gaudiũ Domini: quia ſuper multa conſtituet eum
Matt.24 Dominus, imò quia ſuper omnia bona ſua conſtituet eum: quæ quia mihi explicata ſunt Matthæi vigeſimoquarto, non lubet iterum explicare. Collige tamen, in regno cœlorum
Ioan.14 eſſe magnos, minores,& minimos, quia in domo Patris mei
Gene.8 manſiones multæ ſunt: ſicut in arca Noë erant variæ manſiones, pro hominibus ſeruandis, & pro iumentis: homines
Pſal.35 enim & iumenta ſaluabis Domine, quemadmodum multiplicaſti miſericordiam tuam. Collige ſecundò, legem impleri poſſe, non ſolùm quò ad mandata grauia, ſed etiam quò ad multa minima: hi enim ſunt beati illi, immaculati
Pſal.118 in via: qui ambulant in lege Domini. Licèt ex noſtra fragilitate, omnia peccata minima effugere nequeamus: ſeduci-
1.Ioan.1 mus enim nos, Si dixerimus, quòd peccatum non habemus. Collige tertiò: Si tam magnũ putatur, magnum eſſe in terra, vbi nihil eſt magnum: quàm erit magnum, magnum eſſe in cœlo, vbi nihil non eſt maximum? Cur igitur tam veros honores nemo cupit in cœlo: cùm ſint, qui tam fictos exambiant tam ardenter in terra?

Dico autem vobis. Senſus eſt, Veni legem implere. Quam vſque ad minima ſeruabo & ſeruari à meis (in ſpiritu tamē) volo: at aſſero & decerno, quòd licet homines legem exactiſ-

ſimè

ſimè ſeruare contendant, ſicut Phariſæi & Scribæ ſeruare nituntur: niſi aliquid legi addant, quo iuſtitiam iuſtorum Phariſæorum exuperent non intrabunt regnum cœlorum. Ergo amplior debet eſſe iuſtitia noſtra: quam iuſtitia Phariſæorum olim fuit.

Hoc ita intellige: Primum Phariſæi erant obſeruantiſſimi iuſtitiæ exterioris: & nullam curam habebant de corde mundando. Erant enim ſepulchra dealbata, exterius exactiſſima: interius verò oſſibus mortuorum plena. At niſi Chriſtianus huic iuſtitiæ exteriori, interiorem adiiciat: non intrabit regnum cœlorum. *Matt. 24*

Sed ſecundò: finge Phariſæum, qui cordi purificando operam nauet ſtrenuam: non poterit adhuc plenè mundum habere cor. Lex enim infirmabatur per carnem: & ideo neminem ad perfectum adducere potuit. Eſt enim dogma Theologicũ, quòd ex vi legis, ſine gratia: nemo poteſt omnia peccata mortalia vitare. At niſi plenè cor ſit mundum, intrare in cœlum, quod inquinatum fuerit, non poteſt. *Rom. 8* *Hebr. 10* *Apoc. 21*

Sed tertiò: finge (ſi fieri poſſet) Phariſæum, qui viribus ſuis, cor ſuum emundauerit. Habeátque eam iuſtitiam, quam vires humanæ, & legis eruditio homini concedere poſſunt: num hic intrabit in regnum cœlorum ſine iuſtitia Euangelica? minimè. Quia ex operibus legis, ſine fide mediatoris, non iuſtificabitur, aut placebit Deo omnis caro. Duo etenim præſtitit Chriſtus ſupra legem, & ſupra vires humanas. Alterum, dedit auxilium & vim, quâ plenè cor mundaretur: quô lex & natura nequibant pertingere. Alterum verò dedit gratiam: per quam proportio fieret, & æqualitas inter meritum hominis, & præmium Dei. Quod apertum eſt, per legem & hominis ſtudium haberi non poſſe. Sed quia hoc argumentum ab Apoſtolo tractatur in primis cap. Epiſtolæ ad Romanos & Galatas ideo ſuperſedendum duxi. *Gal. 2*

Duo hic dubia mihi viſa ſunt non diſſimulanda. Alterũ. Si fieri poſſet hoc tempore vir iuſtus, (vt Phariſæus) qui non audito nomine Chriſti, ſuæ legis præcepta ſeruaret: cauens pro viribus ſuis culpas mortales: num hic intrabit in regnũ cœlorum? Reſpondeo. Minimè intraret.

Addis: Quid igitur, ibítne in ignem æternum vir alioqui iuſtus? Reſpondeo: Si fieri poſſet, gentilis omni mortali peccato carens (adultus inquã) & ſine Chriſti notitia defunctus, ibit hic tandem in limbũ: quo pueri deſcendunt. Sed Theologi

logi non admittunt,huiusmodi hominem vita discedere:nisi illuminetur,& iustificetur à Christo.

Alterum est:Cur latro qui in cruce pœnituit,intrat in cœlum: siquidem eius iustitia non fuit maior,quàm Pharisæorum? Si maiorem iustitiam Christus à suis requirit, quàm lex à Pharisæis, igitur pœnitentibus malè actæ vitæ prioris, occlusum est regnum cœlorum? Respondeo hoc esse, quod
Rom.9 Paulus tantopere viget in Epistola ad Romanos, quòd Pharisæi quærentes iusti esse, legis iustitiâ: iustitiæ Dei quæ datur per Christum non sunt subiecti. Porrò Christiani, licet prius iniqui & iniusti:iustificantur tamen per iustitiam Christi. Quæ iustitia quia maior fuit, quam Pharisæorum: ideò postquàm nobis exhibita est, maior fit iustitia nostra, quàm Scribarum & Pharisæorum. Non intelligas tamen quòd ea
Cõci. Tri. ipsa iustitia Christi nobis communicatur:sed illi similis.

Audistis quia dictum est. Priùs verò quàm explicare locũ difficillimum aggrediar,paucula de eius sunt mihi lectione notanda Primum illud notandum: Autores Græcos omnes legisse illam particulam: Sine causa, quam ex textu Hieronymus dicit esse radendam. At Basilius eam legit, homi.10. quæ de ira est. Legit & Chrysost.& Euthymius. & Autor imperf. Quin.& D.Aug.li.1.de Serm.Domini.c.19. & Hilarius cano.4.Quam verò sententiam magis probem,vix scio: nisi quòd Legum maiestas,non addit hasce particulas:nam simpliciter dicitur, Non occides, non furtum facies, non mœchaberis. Video tamen etiam dictum, Non assùmes nomen Dei frustrà.Quicquid sit:vtraq; lectio sana est.

Secundum notandum,quid velit Raca. Et quidem Chrysost.dixit significare idem quod, Tu.Augusti.quòd sit interiectio indignantis. Hierony. quòd significet hominem sine cerebro.& inanem.

Et quidem Chrysostomi sententia nulla veritate fulcitur. Quin nec Augustini, vt palã est consulentibus Lexicon Hebræum. At nec sententia Hierony. est in integrum vera. Si enim vacuum cerebro significat,obsecro,quæ differentia est inter raca & fatue? Imò vix differentia est inter hebetem, (quod Caieta. commeminit) & fatuum, & quidem nescio, vnde Caiet. hauserit, quòd raca significet hebetem. Igitur Raca,significat vacuum.id est,inopem,miserum,pauperem. Ita Iudicum 9. dicitur: Conduxit Abimelech viros inopes. Hebræis est Reqim, à raqa. Idem Iudicum 11. Congregati

sunt

ſunt ad Iephte viri inopes.Heb.reqim.

Tertium: Gehenna idem eſt,quod Hebræis gehinon. Eſt autem gehinon vallis Hinon,erat enim vallis delicioſa,viri, qui dicebatur Hinon Quæ dictio ſignificat fruſtrà. Vt tandem gehenna ſignificet vallem fruſtrà. Erat autem hæc vallis locus, vbi idolo Moloch incendebantur pueri viui: quorum eiulatus ne audirentur,tympana percutiebant,qui pueros immolabant. Vnde & nomen, tophet locus ille accepit, id eſt, tympanum. Tandem locum contaminauit Rex Ioſias:iubens in eum proiici cadauera, & reliqua purgamenta: 4.Reg.23
Vnde dictum eſt, gehennam eſſe locum mortuorum. Erat autem Moloch imago concaua,ſeptẽ habens conclauia.Vnũ aperiebant ſimilæ offerendæ:alterum turturibus.tertiũ,oui: quartum arieti:quintum vitulo:ſextum boui.Qui verò filiũ offerre volebat, huic aperiebatur ſeptimũ. Erat idolo facies vituli:manus porrectæ ad accipiendum. Interim verò quòd puer in ſeptimo conclaui ardebat,ſaltabant adſtantes,& percutiebant tympana. Cur verò locus hic miſer attributus ſit inferno infrà ſuo loco dicam. Iam ad textum.

Dictum eſt Antiquis: Qui occiderit dignus eſt iudicio. Planè qui occidebat autoritate iudiciaria, nullo iudicio reus erat: vt iudex,eiuſque miniſtri. Reliqui omnes qui occidebant: rei erant iudicio,id eſt, vt eorum cauſa iudicaretur. Nam ſi inueniebatur,in ſui defenſionẽ occidiſſe inuaſorem:liber erat, naturali id dictante ratione.Porrò qui occidebat caſu,& non ex odio inueterato: hic non occidebatur,ſed relegabatur in vnam è ciuitatibus refugij.Sed qui ex veteri inimicitia occidebat inimicum, hic ſine remiſſione etiam ex altari euellebatur ad mortem: hoc eſt iudiciũ quo examinatur, eius qui occiderit,cauſa,de quo habetur Exod.21.

Pari iudicio & examini Chriſtus vult,eum ſubdi, qui fratri ſuo iraſcitur. Qui enim autoritate iudiciaria delinquentibus iraſcitur: nullo iudicio reus eſt: vt enim caſtigare nocentem poteſt,ita & contra ipſum iraſci. Item qui in ſui defenſionem contra inuaſorem iraſcitur, nulla eſt pœna plectendus: vt enim licet arma cõtra noſtros impugnatores ſumere,in noſtri defenſionem: ita licet irã recipere,quâ arma vibremus.Porrò qui noua percellitur ira,vindictæ auidus, ſi ſubitò fertur motu,non eſt mortali culpę ſubiectus.Pœnitebit tamen, & pœnitentiã accipiet, quaſi vrbẽ refugij. Quòd ſi iram ſic in viſceribus alut, vt damnum aliquod grande

ſuis

suis inimicis optaret, hæc iam mortalis est culpa. quam vt luat Deus certò definiuit, etiam si ad altare iratus confugerit. Neq; enim sine satisfactione mortalis culpa deletur. Vides Lector, quàm rectè Dominus dixerit, homicidam, & iratum reos esse iudicio.

Dices forsan. Video homicidam reum esse iudicio, iudicis videlicet populi: non video tamen, cuius iudicis iudicio dignus sit: qui in fratrem irascitur. Si enim Deum esse velis huius iudicij iudicem, certè omnium actuum iudex est Deus. Huic dubio ego responderem. Id iudicium quod iratus subire debet: suæ conscientiæ iudicium esse. quia enim arbitris, & publico caruit offensa: eodem publico debet carere iudicium. Cum igitur te contra fratrem ira excanduisse contigerit, tu te in iudicium & examen reuoca vt videas quo animo fuisti iratus in fratrem. Nam si peccasti mortaliter, Confessor iudex erit.

Qui dixerit, Raca. Cõmunis habet Schola, quòd qui intus hæresin acceptauit, non ideo excõmunicationem subiit: at qui signo quouis exteriore, (etiam occultissimo) eam declarauit, in excõmunicationem lapsus est: à qua nisi ab Ecclesia absolui nequit, quia quod publico ex se signo crimen admittitur, non nisi publico iudicio Ecclesiæ dicitur expiari. Idem est in nostro textu: vbi ira quæ in animo latuit non iubetur in iudicis forum exterius deduci. At ira quæ se in publicum extulit, ad forum iudicis (quod est Ecclesia) vult Dominus quòd deducatur.

Hîc multa exurgunt dubia. Prius est: Si Dominus vult, irã iudicio Iudicis iudicari, cur non dixit: Qui dixerit raca dignus est iudicio: sed dixit Dignus est concilio? Respondeo quòd iudex Ecclesiasticus, Ecclesiæ habet locum, & autoritatem: & ideo quod Iudex facit, conciliũ Ecclesiæ facere iudicamus. Vnde cùm Dominus dicit: Si te non audierit, dic
Matt. 18 Ecclesiæ: voluit dicere, Dic Prælato, & iudici Ecclesiæ. Nec enim ad omnes fideles iturus es: sed ad iudicem Ecclesiæ, qui locum eius tenet. Ita & nunc: reus est concilio, id est, reus est Ecclesia, id est, reus est vt de hac causa Iudex Ecclesiæ cognoscat. Siquidem qui offendit fratrem signo exteriori, Ecclesiã visus est offendisse: cuius erat ille membrũ. & ideo non conuenit, vt offensor in sua causa sit iudex; Sed quod Ecclesia sui membri defensionem suscipiat.

Alterum dubium: Quid? Nonne melius erat, quòd offensus suam

sus suam offensam dissimularet: nec in forum concilij Ecclesiastici fratrem traduceret? Dictum enim est: Qui percusserit te in vnam maxillam, obuerte ei alteram. Respondeo: *Matth. 5*
Non dixit Dominus: Dignus est offensor, vt ab offenso deducatur in concilium: sed dignus est, vt concilij seu Ecclesiæ sentiat seueritatem. Et plane ita fieri deberet: vt etiamsi offensus suam facilè remitteret offensam: Concilium tamen, id est, Ecclesia, eam non remitteret: sed prosequeretur, ne locus pateret offensionibus. Vult igitur Dominus offensum condonare noxam quam subiit sed non vult, vt eam condonet Ecclesia. Et profectò si offensus offensorem trahens ad concilium non sæpe ad peccata prouocaretur: (dictum enim est, tolle lites, & minues peccata) Sanctum erat, vt ad concilium pertraheret: quo sibi fieret satis. Habes igitur Lector, quòd offensus si velit: prosequi potest coram iudice Ecclesiæ suam offensam: nec enim id Dominus hîc prohibet: imò innuit. Habes secundò, quòd si prosequi nolit, certè Ecclesia prosequatur: ne mala sint impunita. *Eccl. 28*

Tertium dubium: Dicere fratri raca, id est, vacuum, aut pauperē, non est offensa mortalis: Cur igitur veniales culpas vult Dominus Ecclesiæ iudicio cognosci? Respondeo, primū poterit esse hæc culpa mortalis: si in superiorem eam expuat inferior. Si enim Dauid quia chlamidis oram à Saule diuisit, tam pœnituit grauiter: quid fecisset, si eum vacuum, miserum, aut inopem dixisset? *1. Reg. 24*

Secundò potest etiam esse culpa mortalis, si malo animo id dicatur. Sicut enim furatus obolum, volens aureum numum suffurati, mortaliter peccat: ita qui miserabilem dicit, maiorem contumeliam dicere cupiens. Animus verò ex coniecturis cognosci à concilio debet.

Tertiò, etiam si sit culpa venialis, vult dominus, vt à Concilio cognoscatur. Licet enim venialis sit, est tamen multorum causa malorum, prodit certè ea culpa, ex animo labe superbiæ contaminato, & parum fratris amatore, & ad maiores contumelias præparato: nisi Ecclesiæ concilio fræno cohibeatur. Quia igitur Dominus vehementer superbiam odit, simul & vehementer fraternam requirit charitatem, & proximorum causas agnoscit vt suas idcirco vult, & hanc causam ab Ecclesiastico concilio cognosci. Olim Nazaræi arcebantur à vino, sicera, musto, vuis, & vuis passis, & earum acinis. Cur ita? Certè ne gustu ab vuarum acinis irritato, *Numer. 6*

vuas, & tandem vinum concupiscerent. Ita & nunc, verbum contumeliosum à Concilio debet compesci, ne hoc foramine laxato, tota in homicidium proruat ira.

Quartum dubium: Cur Dominus nunquam de Concilij seueritate alicubi: nisi in sola fratris meminit iniuria? Respondeo, hinc apertum haberi indicium: quanti Deus æstimet charitatem fratrum quam nulla, vel leui ratione, vult à nobis violari: & si vt humana miseria solet, violetur, statim à Concilio velit resarciri. Deus bone quot adinuentiones Dominus excogitauit: vt charitatis suæ tunica à nullo diuideretur? In cæteris velut conniuet, velut dormitat eius seuera iustitia: hic verò nunquã non attẽtissimè vigilat, iubet, vrget.

Ioan. 19

Qui dixerit, Fatue, reus est gehennæ. Primum hic aduerte: quòd sicut occidere autoritate iudiciaria, non est dignum gehenna: ita nec dicere Fatue, aut reliquas contumelias, autoritate superioris, est gehenna plectendum. Potest pater in filium iniuriam dicere, dominus in seruum, iudex in delinquentẽ. Si enim verbere punire: cur nõ & verbo castigare poterũt? Nã Dominus Pharisæos, sepulchra dealbata, Ioãnes, genimina viperarum, Paulus Galatas insensatos nominarũt.

Matt. 23
Matth. 3
Galat. 3

Secundò aduerte quòd non solum superior, sed etiã æqualis, potest aliquando fratri exprobrare: cùm videlicet id facit ex charitate, ad fratris correptionem, intra comitatis & vrbanitatis fines. Nam qui ita dicit, licet verbo dicat, animo tamen non dicit. Et vt chirurgus carnem discindens ferire non dicitur, sed curare: ita qui contumeliam dicit, vt sanet.

Nunc superest ei respondere quæstioni, quã incusari Dominus à multis solet: quòd tantam pœnam scilicet gehennam, leui verbo, scilicet Fatue, & hisce similibus decreuerit. At, qui ita sentiunt, Reipublicæ Christianæ maiestatem non sentiunt. Neque enim Christianos Christus homines solùm esse voluit: sed in suam protectionem asciuit, sub vmbra alarum suarum locauit, super alas suas assumpsit, super humeros suos errantes oues imposuit, eosque velut triumphalem coronam, capiti suo adiunxit. Fecit, vt Christiani essent gens sancta, populus acquisitionis, Sacerdotes etiam & reges. Fecit vt essent Filij Dei, fratres Christi: hæredes Dei, & cohæredes Christi. Fecit vt essent cœlestes Angeli, & super omnem rerum naturalium ordinem euecti. Et vt nihil deesset tantæ celsitudini, voluit in Christianis habitare, mansionemque in illis facere. Et quod omnem superat intellectum, consortes

Psal. 16
Deute. 32
Luce 15
1. Petri 2
Roma. 8
Mar. 12
Ioan. 14
2. Petri 1

fecit

fecit: suæ naturæ diuinæ. An non tibi videtur æquum, vt qui fatuos dicit huiusmodi homines quos Deus sibi fecit amicos & filios, gehenna dignus efficiatur?

Dices: Quid culpæ est, quòd fatuum dicam eum qui reuera fatuus est? Ego respondeo: Si fatuus est, certè frater tuus est, cuius fatuitatem dissimulare debueras, non exprobrare, Deóque gratias agere debuisses qui dedit tibi, quod abstulit illi: cùm tu tamen nihil plus commeruisses quàm ille. In cuius manu est à te auferre, quod illi condonet. Notum enim est, quòd terram sine aqua, Deus reddit irriguam: & quæ irrigua erat, facit vt deserta reddatur. Ita igitur te, qui de tua tumes superbia fatuitatémque contemnis alienam: fatuum reddet Deus. Sicut olim Nabuchodonosorẽ in bestiam cõuertit. & quidem si fratrem fatuum dicis, iam tu fatuus incipis esse: id committens, vnde patiaris gehennam. Quænam poterat esse fatuitas grandior? Sed age, fatuus est, quia nescit frater tuus res humanas tractare: quid si diuina tractare nouit? quid si stultus factus est, vt sapiens esset? Num hunc fatuum vocabis? An non magis fatuus forsan tu, qui in diuinis fatuus: in humanis vis sapiens videri? Fatuus est frater; quid si hanc simplicitatem & stultitiam amet Deus: qui elegit stulta mundi, vt confundat sapientes? Redeat tibi in mentem, quod si fratrem tuum fatuum dixisti, Christo dixisti. Verum enim est, quod protulit ipse, dicens: Quod vni ex his minimis fecistis, mihi fecistis. Annon fateris te dignum gehenna: qui Christo fatuitatis probrum iniecisti? Iam si frater tuus, adhuc infirmus est, & animo tener, audiens à te vocari fatuus: odium contra te concipit, percussisti ergo fratris conscientiam infirmam: nulla ergo tibi iustior pœna, quàm gehennæ. Quòd si frater tuus lubenter, aut patienter sustinuit probrum: profectò fatuum vocare, eum qui nouit patienter contumeliam ferre nefas est. Et quidem, ex quo ad Dei imaginem conditi sumus, honorem cupimus: honorémque maximi pendimus, adeò vt honorem non nisi Deo, & diuinis hominibus quadrare dicamus. At si probro afficis eum qui diuinos ambit honores: an non grauem illi intulisti molestiam? Tandem: quàm sit graue in alium iactare contumeliam, ex te ipso disce: quàm eam grauatè patiaris.

Habes ex his Lector: quàm alienũ velit Christus esse animum Christiani ab ira, odio, & contumelia. Cuius rei causas si vis penitius intelligere, expende vitam Christianam totam

Psal. 106

Daniel. 4

1. Cor. 3

1. Cor. 1

Matth. 25

1. Cor. 8

Gen. 1

Galat.5 agi à Spiritu sancto: qui est charitas,pax,gaudium. Vide igitur, quam alienum est ab amore odium, à pace discordia à gaudio omnis amaritudo, vt enim ab igne alienũ est frigus, ita à Spiritu sancto alienus est spiritus iræ, aut contumeliæ.

Et secundò: hic spiritus viuificans Christianos, eos omnes in vnum corpus contexuit. Sicut vna anima membra corpo-
1.Cor.12 ris sui tenet vnita. Ita dicit Apostolus: In vno spiritu,inquit, omnes nos in vnum baptizati sumus, & omnes in vno spiritu potati sumus,quasi dicat: omnes sumus absorpti,& penetrati ab vno spiritu. Sumus igitur omnes membra vnita,in vno spiritu. Perspice iam, tam esse alienam à membris huius vitæ spiritualis, iram & contumeliam, quàm est à membris in vna vita temporali coalitis.

Et tertiò, intellige vitam Christianã esse inchoationem,
Ioan.17 & prælibationem vitæ futuræ. Vita enim æterna est cognoscere Patrem, & quem misit ipse, Christum. Non est aliud quod impediat hanc nostram vitam illi diuinæ continuari: nisi quod maceria corporis nostri soluatur: & vetus hic corporis nostri paries, semper in ruinam impendens, iam tandem labatur. Vt igitur in cœlo nulla est ira,nulla esse contumelia potest: ita nec in cœlo terreno, (quod est vita nostra,) esse permittitur. Denique vitæ Christianæ natura,in-
Ioan.15 stitutio,& præcepta sunt amor, viscera misericordiæ, chari-
Roma.12 tas fraternitatis. Qui hæc reiicit,vitam reiicit Christianam, id est,diuinam & cœlestem. Excipitur ergo à morte æterna, quæ est gehenna.

Sed age,auerte parũper oculos à vitæ Christianę splẽdore: in vita humana pedem fige. Dic: quid in hac vita tibi cupis? Certè cupis aliorũ amicitiam,vis ab aliis amari,& honorari: quod si aut despici, aut odio haberi te credis, grauissimè doles. Optásq; vt redeant ad te amandum & colendũ, qui contra faciebant. Et hoc igitur quod tu optas, Deus fieri præcepit: iubens ne quis fatuum te dicat, néve contra te irascatur.

Dices: Rectè consultum est honori meo, ne scilicet quis contra me insurgat: Sed optassem ego mihi impunitatem, si ego contra aliquẽ insurgerem. Sed ô bone, quod tibi ab alijs optas: idem illis præsta. Si gehenna punitur, qui te despicit: gehenna par est, vt puniaris, si alios despexeris. Vt enim est
Malac.1 vnus omnibus Deus: ita & vna est omnibus diuina lex.

Iam si attendas quàm laniet, quàm excarnificet ira cor tuum non poteris non laudare eam legem, quæ ex tuo corde

iram

iram exterminet: quò pax tibi sit ira reiecta.

Rursum, quantus timor est, quámque misera vita: semper cauere eum quem iniuria læsisti. Cupit ille de te vindicari. tu non semper eius insidias fugere potes. an non tuæ tranquillitati consuluit, tuæque vitę prospexit: qui te ab iniuria dicenda semouit? Quàm igitur dictum verè est, Iustitiæ Domini rectæ lætificantes corda: Præceptũ Domini lucidũ, &c. *Psal. 18*

Si ergo offers munus tuum. Quasi dicat: Si nondum tuo te iudicio examinasti post iram: si nondum consilium, causam, quam contra te habet frater, agnouit: si nondum Deus te, qui fratrem dixisti fatuũ, gehenna puniuit: certè necesse est offeras munera Deo, quibus eum tibi places. Scito igitur tua munera non placere Deo, nisi vbi fratrẽ tibi reconciliaueris.

Dices: Quid si ille reconciliari noluerit? Respondeo: Non creditur fore Christianum, qui reconciliationem respuat: maximè cùm illi satisfactionem cõgruam offerat, qui læsit. Quid enim aliud Christianus optet ab aduersario suo: quàm satisfactionem, & pacem? Quòd si adhuc reconciliari recusat, vide quàm sapienter dixit Dominus: Vade prius, vt recõcilieris. non dixit, Ne offeras nisi reconciliatus, sed vade: vt quantum in te sit reconcilieris. Si ille renuit, iam ex te recõciliatus venis: & ideo offerre munera licebit.

Sunt in hoc textu plurima scitu dignissima. Primum inquit, si offers. Igitur, vt rem manifestam accipit Dominus, quòd debes offerre. Et cùm hoc præceptum generale sit, sequitur, quòd quiuis Christianus debeat offerre, ad altare Dei. Aliôqui, is qui fratrem læsit, dicere poterat, Non obligor offerre, nolo vnquam offerre: & ita nolo reconciliari. At contra Dominus: demonstrans sæpè esse offerendum: & quod quauis die Dominica (vt statim dicam) debeamus offerre, dicit: Si offers, quasi dicat: Cùm te oporteat offerre. &c.

Dices: Si quiuis Christianus debet offerre, igitur quiuis Christianus Sacerdos est: est enim sacerdotale munus in altari offerre. Respondeo latissimam esse differentiam, inter offerre in altari & ad altare. Soli sacerdotes offerunt in altari, sed omnes Christiani offerunt ad altare. Lege canonem tertium & quartum Apostolorum, vbi habetur, super altare, nihil offeratur nisi frumentum, & vinum. Reliquorum omnium primitiæ in domum deducantur Episcopi, nõ super altare, vt episcopus Clericis distribuat. E quibus patet, morẽ *Canones Apostolorum.*

fuisse à Christo, & Apostolis, omnibus fidelibus mandatum, vt omnes fideles afferrent ad Ecclesiam munera sua: ex quibus panis, & vinum ad communionem super altare à sacerdotibus offerebantur: reliqua verò munera, ad Ecclesiam allata, ad domum Episcopi adducebantur, vt ille Clericis diuideret.

Cùm ergo Dominus inquit, Si offers munus tuũ ad altare: meminit moris, quem erat Ecclesia seruatura, vt singulis Dominicis diebus omnes offerrent: & ita voluit, neminem vltra diem Dominicam iram suam prorogare.

Rursum dices: Si Dominus iubet (cùm iratus dicit alicui, Fatue, aut aliquid simile.) dimisso munere ante altare, prius abire vt reconcilietur, igitur vult Dominus, quòd seipsum diffamet, & traducat. Quam legem æquam non esse nemo est qui non videat. Hac enim ratione, qui iamiam est cõmunicaturus surgere non debet: vt confiteatur, quod in memoriam illi occurrit. Respondeo, Primum facilè est dicere Dominum non hîc fuisse loquutum: nisi de iniuria publica, de qua iam diffamatus est, qui eam dixit. Sed fortasse allusit Dominus ad morem Ecclesiæ primitiuæ: quo omnes Christiani, omnibus diebus Dominicis, conueniebant ad communionem: pœna imposita his qui conuenissent ad Ecclesiam, & non cõmunicassent. De quo Apostolorum canon nonus extat, & decimus. Cùm igitur omnes ad offerendum conuenissent, & communicandum, facilè erat, sine nota, à læso petere veniam. Imò forsan, omnes communicaturi publicè veniam petebant, & publicè donabant. Vnde mos solennis, ad nostra tempora dimanauit, vt communicaturus, dicat se veniam dare offensoribus: & petere ab offensis.

Canones Apostolorum.

Secundò nota illud verbum: *Ibi recordatus fueris.* Ex quo habes, quòd in sacrorum oblatione, maximè admonemur, de his quæ ad nostram salutem spectant: forsan enim non tibi in memoriam venisset fratris reconciliatio. At quia accessisti ad offerendum munus: tuam Deus excitat memoriam. Rectè Dauid: Cogitabam vt cognoscerem hoc, labor est ante me: Donec intrem in tabernaculum Domini, & intelligam in nouissimis eorum. Igitur Dauid, non admoneretur rei: quæ tam erat necessaria sibi, nisi introisset in tabernaculum Domini.

Psal. 72

Tertiò nota illud: *Frater habet aliquid.* Si enim aut nihil est, quod habet reuera: licet ipse se aliquid dicat habere: aut si quidpiam est quod habet, est tamen leuiculum, vt nihil esse

dici

dici possit: tunc non est necesse munus ad altare relinquere. Ego tibi verbum dixi, non admodum graue; tu inde montes fingis & maria: at reuera si rem expendas, vt decet, non te læsum esse clamabis: non tunc poscit ratio, vt bilis tuæ apud me tanta ratio sit. Non satis conueniebat Paulo, cum Petro, in negocio Iudaicarum cæremoniarum: nec cum Barnaba: in negocio Marci. Num propterea Paulus se ab oblatione cohibuit? Minimè. Siquidem si quid, aut Barnabas, aut Petrus haberent aduersum Paulum, aut leuiculum erat aut immeritò habebant. Fratres sanè, fratrũ suorũ leuiora dissimulant. *Galat.2* *Act.15*

Iam si ego in causa mea, ad iudicium te traxi: vbi damnatus es, sed iure, habes contra me querelam, quod te læsi: num ideo ego ab altari arcebor? Minimè: si enim læsi te, læsi quidem sed iustè. Si habes aliquid aduersum me: habes quidem, sed iniuria.

Quartò nota illud: *Relinque munus tuum ante altare.* Quorsum id? Certè vt munus ad altare oret pro te: & clamet ad Dominum: impetrétque veniam tui delicti, & pacem proximi tui. Quis enim nesciat: quod sanguis Abel clamat ad vindictam, & sanguis Christi melius clamat, ad veniam. At profectò frequenter munus quod laici offerunt clericis, sanguis est eorum. cur igitur non clamabit sanguis ille, id est, munus illud coram domino? Dictum est: conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc exorabit pro te, ab omni malo. Si eleemosyna exorat ab omni malo, quę est pietatis opus: multo magis exorabit munus ad altare, quæ & charitatis & iustitiæ opus est. *Genes.4* *Hebra.12* *Eccl.29*

Quintò nota: *Reconciliare fratri tuo.* Non dixit: Pete veniam à fratre tuo. nec dicit, Satisfacito fratri tuo: sed, Reconciliare, & in eum statum te colloca nunc, in quo prius eras cum illo. Si igitur necessaria est ad hanc reconciliationem: & veniæ petitio, & pecuniarum solutio, id vt facias præcipit Dominus. Quòd si ad reconciliationem, horum alterum, aut neutrum est necessarium: id facias quo reconcilieris: Si igitur quem læsisti vir est nobilis qui sola veniæ petitione contentus erit, sat erit veniam petere. Quòd si vir pius est, qui nec veniam à te, nec pecuniam requirit, similiter nec requiret Dominus. Hoc requirit, vt reconcilieris.

Sextò nota verbum: *Tunc veniens offer.* Vbi intellige quòd licet Sacerdotes Domini offerant sacrificium altaris: offerunt etiam & laici. Sed laici manibus alienis, id est, sacerdo-

Esto consentiens aduersario tuo. Potissima hîc difficultas est, quid aduersarij nomine Dominus intellexerit. Et licet alij, Deum aduersarij voce intelligi velint, alij eius Verbum, alij propriam conscientiam, alij diabolum, alij eum qui nobis læsionem intulit: ego verò, eum aduersarium intelligo lædenti, qui ab eo læsus est. Si te læsi, tu es aduersarius meus. Id clarissimè loquitur contextus. Dixisti fratri, Fatue, reus es gehennæ: si offeres ad altare munus, & ibi recordaris, aduersarium tuum quem fatuum nominasti, habere aduersum te querelam (ideo enim aduersarius est) relinque munus, & quære eius pacē: & si obuium eum habueris in via, quære pacem cum illo, &c.

Clarissimè etiam loquitur ratio huius textus. Quia enim fratrem fatuum dixisti: habet ita offensus iustam contra te querelam, quam si iudici exponat (videns se à te contemni) iudex tradet te ministro, vt in carcerem coniiciaris. Vbi & læso satisfacias, & expensas soluas, & carceris sentias iniuriā. Clarissimè etiam loquitur verbum textus, cùm videlicet vocat aduersarium tuum, qui aliquid habet aduersum te. Amplector igitur hanc expositionem, secundum quam sensus est: si iratus, probrum in fratrem iecisti: iram depone, beneuolum animum indue, fratrem offensum inquire: & cùm inueneris, da operam: vt offensam remittat. Aliôqui si remissionem fratris non curaueris: exasperabitur ille, & coram iudice traducet. At iudex iustitiam faciens, in carcerem te cōiiciet: vbi multò plura solues, quàm soluisses, si animo fuisses beneuolenti. Hæc est plana, suauis, & aperta literæ explanatio.

Ex qua multa sequūtur. Primum quod Euangelium approbat iudices, ministros, carceres, & expensas: hæc omnia illud confirmat, quod Dominus dicit: Amen dico tibi, Non exibis inde, nisi soluas. quasi diceret: Iudico te dignum & carcere, & iudicis sententia, & iustitiæ expensis. Ergo iudex minister Dei est, in iram: nec enim sine causa gladium portat. *Roma. 13*

Secundò sequitur: Quòd licet, inter Christianos omnia sint blanda, omnia sint viscera miserationis & amoris: at vbi ad iudicem ventum est, vertuntur omnia in rigorem, & seueritatem. Id expresśè habes, ex illo verbo: Non exies inde, donec soluas etiam nouissimū quadrantem. Cùm enim quadrans, qui est numorum minutissimus, solui præcipiatur, clarum est omnem seruari in iudicio rigorem. *Colos. 3*

videam vltionem ex eis, cùm enim viri pij offensio, in Dei cedit iniuriam, tunc optat pius offensus: vt Deus tradat aduersarium ministro, & carceri, & vindictæ (licet non æternæ) Portò si viri pij damnum, Dei gloriam non tangit: tradit quidem pius aduersarium suum Christo, non semper in vindictam, sed in misericordiam, & ideo in textu dicitur: Bene velis ei quem læsisti, ne te tradat Christo, in vindictam & in carcerem.

Hanc Lector si probaueris expositionẽ: expende quàm sit graue, quámque periculo plenũ virum offendisse piũ, qui causam suam Deo cõmittat, & tradat. Profectò qui offendit, non euadet manus Domini, quin in hac, aut futura vita, pœnã delicti exactissimè soluat, vsque ad nouissimũ inquit, quadrantẽ. Planè habetur apud Ieremiã, ne ores inquit Dominus, pro populo hoc, non enim exaudiã te. quasi dicat, pœnã exactè sui peccati persoluet, id statutũ iã est, ideo pro eo orare ne velis. *Ierem.7*

Audistis quia dictum est, &c. Video huius loci difficultatem: dicam quæ consona videri possint. In primis id annotandum, quòd licet Dominus videatur loqui de omni muliere, cùm dicit: Qui viderit mulierem: at profectò non loquitur, nisi de coniugata, vt sit sensus: Qui viderit coniugatam, ad eam cõcupiscendam, iam mœchatus est eam. Quòd verò hæc sit germana lectio, indicatur primum ex versionibus doctissimorum virorum, qui ita legunt: Qui viderit vxorem alterius, &c. Indicatur secundò, ex ipsa veritate. Nam qui videt solutam: & eam concupiscit, non mœchatus est: fornicatus est planè, sed non mœchatus. Igitur veritas ita habet: Qui videt vxorem alterius, ad cõcupiscendum, mœchus est. Nec potest nodus hic aliter dissolui, nisi fortè dicas, quòd in Christiano tanta culpa est fornicatio quanta erat adulterium in Iudæo. Et ideo Dominus dixit: Ego dico vobis Christianis, Qui fornicatur videns mulierem, perinde est, ac si mœchus esset. Veruntamen quia voluntariè hoc dicitur, nescio an verum sit. Hoc ita constito, videre est: quid velit Dominus dum dicit: Qui viderit mulierem ad concupiscendum. Et quidem salua doctiore censura: credo hunc esse sensum. Olim mandabatur, Non mœchaberis, & item mandabatur, Ne concupiscas coniugatam. Nam si concupiscis, etiam si non mœcheris, mortale peccatum admisisti. Nunc ego vobis dico nemo dispergat suos oculos, ad concupiscendum: nã si oculos explicaueris ad concupiscendũ: etiã si non *Exod.20* *Eodem.*

si non concupiscas, mortaliter peccasti. Est iuuenis, discurrit per plateas & angulos, vt inueniat quam concupiscat: non inuenit, & ideo non concupiscit, iam mœchatus est. Igitur primus mali gradus est, spargere oculos ad concupiscendũ: licet non concupiscas. Secundus, concupiscere: licet non mœcheris. Tertius, & pessimus mœchari. Quasi Dominus diceret: Media ad assequendum finem sunt mortalia: licet finis non habeatur.

Ex quo plano sensu colligitur, quòd sicut aperire oculos, ad quærendam quam cupias, mortale est: ita arrigere aures, ad audiendam quam desideres, mortale est. Canunt fœminæ multæ, tu aures extendis, vt eam cupias, quæ dulcius canit: mortaliter peccasti: licet nulla sit, cuius tibi cãtus probetur. Par erit de reliquis sensibus ratio.

Dubitas, an hoc loco damnata fornicatio sit? Et responsio est, quòd licet forsan ex huius literæ contextu non damnetur, damnauit eam tamen Apostolus, cùm fornicarios dicit, 1. Cor. 6 in regnum Dei non ingressuros. Et quidem iure ipso natu- Gal. 5 rali, est fornicationis dãnatio manifesta. Primò enim si illa liceret, quis est qui (à Deo instituto) matrimonio collũ subiiceret, & non vagum potius fœminarum expeteret concubitũ, ne matrimonij sentire molestias cogeretur? Secundò, & item, quænam esset filiorum educatio, vbi nullus vir fœtũ crederet esse suũ? Tertiò, Et quis esset qui filios vellet sanctè instituere, & erudire, si existimare posset, alienos esse quos instruere parabat? Quartò, Et vbi esset illa hominũ sancta, ac firma amicitia: quæ ex matrimonio per consanguinitatẽ & affinitatem germinat, & firma perseuerat? Quintò, Profectò zelo, iniuriis, & cædibus totus mundus macularetur: si viri, quas amare cœpissent, ab aliis liberè viderent conspurcari. Sextò, Iam viris senio confectis, quis filius præsens remediũ afferret: si patrem esse dubitaret, quem senio premi videret? Septimò, Sanè, de pudore, & verecundia actũ esset: si fornicaria libido impunè per homines grassari posset. Octauò, Et quidem pulchris fœminis, fortasse per fornicationẽ parata essent conuiuia: sed castis, & iam vetulis quis prouideret? Nonò, Imò arbitror si fornicari liceret: nullas futuras domos, nullas ciuitates, nullamq; politiam. Quod enim domos firmat, & stabilit, est matrimonij indissolubilis nexus ex domibus verò firmis, firmantur & vrbes. Decimò, Tolleres etiam regnorũ legitimas successiones: siquidẽ nec rex, reginæ partum

tum crederet esse suum, sed pastoris forsan, atque bubulci.

Quòd si oculus tuus. Hic textus vt est difficilis: ita est admirandus. Id primum aduerto, qui simus, quàm miseri, quàm venenati? Miseri planè quibus, à nostris oculis, à nostris manibus, mors, & mors inferni impendeat: uos nostri scandalizant oculi, nec scandalizant solum, sed in infernum conijciunt. Sanè Dominus hæc protulit verba: Cauete, inquit, ab hominibus. nunc verò dicere videtur, cauete etiam à vobis. Siquidem verissimũ est, inimicos hominis, esse domesticos eius. Verè igitur clamat Paulus: Infœlix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? vtpotè quod, nisi castigetur, & in seruitutem redigatur, reprobos nos efficiat. Mors inquit ille, est in olla: at nos dicamus, mors est in oculis nostris, in auditu, manibus, & pedibus. Quis vidit aspidem, aut basiliscũ, adeò venenatum: vt in se suum effundat pus, atque venenum? *Matt.10* *Mich.7* *Roma.7* *1.Cor.9* *4.Reg.4*

Sed cur dicit: *si oculus tuus dexter, & manus tua dextra?* Primò quidẽ: quia oculo dextro respicimus, quæ amamus. Cùm enim dextræ partes sint efficaciores, quàm sinistræ: ideo dextris vtimur, cũ aliquid efficaciter efficere desideramus. Hinc est, quòd fœdera iungimus dextra manu. Nam & Apostolus dicit: Dextras dederunt societatis: mihi, & Barnabæ. & sponsa dicit: Læua eius sub capite meo: sed dextera eius amplexabitur me. igitur amantes dextera se amplexantur. Et secundò: quia qui dextrũ eruere, & proiicere potuit oculum, multò facilius poterit sinistrum. quæ enim in nobis sinistra sunt, iuxta Philosophiã, moueri & irritari potius apta sunt, quàm mouere, aut irritare. *Gal.2* *Canti.8*

Sed aliquanto profundius specta: Dextrũ dicit Dominus oculum eruendum, intelligens, in Christiano homine nihil esse sinistrum. Planè Christiani ad dexteram sunt statuendi, ideo dextri homines sunt non sinistri. Sunt enim Christiani, quos Rachel pulchra sua morte enixa est. Ideo Beniamin, id est filij dextræ nuncupari debent. At in iis qui dextri sunt, nihil est læuum. Iuxta Paulum, nihil, inquit, damnationis (id est nihil læuũ) est iis: qui sunt in Christo. Ideo Christus non dicit: Si oculus tuus sinister scandalizat, quia videlicet sinister oculus non est in Christiano, si non secundum carnem ambulat. *Matt.25* *Gen.35* *Rom.8*

Dices: Num igitur oculus dexter scandalizabit? si enim dexter est, scandalũ non gignet? Ita quidem futurũ erat: sed

hæc

hæc est miseria nostra, vt quæ dextra sunt, fieri læua possint.
Gal. 2 Dextro oculo, dextraq; manu Petrus, Iudæus cùm esset, cogebat gentes iudaizare. At Paulus hunc oculum eruit à Petro & proiecit. & dextro oculo Corinthij comedebant idolothita. Sed Paulus idem, oculum illum, factum esse læuum
1. Cor. 8. demonstrauit. Si igitur quę sunt dextra, læua fieri solent: qui
1. Cor. 10 stat, videat ne cadat. Nam quòd stans cadat, idem est, ac si dextrum redderetur sinistrum.

Grauis nunc se profert dubitatio, si oculus dexter scandalum præbet, & manus, num eruenda sint, & proiicienda? si ad mysticos, vel allegoricos oculos vis recurrere: id facilè poteris. Sed non satisfacis, ex integro. Audendum igitur est aliquid. Et primũ quidem, si oculus, aut manus dextra, ita scandalizarent, vt scandalum extingui nequiret, nisi manu aut oculo eruto, profectò, & oculus, & manus erui deberent. At quia scandalum sopiri potest, voluntate & consensu renuente: ideo manus & oculus in loco suo manere debent. Sed Dominus ostendit, quantum sit periculum ab oculo, aut à manu: siquidem ea iubet discindi, si aliter periculũ cessare non posset. Ideo enim & manum à vipera vulneratam abscindimus: quia aliter vulneri succurrere nequimus.

Secundò respondeo, quòd ex vsu sanctarum Literarũ, tunc aliquid eruitur & proiicitur, imò & moritur, cùm à sua actione impeditur. Dominus dicit beatos qui se castrauerũt,
Matt. 19 propter regnum Dei. Num intelligit beatos qui se execuerunt? minimè. In his enim rursum ardere libido potest. Intelligit igitur eos esse beatos, qui virilium vsum sibi interdi-
Act. 10 xerunt. Similiter & Petro dictũ est: Petre occide, & manduca: num igitur Petrus erat occisurus quadrupedia? absit. Sed quòd opera bruta à quadrupedibus erat extirpaturus. Quid moror? annon apertum est oculum mori cùm eruitur? Cùm
Colo. 3 igitur Paulus dicit, Mortificate membra vestra quæ sunt super terram: perinde est, ac si diceret, Eruite & proiicite membra vestra. Igitur idem est eruere & mortificare, & ab actione remouere.

Sed dubitas: Quorsum Dominus iubet oculum erui, & proiici? annon sat est erui? num ab oculo eruto, & non proiecto, periculum imminere poterit? Respondeo: hoc vno verbo Dominum docuisse multa. Videlicet, & quòd eruti oculi reuiuiscere possunt, & iterum scandalizare. Et quòd nunquã piis hominibus quantumuis mortificatis, est pax à suis mem-

bris,

bris plenè secura. Et quòd vsus scandalizantis oculi, aut manus nunquam nobis potest esse concessus: sed ita debet à nobis esse dissitus, sicut est oculus erutus & longè proiectus.

Melius est tibi vnum oculum habentem. Quid igitur, erutis oculis homines, & vnum oculum habentes, intrant in cœlũ? Ita quidem: non solùm eruto oculo, & manibus discisis: imò & toto corpore mortificato. Cùm enim tota caro cõcupiscat aduersus spiritum, & tota spiritum scandalizet, necesse est totam mortificare, corrumpere, & morti tradere. Nisi enim granum frumenti mortuum fuerit, afferre fructum non potest. Et Paulus sapienter: Licèt is inquit, qui foris est homo noster corrumpatur, is qui intus est quotidie renouatur. Et aliquanto supra: Itaque inquit, mors operatur in nobis, & alibi: Quotidie morior, per vestram gloriam fratres. Igitur membra nostra nisi eruta, & proiecta, & mortua, non intrãt in cœlum. *Gal.5* *Ioan.12* *2.Cor.4* *1.Cor.15*

Sed non est silentio dignũ: Melius est, inquit, vnum oculum habentem. Non ergo intrat in cœlum, nisi qui vnum habet oculum vnamq; manũ. O excelsã m doctrinam! Quàm rectè Dominus ad Martham: Porrò, inquit, vnum est necessarium. Igitur quod vnum est, æternum est, cœleste est, igitur & vnus oculus, & vna manus esse debet. Quàm eleganter sponsus dicit: Vulnerasti cor meum, in vno oculorum tuorum. Non ait: Vulnerasti me in oculis tuis, sed in vno oculorum. Videlicet: quia alter erutus, & proiectus erat. Et alibi idem sponsus dicit: Pone me vt signaculum super cor tuum, & super brachium tuum. Non inquit, super brachia, vnum enim brachium habent viri sancti: sicut & oculum vnum. Videlicet: quia quod volunt, & quod operantur, propter vnũ Deum, quem vnicè amant, operantur. *Luca 10* *Cantic.4* *Cantic.8*

Quàm vt totum corpus tuum mittatur in gehennam. Habes igitur Lector quòd totum corpus impiorum ruit in infernũ. At piorum, non totum corpus in cœlum intrat. Non enim intrant in cœlũ nisi oculis erutis, manu conuulsa. Memor esto quòd in cœnam regiam intrauerunt cæci, claudi, debiles. Sed qui integri erant intrare renuerunt. Planè tales intrant, quales fuerunt. Impij toti erant corpus, toti indulgebant corpori: & ne quid corpori deesset, animã minuebant. Contrà pij, nihil aliud meditantur, quàm corpus affligere, minuere, & deponere: vt integer sit spiritus in die Domini nostri. *Luca 14* *1.Thes.4*

Quò fit: vt in inferno nulla sit corporis pars: quæ non omni tormentorum corporalium genere excrucietur. Id enim est totum corpus proiici in gehennam. At in cœlo, corpora nostra licet integra futura sint in membris: non tamen erūt integra, quantum ad suas necessitates: nec enim manducabunt, aut bibent, non nubent, neque nubentur. Est enim nūc
Matt. 22 corpus animale: tunc verò spirituale: nunc infirmum, tunc
1. Cor. 15 erit in virtute, vt Apostolus habet. Contrà erit in animabus: animæ enim piorū erunt integerrimæ, & integrè omnibus spiritualibus deliciis fruentur. Impiorum verò, erunt imminutæ, nihil enim boni, aut cogitare, aut velle poterunt.

Dictum est: Quidimiserit vxorem, det ei libellum repudij. Prior hic dubitatio surgit: Cur Dominus in lege noua, libelli repudij licentiam abstulit: quam in veteri concesserat? Nec enim minus est necessaria nunc: quàm erat olim. Siquidem, nec minus sint nunc homines infirmi, & imbecilles, quàm tunc. Ad hoc primitùs est respondendum: quòd sine dubio, in lege veteri præcessere viri sanctissimi: quibus si nostros conferas, non erunt illi multò inferiores. At licet hoc verum esse fateamur, fatemur etiam, statum legis veteris fuisse statum infirmitatis, timoris, & peccati. Contra verò statum legis nouæ, dicimus esse statum roboris, virilitatis, gratiæ, sanctitatis & omniū bonorum. Cùm igitur repudium concessum sit Iudæis, vt imbecillibus, apertum est, quòd debuit negari Christiánis vt valentioribus.

Rursus Iudæi habuerunt cor lapideum, Christiani habēt (ex ipso legis suæ statu) cor carneum. Dictum enim est, Aufe
Ezech. 11 râm à vobis cor lapideum: & dabo vobis cor carneum. Si igitur propter duritiam cordis concedebatur repudiū, ea ablata, debuit repudium auferri.

Et quidem Christus reparator fuit innocentiæ, per Adam
Matt. 16 perditæ. Cùm igitur in paradiso, vnus vni tantum, non duabus fœminis hæsisset, voluit similiter Dominus in statu innocentiæ reparatæ, vnum vni tantum hærere. Ac ita nullum fore repudio locum.

Est igitur status Christianus: carere criminibus, propter quæ digna sit eiici vxor, aut si ea cōmittat crimina, vult Dominus à viro perferri: quòd si perferre nequeat, eiiciat, modò nè alteram admittat.

Dices: Non possum vxore reiecta, carnis stimulos perferre. Imò verò ego respondeo, qui hanc condidit legem, de vxo

re reiie

re reiicienda, si incorrigibilis sit, is dabit tibi auxilium, quo vim libidinis extundas: dabítque aquam, quâ ardorem carnis extinguas. Vt enim cùm in tribulatione gaudere iussit, se astrinxit ad opem tribulatis ferendam, quâ exultare possent, si vellent: ita cum ab vxore discedere permisit, præsidia castitatis tuendæ ferre promisit. *Matth. 5*

Secunda, & longe periculosior disputatio est: num causa fornicationis, ita coniunx, fornicantem coniugem abiicere possit: vt cum alia nubere queat? Id enim contextus indicat. Quia si dimitti vxor non potest, nisi òb fornicationem, ob eam, dimitti planè poterit. Erasmus vult: ob fornicationem posse vxorem dimitti, & virum innocentem liberum esse, vt aliam ducat, si velit. Idem ferè Caietanus. Idem & Ambrosius. 1. ad Corint. 7. Idem videtur Zacharias pap, a vt habetur cano. concubisti. 32. quæst. 7. Idem videtur Concilium Triburiense: & refertur in cap. Si quis cum nouerca. 32. quæst. 7. Et quoddam aliud Concilium, quod refertur cano. quædam cum fratre, eodem.

Sed in contrarium est multiplex Ecclesiæ diffinitio. In primis Apostolus dicit, 1. Corinthio. 7. vxorem à viro non discedere. Et si discesserit, manere innuptam. Sed discedere nequit, nisi ob fornicationem. Ergo fornicaria innupta maneat: quia virum habet. Ergo similiter vir eius manere debet: quia vxorem habet. Rursùm Apostolus ad Roman. 7. mulier viuente viro, alligata est legi viri. Idem habent Apostoli in canonibus. cano. 46. Idem Clemens primus in cano. Quid in omnibus. 32. quæst. 7. Et idem Gregorius magnus, cano. hi verò, eod. & Leo papa, cano. qualis. 3. quæstio. 5. Alexander tertius de sponsalib. cap. ex parte. Innocentius tertius. cap. gaudemus, de Diuortiis. Idem habet Concilium Elibertanum, cano fidelis. 32. quæstio. 7. & Concilium Mileuitanum, cano. placuit, eodem. Concilium Tolet. 12. capitu. 8. Idem Augustinus, qui contra Pollentium, (eiusdem cum Erasmo sententiæ) duos edidit libros. Idē Hierony. in Epitaphio Fabiolæ ad Oceanum, & in Epist. ad Damasum.

In quam sententiam omnes doctores consentienter inclinant. Et meritò quidem. Si enim matrimonij vinculum, propter fornicationem omnino rumperetur: nullus esset coniunx, qui vbi coniugem vellet repudiare: illico non fornicaretur. Videlicet paratum hac ratione habens remedium vt à coniuge dimitteretur. Quòd vt esset omnia ma-

trimonia dissoluere: ita esset via ad multas fornicationes perpettandas.

Canones contrarios, suæ soluunt glossæ.

Iterum audistis quia, &c. Qui textum hunc legit attentè, credere poterat: iuramentum nullateuùs licere. Ita enim verba, prima fronte designant. At vel hinc colligere licet: quàm sit necesse verbis Euangelij sensum ecclesiæ copulare: vt ex textu Euangelico, & sensu ecclesiastico, ge: mana veritas oriatur. Colligere etiam est: paris esse authoritatis Ecclesiam, & Euangelium. Siquidem Euangelium non ligat: nisi vt tradit Ecclesia. Igitur iuxta Ecclesiæ traditionem: iurare licet, si sit iusta, vera & honesta causa iurandi. Ita decreuit Innocentius in cap. Et si Christus, de iureiurando. Idem decreuit Concilium Tolet. 8. & habetur. 22. quæst. 1. can. Omne quod. vbi dicitur: Pro fœdere pacis sanciendo, Sacramenti ligamen admittitur. Idem & Augustinus, cuius verba referuntur in ca. non est contra præceptnm. 22. q. 1. in qua quæstione multa capitula referuntur ex Augustino ad hoc probandum, & etiam ex Isidoro. Et tandem dicere: quòd nunquam iurare liceat, hæresis est damnata contra Ioannem Hus, in Concilio Constantien. Sess. 8. cap. 43. Et est manifestum: multa concilia expetiisse iuramentum, vt in eodem Concilio Constan. & Ephesino monstratur.

Totum dubium est: An liceat iurare per Deum, an per creaturas. Et quidem Hieronymus planè dixit Dominum prohibuisse iuramentum per creaturas, non verò per creatorem. Quod habetur etiam in cap. etsi Christus, de iureiurando. Nec displicuit hæc sententia Christiano Druthmaro: si rectè expendatur. Imò nec Gratiano, referenti, nec respuenti verba Hieronymi, in ca. Considera. 22. q. 1. At verò in contrarium apparet esse D. Iacobus: qui vt Christi interpres, dicit: Ante omnia fratres mei, nolite iurare, neque per cœlum, neque per terram, nec quodcunque aliud iuramentum: sed sit sermo vester est: est, non, non: ne sub iudicio cadatis. Vides apertè omne iuramentum, siue per creaturã, siue per creatorem à Iacobo prohiberi. Cùm igitur iurandum est, per creaturas, & per creatorem iurare licebit: cum verò non est iurandum, non iurabimus per creaturas aut creatorem. Siquidem, ex litera huius Euangelij: qui per creaturas iurat, per creatorem se iurasse, intelligere debet. Dicit enim, quòd cœlum thronus Dei est: & Matth. 23. expresse habetur, qui

iurat

iurat in cœlo, iurat in throno Dei, & in eo qui sedet super eum. Est igitur par religio iuramenti per Deum, aut creaturas Cùm enim nullus Christianus iuret per creaturas, credēdo eas esse Deos, (id enim idololatria esset) fit, vt cùm per eas iurat, iuret per eum qui in illis est. Quare ita obligatur iuramento per creaturas, vt per creatorem: vt etiam Innoc. agnouit in cap etsi Christus, iam citato.

Reliquum est videre, si non semper malum est iurare: quando erit bonum? Respondet Ieremias.c.4. iurabis (inquit) viuit Dominus in veritate, iustitia, & iudicio. Primum ergo quod requirit licitum iuramentum est: quòd qui iurat, iuret verum: & quòd ipse nouerit verum esse quod iurat. Secūdum quod requirit est: vt sit iustum, neminique noxium. Habetur enim in iure, quòd iuramētum contra bonos mores, non obligat. de regulis iuris, reg. 58. & de iureiurando. c. quanto, & c. 1. lib. 6. eodem titulo. Vnde qui duo iuramenta iurauit sibi pugnātia: illud seruabit quod iustum est, reliquo reiecto. Vt habetur cap. tua nos, & cap. sicut ex literis, de iureiurando. At qui iurauit ex metu, seruabit iuramētum, donec à Prælato rescindatur. Æquum enim est, vt rescindatur, vt habetur in cap. Si verò, eodem. & idem dicendum de eo qui iurauit soluere vsuram: seruabit vsque ad rescisionem. Vt habetur cap. . eodem. At iuramentum vires obligandi non habet, si ad malum faciēdum factum est: vel ad bonum non faciendum, vel ad bonum minus faciendum, si maius facere velis. Nam qui iurauit daturum se pauperi argēteum numū, satis seruat, si det illi vestem, quæ multo est melior. *Vide. 2. 2. q. 4. ferè per totam.* Tertium quod requirit iuramentum est, vt fiat in iudicio. Quod vocabulum, non significat Iudæis prudentiam: sed tribunal iudicis. Quo colligi videtur illud ferè esse iuramētum licitum, quod ad iudicis tribunal fit. Vbi & iudicis reuerentia, & temporis spacium, & falsitatis redargutio, cautum reddere debent iurantem. Vdeo Paulum extra iudicium iurasse, sed id effecit, Deo instigante vt discipulos ea ratione sibi conciliaret. Hactenùs de præludiis, iam nunc exponamus textum.

Dictum est: Non peierabis, reddes autem Domino iuramēta tua. Arbitror sensum esse, Nunquam falsum iurabis. Si quid verò iuramento promiseris, id Deo reddes. Duplex enim est iuramentum: assertorium, & promissorium. Ad assertorium referri debet primum membrum, scilicet non Peierabis: ad

promissorium, refertur secundum. Vbi aduertenter dicit, Reddes Deo iuramenta tua: & non dixit, Reddes proximo iuramenta tua. vt significaretur, tunc proximis iurata reddi debere: si ita proximo reddantur, vt Deo reddita videri possint. Si enim malè proximo promisi non adstringor reddere: quia quod malum est, Deo reddi non potest, & ideo nec est proximo reddendum. Quod si Herodes aduertisset, non
Lucæ 3 dedisset puellæ Ioannis caput: id enim Deo sine immani sa-
Matt. 14 crilegio offerri nequibat.

Ego autem dico vobis non iurare omnino. Diu mecum reputaui, quid causæ fuerit, vt Christus tam planè, tamque in vniuersum iuramentum prohibuerit? (excipio cogentem necessitatem). Et prior illa causa est: voluit nos non iurare omnino, ne peieremus.

Sed statim subit interrogatio: Cur hanc particulã, Omnino, huic præcepto addidit: nõ verò aliis præceptis? & responsio est: Quia grauissimum crimen est periurium: ideo grauissimè caueri voluit. Vt enim Nazaræis prohibebãtur acini
Num. 6 vuarum, vuæ & mustum: ne biberent vinum, quo inebriarentur: ita Christianis prohibetur iuratio, ne peierare contingat. Nullum planè malum Nazaræo comedere vuas & passas recentes: at ne inde inescaretur ad vini potum: ideo prohibitus est ab illis. Simili planè ratione de iuramento.

Reliquum est ostendere quam sit peierare graue. Porrò peierare est Deum mendacem, & testem mendacij facere. Id verò crimen est grauissimum. Siquidem omnis homo, & omnis creatura, ex se mendax est: quia licet in creatura sit ipsum esse, illud verò esse creaturæ, habet plurimum de non esse: vbi verò locum non esse habet, deest veritas & ita est mendacio locus Cum verò Deus sit totum esse integrum ac plenissimum esse, nihil habens admistum de non esse: totus planè est ipsa veritas. Nihil igitur in Deo mendacij. Iure ergo qui peierat, vt Deum mendacem facit: ita Deum Deum non esse demõstrat, idem enim est mentiri, & nõ esse Deum
Ioan. 14 Secundò. Deus dicit, Ego sum via, veritas, &c. Idem affir-
Ioan. 8 mat quòd diabolus mendax est, & pater mendacij: & cùm mendacium loquitur, ex propriis, inquit loquitur. Quasi dicat: Diabolus est ipsum mendacium: si igitur, qui peierat Deum mendacem facit, Deum in castra diaboli transferre contendit: veritatem transfugam in mendaciũ, asserit. Quid verò est magis horrendũ, quàm Deũ stare ex parte diaboli?

Tertiò: Qui peierat, fidem totam subuertit. Fides etenim nostra non alij nititur columnæ: quàm quod Deus dixit, qui prima veritas est, & de quo dicitur in psa: Fidelis Dominus in omnibus verbis suis. Si verò tu contenderes Deum posse mentiri, aut testem esse mendacij: planè vides nihil firmitatis in Christiana fide remanere. Cùm verò fides sit initium nostræ salutis: qui hanc fidem destruit, grauissimam fidelibus iniuriam irrogat. Si ergo qui peierat Deum mendacij testem affert: fit planè vt fidem Fidei auferat, nostræque religionis totum robur eneruet. *Psal. 144*

Ostendi hactenus periurij grauitatem, & ita me ostendisse arbitror, cur Dominus tam efficaciter iurare vetuerit. Nondum tamen conquiescit animus, videns Dominum nō solum periurium, sed & iuramentum reiecisse. Cur igitur Sancti illi priores tam frequens illud habebant in ore, Viuit Dominus? Dices quia sancti erant, ideo illis id licebat. At certè Apostolus omnes Christianos sanctos vocat. Cur igitur his negatur, quod erat illis concessum? *3. Reg. 17 18* *Ephe. Philipp.*

Huic ego respondeo. Primùm, necessariam consequutionem ferè esse legis nouæ, & ablati iuramenti. Itáque si lex noua sancitur, meritò sequitur, vt auferatur iuramentum olim concessum. Etenim si olim iuramentum liberè versabatur ab hominibus, causa erat: quia multi erant impij, erāt infirmi, & increduli. Lex enim vetus neminem sanctificare potuit. Siquidem ex se non dabat gratiam, dicit enim Apostolus: Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. Cùm igitur essent homines impij, & quibus meritò esset neganda fides: addebant iusiurandum, vt credere sibi mutuò possent. At cùm lex nostra, lex sit amoris, & gratiæ: faciátque ex se homines Deo dilectos, & vocatos sanctos, necessario fit: vt auferat iuramenta, quæ propter impietatem erant introducta. Habes igitur claram connexionem inter legem nouam, & iuramenti ablationem. Lex enim noua ex se fecit homines fratres, in vno spiritu potatos, in vno corpore ædificatos. Loquimini igitur veritatem, quia estis inuicem membra. At turpissimū, est membrum membro mentiri. Vbi igitur mendacium relegatum est, iuramentum necessariū non est. *Coloss. 1* *Roma. 5* *Heb. 6. 10* *Galat. 2* *Ephes. 1* *Roma. 12* *Ephes. 4*

Rursum lex noua ex se reparauit homines in statum innocētiæ, è quo lapsi erant. Exhibuit enim Christus sibi sponsam, non habentem maculam, aut rugam: vt in paradiso, erat. Vt igitur non iurassent homines in paradiso, (siquidem *Ephes. 5*

in illo nullum erat culpæ aut pœnæ,propter quod iuramentum introductum fuit) ita nec iurare debent in noua lege. Igitur iniuriam nouæ legi irrogat qui sponte iurat: aut qui sponte fratrem iurare compellit.

Illud secundò aduerte: Ante Christum, nomen Dei vix erat hominibus notum. Notus enim in Iudæa Deus, & in Israël magnum nomen eius. At in Israël pauci admodum Diuinitatis maiestatem, nominísque diuini splendorem agnoscebant. Venit Christus, & vt ipse dicit, Manifestaui, inquit, nomen tuum hominibus. Ego te clarificaui super terram. Igitur Christus Deum, noméntque Dei manifestauit orbi: & velut face accensa, quæ erant in tenebris illustrauit. Quo factum est vt homines intelligerent infinitatem Dei, eamque reuerentiam: & adorationem quàm tantæ celsitudini debent. Idcirco præcipit ne summam Dei maiestatem passim aduocarent in testem: sicut nec terrenos reges quiuis in quoduis negocium, ad iusiurandum adigeret.

Psal.75

Ioan.17

Hunc Christi scopum intellexit Ecclesia: cùm à sanctitate iuramenti procul indignos abegit, iussit enim ne stulti iurarent, vt habetur. 15 q.1. Rursum iussit ne qui essent impubes iurassent, vt habetur 22.q.5. Et Cornelius papa præcipit, ne iurarent qui non essent ieiuni. Vt etiam ibi habetur.

Ca. merit. *Can. paruuli, &c. pueri.* *c. honestū.*

Addamus tertium: Cum lex vetus cultoribus suis bona terræ promitteret, non poterant homines non magni pendere temporalia bona (vt quæ virtuti, tanquam præmia proponebantur) nihil igitur mirabile: si pro his aut comparandis, aut conseruandis iurarent. Porrò, cum lex noua omnia hæc, vt stercora reputet, & in nullo alio, nisi in Christi cruce gloriari velit: necesse est, vt pro vilibus, pro stercore pro puluere iurare (nisi cogente necessitate) prohibeat: est enim indignissimum, & velut monstrum, tantum Diuinitatis testimonium, tantæ maiestatis pondus, in rei vilissimæ comprobationem sponte conferre.

Philip 3 *Galat.6*

Demum illud quartū assume. Cogitationes, inquit, mortalium timidæ: & incertæ prouidentiæ nostræ. Sunt equidem pleráque humana incerta: quæ velut certissima reputāt multi. Ideo Paulus ait, nolite ante tempus iudicare: donec veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium quasi diceret: Res humanæ absconditæ sunt, & velut in tenebris. Ideo de ejs facilè iudicet nemo. Si igitur multa sunt, quæ quidem nobis cer-

Sapien.9 *1.Cor.4*

ta videntur, sunt tamen in semetipsis nimis incerta: quis audebit iurare, vbi tanta est rerum obscuritas? meritò ergo Christus, (nisi vbi necessitas cogit) iuramenta reiecit.

Gratum mihi est hoc quintum adscribere Per Christum, nomen hominum honorabile factum Deo. Habetur enim in Psalm. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum: & honorabile nomẽ eorum coram illo. Si igitur Deus nomen nostrum honorat: dignum est, vt nos honoremus & suum. Si ille adeò magnificauit nos, vt propter nos se deiiceret: indignum est, vt nos propter nostra, eum deiiciamus. Exaltauit nos ille, exaltemus nos illum. *Psalm. 71*

Neque per cœlum, quia sedes Dei est: Hæc verba iudicio meo, hunc habẽt sensum: Volo inquit Christus, Christianos meos nullatenus per Deum iurare: imò neque per cœlos aut terram, aut Ierosolymã, aut caput suum. Siquidem in his omnibus est Deus. Et qui per hæc iurat, per Deum iurare se sciat. Si igitur per Deum iurare prohibui, itidem per creaturas iuramenta prohibeo.

At suspensum me tenent sacra hæc verba: Cur Dominus dicit: Iurare prohibeo per cœlum, terram, &c. Cur non dixit, Per angelos, per solem aut lunam? Attende, te rogo, Lector: Per hæc verba Dominus significauit, Deum (ad sensum nostrum) habere pedes, tibias, & femora: habere etiã reliquum corpus. Pedes quidem super terram: tibias à terris ad cœlum: femora in cœlo, sicut in throno: corpus verò super cœlum. Iuxta illud, Cœlum mihi sedes est: terra scabellum pedum meorum. Cùm igitur prohibuit iurare per cœlum, in quo Deus sedet: & per terram cui eius pedes nituntur: planissimè per totum mundum iurare prohibuit. Si enim per terram non est iurandum, quia ei hærent pedes diuini: igitur neque per aërem, aut aquam, aut reliqua alia (quæ sunt inter cœlum & terram) iurandum erit: siquidem in eis sunt femora & tibiæ Diuinæ. Etsi per cœlum non est iurandum, quia ibi sedet Deus: igitur neque per angelos iurandum erit: quia inter eos adest corpus Dei. Cùm igitur maiestas Diuina nihil non impleat: fit, vt per nihil iurare possimus, si non iurare compellimur. *Isaiæ 66*

Dices: Si Dominus vetans iuramentum per cœlum, & terram vetauit etiam iurare per omnia reliqua, cur addidit: Ne iures per Ierosolymam, aut per caput? Respondeo, quòd trina est machina rerum: iuxta quod res sunt triplices. Sunt

enim res naturales,in quibus Deus habitat naturaliter.Sunt res sacramentales, in quibus sacramentaliter existit. Sunt res spirituales: in quibus inhabitat per gratiam (quam Theologi iustificantem vocant.) In toto orbe est Deus naturaliter. In templo & Sacramentis eius, est sacramentaliter. In homine pio, habitat per gratiam modo Diuino,& super omnem naturam: proximè accedendo, ad eum modum, quo verbum Dei habitat in assumpta humanitate. Igitur cùm Dominus prohibuit iurare per cœlũ & terram, consequẽter prohibuit iurare per ea omnia in quibus Deus naturaliter existit. Cùm verò iuramentum per Ierosolymam abstulit, abstulit similiter iuramentnm, per omnia sacramentalia, in quibus sacramentaliter Deus inuenitur. Cùm demum per caput Christianorum (ad eos enim verba dirigebat) iurare prohibuit, prohibuit etiam iuramentũ per ea omnia in quibus gratiosè Deus inhabitat. Primo loco prohibet iurare per angelos (quatenùs res sunt naturales) per solem, lunam, & astra:& quicquid hoc orbe comprehenditur. Secundo loco prohibet iurare per sanctam ciuitatem, templum, altare, vasa sacra, & reliqua, quæ ad mundum sacramentalem spectant. Tertio loco prohibet iurare per vitã, animã, salutem, conscientiam, saluationem, & reliqua: quæ ad mundum hominis sancti pertinere videntur. Doctissimè igitur, Christus qui dixit: Volo vos non iurare omnino.omnia iuramenta expressit, quæ omnia volebat esse reiecta.

Non te Lector pigeat hoc vnum audire. Psalmus dicit,
Psalm 98 Adorate scabellum pedum eius: quia sanctum est. Si terra, quia scabellum pedum est Dei sanctum est,& adorari debet:
Psal.113 quanto potius cœlum, quia sedes est Dei?de quo dicitur: Cœlum cœli Domino: terram autem, dedit filijs hominum. Dedit verò terram filijs hominum: non vt per eam iurent, sed vt
Psal.104 custodiant iustificationes Dei & legem eius exquirant. Iam in sancta ciuitate Deus est. Ita enim habetur in Psalm. Hic
Psal.47 est Deus, Deus noster, in æternum & in seculum seculi. Demum caput hominis Christus est, sicut & caput Christi
Ephes.4 Deus. Sunt igitur terra, cœlum, Ierosolyma, & pium caput res plenæ diuinitate. Porrò res Diuinitate plenas in falsitatis aut vanitatis testimonium adducere indignum est: longè igitur à Christianis.

Sit sermo vester est, est. Sensus est: Quando loquimini, dicite: Hoc ita est. Si quis non credat, idem repetite dicentes: Hoc

Hoc ita est, Nihil iuramenti addentes. Ita si quid negatis, & fides vobis non adhibetur, iterũ repetentes, simpliciter negate. Quod enim iuramenti additis, ad confirmationem, à malo est. Græcè est ab illo malo, id est, diabolo. Excipe causam necessariam iurandi.

Iterum audistis, quia, &c. Ex hac lege, Christi Deitatem, eius naturam, eiúsque ingenium attonitus suspicio. Iubet Christus non resistere malo, alteram maxillam obiicere, pallium relinquere, ad duo millia passuum angariari. In his verbis velut in lucentissimo speculo depictam Dei benignitatem intueor. Dei igitur natura est, non resistere malo, alterámque malam nostris offensionibus obiicere. Quomodo enim iuberet, quod ipse non faceret? Vt igitur, mundus conditus indicat apertè pulchritudinem idealis mundi, qui in mente Diuina consistit: ita verba hæc indicant: quàm Dominus non resistat malis, quam obuertat faciem percutientibus. Igitur cùm in Sanctorum aliquo vides patientiam, & hilaritatem in malis: memento patientiæ idealis, & hilaritatis Diuinæ, quam in malis nostris ostendit. Extende precor, oculos ad culpas, & mala: quæ in toto orbe fiunt. Quid videbis aliud in infidelibus, quã vicia & errores? Imò & in his qui fideles sunt, quid ferè videbis, nisi menstruatas iustitias? Sunt equidem in fidelibus & in infidelibus opera iusta: sed quota hæc sunt pars, eorum quæ iniusta sunt? Clamat Dauid: Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum. Sunt igitur ferè malis omnia plena. At his non resistit Deus. Conclusa sunt omnia sub peccato, non vt vindictam de eis sumat Dominus: sed vt omnium misereatur. Offenditur vbique Deus: at ille ita silet, ac si non offenderetur. Ego inquit, tacui, semper silui: aliquando, vt parturiens loquar. Et quidem si mater est, quæ ab infirmo filio læsa tacet: multo magis Deus est mater, quę nostri non obliuiscitur & pater, qui nos supra humeros suos, quasi pastor errantes oues fert. Ego, inquit ille, feci: ego feram. Ita planè: nemo enim ferre poterat, nisi qui fecisset. Nõ igitur restitit ille malo: imò verò carnẽ assumpsit, in quam pœnæ malum irrueret, in quam desæuiret, & velut gladius grassaretur: vsque ad eius intima penetrãs. Verba sunt Christi, Intrauerunt aquæ vsque ad animam. Et rursus: Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Infixus sum in limo profundi. Et rursus: Ego autem non contradico;

Isaiæ 64
Psalm. 13
Galat. 3
Rom. 11
Isaiæ 42
Isaiæ 49
Lucæ. 15
Isaiæ 46
Psalm. 68
Psalm. 68
Isaiæ 50

retrorſum non abij, &c. Intelligis, quàm verè Dominus non reſtiſtit malo? Si in Chriſti carne cognoſcis: multò magis in eius diuinitate cognoſce. Punctum enim eſt, quod in carne monſtratur, ad id collatum quod in Deitate ſubſiſtit. Quantum videlicet deitas diſtat à carne.

Non verò erit iniucundum, ſi doceamus, quàm verè Dominus obuertat alteram maxillam, quàm verè relinquat pallium, & ad duo milliaria angarietur. In primis, nemo eſt qui neſciat: Chriſtum eſſe faciem Dei. Ita enim orat Pſal-
Pſal. 79 tes: Oſtende faciem tuam, & ſalui erimus. Et alibi, Deus mi-
Pſal. 66 ſereatur noſtri, & benedicat nobis: illuminet vultum ſuum ſuper nos. Quia verò quæ imbecilliora ſunt ea ſiniſtra ſunt: manifeſtum eſt, quòd humanitas Chriſti facies ſit Dei ſiniſtra, ac ita eius Diuinitas facies erit dextra. Hoc igitur eſt Diuinitatis ingenium: vt cùm omnes nos offenderimus Chriſti Diuinitatem, id eſt, dextram Dei maxillam, ipſe Deus obuertit nobis ſuam ſiniſtram, id eſt, Chriſti humani-
Pſalm. 2 tatem: quam reuera gentes & Iudæi percuſſerunt, & opprobriis ſatiauerunt.

Prouer. 8 Nota: Verbum Dei, Diuináque ſapientia gloriatur, ſe ſuas cum filiis hominum habere delicias: quo manifeſtum eſt, peccata noſtra quadam ratione, peculiarius Verbum diuinum offendere: ab eo enim peculiarius offendimur: in quo peculiares optaremus habere delicias. Fit igitur manifeſtè, vt cùm Deum offendimus, peculiariter Dei Verbum offendamus: ac ideò dextram Dei faciem lædamus. Quòd ſi ita
Ioannis 3 Deus dilexit mundum, vt Filium ſuum vnigenitum daret: qui ab hominibus percuteretur, & in quo Pater noſtras po-
Iſaiæ 53 ſuerit iniquitates: planè ſit vt percuſſus in dextra maxilla Deus, obuerterit & ſiniſtram, quam mortalium dæmoniaca audacia alapis cædere non timuerit.

Audi nunc, quâ ratione Deus det pallium, tunicam ab eo
Pſal. 103 auferenti. Habetur in Pſal. Confeſſionem & decorem induiſti, amictus lumine ſicut veſtimento. Iam, intelligentem Græcè, Pſalmus docet, Deum indui confeſſione, & decore ſicut tunica: lumine verò, ſicut pallio. Id enim verba Græca apertè ſignificant. Cùm ergo legis Saulum ſpirantem mi-
Actor. 9 nas, & cædes in diſcipulos Domini: exiſtima, te videre Paulum gloriam, & decorem à Deo offerentem: ac ideo nudantem ſua tunica Deum. Cùm verò legis, Paulum lumine cœleſti circunfuſum, facile intelliges, Deum ſuum dediſſe Pau-

lo

lo pallium. Siquidē pallium Dei lumen est. Fit igitur, vt Paulo auferenti tunicam Dei Deus pallium luminis sui dederit. Num verò, de Paulo solum id verum est? Imò cum nos offendimus Deum tunicam decoris sui ab eo auferimus: at cùm nos ipse conuertit ad se, luminis sui pallio nos vestit. Pallium enim stola illa est, qua Pater filium suū vestiuit, filium, scilicet prodigum illum qui substantiam Patris (hæc tunica Patris erat) luxuriosè viuendo perdiderat. *Lucæ 15*

Accipe & hoc: Cùm peccator ad sacramentum confessionis accedit, Deum sibi contendens habere propicium, ad iudicium cum Deo venit: illud enim Sacramentum iudicium est. Porrò in eo iudicio, peccator tunicam Dei auferre desierat, id est, decorem & pulchritudinem gratiæ, & amoris Diuini, quē antea amiserat. Deus verò iucundè, & amanter, non solùm amorem & decorem suum tribuit pœnitenti, sed & pallium gloriæ pollicetur perseueranti.

Reliquum est ostendere quomodo Deus angarietur. Id verò facile est, intelligenti, quòd Deus est qui portat nos. In eo enim viuimus, mouemur, & sumus. Portat verò libenter agnos suos, ouésque suas. In brachio enim suo leuabit agnos, fœtas ipse portabit. At iniustos & impios grauatè sustinet: velut angariatus ad immensum peccatorum onus portandum. Porrò qui in iuuenta peccat, Deū angariat ad priores mille passus. Deus verò non subtrahit se: imo fert, non solum ad alios mille virilitatis passus: sed ad tertiam vitæ partem, id est, ad vltimos mille senij passus. Angariatus ergo ad mille, portat etiam alia duo mille. Non hęc ego fingo, Domini verba sunt. Audite, inquit, me Domus Iacob, qui portamini ab vtero meo, & gestamini à mea vulua. Vsque ad senectam, ego ipse, & vsque ad canos ego portabo: ego feci, & ego feram: ego portabo, & saluabo. An non sonāt in auribus tuis hæc verba, quòd Dominus in Euangelio dicit, scilicet ego angarior à vobis in iuuenta. Angariabor etiam vsque ad senectam, & vsque ad canos. Nam quòd molestè ferat iniquitates nostras (velut angariatus) verba Dei docent. Præbuisti, inquit, laborem in iniquitatibus tuis. Ego, ego sum qui deleo iniquitates tuas. *Hebræ. 1* *Acto. 17* *Isaiæ 40* *Isaiæ 46* *Isaiæ 43*

Iam quòd petentibus Deus tribuat, facilè intelligimus omnes quibus etiā tribuit non petentibus. Si quidē naturalia bona ille liberaliter donat, etiam non rogatus. Quin, & bona gratiæ nō petētibus cōcedit. Ipsius verba sunt, inuētus *Isaiæ 65*

sum

ſum à non inquirentibus me: palàm apparui non inuocantibus me. Imò gloriatur Dominus quod det non petenti, & immerenti: adeò vt donis ſuis nomen dederit, Gratia: videli-
Rom. 4 cet, quæ datur non ex meritis, ſed ex liberalitate.

Cùm verò dona quædam ſint gratiæ iuſtificãtis, quædam, quæ gratis data vocantur: illa dono dantur, hæc verò mutuo accipiuntur. Nec ſolùm mutuatur illa Dominus: ſed fœnus requirit, ab iis qui accipiunt. Nota enim illa reprehenſio eſt, qua reprehendit Deus ſeruum ignauum, dicens: Oportuit
Luca 19 ponere pecuniam meam ad menſam: & ego veniens, vtique cum vſuris exegiſſem illam. Cùm igitur à Deo veniant priora & poſteriora dona, apertè fit, quàm Deus libenter & det dono, & det etiam mutuo. Omne enim donũ de ſurſum eſt.
Iacob. 1 Et infrà: Qui dat, & non improperat.

Habes igitur, Lector Chriſtiane, liberaliſſimam Dei noſtri magnificentiam, & munificentiam. Habes conſtantiſſimam patientiã & longanimitatem. Vt facilè intelligamus, ſi eius filij eſſe cupimus, quàm eius nos naturam conueniat imitari. Nimis demoratus ſum Diuinam naturam ex Euangelio depingens: reliqua breuius tranſcurram. Cùm Lector vides Chriſtum mandaſſe, vt honorem noſtrum contemneremus, nec honorem ſolum, ſed & tunicam, & pallium, nec id ſolum, ſed etiam nos ipſos, ad angariam præberemus: facilè intelligis, quàm vilipendat hæc omnia Dominus, quæ tantùm magnificat mundus. O mundi corruptum iudiciũ! profectò tantum res valet, quantum valere Deus ſapiens dicit: non quantũ valere mundus ignorans credit. Planè, quic-
1. Ioan. 2 quid in mundo eſt: aut eſt concupiſcentia carnis, id eſt, deliciæ & voluptates. Aut concupiſcentia oculorum, id eſt, diuitiæ. Aut ſuperbia vitæ: id eſt, honores. Vide nũc Lector, quàm totum mundum Deus contemnat: cùm honores, in alapis: diuitias, in relicta tunica, & pallio: delicias, in angariæ patientia contemnere iubet.

Dices, Licèt hæc contemni iubeat Deus: vix tamen contemnere poſſum. Contrà ego colligo quàm præſentiſſimum Deus auxiliũ habeat, quo legem ſuam ſeruare volenti, ſuccurrat. Si enim iubet illa contemni, quæ mundus adorat: ſi
Exo. 8 iubet fideles ſuos ſacrificare abominationes Ægyptiorum (id eſt ſi iubet occidere & reiicere, ea quæ mundus veneratur vt Deos:) & ad hoc ſacrificium peragendum, nouit vires noſtras infirmas eſſe: planè adſtrinxit ſeſe, vt paratus, præ-
ſens,

ſens,& promptus nobis imbecillis adeſſet: ſuaſq; vires annitentibus porrigeret.

Colligo etiam ex his, quàm velit Deus fideles ſuos attentos eſſe: haberéque gladios ſuos ſuper femora ſua: & ſtare ſuper ſpecula. Quis enim niſi attentiſſimus, alteram maxillam obuertat, alteram percutienti? Norunt quæ dico, viri ſui immemores, quóſque cœli cura non tangit. Qui cùm percutiuntur, ſubitò accenduntur, inflammantur, percutiunt: tantum abeſt, vt alteram maxillam obiiciant percuſſori. Igitur vita Chriſtiana, vt militia eſt ſuper terram: ita & vigilia eſt ſuper cuſtodiam. Beatus ergo ſeruus, quem cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantem. *Cantic. 3* *Iob. 7* *Abac. 2* *Luca 12*

Sed antequàm hunc locum finiam, libet mirari imbecillitatem noſtram: qui reſiſtere non poſſumus rei omniũ infirmiſſimæ. Planè D. Dionyſij ſententia eſt, quam S. Thomas & omnes docti receperunt, malum nihil eſſe, malumq; non habere vires, neque ſubſiſtentiam. & D. Auguſtinus exponit locum illum Ioannis, ſine ipſo factũ eſt nihil. Nihil, inquit, id eſt, peccatum, malum igitur nihil eſt. Si nihil eſt, cur nemo huic nihil reſiſtit? Adeo vires noſtræ infrà nihilum ſubſiſtunt? Adeoq; peccatum vires noſtras eneruat: vt vbi peccatum ſemel introierit, ibi viuat & regnet, neque niſi viribus Diuinis regno pellatur? *Ioan. 1* *Rom. 8*

Dices, Fateor mala culpæ nihil eſſe: at mala pœnæ aliquid ſunt, ideoq; repellenda. Sed contrarium planè verum eſt. Siquidem mala pœnæ ſi aliquid ſunt: id quod ſunt, bonũ ſunt, & à Deo ſunt. Nec enim malum eſt in ciuitate quod non fecerit Dominus. Quòd ſi ea quæ mala pœnæ nuncupantur, & in ſe bona ſunt, & à Deo efficiente ſunt, & à Chriſto ſuſcipiente illuſtrata ſunt, amplectanda propterea, & non reſiſtenda ſunt. *Amos 3*

Finiam, ſi de textu nonnihil attigero. Ante cuius explicationem id annotandum eſt, tria eſſe tempora iniuriæ. Ante pugnam, in ipſa pugna, & poſt pugnam.

Ante pugnã: ſi certus ſum, quòd aduerſarius inferre mihi malũ molitur: dubium eſt, an præoccupare illum poſſim & tantundem illi mali inferre, quantũ mihi ille irrogare parabat? Si enim certò ſcio, quòd me alia ratione defendere ab hominis iniuria non poſſum, ſunt viri doctiſſimi, qui ita aſſerãt & contendant, me præoccidere poſſe hominẽ, ſi euadere eius occiſionem, alia via non poſſum. Sed de hoc non contendo.

In pugna verò hoc certũ est, quòd si quis me inuadit, non solùm illum lædere possum, quantum ille lædere vult: sed & multo magis. Impugnat me hostis meus: oculũ, aut aurem mihi eripere vult, licitum mihi est, non solùm illi oculum eruere, sed etiam vitam, ne oculum eruat mihi. Imò si equũ furto surripere vult: nec alia possum ratione equum seruare, quàm furem occidendo, licet mihi furem occidere, ne equũ meum amittam. Hactenus Lector habes iura naturæ, concedentis mihi, vt maius malum inferam, ne minus malum suscipiam. Plus enim natura innocenti fauet, quàm culpis obnoxio.

Atqui post pugnam, nullum malum irrogare possum, ei qui mihi malum intulit. Possum tamen à iudice extorquere: vt maius illi malum (vt nocenti) inferat, quàm mihi ille intulit innoxio.

Iam nunc Domini verba diligenter expende. *Porrige, inquit, alteram.* Signum ergo est quod qui primò percusserat secundò percutere pergebat. Alioqui si cessauerat à verbere, iniquum erat, ad secundum ictum inuitare. Igitur si secũdò ferire festinabat, licebat percusso, vt secundam plagam declinaret, non solùm repercutere: sed etiam ferientis manum abscindere, si aliter se ab ictu seruare nequibat. Vide igitur, quam moderationem exigat Dominus in tanto conflictu. Vt percussus nec manũ abscindat, nec plagam declinet: sed contra, læuam maxillam obiiciat.

Vbi nota, quòd dextra maxilla percussi, dextra ferientis percutitur, palma exteriori: sed sinistra, percutitur manu interiore. Est verò multo apertior iniuria, palma percuti interiori quàm exteriori. Hoc igitur vult Dominus: vt primò percussus ad omne dedecus sese accingat.

Rursum, Si tunica vestis est interior & pallium exterior: vult Dominus seruum suum tunica spoliatum, ad maius dedecus esse paratũ. Nam viro religioso, & pio: dedecus est non exiguum, sine tunica & pallio publica via incedere.

Quod verò dicit: Vade cum eo alia duo. Vt sint tria milliaria, forsan eum numerum dixit Dominus, vt in memoriã Trinitatis, parati simus, ad has violentias perferendas.

Porrò quod addit, *Volenti à te mutuari*, Scito, hic esse duo præcepta. Alterum est, vt des dono, ei qui sibi donari petit: alterum est vt des mutuo, ei qui mutuum vult. Falluntur ergo vehementissimè Doctores qui dicere non verentur, neminẽ

oblig

obligari ad donandum, ei qui habet necessitatem: satque esse ei mutuum dare. At contra Dominus, priori præcepto donare iubet. Quod cùm obligat: ad donum, non ad mutuum obligat. Posterius præceptum est de mutuo, quod officiorum magister Christus sanctissimè stabiliuit. Videlicet, quia plus gratiæ frequenter debeo, ei qui mutuo, quàm qui dono dat. Et frequenter mutuò recipio: quod dono recipere vehementer abhorrerem. Siquidem mutuum accipio à meo æquali: donum verò non nisi à meo superiori. Excipio munuscula quædam, quæ inter amicos missitari solent. Demum mutuum ligat me vt soluam: donum, vt ei qui dedit seruiam.

Iam verò quia textus explicatè dicit: *Omni petenti te, tribue:* & multi petunt non numos, sed consilium, fauorem, preces, &c. Ideo Dominus, non solùm vult nos nostros exhibere numos: sed & reliqua.

Rursus, cùm Dominus dicat, Omni petenti te: & illa dictio, Te, referatur ad Christianum, Christi discipulum: fit manifestè, vt sensus sit, Omni petenti à te Christiano, & pio homine. At nemo nisi impudēs, petet à viro pio, nisi quæ pietatem deceant. Sicut ab honestissima matrona nemo impunè petet, nisi quæ honestatem sapiant.

Dices hæc præcepta esse grauissima. Nec ego diffiteor grauissima esse homini, viciis assuefacto. At si recolis Christum instituisse Rempublicam Christianam, ex viris contemptoribus huius seculi (qui exultent, cùm eis maledixerint homines & cùm persecutionem ab hominibus patiantur,) ex pauperibus spiritu: ex mitibus ex his demum qui dicunt: Absit gloriari nisi in cruce: planè percipies, non esse mandatum alienum moribus eorum, qui mandata recipiunt. Si terreni sumus, leges Adam terreni sequemur. Cuius leges sunt, iræ, rixæ, contentiones, ambitiones, &c. At si portauimus imaginem terreni, portemus imaginem cœlestis: vt leges eius sequamur. Videlicet pacem, gaudium, patientiam, & reliqua id genus. *Matt. 5* *Gal. 6* *Gal. 5* *1. Cor. 15* *Gal. 5*

Iam si prudenter expendis, quòd offerre maxillam percutienti, palliúmque spolianti, robur sit animi & potentia: contrà verò, iniuriam ferre non posse, sit animi infirmitas & impotentia: facilè iudicabis hæc mandata viris robustis quadrare. At lex noua virorum est, non puerorum. Lex enim vetus pædagogus noster olim erat, cū pueri eramus & infirmi: *Gal. 3*

atcum

at cùm venit plenitudo temporis, iustum est vt abiiciamus,
Gal.4 ea quæ sunt paruuli.

Et reuera gaudentem animam efficit, alteram obtulisse maxillam: & ista ratione aduersarij tui malum in bono vi-
Rom.2 cisse, sicut contrâ tristem reddit animum, furori hostili succubuisse, & victum vindicari voluisse. Item, ex quo mala in Christum penetrarunt, Christi pulchritudinem, (sua malitia depulsa) induerunt, Vt iam qui oculos habet: mala non fugere, sed amplecti concupiscat. Et demum si adhuc mala dura videntur, id præstat gratia legis nouæ, vt quod iubet, in nobis efficiat.

Audistis quia dictum est, &c. Stupebam, particula superiore, Diuinæ naturæ patientissimum animum. Nunc verò nec verbis, nec cogitatione assequi possum generosissimum
Ephe.2 Dei nostri ingenium, nimiam charitatem, pectus amplissimum, idémque nobilissimũ. Ipse est, qui verè inimicos suos diligit, qui fouet, & amplectitur. Planè verum est, quod Psal-
Psal.5 mus inquit, Odisti omnes qui operantur iniquitatẽ, perdes omnes qui loquuntur mendacium. Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus. Sed idem ipse qui odit iniquitatem iniquorum, diligit omnia quæ sunt: & nihil odit
Sapien.11 eorum quæ fecit. Odit igitur culpam, amans naturam. Vt reuera fit, sicut Pater vnicè diligens filium: licet vnicè etiam
Ioan.3 odio habeat eius iniquitatem. Sic inquit, Deus dilexit mundum: vt Filium suum vnigenitum daret. Non poterat maiorem dilectionem habere: quam vt Filium suũ, quem diligit, vt animam suam, mundo præberet. At mundus inimicus, &
Rom.5 iniquus erat. Nam Apostolus dicit: Commendat charitatem suã Deus, quia cùm peccatores essemus: Christus pro nobis mortuus est. Si enim cũ inimici essemus, reconciliati sumus
Eph.2 Deo per mortem filij eius, &c. Et alibi, Deus qui diues est in misericordia propter nimiam charitatẽ quâ dilexit nos, etiã cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Christo.

Tantæ Deus est misericordiæ, & tam potens est in dilectione: vt in suos inimicos velut glorietur eam effundere, ac velut gestiat eos beneficiis onerare. Ex qua consideratione multa perspicere licet. Primùm intelliges Lector, causam, quâ infideles, nostræ fidei hostes, bonis terræ fruuntur, bonorum adipe gaudent, lætantur, vincunt, atque triumphant. Videlicet gaudet Dominus in hos suos inimicos, vim suæ dilectionis asserere. Cùm contra fideles iaceant, velut abiecti,
& desp

& despecti, ab eo qui eos amat ardenter. Refert hæc Psalmus dolenter satis: Quàm bonus Israël Deus his, qui recto sunt corde. At licet ipse bonus sit, ego, inquit, vehementer turbor, pacem peccatorum videns. Videntur illi nunquam morituri: nunquam mors eorum pulsat fores, imò nec plaga valuas eorum audet intrare, aut si intrat, non est firmamentum: leuius transit, & abit. In labore hominum non inueniuntur, &c. Alio loco Psaltes dicit: Erue me de manu filio rum alienorum: horum filij sunt sicut plantationes nouellæ. Eorum filiæ sunt ornatæ, vt templa ornari solent. Eorum promptuaria omnibus sunt bonis referta: eorum armenta crassa & fœcunda. Eorum domus nunquam ruunt, eorum pax nunquàm clamore turbatur. Habes lector quàm verè pergat Dominus inimicos suos diligere, & beneficiis infarcire. Lege nunc dilectos Dei, Abraham, Isaac, Iacob, Dauidem, & reliquos. Vix offam panis dulcem comedebant, nisi felleo amarore confectam. *Psal. 72* *Psal. 143*

Imò non solùm Deus suum explicat in infideles amorē: sed & in peccatores exerit, aliquanto quàm in sibi dilectos apertius. Solem quidem suum producit in bonos & malos: sed mali magis hoc sole fruuntur. Cùm enim ferè diuites sint, magis illis commodat Sol, quàm pauperibus. Sole gaudet pius pauper solus: at eodem plus gaudet malus diues, eo enim ipse sui serui, vineæ, agri, & pecora gaudent.

Intellige & aliud, quod mecum ego sæpiùs cogitaui: Video Paulum tantopere exaltatum, Magdalenam, Latronem illum, qui in cruce cum Domino pependit: effudit in hos opes suas Dominus. Imò verò, vt Petrum axalraret, prius cadere permisit, videlicet, vt hanc sibi gloriam diuina dilectio compararet, quòd eos exaltat altiùs, qui lapsi erant fœdiùs. Ostendit hoc Paulus dicens: Christus venit peccatores saluos facere: at inter eos ego primus sum. Dominus inquit: Non veni vocare iustos, sed peccatores. Et Pater ille pius nihil fere amoris ostenderat filio natu maiori: cùm tamen totas amoris vires in prodigum explicaret. An non fortissima est Dei nostri dilectio; attingens à fine vsque ad finem fortiter? Procedit enim à cœlo ad terram, id est, à piis hominibus ad impios. Quàm elegãter hoc dictum est in Psalmo: Inimici Domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in secula: at Dominus cibauit eos, ex adipe frumenti, & de pe- *2. Cor. 12* *Luca 23* *Matt. 26* *1. Timo. 1* *Matth. 9* *Luca 15* *Sapient. 8* *Psal. 80*

Ioan.5 tra, melle satiauit eos. Cùm tamen forsan amicis frumentum, adipem, aut mel non dederit de petra: sed panes ordeaceos & pauculos pisciculos.

Et hoc etiam intellige: Non venit Christus saluum facere mundum, statim ac conditus est mundus. Cur ita? Cur expectauit tantum annorum numerum? Certè expectauit, donec concluderet omnia sub incredulitate, & tunc omniũ
Roma.9 misereretur. Itaque tunc fuit miserendi tempus: cũ omnes
Psal.13 erant peccatores, & inimici. Cùm scilicet permiserat Deus,
Rom.2 neminem ferè esse non peccatorem: Omnes enim declinauerant: non erat qui faceret bonum, vix erant vnus, aut certè pauculi quidam. Habes igitur diuinam voluntatem, vehementer cupientem tunc amoris sui flammas proferre, cum minus homines digni sunt, qui amentur.

Roma.5 Dices forsan: cur Dominus vult, quòd tunc superabun-
Psal.78 det gratia cùm abundat iniquitas? Cur non potius effundit iram in gentes, quæ eum non nouerunt: & qui eius nomen
Roma.9 non inuocauerunt? Cur non ostendit diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ? Ad hoc plana est responsio. Prima quidem, vt vel hac ratione, inimicos suos ad amicitiam prouocet: & ex iniquitate reuocet. Eleganter Paulus: Deus in-
Actor.14 quit dimisit omnes generationes ingredi vias suas: non sine testimonio tamen semetipsum reliquit, benefaciens de cœlo, dans pluuias, & tempora fructifera, implens cibo, & lætitia corda eorum. Quasi dicat, Permittit quidem Deus peccare: sed non se relinquit sine testimonio & sine beneficiis, iis qui peccant impensis. Hac enim ratione ad me-
Psal.4 liorem mentem conatur illos reducere. Et Psalmus inquit: Multi dicunt: Quis ostendit nobis bona? Respondet Dauid: Signatum est in cordibus nostris lumen vultus tui quo cognoscamus te. Quod verò est illud Dauid? Certè quia dedisti lætitiam in corde meo, & quia à fructu frumenti, vini & olei multiplicati & ditati sumus. Annon hoc satis abundans testimonium est Dei, benefactoris omnium vt vel sic ametur, qui sic amat?

Matt.11 Altera etiam ratio est: vt Sapientia iustificetur à filiis suis: vnica enim hæc ratio sufficeret hominem condemnare ad extremas pœnas inferni: quod amatorem & benefactorem, talem tantum, Deum scilicet, tam obstinatè contempserit.

Tertia ratio: quam iam diximus hæc est, vt robur ac fir-
Ierem.3 mitatem sui erga homines amoris ostendat. nec enim est

amor

amor Dei, sicut vilis amor noster: qui prima quaq; occasiuncula, prima quaque offensiuncula, statim tepescit, labascit, & perit. Non ita Deus, licet enim irascatur nostro peccato, nihil tamen odit, eorum quæ fecit. *Sapien.11*

Diligite igitur inimicos vestros, benefacite iis qui persequuntur vos. Cur ita Domine Deus noster? Certè vt ex inimicis amicos faciatis. Ex impiis pios, & ex furia, ad sanam mentem reducatis. Expende precor te, Lector, totam rerum machinam, & inuenies, nihil aliud res mundi contendere, quàm ex inimicis suis, amicos facere. Quid aliud vorax flamma conatur, quàm viridia & sibi aduersantia ligna, in sui naturam conuertere, sibi copulare, & secum vnum efficere? Quid contendũt arbores cum succum terræ sugunt: quàm ex terra sibi contraria, terram facere meliorem, in naturam scilicet arboris conuersam? Quid aliud Sol, quàm tenebras lucis beneficio dissipare, lumenque caliganti mundo inuehere? Si igitur omnes res temporales ita conantur pugnantes secum corrumpere qualitates, vt contrarietas omnis soluatur: quanto potius vir pius (qui est velut Sal, & Sol,) beneficiorum suorum luce, debet inimicorum tenebras depellere: vt videlicet ex inimico faciat amicum? *Matt.5*

Quòd si attollis oculos, videbis nihil aliud Deum, & Angelos meditari: quàm ad salutem & pœnitentiam peccatores prouocare. Si igitur tu in Angelorum, imò & Dei ipsius, consortium vocatus es, ad officium illorum te para. Vt beneficiis tuis ad pœnitentiã reuoces eos, qui tibi inimicantur. *2.Petr.1*

Iam tantopere infœlix est casus inimici tui in peccatũ: tam est misera conditio aduersarij tui in peccato iacentis, vt vel hoc vnum debeat tibi lachrymas misericordiæ excutere, stimulósque addere, vt quacunque potueris arte, vel ope, erigas fratrem in cœno iacentem, liberésque à morte, eum qui iam in inferni faucibus est. Si enim asinum inimici sub onere iacentem, lex antiqua subleuare iubebat: quanto magis, animam sub talento plumbi, id est onere peccati iacentem? *Exod.23* *Zach.5*

Quòd si nihil aliud vir Christianus vehementiùs optat, quàm fieri voluntatem Dei, eius regnum venire, regnũ verò diaboli & peccati perire, planè beneficiis inimicũ suum obruet: quo victoriam de illo referat, auferens eum à regno diaboli, regnóque reddens Dei. *Matth.6*

Demum: Natura nostra est quæ inimicũ odit gratia (vt à

Deo profecta, vt à Christo comparata,) eundem inimicum diligit. Cur ergo nos Christiani, tantam gratiæ irrogamus iniuriam, tamque nostra culpa eneruem efficimus: vt nos non posse inimicos nostros diligere asseueremus? Si Christianum nomen habemus, & legem gratiæ profitemur, ingenium gratiæ exeramus.

Et certè qui persequutores suos odit, non maximè distat, quin & Deum etiam odiat. Cùm enim nullum recipiat Pa-
Hebræ. 12 ter æternus filium, quem non castiget, imò quem non mortificet: si odimus eos à quibus damna recipimus, facilè fiet vt Deum odiamus intelligentes nullum nobis ab aliquo venire malum, quod non inferat Deus. Dictum enim est, Non
Amos 2 est malum in platea quod non fecerit Dominus. Quod si diuina te deterret maiestas, ne in eum odij spiculũ iacias: eadem te deterreat: ne in fratres tuos animum odientem con-
Matt. 25 uertas. Idem enim est Deus qui dixit: Quod vni ex minimis fecistis mihi fecistis.

Benefacite iis qui oderunt vos. Primum hoc erit factu facilè, si intelligamus, quòd cùm beneficium inimico impẽdimus,
Matt. 25 non solum illi, sed Deo: imò verò nobis, impendimus. Imò forsan multo maiorem coronam pariet mihi beneficium quod inimico dedi, quàm si Deo, aut mihi dedissem. Vt enim dem Deo, non magna charitas requiritur. Vt mihi dem nulla exigitur charitas. At vt dem inimico, charitas multa in pectore debet ardere. porrò iuxta modum charitatis, erit & coronarum gloria.

Secundò erit facilè factu, si expendamus: quòd si proximò mihi aduersanti beneficus fuero, commodum meum perago. Siquidem, si illum irrito: persequi me perget: si verò offam panis in os illius iniicio, à persequutione cessabit. Dignũ ergo est, vt beneficia etiam nolenti obtrudam: vt vel hac vnica ratione mihi incommodare desistat.

Tertiò accendemur ad benefaciendum inimicis vbi ad-
1. Cor. 4 uerterimus, quod qui pro inimicis orat, quique inimicos diligit, & fouet, spectaculum est, mundo, Angelis, & hominibus. Spectat Deus, spectant Angeli, stupet mundus, attoniti redduntur homines: cum vident Christianum reddentem non malum pro malo: sed bonum pro malo. Ita Apostolus: Spectaculum facti sumus mundo, Angelis hominibus. Cur?
1. Cor. 4 Quia vsque in hanc horam esurimus, sitimus, colaphis cædimur, maledicimur, & benedicimus, persequutionem patimur,

timur, & sustinemus. blasphemamur,& obsecramus. Meritissimè hæc Paulus. Siquidem supra omnem naturam est, quòd maledicti,afflicti,& blasphemiis proscisi, obsecremus.

Et quidem multorum habemus prophana exempla: qui malefactoribus beneficia reddiderunt: quæ Sabellicus lib.5 de Memorabilibus Factis, tradit, vbi Cæsarem Iulium Augustum,Vespasianum,& Titum hac laude coronat. At Christus maiora requirit: non enim solùm beneficas manus, sed quod grandius est, diligentem exigit voluntatem. Diligite, inquit, inimicos vestros. Sed gentilium exempla id vtilitatis habent, quod ori nostro pudorem,& ruborem infundunt: dum ab illis, quibus præceptum non erat videmus factum, quod à nobis, quibus tanto rerum & verborum pondere præcipitur, manifestè videtur neglectum. Et planè sicut ducum professio est militaris disciplina, & agricolarum est terram aratro sulcare: ita est & Christianorum inimicos diligere, pro malefactis beneficia prçstare,&c.

Vt sitis filij Patris. O mortales, quorum pectora honoris ambitio, & diuitiarum vexat cupiditas, accurrite. En via summi honoris comparandi: en immensarum diuitiarum habendi ratio plana profertur. Si inimicos diligitis, filij estis Dei. Summus est honor, summæ diuitiæ. cur vester non inardescit animus ad hæc excelsa quærenda? Cur ad honorem, qui vos pauperes facit aspiratis, ad eum verò, cui sunt regni cœlestis iura connexa, languetis? Honorem vmbratilem quæritis: eum qui verè verus est respuitis.

Ego quidem non memini quo loco Christus vocauerit filios Dei, nisi hoc: nam supra dixit: Filij Dei vocabuntur, ij qui pacifici sunt. At in hoc loco, Vt sitis inquit filij Patris vestri. Planè per Spiritum, quem piis dedit, filios eos effecit. Ex parte igitur Dei, filij sumus, si non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sumus: at ex parte nostra, id vnicè, vel maximè requiritur (vt filij Dei persistamus,) quod inimicos diligamus. Itaque non esset Deus, si dilectionem nõ haberet adeò latam, vt inimicos etiam diligeret: ita non sumus Filij Dei, si dilectioné non habemus, quæ se etiam ad inimicos extendat. Reuera, fortis est vt mors dilectio. vt enim mors ex ęquo se impédit suis amicis, & inimicis, iis videlicet qui eam diligunt, & qui odiunt: ita & tunc fortis est dilectio, cum æqua lance amicos pendit &

Roma.8 *Ioan.1* *Cantic.8*

inimicos. & sicut aquæ multæ extinguere nequeunt charitatem: ita tunc charitas vera est, & non ficta, cū inimicitiarum flumina, eam subruere non valent. Videlicet, quia néque peccatorum flumina, quæ per totum mundum magno impetu currebant, diuinam dilectionem labefactare potuerunt, quo minus suum nobis desideratum mitteret filium: & quo minus nunc abundanter sua mundo bona largiatur. *Ioannis 3*

Silere piget locum illum nobilem, qui verbis adductis adnectitur: Fortis, inquit, vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio seu zelotypia. O blandissimū Dei erga homines affectum. Pone, inquit ad Ecclesiam Dominus, pone me, vt signaculum super cor, & brachium tuum: vt nihil aliud cor de diligas aut opere quæras: quam me amatorem tuum, qui te tam forti dilectione complector, vt mors mortales complectitur. Quíque zelotes tuus sum. Zelotypus sum in te. (O rex, & quid in nobis inuenisti, quod amare posses, aut zelari?) Sed pergit ipse. Sicut infernus torquet eos quos recepit: ita zelus hic me meus torquet. Audi rem incredibilē, veram tamen. Si Deus torqueri posset, & affligi, amore & zelo nostro torqueretur. Quòd si non credis, en tibi profero Christum: qui est Dei substantialis imago, in quo scilicet omnes affectus paterni ad viuum sunt expressi. Ille vero dicit: Ignem veni mittere in terrā, quàm volo vt ardeat: baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, donec fiat. Arctabatur igitur Dominus, & ignis in se flammas sentiebat scilicet, nostrum amorem, & zelum. Annon eius vox est, zelus domus tuæ comedit me? Annon Paulus habens spiritum Christi, dicebat: Æmulor vos Dei æmulatione, despondi vos vni viro: discrutior, nisi virginem castam, (animam vestram) exhibeatis Christo. Si Paulus, si Christus zelantur: quid miraris si zelatur & ipse Deus? *Cantic. 8* *Hebra. 1* *Luca 12* *Ioan. 2* *2. Cor. 11*

Qui solem suum. Non meminit Dominus eorum beneficiorum: quæ generalia sunt, & velut stata, & necessaria. Planè beneficia sunt, quòd super terram ambulemus: quòd aqua potemur: ꝙ aërem respiremus: igne calescamus, cœlóque tegamur. Sed beneficia hæc. (vt certa, vt quæ nunquam desunt,) mortalium non reputat animus At solis & pluuiæ beneficium, id vt summum æstimatur. non quidem æstimamus solis præcisè beneficium. Si enim Sol oriretur, & nunquam plueret, magnum dānum esset, non verò beneficium: sicut si pluuia caderet semper, esset mortalibus exitiū. Quod ergo

ergo beneficium summum sentiunt homines,est solis ortus, cum pluuia temperatus hic enim annuos prouentus diuites reddit. Hoc verò beneficium Deus,& malis præbet,& bonis, &, (vt suprà dicebam ,) abundantius largitur malis. hi enim sunt,qui ex hac cœli temperatura ditiores fructus recipiunt, quam pauperes pij. Quòd si aut Solis aut pluuiæ intemperantiam Deus mortalibus infert: tunc verè sentiunt, quàm sit solis & pluuiæ beneficium immensum.

Et illud te non prætereat: Dat Deus solem & pluuiam malis hominibus: non dat tamen grauatè, aut miserè: sed oritur Sol Dei iussu, gestiens, veluti sponsus de thalamo. Venit *Psalm. 18*
pluuia præcipiti lapsu: velut currens in obsequium hominis. Quòd si sol aut luna animum Dei exasperatum sentirent: aut non se vsibus hominum præberent, aut parcissimè præberent. Quis igitur animum Dei generosum, vel per creaturas, non exosculetur?

Si enim diligitis qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Non dicit Dominus, Quam mercedem hæc vestra dilectio habebit? Sed simpliciter, videtur asserere, quòd qui non dilexerit inimicum, nullam in cœlo mercedem habiturus sit. Videlicet, quia necesse est, vt veniāt scādala: & necesse est, vt *Matt. 19*
impij pios affligant, & persequantur. Ideo nisi diligamus, in cœlum non ibimus. Si vita hæc transigi posset sine inimicorum persequutione, possemus cœlum ingredi, sine eorum dilectione. Sed quia, omnes qui piè volunt viuere in Christo, *2. Timo. 3*
patientur persequutionem: ideò & omnes qui piè volunt viuere in Christo, inimicorum debent habere dilectionem.

Planū Christianis est, quod qui diligit proximū, totam le- *Rom. 13*
gem impleuit: & qui in hoc vno mandato offenderit, factus est omnium reus. ergo nisi inimicum diligas, nihil legis implesti.

Sed fac nullum te habere inimicum: nisi dilectionem *Iacobi 2*
habeas, ad inimicum diligendum extensam, non videbis faciem Dei: nec est in cœlo merces tibi.

Dices: Nū non est patientiæ merces? Non est misericordię merces? Non est humilitati merces? Cur ergo Dominus dicit: Si amicos diligitis, quā mercedem habebitis? Nū sola dilectio inimici mercede coronatur. & reliqua honore mercedis priuantur? Attende precor. Nullā habet patientia, aut misericordia, sine dilectione mercedē, dicente Apostolo: Si distribuero facultates meas, in cibos pauperum, & charita- *1. Cor. 13*

tem non habeam: nihil sum. Porrò charitas est duplex, humana scilicet, & diuina. Hæc generosa, vilis illa. Hæc inimicos diligit, odit illa. Sine hac nec patientia, nec humilitas est cœlo digna illa vt nata de terra, cœlum contingere nequit. Vides planè nihil omnia valere, sine dilectione inimicorum, & si eleemosyna, aut patienta valet, eo valet, quia dilectione inimicorum comitata relucet.

Nō possum silere, id quod ex isto loco apertè inferri videtur. Id verò tale est. Si quis amicum diligat, ex hac dilectione generosa, & diuina: quam nunc dicebam, certè mercedem habet: nec enim minus diligi debet amicus, quàm inimicus: at fieri potest, vt vir iustus amicum diligat, non ex dilectione diuina, & nobili, sed ex illa humana, & vili: & tunc mercedem non habet. Hoc verò est quod cum communi schola pugnat. Dicunt quidam Theologi: Omnis actus eius, qui est in gratia est meritorius, at Dominus loquebatur cum discipulis, qui erant in gratia: & dicebat eis, Si diligatis vestros amicos, si vestros fratres, & cognatos, quam mercedem habebitis? igitur viri iusti (qui in gratia sunt) opera bona humana, & naturalia exercentes, non habent cœli mercedem. Quòd si cœli mercedem sunt habituri, opera diuina sunt operaturi. Quod si verum est: Deum immortalem, quot erunt in die iudicij opera, nunc oculis mortalium illustrissima, quæ tunc obscura, & sine mercede manebunt? Profectò verissimum

Eccles.9 est: nemo scit, an amore, an odio dignus sit. Licet enim bonis operibus abundes, cū nescias, an ex Dei dilectione nascantur,

Apoc.3 putabis te esse diuitē, cùm tamē egenus sis, miser, & pauper.

Sed dubium est in verbis Domini, quam mercedem, inquit, habebitis nónne & publicani hoc faciunt? Quid? nonne & publicani aliqua bona faciunt, quę mercedem sunt ha

Exod.1 bitura? Certè Ægyptię obstetrices idolorum culturæ seruiebant: & mercedem habuerunt operis sui. Respondeo: mercedem quidem habent opera humana: sed humanā. Nec enim

Ioan.3 quod de terra est, meritum habere cœlo dignum existima

Estote ergo perfecti sicut Pater. Res est consideratione dignissima. Sunt quidem in abysso deitatis innumerę perfectiones: sunt in Sole illo infiniti splendores, & monte illo celsissimo, sunt infinitæ celsitudines: sed quæ Deum perfectum nobis monstrauit, sola est dilectio inimicorum suorum, ita enim dicit: Estote perfecti, vt diligatis: sicut Pater perfectus

Iacobi 1 est, quia diligit sibi aduersantes. Sanè patientia opus perfectum

ctum habet: sed patientia multò est quàm dilectio inimicorum inferior, siquidem minus est pati, quam pati & amare: pati, quã pati, & beneficia præstare. Patet iam ex dictis, quòd cum Christus dicit mandatũ suũ esse vt diligamus inuicem: intelligendũ est: vt diligamus inimicos. Siquidẽ perfectionis magister, mandatum perfectionis mandare debuerat. *Ioan.15*

CAPVT VI.

Attendite ne iustitiam vestram, &c.

ANTE omnia scire conuenit, quanto pretio honor, & mundi gloria mortalibus habita sint: nec mortalibus quibúsuis, sed ipsisetiam summis Philosophis. Aristoteles 4. Etichorum c.3. inquit, Honor est, præmium quod ob res præclaras dari solet: est enim maximum bonum. & infrà: Honor est virtutis præmium. Quod confirmat. 8. Ethicorum capit. 14. cùm dicit: Virtutis & beneficentiæ, honor est præmium. Idem dicit 5. Ethic. cap. 6. In hæc verba, virtutis iustitiæ, honor præmiũ est: cui is qui non sufficit, tyrannus est. Habes Lector institutionem eius, quem tota natura certatim laudat. Vt iam non mireris, si tot verbis Christus curauerit, eius & aliorum refellere honoratam sententiam.

Contraria igitur penitùs Christus incessit via: docens, nihil viro Christiano faciendum, quo captet honores. Dixit Aristoteles 1. magnorum moralium capit. 25. Magnanimus est, qui nec maiore, nec minore quàm par sit, vult honore honorari. At Christus magnanimum iudicat, qui nullum vult honorem: qui se abscondit, ne ei honores homines tribuant. Et quidem si rem humanitus tractemus, non erat honor res digna, quæ virtutis præmium esset: honor enim res est exterior: virtus interior. Honor res est fugax: virtus stabilis. Honor non est in facultate eius qui honore dignus est: at virtus proprium est hominis bonum. Quanto igitur, virtus est melior honore? Profectò virtus potius est honoris præmium, quàm virtutis honor: eô enim laudari homo deberet vt probus esset: non verò quisquam deberet esse bonus, vt honoraretur. Et quidem laudari solet peccator in desideriis animæ suæ: & diuiti assurgunt omnes. Loquutus enim *Psalm.9*

diues eſt, & probauerunt omnes. Vide iudicia hominum,
Ecclef.13 qui laudibus ornant indignum: dignum ſine honore relinquunt. Hæc mihi dicta ſunt, de virtute, & probitate morali, humana: quæ ſcilicet viribus humanis parari poteſt.

Quid verò de diuina virtute cenſeri par ſit, quiuis intelligere queat. Si enim virtus ſecularis, ſi virtus humana maior eſt, quam vt ſit illi præmium honor: quantò maior erit virtus, quam infundit Chriſtus, quam promeruit Chriſtus; quáque tota natura minoris ordinis eſt? Planè ſicut qui eam efficit eſt Deus: nec efficere poteſt, qui ſit minor Deo: & ſicut eam promeruit Deus, nec promereri potuit, qui non eſſet Deus: ita & eius præmium eſt Deus, nec eſſe poteſt res minor Deo. Iuſtitia hæc Dei & Chriſti: ordinis eſt diuini. At honor, temporalis res eſt: quomodo ergo tantum auri, tam vili includes luto aut tam immenſum aquæ pelagus tam puſillo comprehendes pugno? Sacrilegium videtur admittere: qui rem tam ſummi pretij, tam vili ære commutat.

Sed quæres. Cum reuera, honor qui ab hominibus venit
Eccl. 41 res bona ſit: & adeo bona, vt melius ſit nomen bonum, quàm diuitiæ multæ: quid eſt quod Dominus ab hoc nos bono diuellit? Quid eſt quod ab hoc nos bono fugere iubet? Si in nobis virtus eſt, ſi iuſtitia Chriſti eſt, ſi ſpiritus Chriſti eſt: profectò omni ſumus honore digniſſimi? Cur igitur fugiam quod tantopere mihi debetur?

Ecclef.9 Reſpondeo: Primum nemo ſcit: an odio, an amore dignus ſit: licet enim nulli us peccati mihi conſcius ſim: non in hoc
1.Cor.4 tamen iuſtificatus ſum. Si igitur neſcio, an in me ſit iuſtitia illa, quæ honore digna eſt, cur quæram honorem, cũ neſciam an ſit in me meritum honoris? Stultum eſt te emere velle: neſciens te numos quibus emas, habere.

1.Cor.7 Sed finge te iam noſſe, quòd iuſtitiã habeas, finge te cum Paulo dicere: Exiſtimo autem quòd ego ſpiritum Dei ha-
Rom.8 beam, & quòd ipſe ſpiritus teſtimonium reddat ſpiritui tuo, quòd filius Dei ſis: planè honorẽ tibi quærere nõ eſt æquum: Quia ſi illa iuſtitia quam habes tua propriè eſſet: ſique tu tibi eam comparaſſes, meritò, illius honorem iuſtitiæ quære-
Rom.4 res. Si enim Abraham (inquit Paulus) ex operibus à ſe conquiſitis iuſtus eſt: habet quidẽ gloriam. Sed cùm ea iuſtitia, quã Abrahã, & quiuis iuſtus viuit gratis a Deo data ſit: ſit vt eius honor, Dei ſit, Deóq; aſcribẽdus, nõ homini. Vt enim ſufficiẽ-
2.Cor.3 tia noſtra ex Deo eſt, ita ei⁹ ſufficiẽtiæ honor, Dei eſſe debet.

Dices

Dices: Fateor me à Deo habere iustitiam: at quia ego cum iustitia laboraui, non ego solus, sed nec gratia sola, sed gratia mecũ: huius igitur laboris mei honorem, cur ab hominibus non requirã? Respondeo: memor esse debes illius verbi Apostolici: Ipse est qui dat nobis velle, & perficere: pro bona voluntate. Itaque licèt tu simul labores cum gratia: hoc ipsum quod laboras, gratiæ Dei est, qui dedit, vt velles, & posses laborare. Totus ergo honorem Dei quæras, non tuum. A quo, idipsum quod tuum esse putas, accepisti, vt tuum sit: nec enim tuum esset, nisi ille fecisset, vt esset tuum. Si igitur accepisti, cur gloriaris quasi non acceperis? *1. Cor. 15* *Phil. 2* *Vide Soto, libro 2. de Iust. & Iur. quest. x. arti. 1*

Sed adhuc do tibi vt fingas te habere iustitiã quæ tua sit: quæ ex Deo non sit. Planè si habes, tu nosti, quantis eam laboribus comparasti: tu scis quod vsque ad sanguinis effusionẽ, fuit tibi aliquando laboratũ: vidisti pugnas, & agones, cum dæmone, carne & sanguine. Tantorum ergo laborum tam vilem requiras coronam? Certissimus sum, non est tibi legitimè certatum, si aliam iustitiæ coronã vnicè quæris, ab ea quam daturus est ille qui solus est iustus iudex. *1. Cor. 4* *2. Tim. 4*

Instas forsan: Non ego humanam tantũ laudem ambio: sed optarem diuinam, cum humana coniunctam. Respondeo: Parũ agnoscis diuinam maiestatem: si putas màius esse bonum honorem Deo coniunctum, quam Deus sit solus. Ne decipiare: totus mũdus & Deus, non est maior Deo. Nec enim arca Dei cum Dagone, maior est, quam arca Dei sola. tantus ergo tibi sit Deus solus, quantum Deus & reliqua bona. Iã & illud accipe: Christus, & mundus inimici sunt, mundus enim (inquit Christus) me odio habuit, noli igitur ab inimicis Christi ditari: noli coram Christo comparere, ornamentis sui inimici vestitus. nec enim eum decipere poteris: sicut Iacob vestibus Esau indutus, Isaac caligantem decepit. Rursum & illud certissimè tene: Pater tuus Deus habet curam tui, vt noxia cuncta à te submoueat: & profutura concedant: si honor humanus tibi fuerit profuturus, expoliabit mundum (sicut olim Ægyptum) vt te alienis ditet diuitiis: id est vt te honoret: interim patere vt si honor noxius fuerit, eum à te longe semoueat. *1. Reg. 5* *Ioan. 7* *Ioan. 15* *Gen. 27* *Exod. 12*

Multò plura erant mihi Lector dicenda: sed fastidium tuũ vereor. Dabis veniam tamen, si paucula quædam adiecero: Intelligat ergo omnis Christianus, quòd cum à Deo conuertitur, & illustratur, vt noua creatura sit: quendam accipit *Gal. 6*

cipit ſpiritum rectum, quo quæ ſurſum ſunt quærat: non ho-
Col.3 norem, qui deorſum eſt. Secundo accipit ſpiritum nouum,
quo in nouitate vitæ ambulet: non quærens honorem, qui ex
Rom.5 mundo eſt, ac ideo vetus eſt. Tertiò, accipit Spiritum ſanctũ,
1.Ioan.2 qui cùm maior ſit toto mundo: non diligit mundum, nec
quæ in mundo ſunt. Quartò, accipit Spiritum contempto-
rem omnium ſecularium: qui maiores diuitias æſtimat the-
Hebr.11 ſauro Ægyptiorum, improperiũ Chriſti. Quintò: accipit Spi
Philip.3 ritũ, quo honores mundi æſtimat, vt ſtercora. Sextò: accipit
Spiritũ, quo ſe ipſum neget: tollatq; crucem Chriſti, & ſequa
Luca 9 tur Chriſtũ. quod ſi ſe negat quorſum honores ambiat? Septi
mò: demũ accipit Spiritũ: quo, tanto affectu quærat contu-
melias, quanto ambitioſi quærunt honores. libenter enim
Gal.6 gloriatur Paulus in cruce Domini. & ibant Apoſtoli gauden
Act.5 tes: quia digni habiti ſunt, pro nomine IESV contumeliã
pati. Si igitur non contemnis & fugis honores, intellige te
non plenè viuere ſpiritu Chriſti. Si in honore melleũ inueni-
ſti dulcorem: nondum guſtaſti quàm ſuauis eſt Dominus. Si
Pſal.45 igitur totum caput hoc Chriſtus conſumit, fugam honorũ
Eccl.1 præcipiens, ne mirêre: ſpiritus enim Chriſti alta quærit, hu-
mana contemnit. Quid enim mirum ſi eò redeunt flumina
Gene.8 gratiæ, vnde fluxerunt? Et ſi locum inter aquas pes columbæ
non reperiat?

Attendite, ne iuſtitiam veſtram. Hic textus planius intel-
ligitur: ſi aduertamus morem tunc fuiſſe Iudæis, gloriam &
honorem abinuicẽ quærere: teſtimoniúmque, alios ab aliis
Ioan.5 ambire. Quomodo vos (inquit Dominus) poteſtis credere,
qui gloriam abinuicem accipitis: & gloriam, quæ à ſolo Deo
eſt, non quæritis? Ex quo loco primum colligitur, Iudæos
tunc opera ſua feciſſe, vt gloriam, & honorem ſanctitatis alij
Matt.23 ab aliis haberent. Sicut etiam habetur Matthæi 23. Omnia
inquit opera faciunt, vt videantur ab hominibus. Alterum
etiam colligitur: quàm ſit longè, non ſolùm à cœlo, ſed à vi-
ua fide, qui omnia opera ſua facit, vt hominum gloriam ve-
netur. Ab hac igitur ambitionis peſte, (quæ tunc tam latè
graſſabatur,) ſuos Dominus conatur auertere: iubens vt glo-
riam hominum fugiant, caueantq; vehementiſſimè, ne iu-
ſtitiæ opera faciant humani honoris cauſa. Aliôqui eorum
Ioan.5 mercede ſunt in cœlo cārituri. Fides enim tota eſt, de ſperan
Hebr.11 dis in cœlo rebus: & de non apparentibus in terra: non igitur
ea quæ in terra videntur, concupiſcit. Vt enim paulò antè di-
cebam

cebam spiritus Christianus, vt amplectitur crucem, & opprobria: ita honores fugit & reiicit.

Te ergo faciente eleemosynam. Loquitur Dominus de omni eleemosyna, & spirituali, & temporali. Itaque loquitur etiã de officio prædicandi, & docendi, quod ex charitate fit. Hæ enim præcipuæ eleemosynæ sunt. Præ...isit verò eleemosynam: quia licèt orationis, & contemplationis vita, emineat vitæ actiuæ: at vita Christi, & Christianorum est vita actiua, ex contemplatiua procedens. Cùm ergo eleemosyna tua, ex radice charitatis (in oratione flammantis) prorumpit. ea est opus quod vehementissimè Deo placet, ea est opus vitæ Christianæ summũ. Ideo Dominus incæpit ab ipsa: sciebat enim nihil nobis commendabiliorem facere Deum, quam quòd eleemosynas nobis porrigat: & contra, nihil nos Deo facere commendatiores, quàm quòd eleemosynas ex orationis ardore præstemus. Grandis sanè sibi sua diuinitate Deus est, maximum verò nobis cum sua nobis eleemosyna reddit: ita quiuis grandis est, sua sibi in Deum erecta charitate: maior verò est, cum hæc charitas, mente in Deum surrecta, se demittit ad humanas miserias. Ideo Paulus dicit: Estote imitatores Dei. & Christus, Estote perfecti sicut Pater vester. In quo? In amore pluente super omnes. *Vide S. Tho 2. 2. quæst. 30. art. vlti.* *Ephes. 5* *Matt. 5*

Nesciat sinistra. Primum, quomodo sciet in pio Christiano sinistra, cum in eo omne sinistrum mortuum sit? Siquidem per sinistram caro intelligitur. carnales enim ad sinistram collocantur. At caro, corpusq; nostrum mortuum est in nobis: per inhabitantem in nobis spiritum. Si mortuum est, scire non potest. Quod enim mortuum est, desiit à peccato: igitur & ab ambitione. *Matt. 25* *Roma. 8* *Rom. 6*

Iam suprà dicebam, Christianos baptizatos esse in spiritu, & igni. Id est demersi sunt, & inclusi in spiritu, & in igne: velut intra nebulam. Porrò quia spiritualia dextra sunt: fit vt Christianorũ vita sit in igne amoris: velut in dextra conclusa. vita verò carnalis foris est. At quæ foris sunt, nesciunt ea quæ intra domum sunt. nesciat ergo appetitus carnis, quæ in homine fiunt interiore. At si apertius dicat: Homo Christianus totus versetur interius, & nunquã cum Dina versetur exterius. nec cum Samsone vxorem quærat alienigenam. aut cum Salomone Ægyptiam ducat vxorem. Quorsum enim operis nostri hæres erit honor: qui est filius ancillæ, cũ Christo, qui est filius liberæ? *Mat. 3* *Gen. 34* *Iudi. 16* *3. Reg. 3* *Gal. 4*

Rursum

Rursum, ea dicimur scire, quæ approbamus: ea verò nescire, quæ improbamus. Vult igitur Dominus opus nostrũ totum fieri propter Deum: vt in eo nihil gustus inueniat caro, vt cum non gustet de opere, nescire dicatur.

Porrò dices, Fieri nequit, quin opus nostrũ laus humana sequatur. At ego dico: ita Deus nostra dispensat, vt quia Patrẽ

*Matt.*10 mundani dixerunt Beelzebub: ita vocent & filios: & ideo bona nostra Deus contumeliæ permittit & probris.

Sed age ita sit: laudentur sanè opera tua, nec enim id malum est: imò conandum est nobis. vt nihil inueniant homi-

1.*Tim* 5 nes in operibus nostris quod reprehendant. Præcipe inquit, vt irreprehensibiles sint: & alibi, Admone illos non litigio-

Tit 3 sos esse, sed modestos: omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Imò verò credo sanctum esse, si laudes quæras humanas: modò non tibi quæras, sed Christo. Curam

*Sapiẽ.*41 enim habe de bono nomine, inquit Sapiens. & Paulus: opor-

1.*Tim.*3 tet Episcopum testimonium habere bonum, ab iis qui foris sunt. & alibi, iterum dico: ne quis me putet insipientem esse.

2.*Cor.*11 quo loco multa Paulus in sui gloriam profundit. at hęc, non in sui gloriam tantum: sed in vtilitatem proximorum, ac

2.*Cor.*12 ideo in gloriã Dei. dicit enim, factus sum insipiens, (seipsum scilicet commendans:) vos me coëgistis, (id est, propter vestram vtilitatem feci.) ego enim inquit debui à vobis commendari: cùm tamen contra, ego me commendem.

*Iudic.*7 Audi huius rei pulcherrimum exemplum: Viri Gedeonis pugnabant contra Madiam, habentes in sinistra lagenã, vbi erat conclusa lux: dextra verò tenebant buccinas. Cùm verò ventum est ad locum certaminis, clangebant buccinis, frangebant lagenas, splendebant lucernæ: clamabãt, Gladius Domini & Gedeonis, nemo gladium suum intonabat: sed gladium Dei, & ducis Gedeonis. Ita & nos, contra mundum pugnamus. & cum carnem mortificamus, lagenas frangimus, carne mortificata, lux splendet operis nostri. Cùm verò Christum prædicamus, clangimus buccina. Clange quantum velis, operare, & splende quantum libuerit, modo ne clangas gladium tuum: si clangis gladiũ Dei, & Christi: si nihil aliud quæris, nisi gloriam Dei, & Christi: fac quod velis. Sed nota quòd non profertur lux, nisi lagena perfracta: donec enim non mortificaueris te, melius est lucernam operis tui abscon sam, quàm publicam esse.

Habetur Leuitici 14. quòd Sacerdos pœnitentium Iudęorum

rum oleo intingebat auriculam dextram, pollicem dextræ manus, & pollicem pedis item dextri. Itaque oleum Sacerdotale non tangebat quicquam sinistrum. Quo significabatur, oleũ m ſericordiæ non debere contingi, à parte ſiniſtra: id eſt cùm audimus alienas calamitates, & cum manus pedéſque extendimus ad ſubueniendum: nihil hîc ſubrepat noſtræ ambitionis, aliòqui oleum tangeret ſiniſtram: ſed fiant omnia propter Deũ, vt eius oleum ſemper verſetur in dextra.

Eleganter dicit ſponſa: Læua eius ſub capite meo: ſed dextera eius amplexabitur me. vbi ſunt mille myſteria. Sed noſtrum hoc eſt, Læua ſub capite, videri ab oculis nequit: dextram amplexantem vident oculi, eius qui amplexu conſtringitur. Læuam ergo ſponſa non videt: videt verò dextram. At in læua ſponſi ſunt diuitiæ, & gloria ſcilicet temporalia: in dextera eſt longitudo dierum, id eſt, æternitas. Dicit ergo fidelis ſponſa, ſe oculos habere totos in æternitatem defixos: diuitias verò & honores, vt læuam manũ, non aſpicere. quaſi audires Paulum dicentem: Quæ retro ſunt obliuiſcens, ad anteriora me extendo. Quòd ergo Chriſtus dicit: Neſciat ſiniſtra. hoc ipſum ipſe ſponſus dixerat: Habeto læuam meam ſub capite tuo. habere nõ prohibeo, modò ſub capite habeas. *Cantic.2* *Prouer.3* *Phil.3*

Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuũ, & clauſo oſtio, &c. In primis, verbum Græcum eſt tamion: pro quo nobis eſt cubiculum. Significátque tamion, penetrale, & intimam partem domus, vt Dominus non ſolum voluerit ad orationem, cubiculum: ſed intimam & ſecretiſſimam partem domus.

Iam multa ſunt colligenda. Primum, quod ex hoc loco, data eſt facultas orandi priuatim: non in Eccleſia ſolum, ſed & in quauis domo, nec in nobiliore parte domus: ſed etiam in viliore, & abiectiore. Dubia erat olim Samaritana: an orãdus eſſet Deus Ieroſolymis, an in monte Samariæ? at huic quæſtioni reſponſum ſit: Orari Deus poteſt, etiã in cubiculis domus noſtræ. Videbitur forſan alicui exigua gratia hæc quã Dominus Chriſtianis cõceſſit, vt in cubilibus ſuis orare Deum poſſent: At mihi videtur hęc gratia, ex ſummis gratiis vna. Quod enim Deus dignetur ſe tractari, adorari, & ad colloquiũ noſtrũ venire: etiã in domibus noſtris, etiã in cubiculis noſtris, etiã in ſecretiſſimis locis, licet abiectiſſimis: hoc verò infinitę dignationis eſt. Dignatio fuit, quòd Deus olim, non niſi in templo, & loco abſcondito, & cui nulli fas erat ingre- *Ioan.4* *Pſal.79*

ingredi, sederet super Cherubim: & magni beneficij loco ha-
Psal.10 bebatur: quòd Dominus esset in téplo sancto suo, cuius erat sedes in cœlo. At nunc quiuis in domo sua sedem Dei habere potest. Videri sanè Deus potest hominum ardens amator qui quamlibet occasionem captet, hominem tractandi, & amplectendi: & in quouis loco, etiam sordido, cum homine loquendi, & familiariter conuersandi.

Secundò collige: si Dominus non solùm orari in cubiculo vult, sed clauso etiã ostio, igitur deliciari sponsus cum sponsa vult. sed quia sponsus verecundus est, non in aperto, sed in
Prouer.8 occulto suas delitias vult. Verissimè olim dixerat Deus, De-
Prouer.8 litiæ meæ esse cum filiis hominũ. & aliquanto superius: Delectabar inquit, per singulos dies, ludens coram eo, ludens, non inquit in cælo, sed in orbe terrarum. Itaque ludere vult Deus cum filiis hominum, non in templo solum, sed in toto orbe terrarum. Sed cur ad tua suauia, loca quæris occulta ô inclyte rex? Num quia rex es, nos verò serui, pudet te iocari cum serua? Minimè id quidem, sed ne eius interpellentur delitiæ, néve illa intima pax quam in anima efficit, à muscis pungentibus interturbetur. Simulq; indicauit, quàm velit suauitates illas nulli patere. Irascitur enim, si garrula mens, ea proferat in publicũ, quæ à sponso accepit in tanto silentio.

Tertiò collige: tam esse profunda, tam diuina, tamq; subtilia illa diuina colloquia, vt ea percipere nequeat animus, nisi in summa pace, silentio, & attentione locatus. Dicit spon-
Canti.8 sa: Quis det te mihi fratrem meum, sugentem vbera matris meæ? ducam te, introducam te in cubiculum matris meæ. (scilicet Virginis sacræ, quæ erat ferè semper orans in suo cubiculo) ibi me docebis, & ego potabo te, &c. Ibi inquit, in cubiculo clauso me docebis. quia illa doctrina adeò est subtilis & tenera, vt nisi à summè silenti & attentissimo animo per-
I.Reg 19 cipi non possit. Erat Elias in spelunca: transit spiritus, transit commotio, transit ignis, non in his Dominus, transit aura, vt sibilus tenuis: ibi Dominus, & in ea silentissima aura docet Eliam Dominus, & cum Elia loquitur familiariter & iucundè. Et nota, quòd non audit Dominum Elias, nisi prius operto vultu, vt nihil videret. Quia si audire vis Dominum, operire necesse est vultum, ne quicquam circunstans videre queas.

I.Cor.3 Quartò nota ex Paulo, quòd Christianus, qui sanctè viuit, ædificat in anima sua aurum, argentum, & gemas: scilicet

ædificat

ædificat charitatis,& aliarum virtutum incrementa. Est verò artificium adeò præclarum: cælantur & poliuntur lapides huius ædificij adeò mirabiliter: vt non nisi in summo silentio fabrefieri possint. Sanè cum ædificabatur templum Salomonis, non audiebatur malleus, serra, aut quidpiā aliud. Indicium id erat, silentij & tranquillæ serenitatis, quā ædificium animæ ædificandum est. Meritò igitur requirit solitudinem intimæ partis domus, & securitatē ostij conclusi. *3. Reg. 6*

Quintò nota: quòd cùm Dominus dixisset: Intra in cubiculum, claude ostium, adiecit, Vt oratio tua sit in abscōdito: id est, hæc media quære, vt orationem facias absconditam. Vbi duo aduerte. Primum, si vsu tuo, aut dono Dei, orationē habes cum Deo intimam, sine cubiculi, aut ostij necessitate, tunc non est necesse cubiculum adire: Sed cum Dauid in omni loco dominationis Domini, benedicat anima tua Domino. & quia hunc vsum, & facilitatem orandi, in sanctis suis Christus & Apostolus optant: ideo dicunt, Oportet semper orare, & nunquā deficere. Et Paulus: Sine intermissione orate. videlicet notantes, & magnitudinem vtilitatis, & dulcedinis, quæ in cōtinua oratione habetur: aliôqui non diceretur, Semper orate. *Psal. 102* *Luca 18* *1. Thess. 5*

Alterum est: Quid si intrasti cubiculū, & clausisti ostium, necdum tamen oratio tua abscondita est: vanè profectò laborem tuum consumpsisti. Ego quidem ex verbis Domini olfacio, quod si pio animo intras, & claudis cubiculū tuum, curabit Dominus absconsam facere orationem tuam. hæc enim ille media requisiuit à nobis, suum erit, tranquillā & silentem orationē præstare. Quòd si hanc non habemus, culpa nostra fuerit. Quòd si etiam culpa nostra non est, certè si oratione serena priuamur, eius merito non priuabimur.

Sextò nota, quàm in promptu, & velut ad manū orationem nostrā Deus voluerit esse, cum ad eam exercendā, cubicula nostra designauerit: pigritamur adire templū, si remotius est: pudet Ecclesiam ingredi, si vestē habemus abiectam: Vt igitur omnis nō orandi occasio cesset, propè est verbum in ore tuo, & in domo tua, intra in cubiculum tuum. *Roma. 11*

Vbi grauissimam orādi necessitatem indicauit Dominus. Si enim necessaria non esset, aut si multum differri posset, non nisi in templo fieri permisisset. Vbi etiam nota: quàm abstulerit Dominus Christianis (maximè fœminis, in quibus orationis deuotio crebrius solet inueniri) vagandi, &

exeundi de domo, causas & occasiones: siquidem ad orandũ domum & cubiculum mandauit.

Demum nota: Non dixit Dominus, Intra cubiculũ, claude ostium, flecte genua, aut in faciem tuam procide: sciebat equidem Dominus, quod moles corporis nostri nimis diu super genua cõsistere nequit. Dictum enim est, corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantẽ. At ipse volebat nimis diu conuersari nobiscũ, ideo non exegit, vt flecteremus genua. Igitur cũ dicit, Claude ostiũ, idem est ac si dixisset. In oratione diu consiste, aliòqui quorsum clauderes ostiũ? Cùm verò dicit, Ora Patrẽ, perinde est ac si diceret: Eo positu corpus tuũ compone, quò ad diuturniorẽ orationem aptius videris esse.

Matth. 6.

Sapien. 6

Graue tamen dubiũ nos vndique circunstat: Num Dominus absterruit nos ab oratione in ecclesia? An non efficacior, & impetrantior est oratio in Ecclesia? An non Ecclesia vocatur domus orationis? An nõ Ecclesiam ita Deus disposuit, vt orantes in ea, minus dæmonum pateant incursibus? Cur igitur orationi, non Ecclesiam sed propriũ cuiusque cubiculum designauit? Primũ huic dubio dici poterat: Christũ non curasse, orationi templum dedicare, id enim erat euidens; ad orandum enim templum est institutum. Illud verò voluit docere, quòd in dubium vocari poterat, scilicet an in domibus nostris esset Deus orandus.

Isai. 56

Secundò dici potest, quòd licet multùm cõmodi orationi ex templo accedat: at tantopere odit Deus humanæ laudis amorem, vt potius velit orationem in cubiculo minus efficacem, quàm in templo ambitionis labe fœdatam.

Tertiò: Fateor prolixam orationem à templo multũ accessionis habere, sed diffiteri nequeo eandem (in oratoribus imperfectis) multũ habere periculi. Si enim pij orãtem vident, laudant: En periculum superbiæ. Si impij vident, mordent: En periculum acediæ à quibus tuta in cubiculo, vt in turre murata, oratio est.

Quartò Dominus instituebat populum, qui frequentissimè oraret, qui frequentissimè Deum alloqueretur: ideo fuit necesse templa priuata cuiuis concedere, siquidẽ id in Ecclesia fieri nequit, quomodò enim subinde domũ tuam exeas, quomodò noctu templũ Dei frequentare possis? Illas igitur orationes, quas Ecclesia in Ecclesia fieri instituit, certũ est in Ecclesia fieri debere. At alias à nobis orationes feruentiores, frequentio

frequentiores, & prolixiores Dominus requirit: quas commodè in tuo cubiculo fundas.

Quintò: Si credentium nunc, sicut olim: cor esset vnum, & anima vna optimũ esset orantes in Ecclesia perseuerare. *Actor.4*
At vel ex tunc indicauit Dominus futurum, vt non omnes haberent cor & animam vnam: sed quòd futura esset multis aliorum oratio molesta: adeò vt multos cogerent ab oratione cessare. Verùm Dominus nostras vehementissimè orationes diligit: ideo ne cessent, dicit: Si periculũ orationi est ex publico, securitatem ei præstemus ex occulto, nihil non faciamus, ne oratio cesset. Pretiosum oratio margaritũ est: *Matt. 13*
ne nobis pereat, in tuto reponamus loco. Suauissimus est *Apo. 5. 8*
orationis odor ex incenso, & adipe cordiũ eleuatus: abscondamus eum, vbi à vento non dissipetur. Scala oratio est, quâ anima ascendit in cœlum, caueamus ne à viatoribus impellatur, & cadat. *Gen. 28.*

Orantes autem nolite multum loqui. Nõ minus dubiũ hîc nos premit, quã loco superiori. Quid enim? Dãnátne Dominus orationes tam prolixas Ecclesiæ: Damnátne orationes priuatas quæ plus nimio durãt? Damnátne orationes & preces quasdã satis multiloquas, quæ in libellis precatoriis circunferũtur? Ad hoc primũ responderi posset, quòd loqui in oratione priuata eò maximè institutũ est, quo mens corporis onere depressa, ad Deũ eleuaretur. Quasi vox esset flabellũ, quo in mẽte, ignis accẽderetur: aut potius fumus per capnonem ascendẽs, quo ignis in fornace lucescit. Si igitur mens adeò deuota est, & inflãmata, vt iis adminiculis non egeat, profectò etiã si vox orantis Annæ nõ audiatur, oratio tamen acceptabitur. Quia verò Christus hos animos accensos in suis fidelibus optat, ideò ne multũ loquãtur præcipit. Quasi diceret: Volo vos adeò esse flãmantes, (vtpote qui baptizati estis spiritu, & igni) vt non sit necessaria oratio multiloqua. *Vide S. Tho. 2. 2. quæst. 38 artic. 12 1. Reg. 1 Matth. 3*

Secundò, & acutiùs responderi potest, quòd cùm oratio multum habet verborũ, paucum verò ardoris & spiritus, illa multiloqua est: at si multum habeat verborum, sed multo plus feruentis charitatis, non multiloqua, sed multispirita (si ita loqui licet) nominari debet. Quæuis enim res ab eo quod in ea dominatur, nomen sibi vendicat. Sicut carnales homines, caro, terra, puluis, nominantur. Imò & diaboli dicuntur: At contra viri pij, spirituales, cœlestes, Angeli & dij *Ioan. 6*
dicuntur. Igitur si in oratione multum loqueris, & multum *Psal. 81*

etiam ardes: oratio tua non est multiloquium. At si multumloquendo, nihil ferues, multiloqua oratio est, hanc fastidit Dominus.

4 Tertiò dicamus, quòd qui multis egent, multa etiam petant, multumque si libet in oratione loquantur. Porrò, qui vno tantùm egent, vnumque anhelant & suspirāt, vnum petant, non multa loquantur. At pij Christiani, non multis
1.Timo. 6 egent, nec multa suspirāt. Habentes enim victum, & quibus tegantur, his contenti sunt. Vnum est duntaxat quod totis
Gen.33 votis desiderant: Id quod olim Iacob ad fratrem Esau dicebat, Hoc vno inquit, tantùm, indigeo, vt inueniam gratiam in oculis tuis. Ita & Christianos, cupit *Christus*, hoc vnum quærere, & ideo non multa efflagitare.

Quartò: Si textum expēdas, non inuenimus dictū, Nolite multum loqui laudantes Deum, aut benedicentes. Id enim nō vetat Dominus. Cuius signū sunt preces horariæ: quibus laudes Dei continuè concinnit ecclesia. Sed inquit, Orantes nolite multū loqui. Quod ad duo referri potest. Videlicet ad petitiones quæ vulgato nomine orationes dicuntur, & iudicio meo iubet Dominus, ne multum verborū expendamus: minutim persequentes etiam minima. quæ nobis optamus. Quasi verò Deus illa ignoret: aut quasi Deo limites figamus, ne aliud faciat, quàm quæ petiuimus. Quid enim opus est si filio petis necessaria, minutim à Deo petere pileum, vestem, pallium, calceos, & reliqua prosequi. Satis est dicere, Domine da filio meo quæ nosti esse necessaria. Secundò referri potest ad eam quæ maximè oratio est, scilicet ad eleuationem mentis in Deum: quam constat non multis verbis egere.

Vide S. Tho. 2. 2. quæst. 83. artic. 12. Demū, sicut nimius affectus, orationis filum rescindit: ita qui orādo, verbis nimis inhæret, affectuū filū aliquādo dissecabit. certè Christus in agonia, multa ardebat, pauca dicebat.

Luce 22 *Scit pater vester*. Iterum se nobis offert dubiū quod alios torsit. Si Pater scit quid opus nobis sit, cur igitur orari vult. Num patres carnis cùm sciunt filios indigere orari se volūt? num & heri qui seruos habent, orari cupiunt, vt necessaria prouideant? Quid igitur cupit orari Deus? Respondeo ex regula, quam puto verā, & multis locis diuinæ Scripturæ conuenientem. Quòd licèt Deus disposuerit homini, in vita spirituali prouidere: ita tamen voluit, hominem se gerere, ac si propriis viribus & industria sua sibi bona debeat cōparare. Ita voluit hominem in suo negocio laborare, ac si Deo nihil

de

de homine esset prædestinatum. *Id voluit dicere Sapiens:* Posuit, inquit, Deus hominem in manu consilij sui, ad quod volet extendet manum suam. Ergo cura tui Deo est, sed ita curabit, si tu pro te oraueris & laboraueris. *Eccl. 15* *Sapien. 12*

Sic ergo vos orabitis, Pater noster, qui es, &c. Dum suspicio huius orationis inæstimabiles diuitias, & ingenij mei tam exiguas vires: silere melius esse videbam, quàm loquendo de re tanta, pauca loqui. Sed age nonnihil est audendum. *Pater*. Non equidem falsò Pater, nec sola legali adoptione: sed voluntaria per gratiam generatione, vt Iacobus dixit: Voluntariè, inquit, genuit nos verbo veritatis: vt simus nos initium aliquod creaturæ eius. Petrus verò, hanc generationem vocauit regenerationem, cùm dicit: Benedictus Deus qui secundum suam magnam misericordiam regenerauit nos, in spem viuam, in hæreditatem incorruptibilem, &c. Porrò Ioannes, natiuitatem ex Deo nominauit, dicens: Dedit eis potestatem filios Dei fieri: qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, aut viri: sed ex Deo nati sunt. Vbi est summa admiratio, quòd summus ille rerum omnium princeps, non modò homines adoptauerit in filios, sed etiam Diuinæ fecerit consortes esse naturæ. Videlicet etiam deitatem quam per naturam Filio Dedit vnigenito, eandem per gratiam pius donauerit vniuersis: vt sicut Filius est Deus per naturam, ita sint homines dij per gratiam: sintque filij excelsi omnes. O rem ipsis Angelis stupendam. O rem ipsomet Deo dignam. Transfundunt suam essentiam parentes in filios, non eandem illam quam ipsi habent, sed similem: nec ita transfundunt, vt filiis liceat cum data essentia æternum durare: At transfundit Deus suam in homines essentiam, non aliam suæ similem, sed suam quam ipse habet: & ita transfundit, vt liceat accipienti, si voluerit, eam æternam possidere. Ad eum, inquit Christus veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Apud eum, inquit, tam gratiose, vt dicat Christus, Oro Pater vt vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint. *Iacobi 1* *1. Petri 1* *Ioan. 1* *2. Petri 1* *Psal. 81* *Ioan. 14* *Ioan. 17*

Hæc rem incredibilis dignationis, nullus poterat mereri nisi Christus: ex quo, & per quem est omnis paternitas, in cœlo & in terra. Siquidem vt Paulus habet, prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum. Cum igitur per Christi merita, nos filij Dei simus, hoc tropheũ, hocque brauiũ primo huius orationis loco Christus collocauit. *Ephes. 3* *Ephes. 1*

Et quidem meritiſſimè. Iudico enim nihil eſſe quod magnificentiam Dei magis illuſtret, quam quòd Pater, ita vocetur. Nulla ſanè laus Deo maior, quàm quòd Pater ſit Verbi æterni. Paterque, ſit Chriſti, qui Verbum æternum eſt. At qui, eo ipſo quo Patrem noſtrum eum nos nominamus, Patrem etiam Chriſti, per quem, & in quo nos filij ſumus, recenſemus Igitur nullam poteramus nos maiorem Deo cantare laudem, quam Patrem noſtrum eum appellantes.

Iam vide quàm ſapienter Chriſtus docuit nos, Deum nominare Patrem, non verò regẽ, principem aut etiam Deũ. Planè vt exiſtimo, nullæ rationes; nulla momenta maiora poterant excogitari ad Dei animum in nos flectendum, quàm Patrem noſtrum eum nominando. Siquidem ipſa natura

Iſaiæ 46 cogit. Patrem filiorum commodis conſulere, Ego inquit feci, & ego feram. At Domine, ſi quia feciſti, feres: nunc non modò feciſti, ſed etiã genuiſti, non modò factor es, ſed Pater: feres igitur, ſanabis & ſeruabis. Tũ & ipſa ratio demoſtrat te: nobis propitium futurũ. Enimuerò, ſi dediſti nobis vt Pater noſter eſſes, dabis & reliqua quæ in hac oratione rogamus.

Roman. 8 Paulus dicit, Si pro nobis tradidit illum, quomodo non cum illo, donabit nobis omnia? Ego audeo dicere: Si nobis te Filiúmque tuum tradidiſti, quomodo non tecum cuncta donabis? Planè ſciebas, qui eſſes, qui eſſemus, & qui futuri ſimus. Et nihilominus te in nos effudiſti, ac ſi nos tanto honore tantiſque opibus eſſemus digni. Imò verò licet indigni ſimus: iam quòd Patrem te noſtrum profeſſus es, tua te benignitate cogente foues nos, amas, & ſanas. Annon te huius rei præclariſſimum tribuiſti exemplum, cum tuæ ſub-

Luc. 15 ſtantiæ prodigum Filium, ita amaſti, accurriſti, in eius amplexus & oſcula ita ruiſti, ac ſi nullum alium filium haberes?

Noſter. Scio ex parentibus multos, qui ſpurios ament filios, ita verò amant vt pudeat publicè, talium ſe filiorum parentes profiteri. At ô rex, non ſolum nos filios genuiſti, viles alioqui, & immerentes ſed & amaſti, & publicè voluiſti, te patrem noſtrum vocitari. Hanc enim orationem publicam eſſe placuit, cùm Patrem te noſtrum dici præcepiſti. Quòd ſi tam effuſæ tu charitatis es vt Patrem te vermium appellari digneris: digniſſimum etiam eſt, vt nos tam profundæ ſimus humilitatis, vt nemo ſuo merito præſumat patrem te ſuum dicere: ſed commune potius meritum audaciam præbeat Patrem noſtrum interpellandi. Sicut qui

ſolus

solus est, gigantem aggredi non audet: at cum multis, aggredi non veretur.

Interim tamen admiror, quam est Deus charitatis amator. Siquidem hanc dictionem, noster, apponi voluit, sine qua patrem se nominari nolebat. Pater, sonat charitatem Dei ad nos, & nostri ad Deum. Sed hæc charitas manca est, nisi *noster* addas, vbi charitas inter nos mutua designatur. Itaq; sicut Sacrificium missæ, Corpus, scilicet Christi, toties signo crucis à sacerdotibus munitur, vt videlicet corpus Christi, crucis memoria commendetur: ita & oratio nostra, vt grata sit, signo chraritatis ad Deum, & ad nos, ipso initio muniri iubetur. Et quidē præparat Dominus orationē fundi secretò, in cubiculo, & ostio cōcluso. Sed nec sibi placet oratio secreta nisi fratrū nostrorum, amore & amoris professione signata.

Qui es in cœlis. O rex summe & inclyte princeps, reuera in cœlis es: in Filio, scilicet tuo, & in Spiritu sancto. Hi tibi in se dignum præbent habitaculum. Hi tibi dignas præbent delicias. Hi multo fœlicius enarrant gloriam tuam, quam cœli isti visibiles. Hæc vera tua laus est, quòd in talibus cœlis sis, maiestatis tuæ, & magnitudinis infinitæ capacibus. Hinc secunda tua laus est, quòd in angelis sis, quódque hi sedes tibi sint: sed longe tua maiestate minores. Hanc laudem tertia laus sequitur. Quòd in cœlis sis sedens tanquam in sede, ex quorum pulchritudine, quā oculis nostris haurimus, animo coniiciamus, quanta sit gloria sedentis in eis. *Ioãnis 14* *Psalm. 18*

Gaudeo quod altissimum sit hoc refugium tuum: tam scilicet excelsum vt nunquam accedat ad te malū, & flagellum non appropinquet tabernaculo tuo. Quid nō gaudeat filius, quòd Pater in tam tuto sit loco, vt nihil illi incommodi contingere possit? Gaudeo rursum, si in cœlis es, quòd ego terra sim. Dant enim terræ suas opes cœli: nec vnquam dando lassantur. Planè cœli circumeunt terrā, sustentant, illustrant, compluunt, omnibúsque rerum thesauris diuitem reddunt. An non gaudebo, quòd Pater meus cœlum impleat, quódque ego terra sim? Iam video cœlum terræ nonnunquam lucem negare suam. At qui bona spes: Non nimis diu negat. Sed vbi negat, solitis solet splēdoribus exhilarare. Ita planè, cum offers faciem tuam, omnia turbantur. Sed vbi emiseris spiritum, renouabitur facies terræ. Quòd si etiam pluuias, frigora, niuiúmque rigores cœli tribuunt terris, id totum in terræ commoda cedit. Videlicet vt post hyemem, *Psalm 90* *Genes. 3* *Psal. 103*

veris succedat pulchritudo, & ęstatis diues copia. Iá si nos tu Pater filios, rigoribus presseris tribulationum, id planè facis, vt ex nobis fructus colligas maiores.

Pater noster qui es in cœlis sicut sol, sicut luna, & sicut stel-
Isaia 58 læ. Si anima nostra in die gratiæ, & iustitiæ fuerit, videbit Deum super se sicut solem splendentem. At si in nocte peccati, & culpę anima somno depressa iacet, videbit quidē Deū, sed qui minore luce fulgere, videatur, videlicet sicut lunam. Fieri etiam potest vt nō luce Lunæ peccatrix anima fruatur, sed minore vt stellarum. Et tanta potest esse vitiorum velut
Exod. 10 nubes, vt omni luce destituta Ægyptiacis tenebris obruatur.

Sanctificetur nomen tuum. Harum trium quæ sequuntur petitionum, hic est breuis sensus & ordo: Filij fideles ante omnia quærant, vt nomen Dei, & gloria per totum mundum diuulgetur. Secundò, vt omnes quibus nomen Dei diuulgatum fuerit, illi pareant, eique, obedientiam, vt regi præstent. Tertio vt in obedientia semel præbita persistentes, non suam, sed Dei in omnibus faciant voluntatem. Horum primum petimus cùm dicimus Sanctificetur, id est, innotescat omnibus nomen tuum. Secundum petimus, cum rogamus, Adueniat regnum tuum, vt omnes tuo imperio pareāt. Siquidem grauissima culpa fuerit, quem semel regem nouerunt, super se nolle regnare. Tertium petimus, cùm oramus,
Lucæ 19 Fiat voluntas tua.

Planè si cùm dico, Pater, amorem meum in Deum profero: cùm verò dico, Noster, amorem in proximos ostendo, æquissimum est, me ea primitus orare, quæ hunc amorem apertius indicent. Indicatur verò si gloriam Patris cupio, & vt eam norint filij desidero. Vtrúmque verò cōplector, cùm nomen Dei sanctificari efflagito.

Et quidem, iudicio meo, ferè idem est, Sanctificetur nomen tuum, &, Mitte operarios in messem tuam. Nam mes-
Lucæ 10 sis quidem multa, sed operarij pauci. Siquidem per operarios, nomen Dei euulgatur. At quia prædicatores mali, aut tepidi (licet Deum esse pronuntient) non ostendunt tamen quàm sanctus sit: ideò Dominus meritò dicit, Sanctificetur.
Lucæ 24 Id est mitte viros potentes opere, & sermone: qui gentibus aperiant, quàm sanctum sit nomen tuum, quam sanctus ipse sis. Pulchrè siquidem Dominus non dixit, Exaltetur nomen tuum, aut benedicatur, aut magnificetur, (quæ vocabula passim inuenias in veteri lege in qua Deus potens videri vo-

lebat

lebat, benedictus, magnus & altus) sed legi nouæ vocabula noua conueniunt: sanctificetur, inquit, nomen tuum: notum, scilicet sit omnibus, quàm sanctus, quamque purus sis. Videlicet postquàm Christus suo sanguine purificauit omnia, postquàm Deus in Christo sanctificauit omnia, quæ sunt in cœlis, & quæ in terris: voluit Christus huius tam præclari facinoris notitiam ad omnes peruenire. Sciant igitur omnes inquit Dominus, quàm Deus sit sanctus, quã que nolit iniquitatem: quia vt peccatum aboleret, vt peccatores mundaret, vt mundum sanctificaret, Christum suo sanguine fœdari permisit.

Colos. 1

Psalm. 5

O Christum verè sui Patris eximium laudatorem. *Sanctificetur*, inquit. Sanctum te omnes videant. Quia gloriosior multò es, quia sanctus, quàm quia potens, aut sapiens. Olim condens mundum sapiens, & potens apparuisti, nunc verò ostende, quàm sanctus sis. Vide obsecro: Genuit potentia Sapientiam. Potentia rursum, & Sapientia produxerunt sanctitatẽ. In sanctitate cessauit omnis productio: quia cùm Deus monstratur potens, sapiens, & sanctus: iam nihil deest: quod cupiat à nobis agnosci.

Isaiæ 63

Quia verò non alia ratione sanctificauit Deus mundum, quam per incarnationem, mortem, & resurrectionem Filij sui, per quas visus est Deus sanctus, & iustificãs nos: ideo (quantum ego arbitror) sensus Christi in hac petitione fuit, Pater, qui homines, in Filio tuo, filios tuos effecisti: declara, & manifesta hominibus opus sanctificationis tuæ vbi videant, quã sanctus es tu, quàm pius & quàm bonus. Nec enim ita hominum animi rapiuntur cùm te audiunt, aut potentem, aut sapientem, aut iustum: quàm cùm audiunt, te sanctum, & sanctificatorem omnium.

Adueniat regnum tuum. Illud est planè, quod Baptista proclamabat, dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit in vos regnum cœlorum. Quæ etiam verba Dominus initio suæ prædicationis vsurpauit. Hoc regnum est, de quo ipse Dominus dicebat: Regnum Dei intra vos est. Olim enim in veteri lege regnabat peccatum in nostro mortali corpore, siquidem ante legem peccatum erat in mundo, licet peccatum esset mortuum, videlicet, quia non adeò agnoscebatur. In lege verò, peccatum (occasione accepta ex legis prohibitione) maiores vires accepit. Peccatum enim per mandatum, operatum est in me omnem concupiscentiam. Igitur

Matth. 3
Mar. 1
Lucæ 17
Roma. 6
Rom. 6
Roma. 7

regnabat peccatum tempore legis. Ideo Apostolus dicit Christianis: Peccatum non dominabitur vobis non enim estis sub lege. Indicans tẽpus legis fuisse tempus quo triumRoman.6 phos egit Peccatum de hominibus.

Porrò quia per Christum vetus hõ noster (peccati, fomes, scilicet) crucifixus est, vt corpus & massa peccati destruatur, Roma.6 (videlicet eius incentiuo extenuato) fit necessariò, vt regnum peccati per Christum cessauerit, & regnum Dei accesserit. Rogamus igitur vt quia accessit, veniat, & habitet in nobis, data, scilicet obedientia Deo negata verò peccatis.

Sed percontaris, si iuxta veritatem Christi, regnum Dei Luce 17 intra nos est: & regnum non solũ appropinquabit, sed etiam iam appropinquauit, cur hîc Dominus iubet orare, vt veniat regnum? Respondeo. Equidem ex meritis Christi, ex Dei voluntate, ex Sacramentorum efficacia, ex prædicatione Euangelij, iam regnum Dei intra nos est. Si verò necdum illud accepimus, nostra id culpa venit. Sicut, contra in lege veteri, ex legis efficacia, & suorum Sacramentorum viribus, omnes erãt in peccato. Siquidem legalia Sacramenta, nec continebant, nec causabant gratiam ex se. At multi ex diuina misericordia erant tunc sine peccato. Cum ergo nunc, cum gratia abundat, multi sint sine gratia: meritò rogamus, vt veniat ad nos regnum Dei.

Secũdò respondeo quod iam supra dixisse me memini: Vult Deus, nostras diuitias (licet iã nobis partę sint per Christũ) nostra industria à nobis parari. Ergo licet regnũ iã accesserit: ita tamẽ vult Deus, vt nos illud petamus, & ad illud nitamur, ac si viribus nostris esset venturũ, & viribus Christi nõ venisset. Cũ tamẽ reuera nõ viribus nostris aduenerit, sed Christi. Treno.5 Rectè ergo dictum est, Conuerte nos Deus, & conuertemur. Rectè etiã dicitur: Cõuertimini ad me, & ego conuertar ad Zacha.1 vos. In primo opes nostras paratas affirmamus, in secundo industria nostra desideratur.

Zach.1.13 Igitur Sacramentis ecclesiæ iã patet fons domus Dauid. Sed rogamus, vt Deus faciat nos ex eo potare. In medio ecGene.2 clesiæ est arbor vitæ, fructibus cælestibus onerata: petimus tamẽ, vt his fructibus fruamur, Brachiũ Dñi, eiúsque dextera iã Psal. 117 fecit virtutem: oramus tamen vt brachiũ hoc nobis reueleIsaia 53 tur. Demũ iã Euangeliũ prędicatũ est: Sed quia pauci credũt auditui nostro, ideo rogamus vt simus nos ex illis qui credũt. Vides quã consequatur hæc secũda petitio priorẽ? Rogat prima

ma vt prædicetur regnũ rogat secũda vt à nobis suscipiatur.

Non libet silere, quod hic mihi succurrit, videlicet; quòd cũ anima legibus Dei obedit, regnum Dei est. Quæuis anima cùm Deũ habet sibi fauentẽ, regnũ intra se habet. O verè rẽ admirabilẽ? Totus sanè mũdus regnũ Dei est. At verò ita cupit Deus imperiũ animæ: vt vni animæ imperare, regnũ sibi esse putet. Equidẽ multo pulchrius regnũ Deo est vnica anima, quã totus hic visibilis orbis. Siquidẽ corporeus mundus subiectus est animæ: & propter animam hic mundus factus est totus. Quis igitur non stupeat animæ capacitatem, intra quam regnũ Dei est, ex Christi, regis huius regni, præscripto? Imò quis non stupeat quod ipsius etiã Dei, anima nostra sit suo modo capax? Vehemẽtius stupeo, quod Deus ad animam veniat & in ea mansionẽ faciat, quam quòd regnũ Dei intra nos sit. *Psalm. 8* *Ioan. 14*

Demum aduerte, quod per fidem solam, licet in peccato simus iam dicitur Deus, licet non plenè, in nobis regnare. Regnum siquidem non solum ex bonis constat, sed etiam ex malis. Igitur per fidem, subiecimus collum Deo, voluimúsque, Deum regnare super nos, & ita ad regnum Dei & Christi spectamus. Vide igitur pulchrum ordinem. Prima petitio petit prædicationem. Secunda fidem. Tertia charitatem.

Fiat voluntas tua. Precamur, fiat voluntas tua non à te, scimus enim quòd voluntas tua à te semper fit: sed à nobis. Est igitur sensus: Faciamus nos Domine tuam voluntatem, dum sumus in terra sicut faciunt ij qui habitant in cœlo. Prudentissima profectò petitio. A nullo enim nobis periculũ est, nisi à nostra voluntate. Rogamus igitur, vt tantũ periculũ à nobis Dominus auertat. A nullo nobis fœlicitas maior est, quàm à diuinæ voluntatis amore: merito petimus, vt eius faciamus volũtatẽ. Impij dicũt, Magister, volumus. Et rursum, *Matt. 12* Impij legationem mittunt post Christũ, Nolumus hunc. Est *Luca 19* ergo impiorum vox, Volumus, Nolumus. Piorũ verò vox est: Non mea voluntas fiat, sed tua. Videlicet, quia per nostrã voluntatem, vt per præcipitium, descendimus in infernum: *Luca 22* per diuinam verò, vt per gradus ascendimus in cœlum. Imò verò dum viuimus in hoc seculo, nostra voluntas, pijs etiam, infernus est. Sicut eam mortificasse, & eius loco Diuinam collocasse, verè paradisus est. Vis quiescere, te ipsum nega. Hæc est regula Christianæ perfectionis, abnega te *Luce 9* propter Deum. Non me latet, quod ad regnum Dei assequendum, sat sit, fecisse Dei voluntatem in grauioribus rebus

bus,in his videlicet,in quibus non fecisse,mortale crimẽ est: sed non te lateat, ad pacem,& quietem assequendam, id est ad perfectionem comparandam,illud esse compendium,negasse te in omnibus.

Hîc diligentissimè Christiane Lector aduerte, quòd hæc oratio iubetur ab omnibus Christianis dici. & iubetur dici non falsò aut fictè, sed verè & ex animo. Ergo ex animo quiuis Christianus debet desiderium habere faciendi in omnibus voluntatem Dei. Alioqui si voluntatẽ non habet faciendi in omnibus voluntatem Dei,falsò precatur:Fiat voluntas tua sicut in cœlo. Ergo,vt me explicẽ, dicere volo, quòd non est graue periculum,si non facias voluntatem Dei,sicut fit in cœlo:sed periculum est,si eam facere non optes sicut in cœlo fit. Non est piaculum,si alicubi pecces:sed piaculum ferè est, nisi cupias non peccare. Non est crimen non proficere: sed malum est non habere appetitum proficiendi. Vide si mihi diffidis D.Thomam,3.Par.q.87.ar.1.ad.1. Et quidem cauendum nobis esset, vel in exiguis Diuinæ voluntati resistere,

Eccl.7 tum quia qui timet Deum nihil negligit, tum quia qui ad-
Luce 16 uersus Deum in minimis incipit infidelis esse, erit etiam & in magnis.

Iam verò attende quam sit nephas Deum offendere: & intelliges,quam fuit necesse rogare, ne eius voluntatem offen-
Ierem.2 deremus. Horret & deficit animus, vbi considerat, quã malum & amarum valde sit, relinquere Deum creatorem nostrum. Certè adeò amarũ & malum est,vt nulla pœna tantæ culpæ digna sit,nisi inferni. Si igitur non facere voluntatem Dei,tam est Deo dedecus,tamq; nobis noxiũ,an non videbitur nimis necessarium,petere vt faciamus Dei voluntatem?

Porrò licet sint nõnulli, qui student Dei facere voluntatẽ, faciũt tamen adeo grauatè,illibẽter,& amarè, vt ferè optasses nõ fecisse: Ideo Dominus dicit:Fiat voluntas sicut in cœlo,id est,libenter,sine scrupulis,sine anxietate:Hilariter,ma-
2.Cor.9 gno & dulci animo. Hilarem enim datorem diligit Deus.

Panem nostrum quotidianum. Tribus rationibus adducor, ad credendum non esse hoc loco de pane corporali sermonẽ. Prior est, quia panis hic corporalis non est panis noster: sed iumenti,id est corporis nostri. Homo enim non ex corpore est præcipuè: sed ex animo. Cur ergo mentionem faceret de cibo corporis,animæ cibo relicto? Altera est, quia panis hic corporalis,non est supersubstantialis. At in oratione hac pa-

nem

nem ſuperſubſtantialem petimus. Dices, Nos non oramus ſuperſubſtantialem, ſed quotidianũ. Fateor, ſed eo ſenſu accipi debet quotidianus, vt ſuperſubſtantialis ſit. Tertia eſt, quia ſi de cibo corporali mentio eſſet, fruſtrà eum peteret iam cœnatus. Et fruſtra peteret, cui eius cibi eſt copia domi. Imò & ille qui facilè eum parare poteſt. Ea enim à Deo petenda ſunt, quæ à nobis aut minimè, aut difficilè parari poſſunt. Et profectò cum tota oratio de rebus ſit ſpiritualibus, hanc partẽ ſolam de corporali pane intelligere: eſt aſſumentum vetus, in pannum nouum aſſuere. Reliquum ergo eſt, de pane ſpirituali intelligere. Et tunc ſuauiter oratio fluit, Panem noſtrum ſpiritualem. tu qui ſpiritualis es, da nobis, qui deſiimus eſſe terreni, & ſpirituales cœpimus eſſe. *Matt.6* *1.Cor.15*

Quæres quiſnam hic panis ſpiritualis ſit? Ego contra quæram à te, quis ſit ille cibus inuiſibilis, quo apud Tobiam, Raphaël angelus ſe vti profitetur? Reſpondebit Theologus: Cibus eſt videre: & amare Deum. Et ego ſimiliter reſpondeo, quòd ſicut beatis cibus eſt, Deum per lumen gloriæ videre, eo frui, ac delectari: ita piis qui in terra ſunt, cibus eſt, vt cognoſcant te, & quem miſiſti Ieſum. Cognoſcant, ſed, non illa obſcura cognitione, quâ etiam impij Deum cognoſcunt, ſed illa dulci & ſuaui, de qua dicitur, Cibauit illum pane vitæ, & intellectus. quam ſancti Sapientiam, id eſt, ſapidam ſcientiã appellant. Quamq; Apoſtolus ſentit cùm dicit, Si tamen guſtatis quàm ſuauis eſt Dominus. *Tobiæ 12* *Ioan.17* *Eccle.15*

Ceſſat nunc ſolennis illa dubitatio, cur Dominus ſolum panem, nihil verò aliud petere docuit? Cui facilis reſponſio eſt, quòd panis hic ſpiritualis manna abſconditum eſt, omnem habens dulcedinem, & omnis ſaporis ſuauitatem. Subſtantia enim (inquit) tua dulcedinem tuam, quam in filios habes oſtendebat: & deſeruiens vniuſcuiuſque voluntati, ad quod quiſque volebat conuertebatur. Si ergo panis ille antiquus deſeruiebat cuiuſque voluntati: & conuertebatur in id quod quiſque volebat: quantò verius hic panis animæ, cuius erat ille figura? Igitur hic pãnis cœleſtis, pro cibo potu eſt, & indumento. Profectò qui hoc pane ſatiatur, ipſam famem habet pro cibo, nuditatem pro veſte, tormentum pro requie, vt veriſſimùm ſit quod Sapientia dicit: Omnia transfigurata, omnium nutrici gratiæ tuæ deſeruiebant, ad voluntatem eorum qui à te deſiderati ſunt, vt ſcirent filij tui quos dilexiſti: quòd fructus non paſcunt homines, ſed ſermo tuus creden *1.Petr.2* *Sapiẽ.16* *Sapiẽ.16*

dentes in te conseruat. Pulchra profectò transfiguratio est, hominì pane cœlesti satiato: quòd ipsa fames trāsformetur
Gal.6 in cibum. Infamia in bonam famam, & crux in gloriam.

Aduerte tamen non peti saporem, & dulcedinem in pane, sed panem. Vt viri contēplationi dediti, non despondeāt animum, si gustum in cibo non sentiant. Si animus in Deo tibi robustus est, cibū sumpsisti: etiam si saporē non sensisti.

Dimitte nobis. O rem verè stupendam! etiam illi qui panē cœli manducauerunt, habent culpas, quas condonari sibi
Hebr.6 precantur. Etiam illi qui semel sunt illuminati, qui gustauerunt donū, id est, panem cœlestem, qui participes facti sunt Spiritus sancti, qui gustauerunt bonum Dei Verbum, & virtutes seculi venturi: etiam hos, contingit labi. Dauid dicit:
Psal.50 Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi: & tamē hic qui à secretis Dei erat, fœdè lapsus est. Quid ergo fiduciȩ habebit vir alioqui spiritualis? Neque verò semel aut bis labi contingit, sed etiam sæpius. Si enim rarenter labuntur viri pij adeò vt in vita iterū, aut tertio labātur non insib tueretur quotidiana oratio, in qua peccata dimitti peteremus.

Dices, Non est sermo de sceleribus, & grauibus criminibus, sed de leuioribus peccatis, in quæ septies iustus cadit in
Prouer.24 die. Atqui liceat paulò diuersē sentire. Primum, non tanti sunt leuicula peccata: vt pro eis sit tam ardenter rogandum. Siquidem aquæ benedictæ iniectu mundantur. Secundò. Rogamus ita nobis nostra dimitti, vt nos dimittimus proximis sua. At quid erat necesse id rogare? Cum nemo sit qui proximorum erratula non condonet? quare & certum erat Deum amicum ad nostra leuicula conniuere. Neque enim morosum aut præfractum Deum habemus, vt ad minima quæque
Psal.102 contra nos excandescat. Nouit siquidem figmentum nostrū, & recordatur, quia non Angeli, sed puluis sumus. Esletq; exactissimi rigoris, tantum vrbanitatis, politiæ & munditiei à rusticanis hominibus exigere: quantum Angeli præstant in cœlis. Igitur habemus peccata aliena, de quibus reddenda
Psal.18 nobis ratio est. Habemus etiam delicta occulta. A quibus
Ibidem. orabat Dauid, vt mundaretur. Habemus denique ingenium, quisque suum, quo hic ad libidinem propensus est: ille ad superbiā, ad iram alius: in quæ, quia facilis est lapsus: rogamus vt nobis remittantur, sicubi labi infœliciter contigerit.

Non ergo est quòd illico animum despondeas, si cecidisti. Id magis annitere, vt resurgas. Ne durare in peccato pergas:

 homin

hominis enim est cecidisse, dæmonis verò non pœnituisse.

Res verò prædicanda nobis occurrit. Oramus ita: Dimitte, sicut & nos dimittimus. Quatuor ergo modis nos contingit proximorũ offensas dimittere. Primò cùm odium eius, qui nos offendit, ex animo nostro reiicimus, sed iniuriæ pœnam requirimus. Id verò est culpam, non pœnam culpæ condonasse. Secundò, cùm non culpam modò, sed etiam pœnam facilè remittimus. Nihilq; pro iniuria satisfieri poscimus. At offensorem illum, vt qui stomachum nobis moueat, refugimus: eum ad nostram consuetudinem, non admittentes: quatenus scilicet, sine scãdalo fieri potest. Tertiò, cum etiam ad pristinam familiaritatem, hominẽ reuocamus: sed velut donis & beneficiis nostris indignum, illi benefacere non curamus. Quartò, cũ obliti nostræ iniuriæ offensorẽ nostrũ beneficiis onerare contẽdimus. Habes quatuor remissionis gradus. Nũc expẽde an ita tibi remittat Deus: sicut & tu remiseris? dicit. n. oratio Dñica, Dimitte, sicut & nos dimittimus.

Et ne nos: Quantum iudico differunt hæc: Tentare, permittere vt tentemur, & inducere in tentationem. Deũ enim tentare, fructuosum, permittere vt tentemur, periculosum: sed inducere in tentationem, funestum est. Tentauit Deus Abrahamũ: cui in gloriam, & iustitiam tentatio cessit. Permisit tentari Iob, & Petrum. Quorum alteri tentatio ad coronam fuit, alteri ad lapsum. Induxit verò in tentationem Iudam: cui tentatio ad mortem successit. Vt ergo me explicẽ: tentat Deus, & permittit tentare hominem, qui adhuc vires habet: & robur quo facilè tẽtatori resistat. Imò verò dat ipse vires, & auxilia grandia quibus tẽtationem repellat. At cùm auxilia illa maiora non dat, tunc inducit in tentationẽ. Hoc verò est quod pij tantopere timent. Dimisi, inquit, eos secundum desideria cordis eorum. Et alibi, Curauimus Babylonẽ, & non est sanata: venite relinquamus eam. Igitur cùm tentatur pius, contra tentationem, fortiore Marte luctatur: sed qui in tentationem inducitur, perinde est, ac si in obscurum carcerem coniiciatur, vbi vix locum ad fugam inueniat; perindéque est ac si in tentationem velut in mare mergatur, vbi sit difficilis enatandi locus.

Gen. 22
Iob 1
Mat. 26
Psal. 80
Ierem. 51.

Attende ergo rerum ordinem. Primitùs homo pius robur habet, & arma: quibus munitus nihil tentationem timeat. Si verò tam potens, manus victas vicio dederit: tunc si iterum tentetur, robur non inuenit, quo adeò facilè vincat. Quòd si

tent

tētetur, cùm iam ægrè resistere potest, tunc inducitur in ten
Psal.80 tationem, lapsusq́;, dimittitur secundum desideria cordis
Rom.1 sui, inde traditur in reprobum sensum. Tandem accipit ope rationem erroris, quo sic agatur ad mala: vt pij Spiritu sancto vrgente solent agi ad bona. Itaque qui à Deo tentatur,
Rom.8 vel à Deo tentari permittitur, Dei adhuc amicus est: at qui
2.Thes.2 inducitur in tentationem, is propter præcedentem offensam, Dei est inimicus effectus.

Neque tamen credas, eum qui in tentationem inducitur, tentationi resistere non posse. Imò verò potest, alioqui si non potest, in eam cadendo, culpa careret, inculpatus enim est, qui succumbit ei, cui non potest obsistere. At ex eo dicitur induci, quia tentatio grauis est, vires verò exiguæ. Vnde resistere vix potest, potest tamen: mansit enim potentia, non ad coronam victoris, sed ad culpam vincendi. Si enim Petrus tam fortis, tentatione subigitur: si Dauid, si Adam, quid iudicas facturum eum, quem peccati durum premit iugum?
Psal.25 Igitur tenta me Domine, cùm victor euadam: ne inducas me in tentationem, quæ me deuoratura sit.

Sed libera nos à malo. Hîc, Malo, est masculini generis: & articulum habet emphaticum, videlicet, Libera nos ab illo iniquo, & scelesto, vt locus planè conuincat, de dæmone esse mentionem. Quod euidens est scientibus Græcè. Iam huius petitionis sensus apertior erit, recolentibus antiquum fuisse Ecclesiæ morem criminosos tradere Satanæ, vt tradidit Pau
1.Cor.5 lus Corinthium illum, in interitum carnis. Tradidit etiam
1.Tim.1 Himenæum & Alexandrum, vt discerent non blaphemare. Rogant ergo Christiani, ne contingat ita labi, vt tradantur Satanæ. Quòd si etiam labantur, & tradantur: ab eius potestate liberentur.

Et vide harum quatuor petitionum, pulchram consequentiam. Da panem, quo roborati peccata vitemus. Quòd si non vitauerimus, dimitte: ne iratus inducas nos in tentationem peiorem. Quòd si iam induxisti, ne tradas nos in ius diaboli. Quòd si etiam tradidisti, libera nos ab eius virga & imperio. Qui sensus si tibi placuerit, miraberis hominis etiam pij, ficulneam fortitudinem. Qui pane cœlesti roboratus cadere potest, & à Deo irato induci in tentationem, & quod horrentius est, tradi in potestatem Satanæ. Ego quidem arbitror Iu
Matt.25 dam in hoc malorum venisse profundum. Credo enim primum virum fuisse pium: & ideo in apostolicum numerum coop

cooptatum. At is ita se præcipitauit, vt traditus Satanæ, diabolus illi misisset in cor facinus infandum. *Ioan. 13*

Si ergo miraris hominis miseriam, mirare nunc Dei nostri misericordiam. Qui etiam traditum Satanæ, à Satana liberet, sibique iterum reconciliet. Id quod Paulus in suo Corinthio efficere contendebat. *2. Cor. 2*

Potest & generaliter clausula hæc intelligi, vt generaliter petamus à dæmone liberari. Naturalis est ouis ad lupum inimicitia: ita & ouium Christi ad dæmonem, qui non modo lupus, sed leo est ferocissimus. Rectè igitur petit Christianus liberari à dæmone, qui legiones habet ministrorum. Qui mille habet nocendi artes, qui adeò est potens, vt non sit potestas quæ comparetur ei super terram. Qui tertiam stellarum partem traxit post se Qui est Leuiathem è naribus flammas euomens Cuius halitus prunas ardere facit. Qui si permittitur, errorem seminare potest in intellectu, flammas in appetitu, turbationem in voluntate. Qui habet mortis imperium: cui datum est nocere terræ, & quid tandem non potest si permittatur? Vide igitur quam recta ratione petimus ab eo liberari. Quòd si minorem credis eius potentiam, lege historiam Iob, & videbis quantum possit. *1. Petr. 5* *Luca 8* *Iob 41* *Apoc. 12* *Iob 41* *2. Thess. 2* *Hebre. 2* *Apoc. 12* *Iob 1*

Attende tamen: Diabolus est princeps mundi, & rector harum tenebrarum & rex super omnes filios superbiæ. Eius factionem ingreditur mors: ideo enim dicitur habere mortis imperium. Cum morte verò peccatum habet fœdus. Siquidem per peccatum mors. Cum morte verò & peccato, reliqua pœnarum genera coniuncta sunt. Iuxta illud: & amica mortis sæua pœnarum genera Habet igitur diabolus suum imperium in peccato, morte & reliquis pœnis. Hæc enim omnia mala sunt per peccatum in orbem ingressa. Cum ergo petimus liberari à malo: petimus liberari, ab omni malo culpæ & pœnæ. Vt à regno diaboli eruti: in regnum Christi, (quod est iustitia, pax, & gaudium in Spiritu sancto) ingrediamur, vbi nihil est mali, sed omnia plenissima bona. *Ioan. 12* *Iob 4* *Roma. 5* *Roma. 14*

Amen, id est efficiatur hoc, verum fiat, firmum efficiatur. Videlicet quia multos pauit Dominus pane cœlesti, multos eduxit à tentatione, & liberauit à serpentium ictu: at illi posteà iacuerunt in deserto defuncti, nec terram promissionis videre aut intrare meruerunt. Quid profuit Iudæ, quid Salomoni bonorum largissima copia, quam à Deo assequuti *1. Cor. 10*

ſunt? profectò ad maioris pœnæ cumulũ bonorum illa liberalitas profecit. Petimus igitur cũ dicimus Amẽ, vt certa fiat
2. Petri 1 vocatio noſtra. Vt qui cœpit in nobis, ipſe perficiat. Vt non
2. Cor. 1 ſit in nobis eſt, & non, ſed per Chriſtum ſit Amen Deo ad gloriam noſtram.

Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum. Ex hoc loco facilè colligitur in oratione Dominica, cum petebamus: Dimitte nobis debita, ſicut & nos dimit. &c. non fuiſſe mẽtionem de debitis aliis, quam de peccatis & culpis. Ideo enim Dominus explicatè dixit, Si dimiſeritis hominibus peccata eorum. Nec dixit, Si dimiſeritis debita. Vt ſemper intelligeremus de offenſionibus. Siquidem debita pecuniaria, quæ mihi debes poſſum tibi non remittere. Sicut nec Deus remittit tibi amorem, cultum, & vota quæ illi debes. Remittit amanter offenſas, quibus eum offendiſti: non remittit fidem, ſpem, & honorem quæ illi ſunt debita. Illi ſit gloria, regnum & imperium, per ſecula cuncta.

Cùm autem ieiunatis. Proprius hypocritarum, imò & omniũ ſuperborum, (quales ſunt omnes peccatores) mos eſt, exterminare facies ſuas, vt alij appareant quàm ſint. Reuera peccatoris facies terra eſt, & tantopere fœda, quanto piorum facies eſt pulchra. Reuera impij facies, facies eſt dæmonis, ſi-
Actor. 7 cut pij facies facies eſt Angeli, imò & Dei. Viderunt Phariſæi faciem Stephani ſicut faciem Angeli. Quid mirum ſi faciem Angeli viderunt, in eo qui faciem habebat Diuinam?
2. Cor. 3 Inquit Paulus, Nos reuelata facie, gloriam Domini ſpeculãtes, in eandem imaginẽ trãsformamur. Id eſt, nos autẽ gloriã Domini, in facie noſtra (velut in ſpeculo) ſuſcipimus: ac ideo imaginem Dei referimus. Pari ergo ratione peccatores faciem habent diaboli. Apertum eſt quod Dominus dixit:
Ioan. 6 Vnus ex vobis diabolus eſt. Quid ergo mirum, ſi qui diabolus eſt, diaboli faciem habeat? Cum ergo impij faciem habeant tam fœdam, hanc exterminant, aliamque faciem ſupponunt. Quid miraris, ſi cornix plumis alienis cupiat veſtiri? Ego ita planè ſentio: diuites, principes, & quoſdam Epiſcopos noſtros, hac ratione ſe auro, & argento, tam exactè veſtire: vt faciem vilem quam ex meritis ſuis habent, fucis illis mentiantur, & intuentium oculos fallant. Qui enim faciem habent ſanctitate, & vitæ luce fulgentem, faciem alienam fugiunt: vt pulchra matrona fucos exhorret, vt quę genuinum, non mendicatũ habeat decorem? An non idem

faciunt,

faciunt qui nihil nisi genus suum iactant? Certè extermi-nant facies fœdas quas habent, (ex propria desidia) fuligine & situ marcentes, faciemque pulchram maiorũ suorum ostentantes. At Dominus inquit. Cum ieiunatis: vt qui propriam habetis lucem, eius sanctitatis quæ in animo fulget, & in vultu emicat: non est quod alium vultum quæratis.

Nota verbum Cum ieiunatis: Vbi non præcepit ieiunare, sed modum ieiunantibus præscripsit. O quam verum est, quòd Euangelium, & lex gratiç, est lex scripta in tabulis cordis: & est spiritus vitæ, instigans corda nostra ad opera spiritui, & gratiæ, & Christo, consentanea! Itaque hic spiritus propensam facit voluntatem ad ieiunium, ad orationem, ad ad eleemosynam, etiam si nullus id nobis præcipiat. Cum ergo sciret Christus, suos spiritu accepto, ieiunaturos: non curat præcipere vt ieiunent: sed quomodò ieiunent, docet. Qui igitur non ieiunare Christianos instituunt, spiritui se sciant aduersos. 2. Cor. 3 Roma. 8

Nota secũdo verbum, Cùm ieiunatis: ita dixit suprà, cùm oratis: at non dixit cùm facitis eleemosynam. Indicans, ieiunia, & orationes communes futuras in ecclesia. ex præcepto siquidem Ecclesiæ ieiunamus quadragesimam: & oramus cum ad missarum solemnia conuenimus. Matth. 6

Nota tertiò Cùm ieiunatis: & cũ oratis. Non igitur semper aut ieiunandum corpore, aut orandum. Sunt tempora certa quæ orationi, & ieiunio dicata sunt. Nec enim spiritus humanus orare semper: nec corpus semper ieiunare potest. Indulgendum nonnihil genio, vt animus posteà, & corpus efficacius operi suo incumbere possint.

Tu autem cùm ieiunas, vnge caput tuum. Crederem ego, non leuibus adductus argumentis, morem quotidianũ antiquis fuisse vngere caput sicut & apud nos quotidianus est, faciem lauare. Vt enim nostri, qui paulò sunt corporis sui amatores, vnguenta odorata chirotecis admouent, vt suauiter oleant: ita & antiqui vnguentum suaue olens capiti, cum pexebant, admouebant. Quod vel ex textu ipso dilucère potest. Dicit enim: Vnge caput, faciem laua. Ac si diceret, Sicut quotidie facis, ita fac cùm ieiunas. Vt faciem lauas, vtque pectine, vnguento perunctο, caput quotidie pectis: ita facito ieiunans. Et hunc arbitror esse natiuum sensum huius loci, vt nihil aliud Dominus prętendat: quàm dicere cũ ieiunas nihil insolitũ facias: sed ea duntaxat, quæ facere solebas.

Sed quia potius fido maiorum meorum, quam meæ sententiæ: ideo eorum vestigiis hærens, annotatione dignum censeo, apud Antiquos vngendi caput morem fuisse, in diebus festis, in regum, prophetarum, & pontificum inauguratione, in conuiuiis, & in cultu corporis delicatiore. Hæc ita esse facilè cõprobare possum. Sap. 2. dicitur, Vino pretioso, & vnguentis nos impleamus: & non prætereat nos flos temporis. Et Isa. 2. dicitur: Et erit pro suaui odore fœtor, &c. Vterque locus arguit, fœminas, & viros vnguẽtis se deiinisse, in corporum delicias. Iam quòd Magdalena fracto alabastro vnxerit caput Domini, arguit, vnguenta cõuiuiis adhibita. Quòd verò Elias vngit Iehu in regem super Israël, & Elisæum in prophetam: probat, prophetas & reges inauguratos, vnguenti super caput effusione. Demum quòd diebus festis Palæstini se inungerent, satis probat D. Hieronymi autoritas. Et probari potest ex historia Dauidis: qui pro infante ieiunauit: vt sanaretur. Sed cùm mortuũ esse cognouisset, quasi diem festum agens, lauit faciem, & vnxit se, & mutauit vestes, &c.

Luca 7

3. Reg. 19

2. Reg. 12

Sensus ergo Christi Domini hic est, Christiane cum ieiunas vnge caput: Diem festum te agere existima. Festus sanè: cum spiritus carnem suam vincit, refertque de suo hoste triumphum. Festus, est cùm arma dæmonis, ieiunio extenuat, & hebetat, spemque ei aufert de habenda victoria. Festus est: cùm terrenus homo desinit esse, & incipit esse cœlestis. Festus est: cum capacior fit homo, cælestiũ opum, & deliciarum æternarum.

Secundò cum ieiunas vnge caput: quia efficeris vt sacerdos, vt rex, & vt propheta. Enimuerò si ieiunas, offers Deo de tuo corpore sacrificium. Non iam brutum, & irrationale, vt lex vetus offerebat: sed sacrificiũ & hostiam humanã, rationalem, imò angelicã, imò Diuinã. Siquidem Christum portamus in corpore nostro, glorificate, inquit, & portate Deũ in corpore vestro. sacerdos ergo fit, qui ieiunat: Idem est rex, si verè ieiunat. Habet enim imperiũ non solum super humerum suum, sed super corpus totũ suum: Regitque se in virga ferrea, & tanquã vas figuli conterit figlinã molem corporis sui. Est item propheta, qui nõ verbis non digito: sed toto corpore prænunciat vitam esse futuram, pro qua vitæ præsentis bona contemnit.

Ad Roman. 12

1. Cor. 6

Isaie 9

Psal. 2

Tertiò cùm ieiunas vnge caput, quia tibi Christum adhibuisti

buisti eo die conuiuã. Si enim quod reliquũ è ieiunio fuit, pauperi dedisti, Christum pauisti. Eumque exhilarasti multo iucundius: quàm si nardo pistico eius caput perunxisses. *Matt.26*

Imò etiamsi pauperẽ non reficias, si rectè ieiunas, Christũ habes conuiuam in ieiunio tuo. Etenim si Petrus quos occidit manducat: multò magis Christus manducat occisos. At per ieiunium quiuis sese iugulat, & occidit. *Act. 10*

Quartò cum ieiunas vnge caput tuũ. Delicati homines, quò se delicatiores reddant, vnguentis se optimis vngũt. Tu cum ieiunas, existima, ieiuniũ vnguentum esse quo duritiẽ, proteruiam, & ferociã corporis tui molliorẽ reddas, alioqui regere nõ poteris ferreũ corpus, nisi oleo ieiunij emollieris. Iam quæ nõ tormenta in corpore suo fœminæ sustinent, vt capillos inaurent, vt faciẽ illustrent, vt manus dealbẽt vt corpus stringãt? ita & nos, si sponsari cũ Christo volumus, ieiunemus: hac enim corporis cultura, Christo placere licebit.

Quintò cùm ieiunas vnge caput, id est, lætissimum te exhibe, Quia si tu te Deo, per ieiunium donas: Deus se tibi per gratitudinem redonat. Quæ verò maior causa lętitiæ, quã Deum intrò recipere?

Sextò: Vt nonnihil ex horto morali decerpamus, vitæ Christianæ, caput, radix, & principiũ, fides est. Facies eiusdẽ vitæ, charitas est. Primũ certum nobis fecit Concilium Tridentinum: Secundũ verò D. Augustinus. Vt enim facie cognoscimur: ita charitate suos cognoscit Christus. Igitur cũ ieiunas, fidem vnge, id est fidẽ habe per dilectionẽ operantẽ. Quis enim nesciat oleum lętitiæ esse dilectionẽ? Sed rogo, satisne est ei qui propter peccata quæ fecit, ieiunat: si fidem habeat, & dilectionẽ in Deum? minimè quidem: Sed sicut Magdalena caput vnxit, & faciem suam lachrymis lauit: ita tu qui peccasti, ne crede ad delenda peccata, satis esse fidem cum dilectione: nisi eandẽ dilectionem lachrymis laues, & dolore cordis perfundas. Non enim sola fide, & dilectione sine pœnitentia lapsi peccata curantur. Vnge ergo caput, id est, fidem dilectione Dei: Sed eandem dilectionem, lachrymis doloris elue. *Conciliũ Trident.* *Galat.5* *Luca 7* *Conciliũ Trident.*

Septimò: Cùm Magdalena vnguentum adduxit, caput Christi vnxit. At sicut caput Christi Deus: ita & facies Dei humanitas Christi est: in qua Dei ingenium resplenduit: & per quam nobis Diuinitas innotuit. Iam cum audis, Vnge caput tuum. Sensus est Deum tibi mollem & benignũ per *Ioan.12* *1.Cor.11*

ieiunium redde. Difficilior res eſt explicare quid ſit faciem, id eſt, humanitatē Chriſti lauare. Sed explicatur ex Zacharia: Ieſus inquit ſacerdos magnus, erat indutus veſtibus ſordidis. Quid propheta? num in IESV ſordidum quid eſſe poteſt? Equidem nihil ſordidū eſt in IESV: ſed oculis peccatorum veſtes Chriſti ſordent. Sordent ſcilicet acta & opera Chriſti lippis oculis. Ita & facies Chriſti, eiúſque vita impiis ſordida eſt. At quādo nos eam adoramus & veneramur, velut lauamus à ſordibus. Igitur cum ieiunas ieiun.ū tuum in venerationem & reuerentiam ieiunij Chriſti offer: ſicque & Deum vnxiſti, & faciem Chriſti à ſorde lauaſti.

Zacha.3

Nota verò illud, Ne videaris hominibus. Itaque quantum in tua voluntate eſt, apparere noli: ſed ſi ita vel dignitas tua poſcit, vel exempli dandi cauſa, vel aliud quidpiam: non eſt peccatum ſi te ieiunantem oſtendas.

Nota ſecundò, quantùm periculi ſit, ſi vir Deo dicatus, oculos ab interioribus ad exteriora à Deo in terrā conuertat. Aduerte igitur quantum referat verſari ſemper interius: quantùm referat quòd interior homo ſis, nunquam verò exterior. Ne ieiunes, inquit, vt videaris: quaſi dicat, Nunquam oculos à me diuertas. Vana eſt gratia, & falſa pulchritudo honoris humani: nō hæc aſpicias, ne à fallacia huius bracteatæ dulcedinis decipiaris. Nam ieiunare vt videaris ſuperbiæ eſt. At nihil magis homini nocet quàm ſuperbia, nihilque eſt, quòd magis odiat in homine Deus. Non enim nata eſt homini ſuperbia.

Prouerb. vlti.

Eccl.10

Nota tertiò, ſed vt videaris à Patre tuo. Filialis amoris eſt opera facere, vt videantur à Patre, & vt Patri placeant: nihil eſt magis operæpretium bono filio, quàm vt iucūdum ſit ei eloquium noſtrum. Porrò quia noſter ignis non aſcendit tam purus: quin fumum commiſtum extollat, nec vnquam noſtri pectoris lux tam eſt candida: quin tenebrarum proprij commodi, quicquam admiſceat: ideo inclinat nos Dominus ad interiorem conuerſationem ex duobus, ſcilicet ex amore quem ipſi, vt Patri, debemus: & ex retributione quam ab ipſo vt Patre expectamus. Pater inquit tuus reddet tibi. Si Pater, & diues eſt, hæredem te faciet. Si tuus, id eſt, tui amator, non te exhæredabit dignum eſt vt conuerſeris interius, vt hæreditate paterna dignus efficiaris. Summus ille eſt: ſumma miſericordia fuit, quòd filios nos eſſe ſuos voluerit, ſumma ergo ab illo expecta.

Pſal.72

Roma.5

Nota

Nota quartò: Propria Christianorum opera sunt Eleemosyna, oratio, ieiunium. Eleemosyna qua charitas effunditur proximo. Oratio qua Deo. Ieiuniũ quo corpori noster amor exhibetur. Et licet corpus sit viri Christiani, etiam si castigatione nõ egeat, ieiunet, quia sicut Reges sumus, dando proximis omnibus eleemosynam, (quo ad licet,) & sicut prophetæ sumus Deum per orationem videndo ita sumus sacerdotes Deo corpora nostra in sacrificium offerendo.

Nolite. Licet sancti Autores hanc partem superioribus attexuerint, credo tamen à superiori tractatu esse diuisam: vt quæ rem tractet à dictis longè diuersam: tractat enim de auaritiæ eradicatione. Cùm tamen in superioribus de vanæ gloriæ contemptu loquutus Dominus fuerit. Tres enim *1. Reg. 18*
sunt lanceæ à quibus Absalon confossus interiit, scilicet: su- *1. Ioan. 2*
perbia vitæ, quam inprioribus Dominus prohibuit. Concupiscentia oculorum seu diuitiarum, quam in hoc textu eliminat. His verò duobus eiectis facilius est concupiscentiam carnis auellere. Igitur suauis, & blanda literæ textura, de diuitiis, non congerendis loquitur, & persuasi mihi nullam literæ violentiam, si possem, inferre. Thema igitur est: Nolite thesauros in terra recondere. Id tribus efficacissimis rationibus probat. Prior ex periculo, altera ex corde nostro, ne collocetur in terra, tertia ex damno si collocetur cor & oculos, totum enim fit tenebrosum. Adsit Christus explicationi.

Prior ergo ratio est: Ne recondatis thesauros in terra, vbi periculo obnoxij sunt, eruginis, tineæ, latronum. Vbi plus innuitur quã explicetur. Innuitur enim ne recondatis opes vestras in terra. Aliòqui perpetuò erit vobis timendum, ab erugine, à tinea, à furibus. Vt enim nulla tinea, vt nulli fures opes vestras lædant, non potestis tamen non timere semper ab eis. Porrò hæc cura, hic timor, & pauor torquet cor vehemẽtissimè. Quid igitur miser? Putabas te parare thesaurum, & parasti tormentũ. Putasti te tibi parasse gaudium, & parasti tortorem, carnificem, lanionem.

Sed verò grauius multo est quod sequitur ex Euangelio: nouimus, quod Christus veniet sicut fur. Quem fu- *Luca 12*
rem ipse caueri præcepit, dum dicit: si sciret Pater familias, quâ hora fur veniret, vigilaret. vt ergo quam maximè fugias tineæ, & aliorum latronum iniuriam: num *Luca 12*
effugiens Christi, (qui sicut fur veniet,) non iniuriam, sed veram iustitiam? Veniet ille, & rapiet à te thesaurum tuum.

quæ autẽ cōgregasti cuius erunt? Fateor tu non recondebas tibi, vt futuræ, sed vt præsenti vitæ proficeres. Sed equidem exiguus, & curtus est tibi visus: & angusta prouidentia, qui tam breui vitæ consulis, non verò futuræ.

Imò si consuluisses futuræ, consuluisses etiam præsenti: & quia futuræ non prospicis, existima nec præsenti esse consultum. Pulchrè enim castigat te Deus, vt etiam furtum opum tuarum tu tibi facias: túque tibi fur sis. Planè tu congregans & recondens: reconditis non frueris: non tibi tuæ sunt opes in vsum. Nihil aliud ergo est quod à fure expectes, quàm quod tu tibi facis.

Et certè à furibus opes tuæ sublatæ de tua ignauia vindictam suscipiunt: habebas eas incarceratas, in obscuro reclusas. At illæ nunc in vsum veniunt hominum, in quem à Deo erant institutæ.

Thesaurizate vobis thesauros in cœlo. Planè quos condideris in cœlo, ne crede, tantum futuræ vitæ profuturos. Imò verò qui in cœlo reconditus est, thesaurus est: totum illud faciens quod fecisset, si in terra reconditus esset. Quid enim à thesauro terreno expectares? Certè vt haberes quod tibi diutius viuenti sufficeret. At verò si in terra thesaurus esset reconditus, non permitteret te longius viuere: sed Dominus vt à stulto, ea nocte qua te diuitem credebas, repeteret à te animam

Lucæ 12 tuam. Clarissimum est illud Psaltis dictum: Viri sanguinum

Psal. 54 & dolosi, non dimidiabunt dies suos. At nemo forsan est aua-

Eccle. 10 ro dolosior: nemo forsan qui plures occidat, quos enim non pauisti, occidisti. Igitur auari sunt viri sanguinũ, sunt & dolosi: non ergo dimidiant dies suos.

Sed age fac diutiùs viuas. Venit tibi lis, & contentio: vbi thesaurum tuum absumas, admittis crimen, propter quod à iudice spoliaris. Sunt enim diuitiæ congregatæ in malum

Eccles. 5 Domini sui, propter eas enim efficiuntur homines elati, & in-

1. Timo. 6 tractabiles: ac ita multis casibus obnoxij vt diuitias amittãt.

Sed fac eas non amittere. Prouidentia Dei est, vt plus habenti, minus sufficiat: sed semper in tristitia miser auarus versetur: non ergo tibi thesaurus tuus sufficit, cuius causa est tibi corrixandum semper, est tibi cum cognatis perpetuò habẽda discordia, est tibi ab hæredibus continuo cauendũ: hoc verò tibi credis esse thesaurum?

Quàm verò suauius agitur cum iusto qui thesaurum ha-

Psalm. 36 bet in cœlo? dictum enim est non vidi iustum derelictum. & rursum

rursum, Oculi Domini super iustos, vt alat eos in fame. Et *Psal. 32*
rursum: Diuites eguerunt, & esurierunt: iusti autem non mi- *Psal. 33*
nuentur omni bono: Quid precor posset facere thesaurus, quod par sit, huic tam diuiti promissioni? Quod scilicet iustus non minuetur omni bono? Profectò nullus terrenus thesaurus est, qui præstare alicui possit, ne minuatur omni bono. Ergo qui thesaurizauit in cœlo, credat se thesaurum in cœlis & in terris habere.

At dices, Mihi nō recōdo, sed filiis. Profectò & id præstabit thesaurus in cœlo reconditus. Dictū enim est: Non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem. Si semen *Psalm. 36*
tuum panem non quærit, igitur si thesaurum in cœlo collocasti, existima te in terra thesaurū habere filio tuo seruatū. Eleganter dictum est: Beatus vir qui timet Dominum, qui in *Psal. 111*
mandatis eius vult nimis. Potens in terra erit semen eius generatio rectorum benedicetur. Audisti, semen priorum futurum potens: forte non id præstitisset thesaurus, quem curabas infodere terræ.

Sed diligenter aduerte quod Psaltes hic dicit: In mādatis *Psal. 111*
eius vir iustus volet nimis. Cōgruit enim nostro textui. Nec enim textus dicit: Recondite vnū, aut aliud opus in cœlo: sed recōdite thesauros. Vbi annota: Non solū iubet, vt recondas vnū thesaurū, sed thesauros, vt videlicet vir iustus, non in vnico mādato velit nimis, sed in omnibus. Memēto enim, ꝙ ex *Matt. 25*
seruis qui talēta acceperūt, nō fuerūt seruati, qui vnū, aut aliū numum negociati sunt: sed qui decē, aut certè quinq; talēta exposuerūt ad mēsam. Ex talentis verò thesauri recōdi solēt.

Aduerte rursum: (quod sine dolore animi scribere nequeo) Si thesaurus est tibi in cœlo repositus: ne crede solùm in cœlo, sed in ipso Deo, in ipso Dei sinu, in ipso corde Dei thesaurum collocatum. O quàm verè tutum locum habent opes tuæ? Quis poterit eis incommodare? Sed ô miseriam! Peccatum est quod nobis eas auferre è sinu Dei potest. ô longissimas & rapacissimas vngues peccati, quæ ad cœlū pertingere, & à Deo thesauros nobis nostros rapere possunt. O nimiū audax peccatum, quod in diuina penetralia irrumpere non veretur: indéque, multo tempore & labore, & sudore partas opes sine misericordia, miseris eripit. ô Dei vere rigidam iustitiam, cui omnes fores diuinæ patent: ô verè Dei æquam bonitatem, quæ peccato peccatoribus thesauros rapienti, fores non occludit.

Scio non ita tibi peccatum opes abstulisse:quin si conuertaris, opes in Dei sinu reconditas inuenias. Sed quid si non conuertaris, an non tibi eas peccatum eripuit? Scio etiam, quòd si non conuertaris, quæ tibi non proderunt opes, aliis profuturas. Thesaurus enim Ecclesiæ ex superfluis sanctorũ operibus, & ex his quæ authoribus suis non profuerunt, aggregatur. Sed quid ego lucror, si ex meis opibus alios video
*Luc.*10 ditatos: Ergo peccatum est, quod mihi si pecco, opes meas abstulit, quòd me nudum, & semiuiuum reliquit.

Hebr. 13 Porrò quàm pulchrè Dominus notauit, non nos hic habere ciuitatem manentem, sed futuram inquirere! Vt enim qui ad Indos penetrant, inde corradere suas opes contendũt, quas in patriam præmittunt, vt eis in patria frui liceat: ita Dominus vult nos intelligere, nos in India esse, vnde thesauros in cœlum præmittamus. Quis verò credidisset, in terra hac thesauros Indicos esse?

Vbi est enim thesaurus tuus, ibi est & cor tuũ. Igitur si in terra
2. Ratio. est thesaurus tuus reconditus: iam est cor tuum, viuens in terra sepultum: si thesaurum tuum sepelisti, cor tuum sepelisti. Quod si thesaurus tuus a tineis & blattis corroditur: planum est, cor tuum à vermibus etiam corrodi, vt nihil sepulchralium conditionum desit tuo cordi sepulto. Sed ô miserum cor tuum, quod cum vermibus, cúmque tam vili milite continuum bellum gerit, quem vicisse verecundia est, a quo vinci, nefas. Quam fuisset tibi fœlicius, corpus potius quàm cor habere sepultum! Quam fuisset fœlicius à vermibus terrenis corpus, quàm à spiritualibus cor habere corrosum? Tanto enim maius damnũ à spirituali tinea cor tuum recipit: quanto est cor corpore nobilius. At contra si thesaurus tibi est in cœlo, cor habes in cœlo. Sedes tibi cœlum est. Quid? Si sedes in cœlo tibi est & terra est scabellum, vbi consistunt pedes tui: num Deus es tu cui cœlum est sedes, terra autem pedum pedamentum? Agnoscis, Lector Christiane,
Isaiæ 66 altitudinem huius verbi, In cœlo est cor tuum?

Iam mirari minus possum, cùm audio, quosdam Christianos, cum gaudio suorum bonorũ iacturam suscepisse, scien-
Hebr. 10 tes se meliorem in cœlo repositam habere substantiam. Imò verò video causam cur Dauid dicat: In imagine pertrãsit ho-
Psal. 38 mo, & frustra conturbatur. Thesaurizat enim nesciens cui congregat. At expectatio mea, quæ alia est, nónne Dominus? Cur, Dauid? Quia substantia mea apud te est. Ita planè cuius

substantia

ſubſtátia apud Deũ eſt,quid habet quod expectet,niſi Deum, Expende verò Theologe,quid ſit:Subſtantia mea apud te.

Iam ſi in cœlo non ſunt lachrymæ, non dolor,non mors: profectò intelligere poteſt quiuis an in cœlo cor ſuũ habeat. Si enim ſpiritualis vir,gaudiũ habet & pacem in ſpiritu ſancto,in cœlo eſt.Si habet gaudium plenum,& quod inquit,nemo tollet à vobis,in cœlo eſt. Si ſicut mons Sion non cõmouetur. Si dicit: Mihi adhærere Deo bonum eſt, & ponere in Deo omnem ſpem, omnéſque diuitias meas, hic in cœlo eſt.Quis verò non ſtupeat harum rerum commercium?Cor tuum eſt in cœlo,& cœlum in te,regnum enim Dei intra vos eſt. tu in Deo, Deus in te:inhabitabo enim in eis, & inambulabo. Sed hæc ſatis. Igitur Chriſti ratio efficaciſſima eſt. theſaurum in terra non colloca,ſed in cœlo:non ſepelias cor tuum,ſed diuinum potius efficito. *Apoc.21* *Rom.14* *Ioãnis 16* *Pſal.124* *Pſal.72* *1. Ioan. 4*

Lucerna corporis eſt oculus. Hæc tertia ratio, cuius valor hic eſt: Si oculus tuus eſt lucerna corporis,conſequẽs eſt,vt oculus animæ,ſit animæ lucerna. Si hæc lucerna munda ſit à terræ commiſtu,totum te reddet lucentem At ſi eam terræ miſcueris,ipſa tenebris obruta,totum te reddet tenebroſum:& ô quanta tenebrarum multitudo obruet te?

Emunge oculos precor te Lector. Primũ inquit Dominus lucerna corporis eſt oculus:non dicit, Lucerna hominis: vt ſcias ſubtiliter diſtinguere lucernã corporis, quæ eſt oculus: à lucerna animi,quæ cor eſt.Néque ſtatim contẽnas,cũ audis.cor eſſe lucernã animi,& proinde totius hominis.Probetur tibi potius modus loquendi ſacræ Scripturæ,quâm ſcholarum tantopere idioma receptum. Atqui Spiritus ſanctus dicit: Excæca cor populi huius.Et apud Paulum: Alienati à vita Dei,per ignorantiam quæ eſt in illis,propter cæcitatem cordis eorum. Et Chriſtus: Beati mundo corde, quia ipſi Deum videbunt. mundum ergo cor, videt,ſicut immundum excæcatur: videre verò & excæcari oculorum eſt. Vide nunc quàm pulchrè annexuit Dominus ſecundæ rationi tertiam. Secunda ratio dixit: Ne colloces cor tuum in terra. Inde ortum habet tertia. Si cor collocaueris in terra, lucernam tuam in terra locaſti, & ideo non iam lucerna erit, ſed tenebræ.Id primum: Secundum malum, totus tu efficieris tenebroſus.Tertium: Ipſæ tenebræ in te quantæ? Id eſt immenſæ erunt. Habemus quid ſit lucerna hominis, eſt enim cor. *Iſaiæ 6* *Epheſ.4* *Matth.5*

locatum fuerit, totum hominem Deo donat.

Nota quartò: ex hoc cor nostrum nequam fieri, quia thesaurum in terra recondit.

Dissimulare hoc verbum nequeo. Dicit Dominus: Si oculus scilicet cor tuum nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. At Domine diuites hi auari, tumulos in Ecclesiis ædificant, basilicas erigunt, templa Dei exornant: imò frequenter pauperibus eleemosynas largiuntur. Annon diuites illi Iudæi magnifica dona in gazophilacium mittebāt? Annon hæc opera sunt lucida? Cur dicis, totum tenebrosum esse? Planè si reconditos habet diues thesauros, (cum tot sint miserè egeni,) quæ facit opera, habent gloriam apud homines: apud Deum verò, non item, tenebrosa sunt. Si cor nequā est nihil inde profectum, Deo gratum est, ad vitam æternam comparandam. Habes ergo, cor thesaurizans, tenebrosum esse: & totum hominem, eiusq; opera tenebrosa, & Deo ingrata reddere. *Luca 21*

Si ergo lumen quod in te est. Id est, si cor tuum, quod luminis loco habet anima tua tenebris est obsitum: ipsæ tenebræ, id est, ipsa peccata quanta in te erunt? Quasi dicat: Vbi cor ami sit lumen, peccata agminatim irrumpunt: non est peccatum vnum aut aliud, sed est omnium peccatorum colluuies. Verissimè enim dictum est: Posuisti tenebras & facta est nox in ipsa pertransibunt omnes bestiæ syluæ. Vbi enim nox cordis est, omnia peccata bestialia certatim irruunt. Solenne dictū Pauli est. Radix omnium malorum cupiditas. non inquit, ex hac radice vnum peccatum prodit, sed omnia mala, quasi diceret, vbi cor tenebrosū veneno cupiditatis inficitur: ô quanta mala in ipsum ingrediuntur? Certè quia qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueum diaboli, & desideria multa, & nociua, quæ mergunt hominem in perditionem. Non dicit in desideria pauca, sed multa. Ipse enim tenebræ quantæ? Cogor ita exponere, quia non possum adduci, vt per ipsas tenebras, aliud intelligam quàm peccata. reliqua enim alia obtenebrari possunt, sed non sunt ipsæ tenebræ. Iam si peccata sunt tenebræ, verè dicit Dominus: Si cor tuum cupiditas inuasit: omninò charitas ab eo relegata est. Vbi enim charitas triumphat, cupiditas periit. Quòd si charitas è corde cupido explosa est, quantæ in eo erunt tenebræ peccatorum? Vt intelligas quàm verè dictū sit, Nihil est iniquius quàm amare pecuniā: quia videlicet non est ibi vna iniquitas sola, sed multæ. *Psal. 103* *1. Tim. 6* *1. Tim. 6* *Eccle. 10*

Mich.6 tæ. Dicit Propheta: Diuites eius repleti sunt iniquitate.

Nemo potest duobus, &c. Ante omnia mihi sunt explicanda quædam vocabula. Mammona, Chaldaicum est: significans diuitias, & substantiam. Arbitrórque non significare dæmonem præfectum diuitiis. Quod hinc colligo: Inquit Dominus: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Et rursum: Si in iniquo mammona infideles fuistis. Vbi apertè nequit intelligi de dęmone, sed de opibus: pari ergo iure & hoc loco, non de dæmone: sed de substãtia & diuitiis mentio est.

Alterum vocabulum est: Sollicitudo. Ex cuius intellectu reliqua pendent. Græcis est, merimna. quod significat curam anxiam, & inquietam. Vnde Cicero 4. Tuscula. Quæst. dicit: Sollicitudo, est ægritudo cum cogitatione. Est igitur ægritudo. & morbus animi. & 1. de Finibus, dicit: Eas sollicitudines, quibus animi eorum exeduntur, à diis supplicij causa importari putant.

Tertium est Lilium. Est verò duplex liliorum genus. Album, quod Græcis est lirion: & rubrum, quod est Græcis crinon, locus verò noster non loquitur de liliis albis, hæc enim cùm in hortis nascantur, curam, & cultum hominum exigunt. Loquitur igitur de liliis rubris, sub nomine, crina, & quia hæc nullam curã requirunt, (ea maximè quæ lilia agri sunt,) ideo de his mentio est.

Secundo loco tractandum mihi est, an liceat sollicitũ esse Christianum. Et primò apertum est, (licet Caietanus contrarium dixerit,) quòd sancta sit cura & sollicitudo de spiritualibus rebus. Ad Roman. 12. Sollicitudine non pigri, & qui præest, in sollicitudine. 2. Corint. 11. quotidiana sollicitudo mea, omnium Ecclesiarum. Ephe. 4. Solliciti seruare vnitatẽ fidei. Coloss. 4. Epaphras semper sollicitus pro vobis.

Secundò etiam apertum est, quòd sit sancta sollicitudo de temporalibus, quando in spiritualium commodum cedunt. Paulus ad Galat. 2. inquit: Dextras mihi dederunt tantum, vt pauperum memores essemus: quod etiam sollicitus fui seruare. Quã sollicitudinẽ apertè monstrauit, in 1. & 2 ad Cor.

Tertiò: Non est mala sollicitudo de temporalibus, vbi prius sunt æterna quæsita. 1. ad Corint. 7. Paulus dicit: Mulier sollicita est, quomodo placeat viro.

Quartò: Profectò si licet habere sollicitudinem placendi viro: licebit etiam habere, quomodo pascat pater filios: & cũ nõ minore iustitia obligetur quis sibi, quàm vxori aut filiis:

 non

non erit mala sollicitudo, quâ quis sibi consulit in temporalibus, vbi consuluit prius in æternis.

Quintò, quod igitur Dominus damnat hoc loco, id est, quod temporalia quæras æternorum oblitus: ita curare hæc quæ videntur, ac si nihil essent æterna. Hoc enim est, quod dicit Psal. Statuerunt declinare in terram oculos suos. Vocauerunt nomina sua in terris suis. Psalm. 48. Hi dicuntur habitatores terræ. Væh inquit, habitantibus in terra. Apocal. 8. Mortui in delictis. Ephes. 2. Alienati à vita Dei per ignorantiam. Ephe. 4. Hi habent hîc ciuitatem manentem, & ideo futuram non inquirunt. Hi non se reputant vt hospites, & peregrinos super terram. Ad Hebr. 11. & 1. Petri 2. Demum non sunt ciues sanctorum, & domestici Dei, nec accesserunt ad Sion montem, & ciuitatem Dei viuentis, &c. Ad Hebr. 12. *Psal. 16* *Hebr. 13* *Ephes. 2*

Sextò: Quod Dominus hoc sermone contendit persuadere, id est: Vt confidamus de eius in nos prouidentia, de eius amore, de eius paterna pietate: quodq; scit nostras necessitates: & amat nos vehementius quam ipsi nos. Quod item multo melius nostris rebus consulimus ipsi fidentes, quàm curã nostri habentes. & demũ, quòd nostra sollicitudo rebus nostris non commodat: imò incommodat potius.

Septimò Christus multa verba expendit, cupiens sollicitudinem temporalium à nobis reuellere: quia sollicitudo est acus qua filum in animam ingreditur. Ex sollicitudine siquidem diuitiarum, amor, ex amore apponitur cor, ex corde apposito ingreditur cultus, & obsequiũ Mammonæ, Deo vero contempto.

Nemo potest duobus dominis seruire. Miraculũ est, quòd duobus dominis miser homo seruire velit, quodque à vero Domino suo discedere cupiat. Pulchrè Ieremias dicit: Quis nõ timeat te ô rex gentium: quia tuum est decus. Si decus, si gloria, si quidquid optari potest, abundantissimè in Deo inuenitur: quid est, quod homo Domino suo contempto alterius domini obsequium quærit? Sanè nulla creatura est, quæ à sui Domini præcepto discesserit. Cur ergo homo discedit? Me, inquit Dominus, non timebitis, & à facie mea non dolebitis? Qui posui arenam terminum mari: præceptum sempiternum quod non præteribit. Intumescent fluctus eius, & non transibunt illud. Populo autem huic factum est cor incredulum, & exasperans: recesserunt, & abierunt. Et non dixerunt in corde suo: Metuamus Dominũ Deum nostrũ: qui *Iere. 10* *Ierem. 5*

dat

nere,quam pondus abiicere velis. Elegāter Dominus: quomodo si mulier, contēnat amatorem: ita Israël contempsit me. Profectò ingemisco, quòd Deus amator sit à nobis contemptus. Si amator est, nihil aliud quæras. Quid enim non dabit, quid non faciet: imò quid non promeretur, qui amator est? Quis ergo est hic contemptus? Quis contemnens? Quæ porrò contemptus est pœna? *Ierem.3*

Non potestis Deo seruire, & mammonæ. Igitur Māmon, (qui diuitiarum nomine noncupatur) Dei hostis publicatur. Inimicus Dei est. Si enim pro eo non est, contra eum est. Bellum ex nunc Christiani habeant cum auaris diuitiis quibus, & Deo nemo seruire potest. Dux, rex, & vexillifer noster, pauper est: inimicitias cum opibus habuit intestinas. adeò vt in præsepe nasci, in cruce nudus mori voluerit. Qui igitur opibus cupit inseruire, ex pauperis Christi phalange exiit: ad alterius ducis castra defecit. Sacra Christi mater dicit: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Quasi diceret, Christus exeruit dexterā suam, fecitque potentiā in brachio suo: dispersit superbos, deposuit potentes, euacuauit diuites. Igitur pugna inexorabilis est Christo cū auaris potentibus, & diuitibus. Planè diuites & potētes ire in cœlum possunt. sed non ibunt, nisi auaritiam ex animo eiecerint. At quia difficillimum est opes habere exterius, & animū pium interius: ideo rectè dictum est, Quàm difficile qui diuitias habent regnum Dei possidebunt. Nunquā non malè audiit auaritia, etiā inter Ethnicos, sed inter Christianos maximè: hi enim iubētur Christi vestigia sequi, & ita ambulare sicut ille ambulauit. At ille nec vbi caput reclinaret, habuit. Vnde igitur hæc persuasio hominū mētes inuasit: vt Deo simul & opibus seruire se posse existimēt? Firma stat sentētia, Non potestis Deo & māmonę inseruire. Quę sententia etiam si à Christo sancita non esset, ipsa eam confirmaret experientia. qui diuitiis seruit, eas vndecunque corradit, animum habet crudelem, nulli miseriæ compatitur: Vbi ergo charitas est? At in charitate proximi tota lex comprehenditur. *Mat.12* *Psal.68* *Luce 1* *Concil. Gangren.* *Matt. 19* *1. Petri 2* *1.Ioan.2* *Luca 9* *Roma.13*

Nolite ergo solliciti esse animæ vestræ. Dum mecum tacitus hanc periodum expendo, difficilior apparet. Quid, Domine, num prouidentiam damnas? Num prudentiam humanam à tuis expellis? Quis est sapiens qui vel triticum in annum non recondat?

Ad hæc, prima responsio mihi occurrit gratissima, quòd Dominus speciatim cũ Apostolis, & prædicatoribus loquitur: Hi enim cum sarcinã Verbi diuini vbique deferre debeant, liberi à curis esse debent. Ne penuriam timentes, ab officio prædicationis abstineant. Hos vult Dominus esse securos: siquidẽ eorum specialissimam Pater habeat prouidentiam. & ipsi non poterunt huic officio plenè inseruire, si curam victus & vestitus sibi assumant.

Secunda responsio etiam placet: Quòd si ad omnes Christus sermonem direxit eius sermo emphasim habet. Similiterque fecit Dominus, ac faciunt, qui virgam recuruam in rectum flectere contendunt: in diuersam partem eam reflectentes. Ita Dominus à cura secularium rerum, omnino nititur corda nostra diuellere, vt vel hac ratione, minus illa curemus. Exemplũ huius habemus in præcepto de diligendo

Deuter. 6 Deo ex toto corde, anima, mente, viribus. Nemo sanè est qui hæc efficere ad plenum possit. At facere iubemur, vt dum ad cacumen ex imo contẽdimus: ad medium saltem perueniamus. Ita nihil curare præcipimur: vt dum id præstare conamur, minus nos cura sollicitet.

Tertia responsio est: Huius præcepti virtus ex præcedentibus pendet. Nemo inquit duobus potest seruire Deo & mãmonę. Ideo si sollicitudo secularis à Dei seruitio auocare vos debet, præstat nihil sollicitũ esse. non igitur veto vos esse sollicitos: veto tamen esse sollicitos, si hæc sollicitudo Mammonæ seruire coëgerit.

Quarta responsio: Arbitror hæc verba Domini non esse præceptum, sed solùm consilium: non enim dãnationis verba aliqua profert, sed dulcedinis, & blandiciarum. Et cùm nimis durè loquitur, ita dicit: Quanto magis vos modicæ fidei? At modica fides non est mortale peccatum, sed nostræ

Matt. 14 naturæ imbecillitas. Vt cùm Petrus validũ ventum timet, & modicæ fidei taxatur.

Quinta responsio, quæ scholastica est: Planè vir de cœlestibus sollicitus, primò, & maximè: licet postmodum sollicitetur de terrenis, non potest dici sollicitus de temporalibus. Solenne siquidem est Theologis, quiduis à præcipuo suo

1. Cor. 15 nominari. Sicut pij nominantur cœlestes, spirituales, diuini:

& Gal. 6 contra vero impij vocãtur puluis, terra, caro, atque putredo. Si igitur præcipua sollicitudo tua est de cœlo, licet nonnihil sollicitus sis de terra, verè imples hoc præceptum, ne sollicitus

tus sis de esca, aut de veste.

Sexta responsio est: Is reuera dicitur sollicitus de esca & veste, qui à sollicitudine, suum remedium pendêre putat. At qui nihil omittit operæ, quo minus assequatur quod optat: expectans tamen operę suæ successum à Deo, is iactauit verè cogitatum suum in Dominũ. Et hæc est conditio piorũ. Planè Dauid dicit: Non enim in arcu meo speraui, & gladius meus non saluauit me. Saluasti nos Domine de affligẽtibus nos. Et alibi: Nec enim in gladio suo possederunt terram, & dextera sua nõ saluauit eos: sed dextera tua, & brachiũ tuum. At profectò pugnabat Dauid pro virili: pugnabant & Iudæi. Sed quia nõ expectabant fœlicem finẽ ex brachio suo, sed ex Deo: Ideo non dicũtur in gladio suo possedisse terrã. Ita qui omnia necessaria facit, ad cibum assequendũ, eum tamẽ expectans à Deo, sollicitus dici nequit de esca, sed Deo. Hoc enim est, quod Psalmus dicit: Oculi omnium in te sperant Domine: & tu das illis escam. certè omnia recipiunt à Deo escam, non ociosa: sed nec sollicita. *Psal. 54* *Psal. 43* *Ibidem.* *Psal. 144*

Septima responsio: Fortasse Dominus nil aliud vetat, quã sollicitudinẽ in longissimũ tẽpus. Sanè aues, & cætera animalia quærũt sibi cibum: at non in multũ tempus; imo nec auara formica, nisi ad annum in horrea sua conuehit.

Nonne anima plus est, quàm esca? Sensus est vt arbitror: Si anima est plus quàm esca: quęrite prius cibum animę, quàm escã, quæ est cibus corporis. Et si corpus est potius, quàm indumẽtum: quærite primum vitam æternam corpori, quàm vestem. Potiorum enim potior debet esse cura. Curate ergo primum, vt & anima, & corpus in æternum viuant, quàm quibus temporaliter non moriantur.

Sed libet te Domine interrogare: Tu ipse dicis. Ego sum panis vitæ: tu igitur esca animæ es. Et Paulus dicit: Induimini Dominum IESVM Christum. Tu igitur vestis nostra es. Si igitur anima est plusquam esca, num est anima potior quàm tu? Imò & si corpus est veste melius, erit ne melius te, qui corporis nostri vestis es? Annon dedignaris minor nobis esse? Planè sicut placuit tibi, minister noster esse, & inter nos versari nõ sicut qui maior est, sed sicut qui ministrat: ita & placuit hac ratione minor videri, quòd cibus & vestitus noster esses. *Ioan. 5* *Roma. 13* *Matt. 20* *Luce 22.*

Respicite volatilia cæli. Rubore suffundor hoc Domini verbum audiens. Quid Domino, tam inscius est homo,

tam ignarus & rudis, vt etiã à brutis addiscere debeat? Fa-
Gen. 2 ctus est homo sapiens: ad imaginẽ siquidem Dei sapiẽtissimi.
Cur ergo à volatilibus cœli, vt à magistris, omniũ magister
homo docebitur? Video iam, quòd homo qui in honore erat,
Psal. 48 iumẽtũ factus sit: & ita dignè ad bestias eruditẽdus mittitur.

Porrò consolabor meipsum: is enim qui me respicere volatilia iussit, ideo iussit, vt dũ in volatilia cœli oculos erigo, ad cœlum erigam: imò ad Deum potius, qui multo locupletius me docebit, quàm ipsa volatilia cœli docere poterant. Nec enim missus sum videre bestias terræ, ne scilicet deiiciens oculos ad bestias terræ, terram spectarem: & à terrenis oculi detinerentur.

Iam te precor Lector attende: Nescio quid subolet mysterij. Solenne est, volatilia cœli dæmones nominare: nam
Matt. 13 Dominus dicit de semente qui prope viam cecidit, Volucres inquit, cœli comederunt illum. Et explicans quæ essent hæ volucres, dicit: Venit diabolus. &c. Igitur volucres cœli dæmones sunt. Porrò certum est his, qui vel gustum sanctarum Literarum habent quàm frequenter Dominus faciat, quæ
Iob 1 dæmones ab eo petunt. Petit dæmon locum tentandi Iob:
3. Reg. 22 Petit facultatem intrandi in porcos. Petit etiam vt decipiat omnes prophetas. Et Dominus fecit voluntatem eorum. Clarum verò est, quòd cùm facit quæ illi cupiũt, velut pascit
Gen. 41 eos: pascit igitur Deus coruos istos, qui canistrum cibis plenum, in capite pistoris Pharaonis, deuorare permittuntur. Audi nũc valentissimũ Christi argumentũ. Si, inquit, dæmones etiam, hostes Dei, Deus ipse pascit, non defraudans eos desideriis suis, quãto potius pascet vos, sibi amicos & seruos?

Non libet hinc discedere, quin admoneam Lectorem huius verbuli: Si volatilia pascit Deus, quæ non seminãt, quantò magis pascet vos seminantes? Textus enim ita dicit: Volatilia quæ non seminant pascit Deus, nonne pluris estis vos quàm illa? At profectò, si homo ocio, & desidia torperet, non esset pluris quam volatilia, imò longe minor: illa enim nunquam torpore & ocio marcescunt. Quid enim ab homine alienius, quam ocium? Planè iustus Adam operari iubetur.
Gen. 1 Et peccator non nisi in sudore vultus pane vesci permittitur.
Gen. 3 Et homo natus est ad laborem, vt auis ad volatum: vt ergo
Iob 5 quæ nunquam volaret auis, auis non esset: ita qui ociatur homo, nec homo est. Igitur efficacia rationis est: Si volatilia quæ non seminant, pascuntur: quantò magis vos pascemini

qui

qui ſeminatis, metitis, & in horrea conuehitis?

Conſiderate lilia agri non laborant neque nent. Vt videlicet laborando, & nendo veſtem quam habent conficiant: hoc ſum enim loquitur de labore filandi, & nendi.

At verè locus dubij plenus eſt. cùm dicit: *Dico vobis neque Salomon in omni gloria ſua, veſtiebatur ſicut vnum ex eis.* Quid? Non erat pulchrior Salomon gemmis fulgēs & auro: quam vile lilium agri? Regina Saba videns veſtes Salomonis, & I. Reg. 10 ſeruorum eius. præ admiratione ſtupet, nec in ea eſt ſpiritus: num admiſit ſpiritum lilia cōſiderans? Iam ſi Salomon ſapientiſſimus erat, cur non potius ex liliis veſtem contexuit, quàm ex gemmis & auro? Et demum, quis eſt, qui non pulchrius aurum dicat quàm lilium?

Ad hoc reſpondeo: quòd oculos fecit nobis cupiditas: quibus non quæ verè ſunt, pulchra credamus: ſed quæ apparent. Si amas fœdam fœminam, pulchra tibi videtur. Et Cottæ Ciceroniano, luſci cuiuſdam pueri oculi pulchriores videbantur, quam nobiles Veneris oculi. Ita & auaris nobis, veſtis ex auro, pulchrior videtur, quàm lilia campi. Eleganter Ambroſius taxat auaros, qui lubentius ſpectant aurū quam Solem. Si tibi oculi eſſent ſani, in lilio ſpectares Dei artificis manum: in veſte aurata manum hominis, qui eam texuit, videres. Quantóque tibi gratior eſſet Deus homine, tanto pulchrius videretur lilium, quod pinxit Deus: quàm veſtis quā texuit homo. Profectò Sponſus Deus, nihil ferè habuit, quo pulchritudinē ſponſę laudaret accuratius, quàm dicens: Sicut liliū inter ſpinas, ita amica mea inter filias. Demū Cantic. 2 nō ea pulchra, aut decora iudices: quæ contēpſiſſe, & fugiſſe, decorum, & pulchrum eſt. Memor eſto Publicolas illos, Valerios, Attilios, & Cincinnatos diuitias viriliter deſpixiſſe.

Maius dubium eſt quod me torſit: Cur Dominus cùm propoſuiſſet pulcherrimas lilij veſtes, ad fœnum agri tranſcurrit? Cur non dixit: conſiderate lilia, quæ ſi ita Deus veſtit, quanto potius vos? Sed relictis liliis ad fœnum deſcēdit. Ego credo myſteriū ſubeſſe. Apertum eſt, lilia campi pios ſignificare: Sicut contra fœnum ſignificat impios. Sponſa enim dicitur lilium & omnis caro fœnum, hoc enim fœnū eſt, quod hodie eſt: & cras in clibanum inferni mittendū erit. At, non Iſaiæ 40 erat grande argumentum: Si Deus lilia, id eſt, pios veſtiret. Maius multo eſt, ſi etiam impios ſic veſtiat: Argumenti ergo virtus eſt: Conſiderate lilia, quæ piorum vicem obtinent,

quam pulchrè vestiantur à Deo. Considerate etiam infideles: qui fœnum sunt, citò in infernum mittendi. Cùm igitur hos Deus ita diuites reddat, quanto magis vos?

Ex his facilè colligere licet: quàm verum sit, quod si per lilia iusti intelligātur, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur, sicut vnū ex his liliis. vestis siquidē nuptialis quâ iusti vestiūtur, & stola illa prima quâ Pater veniētes ad se induit, longè præcellit Salomonis vestes, quantumlibet pulchras.

Matt.22

Luce 15

Rursùm collige. quàm sit verum quod fœnum hodie est, & cras in clibanum mittitur. Impij enim hodie tātum sunt. Pij hodie & cras, sicut Christus est hodie, & est in æternum. Sed impij hîc viuunt, postea morituri. Eleganter, licet dolenter, impij in inferno dicunt: Nos nati, continuò desiuimus esse. vnicum enim diem vixerunt: quem diem non cupiuit Sanctus ille, cùm dixit: Diem hominis non desideraui, tu scis Domine. Vt igitur hodiernus dies breuis mora est: ita & breui impij vixerunt. homo enim natus de muliere breui viuit tēpore. O verò rem eximiè horrendā: Cras in clibanum mittitur. Vbi impius ita possidebitur ab igne, vt possidetur fœnum, cum in clibanum coniicitur penetrat mors intima viscera mali. mors enim depascet eos. Vide verò firmitatem impiorum, qui nunc comparantur fœno, nunc paleis.

Hebræ.13

Sapien.5

Ierem.17

Iob 13

Psal.48

Quantò magis vos modicæ fidei? Iudicio meo graue, imò & grauissimum probrum est, cùm dicitur modicæ fidei. Video non esse peccatū mortale: sed video nihil viro fideli, ferè dici posse, quod grauior sit contumelia: quam quod modicæ fidei sit. Sanè si iustus ex fide viuit: quatenus fides est initium salutis, fundamentúmque: & radix totius vitæ spiritualis (vt ex Concilio Tridentino docemur) apertè fit, si modica fides est, modicam, etiam esse salutem. Vbi enim radix tenuis est, necesse est totam plantam tenuem esse. Solenne est Theologis: quòd fides per alias virtutes, actus omnium virtutum exercet, sicut solet manus, per digitos. at si debilis est manus necesse est debilia esse opera ex digitis prodeuntia. Eleganter inquit Thomas, ad fidem spectare lucem in intellectu, promptitudinem, deuotionem, & confidentiam in affectu. Si igitur fides est exigua: necesse est, lucē exiguam esse, deuotionem & confidentiam modicam. Si hæc exigua sunt, quid magnum in nobis esse potest? Demum si Dominus dicit: Fides tua te saluam fecit. Vbi exigua est fides: necesse est, salutem ex tenui filo pēdere. Et quidem rem hanc ipsa confirmat

Abac.2

Tho. 22. q. artic.1

22. quæst. 5. artic. 4

Luce 18

confirmat experientia, quot enim naufragium patiuntur in fide, quia prius eam habuerunt exiguam? At nos fide contenti minore, quàm illa, cui hîc Dominus (vt exiguam) exprobrat. confidimus, & securi iacemus.

Est verò graue dedecus quod Deo inurimus, quando modicæ fidei sumus: grauissimè enim vir probus læsisse putat, cũ modicã in illo fidẽ habemus. quãtò Deus læderur grauius?

Hæc enim gentes inquirunt. Gentes non habent patrem Christum, nihil ergo mirabimur: si patre destituti, sua solicitudine sibi consulant. At Pater vester est Deus: qui vult, vt de vobis non soliciremini.

Item gentes, quia peccatores sunt minores sunt quàm huius seculi bona. Si enim peccator nihil est, minus sanè est, quàm id quod aliquid est: non ergo mirandum, si minora appetant, & quærant eas res quæ maiores sunt, At nos tantò sumus cibis, potibus. & vestibus maiores quantò sunt humanis diuina maiora. Quęrant igitur nos cibi & vestes, nos non ea quæramus.

Rursum qui nihil habent in cœlo, nihil mirum, si toti quę rant terram: gentes spem non habent, non habent in cœlo *1. Tessa 4* repositam meliorem substantiam: ideo quærant sibi terre- *Hebræ. 1* na. Nos verò thesaurum, redemptionem, & iustitiam habe- *1. Cor. 10* mus in cœlo. Cur ergo secularia curamus?

Adde: Qui nullam in futuro seculo habituri sunt requiem, nihil mirum si hîc satientur. Qui enim non habent in terra promissionis panem, descendunt pro cibis in Ægyptum. At *Genes. 42* nos quibus parata est in cœlo mensa: quibus disposuit Pater *Psal. 22* regnum, vt edamus, & bibamus: qui potandi sumus ex fon- *Luca 22* te dulcedinis, imò de torrente voluptatis. Quibus ea parata *Psalm. 35* sunt, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor ascen- *Isaia 64* derũt: cur hîc cepis, & alliis, & Ægyptiorũ carnibus satiemur?

Demum quibus seruilis conditio est, nihil mirum si nihil *Nume. 11* aliud tractent quàm terram. At qui filij sunt, qui in sabbato sunt delicato indignum est si terram, & nihil aliud tractent. *Isaia 48*

Scit enim Pater vester, quòd his omnibus indigetis. Et scit, quòd propter eum indigetis: eius enim amor fecit, vt hæc omnia relinqueretis, & eum sequeremini. At esset crudelis Deus, si curam non haberet eius, qui propter cultum Dei, curam abiecit sui. Si igitur cura & solicitudo cibi & potus eum vexarit, qui propter Deum omnia reliquit, dicat sibi, quod dicit Elcana vxori suæ Annæ, tantoperè de sua sterilitate solicitæ

Nunquid non melior inquit, ego tibi sum, quàm decem fi-
1.Reg.1 lij? Ita planè dicam ego: nunquid non melior mihi Deus est, quã omnis cibus & potus? Profectò qui credit suas Deũ scire miserias, & non sperat diuinũ adiutorium, iam fatetur se esse in inferno dãnatum. Damnatorum enim miserias & calamitates nouit Deus, & perpetuò illis subuenire recusat.

Sed vigilantissime Lector aduerte, Deus pater vester scit, quòd his omnibus indigetis. Deũ immortalem? Quid? Non est Pater Deus illis, qui omnibus non indigent? Solúmne pater est iis, qui his omnibus indigent? Num non erit pater diuitum, qui cibos, potum, & vestes habent? Equidem non est Pater diuitum: nisi parati sint propter Deum (cum oportuerit) pauperes esse, & victu & vestitu indigere. At pater Deus est diuiti, qui plus vult dare, quàm habeat: quique nonnunquam indigere vult, vt alij non indigeant.

Rursum aduerte: Scit Pater quòd his omnibus, nempe cibo, potu, & veste indigetis. Igitur viri pij his solis indigent.
1.Timo.6 habentes enim victũ, & quibus tegamur, his cõtẽti sumus. Verè Deus pater est eorum, qui victu & vestitu cõtẽti sunt, reliqua contemnentes. Nec enim ferè contemnere potest hæc ima, nisi qui iam fruitur summis.

Quærite ergo primum regnum Dei. Quasi dicat: Agnoscite opes & diuitias regni diuini. Agnoscite vos illis esse natos. Agnoscite quod nisi regnum quæratis, in infernum trudemini. Agnoscite, quòd si id quæratis: reliqua omnia quæ quæritis, erunt vobis adiicienda. Quærite, inquit, regnum, non
Psal.144 quodcúmque sed regnum Dei. quod est regnum omnium seculorum: id est quod diuitias, delitias, & honores, (quæ omnibus fuerunt seculis) in se comprehendit, vt è manu eripi possint: sed in æternum possidebit, qui ea semel habuerit. Quærere iubemur illa bona, quæ regnum Dei sunt. Nihil dici potuit excelsus, quàm regnum Dei. Vt nescias quid mirere prius, aut Dei largitatem, qui in regnum suum hominem asciuerit: aut hominis stuporem, qui ad tantam promissionem languet, nihilque mouetur. Ego verò ex duplici capite stupeo. primum quòd nihil regni diuini splendor nos moueat, etiam pœnis inferni conterritos, nisi tãtas opes quæramus. Alterum, quòd cum ad assequenda secularia bona, via proposita sit certa, facilis, & aperta, scilicet si quæramus regnum Dei: nos ne regnum quęramus, sponte caremus secularibus, quæ aliôqui tantopere quærebamus.

Sed

Sed causam huius iam teneo: Saul cùm audit se regno Hebræorum potiturum, nihil mouetur: imò Samueli rem tantā promittenti, inquit: Nunquid non filius Iemini ego sum, de minima tribu, & de minima cognatione in Israël? Quare ergo loquutus es mihi sermonem hunc? Quasi diceret: Non hæc ad me pertinent. At is qui riserat verbū de regno, vbi insiluit in eum spiritus Domini, regium animum induit: nihilque, nisi regium conficere cœpit. Ita & nos cum homines tantum sumus, nihil ad nos regnum Dei pertinere putamus. Sed cùm primum in nos Spiritus Domini insiluerit, intelligemus nostram dignitatem, & nihil regio nomine indignum facere tentabimus. *1. Rg. 15*

Sed mouet forsan te, quod hic Dominus promittit: Hæc, inquit, omnia adiicientur vobis: at multis seruis Dei hæc non videntur adiecta. Quod & agnouit Paulus dicens: Circuierunt in melotis egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus nō erat mundus. Imò in se est expertus Apostolus cum dicit: in fame, & siti, in ieiuniis multis in frigore & nuditate. At quis Paulo regnum Dei quęsiuit vehementius? Hæc cū vident imperfecti potius sollicitudini suæ se cōmittunt, quam promissioni diuinæ. Sed à te Lector inquiro, quisnā dicetur cibum habere: qui cum cibo quem habet, dolet, an qui cū cibo quo caret, gaudet? Planè cibus quæritur, vt animus cibo contentus sit: qui igitur fame contentus est, is magis habet, quā qui cibo cōtentus esse nescit. Hæc est igitur diuina prouidentia vt si regnum quæras aut cibus tibi adiiciatur, aut (quod est cibo maius) animus, scilicet sua sorte contētus. Audi Apostolum: quē fame, siti, & nuditate confectum proponebas. Non quasi propter penuriā dico: ego enim didici, in quibus sum sufficiēs esse. Scio humiliari, scio & abundare. in omnibus institutus sum, & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati. Da tu mihi hūc animū, & ego tibi regias opes relinquo. *Hebre. 11* *2. Cor. 11* *Philip. 4*

Et aliud etiam aduerte: Non quærit regnum Dei, qui reliqua superflua quærit. Quòd si necessaria quærit hæc ferè vbique parata reperiet. Eleganter Dominus: Cùm misi vos sine sacculo & pera, num aliquid defuit vobis? Respondent illi, Nihil. Pauca. n. illi quęrebāt, quæ vbilibet obuia inueniebāt. *Lucæ 22*

Nolite ergo solliciti esse in crastinum, crastinus dies sollicitus erit sibi: sufficit diei malicia sua. O vtinam tantum apud nos ratio valeret, quantum impotens cura valet. Ratio dicit: Vita nostra vapor est, fumus est, sagitta volans est, nauis cursus *Sapien. 5*

est, memoria hospitis vnius diei est. Cur ergo in tam breue tempus tanta nos cura solicitabit? Quod si etiam longissima vita futura sit, annitẽdum nobis esset, vt quã minimè curis & anxietatibus grauaretur. Satis sunt ea mala quæ inuitis nobis, nostrã vitã lacessunt, impugnant, & expugnãt. Cur ergo libẽtes, alia præterea mala, (velut onus oneri) iniiciamus? Vehementiùs nos curæ exagitant, quàm ea quæ vulgò magna mala censentur: cur ergo ea quærimus, quæ nos adeò pungunt?

Illud dignum expensione est: Sufficit diei malicia sua. Quænam hæc malicia fuerit? Sanè iustitia regni diuini est

Deut. 6 vt Deum toto corde, anima, mente, memoria, fortitudine, & viribus quęramus. Ita enim sancti in cœlo, nihil aliud tractant, & nihil aliud erat tractari dignum: iustitia enim exigit, vt Deus ita colatur. Cùm igitur dies quibus viuimus, hoc

Gen. 47 iustũ nos vetent implere, planè mali sunt. Malicia enim est iustitiam vetare. Si ergo dies hodiernus suis necessitatibus auocat nos, ne iustum Deo impendamus, cur curas dierum sequentium assumemus, quibus magis à iustitia ista recedamus? Antequam peccasset homo, vidit Deus cuncta, quæ fecerat: & erant valde bona. Proferebat enim terra homini (non ocioso, sed operanti) cibos necessarios sine tamen homi nis cura. Post peccatum verò, agnouit homo bonum, & malum. Diésque mali & pauci etiam apud iustos inuenti sunt: vt nónnisi cum cura & angustia panis noster sit vescendus. Christus igitur reparator innocentiæ, præcepit, vt si in sudore panis sit vescendus, vescamur tamen sine cura, sicut Adam vescebatur.

Gen. 1

Genes. 2

Genes. 3

Genes. 47

Genes. 3

Matt. 18 Iam si est necesse, vt veniant scandala, ita vt non possimus peccata omnia cauere, sed peccandum est contra fratres, aut contra Deum: an non dies mali sunt? Adeò mali vt sat sit eis malitia sua.

Quòd si malum valet pro laborioso, ô quàm mali sunt dies nostri, quàmque omni labore plenissimi! Siquidem in eis Deum amare debemus, & timere, corpus nostrum castigare, & fouere, proximum diligere & cauere, infernum expectare & vincere, pœnas amplecti & superare.

CAP

CAPVT VII.

Nolite iudicare & nõ iudicabimini.

AGGREDIAR locum hunc, vbi rogatum habuero Lectorem, prius cuncta percurrat, quàm quidpiam damnare præsumat. Ea igitur in primis dubitandi ratio se offert: Cur Dominus iudicare vetauerit? Siquidem ipsemet instituit Apostolos, ecclesiæ suæ iudices, dicens, Sicut misit me Pater, mitto vos. Quodcunque solueritis, aut ligaueritis super terram, solutum, aut ligatum erit. Et Paulus iudicat Corinthiũ, Petrus Ananiam. & tandem de fide est, ligari in cœlo, quæ iudices Ecclesiæ ritè ligant in terra. *Ioan.20* *1.Cor.5*

Ad hoc prima responsio fuerit, Apostolus inquit: Nihil damnationis est, iis qui sunt in Christo. Cuius ratio est, quia sicut in Adam omnes moriuntur: ita in Christo omnes viuificãtur. Ipse etiã habet, quòd Christiani sunt iustificati gratis per gratiam Dei, & per redemptionem Christi. Planè multò plures iustò sunt mali Christiani: At Christianitas ex se, ex suaq; ratione facit suos cultores, bonos, pios, in quibusq; nihil sit damnationis. Christianitas enim regnũ cœlorum est, quod iam in nos appropinquauit. Vt igitur in regno cœlorũ nulli penitùs sunt mali: ita in Christianitate ex sua ratione, nulli deberent esse mali. Vt qui iam mortui sunt peccato, nõ ei amplius victuri. Consepulti enim sumus, vt in nouitate vitæ ambulemus. Iã vbi nulli sunt mali, nulli planè sunt iudicandi. Lex enim iusto non est posita, sed iniustis, nõ subditis impiis & peccatoribus. Si quis verò iustos iudicet, vt malos, planè is sibi damnationẽ acquirit. Nolite ergo, inquit, iudicare, quia nemo ex vobis esse deberet iudicio dignus. Exemplũ accipe, Est monachorũ conuentus strictissimus, religioq; & obseruãtia grandis. Si in eorũ domũ quis te introducat, dicet: Caue quenquã monachorũ rideas: caue iudices, viri sunt sancti, & probatissimę vitę Ita futurũ erat inter nos: sumus.n. regale sacerdotium, gens sancta, dilecti Dei, & vocati sancti. *Roma.8* *Rom.5* *Rom.3* *Matth.4* *Roma.6* *1.Tim.1* *1.Petr.2* *Rom.1*

Secunda responsio: Equidem verissimũ est, nihil esse damnationis, his qui sunt in Christo, si non secundũ carnẽ ambulãt. Sed quia perspiciebat Dominus multos futuros qui secũdũ carnẽ ambularẽt, cur dixit: Nolite iudicare, & nõ iudicabimini? nũ iudicabitur, qui fornicariũ, talẽ esse iudicauerit? *Reman.8*

Respon

Psal.84 Responsio: Vult Dominus Christianos suos conuerti ad cor. Loquitur enim pacem in plebem suam Dominus, non in quosuis, sed in sanctos. Si roges, Qui sunt hi? sanè sunt qui conuertuntur ad cor suum, in corde suo habitantes, vbi interior homo est. vbi habent regnum cœlorum, quod intra vos est, dicit Dominus. Quia igitur oculi viri spiritualis, toti vident se: nihil curantes reliqua cuncta videre, ideo nihil iudicant. Et propterea non iudicantur. Certè prauum est cor hominis: qui igitur sui infirmi cordis plagas curare contendit, nihil curat alienas. Sensus ergo Domini est: Si tua tantùm exactè curaueris, alios non iudicabis.

Luca 17

Ierem.17

Tertia responsio: Sciebat quidem Dominus, futuros multos exteriores homines: qui cum Dina interius nesciunt latêre. Ideo posuit Apostolos qui iudicarent: at admonuit eos prius, quale esset ingenium charitatis, quæ si iudicat, coactè iudicat. Nolite ergo iudicare. Nullũ lapidem non mouete, antequam iudicetis. Videte Deũ, qui cupiens seruare mundum, quem iudicare iure merito poterat, mille quæsiuit remedia, mille excogitauit artes, ne iudicaret. Non enim venit Filius hominis, vt iudicet mundum, videlicet quia charitas, quam venit Christus accendere, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Grauatè igitur ad iudicandũ mouetur. Qui verò animo crudelis est, dãnationes & tormenta desiderans, hic nescit cuius spiritus sit.

Gen.34

Ioan.3

1.Cor.15

Luc.9 Quarta responsio eademq; acuta: Solum cum illis Dominus loquitur, qui apertos habent oculos, vt festucas alienorũ oculorum perspiciant. Profectò festuca, palea est minutissima, videriq; vix potest: nisi is qui eam in oculo patitur, admoneat te quòd intus eam habet. At sunt malè feriati homines, qui has festucas nitantur videre. Hos nocentissimos homines Dominus alloquitur, Ne, inquit, iudicetis. Ne dicatis, Sine, eiiciam ab oculo tuo festucam. Pestilentissima pestis est, etiam minimas labeculas fratrum nostrorum curiosè peruestigare. Etiam si eas inuestiges ad eruendum: quantò potius erit pestis, si eas educas ad reprehendendum, & calumniandum. Reprehendit Dominus eos, qui festucas vident ad sanandum: quanto potius reprehendat, eos qui eas vident ad amplius figendum.

Quinta responsio: Admonentur carnales homines, qui peccatorum mortalium trabes in oculis habent, ne de vita spiritualium hominum iudicent. Explicatius id dico: Admonen

nentur Prælati, & confessores, ne si carnales sint, confessiones virorum spiritualium audiant: vt de eorum infirmitatibus iudicent. Ea enim quæ infirma in eis sunt: fortiora sunt, quàm illa quæ, vt fortia, carnales exercent. Ideo enim Petrus *Ioan.20* futurus omniũ pastor, interrogatur: an plus omnibus amet. Neque enim festucas omnium euellere debet, qui non est omnibus sanctior. Igitur de trabibus iudicare quiuis poterit: de festucis verò non nisi qui liber à trabibus est.

Sed interim aduertat qui festucas habet, aduertat inquã vir, qui spiritualia tractat: ne confessorem suum, aut Prælatum despiciat, etiam festucam aliquam in oculis habentem. Sat viro spirituali sit, confessorem habere, trabem in oculis non habentem. Non enim Dominus dicit, *Hypocrita eiice primum festucam ab oculo tuo.* Sed eiice primum trabem ab oculo tuo, & ea eiecta videbis eruere festucam. Igitur in Iudice (vt benè iudicet) requiritur sanctitas, à trabibus libera: non verò requiritur munditiesà festucis pura. Rara enim auis est, omnino à festucis aliena: multo verò rarior, quæ cũ scientia (ad iudicandum necessaria) non coniunxit aliquot festucas quas scientiæ ventus, inflans secum attollit. *1.Cor.8*

Sexta responsio est. Si quis nouit verbum Domini: Quod *Matt.25* vni ex his minimis fecistis mihi fecistis: nouit etiam, quòd iudicans fratrem, Christum ipsum iudicat. Est enim quiuis nostrum membrũ Christi, frater Christi, & anima cuiusuis *Rom.12* nostrum sponsa est Christi. Quis ergo adeò desipiat, vt Christum, & res tantopere Christo dilectas, iudicare velit & damnare? Dauid dixit ad Abiatar, Qui quæsierit animam tuam, *1.Reg.22* quæret & meam. Ita quiuis nostrũ putet se à Christo audire: Qui quæsierit animã Christianorũ, & animam meã quærit. At nescio quid horroris habet, ipsum Dominũ velle dãnare.

Septima, quartæ similis responsio est: Non damnat hîc Dominus eos qui de alienis trabibus iudicare pergunt. Sed eos qui de festucis sollicitãtur: ac tantopere damnant, vt necesse putent eas ab oculis euellere: ac si ipsæ festucæ per se ab oculis non dilabãtur, aut qui habent, euellere minimè sufficiãt. Si trabes priuatus iudicas, operam perdis: sed non adeò contra te Dominus excandescit. At quòd festucas dãnes: quodq; *Marci 7* credas, esse necesse eas ab oculis eruere: quodq; nemo nisi tu, eiicere sufficiet: id sanctitatis est & ignorantissimæ, & arrogantissimæ. Festuca est quòd discipuli illotis manibus manducent: quodq; cum sponso suo non ieiunent: quodq; sabba- *Marc.2*

tis spi

tis ſpicas euellant. At tu Phariſæe hæc iudicas & damnas: nõ pateris ea ſeſſe in diſcipulis: aut non credis diſcipulos eiectu ros cum fuerit neceſſe, hoc damnat Dominus. O ſecula noſtra hoc Phariſaiſmo pleniſſima: in quibuſdam feſtucis euellendis ſumus toti: crimina maiora non curamus.

Qua menſura menſi fueritis. Senſus eſt: Si charitas eſt menſura qua aliena opera menſuratis: charitas erit, qua veſtra menſurabuntur. Igitur charitas multa diſſimulat: operit enim

1.Petri 4 multitudinem peccatorum, & quæ non amantibus peccata videntur, amantibus aut bene, aut certè non malè videntur. Quòd ſi reuera mala ſunt, charitas amanter corripit: & ſi neceſſe eſt, dolenter magis quàm inimicè caſtigat Hæc eſt charitatis menſura. Hac Deus metitur piorum opera, plura enim hi faciunt: quæ oculis noſtris mala videntur, Diuinis

Gen.27 tamen verè probantur. Vt furto ſublata benedictio Iacob,

1.Reg.15 furens in Agag vindicta Samuelis, & alia. Idque magnum ſolamen ſit ſanctis hominibus, quòd multa admodùm faciunt opera: quæ ſi à malis fierent, vt crimina damnarentur à Deo: ſed quia à piis fiunt, non damnantur, ſed forſan coronantur

Exo.2 ab eo. Occidit Moſes Ægyptium, & in ſabulo abſcondit. Oc-

Num.25 cidit Phinees fornicãtes: an non hæc crimina videri poſſent? planè. Sed zelo Dei facta, charitas Dei ſuſcipit. Quòd ſi etiam mala ſunt quæ iuſti faciunt, corripit & punit Deus: at non in furore corripit & punit, ſed in multitudine miſerationum ſuarum. Hac ergo menſura metitur pios Deus. Impij verò, timeo dicere qua menſura menſurētur à Deo. Sed dicit Pſal

Pſal.17 mus, Cum ſancto ſanctus eſt Deus: ſed cum peruerſo, peruerſus eſt. Humiles enim ſaluos facit, ſed oculos ſuperborum

Pſal.108 humiliat. & alibi: Doloſi iniquitas inuenitur ad odium. Imò non modò iniquitas eorum inuenitur ad odium: ſed & neo-

Iſa.1 menias & ſabbata eorum odiuit anima Dei. & oratio eorum fit in peccatum. Et ſicut impij pios riſerunt & ſubſannaue-

Sapiē.5 runt dum viuerent: ita Deus in eorum interitu ridet & ſub-

Prouer.1 ſannat, dum illis quod timebant acciderit. O verò rem vehementer & timendam, & deflendam: quòd Deus in noſtro interitu rideat, & ſubſannet.

Quid autem vides feſtucam. Quatuor mirabilia in hoc textu conſidero. Primum quòd in oculo alicuius hominis eſſe trabs poſſit. Secundum, quòd qui trabem habet, eam non eiiciat. Tertium, quòd qui trabem habet in oculo ſuo, feſtucas in alienis oculis videre poſſit. Quartum,

quòd

quòd habens in oculo ſuo trabem, feſtucam ex alieno oculo velit eiicere.

Redeo ad primum, quòd trabs ſit ſupra hominis humerum, frequens eſt: at impoſſibile videri poteſt quòd trabs in oculo ſit. Num oculus locus trabis eſſe poteſt? num oculus tam exiguus: trabis, (quæ res eſt grandis & grauis,) poterit eſſe capax? Planè tam eſt oculus capax trabis, quam anima peccati mortalis. Quis credere poſſet, quòd in animam incidere poſſet peccatum: quod talento plumbeo grauius eſt. Quòd tam grande eſt, vt ſupergrediatur caput hominis, dicente Dauid: Iniquitates meæ ſupergeſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. Longè minus idonea eſt anima peccato mortali, quàm oculus trabi grauiſſimæ. Rectiſſimè Dominus trabem dixit in oculo: vt intelligeres minus conuenire animæ peccatum, quàm trabem oculo. Quis inquit Iob, guſtare poteſt, quod guſtatum affert mortem? Si ſtupes quòd trabs ſit in oculo: ſtupent cœli, & eius portæ deſolantur vehementer, quòd peccatum ſit in anima. Obſtupeſcite inquit, cœli, & portæ eius deſolamini vehementer. Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquarum viuentium, &c. Imò & ipſe Deus (ſi fas eſt dicere) ſtupet, dicens: Nunquid ſeruus eſt Iſrael, aut vernaculus? quare ergo factus eſt in prædam? Dominus ergo per trabem in oculo, peccatum intellexit in anima.

Zacha. 5 *Pſal. 37* *Iob 6* *Ierem. 2* *Iere. 2*

Iam ſecundum miraculum ſequitur. Si trabs incidit in oculum, quomodo cum trabe quieſcere oculus poteſt? Si feſtucã oculus pati nequit, quomodo trabem pati poteſt? Imò quòd longè mirabilius eſt, ſi miſeria animæ noſtræ peccatum mortale ſuſcepit: quomodo cum illo perdurat? infœlicitas fuit, hoſti portas turris aperuiſſe: ſed ſumma admiratio eſt, hoſtem interius velle retinere. Peccatum eſt infirmitas, eſt peſtis, eſt mors animæ. Peccatum eſt inimicitia cum Deo, eſt inobedientia, & quædam proditio contra Deũ. Peccatum eſt egeſtas à Deo in domo impij. Peccatum eſt fames quâ filius prodigus conſumitur. Peccatum eſt omnia mala, ſicut cum gratia veniũt omnia bona. Demũ peccatũ animæ eſt, quod trabs oculo. Quomodo igitur tam familiariter cũ peccato anima viuit? Manus Iſrael ſub cophino ſeruiũt in Ægypto, cur manere vult in Ægypto? Cur animę placet domus horroris, & vaſtæ ſolitudinis, qualis peccatũ eſt? via illorũ (id eſt peccatorum) eſt ſcandalum ipſis: ipſi verò in ore ſuo complace

Prouer. 3 *Luca 15* *Sapiē. 7* *Pſal. 80* *Deut. 32* *Pſal. 40*

*Psal.*140 placebunt. Habent ossa sua dissipata secus infernum, & non
*Num.*21 discedunt. A viperis mordentur nec remedia quærũt? Quod
*Gen.*35 tandem est hoc peccati veneficium? perdidimus primogenita, & paruipendimus. Adeò excantandi præsentem peccatum vim habet.
Isaie 28 Quòd si miraris hominis fœdera cum peccato & cum inferno: iam nescio an miraberis, quòd trabem peccati habẽs, videre festucam in oculo alieno possit. Qui trabem habet in oculo exoculatus est. Qui alienam festucam videt, acutissimè videt. Quomodo ergo oculis carens, acutissimè videt? Profectò oculus trabem sustinens, non oculus est, sed calybs & adamas. Quomodo igitur calybeus oculus videt: cùm ferreus oculus, fictus potius oculus sit, quàm verus? Si hæc admiraris, adde multò maius miraculum: quòd mortaliũ nemo videre festucas soleat, nisi qui trabes habeat. Qui enim
1.*Petri* 4 trabe carent, charitatẽ habent. At charitas cùm operiat multitudinem peccatorũ, hásce festucas non videt. Neque enim
1.*Cor.*13 cogitat charitas malum, vt de fratre sinistrè suspicetur. Ocu-
*Gene.*3 li Adam innocentis non videbant nuditatem: nocentis verò
*Gen.*3 nuditatẽ conspexerunt. Oculi Adam innocentis solùm sciebant bonum: nocentis verò, sciunt & bonum & malum, sed
1.*Reg.*14 potius malum. Dauid non mittit manum in Christum Domini, & cum fortè discidit oram chlamidis Sauli, dolet vehementissimè. At Philisthæi nihil Saulem morantur. Doeg
1.*Reg.*22 Idumæus irruit in Sacerdotes Domini, pij verò Saulis serui nolunt in eos extendere manus. Itaq; viri iniqui trabem habentes, oculos & manus, & gladiũ in seruos Domini solent
1.*Reg.*6 inijcere. Meminerint viri proximorũ scrutatores, quòd Bethsamitarum quinquaginta millia percusserit Deus, eò quòd vidissent arcam Dei. Id est quia scrutati sunt arcæ interiora. Igitur peribimus & nos, si scrutabimur interiora oculorum quæ sunt in fratribus nostris: nam verius anima sancta arca Dei est, quàm arca illa vetus: & multo interior est intentio hominis in anima: quàm vrna, & virga in arca. Vide verò exitum Iudæ festucam in oculis Christi videre volentis.
Mat. 26 Vltimum quod mirabar, illud erat, quòd habens in oculo trabem, fratri dicat: Sine, eiiciam festucam ab oculo tuo. Stulte cur te idoneũ iudicas festucæ eruendæ, cum trabem habeas? aut cur ita desipis non intelligens, quàm te festucam habens ridebit, & dicet. Túne in me festucã vides? Túne etiã si videres, eiicere posses? tibíne, etiam si posses, oculum meũ
ego

ego permitterem? & quamuis me tibi cõmitterem, annon erat æquius, te tibi trabem, quàm mihi festucam eruere? Frequenter planè in mentẽ meam venit, quam multi sint confessores indocti: annõ his diceret Christus: Hypochrita eiice primùm trabem ex oculis tuis? Contra verò quàm grauatè viri pij & docti hanc fugiant functionẽ. Rursum, qui trabem habent, episcopatũ desiderant: At qui irreprehensibiles sunt, (vt ferè nec festucas habeant) hoc munus abhorrent. Quid igitur est? qui trabem habet, putat se festucas euellere posse: qui verò nec festucas ferè habet, indignum se putat vel trabibus eruendis? 1. *Timo.* 3

Minimè ab hoc loco discedam, nisi vnum aut alterũ addam. Primum indicauit Dominus, cùm peccata festucis, & trabibus comparauit: quàm impatiẽs peccati anima nostra esse debeat. Sanè, quã est oculus festucæ, & trabis impatiens: tenerrima res est oculus, vt vel à minutissima re lædatur, & adeò lædatur, vt & lachrymas effundat: multo tenerior res est anima, vt vel ab exiguo peccato, incõmodetur. Sentiunt piæ animæ quod dico, bonarum enim mentiũ est agnoscere, dolere, & flere eas tam leues culpas, quæ vix culpę sunt. At sunt multæ animæ, quæ cum leonibus, vrsis, & draconibus peccatorũ iucundè commorantur. Sicut & oculus mortuus, facilè & festucas sustineat, & trabes. Sed non ita Dauid cùm dicit: Iniquitatem meam agnosco, & peccatum meum contra me est semper. *Psalm.* 50

Alterum est: Trabs & festuca vtraque ad ignem nata est. Ita peccatũ ad ignem inferni nascitur. Festuca verò (quam Paulus fœnum & stipulam nuncupauit) non ita nascitur ad ignem: sed qui eam in oculo habuerit saluus erit, sic tamen quasi per ignem. 1. *Cor.* 3

Nolite sanctum dare canibus. Hactenùs Christus sermonẽ fecit, contra eos qui trabem habent in oculis. Nunc verò eos alloquitur qui sanctum habent: quique margaritas habent, & ideo & sancti sunt, quia sanctum possident, quod aliis dare gestiunt: & diuites sunt, qui nõ solum eas habent, sed etiam cõmunicare desiderant. Profectò diues est, qui tot margaritas habet, vt & porcis velit ex eis cibum preparare. Sanè quia charitas diues est, & non quærit quæ sua sunt, nec enim sua sibi abscondit, sed omnibus se est dare parata. 1. *Cor.* 13

Iam ingens occurrit dubitatio, cur Dominus prohibuerit sanctũ dare canibus? Planè ipse sanctus est & sanctitas ipsa:

at ipse se Iudæ dedit in Eucharistia à quo vt à cane breui erat
Luca 22 lacerandus. Imò ipse tradidit se in manus canum. Sic enim
Psalm. 21 ait, Circundederunt me canes multi:& cùm se à canibus la-
Ibidem. cerari videbat, dixit: Erue de manu canis vnicam meam. Quòd si per sanctum non dandum canibus Euangelium intelligas, planè Euangelium etiam canibus dandum est, dicit
Marci. enim Dominus: Ite docete omnes gentes: quas cõstat fuisse
vlti. canes, teste Dominô, qui dixit Chananææ: Non est bonum
Mat. 15 sumere panem filiorum, & dare canibus & profectò Euangelium rete est, quod mittitur in mare. Vbi nullus delectus
Matt. 13 habetur, congregat enim rete hoc ex omni genere piscium.

Ad hoc dubium prior responsio clara est: Neque Euangelium, neque sacramentum neque bonum aliquod verbum dari debere, iis canibus, qui nos à Deo & ab ecclesia disrumpent. Itaque si periculum est, quòd infidelis aut iniquus corrumpet me, dirumpet à gratia Dei, huic cani ego non dabo sanctum meum, huic ego non proponam fidem meam, cum his enim neque cibum sumere, neque aue dicere. Et hoc est
Ioan. quod Dominus ait, Ne detis sanctum canibus, iis videlicet,
2. Canc. qui reuersi contra vos, rumpent & laniabunt animam vestram. Cum enim Dominus dicat, Ne forte conuersi rumpant vos, illud vos potius ad animam, quæ potior nostri pars est, quàm ad corpus referri debet.

Altera responsio est: Si ex mea correctione, consilio, aut iudicio, nihil aliud speratur, quàm quòd lanier, aut discerpar, aliud damnum graue recipiam nõ debeo aut corrigere, aut iudicare. Licet enim animus charitate plenus, se ipsum omnibus cupiat exponere: & velut margaritas suas ad omniũ pedes effundere: admonetur tamen, ne id faciat, vbi nihil aliud expectat, quam corporis sui damnum. Sanè si suo sanguine paratur proximo salus, pulchrum est, canibus corpus laniandum offerre: vt alterius anima vitam recipiat. Sicut Dominus fecit. Sed vbi nihil expectes, nisi damnum tuum: stultum est huic te periculo exponere. Nam cum martyres carnificibus velut canibus, excarnificandos se se exhibebãt, non dabant illis sanctum suum, sed nobis, qui ex eorum laniena sanamur.

Tertia responsio est, nescio an germana: Paulus docet in
Ad Hebr. 5 vita Christiana gradus esse suos. Sunt enim quædam elemẽta exordij sermonum Dei, videlicet pœnitentia ab operibus mortuis, fides in Deum, doctrina baptismi, impositio ma-

mium, persuasio resurrectionis mortuorum, & iudicij infernalis. Gradus his altior est frequentius ad sacram communionem accedere, ab his etiam peccatis cauere, quæ licet crimina non sint, grauia tamen sunt: & denique seruire iustitiæ. Gradus perfectus est honori, deliciis, diuitiis, mundo & tandem sibi mortuum esse: quod Apostolus vocat reformari in nouitate sensus. Hic igitur gradus reuera sanctitas est: & illud sanctum, de quo hîc Dominus loquitur. Ideo enim habet apud Græcos articulum, to agion. Admonet ergo Dominus, vt Christiani sancti (cupientes Christianitatem suam ab omnibus apprehendi) sanctũ hoc, gradumque sanctitatis summũ à canibus & porcis abscondat. Itaq; prima canũ, & porcorũ institutio, num sit omnimoda & plena omnium rerum mortificatio. Aliquid enim dandũ est, aliquidque indulgendum, his qui suo assueuerunt luto. Si enim rigorem tam exactũ ab his canibus exposceas: & ipsi in sua bestialitate durabunt, & suos institutores contemnẽt. Meminerint igitur viri sancti, quòd Apostoli gentium institutores, ab eis solum exegerunt: vt cauerent ab immolato & sanguine, & fornicatione. Et Petrus Apostolus plus in hanc lenitatem inclinans quam in graues rigores, à Paulo reprehensus est. *Ad Hebre. 6* *Ad Ro. 6* *Ad Romanos 12* *Act. 15* *Galat. 2*

Quarta responsio: Nimis differunt, porcis, & canibus aliquid videndum proponere, & vt comedendum exhibere. Non negat Dominus, quin porci, & canes videant, & audiant mysteria, quæ Euangelium prædicat. At quòd canes ea tractent manibus, imò potius pedibus, id est quod vetat. Vetat igitur ne Episcopi sint, neque prædicatores, curati aut beneficiati si canes sunt aut porci. Videant quantum velint, audiant quantum velint: non est inde margaritis, aut sanctitati periculum. At periculum est, si eas ita habeant, vt conculcare liceat. Inde enim tota nostrę Ecclesiæ calamitas & laceratio manauit. Et licet officia secularia malis hominibus dari non debeãt: at Dominus nihil de his loquitur: sed de sancto, & Margaritis Christianis.

Quinta responsio. Margaritæ potius sunt ornamentum diuitum, quam ipsæ diuitiæ. Cum igitur anima habet charitatem, diues est: sed cum habet gustus Dei, iubilos, & reuelationes, illæ sunt margaritæ quibus diues anima exornatur. Paulus laudat Corinthios, quòd diuites essent in omni verbo, & in omni scientia: ita vt nihil illis deesset in vlla gratia. Gratia verò hîc comprehendit, deuotionem, hilaritatẽ, ani- *1. Cor. 1*

mi fœlicitatẽ &c. Quæ sentire phas est loqui minimè. Hæc sunt iudicia illa Dauidi desiderabilia super aurum & lapidẽ
Psalm.18 pretiosum multum. Et dulciora super mel & fauum. Hanc igitur sanctitatem, has gemmas, & monilia (quibus Domi-
Isaie61 nus sponsam suam exornat) iubet ascondi. Et sicubi manifestanda sunt, non nisi inter perfectos sunt reuelãda. Alioqui
1.Cor.2 si quæ in cubilibus tuis exultando sentis, si exultationes Dei
Psal.149 in gutture tuo probatus, communiter populo propalaueris: fieri potest, vt ridearis. Et id parum: fieri potest vt sicut iniquus, & malè de Deo sentiens castigeris. Igitur Sacramentũ
Tobia 12 regis abscondere bonum est. Castigatur enim Ezechias the-
Isaie 39 sauros suos Babyloniis ostendens.

Iam verò si sanctum dandum non est canibus cur anima nostra cùm sancta est, & cùm margaritas habet, canibus dabitur? Imò cur leonibus deuoranda obiicietur? cur serpentibus laceranda & discerpẽda exponetur? Dæmon canis est,
4.Reg.9 sanguinẽ Iezabel lingens. Dæmon leo est, rugiens, quærens quem deuoret. Serpẽs est callidior, & crudelior cunctis ani-
Gen.3 mantibus. Cœrastes est insidiator semitæ, vt mordeat vngu-
Gen.49 lam equi. Cur igitur tam violentæ bestiæ animam nostram miserè laniandã exhibemus? quasi non esset vncta oleo san-
2.Reg.1 ctitatis & exultationis. Flet Dauid Saulem & Ionathã, quia
eodem. occisi erant à Philisthæis incircũcisis. Quantò vehementius defleuisset animam à canibus discerptam? forsan Dominus dolenter dixit: Ne forte conuersi disrũpant vos. O quam dirum, quàm dolendum, & timendũ est, disrumpi à canibus
Ioan.11 his. Flet Dominus Lazarum cuius corpus mors deuorauerat: at potius defleret animam quam mors longe horrẽtior ab-
Prouer.5 sumit. Quam tenere dicit Dominus: Ne des alienis honorẽ tuum, & annos tuos crudeli: ne forte impleantur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena, & gemas in nouissimis. Reuera tradit animos suos crudeli, qui post Diuino cultui multos dicatos labores, se dæmoni & peccatis tradit: defector ex castris Dei ad castra diaboli.

Petite & accipietis. Non ego miror, si Christus iubeat, vt petamus, quæramus, & pulsemus. Siquidem ipse, nos, à nobis petiit, nos ipse quæsiuit: & vt illi aperiremus pulsauit. Ipse
Apoc.3 est qui dicit: Ego sto ad ostium & pulso: si quis aperuerit mihi, intrabo, & cœnabo cum illo. Et sponsa testatur, se audire
Cantic.5 vocem sponsi Vox, inquit, dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, anima mea, columba mea, immaculata mea,

quia caput meum plenũ est rore: videlicet, quia per noctem perseuerauerat pulsans: & idcirco ros noctis caput eius irrorauerat. Pulsauit igitur Christus: quæsiuit etiã nos. Reliquit siquidem nonaginta nouem oues in deserto, & ouem vnam quæ perierat, cum suo multo sudore, quęsiuit. Quin & Christus est, cuius personam gessit Ioseph, cum erraret in agro: & rogatus quid quæreret: fratres inquit meos quæro, indica mihi, vbi pascant. Pulsauit ergo & quæsiuit. & quia Christus de se dicit: Mendicus sum ego, & pauper: planè non aliud mendicando petebat, nisi animã nostram. Imò cum sitiens potum petebat in cruce, non ferè aliud petebat, quam salutẽ animarum. Credat igitur quiuis Christianus quòd animas nostras mendicans Christus petit, quodque animas nostras quærit, quòd etiam ad animas nostras perseuerat pulsans. Quod ergo ille non in suum, sed in nostrũ facere commodum, tanto iam tempore consueuit, id nos in nostrum facere meritissimè iubet. Luca 15 Gen. 37 Psal. 39 Ioan. 19

At dices. Quid erat iubere necesse? num necesse est, famescenti iubere vt cibum petat, & quærat? si nudi sumus, si infirmi, si inter hostes, si in summo versamur periculo: ipsa nos natura petere, & quærere, & pulsare docebit, quid necesse est id præcipere? Atqui ego vel hinc colligo eximiam nostram cæcitatem, imò stuporem verius, quos tantis calamitatibus pressos nec natura docet, nec necessitas stimulat, nec ipsa Christi præceptio ad petendum & quærendum inuitat. Facilè possum desperare de infirmo, si cibum semper fastidit: de fatuo, si suam fatuitatem non sentit: de inermi, si fortissimos hostes non timet.

Porrò Dominus multis verbis petere docet: Petite, inquit, quærite, pulsate: & rursum: Omnis qui petit, accipit, & item: Quis est pater, &c. Tot verba Christus in re hac consumit, vt facilè pateat, nos in grauissima, imò in extrema versari necessitate: quos tantopere Christus petere docet. Alioqui si exigua nostra necessitas aut nulla foret, Deus qui Deus est, qui sapiens est, qui nostri amantissimus est, non adeò nos ad petendum extimularet. Quòd si necessitatem forsan non penetras attentissimè expende: Vita Christiana, cœlestis est & diuina, non animalis aut terrena. Ex dei munere est, non ex nostris viribus: gratia est, non ex nobis, ne quis glorietur. Gratis datur, non argento, aut vlla commutatione. Si igitur solus Deus est, qui gratiam dat, & gloriam, (non Ephes. 2 Isaie 55 Roma. 9

enim ex operibus gratia datur, sed ex vocante) Igitur si vis hanc vitam, eam ab eo qui dare potest pete: eam quære, ad eius fores pulsa. Tantam enim petendi necessitas est, quanta viuendi.

Iam si semper Christus petere, quærere, & pulsare iubet: ita vt nunquam vita nostra à petendo, quærendo, & pulsando vacet: manifestè fit nostrum remedium non esse, & in procinctu positum: vel ad manum. Si enim facilè inueniretur, & daretur, non continuè petere iuberemur. Igitur altus puteus, est, vnde sunt hauriendæ aquæ saluatoris. Per medios hostes irrumpendũ est, vt aquam bibamus, ex cisterna Bethlehem. Et ô miseros nos, puteus altus est, néque in quo hauriamus habemus. Habemus os ad bibendum, sed néque situlam, néque, cordam ad extrahendum habemus. Ipsa siquidem efficax oratio, quâ petimus, & haurimus, à Deo est. Nã quòd oremus nescimus, sed spiritus orat pro nobis. Igitur petendum est, vt sciamus gratiam donum Dei esse, non ex operibus nostris. Quærẽdum est vt sciamus hoc donum dari laborantibus. Pulsandũ, vt sciamus, eum dono Dei frui, qui cum petat, & quærat: non lassatur, sed ad fores Sapientiæ pulsans perseuerat. At verò primo loco ponitur, Petite, secundò, Quærite: vt sciamus, quòd licet gratiam possidere sit diuini muneris, & nostri laboris: prius tamen & potius est muneris Dei quàm operis nostri.

Isaiæ 12
1. Par. 11
Ioan. 4
Rom 8

At dices: Annon Christus introiuit iam in sancta, æterna redemptione inuenta? Annon per fidem habemus accessum in gratiam istam? annon iam patet fons Domini in medio domus Dauid? quid igitur tam miseros nos esse contendis? Si in Christo diuites facti sumus, cur tantopere pauperes nos esse doces, vt nunquam nõ sit nobis petendum? Quodsi Christus pro nobis interpellat in cœlo, quorsum oportet nos petere in terra? Huic ego respondeo hanc esse diuinam prouidentiam. Ita parauit nobis suas opes, ac si nullum nostrum laborem requireret: ita verò laborem nostrum requirit, ac si nobis nihil ille parasset. Tauri quidem, & altilia occisa sunt, & omnia parata: si comedere vis, pete, quære, pulsa. Igitur agnosce te pauperem agnosce paratas tibi diuitias: sed etiã agnosce eas ociosis non dari.

Hebræ. 9
Roman. 5
Zacha. 13
2. Cor. 8
Roma. 8
Mat. 22

Attende etiam: Dominus iubet petere, quærere, pulsare. Petimus verò ore, quærimus pedibus, pulsamus brachiis. Aduertis quàm nihil vult Dominus esse in nobis ociosum. Rursum

ſum petimus aliquando de longè.quærimus in via.Pulſamus cum iuncti domui ſumus. Quaſi admoneret nos Dominus. vt petamus in iuuenta, quæramus in virilitate, pulſemus in ſenecta. Vt nulla pars noſtri, nulla ætas debeat in hoc negocio ceſſare. Reuera grande negociũ eſt primũ illud quærẽdũ: quia regnũ eſt: quod qui habet, reliqua ſe habere cognoſcat. *Matt. 6*

Interim aduerte Dei longanimitatem, qui ita expetitus, quæſitus,& pulſatus: non faſtidit, non laſſatur, non repellit. Imò ad frequentiam maiorem exhortatur: exemplo etiam adducto de improbis viduæ precibus, quæ ab iniquo iudice iuſtitiã extorſit. Orationi igitur inſtate: nec enim Dominus grauatur, cuius miſerationes ſunt ſuper omnia opera eius. Attende enim quot per orbem ad Deum fundantur preces, & gemitus:& intelliges capaciſſimam Dei longanimitatem, qui tot gentium poſtulata non exhorreat. *Luca 18* *Coloſ. 4* *Pſal. 144*

Quis ex vobis homo, quem ſi petierit filius eius panem, piſcem, aut ouum. Non me contineo, quin ſubrideam. Quid Domine, Vis nos nihil aliud à Patre tuo petere, quam panem, piſces,& oua? Num vitam Cartuſienſium, Chriſtianos tuos habere cupis? ſi carnem comedere à tempore Noe hominibus licuit, cur non mentionem de carnibus intuliſti? Et quidẽ reſpondere quis poſſit, quòd Chriſtus erat reparator innocentiæ: in qua homines ſine carnium eſu vitam peregiſſent beatam. Ita & Chriſtus forſan optaſſet ſuos, à cura carniũ fore alienos. Siquidem carnes non niſi magno ære comparantur, & adparantur. In cuius teſtimoniũ poſt reſurrectionem, piſces aſſos cum fauo mellis Dominus manducat. Imò & ante reſurrectionem, ſuos ſectatores non niſi cum pane & piſciculis pauit. Non hæc intelligas, vt malum ſit carnes manducare. Abſit, ſed quod liberius erat, & facilius ſine carnibus vitam tranſigere. *Geneſ. 9* *Ioan. 2* *Ioan. 5*

Sed verò quid eſt, quòd panem, piſcem,& oua dixit? Res ſanè difficilis. Interim hoc accipe: Per panem, vitæ neceſſaria intelliguntur. Panis ſiquidem ad viuendum eſt neceſſarius. Per piſces, vitæ deliciæ intelliguntur. Ambroſio teſte, qui abundantiam piſcium dicit hominum illecebram, atque delicias. Per oua verò non ſolùm opes ſignificantur præſentes, ſed maximè futuræ. Ouũ ſiquidẽ expectatio pulli eſt. Vt igitur intelligãt omnes, à Deo non ſolùm eſſe expectanda neceſſaria (quæ ſunt panis) ſed etiam vitæ delicias (id eſt piſcis) quando ita expedit:& non ſolùm à Deo eſſe expectanda præſentia

ſed & futura, in ouo præſignata, ideo Dominus panem, piſcem, & ouum in medium adduxit. Porrò quia Deus dat præſentia & futura temporalia, quantum conuenit hominum ſaluti, ideò non dixit Chriſtus quòd Pater dabit panes, piſces, aut oua. Sed panem tantum, piſcem, & ouum.

Video tamen me, à literali ſenſu nonnihil diſcedere. Dominus enim cū de pane, piſce & ouo eſſet loquutus, intulit: Quanto magis pater veſter, dabit ſpiritum bonum petentibus ſe? Igitur plana literæ ſeries eſt, vt Chriſtus per panem, piſcem & ouum, Spiritum ſanctum intelligat, vt Lucas teſta-
Luc. 11 tus eſt. Ideo enim vnicum panem, vnicum piſcem, vnicum etiam ouum dixit, Quia vnicus eſt etiam Spiritus ſanctus.

Sed premor nunc dubio maiori: Quomodo Spiritus ſanctus eſt panis, piſcis, & ouum? & quidem dictu facile eſſet, quòd Spiritus eſt panis, ſcilicet neceſſarium nobis alimentum, eſt & piſcis, quia omne delectamentum habet. Eſt & ouum, quia in eo eſt omnis ſpes vitæ & virtutis, vt nunc nunc dicebam.

Verùm altior, credo, ſenſus ſublucet: etiã ſi penetrare non detur. Admonebo tamen eius quod occurrit. Panis oritur ex grano, quod primum cadens in terram moritur: tum creſcit in germen pulcherrimum. Deinde calore torrente aduſtum grana in culmine gerit. Quæ molita, & à mulieribus aqua ſubacta, & fermentata panem conficiunt. Igitur Chriſtus eſt granum frumenti, quòd in terram noſtram demiſſum eſt,
Ioan. 12 velut emortuum, quia exinaniuit ſe. Creuit hoc granum per annos triginta. Poſt quos, heroicorum meritorum grana in
Philip. 2 fine vitæ, velut in culmine attulit. Hæc merita in ſacra ſua paſſione velut molita ſunt. Manſerunt tamen in horreo ſanctæ mulieris, id eſt, Eccleſiæ. Quæ accipiẽs hæc ſacta merita, aquis baptiſmi, vel pœnitentiæ commiſcet. Et Spiritum ſanctum velut fermentum addit vnde Sacramentum efficitur.
Luce 13 En tibi panis, & ideo dictũ eſt, ꝙ Eccleſia abſcondit fermen-
Exod. 12 tum, in farinæ ſatis tribus: cum tamen Synagoga non vteretur fermento, ſed azimis. Quia ſacramenta Eccleſiæ ſpiritũ habent. paníſque ſunt fermentatus, & ideo ad veſcendum idoneus: at vetera ſacramenta hoc ſpiritu carebant.

Piſcis verò Spiritus ſanctus dicitur, vel quia gaudet habitare in aquis multis, qui ſunt populi multi. Vel, quia neſcio quid habet Spiritus ſanctus cum aquis. Siquidem in exordio mundi naſcentis, ſpiritus ferebatur ſuper aquas. Et

quando

quando Christus baptizatur ad aquas: adstat Spiritus sanctus in specie colũbę. Est planè piscis animal simplex, gregarium, fœcundum, latens, & quod vix scias quã re alatur. Quæ omnia quadrantissime Spiritui sancto conueniunt.

Porrò ouum, mortuum nunc est, viuet verò. Habet enim vitam & animam latentem, quam suo tempore proferet in lucem. Ita Spiritus sanctus facit nos mortuos quidẽ propter inhabitantem spiritum in nobis. Sed is ipse Spiritus qui viuificauit Christum mortuũ, viuificabit etiam mortalia corpora nostra. Habes ratiunculas quare spiritus dicatur panis, piscis & ouum. Contrariis rationibus spiritus hominis carẽs Spiritu sancto, habẽnsque spiritũ dæmonis, (quem peccatum mortale spiritui humano coniungit) dicetur lapis, serpens, & scorpius: lapis quia durus, in quem cadens semen non germinat, vt potè quòd humore careat. De quo lapide dicit Baptista, Potẽs est Deus ex his lapidibus suscitare filios Abrahę. Serpens est, qui super pectus suum gradiens, terram comedit cunctis diebus, terrena enim sapit, ad cœlestia non attollitur. Scorpius est, qui cauda sua venenum effundit. Id verò est, quod verè timendum est. Quòd enim dum viuimus à peccato lædamur: noxium est, at quòd in fine vitæ iniquitas calcanei nostri nos circundet, & in infernum proiiciat, tota infœlicitas est.

Rom. 8 · *Matt. 13* · *Matt. 3* · *Genes. 3* · *Psal. 48*

Finiam si illud addidero: Panem petant, ij qui nunc à peccatis exeunt. Dominus enim puellæ defunctæ iubet dare quod manducet, panem, scilicet. Piscem petant qui iam cum Christo resurrexerunt, & vita virtutũ viuunt. Sicut Christus pisces assos post resurrectionem manducauit. Ouum petat qui proximus est morti. Siquidem ouum edi non potest, nisi putamine fracto. Ita rogemus, vt cum putamen corporis nostri frangetur animam nostram Deus manducet.

Marci 5 · *Ioãnis 21*

Si ergo vos cùm sitis mali. Duo hîc mihi dicenda: Alterum quomodo verum sit, quòd omni petenti Deus det, multò magis quam patres carnis nostræ. Alterum verò, quomodo verum sit, ꝙ nos mali simus. In priori puncto dubitatio est, dicit .n. Dominus: Omnis qui petit accipit, qui quærit inuenit. At Luc. 13. habetur: Cõtendite intrare per angustã portã, multi enim, dico vobis, quærent intrare, & non poterũt. Vbi res dolenda nimis annotatur, quòd quærent multi intrare, & non modò non intrabunt, sed nec intrare poterunt. Imò & hoc loco dicitur: Pauci inueniunt eam. Si igitur multi

quærent:& pauci inuenient, non est verum quòd omnis qui quærit inuenit. Et miser Saul indulgentiā non est assequutus, quam etiam cum lachrymis petiit.

Hebra. 12 Ad hoc respōsio plana est, quòd sicut plena bona sunt, quæ diuina sunt: ita & eam orationem, petitionem, aut inquisitionem, Deus vt plenam & eo nomine dignam arbitratur, quæ à diuino spiritu proficiscitur. Igitur oratio quæ ab humano spiritu nascitur, non censetur à Deo in albo plenæ orationis: quare si hæc suo desiderio frustretur, nihil Deus mentitur. At impossibile est eam orationem suo fine fraudari, quam Spiritus sanctus accendit.

Secunda responsio est: Res non propter se quæritur: sed propter gaudium, & vsum: quem ex eis habituri sumus. Non enim quæro panem propter panem, sed propter esum, & saporem. Quod si vel panis sine esu, vel esus sine pane daretur, mallem esum & voluptatem panis, sine pane: quàm panem sine sua voluptate. Ita igitur qui (vt debet) petit: certissimè sciat: quòd vel percipiet quod petit, vel voluptatem quam ex eius vsu erat consequuturus, Paulus enim scit abundare: scit

Philip. 4 etiam penuriam pati, id est, scit in penuria ita gaudere, ac si abundaret.

Tertia responsio est ex textu ipso: Omnis qui petit, accipit, non statim ac petit. Sed si quærat, si pulset. Id est si non lasse-

Luca 15 tur petens, quærens, pulsans. Nec enim mulier illa drachmā quam perdiderat inuenit, nisi post totam domum euersam. Euerte & tu tuam domum totam, & inuenies. Vide etiam, Deus per triginta & tres vitæ suæ annos, suo multo te labore quæsiuit. Si non te adhuc inuenit, quid mirum si tu eum quęras, nec inuenias? tu te negas Deo: & vis Deū se tibi cōcedere?

Quarta responsio est etiam ex textu: Non dicit textus: Omnis qui petit, quod petit accipit, sed Pater dabit bona petentibus se. Si igitur non accipis quod petis, non erat bonum quod petebas, aut aliud dabit bonum, quod verè sit petenti bonum.

Quinta responsio etiam ex textu: Si petis panem, piscem, aut ouum: dabit Pater, forsan non panem aut piscem, sed Spiritum sanctum, qui tanto melior est pane, pisce, aut ouo.

Quis verò non miretur Patris largissimam largitatem, qui petentibus Spiritum sanctum donat: ô rem verè miran-

Ioannis 3 dam? Non sat erat Patri pro nobis propriū tradidisse Filium, eundémque nobis dedisse (Filius enim datus est nobis) addidit

dare

dare & Spiritũ. Quaſi vel ſpiritus res eſſet vilis, aut homo res eſſet nobilis. Datur verò ſpiritus nõ in hoſtem, aut iudicem, ſed vt veniant nobis omnia bona pariter cum illo. Et datur rurſum, ſine auro, ſine commutatione. Sat eſt ſi petas. *Iſaia 9* *Sapien. 7*

Omnia ergo quæ vultis. Videri cunctis poterat, quòd vbi audiſſent homines Deum adeò prodigum, vt petentibus, ſit Spiritum ſuum ſanctum daturus, omnes nos ſtatim accurreremus, ſtatim peteremus. Quis enim Spiritum ſanctum tam vili pretio non emat? At Dominus vbique ſui memor, & vbique nobis proximorum amorem inculcans, admonet: vt ea faciamus proximis, quę ab illis nobis fieri poſcimus. Et tunc veniet ad nos Spiritus ſanctus, ad quem dandum & accipiendum vniuerſa lex ordinatur, & prophetæ. Vacuus igitur Deo es, & te plenus: ſi vis quòd Deus ſe in te effundat, effunde te in proximum. Si quid tibi vis fieri, quod proximo nõ feceris, iam te tibi reſeruaſti: reſeruabit ſe Deus etiam ſibi. *Iſaia 50*

Vbi Lector agnoſcis, quàm verè Paulus dixerit, Omnia præcepta in hoc vno inſtaurari, ſcilicet dilige proximum tuum. Et rurſum, Qui diligit proximum, vniuerſam legem impleuit. Item Ioannes, Qui diligit fratrem ſuum, in lumine manet, & ſcandalũ in eo non eſt. Et rurſum, Nos ſcimus quòd tranſlati ſumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres. Et demũ Chriſtus dicit: In hoc cognoſcent omnes quòd diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habeatis inuicem. *Roma. 13* *Galat. 5* *1. Ioan. 2* *1. Ioan. 3* *Ioann. 13*

Quis hîc non miretur quàm Dominus curam noſtri, velut Pater ſuſceperit: & quàm videatur ſui curam neglexiſſe. Non inquit, colite me, hæc enim eſt lex & prophetæ. Sed colite fratres, hæc enim eſt lex & prophetæ. Quorũ verborum hic ſenſus eſſe videtur: Quidquid ab ipſo mundo naſcente, vſque ad finem Deus per legem, aut prophetas mandat, huc maximè reſpicit, ne lædamus proximos. Quos adeò tenerè Deus diligit, vt nunquam ceſſet admonere, ne quiſpiam eos lædat: quos ſi læſerimus, tangimus pupillam oculorum Dei. *Zacha. 2*

Intrate per anguſtam portam. Quantum datur aſſequi ordo hic eſt. Prior eſt porta, per quam intrare iubemur. Poſt ingreſſum per fores, ſequitur arcta via ambulanda. In fine verò vitæ eſt regia ciuitas, vrbs, ſcilicet beata Ieruſalẽ, ad cuius valuas pulſandum eſt. Quocirca illa tria verba priora, ſcilicet petite, quærite, pulſate, ad hæc tria referenda ſunt. Videlicet petite ingreſſum per portam anguſtam. Quærite arctam viam. Pulſate ad cœleſtis aulæ, valuas beatas.

Si

Si quæras quænam est hæc porta, aut quæ via? Ipse respon
Ioan.10 det Christus: Ego sum inquit ostium: per me si quis introie-
rit, ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Est igitur
Christus porta angusta, quia humilis. Porrò idem Christus
Ioan.14 dicit: Ego sum via, veritas & vita. Est ergo Christus simul por
ta & via: sed alia ratione porta, & alia via. Porta est, cùm in-
fideles ad fidem: vel iniusti ad iustitiam conuertuntur. Via
verò est, cum iidem conuersi per vias iustitiæ gradiuntur, id
est per viam quam Christus ambulauit. Cùm igitur infide-
lis vel iniquus ad sanctitatem vitæ vocantur, & instigantur:
planè vocantur vt portam ingrediantur. Cum verò iidem
extimulantur vt surgant, comedantq; panem: quia grandis
3.Reg.19 eis restat via, vsque ad montem Dei Horeb: tunc animantur
vt per viam procedant.

Interrogauerunt tamen maiores nostri, quâ causa porta
hæc & via angustæ dicantur? Primum quidem angusta est,
quia per eam non nisi vnus transire potest, duos quippe non
Ioan.3 capit. Vt enim in cœlum non ascendit, nisi vnicus qui de cœ
lo descendit, reliqui enim si in cœlum sunt ascensuri, in illo
vnico ascendere debent: ita per hanc portam, & per hanc viã,
nemo intrare, aut ambulare potest, nisi Christus, & reliquî
in Christo. Desperent igitur omnes infideles, via cœli nõ nisi
Christum capit, & eius membra.

Secundò arcta via est & angusta porta, maximè tempori-
bus hisce. Planè ante Christum via cœli erat vepribus, & spi-
nis obsepta. Vix illa discerni poterat: at Christus Dominus
viã illustrauit, imò & initiauit: teste Paulo. Habentes inquit
Hebr.10 fiduciam in introitu sanctorum, in sanguine Christi, quam
initiauit nobis viam, nouam & viuentem, accedamus ad eũ.
Post Christum via hæc per Apostolos & sanctos illos, qui pri-
mitias spiritus acceperunt obtrita, & plana facta est. Post pa-
tres nostros, pauci viam illam terunt, multæ herbæ, lapides,
& sordes ex adiacenti via, huic viæ sacræ iunguntur. Illa ex se
erat arcta, nunc indies fit arctior & angustior.

Tertiò ad rem propiùs: Porta angusta est, quia cum intrat
Conci. Tri iniquus in eam, ex iniquitate recedẽs timores patitur & an-
den. Sess. gustias. Qui enim ad pietatem vocatur, timere incipit infer
6.c.6 num, quem meruit. Christi iudicium veretur, in quo dam-
natur. Deum sibi inimicum horret, peccati sordes in pedibus
dolet. Tot angustiis angustatur, vt reuera sentiat angustias
portæ. Sanè si qui ingreditur, cum peccatis ingredi posset. Si
non

non vitia deberet deserere. Si non propriam voluntatem, appetitũ & semetipsum deberet deponere, lata esset via. at hæc omnia sunt reiicienda, alioquin nõ te capiet porta. Qui enim non odit animã suam non potest esse meus discipulus. Tandem angusta porta est, per quam ingredi nequit nisi id quod spiritus efficitur. Caro enim & sanguis (crassa hæc) illuc non ingrediuntur. *Luca 14* *1. Cor. 15*

Neque verò solum angusta porta, & arcta via, ipsa in se est: imò quidam ex maioribus nostris eam multo reddiderunt arctiorem, & angustiorẽ. Itaq; iam magis veremur adiectas quã innatas viæ angustias. Vt verissimũ sit, quòd pauci inueniunt viam, & verissimũ, quòd pauci possunt intrare per eã.

Aduerte verò, quod licet Dominus dixerit arctã viam & angustam portam, non dixit tamen arctissimã viam, aut angustissimã portam. Alioqui si tantæ essent angustiæ, frustrà Dominus in mundum venisset, vt saluos nos faceret. Dilige Deum, crede in Christum. Ne lædе proximum, Ecclesiæ præcepta ne temerè viola: & hæc est salutis non arctissima via. Et demũ lex & Prophetę in hoc incumbunt, vt benefacias iuxta vires proximo. Hæc via arcta est, sed non arctissima. Quòd si etiam arctissimam eam, quidam sanctiores iustò faciant: etiã si mille eam scrupulis, imò ingentibus saxis, impediant: nihil desperandum. Sunt enim tot sanctorum exempla, est Christi præsens adiutorium: Est Spiritus sancti efficacia, est Sacramentorum robur. Hæc viam reddunt facilem. Quòd si adhuc tibi difficilis est. Memento quòd virtuti diuinæ nihil est impossibile, hanc tibi Deus virtutẽ est dare paratus. Si petas, habebis: si non petis, tibi viæ difficultatem adscribe. *Luca 2*

Attendite à falsis prophetis. Quantum arbitror, hæc prima Domini admonitio dicentis: Attendite à falsis Prophetis, ad Episcopos spectat: & ad eos, qui populo, pastores, rectores, & Doctores præficere debent. His dicitur, Attendite ne falsos Prophetas præficiatis: cauete ne in re tanta, (in qua summa rerum omnium consistit,) decipiamini. Etiam si qui præficiendus est, veniat vt ouis: examinetur, an sit rapax intrinsecus lupus, id est, an quærat quæ sua sunt. In qua re, quia peccatum est à maioribus nostris, ideo in desperato loco ferè iacet Ecclesia. Hanc rem à Christo tam attẽtè animaduersam Paulus item animaduertit: cum adsciscens omnes maiores natu Ephesiorum, dicit Attendite vobis & vniuerso gregi: in quo Spiritus sanctus posuit vos Episcopos, ad regendam Eccle- *Act. 20*

clesiam Dei. Ego scio quòd post discessionem meam, intrabunt lupi rapaces,&c. Quòd si quisquam contendat hanc admonitionem ad omnes fideles spectare, nec ego dissentio. Et quidem prudentissimè nos Dominus à falsis prophetis attendere iussit. Iustum enim est vt Adam serpentem caueat. Noë aquas diluuij. Abraham ex suo sacrificio abigat aues. Loth fugiat à Sodomitis: quos etiam vidisse exitii fuit, miseræ eius vxori. Caueant planè filij Prophetarum à colocynthidis, quæ licet in olla sint: sunt tamen mors in olla. Denique caueant à muliere extranea, & aliena quæ verba sua dulcia facit: præparata ad decipiẽdas animas, garrula, vaga, quietis impatiente, nec valente in domo consistere,&c. Quæ Deus in Prouerbiorum c.7 elegantissimè prosequitur. Rectè Dauid inquit: Libera me de manu filiorum alienorum: quorum os loquutum est vanitatem, sed dextera eorũ, est dextera iniquitatis.

Gen.3 · Gen.15 · Gen.19 · 4.Reg 4 · Prouer.7 · Prou.5 · Psal.143

Quídni attendendum à falsis prophetis, à quibus non corporis imminet, sed animæ: non temporarium periculum sed æternum? O rem horrendam penitus! audis falsum Prophetam, sequeris illum, videtur via illa tibi recta: at nouissima eius ducunt te in perditionem. Cogitabant impij, se recta suum iter confecisse: at vbi se in fine deceptos vident, dicunt: Ergo errauimus. O infelicem errorem, cui nullum remediũ iam subuenire potest. Attendite igitur à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestibus ouium: at non veniũt in fructibus ouium. Oues omni ex parte sunt vtiles, simplices, patientes, sociales: isti verò qui veniunt ad vos: omni ex parte sunt lupi, omni ex parte rapaces. Longa enim oratione, viduarum domos deuorant.

Prou.16 · Sapiẽ.5 · Matt.24

Atqui Domine si nos cauere hos lupos veste ouilla contectos præcipis, quid faciemus vbi non vestem ferunt simpliciũ ouium, sed vestem afferunt pastorũ? Quid enim grex faciet: vbi lupum mitra, baculo, & gremiali viderit decoratum? Facilè planè est lupum abigere, vbi se ouem esse dissimulauit: sed quæ ouis contra pastorem insurget? Naturale siquidem est oui lupum horrere, pastorem verò diligere. Sed ô stuporẽ Christianorum! ô cæcitatem! Non iam oues fugiunt lupos & leones ouium vel pastorum figura fallentes: imò sequuntur & amant lupos, & leones leonum imò dæmonum habentes imaginẽ. Quid enim aliud est pastor, aut prædicator iniqua bella gerẽs, & odia: quam pastor dæmonis faciem ostendens? Taceo reliqua vicia, quæ quia in Superioribus nostris vide

videre consueuimus, minimè exhorremus. Iam si is pastor cauendus est, qui speciem habet sanctitatis: vt vel ouinã certè pellem habeat: quanto potius est cauendus, qui & animo, & pelle, leo est. ille deglubit, sed non scandalizat: hic facit vtrumque.

Lupos aiunt terra saburrari. O verò si nostri lupi terram quam calcant oues, deuorarent tantum. Id est, ô si lupi hi, solum temporalia Christianorum obligurirent. Sed calamitas non est ista duntaxat. Sed calamitas hæc est: quòd cùm Petrus occidit leones, vrsos, & serpentes eos manducans, vertit in Deum: at Lupinus pastor oues manducans, vertit in diabolum. Planè si rapimur à malo pastore: ex Apostolis (vt Iudas) diaboli efficimur. Hoc verò fieri potest: dici pro dignitate non potest. *Act.10* *Ioan.6*

A fructibus eorum cognoscetis eos. Sapientissimè respondet ad interrogationem, quã oues à talibus lupis trementes rogarent: Domine si tantum ab his imminet periculum, quomodo eos cognoscemus? Et quidem Dominus in illis prioribus verbis, quibus dixit: Attendite à falsis prophetis: qui veniunt ad vos ostentantes pellem ouinã: plenè eos dignoscere docuit. Siquidem veri pastores non ipsi veniunt, sed mittuntur. Neque veniunt ad vos, sed lubentius se abscondũt. Neq; ostentant pellẽ ouinã: imo gaudent, si non ita pellis videtur.

Primò audi singula: Christus est qui licet ipse venerit, at libentius dicit se missum à Patre: dicit enim, Qui misit me Pater. Et rursum: Ego mitto vos, sicut misit me Pater. Sed denique Christus potest dicere: Ego lux in mundum veni. veri pastores tamen, non veniunt sed mittuntur, quia filij Dei à Spiritu aguntur, & speciatim mittuntur ad prædicandũ. Nemo enim assumit sibi honorẽ, nisi vocatus & missus. At, qui lupi sunt, ipsi veniunt ex se. De quibus sæpe dicit Dominus, quòd eos ipse non miserit, vt est apud Ieremiam. *Ioan.1* *Ioan.6* *Ioan.10* *Rom.8* *Hebr.5* *Ierem.14. 23.27*

Secundò, rursum verus pastor qui mittitur: non lubenter venit ad vos. Sed cum Mose dicit: mitte quem missurus es: neque enim eloquens sum ab heri & nudiustertius. Et cum Ieremia dicit: A, A, Domine sicut puer nescio loqui. & cum Sponsa flet quòd à sua quiete abducatur, quodque lauerit pedes suos, nec placet rursum inquinare illos. At malus pastor in theatrum & forum sponte concedit: in eum videlicet locum vnde plus vtilitatis & sanguinis alieni poterit deuorare. *Ioan.10* *Exo.4* *Ierem.1* *Canti.5* *Mat.23*

Tertiò, demum: Bonus pastor pellem ouinam non ostentat, sed abscõdit: non eam ipse omnibus cõspicuã profert, sed ipsa pellis nonnunquam etiã ignaris pastoribus sese prodit.

Hæc verò pastorum, & doctorum indicia videri poterant abstrusiora, quãque à simplici ouium plebe intelligi possint: idcirco Dominus & magister omniũ apertiora docet argumenta: quibus falsi prophetę dignoscantur. A fructibus eorũ, inquit, cognoscetis eos. Iam non est omnino manifestum de quibus fructibus loquatur. Sed profectò ipse se Dominus explicat: Nunquid, ait, Colligunt ex spinis vuas: aut ex tribulis ficos? Igitur in hoc dignoscuntur falsi Prophetæ: si ficus proferunt, & vuas. & quidem proferre nequeunt, cùm sint ipsi tribuli & spinæ.

Quæris quas ficus & vuas prophetæ ferre debeant? Audi:
Num.13 Exploratores à Iudæis explorationi terræ promissionis demandati, cum redeunt, ferunt ficus, vuas, & malogranata. Significãtes quòd prædicatores (qui exploratores nostri sunt) Patriam cœlestem, vel de longè explorarunt: & inde afferũt verba, & opera, quæ dulcedinem cœlestem referant: afferunt charitatem quandam cœlestem, quæ in vua significatur, dulcedinémque cœlestem, (qualis in nostro deserto non inuenitur,) per ficum significatam. Cum ergo oues sentiunt in prædicatoribus, & pastoribus, cœleste nonnihil, quale in hac terra non reperitur: indicium est prædicatoris Euangelici, ficus
1. Cor. 2 & vuas ferentis. Iactat hæc de se Paulus: Non inquit in persuasibilibus humanæ sapiẽtiæ verbis: sed in doctrina spiritus.
2. Cor. 13 quasi dicat, Non terrena loquutus, sed planè cœlestia. Et alibi: An experimentum quæritis eius qui in me loquitur, Christi? Quasi dicat: Cœlestis est doctrina, non tota terrena.

Quæris curiosius, Cur Christus solum de ficu meminit & vuis, non de malogranatis? Certè, quia in lege noua cessant malogranata. veritas enim non contecta, malogranati putamine, sed aperta (vt ficuum & vuarum) in Euangelio proponitur.

Forsan non est tibi adeò delicatus gustus; vt ficus & vuas ex cœlo deductas percipere queas. Facilius argumentum audi: Si prædicator docet vnitatem, & charitatem: argumentum veri Prophetæ est. Ficum enim grana multa vni pedamento coniuncta continere videmus. vuarum racemus multa item grana vni pediculo adhærentia coërcet. Si igitur prædi

prædicator docet schiſma,& diſceſſionem: ſi prædicat aliam fidem, alios mores quàm vniuerſalis & Romana docet Ecclesia, hic falſus Propheta eſt. Igitur præcipuũ veri Prophetę ſpecimen eſt, quòd vnitatem ad vnum Chriſtum, ad vnum Pontificem, ad vnum Regem docet. Vnus igitur Deus, vnitatis & pacis amator, eos Prophetas mittit, qui vnitatem ament & pacem. *Galat. 1* *Epheſ. 4*

Secundò ficus & vuæ calent, vt Galenus autor eſt. Si igitur Prædicator teporem, licentiámque prædicet, falſus Propheta eſt. Si verò feruorem calorémque charitatis animis audientiũ infigat, verus Propheta eſt: ficus enim & vuas audientibus profert edendas. *Li. ſimpli. Medicamentorũ.*

Tertiò ficus, & vuæ pingues reddũt edentes, eodem autore Galeno. Si igitur Prædicator pinguiores reddat animas audientium ficus ille prædicauit & vuas. *Li. ſimpli. alimentorum.*

Aperit ſe nobis locus eximius, ſi Prædicator proferre debet ficus & vuas: igitur ficus arbor eſſe debet, & vitis. Rectè quidẽ Chriſtus ad animã dicit: Ficus protulit groſſos ſuos, vineæ dant odorem: ſurge, propera, amica mea. Quaſi dicat ſi verus Propheta iam laborauit prouirili, ſurgant audiẽtium animæ. Rectè rurſum Nathanaëli dicit Chriſtus, Sub arbore ficu vidi te. quaſi Chriſtus non reſpiciat animas, niſi ſub veri prędicatoris, id eſt, ficulneæ vmbra conſederint. Demũ Chriſtus vitis eſt vera, debet etiam prædicator vitis eſſe, aut certè palmes. Contra falſus Propheta ſpinetum eſt, & rubus, qui aculeis ſuis Deum & homines pungat. *Cantic. 2* *Ioan. 1*

Iam ſi verus Propheta ficus eſt & vitis, & falſus, eſt ſpinetum & rubus: arbor erit bona, fructus bonos proferẽs bonus Propheta, contra arbor erit mala, malos reddẽs fructus falſus prædicator. Et propterea Prędicator verus, vt arbor bona, (id eſt, vt bona ficus bonáque vitis) fructus bonos proferet. Spinetum verò fructus nequit bonos proferre. Dices, quid? Bonúſne prædicator bonos ſemper edit fructus, nunquam verò malos: & contra, malus prædicator nunquam bonum faciet fructum? Reſpondeo: Etiam ficus, & vites inutiles aliquando reddunt fructus: ſed quia frequentius ex natura vitis bonos profert fructus, ideo bona arbor eſt. Spinetum verò mala arbor eſt: quia ex natura ſua, aut non reddit fructum, aut inutilem. Vt igitur ex bona ficu aut vite colligimus bonos quos habet fructus, malos (ſi quos habet) reiicimus: ita bonos fructus boni prædicatoris colligamus, malos

(si habet) abiiciamus. Siquidē in prædicatore est nonnihil
Iob 4 semper defectuosum. Cū in Angelis sit prauitas à Deo reper-
Galat. 2 ta. Et Petrus ille reprehēsibilis fuit: & nō est homo qui non
Eccles. 7 peccet. Sed si prædicator omnes, aut plures malos fructus fa-
cit: hic exscindēdus est. & in ignē mittēdus. Igitur si prędica-
tor hęreses disseminat: exscindatur ab Ecclesia per excōmu-
nicationem: & in ignē mittatur, vt ardeat, etiam si hæretici
Lutherani distūpantur, clamantes hæreticos non debere ex-
cōmunicari & comburi. Quid enim si Ecclesia nunc faciat;
quod Deus in futurum facturus est? At Deus eos exscindet;
(quam Theologi vocant pœnam damni) & in ignem mittet
(quam illi pœnam sensus nominant.) Absoluit Dominus
hanc partem verbo sequenti.

Igitur à fructibus eorum cognoscetis eos. Quod licet à me ex-
plicatū sit patere Lector tamen si vnum verbū adiecero: Sine
dubio fructus prædicatoris sunt verba suæ prædicationis, vt
igitur animal rationale, ab irrationali per verbū dignosci-
tur; ita & verus à falso prædicatore per verbū prędicationis
Hebr. 4 suæ erit discernendus. Verba veri prædicatoris, sunt gladius
Psal. 118 acutus, pertingēs ad diuisionē animę & spiritus: nō sunt talia
verba falsi Prophetæ: Narrauerūt iniqui fabulationes, sed nō
vt lex tua. id est narrāt velut fabulas, ex quibus gustus dulce-
scit, non ex quibus animus, gladio penetrante discinditur.
Psal. 149 O quam pulchrè dictum est: Exultationes Dei in gutture
eorum, & gladij ancipites in manibus eorum: ad faciendam
vindictam in nationibus, & increpationes in populis. Planè
qui in gutture animæ suæ, Dei delectationes sentit, is prædi-
cator verus est: is habet gladium verbi Dei ancipitē: vt cum
Ierem. 1 Ieremia euellat & plantet: & cum Paulo increpet, cōuincat,
1. *Cor.* 14 & diiudicet audientes.

Secundò: Verus prædicator habet alios fructus: videlicet
Psal. 126 filios quos Deo genuit. vt enim filij sunt fructus ventris: ita
fideles sunt fructus prædicatoris. Igitur verus prædicator fi-
lios gignit verè pios: non tales gignit falsus Propheta. Audi
1. *Cor.* 9 Apostolum: Nónne opus meum vos estis in Domino? Et si
aliis non sum Apostolus, vobis tamen sum. Nam signaculū
Apostolatus mei vos estis in Domino. quasi dicat, à fratribus
Galat. 5 meis agnoscite me. imo à vobis ipsis me cognoscite. Vos
enim estis signum & sigillum, quo Apostolus dici, & haberi
mereor. At isti falsi Prophetæ qui resistunt veritati: vt fer-
1. *Cor.* 5 mentum modicum, totam massam corrumpunt.

Tertiò

Tertiò fructus prædicatoris sunt opera eius. Non vnum aut aliud: in his enim labi poterit: sed à fructibus eorũ plurimis cognoſceris eos. Maximè ſi quę dicit, facit. Elegantiſſimè enim dictum eſt in Pſalmo: Pauit eos in innocentia cordis ſui, & in intellectibus manuũ ſuarũ deduxit eos. Id eſt, is prædicator verus eſt: qui in innocentia paſcit: quique paſcit in ea intelligentia, & doctrina quam manus ſuæ pepererunt. Id enim eſt, in intellectibus manuũ ſuarum, id eſt, operũ. Si igitur veniens in ouina veſte in ouinis verbis, ouinam præſtat vitam, ouemque ſe omnibus præbet ad vſum, is verus Propheta eſt. Quòd ſi cupis ouinam vitam noſſe, vitã Chriſti contemplare, is enim vt ouis ad occiſionem ductus eſt. Nullum verò animal vtilius homini, quam ouis. Nihil vtilius debet eſſe homini, quam prædicator. *Pſal. 77* *Iſaie 53*

Non omnis qui dicit mihi Domine Domine. Docuit cæleſtis doctor, quomodo oues cognoſcant paſtorem ſuum: nunc docet, quomodo ſe quiuis paſtor agnoſcat. Et licet ad oues etiã hæc doctrina referri poſſit: maximè tamen ad eos ſpectat qui in Chriſti nomine prophetant, & dæmonia eiiciũt. Vix verò reperias locum altioris, & terribilioris eruditionis, quàm eſt hic, quem exponimus. Primum enim docet, in quibus exercere ſe debeat prædicator. Tum admonet, quòd etiam ſi in his ſe promptum inueniat: nec dum tamen tutus eſt, vt intret in regnum.

Igitur cùm hi falſi prædicatores dicunt: *Domine Domine, nonne, &c.* his verbis docent munus prædicatoriũ, tria complecti: in quibus Prædicator ſe debet exercere. Primum quidem in affectu, quo inflammatus dicat, Domine Domine. vel vt Paulus docet: in quo dicat, Abba Pater. Id verò neſcio quomodo fieri facilè poſſit, niſi per orationem, quæ eſt eleuatio mentis in Deum. *Roma. 8*

Secundò: Exercere ſe debet Prædicator in prædicatione: non quauis: ſed eâ, quæ Prophetiæ nomen meretur. Et non quacunque, ſed in prædicatione prophetica, quæ fit in nomine Chriſti. Hoc enim eſt quod hi Prophetę dicunt: Nonne in nomine tuo prophetauimus?

Tertiò exercere ſe debet in operatione multarum virtutum: ita enim dicunt, Et in nomine tuo virtutes multas fecimus. Oret igitur prædicator vt affectu ignito dicat Domine Domine. Secũdò, prophetet in nomine Chriſti. Tertiò, multas virtutes faciat.

Libet nonnihil attingere eorum quæ proposui. Si prædi-
Luca 10 cator est altera Maria: quæ secus pedes Domini profundè suscipit verba Christi: inueniet in se pium amorem in Christum, quo dicat, Domine Domine. Iam si lumen habet: quo mysteria fidei speculetur, Prophetæ nomine insignitur.
Psal. 130 Quod si non habet cor axaltatũ, neque elatos oculos, neque ambulat in magnis aut in mirabilibus super se, planè Propheta est in nomine non suo, sed Christi. Demum si Mariæ adiungit Martham: vt dissidentes reconciliet, vt infirmos visitet, vt tristes exhilaret, vtque loca pia restauret, is planè virtutes multas facit.

At Deum immortalem, & quid deesse poterit viro qui per orationẽ Maria est: per lumen quod habet, est Propheta: per humilitatẽ est Propheta Christi & per industriã multas virtutes facit? Num est quod requiras in homine tanto? Respõdet Dominus durissima verba: *Neque is inquit, intrabit in regnum cælorum: nisi fecerit volũtatem Patris mei.* Id verò est quod
1. *Cor.* 13 Paulus dicit: Si habuero linguarũ donum, quo dicã, Domine Domine, Si habuero omnem prophet.ã, & nouerim mysteria omnia, ita vt in nomine Christi, montes transferã. Si demum habuero eam diligentiã vt omnes opes meas in pauperes distribuam, si charitatẽ non habeam, nihil sum. Maior ergo virtus, maiúsque miraculũ est: vt homo faciat voluntatem Patris, quàm vt reliqua miracula faciat. Quòd si Propheta quem pinximus, nõ intrat in cœlum, quomodo intrabit, qui neque affectũ habet quo dicat, Abba Pater: neque lumen habet quo nouerit mysteria: neque Prophetat in nomine Christi, sed capitis sui somnia fingit: neque virtutes facit in bono, sed monstra potius edit in malo?

Miraris forsan: audi quod mirere magis: *In illa die, inquit, confitebor illis: quia nunquam noui vos.* Vbi multa sunt admirãda. Primum: Largitas immensa Dei qui sustinuit hos prædicatores in nomine suo prophetantes: nec voluit vt ignis de
Luca 9 cœlo in eos descenderet, vt Ioannes optabat: Imò verò non sustinuit modò, sed gratiis honorificauit: affectũ eis piũ tribuens, quo dicerẽt, Domine Domine lumen tribuens quo prophetarẽt: fiduciã qua in nomine Christi mirabilia perficerent, & perseuerantiam, qua non vnam aut alteram ederent virtutem, sed multas.

Secũdum, quòd hi prædicatores mirabilia facientes, nunquam habuerunt gratiã iustificantem. Dicit enim textus.

Nunquam

Nunquam noui vos. Fieri igitur potest, vt ex quo quis prædicationis munus inchoauit, ad vitę finem, nunquam fuerit in gratia, & adhuc mirabilis propheta fuerit.

Tertium: Ex hoc textu colligi videtur, nonnunquã fieri, vt Deus fidẽ, & gratias gratis datas homini infundat iniquo. *Ita diuus*
His enim Prædicatoribus fidem dedit & dona, cũ essent ta- *Tho. 2. 2.*
men iniqui. *q. 6. ar. 2.*

Quartũ: Si Deus cœlestia dona iniquis tribuit, quid gran- *ad 3*
de conficimus, si temporalia nostra, etiam inimicis nostris largiamur?

Quintum: Quanto rubore perfundetur Prædicator, ma- *Roma. 2*
gister faciendæ virtutis, operarius tamen iniquitatis? Planè in die iudicij, quemuis pudebit suæ iniquitatis: sed nescio vbi comparare poterit, qui profitebatur pietatem: exercebat iniquitatem.

Sextum: Ex illo verbo, *Recedite à me*, videtur colligi, prædicatores dum viuunt maximè esse Deo coniunctos. Cuius est ratio multiplex. Prior, quia nunquam non verba Dei tractãt. Deum habent semper in ore, habent etiam in cogitatione, & deberent eum semper habere in affectu.

Altera, quia reuera habet Deus specialissimam curam eorum. Vt enim Pater nunquam deseruit Filium suum quem ad prædicandum hominibus misit: ita nec Christus suos vn- *Ioan. 20*
quam dimittit Prædicatores. Ita enim ipse promisit, cùm dixit: Sicut misit me Pater, mitto vos. Quanto verò fuit maior Dei ad prædicatores coniunctio dum viuerent: tanto maior significatur furor, in illo verbo, *Recedite à me*. quod eis in Iudicio dicetur.

Tertia: quia illamet verba quæ mali prædicatores tracta- *2. Cor. 10*
bant: erant ex se potentia Deo, ad destructionem omnis iniquitatis: erant rimæ per quas Sol iustitiæ in eorum animas gestiebat intrare. erantque canales & tubi per quos cœlestis aquæ flumen eorum corda irrigare conabatur.

Quarta: quia iudicio meo cum prædicatore iniquo semper Deus colluctatur: vt eum ab iniquitate deiiciat. Iam nũc expende illius verbi, *Recedite*, rigorem, & terrorem.

Vltimò attende verbum illud *Operarij iniquitatis*. non dixit qui facitis iniquitatem. sed *operarij*, quasi eorum officium fuisset operari iniquitatem. Eum enim operarium dicimus, qui dicatus est operi faciendo. Maximè ergo reprehenditur prædicator, qui se iniquitati dicauit.

Omnis ergo qui audit verba mea hæc, & custodit ea, assimilabitur viro, &c. Vir hic sapiens, qui domum suam supra petram ædificauit, Verbum Dei est. Planè vir, quia virtus est Dei: &
Isaiæ 53 brachium Domini: & gigas qui exultauit ad currendã viam
Psal.18 suam: & vir quem fœmina circundedit. Planè etiam vir sa-
Coloss.2 piens: quia Dei est Sapientia, in quo sunt reconditi omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei. Hic igitur vir sapiens domum suam, id est suam humanitatem fundauit super petra. Planum arbitror esse, quòd humanitas Christi sit Verbi di-
1.Cor.6 uini domus. Si enim nos sumus templum Dei, & in nobis Deus inhabitat: quantò potiùs in sua sacerrima humanita-
Prouer.9 te habitare dicemus? Verissimum enim est, Quòd Sapientia quæ est Verbum Dei ædificauit sibi domum suam, secundũ carnem, &c. Hanc ergo humanitatem supra diuinitatis suæ petra fundauit, quando eam sibi adeò vniuit, vt verè diceremus: Deus factus est homo, & factũ est, vt homo esset Deus. Pulchrè verò dicitur domus supra diuinitate fundata. Siquidem deitas mansit oculis hominum, sicut fundamentũ, abscondita: humanitate, velut domo, oculis mortalium detecta. Contra hanc domum venerunt flumina, & flauerunt venti: imò venerunt maria, & omnes aduersariæ potestates: venit totus infernus, & irruerunt in hanc sacram humanitatem, nec cecidit tamen, quia fundata erat supra diuinitate.
Psal.68 Contra quã omnis seculi potestas minor est. Venerunt, inquit, aquæ vsque ad animam meam. Et rursus: Veni in alti-
Eodem. tudinem maris, & tempestas demersit me. Sanè, quia benè
Eccl.51 fundata erat domus Domini, altitudo ventris inferi nõ modò non absorbuit domum, imò contra ita firmauit: vt eius firmitate domus nostræ firmæ factæ sint. Misit enim Deus
Psal.17 de summo (inquit hæc domus) & assumpsit me de aquis multis. Eripuit me de inimicis meis fortissimis, & ab iis qui oderunt me, qui confortati fuerant super me. Cùm igitur Christum contemplaris in nocte suæ sacræ passionis: cum
Heb.5 lachrymis, & clamore valido pro liberatione clamantem: intellige tunc frementes ventos, & furentes fluctus, & grandinis pluuiã: velut agmine facto, in Christum irruisse: adeò vt Christus dixerit: Eripe me de luto vt non infigar. Libera
Psal. 68 me de profundis aquarum, non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum. At tanta erat huius domus firmitas, vt nec particula eius deciderit. Dicit enim:
Psal.114 Eripuisti oculos meos à lachrymis, & pedes à lapsu. Enimuero si

rò si Christus in agonia, vel minimum peccatum admisisset: nonnihil ex domo decidisse diceremus. At quia nemo est *Ioan.8* qui eum arguat de peccato, (siquidem peccatum non fecit, *1. Petri 2* nec est dolus inuentus in ore eius,) planè fit vt nec ruina domus magna aut parua facta fit. Quod si etiam domus hæc in sepulchrum lapsa videtur: non lapsa est tamen, sed profundius collocata, vt tutior nostra ædificatio consurgeret. Si enim mortuus est, propter peccata nostra mortuus est, surrexit tamen propter nostram iustificationem. *Rom.4*

Vt igitur Verbum Dei ædificauit supra sua deitate, suam sacram humanitatem: ita qui præcepta Christi, in his tribus capitulis contenta, perfecerit: ædificat domum suam, id est, corpus & animam suam, supra petram, id est, supra Christo. *1.Cor.10* Quod vt planius sit, recolamus ex Apostolo, corpus nostrum *1.Corin.3* esse templum ac domum Spiritus sancti: imò totos nos, dicit, esse domum Dei. Nescitis inquit, quod templum Dei sitis, & spiritus sanctus habitat in vobis? Ad quod probandum *1.Cor.6* adducit textum Dei apud Ieremiam: Inhabitabo in eis, &c. Vos enim, inquit, estis templum Dei viui, sicut dicit Deus, *Leuit.26* quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos. Imò ipse Dominus dicit: Ad eum veniemus, & mansionem apud *Ioan.14* eum faciemus. Sumus igitur domus Dei, templum, & sedes. Et Apostolus nos vocat Dei ædificationem. Interim enim quod viuimus Deus & nos, nosipsos ædificamus: siquidem, vt adiectione lapidum & laterum crescit structura, ita adiectione sanctorum operum, & virtutum acquisitione, crescimus in templum sanctum in Domino. Quocirca erigere se, quiuis potest per gratiam Dei, & sua opera: in celsissimum culminis fastigium. Quantùm enim homo exterior *2.Cor.5* corrumpitur, tantùm homo interior, qui ad imaginem Dei *Coloss.3* conditus est, renouatur de die in diem, Renouatur, inquam & crescit: donec occurrat in virum perfectum, in mensuram *Ephes.4* ætatis, qua plenus omni virtute apparuit Christus.

Huius verò ędificationis fundamentum, & lapis fundatus, est Christus, vt testatur Apostolus dicens: Superædificati su- *Ephes.2* pra fundamentū Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari lapide, Christo IESV. In quo, omnis ædificatio constructa crescit, in templum sanctum in Domino. Finge ergo magnum lapidem, rotundum tamen, si super eo ædificare velis: necesse est, eius rotunditatē aliorū lapidum adiectione, ita cōplanari, vt super plano ædificari multæ domus

possint: ita Christus rotundus lapis est: quia sine principio est, & fine: cùm tamen vbique sit principium & finis, siqui-
Apoc.1 dem est A & Ω.

Huius ergo lapidis rotunditas, adiectione Apostolorum & Prophetarum plana facta est. Ita enim ex oraculis Prophetarum, & vita Apostolorum Christus est illustratus: vt nemo nisi stultus sit, qui se supra Christo ædificare non velit, & pos-
Galat.1 sit. Quare qui præterea quæ Apostoli docuerunt verbis, & operibus, aliud Euangelium, aliam ædificationem, aut aliud fundamentum struere conatur, anathema sit.

Porrò bitumen quo quiuis huic se fundamento superædificare debet, charitas est, & fides in Christi promissa. Cùm igitur operamur per fidem & charitatem in Christum, nos Christo coniungimus. Et cum opera operibus superadiicimus, nos ipsos augemus & ita domum Deo ædificamus, in qua ipse inhabitet, adoretur, & sedeat. Quin, non solùm Deo domum ædificamus: sed & nobis. Vir enim sanctus non solùm intra se habitat (vt potè qui interior homo sit:) sed etiam intra se suas habet opes: imò mens bona intra se regnum pos-
Luc.17 sidet. Siquidem, regnum Dei intra vos est.

Porrò contra domũ quæ sic in Christo ædificatur, descen-
Iob 7 dit pluuia, flant venti, & irruunt flumina. Sanè quia militia vita hominis est, non vno die, mense, aut anno, sed quandiu viuit super terram. Itáque de cœlo, de terra, ab Aquilone &
Sapiẽ.14 vndique domus hæc quatitur. Dicitur enim in Sapientia. ꝙ omnis creatura armatur contra hominem, factáque est in muscipulam pedibus nostris.

Igitur pluuia de cœlo est: venti vndique flant, flumina de terra ortum habent. Crederent igitur pluuiam significare prosperitates de cœlo, etiam piis hominibus descendentes. A quibus periculum est vel mollitudinis, vel tumoris in anima. Sicut terrã à pluuia, tumescere, & mollescere videmus. Flumina verò significant omnia prospera & aduersa quæ ex rebus seculi nobis contingere solent. A quibus periculum ingens nobis est: sumus enim terra, & ideo facilè à flumine irruente dissipamur. Venti verò sunt ea omnia tentamenta,
Iob 1 quæ à dæmonibus insurgunt. Quorũ impetũ néque Iobi do-
Genes 3 mus sustinuit: Quorũ acutũ flatũ nec Adã sensit, nisi cũ lapsum se vidit. Quorũ artẽ & astutiã & Paulus ipse timet. Si-
2.Cor.2 cut igitur vẽti vndiq; flãt: ita & aduersarius noster diabolus
1.Petri 5 vndiq; circuit quærẽs quẽ deuoret. At vẽtus per rimulas etiã

illabitur

illabitur, vt sciamus quàm sit nobis difficile (qui tot patentes habemus fenestras,) dæmonum illapsus cauere.

Licet verò omnia prospera & aduersa: de cœlo, de terra, de aduersariis potestatibus veniant, irruant & concutiant domum hanc, ipsa firma, perseuerat, etiam si iungantur arma iustitiæ, famæ, & ignominiæ: licet armētur præsentia in- 2.Cor.6
stantia & futura, principatus & potestates & omnis creatura Rom.8
non poterunt nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo. Videlicet, quia sicut Elisæus dixit: Plures sunt nobiscum, 4.Reg.6
quam cum illis. Et sicut Dominus ait, Nemo rapiet oues de Ioan.10
manu mea: quia Pater qui dedit, maior omnibus est. Certè donū gratiæ ordinis est diuini, quā qui habet, potestatem ha- Luca 10
bet calcandi super serpentes. Siquidē super aspidem & basili- Psal.90
scum ambulare poterit, & conculcare leonē & draconē. Habeamus nos Christum qui semen Euæ est, & licet nos Eua si- Genes.3
mus (cuius calcaneo insidiatur serpens.) Christus tamen eius conteret caput. Itaq; domui nostræ vt cadat, neutiquam ex pluuia ventis, aut riuis periculum imminet, sed ex semetipsa vide miseram sortem, tu tibi periculum es, venenum, & pestis. Hactenùs de domo supra petra constructa.

Nunc de domo quæ corruit: Vir stultus qui ædificauit super arena, diabolus est. Vir, quia non est potestas quæ compa- Iob 41
retur ei super terra. Stultus quia cùm dæmones sapientes essent, stulti facti sunt, siquidem mutauerunt gloriam incor Roma.1
ruptibilis Dei, in imaginem miserandæ creaturæ. Tanta verò calamitas diabolo contigit: quia ædificare se voluit super se, super amore sui, & super gloriæ vanæ cupiditate, quæ arena est exigua, nec lapidis obtinet firmitatē. Arena quidem, Ephes.4
diuisa est, & dispersa: at Deus vnus est, & qui ei adhæret vnus 1.Cor.6
spiritus est. Porro qui ab eo discedit, non fit vnus spiritus, sed per multa dissipatur. Arena, bibula est, nec satiatur vnquam. Porrò lapis, quem bibit humorem, conseruat, nec sitim in eo agnoscas. quia qui bibit ex aqua cœlesti sicut lapis, Ioan.4
non sitiet iterum. Ædificauit igitur diabolus se, & suos super arena exigua: ideo venerunt flumina & venti, & in eius ædificiū irruerūt. Siquidē omnia illa dona sapientię & probitatis quibus Deus Angelū exornauerat, velut agmine facto, in eum irruerunt: fuerunt enim ruinæ eius occasio. Cecidit igitur Domus illa, & facta est ruina grandis sanè, siue spectes eum qui decidit, siue tertiam partem stellarū, quam secum Apoc.12
abduxit, siue locum in quem detrusus est, siue demum car- Isaia 41

ceris æternam infœlicitatem.

Huic stulto ædificatori similis est, qui audit hæc Domini verba, nec facit ea. Sanè hic ædificat etiam domũ: sicut & ille qui audit verba & facit. Par sanè est vtrique labor. Neque enim tibi persuadeas minus laborare, & angi impios, quam pios. En Dominus dicit, quòd sicut pius laborat, domum ædificans, ita laborat & impius: ædificat enim & ipse domum, scilicet & opera sua ædificat super delitiis, diuitiis, & honoribus, quæ omnia arena sunt, & puluis, cinis & terra. Si enim

Gen. 18 homo propter quẽ hæc omnia sunt, puluis est & terra, annon magis erunt & illa? Planè terrena sunt non cœlestia, diuisa

Luca 10 sunt non vnum: Domino teste, qui dixit: Martha solicita es, & turbaris erga plurima: non erga vnum. at Maria vnum illud, quod necessarium est elegit. Sunt igitur arena, non la-

1. Cor. 7 pis. Rectè Paulus: Mulier nupta cogitat quæ viri sunt, & diuisa est. quia vt terrena sunt in se diuisa: ita animũ diuisum efficiũt. Cũ igitur animus ex se noster infirmus sit: si diuiditur, minor fit. virtus enim dispersa minor est. Animus ergo per secularia dispersus infirmissimus est. Nõ igitur cadẽtis pluuiæ, irruentiũ fluminũ & flantiũ ventorum ictũ sustinere poterit. Labitur planè in quauis tẽtatione, misera (quæ Deo non nititur) anima. Si enim & quæ nititur Deo, caderet, nisi electa

Matt. 24 esset, & nisi breuiarẽtur dies illi tribulationis: (imò & cadũt nonnunquam electi: sed non collidũtur, quia supponit Deus

Psalm. 36 manum suam:) quanto potius cadent, & collidentur impij? O verò magnã domus ruinã! Magna reuera est ruina eius qui in peccatũ mortale cadit: maior heu qui in infernũ labitur. Ego planè nescio quo dolore & lachrymis prosequar eum, qui cum in gratia esset. id est, in cœlo: in peccatũ mortale decidit. id est. in infernum. Ex throno Dei vbi cum Christo se-

Ephes. 2 dent Christiani in cœlestibus ruit in æterna tormẽta: ô verè magnã ruinã. Profectò non potest non esse magna ruina, ad quam reparandã Deum ruere, & mori fuit necesse. Quod si est lapsus ille timẽdus, quo anima ex gratia cadit in culpam,

Apoc. 2. quanto erit ruina maior, quãdo ex morte hac priore in mortem cadit secundã. Reuera ruina grandis quia mors peccato-

Psalm. 33 rum pessima. quã ossa animæ ita confringuntur, vt ad nullũ bonum agendũ vires inueniat quã vires animæ ita conciderunt, vt illa vera & viua tormenta, nullatenùs ferre possint.

Iob 10 Demum magna est ruina: quia non manet lapis positus super lapidẽ. tũ quia in inferno nullus est ordo: tũ quia in infer-

no

nō, nihil est firmū. Quare nec ibi inuenitur lapidis firmitas: quia hic fuit super arena, & non super lapide ædificatio facta.

Et factum est cùm consummasset, &c. Colligamus ea, quæ authoritatem, gratiam, & admirationem verbis Christi conciliabant. Primum, erat illi vox sonora & suauis. Vt sponsa de eo prædicat, dicēs: Labia eius, lilia distillantia myrrham primam. Et rursum: Species eius vt libani, electus vt cedri, guttur eius suauissimum. *Cantic. 5* *Cantic. 5*

Secundò erat illi summa ad persuadendum ars: habebat enim linguam eruditam: vt sciret eum qui lapsus est, verbo sustentare. Ideo enim dicitur, quod habuit linguam sicut sagittam, & sicut gladium acutum, pertingentem vsque ad diuisionem animæ & spiritus compagum & medullarum. *Isaia 649* *Hebre. 4*

Tertiò erat ei natiua gratia, ad illectandos, & inescandos auditores: vt in medio concionis surgeret mulier, & clamaret: Beatus venter qui te portauit. *Luca 11*

Quartò: Sicut anima Christi fuit instrumentum diuinitatis, ad edenda miracula in corporibus hominū: ita vox Christi erat instrumentum eiusdem deitatis ad facienda mirabilia in animabus. Vide S. Thomam 3. Parte quæst. 13. artic. 2. & Secunda Secundæ q. 178. arti. 1. Igitur sicut erat res omni admiratione digna, quòd Christi manus visum præstaret cæco, & quòd Christi vox vitam Lazaro præberet defuncto: ita multò erat maiore admiratione digna, quòd eadem vox vitam præberet animabus defunctis. Quod si non intelligis audi: Verba Christi nō solùm excitabant animos audientium, nec solùm suadebant, vt solent cæteri prædicatores, vtque faciebat Ieremias: cuius ori Deus sua verba cōcessit, sed etiam illa Christi verba dabant virtutem, & potentiam ipsis animabus, vt vellent quæ ipse prædicabat: dabat igitur gratiam, sine qua anima mouere se ad iustitiam corā Deo non potest, vt in Concil. Trident. sess. 6. c. 5. docetur. *Luca 18* *Ioānis 11* *Ierem. 1*

Quintò: patet ex dictis, quòd reliqui prædicatores prædicant, vt homines: neque enim dant voci suæ vocem virtutis, sed Christus prædicabat vt Deus: iam enim aderat, qui loquebatur. Non ergo qui audiebant Christum, hominem videbantur sibi audire: sed Deum. *Isaia 52*

Sextò addebat authoritatem summa vitæ innocentia. nemo enim potuit illum arguere de peccato. *Ioan. 8*

Septimò: Miraculorum claritas. Vt enim Moses claritate vultus sui, ostendebat se legislatorem: ita Christus, claritate *Exod. 34*

Ioã.10 tate operum suorum. Ideo enim dicebat, Opera quæ ego fa-
Ibidem. cio testimonium perhibent de me. Et rursum, Si mihi non creditis, operibus credite.

Octauò: qui de longinquis regionibus veniunt, & narrant noui orbis miracula, audientium ora intenta tenent: & mi-
Ioan.3 rari faciunt auditores: quanto potius, qui de cœlo veniebat,
Matt.5 & mirabilia vitæ cœlestis referebat?

Ibidem. Nonò: Christus dicebat: Beati estis cũ vos maledixerint homines propter me. Et rursum: Non veni soluere, sed adimplere. & alia multa, quæ solus Deus dicere iure poterat. Id
Ioan.5 erat loqui cùm potestate. Iam tenere audientiũ animos: ne lapidarent eum qui se Deo æqualem faciebat: erat grandis potestatis argumentum. Maximè cum admirarentur turbæ, & sequerentur eum qui talia dicebat.

2.Cor.13 Decimò: Paulus loquebatur tam magnificè vt diceret: An experimentum quæritis eius qui in me loquitur, Christi? Quanto magnificentius Christus ipse loquebatur ore suo? Loquitur enim Deus per sanctos. Sumit tamen diuina loquela contagij nonnihil, ex ipso qui loquitur. Eloquentius enim loquebatur Deus per Isaiã, quam per Amos. At in Christo loquela Dei pura perfectaq; proferebatur. Itaque admirabantur turbæ, quia Pharisæi, & Scribæ, nunquã loquuti fuerant ad modũ quo sua Christus verba resonabat. Siquidem loquebatur verba nunquam audita: proferebat lucem nunquam visam, inuitabat ad cibum nunquam gustatum.

CAPVT VIII.

Cùm autem descendisset de monte.

VIDEBAR mihi nihil adiicere posse, iis quæ à maioribus nostris tã magnificè dicta sunt. Addam verò multa: quædam verò deprompta ex Magni Radulphi Dauiacensis Cõmentariis in Leuiticum. Per lepram intellige propositum & voluntatẽ manendi in peccato. Igitur (vt habes in 13. & 14. c. Leuit.) lepra alia est in cute, alia in carne viua, alia in cicatrice, alia in capite, barba, caluitio, vestibus. Primò: Tunc in cute est, cùm quis primùm, ex gratia in peccatum lapsus est: nõ ita tenaciter tamen peccato hæret, quin si eum reprehendas,

facilè

facilè à peccato resiliat. Secūdò: Tunc est in carne viua, quando peccatū altius penetrauit: & anima ita placet sibi in peccato, ac si soli peccato viueret. Tertiò: Tūc in cicatrice, quando redit homo ad peccatum, de quo sanatus fuerat. Quartò: Tunc in capite & barba, cùm peccatū est contra fidem Christi, qui caput est Ecclesiæ: aut honorem Sanctorum qui sunt barba qua Christus decoratur. Quintò: Tūc in caluitio, cùm peccatū ex virtutibus nascitur. Si enim superbis de paupertate, & defectu vitiorum: nata est lepra in defectu pilorum, id est, in caluitio. Sextò: Tunc in vestimētis, cùm quis exteriorem iustitiam contemnit, id est, sacras cæremonias. *Psal. 132*

Porrò emundatio leprosi hæc erat: Offerebat ille duas aues, cum ligno cedrino, hyssopo, vermiculo, & cocco: alter passer immolabatur, super vase fictili, & aquis viuentibus, alter verò sanguine prioris tinctus, dimittebatur liber in agrū: leprosus tamen septies sanguine passeris primi tingebatur. Per hos duos passeres, Christū, & peccatorem intelligo. Cùm enim homo non quærit speluncam, in qua velut serpens habitet: sed quærit altaria Domini, vbi nidum faciat, & ponat pullos suos, tunc auis est. Christus verò passer est solitarius in tecto, quem pater & mater reliquerūt, sed Dominus, inquit, assumpsit me. Hyssopus verò, petræ adnascens & mala pectoris purgans: fides est: quæ Christo Petræ viuæ hæret. Cedrus quæ in altum surrigitur, spes est, immortalitate plena. Vermiculus verò seu coccus manifestè indicat charitatem, purpureo seu igneo colore rubentem. Leprosus igitur pro sua sanitate, duos passeres Deo offerat, scilicet Christum, & se, simulq; fidem, spem, & charitatem. Ita tamen vt primus passer immoletur, quia per fidē in sanguine Christi incipit redemptio nostra: & quidem licet non quotidie Dominus cruento sacrificio immoletur: quotidie tamē, dum in hostia offertur, idē fit, ac si suo sanguine respersus offerretur. Quotidie enim Christus est sacerdos, hostia, & sacrificium. Huius ergo passeris sanguine, quem in hostia bibimus, & quo tingimur, cùm hostiam sacrā manducamus, sanamur, & perfectè sanamur: quia sine sanguinis Christi intinctione, nullus ad perfectum adductus est. Hæc verò perfectio significatur, cum dicit: Intingatur septies. Cùm verò hoc sanguine perfusus peccator fuerit, in agrum auolare debet: cedrum, hyssopum, & coccū sibi ligata ferens, id est, ligatus fidei, spei, & charitati, ô rem mirabilem, in agrū inuitatur: vt deserat quæ in mundo sunt,

Leui. 14 *Psal. 83* *Psal. 101* *Psal. 26* *Matt. 16* *Sapien. 3* *Luce 12* *Rom. 3* *Rom. 6* *Hebr. 9*

& in

& in cœlo sit conuersatio eius.

Tunc, inquit textus, Lauet vestimenta sua, id est, exteriores operationes. radat pilos corporis sui, id est, omnia superflua à se rescindat, ita dignus erit ingredi in castra. id est, in consortium Sanctorum. Manebit tamen (inquit,) extra tabernaculum suum, donec pilos capitis, superciliorum & barbæ resecuerit. Non enim datur homini pax, & tranquillitas, conscientiæ (quod est habitare in tabernaculo suo) donec abraserit omnes cogitationes & omnia quæ Christo capiti, & sanctis qui sunt barba, superflua visa fuerint. Sed te precor, annō
1. Cor. 3 stultus iudicabitur ita rasus? Ita planè. Sed qui vult sapiens esse, stultescat. Nam & Paulus vt sanus esset, prostratur in terram, velut stultus, & mortuus, &c.

Acto. 9 Non libet tamē silere, quòd passer ille qui immolabatur, in vase fictili immolabatur: nam si Christus mortuus est, in
Hebr. 9 corpore fragili mortuus est; idq; per Spiritum sanctum, qui per aquas viuentes in sacris Literis significatur. Dicamus nōnihil de textu.

Descendit de monte. Id est, de maiestate, de legis rigore, de
Psal. 93 vindicta, de duro illo nomine; quod esset Deus vltionum,
Exo. 20 Deus zelotes, vindicans peccata in quartam generationem. Descendit ergo in humilitatem, & mansuetudinem. ô verò miram hominum miseriam; non sequuntur Christum nisi
Philip. 2 exinanitum, & in forma serui. Sed ô mirabiliorem Domini
Ioan. 12 in deiectione virtutem, qui cum exaltatur à terra, tunc om-
Luca 10 nia trahit ad se. & quod in monte non fecerat: in humilitate facit. Profectò Christum crucifixum colunt Christiani: nullus verò maior descensus quàm crucis: nec vlla sequela maior quàm Christianorum. Si ergo Prædicator vult turbas sequentes verè sit humilis, descēdens de monte: sequentur profectò eum turbæ, maximè si cum in monte, Deo cum Maria fruentem, charitas facit, vt cum Martha descendat. Grauatè quidem descendit de suo lecto sponsa, ne lotos pedes rursum
Cantic. 5 inquinet: sed amor proximorum descendere facit: ac ita ex animo eam turbæ sequentur.

Cum verò turbæ sequuntur, leprosus sanatur: Ergo ideo leprosi sanantur, quia turbæ sequuntur. Cùm turbæ sequuntur, velut placidior Deus redditur: & ad misericordiam propensior. Imò cùm multæ turbæ sequuntur, multæ orationes pro miseriis releuandis effundūtur: quibus Deus inclinatur ad suam benignitatem exercendam. Quin si turbæ multæ sunt,

sunt, quæ sequuntur: maiora merita crescunt, quæ velut cogunt Deum suas in nos opes effundere. Quantò igitur pauciores sunt serui Dei, tantò Deus ad misericordiã effundendam contractior redditur. Verum enim est, quod in multitudine populi dignitas regis ostenditur: sicut in paucitate plebis ignominia, & velut cõtractio principis est. Verum etiam & illud est: In multiplicatione impiorum, multiplicabuntur scelera. Demum verissimum est, quòd tunc per tecta submittitur infirmus coram Christo, cũ multi eum audiunt vt nec ad portam capere possint. Rogate ergo dominum messis, vt multos mittat operarios in messem suam. Cur igitur multi religionis specie tumentes, tunc dolent: cùm multos pietatẽ & deuotionem sequi vident? *Prou.14* *Prou.29* *Luca 5* *Luca 10*

Ecce leprosus venit. Meritissimè Matthæus dixit: *Ecce leprosus.* Rem enim mirabilem dicebat, videlicet quòd leprosus veniret. Quid enim habet leprosus cum Christo? Leprosus est qui animum peccandi habet: qui in suo æterno à Deo abscessit: qui ciuis inferni iam est: qui pactum cum inferno fecit. Quomodo igitur hic ad Christum venit? Sanè grãdis est tyrannis peccati, graue iugum dæmonis, grandis cæcitas leprosi, grandis deprauatio voluntatis suæ: quomodo igitur leprosus tot catenis ruptis ad Christum potuit accedere? Imò cùm mortuus esset peccato, quomodo venire potuit? Venit verò sponte, venit non coactus (vt Lutherani mentiuntur). Imò venit adorabundus, genibus flexis sed corde magis flexo. Quia nemo mũdari à lepra potest, nisi Christum adoret. Pater enim omne iudicium, etiam leprosi dedit Filio: vt omnes honorent: & adorent Filium, sicut & Patrem adorant. & arbitror nullam esse in hac vita adorationem, qua magis gaudeat, & ferè magis glorificetur Christus, quàm adoratione leprosi. Gaudium siquidem est maius coram Angelis Dei, (& ideo etiam coram Christo) super vno peccatore pœnitentiam agente, quã supra 99. iustis. & vehementior ferè gloria est ab inimicis adorari, quàm à domesticis. Vt grãdis siquidẽ gloria dicitur: Corã illo procident Æthiopes, & inimici eius, terram lingent. Sentiebat planè leprosus Christi maiestatẽ, sentiebat & suæ lepræ fœtorẽ. tremebat corã tanta celsitudine. Habes igitur lector typum vbi mundationem peccatorũ agnoscas. Primũ enim peccator intima Dei inspiratione afflatus, venit ad Christũ. Vbi suæ lepræ fœditatẽ vidẽs, tremit, & adorat. & dicit; non sine gemitu, & parturientis dolore. *Isa.28* *Trene.1* *Ephes.2* *Ioan.5* *Luc.15* *Psal.71*

Domin

Domine si vis, potes me mundare. Sed te quæso leprose, cur non dixisti: Domine munda me? Labem tuam agnoscis: potentiam Christi tu ipse fateris cur non dicis, Munda me? Sanè quia qui se peccatorem agnoscit, vix vel mutire audet: dignum enim se inferno videns, dicit, Mereor Domine, tuam cõtra me vindictā: si eam exercere libet, fugere non possum, adsum. Sed si non rigore iustitię, sed multitudine miserationum vti erga me velis, tu solus me mundare potes. Adde tamen secundā causam. Planè si Christus nihil aliud erat adhibiturus ad leprosi mundationē, quàm sola verba: nihil aliud leprosus diceret, quàm, Munda me. Portò quia ad mundan-
Hebr. 9 dum leprosum adhibenda erat mors Christi, (passeris scilicet
Levit. 14 immolandi:) & illa mors erat tam acerba futura, cuius sanguine erat lepra septies intingenda: si igitur tanti constabat medico, leprosi mundatio, an non iustè leprosus timeret dicere, Munda me? An non consultius dixit: Si vis, potes? Ita enim Dauid non abruptè dixit: Parce mihi. sed cogitatè pre-
Psal. 50 catur: Miserere mei secundū magnam misericordiam tuā: & secundū multitudinem miserationū tuarū. Sciebat enim peccatū mundari, non solo verbo, sed sanguine Christi: qui non nisi ex multitudine miserationum erat effundendus.

Vnde iam intelligis Emphasim illius verbi: *Volo.* Parum fuit Deo condere mundum, parum etiam est, quòd mundū
1. Thes. 4 ipse gubernet. Sed illud *Volo*, sanguinem eius fudit, & mortem conciliauit. Sanè volūtas Patris fuit sanctificatio & mundatio leprosi. Hæc eadem fuit voluntas filij. Holocaustum
Hebr. 10 inquit pro peccato noluisti. quid ergo? Corpus aptasti mihi,
Psal. 39 quod ego immolem tibi. In capite igitur libri scriptum est de me. (Hæc enim est summa & caput libri legis) vt hanc
Mat. 26 tuam voluntatem facerem. Deus meus, Volui. Si enim non potest fieri nisi vt bibam calicem, fiat voluntas tua. Ecce ego in flagella paratus sum.

Epist. 1 Memini Sixtum Papam probasse quòd Christus sit Deus,
decreta. ex illo verbo: Ego facio opera Patris mei. Fœlix etiam Papa
Epist. 3 idem probat ex illo: Ego quod vidi apud Patrem loquor. Idē
decreta. contendit Soter Papa ex eodem verbo. Quanto igitur vehe-
Epist. 1 mentius probabitur ex hoc verbo: *Volo mundare,* hoc enim
decreta. *Volo* idem valet ac si dixisset: Mala quæ tu pro peccatis tuis commeritus es, ego mihi sumam: pro eis moriar, super hu-
Luca 15 meros meos collocabo. Lepramq; tuam (quantum phas est)
2. Reg. 12 in me transferā. Dixit Natham ad Dauid: Transtulit Domi-

nus

nus peccatum tuum. sed in quem transtulit? Certè in humeros Christi. Nam & Ezechias inquit: Proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. planè quia omnes languores nostros ipse tulit. Fuit enim Christus murus & antemurale in quem omnes calamitates inciderunt, ne in domos ciuitatis inciderent. In hoc igitur verbo, *Volo*, cōmendat Christus charitatem suam. quia pro leprosis mortuus est, transferēs in se lepram nostrā. Vnde nos reputauimus eum quasi leprosum. *Isaie 38* *Isaie 53* *Isaia 26* *Roma. 5* *Isaie 53*

Sed aduerte: non prius dixit Dominus, *Volo, mundare*, quàm manum extenderet. Olim siquidem manum suam Dominus in sinu gestauerat; Quod dolens Dauid dicebat: Vt quid auertis manum tuam, & dexteram tuam de medio sinu tuo in finem. At tunc extendit manū. cùm ieiunat, laborat, & sudat. Sed tunc maximè, quando expādit tota die manus, ad populum contradicentem. Tunc maximè, quādo cornua in manibus eius. Quādo expandit alas suas, & assumpsit leprosum: id est quando expansis in cruce brachiis, operatus est salutem in medio terræ. Tunc igitur extendit manū: sed tunc tangit infirmum, quando per Sacramenta inserit eum in se. Scimus enim quòd nullus leprosus aut æger sanari possit: nisi tangatur à Christo, à quo virtus exibat, & sanabat omnes. Nihil ergo mireris, docte Lector si manus Moysi in suo sinu reclusa sana erat. At eadem è sinu extenta leprosa videtur. Quia videlicet referebat illa Mosaica manus manū Christi, in se quidem sanam: at vbi ad peccatores extēditur, leprosa monstratur. *Psalm. 73* *Isaie 65* *Abacuc vlti.* *Deute. 32* *Psal. 73* *Luce 6* *Exod. 4*

Et confestim mundata est lepra eius. Duo hîc aduerte. Primū, quod impossibile erat peccatum, seu lepram mundari: nisi per contactum Christi, Ideò enim Patres antiqui detinebātur in Limbo: quia nondum venerat manus, quæ suo tactu lepram expiaret. Peccatum siquidem infinitatem habet: quę nisi pretij infinitate consumi non potest. At vbi valor infinitus sanguinis Christi lepræ accessit: subitò, cōfestim sanatur. Vbi enim abundauit virtus peccati, superabundauit potentia sanguinis Christi. Vetus ergo homo noster cum Christo confixus est. & caro Naamam leprosi sicut caro pueri (nam pueri cœlum intrant) restituta est. *Roma. 5* *Roma. 6* *4. Reg. 5*

Secundò nota: Non dixit Matthæus, Confestim leprosus sanatus est. Sed confestim est lepra sanata. Sanè cùm Dominus peccatorem extimulat, vt à peccato & lepra fugiat: statim leprosus lepram suam horret: ad Christum venit, eum

adorat,& rogat vt mundet. Et contingit, vt peccator contritionem de peccato suo habeat, dicente Christo, Volo, mundus esto. Tunc confestim sanatur lepra, etiam ante cōfessionem peccatorum coram sacerdote. Porrò, quia ante confessionem, adhuc leprosus astrictus est, vt compareat coram sacerdote, (etiam lepra mūdata) coram quo lepram suam detegat: ideo fugatam dicit Matthæus lepram, sed leprosus adhuc liber non est. Licet enim reuelationem habeas, quod lepra tua sanata sit, adhuc ostende te sacerdoti.

Quòd verò Dominus admonet vt nemini dicat, consilium consultissimum est, ne vocationem tuam, & lepræ spiritualis mundationem traducas. Sacramentum enim regis

Tobiæ 12 celare bonum est.

Quòd verò munus offerri sacerdoti iussit Dominus, indicat: sacerdotes peculium hoc habere, munera, scilicet eorum qui sua peccata confitentur. Dignus enim est operarius mercede sua.

Matt. 10 Demum quòd dicit *In testimonium illis*. Monstrat quòd iu-

Matt. 11 stificatur sapientia à filiis suis: qui credere noluerunt, cùm adessent testes omni exceptione maiores. Quid ergo nos faciemus: cum venerit Dominus, & iniustos repererit? Cùm tot viros à Deo vocatos, & à lepra mūdatos, mittat quotidie: vt ipsi videntes ad Christum conuertamur? Hæc nos sacerdotes, nobis dicta intelligamus. Simul etiam aduerte, quòd nullus leprosus (id est peccator) propter peccatum suum à castris Ecclesiæ eiectus, ad fidelium conuersationem admitti debet nisi sacerdotum iudicio. Id est, Nullus excommunicatus communioni reddendus est, nisi per sacerdotes. Id quod mandauit Petrus apud Clementem Epis. 1. & 2.

Cum autem introisset Capharnaum. Hæc sacra historia intelligi dupliciter potest. Primum de laicis hominibus: qui seruos habent infirmos: Vt ipsa narratio præ se fert. Quam expositionem prosequentes, tria aut quatuor annotare libet. Primū, quàm pij esse debeant laici, humiles in Deum, fideles in Christum, amantes in suos. De quatuor Centurioni-

Lucæ 23 bus mentio fit in testamēto nouo. Videlicet de hoc, & de eo

Actio. 10 qui ad Christi crucem dixit, Verè Filius Dei erat iste. De eo

Act. 27 qui à Petro edoctus est, & de eo qui Paulū benignè tractauit, & hi omnes pij fuerūt. Vt notaretur: Si laicus homo, gētilis, militię adstrictus, & aliorū pręfectus, ita humilis est & pius: quantò potius, reliqui omnes, qui pietatem professi sunt?

Secundò

Secundò nota: Erat huic Centurioni seruus pretiosus, & infirmus: Vbi admonemur: ne quicquam seculare pretiosum, aut charissimum habeamus. Alioqui morietur, aut infirmabitur. Solenne Deo est, pios in eo maximè vulnerare, quod ipsi habent maximè pretiosum. Adam in Abele per- *Gen.4* cussus est, Abraham in Isaac, Iacob in Rachel, Dauid in pue- *Gen.22* rulo sibi recens ex Bethsabee nato. Adeò enim amor ille te- *35* ner tuus (quem in secularia collocas) pretiosus est, vt eum *2. Reg.12* Deus sibi cupiat, & optet. Adde, Deum velle vt nullas opes, nisi ipsum Deum habere glorieris. Vide Petrum de sua fide *Matt.26* gaudentem, ad vocem ancillæ prostratum. Paulum de castitate gloriosum, stimulo carnis irritatũ. Videlicet ne simus *2.Cor.12* fidentes in nobis, sed in Deo. *2.Cor.1*

Tertiò nota: Habebat hic Centurio milites, quibus dicebat, Vade, veni: & obsequebantur. Verè erat hic prudens, & amabilis homo. Vt cui ad nutum obsequebantur, qui inter omnes minus obsequi solent. Est enim militũ gens vt plurimum, dura & peruicax. Agnoscant igitur Princeps nostri documentũ pulcherrimum. Si volunt subditorum obedientiam, habeant eos pretiosos. Ideo enim arbitror, Centurio habebat milites obsequentes, quia pretiosos eos habebat.

Quartò nota, etiam in militibus, etiam in laicis, & secularibus nonnunquam esse tam sublimia dona, vt in reliquis tanta non inueniantur. Nec enim Iudæorum Deus tantum, sed & gentium. Id est, non est Deus Ecclesiasticorum tan- *Rom.3* tum, sed & Laicorum. Planè Iob rex erat, & Tobias laicus. *Iacob.5* Vide verò eorum patientiam.

Quintò nota. Cur huius fidem laudarit Dominus? Planè non laudat Dominus fidem iacentem & ociosam. Sed vbi animus tuus, summa reuerentia Christum tractat, summa humilitate se ipsum despicit, summa charitate proximũ curat: prodit se tunc fides, quã Deus miratur & laudat. Vt enim fides mediantibus aliis virtutibus, producit actus omnium *S.Th.2.2* aliarum virtutũ: ita mediantibus actibus aliarum virtutum, augetur. Cùm ergo summas habueris alias virtutes, tũc laudabit, & mirabitur Dominus fidem tuam. Vide obsecro D. Thomam, 2.2.q.3. artic.1. ad tertium. Igitur quiuis nostrum dicere solet, Domine nõ sum dignus vt intres sub tectũ. &c. At non cuiusuis nostrum Christus fidem mirabitur.

Sextò nota illud, *Non inueni tantam fidem in Israël*, quod quidem (vt Theologi loquuntur) formaliter verum est.

Siquidem Iſraël tantum complectitur legem,at ex lege nemo ad perfectum adductus eſt. Lex enim perfectum facere
Heb.9.10 nequit,ſed gratia. Si enim ex lege eſſet iuſtitia, & fides illa tanta, quæ à Deo laudari meretur, Chriſtus gratis mortuus
Galat.2 eſſet. Quia verò in Lege,& in Iſraël iuſtitia hæc non inueniтur,ideo Chriſtus venit,&c.

Septimò nota: *Multi ab oriente & occidente.* Solùm meminit orientis & occidentis:quia gigas noſter exultauit ad currendam viam ſuam,à ſummo cœlo egreſſus,id eſt,ab orien-
Pſalm.18 te,& occurſus eius vſque ad ſummum eius,id eſt,ad occiden
Pſal.49 tem. Et quia à ſolis ortu,vſque ad occaſum laudabile nomen Domini. Vbi igitur laudatur Deus,& vbique imperat, inde eius veniunt filij.

Vltimò nota: *Fiat tibi ſicut credidiſti*. Non ergo tribulatio & infirmitas fugiendæ ſunt,nec tantopere traducendæ: quæ fidem nobis efficiunt,tam eximiam:quæ Deum laudatorem noſtri,& admiratorem,nobis conciliant:quæque Deum noſtris votis obſequentē præſtant. Sanè niſi fuiſſet huius Centurionis ſeruus infirmatus, nec talem forſan ipſe habuiſſet fidem: nec à Deo ita fuiſſet laudatus: & hactenus explicatio de laicis.

Sed quia hæc explicatio ad laicos duntaxat contracta eſt: libet eam ad omnes Chriſtianos extendere. Sanè in priori miraculo de leproſo, ſignificata eſt conuerſio, & mundatio peccatoris à peccato ſuo. Ordo igitur rectus expoſcit: vt in curatione ſerui Centurionis, liberatio hominis pij à tentatione carnis ſuæ ſignificetur. Arbitror ergo per Centurionem virum pium ſignificari. Per eius ſeruum paralyticum, & planè moriturum: credo notari carnem vel corpus furiis tentationum agitatum,& iam iam morti peccati vicinum. Quòd verò Centurio Seniores eccleſiæ, ad Chriſtum adduxit: typus eſt pij hominis, qui periculo tentationis pauidus, omnes rogat, vt à Chriſto ſuam liberationem implorent. Quòd autem Centurio ſe indignum Chriſti aduentu fatetur:apertè indicat virum pium, qui (quando, cum ſua carne luctatur) maculas ab ea contraxiſſe credit: ac ideo ſe Chriſti conſpectu indignum exiſtimat. Quòd demum Chriſti verbo puer ſanatur, indicat, fieri poſſe: vt in hac vita caro parum, aut nihil rebellet contra ſpiritum. Sed pace à Deo cum beſtiis terræ facta: vir pius in ſua tranquil-
Iob 5 litate lætetur.

Habes

Habes Lector velut in transenna huius historiæ significationem. Nunc precor: finge te videre Paulum carnis stimulis agitatum, rogantemque suppliciter: vt angelus ille Satanæ discederet ab eo. At ex aduerso, vide carnem Pauli repugnantem legi mentis, & captiuantem eum in lege peccati: ac proinde clamãtem, Infelix ego, quis liberabit me ab hac carne moritura, nisi per gratiam Dei liberetur? Si hoc intelligis planum erit Paulum, & quemlibet pium, significatum esse per Centurionẽ: & carnem Pauli significatã per seruum Centurionis, &c. Tractemus nunc singula. *2.Cor.12* *Roma.7*

Vir pius Centurio est, id est miles: qui sub se, centũ milites habet. Et primũ quòd pius, sit miles, testatur Iob dicens: Militia est vita hominis super terrã. Et rursum, Cunctis diebus quibus milito, expecto donec veniat immutatio mea. Et Paulus, Arma militiæ nostræ, sunt potentia Deo. *Iob 7* *Iob 14*

Quòd verò pius centum sub se milites habere debeat, quibus suam animam custodiat, explicauit Sponsa cùm dixit: Sexaginta fortes lectulum Salomonis ambiunt, omnes ad bella doctissimi, propter timores nocturnos. Fortes viros sponsa dixit esse sexaginta, propter continuum laborem: senarius enim numerus est laboris. Eosdem nunc fatemur esse centum, propter perfectionem. Nam centenarius perfectionis numerus est. Quilibet ergo pius habere debet centum, siue sexaginta fortissimos viros, quibus animam suam, quæ est lectulum Salomonis, custodiat à periculis nocturnis. Et quidem si nobis est colluctatio, non cum vno milite sed cum principatibus & potestatibus: necesse est, vt quiuis nostrum perfectũ militum habeat numerum, quo tanto hosti resistat. *1.Cor.10* *Cantic.3* *Ephes.6*

Planè si in carne nostra multa desideria sunt, quæ aduersus spiritum militant: & multæ concupiscentiæ, quæ militant aduersus animam: necesse est etiam in viro pio, multas esse virtutes, quæ pro Deo, pro fide, & pro anima militent aduersus carnem, dæmones, & infernum. At quia non sat est, vnam aut alteram habere virtutem (qui enim offenderit in vno, fit omnium reus) ideo dicitur, quòd pius habeat centenarium: id est, perfectum numerum virtutum, velut militum. Nec enim nascitur Isaac Abrahæ nisi iam centenario, id est, nullatenus nascitur pietas, nisi centenario, & omnibus virtutibus perfecto. Et hac ratione, præmium centuplum promittit Dominus ei, qui reli- *Iacob.4* *Iacob.4* *Gen.17* *Matt.19*

querit patrem, ac matrem, &c. Quasi diceret, Quia centum milites estis, centum præmia propono. Igitur quiuis pius homo Centurio esse debet.

Sed age videamus, quisnam est huius Centurionis seruus? Huic respondeat Deus ipse. Caino dixit Dominus, Subter te
Genes. 4 erit appetitus tuus. Vix enim inuenias alium qui natura seruus sit præter appetitum: Seruus ergo à natura institutus, est appetitus, siue homo vetus, siue homo exterior, siue caro siue corpus, siue Adã terrenus, siue quouis alio nomine nominetur. Vtinam verò vt natura eum seruum instituit: ita seruus semper esset. Sed veh, quia frequentissimè è seruo, dominationem tyrannicè rapit: aut quod peius est, nos ei illam concedimus. Tunc enim homo qui in regio honore erat, non intel-
Psal. 48 ligit, & ideo comparatur iumentis. At licet sæpe appetitus dominetur in nobis, seruus tamen adhuc est. Potius enim est, quod Deus dedit, vt esset quàm quod nos eum esse voluimus. Benè tamen est quòd Centurio pius: eum agnoscit esse seruum, spes enim remedij sublucet, cum te ipsum nosti, qui sis.

Hic igitur seruus iacet nonnunquam in domo paralyticus, id est, dissolutus. Cùm enim appetitus tuus à te frænatur, &
Prouer. 2 cohibetur: vt non exultet in rebus pessimis: sed vt cor tuum,
Psalm. 83 & caro exultent in Deum viuum, non iacet paralyticus: at
Isaiæ 35 cùm manus habet dissolutas, & debilia ad bonum agendum genua: quando videlicet, velle adiacet nobis: sed per-
Rom. 7 ficere non inuenimus: tunc paralyticus est Adam noster, imò potius Eua.

Et si paralyticus est, aliquando malè torquetur: vide Dauidem dicentem: Concaluit cor meum intra me, & in medi-
Psal. 38 tatione mea exardescet ignis. Videlicet, quia cùm peccator cõsisteret aduersum Dauid, caro exardescebat. At si corigne torretur, planè malè torquetur. Et quidem cùm caro obedit spiritui: tunc si torquetur, benè torquetur. Crux enim illa bo
Matt. 5 na est, cui merces copiosa manet in cœlis. Porrò si proxima morti peccati caro est, male torquetur. Et profectò malè torquetur, & quodam inferni genere torquetur homo: qui ex parte vna Deum offendere nulla ratione cupit: at ex parte al-
Ephes. 6 tera ad offendendum, à carne vehementer solicitatur, & propè velut reprobo sensu impellitur. Rectè Paulus rogat, vt possitis resistere in die malo. Malus dies malum tormẽtum est, cum tentatio iamiam hominem vincit.

Egregiè verò dicit, *Erat seruus illi pretiosus*. Nisi enim pius homo suum appetitum haberet pretiosu n, nihil ab eo sibi periculi immineret. Sed quia Eua fuit pretiosa Adæ, ideo tã sumus miseri omnes filij Adæ. Sanè pretiosus est mihi peccanti appetitus, quem plus æstimo quam Deum: quàm eius gratiam, eiúsque gloriam. Si enim ne molestia afficiam appetitum: molestia afficio Deum, eiúsque dona contemno: planum est quam sit ille mihi pretiosus. Imò verò pretiosior est peccanti appetitus, quàm peccans ipse sibi. Vult enim subire inferni tormenta potius: quàm suum appetitum contristare.

Porrò eleganter describitur hic paralyticus in Capharnaum, id est, in villa pulchra, & delectabili. Ideo enim appetitus languet: quia inter pulchra, & delectabilia versatur. Néque enim per loca arida & inaquosa spiritus ma *Luc. 11*
lus, qui appetitum prorritat, requiem inuenit. Requiescit verò sub vmbra calami, & in locis humentibus. Et quidem si *Iob 40*
prædae ex Moab non fuisset pulchra, & delectabilis: appetitus Saulis nõ incidisset in paralysin, nec mortẽ Sauli parasset. *1. Reg. 15*

Iam verò si Eua nostra, siue miser appetitus, iamiam est abstractus & illectus: fit, vt morti vicinus. At nihil est quod *Iacobi 1*
pius homo timere magis debeat, quàm mortem peccati. Tunc roget amicos, roget sacerdotes, nullum lapidem non moueat: vt Christus eum ab illa morte præseruet. Hoc ergo dicit: *Domine puer meus iacet, & male torquetur*. Vbi duo aduerte, alterum, quòd non dicit: Domine sana puerum: fortè enim non ita conuenit, sed forsan melius est, vt virtus in in- *2. Cor. 12*
firmitate perficiatur, & aurum in igne probetur. Alterum, sat visus dixisse, *Puer torquetur*. Sicut sorores dixerunt: Domi *Ioan. 11*
ne quem amas infirmatur. Quasi dicant: Munus regis est succurrere militi periclitanti. Pastoris est accurrere oui à lupo deuorandæ: Medici est obsistere morbo grassanti. At tu Domine rex es, pastor, & medicus.

Ego veniam (inquit Dominus) & curabo eum. Quasi dicat: Sacram sume Eucharistiã, ego tunc ad te veniam, & tuã Euam curabo. Firma est hæc expositio ex Augustino: qui Centuriones esse dicit, qui ad Eucharistiam verentur accedere. Ergo aduentus Domini ad Centurionem, est aduentus Christi in Eucharistiam, ad eum qui communicat. Eleganter verò dicit: *Veniam, & curabo*. Siquidẽ frequenter experiuntur qui communicant: carnis petulantiam & dissolutio-

nem,per communionem adstringi:tentationes minui:& ferè infirmam carnem sanari. Testis huius rei est Deus ipse
Zacha.9 cum ait: Quid enim bonum eius(id est, Ecclesiæ)est,& quid pulchrum eius,nisi frumentum electorum,& vinum germi-
Ephes.5 nans virgines. Igitur vinum de quo Paulus ait: Nolite inebriari vino,in quo est luxuria:hoc ipsum(cum sanguis Chri-
Rom.6 sti est) non facit lascivos sed potiùs germinat virgines. Ego igitur veniam,& curabo. Etenim si Christus ex infirmitate, cruci affixus,veterem nostrum hominem cruci affixit,& debilitauit: quanto nunc potius,quando viuit ex potentia Dei, carnem nostram curare poterit?

Domine. Respondet Centurio, *Non sum dignus,vt intres sub tectum meum.* Duo mihi consideranda sunt. Alterum: Cur Centurio qui diligebat gentem Iudæorum, & synagogam ædificauerat: id est, qui proximos diligebat, & Deum colebat,asserit indignum se vt suo tecto Christum recipiat? Planè quia quo plus Deum amas, hoc Deum magis æstimas, téque vehementius contemnis, ac ideo indignum te Deo reputas.

Adde quòd ad rem magis spectare videtur,si Centurio nō haberet domi infirmum seruum:fortè hilarissimè Christum in domum suam prouocaret. At quia non nihil infirmitatis hæsit Centurioni ex seruo suo,ideo nec se Christi colloquio: nec domum, eius ingressu dignam æstimauit. Ipsa nos experientia docet: Cùm anima nostra suum sibi habet obsequentem appetitum, gaudenter Christum auet suscipere. At cum appetitus iacet infirmus, indignam se Christo sta-
Lucæ5 tim profitetur. Dixit enim,Exi à me Domine quia homo peccator sum.

Alterum considerandum hîc occurrit: Cur Centurio di-
Eccl.14.d cit tectum se habere? si ille synagogam ædificauerat, pauper non erat igitur nec in casa aut tecto habitabat? Respondeo: Vir sanctus palacia reputat vt tecta: & loca irrigua & amœna,terram desertam & inaquosam esse putat: Si enim impro-
Hebre.11 perium Christi,magis esse diuitias credit, quàm thesaurum Ægyptiorum: igitur thesaurum carbones esse credit. Pius igitur homo omnia arbitratur vt stercora: imò vt detrimenta: vt Christum lucrifaciat.

Philip.3 Adde & illud: Centurio iam cognoscebat Deum in Christo, & ita cognoscebat nihil esse adeò pulchrum, & pretiosum: quin Deo vile tectum esset. Sicut enim nihil bonum

nisi

nisi Deus: ita nec Deo quicquam bonum nisi quod diuinum est. *Matt.19*

Adde rursum: Cùm animus tristis est, suisque, tædium habens, omnia fastidit. *Luca 7*

Si de sacra communione mentionem esse velimus: rectè corpus nostrum dicit esse tectum: in quod indignum est, vt intret Christus. Sanè tectum impedit ne lucem videamus: ita & corpus hoc aggrauat animam, ne lumen cœli videat: *Sapien.6* néve ad superna feratur, aut res prope se iacentes videat apertè. Quòd verò corpus non sit dignum Christi ingressu, manifestissimum est. Est planè corpus nostrum vitiorum omnium radix, & fons: imò sterquilinium, & sentina peccatorum, vbi dæmones suas sordes dimittunt, ac veluti ventrem exonerant. Quid igitur tam fœtenti, ad Christum, domo? Aptior planè locus Deo est infernus: si ibi culpæ non essent, quàm domus paralytica, atque peccatrix.

Sed tantùm dic verbo. Vbi primum nota, quam sapienter dixit Centurio: Dic verbo. Parum quippe prodesset quòd Christus in domum ingrederetur, nisi verbo diceret: Christi enim diuinitas omnia implet, etiam peccatores: at non sanat eos, quia non dicit, vt sanentur. Equidem vult Christus omnes saluos fieri: sed quia non dicit verbo vt sanentur, multi manent infirmi. *1.Timo.2* Annon ingressus est in domum Simonis Dominus? planè: Cur ergo non fuit ille sanatus? Quia Christus non dixit verbo, vt sanaretur. *Luca 7*

Secundò nota, subtilissimè dixisse, *Tantùm dic verbo.* Non enim inquit, *dic verbo*, Sed adiecit, *tantùm dic*. Certum enim est Deum & Christum eius, dixisse verbo: Pœnitentiam agite: & conuertimini ad me, & quærite Dominum dum inueniri potest. *Matt.4* *Isaiæ 55* At hæc à nobis non fiunt. Cur ita? Quia licet Dominus hæc verba dicat: ex alia parte liberam relinquit cuique suam couersionem. Quasi ex vna parte diceret, & ex altera non diceret. Quasique non plenè, sed dimidiatè, diceret. At cum tantùm dicit, id est, cùm semel & efficaciter (vt loquuntur Theologi.) tunc sine dubio, & infallibiliter, (vt etiā ipsi dicunt) sanitas contingit. *Psalm.61*

Tertiò nota Theologissimè Centurionem dixisse: *Tantùm dic verbo, & sanabitur.* Asseruit siquidem, verbum esse vitam & sanitatem. Si enim seruus erat infirmus & moriturus: igitur si verbo sanatur, & viuit: verbum est vita, & salus. Id quod Joannes altissimè dixit, Quod factum est, in ipso vita erat, *Ioan.1*

Ioann. 15 & vita erat lux hominum: & Dominus, Ego sum via, veritas & vita.

Quartò nota altissimè dictum: *Dic verbo & sanabitur seruus*, qui erat moriturus. Si enim seruus iuxta naturam erat moriturus (ex legibus enim naturæ viuere non poterat) igitur asseritur Christus, potentiam habere super omnem naturam. Et vt Theologi aiunt, habet Christus potentiam absolutam, non tantùm ordinariam.

Quintò nota, quòd cùm vox (seu verbum ab ore Christi emissum) pertingere ad locum vbi iacebat infirmus, ex se ipsa non posset: nisi quatenùs erat deitatis instrumentum (hac enim ratione efficere potest vbi non pertingit) Planè fit, vt Centurio affirmans verbum Christi sanare posse distantem infirmum: affirmauerit etiam verbum illud diuinitatis fuisse instrumentum. Néque enim soli deitati salutem adscripsit, sed etiã verbo: quod ex suo Christus ore proferret.

Non inueni tantam fidem in Israël. Non miratur Dominus fidem, sed tantam fidem. Nec enim admodum miratur Dominus fidem nudam. Miratur tamen fidem cùm magna est, vt in Chananæa: & cùm tanta est, vt in Centurione. Percontaris, quid fecerit, vt fides hæc tanta esset? Primum, fecit amor quem erga Deum Centurio habebat. Ædificauerat quippe ille synagogam: planè in cultum Dei. Secundò,
Luc. 7 fecit amor erga proximos, tantus vt etiam Iudæos diligeret: aiunt enim seniores illi, *Diligit gentem nostram.* Tertiò, fecit tanta humilitas: vt vix in Euangelio parem inuenias. Cũ enim Centurio esset, & diues esset, (vt qui synagogã ædificasset) & honoratus esset: siquidẽ Iudæi dicunt, dignus est, cui
Eodem. hoc illi præstes: ille tamen, domum suam indignam Christi ingressu asserit, & (quod est profundissimæ humilitatis testimonium) non se dignum existimauit: vt ad Christum veniret. Ita enim Lucas eius verba refert. Sanè quòd nu-
Eodem dus & malus Adam conspectum Dei fugiat, iustum est: sed
Genes. 3 quòd vir sanctus (etiam inimicorum testimonio) coram Christo venire non audet, Angelicum est. Siquidẽ tremunt coram Deo Angelicæ potestates. Quartò, fecit fidem tantam sublimis quædam de Christo cognitio, & præclarissimum lumen: quo illustratus Centurio, tam diuinè sensit de Christo. Miratur ergo Christus fidem talibus subnixam columnis: talibus depictam coloribus, talibus fulgentem stellis, talibus micantem radiis.

Subit

Subit me tamen admiratio: Cur Christus non contentus hanc fidem laudasse, cũ Israelis probro laudarit? dicit enim, *Non inueni tantam fidem in Israel.* Huic ego dubitationi dum mente voluo quod respondeam, in memoriam venit, lucta Iacob, siue Israelis cum angelo. Cœpiq; mecum reputare Israelis luctam, persimilem luctæ nostri Centurionis cũ Christo. Ille contendit cum angelo, hic cum Christo: non potest angelus præualere cum Iacob: nec præualere vult Christus cum Centurione: non dimittit Israel angelum donec ei benedicat, nec Centurio Christum nisi postquàm dixerit, & benedixerit verbo. Quid verò mirabile est, si maiorem inuenerit Christus in Centurione (gentium locum habente) fidem: quàm angelus in suo Israële, (qui Iudæos referebat) At angelus qui pugnabat cum Israële, Christi personam referebat. Verum ergo est, quòd non repererit Christus in Israële tantam fidem, quantam in Centurione. Gene. 32.

Sed maius adhuc mysteriũ hic sublucet: Pugnauit Israël cum angelo, fuitq; pugna in aurora (id est in principio eius diei, quo Israel terram Promissionis intrabat.) Pugnauit etiã Centurio cum Christo in aurora, id est, in principio prædicationis Christi, quando animarum nostrarum regnum Christus ingrediebatur. Cùm igitur fides sit nostræ peregrinationis lux & sol: maior lux est in aurora nostræ diei, quàm in aurora diei Iudaicæ. Nostra enim fides est explicata, ablatum enim est velamen à facie Moysi, reuelata facie Deum speculamur. Cum ergo Christus dicit, *Non inueni tantam fidẽ, seu lucem in Israel*, sensus est: Non inueni tantam fidem, tam apertam, explicatam, & splendidam in Iudaismo: quàm in gentilitate incipit emicare. 2. Cor. 4

Fiat tibi sicut credidisti. Cogit me locus hic, difficillimam tractare quæstionem: & in qua hoc tempore, tota nobis cum hæreticis, lis est & contentio. Cur Dominus Centurionis salutem adscribit fidei? Et vt dubium vrgentius sit, quæstio est: Cur Dominus in Euangelio, & Paulus in Epistolis, tribuunt fidei iustificationem, miracula, & beatitudinem? Siquidem vix reperias in Euangelio iustificationem à peccato, aut miraculum à Christo factum: quod ipse Christus non asserat fidei. Longum est referre huius rei testimonia. Sed primum habes hoc loco: *Sicut credidisti fiat tibi.* & capite nono, Confide filia, fides tua te saluam fecit. Et ibi: Secundum fidem vestram fiat vobis. Cap. 15. Magna est fides tua, fiat tibi sicut vis.

Iam

Iam ipse Dominus dicit beatos, eos qui credunt. Vt Petrus
Matt.16 beatus dicitur, quia Pater ei reuelauerat. Et, Beati qui non
Ioan.20 viderunt, & crediderunt. & ,scripta sunt vt credentes vitam
Ioan.20 æternam habeatis. Porrò vbi reprehenduntur Apostoli? re-
Matt.8 prehendũtur,quia claudicabant in fide. Vt,quid timidi estis
modicæ fidei?& naufragãti Petro idem dicitur.& cum Apo-
Mat.14 stoli sanare nequiuerunt dæmoniacum, reprehenditur eo-
Matt.17 rum modica fides. Si consulis Apostolum vbique iustitiam,
Roma.1 fidei tribuit. Iustus,inquit,ex fide viuit. Et,iustificati gratis,
Rom.3 per gratiam ipsius, & per redemptionem factam à Iesu, &
Rom.3 per fidem. Et rursum, arbitramur iustificari hominem per
fidem sine operibus legis. Et demum omnia opera heroica
antiquorum patrum fidei adscribit, ad Hebr.11.Vbi totus se
Hebr.11 in laudes fidei diffudit.

Iacob.2 At in contrarium est Iacobus. Quid,inquit, prodest fratres mei,si fidem se quis dicat habere, opera verò nõ habeat? num fides poterit saluare eum? & Paulus ipse:Si habuero tan-
1.Cor.13 tam fidem, vt montes transferam, charitatem non habens,
Matt.7 nihil sum.Et Dominus ipse,Multi dicent,Domine,Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus? & ego dicam eis, Nõ noui vos: & demũ tota ecclesia clamat, fidem sine operibus non seruare:imò verò magis condemnare.Ita Concilia omnia in quibus de hac re disputatum fuit,& sancti scriptis tradiderunt.Et hæc plana veritas est.

Statuitur ergo conclusio, Fides sola neminem iustum ex integro facit,nec ad cœlum perducit. Pendet igitur dubiũ, cur Paulus & Dominus iustitiam,& salutem vendicant fidei? Pro explicatione accipe Lector, quatuor graduum scalam, quâ in cœlum itur.Primus est,fecisse cuncta opera bona,quę viribus naturæ, sine speciali Dei adiutorio, homines facere solent.In hoc gradu fuerunt Philosophi. Secundus est,fecisse omnia opera quæ lex vetus iubebat, sine fide tamen, in Iesum, ex Maria natum. In hoc gradu fuerunt & sunt Iudæi à nostra fide abhorrentes. Tertius est, credere in hunc Iesum, & in omnia quæ ab Ecclesia Romana nobis credenda traduntur.Quartus est,credere in hunc Iesum:& eius mandata seruare. Quòd igitur Dominus, & Paulus tantopere fidem inculcant, nihil aliud est, quam dicere his qui sunt in primo, & secundo gradu,Non vobis sat est opera naturæ facere, aut legis. Nisi enim fidẽ in Iesum habeatis, nulla ratione vobis
Hebr.5 erit salus.Quia sine hac fide,impossibile est placere Deo.Hic

est sensus vt arbitror genuinus Apostoli,& Domini.

Vrges tamẽ adhuc: Si gradus tertius, qui est fidei, suos seruatores non seruat, nisi in gradu quarto sint, cur Dominus & Apostolus, eos qui credunt, iustos & beatos dicunt? Respondeo ex verbis concilij Tridentini Sessio 6.c.8. Eò, inquit, per fidem iustificari dicimur, quia fides est principium, fundamentum, & radix nostræ iustificationis. Sine qua (quicquid aliud boni habeas) impossibile est placere Deo. Vbi magna animaduersione sunt auscultanda illa tria verba, principiũ, siue initium, fundamentum, radix. Sanè principium radicale, virtute continet reliqua. Habet enim Philosophus in fine Elenchorum, principium vt est mole minimum, ita esse potestate validissimum. Et equidem potius fides quàm timor est initium sapientiæ. De timore seruili mihi mentio est. *Ita Diuus Tho. 22. q. 19. art. 7.*

Iam cum audis fundamentum esse fidem, ita ferè intelligas, sicut dicitur Christus fundamentum totius spiritualis ædificij. Vtrumq; verò explicatur per illud verbum Radix: *Psal. 100* quo verbo nihil significantius dici potuit.

Iam multa Theologica sunt audienda quibus hæc materia dilucidior fiat. Primum est: Quod natum est ex pluribus *1.Cor.3* sequi, tribuitur ei quod est primum. Sicut vita tribuitur animæ nutritiuæ. Eo enim viuimus, quia nutrimur. Similiter animal dicitur propter tactum, qui est primus inter omnes sensus: licet enim animal videat, audiat, tamen simul ac tactum quis habet, animal est. Cùm igitur in iustificatione, primus motus animæ in Deum, sit motus fidei, necessariò fit, vt iustificatio tribuatur fidei. Hæc ferè ad verbum ex D. Thoma.4.dist.17.ar.3.q.2.

Audi nunc nostra: Beatitudo huius viæ, (quæ iustificatio dicitur) respondet, & assimilatur beatitudini cœlesti. Iam consideremus, quonam pacto anima sit in cœlo beata? Et primum quidem vnitur Deus animæ, (per modum speciei, vt *Vide S.* Theologi dicunt.) Vnitur quidem intimè: eleuando animã *Th.1.Parte qu. 12. ar.2.ad 3* ad quoddam esse supernaturale, & diuinum. Secundò infundit Deus animæ lumen gloriæ: quo illustratus intellectus Deum beata visione videt. Iam tertiò anima Deum videns, eum summè amat. Quartò verò, videns, & amans, in perfecta delectatione consistit. Igitur controuersum Theologis est, quidnam horum quatuor animam beatam efficiat. Henricus respondit, in vnione prima, fieri beatam. Thomas in visione. Scotus in amore. Aureolus in delectatione: & reuera

origo

origo beatitudinis(ex Deo) eſt vnio. Sed ex Deo, & nobis eſt viſio. Simul enim ac mens Deum videt, beata eſt: tam enim eſt viſio illa diuina, vt diuinam faciat animam.

Rurſum controuerſum Theologis eſt, an voluntas eius, qui Deum videt, poſſit Deum non amare? & Scotiſtæ omnes, nonnulli etiam Thomiſtæ reſpondent, poſſe. Finge igitur beatum, cuius voluntas Deum non amet. Eritne iſte beatus? erit quidem, ſed inchoatiuè: erit quidē, quantùm eſt ex Deo, & eius lumine: ſed non quantùm ex ſua voluntate. Habes erudite Lector figuram viuā negocij noſtri. Ita enim per omnia contingit in iuſtificatione impij. Primò vnitur Deus animæ per gratiam, ſecundò ei infundit lumen fidei, tertiò naſcitur amor, & quarto de peccato dolor. At ſicut beatitudo tribuitur viſioni: ita & inchoata iuſtitia, fidei. Eſt enim maximè notandum, quòd tam nobile eſt lumen fidei, vt ex ſe hominem iuſtum facere incipiat, licet iuſtum non integrè faciat. Cum enim anima hoc lumine colluſtrata poſsit Deū non amare, ſi non amauerit, iuſtitiam inchoauit, non abſoluit. Huius ergo rei hæc ſumma eſt. Fides, eſt lumen ſupernaturale, diuinum, ſupra omnes creaturas. Qui ergo fidem habet, ſit inchoatè ſupernaturalis & diuinus, & partem habens diuinæ iuſtitiæ, & niſi is ipſe ſibi ſit impedimento, nihilo carebit, vt planè iuſtus ſit. Quātùm enim ex Deo eſt, ipſe dans fidem, daret etiam & reliqua omnia dona ad vitam iuſtitiæ neceſſaria. Quòd ſi habens fidem, mille peccata mortalia habet, nihilominus principium habet iuſtitiæ Dei, eius, ſcilicet, fundamentum, atque radicem. Qua forſan ratione Paulus omnes Chriſtianos (licet eſſent eorum mali nonnulli) ſanctos vocat abſolutè, ſanctificatos, dilectos Deo, &c. Cur ita? quia habebant fidem. Audi eum: Omnibus, inquit, qui ſunt Romæ, dilectis Dei, vocatis ſanctis. Vocatis id eſt effectis. Et rurſum, Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, ſanctificatis in Chriſto Ieſu, vocatis ſanctis, &c. Et item: Omnibus ſanctis qui ſunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto, & alibi ſæpè. Vt enim ſacerdos, licet ſit in culpa mortali, at nihilominus ſacerdos eſt, & Spiritum ſanctum habet ad remittenda peccata, ſi paſtor ſit: ita & quiuis Chriſtianus Spiritum ſanctum habet ad credendum, ad ſperandum, ab obediendum Eccleſiæ, licet non habeat charitatem. Si igitur Spiritum ſanctum habet, (licet contriſtatū propter culpam mortalem) planè Deo ſanctificatus eſt, & inchoatiuè iuſtus, licet non ex integro.

Conc. Tridem. ſeſ. 6. c. 6

Rom. 1
1. Cor. 1
Eph. 1
Vide 1. q. 1. c. ita ſit. & c. vt euidenter. & c. multi. & expreſſè. eadem. c. per Iſaiam.

Quo

Quo igitur finiam, si Christianus habet fidem infusam, noua creatura est. De qua Apostolus: Si qua ergo in Christo, noua creatura: vetera transierunt, ecce facta sunt omnia noua. Si fidem habet, factura Dei est, parata ad opera bona: vt in eis ambulet. Si fidem habet, ordinis est diuini. vocatus, scilicet, in admirabile lumen Dei. Si fidem habet, membrum est Christi, licet mortuum. Si fidem habet, filius est ecclesiæ. Ius & potestatem habet ad regnum Dei, & item ius & facultatem habet vt se Deo offerat, ideo regale sacerdotium. Est itaque domesticus Dei, ciuis sanctorum, professor nouæ religionis. in area siquidem ecclesiæ grana cum paleis reperiuntur: in sagena boni pisces & mali. Habes igitur causam quare Dominus, & Apostolus, tam magnificè laudarunt fidem.

2. Cor. 6 *Ephe. 2* *1. Petri 2* *Rom. 12* *Ioan. 1* *1. Petr. 2*

Et cùm venisset Iesus, &c. Rectissimè locus hic de synagoga intelligitur. Certum enim est, Petrum esse sponsum ecclesiæ: ideo enim & anulum desponsationis in digito gerit & adeò matrimonium inter eos firmum est: vt Prælati inferiores, qui nupserunt particularibus Ecclesiis, eas deserere nequeant, sine Papæ consensu. Extant de hac re, Canones, & decreta multa. Huius verò Ecclesiæ catholicæ mater, synagoga fuit. Author est Bernardus in illud, Tenui eum nec dimittam donec introducam eum in domum matris meæ, Quasi dicat Ecclesia: Tenui Christum, nec dimittam: donec ad synagogam eum introducam. Reliquiæ enim Iudæorum saluæ fient in seculi fine. Ergo, Christo ingresso in Ecclesiam, quæ est domus, & sponsa Christi, adest synagoga phrenesi incredibili languens, quâ legis vmbras, veritatem esse credit. At Dominus in fine mundi, cùm stat, (cùm videlicet iam non moritur) imperabit febri, & auferet velamen ab oculis Iudæorum. Surget tunc synagoga, & ministrabit Christo & Ecclesiæ.

Canti. 8 *Rom. 6* *Roma. 6*

Potest secundò intelligi: Ecclesia secundùm exteriorem hominem, Petro, & reliquis Prælatis nupsit. Neque enim in interiorem hominem ius habent Prælati. Iudicant enim de his quæ vident. Iam mater huius exterioris Ecclesiæ est Ecclesia eadem secundum hominem interiorem. Id est, Corporalis ecclesiæ, ecclesia spiritualis est mater. Hæc socrus Simonis vbique iacet negligitur, & nimiis affectibus terrenorum torquetur, decumbit igitur magnis febribus. O vtinam non

Ita habetur di. 32. ca. erubescant. & 2. q. 5. c. sub iniSti. & 6. q. 1. c. si omnia

non vera essent, quæ loquimur. Fideles enim qui nūc sumus, secundum interiorem hominem, vehementer infirmamur. Causa verò est calor nimius, ex sanguine multo, & corrupto. Id est, ex multis, & malè partis diuitiis. Christum precor in ecclesiam ingressum, vt stet; nec prætereat nos, imperetq; febri: vt abeunte, ministrare incipiamus. At signum hominis interioris sani est, *quòd surgat & ministret eis*. Id est, vt quæ

Colo. 3 sursum sunt quæramus, non quæ super terram: hoc enim est surgere. Et item id non satis est, nisi proximis nostris mini-

Roma. 13 stremus. Hæc enim vniuersa lex est: si proximum diligamus.

Tertiò intelligi potest: Petrus desponsatus est cum quauis one, hoc enim est pascere gregem, cum affectu maritali

Ioan. 10 prosequi. Omnium verò ouium mater est Ecclesia Romana. Socrus igitur Petri, Ecclesia Romana est: Rogandus Deus est, vt nunquam illa magnis cupiditatis febribus decumbat. Et quod de Petro dicitur, dici de qualibet Ecclesia, & prælato suo potest.

Quartò intelligitur: Quæuis anima fidelis Petri sponsa est. Mater verò quæ has animas gignit, prædicator est: Paulo

1. Cor. 4 teste qui dicit, Per Euangelium ego vos genui. Quòd si prædicatores haberent eum animum virilem quem Paulus habebat, non dicerentur matres animarum, aut socrus Petri: sed dicerentur Patres fidelium, & Petri soceri. At quia Prædicatores decumbunt, & languent magnis febribus: ideò socrus dicuntur, & fœminæ sunt, non viri. Iam si magnis febribus decumbunt, periculū est, ne mendacia & vanitates prædicent, (vt solent, qui vehementer febricitant) Christo placeat vt febrem & ardorem quo fluentes aquas sitimus, ipse

Vide Nicolaū Lyram, tractatu de incarnatione Christi contra Iudæos in fine Glossæ ordinariæ.

restinguat, vt sic surgamus & ministremus fidelibus.

Vespere autem facto. Loquemur primò de vespera mundi. Secundò de vespere Christi. Tertiò de vespere hominis.

Sanè (iuxta quosdam) durabit mundus annis sex mille. Priores duo mille fuerunt, sine lege, & velut mane mundi. Duo alij habuerūt legem Moysi, fueruntq; mundi meridies. Postremi duo mille sunt vespera mundi: in quā Christus, tot mundum sanauit languoribus, totq; eiecit ex nobis dæmonia. Rursum vera vespera mundi erit dies iudicij. Quo tempore omnia sana fient. Siquidem impij punientur, & pij præmia laborum suscipient. Idq; vnico verbo fiet, illo, scilicet,

Matt. 25 ite maledicti, & venite benedicti. Illa erit vera mūdi vespera, quam

ra, quando vocabuntur omnes operarij: vt recipiant mercedem suam, licet nouissimi tunc primi fiant. *Matt. 20* *Eodem*

Habuit & suam vesperam sol iustitiæ Christus, in cruce siquidem occidit: & in sepulchro absconditus est. Sed sanauit tunc verbo multos. Potentior enim ostensus est calor solis occidentis, quàm meridiani. Siquidem Centurio morientem confitetur: quem viuum crucifixerat. Et lapides sentiũt potentiam morientis, quos Iudæi arripuerunt: vt iacerent in viuentẽ. Denique sol, luna & stellæ retrahunt suam lucẽ Christo in cruce moriente tanquam maioris lucis vim non sustinentes. Omnia ergo sanat, Christi potentissima infirmitas. Samson enim plures prostrat moriens quam prostrauerat viuus. *Luca 23* *Matt. 27* *Ioan. 8* *Iudic. 16*

Est & altera Christi vespera. Quando enim Dominus piæ animæ adest, illuminans ei vultum suum: illustránsque faciem super seruum suum: tunc oritur Christus animæ, quasi splendor matutinus. Quando verò inducit sponsam in cellã vinariam, tũc splendet sol in meridie, quod tempus nunquã non optat sponsa, dicens: Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie. Sed non diu durat hæc fælicitas, abscondit enim Christus suam lucem in manibus, & occidit hic soi animæ. At non desperet anima. Tunc eius languores sanantur. bonum mihi (dicebat, qui hoc senserat) quia humiliasti me. Et rursum, humiliatus sum & liberauit me. Adeò enim nostra miseria magna est: vt lucem Dei diu sine periculo superbiæ non sustineat: ne igitur superbiat, ei occidit sol. Vel etiã vt lucis pretiũ, ex eius absentia sentiat. Sanatur ergo vespere. *Psal. 62* *Psalm. 30* *Cantic. 2* *Cantic. 1* *Iob 36* *Psal. 118* *Psal. 114*

Demum, suas homo vesperas habet: Pars enim vitæ prior: quã animaliter viuit, mane est. Licet viciorum nebulis obscuratum. At si huic vitæ animali, succedat vita spiritualis: hæc est vespera in qua sanatur homo. Et est vespera de qua scriptum est, factum est vespere gratiæ: & ei succedens mane gloriæ dies vnus. Nihil enim interstat, inter vesperam vitæ sanctæ, & mane vitæ beatæ: nisi quòd homo hic noster exterior corrũpatur. Et ideo nulla mentio de mane animali, quia secundum terram vixit. Porrò verbo sanantur infirmi, quia fides ex auditu. Et rursum, in auditu auris seruiunt mihi. *Gen. 1* *2. Cor. 15* *Roma. 10* *Psalm. 17*

Secunda hominis vespera, est tempus tribulationis. In hoc vespere, sanantur homines à languoribus suis. Siquidẽ dum prosperitate lucente calidi sunt, sua mala non sentiũt:

at vbi tribulatione succedente frigescunt, sentire incipiunt
Psal.80 sui morbi efficaciam. Rectè ergo dictum est: Imple facies
Psal.17 eorum ignominia, & quaerent nomen tuum Domine. Et
Luca 15 rursum: In tribulatione mea inuocaui Dominum. Et item, filius prodigus ad patrem non rediisset: nisi necessitas eum, &
Luca 14 miseria compulisset. Et fortasse is sensus est eius loci, Compelle eos intrare. Id est miseriis preme, vt intrent. Nec enim animae nostrae castellum, nisi fame & penuria adactum, Deo se subdere solet.

Tertia vespera est senectae, in qua dignum erat, vt sanarentur homines: qui eatenus fuerant infirmi. Dignum erat vt
Psal.58 conuerterentur ad vesperam: & famem gratiae paterentur, vt canes. Paratus est quidem Dominus eos sanare, qui in hac
Ierem.13 vespera venerint infirmi: sed nescio, an Æthiops mutabit colorē suum, aut pardus suas varietates. Ne igitur, qui assueuit malis, desperet, ideo (vt arbitror) dictum est, quòd etiā
Gen.21 vespere, Dominus suos sanat infirmos. Ideo enim & Sarae iam seni filius natus est: & venerandae etiam Sunamitidi, cui
4. Reg. 4 in senio Deus filium dedit.

Quarta vespera est tempus mortis. In qua viri pij à languoribus huius vitae sanantur. Sanantur etiam impij nonnulli, fateor: miraculum ferè est quod impius in vita, sane-
Sapient.3 tur in morte. Dictum enim est. Nationis prauae, dirae sunt
Psal.33 consummationes Et item: Mors peccatorū pessima: & item:
Philip.3 Quorum finis, interitus, & consummatio in perditione.
Roma.2 Thesaurizauerunt enim sibi mali iram in diem irae. Sed nihilominus fieri potest, vt etiam in hac vespera, salus misero homini contingat, vt textus noster habet.

Vt impleretur quod dictum est: Aegrotationes nostras accepit. Locus iste est difficilis. Primum enim Dominus hic sanat languores corporales, vt daemoniacos, & reliquos languentes: haec verò mala nunquam Christus suscepit. Nec enim daemoniacus fuit, aut aliquo corporali morbo correptus. Iam, textus Isaiae solùm loquitur de languoribus animae.
Isaia 53 Dicit enim, Dominus posuit iniquitates nostras super eum. malè igitur Matthaeus locum illum, ad languores corporis traduxit. Non est tamen tam intricatus nodus hic, quàm Porphirius ille putabat. Sanè iustitia Dei seuera est, nullum enim peccatum finit esse sine poena. Et ideo omnes illi, quos Christus sanauit, infirmi: eam infirmitatem propter suas culpas patiebantur. At si Dominus simplici iussu sanasset in-

firmos:

firmos: iniuriam diuinæ iustitiæ quadantenus irrogasset. Quid ergo remedij, vt Christus sanet, sine iustitiæ querela? Remedium est, vt Christus se se obliget & adstringat, ad eas pœnas subeundas: quas illorum infirmorũ culpæ merebantur: ita enim iustitiæ Dei fit plus satis, & locus datur languorum saluti. Ita Christo placuit, volens sanare infirmos, rigori diuino se se obstrinxit: ad suorum infirmorum meritas pœnas luendas, Id verò est. *Infirmitates & ægrotationes accepit.* Vt intelligas, quantum nos amarit Christus, quàm se contempserit se se pro nobis pœnis adstringens: quam denique est Dei seuera iustitia.

Adde secundò, quos sanabat Dominus in corpore, sanabat etiã in animo: vt essent eius opera perfecta. Et totũ hominem sanaret in sabbato: si igitur sanans languores, sanabat & peccata, rectè Matthæus citauit locum Isaiæ, qui est de peccatis. *Deute.32* *Ioan.7*

Adde tertiò, etiam si Dominus non sanasset animæ languores, cùm sanabat corporis morbos: at quia morbi corporis significabant morbos animæ: & Dominus cum illos sanabat, hos sanare cupiebat (& ideo sanabat illos, vt viam pararet, ad hósce sanandos) rectè sanè, dum illos sanat, & aufert, hos sanare comprobatur. Siquidem illos, in horum figura sanabat. Sicut cùm Iudæi æneum serpentem adorabãt: Christum adorasse dicimus. & nos adorantes crucem, Crucifixum adoramus.

Adde quartò: Quidnã absurdi est concedere, quòd Isaias de languoribus corporis, & animæ loquutus sit? Cùm enim dicit, Verè languores nostros ipse tulit: de corporalibus intellexit. Cùm addit, Et dolores nostros ipse portauit: de peccatis sensit. Hęc enim non ille accepit, sed eorũ dolores. Non enim culpã sed pœnã in se sumpsit. Credo hanc esse tolerabilem explicationẽ. Siquidem Matthæus Isaiam explicauit. Igitur vterque de corporalibus languoribus loquutus est.

At verò profectò non esset res hæc tanto silentio prætereunda: Christus ô mortales, iam languores corporis de medio sustulit, sustulit etiam & animæ peccata, hostes animæ & corporis iam ille fugauit. Quid igitur est, quòd languores corporis adeò timemus, & horrescimus? languores iam non sunt, sed merita cœli. Quid est quòd animæ mala committimus? cur reuocamus hostem in patriã quem Christus relegauit tanto sudore? Veniat in memoriam nostrã, quod

Galat.6 Paulus dicit: Mihi absit gloriari, nisi in cruce. Et item: liben-
2.Cor.12 ter gloriabor in infirmitatibus meis. Quid ita? quia infirmitates mala iã nõ sunt, sed potius tãta bona, vt in eis Christianus gloriari debeat. Sustulit igitur Dominus è medio infirmitates quas reliquit, nõ sunt infirmitates, sed perfectio vir-
2.Cor.12 tutis. Siquidẽ virtus in infirmitate perficitur. Nõ vero, quin doleas, sed admoneo vt thesaurũ agnoscas, sed de his alibi.

Sequar te inquit Scriba ille, nesciẽs quò tandẽ Christus iret, si enim nosset, quòd ad crucẽ, & mortẽ & sepulchrũ ibat: forsan nõ diceret, sequar te quocunq; ieris. Id ei Dominus indicat: vulpes & volucres habẽt suffugia sua: ego verò nec foueã aut sepulturã habiturus sum meã. Id enim vbi sepeliar, alienum erit. Et crux vbi suspendar nõ mea erit, nec enim mihi debebitur. Ergo si sequi me vis quo iero, eo verò ad crucem & monumentum: in quibus nec habiturus sum quicquam meum, vis ne eò ire?

Porrò quòd dicit: *Vulpes foueas habent*, potest forsan hunc sensum habere: Dæmones qui vulpes sunt, habuerunt foueas suas, tempore legis naturæ. Siquidem & in Adam & Eua fo-
Actor.7 ueam sibi dæmon inuenit. Angeli verò (per quos lex Moysi data est) qui volucres cœlestes sunt inuenerunt nidum, suæ legis obseruatores. At Christus in lege sua noua, (quam tunc inchoabat,) non inueniebat, vbi caput reclinaret.

Potest alium ètiã habere sensum. Mali prædicatores vul-
Ezech.13 pes sunt: dictum enim est: Væh Prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident: quasi vulpes in deserto, Prophetæ tui Israël erãt. Causa verò quare cõparantur
1.Cor.3 vulpibus, illa est: quia sequuntur spiritum suum. De quibus dictum est: Comprehendit sapientes in astutia sua. quasi dicat: Comprehendit Deus vulpes, in vafricie sua. Boni verò prædicatores, volucres cœli sunt: debent enim habere nidũ
Psalm.83 (cum passere, & turture) altaria Domini virtutũ: dicit ergo Dominus: Boni, malique viri inueniunt suæ quieti locũ: at Filius hominis non habet lectum, in quo recumbat, imò nec puluinar vbi caput reclinet.

O verò rem indignissimã: Filius hominis hominũ mini-
Matt.20 ster, (siquidem non venit ministrari, sed ministrare.) non inuenit, vbi lassum caput reclinet. Non iactat Christus suos magnificos titulos, quod scilicet rex sit Deus, sit magni con-
Isaie 9 silij Angelus mirabilis, fortis iactat nomen amicum, Filius hominis. At hic rex venit seruire homini: & pro tam grandi famulatu,

famulatu, scilicet pro anima, (quam in redemptionem dat *Marc.10*
pro multis) non inuenit vbi caput inclinet? Aiebat Dominus: Seruum etiam ex agro fessum, non accũbere: sed præ- *Luca 17*
cingi vt hæro suo ministret cœnaturo. Ita planè! sed num
adeo est hærus crudelis: vt vel ceruical nõ det seruo suo, iam
lasso, vbi caput coniiciat? At meminerint homines: Christũ
esse sponsum, cui sponsa lectum debet, esse regem, qui aureũ
reclinatorium meretur esse: certè lassum, cui merito charitatis debetur, vbi quiescat.

Libet verò expendere verbum hoc: Non habet vbi reclinet caput. Quid Domine annon habes Virginem sacram,
tuam matrem, quæ tibi lectum paret? Quod si matrem reiicis tuam: annon habes patrem, in cuius sinu & delitiis caput reclines? Multa se se aperiunt dicenda. Primum eo erat
animo Christus: vt non solas fugeret opes, & delitias terrenas, vt sua maiestate minores, sed etiam paratus esset reclinatoria etiã cœlestia reiicere, si ita esset consentaneũ Patris
honori. Imò verò verè ea reiecit. nam in cruce pendens: velut
qui omni erat solatio destitutus, queritur: Pater cur reliquisti me? Et rursum: Clamaui per diem & non exaudies: & no- *Marci 15* *Psalm. 21*
cte, non ad insipientiã mihi. Planè quia Pater voluit eum cõuertere in infirmitate, vt nihil esset in eius parte inferiore *Isaiæ 53*
ex lætitia integrum, sed nimio dolore contritũ. Idque Pater
Filio cupiente præstitit. Tunc verum verè fuit, Non habet
Filius hominis neque in terra neque in cœlo vbi caput reclinet. Nam nec in cruce reclinare poterat, vetantibus spinis, ne cruci caput hæreret. Quadrauit igitur ei verbũ illud:
Quid enim est mihi in cœlo, & à te quid volui super terram?
defecit caro mea, & cor meum: ô Deus cordis mei, & pars
mea in æternum. Et illud, Veni in altitudinem maris, ama- *Psal.68*
ritudinis: & tempestas demersit me. Laboraui clamans. Igitur sicut Paulus erat in omnibus institutus, sciebat enim pati angustiam, & abũdare, esurire, & refici: itaque in omnibus,
caput erectũ habebat & liberum: ita Dominus nullam rem
capiti suo supposuit, sed Patri suo se liberum seruauit, hoc
vno contentus quod Deum Patrem haberet. Verè dicens: Pa- *Psal.10*
ratum cor meum Deus, paratũ cor meum. quasi accinctum,
surrectum, & non alicubi reclinatum. Hæc de Christo erga
Patrem suum.

Secundò dicẽdus ille sensus est: quo caput Christi dicitur
Deus, vt verbum Christi sic intelligatur: Omnes quæsierũt,

& inuenerunt sibi quietem, ego verò capiti meo, id est Deo meo quæro quietem, nec inuenio Id tibi suadeas Lector nihil Christum in sua vita optasse magis quam inuenire locum Domino tabernaculum Deo Iacob. Multo sanè verius
Psal.131 (quàm Dauid) dicebat: Si introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum strati mei, si dedero somnum oculis meis, & palpebris dormitationem donec inueniam,
Ioan.2 locum Domino. Ita sanè hæc, eius cor cura angebat: hic zelus eius animam exedebat, & tabescere carnem faciebat, hac de causa peregrinabatur, sudabat: imò sanguinem & vitam hac ratione profudit.

Iam quærere libet: quænam causa sit, quòd Christo tam ardentibus votis, requiem Patri suo in animabus nostris optanti, nemo sit, qui vbi caput reclinet tribuat? Nemo sit qui Christi desideriis faciat satis? Et primo quidem hæc vna causa videri potest quia Deus (caput Christi) grauis videtur, homini tenero & delicato. Dicunt dolenter viri Bethsamitæ,
1. Reg.6 (qui percussi à Deo sunt, quia arcam Domini susceperant, & respexerant) Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti huius? Planè caro nostra mollis est, Deus videtur grauis, recusat tantum onus in se recipere.

Altera causa est, quia puluinum cui caput incumbit, necessariò capiti cedere debet: ita & anima Deum suscipiens, cedere Deo debet, subiici, & humiliari. At quis est qui humiliari patiatur? Siquidem nolumus expoliari, sed super vestiri.
2.Cor.5 nolumus subiici: sed exaltari.

1.Cor.1 Tertia causa est: quia nolumus Deum reclinatum. Christus Iudæis est scãdalum, & gentibus stultitia. Cur ita? Quia Christus sese reclinauit. si caput suum non inclinasset: facilè ab omnibus esset receptus. sed nõ inuenit vbi requiescat,
Philip.3 quia se se exinaniuit. Facilè Gentes Deum adorãt, facilè Iudæi Deum colunt, at quam difficile Deus crucifixus recipitur? Hac vna ratione quia inclinauit se. Vt enim animus noster in se humilitatem odit: ita & in Deo, quem colit, humilitatem agnoscere non sustinet.

At verò mortales, si in vobis Deus quiescere debet, inclinare se debet. Grandis enim princeps quomodo in vilem casam intrabit nisi inclinatus? Iam si propter nostram salutem lassatus est Deus, quomodo quiescet, nisi sese reclinet? Nũ reiiciet sponsa principem, dilectũ suum, quem ipse suæ sponsæ amor ad eam reclinauit? Eò se inclinat, ô anima, sponsus tuus

tuus, vt amorem erga te suum persentias: & amantem, etiam humiliatum, in tuo gremio suscipias. Quomodo enim dilectus tuus, intra vbera tua commorabitur, nisi se deiiciat? Quid verò si sua hac deiectione promereri voluit, quòd à te reciperetur, num sua eum mercede fraudabis? *Cantic. 1*

Sed non est silendum hîc dubium. Cur Christe Domine quereris, quod non habeas, vbi caput tuum reclines? An non tui sunt cœli, tua est terra? Qui ergo cœlos habet, certè vbi caput reclinet habet. At verò potius Christus animas optat vbi quiescat, quàm cœlum. Cùm enim condidisset omnia, dicit: Delectabar per singulos dies, ludens coram ipso, omni tempore, ludens in orbe terrarum: sed deliciæ meæ, esse cum filiis hominũ: Quasi diceret, Lętabar in operibus manuum mearũ: sed vbi caput reclinarē, quærebā: quærebam scilicet filios hominum. Sanè cœli pulcherrimi sunt: sed hi sunt sedes vbi Deus sedet: non sunt reclinatoriũ vbi caput reclinet. *Psal. 88* *Prouer. 8* *Isaie 66*

At dices: An non habet Christus Angelos, in quibus dignè caput inclinet? Cur ergo queritur, se non habere vbi caput reclinet? Nescio an id audeam dicere: maius gaudium est Christo, super vno peccatore pœnitentiam agente: quàm supra nonaginta nouem iustis illis (qui choros Angelorum significant) qui pœnitentia non indigent. Quid miraris, si nescio quid solatij inueniat Deus in hominis anima, magis quàm in Angelo? Sanè si Christus animas nostras aspersit sanguine suo, ita vt nulla purpura, nullúsque muricis sanguis, adeò pulchra sint, quàm anima cocco illo sanguinis Christi bis tincta: quid mirum est, si Deus suum sanguinem magis in nobis, quam Angelos amet? Planè Angeli omnes sunt administratorij spiritus. Sed nunquam Angelos apprehendit: sed semen Abrahæ. Quocirca animas nostras altiori nomine Christus dignatus est, scilicet sponsarum, in quarum brachiis, & vberibus sponsus caput suum reclinet. *Luce 15* *Apoc. 1* *S. Thom. super Epi. Ephe. le. 3* *Hebre. 1* *Cantic. 1 vltim.*

Sed en magnus pudor, & verecundia vultum operit nostrum: nos sumus quos Deus quærit, vbi caput inclinet: & in nobis locum non inuenit ad manendum, nec sibi, nec camelis suis. Quid Domine nec in gente nostra est, qui capiti tuo requiem concedat? Dolere potius libet, quàm respondere. Equidem anima nostra post maledictionem Adæ terra est, quæ spinas profert & tribulos: non ergo idonea est, vt ibi caput suum Deus reclinet. Si enim dixerimus quòd peccatum non habemus ipsi nos seducimus: at peccata quiescere *Genes. 24* *Genes. 3* *1. Ioan. 1*

Deum, in se non sinunt. Terra sumus: iterum, ac tertiò, ter-
Threni 22. ra sumus: at non est æquũ capiti diuino, terram adeò terram, adeo durã, adeòque immitẽ supponere. Igitur Domine si anima nostra dura terra est, tu eam tuo sanguine infunde, vt mollis reddatur, & tuo capite digna. Si terra est, tu eam tua virtute in cœlum conuerte.

Quàm verò anima nostra optare debuerat si saperet, se puluinar Deo offerre, sciens, si se capiti diuino subiiceret, Deum se habituram in possessionem: vt enim caput habet puluinar, ita & puluinar capite gaudet. & vt caput in puluinari quiescit, ita & quiescit, puluinar in capite.

Quis verò non stupeat, quòd Deus in anima: velut caput in ceruicali, quiescere cupiat? Et profectò, cùm adeò Dominus in terra salutem nostram cupiat, (velut vehementer fessus & lassus & hoc maximè fessus, quia minimè quod quærit inuenit.) quietem in nobis quærit, nec est tamen qui voluntatem eius impleat.

Illud verò reputa, quòd cùm vehementer cupiat caput in nobis reclinare, (velut cupit qui lassatus est,) at neminem cogit: sed liberi arbitrij quemuis esse sinit, adeò leges quas
Psal. 148 semel instituit, seruari & non præteriri statuit. At si esset in nobis vel mica prudentiæ, sola hæc querimonia, quod reclinatorium non inueniat, sat esse deberet, vt ei illud exhibeamus.

Zacha. 2 Videat verò qui reclinatorium & lectum Deo parat, quale lectum ei sternat: Rex est, & non qualiscúmque lectus illi congruit. Si verò quis nosse desiderat, qualis esse lectus de-
Cantic. 3 beat: audiat quale in Canticis designetur: Ferculum Salomonis est de lignis Libani, columnas habet argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, quod media charitatè constrauit.

Sine mortuos sepeliant mortuos suos. Cùm audio quòd mortui mortuos sepeliant, & intelligo eos esse mortuos, qui Christum non sequuntur, non sine dolore videre videor, quãdam rempublicam mortuorum: vbi edant mortui, bibãt, emant, vendant, nubant, & nupti dent. Deus bone quid cœlestes illi
Psal. 141 ciues, (qui verè viuunt,) sentiunt, cùm hanc mortuorum turbam cõspiciunt? Cúmque videant homines, qui viuere se credunt, ita negociari ac si viui essent. Quàm verò fœtebit locus hic cadauerum, non iacentium, sed inuicem se sepelientium? Quid enim aliud facere credas mortuos hos, quàm

se

se mutuò sepelire? Sine inquit mortuos, vt se sepeliant. Planè cùm diues nihil ambit quam pecuniam, animam suam grauat terrenis affectibus, igitur sepelit ipse se, & cùm libidinosus miseram afficere, & inescare concupiscit: quid aliud facit, quàm eam sepelire, terreno affectu eius animam operiens?

Tu Lector considera quid viri pij facere contendant: sanè contendunt terrenos affectus, ex suis & aliorum animis remouere. Hoc verò nihil aliud est quàm se & alios exhumare: oculósque & membra, quę terra superiniecta sopierat, terra amota reddere liberiora. Si igitur spirituales homines exhumandi officiũ exercent, homines terreni quid erunt aliud quàm humatores, & sepultores cadauerum.

Nec est prætereundum quod dicit, *Sepeliant mortuos suos.* Siquidem pretiosa in conspectu Domini, mors sanctorum eius. sunt enim mortui mortuorum, & sunt mortui viuorum: imò Dei viuentis. Igitur cùm Christum sequimur, mortui sumus cum Christo: sed vita nostra est abscõdita: at cùm mundo militamus, vita nostra videtur, sed mors abscondita est cum dæmone in inferno. *Psal.115* *Luca 10* *Coloss.3*

Iam verò intelligis cur inter mortuos, non inueniat Vita vbi caput reclinet.

Et ascendente eo in nauiculam. Elegantissimè hoc loco, describitur vitæ Christianæ progressus, id est, quomodo Christiani tententur, & quomodo à tentatione liberentur: facto cum tentatione prouentu. Igitur nauicula, in quam Christus ascendit, vita Christiana est vt enim mare tranare nemo potest sine naui: ita sine vita Christiana, in seculo saluari nemo potest. Et vt solæ illę animę quę in arcam Noe intrarunt, euaserunt diluuium: ita ij soli seruabuntur à diluuio seculi, qui vitam Christianam ingressi sunt. Et nota quòd Iudæi nõ super nauim transeunt mare rubrum, sed per ipsum mare. Sanè quia Iudęis licebat bene agere, bonorum temporalium respectu: ibant igitur per media temporalia. At Christiani super mare transeunt, in nauicula, quia quæ sursum sunt quærimus, non quæ super terram: non videlicet bona huius maris, sed cœlestia. *1.Cor.10* *Gen.7* *Exod.13* *Coloss.3*

Et elegãter dicitur vita Christiana nauicula: quæ tota cœlo de super aperta est: tota verò ex imò, mari clausa: licet pro parte angustiori ipsum mare contingat. Quia vita Christiana tota cœlũ respicit, tota à cœlo respicitur, tota à cœlo depẽ-

det, tota à cœlo influitur. Ex parte verò externa mare contingit, sumens ab eo necessaria vitæ. Cauens ne per aliquam rimulam, affectio maris in vitam Christianam irrepat. Nullum enim periculum habet nauis, nisi ab aquæ marinæ ingressu. Ita nullum periculum habet vita nostra, nisi cùm ingressum humanis affectibus concedimus.

Vt verò elegantissimè dicta nauis est vita Christiana, quæ ad portum affert salutis: ita horrendè & lachrymabiliter dicta nauicula est. Vtinam nauis grandis, & nimium capax fuisset: sed nauicula est, arcta est, angusta est, breuis est. Non modò arcta, quia pauci sunt, qui intrant in eam: sed etiam quia ipsa arcta est, nec multos capit. Vt enim arcta est via quę
Matt.7 ducit ad vitam: ita & arcta est nauis, quæ ducit ad regnum. Igitur vita Christiana, nō est spaciosa, sed arcta, & cōstricta.

Est verò hæc nauicula vna: nec enim plures habet nauiculas Christus, néque existimes in aliam nauiculam ascendere
Ephes.4 Christum, in aliam verò discipulos. Vna tantum est. Sicut vna fides, vnum baptisma, vnus Deus. Igitur si vis viuere Christianè, vide quomodo Christus, & discipuli eius vixerunt.

Rectissimè igitur nauicula, crux dicitur, id est, vita crucis. In hac enim vita cruciata & afflicta nauigarunt Patres nostri, & per crucem venerunt ad regnum. Planè hæredes sumus Dei, & cohæredes Christi, si tamen compatimur, id est si in cruce per mare nauigamus.

Ascendente (ergo) Christo in nauiculam, sequuti sunt eum discipuli eius. Id est, ascenderunt & ipsi. Quid verò, ex tot turbis quæ Christum pedestrem, pedestres sequebantur: nunc iam
Luce.12 nauigātem, nemo sequitur nisi discipuli eius? Certè cùm prædicatur Christus Redemptor, amator, miracula faciens: nemo est, qui eum non sequatur, adeò vt conculcare se turbæ videantur: at si in nauiculam ascendit sanctæ conuersationis, eum pauci sequuntur, qui scilicet erant præordinati ad vitam æternam. Atqui ò turbæ, sine nauicula, traiicere vo-
Acte.13 bis in cœlum non licet.

Et ecce motus magnus factus est, & ipse dormiebat. Et, vt alibi habetur, dormiebat super ceruicali. Primum dicamus, quid sit, Christum in vita Christiana dormire. Dormire verò est, quiescere in ea vt in proprio lecto: nullibi enim gaudet, aut quietem accipit, nisi in hac vita Christiana. Nec enim gaudet in Sapientia, aut in diuitiis, aut in ipsa virtute, si extra

vitam

uitam Christianam sit. Desperent Mauri, aut Iudæi, quácum uis iusti: non dormit, aut quiescit ibi Deus.

Secundò dormit hîc Dominus, quia silet, & iniuriis affectus, dissimulat, ac si dormiret. Attolle oculos te precor, & inspice tot hominum contra Christum iniurias: non infidelium solùm, sed & fidelium, nec fidelium duntaxat, qui iniqui sunt, sed eorum etiam qui deuoti nuncupantur. Ad has omnes tacet Christus, ac si dormiret: factus enim est, sicut ho- *Psalm. 37*
mo non audiens, nec habens in ore suo redargutiones. Dixit *Isaia 42*
enim: Tacui semper silui, patiens fui. vt parturiens loquar.

Tertiò ea ratione dicitur dormiens, quà & alio loco apud *Matt. 21*
Lucam, dicitur: Peregrè profectus & absens. Videlicet, finit res esse sui consilij: ab eis nihil nunc exactè requirens.

Quartò dicitur dormiens, quia in lege veteri videbatur laborans. tum quia peccata illorum sustinebat. Dicit enim: *Isaie 1*
Laboraui sustinens. tum quia nouam legem adornabat, & ædificabat: vt igitur per sex dies laborauit, & in die septimo *Genes. 14*
requieuit, ad omni opere suo, ita per tempus legis veteris operabatur: nunc verò iam requiescit, relinquitur enim sabbatismus populo Dei. Siquidẽ in lege noua, nec peccata esse *Hebra. 4*
debuerant, quæ Deus sustineret, nec nouam aliam legem Deus machinatur: quiescit ergo & dormit.

Quintò dicitur dormiens: quia cum vigilamus, exteriora nostra mouentur, & agitantur: interiora verò quiescunt. Contrà fit cum dormimus exteriora cessant, interiora verò nullam requiem habent. cibus enim coquitur, digeritur, distribuitur, assimilatur, & incorporatur, vt Medici dicunt. Ita planè Christus in vita Christiana, exterius ferè cessat, interius operatur, exterior homo corrumpitur, interiore renouato. Decor interius est, siquidem exterius decolorauit *2. Cor. 4*
sponsam sol. Interius est pulchra, exterius est fusca: dormire ergo videtur. *Cantic. 1*

Sextò dicitur dormire. Quia qui Christũ habet, silẽtio, recessui, solitudini, (velut dormiturus) studet. Videas turbã monachorũ, & virorũ qui perfecti esse studẽt, totos silẽtio sedare: quorsum? Vt dormiãt, & Christũ in eis quiescentẽ, nõ excitẽt.

Septimò dormit, quia dormire suos facit: dormire scilicet à rebus, & curis seculi quietos, pacatos, trãquillos, silẽtes nulli noxios: iniurias patientes: adeò exterius & interius compositos, vt dormire dicas: & demum adeò viles & abiectos, vt eos non esse credas, videlicet, qui in mundo non sint.

Tan

Tandem quis non credat Christum dormire, cùm in hostia sacra, sub albentibus cortinis velut in lecto iacet?

Sed non vacat mysterio, quod dormit super ceruicali. Primùm, quòd modicis contentus fuerit: nec enim ambulauit in magnis, aut in mirabilibus super se. Id est super ceruicali, & non super lecto.

Psal. 130 Secundò quòd huius vitæ quies, & dormitio potius quieti in ceruicali, quam in lecto comparatur. Nec enim sponsa vni

Cantic. 13 quam lectũ suum commendat, sed lectulum, aut ceruical potius. Sanè qui in lecto cubat, in horas multas dormire vult: at qui in ceruicali ad paucas.

Tertiò habes Dominum ex labore fessum, ex itinere, & prædicatione lassatũ: non tamen iacentẽ in lecto, sed cubantem in ceruicali, vt facilius corpus ad orationẽ excitaretur.

Quartò, quam velit nos Dominus intelligere, se esse paratissimum: velut in procinctu, ad fauendum nobis? Sanè si in lecto iacuisset, quis crederet eum è lecto surrecturum, vt laborantibus opem ferret: at nunc, quia iacet super ceruicali, paratus est è sua quiete cõsurgere, vt miseriæ nostræ auxilio

Psal. 144 sit. Propè igitur est Dominus omnibus inuocantibus eum, dummodò in veritate inuocauerint. Et quidem in tempore legis veteris, per annos bis mille vocatus, venire renuebat: quia dormiebat, velut potens crapulatus à vino. Nunc verò

Psal. 77 facilè surgit: vt qui super ceruicali quiescat.

Quintò, quòd dormiat Dominus super ceruicali, pauperem, & asperam vitam commendat, quam ab ipsa origine vitæ ad finem vsque, commendare non cessauit. Natus in præsepio, dormiens super alieno ceruicali, moriens in cruce, quid aliud contendit, quam vitam exiguam, & parcam complecti?

Sextò etiam admonet nos præsenti vti commoditate, & dum tempus & ratio se offert, angustè viuendi, lautam vitã non quæramus. ergo in naui ne quærito delitias. Paulus pru

Phil. 4 denter institutus est: Scit enim in conuiuio, comedere: scit in fame, penuriã pati. scit ergo abundare, & egere. Septimò innuit, sat esse Christiano si caput suum quiescere, & blandè

1. Cor. 11 dormire fecit. reliqua nihil curet. Caput nostrum Christus est: si huic quæsiuimus quietem, sat fuerit: etiam si nobis tam blanda quies parata non sit.

Porrò quiescente Christo, venti fremere cæperunt: intumuit mare, quatitur fluctibus nauicula, & tanta contentione exa

ne exagitatur, vt propè mergeretur. Duo hîc libet admirari. Primum quod venti, fluctus & mare contra Christũ sæuiant. Alterum quod contra eum iacentem in ceruicali desęuiant. Grande miraculum: quod contra Christum, caro nostra, & mundus arma capiant, quodq́ue contra eum insaniãt, quem Angeli reuerentur, potestates tremunt, & omnis cœlorum machina adorat. Iam si Christus tyrannus esset, aut alicui noceret: nihil mirum, si læsi contra nocentem armarentur. At contra Christum iacentem, dormientem, & super paupere ceruicali? Quis furor ô mortales? Quid vobis Christus & pij Christiani nocuerunt? annon potius vestra quærunt lucra? Quid enim aliud quærat, qui verè proximorũ charitate exuritur? Quod si etiã Christiani lęsissent: tamen pauperes sunt, nihil sunt, crucifixi, & mortui, cur contra pulices insanitis? 2.Cor.13 Col.3 1.Reg.16

Annon verissimè venti insani dicentur, qui tam cæco furore, contra innocuos, tam debiles, tam inimicorum amatores, fluctibus maris, & totis viribus armantur. Planè: vt venti sine ratione nautis innoxiis nocent: ita & impij pios demergere sine ratione desiderant. Rectè dictum est: Odio habuerunt me gratis. Et Pilatus, & Herodes nullam inuenerũt causam, in eo quem ad mortem damnauerunt. Rectè etiam clamat Scriba Ephesius, dum Ephesus tota confunderetur: Periclitamur argui seditionis, cùm nullus obnoxius sit, de quo possimus reddere rationem. Psal.68 Ioan.18 Act.19

Attende nunc miraculum aliud, quod nauicula proxima est naufragio: iamiam erat submergenda. Christum habet nauicula, & periculum naufragij sustinet. ô Christiane, si cũ Christo periculum tibi est, quid sine Christo? Annon iniquũ est, peccare: ac ita nauiculam in mare demergere? Num melior est vita sub aquis quam super nauicula? Annon sub aquis mors est? Annon in nauicula, est spes ad portum veniendi? At dices mare spaciosum est, arcta verò nauicula. Verum id: sed per spaciosa itur ad perditionem: vt per arcta peruenitur ad regnum. Psal.103 Matt.7

Quòd si te venti vehementer impugnant, vt iamiam irrumpant, clama ad Christum. Hanc enim misericordiam, & fœdus nobiscum habet Christus, vt inuocatus, à naufragio liberet. Igitur in oratione, in clamore, in apertione oris tui, tua salus est. Si peris, tua culpa peris, quia nõ aperuisti os tuũ, non impleuit te salute Christus. Excitatur ad vocem ouis pastor, ad vocem pulli gallina, ad filij vocem pia mater. Psal.80

Quid timidi estis, inquit Dominus, modicæ fidei? Qui magnã fidem habet, non dicit: Salua nos perimus: non enim qui ardentem fidem habet, perit, qui ergo prope interitũ est, paruam fidem habet. Qui magnam fidem habet, fluctibus & ventis obsistit: & in ventorum, & maris conflictatione lætatur.
Gal.6 Mihi, inquit Paulus, absit gloriari nisi in cruce: vbi venti
2.Cor.11 perflant. Gloriabor libenter in tribulationibus, & fluctuum impetu. Hæc enim fides est magna: quę non solùm gloriatur
Rom.5 in spe filiorum Dei, sed & gaudet in tribulationibus, sciens quia tribulatio patientiã operatur, cui regnum debetur. Vide verò quemadmodũ antequàm eos liberet, reprehendit. Signum enim liberationis reprehensio est. Per quam dignus tribulatione priore, efficitur dignus liberatione sequenti. Meritò verò reprehendit eos: Si enim cum Christo erant, cur timebant ventos? Iniuriam facit fortissimo viro, si ab eo in manibus portatus, ventos timet. Cur enim timeat ouis in hu
Luc.15 meris pastoris? Cur timeat agnus in brachiis Christi? Cur
Isaiæ 40 timeat puellus in vlnis suæ matris? Cur timeat sponsa quam
Canti.2.8 dextera amplexatur sponsi? Num times Christi debilitatẽ?
Ioan.10 At ille dixit: Nemo capiet eas, scilicet oues, de manu mea.
Deute.32 Modicæ igitur fidei: quid timidi estis? Si super alas suas vos defert magnarum alarum aquila, quid timetis scarabeos? Tempore antiquo mirum non erat, si fideles timerent, lon-
Matt.28 ge enim erat salus ab eis: at nunc nobiscum est Deus. Et ipse promittit: Ego vobiscum sum vsque ad consummationem
Hebr.11 seculi: vide verò, non dixit: Quid timidi estis modicæ charitatis, aut modicæ fortitudinis. Siquidem radix omnium virtutum est fides.

Nota mundi tribulationes ventum hic dici: Cur igitur ventos fidelis pertimescat?

Imperauit Dominus ventis, & mari. Solet enim nonnunquam Dominus reprehendere intrinsecus corda eorum, qui
Gen.20 nos affligunt. Ita reprehendit Abimelech pro Abraham, La-
Gen.31 bam pro Iacob, Mariam & Aaronem pro Mose. Sed ea verè in seculo magna tranquillitas est, cùm Dominus imperauit non solùm exterioribus aduersariis: sed & nostræ carni, vt subdita rationi sit, quatenùs per vitam præsentem fieri po-
Isaiæ 11 test. Cùm videlicet ludit puer paruulus super foramine aspidis, id est, cum spiritus noster parum à sua carne timet. Cùm
Iob 5 pax fit cum bestiis terræ, id est, cum affectionibus nostris. Quod tunc fit: quando ea quæ alij habent pro aduersis, nos

pro

pro fœlicibus reputamus. Illa verè est tranquillitas magna, quæ contingere non solet nisi post tribulationem, & tempestatem magnam. Hæc enim illius meritum est.

Tunc reuera mirantur homines Christi potentiam,& dicunt: Qualis est hic? Vix credit homo Christum tantam potentiã habere,donec caro nostra post mortem in spiritu surgat: & eiecto Ismahele, Isaac ludat solus. & cessante parere Lia, incipiat prolem habere Rachel, & donec defuncto David, qui erat vir sanguinum, & belligerator, succedat Salomon,qui regis pacifici nomen obtinuit. *Gen.21* *Gen.30* *2.Reg.1*

Duo sunt hic mihi aduertenda: Alterum,quàm parũ credidissent,(qui prope naufragium erant) tantam futurã, tam subitò, tranquillitatem? Certè vt intelligamus, quod facilè est,in conspectu Dei,subitò honestare pauperem. Et in die malorum ne simus immemores bonorum. Sicut contra in die bonorum, & tranquillitatis, ne in vtramq; aurem dormiamus,sed memores simus malorum & tempestatis. Alterum est; quòd tranquillitas per Christi terrorem & comminationem facta est. Nihil enim est adeò, quod carnis nostræ insultus cohibeat,quam timor & terror Christi. Rectè ille dicebat:Confige timore tuo carnes meas,&c. *Eccle.11* *Eodem.* *Psal.118*

Et cùm venisset Iesus,&c. Libet nonnulla dicere iuxta literam, mox ad moralia descendam. Primum occurrit quod Matthæus dicit: *Exierunt de monumentis duo habentes dæmonia.* Vbi considerandum, cur dæmones habitare cupiunt in sepulchris? Responsio prior est. Quia diabolus inuexit in mundum monumẽta,& sepulturas: ideo gaudet in effectibus suis, Planè mundus nesciebat monumenta, sicut nec sciebat mortem. Deus enim mortem non fecit: nec lætatur in perditione viuorum. Creauit enim omnia,vt essent: & sanas fecit nationes orbis terræ. Si igitur Deus mortem non fecit: ergo nec sepulturã,quæ domus mortis est. Eleganter inquit: Deus creauit hominem inexterminabilem, inuidia autem diaboli,mors introiuit in orbem terrarum. Igitur per eandem inuidiam,introiuit monumentum. *Sapië.1* *Sapien.2*

Secundò: Certum est duos esse principes. Deum & dæmonem, Domino teste, qui diabolum principem mundi huius nominat. Ad principem Deum spectat vita,& terra viuorũ, id est,cœlum. Quare ad principem diabolum spectat mors, & infernus,& sepulturæ mortuorum: gaudet igitur in rebus suis. Ideo vitæ princeps Christus, contra mortem inquit: *Ioã.12.14*

O mors

Osée 13 O mors ego ero mors tua,& morsus tuus inferne.

Mat. 22 Tertiò, Dominus inquit Sadducæis: Non est Deus mortuorum,sed viuorum: igitur, verè mortui non sunt Dei, sed diaboli. Siquidē iusti, qui vita hac functi sunt, non sunt mor-

Ioan. 11 tui sed dormiunt. Igitur diabolus est dominus mortuorum. quare & monumentorū, in quibus hi verè mortui habitant: sepulchra enim eorum, domus eorum in perpetuum. Nec enim incredibile est, illa monumēta in quibus hi dæmoniaci latebant, hominum fuisse impiorum: & sicut eorum animas

Psal. 48 in inferno, ita & corpora in sepulchris possidebant. Nā sicut omnia, quæ habent pij iure hæreditario spectant ad Deum: ita quæ habent impij, diaboli sunt.

Secunda consideratio est: Cur dæmon faciat dæmonia-

Luca 8 cos esse nudos? Hîc enim dicitur: Vestimento non induebatur. Cur igitur? Primò quia verecunda nuditas, per peccatū,

Gen. 3 & diabolum in mundum inuecta est. Ante peccatū Adæ, lux eum vestiebat Post peccatum viderunt, se esse nudos: gaudet igitur dæmon in victoria sua, & delectatur in imaginibus suorum triumphorum.

Secundò: quia dæmon est turpis, & impudicus: gaudet igitur in nuditate: quæ est illectamentum impudicitiæ. Vnde

1. Cor. 11 Paulus iubet: Mulieres velatum habere caput, propter Angelos bonos. qui sicut sunt pudici, ita gaudent pudore, & velamentis: quæ sunt pudoris pædagogi.

Dan. 4 Tertiò: Nabuchodonosor ex hominibus abiectus, fœnum vt bos comedit, & rore cœli nudus inficiebatur. Ita Adam post peccatum: ex paradiso, & Angelis abiectus: nudus dimis-

Psal. 48 sus est. Et in signum imperij amissi, ex homine iumentum nudum factū est. Cupit ergo videre diabolus hominem, ita semper nudum: & lætari de eius nuditate, sicut olim lætatus est, si hoc verbo vti licet.

Quartò, erat sæuus hic dęmon, & crudelissimus. Cupiebat ergo habere hominem semper nudum, vt eum facilius læderet, & lapidibus concideret: hac enim ratione habitabat in montibus, vt inde facilè præcipitaretur: & in sepulchris, vt pedore defunctorum facilius extingueretur.

Tertia consideratio: Cur dæmon nolebat dæmoniacū in domo sua habitare? Primò dæmon ex propria domo relegatus, non patitur quemquam in sua domo habitare abiectus dæmon è cœlo in perpetuum fuit, nollet quemquam in sua domo gaudere.

Secun

Secundò, quia in ciuitatibus res sacræ sunt. Est enim verbum Dei, quod prædicatur, sunt domus Dei in quibus colitur, frequenterq; nomē Dei in populis inuocatur. At omnibus rebus diuinis vehementer dæmon offenditur, ideo populos fugit, deserta desiderat.

Tertiò: Miser dæmoniacus in domo sua à suis aliquod remedium inueniret: vel certè impediretur ne se læderet. Sæuus ille dæmon ut lædere liberius, volens ad desertum adduxit, sicut Cain adduxit Habelem in desertum, ne ab aliquo vetaretur. *Gen. 4*

Quarta consideratio; Cur dæmon rumpit catenas, nec dæmoniacum ligatum patitur esse?

Primùm, quia superbus est, & ideo liberrimus esse cupit. Vnde conditio, & ingenium hominum impiorum est illud, decantatum in Psalmo; Disrumpamus vincula eorum, & proiiciamus à nobis iugum ipsorum. Et illud quod Dominus exprobrat: A seculo confregisti iugum. Est igitur hominis impij nulli velle subdi; sed vt liceat quod libeat. Contra vir pius subiectus est omni humanæ creaturæ propter Deū, sciens quòd qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. *Psalm. 2* *Ierem. 2* *1. Petri 2* *Roma. 13*

Secundò: Cùm dæmoni sit paratus carcer perpetuus, & vincula æterna, (Petro dicente quod Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos, in tartarum tradidit cruciandos) vbi dæmon videt vincula, & catenas, horret & fugit: sunt enim hæc suorum tormentorum similitudo. *2. Petri 2*

Tertiò nullus domare dæmonem aut dæmoniacum potest. Vbi significatur obstinatio animi. Dæmonem siquidem, quia damnatus est, nemo domare, aut ad meliorem mentē reuocare potest. Et ad reuocandum dæmoniacum nulla humana virtus pertingit. Sola diuina virtus eò peruenit. Siquidem non est potestas, quæ dæmoni comparetur super terram. *Iob 41*

Quintò considerandum occurrit, quare dæmones hi clamabant & Christum adiurabant per Deum, ne eos ante tempus torqueret? Et ante omnia vide Lector etiam dæmones audere adiurare Christum, per Deum viuum. Ita etiam adiurauit eundem Christum Caiphas dicens: Adiuro te per Deum: vt dicas nobis, si tu es Christus? Itaque nihil tam sanctum, quin dæmon eo abutatur Et nihil item tam sanctum quin dæmonis ministri eo abuti possint. Vt enim transfigu- *Matt. 26* *2. Cor. 11*

rant se, in Angelum lucis: ita assumunt sibi verba Dei, etiam contra Christum.

Porrò quod dicunt: *Venisti ante tempus, torquere*, admonet, non primo Christi iussu exisse dæmonem, Videlicet, quia arbor longo radicata tempore, non primo ictu deiicitur. Nec benè constructa turris, primo tormento diruitur. Væh igitur si dæmon longo tempore in nobis habitat, non aufugiet primo Christi verbo iussus. Iubebat enim Christus (licet non efficaciter) eum exire. Et ille respondebat: Quid nobis, & tibi vt expressè Marcus testatur.

Mar. 5

Iam quod aiunt: se à Christo torqueri, ita intellige: Christus habet verbum, quod instrumentum est deitatis. Et ideo verbum illud à deitate vim accipit, & sanandi infirmos, & torquendi dæmones. Igitur verbo Christi affligebatur dæmon, velut igne cremātē. Sed quod addūt: Venisti ante tempus torquere, arbitror hunc habere sensum: Sunt quædam peccata, quæ temporali punitione ad certū tempus Deus castigat, vt manifestū est in peccatis: quæ ante vltimam internecionem Iudæi commiserunt. Peccauerat igitur peccatum Gerasa, aut duo dæmoniaci illi propter quod à dæmone ad tēpus puniebātur. Et quia tēpus nondū erat finitū, ideo queruntur se ante præfinitū tempus ab officio puniendi priuari.

Ier. 25. 29

Demum quod tanto nisu à Christo contendūt, ne in abyssum deiiciantur, causa fuit: quia gaudent (si modò gaudent) nobiscum pugnare, & colluctari. Ideo enim nomen habent, Legio (Quod nomen militare est.) gaudent de nobis referre triumphum, gaudent de nostra miseria, gaudent de Dei offensa, gaudent de regni Dei diminutione, gaudent de sui regni cremento. Quibus gaudendi causis priuarentur in abyssum detrusi.

At dices cur petierunt mitti in porcos, & non potius in aues, aut pisces? Sanè quia amant immundiciam. Nec enim immeritò dicūtur spiritus immundi. Adeò degenerauit spiritus ille præstantissimus.

Sexta consideratio: Cur Dominus rogatus, vt sineret in porcos ire, cōcessit statim, vt Marcus inquit? Cur igitur tam facilè tantum nocumentū fieri permisit? Hanc credo fuisse causam: Porcos pascere erat Iudæis prohibitū. At Dominus facilè nocet, in his quæ contra eius leges possidemus. Siquidem tunc nocere, mederi est. Ita puniuit Deus Heli, in filiis suis, quos ille contra legem Dei fouerat. Puniuit Dauidem in filio

Leuit. 11
1. *Reg.* 4
2. *Reg.* 12

in filio: quem ex adultera Bethsabeæ sustulit. Punit ergo Gerasenos, in porcis quos contra legem Dei possidebant. Secūdò quia (vt modò dicebam) arbitror peccatū aliquod Gerasenos admisisse, cuius causa eius ciues dæmonio vexabantur, quod peccatum nondum erat satis punitum: porcorum verò nece, castigatio integra perfecta est. Et ideo tam facilè Dominus eam fieri permisit. Tertiò, quid miraris si vtitur Deus damno impiorum, in suam gloriam; quando etiam vsus est in eundem finem piissimi Iob, & puerorum innocentum detrimento. *Luca 2*

Septima consideratio: cur vniuersa ciuitas exiit rogatura IESVM vt discederet à finibus suis. Christus beneficus liberauerat tam calamitosos, à tanta miseria tutas fecerat vias à dæmonum sæuitia, dæmones abegerat ab ea ciuitate. Cur igitur ab ea relegatur? Si perierunt porci, ea culpa dæmonū fuerat. Quòd si vnus aut alter Christum eiiceret, ferendum erat, sed vniuersa ciuitas eiicit. Et eiicit nō ab vna aut altera domo, sed ab vniuersis finibus regionis.

Respondeo: si miraris quòd exire rogatur: ego miror, quòd rogatur, & non potius expellitur: miror quod propter porcos, non placuit bella cum Christo gerere. Hoc enim est mundi ingenium, arma furentia capere contra Christū bene merētem. Porrò Geraseni sciebant Christi munus esse dæmones eiicere: & crediderunt, nullum futurum porcum in tota regione: quin in eum Christus dæmones coniiceret. Ne ergo temporalia amitterent, libenter cedunt æternis.

At verò certum id sit, neminem sine aliqua temporalium iactura, Christum posse recipere: Ecce, dicunt, Nos reliquimus omnia: vt sequamur te. Et Paulus omnium detrimentū facit: vt Christum lucrifaciat. Quid? Si Christum vis non modò porcos, sed & te es negaturus & oditurus. Ea præsertim sunt tibi relinquenda, quæ contra legem Dei habes: vt sunt porci: quos Iudæis habere non licebat. Igitur qui non restituunt quod malè possident, similes sunt Gerasenis, eiicientibus Christum, ne in temporalibus nocere pergat. *Matt. 19* *Philip. 3* *Luca 9*

Aduerte verò quod vniuersa ciuitas Christū eiicit. Quia pauci sunt qui suscipiūt, multi qui eiiciunt. Vniuersa ciuitas Christū, vt crucifigeretur clamauit: pauci in sepulchro mortuum condiderunt. Multi ergo sunt vocati, sed pauci electi. *Ioan. 18* *Matt. 20*

Hactenùs nos litera detinuit, sed si libet Lector, audi non nulla de moribus. Arbitror ego hoc loco, peccatores maxi-

mos in maximã liberationis suæ spẽ erigi & sustolli. Dæmoniaci hi sæuissimi, peccatores desperatissimos, & in malorũ profundo, peccatis multis obrutissimos significant. Igitur si hi liberati sunt, liberari se posse, desperati confidant. Age verò mecũ expende quam graphicè describatur à Matthæo, is qui est grandis peccator.

Primùm: erat inquit dæmoniacus, vel, erat homo in spiritu immundo Profectò non est quod maiorem miseriam desideres, nam deficere ex regno Dei, & in ius & ditionem diaboli transire, summa miseria est: malum enim & amarũ valde est, te reliquisse Dominum Deum.

Ierem. 2 *Isaiæ 61* *Ephes. 4* Secundò erat nudus: Sanè, vir pius ornatus est monilibus: sicut sponsa, id est, ornatus est donis illis & virtutibus, quæ Christus ascendens in altum hominibus dedit. Cùm igitur peccauit miser, nudus his donis relinquitur. Is enim qui descendebat ex Ierusalem, à latronibus expoliatus est, nudus & semiuiuus relictus. Sed ô miseriã, qui veste hac nuptiali nudatus est, conici debet in tenebras exteriores. *Luce 10* *Matt. 22*

Psal. 67 *Matt. 18* Tertiò: Non manet domi, id est, inter domesticos fidei, inter eos qui sunt vnanimes in domo. denum inter pios & iustos qui in nomine Christi congregantur: in quorum medio Christus est. Igitur, vt signũ pij animi est, pios quęrere cũ quibus cõuiuat ita impij est, piorum domũ ac cœtũ fugere.

Isaiæ 28 *Prouer. 12* Quartò: habitat in monumentis: quandoquidem fœdus inierunt impij cum morte, & cum inferno faciunt pactum. Quod tunc fit, quando ipsum peccatum placet, Deusque & eius cœlum contẽnitur, fit scilicet cum impius in profundũ peccatorum venit, quasi in monumento habitaturus.

1. Ad Timot. 6 Quintò: Manet in desertis, id est, in locis inuiis Deo, & sanctis. In locis videlicet, per quos nec Deus nec Angeli trãsierũt. Quod tunc fit, cum implicat se negociis secularibus: cum habet desideria multa & nociua: quæ mergunt homines in perditionem. Maximè verò desertum habitat, qui fidem negat aut in excommunicationem incidit.

Psal. 130 Sextò, Manet in montibus, dum quærit sublimia, dum ambulat in magnis & mirabilibus super se. Demũ cùm quęrit dignitates. & honores: vnde non in cœlum ascendat, sed in infernum periculosius præcipitetur.

Marc. 5 *Isaiæ 42* *Psalm. 31* Septimò ex Marco, hic dæmoniacus clamabat. At de Christo dicitur: Non clamabit: nec aliquis in plateis audiet vocem eius. Dauid verò conqueritur: Quoniã tacui, inueterauerunt

rauerunt oſſa mea : dum clamarem tota die. clamat coram
mundo & tacet coram Deo. ſignū ergo dæmoniaci eſt : lites
gerere,vbi clamoribus aduerſarium obruat. Signum etiam
eſt clamoſum eſſe in rixis & contētionibus.Siquidem ſilen-
tium eſt cultus iuſtitiæ.

Octauò,concidebat ſe dęmoniacus lapidibus, quod tunc *Iſaia* 31
fit,cum quis obſtinationem addit obſtinationi,ſicut Pharao
fecit.Peccata enim obſtinationis,lapides ſunt:ex quibus vo- *Exod.*11
lebat dæmon, vt Chriſtus faceret panes : & forſan quòd Iu- *Matt.*4
dæi ſe lapidibus circuncideręnt,ſignificabat eorum genera- *Exod.*4
tionem obſtinatam ſuo Seruatori futuram.

Nonò: Non poterat catenis vinciri. Catenæ ſunt Dei be-
neficia erga nos:eius nimia charitas per Chriſti paſſionem
exhibita, eius minæ & terrores. De his enim dictum eſt: In
funiculis Adam traham eos. Vbi miraculum eſt infirmum *Oſea* 11
dæmoniacū catenas rumpere, quas ſani rūpere nequirēt.ita
planè:Pius rūpere non poteſt hæc Domini vincula: quæ im-
pius tam facilè frangit. Itaq; infirmitas eſt potētia ad rum-
pendum :pietas,& ſanitas debiles ad rumpendū conſtituit.

Decimò : Nemo eum domare poteſt . Quid enim debuit *Iſaia* 5
Deus facere,quod non iam ad domandū fecerit? Si hæc non
domant , quid poterit domare ? Quærebat diues aliquem
nuncium: qui veniret ad ſuos fratres admonendos. Reſpon- *Luca* 16
det ei Abraham: Si tuos fratres, verba Dei non domāt,nul-
lus domare poterit. At tunc erant ſola Dei verba : nunc verò
ſunt verba maiora, & facta meliora, quis eum domabit,qui
ab his non domatur?

Vndecimò:Tam eſt ſæuus:vt per viam neminem tranſire
ſinat.Id facit deſperatus peccator:quando impedit viros bo-
nos,ne boni ſint: quādo etiam iniquas contendit facere vias
Domini:de his dicitur, Quæ perfeciſti deſtruxerunt, iuſtus *Pſal.*10
autem quid fecit? Et, abominantur impij,eos qui recti ſunt: *Proue.*29
habent enim hi odio Chriſtum, & Patrē eius gratis. Expen- *Ioan* 15
dat nunc quiuis an aliqua harum conditionum ſibi conue-
niat : vt intelligat, ſi dæmoniacus eſt. Et ab eis ſit alienus: vt
ſentiat ſe à diabolo extorrem.

Porrò etiam ſi dæmoniacus ſæuiſſimus ſis:qualem depin-
ximus,en tibi venit Chriſtus te ſanaturus.At clamat dæmo-
niacus: *Quid tibi, & nobis eſt Fili Dei* ? Et ſanè verum dicitur:
nihil enim habet caro,cum ſpiritu:prudentia carnis,cum ſa-
pientia Dei , Spiritus rectus , & principalis,& mundus,cum *Luca* 13

spiritu recuruo, ab annis decē & octo, cum spiritu erroris & immundo. Rursum verbū illud: *Quid tibi & nobis*: planè hominem indicat de se desperātem: crimina sua letalia agnoscentem, & ideo clamantem: Nihil in me habes. Maior est
Gen. 4 iniquitas mea, quam vt veniam merear: dignū inferno me profiteor. Ideo ne me ante tempus torqueas. quasi dicat, Nūc permitte me peccare: iam post mortē in inferno torquebis.

Gloria verò sit Christo, qui venit ante tempus torquere: ne in tremendo die: imò in æternitate torqueamur. Verè
Psalm. 9 adiutor in opportunitatibus est. qui hîc nos torquet: vt in æternum conregnemus. Sanè in hoc tēpore torquet iustos
Psal. 93 Dominus: vt mitiget eos à diebus malis. Imò & iniustos vult tristitia, & cōtritione torqueri, vt eis peccata dimittat, vt taceat Lutherus, qui vult peccatores dæmoniacos sine dolore,
31 & tortura à peccatis liberari: imò verò torquētur, vt clamēt: & clamant vt indulgentiam inueniant. Et planè dignum est torqueri, si non alia causa, certè hac: quia tanto tempore non Dei, sed diaboli possessio fuisti.

Sed vide: Torquetur diabolus, & dæmoniacus, hic quia Verbum Dei contempsit: ille, quia suam possessionē, suumque
Luc. 11 atrium fortis armatus amittit. Et quia in throno regio,
Ephes. 2 id est, ad dexteram Dei in cœlestibus in Christo sedere videt, eum quem in sepulchris latitare eatenus coēgerat.

Non verò libet discedere ex hoc loco: ante quam illud addam, *Venisti inquit, ante tempus torquere*. Verbum illud referri potest ad dæmonē, & ad dæmoniacum. Si ad dæmonē duplex est sensus. Prior. Ante, ô fili Dei, torquendus sum, & expoliādus in tempore passionis tuæ. Cur ante illud tempus
Coloss. 2 me torques? In cruce enim expoliauit Christus principatus, & potestates &c. Alter sensus: A te post diem iudicij torquebimur, cur nos priuas eo vnico gaudio: quod habemus dum non sumus in abysso, libertate scilicet, & quod non simus in catenis.

Si ad dæmoniacum referatur, Sensus est: Volebam ego tempus hoc meæ iuuentę, & florentioris ætatis coronari ro-
Sapien. 5 sis: & nullum esse pratum, quod non mea pertransiret luxuria. Tormentum verò pœnitentiæ seruabam, ad senectam: vel vsque ad mortem. Tu verò venis ante tempus à me diffinitū, torquere me doloribus pœnitentiæ. Venis igitur ante tempus torquere: quia caro nullum putat esse pœnitentiæ tempus, nisi quando tempus non est.

Mitte

Mitte nos in porcos. Hinc mihi colligere videor, sicut nullus gratiam amittit: quin ferè alius eam recipiat: ita dæmon si ab vno eiicitur, in alium mittitur. Dicit Deus: Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. igitur quam vnus perdit, alius accipit. Ita si ex vno dæmon eiicitur, in alium insilire permittitur. Quæris in quem? certè in pascētes porcos. Igitur paratus dæmoni est: qui indulget nimiũ cibo, potui, veneri. Væh enim vobis qui nunc saturi estis. Væh vobis qui ducitis in bonis dies vestros. Væh vobis qui epulamini quotidie splendidè: induti bysso, & purpura. Cauete, quia ruitis magno impetu in præcipitium. Quid enim aliud est, tantos sumptus facere ad edendum, bibendum? quã magno impetu in præcipitium ruere? Vt enim pij magno feruore, & impetu, auocant se à carnalibus rebus, id est, ab occasione cadendi: ita vos magno impetu ad carnalia, id est, ad ruinam properatis. *Apoc. 3* *Luce 6* *Iob 21* *Luce 16*

O verò miserum spectaculum: pro duobus dæmoniacis liberatis: magnum gregem porcorum præcipitatum. Annon sat esset, duos porcos periisse? At planè intelligis multos esse vocatos, sed paucos electos: qui enim à dæmone liberantur, sunt sicut botri, ex vindemia remanentes. Cùm totam vindemiam diabolus auferat. Sunt etiam sicut oliuæ: quæ vbi excussa est arbor, manent in cacumine arboris. *Matth. 20. 21* *Mich. 7* *Isaia 24*

Sed si triste spectaculum est porcorum amissio: pulcherrimum est, dæmoniacus liber, ad pedes IESV sedens. Sedet ad pedes, vt cum Maria audiat Verbum Dei. Sedet ad pedes, vt ex eis vnguentum colligat. Siquidem vnguentum in capite Aaron, descendit in barbam, & in oram vestimenti eius, id est ad pedes. Sedet ad pedes, vt ostendant, non se altiore loco dignũ reputare. Sedet ad pedes, quia postquã liberatus à dæmone, nihil est in Christo tam vile: quin tu venereris & adores. Tam enim tibi est pretiosus, is qui te liberauit, vt corrigiam sui calceamenti, non videaris soluere dignus. Sedet ad pedes: vt ibi humiliatus dignus sit exaltari. nam qui se humiliat, exaltabitur. Sedet ibi tunc ad pedes, qui collocandus est in brachijs, imò & super humeros. Velut fecit pastor ille, qui amissam inuenit ouem. Hactenus dictum mihi de moribus est. Precatũ te cupio Lector, curiosè animum appellas ad ea quæ mihi in mentem venerũt, forsan legisse nõ pœnitebit. *Luca 10* *Psal. 132* *Matt. 3* *Luca 14. & 18* *Luca 15*

Arbitror ego hos duos dæmoniacos à Christo liberatos, populos fuisse gentium, & Iudæorum. & quia præcipuè gen-

tes liberatæ sunt, ideo de eis speciatim mentio fuit Marco, & Lucæ Eiecti igitur dæmones in primitiua Ecclesia ex gentibus & Iudæis, rogauerũt Christum in porcos mitti. Hos porcos certissimè credo fuisse Machumetanos, in quos dæmones insilierunt. Quòd verò magno impetu ferantur in mare, plus video, quam vellem. Video enim eos in infernum tendere. Sed magno strepitu, magno nisu, & magna copia. Totus enim mundus eorũ strepitu plenus est. Quòd si per mare orbem accipias planũ est eos cõtra orbẽ magno impetu pugna-
Ioan.10 re. Sed tandem ab orbe sunt occidendi, quando fiet vnum ouile & vnus pastor. Christo gloria, amen.

CAPVT IX.

Et ascendens Iesus in nauiculam.

TRIBVS modis historiam hanc explicare cupio: vbi prius circa literã quatuor annorauero. Primum, quòd hi portatores paralytici, nihil veriti sunt, tectum alienæ domus fodere, damnũque proximo inferre: dummodò suum sanarent infirmum. Imò nec timuerunt, num forsan sua illa audacia animum Domini (qui subtus erat) offenderet: tanta est profligandæ infirmitatis cupiditas. Docuerunt nos tamen proximo esse subueniendum, cùm extremè patitur: etiam cum proximi non graui nocumento. Non enim graue admodum damnum erat, tectum aperire.

Secundò nota vsque ad Christum, non fuisse in terra po-
Concilio testatem causatiuam remissionis peccatorum. Siquidem ve-
Florẽ. sub tera sacramenta non causabant gratiam: & ideo nec causa-
Eugen.4 bant remissionem peccatorum. Primus ergo cui hæc potestas debetur, Christus est. Qui quã ipse habuit principalem, suis discipulis communicauit, ministerialem. Habet igitur Ecclesia huiusmodi facultatem: sed quam accepit à Christo.

Tertiò nota illud verbum, *Fili, remittuntur tibi peccata.* Primum dicit fili, mox subdit, remittuntur tibi peccata. Vt in-
Ioan.15 telligas, verum esse dictum Domini: Non vos me elegistis: sed ego elegi vos. Ex electione, prædestinati dicuntur filij: ex qua deinde prouenit remissio peccatorum.

Quartò ibidem nota, Illud verbum remittũtur tibi peccata

eata: primùm valere idem, ac si diceret: Parata est tibi remissio peccatorum: suscipe eam si libet. Rursum, sensum hunc habet: fili, ego in te remissionem peccatorum efficio, id est, Ego te iustum facio: & quia ad remissionem requirebatur fides, ideo dicēs Dominus, *Confide fili*: simul fecit in infirmo fidem eodem infirmo consentiente. Hactenùs litera.

Prima quæ se offert explicatio hæc est: Hic paralyticus est genus humanum, quod ex peccato Adæ, paralysin contraxit: non obedientibus viribus nostris imperio rationis. Hic infirmus, charus erat omnibus viris sanctis: qui Christum præcesserunt. Siquidem vehementissima charitate, eius curationem optabant. Rectè igitur, iacebat genus hominum, in charitate Sanctorū: velut in lecto vbi portabatur. Si enim Deus dicit: Audite me, qui portamini ad vtero meo qui gestamini à mea vulua, vsque ad senectam ego ipse, & vsque, ad canos ipse portabo. hanc verò suam Deus charitatem in Sanctos illos antiquos transfundebat. Igitur, sicut Deus ferebat in visceribus suæ charitatis infirmum hominum genus: ita ferebant & Sancti. Igitur baiuli generis nostri, Sancti illi fuerunt. Cùm verò hi nossent Christum venisse in domum, id est in carnem suam statim ab eo contendebant, sui infirmi sanitatem. Porrò quia non sat erat ad salutem hominum, Christum audire loquentem (multa enim turba audit Christū, sed nō multa sanatur.) ideo Christi domū, id est carnem perfodiunt. Vt per foramen infirmus ingrediatur & sanetur. *Isaie 46*

Durè, Lector accipis quòd Sancti perfoderint, & vulnerarint carnē Christi: quā eius diuinitas tegebatur. Siquidē impij Gentiles, carnem illam sacram, tectum deitatis, vulnerauerunt. Sed nihil est quòd id dici verearis: vt enim Pater tradidit morti, & vulneribus Christum & ipse se Christus vulnerandum tradidit: ita Sanctorum Patrum amor & charitas Chrstum tradidit vulneribus. Nec enim impij possent Christum vulnerasse: nisi sanctorum patrum charitas, eum ad vulnera adegisset. Viderunt inquit quem transfixerunt, & plangent eum planctu. Igitur hi ipsi qui transfixerunt, planxerunt, at impij non planxerunt, sed pij: ergo piorum desiderium Christum transfixit. Quòd apertius statim dicitur: His plagatus sum in domo eorum, qui me diligebant. Ac si diceret, has plagas mihi mei amici fecerunt. Amor quem in illis conspiciebam, vulneribus me, & cruci subiecit. Per foramen verò lateris Christi ingressi omnes sumus. *Ioānn 19* *Vide san. Thom. 3 p. par. q 4 5 ar. 1. & Rom. 8* *Isaie 53* *Zach. 12* *Ad Ro. 5*

Et ibi per fidem accessum habuimus in gratiam istam, vt iusti essemus. Idcirco enim dicitur, *Confide fili*. Quia per
Hebr. 11 fidem accessus est ad iustificationem: sine qua impossibile est placere Deo. Nec ociosè hi portitores generis nostri, dicuntur quatuor. Siquidem nec immeritò Patriarchæ ex quibus est Christus secundum carnem solum quadraginta
Matt. 1 à Matthæo numerantur. Quia quatuor, numerus est laboris & infirmitatis. Porrò post iustificatum infirmum oblatrant Iudæi; quasi Christus esset blasphemus. Id ipsum & nunc oblatrant. At Dominus iubet nos lectum nostrum tollere: id est charitatem Patrum nostrorum imitari.

Quod si forsan non intelligis quomodo introiuimus, per apertum Christi foramen, & vulnus: id ita accipe, non potuisse nos membra corporis Christi esse, nec ab eo perfectè diligi, nisi merito vulnerum illorum.

Secunda explicatio occurrit luculentior: Christus abiit in cœlum post ascensionem: velut in suam ciuitatem. Erat
1. *Cor.* 15 enim ipse de cœlo: sicut Adam erat de terra. Porrò qui infirmum portant, Prælati sunt, & qui populi curam gerunt. Hi enim non solùm in lecto, sed & in vlnis, & humeris subie-
Isaie 49 ctum sibi populum ferre iubentur. Dicente Domino: Ecce leuabo ad gentes manum meam, & ad populos signum meum: & afferent filios tuos in vlnis: & filias tuas super humeros portabunt. Et erunt reges nutricij tui, & reginæ nutriciæ tuæ. Igitur sacerdotes portant oues suas in vlnis, & reges sunt earum nutrices. Erit ergo sacerdotum, & regum munus, cœlum infodere, precibus, clamoribus, meritis, &
Matt. 11 exemplis domum cœlestem aperire. Dictum est enim, Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Vim igitur inferant Prælati cœlestibus tectis, vt infirmas oues, ante Christi oculos statuant. Nec statuant solùm: sed suis meritis à Christo iustificationem ouium impetrent. Vt Christus, videlicet, videns Prælatorum fidem, infirmis fidem viuam infundat: quâ ab infirmitate surgere possint. Signum vero sanati infirmi erit, si lectum suum portet. Lectum est quies infirmi: est igitur charitas & amor infirmos, & iacentes. Cùm igitur lectum habes & amorem, vbi quiescunt infirmi, sanum te esse confide. Nota quòd lectus & amor non tibi iam sano dicatur: sed infirmis, sanctus enim sibi est durus aliis pius. Quòd si te, tui in cœlum non subuehunt Prælati: en ad manum sunt portitores, qui cûte ferant.

Tua

Tua enim desideria, tuæ orationes, & clamores, infirmum te coram Deo statuere possunt, hi sunt qui tectum cœli perfodiunt. Dictum enim est, Oratio humiliantis se penetrat nubes: non has aëreas, sed cœlestes. *Eccl.35*

Tertia explicatio est: Christus veniens in mundum, in suam ciuitatem venit: dicit enim Ioannes, In propria venit. Nascens verò ex Iudæis, & factus sub lege, in domo Iudaismi consistebat. Est enim Christus ex semine Dauid secũdum carnem. Habes Christum in domo Iudaica. *Ioan.1* *Rom.1*

Porrò is ipse Christus (quatenùs Adam nouus) ferebat nos infirmos. Sicut enim in fœlici sorte Adam terrenus nos carnaliter tulit: ita fœlicissima sorte, Adam nos cœlestis spiritualiter portauit. Vt enim in Adam omnes moriuntur: ita & in Christo omnes viuificabuntur. Igitur paralyticum Christus ferebat in corde, in vlnis, & in humeris. *1.Cor.15*

Sed fieri non poterat, vt Iudaismo integro sanaretur infirmus. Lex enim neminem tulit ad perfectum: & ex operibus legis non iustificamur. Impossibile enim est sanguine vitulorum aut taurorum peccata mundari. Rumpat igitur Christus legem: rumpat & Iudaismum. Cessent legalia, vt paralyticus sanetur. Ita planè factum est. Cùm enim rupta fuit in cruce Christi caro, clamauit ille, consummatum est. Tunc tectum Iudaicæ domus diruptum est: in cuius signum velum templi discinditur. *Hebr.10* *Galat.2* *Hebr.10* *Luca 23*

Quia verò Christi carne discisa, discisóque velamine templi, Iudaismi tectum ruptum est, & simul etiam tectum cœli apertum est & introitus Sanctorum patet: planè fit, vt omnes nos infirmi iam simus coram oculis Dei. Per Christi siquidem merita qui eramus longè, facti iam sumus propè, coram Deo scilicet. *Hebr.10* *Ephes.2*

Porrò quia merita Christi adduxerunt nos coram Deo, ideo ab ipso audimus: *Confide fili remittuntur tibi peccata*, Id est, tuorum peccatorum remissio iam per Christum facta est. Is ipse qui tectum aperuit, peccatorum remissionem meruit. Nihil aliud superest, nisi quòd tu viuide confidas: vt saneris, & iustificeris.

Sed ô quanto labore Christus tectum aperuit! ô quanto sudore nos supra legem tulit! Sanè non nisi sudore sanguinis, & tectum apertum est, & nos sursum sublati, & coram oculis Dei positi. O verò quantùm est ingratitudinis, si paralyticus coram Deo constitutus, Dei sanitatem gratis oblatam

oblatam respuat,& contemnat.

Audiant tamen qui sanari cupiunt: quid facturi sint: *Surge inquit,tolle grabatum,vade in domum.* Surge inquit,ne facito quæ fecisti: ne inquam iaceas vbi iacuisti, tolle grabatum, id est, carnem tuam ne ad terram coniungi permittas. Va-
Colo.3 de in domum. Quæ sursum sunt quærite: non quæ super terram.

Quartam explicationem audite ne pigeat: Venit Christus in suam ciuitatem, id est in mundum, qui ciuitas Dei
Luca 19 est,licet eius ciues oderant eum. Porrò intrauit in domum,
Luca 2 id est in ecclesiam. In qua vt Lucas ait, sedet Dominus docens: siquidem extra ecclesiam,non est salutis doctrina. Habet hæc domus Dei tectum suum, id est has exteriores cæremonias: quæ tam sunt necessariæ ecclesiæ, quàm est tectum domui,& corpus animæ,& folia fructibus.Hæc enim omnia iniuriis paterent,nisi suis velaminibus contegerentur.

Ad ianuam huius domus, siue ecclesiæ: multa turba est: tum infidelium,tum etiam eorum fidelium qui ad spiritum gustandum(qui interius est)nondum intrauerunt. Fœlix e-
Canti.2 nim illa est anima,quam sponsus Christus introduxit in cel-
Matt.7 lam vinariam:quæ non ad ianuam est,sed intra domum. At quia angusta porta est,ideo turba non intrat.

Et quidem turba non modò non intrat, sed impedimento est infirmis ne intrent, & salutem accipiant. Multi siquidem, turbæ dissolutam & laxam vitam videntes,occasionẽ accipiunt non intrandi ad Christum:ad quem introissent, si omnes introeuntes vidissent. Quid igitur remedij vt sanetur infirmus? Remedium esset si prædicatores,quorum curæ demandatur infirmus, iam supra tectum ascendissent,cœlóque proximi essent. Tunc aperirent sacras cæremonias: docentes non sat esse turbis,si exteriori conuersatione Christiani sint:nisi ad spiritum veniant.Planè hęc exteriora oportuit facere:sed illa interiora non omittere.

Mat.23 Video: Labor magnus est, tectum ascendisse, maior verò, in tectum infirmos subleuasse. At non immeritò dicit Christus, *Quorum fidem vt vidit,dixit,confide.* O vtinam tam efficacem,perfectam,& integram haberent prędicatores fidem:vt eam Christus aspiciens,diligens,& probans, diceret populo, confide.

Porrò si per gratiam Dei aliquis infirmus sanetur, sciat se passurum contradictionem: non à turbis, sed à scribis: qui

cum

cum illo etiam ex scripturis, contendent nondum ei remissa peccata. Speret tamen: is ipse qui remisit, fauebit.

Libet hoc vnicum percontari. Quid fuit Christo facilius, dicere *Remittuntur tibi peccata*: an dicere, *Surge & ambula*? Sanè si expendas Dei amorem, gaudiũ in conuersione peccatoris, sanguinis pretiosi communicationem, & pretium, quo plus æstimat Deus animam, quàm corpus: multo facilius dicit Christus, dimittuntur tibi peccata. At si expendas quòd peccata dolore animi sui, deleuit Christus: paralysin verò plagis sui corporis sanauit, vt supra dixi, difficillimum fuit dicere, dimittuntur tibi peccata. Quæ non dimittebantur, nisi quia Christus se adstringebat, magno ea animi sui dolore deleturum.

Et cùm transisset. Duobus modis explicanda hæc mihi historia est. Primum Matthæus erat ex populo Dei: erat enim fidelis. Alioqui cum gentili Christus non manducasset, vt Petrus ad Cornelium dicit. At hic Matthæus fidelis à fideli populo requirebat vectigalia: vt infideli principi, scilicet Cæsari penderet: Cæsari, scilicet qui princeps erat mundi. *Acto.10*

Certum verò est diabolum esse principem huius mundi, ex Domini testimonio dicente, Venit princeps mũdi huius, & in me non habet quicquam. Et Paulus vocat diabolum principem potestatis aëris huius, & harum tenebrarum Hic princeps ab omnibus etiam fidelibus tributum exigit: quæ nostra miseria est. Sanè si non peccaremus: tributũ, ille non acciperet. Sed non est homo, qui non peccet: Imò septies in die cadit iustus, qui si dixerit quòd peccatum non habet, ipse se seducit. Peccata igitur sunt vectigalia: quæ hic princeps à nobis accipit sicut & bona opera, Deus. *Ioã 12.14* *Ephes.2* *Ecclesi.7* *Prou.24* *1.Ioan.1*

O verò nefas! non solùm princeps hic tributa à nobis ipse colligit: sed etiam Publicanos habet, suorum vectigalium collectores. Et si hos haberet infideles, nihil mirum. Nihil enim mirum si tyranni illi antiqui, ministri diaboli, contenderent cum Christianis: vt Christum negarent, eúmque offenderent: vt ita peccatum Christianorum dæmoni penderetur. At quòd sint fideles, qui à fidelibus peccata colligant, id est eos ad peccandum inducant: id verò grauissimum scelus est. Igitur publicanus est, qui alios cogit, sollicitat, suadet, mouet ad peccandum. Pater qui filias prostituit, hærus qui ancillas violat, Iuuenis qui virginem sollicitat, Inimicus qui vt de inimico vindictam accipiat, sceleris sibi conciliat

ciliat fautores. Demum qui furore ſatanico accenſus, quærit quos à deuotione, ad vitam ſecularem prouocet: hi omnes publicani diaboli ſunt. Horum perſonam geſſit Matthæus.

At in eo quod dicit, ſe ad telonium ſediſſe, grauius ſcelus indicatur. Conſtat enim vel leuiter erudito, tres eſſe in peccato gradus, ſcilicet, ire, ſtare, ſedere. Qui ſignificati
Pſal.1 ſunt à Dauide, cum dixit: Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum, non ſtetit: & in cathedra peſtilentiæ non ſedit. Miſerum eſt in peccatum ire, miſerius in peccato ſtare, miſerrimum ſedere. Si ergo miſerrimum eſt in peccato ſedere: quid erit ſedere in ſummo peccato (quale Publicanorum diaboli eſt?) occidere animam tuam malum eſt: munus occidendi animas habere grauiſſimum eſt. In hoc officio gaudere & velut ſedere, quantum eſt nefas? Videant igitur principes ſeculares, videant & qui animarum curam habent: ſi ſuo malo exemplo publicani dæmonis ſunt, ad eius telonium ſedentes. Iam enim aperui in quàm horrendo ſint ſtatu.

Sed non eſt adeò horrendus languor, quem non præcidat medicus noſter. Nullus eſt tam miſer Matthæus: quem (ſi videat Chriſtus) non ſanet. Mirum verò eſt, quòd amantes oculos, Chriſtus in inſignem peccatorem coniiciat. Summa gratia eſt, in tam fœtidum infernum reſpicere. Sed quæ non gratia, à gratiæ fonte ſperanda ſit? Voca igitur me, & ego reſpondebo tibi: & tu operi manuum tuarum porriges dex-
Iob 14 tram. Vt enim ea quæ non ſunt. cum à Deo vocantur, re-
Rom.4 ſpondent: Ecce adſumus. ita mortui in delictis & peccatis, ef-
Ephe.2 ficaciter vocanti Deo ad nouam vitam, ſtatim reſpondent.
Gal 5 Fiunt enim noua creatura. Sanè ſi Iulianus Auguſtus, hac efficaci vocatione à Deo vocatus eſſet, reſpondiſſet: nec leui-
1.Cor.2 tatis reprehendiſſet Matthæum qui vocatus reſpondit: Sed animalis homo non percepit, quæ Dei ſunt. Poteſt ſanè vocatus à Deo, ſic vocantem non ſequi. Sed certò ſequetur. Si
Ioan.11 vocatur Lazarus exibit à monumentò. Si vocatur Paulus, re-
Act.9 ſpondebit, Domine quid me vis facere? Planè liberè ſequutus eſt Chriſtum Matthæus, liberè etiam Paulus: ſed ita vterque liberè, vt etiam certò. Ita enim Deus in vocatione ſeruat arbitrij iura: vt nec libertatem auferat arbitrij, nec vocans à vocatione fruſtretur. Eleganter Ariſtoteles. Omnia rei ſibi cognatæ inſitum deſiderium habent. Cùm ergo effi-

cax illa vocatio Dei, vocatum faciat diuinum: facit etiam sequacem rerum diuinarum. Quid verò diuinius Christo vocante? Vocatus ergo Matthæus sequitur. Nec modo sequitur: sed grande suo vocanti conuiuium facit. Cui tamen intersunt alij publicani conuiuæ.

Imò verò ea ratione grande conuiuium fuit, quia fuere publicani conuiuæ. Nullum cibum lautiorem Christo appones, quàm publicanos: si conuertantur. Famescebat Christus, cùm in prædio Samariæ sedebat super fontem, adferunt ei cibos discipuli, renuit ille. Cur ieiunus cibum reiicit? quia satur erat, ex lautissimo conuiuio. ait enim, Vos comedite, meus cibus est, vt faciam voluntatem Patris. Est autem Patris voluntas publicanorum, & meretricum sanctificatio. Horum igitur animas edere conuiuiũ grande Christi est. Nam Petro dicitur, Occide & manduca, ille verò videns viperas & scorpios (videlicet publicanos & meretrices) cibum reiicit. Sed Domini mandato intelligit, quàm esset epulum generosum: si publicanus munus suum dimittat, vt sic muneri mortuus, à Petro manducetur. Sanè sicut nobis ditissimum conuiuium est Christus, in Eucharistia: ita & nos Christo nobile sumus conuiuium, si peccata dimittamus. *Ioan. 4* *1. Thes. 4* *Act. 10*

Vide verò, si Dominus moriens, gaudet esse inter latrones, vt vel vnum, in fame sua, & siti manducet: quanto potius gaudebit esse inter publicanos, vt plures ex eis manducet. Hoc est illi conuiuium pinguium medullatorum, de hoc conuiuio dicitur: Manducauerunt, & adorauerunt omnes pingues terræ. Pingues & diuites erant publicani, manducant cum Christo: ideo adorant Christum, & manducantur à Christo. *Isa. 25* *Psal. 21*

Porrò gaudenti Christo, quòd non vnum prodigum filium: sed multos reciperet, perstrepunt Pharisæi. Ah nullum est opus Christi, cui non obganiant Scribæ. Circuunt Scribæ mare, & aridam: vt vnum faciant proselytum. Christus vno conuiuio multos facit: & inuident illi. Auertat à nobis Dominus Pharisaicum spiritum: ne cum videmus aliquẽ, ad sanctimoniam vocari, statim eius conuiuium amarore respergamus. *Matt. 23*

Respondet verò Dominus: *Non est opus valentibus medico.* Id est, non veni ego medicus, hos valentes, & sanos vocare. O rem vehementissimè timendam: valentes Scribæ

& Pha

& Pharisæi, literis & lege turgentes, sanctitatis specie beati, hi non vocantur à Christo. Cur tandem? quia adeo sanctos se esse existimant, adeò putant se sibi sufficere: vt iustitiæ Dei
Rom. 10 non sint subiecti. Quàm paucos ex his videas spiritu feruen-
Rom. 12 tes, orationi instantes, necessitatibus aliorum communican tes. Addit Dominus rem vehementer lætissimam: *Sed male habentibus*. Vbi percontor, cur Dominus tam lubenter inter
Luca 15 malè habentes versatur? Cur tympanum & simphonia in prodigi inuentione paratur? Cur conuiuium est, cum Ma-
Luca 7 gdalena reparatur? Cur adeò gaudet cùm perditam ouem &
Luca 15 drachmam reperiit? Cur plus gaudet de vna ouicula inuenta: quam de nonaginta nouem, quæ non eguerunt medico? Sanè gaudium magnum esse debet, cum Deus nouum condit mundum: imò cùm velut nouum quendam condit
Gal. 6 Deum. Quid enim aliud est vir, ex iniquo factus iustus: quam noua creatura, nouus mundus, & velut nouus Deus? Gaudium est Christo peccatum destruere: miserum è tanta miseria eripere: diabolum victorem deiicere: regnum
Psal. 81 inferni labefactare. Gaudium est quòd natus sit Christo filius, & frater: cui Christus opes, & regnum communicet. Gaudium denique est, quòd diuina bonitas, patientia, & longanimitas adeò splendeat: vt dignū cœli regno efficiat, eum: qui in æternum erat inferno dicatus.

Et hic est sensus acutus eius loci: *Misericordiam volo*. Hanc, scilicet quâ tantus peccator, qualis Matthæus, in tantum euaderet Christi regni consortem. Sacrificium verò sine hac misericordia, id est, sine animo charitate pleno renuit Dominus. Præcessit lex & status sacrificiorum, successit lex misericordiæ. Lex nostra lex gratiæ est, & misericordiæ. Igitur non vult Deus Pharisæos qui ad legem sacrificiorum spectabant: sed Matthæos qui ex lege misericordiæ erant. Subindicat ergo Dominus Pharisæis, iam legem eorum abrogari: nouãmque, succedere.

Secundò explicari potest hæc historia, de quouis nostrum, id est, eorum qui in via Dei, se credunt ambulare, cupientes Deum mortali crimine nulla ratione exasperare: at nihilominus publicani sunt, mundo, & carni, & diabolo, tributa soluentes, idque ex populo Dei. Populus Dei sunt intellectus, voluntas, memoria, viresque hominis pij. Quòd si pius homo (qui mortalia crimina cauet) ex alia parte honoribus, diuitiis, & deliciis acquirendis incumbit; apertum

est

est, quàm cogat intellectum de vanis hiſce cogitare, memoriam tractare, vireſque omnes quærere terrena illa, quæ cupit. Id verò an non eſt ſtipem à populo Dei exigere: vt dæmoni ſoluas? O quàm erit grande Christi opus, ſi ex hac menſa negocia mundi perſtrepenti: ſi ex hac ſeſſione tepida, ſurgas: & relictis omnibus ſequaris vnicè Chriſtum.

Tunc verè fit in tua anima conuiuium: cum te tuaque omnia Deo tribuis in cibum: tūc erit lætitia grandis in corde: cum omnia interiora tua dicent: Domine quis ſimilis tibi? eripiens pauperem de manu fortiorum eius: & ex vſuris, & iniquitate, redimens animam. Tunc igitur, comedet Chriſtus ex tota mente tua: ex tota anima tua, ex tota memoria tua, & ex totis viribus tuis: quæ omnia prius mundo tributa pendebant. *Pſalm.34* *Pſal.74* *Deuter.6*

Adduces etiam tecum alios publicanos. Nullus enim adeò viuidè, & efficaciter, peccatores ad Chriſtum adducit: quàm is qui totus ſe Deo reſignauit, & cum quo Chriſtus conuiua eſt. Reliqui prædicatores loquūtur myſteria Euangelij, ex auditu, & lectione librorum: at qui Chriſto in ſuo corde parauit conuiuium, loqui videtur experta: & quæ velut contrectauit de verbo vitæ, adducit igitur Chriſto Mattheus publicanos. *1.Ioan.1*

Non deſunt tamen Phariſæorum obtrectationes. Sunt equidem tot chariſmata, & dona: quibus Chriſtus conuiuam ſuum replet: ſunt tot reuelationes quibus eius intellectum illuſtrat: tot ignes quibus eius affectum inflammat, tot deliciæ quibus eius guſtum oblectat: vt cùm tanta dona Theologiſſimi quidam, in viro ſimplici (Chriſti tamen conuiua) ſentiunt, velut obmurmurant: cur illa dona vilibus hominibus communicarit Chriſtus: non verò ſapientibus, de ſua ſapientia turgentibus? Atqui Deus, hoc eſt ingenio, vt cum ſimplicibus ſit ſermocinatio eius. Sapientiam verò ſapientum, & prudentiam prudentum ſuperborum reprobet. Qui enim vult ſapiens eſſe inter vos, inquit Paulus, ſtultus fiat: vt ſit ſapiens. Alioqui Chriſtus Patrem ſuum confitetur: quòd abſcōderit conuiuia ſua à ſapientibus, & prudētibus: reuelariſque ea paruulis. Venite inquit ad me (non ſapiētes & prudentes) ſed qui laboratis & onerati eſtis. Hi enim onerati, & laborantes opus habent medico: non verò valentes illi: quamuis ſapientiſſimi & prudentiſſimi. *Prouerb.3* *1.Cor.1* *1.Cor.3* *Matt.11* *Eodem.*

Vbi precor te Lector aduerte: Solet Chriſtus ſuis paruu-

lis tam admirabile lumen infundere: vt illa charitate vi-
1.Petri 2 deant maculas suas, infirmitates, & defectus. Quos vbi vident ardentibus votis se Christo sanandos offerunt. Et vt illi ardenter sanitatem cupiunt: ita Christus efficaciter impartitur: & cum sanis iam amicè iucundissiméque versatur. Reliqui verò lucem illam cœlestem non habentes, (vt qui tepidè viuant) suos non agnoscunt languores. Nec enim ha-
Ierem.17 bent lucem: quâ suum cor prauum, & vix cum luce scrutabile scrutentur: ideo sanos se credunt. Quia quos habent languores non vident: atque propterea Christum non aduocant, vt languoribus medeatur. Hoc est quod Dominus ait: Non habent hi opus medico, sed illi. Quo enim quis saniorem se reputat, infirmior est: & quo infirmiorem se videt, sanitati vicinior est.

Addit Dominus: *Misericordiā volo*, Vnde illa mihi regula inferri videtur: Nullum est opus Christo gratius, quàm occasiones quærere, quibus animas Deo veneris. Hanc misericordiam hîc commendat, conuiuiis etiam interesse: vt inde publicanos è peccatis ad sanctimoniam traducas. Munus ergo Christi fuit: quauis occasione animas Deo dicare.

Rursum quòd ait: *Misericordiam volo*, videtur mihi eun-
Roma.14 dem habere sensum, cum illo verbo Pauli: In dilectione proximi tota lex instauratur, & comprehēditur. Idem ergo est misericordia: quam Deus vult, & amor proximi, sine quo reliqua despiciuntur.

Rursum collige, eos qui Christo recens adhærent, ferendos esse non obiurgandos. Hactenùs.

Tunc accesserunt ad eum. Licet sancti locum hunc sanctè explicarint: dubius adhuc videri alicui poterit. Primum enim: Si ipse sponsus ieiunat, cur & filij sponsi, ipsum imitātes non
Matth.4 ieiunent? At Christus ieiunauit quadraginta diebus & noctibus. Secundò: Sponsus nunquam est à nobis auferendus: manet siquidem in Sacramento. Et qui sponsum per pecca-
Matt.28 tum amittit, ille ieiunare non curat. Si verò conuertitur ad sponsum, iam eum habet: cur ergo ieiunet? Tertiò: Nos sumus sponsi filij, & per eius gratiam fratres: cur ergo nobis ieiunium indicit Ecclesia? Quartò: Planè Apostoli vtres erant veteres, & tamen spiritus eis commissus est nouus. Quintò: Imò videtur congruentissimum, committere ieiunium homini veteri, vt renouetur. Sextò, Equidem non videtur congruum ieiunium homini nouo. Cur enim innocentem

nocentem & iustum affligas? Septimò. Igitur malè facit ecclesia, promiscuè committens ieiunium nouis, & veteribus hominibus.

In re hac grauissima notandum est, longè diuersum fuisse ieiunium priscis illis patribus, quàm nobis Illi cum ieiunabant: exterminabant facies saccis se induebant: puluere caput spargebant. Iuxta illud, Olim in cilicio & cinere pœnitentiam, id est, ieiunium egissent. Vide Iudith.8. Ioelis.2. Ionæ.3. fiebat igitur hoc ieiunium, à Iudæis in fletu, & planctu exteriori, significantibus amaritudinem interiorem. Iam planum est, non conuenisse tale ieiunium Apostolis, de suo Messiha reperto lætissimis: de eius famliaritate gaudentibus, de certitudine quòd essent scripti in libro vitæ securis. *Lucæ 10* *Lucæ 10*

Alterum ieiunium est Christianum, quòd licet corpus deprimat: mentem tamen eleuat, & licet vires corporis auferat: virtutes tamen animo largitur, & præmia. Est igitur ieiunium quo corpore ieiuno, anima satur est: corpore tristi, anima est lætissima.

Secundò Lector diligentissimè nota, & distingue tria tempora. Prius, ab Adam ad Christum: secundum à Christi aduentu ad Spiritus sancti descensum. Tertium, inde ad seculi finem. In primo tempore ieiunium res erat vetus, tristis frigida, & insipida. In secundo, ieiunium vinum erat: sed nouum, id est, mustum. Pannus erat: sed rudis & asper. Hoc enim significat pannus rudis: Racos agnaphon. Id est pãnus exiens à textore, nondum datus fulloni. In tertio, ieiunium factum est vinum coctum: & quod bibi conueniat, factúmque est pannus, sua ruditate, & asperitate amissa, blandus & mollis.

Forsan non intelligis causam eorum quæ dixi, eam igitur accipe: Lex vetus non dabat spiritum, nec vires ad implenda sua præcepta. Igitur legale ieiunium ex se, carebat calore spiritus, virore & alacritate virili: res erat frigens, & insuauis, erat igitur velut acetum. Porrò cùm Christus venit, omnis asperitas virtutum cœpit emollescere, & omnis insuauitas velut musto efferuescente, remoueri. Quia tamen nondum spiritus erat datus, ideo nondum virtutes amiserant omnem frigiditatem & asperitatem. Igitur in tertio tempore, vbi spiritus est datus, quia IESVS est glorificatus, ieiunium, afflictio, persequutio, flagella, crux, & *Ioan.7*

Malac. 3 mors ex musto, vinum facta sunt: & ex rudi panno, & aspero (velut fullonis Christi opera) in mollem & generosum reddita sunt.

Iam nunc quàm diuinè Christus, & quàm quadranter respondit! Vinum inquit vetus, (imo subacidum potius) conuenit vtribus veteribus: Quales homines fuerunt in lege veteri, quando non erant per spiritum renouati. Mustum verò non conuenit veteribus vtribus, id est, discipulis meis: donec enim per Spiritus sancti discensum renouentur, veteres sunt. Venient dies, quando ablato sponso, veniet Spiritus sanctus: quando vinum iam efferbuerit: tunc sicut vinum nouum erit: ita & vtres noui erunt. Conueniet igi-

Eccl. 3 tur vinum vtribus. Seruate ergo res temporibus suis: vetera veteribus accommodate: mustum custodite donec efferbuerit: & pannum, donec perficiatur. Cùm verò & pannus fuerit perfectus, & vinum potabile: tunc hominum vsui concedetur.

Arbitror hac explicatione proposita omnia argumenta cessare.

Ad primum: Sponso ieiunante ieiunabunt etiam eius filij: cum ieiunium illis conuenerit. Nam ex Aristotele, mustum pueris non est dandum.

Ad secundum responsio est vehementer annotanda. hæc verò est: Homines Iudæi, quamuis sanctissimi, erant tamen vtres veteres, ex lege sua. Contra, homines Christiani (licet scelestissimi) noui vtres sunt ex lege Christiana. Explica-

Roma. 11 tur id ex Paulo, qui inquit: Iudæi secundum Euangelium, inimici Dei sunt: sed secundum electionem, charissimi: propter Patres. Iudæi igitur, qui propter infidelitatem, sunt inimici Dei, iidem propter Patriarchas sunt charissimi. Ita ergo Christiani ex suis moribus, veteres, & abominandi: propter Christum tamen, & Euangelium, & gratiam in nos effusam, sunt vtres noui, & propterea obnoxij sunt ad ieiunandum, non ieiunio veteri, sed ieiunio Christiano. Non

2. Ad Corint. 7 ieiunio in tristitia seculi, quæ mortem adducit: sed in ea tristitia, quæ est secundum Deum: quæ pœnitētiam in salutem stabilem operatur. Per hoc ad tertium. Ita est, filij & fratres sponsi sumus: sed non est nobiscū corporaliter Christus ideo ieiunemus: sed nouo ieiunio.

Ad quartum: id habet Spiritus sanctus, vt cum ingreditur veterē vtrem, eum renouat. Vt enim ingressus vtrem mortuum,

tuum, & fœdum: facit viuum & pulchrum: ita ingressus veterem, nouum facit.

Ad quintum dictum est, nos (licet peccatores) non esse veteres, sed nouos vtres.

Ad sextum. Imò ieiunium nouo congruit homini: vt homine exteriore corrupto: qui interior est, indies renouetur. 2.Cor.4
Quanto enim qui exterius est crucifigitur, & mortificatur Roma.10
(modo sit rationabile obsequium) tanto qui interius est incrassatur, & dilatatur.

Ad septimum sicut ad quintum responsio est.

Indignè hinc discederem, nisi multa, quæ reliqua sunt expenderem. Primum, Dominus comparat nos vestimento. Quia Pharisæis reprehendentibus: cur Apostolis non indiceret ieiunium, respondet: quia vestimento veteri non conuenit additio panni rudis. Igitur Apostoli, & omnes homines vestimenta sunt. Verera quidem in veteri lege, noua verò in noua. Iam id explicatione indiget. Cuiusnam sumus vestimenta? Si diceretur, quòd Christus est vestis nostra: id planum esset, quia vt factus est cibus noster: ita factus est in- Ioan.6
dumentum, dicente Apostolo: Induimini Dominum IESVM Christum. At difficile est nosse, quomodo nos vestes Roma.13
Dei simus. Sed equidem secundum Paulum: Noseramus tenebræ: nunc autem lux in Domino. Si lux sumus, profe- Ephes.5
ctò Deus est amictus lumine sicut vestimento. Et planè ratione quà sumus domus, & templum Dei: sumus etiam Psal.103
vestes Dei. Imò verò quo intimius, & propinquius nos sibi 1.Cor.5
Deus adiungit: hoc verius nomen vestis, quam domus habemus. Vestis enim propinquior est, quàm domus. Quid moror? si nos corpus eius sumus: quid mirum, quòd vestes etiam simus? Ergo vt virum Christianum, Christi mores Roma.12
seruantem, hominem dices Christo vestitum: ita & dices, Christum quendam esse, homine indutum. Vt enim nos sumus in Christo: ita est Christus etiam in nobis. 1.Ioan.4

Secundò comparat nos Dominus vtribus, siue enim in lege veteri, vtres eramus: sed veteres: siue in lege noua: noui quidem, vtres tamen sumus. Agnouit hoc Dauid, cum dixit: factus sum sicut vter, in pruina. Vocans ergo nos Psal.118
Dominus vtres primum admonuit: quòd mortui fuerimus: trahentes originem, ex animali mortuo, scilicet ex Adam: in quo omnes mortui sumus, sicut vtres ex pellibus 1.Cor.15

animalium mortuorum conficiuntur. Admonuit etiam: quòd sicut vtres, nunquam vento carent: nisi cum pleni sunt:
Iob 7 ita & vita nostra ventus est. Et caput nostrum superbiæ vento semper est plenum, ideò stipulis sumus leuiores. Admonuit tertiò, quòd sicut vtres, ex ordine suo, ad vinum recipiendum facti sunt: ita & nos non quiescamus donec implea-
Actor. 1 mur virtute ex alto. Admonuit demum quòd sicut vter habens vinum, non ex se habet: ita nisi aliunde impleamur, vacui erimus.

Tertiò comparat Dominus ieiunium assumento. Iam causam expectas: nota primum quòd verbum assumentum (quod Grecis est epiblima) potius significat adiectionem, & additionem: quàm vesti detritæ pannum assutum. Cùm igitur Christus, ieiunium vocauit adiectionem, significauit vitam Christianam ex fide & charitate constare. Ieiunium verò, & eleemosynam esse quędam adiecta: & velut assuta huic vitæ Christianæ. Vestis igitur nuptialis, coccinea, & ex bisso, bis tincta, fides & charitas est. Huius vestis polymitæ & ta-
Gen. 37 laris limbus, & velut ornamentum est ieiunium. Corporalis siquidem exercitatio, ad modicum vtilis est. Videlicet vtilis
1. *Timo*. 4 est, ad ornamentum sed pietas, quæ est integra vestis, ad omnia valet. Quę ergò mensi ieiuniis, non verò charitati inten-
Psal. 44 ta est, ea sanè de ora vestimenti non de veste lætatur. At contra, decor filiæ regis est ab intus, in veste interna. Licet ea vestis interna fimbrias habeat aureas: opera scilicet exterio-
Matt 23 ra. Hæc enim oportuit facere: at illa præcipua non sunt omittenda.

Quartò comparauit ieiunium vino. Et quidem si primam rerum faciem spectes nihil videtur vinum cum ieiunio conuenire. Imò potius ieiunium abstinet à vino & si in adducta de vtre parabola persistas: vinum iniectum vtri, vtrem implet: contra, ieiunium homini adiunctum: hominem extenuat. At vide Christi prudentiam, ne Christiani ieiunia horrescerent: ea vinum dixit esse. Et quia mentiri non potuit: eo ipso quo ieiunium dixit esse vinum, fidem suam obstrinxit: id facturum ieiunium in mentibus nostris, quod facit vinum in corporibus nostris. Et ita canit Ecclesia, qui corporali ieiunio mentem eleuas. Quasi dicat, mentem extra se abducis: ac ideo inebrias. Addit Ecclesia, virtutes largiris, id est, vires largiris (sunt virtutes animo, quod vires corpori) Igitur ieiunium est abstinentia à vino in corpore: & est

est vinum ipsum in mente. Vt nunquam Christianus queri posset de Christo. Sicut enim relinquens domos aut fratres: centuplum recipit in hac vita: ita qui vinum relinquit in corpore, vinum centuplum recipit in mente. *Matt. 19*

Quintò comparauit se sponso. Quod prius Baptista testatus est, & posteà Paulus, cùm dicit: Despondi vos vni viro. Si Christus sponsus est, & anima nostra sponsa est: eos amores, delicias, teneróśque amantium affectus, à Christo anima expectet, quæ reliquæ sponsæ à suis corporalibus sponsis solent. Néque enim fictè sponsum se Christus dicit. Hos Christi & animæ blandos affectus, cantica canticorum describunt. Sed audi nunc desponsorum conditiones. Sponsi, vnius generis sunt. Néque homo cum angelo, aut cum bellua desponsatur. Secunda sponsa dotem adducit. Tertia, propria corpora sibi mutuò tradant. Néque enim vir habet potestatem sui corporis, aut mulier. Quarta generat sponsus, materiam fœtui fœmina suggerente. Quinta, sponsorum bona sunt communia. Curat tamen sponsus rem familiarem: contra, sponsa sponsi filios curat. Sexta, hæreditatem sponsi, eius filij adeunt; nobilitatem, genus & arma sortiuntur. *Ioannis 3* *2. Cor. 11* *1. Cor. 7*

Quis verò est tam saxeus, qui has in Christo seruatas conditiones, non stupeat, non exosculetur, & adoret? Ergo quia Verbum Dei nobis erat natura dissimile, homo factus est: vt desponsatio inter homogeneos coalesceret. Tertia: Dos verò, quam nos Deo attulimus, abyssus miseriarum fuit, scilicet infirmitates nostras quas ipse tulit, & languores quos portauit. Tertia: Iam verò, vtinam sicut ille se nobis dedit: ita quiuis nostrum se illi donaret. Puer enim natus est nobis & filius datus est nobis. Iam se ille dedit: expectat, vt vicem illi rependamus. Porrò non miraris Deum esse tuum? Ita planè dilexit Deus mundum: vt mundo vnigenitum suum daret. O si totus me illi traderem, ô si nullum ius in me ipse haberem: ô si non ego in me, sed viueret in me Christus. Quarta; Generat Christus per prædicatores, per patres, & per alios viros bonos, qui prædicationem Christo suggerunt: sicut fœmina fœtui materiam subministrat. Quinta; Reliqua vt clara: ita stupenda. Et quantùm veritatis habent tantùm verecundiæ incutient quòd adeò nos pauperes existimamus, cum adeò diuites sumus. Sexta demum, Si nobilitatem & arma sponsi sortimur *Isaie 53* *Isaie 9* *Ioan. 3* *Galat. 2*

arma verò Christi crux & mors, & ignominia. Vide an hęc arma Christiane velis? Vide Christiane an hic sponsus. Spõsus

Exod.4 sanguinũ sit. Angelus enim ipse est, gladium habens: quo in circuncisum occidere vult. Vide igitur ne incircuncisa anima tua sit. Vt enim amat hic sponsus pios: ita contra impios sæuit. Certumque tibi sit, quòd si Christus nunc sponsus sanguinum tibi fuerit, sponsus pacis in posterum erit: id est si propter Christum te nunc circuncidis, plena in futurum pace fruêris.

Hæc illo loquente ad eos, &c. Fateor cum sanctis Patribus locum hunc intelligi de gentilitate: quæ sanitatem puellæ, id est, Synagogæ præripuit. Ita enim prodigus ille filius sto-

Luc.15 lam, & vitulum saginatum, fratri in agro laboranti eripuit.

Ioann.19 Et ita Centurio ille sanatur, Domino in cruce moriente: quasi dicas à fimbria & vltimo vitæ Christi sanatum. Sed sanato Centurione venit Ioseph serò, petens corpus IESV. Veniet, scilicet serò Israël petens fidem. Sanabitur ergo synagoga astantibus Apostolis, & parentibus. Quia propter Apostolos, & Abraham, & Sara (eorum, scilicet intercessione) Iudæa sanabitur. Dicit enim Paulus Iudæos inimicos Deo

Roma.11 propter gentiles, amicos tamen propter Patres.

Verùm animus est non iam de synagoga loqui, sed de moribus nostris. Princeps ergo synagogæ, seu Ecclesiæ est Papa, est etiam quiuis prælatus, imo & quiuis Paterfamiliàs, est princeps ecclesiæ, quæ in domo sua est. Celebre enim est

Roma.16 Paulo, cuiúsuis familiam fidelẽ, ecclesiam appellare, & ideo paterfamilias Iairi vicem habet. Porrò cuiuis Prælato familia est iamiam moritura, aut certè mortua. Præsertim diebus nostris cum antiquus ille rigor, & vigor Ecclesiæ periit. Cùm omnes in lecto diuitiarum & deliciarũ iacemus, maximè qui Ecclesiastici sumus.

O vtinam Prælati omnes ecclesias suas ita iacere videntes, Iairi essent: gemitúsque & clamores effunderent: vt Dominus dignaretur curare ecclesiam illis commissam. Verum est, quòd multi nuncij veniunt, dicentes, iam mortuam esse, id est: Multi viri boni dicunt, rem iam esse desperatam. Nec esse remedium ecclesiæ iacenti. Sed beatus erit Prælatus si perseuerauerit. Collige ergo primùm, quàm debeat quiuis prælatus pro sua ecclesia clamare, adorare, & procidere. Secundò, quòd nõ procidit nisi Iairus, id est, illuminatus. Non enim angitur à sollicitudine suæ Ecclesiæ, nisi quem Deus

illuminat

illuminat. Tertiò, tantum apud Christum Prælati clamorem valere, vt propter, eum sanare eius ecclesiam velit.

Porrò quia difficilimum est sanari communitates, & populos, interim quòd hos Dominus sanare venit mulier sanguinis fluxum patiens sanitatem recipit. Huius mulieris nomen, genus & patria tacetur. Id solùm dicitur, quòd erogauerat substantiam suam, in medicos: ac ideò pauper erat. Ita planè viles, ignobiles, & pauperes sunt: qui sanitatem præoccupant. Vt verum sit, quòd vocat Dominus ea quæ non sunt. Rom. 4
Et item, non multi sapientes inter vos, nec multi nobiles: sed 1. Cor. 1
infirma mundi elegit Deus, & ea quæ non sunt.

Secundò: Languorem fœminæ dicit textus fuisse, sanguinis fluxum. Et quia in sacra Scriptura in sanguine est vita, & anima: si sanguis continuò fluebat, vita etiam fluebat. O rem miseram: viuimus, vita exeunte & pereunte. Hoc quippe est discrimen iustorum, & iniustorum. Iustis vita manet, & manet in æternum: habent enim vitam in se manentem. Quia sicut super Christo, erat spiritus, id est, vita, manẽs, ita etiam Ioan. 1
super Christianis. At iniustis sua vita, & suum esse non manet: sed continuò in puteum damnationis dilabitur. Sicut enim esse corporis nostri continuò deteritur, & in puteum mortis vadit: ita & esse iniusti, continuo in infernum proficiscitur. Sicut aqua enim dilabitur super terram, non ad cœ- 1. Reg. 14
lum sed ad infernum.

Tertiò: Iam quòd substantiam suam in medicos erogauerat & deterius habebat, id indicat: Quòd licet omnia bonũ, ac fœlicitatem appetant: & in ea inquirenda res suas consumant: deterius semper habent, donec incidant in medicum verum. Imò verò nullus amicus, nullus liber, nulla lex languorem tuum sanabit: Imò (vt Paulus dicit) lex occasione ac- Roma. 7
cepta per mandatum, irritauit me: ac perinde occidit. Deterius ergo habere me fecit. Cùm enim venisset mandatum peccatum reuixit.

Quid verò sit quòd ab annis duodecim languerat dicemus, forsan posteà.

Quartò: *Cum ergo audisset de I E S V, dicebat intra se.* Nisi audisset de I E S V, non fuisset sana. Sanè olim poterant sanari, qui nondum audierant de I E S V, at postquam Deus dedit Mat. vlt.
I E S V omnem potestatem, super cœlum & super terram: nemo saluari potest, nisi audiat de I E S V. Pater enim omne iudicium dedit filio vt omnes honorificent filium, sicut hono- Ioan. 5

rificant & Patrem. Vt ergo nemo saluatur nisi honorificans Patrem: ita nec saluatur nisi honorificãs filiũ. Quẽ proposuit
Rom.8 Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, extra
Marc.vl. quam fidem, nulli salus æterna contingere potest.

Quintò: Porrò quòd illa dicebat intra se, elegantissimè indicat quòd Christiana negocia, intra aguntur. Frustra contendes, nisi dicas intra te, Quid prodest ad sacrificia, concio-
Ioan.6 nes, & confessiones venire nisi dicas intra te? Vt enim Deus est spiritus, & non caro ita spiritus viuificat: caro sine spiritu, non prodest quicquam. Si spiritus tuus languet, spiritus quærat medelam: alioqui tibi dicetur, populus hic labiis me ho-
Isaie 29 norat, cor verò eorum abest à me.

Sextò: Dicebat verò mulier. *Si tetigero tantum fimbriam.* Hoc habet diuina vocatio: & hoc efficit: vt vocatus optet, summum suum coniungi vel infimo Dei forsan osc lata est hæc mulier fimbriam, sicque su mmum suum iunxit infimo
Luce 15 Christi. Idem videbis in filio prodigo. Fac, inquit, me sicut vnum de mercenariis. in domo primum est Pater, vxor, filij pueri, serui, vltimo mercenarij. & prodigus non audet dicere, Fac me mercenarium: sed sicut vnum mercenarium. Vi-
Luce 7 des humilitatem. Ita & Magdalena capillis suis, tergebat
Psalm.17 pedes Christi. Humiles igitur sunt quos Deus saluat, & diuinorum reuerendissimi.

Sed age audi vnum aliud: Vestis Dei est caro sua. carnis
Hebre.12 fimbria, mors eius est, in qua tintinabula appensa sunt melius clamantia quam Abel. Hic enim clamat ad vindictam. at Mors Christi clamat, ignosce illis. Sunt etiã appensa ma-
Luce 23 logranata significantia nimiam illam charitatem qua in fi-
Ioan.13 ne dilexit nos. Igitur anima quæ sanari vult, tangat hanc Domini mortem. Quæris quomodo tanget? Respondeo: Tangat sacramenta Ecclesiæ: in quibus mors, & passio Christi (velut in vase) continẽtur. Hæc si infirmus tangit sanatur. Dicunt enim Theologi: Sacramenta ex attrito, id est, infirmo facere contritum, id est, sanum.

Nec dubito, quin Christi mors etiam cogitata id est, quam cogitatione deuota tangimus, præsentissimum languoribus nostris afferat remedium.

Septimò: Sed quid sibi vult, id quod mulier dicit: *Si tetigero tantum?* Certè quia votum recipiendi Sacramentum, non sufficit sanare: nisi tangas & accipias, si potes. Rursum non dicit, si diffuero, & inspexero fimbriã: sed si tetigero reuerenter,

& deuotè

& deuotè. Sanè Theologus ſcrutator Sacramentorum non tangit ea: vt ſanetur,ſed diſſuit, & retegit, vt contempletur: ideo non ſanatur,niſi eâ reuerentia illa tangat, quà fœmina Chriſti veſtimenta tetigit. Rurſum ſi tetigero tantum, non etiam compreſſero, mali enim ſacerdotes,tangunt, comprimunt,conſpurcant.

VIII. Ait verò Dominus virtutem de ſe exiſſe: Non ergo ſe continet virtus Chriſti: quin ſe ingerat,in humilem,& trementem ſermones Dei. Vt natura vacuum non eſſe ſinit: ita nec virtus Chriſti,humilem patitur eſſe vacuum. Nec dicit: virtus de carne exiit: aut de diuinitate: ſed virtus de me exiit.quia(vt Theologi dicunt)actiones non ſunt naturæ,ſed ſuppoſiti.totius videlicet Chriſti & ideo actio eſt infiniti valoris & pretij.Contra,quam quidam dicunt. *Iſaia 66*

IX. Mirum verò eſt, quàm inſtanter Dominus interrogat: *Quis me tetigit?* Tetigit me aliquis,ego noui virtutem de me exiſſe.At ſi tu miraris:quod hæc Dominus dicat à turbis compreſſus: ego mirarer ſi id non diceret, imò miraculum eſſet ſi non dixiſſet.Non enim virtus de eo exiit.ad ſanandos omnes nos: niſi variis & acerbiſſimis tormentis eius corpore preſſo.Calcauit torcular ſolus.ipſe torculari compreſſus,annon erat dignum quod ſentiat vinum & virtutem de eius carne profectam? Hoc ipſe ſignificauit,quando ſanaturus filiam Iairi clamat:& ſuſcitaturus Lazarum clamat: Quidni clamaret ſanaturus:ſiquidem tanti ſanare conſtabat? Explicabat igitur hoc loco eum affectum, quem erat in cruce habiturus:cum erat virtus plenè exitura. *Luca 8* *Iſaia 63* *Ioan.11*

X. Nolo ſilentio præterire quod reſpondebit Petrus: *Magiſter,turbæ comprimunt te,& affligunt: Et dicis, Quis me tetigit?* Itaque turbæ comprimunt Chriſtũ,& affligunt:at ipſe compreſſus & afflictus tacet: nec iraſcitur, nec conqueritur, nec vlciſcitur. O quàm ſumus multi, qui irreuerenter ad eum accedimus,& ideo comprimimus,& eius cor angimus.Sanè niſi ille impatibilis eſſet, iam dudũ compreſſus periiſſet.eleganter enim ipſe de ſe dicit, Laboraui ſuſtinens. Suſtinens inquam multos ſe comprimentes.At ipſe qui ſemper tacuit, ſemper etiam afflictus ſiluit: aliquando,vt parturiens loquetur.Quò,l ſi leo rugierit quis non timebit. *Iſaia 1* *Iſaia 42* *Amos 3*

XI. Nec tacendum eſt quod mulier ſanitatem quærens, acceſſit retrò. Planè, quia non iuſtificabitur in conſpectu Dei omnis viuens.Vultus enim Dei eſt ſuperfacientes mala: *Pſal.142* *Pſal.33* *Pſal.90*

vt per

vt perdat de terra memoriam eorum. A tergo, verò, vt scapulis suis obumbret nos. A tergo, vt proiiciat post tergũ suum
Isaie 38 omnia peccata nostra. A tergo esse volo videns eius poste-
Exo. 33 riora. Si enim peccator eius faciem videro, non erit salua a-
Psal. 83 nima mea. Non sine magna ratione Dauid dicit: Protector noster, aspice Deus: respice in faciem filij tui. Si enim contra peccata nostra irati oculi tui, me ictu primo respiciant, moriar, perij: sed si oculi tui primum videant, Petram, pri-
Exo. 33 moq; videant filium, & per filium me ab eius tergo existente respexerint, saluus ero: radij enim oculorum tuorum per filium tuum transeuntes, in eo mansuescent: & mansueti ad me peruenient. Ergo accedere à tergo est, peccata nostra tegi, & in obliuionem tradi.

XII. Porrò muliere à tergo tangente siccatur fons sanguinis eius: fons sanguinis, vetus homo noster est, quẽ Theo-
Rom. 6 logi fomitem dixerunt. Ipse verò Eua nostra est & propterea sanguinis fluxum patitur. Porrò per contactum Christi, vetus homo noster crucifigitur. Peccatum non dominatur, in-
Rom. 6 terior homo renouatur, exterior corrumpitur. Non ita quòd fons non sit, sed quòd non tantum sanguinis fundat. Cur ve-
2. Cor. 4 rò rogas? Sanè quia charitas diffunditur in cordibus nostris:
Rom. 5 qua diffusa, alius fons fit in ventre nostro, non sanguinis: sed
Ioan. 4 aquæ viuæ: non deorsum fluentis, sed salientis in vitam æternam.

XIII. Accersitur à Domino mulier sanata vt sciat cui, & quantum debeat. Illa venit tremens, & timens. Siquidem
Psal. 110 initium sapientiæ timor Domini. Et Psalmus: Seruite in ti-
Psal 2 more, & exultate ei cum tremore. Et Apostolus: Vestram sa-
Philip. 2 lutem cum timore, & tremore operamini. Quídni paueant immundissimæ sordes, coram mundissimis oculis? Quid verò immundius peccato? Planè vt nihil immundius, aut horrentius sanguine menstruo. Ea igitur ratione mulier accersitur, vt quæ timebat ex se, inciperet confidere in Domino, & quam sua immunditia tremere faciebat, eam Domini benignitas reddat securiorem.

Ioan. 5 XIIII. Illa accedens, procidit ante Christũ, glorificans
Phil. 2 Christum, sicut est glorificandus Pater. Vt iuxta Apostolum: coram IESV omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum, qui locus in hoc vnico opere completur. homo enim peccatis obrutus, & à Christo sanatus, & coram Christo procumbens, ipse est infernus, cœlestis, & terrestris:

ex se

ex se terrestris, ex peccato infernus, ex sanitate cœlestis. Hac ratione dictum est: Coram illo procident Æthiopes, & inimici eius terram lingent, reges Arabum & Saba dona adducent. Qui enim prius erat inimicus, & peccato niger: ipse illuminatus incipit esse rex, & ditiora dona offerre quàm tota ferat Arabia. Hac eadem ratione dictum est, quòd coram Ioseph prociderunt fratres sui. Quídni adorent, iudicem, seruatorem, autoremq́; vitæ suæ? *Psal.74* *Gene.44*

XV. Nulla ratione hîc est dissimulandum: quod Marcus ait: Illa inquit, veniens ante eum procidit, & dixit omnem veritatem. Cùm ergo peccator sanãdus est, prius tremat intra se: mox procidat coram Sacerdote: qui personam gerit Christi, illiq́; confiteatur omnem veritatem, id est, omnia peccata verè nullo peccato dimisso. Nec enim sine mysterio dicitur, Dixit omnem veritatem. Expende tamen quid sit. Dixit omnem veritatem. Certè dixit veritatem, quia illuminata est, vt videret veritatem: temporalia enim non sunt veritas, sed diuina: igitur anima illustrata agnoscit sua peccata, suum infernum, suam pœnam. Agnoscit Deum, agnoscit Christum. Demum reuera agnoscit se, eatenus esse delusam, & ambulasse in tenebris & vmbra mortis: eatenus adorasse, idola, id est, honorem, diuitias, & delitias: Eatenus dilexisse vanitatem, & quæsiisse mendacium, aspexisseq́; in vanitates & insanias falsas. Demum agnoscit Christum suum, vocans eum, Pater meus es tu, & dux virginitatis meæ. *Marc.5* *Matt.3* *Psal.4* *Psal.39* *Ierem.3*

XVI. Postquàm mulier omnem veritatem confessa est: dicitur ei, *Confide filia, fides tua te saluam fecit.* Illa ascribit suã sanitatem tactui fimbriæ: contra Dominus adscribit fidei illius. Quia sicut reuera sanitas gratiæ Dei debetur: ita reuera fides & contritio nostra eandem sanitatem operatur. Vt mendacissimè Lutherus mentiatur: dicens, nihil nos in nostra salute conficere. Imò sine dubio, vt gratia est fons salutis: ita & operatio nostra per gratiam adiuta, saluti cooperatur. Propterea laudat illa Christum, laudatq́; illam Christus, vt agnoscas sponsum, & sponsam se mutuo laudantes. Dicit illa: Fasciculus myrrhæ dilect⁹ meus mihi, inter vbera mea commorabitur, vt eius tactu pectus meum sanetur. Respondet ille: Ecce tu pulchra es amica mea, oculi tui columbarum: quorum vno vulnerasti cor meum. Fidei enim oculus per dilectionem operantis, vulnerat sponsum. Respondet Sponsa: Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Ac si dicat: *Cantic.2* *Cantic.1* *Cantic.4* *Cantic.1* *Psal.103*

Non

Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Hactenùs de hemoroïsa.

XVII. Ad sanandam verò puellam Dominus veniens, primum non admittit turbam illam tam frequentem: quæ illum comprimebat.

Secundo admittit Petrum, Iacobum, Ioannem. Tertiò patrem etiam & matrem. Si igitur reuerendissimi Prælati sanctissimiq; Pontifices, ex animo, vestras Ecclesias sanare concupiscitis, en habetis salutis sarciendæ formulam. Primum reiicite turbam, id est, ne ad clerum vestrum homines quosuis vulgares assumite. Manus nemini citò imponatis:
1.Tim.5 perditionis Ecclesiasticæ radix fuit, quòd è media turba viri acciti, & admissi sunt in ecclesiam: turbam ergo reiicite. Secundò: Solos igitur eos assumite qui Petrū referant in fide: Iacobum in laborum tolerantia, Ioannem in ardenti erga proximos charitate.

Tertio adsciscite etiam patrem ac matrem, id est, authoritate vtrimini Ecclesiastica & seculari, ad mores Ecclesiæ reformandos. Et rursum Christum Patrem vestrum, & primariam Ecclesiam matrem vestram aspicite, ob oculósque Ecclesiæ vestræ versentur.

Quarto: id quod maius negotium est, tibicines expellite. Hos verò tibicines esse arbitror: quorum consilio, autoritate, & exemplo tepor, & laxitudo in Ecclesiam irrumpit. Illos videlicet qui honores, delicias, & cupiditatem, (quæ chari-
Roma.12 tatis mors est.) defendunt, docent & quærunt. Hi sunt, qui fraternitatem charitatis contemnunt: amorem paupertatis non curant: vitæ asperitates refugiunt: iniuriarum vltionem requirunt. Demum sunt illi Magistri & prędicatores, in quibus nihil præter vestem Christianam refulget, cupidi, elati, superbi, &c.

2.Tim 3 Quàm verò rectè dicantur tibicines, audi. Primum quia
1.Cor.13 cùm fidem habeant, non verò charitatē sunt sicut æs sonans, & cimbalum tinniens. Secundò: Tum quia mortuæ puellæ canunt, id est, perinde loquuntur, ac si mortuis loquerentur. Vox enim eorum non penetrat corda mortuorum. Tertio: Tum quia habentes eorum se mortuos (eos scilicet qui audiunt, non flent sed composita quędam verba dicunt: ad rhetoricæ concentum modulata. Quartò: Demum tibicines sunt, quia nihil de morte defunctæ dolent: solum canunt propter stipendium. Sed hactenus.

XVIII.

XVIII. Intrans Dominus ad mortuam, primum tenet manum eius, quia non sunt homines relinquendi: vt agant quæ volunt, cohibenda est nostra manus planè, cùm Dominus immittit nobis languores, pauperiem, & alias vitę miserias, manum nostram tenet. cohibet scilicet nos, ne ad quodcunque volet se extendat manus nostra. Atqui parum est tenuisse manum, nisi Dominus ipse vocet, & (iuxta Marcum) voce magna clamet: Reliqua exteriora sunt, ad cor non penetrant. Clamet ergo Dominus vt spiritus absens redeat: sola enim eius diuina vox per aures etiam defuncti prærreptans, vitæ reuocat mortuum. Nulli enim alij obedire defunctus potest, nisi voci diuinæ. *Marci* 5

XIX. Vox porrò Domini hæc erat: *Puella surge*. quod dicit puellam, indicatur: non tam facile esse, senem defunctam surgere: quam puellam. difficilè est animam, quæ in peccatis consenuit, ad vitæ nouitatem reparari: multo verò est facilius, puellam, quæ nondum peccato assueuit, ad nouæ vitæ sensum adducere. Aliòqui verum dictum est Domini: Si potest Æthiops mutare pellem suam, aut pardus varietates suas: ita & vos, quomodo potestis esse boni, cùm sitis malis assueti? *Ierem*.13

XX. Quid verò est, quod non contentus Dominus vocasse puellam, ingeminat vocem dicens: *Puella, tibi dico*? Certè quia ad geminam vitam eam reuocabat: ad corporalem, scilicet & spiritualem. Sanè cum fecit lucem, solùm dicit: Fiat lux. Cùm producit Solem, & stellas, vnico verbo dicit: Fiant stellæ. &c. At cùm Puella vocatur ad vitam, geminata dictione vocatur. quia illa ad vnicam vocabantur vitam: Hæc verò ad geminam. Iam quia vita supernaturalis multò est præstantior, quàm naturalis: ideo cùm Deus vocauit cœlos & terram, vt vitam naturalem haberent: simplici ea verbo vocauit. puellam, non nisi voce grandi clamans vocat. Clamat etiam vt notetur quàm profundè dormiat, & sepultus sit, qui in peccato mortuus est. Videlicet, quia sepultus est in inferno, à quo non nisi grandi voce reuocatur: longè enim à peccatoribus salus, ideo grandi clamore indigent. *Gen*.1 *Luce* 16 *Psal*.118

XXI. Reuocata ad vitam puella ambulat statim, omnibus suis viribus receptis. quia iuxta Theologos, omnes virtutes infunduntur animæ in Baptismo, & recipiuntur perditæ, in pœnitentia.

XXII. Iubet verò Dominus ei dari cibum. Et non vt ipse
Ioan.6 accipiat, ab alio enim pendeas oportet. Ne igitur sis tu tibi magister, & vitæ spiritualis dux. Ede verò, alióqui non habebis vitam æternam.

Et transeunte inde Iesu. Grande mysterium est, quòd transeat IESVS, & quòd transeuntem sequantur cæci duo. Profectò Deus (vt Deus est) non transit, imo nihil ei transit. omnia enim sunt præsentia, & fixa in puncto æternitatis: in
Vide sanc. quo tam Deo est præsens Adam: quam dies futura Iudicij.
Thom.1. Christus ergo vt Deus, non transit. Sed Christus, vt homo
Par.q.14 trãsiit quia natus est: duodecim annorũ fuit cum perditus
artic.13 est in templo, & triginta cum prædicare cœpit. Vt ergo
Luca 2 Christus natus est de muliere, & factus sub lege: vt eos qui
Luca 3 sub lege erant redimeret: ita & Christus factus est sub tem-
Gal.4 pore transiens: vt eos redimeret qui erant in tempore transeuntes. Attende, non saluat manentes, id est, qui hîc habent
Hebr.13 ciuitatem manentem: sed qui, vt transeuntes viatores, futuram inquirunt. Ideo ergo transeuntem sequuti sunt cæci, quia Christus transitu suo meruit, vt transeuntes cæci eum sequerentur. Profectò sedentem in solio suo Deum, pauci Iudæi sequuti sunt, at transeuntem, claudi, cæci, languidi, imò & mortui sequuntur. Siquidem transiens, viam docuit quâ esset eundum: transiens, viam complanauit quâ sequeremur, & vires adhibuit, vt eius exempla, & vestigia se-
Luca 15 ctaremur: imò & transiens nos super humeros suos ac-
Deute.32 cepit, & super alas suas assumpsit, vt faciliùs viam conficeremus.

At non leue est dicere, quínam sint duo hi cæci qui Christum sequuntur. & quidem cæci dicuntur, reliquo corpore integri, visu tamen destituti. Cùm ergo, qui contendit, iuxta rationem naturalem, rectè viuere, non verò iuxta fidem: is corpore reliquo velut integer, cæcus est: Similiter Iudæus, qui iuxta legis suæ normam sanctè viuere curat, sine fide tamen, itidem cæcus est. In hoc igitur Euangelio nobis innuitur, non sat esse vitam bonam secundum rationem, licet à Deo institutam: Nec sat esse vitam bonam iuxta legem, quam Deus tradidit. Vtráque vita cæca est, nisi ex Christi contactu lumen recipiat. Id quod est argumentum Epistolæ ad Romanos & ad Galatas. Porrò quod dicitur hos fuisse cæcos à natiuitate, verissimum est. Cæcitas enim nostra
Eph.2 ex vtero contracta est: vt enim omnes nascimur filij iræ,

infirmi,

infirmi, & inimici, imò & peccato mortui: ita & necessariò nascimur cæci. *Rom. 5*

Licèt verò cæci nascamur, nascimur tamen cum appetitu videndi: nemo enim est hominum qui lumen non quærat, omnia enim bonum appetunt, & mens semper ad meliora suspirat. Vt igitur nullus est corpore cæcus, qui lumen Solis non cupiat, ita nullus est mente cæcus, qui (licet ignorans) lumen Christi non optet. Qua ratione Christus dicitur desideratus gentibus. Qui enim quærunt suam fœlicitatem, (cùm illa Christus sit) Christum, licet ignorantes quærunt. Et quia vehemens est desiderium hoc mentis nostræ, ideo clamor dicitur, de more scripturæ, grande desiderium clamorem nuncupantis. De Mose siquidē tacente dicitur: quid clamas ad me. Igitur desideria cæcorū. clamores sunt eorū. *Aggei 2* *Exod. 14*

Clamant verò: I E S V *fili David*. Elegantissimè Dauidis filium, cæci I E S V M nominant. Dauid enim significat dilectum. Quasi cum Apostolo I E S V M nominent filium dilectionis. Est enim I E S V S in quem tota patris dilectio transfunditur. Est I E S V S in quo omnes homines sunt dilecti, iuxta Apostolum dicentem: quod Pater benedixit nos omni benedictione spirituali, in Christo: in quo & elegit nos. Est demum I E S V S in cuius pectore vera, integra, & plenissima dilectio habitauit, quanta in nullo alio. Quid verò cæci allegent Christo, potius & præstantius, quam dilectionē intimam eius? Propter quam vt cæcos sanaret, sanguinem fudit. *Coloss 1* *Ephes. 1*

Dilectione ergo motus, & vt apud Ieremiam ipse dicit, perpetua charitate diligens, ideo attraxit cæcos miserans. Si quæris quò attraxit? Certè in domum, id est, in Ecclesiam. significans extra Ecclesiā nulli esse salutem. Dictū enim est: Magnus Dominus & laudabilis, Vbi? Certè in ciuitate Dei nostri, & in monte sancto eius. In hoc sanè monte, docet Dominus gentes de viis suis, & ita illuminat eos. *Ierem. 31* *Psal. 47* *Isaiæ 2*

Adductos in Ecclesiam cæcos interrogat Dominus: *Creditis, quod hoc possum facere vobis?* Ego requiro, quidnā est illud Hoc? Dominus enim dicit: *Creditis quod possum hoc*. Annō erat clarius, Creditis quod visum possim dare, aut lumen. &c. Respondeo: quòd in illa dictione, Hoc, omnia clauduntur: nec est nomen, quo res tanta explicari possit. Ne ergo quæras nomen rei, quæ est mirabilis. Imò nemo nouit eius nomen nisi qui accepit. Vt in Apocalypsi dicitur: Planè lumen illa res est; sed lumen est, Deum in animam illuminari ad- *Apoc. 2*

ducens: lumen est illuminatum Deificans, filium Dei faciés,
Roma. 8 hæredem Dei, & cohæredem Christi. Lumen est ignem in
Psal. 44 corde accendens. Sagitta est acuta, in cor cæcorum pene-
Ioan. 16 trans. panis est animam satians, gaudium est, quod nemo
Matt 13 tollet ab eo qui habet, margarita est propter quam cuncta
Luca 13 venduntur granum synápis est, in cuius postea ramis, non
Luca 11 solæ volucres: sed ipse Deus requiescat. Demum lucerna est,
totum corpus lucidum reddens.

Interrogati cæci an crederent, fide illa laudata? Respondent, *Vtique Domine*: Vide, vt dona Dei non repentè sint summa: sed crescant paulatim. Primum vocant Filium Dauid, mox Dominum. Demum tantam habent fidem, vt eis dicatur: *Secundum fidem vestram fiat vobis*. Nemo ergo repentè fit summus. Quod verò dicit: *Secundũ fidem vestram fiat vobis*, argumento est: Diuinam dispensationem & operationem, ex nostra dispositione, & praparatione dispensari. Impleuit
4. Reg. 4 verò mulier illa sub Elisæo multa vasa, ex oleo cœlesti: tantũ olei quoduis vas accepit, quantũ erat vas ipsum. Oleũ profectò vnicũ erat, de cœlo erat, vna manu ministrabatur. capacitas verò vasorum diuersa diuersitatem plenitudinis fecit.

Sed non caret dubio, quod Dominus iusserit: ne quis, eorum illuminationem sciret: illi tamen diffamauerunt eum in tota terra illa. Cur ergo Domini præceptũ violarunt? Ad hoc prior responsio est, Dominum non iussisse: vt interrogati de sua illuminatione, se scire negarent: id enim esset mentiri. Iussit verò, ne ipsi suopte nutu, rem aperirent. Quod fortasse illi sanctè seruarunt. Sed à tot interrogati sunt, vt sat fuerit responsio ad Christum diffamãdum. Altera responsio est: Quod errores ex amore, digni venia sunt. Errabant hi quidem diffamantes: sed quid facerent? Siquidem feruor amoris, nonnunquam leges disrumpit. Tertia responsio
Cantic. 2 moralis est: Qui à Deo corde illuminatus est, taceat: dile-
Prouerbi. ctus inter vbera, non in lingua commoretur. Laudent verò
vlti. eum in portis opera eius.

Sequebatur historia de homine muto & dæmonium habente: eius tamen expositio expectabit nos, donec ad caput duodecimum veniamus.

Et circumibat Iesus. Cum video Christum eam prouinciã circuire, immẽsi amoris ignem, in eius corde succensum intelligo, quo ardebat nostram salutem, & quem optabat mittere in terram, ipso dicente: Ignem veni mittere in ter-
ram,

ram,& quam volo vt ardeat.

Secundò: Intelligo summam necessitatem, summúmque periculum infirmitatis nostræ. Cùm enim medicus frequẽter infirmum visitat, eumq́ue circuit, non nisi grandis est languor. *Luca 12*

Tertiò memor sum, quòd diabolus tanquam leo rugiens circuit ouile Christi: ideo necesse est, vt Christus sicut amãs pastor, circumeat etiam suum ouile. Ille circuit vt deuoret, hic vt tueatur. *1.Petri 5*

Quartò cùm video Christum circuire non mula vectum, aut equo: mirari satis nequeo, tenerum hominem, ieiuniis, & orationibus, & laboribus exhaustũ, ita laborare. Sanè quia sciebat nos nec hoc etiam exemplo, ad nostras curãdas oues prouocandos. Videas quosdam Prælatos aut nunquam greges suos inuisere: aut cum inuisunt, ea pompa, & fastu inuisere, vt si eos cum suo Christo conferas, non facilè intelligas eos discipulos & seruos esse Christi.

Quintò: Cùm video eum circuire, redit in memoriam fortis ille armatus: qui multo iam tempore in pace suum atrium possidebat, ciuitates scilicet & castella, magnos scilicet & paruos. Quod ergo remedium, vt eiiciatur è sua prouincia? Certè, vt eo fortior superueniat: & in circuitu obsidionem ponat vt ita clangore buccinarum corruat Hiericho. Circuit igitur Christus vt in libertatẽ afferat, quos tam diutina diaboli tyrannis inuaserat. Sed ô duram captiuitatem! ô amicam subiectionem! Miserè sub diabolo captiui tenemur, & adest qui nos eruat de manu inimicorũ nostrorum, & nolumus exire. Egemus igitur grãdi obsidione, egemus frequenti circuitu, & multa expugnatione: & nec sic libenter catenas nostras euadere volumus. *Luca 11* *Iosue. 6*

Sextò: Cùm dicit circuibat, intelligo Dominũ circulum facere, & nos vndique & in circulo inuisere: quã re intelligo, nihil omnino Christum omittere, ex his quæ nostræ saluti necessaria sunt. Non est nobis euasionis aut excusationis locus: vndiq; circuimur. Amoribus, verbis, delitiis, blanditiis, Sacramẽtis, timore, labore, ærumnis vallamur: vt capiamur.

Septimò res mihi dolenda venit in mentem, cum audio Christum prouinciam circuire: eiectum eum video, quęrentem qui eum recipiat, nec inuenientem tamen. Hospitẽ adeò, & ignotum, & extraneum esse credas: cum circumeat apud quem hospitetur, nec sit tamẽ qui domum cordis ei aperiat.

Octauò: Vide Domine, ne circumeas, Dictum enim est,
Psalm. 11 In circuitu impij ambulant. Igitur si & tu circuis impij tibi
Eccl. 11 notam inuris. Cùm contra iubeatur viro pio: Mane in loco
tuo. Et rursum: quies iustorum, vagatio impiorum. Sed
reuera, si in circuitu impij ambulant: vt Christus circüeuntes capere possit, fugientes: necesse est, vt & ipse ambulet in
circuitu. In die passionis vidébis eum circuire ab Anna ad
Caipham ad Pilatum ad Herodem rursum ad Pilatum &c.

Circuibat prædicans in synagogis. Cùm in Ecclesia prædicare
liceat, non est extra eam prædicandū. Est enim Ecclesia locus
Gen. 28. Dei, domus Dei, & porta cœli, vbi facilius auxilium suum
Deus præstat. & est tam generosa res Euangelium, vt nō nisi
in loco diuino prædicandum sit.

Quod verò textus dicit: *Prædicans Euangelium regni:* dolorem animo incutit, non enim ad aliud vocamur, quàm ad
regnū. nec modò vocamur ad regnum cœli, sed etiam ad
regnandum in terra. Video: laborandum nobis est dum vi-
Gen. 3 uimus. Terra enim nostra labores & spinas profert. Vocamur tamen, vt in his laboribus regnemus. Cùm verò quis
inauguratur ad regnum gaudet. nos inauguramur, sed lethargo sopiente nihil mouemur. Videntes igitur non vide-
Isaie 6 mus, audientes non audimus, excæcauit enim nos malicia
cordis nostri. Vbi verò Dominus grandem turbam sequentem se aspexit, ait:

Messis quidem multa. Locus est, vt obscurus: ita omni speculatione dignissimus. homines vocat Dominus messem.
Et Ioannis 4. dixit hanc messem iam albescere. Qua obsecro ratione hæc sunt intelligenda? Respondeo: Mundus hic
terra est: In hac nos miseri seminamur, cum anima nostra
Ioan. 12 corpori infunditur. O verò miseriam! Si granum frumenti non moritur, non etiam nascetur? ita planè, antè morimur, quàm viuamus. In Adam enim omnes morimur, & ita
1. Cor. 15 omnes nascimur filij iræ, ante mortui, quàm nati. Posteà verò quàm nascimur, humiditas multa nobiscum nascitur.
Humor est cupiditas, viroſque fomitis nostri: quo luxurians
tritici calamus deorsum ad terram inclinatur.

Super hos luxuriātes calamos ortus est Sol iustitiæ Chri-
Matt 4 stus: tunc cum de virgine natus est, ascendit sensim, radios
suæ doctrinæ, & amoris eis infundens. Hec verò tempore
quo messem albam esse dixit, ascenderat Sol ad mediū prædicationis suæ. Dignúmque erat vt calami: sole ita radiante
& humo

&humorem calamorũ exsiccantē: iam alberent ad messem. Hoc ergo est quod dicit. Messis tempus est, quantum est ex Solis radiantis feruore. Iam albet messis quantum est ex gratia Euangelij.

Iam igitur considera: Sub oculis Domini spiritualibus, tunc fuisse totum mundum præsentem, Solemq́ue æstiuum super ipsum splendentem. An non rectè videbis dictum esse: Messis quidem multa? Certè quia adeò charitas Christi in suo pectore feruebat, vt verè Sol diceretur æstiuus, & tempus iam messis adesse. Et si placet dicere: In lege naturæ genus hominum seminatum, corrumpitur. In lege veteri seminatos Sol vernus aspicit, sed eorum humorem exsiccare non sufficit. In lege verò gratiæ, iam Sol est æstiuus, iam vetus homo est crucifixus, iam peccati viror non dominatur: iam homines, quantum est ex gratia Euangelij, à suo sunt humore siccati, messis ergo nunc multa est. Quod si adhuc in nobis, est luxuriantior humor, quam fuit fortè in antiquis hominibus: non culpa est legis nostræ, sed nostra, qui propè exhaustũ per Christum humorē tam solerti opera reparamus. *Roma. 6*

Rogate ergo Dominum: vt mittat operarios. ex iis enim vita pendet nostra, sine eis siquidem messis in horreum non congregatur: nisi enim te subdas operariis, non ibis in cœlum.

Cogor respondere ad ea dubia, quæ consideranti verba Domini, occurrerunt. Primùm, cur dicit, se vidisse iacentes homines, vt oues sine pastore. Num Iudæi suo carebant pastore? Annon de Dauid dicitur: Pauit eos in innocentia cordis sui & in intellectibus manuũ suarum, deduxit eos? Quis verò credat: nullum eo tempore pium fuisse Sacerdotem, qui rectè pasceret gregem Domini? Siquidem reliquit sibi Deus semper, septem millia virorum: qui non curuauerunt genua ante Baal. *Psal. 77* *3. Reg. 19*

Adhoc respondeo, Iudæos oues fuisse cum multis, nõ verò cum vno Pastore. Eleganter inquit Paulus: Alij quidem facti sunt Sacerdotes: idcirco quod morte prohiberentur permanere. Hic autem, (id est, Christus,) eo quod maneat in æternum, perpetuum habet sacerdotium. Vnus ergo pastor est Christus, sicut est vnus Deus, vna fides. Tanto verò amplioris est honoris pastor hic vnus, quam reliqui omnes pastores: quanto Deus (qui solus bonus est) quam reliqui homines. Ergo merito Dominus dolet Iudæos videns, tanquam oues: illo suo vero, legitimo, & genuino pastore priuatos. *Hebr. 7* *Ephes. 4* *Hebr. 2* *Matt. 19*

Sed multo est vrgentius dubiũ: Quid ais Domine? Num hi qui te sequuntur, oues sunt sine pastore? Annon tu es bo-
Ioan.10 nus ille pastor, qui animam ponis pro ouibus tuis? Cur igitur oues quæ te pastorem habent, sine pastore à te esse asserũtur? Planior responsio huius dubij hæc est: In illis Iudæis iacentibus videbat Dominus totum genus humanũ: Gentiles, Mauros, &c. Dolebat ergo Dominus, tot populos iacentes & vexatos: quasi pastore essent destituti. Vt sit sensus, qualis Dauidis, deflentis Saulem & Israëlem in monte Gelboë: Clipeus
2.Reg.1 Saul, inquit, abiectus est: quasi non esset vnctus oleo. Ita hoc loco, iacentes dolet, quasi non haberent pastorem, cùm tamen verè haberent.

Imò profectò etiam Christianos dolebat: qui in suis afflictionibus ita vexati iacent, ita animum despondent: ac si oues essent sine pastore. Si enim nos Christum nostrum es-
Psal.22 se fatemur pastorem, cur non confidẽter dicimus, Dominus regit & pascit me, nihil mihi deerit. &c?

Tertium dubium est: Num Domine postquàm ad cœlum ascendisti, oues sine Pastore sumus? Num redit ad nos Iudæorum conditio, qui non sub vno, sed sub multis agebantur pastoribus? Responsio est: Inter Christianos vnicum esse pastorem. Licet multi Prælati sint, in his tamen vnus est qui nos pascit Christus. Sicut enim in Paulo & reliquis prædi-
2.Cor.13 catoribus vnus est qui loquitur Christus: ita idem est, qui nos pascit in pastoribus multis. Vt igitur in lege veteri multi erant Sacerdotes: in noua verò vnus est in multis, (vt Paulus contendit in Epistola ad
Hebræ.7 Hebræos) ita & vnus nobis est pastor in multis.

*

CAPVT X.

Et conuocatis duodecim discipulis, &c.

MVLTA sunt mihi hoc loco explicanda. Primum: Cur Dominus miserit Apostolos? Vt causam intelligas, expende mundi conditionem, & statum: eo tempore quo Dominus cœpit in mundo prædicare, erat mundus in tenebris, & vmbra mortis, caligine obductus errorum, erántque adeò manifestarij errores vt rectè palpabiles vocarentur tenebræ, quæ olim fuerant in Ægypto. Erat mundus peccatis plenissimus. Omnis quippè caro corruperat viā suam. *Genes. 6* Et vt Paulus ait: Erant omnia conclusa sub peccato. Erat *Galat. 3* mundus oppressus tyrannide dæmonis, qui erat princeps *Ioānis 12* mundi, per Christum foras eiiciendus. Operabatur enim tunc diabolus in filiis diffidentiæ: in quibus nos omnes aliquando fuimus. Erat mundus Sodoma & Gomorra. Imò verò erat quidam infernus. Hac ratione eramus omnes ignorantissimi, euntes ad simulachra muta, prout ducebamur. eramus omnes Dei inimici. pro inimicis enim Christus mortuus est. eramus imbecilles & dormiebamus multi. Mittit ergo Dominus discipulos, vt Soles: quibus mundi tenebræ pellerentur. Misit vt medicos: à quibus mundi languores curarentur. Misit fortes: à quibus fortis armatus vinceretur. Misit cœlestes & diuinos: à quibus infernus noster in paradisum conuerteretur. *Ephes. 2* *Isaiæ 1* *1. Ad Corint. 12* *Ad Ro. 5*

Sed summè nomen horum virorum aduerte. Vocantur Apostoli, id est, missi. Quis huius rei profunditatem valeat penetrare? Christus Dominus dictus est Silo. Dicitur enim *Genes. 49* in Genesi: Non auferetur sceptrum de Iuda, nec dux de femore eius, donec veniat Silo, id est, donec veniat missus. Et Moses dicit: Mitte quem missurus es, id est, mitte Missum. *Exod. 4* Igitur Dominus vocatur missus: suo ergo nomine suos discipulos dignatus est. Vnde Paulus dicit: Considerate Apo- *Hebr. 3.8* stolum, & pontificem confessionis nostræ IESVM.

Forsan nondum penetras mysterium. Audi ergo Dominum dicentem: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. quasi *Ioānis 20* dicat: Eadem autoritate, potestate, maiestate: qua me Pater misit, vos ego mitto. Vno vos regni solio præcedam, (vt dixit

Genes.41 Pharao ad Ioseph.) reliqua, Apostoli, quidam Christi sunt. Cùm ergo audis Christum missum: intellige eum adduxisse apotecam plenam omnibus remediis, contra omnia mala: quæ mundum premebant. Idem ergo intellige cùm audis discipulos missos. Angeli ergo sunt Apostoli, medici, doctores, pastores, reges, & quid non? Sunt Christi, sunt demum dij. Igitur sub hoc verbo Missi, omnia officia clauduntur.
2.Cor.3 tur. Siquidem Apostoli reuelata facie gloriam Christi, in sua anima susceperunt. Et ideo Christũ per omnia referunt.

Dices: Annon sat erat Christus? Erat certè, siquidem & nunc omnis sufficientia ab eo est. Verùm est Christus sui
Iob 31 profusus, buccellam panis non comedit: quin ex ea suis, partem tribuat. Erat ipse Apostolus, missus, & pontifex. facit etiam tales seruos suos. Simul etiam: vult esse responsum rerum supernaturaliũ ad naturales. Vt ergo in naturalibus: per causas secundas, & medias operatur: ita & in supernaturalibus. Demũ voluit esse homines quosdam in terra, sui vicarios quibus reuerentiã exhiberemus, quasi Christo pręsenti.

Quod verò dedit eis potestatem spirituũ immundorum: diligenter est cõsiderandum: Si enim super terram non est potestas: quæ comparetur spiritibus immundis, planè fit:
Iob 41 vt Christus dans potestatem super spiritus, det etiam super omnem naturam. Habent ergo Apostoli potestatem super cœlos, elementa, & super omnem carnem: quantum necesse est ad negocium Euangelij. Quod ipsa experientia mon-
Act. 20 strauit. iusserunt ignem non comburere, non combussit: iusserunt mortem in vitam commutari: factum est.

Rom.1 Id adde: Vocantur dæmones spiritus immundi, sicut & vocatur Spiritus sanctus, spiritus sanctificationis. Huius enim desiderium, inclinatio, & opus est sanctificatio nostra.
1.Petri 5 Contra tota machinatio dæmonis, est immunditia nostra. quęrit enim quem deuoret, & quem ex immundi contactu, immundum faciat.

Adde & aliud: Dixit textus, *Dedit eis potestatem super omnem languorem.* Cùm ergo languores animæ hi sint, qui veri languores sunt necessario fit: vt Apostoli habeant ius curandi, amorem animi, dolorem, lætitiam, tristitiam, &c. Hos enim affectus Philosophi morbos, & ægritudines animæ appellant. Igitur dedit Dominus Apostolis, & successoribus, adeò potens & efficax verbum: vt etiam languores pellerent ex animo.

Adde vltimò, sapientissimè Christum dedisse potestatem faciendi miracula vt per ea fides persuaderetur hominibus. Licet enim homines credant ducti a Spiritu sancto, & illustrari lumine fidei. (ipsa enim fides est argumentum euincens nos, ad credenda ea quæ non apparent.) At vt homines pulsanti Deo aperiant, necesse est miracula edere. nō enim moueretur homo ad credēdum, nisi miraculorum testimonio adductus. Vide S. Thom. 3. Parte quæst. 43. artic. 1. *Hebræ 11*

Id verò in primis mirabile est, cur elegerit Dominus tam viles & abiectos? Sed equidem hoc est Domini ingenium. Non enim in fortitudine equi voluntate in habebit, nec in tibiis viri beneplacitum erit ei. Beneplacitum est ei, super timentes eum. Hi verò vt plurimum viri abiecti esse solent. elegit igitur stulta, vt confundat sapiētes: & infirma, vt confundat fortia: & ea quæ non sunt, vt destruat ea quæ sunt. Planè ea: ad quæ vocantur Apostoli cœlestia sunt non terrena. Meritissimè igitur ad ea eliguntur, qui minus terræ habēt. Vt enim ad secularia, hi eliguntur qui prudentiores in seculo sunt: ita ad res à seculo semotas eligi debent qui minus seculi habent. Fecit verò Dominus in noua lege, sicut fecerat in veteri, in qua primus rex Saul de minima tribu, inter omnes tribus: & de minima familia inter suæ tribus familias, delectus est. Dauid cum eligitur minimus est inter suos fratres. Vnde & ius regni Israëlitici erat: vt minimus inter filios regnum hæreditaret. vt docuit Philo. ita & regnum cœlorum minimorū est. Qui habent thesaurum, non in nobili vase, sed fictili. Res est notatione dignissima. Nullus ferè antiquorum primogenitorum placebat Deo: minores diligebat vt Habelem. Isaac. Iacob. Ioseph. Et contrà primogenitos Ægypti furor Domini desæuit. Et velut odio primogenitorum, Iacob moriens manus commutauit: vt dextera non maiori, sed minori obueniret. *Psal. 156* *1. Cor. 1* *1. Reg. 9* *1. Reg. 17* *2. Cor. 4* *Exod. 12* *Genes. 48*

Secundò explicandum occurrit: Cur duodecim eliguntur. Ad hoc ex coniecturis responsio est. Primo, responsum esse debet, & concentus inter mundum spiritualem, & naturalē. in naturali Sol per duodecim signa Zodiaci decurrit: igitur in mūdo gratiæ Sol iustitiæ per duodecim Apostolos deducitur. & vt ab illis signis, maximè vita nostra dependet, ita & ab his in vita spirituali pēdemus. Secūdò: dies in duodecim horas diuisus est: ita & lux Christianæ doctrinę per duodecim Apostolos est distributa. Tertiò duodecim fuerunt

tribus Iſraël.ideo datis eis duodecim iudices:qui ſedentes ſu
per ſedes duodecim tribubus iudicẽt. Quartò:Apud Ioſue le
Ioſue 4 gitur, quod poſtquam arca Domini tranſiit Iordanẽ Ioſue
præcepit vt duodecim viri è medio alueo Iordanis educerẽt
duodecim petras, & in terrã promiſſionis adferrẽt:rurſum-
que è terra promiſſionis afferrẽtur duodecim alij lapides in
alueo Iordanis ſtatuẽdos. Duodecim hi viri duodecim ſunt
Apoſtoli, qui è fluenti ſeculo, ſecularia tranſtulerunt ad di-
2.Reg.2 uina.& è diuinis adduxerunt ad ſecularia. Vt iam eſſet cœli
terręque fœlix conſortiũ.Quintò duodecim pueri Isboſeth
fortiſſimi pugnãt cũ duodecim pueris Dauid.& licet omnes
pueri Dauid mortui ſint,vicit tamẽ Dauid.Ita licet duode-
cim Apoſtoli mortui fuerint, pugnantes cum principibus
mũdi,vicit tamẽ Chriſtus Apoſtolorũ dux. Sextò Apud San
Geneſ 1 ctos,ſenarius eſt numerus laboris:quia ſex diebus Deus ope-
ratus eſt.Vita ergo Apoſtolica fundatur in labore, non ſim-
Deute.32 plo,ſed duplicato.Septimò,Dixit Moſes:quod altiſſimus di-
uiſit gentes, ſeparauítque filios Adam:conſtituẽs duodecim
mundi terminos:iuxta numerum filiorum Iſraël.vt ſicut fi-
lij Iſraël erant duodecim: plagæ mundi eſſent duodecim,
Matt.18 ergo duodecim mũdi plagis:duodecim aſſignantur apoſtoli.

Tertiò:cur ergo bini mittuntur?Certè bini boues mun-
dum araturi: & Euangelicum ſemen ſparſuri. Certè bigæ
Ioſue 21 ſunt, Chriſtum per mundum circumlaturæ.Et quia dictum
eſt, vbi ſunt duo, vel tres congregati, in nomine meo, ibi
ſum in medio eorum: vt vehementius eſſet cum Apoſtolis,
voluit eos eſſe binos.Simul,vt humilitatis eſſent amatores:
minor enim gloria ad duos diuiſa venit, quam ſi ad vnum
integra veniret.Atque etiam:vt minus dæmonis actus,& ho
minum audacia, & carnis noſtræ negligentia eos inuadere
poſſet, minus enim audent pugnatores,duos aggredi:quam
vnum.Demum vt intelligerent negocium eſſe.ad quos vnus
ſufficere non poſſet.

Quartò cur Dominus Simoni,Ioanni,& Iacobo nomina
variat? Simon enim Petrus dicitur. Reliqui dicuntur Boa-
ad Rom.4 nerges. Reſpondeo, Petrum reſpondere Abrahæ, cui etiam
nomen mutatum eſt. Hic enim pater eſt credentium in
Et Au- Euangelio:vt Abraham fuit credentium pater in Iudaiſmo.
guſt. Ser- Ego verò ingenuè fateor explicare non poſſe dignitatem
mo. 2. in Petri: cui petræ nomen & rem Chriſtus dedit. Leone papa
feſto Petri teſte.Petrus inquit, firmitatem Petræ, quæ nullis impulſio-
nibus

nibus quæreretur accepit. & infrà. Cùm ego (Christus ait) sim inuiolabilis petra, ego lapis angularis, tamen tu quóque petra es, quia mea virtute solidaris, vt quæ mihi potestate sunt propria sint tibi mecum participatione communia. Hactenus ille. Nullus ergo Apostolorum ita Christi autoritatem, sedem, & maiestatem refert, ac Petrus, qui si confractus est negans: humiliatus est, vt dignius profundum esset Ecclesiæ fundamentum: vt è tam profundo lapsu, in excelsius meritum assurgeret.

& Paulo Petrū petram vocat. Idem Basilius in homil. de pænitētia. Idem Ambros.

At cur duo fratres filij tonitruj dicti sunt? Beda, inquit, Quia si Ioannes in suo Euangelio altius intonasset, suo tonitruo totum mundum obruisset. Hieronymus, inquit, sunt filij tonitrui, propter magnitudinem fidei & constantiæ. Isidorus, quia excellentissimè prædicauerunt. velut tonitrua mundo sonantia. Crederem ego ex phrasi Hebræa, vocatos filios tonitrui: quia vno & singularissimo amore adhæserunt, vnico & fidelissimo obsequio inseruierunt Christo, illo verissimo tonitruo mundi. Est enim tonitruū cum luce, feruore, horrore & admiratione. tū est vox de cœlo & demū vox est pluuię nūcia. Quæ oīa quadrātissimè Xρo cōueniūt.

vt refertur. di. 50 can. fideliter.

Sicut filij regni, qui sunt regno dicati, ita filij Tonitrui, Tonitruo dicati.

Cur verò Petro primatus cōcessus? Certè quia erat senior, & reuerentia potissimè quadrat canis. Erat verò Petrus nec diues, nec nobilis, nec Domini cognatus. Iam ostendebat Dominus: quàm horū nihil erat aspiciendum, in electionibus Pontificum. Simul ostendit: inter principatus meliorem esse monarchiam. & demū nota Domini modestiam: passus est, se viuente sui gregis designatum habere monarcham.

Quintò: Cur Iudam periturum acciuit? Vt nemo quantumlibet sanctus, & in sanctorum collegio, de se securus sit. Quid verò maius Apostolatu? At ex eo cadit Iudas. Secundò intellige, quam difficile qui pecunias habent regnum Dei possidebunt. tractauit pecunias Iudas, & de cœlo ipso, eum deturbauerunt. Tertiò: admonemur, vt quiuis caueat suos, inimici enim hominis domestici eius. Is enim inquit, Qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem. Quartò vide hominis obduratissimi animū: qui tanti magistri tot discipulorum, verbis, operibus, conuersatione noluerit ad meliora reuocari. Vbi exemplum habeo sacerdotū nostrorū, qui quotidie ex mensa Christi edunt: nec tamen ad vitæ melioris salutē conuertūtur. Quintò, videant Prædicatores casum Iudæ, ne & ipsi cadant. magnorum

Matt. 19

Mich. 7

Psal. 40

enim

enim non nisi magna est,& desperata ruina. Vide tamē Christi patientiam: qui in collegio suo, tanto tempore, tam peruersum sustinuit hominem. Ita & nos sustinet, multo tempore mensæ suæ conuiuas, proditores tamen. Sustinuit etiam, vt sciremus per malos ministros vera sacramēta ministrari: & per malos prædicatores vera Dei verba seminari.

Hos duodecim misit. Primo loco expendendum est, cur prohibentur Apostoli ire in viam gentium: iubentur tamen Iudæis prædicare? Vbi plura sunt aduertenda.

Primum, quàm magna cura Paterfamiliâs debeat suis primum prospicere. Qui enim suorum, & maximè domesticorum, curam non habet: fidem negauit. meritò igitur laudatur fortis illa mulier: quæ de nocte consurgens dederit prædam domesticis suis. Quia igitur Iudæi erant domestici filij Dei: ideo primum eis consulit.

1. Tim. 5

Prou. 31

Secundò admonet Dominus suos prædicatores: vt caueāt omnia quæ scandalo esse auditoribus possunt. Ideo Apostoli prohibentur prædicare gentibus: vt qui essent Iudæis infestissimi. Nota verò: Præcipit non ire per viam gentium, sed non interdicit vias Samaritanorum: quia per eas erat in Galilæam iter.

Act. 10

Tertiò nota, Iudæis fuisse, magno dono, credita eloquia Dei: non verò gentibus. & ideo viuente synagoga non debet suo thesauro spoliari.

Rom. 3

Quartò: viuente Christo, non erat paries & maceria diruta, quæ Iudæos à gentibus diuidebat: nondum parietes erant facti vnum, angulari lapide eos connectente nondum erat propalata Sanctorum via. Adhuc erat notus in sola Iudæa Deus. Adhuc non venerat tempus quando extra templum licebat adorare: nondum erat velum templi discissum. Et quidem Ezechias ostendens Babyloniis thesauros suos, grauiter castigatur. non enim Gentes licebat induci in templum Dei. At vbi templi velum ruptum est, & cataractæ cœli apertæ sunt, & fontes abyssi magnæ patuerunt, tunc patens est fons domus Domini. tunc in omnem terram exit sonus eorum. Et ideo ad spectaculū venientis spiritus sancti ex omni terra nationes concurrunt.

Ephe. 2
Isa. 28
Hebr. 9
Ioan. 4
Luca 23
Isaia 39
Gen. 8
Zach 13
Psal. 18
Acto. 2

Quintò scito ex merito Patrum, Iudæis concessum esse vetus Testamentum, & salutis prædicationem. At ex merito passionis Christi concessum est Euangelium mortalibus cunctis. Dùm igitur Passio nondum esset celebrata, nondum debuit

buit cunctis Euangeliũ diuulgari. Hoc enim est quod dicit Rex: Tauri mei & altilia mea sunt occisa, & omnia parata. Venite. Igitur ante occisionẽ tauri, nõ erant gẽtes inuitãdæ. *Matt. 22*

Sextò cum audis gentibus & Samaritanis vetari Euangelium, time ne eorum culpa vetetur. Mandabo nubibus meis, inquit, ne pluant super vineã. forsan Samaritani, & finitimæ gentes, aures suas aggrauauerãt, vt digni Euãgelio nõ essent. *Isa. 5* *Zacha. 7*

Ite potius ad oues. Iudicio meo, eas oues indicat: de quibus habetur Ezechiæ 34. quòd essent pascendæ in pascuis vberrimis scilicet Prædestinatos, qui erant inter reprobos illos dispersi: horum gratia, Apostoli missi sunt: nam & Apostolus dicit se multa pati, propter electos: vt salui fiãt. Hi electi oues meritò vocantur, statuendæ ad dexteram iudicis. quia nullũ animal oue innocentius, simplicius, mansuetius, vtilius, patientius, quæ omnia quadrare debent ei qui prædestinatus esse cupit. *2. Tim. 2* *Matt. 25*

Cur verò dicit: *Ad oues quæ perierunt domus Israel,* non verò domus Abrahæ, aut Isaac, aut etiam Iacob? Primò quia ex domo Abraham exiit Ismaël, & ex Isaac exiit Esau, ad cœtũ fidelium non spectante. Tum quia Iacob, ex pugna, factus est Israël. prædestinati enim ex pugna hæreditabunt cœlum. Si enim compatimur, & conregnabimus. Tum etiam, quia Iacob in somnis pugnat cum Deo. & eius pugna, ad auroram durat, nec dimittit, donec ei benedicat. Prędestinati itaq; per totam vitam, (quæ somnus est,) cum Deo pugnant: vsque ad initiũ diei futuræ: nec dimittunt donec benedicatur à Deo, benedictione perpetua. nec tamen benedicuntur, nisi marcido femore, id est, carne emortua. *Gen. 32* *Rom. 8* *Gen. 32* *Ioan. 11*

Prædicate, quia appropinquauit regnum cœlorum. Expectabãt Iudæi tempus, in quo Messihas esset regnaturus temporaliter. in quo & ipsi cum eo essent suorum hostium domini: in quo demum habituri essent rerum omnium imperium. Ita dicunt discipuli, Nos sperabamus, quòd ipse esset restiturus regnum Israël. Et Zebedæi cupiunt sedere ad dexteram & sinistram, in hoc regno. At contra Dominus cupiens nos auocari à terrenis, & prouocari ad cœlestia: aliud regnũ, non terræ, sed cœli, prædicari, iubet. Instat inquit regnum cœli. rex cœlestis, leges cœlestes, opes cœlestes, ciues cœlestes. Instat tempus: in quo in nostra hac terra, illa vita inueniatur, quæ fuit hactenùs in cœlo. In cœlo fuit iustitia, pax, gaudiũ in Spiritu. Fuit cognitio & amor Dei. Fuit ingressus in gaudium *Acto. 1* *Luce 24* *Matt. 20* *Rom. 14*

Matt.15 dium Domini. Fuit cœlestium Deificatio. Hæc omnia appropinquant terræ nostræ.

Antequàm spiritus veniret,appropinquabant. Nunc iam *Luce 17* in medio nostri, & intra nos est regnum Dei. O verè beatos Christianos:sua si norint bona. In medio igitur regni cœlestis sumus.

Hoc est tam magnificum nuncium: vt indignũ sit ipsum *Rom.5* silentio præterire.Regnauerat mors ab Adam, vsque ad Mosen,non solum regnauerat in Iudæis, sed etiã in Gentilibus. Porrò regnabat: non solùm quia moriebantur homines in corpore,sed infœlicius, quia moriebantur in spiritu. Imòetiam,quia ea vita quam viuebant,adeò vexabatur languoribus,& dæmonibus:vt penè mors dici posset.

Dicit ergo Dominus:Prædicate Apostoli:iam venire tem *Rom.6* pus,in quo,destruatur peccatum:in quo destruatur corpus & machina peccati. Venit tempus: in quo languores vestri sa- *Mat.4.8* nentur, per Euangelium. Venit tempus: in quo si quæ mortis manent reliquiæ,non iam mors dicendæ sint:sed vitæ loco habeantur. Venit igitur tempus: in quo destructo diabo- *Hebr.2* lo, qui habeat mortis imperium, & peccato expulso: ingrediatur sempiterna iustitia. Qua ingressa regnet Deus in nobis. Igitur quia per Christi mortem vetus homo noster cru- *Rom.6* cifixus est,iniquitas abolita,dæmon eiectus. Et mors Christi *Dan.9* nondum erat exhibita,sed breui erat exhibenda: ideo dicit, *Appropinquauit*.Nondum verò venit omnino.

Et eleganter dicit: *Appropinquauit regnum vobis*, non vos illi. Quia non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, acces- *Tit.3* sit: sed secundum suam misericordiam accessit ille nobis. Rursum eleganter dicit: *Accessit*, vt non sit multo nobis la- *Rom.10* bore sudandum,vt accedamus ad illud. Quin potius ipsum accessit ad nos,non est nobis ascendendum in cœlum,vt inde deducamus: nec est descendendum in infernum, vt ad nos adducamus, prope est verbum regni in ore, & in corde. Item eleganter dicit, *Regnum cœli*,non terræ,vt arbitreris te *Phil.3* in cœlo esse:teq; viuere,& conuersari in cœlo.Nihilq; abesse te à cœlo: nisi quantùm corpus hoc obsistit ne in cœlũ commigremus.Cùm verò dicitur:*Regnum, & cœlorum*, videbatur iam nullus non optaturus, & apertis vlnis tantas opes ad se venientes excepturus. Sed certè regnum ipsum ad nos venit: culpa nostra est,si non exceperimus.

Habent ergo prædicatores, quid prædicaturi sint. Summa

ma enim hæc est: Regnum iam venit: nihil deest, quo minus reges sitis, & reges cœlestes, nisi vestra voluntas.

Infirmos curate. Siquidem Euangelij prædicatio, non est in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis: sed in virtute Spiritus sancti merito, ineffabili prædicationi, ineffabilem adiuuxit potentiam, & virtutem: curandi, scilicet, morbos corporis. Per quos significantur languores animi. Quorum gradationem & descensum audi. Primo loco sunt infirmi: hi qui primo peccare cœperunt. Sunt deinde leprosi: qui alios (velut contagio) suis peccatis inficiunt. Sunt posteà mortui: de quorum vita desperandum ferè sit. Sunt denique dæmones, qui alios trahere in vitia contendunt. Hos omnes, curandi virtutem acceperunt Apostoli, sed speciatim habent potentiam eiiciendi dæmones. Quia qui alios ad malum trahere conantur, per excommunicationem sunt ab ecclesia reiiciendi, ne gregem Domini deglubant & destruant. 1. Cor. 2

Quia verò facilè erat ditescere eos qui hos morbos curassent: ideo dicitur eis: *Gratis accepistis, gratis date.* Cùm enim impossibile sit pretium in terris inuenire, quo hæc diuina dona iustè vendi queant: iniuria fieret rei non venali, si venderetur. Sicut si adamantem generosissimum, vili venderes obolo. Vbi nota: quòd licet prima gratia non cadat sub merito, (vt Theologis est confessum) omnis tamen gratia post primam, & etiam gloria sub merito cadit. Qui enim operatur ex gratia, merces ei debetur. non iam secundum gratiam, sed secundum meritum & iustitiam. Hinc Concilium Tridentinum fatetur: opera nostra ex condigno, & iustitia, gloriam mereri. Cùm igitur omnia pretium suum habeant (etiam cœlum.) Dona tamen miracula faciendi, omni pretio carent, neque sub vllo merito cadunt. Sed purè gratis dantur. Adeò vt inde nomen acceperint: & gratiæ gratis datæ dicantur.

Et elegantissimè dicit, *Gratis accepistis.* vt si acceperis, ne credas tuis ipsa meritis habere. Procul sit à te ista superbia. Si verò ea non habueris: ne credas tuo vitio, aut culpa, carere. Non enim propter merita dantur: sed in Reipublicæ vtilitatem. Imò is cui non dantur, magno pondere leuatur, tractandi cum hominibus: quorum conuersatio tam est difficilis, & periculosa: quàm diuina est facilis & iucunda. Libet tamen nonnihil immorari, & expendere: cur gratis dari Dominus præcipiat? Primũ quia maximã authoritatem Euange-

lio

lio pauperum, paupertas ipsa conciliar: vehementer enim suspicimus,& adoramus eos: qui opes tam magnificas (quibus alios ditant) tam sine pretio largiuntur. Mirariq; satis non possumus, eos qui, quàm omnes fugiunt paupertatem. Ipsi vt prædicant ita & amant. Secundo: quia gratis dantes,
2.Thes 13 minus sunt oneri populo accepturo. Siquidem Paulus (ne quem grauaret) manibus suis victum sibi,& suis quæritabat. Tertio quia cùm vbiq; sit odiosa cupiditas, maximè verò in prædicatore. Quartò quia quò magis prædicator curam sui à se reijcit hoc magis eam Dominus suscipit. Quintò quia si pretio daretis, donum esset domi Dei aliquando immerentibus, si pecuniam afferrent. Gratis igitur & non pretio de-
2.Cor.12 tur. Sextò: quia iucundum est videre iustum dantem gratis: non solum sua sed & animã propriam dare cupientem. Quis enim non amet Christum dantem animam suam in redem-
Mat.20 ptionem pro multis? & Paulum viscera sua Thessalonicensi-
1.Thess. 2 bus, dare cupientem, quia charissimi, inquit, facti estis nobis. Vltimam rationem ex sequentibus colliges.

Nolite possidere aurum. Incidimus tandem in locum difficillimum. Ante omnia proferam in medium, quod de verbis hisce Domini sentiam. Ego credo hæc Dominum mandasse, non solùm Apostolis iter facturis sed etiam in ciuitate consistentibus. Adducor ad id credendum, ex apertissima litera. Primum enim dicit, *Nolite possidere simpliciter aurum, argentum, neque minutiora æra appendatis in zona crumena.* Secundò specialiter dicit de itinere: *Ne afferatis peram in via.* Si igitur Dominus omnia hæc præcepta iter facientibus dedisset, profectò dixisset in principio, Ne in itinere habeatis aurum, argentum, peram, &c. Nunc verò cum apertè distinxerit primum mandatũ à secundo, & in secundo addiderit Iter, planè fit, primum mandatum esse absolutè intelligendum. Et ita absolutè etiam debet intelligi tertium. ne habeatis duas tunicas, calceamenta, neque virgã. Cur enim potius habeant duas tunicas in ciuitate: quàm in itinere? aut cur calceos habeant in ciuitate, & non in via? Ergo simpliciter interdicitur Apostolis aurum, argentum, æs, duæ tunicæ, calcei, virga. In itinere verò iuxta Lucam interdicitur virga, pera, panis, pe-
Luca 8 cunia. Dominus enim qui curam illorum in itinere gerebat, gerebat etiam in ciuitate.

Causa verò huius tã arcti præcepti hæc fuit: Christus fuit paupertatis amantissimus: illud semper iactans: Ego mendicus

cus ſum,& pauper,Dominus ſollicitus eſt mei.Et illud:Pau- *Pſal.39*
per ſum ego,& in laboribus à iuuentute mea. Vt impleretur *Pſal.87*
in eo vaticinium Iſaiæ: quòd aſcenderet ſicut virgultum,& *Iſaiæ 53*
ſicut radix de terra ſitienti. At radix ſiccæ terræ nudiſſima
res eſt. Si igitur in beato Franciſco paupertatis fuit amor,
ſcintilla in eo fuit,collata,ad ignem illum, in Chriſti pecto-
re flammantem:quo pauper eſſe cupiebat. Arbitror,nunquã
ſibi adeò Chriſtum placuiſſe: quàm cum ſe affixũ cruci con-
ſpexit:verè (vt eſſe cupiebat) omnibus rebus egentem. Cùm
igitur paupertatis amator, relinqueret ſuos in terra vica-
rios:voluit etiam paupertatis amatores relinquere.Qua cau
ſa eis interdixit auro,argento,& ære quòd diuites ſolent tur
gentibus zonis appendere. Interdixit etiam duabus tunicis,
calceis & baculis. Quos populares homines ſolent nonnun-
quam grauitatis cauſa circunferre.Hæc enim omnia reiecit
paupertatis amator.

Inſurgit iam dubiũ.Si Apoſtoli calceis,& baculis interdi
cti ſunt quomodo Marcus dicit: ipſis eſſe conceſſos? Solutio
quæ mihi facit ſatis eſt:Vnico cõtextu vtrumq; Dominũ di-
xiſſe,in hunc ferme ſenſum:Diſcipuli mei,volo vos omni re
terrena carere: ſolumq; ſummè neceſſaria poſſidere: in om-
nibuſq. pauperes eſſe.Ideo calceos & virgã veto,ſed quia ſan
dalia ſolẽt pauperes etiã afferre,& baccillos:ideo horũ vſum
vobis tantũmodò concedo: vt quæ paupertati non repugnẽt.
Quæ ita ad literã fuiſſe ſeruata ab Apoſtolis, acta eorũ faci-
le docẽt.Petrus enim ait, Aurũ & argentũ nõ eſt mihi.Certè *Actor.3*
ſi æra minuta habuiſſet in zona,petenti dediſſet.Rurſum an-
gelus excitans Petrũ dicit: Surge,præcingere tunicã(ſcilicet *Acto.12*
eam vnicã quam habebat) & ſubliga ſandalia tua: (ita enim
Græci codices habent) habebat igitur non calceos, ſed vilia
ſandalia,quæ ſubliganda ſibi erant.

Audi etiã nonnihil myſticum, Bethlehem apud Michæã
minima eſt. Apud Matthæũ nequaquã minima, quia quæ in *Matth. 5*
ſe erat minima ex Chriſto erat maxima.Ita & poteſtas Apo *Matth.2*
ſtolis conceſſa Marco virga eſt:Matthæo non eſt virga.Siqui
dem poteſtas data Apoſtolis,ex ſe virga eſt: quia tamen non
debent ea vti,ad deſtructionẽ:ſed ad ædificationẽ, non ad ri- *2.Cor.10*
gorẽ,ſed ad benignitatẽ,non ad iram,ſed ad miſericordiam:
ideo dicitur, *Non virgam*.Reges enim gentium dominantur *Lucæ 22*
eorum, habent quippe virgam, nec enim ſine cauſa gladium
portant. Vos autem Apoſtoli non ſic: ſed qui maior eſt inter *Roma. 13*

vos, scilicet Petrus: sit sicut minor. Cui est vagina non licet
Matt.26 gladium eximere. Similiter cui non sunt calcei, Matthæo, Marco sunt sandalia. Cum etiam necesse sit Apostolis pede terram contingere: ne ab ea lædantur, fauorem terrenũ habere debent. At his terrenus fauor non totum pedem adumbret: Relinquat superam pedis partem liberam. Non igitur Apostoli fauoribus humanis se totos ingerant: nisi quantum ne lædantur necesse fuerit.

Legisse me recordor, sandaliis olim solos principes vsos. Forsan ergo sandalia concedit Christus Apostolis, vt Ecclesiæ principibus.

Dubium restat, num hæc Domini præcepta obligabãt ad mortale? Respondeo: Si Apostolicus prædicator animũ gerat paupertatis amicũ id satis est. Etiam si aurũ, & argentũ abundè possideat. Præceptũ enim est: non ne possideatis: sed nolite possidere. Iam si non nunquam cupiat aurum, non arbitror esse crimen. Hæc enim mandata perfecta perfectis data ad mortale non obligant.

In quancumque ciuitatem, &c. Hoc loco mihi statuendũ videtur: cũ Apostoli intrabãt ciuitatẽ, vel castellũ, non primũ interrogasse, quis suo hospitio dignus esset. Quis etiam dignus talem sustineret interrogationẽ? Sed ante omnia prædicabãt Verbũ Dei, vt Acta Apostolorũ. c. 12. & 14. facilè docent. Post prędicationẽ verò, si quis exibat eos hospitio suscepturus: apud eũ manebant. Si verò nemo eos inuitabat: tunc quærebant: quis in populo dignus esset. Nam legimus Dominum aliquãdo prædicasse, & quia à nemine inuitabatur,
Matt. 21 in Bethaniam rediisse.

Redeamus nunc ad textũ: *Interrogate*, inquit, *quis dignus sit*. Vix enim credibile est in toto populo non esse vnum dignum. Equidem non consisteret ciuitas, nisi aliqui essent di-
Gen.18 gni. Ideo enim corruit Sodoma: quia nõ sunt in ea decẽ, aut quinq; iusti. Et alioqui reliquit sibi Deus septẽ millia virorũ:
3. Reg. 19 qui nõ curuant genua, ante Baal. Et certè si vult Deus misericordiã suam præstare alicui populo: aliquem dignũ præparat apud quẽ suus recipiatur prædicator. Si nõ parauit, neq; etiã misereri populo voluit. Certè cũ Macedoniæ fauere di-
Acta.16 sposuit, parauit Lydiam: apud quam Paulus hospitaretur.

Habes verò ex hoc textu: vix virum dignum latere posse, quin agnoscatur. Alioqui dignus esse posset, qui non reciperet Apostolos hospitio. Vt ergo lux latere nõ potest, & ignis in sinu

in sinu nequit ascondi: ita nec viri dignitas. Testis est Isaias dicens: Orietur, quasi mane, iudicium tuum, & iustitia tua sicut meridies. *Isaia 58*

Porrò, eum arbitror, hîc vocari dignum: qui operibus misericordiæ intentus est. Neque enim alius dignus iudicaretur, qui hospitio reciperet: nisi cui illud est exercicio. Quàm verò Scriptura est sibi concinna. Vbique charitas proximorum laudatur, vbiq; ipsa sola iudicatur digna cœlo. Siquidẽ dictũ est, Hospes erã, & collegistis me: ideo venite benedicti, *Matt. 25*

Iam merito sapienterque, Dominus iubet, quæri dignum suo Apostolo hospitem. Quia nonnihil autoritatis, & gratiæ recipiet prędicator, ab hospite digno. Imò & nonnihil etiam præsidij, minus enim obgannient homines, contra eum quẽ culmem viri digni protexit. *Gen. 19*

Ibi manete. Primò, vt maius sit vestræ sanctitatis testimonium. Facilè enim est per breue tempus, specimen sanctitatis ostendere. At diu sanctitatem simulare, difficile est. Admirans ergo hospes vester, sanctimoniam vestram, negociũ Euangelij promouebit.

Secundò, vt cauti sitis ne quid molestiæ hospiti tam benefico, & tam in benefactis, perseueranti inferatis. Non enim admodum offendere cauemus, eum cum quo breui tempore commoramur.

Tertiò, vt vel à principio hospitij temperantiæ. & abstinentiæ studeatis. Vt enim quiuis hospes fastidit gulæ deditum conuiuam: ita amplectitur temperantem.

Quartò, quia futura erat tam mirabilis Apostolorum conuersatio, vt reliqui ciues eos hospitio recipere contenderẽt, vt quiuis tantis hospitibus frueretur. Ne igitur cõtentionis occasio detur, iubeo vos ab vno hospite non discedere.

Quintò, in hac re volo vos mei esse similes: ego nunquam desero suscipientem me: nisi prius me ille deseruerit, adeò sum illi gratus: ita vos adeò estote grati, adeò immutabiles, vt doleat hospes vester: si quando vos abire sentiat.

Sextò, libero vos ingenti molestia: quiuis enim nouo hospitio susceptus (si sapit) mille oculis circunspectat, vt animum hospitum agnoscat: quo illis morem gerat. Ne igitur necesse sit sæpius hoc tedium deuorare, in vno loco manete.

Septimò. Animus meus est hospitẽ vestrum ditare, vt ergo meæ magnificentiæ dignior sit: magísque me per vos demereatur: manete apud eũ. Vt enim Israeli apud Ægyptios *Exodi 12*

gratiam dedit: vt ei omnia sua etiam pretiosa cõmodarent: ita ego polliceor, me gratiam vobis apud hospitem daturũ, vt libentissimè vos recipiat.

Hæc à me de hospite digno dicta sunt: Nam si eum indignum inueneritis, non apud eum vos manere iubeo.

Illud verò sciant omnes, qui prędicatores suo hospitio recipiunt: quòd sicut Dominus benedixit domui Obededon,
2.Reg.6 quia arcam Domini domi suę seruauit: ita benedicet domui Prædicatores suscipienti. Tanto enim dignior est sanctus prædicator, quam arca Dei: quanto dignior est Christus existens in prædicatore, vrna & virga existentibus in arca.

Lucæ 1 *Intrantes autem domum dicite, Pax.* Angeli annunciauerunt orbi pacem, quando nascebatur orbi Deus. Alij angeli in carne existentes, annunciant domui sui hospitis pacem, quia ei vult Dominus nasci. Illi angeli annunciant orbi pacem: quia volebat ei Deus reconciliari. Hi etiam annunciant pacem hospicio suo: quia ei vult Dominus reconciliari & benedicere. Perinde igitur valet, quod Apostoli annunciant ac si dicerent: Dominus nasci vult in domo hac: vultque ei suam dare benignitatem.

Ioan.20 Secundò Christus resurgens, dicit Apostolis: Pax vobis: & insufflans ait: Accipite Spiritum sanctũ. Ita Apostoli dicentes *Pax*: velut pręparant hospites, vt ex apostolico halitu Spiritum sanctum recipiant.

Tertiò Dominus moriturus, dat discipulis suis pacem,
Ioan.14 Pacem inquit meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do. Et perinde ac si aliquis roget, quam pacem das? ille ait, Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Ergo pax Christi est, non turbari, non formidare. Id si expendas quãtum sit, fateberis nihil in tota vita præclarius esse. Ego quidẽ potius vellem non turbari nec formidare: quã omnia regna. Hanc igitur pacem dant discipuli hospiti suo. Nec credas solo eos verbo illam dare. Ait enim Dominus: Si in domo fuerit filius idoneus paci recipiendæ, requiescet pax vestra super eum. Verbo igitur pacem dant: sed ad eorum verborũ Deus
Philip.4 etiã opere præstat Denique si iuxta Apostolũ, pax non solum res mundi excedit, sed etiam exuperat omnem sensum: vide nunc quàm diuite dono Apostoli suos ditent hospites.

Quod si domus non fuerit vestra pace digna, pax vestra reuertetur ad vos. Primò quidem reuertetur: vt eam aliis dignis concedant. Si enim ille hospes noluit tenere pacem, quæ illi offerebatur,

ferebatur, alius accipiet eius coronam. Vt ergo alius accipiat *Apoc.3*
de Apostolica manu, ad eos redit. Ita factum planè est, quia
enim Iudæi pacem oblatā repudiauerunt, eam dederūt Apo- *Act.13*
stoli gentilibus. Hæc enim dominica dispēsatio est, vt Iudæi
non credant, quatenus hac ratione gentes credant. Siquidē
olim gentes non crediderunt, vt Iudæi crederent. Ita ergo *Roma.11*
pax ab vno hospite repudiatur, & ad Apostolos redit, vt alij
tribuatur.

Secundò, profectò necesse erat pacem datam ad datorem reuerti: ne quia non reciperetur, ira succensus incandesceret: & ignem de cœlo in contemptores venire iuberet. Nemo *Luca 9* enim nouit, quāta sit rabies, euangelicā pacem, multo sudore oblatam, reiicere. Ac si infinitus thesaurus non esset: & ac si qui reiiciūt, non nisi pauperes, & nimium pauperes essent. *Prouer.8* Redeat ergo ad vos pax vestra: vt pacato animo, reliquum operis vestri consumetis.

Tertiò redibit ad vos: vt intelligatis, malum alienū in vestrum commodū redundare: ac ideo vos fuisse contemptos, ne ex prospero prædicationis successu extolleremini. Datus *2.Cor.12* enim est Paulo stimulus carnis: ne magnitudine reuelationum superbiret. At profectò potentior est fœlix prædicatio prædicatorem erigere: quam reuelationum magnitudo. Et pungentior stimulus est ad reprimendā superbiam, ab auditoribus negligi: quam carne extimulari.

Quartò pax redibit: vt pax illa neglecta, in die iudicij testis sit contra repudiatorem suum. Vt enim vulnera Christi in testimonium in eius carne perseuerant: ita & graue illud vulnus, quo prędicator susceptus non est, ad testimonium in eo perseuerat.

Quintò redibit: vt ea ratione qua neglecti estis, facti humiliores, Deo magis placeatis. Et forsan eò fluentis aquæ cursus cohibitus est, vt maiori posteà flueret impetu. Virescit enim vulnere virtus.

Et quicunque non receperit vos, exeuntes de domo, excutite puluerem. Apud Iosue mandat Dominus: vt victor Israël ex hoste *Iosue.7* deuicto, nihil penitùs contingeret. Siquidem omnia quæ hostis haberet, essent Deo anathema. Et quia Saul hoc præce- *1.Reg.15* ptū violauit, regno priuari meruit. Similiter ergo, qui Apostolos nō reciperēt anathema Deo sunt, & maledictio: adeò, vt nec eorum puluis sit attingendus. Quem ita odit Dominus: vt nec pedibus Apostolorum hærere patiatur.

Psal.72 Secundò, adhęrere Deo bonū est: adhęrere Apostolis, etiā bonum, non adhęrere malum: excuti verò res desperata est, *Eodem.* qui enim elongant se à te peribunt: qui verò proiiciuntur à te quò nisi in infernum à potenti manu proiicientur? Erat verò signum proiectus puluis, proiectorū hominum. Puluis *Gen.3* enim sumus, in puluerem reuersuri.

Act.10 Tertiò, Petrus occidit immundos: & eos manducat. Ex cibo verò comesto pars capiti hęret, pars corpori, pars verò pedibus. Siquidem ex fidelibus quidam à Petro statuūtur in dignitate, quasi in capite. Quidā in loco medio, quasi in corpore. Quidam in vilibus functionibus, quasi in pedibus. Porrò quòd nec in pedibus Petri, & Apostolorum locum habeas: sed quòd excutiaris, non nisi magna miseria est.

Gen.3 Quartò, puluis cibus est colubri, dictū enim est ei: Super pectus tuum gradieris, & terrā comedes: non verò comedere potest puluerē pedibus Apostolicis inhęrentē: quia ab eis *Matt.10* ipse calcatur. Habent enim potestatem calcandi super serpētes. Tu igitur puluis à pedibus Apostolicis excussus, manes serpenti vorandus.

Quintò, Sancti dicere solent pedes significare affectus. Iam quam est horrendum à pedibus, id est affectu, Apostolorum excuti. Sanè affectum habent Apostoli etiam ad inimicos. Peior ergo est qui ab eorum affectu excutitur, quàm inimicus. Ita quidem, qui hęretici sunt, aut Euangelio resi-*1.Timo.4* stunt, peiores sunt hostibus. Et ita deuitari & excuti iuben-*& 2* tur: Vt Alexander Ararius Himenęus, & Philetus.

Sextò, Puluis significat peccata. Est enim puluis pedibus hęrens, pedum sordes. Iam sacerdotes peccata populi man-*Osee 4* ducant: id est portant, & suis affectibus hęrere patiuntur. Nō vt ea faciant, sed vt defleant. Si igitur hęc peccata excutiūt Apostoli, ea lugere nolentes: puluerem de pedibus excutiūt. Quasi dicant; Peccata vestra vobis maneant: Et quę nos eramus portaturi, vos ipsi portate. At peccata, quę non absoluūt Apostoli, retenta manent. Manebunt igitur vsque ad infer-*Ioan.20* num cum factoribus suis.

Matt.9 Septimò, Sunt Apostoli sal terrę, sal pulueris. Hęc terra salita cibus fit Domino. Sine sale verò insulsus est cibus, ędi à Deo non potest. Si igitur excuteris ab Apostolis, excutitur à sale puluis. Non te Christus ędet.

Tolerabilius erit terrę Sodomorum. Duo peccata admiserunt Sodomęi. Alterum non recipere Angelos hospitio, in platea

platea enim mansissent, nisi Lot eos in suum hospicium compulisset. Alterum fuit multò grauius, voluerunt enim angelos consturpare, vim etiam hospiti inferentes. Ergo non recipere Apostolos malum erat, eos verò vocare impostores, & nouorum dæmoniorũ annuntiatores: id erat velle eos consturpare: quod magnum malum est. Sed non his contenti, predicatores, flagellare & occidere, intolerabile peccatum est. Igitur Sodomæi lapsi, habẽt nonnihil excusationis: quod carnem haberent, quæ eorum mentem, in legem peccati captiuaret, quódque in iniquitatibus concepti essent: & in peccatis eos sua mater concepisset. Nihilque mirandũ, si eam voluptuosam iniquitatem, in qua concepti essent, postea augere sint ausi. Atque excusatio erit ei, qui Euangelium non recepit? Lustra & perlustra: lege, & perlege Euangelium. Quid in eo inuenies nisi cultum Dei: & amorem proximi? Bedicere Deo, & benefacere proximo? Quid inuenies, nisi puram & meram sanctitatem? Quid inuenies, nisi rationi consentanea? Et si quæ dissentanea videntur, ea sup ra rationem sunt, non contra rationem. Ergo Euangelium ex se acceptari erat dignissimum. Adde, prædicabatur hoc, non ab Apostolis, sed à Deo ipso. Dicit enim Christus: Nõ estis vos qui loquimini, sed spiritus est qui loquitur in vobis. Non ergo qui audiebant in corde suo hominũ vocem, sed Dei efficaciam adesse sentiebant. His addebatur miraculorum claritas: quæ repugnantem intellectum captiuare solent. Si igitur primo ictu recipere Euangelium non placet: placeat certè ipsum excutere, expendere, & examinare: vt videas si antiquis vaticiniis respondet. Si aliquid falsum, Deo contumeliosum, hominũ rationi contrarium contineat. Alioqui reiecisse rem, quæ tibi æternam, aut salutem promittit, aut pœnam comminatur: non nisi scœlus est in expiabile. Cadat in mentem tuam vel hic vnicus timor: ne fortè vera sint quæ hoc Euangelium continet. Hîc enim facient te inuenire, quàm vera sint.

Gene. 19 · *Roma. 6* · *Psal. 50* · *Matt. 10*

Ecce ego mitto vos. Ecce res est magni momenti. Siquidem vt talem eam Dominus attendi iubet. Videlicet, quia mittere discipulos: res erat orbi summè necessaria, Summè vtilis, summè honesta & summè iucũda. Erat enim mittere solem mundo obtenebrato. Salẽ carni putridæ: ignẽ orbi frigido, vitam mortuo, medicũ infirmo, thesaurum infinitũ, miseriæ infinitæ. Vt rem tantam, meritò dicit, Ecce. Ego, Autoritas est mittentis & nõ nisi mitentis Dei. Quis enim ad totũ

orbem mittere potest nisi Deus? & sanè cum audis: Ego
Ita habes in Epis. 1 Sixti, & 3. Felicis & 1. Soteris. mitto, ego venio, ego loquor. Ego qui loquebar ecce adsum, Deitatem intellige. Cuiuseft, hæc à se ipso facere. Quòd si diffidis: à te exigo, quis dare vim ad edenda miracula poterat, nisi Deus? eius ergo est mittere, qui virtutem miraculorum effectricem, concedere poterat.

Sicut oues. Ouium conditio est: nullam sui habere curam, (adeò simplex animal est) totum à pastoris cura dependet.
Psal. 22 Dominus (inquit quædam ouis) regit me: & ideo nihil mihi deerit. In loco enim pascuæ ibi me collocabit: Si quæris, in quibus pascuis? audi eandem ouem, Sumus oues pascuæ
Psal. 99 eius, in ipso Deo pascimur. Sicut, enim oues in inferno posi-
Psal. 48 tas mors depascit: ita oues positas in gratia Dei, Deus pascit,
Ezech. 34 & ipsæ pascunt Deum. An non rectè de his dicitur: quòd pastor oues suas collocat in pascuis vberrimis? O verè fœlices oues, quæ Deo pascuntur: Quid speras, nisi quòd in Deũ conuertantur? ô verè fœlicem mensam: quæ contra om-
Psal. 22 nia ouium mala valet. Parasti inquit, in conspectu meo mensam: aduersum omnes, qui tribulant me. Non contra vnum, aut alterum aduersarium, mensa hæc proficua est sed contra omnes. Id verò quod contra omnia mala defendit, nihil nisi Deus esse potest.

Iam reuera mirabile est, quòd hæ oues pascuæ Dei, æsti-
Psal. 43 matæ sint sicut oues occisionis, id est, ad occisionem paratæ. Et quasi vnica occisio non satis esset, addit Psaltes: Propter te
Eodem mortificamur tota die. & Paulus, Quotidie morior per ve-
1. Cor. 15 stram gloriam fratres. Imò hæc mors ouibus venit, à prin-
Psal. 72 cipio diei: castigatio inquit mea in matutinis. Quid nocuerunt, cum sint oues? imò quibus non vtiles sunt? cur ergo armantur omnes ad eorum occisionem?

Inter lupos. Arbitror ego, solam gratiam Dei, & eius charitatem oues facere. Vbi verò charitas non est, planè cupiditas est, vbi verò cupiditas, ibi lupina voracitas erit. Rectè
1. Ioan. 2 Ioannes: Quicquid in mundo est, est concupiscentia carnis, oculorum, aut superbiæ. Igitur omnes hi, qui non dederunt sua nomina Christo, sub concupiscentiæ militant vexillo. Voraces ergo sunt, edaces sunt, lupi sunt. Vbi igitur est spiritus Christi, ibi sunt oues. Vbi caro est, lupi sunt. Inde iam elucet, cur dixerit Dominus: Mitto vos, vt oues in medio luporum: sicut enim natiuum est odium lupo-
Galat. 5 rum contra oues: ita natura caro concupiscit aduersus spiritum

ritum. Propterea enim mundus vos odio habet: quia non *Ioan.15*
estis de mundo. Si enim de mundo essetis: mundus quod
suum est diligeret. Quod igitur dictum est, Inter quos *Philip.2*
luceris, in medio nationis prauæ, & peruersæ, verbum
vitæ continentes: id Dominus dicit: *Mitto vos oues inter lupos.*

Estote ergo prudentes sicut serpentes. Serpens ille qui Adam,
& in eo omne genus hominum prostrauit, non proprio spiritu: siquidem ipse mutum animal est, sed spiritu diaboli, *Genes.3*
genus infecit nostrum. Vult ergo primum Christus, vt prædicator spiritum abiiciat suum, & Spiritu sancto imbuatur.
Vt quos serpens dæmone correptus fefellerat: ipse Spiritu
sancto afflatus in viam rectam deducat.

Secundò, Iam sicut serpens, nō ex se, sed ex spiritu dæmoniaco erat callidior cunctis animantibus, ita vult Dominus *ad Eam*
prædicatorem suum esse sapientiorem cunctis hominibus.
Sanè spiritus dæmonis fecit serpentem: vt non esset astutia,
quæ ei compararetur, super terram: ita faciat spiritus Dei, *Iob 41*
vt omnis sapientia mundi, ad eius prædicatorem collata *1.Cor.3*
stultitia sit.

Tertiò, Et sicut serpentis verba, non erant principaliter
eius: sed dæmonis, qui loquebatur in eo: ita vult Dominus
talem suum esse prædicatorem, vt non ipse potissimè in se: *Mat.10*
sed Deus sit, qui loquatur. Et cum Paulo dicat, Præ omnibus laboraui, non ego, sed gratia Dei mecum. Et item: An *1.Cor.15*
experimentum quæritis, eius qui in me loquitur, Christi? *2.Cor.13*
Item hæc dæmonis fuit summa ars, oculos hominum
conuertere in lignum scientiæ boni, & mali: & eorum voluntatem allicere, ad eius fructum edendum: ita ars & astutia tota prædicatoris hæc esse debet, oculos hominum conuertere in Christi crucem, voluptatem eorum inflectendo:
vt de eius fructu, id est, Christo manducent. Vbi se magnus
aperit mysteriorum campus.

Sed breuiter: In hoc mundo sumus velut in inferno: sicut olim nostri parentes erant in paradiso. Olim solum lignum scientiæ boni & mali, erat noxium. Christus solus in
ligno pendens est lignum vitale: reliqua ligna mutila. *Hebr.11*
Quia sine fide nemo placet Deo. Nihil verò quadrantius
quàm dicere, Christum esse lignum scientiæ boni & mali. Sciuit & bonum, super omnes: & malum super omnes.
Malũ inquam pœnæ, non culpæ: Serpens conuertit ad esum *Isaia 53*

ligni vetiti, Prædicator conuertat ad esum ligni solum ad cœlum concessi. Adde etiam, Omnes suos neruos contendit serpens: vt homines primos à fide reuocaret, Dicit enim:
Genes.3 Cur comeditis? At illi, Ne moriamur, tunc ille, Nequaquam moriemini. Vides diabolum à fide eos expulisse? omnes igitur neruos intendat Christi prædicator, homines sub fidei obedientia captiuare. Hîc enim est solus ad vitam in-
Roma.5 gressus: & vt Paulus ait, in gratiam accessus. Iucundum mihi est, contemplari discrimen serpentis, & prædicatoris. Serpens nudauit hominem: & fecit eum suamet verenda, (quæ verè pudenda non erant) erubescere. Contrà, facit prædicator hominem suam priorem nuditatem agnoscere, & peccata (quę non putabat ipse verenda, cum re vera pudenda essent) vereri.

Demum illud aduerte: Serpens ille æneus in ligno suspensus, serpens videbatur, non erat tamē: venenatus videbatur, & vitam aspicientibus præstabat. Tales sint prædicatores,
2.Cor.6 credantur mali, sint ipsi sancti. Credantur pestilentes, & vitā afferant. Audi Paulū: Nos inquit, vt seductores, sed veraces: vt ignoti, & cogniti: quasi morientes, & ecce viuimus: quasi egentes, & multos locupletantes. Ac si diceret, Quasi serpentes, sed vitales. Parum tibi forsan videtur verbum hoc Vitales. Sed cùm aliis vitam prestare per verbum Dei cognoueris, agnosces quanti constat vitalem esse.

Simplices vt columbæ. Grecis: est Synceri vt columbæ. Nunc vide columbam, cum vnguibus & rostro. Putabis eam ad nocendum armatam. Verè tamen non sunt illa arma ad no-
2.Corin.5 cendum. Ita & in prædicatoribus ira est, potestas est. Sed non sunt illa ad destructionem: sed ad ædificationem. Vide
Exech.38 etiam continuum columbę gemitum. Ezechias inquit, Meditabor, vt columba. Attenuati sunt oculi mei, suspicientes
Naum.2 in excelsum, &c. Et alibi dicitur: Ancillæ eius minabantur gementes: vt columbæ. Videlicet quia inermi, gemitus pro armis dati sunt. Quis daret Episcopis nostris: vt attenuatos haberent oculos, (proptereà quòd, suspicerent in cœlum:) & gemitus, & meditationem columbæ haberent? Tertiò
Genes.8 recordare columbæ quæ ex arca emissa, non inueniebat inter cadauera: vbi pedem collocaret. ideóque ad arcam reuersa est. Arca quis est nisi Christus? vtinam omnes prædicatores ex hac arca mitterentur, locúmque in rebus mortalibus non inuenirēt: vt sic nunquā nisi ad arcam redirent.

Quartò

Quartò: memini me legisse, columbam delectari in suo volatu: Si igit. r fugiens accipitrem comtinuò volet, euadit ex vnguibus eius: sed si suo delectata volatu in aëre suspensa remaneat, eius præda fit. Vtinam prædicator continuo volet ad æternæ vocationis brauium: si verò in vanæ gloriæ aura suum volatum interstitat præda dæmonum fit. Quintò, horum omnium summa est: Spiritus sanctus descendit in columbæ specie. Is ergo re vera syncerus est vt columba, qui Spiritum sanctum habet. Idem enim Spiritus serpentem facit, & columbam. Siquidem dicitur. Spiritus Sapientiæ est multiplex, & vnicus, omnem habens virtutem, &c. Et infra: Cũ sit vna, omnia potest, & in se permanens, omnia innouat. Si omnia potest, igitur cũ serpente iunget colũbã. *Philip.3* *Sapien. 7*

Cauete autem ab hominibus. Si dixisset, Cauete à dæmonibus, à peccatis, à malis hominibus, nihil mirarer: nunc verò cùm dicat: *Cauete ab hominibus*, quis non miretur? Re vera rectissimè dictum est. Audi quantæ æstimationis homo sit in sacris Literis. Constitue Domine legislatorem super eos: vt sciant gentes, quia homines sunt, id est, vt sciant quam miseri sunt: Paulus inquit: Cùm sint inter vos contentiones: nunquid non homines estis? Id est, an non vilissimi estis? Et item non enim ab hominibus didici, néque per hominem. Quid Paule mali habet, ab homine didicisse? Certè quia est omnis homo mendax. Et rursum: quia omnis homo vanitati similis factus est. Imò, est vniuersa vanitas omnis homo viuens. Cur erigis cristas: tu, qui non est vna aut altera, sed vniuersa vanitas? At profectò Apostolis & sanctis non videntur homines vanitas dũtaxat: sed truculentissimæ feræ. Ait Dauid: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo Ac si dicat: Non timebo vngues leonum, venena serpentũ. Surge ergo Domine, non confortetur homo. *Psal.90* *1.Corin. 3* *Galat.1* *Psal.115* *Psal. 143* *Psalm.38* *Psal.117*

Vis videre qualis sit homo, qui nihil est aliud quàm homo. Lege Paulum ad Romanos cap. 1. 2. 3. Ibi graphicè tuus homo inuenitur depictus O verè miserandam ruinam. Erat homo ad imaginem Dei factus, nunc verò iubet Dominus cauere ab hominibus: quia prauum est cor hominis præ omnibus. Meritò ergo dictum est, Ipse non se credebat eis, quia ipse sciebat quid esset in homine: iubet ergo, caueri eum, cui ipse non se credebat. Dignè non se credit is qui solus bonus est, iis qui planè mali à Deo dicuntur. Dicit enim: Si vos cùm sitis mali, &c. *Psalm.9* *Genes. 2* *Ierem.17* *Ioan.12* *Matt.19* *Luca 11*

Si verò

Si verò causam quæris cur cauere ab hominibus iubeat, sequitur: *Tradent enim vos in Conciliis suis, & ante reges & præsides*, in foro scilicet Ecclesiastico, & ciuili. Vt ibi fides examinetur & in testimonium illis sit. Vestra enim firmitas & constantia, (quæ capitis obiicitur periculo) testimonio est, non esse eam vanam fidem, quam ita defenditis. Tum miracula illa, quæ à vobis in eo periculo perficientur, testificabuntur

Gene. 4 eiusdem fidei veritatem. Demum sicut sanguis Abel clamat,
Sapien. 5 in testimonium, quòd à Cain iniustè effusus est: ita sanguis Apostolorum, cicatrices, & verbera clamant contra eos qui
Apoc. 19 eos angustiauerunt. Dicunt enim Sancti: Vindica Domine sanguinem seruorum tuorum qui effusus est, &c.

Cùm autem tradent vos, nolite cogitare quid loquamini, Spiritus sanctus loquetur in vobis. Verè digna tribulatio, quæ nos organum facit Spiritus sancti. Quale verò pectus illud erit, ex quo verba manant Spiritus sancti? Vide hìc Dei prouidentiam: erat necesse, primos illos fidei testes afflari Spiritu sancto: vt non solùm verba proferrent efficacia, sed mortem etiã intrepidè expectarent. Alioqui quale erat, constanti verbo testificari, & trepido facto testimonium infirmare? Secundò erat ita necesse: vt præsides illi, & sapientes mirarentur hominum illorum, & dicta, & facta: & suspicarentur vera esse quæ narrabant. Vnde alicubi dicunt: vnde istis ista sapientia? Mirari iam conuenit, cur loquente Spiritu sancto, cor ho-

Act. 4 minis non emolliatur? Expendere etiã libet, quàm sit Deus adiutor in necessitatibus, in tribulatione! Enimuerò, adest

Psal. 45 spiritus Patris filiis suis, in negocio Patris certantibus. Quomodo enim Pater suos deserat filios? Expende etiam, quàm parum tribuat Spiritus nostris & verbis, & viribus! Si enim nimis illis fideret, non eorum loco sua substitueret. Vt verum sit, Perditio tua Israël, ex te: tantum auxilium tuum, ex me.

At pulsat animũ admiratio: Sanctissime Spiritus, cur bel-

Osea 13 lum cum hominibus suscepisti? annon tu omnia potes? quid necesse est, te in Apostolis loqui: & in eis hominum stultitias, & deliria tecum pugnantia sustinere? Si vis fidem propagari, iube & factum erit. Sed equidem humanas res, humane vult Deus tractari. Homines vult hominum verbo conuerti. Itaque disponit omnia suauiter, & ea ratione quâ homines

Sapiẽ. 8 illa disposuissent.

Eritis odio omnibus hominibus. Cur ita? quia prudentia carnis

est

est Deo inimica: legi enim Dei non est subiecta, neque enim potest Ergo vt à seculo, & à mundo primæuo, confregit iugũ Domini, ita & nunc confringere parat. *Rom.8*

Quàm verò intolerabile est, odio omnibus esse? nihil est vitæ hominum, adeò naturale, necessarium, iucundũ, & vtile quàm hominum amicitia. Quis ergo ferat ea carere? Vide quantis se obiiciat periculis, qui legatione vult fungi pro Christo. Fronte ænea opus est, & facie ferrea vt in omnibus sit institutus, & abundare, & penuriam pati. Sed magis penuriam pati. *Ierem.1* *2.Cor.5* *Iere.1* *Philip.4*

Et profectò, non nisi summum miraculum esse potuit, quòd prædicatores ij euaderent victores, contra quos totus mundus arma suscepit. Quodq; totius mundi sibi præriperent amorem: quos totus mundus tanto odio habuit.

Qui perseuerauerit saluus erit. Et meritò quidem. Neque tota natura potest, totius odium fere naturæ. Non est humanarum virium, tota die mortificari, æstimariq; vt oues occisionis. Igitur qui perseuerat, supra totam naturam operatur: quare merebitur supra naturam collocari. *Psal.43*

Porrò verbum Græcum est: Qui expectauerit, & sustinuerit, saluus erit. Planè expectat agricola granum frumenti in terram coniectum, corrumpi. Expectat paterfamiliâs ligni immensam molem, oliuis suis imponi: vt inde oleum suscipiat. Expectet igitur prædicator lignum crucis suæ carni imponi: si oleum gratiæ vult in vasa fidelium recondi. Si ita sustinuerit, saluus erit.

At dices, Annon sat fuisset semel pro fide verberari, flagellari, lapidari, & omnium odium sustinere? cur Dominus tam vult esse pertinax: vt perseuerandum nobis fragilibus sit, vsq; in finem? Equidẽ non est iniustus Deus: vt obliuiscatur operis & dilectionis: quam ostendistis, inquit, in nomine ipsius. Interim tamen neminem Deus vult desidia confici, languêre, aut torpêre. Fieri siquidem potest semel illuminatos: qui gustauerunt donum cœleste, & participes factos Spiritus sancti, qui gustauerunt bonum Dei verbum, & virtutes seculi venturi: his omnibus gustatis, prolabi, & velut ex altissimo cœlo, in profundissimam abyssum proruere. *Hebr.6* *Hebr.6*

Non consummabitis ciuitates Israelis. Non id videtur intelligi ante Christi mortem. Siquidem ante eam non leguntur Apostoli passi persecutionem: nec fugisse de ciuitate in ciuitatem: nec odium sustinuisse aliquorum, erat siquidem cum

eis

Lucæ 5 eis sponsus. Sermo ergo, videbitur de omnibus prædicatoribus, qui non consummabunt omnes ciuitates Israëlis: non secundum carnem, sed secundum spiritum, donec ad iudicium Christus veniat. Nec repugno quin etiam de ciuitatibus Israëlis (id est vbi habitat Israël secundum carnem) intelligatur. Scio enim Israëlitas dispersos in omni natione,
Acto.2 quæ sub cœlo est. Igitur prædicatores non finient prædicando omnes orbis ciuitates: quin veniat Filius hominis. Cùm ergo temporibus his, nostri Hispani tanto feruore, orbem nouum perlustrauerint. vt non multæ supersint ciuitates, ad quas Euangelium non penetrarit, suspitio est, breui venturũ Iudicem Christum. Videtur tamen Euangelium pronunciare, aliquam futuram esse ciuitatem: quæ Euangelij lumine non sit illustranda: Dicit enim, Non consummabitis omnes ciuitates. Igitur ante consummationem veniet Iudex.

Non est discipulus, &c. Totus hic locus nihil aliud contendit: quàm argumentis multis, animos discipulis addere: quò robustissimi omnem laborem, & mortem etiam, contemnant. Vtinam verò mihi licuisset argumentorum efficaciam penetrasse. Primum ergo argumentum est:

Non est discipulus supra magistrum. Vbi nota: commune magisterium verbis perfici. At Christus non solùm verbis docuit, id enim lex vetus præstabat: sed quod verbo docebat,
Mat.7 animo inspirabat. Ideo enim docebat: sicut potestatem habens. Iam igitur, Magister noster animum habuit, crucis &
Lucæ 12 laboris appetentissimum. Dicebat enim: Baptismo (sanguinis) habeo baptizari: quomodo coarctor, donec perficiatur? Hunc animum discipulis suis adflat licet non in tanta subli-
Gal.6 mitate. Respice afflatum discipulum, cùm dicebat: Mihi ab-
2.Cor.11 sit gloriari nisi in cruce. Et rursum: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Ergo vt discipuli Christi, in hoc digno-
Ioan.13 scuntur: si affectum habeant, quo proximos ament: ita & in hoc dignoscuntur si affectum habent, quo pati cupiant. aut certè patienter mala patiantur. Quòd si nec crucem tibi imponis, nec impositam toleras: maior discipulus vis esse tuo magistro. Imò non es huius magistri discipulus.

1.Petr.2 Iam expende, Magister tuus nullo est malo dignus. Siquidem peccatum non fecit, neque est qui eum arguat de
Ioan.8 peccato. At omni malo indignus, omne malum passus est. Ipso dicente, In me transierunt iræ tuæ, & terrores tui con-
Psal.87 turbauerunt me: &, Omnes fluctus tuos induxisti super me.

Con

Contrà, nos discipuli, omni malo digni, nullum malum pati volumus. ô discipulos à suo magistro bis per omnia diuersos? *Eodem.*

Iterum expende: Christus magister, non cupit auditores verbi: sed factores. Si igitur ego verbum audio, nec facio: me eius discipulum non esse profiteor. Imò verò, quòd peius est, si quod doctus sum non facio: commonstro aut falsum esse quod doceor, aut certè indignum quòd sequar. ô iniuriam summã, summi Magistri, qui magisterij sui gradum à summo Patre tunc accepit, cum audiuit: Hic est filius meus, in ipso complacui: Ipsum audite. *Roma.2* *Matt. 17*

Non est seruus maior Domino suo. Hoc est secundum argumentum. Vbi primum aduerte: naturam serui eam esse, vt laboret, vt patiatur, vt seruiat. Contra Domini natura est, quiescere, sedere, & ministrari. En tibi Christus, Dominus. Est enim primogenitus, & hæres vniuersorum. Hic fuit in laboribus à iuuentute sua. Fuit enim tentatus per omnia: vt potens esset, tentatis cuiusque sortis auxiliari. Quid ergo? Dominus natus recumbere, & ministrari, nunquam non laborat: seruus verò natus ad ministrandum, nunquam vult de labore gustare? Secundò: Si homo natus est ad laborem, vt auis ad volatum, cur laborem refugit, ad quem natus est? certè lubenter natant pisces, aues volant: quia in id natæ sunt. Solus homo in laborem natus: laborem recusat. Tertiò Dominus non intrat in gloriam suam, nisi passus, & seruus vult gloriam ociosus: Quartò, Dominus iam admouit aratro manum: an non impudentissimi serui est, ad mensam accumbere, suo Domino terram sulcis aperiente? *Hebr.1* *Psal.87* *Hebr.4* *Iob 5* *Luce 24*

Si patremfamiliâs dixerunt Beelzebub. Vide quàm eruditè Dominus ascendat: minor est necessitudo discipuli ad magistrum: maior est serui ad Dominum suum: multo verò maior domesticorum ad Patremfamiliâs. Si ergo quia discipuli, nos laborare oportet: multo magis quia serui: multo verò maximè quia domestici.

Secundò, Cum sub nomine domesticorum, siue familiarium numerentur, serui, filij, & vxor: diuinè Dominus suos vocauit domesticos, vt intelligerent, se vno nomine: huius Dei esse seruos, filios, & sponsas.

Tertiò, Nulla maior iniuria contra Christum dici potuit: quàm dicere, Dæmonium habes: dæmonium verò non *Ioan.3*

quod

quodcunque, sed dæmoniorum principem. Quasi dicerent, Omnis mali, omnisq; peccati princeps es. Quare & infinitè distas à Deo, qui omnis boni rex est.

Quartò, intellige domesticos Christi non solùm esse vnū, cum Christo, vulgari quadam vnione: sicut sunt reliqui domestici hominum. Sed sunt vnum cum Christo, vt filij cum
Rom. 12 Patre, vt vxor cum viro, vt membra cum corpore, vt corpus cum capite, vt corpus cum anima. Imò & maior adhuc vnio
Eph. 1 est: hæc enim omnia separari possunt, eorumq́ue vinculum
Ioan. 18 dissoluitur tandem. At inquit Dominus: Oro Pater, vt vnum sint, sicut & nos vnum sumus. Vt, scilicet sicut discedere mutuo non possumus: ita nec ipsi à nobis discedant. Ex hac explicatione, habes efficaciam tertij argumenti, quæ talis est: Si nos adeò vnum sumus, quî fieri potest, vt ego patiar, vobis non patientibus: & vobis illæsis, totas ego iniurias solus feram?

Quintò igitur nota. Si Paterfamiliâs omnia potens, hostes suos vicit, ferendo: si ipse omnia sapiens: ita sapuit, vt victus vinceret: si ipse omni modo bonus, eo bonus visus est: quia passus fuit: fit vt nos nullam aliam potentiam, sapientiam aut bonitatem habere debeamus, nisi si à laboribus victi, labores vincamus.

Demum sextò nota: Cùm Episcopus vicem gerat Christi: quàm erit absurdum, si minus sanctus sit, quam discipuli sui? monstrum est, quòd discipulus sit maior magistro, ouis pastore, melior seruus Domino, melior demū domesticus suo patrefamiliâs. ô mores nostros! At verò licet ouis suo se pastore maiorem agnoscat: nolit tamen eo maior apparere, culpa illius fuit, cùm minor esset, maiorem fieri voluisse: culpa etiam ouis fuerit, si cùm ex officio minor sit, maior videri velit. Hinc enim nostrorū temporum hæreses ortæ sunt. Cùm
Matt. 23 tamen dixerit Dominus: super cathedram Moysi sederunt principes: quæ dixerint vobis facite, secundùm verò opera eorum nolite facere.

Nihil occultum quod non reueletur. Hoc (iuxta Marcū) hunc habet contextum: Nunquid venit lucerna, vt sub modio ponatur: & non super candelabrum? nihil occultum quod non reueletur. Quæ verba hunc habent sensum: Ego vos accendi, qui sum lux: feci, vt essetis luminaria. Luminare verò duplex periculum habet, & à se: siquidem illuminando consumitur, & ab aliis. Tum à ventis ipsum exagitantibus, tum à malis homin

hominibus: qui lucem extinguere cupiunt, ne sua mala publicentur. Tum etiam à luminaris domino: qui lucernam purgat, vt magis luceat. Imò periculum habet ab infirmis oculis: si vehementior lux sit; quàm debiles oculi vix ferrè queunt.

Si igitur à me facti estis Soles, & vera mundi lumina, veraque luminaria, verbum vitæ continentia: eis, quòd à me secretò audistis, publicè prædicate. *Matth.5* *Philip.2*

Si quæras, quæ sunt illa secreta? Audeo dicere, ex Leone papa in primo de Ascensione Domini sermone: In illis quadraginta diebus quibus Dominus post Resurrectionem cum Apostolis conuersatus est multa ab eo illis fuisse reuelata mysteria. Credo enim Trinitatis mysteria, incarnationis, gratię, Sacramentorum, & Angelorum in hisce diebus, Apostolis fuisse reserata. Dicitur enim in principio Actuum Apostolicorum: Per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei. Quo verbo omnia Regni Dei mysteria, illis fuisse monstrata non obscurè conuincitur. Hæc igitur velut in aure, & tenebris audita: Dominus publicè prædicare mandauit. Scio nondum eo tempore hæc fuisse illis audita, sed Hebræi facilè præsens accipiunt pro futuro. *Actor.1*

Quid verò significet: Prædicate super tecta? non est explicatu facilè. Primum significat Euangelicam prædicationem esse super tecta, id est, super omnia humana, quæ tectis tegi solent. Secundò, significat Euangelicum præconem super omnia humana iam esse prouectum. Aliôqui non quadrabit prædicanti prædicatio. Tertiò, significat iam veritatẽ Euangelij esse apertã & claram, velut est super tecta res exposita. Nec enim Cherubini (qui scientiã significant,) in nostra lege latent sub velo templi: sicut in antiqua lege latebãt. sed sunt in aperto, & super tectis Quartò prędicatio super tecta, videtur Angelos inuitare vt audiant, vt innotescat principatibus & potestatibus, in cœlestibus, per Ecclesiam multiformis sapiẽtia Dei. Quintò videtur prædicatio super tecta velle: coram Deo teste fieri. Quod nõ tacuit Apostolus, cũ dicit: Non sumus sicut plurimi adulterantes verbũ Dei: sed ex synceritate; sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur. Sextò, notat concursum & frequentiam tantam auditorum vt eis nisi super tecta non liceret prædicare. *Exod. 26* *Ephes.3* *2.Cor.2*

Sed quam est elegans quod in aure audis prædicate super tecta: Quasi diceret. Si vultis auditorum magnam copiã id

quod in secreto orationis auditis, prædicate. Id enim auditores allicit & perficit, quod in orationis silentio prædicator à Deo recipit.

Iam verò sicut Christus aperuit aurem: & ea quæ audiuit
Isaie 50 prædicauit, retrorsum non abiens, nec genas suas à vellentibus auertens: ita & prædicator, qui aure susurria Dei percipit,
Iob 4. retrorsum non habeat: sed exhibeat se, vellētibus, & percutientibus. Enimuerò, qui super tectum prædicat facilis est ad ruinam, & ad mortem. Ergo morti se prędicator exponat propter Euangelium: id enim designat prędicare super tecta.

Nolite timere eos qui occidunt corpus, Hoc est argumentum quintum. Cuius valor est. Prædicate, aliòqui incidetis in gehennam. Multa sunt hîc expendenda. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus.* Imò verò quia occidunt: ideo non sunt timendi. Si enim in tormentis detinere possent, non occidendo, timendi essent; at quanto magis torquent; breuius è tormētis absoluunt. Nolite timere, quia causa vobis sunt: vt offeratis Deo, id quod maximum habetis grandis Abraham qui
Roma.4 offerebat filium. quātus est qui offert seipsum? Nolite timere, quia sponsam sponso iungunt. Regem regnum possidere faciunt. Sitientem, applicant ad fontes aquarum. miserum à miseriis eripiūt. lachrymas ab oculis siccant. Nolite timere occidentem vnico ictu semel. Siquidem quiuis se debet oc-
Psal.43 cidere, & mortificare semper.

Animam nequeunt occidere: neque Deus ipse animam occidere potest, potest equidem occisam coniicere in gehennam, occidere non item. Miseri nos sumus in manum habemus, adeò crudelē: vt animā occidamus. Siquis ergo timēdus est, tu tibi timēdus es. Tu tibi es truculētissimus hostis. Si consistant aduersum te dæmonū castra, hominum copiæ. Angelorū exercitus, nihil tibi nocebūt: nisi tu tibi nocueris.

Eum timete. Deus vltor timendus est. non est igitur malum timere, vt heretici mentiuntur. Illud verò vocabulum,
Ester 1 *animam potest perdere* Græcis est repudiare, vt vir adulteram reiicit vxorem. O miseram Vasti reginam! quæ è regio solio deiecta in tantum decidit dedecus. O multò miseriorem animam, Deo desponsatam: quæ ex deitate, tam profundè decidit in gehennam.

Nota illud, *potest animam perdere.* potest ille quidem: non vellet tamen, nos eum facere cogimus. Nota etiā: *potest per-*
Psal.118 *dere*, non quæsiturus vnquam, In hac vita quæ errauerit ouis quæritur:

quæritur: in illa vbi perditur, nunquam quæritur.

Nonne duo passeres asse veneunt, & vnus non cadit, &c. Huius sexti argumenti vis est. Si viles passeres curæ Deo sunt: adeò, vt sine voluntate Dei, vnus non cadat: quanto maiori curæ estis vos, quorum & capilli numerati sunt? Igitur, nemo vestrum cadet sine Dei voluntate.

Sine dubio passeres hi referendi sunt ad sacrificiū leprosi, de quo Leui. 14. & sensus est. ex duobus passerculis qui Deo offerebantur, is qui immolabatur, non cadebat sine Dei voluntate. Voluit enim Deus passerū genus hoc beneficio afficere, & honore coronare: vt ex eis aliquis Deo sacrificaretur. Igitur si vos Deo sacri estis, planè & capilli sacri etiam erūt. nullus ergo capillorum cadet in terram nisi Deo volente, vt inde sibi sacrificiū fiat, qui est vester maximus honor: Si scilicet alicui vestrum propter Christum capilli aut de capite, aut de barba auellantur.

Secundò falluntur sine dubio, qui dicunt, legem non fuisse de bobus, & de passeribus ad literam, reuera lata fuit lex, quæ ad literam, bobus triturantibus prouidebat. & quæ ad literam, de passere sacrificando præciperet. Verum præcipuè prouidit bobus in significationē Apostolorū nec enim illos curasset, nisi horum gratia: ita nec de passeribus fuisset cura, nisi in significationem, quod corpus Christi, & martirū suorum, Deo sacrificabatur: ex eius voluntate. (quia pretiosa in conspectu Domini, mors Sanctorum eius,) sacrificato corpore, velut vno passere: alter, id est, anima libera volabat in cœlum. Non ergo erat præcipua cura Deo, de corporalibus, sed de spiritualibus bobus & passeribus. Psal. 115 1. Cor. 9

Tertiò, reuera omnes nostri capilli numerati Deo sunt: Sicut etiam numerat multitudinem stellarum. Et sicut re vera arenarum numerus ei notus est. Ego numeratio capillorum. ostendit eam maternam curam, quam suorū pignorum amantes matres illis ostendunt: cum eorum capita pexunt. discriminant, & velut pilos dinumerant. Solemus etiā quæ pretij maximi sunt, habere numerata. Vigilia verò non item. Iam si capilli significant cogitationes, omnes Deo numeratæ sunt: reddenda enim nobis est de eis, & de verbis ratio. Quòd si speciatim capilli, bonas significant cogitationes: nō mirabor, si eas habet Deus numeraras; raræ enim illę sunt. Psal. 146 Matt. 12

Quartò memēto. Nazaræorum crines fuisse numeratos: certè Samsoni septem crines erant. in quibus erat fortitudo Iudic. 16

eius. Sed periculum eis erat à Dalila à Philisthæis, & à quer-
2. Reg. 18 cu vbi Absalonis capilli intricati sunt. Est ergo periculum
1. Ioan. 2 cogitationibus sanctis à concupiscentia carnis, oculorum, & superbia vitæ.

Omnis qui confitebitur me. Argumentũ vltimum, à præmio & pœna. Vbi primum nota: *Confitebor ego*. Non nisi magnum est, quod Christus magnus nec tamẽ adulator, coram Patre magno laudaturus est. Animemur ergo egregia opera facere, quæ à Christo sint digna laudari.

Sed Domine nos confitemur te regem, principẽ, & Deum num & tu fateberis nos, reges & Deos? Ita planè fatebitur, & faciet nos reges. Annon dicit, quòd seruum suum super
Lucæ 12 omnia constituet? Atqui super omnia constitutus quid nisi
Ephes. 2 rex & quidam Deus est? An non Paulus dicit, quòd consedebimus ad dexteram Dei in cœlestibus in Christo: Qui ita sedent, an non reges sunt?

Psal. 148 *Negabo ego eum*. Dicere Dei, facere est: ipse enim dixit &
Gen. 1 facta sunt: negare ergo Dei, est in nihilum redigere sicut dicere, est dare esse rei quæ esse non habet: ita negare est tollere esse ab eo qui esse suscepit. Dices num damnati redigẽtur in nihilum? Minimè. Id fœlicitatis loco illis esset me-
Matt. 26 lius enim erat si natus non fuisset homo ille. Sed vide negare est duplex, aliud negare simpliciter: aliud negare corã Patre. Si Christus dãnatos negaret simpliciter, in nihilũ redigerentur. Porrò negare coram Patre, & Angelis: est negare in illis bonis æternis, quæ Pater & Angeli possident. Cùm ergo negat Christus coram Patre, negat eis omnia bona spiritualia Patris, vt nullũ vnquam illorum bonorũ ad eos perueniat, sed ad omnia illa bona & gaudia nihil sint omnino.

Vt ergo confiteri coram Patre, est euehere in dignitatẽ, quam comprehendere solus Pater potest ita negare coram Patre est deiicere, in eam miseriam: quam comprehendere solus Deus potest.

Nolite arbitrari quòd pacem, &c. Primum quod se dicendũ offert, in illis verbis Domini: *Non veni mittere pacem, sed gladium*: & (iuxta Lucam,) separationem, hoc est. Cùm gladius sit duplex: spiritualis, & temporalis. & Dominus non se, ad gladium adstrinxit spiritualem: necessariò fit, vt de vtroque gladio verificetur: scilicet, quòd Christus gladium & spiritualem verbi, & corporalem ferri, in orbem miserit. Ego igitur planè credo, posse Ecclesiam, ex hac Christi autoritate,

ritate, corporali gladio facere separationem fidelium, ab infidelibus. video prius debere prædicari Verbum Dei, quo admoneātur ignorantes, & recipiantur pœnitentes: sed verbo prædicato, potest Ecclesia gladium ferreū eximere contra prædicationem impedientes. vt plenè verùm sit quòd venerit mittere gladium in terram.

Hîc ego non disputo an gladium hunc materialem habeat Papa. Scio enim id negari 23. quæst. 8. in principio. vbi affertur locus, quo iubetur Petrus gladium suum, mittere in vaginam, & negatur clarius, 23. quæst. 2. can. Sanctitas vestra. Vbi dicitur: Sancta Dei Ecclesia gladium nō habet, nisi spiritualem. & ibi, Can. interfectores. §. in hoc. idem videtur negari. At in Can. vnam sanctam. de maioritate. Bonifacius toto nisu contrarium docere videtur. Pro qua parte, scio Canonistas stare: gladium materialem Papæ, vendicātes: licet non eius vsum. Verùm quod attinet huic negocio nostro, ex Euangelio infertur: Christum gladium corporalem dedisse suæ Ecclesiæ: quo vel perse, vel potestatis ciuilis ministerio, coërceat Euangelio repugnantes: & fideles separet ab infidelibus.

Secundò, offert se illud: Si Episcopi, & Ecclesiarum rectores gladium spiritus non mittunt in Ecclesias suas, væh illis est. Christus enim non venit mittere pacem. quare nec eius vicarij pacem, mittere debent. Exerant igitur gladium suæ potestatis contra nocentes. cùm quibus si seruant pacem, væh pastoribus. *Ezec. 34*

Tertiò, similiter. Prædicator, si non turbat populum, si nō turbat domos, si denique non turbat homines, vana est prædicatio eius: non enim mittit gladium, & separationem. Signum, enim Euangelici gladij est: si diuidit, & separat animam à spiritu, hominem à domesticis suis. *Hebræ. 4*

Quartò, scito totius Euangelij hanc esse summam: Non pax: sed gladius, vt sit posteà pax. Eras prius malus homo: salus tua est, si efficiaris noua creatura, mundo superior, Deo adhærens: & ita à toto seculo diuisus. Ecce, non pax cum seculo: is enim est tibi hostis, gladiū habeto, contra eum exertum. hac ratione venit tibi pax spiritualis: caro repugnat spiritui. sequere spiritum separa te à carne. *Galat. 5*

Veni enim separare hominem aduersum patrem suum. Res omni animaduersione digna. Cur dicit: Veni separare filium, filiam, nurum: non verò dicit, Veni separare patrem,

matrem, socrum? Ego ita arbitror, facilius recipere Euangelium iuniores: quam ætate prouectos. Iuuenes enim minus commaculati sunt, minúsque seculo assueuerunt: senes verò duri effecti, & velut callo obducti, minus apperiunt cordis sui valuas, (qua antiqua ferrugine, vix dimouentur,) vt Deus in eos ingrediatur. Quare nō immeritò dicitur: Iuue-
Psal.148 nes, & vigines, senes cū iunioribus laudent nomen Domini: vbi bis iuuenes, sed semel senes nomen Domini laudant.

Secundò video efficaciam Euangelij: Non enim mirabile erat, si pater contra filium insurgeret: maior videlicet contra minorem. At quòd filius, & maximè filia, contra matrem insurgant, ab eísque separentur, id non nisi summæ efficaciæ est: & ꝙ nurus separetur à socru: ac perinde separetur ab eius filio, sponsóque suo, annon id efficaciæ maximæ est?

Tertiò intelligis in negocio Euangelico, filium & filiam à parentibus non pendere. Videlicet, quod Theologi mutare statum dicunt,) poterit filius repugnante patre eum derelinquere: vt Euangelicæ perfectioni mancipare se possit maximè vbi annum decimumquartum vir pertigerit, fœmina verò duodecimum.

Quartò iucundum est videre cur dicat Dominus: Qui amat patrem, aut matrem, plus me, non est me dignus. & Lucas id exponens dicit: Qui nō odit Patrem, & matrem, Cur tu Domine qui charitas es, odium præcipis? Certè quia sicut Deus simul est amor, & odium: amor rerum bonarum, idem odium malarum: ita vult quénque nostrum, simul habere amorem eorum, quæ in proximis, aut in nobis bona sunt: odium verò eorum, quæ in proximis, aut in nobis mala fuerint. Vult ergo esse in nobis oculos quosdam: qui videāt non vasa: sed quod est in vasis. Si in vasis (quantumuis inimicis nostris,) est pietas, eam amemus. Contra si in vasis (quantumuis amicis & cognatis) sit malicia, eam detestemur. Si igitur in parente, aut in te, malicia est, eam odi.

Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me non est me dignus. Primum aduerte. Si imponitur tibi crux, feras, si non imponitur, accipias: si enim non fers crucem, non es Christo dignus. Iam res grauissima offertur discutienda, quid sit ferre crucem? Christe Domine, cur facere præcepisti, quod tu ipse non præstitisti? Num tu quotidie tulisti crucem?
Matt.27 Equidem eam semel accepisti, & ferre nequiuisti. Nam Cirenęus ille tuam tulit crucē. Grauis ea quæstio est, in primis.

Ad quam facilè forsan responderi posset, præceptum esse, quotidie ferre crucem, id est quotidie animo esse paratum cruci affigi: si ita Christi gloria exigeret, Siquidem multa præcepta Christiana, ad hæc solū obligant animi præparationem. Vt est præceptū de pascendo, & fouēdo inimico, & alia. *Rom.12*

Porrò secunda responsio sit: Hîc accipitur Crux pro Crucis mortificatione. Hæc explicatio est Apostoli dicētis. Semper mortificationem IESV Christi, in corpore nostro circumferentes: vt vita IESV manifestetur in corporibus nostris, quasi dicat: Quotidie crucem accipientes: in qua cum Christo morimur, sperantes cum ipso resurgere. Ergo is fert crucem quotidie: qui se quotidie mortificat, suas affectiones & voluntates negat, se ab hac vita terrena seiungit, &c. *2.Cor.4*

Tertia responsio est: Qui propter crimen ducuntur ad suspendium, (si sapiunt,) nihil aliud curant: quàm animam suam. vtpotè qui breui exactam Deo dabunt vitæ rationem, diuitias, honores, delitias nec cogitant quidem. Vult ergo Christus nos horum, qui ad crucem feruentur statum imitari, vt toti de animæ nostræ remedio solliciti, nihil terrena curemus. Vt qui citò & exactè rationem vitæ nostræ simus daturi.

Quarta responsio: Christus, velut facinorosus, (cùm non talis esset) cruci propter peccata aliena suffixus est: vult ergo, vt quiuis nostrum crucem suam accipiat, cui se propter sua peccata configat. Nemo est qui non quotidie peccet: nemò ergo sit qui non se quotide puniat. Dum verò se punit, Christi se cruci configit.

Sed quid moror, quinta responsio sit, te ipsum auocare à seculo, te ipsum à seculo separare, id est crucem accipere, in qua mundus tibi crucifiixus sit, & tu ipse mundo. Certè si Christi membrum es, crux Christi crux tua est. Accipe ergo crucem Christi. cogita te cum Christo esse cruci suffixum pudebit te totius mundi, credes nihil te habere cum mundo. Habes hanc explicationem ex Paulo dicente: IESVS, vt sanctificaret populum per suum sanguinem, extrà portam passus est: exeamus igitur nos cū eo, extra castra id est extra ciuitatē, eius improperiū portātes quasi dicat: exeamus nos cum eo, crucem cum eo portantes: in qua crucifigamur, &c. *Galat.6.* *Hebræ.13*

Secundò aduertè: *Qui non fert crucem & crucifigitur, non est me dignus*. Qui fert Crucem & mecum crucifigitur erit me dignus. Facessat ergo Lutherus, qui non censet nos Christo

dignos. quique nostra opera nō digna esse iudicabat. Dignus
Rom. 8 sanè Christo, & eius gloria est, cui cum eo patitur: vt conglorificetur.

Sed tertiò aduerte, fieri posse vt quis accipiat Crucē, nec tamen dignus sit Christo. Quis ille quæris? Certè qui acci-
Ioan. 2 pit Crucem, sed non sequitur Christum, non ambulans sicut ille ambulauit. ignem non habens in corde, quo suum
Genes. 22 sacrificium cremetur. sine igne siquidem non fit sacrificium. Nam néque Abraham filium sine igne sacrificat. Audi Pau-
1. Cor. 13 lum: Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam. (en tibi Crux accepta) & charitatem non habeam (en tibi ignis defectus) nihil sum: quia nō sequutus sum Christum, in cuius pectore, tantus ignis ardebat amoris.
Genes. 18 At qui Domine quis ego sum, qui te sequi possim? Cinis
Genes. 8 ego & puluis, ad malum pronus ab adolescentia. imo & verè
Luc. 11 malus sicut tu ipse dixisti. Prauum habens cor pręomnibus.
Isaie 55 quomodo sequar te cuius viæ, exaltantur à viis nostris. sicut cœlum à terra? Et vis me sequi te ad crucem, & non nisi cum amoris flamma? Planè non inuitamur ad hæc ex viribus no-
Exod. 13 stris. Ipse qui præcepit, præcedit, & iubēs & faciens, & fouēs.

Hæc tua Domine lex est: qui crucem non vult, perdit animam, quam seruare volebat. At hominū mores nihil aliud curant, quàm animam seruare: crucem repellere, tot sunt apotecæ vini generosi, tot delicata conuiuia, tot vestes prætiosæ, tot delitiarum inuenta: num hæc crucem sapiunt? Væh vobis qui nunc ridetis, quia flebitis. Væh diuiti-
Luce 6 bus, quia habetis consolationem vestram. Væh his, qui di-
Eodem cunt in bonis dies suos. Væh his, qui in labore hominum
Iob 21 non sunt. Væh his, qui non est ruina maceriæ: neque transi-
Psal. 143 tus aut clamor in plateis eorum. Væh his, qui nūc rosis coro
Sapien. 5 nantur: & non est pratum quod luxuria eorum non pertranseat. Sanè inuenerunt animam suam nunc: sed in fine perdent eam.

Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ. Video controuersum maioribus nostris, an recipiens Prophetam eo nomine, parem cum illo mercedem recipiet? Sed res est aperta. Merita ex charitate suum pondus habent. Si maiore charitate recipit, quā prædicat Propheta: maiorem quàm Propheta mercedem recipiet. Si minore, minorem. Modò ne credas vnicam receptionem valere: vt multa prædicationes. Sed si quantum temporis vnus recepit, alter prædicauit.

Caput

CAPVT XI.

Et factum est, cùm consumasset, &c.

IOANNES in vinculis, Synagogam significat, sub rege tyranno & extraneo, velut vinctam, & captiuam. Videns porrò Synagoga vaticiniũ Iacob, non fore auferendũ sceptrum de Iuda. *Genes. 49*
donec veniret Messihas: & videns eo tempore, iam illud sceptrum sublatum, intelligens propterea suum iam venisse Messiham: primum per Pharisæos interrogauit Ioannem, an esset ipse Messihas, nunc verò per Ioannem spiritu Dei actum, Christum an sit ipse, requirit. Mittit verò duos ex discipulis: vt in ore duorum, vel trium stet omne *Matt. 18*
verum.

Audi nunc Lector: Existimo, nullam vnquam fuisse in orbe quæstionẽ maioris quàm ista momenti. Expende cuncta: Qui interrogant, vicem habent omnium fidelium, præsertim Iudæorum, sub Herode tyranno vinctorum. Qui interrogatur Deus est: quod verò interrogatur summum negocium est, scilicet an is esset Deus qui videbatur homo? Finis verò interrogationis est: an per Christum sint eo tempore à rege tyranno eruendi: vt & Messihã fidelitas recipiat, ab eoq; rursum ipsa recipiatur. Annõ summa res hæc erat? Sanè super qua totius orbis salus, velut in cardine versabatur.

Ne verò existimes rem hanc minorẽ fuisse, quàm depinximus scito, iuxta Matthæum, Marcum, & Lucam huic interrogationi interfuisse magnas Iudæorũ turbas. Ergo con- *Luca 7*
stitue magnum hominum theatrum: ibi Deum colloca, latentem tamen & absconditum: fac te videre integrum populum à Christo perquirentem, an esset ipse mundi Seruator, tantopere mundo desideratus? Vt si esset, in Messiham, & in *Aggei 2*
regem susciperetur. Iam videbis quanta hæc quæstio fuerit.

Huic tantæ questioni Dominus, vt sapiens, respondit, non verbis apertis: sed (vt ego existimo) primũ coram frequenti concione sermonem habuit de regno Dei: quod iam pateret miseris & inopibus: mox multis miraculis editis respondit: *Luca 7*
Ite renunciate Ioanni, hunc quem audistis de regno Dei, déque Euangelio pauperum sermonem (fuerat enim sermo verbo vitæ dignus) tum etiam renunciate miracula, quæ vidistis (fuerant enim quæ non nisi à Deo effici poterant.)

tuum demum verba Prophetiæ ei referte, quod scilicet cæci vident, &c. Vt planè habeatis firmiorem propheticum sermonem, hæc Messiham, me esse loquuntur.

1. Petri 1

Ne verò graueris Lector audire testimonia quæ tacitè Dominus implicat. Habetis (inquit Dominus) apud Isaiam: Dedi te in fœdus populi & in lucem gentium: vt aperias oculos cæcorum. En ego aperio oculos cæcorum. Ego igitur sum. Rursum Isaias: Deus ipse veniet, & saluabit vos: tu:n aperientur oculi cæcorum, aures surdorum patebunt, saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum. En videtis à me hæc omnia fieri. Igitur ego sum. Rursum Isaias: In illa die, audient surdi verba libri: addet, mites in Domino lætitiam, & pauperes homines in Sancto Israël exultabunt. En videtis, mites & pauperes Euangelizari, & ideo in Domino exultare. Rursum Isaias: Domine, in angustia requisierũt te, viuent mortui tui, & interfecti tui resurgent. En tẽpore hoc per me mortui surgunt. Rursum Isaias: Spiritus Domini super me: ad annunciãdum pauperibus misit me. En, quid aliud enim ego annuncio, quàm beatos esse pauperes spiritu. Rursum Isaias: Ecce ego mittam in Sion lapidem probatum, angularem pretiosum qui crediderit non festinet, ne scilicet offendat. Beatus ergo qui nõ fuerit scãdalizatus in me. Hic enim lapis reprobatur ab ędificantibus. At iuxta Danielem lapis si percusserint statuam, eam comminuet. Beatus ergo qui in lapidem nõ offenderit. Sanè quia lapis est, in terra iacet. Et ideo contemnitur. Sed quia est lapis de cœlo missus, beatus qui in eum non offenderit.

Isa. 43. 49; Isaie 35; Isaie 29; Isaie 26; Isaie 61; Isaie 28; Daniel 2

Habes Lector Christi responsum. Quod verò Ioannes, ex vinculis, nihil his addiderit, significauit, Synagogam voluisse potius, sub alieni regis captiuitate mori, quam suum regem recipere. Et quãtum ego sentio, quòd Ioannes velut dubius Christum interrogat: significat synagogam semper de Christi veritate dubitabundã, voluisseque magis extraneis vinculis vinciri, quàm sui principis libertate gaudere. Hæc sunt quæ de synagoga in Ioãnis persona mihi dicẽda occurrerũt.

Secundò contendere libet, Euangelium hoc de ipso Ioanne verificare. Reuocandum ergo in memoriam est, id quod Lucas de Christo habet: Proficiebat inquit Sapientia, apud Deum, & homines. Quod Paulus etiam testatur, dicens: Didicit (cùm esset Filius Dei,) ex his, quæ passus est, obedientiam. Vnde colligunt Theologi, Christum scientia diuina, & beata

Luce 2; Hebr. 5

& beata, & infusa, omnia sciuisse: ignorasse tamen scientiã experimentali. Decebat enim intellectum eius non frustrà esse: sed in humana scientia proficere. Eâdem igitur ratione, Ioannes agnouit Christum, scientia infusa, per reuelationẽ, sed hoc ipsum experimento nesciebat. Ac si ego ex aliorum verissima narratione, aliquem scirem summum esse magistrum: vbi tamen eum viderem rogarem, Túne es ille magister illustris? Idque ego dicerem, exoptans videre insignem quampiam eius doctrinam. Et propterea Christus ad animũ Ioannis, quo eius opera videre cupiebat, operibus respondit. Igitur in summa, vt arbitror esse errorem, dicere Ioannem de Messiha dubitasse: ita arbitror esse verum, illum Christi opera, experimento discere voluisse.

Tertiò vehementer placet rem hanc ad mores traducere. Ioannes significat gratiam. Cùm igitur Ioannes est in vinculis, dubitare videtur. Quàm verò multi pij in gratia existentes: dum sine vinculis sunt tribulationum: Christum ardenter prædicant, & exaltant. at cum in tribulationibus sunt, nutare videntur! Dauid in abundantia sua dicebat: Non mouebor amplius: dedisti Domine decori meo virtutem. At, vbi in vincula tribulationis coniectus est, inquit: Auertisti faciẽ tuam à me, & factus sum conturbatus. Dauid ipse dicit: Populum Dei tribulationibus vinctum conuerti, & dies plenos in eis inueniri: dicentes: si est Deus in cœlo aut si est scientia in excelsis. Et rursum: Mei autem pedes moti sunt, penè effusi sunt gressus mei pacem peccatorum videns. Igitur cùm est gratia in vinculis, dubitare de Christo solet. Quid tunc Christus? Sufficit tibi gratia mea, nam virtus mea, in tua infirmitate perficitur. quasi dicat. In tua cæcitate, lux mea monstratur: cæcos in tribulatione, ego soleo illuminare, & mortem illis tribuo, vt exsuscitem. Humiliat enim Dominus, vt subleuet. Et demum, non nisi pauperes & afflicti, lætum Euangelij nuncium, digni sunt recipere. Dicit ergo Dominus ad desideria, & gemitus, & orationes Ioannis: Dicite ei: ne desperet, ne dubitet. Ideo enim vincula passus sum, vt eum ab eis liberem: ideo cæcum feci, vt illustrarem: claudum vt sanarem, &c. Et beatus est qui in tribulatione non offenditur, nec subtrahitur: si enim se subtraxerit, non placebit animæ meæ.

Psal.29 *Eodem.* *Psal.72* *Eodem.* *2.Cor.12* *1.Reg.2* *Hebr.10*

Quartò aliam explicationem audi: iuxta doctiores, Ioannes, donum significat. Porrò inter dona, primum & omnium *Conci. Trident.*

nium aliorum radix donorum, est fides. Hanc multi Chri-
Rom.1 stiani, in vincula peccatorum coniiciunt, veritatem Dei in iniustitia detinentes. Fides ergo inter vincula peccatorum, facilè dubitat, imò facilè negat. Paulus est huius rei testis.
1. Tim.6 Cupiditas inquit, est radix omnium malorum: quam quidã appetentes, errauerũt à fide. Profectò non est tuta fides, inter vitiorum catenas. Dubitans verò, incipit cogitare: num vera sint quæ credimus. His cogitationibus respondet Dominus: Dicite fidei, sat esse ad fidei confirmationem, tot cæcorum illuminationem, mortuorum vitam, &c. O verò beatum qui non offenditur in me. Quî enim fieri potest, vt superbus nõ offendatur in Christi humilitate? Auarus non offendatur in Christi largitate? Libidinosus in eius puritate? Audi rem omni notatione dignissimam. Qui propriam voluntatem abiecit, in Dei voluntatem non offendit. Qui verò propriam seruat voluntatem, in diuinã offendat necesse est: non enim
Gen.8 nostra voluntas diuinæ conformatur, sensus enim & cogitatio hominis ad malũ prona sunt: at malum necesse est, scandalum accipiat ex bono.

Expende nunc verba discipulorum Ioannis, quæ ego non aliter accipio, quàm à Spiritu sancto dictata: *Tu es*, inquiunt, *qui venturus, an alium expectamus?* Primùm, illud *Expectamus*, docet Christum esse desideratum, & expectatum cunctis, nõ
Aggei.2 solum piis, sed & impiis, & omnibus creaturis. Cùm enim omnia bonum appetant: necesse est appetant Christum, qui bonum omnium est. Sanè homines cupiunt suam fœlicitatem, quæ est Christus, & omnia reliqua, cùm seruiant homi-
Rom.8 ni, cupiunt per hominem beatificari: omnis enim creatura ingemiscit, & parturit, adoptationem filiorum expectans. Videlicet cupiunt serui, in sui Domini beatitudine exhilarari.

Secundò, illud. *Qui venturus es.* Vbi duo aduerte. Primum ex Fœlice Papa. Verbum, *Venturus*, est nota deitatis, vt supra
Matt.8 mihi dictum est in illo verbo, Ego veniam & curabo eum. Hoc enim verbum, Veniam, respondet desideriis Propheta-
Isaia 64 rum, dicentibus: Vtinam disrumperes cœlos, & descenderes,
Abac.2 & promissionibus eorum dicentium: Veniet & non tardabit. Rursum nota: hoc verbum, *Venturus*, respondere illi promissioni. Non auferetur sceptrũ de Iuda, donec veniat qui mit-
Gen 49 tendus est. ille mittendus, est idem, qui venturus est. Nec enim meritò, Græcis ponitur articulus emphaseos, cum dici-

tur

tur: Tu ne es ille qui venturus est?

Hoc demum aduerte: Sicut signum veri Messihæ fuit cæcos illuminare, mortuos surgere, &c. Ita signum veri prædicatoris, qui Christi loco prædicat hoc esse, si qui prius cæci erant nunc vident, si prius surdi ad verba Dei, nunc audiunt, si mortui peccatis, iam viuunt, si denique vita pauperum, si vita crucis Euangelizatur: sed & scandalum esse multis iniquis, veri prædicatoris signum est.

Illis autem abeuntibus. Videri cuiquam posset Ioannes, iniuriã irrogasse Christo, nunc interrogans an ipse esset: cùm tam celebri testimonio, ipsum esse, prius fuisset confessus. Hanc iniuriam Christus deuorat, non malum malo reddẽs: Rom. 12
sed bonum potius, pro eo quod malum videbatur. Effundit ergo se Dominus, in laudes Ioannis: vt enim quem sanat perfectè sanat, sunt enim eius opera perfecta: ita quem laudat Deut. 32
summè laudat. Apostolus dicit: Honore inuicem præuenientes. Rom. 12
At Dominus non solùm præuenit Ioannem in honore: sed & in benedictionibus dulcedinis, ponẽs super eum coronam omni lapide pretioso pretiosiorem. Psal. 20
Docemur ergo proximos nostros non parcè honorare, etiam vbi illi videri possent, nos inhonorasse: tum maximè cum ex honore fratris nostri, Dei resilit honor. Iam laudes Ioannis audi.

Quid existis in desertum videre? Huius periodi sensus est: Quorsum ô viri existis in desertum? Si visuri arundines vento agitari: has videre licebat in vrbibus vestris. Si existis videre homines auro & gemmis nitentes, bysso & purpura vestitos, hos licebat videre in domibus regũ. Quòd si animus vester fuit videre Prophetam, ego assero vobis: plusquã Propheta est, imò maior omnibus mortalib⁹ hactenùs natis est.

Expende nunc obsecro singula: Non est Ioannes arundo vento agitata. Planè omnes mortales, qui ex Adã nascimur, arundines sumus. Et vt verbis Dei vtar, sumus calamus quassatus. Dic te precor, quænam arundo tam facilè moueretur, Isaie 42
quàm Adam motus est? Adam ille arundo prima, robustissima, & in loco amœnissimo plantata. Gen. 3
Arundinẽ igitur agnoscis: quòd si fortis, & integra arundo ita vento mouetur, quid nos, non fortes arundines, sed quassatæ? Quassauit enim nos peccatũ illud, quod noster primus parens suo & nostro malo cõmisit. Cùm igitur omnes homines sint arundines, quas exagitat ventus, imò quas quassat quælibet aura: si Ioannes, Christo teste, vento non agitatur, habet ergo Ioannes grande gra

tiæ pondus, totas eius vacuitates plenissimè complens: vt etiam si omnes ventorum furiæ ipsum velint commouere, minimè possint. Aduertisne, quantus fuerit Ioannes? Quantum gratiæ habuerit? Quàm non poterat commoueri? Quã esset omni vento superior?

Secundò aduerte illud: *In domibus regum sunt*. Vbi ego intelligo, Ioannem esse præpositum cunctis regibus, cunctis principibus: quantumuis auro fulgerent & gemmis. Quasi diceret Dominus: Merito regum & principum postpositis audis, *Existis videre Ioannem*, vtpotè qui est omni rege & principe videri dignior.

Tertiò illud: *Plusquam Propheta*. Siquidem Propheta dicitur videns: Ille verò plura in spiritualibus videt: qui maiore lumine gaudet: at Ioannes maius lumen quàm alij omnes
Ioan. 1 possedit: Vidit enim Filium Dei, vidit Spiritum descenden-
Matt 3 tem, & super Christum manentem. Vidit cœlos apertos, audiuit Patris vocẽ. Num hactenus accesserunt alij Prophetæ? Sanè Moses loquebatur cũ Deo, vt cum amico, sed non vidit
Exo. 33 eum: faciẽ enim eius videre nequiuit, sed tantùm posteriora.
Sanè alij Prophetæ testes sunt Christi ex auditu: audiebãt
Act. 7 enim aliquem Angelum in se loquentem, licet Spiritu san-
1. *Petri* 1 cto essent inspirati. Porrò Ioannes oculatæ fidei testis est. At-
Ioan. 1 tende precor: Ioannes affertur testis à sanctissima Trinitate, dicente: Super quem videris spiritum, ipse est. Affertur verò testis super re, omnium penitus rerum grauissima, id est, super Christi deitate. Et affertur, vt eius testimonio tota gens Iudæa credat. Et affertur vt vniuersa hominũ salus, ex vnius hominis ore dependeat. Et tam idoneus testis visus est Deo Ioannes: vt etiã si totus mundus velit ei inuere notam, non possit est enim omni exceptione maior. & tam sanctus est vt nec mundus nec diabolus eius possint autoritatem labefactare. Iam audi Ioannem contra totum infernum, contra Romanos, contra Herodem, contra omnes Iudæos, Christũ esse Messiham, & Deum testificantem.

Ne verò Christus videretur, gratis quicquam asseruisse, testimonium assertionum suarum adduxit, Dei verbum per
Malac. 3 Malachiam, quo de Ioanne Pater dicit: *Ecce ego mitto Angelum meum*. Si Angelus, ergo maior omni carne. Si Angelus
Matt 18 ergo semper videns faciem patris, quatenus homini fas erat in carne videre. Angelus, inquam: non quiuis, sed ille meus. ego inquit mitto Angelum meum. Est enim Ioannes Ange-
lus

lus specialiter Patris, vtpotè in quo Patris potentia monstrata est: quæ enim potentia potuisset corda Patrum antiquorum, in filios obstinatissimæ prauitatis conuertere? Vix sanè Christus impetrauit, vt corda maiorum in filios illos, qui erant genimina viperarū conuerteret. Ioannes præparat viam ante Christum, omnem vallem implens, omnem montē & collem humilians, aspera in viam planam, & praua emolliēs in directa. Profectò si singula hæc expendas, verè Angelum, & plusquàm Angelum fateberis. *Luca 1* *Isa. 40*

Quid moror? Tantus erat Ioannes, vt Christus iuramento suo firmarit, Inter natos mulierum non surrexisse Ioanne maiorem. Et quia verbum Dei tantam habet efficaciam, vt ea quæ non sunt faciat esse: ideo etiā si Ioannes omnibus maior nō esset, hoc vnico Christi verbo maior redditus esset. Tantus erat Ioannes vt planè creditus esset Messihas, & vt Messihas esset susceptus: si se ille Messiham fingere voluisset. Et quod Christus nō impetrat à Scribis & Pharisæis, vt Messihas habeatur, Ioanni etiā nolenti ab eisdem offertur. Tantus erat Ioannes vt Christo necesse fuerit, asserere se esse Ioanne maiorem: ne minor esse crederetur, periculum enim erat ne orbis crederet Ioannem esse Christo aut maiorem, aut non certè minorem. *Rom. 4* *Ioan. 1*

Quàm verò animaduersè Dominus dicit: *Inter natos mulierū, nō surrexit maior.* Quasi diceret: Omnes mortales ceciderūt, antequā ambularēt. Multi verò ex ea ruina surrexerunt: sed nullus fuit q primo ictu ex casu maior surgeret quā Ioannes. Tanta enim fuit in surgēte gratia vt Christū puer senserit, puer à virgine salutaretur, puer matrē faceret Prophetā. *Luca 1*

Vbi sciolus aliquis subolfaceret: non dictū Ioannem omnibus mortalibus maiorē, sed inter omnes qui surrexerunt, neminē tempore resurrectionis surrexisse maiorē licet post resurrectionē fieri potuisset aliquis maior. Sed hæc subtiliora sunt quàm Euangelica grauitas exposcat. Ioannes ergo inter eos qui surrexerunt, summus.

Ex quo loco sub aliorū censura, apertè colligo virginem Mariam in peccatū originale non cecidisse. Patet manifestè: Ioannes est maior omnibus qui ceciderunt, & surrexerunt. At non est Virgine maior. Igitur Virgo non cecidit. Fateor, nescio hoc argumentum dissoluere.

Sed qui minor est in regno cælorum. Asserit se Christus in regno suæ Ecclesiæ minorem. Sed quænam huius causa? Primum

mũm: quia si celsitudo cœlestis, humilitate comparatur: ne-
Matt. 18 cesse est futurum in cœlo summũ, esse in terra imum. Chri-
Luca 14 stus ergo statuit se in infimo loco: vt Pater, qui eum inuita-
uit, ascendere eum faciat in celsissimum locum.

Sed secundò, rem penetremus: Is planè minor est, qui pec
catũ habet: is igitur minimus, qui in peccatis est maximus:
Cùm verò Christus omnia totius orbis in se peccata suscepe
Isa. 53 rit (posuit enim in eo Deus iniquitates omnium nostrum)
necesse est, vt minimus dicatur. Non enim aliter existiman-
dus est Christus: quàm vt quidam homo sine culpa sua, habẽs
nostra omnia delicta quâ causa ipse cum dixisset: Longè à sa-
Psal. 21 lute mea verba delictorum meorum, addit, Ego autem sum
vermis, & non homo, opprobrium hominum, &c. Minimus
ergo est qui plus omnibus debet: nemo verò debere plus vo-
Psal. 68 luit Christo qui quæ non rapuit, exoluere voluit.

Tertiò, vocauit se Dominus minimũ: quia reuera, in nul-
lo mortalium maior fuit, quàm in eo humilitatis affectus.
Luca 1 Virgo se ex humilitate ancillam vocat. Paulus se dicit, Abor-
1. Cor. 15 tiuũ, & qui non sit dignus vocari Apostolus: at quia in Chri-
sto summa erat humilitas: ideo se deiectissimum dicebat.
Quid enim nũ diceret anima illa sacra, tam sublimiter Deũ
videns? Quanto enim excelsius Deum vides, tanto te profun
diorem conspicis. Quid non diceret sacra illa anima, tam co
piosè ditata: quàm profundissimas gratias agens, minimam
Apoc. 4 se fateri? Sancti enim coronas suas coram Deo deponunt, &
in facies suas cadunt.

Quartò, Christus minimus, & ea ratione maximus. Siqui
dem Philone teste, ius regni inter Iudæos ad minores natu
1. Reg. 16 filios pertinebat. Quia enim Dauid inter filios Isai minimus
electus ad regnum est: ideo sanciuit minimum filiorum re-
gem futurum, qua ratione Salomon regnum accepit. Hor-
sum igitur Dominus dicit in regno, id est, in domo Patris
minimum vt ad quem regnum Patris spectaret.

*A diebus autem Ioannis vsque nunc regnum cælorum vim pa-
titur.* Nescio, an hoc verbum laus sit Ioannis, an confirmatio
eius dicti, quòd minor in regno maior esset. Aperiam quid
in ea re intelligam. Hæc igitur Domini verba explicantur
ab Apostolo: qui nihil ferè aliud vult testatius esse, quã quòd
Rom. 5 vsque ad Christum vixerit, & regnauerit peccatum, mors,
infernus, dæmon, lex mortis, caro nostra, siue vetus noster
homo. Abundauit enim tunc delictum: & regnauit mors ab
Adam

Adam vsque ad Mosem: erant enim omnia conclusa sub peccato. Porrò à diebus, quibus Ioannes cœpit prædicare pœnitentiam in venturum, imò in venientem agnum: ex eiusdem Agni præsentia & efficacia, cœpit peccatum deseri, cœpit mors mori, cœpit pati morsum infernus, cœpit dæmon pelli ex atrio suo: cœpit enim prædicari regnum nouum, vita noua. Et quia omnia noua placent, cœperunt homines, velut impetu facto, in eam nouitatem irruere; & velut violenter irrumpere. Confluebant enim ad Ioannem cuncti mortales, irruebant etiam in Christum, vt nec comedere eis liceret: ideo dicitur *Regnum cælorum vim patitur*. tot enim irruebant audituri Verbum Dei, vt ferè diceres valuas regni vim pati: nec enim domus capere poterat audientes, sed sublatis tegulis & tectis infirmi ad Christum inferebantur.

Gal. 3
Ioan. 1
Osee 13
Mar. 6
Luca 5

Dignum verò est notatione, quod addit, *Et violenti rapiũt illud*. Certè qui viuidè, & efficaciter recepit Deum intra se, ea opera facit: quibus adeò dignus cœlo est: vt si eo defraudaretur, ei iniuria fieret. Tanto siquidem amore, in Deum feruet, tam feruida fide credit, tam diligit inimicos, tam domat carnem suam, tanta mirabilia facit: vt iure suo dicas, ei cœlum deberi. Vtpote qui non terrenus sit, sed cœlestis.

Secundò, memor esto eius verbi, quod in Isaia habetur: Voca inquit, nomen eius, Accelera, spolia detrahere, citò prædare. Hæc nomina Christi sunt qui vix triennio, ea festinatione prædatus est, & rapuit cœlum: vt volare eum diceres, non ambulare. Ea igitur ratione, is in quo Christus est, ea festinatione operatur: vt putes eum semper vigilare, semper operari. Quòd si vigilat semper, prædam parat domesticis suis ac ideo violentius sibi suæque naturæ est.

Isaie 8
Prouerb. vlti.

Sed iam nunc tertiò audi. Opera nostra quæ sunt armamilitiæ nostræ ex se adeò sunt debilia, & inermia, vt nec terræ vim inferre possint. Porrò Cùm armis Christi induuntur, potentia sunt ipsi cœlo vim facere. Quia igitur, ex tempore quo Ioannes prædicauit & Christus: & ex eo tempore factus est nobis iustitia, sanctificatio & redemptio, clarè fit, opera nostra operibus Christi dignificata, cœlo, & Deo ipsi violentiam facere, & cœlum rapere posse.

2. Cor. 10
1. Cor. 1

Quartò, demum intellige: Christi merita non solùm fuisse coram Deo efficacia, ex lege amicitiæ: sed etiam ex lege iustitiæ. Ex iustitia siquidem meruit Christus suis mem-

bris salutem, gratiam & à peccato liberationem, vt doctè ostendit S. Thomas, 3. Parte quæstio. 40. artic. 1. Ergo à tempore Christi, qui volebant in gratiam & cœlum intrare, violentè ex iustitiæ rigore regnum capiebant. Exultent igitur mortales, quia si in cœlum ingredi volunt: non solùm ex misericordia, sed ex iustitia & violentia, cœlum illis patet: non quod ipsi cœlum suis viribus aperiant, sed quod ex viribus Christi velut violentè sit apertum.

Omnes enim Prophetæ & lex vsque ad Ioānem. Explicat, quod modo dicebam, perinde ac si diceret: In tēpore legis, & Prophetarum erat status mortis, damnationis, delicti, iræ: erat captiuus mundus sub lege, sub huius mundi principe. Iam hic miseriæ cessauit status. Cùm Ioannes cœpit prædicare Agnum qui veniebat, finem cœpit habere delictum, mors, diaboli imperium, & inferni voracitas. Cœpit enim lex noua splendere, nouus orbis, & noua cœpit creatura. Vt igitur in tertio mundi statu, id est, in statu æternitatis, præcurret Elias Christum iudicem: ita in hoc secundo statu, (qui est status gratiæ & Euāgelij) præcurrit Ioannes in spiritu Eliæ, Christum Redemptorem. Et quia similis (licet non omnino eadem) est gratia futuri seculi, & præsentis, ideo similis est (licet non idem) Eliæ Ioannes. Porrò vocat Christus Ioannem nomine Eliæ: merito quidem, cùm enim plus possit gratia quàm natura si similis est in Ioanne & Elia gratia, & spiritus, iure vocabis nomine Eliæ Ioannem: attolle enim oculos ex carne in spiritum. Et vbi est vnus spiritus, vnum idemque operans, vnum etiam vocare licebit.

Iam cum his verbis videret Dominus explicatum esse, summum illud quod homines optabant videlicet Ioannem præcurrisse, & eius Messiham aduenisse, in quem qui
Hebra. 2 crederet, liber à morte viueret, regnumque cœlorum iam esse nostrum, & in ipsum nos vim posse inferre, clamat, & exclamat.

Qui habet aures audiendi audiat. O vocem dignam quæ animos nostros penetraret, quos si vos tam optata non penetrat, acerbissima inferni pœna penetrabit. Arrigite mortales aures vestras, percipite lætum quod vobis affertur
Sapien. 7 nuncium: quod recepisse thesaurus est infinitus, abiecisse mors est infinita.

Cui autem similem æstimabo, &c. Frequens est pueris cupientibus ludere, suos æquales ad ludum prouocare: Agite inquiunt,

quiunt, canamus. Quod si renuant, si canere non placet, dicunt, lamentemur. His pueris Dominus se & Ioannem, & discipulos confert.

Aperitur hîc pulcherrimus campus, ad tractādas eas conditiones, quas Prædicatores locum Christi & Apostolorum tenentes, habere debent. Sint primò pueri, Sedentes, In foro clamantes, Coæqualibus suis, Letitiā & lamentū. Pueri sint, *Psalm.8*
imò lactentes, vt quod exuberibus Dei, in oratione suxerint, *Matt. 21*
proponant bibendū auditoribus. Pueri sint, vt quod abscon *1.Cor.11*
ditur sapientibus reueletur paruulis. Pueri sint & pusillus grex, cui Pater velit regnum dare. O si hęc intelligerent Prę *Luca 12*
dicatores. Nemo fructuosæ prædicationi idoneus est, nisi qui spiritum pueri, & paruuli possiderit. Dauid non nisi puer, & *1.Reg.18*
inermis gigantem vicit: & quia ex humilitate se vicisse sciebat ideo frequenter iactat: Adolescentulus sum ego, & con- *Psal.118*
temptus. Tres illi non nisi pueri voraces ignis flammas, in *Daniel.3*
rorantem auram conuerterunt. Samuel non nisi puer voca *1.Reg.3*
tur à Domino: vt regat Israëlem. Et saul cùm esset paruulus in oculis suis accipit regnum; quod cum superbire cœpit *1.Reg.15*
amisit. Erigant Theologi cristas suas, vibrent Rethores fulmina sua. Concrepent Philosophi argutias suas: non nisi pueri sint prædicatores. Siquidem apud Isaiam vrsum *Isaiæ 11*
& leonem puer paruulus minat, & pascit: & non nisi puer paruulus super foramine aspidum, id est, peccatorum securè delectatur.

Secundò, prædicatores sint Sedentes, Exemplo Christi: *Matth.5*
qui celebrem illam orationem sedendo prædicauit. Non *6.7*
hîc corporalem sessionem requiras: sed spiritualem. de qua & Philosophis dictum est: Anima quiescendo fit sapiens. Sedeat igitur, id est, placidis sit moribus, mitigatis affectibus, maturo iudicio, grauitate iudex, autoritate magister. Sedeat, vt qui merces in foro vendit: qui ementes expectare, & rogare videatur: non fugere, aut festinare.

Tertiò, prædicet in foro, id quod supra admonuerat, cùm *Matt.10*
dixit: Quod dico vobis in tenebris prædicate super tecta. Tanta est doctrinæ puritas, & integritas, vt nullū timeat, vel in medio foro, calūniatorem. Imò verò hoc est spiritus Dei ingenium & ardor, vt non contentus prædicare priuatim, publica loca ad prædicationis fructum requirat. Sapientia *Prouer.1*
enim clamat in plateis, foris prædicat, in capite turbarū dat vocem suam, in foribus portarum profert verba sua. Et rur-

Prouer. 8 sum:In summis excelsisque verticibus supra viam,in medi is semitis stans iuxta portas ciuitatis, in ipsis foribus loquitur dicens:ô viri ad vos clamito. Si igitur Sapientia nunquã non est in foro clamitans: planè & filij Sapientiæ qui sunt prædicatores, in foro esse cupiant: vt huberiorem sui laboris vsuram referant.

Psal.68 Quartò, sint clamantes. quia magnitudo Zeli, circa Dei Ierem.4 honorẽ vrit eos. & charitas ad proximũ vrget.eos videlicet, Trenor.1 quia venter eorũ dolet. Videntes enim ciuitatẽ Dei solam, plenam populo vidẽtes infernũ aperuisse animã suam, sine numero, quid facient, nisi clamare? Quidni clamet habens spiritũ Christi, cùm Christus prædicãdo clamaret? Clama- Ioan.7 bat, inquit, in magno die Sabbati. Et rursum hæc dicẽs cla- Luca 8 mabat: *Qui habet aures audiendi, audiat*. Clamat planè si homo est, qui videt alienam domum à latronibus defodi. Qui videt domum proximum succendi, qui videt amicum proximum esse ruine, qui videt ciuitatem tradi in manus inimicorum.

Quintò. clament coæqualibus suis, id est habeant amorẽ Eccl.3 fraternitatis. Vt quanto maior es, hoc magis te humilies. Et Luce 13 quãto te præcedere vides tanto te magis ministerio ad dictũ existimens. Coæquales tibi sunt auditores: quia filij, hæredes Roma.8 Dei, & cohæredes Christi. Coæquales tibi sunt in vno Deo, Ephes 4 vna fide, vno redemptore, vno pretio sanguinis, vna aqua baptismi vno Eucharistiæ cibo. Hęc validiora sunt, vt te fratribus ęquẽt: quã te subleuare possit generis claritas. opũ abundantia, officij celsitudo. Sed frustrà hæc Episcopis canas.

Sextò, cantent, & lamententur. Sit prædicator alter Prothæus, in omnem se formam conuertat. Quos amoribus & blãdiciis pellicere nequit: minis, & terroribus aggrediatur. Vt quos amor non prouocat, gladius exterreat, Sanè cupit Galat.4 Paulus mutare vocem suam: & cum seruis seruus est, cum li- 1.Cor.9 beris liber, omnia fit vt omnes lucrifaciat. Sed certè prius proponat auditoribus cantica, lætitiam, amores. In hæc enim maximè natura propendit: hæc filiorum sunt, hæc amicorum. Quòd si mali serui esse volunt, amoribus succedant verbera.

Attentè verò Lucas dicit: Cantauimus vobis tibiis. Qui enim canit tibia, ore canit, & manu. Spiritum efflat, quem inflat: nec id satis. Sed modulato cantu audientium aures demulcet. Igitur qui canit prædicans, manum tibiæ, id est,

operi

operi admoueat. Spiritū charitatis ex visceribus efflet: & modulatè id est, sapiēter prędicet. Vt eius sit sermo sale cōditus. *Coloss. 4*

Rursum attentè lege, quòd functionem prędicatoriam, & auditorum vitam, ludo puerili Dominus comparauit. Quia quæcumque in hac vita contingunt, similia sunt ludo. Breuissimè siquidem finiūtur, puerilia sunt hæc nostra: Sunt quę succedunt æterna. Hic ergo pueritia, hanc sequetur ætas perfecta. Hic ludus quem sequetur ipsissima veritas.

Demum aduerte: Si Ioannem, virum omnibus numeris absolutum, hominum vesana rabies dæmoniacum dixit, quænam sanctitas hominibus placere poterit? aut quæ vita tam pura poterit esse à morsibus tuta?

Dignum verò expensione fuerit: cur Dominus laxè vixerit, & occasionem dederit malis hominibus, eum voracem vocādi? Primùm, quia in cœlo vixerat Deus, regalibus assuetus deliciis, & facilè est assueta tenere. Secundò, quia Deus ipse videbat eam humanitatem, quam sibi vnierat, omnibus deliciis dignissimam. Tertiò quia ieiunium institutum est contra vicia à quibus Christus erat alienissimus. Quartò, quia alioqui Dominus, qui omnia suauiter disponit, sibi summam vim intulisset. Iter agebat Dominus, circuens castella: proferebat suos sermones in longum, curabat hominum languores secretò multis consulebat. Hic tantos labor sine mediocri cibo, ferri nequibat. Quintò, ea re significabat lætitiam animi sui, & lætitiam Euangelij, & regni futuri. Planè desponsabatur nouæ ecclesiæ, cui tempori ieiunium importunum est. Sextò, Christus circuens omnem locum, edebat vbi inuitabatur. Est verò grauis inuitantis molestia, si inuitatus nimis abstineat. Quæ enim parauit, cuius erunt? Septimò: Ea ratione ostendit debitū esse Prædicatori omne deliciarum genus. Carnalia enim metat qui ea spiritualia seminat. Octauò: Si abstinentissimus esset vix crederetur homo, qui tanta miracula faciebat: si non comedisset. Nonò, Destruxit, Pharisæorum fastum, qui totam sanctitatem in ieiuniis collocabant dicentes: Ieiunabis in sabbato. Decimò: Normam dedit prædicatoribus Euangelicis, vt post ieiunium deserti, & post laborem prædicationis non vereātur nonnihil corpori indulgere.

Matth. 9 *Matth. 4* *Ioan. 3* *1. Cor. 9* *Luca 18*

Quòd verò dixerūt Iudæi *Amicos publicanorū* Docet prędicatores, debere sibi familiares habere publicanos & mercatores. Vt multis multorū necessitatibus quæ contingere

solét, occurrere possit: & reuera mercatores isti facile appropriant Euangelio: si non vita nimis stricta, certè manu larga.

Marc. 9 Vbi aduerte: Christus paruulos amplexatur, pauperes in Apostolos deligit, publicanos amat. Nunquam hos princi-
Matt. 10 pes, nunquam Scribas, nunquam Pharisæos dicitur amasse.
Ioan. 5. 8 Gloriam hi hominum quærunt, quod vehementer Dominus abhorret. Facilius illa se inclinat maiestas, vbi est opum & rerum humanarum egestas

Quòd subdit. *Iustificata est sapientia*. Planè iusta videri potest quæ salutem nostram adeò quæsiuit, ac si sua esset. Nos verò repellimus, ac si inimici essent. Quid verò tã sancto dici contumeliosius poterat, quàm esse vini & cibi voracem? quòd non erat verum magis quàm quod Ioanni obiiciebãt, videlicet quòd haberet dæmonium.

Væh tibi Corozain. Horrendum est væh, quod pius Christus intonat: Placet verò mihi, per Corozain sapientes intelligere. Et per Bethsaida, diuites, & per Capharnaum, deliciosos, vt retulit Rupertus. Quis igitur non paueseat audiens væh sapientibus, diuitibus, deliciosis? sed cur his væh? quia si in Gentibus factæ essent virtutes, quæ in illis, pœnitentiam egissent. Certè sat grandis virtus est, sapientem Theologum esse. Sat grandis, diuitem esse Christianum. Sat grandis, omnia tibi prouenire iucunda Cur ergo hæ factæ in te virtutes non te Dominum amandum pellexerunt? Quòd si has virtutes in te factas contemnis, certè contemnere non potes alias multò maiores, licet obscuriores. Quoties audisti verbum Dei? quoties afflatus interius fuisti? quoties sensisti te à Deo vocari? quoties sacramenta ecclesiastica sumpsisti? Has virtutes, vt & priores quæ ad cœlum te vsque exaltabant, hæ inquam infinitum tibi tormentum parient.

Sapien. 8 Exiguo enim conceditur venia, sed potentes potenter tormenta patiuntur: & fortioribus fortior instat cruciatio.
Sapien. 6 Certè delitiis addicti, non poterunt non sentire pœnam eò maiorem, quò carnem habuerunt teneriorem.

Non te Lector, prætereat verbum Domini: *Olim* inquit, *in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent*. Vbi sunt ergo qui dicunt, ad pœnitendum non requiri dolorem, sed sat esse vitæ nouitatem? At ex dominico ore audis: pœnitentiam fieri in cilicio & cinere. Vt per exteriora hæc signa, cordis intimus dolor significetur. Vt enim exultantium erat caput vnguen-
Isaie 3 to linire, & corpus veste festiua vestire; ita dolentium erat

pro

pro vnguento, cinere caput respergere, & pro blanda veste cilicio amiciri.

In illo tempore, respondens, &c. Res est omni cõsideratione dignissima, cur tam insolita verba Matthæus nunc scribat, dicens: *In illo tempore. &, respondens* IESVS, cùm nullus esset interrogans? Et item: Cur tam nouè, Christus dicatur exultare, cùm confessionem hanc pronuntiat? Neque enim (arbitror) locus est alius, vbi exultasse Christus memoretur.

Dicam quod occurrit: Ante hanc confessionem exprobrauit Christus Corozain, Bethsaidæ, & Capernao: Et vt existimo, exprobrans his tribus populis, in eis exprobrauit, & reiecit Iudaismum: vt qui non cognouit tempus visitationis suæ. Et apertissimum est, eandem fuisse causam reiiciendi Iudaismum, quæ erat reiiciendi tres illas ciuitates. *Luca 9*

Porrò ex Apostolo nouimus, quòd delictum, Iudæorum, fuerit diuitię mũdi, & diminutio eorum, fuerit diuitiæ gentium, & amissio eorum, reconciliatio mundi. Igitur reiiciente Domino Iudæos, incipiebat mundi reconciliatio: incipiebat mundi salus, & redemptio. Et vt apertius dicam: Reiecto sacerdotio Iudaico, reiiciebatur lex vetus, & incipiebat noua lex, nouus rex, nouus grex. *Rom. 11* *Hebræ. 7*

Meritissimè ergo Matthæus dicit: *In illo tempore*, Videlicet in illo tempore, quod erat finis antiqui sacerdotij, veterisque legis, & erat principium status gratiæ legis vitæ, & spiritus: in illo tempore quo aperiebantur diuitiæ cœlestes, quo subiiciebantur dæmonia discipulis, quo sanabantur hominum languores: & potissimè gratia dabatur hominibus, *In illo tempore respondens* IESVS. *Rom. 8*

Cui verò respondeat, quæris? Audi prius Patrem apud Isaiam loquentem cum Filio: Parum inquit mihi est, vt conuertas reliquias Israël: dedi te in lucem gentium. Cùm igitur hoc loco, & hoc tempore Israël abiicitur, necessariò Pater dat Filium in lucem gentium, & salutem populorum. Patri ergo Filium statuenti, in lucem & saluté orbis, Filius respondet & gratias agit. *Isaia 42*

Quòd si profundius spectes, intelliges hanc salutem gentium, & mundi reconciliationem vehementer à prophetis petitam, imò à toto mundo expectatam. Videor enim mihi videre tunc, mundum summis votis à Deo Patre postulantem adoptionem filiorum per Christum. Huic ergo tam instanti petitioni, respondet Christus, iam se adesse: & *Genes. 49* *Rom. 8*

ideo gratias agit Patri, qui tempus tantopere exoptatum iam attulisset. Cùm igitur hoc tempore quo primum reiicie bantur Iudæi, videret Christus modica Iudæorum iactura, diuitias in orbem effundi: meritissimè exultat in Spiritu sancto. Quæ enim poterat esse gaudendi ratio, nisi mundi reparatio, & reconciliatio, cœlorum apertio, inferni damnatio, peccatorum remissio? Christus erat grauissimus, hæc illi iusta exultandi causa, & forsan alia nulla. Audi ergo eius letabundam confessionem.

Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ. Quia sicut in cœlo reiecisti eos angelos, qui sibi sapientes videbantur, & elegisti angelos illos, qui toti vt paruuli, ad te vt Patrem accur-
ad Rom. 2 reruntita & in terra nunc reiicis Iudæos, qui se putant magistros infantium, duces cæcorum, lumina eorum qui in tenebris sunt, eruditores insipientium: eligis verò nouam paruulorum gentem, qui toti à tua voluntate, vt infantes pendeant. Arbitror enim ea causa Christum meminisse cœli, & terræ, vt eiectio, electióque illa, quæ tunc nouè fiebat in terra, responderet illi quæ facta fuerat olim in cœlo.

Rursum existimo Iudæos de lege sua gloriosos, hîc à Domino vocatos sapientes & prudentes. Christianos verò voca-
Matt. 19 tos paruulos: eorum enim solum est regnum cœlorum. Ex quo planè infertur eum qui sibi sapiens videtur, quíque non-
1. Cor. 3 dum stultus factus est, vt sapiens fiat: non militare sub vexillo paruuli Christi. Sed spectare potius ad Pharisaismum, imò ad Luciferi factionem. Vita enim Christiana vita hu-
Ioãnis 12 milium est, paruulorum est, infantium est & lactentium. Ex quorum ore perficit Deus laudem suam. Nisi enim con-
Matt. 19 uersi efficiamur vt paruuli, non intrabimus in regnum cœlorum.

Vnde apertè habetur quà causa exaltauerit Christus, videns Patrem suum reuelatum húsce paruulis. Certè quia hi paruuli videntes se, ad hæc mysteria vocatos, effundunt
1. Tess. 2 se totos in amorem, & laudem Dei: qui eos vocauit ad cœlestia regna. At sapientes non ita laudassent. Iam paruulus, & pauper, vbi ditatus est, & vbi thesaurum reperit, cautè conseruat. Diues facilè consumit. Ita Christianus paruulus thesaurum luminis diuini arctissimè custodit: quem sapiens facilè despicit. Et tandem in hac re sequutus est Christus homo, hominum morem: qui facilius afficiuntur in miseros, & deiectos

deiectos: quàm in superbos, & opulentos. Ideò gaudet videns opes Patris in paruulos effusas.

At non est silendum, cur Dominus dixerit: *Abscondisti hæc*, cur non dixit, Abscondisti has opes, hoc lumen, hunc thesaurum? Certè quia tanta sunt illa, quæ Pater abscondit sapientibus, & reuelat paruulis: vt nullo nomine vno nominari possint. Sunt illa, lux, sol, cœlum, ignis, aqua, vita, cibus, potus, opes, & tandem sunt omnes thesauri: igitur nullo vnico nomine nominari queunt, Erit ergo illis silentium laus. Ille igitur nominare potest, ea quæ paruulis à Patre reuelantur in terra: qui nominare potest ea quæ Sanctis communicantur in cœlo. At quæ in cœlo dantur, nec oculus vidit, nec auris audiuit: igitur nec oculus vidit quæ paruulis dantur in terra. Quæ enim his dantur in terra, eiusdem ordinis sunt, cum ijs quæ eis dabuntur in cœlo. *1. Cor. 2.*

Fateor à Salomone hæc dona nomine sapientiæ fuisse donata, nomine item sensus, & nomine spiritus sapientiæ, cùm dicit: Optaui & datus est mihi sensus, inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ. Sed vide quid addat: Venerunt mihi omnia bona cum illa. Igitur hæc sapientia est omnia bona, & est innumerabilis honestas, & est infinitus thesaurus. Meritò igitur Christus nullum nomen huic thesauro, his infinitis opibus indidit. *Sapien. 7*

Ita pater, quia sic fuit placitum ante te. Iam nunc intelliges causam, quare Christus Patrem suum, Dominum cœli & terræ vocarit. Domini enim est facere quæ vult. Annon, inquit, possum quod volo facere? Quia Dominus est, ideo reiicit quos vult: & delegit quos vult. Paulus quærebat, cur Esau Deus odierit: Iacob verò elegerit, quare Israëlem reiecerit, gentes verò assumpserit? Respondit: Quia figulus habet potestatem, ex eadem massa, aliud vas facere in honorem: aliud verò in contumeliam. Hæc Paulus. Sed multò altius eidem quæstioni nunc respondet Christus, eo reiecit quosdam, delegit verò alios, quia Dominus est cœli & terræ: & ideo facit quod est placitum ante se. Figulus enim facit quæ alij iubent. Deus facit, quod sibi placet. Et eleganter textus Græcus dicit: *Ita Pater, quia sic fuit bene placitum ante te.* Eò enim quòd ita placet, ita etiam benè placet. Non enim aliunde res habent, vt bonæ sint: quàm quia Deo placent. Nam sapienter Paulus: Vt sciatis quæ sit voluntas Dei bona. Si enim voluntas Dei est, bona est. Nolit igitur perscru- *Mich. 20* *Roma. 9* *Roma. 12*

tari altius animus noster, quàm Christus definiuit magister noster.

Iam cùm Christus videret nouum regnum inchoari, nouos ciues deligi, viderétque se huius regni principem constitutum dicit:

Omnia mihi tradita sunt. Et nemo nouit Filium. Sanè communis confessio est, omnes homines appetere fœlicitatem. Est verò fœlicitas, status omnium bonorum. Igitur mortales si statum omnium bonorum summis votis expetitis: en omnia mihi tradita sunt. Nullus alius ergo ea vobis dare potest: mihi enim tradita sunt.

Iam communis Theologorum sententia est, fœlicitatem consistere in cognitione. Quòd si Theologis diffidis, Christum audi: Hæc est vita æterna, vt cognoscant te Patrem, & *Ioan. 17* Filium tuum. Igitur ô homines si fœlicitatem concupiscitis (hæc verò est cognoscere Patrem & Filium) iam scitote me solùm hanc cognitionem vobis præstare posse. Patrem enim & Filium, solus Filius potest reuelare. Meritò ergo statim subdit: Si mea sunt omnia bona quæ vos quæritis si solus possum reuelare vobis Patrem & Filium (quæ vestra fœlicitas est) *Venite ergo ad me.*

Nota cur dixerit, *Patrem nemo nouit nisi Filius.* Certè per naturam cognoscitur Deus, & etiam per legem. Sed per naturam cognoscitur cum mille erroribus, & per legem cum mille figuris, & vmbris: qui igitur certò & apertè reuelat, solus Filius est. Docuerunt Philosophi Deum, sed vide quàm fallaciter: docuit lex, sed vide quàm figuratè: Dices: An non & Spiritus sanctus reuelat Patrem & Filium? Planè: Sed spiritus nihil aliud docet, quàm quod Filius reuelauit. *Ioan. 4* Surgeret enim quæcúmque dixero vobis. Ea enim omnia quæ spiritus in conciliis definiuit, ex iis quæ in Euangelio Christus reuelauit, robur suum ostendunt. Venite igitur ad me omnes qui naturaliter scire desideratis, & ego vobis reuelabo Patrem & eius Filium.

Pulsas forsan, cur priori loco dictum sit: *Omnia mihi tradita* *Sapien. 8* *sunt?* Certè quia hominum appetitus scientiam postponit diuitiis. Igitur si placent vobis omnia bona, venite. Vbi nota: Humanitas Christi habet omnia bona, & ei tradita sunt. Cùm enim accepit esse diuinum Verbi æterni: simul cum eo accepit omnia bona Verbi. Necessariò enim, accipiens esse hypostaticum Dei, accipit omnia quæ possidet Deus.

Ergo

Ergo pariformiter, qui recipit esse Dei per gratiam, recipit etiam (suo modo) omnia eius bona. Sicut qui recipit esse diuinum per gloriam, recipit etiam omnia bona. Sicut ex aduerso: qui amittit in inferno hoc esse Dei, recipit omnia mala. Et ex consequenti, qui amittit Deum per peccatum mortale, etiam recipit omnia mala. Hæc verò non solùm spectantur ab ingenio: sed ferè conspiciuntur experimento. Ea enim anima quæ coniecturis quibusdam se Deo videt vnitam, eum suum statum nullis mundi bonis commutabit. Cur ita? quia sicut Christo tradita sunt omnia bona: ita & per Christum illi animæ eadem tradita sunt, suo cuíque tamen modo.

Ergo *venite ad me omnes qui laboratis, & ego reficiam vos*. Primùm spectabo, hunc esse primum locum, in quo Christus omnes inuitat ad se: & ferè sensus est, Deus vester sum, venite ad Deum vestrum. Fons sum, aquæ salientis in vitam æternam: venite ergo sitientes ad aquas. Mons sum præparatus in montium omniũ vertice: venite vt ibi doceamini de viis Dei. Signum sum eleuatum in nationes, venite ad me profugi. Ego mons, in quo fit conuiuium pinguium, vindemiæ medullatorũ: venite ad edendũ Ego fortitudo pauperi, spes à turbine, vmbraculũ ab æstu, venite vt protegamini. *Isaia 55* *Isaia 2* *Isaia 11* *Isaia 25*

At qui ô princeps Christe, vocas omnes, omnibus promittens refectionem: vide quid pollicearis. Sunt enim hominum mala innumera quibus torquentur: quomodo tu illis omnibus medeberis? Planè nemo nisi Deus verbum illud, verum facere potest, nemo enim nisi Deus omnes reficere valet ille enim reficere potest, qui & facere. Locus ergo apertus quo Christus se Deum protulit hic est. Solus enim Dei est ex omni tribulatione liberare. Sed Christus se verum dixisse olim probauit, sanans omnes languores corporis, per quos languores significantur & animæ. Probat etiã, quotidiano ferè experimento. Nullus enim in quacũmque tribulatione, verè ad eum accessit: quim fui laboris, & languoris attulerit medicinam. *Isaia 25* *Psal. 35* *Math. 4*

Sed attende Vocat Dominus non omnes, sed laborantes & oneratos. Felix ergo & labor & onus: per quæ ad Christum aduocamur. Sunt certè quidã, qui laboribus murum fecerunt, qui in labore hominũ non sunt, quorũ sunt promptuaria plena, eructãtia ex hoc in illud, qui diverũr, vt affluãt deliciis & fruantur bonis. Hos non inuitat Dñs. ô miserum *Psal. 72* *Psal. 143* *Eccle. 2*

ocium

ocium, miseramq; negligentiã, quæ à vera requie homines separat. Sanè si labor, & onus vasa sunt, in quib⁹ refectio Christi ferenda est: ego equidem onus volo, & laborem. Illa enim refectio vt à Deo, diuina erit: ac ideo longè potentior ad exhilarandum, quàm sunt onus & labor ad affligendum.

Tollite iugum meũ super vos. Non adeò facilè est nosse quódnam sit hoc Christi iugum, hoc eius onus? Nescio an dicere audeam, onus & iugum, esse amorem & dilectionem? Certè

Ioan.15 si iugum significat legem, Lex Christi est amor. Hoc enim est mandatum meum: vt diligatis inuicem. Quin etiam si Christus non id dixisset, Paulus tamen admonuit, cum qui

Rom.13 diligit, vniuersam legem implesse. Igitur iugũ & onus Christi amor est, teste Augustino qui dixit, Amor meus, pondus meum. Ex quo iam intelligitur iugum esse suaue quid enim amore suauius? quid etiam leuius? iugum tamen esse, & onus sentit, qui amat.

1.Cor.6 Quòd si iugum libet ab onere secernere, auderem dicere, onus Christi esse Christum, esse Deum ipsum. Audi Apostolum, Pretio estis empti portate igitur, & glorificate Christũ in corpore vestro. Christus ergo est onus, quod Christianus portat: & quia onus hoc reuera grauissimum est, ideo Psaltes

Psal.26 ad ipsum ferendum animat dicens: Viriliter age, conforte-
Isa.43 tur cor tuum, & sustine Dominum. Sanè cùm mali sumus,
Isa.1 onus Deo sumus: & onus adeò graue, vt ipse dicat. Laborare
Ierem.6 me fecistis in iniquitatibus vestris, laboraui sustinens. Porrò
Iob 31 cùm boni esse incipimus, Deus est nobis oneri. Audi Iob dicentem: Semper enim quasi tumẽtes super me fluctus timui Deum. & pondus eius ferre non potui. Cur ergo, si Deus nostrum onus est, leue hoc onus asseritur? Certè quia amor facit ipsum leue. Nec esse potest nimium graue pondus, quod vires præbet ferenti. Quodq; pro ferentis viribus, se humeris nostris suspendit.

Sed non est silendum cur Dominus dicat: *Iugum meum suaue est.* Certè non est natura iugi, vt vni soli apponatur. Si iugum est, duos grauare debet. Quis est ergo ille, qui mecum iugum portat? Audeo & hoc dicere, Christus ipse est iugalis noster, qui iugum fert nobiscum, nobiscumq; laborat. Audi

Sapiẽ.9 Salomonem in ea elegantissima oratione, quâ sapientiam (quæ Verbum Dei est) à Deo petiuit: Mitte inquit sapientiã de cœlis sanctis tuis: vt me cum sit, & mecum laboret. Au-
1.Cor 15 disne sapientiã cum Salomone laborantem, quasiq; iugum cum

cum illo ferentem? Quin & Paulus dicit, Præ omnibus laboraui: non ego sed gratia Dei mecum. Gratia verò Dei licet sit habitus quidam infusus animæ, ille tamen non laborat: nisi Christo eius gratię auxilio e laborante Ergo Christus cum Paulo laborat, iugumq; fert cum eo: nescio an pari, an verò maiore quàm Paulus, nisu.

Iam si Christus iugum nobiscum portat: non potest non esse leue iugum, quod partim a tam robusto boue portatur. Et si pondus graue est, non potest non esse leue, quod à viribus tam giganteis sustinetur.

Vide verò quod inquit: *Tollite iugum meum super vos.* Non dicit, Super humerum vestrum, aut collum: sed super totos vos. Nulla enim in Christiano pars esse debet, à iugo & onere libera: si enim offenderit quis in vno, factus est omnium reus: ergo qui iugum à se in vno abiicit, in toto se putet abiecisse. Rectè Dauid onus super se totum sentit, cùm dicit: Omnia ossa dicent, Domine quis similis tibi? quia videlicet Deũ super omnia ossa gerebat. Et rursum: Benedic anima mea Dominum, & omnia interiora mea nomen sanctum eius. Laudabant omnia interiora iugum, quod ferebant. *Iacob.2* *Psal.34* *Psal.102*

Discite à me quia mitis sum & humilis. Quid Domine te mitem dicis? annon tu es Deus vltionum? an non rogat Dauid: Domine ne in furore tuo arguas me? an non tu es qui inebrias sagittas sanguine, cuius gladius deuorat carnes? Iam si tu fateris, gloriam tuam te alteri non daturum, cur fateris te humilem esse? quid habes quod humiliet te? Ad hoc sub censura dictum velim: Non credo Christum simulatè, vel fictè mitem, aut humilem: sed in spiritu & veritate. Causa verò quæ eum humiliabat hæc erat: Christus non est intelligendus vt priuatus aliquis homo. Sed vt homo omnes homines comprehendens, & omnium hominum vicem gerens. Quare erat homo omnium hominum peccata sustinens. Posuit enim Pater super eum peccata omniũ nostrum: & ideo ipse dicebat: Longè à salute mea verba delictorum meorum. peccata nostra sua esse asseuerans, & pro nostris peccatis pœnã se luiturum promittens. Meritò ergo humilem se esse fatebatur: & qui non homo esset, sed opprobrium hominum, & abiectio plebis. At qui ita se abiicit, mitis necessariò est. Porrò qui à Christo hanc humilitatem & mansuetudinẽ, cum amoris iugo didicit, planè requiem animæ suæ inuenit: humilis enim amor thesaurus est, & requies. *Psal.93* *Deute.32* *Isa.42* *Isa.53* *Psal.21* *Psal.21* *Apoca.2*

CAP

CAPVT XII.

In illo tempore, abiit Iesus, &c.

IVSTE MATTHAEVS, hanc historiam incepit, hoc modo: *In illo tempore*. Vt enim capite præcedenti videns Iudaismum reiici: & nouũ regnũ inchoari, dixit: In illo tempore, respondens Iesus &c. Ita & nunc: videns legem veterem antiquari, nouam nasci, veterem obtenebrari, nouam splendere, ait: *In illo tempore*: in illo inquam tempore morientis legis, nascentis Euangelij. Quasi morientis Rachelis & nascentis Beniamini.

Et hæc vera causa est cur corrixentur Pharisæi. Si enim attentè discutias frequenter Dominus operatur in sabbato. Pharisæi verò vsque ad rabiem pugnant pro sabbato. Cur ita?
Exo.31 Certè quia nulla res ferè adeò præcipiebatur Iudæis, vt sab-
Ezech.31 batum. Quòd si sabbatum violare licet, totam legem viola-
Isaia 58 re licebit. Ergo ex sabbato tota lex ferè pendebat. Ideo Dominus legem antiquare volens, sabbatum antiquat. Pharisæi verò pro sabbato, vt pro tota lege, decertant: ne eis tota lex eripiatur.

Ergo Domine, si sabbatum violans, totum statum Iudaicum violare contendis: fortissimas te rationes contra legis propugnatores oportet adducere, quibus legem, & legis patronos deiicias. Prima ergo ratio sit: Dauid cum suis violauit panes propositionis, idq; sacerdote volente: Planè id erat
Ezech.34 signum venturum alium verum, & genuinum Dauidem, qui
1.Cor.10 esset legem violaturus. Quæ enim Dauid ille prior fecerat, figura fuêre, eorum quæ à secundo Dauide erant facienda. Violauit legem ille prior: violat & posterior. Cur ergo vos repugnatis, scientes priores sacerdotes non repugnasse? annõ
Iere.23 scitis Christũ esse Dauid? certè id vos Ieremias doceat, cùm
Ezech 34 dixit: Suscitabo Dauid germen iustum, & Ezechiel dicens: Suscitabo super ea pastorẽ vnum, qui pascat ea, seruũ meum Dauid.

Secunda ratio: Iuxta legem, sacerdotes vestri sabbato hostias mactant: quas Deo immolent, & ipsi manducent. Ea figura fuit nouorum sacerdotũ, qui in festis maximè diebus, homines sint Deo immolaturi: ex quibus sint ipsi mandu-
Act.10 caturi. Id præsagiunt, cum spicas vellunt, vt ex eis edant, & Deo

Deo offerant.

Tertia ratio: Dominus dicit, *Misericordiam volo, & non sacrificium.* Videlicet, quia sacrificia neminem poterant facere perfectum. Impossibile siquidem erat, sanguine hircorum aut taurorum, auferri peccata. Ideo cùm Christus ingreditur mundum, ait: Sacrificium & oblationem noluisti. Quid ergo cupis? certè misericordiam, vt corpore Christi per misericordiam oblato, diuina in nos misericordia fundatur. Si hoc vos sacerdotes intelligeretis, non adeò vestram sacrificiorum legem zelaretis. Nec discipulos meos Dei voluntati obsequentes damnaretis. *Hebr. 10* *Hebr. 9* *Hebr. 10*

Quarta ratio: Dominus est filius hominis etiam sabbati. Planè, quia tuus est dies, tua est nox: tu fabricatus es aurorã & solem. Planè qui condidit legem is est qui potest abolere. Ego feci sabbatum, ego legem de eo tuli: ego ipse legem quã tuli reuoco. *Psal. 73*

Si verò rationem reuocandi requiris, hæc est. Deus fecit sabbatum seculare, indicans sex diebus mundum fuisse perfectum, eiq; nihil tum deesse. Sic enim habetur: Perfecti sunt cœli & terra, & omnis ornatus eorũ, tuncq; requieuit Deus ab omni opere quod patrarat. Planè requieuit, & sabbatum indixit, quia mundo corporali, ex corporalibus nihil deerat. Cùm verò venit Christus, mundum nouum condidit. Ad quem comparandum non sat essent seculares labores, sex diebus exhausti: Sed necesse erat nouum laborem adhibere, vt noui mundi vitam assequeremur. Aliquid ergo deest mundo corporali, vt ad spiritualem perueniat: id erat in sabbato seculari acquirendum. Reuocetur igitur ocium secularis sabbati: & ad requiem diei Dominici transferatur: vt dominica die, cũ Domino resurgamus. Quia enim non sumus ingressi in requiem spiritualem ex operibus legis: necesse est, vt sabbato legali violato, laboremus, vt in nouum sabbatismum ingrediamur. Hæc ratio est Apostoli, quam fusè ille explicat. Hactenùs strictim neruos Euangelij huius enarrauimus. Fusius eius partes enarrare libet. *Gen. 2* *Hebr. 4*

In illo tempore. Quo nouitas Euangelij refulsit. Quo iugũ & onera legis, ab humeris hominum remota sunt. Quo Dominus se suorũ defensorẽ, calumniis impugnantiũ obiecit. Quo Dominus humanarũ sanctionum vim explicauit. Quo Dominus quas ex legibus diuinis, magis cuperet ipse seruari, declarauit. Quo cultus Dei vbi sit maximè situs, demonstrauit.

ſtrauit. Quo prædicatorum vitam qualis futura eſſet delineauit. Quo demum prædicatoribus autoritatem intrandi per ſata, & inde ſpicas edendi conceſſit. Meritò dixit, *In illo tempore*, vbi tot myſteria ſunt demonſtrata.

Abijt ergo Dominus per ſata. Sata hæc ſunt homines in ter-
*Pſal.*48 ra defixi de quibus dicitur: Vocauerunt nomina ſua,in terris ſuis. Sepulchra enim ſunt domus eorum in æternum, & tabernacula eorum in progenie & progenie. De his dicitur:
*Apoc.*8 Væh habitatoribus terræ. Et rurſum: Plangent ſe omnes tri-
Mat. 24 bus terræ. Hi ſunt Adam terrenus: & quia de terra ſumpti, in
*Gene.*3 terram redituri. Sati hi homines terreni in terra maledicta,
*Eph.*2 quid erunt niſi maledicti filij, ſcilicet, iræ. Igni igitur perpetuo ſeruantur, non cœlo.

Habet hæc ſata, id eſt hi terreni homines ſpicas: quæ ſunt ſuæ partes celſiores. Cor verò eſt pars hominis altior, cor ergo ſpica eſt. In hoc corde latet amor, affectus, intentio: ſicut in ſpica granum. Hunc porrò amorem cupit Deus ſibi in eſcam parari. Sed eſt amor mille inuolucris, folliculis, & ari-
*Ierem.*17 ſtis obuolutus. Prauum enim eſt cor hominis, & inſcrutabile: quis enim ſcrutari poteſt tot amoris noſtri ſenſualitates, inclinationes, & vanitates? Comedere verò affectum, & amorem hunc, cum ariſtis & vanitatibus ſuis, Deus non poteſt. Quid remedij vt comedat? certè, vt amor ſuis expolietur inuolucris & ariſtis, ſcilicet, vanitatibus & inclinationib9, quæ in nullum ſunt vſum: niſi vt vel à vento ferantur, vel ab igne crementur.

Igitur ad expolianda hæc grana, dignatus eſt Dominus ſuos diſcipulos per ſata introire. Quis verò rem tantam aggredi auderet, niſi Domini autoritate iubente? Quid porrò nos eſſemus, niſi Chriſti diſcipuli ad nos expoliandos intraſſent? Sed interim videant, qui ad expoliandas ſpicas accedũt: tantum intereſſe debere, inter prædicatorum & audientium vitam, quantum intereſt inter ſpoliantes, & ſpoliatas ſpicas. Rurſum aduerte: Apoſtoli Domini pauci fuerunt, & pauco cibo contenti, paucas ergo ſpicas euulſerunt, paucas confricauerunt, & comederunt. Multò igitur plures manſerunt inte-
*Matt.*22 græ ſpicæ, quàm expoliatæ. Certè quia multi ſunt ſati & vocati, ſed pauci expoliati & electi.

Aduerte tertiò: Eſuriunt diſcipuli ſpicas, ideo comedunt eas. Grande donum Dei eſt eſurire ſpicas, id eſt, hominum ſalutem. Optabat Paulus ſpicas has, cùm dicebat: optabam

ego

ego anathema esse pro fratribus meis. Planè proprium fuit *Roma.9*
Filio Dei nostram salutem (vt qui pater noster esset) optare.
Optabit igitur, & discipulus ille cui datum est. vt sit Patris
æterni Filius, & terrenorum hominum Pater: Quòd si
optauerit ardenter & efficaciter, comedet. Non enim de- *Matt.5*
fraudat Deus suo cibo illam esuriem.

Cœperunt ergo discipuli vellere spicas. Primùm aduerte: Non
vellunt discipuli integros calamos, sed solas spicas. Quia discipulis
non est præcipuè datum hominũ corpora ex vita rescindere.
Sed eorum corda & affectus è terra in cœlum attollere.
Id enim est quod Petro dicitur. Mitte gladium
tuum in vaginam. Quasi dicat, Non est functio tua, cala *Matt.26*
mos secare.

Secundò, aduerte: cùm euellitur spica, moritur, cùm fricatur
deteritur, cùm editur corrumpitur. Dices: Cur ergo
spica moritur? certè quia ita moriens viuit. Nisi enim mortua
fuerit cum Christo vita nostra, non resurget cum Chri *Ioan.12*
sto mors nostra. Et certè fœlicius & sublimius viuit spica,
exesa ab homine: quàm in calamo fixa. Propterea Petrus di- *Matth.3*
citur piscator hominum: quia licet moriantur, educti pisces
ab aqua: fœlicius tamen viuunt in comedente quam vixissent
in mari. Ita sanè claudicatio Iacob, fuit eius illustra- *Gen.32*
tio: allegatio Isaac, vt moreretur, eius fuit exaltatio, vt scili- *Gen 22*
cet hæres esset: & quotidiana Dauidis mors (quam ei para- *1.Reg.26*
bat Saul erant quotidiana merita: quibus regnum Deus illi
parabat. Demum nisi granum frumenti cadens in terram *Ioan.12*
mortuum fuerit, nullum fructũ affert. Auellendus ergo est
amor noster à terrenis: idque Apostolica manu, & diuina
autoritate. Quæ enim Apostoli in terra soluunt, & euellunt, *Mat.18*
soluta & euulsa manent in cœlo.

Auulsa spica ex calamo, manibus Apostolorũ fricatur, &
purgatur. Memoria repeto, nobile illud ex Psalmo dictum:
Pauit eos in innocentia cordis sui, & intellectibus manuum
suarum, id est, pauit eos in ea eruditione & intellectu quem *Psal.77*
manus pepererunt. Frigida enim est omnis eruditio quæ
manuum operatione, & fricatione non est calefacta. Igitur
spicas non fricant verba, sed manus; operare, & fricare noueris
teneras spicas. Multum ergo ora, multas misericordias
exerce, multum prædica, vt purgare & comedere possis
spicas istas. Demum post auulsionem spicæ, purgare eam
conuenit.

Purgatam ſpicam comedit Prædicator, vt verum ſit in eo illud:Labores manuum tuarum quia manducabis.Alat cor-
Pſal. 127 pus noſtrum cibus iſte terrenus: ſed prædicator non alatur,
Pſal. 131 non gaudeat niſi de parta animarũ ſalute. Non enim deberet prędicator dare ſomnum oculis ſuis,donec inueniret locum Domino.At qui locum Domino exhibuit,eſcam ei parauit: cibus verò Chriſti ſalus eſt animarum. Sed væh,multi ex nobis non quærimus quomodo Chriſtum, aut animas noſtras animarum ſalute paſcamus:ſed quomodo hæc bruta corpora infarciamus.

Phariſæi autem videntes. Deum immortalem, etiam cum Chriſto ibant Phariſæi, non ſoli diſcipuli ſectantur magiſtrum, ſed eius etiam inimici. Vt nullus locus tutus ſit ab impugnatione,etiã in collegio Chriſti.Sed ſi in cotu Chriſti
Pſal. 117 impugnaris, ab ipſo propugnaberis. Dominus enim mihi
Iob 17 adiutor:nõ timebo quid faciat mihi homo.Et rurſum: Pone
Iob 17 me iuxta te & cuiuſuis manus pugnet contra me.

Dominus igitur reſpondet calumniæ: ſed nonniſi ex
Matth. 4 textibus ſacris. Vt enim tentanti diabolo, non reſpondit, ſine textu: ita nec eius miniſtris calumniantibus reſpondet ſine textu. Videlicet,vt cùm agitur,an quidpiam liceat,necne: ad autoritatem ſacrarum Literarum maximè recurramus. In ea tamen reſponſione nota Dauidem & ſuos, non comediſſe panes propoſitionis niſi à mulieribus puros. Quo ſignificatum eſt prædicatores, ſpirituales panes manducaturos, caſtos eſſe oportere. Siquidem libido eſuriam animi extinguit:ſicut flammas carnis accendit.

In ſecunda ratione nota, Sacerdotes antiquos, maximè ſabbatis, carnificinam exercuiſſe, in ſignum & figuram nouorum ſacerdotum :qui diebus maximè feſtis carnificinam humanorum cordium, quæ Deo offerant,facere debent.Vt enim in feſtis diebus, paratior eſt Deus, ad ſuum auxilium præſtandum:ita eſſe debet quiuis Prædicator,ad eum colendum colitur autem maximè: ſi ei corda hominum edenda proponas. Et hæc cauſa eſt, quare Chriſtus ferè ſabbatis ſua mirabilia operatur. Et cauſa eſt, vt arbitror quare in feſtis chriſtianorum præcipuis, ſoleant fideles ad Deum ſuum conuerti.

In tertia Chriſti ratione:Caue ne conſentias Luthero ecclesiæ cæremonias neganti. Non enim Deus, renuit ſacrificia noſtra:ſed renuit vetera illa, Alioqui ſi ſacrificium non

vult, cur se Christus Patri in sacrificium crucifixus obtulit? Cur sancti martyres sua corpora Deo sacrificant? Planè si Patri sacrificium. Iuda, & Ierusalem (quod est Christus cruci confixus) adeò placuit: placebunt etiam omnia Christiana sacrificia, quæ nónnisi Christi sanguine tincta sunt. Nota etiam nullum peccatum mortale committi contra cæremonias: si non ex contemptu, neque animo iniquo: sed ex iuxta potius causa violenter. Quomodo enim in infernum Deus trudet animum pium, & bene de Deo merentem? *Malac.3* *Caietan. verbo, Clericus, & Ieiuniũ.*

In vltima ratione ego mihi lubentissimè adnoto verbum illud Domini: *Dominus est filius hominis etiam sabbati*, id est, Dominus est filius hominis legis, quam prius statuit: vehementer id audiens gaudeo. Video enim legem quæ dixit, peccatum in Spiritum sanctum esse irremissibile. Sed gratiç Christo, hanc legem ipse reuocare potest. Dominus enim est etiam sabbati. Item statuit lex, cor durum malè habere in nouissimo, & mortem peccatorum esse pessimam. At etiã huius legis Christus Dominus est. Item statuit lex: Cum sancto sanctus eris, sed cum peruerso, peruersus eris. Et hanc etiam legem irritare potest Dominus legis. Fateor, nollem in has leges impingere, ne earum seueritatem sentirem: sed vbi in eam infœlicitatem incidissem, desperare nollem, sciẽs Christum esse Dominum suæ legis. *Matt.12* *Eccl.3* *Psalm.33* *Psalm.17*

Forsan desideras nosse, quid sit sabbatum seecundo primum: in quo huius Euangelij historia contingit. Sabbatum secundo primum propriæ erat decima sexta luna, diem maximum Paschæ sequens. Ea enim die iubebatur afferri frugum manipulus: vt habetur Leuit.23. Dicebatur secundum, quia sequebatur festum Paschæ: dicebatur secundo primum, quia primum erat inter sabbata sequentis festiuitatis. Hæc ex Iosepho, lib.3. Antiquitatum. c.13.

Non libet præterire, quàm apertè Christus hîc suam diuinitatem exposuit: dixit enim, Templo maior est hîc. Et item, Dominus est filius hominis etiam sabbati. Planè si Dominus est Christus legis, quam Deus statuit: ergo Deus est, & idem si templo & altari maior est.

Et cùm inde transisset. Verissimum est, hunc qui manum aridam habebat, genus hominum, & quemlibet nostrum significasse. Habet igitur homo aridam manum: sed eius ignoratur ariditas, donec Christus in synagogam intrat. Expende nunc mysteria: Habet homo manum, sed aridam.

Quia facultatem habet cœlum manu arripiendi. In hoc enim natus homo est: vt operibus quasi manibus Deum sibi compararet. Sed arida est hæc sine Christo facultas Impossi-
Concilii Triden. Sess. 6. canon 1 bile est enim per naturam aut per legem solam, cœlum arripere, Vt tota Epistola ad Roman. & Galatas Paulus ostendit. Quantùm verò hæc ariditas noceret, nesciebatur, donec venit Filius hominis in synagogam. Venit igitur, & licet à
Ioan. 20 Patre missus veniat venit etiam sua ipsius autoritate: vt qui Deus esset (hoc enim verbum illud, Venit, significat: vt su-
Suprà c. 8 pra dictum mihi est:) venit verò, non in concilia gentium: sed in synagogam Iudæorum. Neque enim angelos, aut Cæ-
Hebræ. 1 sares apprehendit: sed semen Abrahæ apprehendit.

Ingresso Domino in Iudaismum, id est, ingresso in carnem Iudæorum: Controuersia oritur de sabbati obseruatione. Christus enim venerat dissoluere sabbatum cum tota lege literali. Iudæi huius ignari sacramenti, vmbras suas cum luce seruare contendunt. Literam quæ occidit ample-
2. Cor. 3 ctuntur, spiritum qui viuificat reiiciunt. Sed ô Pharisæi, qui
Matt. 23 circuitis mare, & aridam: vt faciatis vnum proselytum: quem vbi feceretis, filium duplo gehennæ quàm vos facitis. respondete: Num sabbato licet animas diabolica frau-
Isaiæ 49 de deceptas eripere? num licet ciuitates dissipatas reædifi-
Gen. 49 care? num licet salutem omnibus seculis optatam præstare? num licebit ouem in puteo limbi iacentem extrahe-
Lucæ 15 re? Genus hominum ouis vna est, ex centum. Hæc in infi-
Gen 3 mam peccatorum foueam præcipitata est: decidit verò in sabbato, eo scilicet die quo Deus requiescebat, ab omni opere suo, & homo quiescebat ab omni miseria: num ita iacentem in peccatis ouem licet eruere?

Certè Deus cupit ouem in puteum collapsam educere: &
Psal. 68 vt eam educat, in foueam & puteum intrat, ipso dicente: Libera me de profundis aquarum, non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque vrgeat
Ionæ 2 super me puteus os suum. Intrauit Dominus vsque ad ventrem ceti: vt inde voratam eriperet ouem. Eripuit, tenuit: non dimittet, donec eam secum in cœlum abducat. Si verò ouis toto nisu, è manu pastoris sui elabi conatur: hæc
Lucæ 15 ouis, non pastoris culpa est. Pastor enim supra humeros suos ouem assumpsit. Libera verò est, si inde suo malo recedere vult.

Cùm igitur nemo sit sani iudicij, qui neget hoc opus summæ

mæ commiserationis à Christo in sabbato fieri: plana conclusio sequitur. Igitur licet sabbatis bene facere. O conclusionem omni acceptione dignam? Sanè ante Christi aduentum in sabbato erant homines: in ocio ab operibus cœli. Lex enim ad perfectum adduxit neminem. Totum ergo illud *Hebræ.* 10
tempus ante Christum exortum, erat sabbatum: in quo non poterant homines, ex legis natura, operari: nisi legalia, & carnalia. Iam per Christum licet benefacere. Iam licet cœlum operibus nostris comparare. Operibus, scilicet quæ faciamus vt filij: & non vt miseri serui. Igitur hactenùs vmbra, somnus, nox, mors. Iam nunc veniente corpore Christi, legis vmbra recedat. Sole iustitiæ veniente: *Coloss.* 2
somnus & nox abeant. Vita aduentante exulet mors: si nox *Ioan.* 1
recessit, & dies appropinquauit, licet iam viuere, licet iam *Roma.* 13
lætari, licet iam bene operari.

Secundò, si licet sabbato benefacere, taceant scrupulosè festa seruantes. Omne enim opus quo Dei solius gloria requiritur, licet in sabbato. Et rursùm omne opus in festo licet, quòd necessitas, vel magna commoditas à nobis extorquet.

Tunc ab homini. Homini, qui nihil erat aliud quam homo. Et ideo erat vniuersitas miseriarum: quia scriptum est, Vniuersa vanitas omnis homo viuens.

Extende manum tuam. O vocem magnificam. O vocem verè generosam: quæ, vt manui salutem daret, à Christi manu *Psal.* 38
sanguinem hausit, & ab eius corpore vitam auulsit. Etenim, vt manus nostra viresceret, manus Christi aruit. Aruit enim tanquam testa virtus mea. Exiens sanguis Christi manibus, *Psalm.* 21
eas reddidit mortuas: vt in nostras intrans, eas redderet viuas.

Iam igitur manus nostræ non sunt aridæ: succum habent, ex sanguine Christi. Operari igitur possunt opera Dei. Si enim sanguinem Dei receperunt, vt viuerent: opera Deo digna operari poterunt. Qualis enim est cuiusque vita, talis etiã erit operatio eius. Si igitur manus nostra, ex Christi sanguine facta est diuina, opera etiam faciet diuina. Eam diuinitatem. Sacramenta Ecclesiastica dignè suscipienti præstare possunt.

Quid verò, si tu eum diuinum rorem in arctem manum excipere recusas? Imò quid si vbi cœlestem sanguinem in manus recepisti, vt operareris cælestia: at operaris diabolica?

Quæ te manet miser pœna?

Attende precor Christi præceptum, *Extende inquit*. Non ad te contrahas: non quæ tua sunt quæras, sed quæ Christi.
1. Cor. 15 Non te ad posteriora conuertas, sed ad priora te extende.
Philip. 3 Nam qui malè agit non se extendit: se ad posteriora se conuertit. Scito enim eam vim, quam in manu accepisti, totam velle se extendere: nunquam velle ociari. Ita enim Paulus:
2. Cor. 5 charitas Christi vrget nos. Ergo si Pater extendit manum suam, dans nobis Filium suum, si Filius extendit manum
Luce 1 suam, dans nobis sanguinem suum, facitque potentiam in brachio suo, vt nos aridos in vitam restitueret, & iacentes exaltaret: cur nos manum nostram non extendimus?

Restituta est sicut altera. Altera manus sinistra est. Videre est mundi homines accensos, inflammatos, ardentes: vt res mundi assequantur. Manum hi habent sinistram: vtinam aridam, sed minimè aridam, licet reuera aridam. Id ergo præstat Christus, vt affectu, & ardore, dextra manus tua operetur ęterna, quo perditorum sinistra operatur mundana. Id verò est restitui dextram, quod Paulus inquit: Si-
Roma. 6 cut exhibuistis membra vestra seruire iniquitate: ita nunc exhibite seruire iustitiæ. Videlicet, vt sicut deliciosus glo-
2. Cor. 11 riabatur in deliciis, Christianus glorietur in tribulationibus, in fame, siti, frigore, nuditate, plagis, carceribus, moribus, &c. Fortior enim est spiritus quàm caro, gratia quàm natura, Deitas quàm humanitas, Christus quam Adam.

Cum verò audis *Restituta*, intellige redditam esse manum
Rom. 5 illi statui, qui erat in Paradiso? Imò forsan in maiore, vbi enim abundauit delictum, superabundauit & gratia. Licet ibi opera sine labore fierent. Nunc, heu, non sine labore & sudore.

Exeuntes autem Pharisæi, &c. Non satis patet genuinus sensus huius periodi. Cùm enim Matthæus locum citet Isaiæ: non est apertum, quorsum adducat. Hinc ergo libet ordiri.

Tria sunt quę Dominus in hoc loco peregit. Primum frementes Pharisæos deseruit. Secundò sequentes se turbas curauit. Tertiò, cùm innumeros languidos sanasset (vnde sibi ingens gloria parabatur) præcepit tamen, ne eum turbæ manifestarent. Cùm ergo, tria hæc à Domino facta sint: primum spectans ad clementiam, secundum, ad charitatem,

tem, tertium ad humilitatem, consideratè aduertendum est: ad quod horum, locus Isaiæ producatur. Et quidem omnes ferè Sancti ad primam partem, adductum credunt, vt sensus sit: Dominus non confregit, eos qui maximè confringendi erant: sed solùm ab eis recessit. Ego tamen, licet videā adduci ad secundū posse: quia tamen meliùs, & quadrantiùs ad tertium applicari posse video, ideo de tertio explicabo.

Igitur humilis Dominus, & humilitatis exemplum, cùm ex innumeris sanitatibus à se factis, non inanem, sed veram gloriam sibi vindicare potuisset: reiecit eam tamen, & ne eum prædicarent, præcepit. Quod mihi miraculi loco est. Sciebat enim Christus, ex sua manifestatione Patris gloriā, suam exaltationem, & nostram salutem manare: ita tamen amat humilitatem, vt velut omnium oblitus, iubeat se occultari.

Huius tantæ humilitatis captus amore Pater, qui se requiescere super humilē professus est, in hæc verba prorupit: *Isaia 66*
Ecce puer meus. Ecce seruus humilis meus, qui suam neutiquam gloriam quærit, sed Patris, qui eum misit. Ecce ille seruus, qui plenè solus nouit se seruum: qui solus nouit, quanti esset pretij Pater suus: & quàm conueniat hominem deiici & humiliari, in conspectu tantæ maiestatis, & quam esset humilitas pulcherrima virtus. Ecce igitur seruus, qui se vermem fatebatur, & non hominem. *Ecce seruus meus*, quia humilis: ideo, quem elegi, & in quo complacitum est mihi. *Ioan. 8* *Psal. 21*

O igitur mortales, quos placendi Deo cura percellit: en via vobis monstratur, quà placeatis. humiliamini, sub potenti manu Dei. Si enim Christus Deus placet, quia humilis: quomodo vos placere superbi potestis? Hęc vnica via est Deo placendi: si tuā gloriā reiicias, & vnicè Dei gloriam quæras. *1. Petri 5*

Quòd verò addit: *Ponam super eum spiritum meum*: & de deitate intelligi potest, quam Pater humanitati communicauit, & de spiritu sancto, quem effudit super Christum abundè. Porrò, qui Spiritum suum sanctum in eo posuit: ideo additur: *Iudicium gentibus proferet.* Quis enim alius iudicia cœlestia proferre posset in terra: nisi is: qui cum in terra esset, spiritum habebat de cœlo? Quod enim audiuit, & didicit à Patrè, id in terra loquutus est. Ea verò sunt iudicia & iustitiæ, quas in terra protulit Christus, quibus homo fit iustus erga Deum, se, & proximos. Iudicia ergo sunt istæ *Ioan. 8. 35*

Psal. 18 Exhibe Deo cultum, Tibi puritatem, proximis charitatem. Hæc sunt iudicia Dei, iustificata in semetipsis. Huc totum Euangelium refertur: quod verè est iudicium, summo Dei iudicio concinnatum, summo iudicio promulgatum, summo iudicio à nobis exigendum: Sed speciatim hoc loco iudicium est. Cùm benefeceris, ne gloriam tuam quæras: contentus esto gloria quæ à Deo est. Si gloriam aliam quæris, quæ fecisti perdidisti. Si gloriam non quæris in terra habebis in cœlo. Horsum, vt arbitror, sequentia spectant.

Ioan. 5

Non clamabit, nec audiet aliquis in plateis vocem eius. Solent enim superbi homines tuba canere ante se: & longas orationes texere in plateis: vt videantur ab hominibus. Vos autem non in plateis clamate, & super primatu ne contendite, aut super primo in mensis accubitu: sit gloria vestra in abscondito, vt Pater qui videt, reddat in publico.

Matt 6
Matt. 23
Eadem

Iam expende & magnifica hunc animum, meruisse, vt in plateis & compitis laudaretur, nec pati vt laudetur. Hoc est diuinitatis ingeniū. Quid enim hęc caduca quęrat æternus?

Quod subiungitur. *Calamum quassatum* Eius me candelabri commonet, quod in templo semper ardebat: in quo hastilia erant calami, & ardentes lampades, cum lineis mixis: quibus extinctis, certum est, fumum exiturum. Liceat ergo mihi, per calamum corpus hominis intelligere, per mixum, siue linum fumigans animam cùm est sine Dei gratia. Pulchra sanè comparatio: calami exterius pulchri, interius vacui, ad corpus, quo in externa solum parte habet decorem: in parte verò interiori, non modò vacuitas, sed & abominatio est. Pulchrior est mixi ad animam similitudo: mixus ex se, nullum habet splendorem, nisi aliunde accendatur. Saluator verò corporum, & animarum, corpora languentia & quassata non confringebat, sed sanabat: animas peccatrices, non extinguebat, sed accendebat.

Exod 37

Sed expende quid anima fumigans pariat? Fumum tetrum, cuiuis fugiendum, ascendentem tamen in altum. Superbia hæc est in altum ascendens: neminem ita offendens, vt Deum: qui in excelsis est. Anima ergo linum est fumans, quæ alio loco cinis dicitur calens. Homo enim secundùm corpus puluis, secundùm animum cinis. Dum enim viuimus est signatum lumen in nobis, & absconditus ignis, qui fumare animam facit. Sed ô Dei benignitatatem non extinguit fumigans linum: licet eius fumo offendatur vehementissimè

Iob 42
Genes. 3
Psalm. 4

mentiſſimè nec confringit calamũ quaſſatũ, ad nihil aliud vtilem, quàm ad perforandã manũ eum habentis. Non enim venit perdere, ſed ſeruare quod perierat: imò verò venit ſui corporis contritione, corporis noſtri meritam contritionem abolere, & animæ ſuæ ferè extinctione (id eſt, à corporis ſeparatione) extinctionẽ animæ noſtræ illuſtrare. Erat enim lux quæ illuminat venientes in mundum, & lumen ad reuelationem gentium: & ideo meritò gentes in eum ſperabunt. *Luca* 19 *Ioan.* 1 *Luca* 2 *Iſaia* 11

Accenderat Dominus Iudaicum populum, qui coram Deo, die arderet ac nocte. Extinxit ille lumen ſuum: fumúmque proferebat, quem Deus ſuſtinens laborabat. Contendit Chriſtus pro virili fumigantes accendere: illi noluerunt. Cæcitas enim contigit Iſraëli, vt plenitudo gentium intraret, quæ in Chriſtũ ſperaret: & tunc reaccendetur Iſraël. Vt enim Gentes nouiſſimæ, factæ ſunt in Euangelio primæ: ita Iudæi primi tandem erunt nouiſſimi. *Iſaia* 1 *Rom.* 11

Donec eiiciat ad victoriam iudicium. Id eſt, donec faciat humiles, & abiectos eſſe victores. Nunc enim victi, & mortificati videntur: ſed hac ſibi ratione victoriam parant. Quam? Certè omnium rerum: & neſcio an ſit contra Deum ipſum hæc victoria. Vt Iacob luctans contra angelum, Deum viciſſe viſus eſt: hæres omnium, & Dei ipſius factus. *Geneſ.* 32

Quod demum addit: *In eius nomine gentes ſperabunt.* Quidni ſperent? Cùm in eius nomine, ex anima eiiciantur dæmonia, & reaccendatur ignis: ex corpore verò abigitur omnis languor, & calamus quaſſatus ſolidetur.

Iam cùm in die iudicij, crux humilis videbitur glorioſa, & humiles videbuntur victores: tunc calamus quaſſatus contereretur, & linum fumigans extinguetur. O rem verè ſtupendam. Suam Deus potentiam in calami pleniſſima contritione monſtrabit. Fecit, inquit, potentiam in bracio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui, Quaſi dicat, Offendit potentiam brachij ſui, diſpergendo partes calami confracti. At Domine contra folium quod vento rapitur, oſtendere vis potentiam tuam? Sed admirabilius eſt, quod mixum animæ noſtræ penitùs extinguat, vt videlicet nulla ſit luminis intellectualis vtilitas nullus ordo, ſed ſempiternus horror. Quod quæſo miſerius ſpectaculum: quam corpore, & animo periiſſe? Ergo dum viuimus, mali eſſe promitimur. Iudiciúmque Dei videtur à nobis vinci, & cõculcari Sed poſt mortem non permittitur calamus quaſſatus, nec linũ fumigans: quia iam *Matt.* 24 *Luca* 1 *Ioan.* 13 *Iob* 10

iudicium Dei contra nos victoriam obtinuit.

1.Timo.6 Demum si in ipsum gentes sperabunt, cur diuites Chri-
Eccl.31 stiani sperant in incerto diuitiarum suarum? Cur confidunt
Ierem.17 homines in pecuniæ thesauris? Cur ponit homo carnem bra
chium suum? Imò verò cur multi ita viuunt ac si Christus
Psal.66 nunquam fuisset? Hoccine est in Christum sperare? At ve-
2.Timo.2 rò qui sperat in Deo faciat bonitatem: & recedat ab iniqui-
tate omnis qui inuocat nomen Domini.

Tunc oblatus est ei, &c. Necesse est duo esse regna: Dei vnũ, dæmonis alterum. Dei regnum contendit gloriam Dei, & commoda nostra: & hoc est huius regni insigne. Regnum dæmonis huc incumbit: vt Deo gloriam tantopere debitam, & nobis beneficia collata, & conferenda præripiat. Iam homines necessariò, aut primi sunt regni, aut secundi:
Ioã.12.14 nec enim medium inuenire est. Sed necessariò duæ sunt ciuitates: Dei prior, diaboli posterior: vt sunt duo principes, ita duo regna. Regnum est gloriæ, gratiæ, iustitiæ. Contrà regnum est inferni, iræ, & iniquitatis.

Iam res est omnium rerum summa: nosse ad quod horum regnorum Christus spectet. Nam Pharisæi, ad regnum principis dæmoniorum pertinere contendunt. Arbitrabantur illi, ortum esse dissidium inter dæmones Palestinæ, & dæmones Iudææ: dæmonésque Palestinæ esse valentiores: quia Beelzebub esset dæmonum princeps, qui in Accaron Palesti
4.Reg.1 næ ciuitate coleretur. Dicebãt igitur, Christo, cum Beelzebub Palæstino esse concordiam: cuius auxilio dæmones Iudææ cum potestate, & violentia eiiciebat.

Contrà hanc stultam sententiam Dominus arguit, se non spectare ad regnum diaboli. Primúmque ex eorum opinione, eos confutat. Si (inquit) Dæmones Palæstinæ & Iudææ dissident: ergo regnum eorum diuisum est. ergo desolatur. Si regnum dæmonis perit: necessariò regnum Dei succedit, vt in principio proposuimus.

Sunt in hoc textu multa notanda. Primum: Sciant homines, aduersari sibi vnũ imperatorem, exercitum, & regnum eius. Deum cum Angelis, & omnibus creaturis contendit hominum salutem: contrà Lucifer cum toto suo imperio. O mortales si oculos apertos haberetis, vt videre liceret, quanto nisu, quanto apparatu, quot machinis, & Deus ad se vos aduocare: & dæmon ad suum detestabile imperium vos pellicere contendant? Deum immortalem, totum cœlum perstrepit

perstrepit, totus infernus tumultuatur: vt vnum miserum hominem in partes suas abducat, at interim ego dormio.

Secundum est, quod me in admirationem trahit: Conuenerunt omnes diaboli cum principe suo, (iam tum ab initio mundi,) in hominis exitium & perniciem. Vtque hunc finem assequantur, nulla inter eos est facta diuisio, nullum ortum dissidium. Gens illi sunt iniquissima, nullo sunt foedere colligati: hoc vnum eos in officio deuincit. vt hominibus noceant, vt Dei gloriam obscurent. Nos verò, tot necessitatibus, legibus, natura, Deo, fide, Christo, Ecclesia deuincti, & vniti, nunquam non gerimus bella, tanto nostro malo

Tertiũ: Canonizata nobis regula est: Si cõmunitatẽ constare volumus, pacẽ illa habeat. Vbi diuisio, ibi desolatio. Hac ratione voluit Deus in vno corpore vnam, non duas esse animas, in vna Ecclesia, vnũ esse Papã, in vna cõmunitate, vnũ esse caput: at in inferno post iudiciũ, (ô miseria n,) nulla par, nullus ordo, sed sempiternus diuisionis horror inhabitat. *Iob 10*

Quartum, quod est partim doloris, & partim lætitiæ: Letitia est, quòd Christus regnum diaboli destruxit, ligauit eum, expoliauit, arma distribuit, quod denique regnum Dei adduxit. Sed stricte est, quod regnum diaboli nunc perseueret apud Indos ille colitur. apud Mauros ita. Quin & apud Christianos iniquitas regnat. Hæc nostra culpa est. Nã quod ille debuit fecit, per eum princeps mundi eiectus est foras, corpus peccati crucifixum est. Babylon cecidit, sceptrum exactoris superatum est. De principatibus & potestatibus triumphauit. Sed nos anathema destructum, in exitium nostrum reædificamus. *Hebræ.3* *Coloss.2* *Luca 11* *Ioan.12* *Apoc.14* *Coloss.2*

Quintũ: Quòd per Christũ regnũ Dei in nos peruenerit, euidenter euincit illa Magdalenæ, Zachæi, Matthæi ex innumeris peccatis, ad vitam meliorem conuersio. Et vt de his meminit Euangeliũ, ita de infinitis aliis factũ fuisse credo. *Iosue 6* *Luca 7* *Luc.19*

Si ergo in Beelzebub eiicio, filij vestri in quo eiiciunt. Hæc est secunda ratio: quàm non modò intelligas de eiectione dæmonum à corporibus, quam faciebant discipuli: sed multò fortiùs, de eiectione eorum ab animabus.

Addit Dominus: *Si in digito Dei eiicio dæmonia.* Primum quidem videri poterat, leue Deo fuisse, eiicere dæmonia. Siquidem digito vno ea reiecit. Et quidẽ quæ minuta sunt, digitulo nostro fieri dicimus. Et profectò si ad Dei potestatem id referas: digitulus Dei sat est, ad totũ infernũ cõterẽdum,

Sed

Sed nihilominus, si rem ipsam in se & ad homines spectes: rem grauissimam (dæmones eiecisse) iudicabis. Tantamq; : vt sicut digitus ostendit, quod spectatum videri volumus: ita hic digitus ostendat, non nisi Deũ id facinus facere potuisse. Digito ergo Dei, Deũ esse monstrãte dæmones sunt repulsi.

Et sicut digito facere solemus ea, quæ delicatiora sunt: ita Deus hoc digito facit rem penitùs delicatissimã. Cùm enim dæmonem ex anima eiicit, diuidit dæmonem ab ea, & eam à corpore: medullas quoque & compagines diuidit, eo vsque
Hebr.4 enim Verbum Dei velut anceps gladius pertingit.

Digito Dei facit in anima ipse Deus tot varietates dono-
Gen.37 rum & virtutum, vt nec vestis Ioseph: neque vestitus reginæ
Psal.44 deauratus tam variatus fuerit, nec quæ Beelseleel in templo
Exo.36 depinxit, adeò pulchra videantur.
Exo.31 Digito Dei, scripsit Deus legem in tabulis Mosaicis: digi-
Psal.8 to suo scribit se ipsum in cordibus nostris.
Isaie 66 Demum, cœli sunt opera manuum & digitorum Dei, ita
Sapien.7 facta, vt corporalis sedes Dei essent: quantò veriuserit anima
Psal.8 digito Dei facta, vt Sapientiæ sedes sit spiritualis? Nescio verò quid subolet mysterij, quod cœli sint opera digitorũ Dei, at anima dæmone pulso, sit opus digiti Dei: forsan, quia anima est inextensa.

Cùm fortis armatus custodit atrium suum. Hæc est tertia ratio vbi multa spectato. Primum, Diabolum esse fortem, armatum, vigilantem, in atrio. Et quòd atrium sit suũ, & quòd eo possidente, omnia sint in pace. Fortis est: quia, vt arbitror, Lucifer supremæ Hierarchiæ supremus angelus est. est igitur fortis, & natura sua, & culpa nostra. Armatus est: technis & artibus suis, longo rerum vsu summo nostri odio, summa eius iniquitate: nos etiam ei arma suppeditamus, ignorantiã nostram, cupiditatem, negligentiam. Hæc arma per Christi passionem sunt illi attenuata & hebetata. Sed heu, nos illa
1.Reg.13 exacuimus. Ligones lanceasq; nostras non in Iudæa, id est, Ecclesia, & in Euangelio: sed in terra Philisthinorum reparamus.

Iam quis credat: tantam diaboli diligentiam in custodia
1.Petri 5 atrij sui? Certè qua sollicitudine, circuit leo famescens quẽ deuoret: ea deuoratum cautè custodit. Sed sat intelligitur
Iona 2 quanta sit custodia. Non enim in arca aut palacio custodit,
2.Paralip.33 sed in ventre vbi orauit: vt Ionam in ventre ceti esse fatearis. Notatur hæc custodia in carcere Manasses regis Iuda. Et in ea

in catenis Petri, cùm erat vinctus in carcere. *Act. 12*

Porrò cùm dicit, *Atrium suum*: duo sunt spectanda. Alterum, vitam hanc atrium esse, iustis ad gloriam: & impiis ad pœnam. Dauid de piis inquit: in atriis domus Dei nostri florebũt: huberi, & bene patientes erunt. Siquidem vita gratiæ, atrium est vitæ gloriæ, nihil, nisi portæ apertio deest: vt ex atrio in domum ingrediaris. At contra, vita iniqua atrium est domus infernæ, vmbra est illius mortis, tenebra est illius noctis, initiũ est illius doloris. Alterum est, vitam iniquam, atrium esse diaboli: vita mali hominis non Dei, sed diaboli est. Quis hic non suspiret, fortem, hæreditatem, domũ, & regnum Dei à Deo creatum, redemptum, omnibus beneficiis exornatum, in partem diaboli transiisse, & dici atrium eius? *Psal. 133* *Matt. 3*

Quòd verò addit: *in pace sunt omnia quæ possidet*: hunc habet sensum, Procurat dæmon, (cum animum nostrum possidet,) omnia pacata reddere, omnem scrupulum, & morsum conscientiæ (velut latratus canum.) remouere, omnes delitias exhibere, quò captiuam animam securius possideat. In pace ergo sunt omnia: sed væh, quia in pace, est amaritudo amarissima: Vult dæmon vt cantemus hymnum de canticis Sion: sed quomodo cantabimus in terra aliena? Habet tamẽ adeò obscuratos peccatũ oculos nostros, vt eam captiuitatẽ, pacem putemus, & videamur nobis dies nostros ducere. *Isaie 38* *Psal. 136* *Iob 21*

Sed non est silendum quod dicit: *In pace sunt omnia*. Nec enim simplex est eius possessio, cùm nos possidet: omnia nostra sua sunt. Vt enim cum Deus inhabitat nos, omnia nostra sua sunt. nec patitur aliquid habere diabolum in nobis: ita cum diaboli sumus: omnia nostra sua sunt. Semel enim occupata nostra voluntate, quæ arx est totius hominis, reliqua hosti facilè subduntur. & ideo forsan dictũ est qui offenderit in vno, factus est omnium reus omnia sua habet rea. *Iacob. 2*

Si verò attollere oculos volueris, ad eum rerum statum, in quo Christus mundum reperit: inuenies fortem diabolũ, in pace tunc omnia posledisse. Vbiq; tunc adorabatur in idolis Satanas. Vbique ei victimę, coronæ, suffimenta offerebantur. Regnabat ille vbique: Deo velut in vnum Iudææ angulũ relegato. siquidem imperium Romanum, (cui totus parebat orbis.) diaboli parebat imperio Igitur fortis armatus pacatè omnia possidebat.

Venit Christus *fortior eo*. (Solus enim Deus erat naturâ fortior diabolo: primo inter creaturas & maximo.) Pugna com- *Iob 40* *Mat. 4*

mitti

mitti in deserto cœpit. Christo ieiuno per quadraginta dies:
Col.2 sed in Cruce fuit absoluta victoria. Tunc nos dæmoni subactos, à Deo alienatos, iustè captiuos: e Tyranni ferreis catenis violenter eripuit, & in regnũ Patris sui trãstulit, & abduxit.

Quòd verò ait: *Ligauit eum*, intelligi aliter propriè non potest, quàm quòd adstricta est nunc diaboli potentia: vt non ita nocere possit, ac solebat. Pauciores siquidem nunc à dæmone vexantur, quàm olim. Imo & cupiditas nostra, quam
Rom.6 Paulus veterem hominem nominat, ligata est per gratiæ vincula. Vetus enim homo noster cum Christo crucifixus est, Et
Rom.10 demum, per Christi mortem cuiuis paratum est remedium contra dæmonem, si Christum inuocauerit. Et hoc est ipsum alligasse.

Demum quòd dicit: *Domum eius diripit, & spolia distribuit:* ita intellige: Spolia nos sumus: hæc spolia à diabolo capta Christus distribuit, cum põtificibus, & principibus homines
Psal.67 subdit. Et hoc est quod in Psalmo dicitur: Speciei domus, diuidere spolia, id est, tunc Ecclesiæ domus speciosa est, cũ spolia diabolo erepta diuiduntur inter primos Israëlis. Sicut fe-
1.Reg.30 cit Dauid post Siceleg restitutam.

Qui non est mecum. Hæc est quarta ratio: Cuius sensus est: Qui non est mecum, id est, qui non est intra me, quiq; non est membrum meum, hic non est ex regno Dei. Est igitur ex regno diaboli, est ergo contra me. Cùm igitur nemo sit cum Christo, & in Christo, nisi per fidem Christi, apertè fit: qui non habet fidem Christi, licet videatur sanctior Christo, contra Christum tamen est: quare ad regnum Christi non spectabit.

Explicatur hæc ratio sic: *Qui non colligit mecum, spargit*. Vbi nota, munus Christi esse colligere: est enim tota vita Christiana, in id vnum instituta, vt Christianos in vnum amorem colligat: & ita colligatos inter se Deo indiuisibiliter coniun-
Ioã.18 gat. Iuxta illud: Oro pater, vt sint vnum in nobis, sicut ego,
Ephe.2 & tu vnum sumus. Ergo vita Christiana longè dissidentes, vt
Luca 15 propè sint, adducit, ad amplexus & oscula Dei prouocat, vt
Rom.12 membra vnius corporis sint inuitat, vt vnum cor & vna ani-
Act.4 ma sint efficit: at quàm longè sunt hæc à moribus nostris.

Ideo dico vobis: Conatur Dominus terribilissimo eos fulmine terrere, vt vel sic ab infidelitate resiliant. Nihil enim adeò potest esse terribile, quàm si dicas: Hæc tua culpa remissionẽ non habet. Id ergo Dominus subdit.

Omne

Omne peccatum & blasphemia remittetur, sed spiritus blasphemia, non remittetur. Grauissima omnium quæstionum nos hîc torquet, de peccato irremissibili. Vbi ego duo dicam: Primum quodnam sit hoc peccatum. Secundũ quomodo sit irremissibile. Ante omnia errant qui dicunt blasphemiam spiritus, esse blasphemiam ex spiritu, affectu, & malitia prolatam. Minimè: Sed blasphemia spiritus est blasphemia contra Spiritum. Vt expressè ex Marco est colligere, dicente: Omnia remittuntur hominibus peccata: quibus blasphemauerint, qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum, non habebit remissionem in æternum. *Marci 3*

Rursum blasphemia contra spiritum, ex rigore Euangelij, & strictè loquendo, non est aut finalis impœnitentia, aut desperatio, aut præsumptio, aut inuidentia, aut impugnatio veritatis. Probatur apertè ex eodē loco Marci. Dicit enim: Qui blasphemauerit in Spiritum sanctum non habebit remissionem in æternum: reus est enim æterni delicti, quia dicebāt: Spiritum immundum habet. Ergo dicere, quòd Christus habet spiritum immundum, id vnicum est peccatũ contra Spiritum sanctum, strictè loquendo. Omnia reliqua, quæcunq; sint, remittentur hominibus, siue sit desperatio, siue præsumptio, siue inuidentia. *Marci 3*

Ergo textus noster duas regulas habet. Priorem lætam: Omnia cuiusuis sortis sint peccata remittentur hominibus. Posteriorem tristem, quam ita textus dicit: Spiritus, id est, contra spiritum blasphemia, non remittetur: scilicet si quis dicat, Christum habere immundum spiritum, Et quia res hęc odiosissima est: ampliari nullo modo debet, sed adstringi.

Secundum & grauius dubium, quomodò verum sit: Non remittetur hæc blasphemia? Video rei difficultatem obscurissimam, quoquo versus me conuerto, tenebræ occurrunt & lubricum. Sed tentandum est. Christus Hebræus, Hebræorũ more loquebatur, & ipse qui condiderat Scripturas, ad earũ normam loquutus est. Venandi ergo oportet locos in Scriptura huic nostro similes, ex quibus veritas eluceat.

In primis habetur Esau non inuenisse pœnitentiæ locum: etiam si, cum lachrymis quæsiuisset. De Saule item dicitur ad Samuelē: Quid tu luges Saulē, cùm ego reiecerim eũ. De Iuda? Dicitur ad Ieremiā: Si steterint Moses, & Samuel corā me: non est anima mea ad populum istum. Eiice illos à facie mea, & egrediantur. De eodē Iuda dicit Dominus: Non pascā *Hebr. 12* *1. Reg. 16* *Ierem. 15*

vos:

vos:quod moritur,moriatur. Virgam meã quæ vocatur decus (id est, Iudam) abscidi. vt irritum facerem fœdus meũ,
Zach.11 quod percussi cum omnibus populis. En testimonia Sacra. Iã inquiro, num Deus ita abscidit Iudam: vt eius culpa esset necessariò in inferno puniend.? Minimè. Num ita eiecit à facie sua Iudæos, & ita egredi eos iussit vt conuerti ad cor non liceret? Aut nunquid peccatum gulæ Esau fuit, quòad culpã, irremissibile, aut etiam à peccato inobedientiæ, Saul non poterat resilire? Quis hæc credat?

Sensus igitur adductorum locorum est: Peccata dicta Iudæorum, Saulis, & Esau eò fuisse irremissibilia, quia decreuerat Deus propter illa peccata, eos à pristino gradu, sede & honore deiicere. Et in eundem nunquam in æternũ reuocare, vt ipsa rerũ docuit experientia. Eodem igitur sensu, propter blasphemiam, quâ Iudæi dixerunt, Christum habere sordentem spiritum: decreuit Deus, à suo eos gradu, honore, & loco in perpetuum deiicere. Et ita factum est. Ideo eorum peccatum dicitur irremissibile.

Dices: Cur blasphemiam in se dictam Christus condonat:
Ioan.1 at in Spiritum sanctũ dictam, non item. Respondeo primùm: Non erat æquum, vt agnus tollens peccata mundi, mitis & humilis aliquod contra se peccatum reseruaret. Ipsaq; peccatorum remissio, aliquod peccatum non remitteret. At secundò, peccatum in Spiritum reseruat, vt hac ratione diuinitatem asserat Spiritui sancto, & reuerentiam hominũ illi procuret. Et tertiò, qui Christo Spiritũ sanctum concedit, profectò grandem de Christo habet opinionem, propter quam velut meretur, omne conuicium & peccatum sibi cõdonari. Sed qui Christo Spiritum immundum tribuit summã irrogat & Christo, & Patri, & Spiritui iniuriã. Non ergo illi remittetur, id est, & gradu suo & honore priuabitur.

Aut facite arborem bonam. Hæc videri quinta ratio potest:
Luca 8 Arbor Christus est. Semen enim est verbum Dei. Hoc iactũ
Isa.52 in vterum Virginis creuit in germen, virgultum, & arborẽ. Huius arboris corticem homines vident, vim intimam non vident: sed ex fructibus est agnoscenda. Si fructus eius videtis
Ioan.3 bonos, eâ bonitate qua solus Deus bonus est, (opera enim quæ facit nemo facere potest nisi fuerit Deus cum eo) censete arborem vim habere diuinam. At cùm contrà, blasphemias proferat os vestrum planum est, vestra corda peccato abundare. Est igitur in vobis thesaurus malitiæ. Vbi scito,

cor

cor habens gratiam, infinitatem quandam habere bonorũ: *Sapien. 7*
per thesaurum significatam. Contrà, cor habens peccatum,
infinitatem, id est thesaurum habere malorũ. Neque enim
nisi infinitas esse in gratia potest, aut in peccato, quæ infinitas sequitur aut præmij aut pœnæ.

Non est silendũ, quod dicit: *Ex verbis tuis iustificaberis, aut condemnaberis*. Quid? Annon multi dicũt: Domine, Domine,
qui non iustificantur? Annon verum est, factores, & non au- *Matth. 7*
ditores iustificandos? Respondetur: Qui habet thesaurum *Roma. 2*
gratiæ bonum, is cautissimè os suum & verba moderatur.
Dixi, inquit. Custodiam vias meas vt nõ delinquam in lin- *Psal. 38*
gua mea. Posui ori meo custodiam. Et rursum: Iustus dispo- *Psal. 111*
nit sermones suos in iudicio: ne in æternum commoueatur.
Id petit qui sanctus esse vult, dicens: Pone Domine custo- *Psal. 140*
diam ori meo, & ostium circunstantiæ, id est, circundans,
labia mea. Quæ enim non labitur lingua, hic perfectus est *Iacob. 3*
vir. Contrà, qui nihil verba curat, is malum thesaurum habet. Et qui blasphemat, perfectus in malicia est. Igitur homo iustificabitur, si cautelam adhibet linguæ suæ. Damnabitur verò si sua verba negligit.

Simul memor esto, non sat esse, ad salutẽ cor habere bonum: nisi simul verba, cùm opus est, adhibueris. Corde enim
creditur ad iustitiam, sed oris confessio necessaria est ad sa- *Roma. 10*
lutem: id ergo est, *Ex verbis iustificaberis*.

Memento item, grandes peccatores ex verbis sacræ confessionis, (quã auricularem vocant,) iustificari. Dixi, inquit *Psal. 31*
ille aduersum me iniustitiã meam, & tu remisisti impietatẽ
peccati mei. Et Dominus inquit ad peccatorem: Dic tu prius *Isaia 43*
vt iustificeris. O rem mirabilẽ. Dixit Dauid: Peccaui Domino, & statim audit: Transtulit Dominus à te peccatũ tuum. *2. Reg. 12*

Tunc responderunt. Occurrit id primum: *Magister volumus*.
O si nunquam hæc vox, *Volumus*, à nobis prodiret. O si nunquam volũtas nostra, nostra esset. O si solùm vellemus, quod
Deus vellet. Hæc nostra voluntas est, quæ nos in infernum
præcipitat: qui enim non se abnegarit, non ibit in cœlum, *Luce 9*
Quis ferat seruũ coram domino dicere, Volo? Si igitur nos *Luce 17*
serui sumus, & serui inutiles, si pretio empti: absit, vt quiuis *1. Cor. 6*
sibi velit, quiuis sibi viuat, sed ei qui pro nobis mortuus est. *1. Cor. 5*

Volumus, & volumus signum. Et volumus signũ de cœlo, videre. Vtinam vellemus signum cõuersionis nostræ in anima
nostra. Sed expectabit nos hæc res.

Interim grauis se offert dubitatio: Cur Dominus tam acerbè respondit, quæstioni minimum irrationabili. Profectò Deus legem daturus Adæ, prius signa fecit: eduxit enim
Gen.2 ex eius latere costam, & ex costa formauit. Euam. Initurus
Gen.8 fœdus cum Noë, Abraham, Mose, vix signa facta numerare licet. Cùm venit Spiritus sanctus, non sine signis legem
Actor.2 gratiæ promulgat. Cur ergo Dominus daturus legem nouam, acerbè respondet signa petentibus? Profectò credere non contingit sine aliquo signo. Quia vt S. Thomas dicit, cū
3. Part. q. veritas fidei nequeat ratione naturali probari, necesse est,
43 art. 1 miraculis probetur. Nec enim regiæ literæ Regis esse creduntur nisi signo & sigillo regio munitæ: at signa, sunt Dei sigillus. Cur ergo dicit: *Generatio praua signum quærit.* Iam addit: *Et signum non dabitur ei.* Imò verò datum est ei signum de cœlo: cum tonitruū turbæ audierunt, & dicebant,
Ioan. 12 Angelum esse loquutum. Et cum Solem & Lunam obscura-
Luca 23 tos dies crucis vidit.

Audi obsecro huius nodi solutionē: Voluntas nostra velut
Marci 7 fœmina est: quę illi rei nubit, quā maximè amat. quod enim amas vir tuus est. Ex his nuptiis procedūt filij fructus vētris. Siquidē ex corde exeunt cogitationes, siue bonæ, siue malæ.

Iam cum hæc volūtas nostra perfectè Deo hæsit: & cum, nullumq; alium maritū amplexa est, nullum signū petit ad credendū. Tot enim signa ferè videt in se: vt stultū putet alia procurare. Sentit enim illum vehementē amorem, illos fre-
Philip. 4 quentes amplexus, illas supernas dulcedines, illā pacem Dei
Cantic. 2 quæ omnē exuperat sensum. His illa signis contēta dicit: Di-
1. Petri 2 lectus meus mihi, & ego illi. Signa porrò externa cur quęrat? cum sciat, eum qui illa videt, non protinus credere: nisi illuminetur, eo lumine admirabili, quo se illustratā coniectat.
Conciliū Coniectat, dixi: quia certò nemò scit dum viuit se in gratia
Trident. esse, sed id coniecturis assequitur.

Porrò cùm animus rebus caducis hæsit, non sentit illa signa interiora: ideò requirit signa exteriora. Prius ergo necesse est auertisse animum à suo proprio viro, id est, Deo, & cum altero adulterasse, quàm signa petantur. Meritò igitur Dominus inquit: *Generatio adultera signū quærit.* neque enim signum petisset, nisi adultera fuit.

Ne verò videar gratis ista dixisse, libet à capite ordiri. In-
Ioan. 8 quit Dominus: qui ex Deo est, verba Dei audit. Vos non au-
Ioan. 8 ditis, quia ex Deo nō estis. Et item: Si Deus pater vester esset.

cognosceretis vtique me: quare loquelam meam non agnoscitis. Et item: Si quis voluerit voluntatem eius facere, agnoscet de doctrina mea, an ex Deo sit. Et Paulus dicit, signa & miracula pro infidelibus esse. Nam pij signum exorientis in se lucis habere se credunt, eius scilicet lucis, de qua dictum est: Surge à mortuis & illuminabit te Christus. Pij signū eius testimonij quo spiritus testimoniū reddit, eos esse filios Dei, se percepisse coniiciunt. Implet Dominus splendoribus piorum animam. Pij delectantur super Domino: Sustolluntur super altitudines terrę. Quæ alia mirabilia quęrat pius? Planè lex gratiæ figurata est in lege Scripturæ. Quæ ergo signa facta sunt in Sina, cùm legem dabat Moses: ea ferè fiunt in anima, cùm eam viuificat Dominus. Et sicut impudens esset Iudæus videns signa corporalia in monte Sina, si non crederet: ita impudens esset anima, eadem signa (licet spiritualia, ac ideo non euidentia) in se recipiens si credere recusaret. Perrò, sicut filij & nepotes Iudæorum maiorū suorum signis debuerant esse contenti, iuxta illud: Interroga Patres tuos, & dicent tibi: Ita & Christiani inferiores, cōtenti sint signis à suis maioribus in corde perceptis. In qualibet enim Republica, probatas maiorum opiniones minores sequuntur. Sed ô si amore langueremus, vtique signa non peteremus. Ioan. 7 1. Cor. 12 Ephes. 5 Roma. 8 Isaie 58 Isaia 58 Deut. 32

Signum non dabitur ei nisi signum Ionæ. Id est Christi crucifixi. Itaque generationi prauæ datur signum, quod gentibus est stultitia Iudęis scandalum, piis verò verum salutis signū: præsentius remedium afferens, quàm serpens ille suspensus, à viperis demorsis afferebat. 1. Cor. 1

Igitur proponitur mortalibus in signum, Christus à ceto voratus, id est, à profundo omniū dolorum. Posteà verò resuscitatus, id est, in summo omnium bonorum. Neminem quippè audiuimus, ita profundè humilitatū, neminem item, ita sublimiter exaltatum. Dominus enim eum ad infernum deduxit, & reduxit: vt eū collocaret super omnes principes cœli, quem deiecerat infrà omnem puluerem terræ. Ioan. 3 Philip. 2 1. Reg. 2 Ephes. 1

Audacter dicam, verū hoc esse signum. Etenim si omnes Iudæi, Indi, Barbari virum Christianum, huius crucifixi leges seruantem expenderint, versarint, reuersarint: non poterunt nō dicere, eum virum sanctum, & iustum esse, & dignū cui cœlum in præmium detur. Annon hoc clarum crucifixi signum est? Si ignauia nostra iniquos nos esse commōstrat, non signi, sed nostri miserabilis est culpa.

Sed ne graueris Lector mecum rem hanc punctim expen-
Ionæ 2 dere. In signo Ionæ plura contigerũt: tẽpestas maris, iactatio
Ionæ. præparatio ceti, deuoratio Ionæ, eius in ventre clausu-
ra, & tertia die vomitio. Nihil horum affertur in signum à
Christo, nisi illud, quòd Ionas fuerit in ceto tribus diebus,
atque ita, quòd Christus fuerit in corde terræ tribus diebus.
Cor terræ ego infernũ vbi erat limbus, intelligo. Primò, vti-
que magnũ signum, quòd Dei gloria & celsitudo ad locum
carceris descenderet. Secundò, vtique magnũ signum, quòd
ibi conclusit dæmones, ne adeò vt olim, nobis nocere possint,
territos à tanta potentia, exoculatos à tanto lumine: alliga-
Apoc. 12 uit ergo eos in puteo abyssi, donec tempora Iudicij aduentiãt:
Vbi soluentur per tẽpus & tempora dimidiũ temporis. 3. vti-
que magnũ signum, quòd in inferno Deus suam ostenderit
Luca 13 gloriã. Tunc enim infernus paradisus fuit. 4. vtique magnũ
Ephes. 4 signum quòd secum ab eo loco, illustrem nostrorũ patrum
exercitum abduxit. Si quæritis Iudæi signa, expectate donec
in infernũ descendatis: ibi horum signorũ celebrem inue-
nietis memoriã. Hæc sunt signa, quæ à Christi anima deitati
coniuncta gesta sunt.

Audi nũc reliqua gesta pro corpore. Voratur Ionas à pisce,
seruatur in ventre piscis, eiicitur integer prædicaturus præ-
Roma. 6 dicat cum tanto profectu. Primò, Ita similiter voratur Chri-
Ibidem. stus, non solus: sed cum omnibus nobis à morte. Siquidẽ mo-
riente illo, nos omnes mortui sumus. At moriente illo, cor-
pus peccati destructum est: imò & omnia peccata mortua
sunt. Ipse enim meruit sua morte omniũ peccatorum, & quò
ad pœnam, & quò ad culpam, in baptismo condonationem.
Actor. 2 Magnum hoc signũ profectò. 2. Porrò quia erat impossibilè
corpus Christi à morte detineri: ideo solutis eius vinculis, à
morte euomitur integer, etiã cum omnibus nobis. Vt enim
Ephes. 2 cum moriente morimur: ita cũ resurgente resurgimus. An-
non & hoc magnũ signum? 3. Quòd si cum surgente surreximus,
Eodem. mus, necessariò fit. vt cum ascendente ascenderimus, & cum
sedente à dextris Dei, consederimus Sedet ergo puluis, & ci-
nis ad dexteram maiestatis in excelsis. 4. Hoc signũ omnia
superat signa.

Roma. 10 Iam verò apertissimum signum est Christi, quòd post eum
euomitum prædicatio Euangelij longè, lateque propagetur,
quodque in omnem terram exeat sonus Christi in suis Apo-
stolis prædicantis: tanto maiore audientium profectu,
quàm

quàm fuit Ionæ profectus: quanto est maior orbis, vrbe Niniuitarum.

Ego quidem arbitror Ionam euomitum, suam Niniuitis prædicasse & iectionem in mare, & euomitionem è cetu, quàm fortè testabatur, eorum assertione, qui hominem in mare iactauerant. Idque forsan Niniuen adeò commouit. Pariter ergo Apostoli Christũ ex morte, & se è peccatis euomitos prędicabant. Idque fuit fulgur & fulmen quod totam terram commouere potuit.

En signum quod Christus petentibus præstat. Quòd si cui satis non fuisse videbitur memor ille sit, Deum Regi Achaz, prę senti hostium terrore trementi, signum dedisse Virginis pariturae, tanto post tempore futurum. Non enim Deus nostræ morositati, sed rerum veritati respondet. Et profectò pię generationi signum petenti, signum datur. Vt Gedæoni, vt Zachariæ, vt Sauli cùm pius erat. At generationi adulteræ signum petenti, signũ datur, sed in quo scandalizetur: eique mensa proponitur sed in qua illaqueatur & cadat. *Isaa 7* *Iudic 6* *1. Reg. 10* *Psal. 68*

Non verò prætereat te illud verbum: *Viri Niniuitæ surgent in iudicio.* Ex quo planè habetur multos ex Niniuitis saluos fuisse. Aliôqui impij non surgunt in iudicio. Si igitur isti surgunt, pij mortui sunt. *Psalm. 1*

Rursum quod ait: *Surgent & condemnabunt*. Non absurdè forsan intelligi poterit, quosdam Niniuitas tanto feruore ad Deum conuersos: vt vitæ Apostolicæ essent quædam figura. Apostolicorum enim hominum est in iudicio reliquos condemnare, vt Theologi tradunt.

Demum non est frigidè, vt legendum verbum illud: *Ecce plusquam Ioannes hic.* Quasi diceret, Ecce Deus hic. Exulta igitur & lauda habitatio Sion, quia magnus, hîc in medio tui. Magnus enim Dominus & laudabilis nimis. Cur ita? Quia hîc est in ciuitate scilicet Dei nostri, in monte sancto eius. Ponite corda vestra in virtute eius, & distribuite domos eius, quia hîc est Deus noster in æternum, ipse reget nos in secula. profectò Deus loco circunscribi non potest, qui ergo est hîc, hoc loco circunscriptus: Deus homo est. *Isaia 12* *Psal. 47*

Erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Vix persuaderi possum, per cor terræ hoc loco intelligi sepulchrum: vbi Christus iacuit. Imò forsan, hic est locus, vnde probatur Infernum Patrum, purgantium, & damnatorum, esse in corde, id est, in medio terræ Aliôqui nullus

occurit locus, vbi cor terræ pro sepulchro capiatur.

Sumpto igitur corde terræ pro inferno, grauissimum Patres nostros vexauit dubium: quomodo Christus in inferno, tribus diebus fuerit? Duplex mihi huius nodi explicandi ratio se exhibet. Prior erit, si infernum capias non pro loco illo materiali, sed pro morte. Nam locus est materia inferni: cuius forma mors est. At qui (apud sapientes) vocabula pro formis capiuntur. Si igitur probauero, Christum per tres dies, tresque noctes, in morte fuisse, probauero etiam, in inferno id est, limbo fuisse. Siquidem ex lege, ante Christum, omnes mortui erant in inferno. At profectò, ex nocte agoniæ Christi, Christus esse cœpit in morte. Ipso teste dicente: Tristis est anima mea, vsque ad mortem, id est, iam ex nunc gusto, & sentio mortẽ. Idẽ dicit: Circundederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerũt me. Nisi enim potẽtia Christi mortẽ retinuisset, Christus mortuus fuisset Interim tamẽ quod erat in corpore: ita mortem sentiebat, ac si moreretur. Erat igitur ex tũc in morte: ac proinde in corde terræ.

Secunda euadendi ratio est: A tempore quo cœpit pati Christus, cœperunt qui in limbo erãt nouum habere refrigerium. Qui verò in Purgatorio, cœperũt nouam pœnarum suarum habere relaxationem. Qui tandem in inferno, nouum sentire dolorẽ, videntes se ab ea redemptione reiectos. Hæc faciebat anima Christi quæ secundum effectum in infernum descenderat, ex quo pati cœpit, mox descensura secundum præsentiam: cùm corpus vitam in Cruce finiret.

Signo Ionæ adiungit Dominus aduentũ reginæ Sabeæ, vt si virile Niniuitarum opus nos ad virtutem non extimulat, extimulet Reginæ facinus. Fœmina erat illa, & Regina: ac ideò diues & delicata.

Cùm immundus spiritus exierit ab homine. Si spiritus exit: ergo aliquando intrat. Iam cum spiritus sit, magnam habet efficaciam ad compellendos nos. Si enim spiritus ventorum tam est efficax: vt terram concutiat, & tremere faciat, quid poterit spiritus dæmonum facere? Ad quos ventorum spiritus collati, quid sunt nisi ventus?

Quòd si spiritus immundus est ergo vim habet efficacissimam impellendi ad sordida; & turpia. Quid faciet miser: huic tanto spiritui traditus? Certè traditur in reprobum sen-
Rom.1 sum, &c.

Quia verò tenebrosus est hic spiritus: ideo dupliciter exit.

vel

vel adueniente luce, vel adueniente fortiore spiritu gratiæ. Primum factum est per legem. Lex enim expulit dæmonem à Iudæis: Secundum fit per Euangelium. Expulsus porrò dæmon quærit requiem. O miseram superbiam: etiam nunc quærit Deus esse, etiam nunc quærit collocare thronum suum super Aquilonem. Et quia Deus requiem habet specialem in quibusdam Angelis, (qui ac ratione throni Dei dicuntur,) habet etiam requiem in animabus humilibus: ita miser ille, cum iam in quibusdam malis spiritibus suorum Angelorum, quiescat, quærit in animabus nostris requiem, vt Deus: at nos Christo sudanti requiem dare nolumus, cùm sudet ille in requiem nostram. Dæmoni verò rugienti, requiem damus, in exitium nostrum. *Isaie 14* *Isaie 66*

Quærens dæmon requiem, non inuenit, in arentibus locis. Non enim moratur arentes, & squalidas animas: cupit ille ibi figere solium, vbi fixerat Deus, Deum enim ignominiose è loco mouere, & cum eius ignominia ipse cupit intrare. Non contentus ergo habitare in infidelibus, & iniquis Christianis: Reuertar, inquit, ad Sanctos vnde exiui. *Reuertar in domum meam.* Mentiris superbe. Non est domus illa tua. Dei est: emit eam ille sanguine suo. Ecclesiæ illa anima est, cuius filia est. Et sui est quísque arbitrij, posuit enim Deus quęque in manu arbitrij sui. Cur ergo mentiris dicens esse tuam? At non nihil est, cur *domum suam* dicit: habet enim in ea fomitem sibi fauentem, habet legem carnis, repugnantem legi mentis, & captiuitatem in lege diaboli. Si hostes nostros in nobis habet, qui arcem ei se daturos promittunt: quid miraris, si domum dicat suam? Adde, paucos esse è quibus exierit diabolus, quin aliquid pessimi in eis seminis relinquat: aliquid scilicet vitij prioris & propensionis iniquæ. Hac ratione domũ sibi audet vendicare, quã suo insigniuit charactere. *1. Petri 1* *Roma. 7*

Reddit igitur ad domum, eámque vacãtem, id est, feriantem otiosam inuenit. Inuasit vbíque, hoc malum multos. Putamus sat esse si peccata semel confiteamur: deinde viuimus ociosi, & in vtrámque dormimus aurem. At præsentissimum periculum est nobis ex ocio. Ocium enim aperit portas hosti intrare cupienti. Ideo Paulus admonet, vt simus sollicitudine non pigri, spiritu feruentes, Domino seruientes orationi instantes. Et alibi: Vestram salutem cum timore & tremore operamini. Et Domini verbũ est: Prima opera fac, id est, non ociosa & ordinis infimi, sed primi. *Rom. 12* *Philip. 2* *Apoc. 2.*

Vacantem inuenit:ornatam & scopis mundatam. Quid? Malúmne est animam ornare, & scopare? An non Dauid dicit:
Psal.76 Exercitabar, & scopebam spiritum meum? Annon reginam
Psal.44 (quæ à dextris Regis sedere debet,) ornari oportet varietate?
Isaie 61 Annon & ipse sponsus sponsam suam ornat monilibus? Re-
1.Cor.6 spondeo: Iam nos suo sanguine mundauit & ornauit, Iam sumus abluti, sanctificati & iustificati in sanguine Christi. Reliquum est, si hosti subdi non volumus, vt quiuis seipsum scoper, & ornet. Secundò aduerte: Bonum est ornatam esse animam, & scopis tersam: sed malum est ornatam & mundatam solum esse, nisi se mundet semper & ornet. Non sat est quod præteritum est, nisi & præsentia adhibeas. Scopabis igitur te quotidie: dolens quotidiana crimina: ornabis te quotidie, quotidie dona Dei augere contendens.

Assumit septem spiritus. Vide concordiam eorum in nostram perniciem. *Nequiores se.* Vide ordines eorum in malo, sicut sunt sanctorum Angelorum ordines in bono. *Et intrantes.* Quid? non erat qui resisteret? Certè si dominus vacabat, & dormiebat, meritò non erat qui resisteret.

Fiunt quæ nouissima. Cur non dixit fiunt principia, aut media, sed *nouissima*? Certè quia ex parte hominis sunt nouissima. Si peccasti, quantum ad te attinet, nouissimus status est damnationis tuæ. Nisi Deo visum fuerit misericordiam tecum facere, tu te in infernum, & nouissimum malũ coniecisti. Quòd verò addit: *Peiora prioribus*, & aduertendum & dolendum est. Nullum malum præteritum æquatur, malo peccati: in quod, qui Sanctus fuit, decidit. Certè nullum malum conferri potest statui culpæ mortalis. Longè verò peius est peccatũ post veniam semel acceptã, quàm antea fuerat.

Ecce mater tua, & fratres, quærentes loqui. Nemo tam barbarus est, qui non quærat loqui Christo, id est cum sua fœlicitate coniungi. Licet enim ignorantes, omnes tamen bonum quærunt. Bonum verò nullum aliud nisi Deus. Porrò hanc fœlicitatem quidam quærunt ex genere. Vt Iacobus
Mat. 20 & Ioannes, qui existimabant regnum Christi sibi deberi ex
Ioan.8 consanguinitate. Et Iudæi putabant iam se regnare, quia filij essent Abrahæ. Contra Græci fœlices se redunt in sapien-
1.Cor.1 tia sua Hos Christus errores relegat dicens: Is fœlix tantùm erit, qui voluntatem Patris fecerit. Est verò eius voluntas
1.Thess.4 sanctificatio nostra, id est, mortificatio carnis, & viuificatio spiritus. Porrò nemo viuere in spiritu potest: nisi super quẽ Christus

Christus manum extenderit. Meritò igitur dicit textus. *Extendens manum, in discipulos suos.* Nam suscitatio peccatoris à mortuis opus est dexteræ excelsi: vita spiritus, est donum elemosynæ, quam larga Domini porrigit manus, sicut claudo porrexit Petrus. Cœlum vita sanctæ comparare opus est manus dextræ quam Iacob super filium Ioseph collocauit. *Actor. 4* *Genes. 48*

At non est explicatu facilè, quomodo verũ sit: eum qui voluntatem Patris fecerit, matrem esse Christi. Sanè fratrem esse Christi, eum qui Patri obedit: & verum, & apertum est. Sicut enim Christus accepit esse diuinum per naturam: ita qui pius est, id esse accipit, in suo ordine, per gratiam. Quare vt Filius est filius ex natura: ita quos verbo veritatis genuit Pater, filij sunt ex gratia. Sunt ergo filij Dei, fratres Christi, hæredes Dei, cohęredes Christi & si fœminæ sunt, filias Dei, & Christi sorores nominare licet. At esse matres difficilè videtur. Sed pius autor Gerson super Canticis. Simplas. 7. dicit, Verbũ Dei nasci ex anima sancta. Idem dicit in Iosephina, dist. 10. Audacter, inquit, dicere pia anima potest: Filius meus es tu, ego hodie genui te, sicut Pater Deus dicit. Asserit idem profundæ sanctitatis Taulerus, Serm. Dominicæ, id est, post Natalem, & Serm. 2. de Circuncisione, & Serm. 2. Epiphanię. Sed longè maiorem habemus autoritatem Chrysost. & Ambros. quas adduximus in alio Tomo. Sed vt verum id sit: quo modo aperietur? Primum non erat difficilè dicere cum August. & Thoma: Quiuis Christianus, quidã Christus est. Qui ergo ex peccatore pium Christianum facit, quendam Christum generat: & ita est Christi mater. Secundò: quilibet virtus, Christus dicitur, vt Chrysost. dicebat: Est enim iustitia Christus. &c. Qui ergo virtutẽ in se generat. Christũ generat. Tertiò: Certũ est ex Apostolo Christũ viuere in nobis. viuo inquit ego, sed iã non ego: viuit verò in me Christus. Vnde peccatores dicũtur Deũ in se occidere, dicente Apostolo: Spiritum nolite extinguere. Vt verò Christus dicitur viuere in nobis, ita & formari, vt Apostolus dixit: Si igitur Christus dicitur viuere & formari, dicetur etiam gigni. Iam si Pater æternus desponsatur animæ in fide & dilectione. Si eã osculatur osculo oris sui. si ruit in eius amplexus, quid miraris, si generationem aliis tribuens sterilis ipse non sit. fœcundat igitur animam ex hoc partu, quid nascetur nisi maxima proles? Sed hæc iudicio doctiorum censenda committimus. *Iacob. 1* *Rom. 8* *Cantic. 5* *Psal. 2* *Galat. 2* *1. Thess. 5* *Galat. 4* *Osee. 2* *Cantic. 1* *Luce 15.*

Vide verò vbi hæc anima peccarit, quo priuetur filio: imò quem occidat filium. Vide quem amittat sponsum & maritum. Vide cum quo adulterium admittit.

Antè quam finiam, libet ei quæstioni antiquæ respondere: Quęnam causa Christo fuerit, vt nunquam de matre honorificè loqueretur, sed accerbius semper: perindè ac pudenda mater illi fuisset. In Cana Galilææ non matris nomine, sed mulieris eam dignatus est. Hoc loco: velut matrem non agnoscit. In cruce non dicit, Mater, sed, Mulier ecce filius tuus. Ad hanc quæstionem primum respondeo: Christum venisse non soluere legem, sed adimplere. At in lege dictum erat, Christum futurum sacerdotem secundùm figuram: & ordinem Melchisedec. Vt talis esset in re Christus, qualis fuerat in vmbra Melchisedec. Porrò Melchisedec erat sine patre, sine matre, sine geneologia. Igitur & Christus in terra hunc ordinem sequutus est, vt patrem, matrem, & genealogiam non agnosceret. Quin & ipsémet, ordinem vitæ Christianę instituens, ait: Qui non reliquerit patrem & matrem, &c. non poterit meus esse discipulus. quid igitur miraris si, huius ordinis institutor, ordinem ipsum exequi ad literam velit?

Ioānis 2

Ioan. 19

Psal. 109

Hebre. 7

Luce 14

Rursum Christus venerat, sanctam ecclesiam sibi in vxorem copulare. Dictum verò erat, propter vxorem, patrem & matrem relinquendam. Reliquit igitur matrem: ne minus suam sponsam diligere videri possit. Demū. Adam solus potuit sua nomina creaturis imponere. At Christus potuit creatoris: & creaturæ pretium scire, & nomina ponere. Agnoscebat quantus erat Pater suus: cuius pretio & amore captus dicebat: Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terrā? Nihil ergo se super terram velle demonstrat: cum dicit, quæ est mater mea, aut fratres.

Genes. 2

Eodem.

Psalm. 72

Sed quid moror? Hic est Dei mos, prius acerbè loqui, mox blande mulcère: prius humiliare, mox exaltare. Bonum, inquit ille, quia humilasti, quia post humiliationem, quid, nisi exaltatio sequetur? Meliora sunt vulnera diligentis, quàm oscula odio habentis. Ergo gloriam præcedit humilitas. Volens ergo Dominus matrem exaltare: eam sequi, ei obedire, prius humiliat. Quia non respexit nisi humilem.

Psal. 118

Prouer. 15

Prou. 27

Isaiæ 66

*

Cap

CAPVT XIII.

In illo die exiens Iesus de,&c.

EXIIT inquit *qui seminat*, id est qui officium habet seminandi. Et licet multa Deus habeat officia: hoc vnum velut magis dilectum sibi delegit: à quo speciale sibi nomen seminantis assumeret. Ipse lux est vera, quæ illuminat omnem hominem: at quâ ratione lucis nomen habet, eadem & seminatoris. Quia seminat illuminando, & ipsum semen lux est. Imò ipsum seminantis officium, viuificatoris munus est. Paulus enim dicit: Exurge qui dormis, surge à mortuis, & illuminabit te Christus. Ergo seminat lucem, illuminansq; vitam tribuit, qua mortuus viuificatur. Vita enim erat lux hominum. Si ergo penetras, quantum sit illuminare, & viuificare: penetrabis etiam quantùm sit seminare. Profectò maius officium est seminatoris, quàm creatoris: quantò maius est esse gratiæ ex seminatione dimanans, quam esse naturæ ex creatione procedens. *Ioan.1* *Eph.5* *Ioan.1*

Quòd si admittas, Filium Dei se seminasse in vtero matris, aut potius seminasse suam subsistentiam diuinam, in carnem quam assumpsit, num inuenies officium aut functionẽ, tantæ potentiæ, charitatis, & dignationis: quam sit functio seminatoris? Porrò postquam Verbum Dei seminauit se in humanitatem suam, seminauit etiam se in Apostolos, & in omnes qui per illos crediderunt: vt & hi filij Dei essent. Iam intelligis quantæ maiestatis functio sit, quòd Deus seminet, & quòd deitatem seminet.

Ergo videns Filius Dei, qui verbum vocis, per Prophetas olim seminabat, semen hoc non retulisse fructum exoptatũ, atque propterea Deum non coli, sed ignorari, virtutes iacêre, & vicia triumphare, cœlum esse clausum, & infernum apertum, agrum animarũ pro fructu reddere spinas & tribulos, ipse per seipsum decreuit seminare, non vocem solam, sed semetipsum. *Exijt ergo qui seminat.* *Hebr.1* *Gene.3*

Sed num Domine tu solus es qui seminas, vt dicas, *Exijt qui seminat*? Annon etiam diabolus, mundus, & caro, seminant? annon etiam seminant sancti viri: cur dicis, *Exiit qui seminat*? ac si vnicus esset qui seminat? Rursum: Si nũquã non seminares: iustũ tibi esset nomẽ seminatoris. At nonnunquã

non

non seminas sed fructus seminis recondis. Ad hoc facilè dictu est: Eum rectè seminatoris nomen sibi vēdicare, qui eam functionem & melius, & frequentius, & fructuosius facit. Porrò diabolum mundum & carnem non seminare dicas:
1.Cor.15 sed corrumpere potius semen, & destruere. Quòd si sancti seminant, non ipsi soli sed gratia Dei cum ipsis. Ipsi enim loquuntur, sed seminator est qui vim præbet semini, qui vitam præbet terræ, & qui incrementū dat grano nascenti. Quòd
1.Cor.3 si aliquando seminare cessat: terræ minus semini idoneæ cul
1.Tim.2 pa est. Nam seminator vellet seminare semper: quia omnes homines saluos facere vult semper.

Non me contineo quin illud addam: Seminare est, iacere sementem in terra, id est, in anima. Iactum cooperire, in si-
Isa.30 lentio enim & spe est seminis fortitudo. Coopertū eget pluuia, cœlestis auxilij, vt è terra prodeat: Natus calamus flagellatur ventis, aquis, frigore, gelu, caumate. Inde in aream fertur: teritur, ventilatur. Intelligis iam quid sit ferre fructum in patientia: imo in multa patientia.

Neque ociosè dicit, *Semen suum*. Fateor, ideo raros parari in Dei Ecclesia fructus: quia qui seminant non semen Dei, sed suum seminant. Non seminatur semen habens efficaciā ex Deo, ex charitate, ex spiritu: sed ex studio, & eloquentia humana. O vtinam prædicatores digni essemus, per quos vt ministros seminaret Christus verbum suum: suo calore feruidum, sua virtute efficax, sua gratia fœcundum.

Quòd si, vt suprà dicebamus, Christus seminat vocem exterius sed seipsum seminat interius: quantæ veritatis erit dicere, *Semen suum?* Imò quantæ dignationis, quòd se tantum, seminet in stercore tam vili? Quanti amoris quòd nascatur in nobis, proficiat in nobis, recondatur in nobis: sedebimus
Ephes.2 enim cum eo in throno eius. Certè si seminator est Deus: & quòd seminatur est Deus, quid nascetur nisi quodammodo Deus? Iam intelligis, quare Christus pluuiam sanguinis sui
Luca 13 fudit? Non enim cœleste semen, nisi cœlesti pluuia merebatur irrigari.

Ex dictis planum est, cur exierit Deus ad seminandum? videlicet exit Deus ad seminandum Deum: sed adhuc nōnihil de hac re dicemus eo loco, qui habet aures.

Aliud cecidit secus viam. In quatuor locis semen iactum est: sed in vno profecit solummodò. Et ego arbitror, hos quatuor locos omnes esse intra ecclesiam Dei. Neque hîc esse

men

mentionem de infidelibus,aut hæreticis.

Id facile colligitur: Primùm, quia Dominus dicit, hos omnes audire verbum Dei. At verbum non auditur ferè nisi intra Ecclesiam. Secundò quia parabola dicta est de his turbis: quæ ad Christum accesserant. Huic explicationi vnum illud obsistit: quòd durissimum videatur, ex quatuor Ecclesiæ partibus vnam seruari duntaxat. Sed forsan id Dominus voluit admonere, siquidem arcta est via quæ ducit ad vitam: *Matt.7* & pauci inueniunt eam. Quòd si etiam infideles comprehendas in parabola, iam non inuenies quartam, imò nec centesimam partem esse, eorum qui seruantur. Suauius igitur litera fluet, si de fidelibus solum intelligas. Quorũ tres pereunt partes. Licet quarta bonæ terræ pars possit multo esse maior, quàm quæuis reliquarum. Quod vt optare licet: ita nescio an asserere audeam.

Precor te Lector aduerte, non dicere textum, aliquid seminis iactum esse in via, sed secus viam. Quòd animaduertè etiam dixit Marcus & Lucas: Non ergo Deus seminat in via, quis enim sapiens sator, in via seminet? seminat igitur iuxta viam. Porrò via est, vita sine Deo: vita Adam terreni: vita carnis & mundi. Hac enim via omnes homines gradiuntur: nisi à Deo reuocentur. Per hanc viam ambulant infideles: nõ ergo sermo est in parabola, de infidelibus (hi non seminãtur, sunt enim via) sed de fidelibus, qui ex via extra viam à Deo adducti sunt.

Igitur fideles sunt quadruplices. Priores, qui nihil Dei cultum curant, nihil Deum timent: sed sola fide ab infidelibus distant. Vt rectissimè dicantur iuxta viam esse, id est. iuxta infideles, à quibus tam modicè distant. Audiunt hi quidem Verbum: sed non intelligunt. Deus enim huius seculi obcæcauit mentes eorum.

Sunt alij, qui Dei quidem cultum curant: sed non intus. *2.Cor.4* Astant templis, altaribus, officiisq; diuinis. Nunquam non aliquid orantes obmurmurant. Sed populus hic labiis honorat: cor longè habent à Deo. Et ideo cor durum habent: exterius modicam terram habent, sed interius altissimam petrã. *Isa.29* Ideo in quauis tentatione succumbunt. Si irritantur excandescunt. Si affliguntur despondent animum, si honorantur, attolluntur. Ergo in tentatione deficiunt.

Sunt tertij, qui toto pectore, & intimis visceribus Deum

quær

quærunt & amant: in quorum intima. cœlestis mollitudo descendit, sed habent diuitias, quibus se dedunt. Viuunt inter delicias fœminarum, à quibus abducuntur. Nonnunquam etiam, vitæ miseriis & sollicitudinibus premuntur, & ita sensim sanctitatem deserunt. Hi sunt qui à spinis suffocantur.

Sunt denique quarti, qui toto etiam pectore lumen Dei
Mat.25 acceperunt: gratiæ oleum & teneritudinem in intimis possidentes, & omnibus curis reiectis, omnibus concupiscentiis profligatis, omnibus ærumnis deuictis, toti intendunt rebus cœlestibus. Hi sunt, qui corde bono & optimo suscipiunt Verbum.

In hac porrò sorte fœlici, est differentia: quidam enim suam contenti legem seruare, ab omni lethali crimine, pro virili cauent: sed non adeò consilia curant Euangelica, ferè fide Trinitatis præceptisque decalogi contenti. Quasi tria per decem ducentes, fructum referunt tricesimum. Secundi sunt, qui præceptis adiungunt consilia, qui velut duplum ad priores fructum referentes sexagesimũ ferre dicuntur. Tertij quibus in virtute nihil deest, centesimi sunt. Habes ossa parabolæ, excutiamus eam nunc.

Cecidit secus viam & conculcatum est: & volucres cœli comederunt illud. Cùm primi, quos retulimus, homines audiunt Verbum Dei, non intelligunt, imò frequenter rident. Nam de Pharisæis Christum audientibus dicitur: Deridebant eum,
Luca 16 quia erant auari. Cùm ergo aspis surda est, non audiens vocem eam incantantis, tunc aut non audit, aut non intelligit.
Psal.57 Cùm verò audit & ridet, tunc verè sementẽ conculcat. Quia Verbum, quod super caput statui debuerat, sub pedibus collocatur. Quantæ verò id noxæ fuerit, quis nisi Deus æstimare nouerit?

a Sed non caret magna difficultate, quid sit, volucres cœli (id est dæmones) sementem conculcatam comedere? Ego arbitror ea id ratione dictum: Primum, quia gaudet diabolus, videns Verbum rideri & conculcari. Et ideo comedere dicitur. Secundò, quia ea ratione fortior, & valentior fit contra eum, qui ita contempsit. Robustior ergo fit, vt qui comedit, contra ieiunium. Tertiò, comedere dicitur, quia in pectore suo seruat, quoties verbum contempsimus, vt in die iudicij
Gen.40 acrius accuset. Quartò, memor esto illius Pharaonici pistoris: cuius cibos cum volucres comedissent, Ioseph asseruit, id esse

esse suæ damnationis signum. Ergo cùm Dominus dicit, volucres cœli comedisse cibum nostrũ, apertè indicat, eos esse damnandos, qui Verbum ita contempserint.

Cecidit supra petram. His, qui facilè recipiunt, sed facilius reiiciunt: qui exterius sunt teneri, interius lapidei, dicit Deus: Conuertimini ad me in toto corde vestro, id est, non in superficie sola. Dicit etiam: Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, id est, non sola exteriora. Dicitur etiam, vt lapides seligant è vinea. Quia, quod natum est & continuò aruit, cui rei, nisi igni, idoneum est? & lapides deorsum in centrum, id est, in infernum grauant, sursum enim sua grauitate ascendere nequeunt. Et denique cor durum male habebit in nouissimo. Demum hi temporales sunt, non cœlestes: non enim qualem habes superficiem iudicat Deus, sed quale cor, cor verò tuum non est æternitate mollitum. *Ioelis 2* *Ibidem.* *Isa.5* *Eccles.3*

Cecidit aliud super spinas. Spinas, Marcus vocat erumnas huius sæculi, deceptionem diuitiarum, & circa reliqua concupiscentias. Consentit Marco Lucas. Non ergo solæ diuitiæ vocantur spinæ. Sed ex duplici capite periculum imminet semini: vel ex aduersitatibus, quæ sollicitum hominem reddunt, aut ex prosperitatibus, quæ eum efferunt. Vtraque enim suffocant verbum. Hæ vocantur spinæ, ex terræ maledictione per Adæ peccatum subortæ. Ante peccatum enim nec erant ærumnæ, nec diuitiarum concupiscentia: omnia enim omnibus fuissent communia, & terra diues diuitem quemlibet, sine inuidia reddidisset. Porrò cordis nostri maledicta terra, sublata originali iustitia, hæc protulit mala germina. Cùm verò sermo Dei viuus sit, suffocari potest, quæ enim viua sunt, nisi aperto cœlo fruantur, quò in altum se proferre possint, moriuntur. Et equidem, omnes res natæ sunt, vt agant, vbi agere prohibentur, pereunt. Ita verbum in anima agere à natura sua cupit. Si agere vetatur, languet & perit. *Marci 4* *Luca 8* *Gene.3* *Hebr.4*

Cecidit demum aliud in terram bonam, &c. (vt Lucas ait) *optimam.* Optimum planè est, quod ab omni malo est alienum: ab omni viliori fæce semotum, à Deo totum penetratum & possessum. At necesse est optimum esse quod diuinum est.

Sed attende: Hoc nomen Optimum solius Dei nomen est. Is enim vt solus est maximus: ita solus est optimus. Iam

quanta

quanta fuit dignatio & charitas Christi, nomen suum cordi nostro communicantis? Maximè cum teste Ieremia prauum
Ierem.17 sit cor hominis prè omnibus: vide rerum commutationem. Pessimum cor, nomen optimi accipit.
Psal.1 Hoc igitur cor Verbum recipit, & retinet. Quia meditabitur in lege Domini die ac nocte. Hoc cor dat fructũ ascendentem: non recuruum, aut descendentem. Nec solum ascendentem sed & crescentem: vt inquit Marcus. Quæ enim diuina sunt ascendunt, & saliunt in vitam æternam. Et qui in
Ioan.4 cœlum iturus est, crescat semper: nec cesset vnquam. Ideo di
Luca 14 ctum est: Amice ascende superius. Et rursum, Isaac ibat cre-
Gen.27 scens. Tepidus enim euomitur.
1.Cæli.c.1 *Facit fructum tricesimum.* In ternario, teste Aristotele, est perfectio. At Deus non gaudet, nisi in genere suo perfectis. Iam quiuis nostrum est vnum. Hoc vnum non in se manere, sed fructus debet afferre, & velut multiplicare. Nec sat est si se per binarium multiplicet, id est, per vitam naturalem & rationalem. Ergo necessario, se multiplicet per ternarium, vt supra vitam rationalem, in spiritualem ascendat. Hoc verò
Hebr.4 est tricesimum fructum attulisse. Porrò per sex dies ad sabbatum veniebant: ita qui per opera sancta ad sabbatum contemplationis accedunt, hi sexagesimum fructum adducunt. Allaturi centesimum, cum in sabbato perfectionis Deo, pro huius vitæ ratione, fruentur. Ideo Paulus, Renouamini in
Rom.12 nouitate mentis vestræ (vt terra bona essent.) vt probetis quæ sit voluntas Dei bona. (hoc est afferre fructum tricesimum.) Beneplacens (hic est fructus 6[illegible].) Et perfecta (hic est 100. fructus.)

Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi audiat. Torpentes hoc excitat clangore: dormientes, & velut mortuos, hoc exsuscitat tonitruo. Quid super seminis fructu non clamet? siquidem ex hac fructificatione Dei cultus pendet. Christus ex fructu honoratur, ex ocio dehonestatur. Cœlum fructui aperitur, torpori clauditur, anima nostra fructu diues seruatur, fructu vacua damnatur, dæmonis regnum fructu allato languescit, sine fructu triumphat. Fructus os inferni concludit, sterilitas aperit. Super hoc fructu Deus, angeli, cœlum, Ecclesia, sacramenta, scripturæ, leges, sacerdotes, reges, minæ, præmia, pœnæ, gloria, tormentũ, super hoc vnico versantur cardine. Annon æquum est Deum clamare, & clamosibus anxiis rei maiestatem hominibus explicare?

Acced

Accedentes discipuli interrogauerunt eum. Docent, quid facere debeāt maiores Ecclesiæ, scilicet Deum singularem alloqui: & ab eo mysteria d scere: quę minoribus communicent. Atqui nescio quando Christus sit singularis, & solus: nisi cum nos per orationem sumus soli, & singulares. Talis enim dicitur Deus, quales nos facit. Videāt ergo prædicatores, si orandi vsum habeant: quo singula res ipsi, rebus omnibus creatis reiectis, Deo singulari iungantur. In ea enim solitudine dat sponsus vbera sua. *Cantic.1*

Vobis, inquit, datum est. Vobis, vide quibus: piscatoribus, pauperibus, ignobilibus, indoctis. Certè datur nosse pauperibus, & paruulis: quod ascunditur sapientibus & prudentibus. *Matt.11*

Nosse mysteria regni. Nec enim vnicum est misterium: Sed sicut ex seminatione Verbi diuini in nostram humanitatem, mysteria sequuta sunt incarnationis, natiuitatis, passionis, mortis, & resurrectionis. Ita ex seminatione verbi in animas nostras, eadem mysteria quadam proportione respondent, Quia Christus nascens meruit, vt nasceremur ad nouam vitam. Moriens, vt moreremur vitæ mortuæ. Resurgens, vt viueremus in corrupti. Latissimus est campus hîc: sed hactenùs. *Roma.6*

Qui habet, dabitur ei. Mirari non desino: cum video tantam hominū turbam ad Christum accedentem, congregatam, audientē, & ab eius ore pendentem. At, qui inter eos habet, dabitur ei: qui non habet, auferetur ab eo. Si igitur accedentes & audientes quia non habent, priuantur: quid iudicas futurū, de his qui nec audiūt, nec accedunt? Sed quia locus hic est vehementer difficilis, ideo & breuiter & quantum potero dilucidè à me tractabitur

Qui habet dabitur ei. Qui nō habet, quod habet, auferetur. Quid habent discipuli, vt eis detur? Quid rursum habent, qui nō habent, vt priuentur? Habent discipuli, & re vera habēt. Habent etiā reliqui, sed verè non habent: ideo priuātur. Igitur discipuli Christi habent cor non incrassatū: aures non grauiter audiētes: oculos quos nō clauserunt: Hoc est verè habere. Reliqui habēt cor habent igitur: sed habent cor incrassatū, non ergo habent. Siquidem habent à Deo, nō ad Deum. Habent sed melius fuisset si non habuissent. Habent oculos, sed quos ipsi clauserunt. Habent igitur, & non habent. *Luce 10* *Isaie 5* *2. Petri 2*

Audi nunc, omnibus hominibus dedit Deus oculos intel-

lectus, vt viderent. Aures voluntatis, vt obedirent. Cordis capacitatem, vt amarent. Hæc dona sunt naturalia, sed his Dominus nõ contẽtus, adiecit multo maiora. Dat enim omnibus lumen, quo videant, ea quæ ad pacem tibi. Est enim lux illuminans omnes venientes in hunc mundũ: Dat etiam ea omnia quæ ad salutem sunt necessaria. Omnes igitur habẽt tam naturalia, quàm supernaturalia dona. Hoc tamẽ discrimine. Quidã enim accepto lumine ad Christum accurrunt, & cùm est singularis eum interrogant. His habentibus, additur. Alij ad lumen visum, claudunt oculos: his (vt qui oculos clauserunt) & lumen supernaturale tollitur, & naturale debilitatur.

Luce 19

Ioan. 1

Quò fit, vt licet prædestinatio, & reprobatio nullis præcedentibus meritis fiat à Deo: at profectò punitio & glorificatio, non nisi præcedentibus aut culpis, aut meritis fit. Sicut etiam & obstinatio. Sed hoc ad scholas.

Hoc igitur loco Iudæi, qui vix tribus annis Christum audierant obstinantur, priuanturque luce præbita: ô miseros nos, qui non tribus sed 30. annis Christi verba percepimus, & sine fructu. Cur ergo reprobationẽ, obstinationem, & damnationem minimè timemus? Illi quidem accedebant, currebant, in eremis erant, iuxta mare, in humenti & sordido loco audiebant, & relinquuntur. Nos nihil timemus.

Iam si obstinationis, & derelictionis damnum, quantum sit expendis: intelliges contrà, quantum bonum sit, habere aures non crassatas, & oculos non clausos. Hoc enim bonum, est pignus hæreditatis æternæ: & est maximum inter reliqua dona. Et quia tantum est, vno nomine nominari non potest. Ideo Dominus dicit: Qui habet, nõ addens quid habeat. Sed dicit, qui habet quasi innuens: qui habet, thesaurum incomparabilem: qui habet omnium bonorum fontem & radicem.

Sapient. 7 Rursum vt summum malum est obstinatio & excæcatio, ita beatitudo est, oculos habere videntes. Cor habere flam-
Luce 10 mis amoris ignitum: Beati ergo vestri oculi, qui vident, & cor quod ignibus charitatis ardet. Beatus enim est quem tu
Psalm. 93 erudieris Domine, & de lege tua docueris. Et beatus qui legit
Apocal. vlti. verba prophetiæ huius, & seruat ea.

Demum quod addit: *Multos prophetas & iustos non vidisse, quæ discipuli viderunt.* Id solum docet: mysteria diuina, nunquam ita fuisse explicata, Videlicet velo templi scisso:

velamine

velamine Mosis ablato. Sigillis libri apertis, propalata: Sanctorum via. 2. Cor. 4 Hebr. 10

Aliam parab. illã proposuit. Finis primę parabolæ est docere, qui sit fons, & origo bonorum, & malorum. tum quomodo bona, & mala crescant, quod demum stipendium hæc, & illa habitura sunt.

Origo & fons bonorum Christus est: non solum vt Deus, sed etiam vt homo. Ideo enim dicit: simile est regnum cœlorum homini: qui seminauit, &c. Qui enim seruantur, ex fide in filiũ hominis seruantur. Ipse enim est, cuius meritis, salus homini allata est. Verbũ verò Dei mereri salutem non poterat, nisi in carne venisset. Fons contra malorũ diabolus est, qui vocatur inimicus homo: vt enim Filius Dei propter amorẽ Dei factus est homo: vt homines facti Dij Deum colerẽt: ita diabolus ex nimio odio Dei, efficitur vt homo quotidie: vt Filij Dei affecti diaboli, Deum offendãt. Ea enim ratione diabolus personã, mores, affectus humanos assumit: vt seruos Dei à Deo reuocet. Nõ enim est naturæ diaboli amare libidines vt incubus, & succubus fiat: sed hos humanos affectus induit ille, vt Deo iniurius sit.

Habet verò Verbum Dei homo, mundũ hunc, vt agrum. Ager siquidem eò instituitur, vt inde fructus percipiantur. At mundus hic eò institutus est, vt ex ipso prædestinati decerpantur. Iuxta illud: Omnia vestra sunt: siue mundus, siue mors, siue vita: vos autem Christi, &c. quasi diceret: Omnia vestri gratia sunt à Deo creata. Quod & testatur idem Apostolus dicens: Omnis creatura adoptionem filiorum Dei expectat. Videlicet: quia omnis creatura ager est: ex quo adoptio filiorũ Dei expectatur. In hoc igitur agro seminat Deus suos electos: quæ seminatio cœpit à primo iusto, & finietur in vltimo mundi. 1. Cor. 3 Rom. 8

Superseminat in hoc agro diabolus. Seminatum enim à Deo est: super seminatum à diabolo. Seminatum enim est quod bonũ, quod verum, quod antiquũ. Quod verò nouum est, id à Deo nõ est. Noua igitur dogmata, noui mores, superseminati sunt. Iam seminatum est, quod ager fert: superseminatum est omnis excessus: at omnem excessum diabolus tractat: Virtus enim est in medio. Demum seminat Deus legem in cordibus nostris. Cùm verò diabolus dicit: Cur præcepit vobis Deus, ne de ligno paradisi comederetis? id superseminatum est. Igitur qui legi Dei obedit, seminatus est: Gen. 3

qui verò legi repugnat, superseminatus est.

Porrò in lege veteri fortè non seminauerat Deus triticũ,
Ioan.5 sed hordeum: ex quo panes hordeacei conficiebantur: quos quinque libri Moysi repræsentant. Sed in lege gratiæ triticũ
Ioan.12 seminatur. Et quòd vehementer mireris: in medio tritici lolium, & zizanium superseminatur. Vt nunquam securi si-
2.Cor.12 mus, etiam cùm feruet spiritus: etiam cum audisti arcana verba quæ non licet homini loqui, etiam tunc seminabat in Paulo angelus Satanæ stimulum carnis.

Quod additur: *Superseminauit & abiit*: hũc habet sensum. Homo rex, postquàm seruis suis dedit vineã quam colerent,
Luca 10 peregrè profectus est, id est, reliquit, & permisit eos agere, prout vellent: perinde illos tractans, ac si non esset. Ita diabolus seminatum zizanium non vrget, non sollicitat: sed relinquit facere quod vult. Quos enim diabolus fallit, principio non torquet, sed mulcet, & velut abiens relinquit: ne fortè si initio durum senserint imperium, à tyranno resiliant.

Cum autẽ creuisset herba, apparuerunt zizania. Huius duplex est sensus: alterum quotidie experimur. Quia cùm prædicatorum ministerio, incipit aliquis fructus apparere, & velut herba crescere: tunc exoriuntur, qui eam suffocare conten-
Exodi 1 dant. Pharao enim non occidebat eos qui nondum editi erant: sed masculos iam natos. Et in actis Apostolorum, cùm
Act.8 incipiebant Apostoli herbam videre virentem, statim scandala zizaniorum patiebantur.

Alter germanior sensus erit. Nata iam herba martyrum, confessorum, virginum, doctorũm: tunc apparuerunt zizania imo temporibus nostris nihil nisi zizania videtur. Adeò infœlix lolium præualuit. Hinc enim dolor est seruorũ Dei, quod in eius agro non vnũ aut alterum zizaniũ demonstretur: sed quòd vniuersa ferè agri species, zizaniorum est.

Videntes sancti angeli infinitum stultorum numerum, cupiunt eos euellere, & dicunt: *Nõnne bonum semen seminasti, vnde ergo zizania?* Iustissima planè admirãdi ratio, Cur sunt tot homines mali? Cur peccant homines adeò? quid dulce peccatum habet: vt nos ad se ita pelliciat? Si peccatum est, malum est. Si malum, fugiendum igitur: non amandũ. Pri-
Gen.1 mò: Est enim voluntas nostra bona, & ad bonum nota. Vnde ergo habet vt malum cupiat? Secundò, Et si peccatum contra Deum est: cur peccamus, & eum offendimus, à quo tot bona quotidie recipimus? Quid enim commeruit ille,

vt tot

vt tot eum iniuriis afficeremus? Tertiò, Et si etiam peccatū contra peccatorem est, cur peccat? qui enim diligit iniquitatem, odit animam suam. per peccatum enim mors, & per mortem omnes mortis comites, & conscientiæ cruciatus. Quartò, Imò peccatum est contra totum mundum: qui captiuatur, & diaboli seruituti adigitur, dum ego me peccato subiicio. Sanè homini seruiūt cuncta. Si ergo homo Deo seruit, seruiunt etiam cuncta eum eo. Contra si diabolo seruit, cogit illi cuncta seruire. Ideò enim apud Paulū mundus ingemiscit, quia nunc vanitati seruit. Et apud Petrum mundus est igne cremandus: qui nihil tale commeruit. Quinto. Iam peccatum nos inferno vendicat, diabolo subiicit, cur tanto nostro dispendio zizania sumus? Sextò, Rursum si peccatū est contra rationem, & contra naturam hominis rationalis: cur adeò contra naturam suam ascendit impetus fluminis? Septimò, An non peccatū est contra legem Dei, contra Euāgelium, contra Philosophiā? An non contra peccatū omnes clamant? an non publicus est hominū consensus peccatū esse damnandū, profligandū? cur ergo tam publicè damnamus? Octauò, Contra peccatum: est incarnatio Christi, vita, mors eius, lex, sacramenta, cœlum. Per peccatū Christus conculcatur: spiritui gratiæ contumelia fit, vnde ergo zizania? Rectè ergo angeli, vis imus & colligimus ea?

Iacobi 1 *Psal. 10* *Roma. 5* *Psalm. 8* *Roman. 8* *2. Petri 3* *Hebræ. 10*

Ex quibus verbis, ego mihi facilè colligo: per hos seruos Dei, Angelos esse intelligendos. Primū: quia dicunt, vis imus. Quasi illi essent cum Deo, & non in agro essent, scilicet in cœlo non in terra. Secundò, quia dicunt, colligimus ea. Hoc enim Angelus potest, non homo. Quis enim omnes malos è vita abducere, nisi Angeli possunt? fateor vnum aut alterum malum interficit iudex. Sed omnes ex mūdi agro euellere, quis hominum poterit? Vnde tria colligo. Primum, quanta sit obedientia beatorum, ad diuinam voluntatem. *Vis*, inquiunt, Non enim audent, vel transuersum vnguem velle, aut cogitare: nisi quod sciunt Deum velle. Secundum, quāta sit eorum facilitas. Non dicit: vis ibimus, sed, *Vis imus.* Quòd enim nobis sunt longa temporum spacia illis est instans, & momentum. Tertium: quanta sit eorum potestas. Ita enim possunt nos occidere, vt agricola lolium eradicare. Lege historiam Iob, videbis quid illi possint. Huic Angelorum tam iusto zelo respondet Dominus. *Iob 1. 2.*

Non: ne fortè eradicetis triticū simul. Gratias igitur bonis agāt

mali, bonorũ ſiquidem gratia, angeli non eradicant malos. Cur ergo contra bonos mali deſæuiunt? contra vitæ redemptores: contra ſuæ vitæ obſides & pignora? Si Sodomis aliqui boni fuiſſent, mali deſtructi non fuiſſent: Et propter humiles, ſubſiſtunt reges. Nam cùm nullus fuerit eradicandus bonus, colligentur mali.

Geneſ.18

Duplex hìc oritur quæſtio. Prior: Quomodo eradicantur boni, ſi colliguntur mali? Reſpondet Dominus: Non eiiciam Chananæam, & Ethæum à facie tua, anno vno: ne terra in ſolitudinem redigatur, & creſcant contra te beſtiæ. Certè ſi nullus eſſet malus, iam terra nõ dediſſet bonis reditus ſuos, & beſtiæ bonos deuoraſſent. Rurſum reſpondet Paulus: Si omnes mali eſſent fugiendi, debebamus de mundo exiſſe. Iterum ipſe reſpondet: Non eſt Paulus malus collectus: vt in me (inquit) primò oſtenderet Chriſtus IESVS omnem patientiam, ad informationem eorum, qui in illum credituri ſunt. Sanè ſi mali fuiſſent ſtatim collecti, Dauidem non haberemus, nec Petrum, nec Magdalenam. Imò nullus fuiſſet homo: ſi Adam vt peccauit, periiſſet.

Exod.23 *1.Cor.5* *Timo.1*

Altera quæſtio eſt hæreticorum: qui ex hoc loco credunt vitam ſuam egregiè propugnari. Si Dominus (inquiunt) iubet zizania tolerari, cur hæretici comburuntur? Sed reſponſio eſt: Angeli vetantur omnes malos perdere: non vetatur iudex hæreticũ interficere. Néque enim ſine cauſa gladium portat. Rurſum vetantur Angeli colligere malos, quando eradicandus eſt bonus. At ſi bonus non eradicatur: hęreticus comburatur. Sublato enim Loth de medio Sodomorum, angeli eos ignibus tradunt.

Roma.13 *Geneſ.18*

Tunc dicam meſſoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea. Triticum autem congregate in horreum meum. Conueniebat locus hic, illi opinioni, quæ aſtruit: Vbi per angelos, mali fuerint collecti bonos non morituros ſed in cœlum congregandos. Sed quia hæc ſententia non probatur Sanctis: dicendum primò, ex hoc loco non probari, pios non morituros: Sed ſolùm non colligendos, vt alligentur. Colligentur: ſed non vt ſcandala colligentur, vt eorum mors non mors ſit dicenda, ſed vita. Secundò, Sancti potius dicuntur congregari, quàm colligi. Illud enim volentium eſt: hoc eſt inuitorũ. At ſancti nõ inuiti adunabũtur, nec inuiti, ex vita iſta diſcedent.

Tunc fulgebunt iuſti ſicut ſol, quantùm ad corpus. Quia quãtùm ad animã, nulla eſſe cõparatio poteſt, niſi illa Ioannis: Similes

Similes ei erimus: vt enim Deus continet omnia, scientiam, bonitatem, voluptatem, diuitias, & omne denique bonum: ita & anima nostra, suo tamen modo Corpus verò eam habebit super omnia corpora celsitudinem, & eminentiam: quam nunc sol habet super omnia reliqua. Vide qualis erit anima: siquidem ex eius redundantia, tale redditur corpus. Sed nihil mirum: si habebunt sancti corpus, configuratum corpori claritatis Christi. *1. Ioan. 3*

Ligantur verò mali in fasciculos: vbi nullus erit regum, aut seruorum ordo: sed eorum confusio, & horror sempiternus Porrò mittuntur in caminum: & vt vehemens ignis de pascitur, & deuorat paleas iniectas: ita vehementissimus inferni caminus: Ibit erit fletus, & stridor dentium. Sicut febricantes febrim patiuntur simul & frigus. Vt enim beatitudo cœlestis est simul omnia bona: ita & infernus est simul omnia mala. Et simul ergo ignis vehemens, & frigus vehemens. Frigus est nimium, & calor est nimius. *Philip. 3* *Iob 14* *Matt. 3*

INSECVNDA parabola prophetat Dominus de eremento, & altitudine Ecclesiæ suæ: confertque Christianos suos grano synapis. Nos igitur granum synapis sumus: Non dicit grana, sed Granum. Quia licet plures simus, est tamen nobis cor vnum, & anima vna Vnus est nobis Deus vna fides, vnum baptisma. Et speciatim calor charitatis, seu Spiritus sancti, qui granum aliàs mortuum in naturam synapis vertit: hic calor vnus est. Et ideò sicut vnus spiritus vitalis, multa membra cogit in vnum: ita multo vehementius calor spiritus multa grana, reddit in vnum. *Iob 24* *Act. 4* *Ephes. 4*

Dicitur hoc granum synapis minimum. Quia electi Dei, qui synapis sunt: altitudinem terrenam fugiunt. Profundam humilitatem amplectuntur. Et hæc est virtus huius synapis: honores fugere, vilitatem amare. Ideo enim dictum est, Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum. Quia paruuli nihil morantur humanas celsitudines. Profectò nihil vilius mortuo. At synapis calor facit electos, vt mortui sint mūdo: imo vt ipsi seipsos quotidie mortificent. Quid minus est stercore? at ipsi facti sunt vt stercora, & mundi peripsema. Quid minus est cruce? sed hi nihil aliud sciunt quàm crucifixum, nec nisi in cruce gloriantur. Rectè ergo Dominus eos vocat minimos suos: cum dicit, Quòd vni ex his minimis fecistis, mihi fecistis. Quia etiam Christus se, vt minimum reputauit: imò vt vermen, &c. *Matt. 19* *Roma. 8* *Psal. 43* *1. Cor. 4* *1. Cor. 2.* *Galat. 6* *Matt. 25* *Psal. 21*

Sed attende quo tandem hæc ecclesia minorum creuit, quo se extulit. Si eius culmen, scilicet. Christum spectas, ad
Danielis 7 Dei æqualitatem ascendit. Humiliauit se germen hoc, vsque
Philipp. 2 ad mortem: sed exaltatum est eius nomen, super omne no-
Isaiæ 11 men. Si alterum ramum, seu virgam de radice Iesse considerauer is, scilicet. Virginem sacram, exaltatam inuenies su-
Psal. 44 per choros angelorum. Inuenies reginam sedentem à dextris Dei in vestitu deaurato. Inuenies mulierem amictam
Apoc. 12 Deo, & omne vertibile sub pedibus eius. Cur ita? quia granum minimum fuit: cuius humilitatem amauit & respexit
Lucæ 1 Dominus. Alij rami fuerūt Apostoli, adeò excelsi: vt spectaculū facti sint mūdo, & angelis. Et quia Apostoli, & alij sancti,
1. Cor. 4 aut exaltati sunt super angelos: aut inter eos collocati, ideo angelici volucres dicūtur, in his ramis quiescere, & gaudere.

Sed nō caret mysterio quod Marcus habet, volucres quie-
Marci 4 uisse sub istorum ramorum vmbra. Quod ego sic intelligo: sancti angeli laborauerūt olim, & portauerunt pondus diei: contendentes si possent, Deo homines offerre. Laborabántque, velut solent qui sub æstu fodiunt, aut metunt. Cùm autem viderent per apostolicum laborem homines ad Deum conuerti, cessarunt illi à suo tanto labore, vt qui tam potentes haberent adiutores: velut quiescentes sub vmbra Apostolica: velut qui refrigerium laboris sui inuenissent. Significatum etiam est angelos pendere ex vmbra & fauore Christi,
Ephes. 1 & Virginis sacræ: Est enim Christus caput, super omnes an-
** Dicēte Bernard.* gelos, super omnem potestatem & virtutem. * Et fauore Virginis arbitror, sua vota angelos assequi.

volūtas Dei est, totum nos habere per Mariā, in sermo. de Natiu.

INTERTIA parabola nisi fallor contendit Dominus ostendere vsque ad quod tempus, sua sit ecclesia duratura. *Vocauit* nos omnes farinam: vt enim farina fit, ex circum actu molæ superioris, mola inferiori quieta: ita nos omnes gignimur, ex circūuolutione cœli, terra tamē immota manente. Apostolos vocauit fermentū erant, & ipsi plenè farina: erant enim homines sicut & reliqui, sicut fermentum erat farina
Eccles. 1 prius. Sed quia Spiritum sanctum acceperunt, acceperunt etiam vitam, acorem, attollentiam: ideo fermentum dicti
Matth. 5 sunt. Eadem sanè ratione, quā sal dicti sunt. Hîc notare my-
Exod. 12 sterium libet. Iubet Moyses Iudæis: vt portent farinam antequam fermentetur. Quod significabatur legem veterem fermentare non potuisse. Si enim fermentum sit à Spiritu: & hic Spiritus nondum erat datus, quia Iesus non erat glorificatus

rificatus, fit planè, vt ante spiritus missionem, fermentum non fuerit Ideo Iudæi azimis panibus, in festis suis vtuntur. Vtpotè qui fermento carebant. *Ioan.7* *Ex.13.23*

Mulier verò Euangelica, vt quæ spiritum habet, fermentum habet. Nescio verò quam dicam hanc Euangelicam mulierem, nisi sacram Christi humanitatem, quæ nos summis doloribus peperit, & summo matris amore diligit, néque obliuisci potest infantis, quem vlnis gerit. Hæc est, quæ fermentum abscondit. Eius enim mefitis Sancti fermentum habent. Et rursum abscondit: quia spiritus hic absconditus est, velut thesaurus in vasis fictilibus. Et velut lampas in Gedeonica lagena. Nihil vita Christiana habet ostentationis, nihil fumi. Totus eius decor est ab intus, licet non adeo latêre possit: quin fimbrias habeat aureas. Demum abscõdit: quia in vilibus est, pauperibus, contemptibilibus: & iis qui non sunt: in mortificatis, in his qui in solitudinibus errant, in speluncis & cauernis terræ. In gente dilacerata & egena: sed hæc est quæ relinquitur in medio terræ. In hac gente absconditur fermentum, ab illa fœmina nobili: quæ facta est, vt nauis institoris, de longe, id est, de cœlo portans panem suum, id est, diuitias regni non alieni, sed sui. *Ioan.16* *Isaie 46* *2.Cor.4* *Iudic.7* *Psal.44* *1.Corin.6* *Hebra 11* *Sophon.3* *Prou. vl.*

Res verò est vehementer difficilis, quid sibi velit: *Abscondit in farina satis tribus?* Et quidem iuxta Hieronymum, satum continet modium & dimidiũ. Vnde tria sata, efficiunt nouem semimodios, non verò nouem modios integros. Ex quo mysterij celsitudo prospicitur. Nouem fuerunt chori angelorum. Ex quibus cum tertia pars ceciderit, quiuis chorus ferê dimidiatus est. Atque ideo nouem fere semimodij angelorum remanserunt. Quare per nouem hominum semi modios, id est, per tria sata, sunt reparandi. Hac igitur ratione spiritus diuinus fermentat tria sata, id est, nouem dimidios modios: vt per hos nouem, angelorum ferè dimidiati ordines restaurentur.

Donec fermentetur totum. Significatur, tam diu duraturam Euangelicam prædicationem, quandiu per vniuersum orbem, Euangelium promulgetur. Prædicabitur Euangelium regni in vniuerso orbe. Et tunc finis: sed non est silendum quod dicit, *Donec fermentetur totum.* id est, donec in vnum Deum, vnumque spiritũ omnes conuertantur per gratiam: vt sit Deus omnia in omnibus. *Mat. 24* *Coloss.3*

Simile est regnum cælorum, &c. Video has Domini parabo-

las facilè de sanctis, qui sunt regnum cœlorum intelligi posse. Nam & Ecclesia cùm meminit de virginibus, has parabolas canit: Libet tamen aliorsum sensum deflectere.

Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro. Suprà Dominus per agrum explicauit mundum. Porrò regnum cœlorum, in futuro est visio Dei: in præsenti verò, est cogno-
Ioan.17 scere Deum, & quem misit ille Iesum Christum. Hanc enim ipse Christus vocauit vitam æternam. Et hæc est sapientia tantopere in Prouerbiis, in sapientia, & in Ecclesiastico laudata, Hanc Salomon vocauit thesaurum infinitum: quo
Sapien.7 qui vsi sunt, facti sunt participes amicitiæ Dei, propter
Sapien.7 disciplinæ dona commendati. Imò neminem diligit Deus,
Eodem nisi in quo sapientia inhabitat. Hæc est sapientia, quam vincit malicia. Hæc igitur est regnum cœlorum: quam Sancti scientiam iustorum, Theologi verò fidem viuam, seu charitatem formatam appellant. Hæc est fides, viuo illo, & feruenti spiritu illustrata, quem nemo nouit, nisi qui accepit.
Apoc.2 Hic est thesaurus in huius mundi agro absconditus. Sanè thesaurus, maior omnibus diuitiis. In cuius comparatione
Sapien.7 aurum est arena exigua: argentum est, lutum, salus & species contemnendę illi sapientiæ colatæ. Planè quia veniunt omnia bona cum illa, & innumerabilis honestas per manus eius. Qua ratione non dicit Christus, simile est regnum cœlorum thesauro, auri, argēti, frumenti, hordij, aut mellis. vt
Iere.35 apud Ieremiam est. Sed simile est regnum cœlorum thesauro vniuersali: thesauro omnium bonorum. Vt enim cœlum inter corpora continet perfectiones omnium corporum: ita & hæc sapientia inter dona Dei, continet omnes diuitias. Quod euidenter asserit Christus cùm dicit, eam esse regnū cœlorum. Planè regnum est quod bonis omnibus abundat: & abundat maximè si regnum cœlorum est. Quid ergo non habet thesaurus, qui regnum est, & regnum cœli, & regnum omnium cœlorum.

Hæc ergo fides feruens spiritu, in mundo abscondita est.
Matt.11 Quia absconditur à sapientibus & prudentibus, & reuela-
Isaie 53 tur paruulis. Rectè Isaias: Domine, quis credit auditui no-
1.Cor.1 stro, & brachium Domini ei reuelatum est? Profectò hæc sapientia virtus Dei est, iis qui seruantur: est verò scandalum
Eccles.1 & stultitia, his qui pereunt. Cùm autem sit pereuntium infinitus numerus, apertè fit: eam sapientiam absconditam esse, cum tam paucis sit manifesta. Christus est Deus ab-

A. sconditus

ſconditus: ſed nihilominus eſt Deus Iſraël ſaluator: ita pij homines, in quibus ſapientia iſta moratur, dij ſunt abſconditi: ſed iidem ſoli ſunt qui ſaluantur. Abſconditi ſunt ab oculis inſanientium: quia oculi mortales, veteres, terreni, non vident noua, diuina & æterna. Non igitur pij intrinſecus à ſecularibus videntur: at ſpectaculum ſunt Deo, & angelis. *Iſaia 45* *1.Cor.2* *1.Cor.4*

Abſcondita eſt hæc ſapientia in agro. Non dixit, In ciuitate, aut domo. Nec dixit, Abſconſum in cœlo: ſed *in agro*. Vt indicaret, egrediendum nobis eſſe è domo, & ex vrbe, & vbi egreſſi ſumus agẽdum aliquid eſſe, & laborandum, ſpem fore, vt ita laborantibus theſaurus facilè appareat: vt qui in terra lateat, non verò in cœlo. Chriſtus extra portam & cum labore paſſus eſt. Egrediamur & nos ad eum, eius improperium portantes. Ager quietus eſt ab vrbano tumultu. Et Deus gaudet non in commotione, aut turbine: ſed in ſibilo auræ tenuis. Qui vult Deum cognoſcere, cognoſcet deambulantem ad auram poſt meridiem. Ad auram inquit, non ad cõmotiones tempeſtatum. Egrediamur ergo ad agrum, & commoremur in villis. Planè cognoſci Deus in vrbe poteſt. Sed neſcio quid ager habet, quo affectus ad Deum pellicitur & inuitatur. Forſan cauſa eſt, quia minora fiunt in eo peccata: ideo maiora Deus in eo auxilia præſtat. Certè ſanguis Chriſti, qui pro nobis clamat melius quàm Abel, in agro fuſus eſt. Ergo, ſi vis ſapientiam inuenire, animum habe à curis vrbis vacantem, à peccatis vrbanis alienum. Viue ea ſimplicitate, & puritate qua agreſtes viuere ſolent. Id verò eſt in agrum exire. *Hebræ.13* *3.Reg.19* *Geneſ.3* *Cantic.7* *Hebræ.12*

Quem qui inuenit homo. Vt theſauri inuentio à fortuna eſt: ita & huius ſapientiæ, fideíque viuentis inuentio à diuina fortuna eſt. Non eſt volentis, aut currentis: ſed Dei miſerentis. Non eſt ex nobis, Donum Dei eſt: ne quis glorietur. Inuentus, inquit, ſum à non inquirentibus me. Non enim nos eligimus Deum, ſed ipſe eligit nos. Meritò Deus dicit: qui non habetis argentum, properate, emite, abſque argento & vlla commutatione. Cur verò dicit, Quem qui inuenit homo, ſtatim dicam. *Rom.9* *1.Cor.1* *Iſaia 65* *Iſaia 55*

Abſcondit. Erat theſaurus abſconditus, & qui inuenit, eum magis abſcondit. Videbis hominem, quem Dei gratia illuſtrauit, & è peccatis ad vitæ melioris frugem vocauit, flentem, triſtẽ: delicias, diuitias, & honores contẽnentẽ, abſcondentem

dentem se, secreta & abscondita quærentem, raro loquentem, sæpe tacentem: nihil clamantem, nihil ostentantem. Annon vides quàm suum thesaurum abscondat? Certè cùm iste peccabat, totus exterius viuebat: at nunc totus latet, interius Dei in se gratiam miratur. Interiùs vocem Dei, dicentem: Adam, Adam vbi es, auscultare sibi videtur. Interius lucem nouam: quâ dictum est, Fiat in hoc homine lux, spectare contendit. Interius demum Deum in se habitantem adorare desiderat. Totus hic interior homo est: annon hic planè abscondit sese?

Gen. 3
Gen. 1
1. Cor. 3

Hinc intelligis, quare dictum sit: *Quem qui inuenit homo.* Prius enim hic erat iumentum, & non ex sapientibus: comparatus siquidem erat iumentis insipientibus. Prius erat caro, & ideo puluis & cinis. Prius erat peccator, & ideo diabolus erat: at nunc incipit secundum animam viuere, secundũ rationem agere. Incipit igitur esse homo. Imò, quia Christus est Deus homo: cum hic incipiat esse Christi viuum membrum, incipit esse quidam Christus homo, vt sit posteà vnum secundum gratiam cùm Christo Deo. Abscondit igitur.

Psal. 77
Gen. 18
Gal. 31

Et præ gaudio illius. Sanè, prius est dolor de peccatis commissis: sed commiscetur huic dolori gaudium de thesauro reperto. Nescio quid sit: dolor ille gaudium est. Lachrymæ illæ delectant: lachrymæ sunt panes, illi qui flet. Lachrymæ sunt, sed quæ aridam animæ faciem irrigant & pulchram reddunt. Lachrymæ sunt, sed quales exire amantibus solent: cum diu optatam rem casu inueniunt. Igitur qui vocatus est à Deo in meliorem vitam, licet doleat de culpis præteritis, habet tamen gaudium de thesauro præsenti. Et gaudium illud plenum est: quia est iustitia & pax & gaudiũ, non quodcunque sed in Spiritu sancto. Lætantur mali in rebus pessimis: lætantur in carne, repugnante spiritu. Contrà lætantur, qui inueniunt thesaurum, in spiritu, licet forsan carne dolente. Sed quo maior est spiritus carne, eo maior est eius lætitia, quàm carnis. Ideo dictum est: Non est pax in domo impij. At in domo filij prodigi à Patre suscepti, auditur vox tympani, & symphonia. Gaudium est ex conuiuio vituli saginati: gaudium ex stola priori recepta. Et quis non gaudeat inter patris amplexus, & oscula? Quis non gaudeat dum se audire coniectat, vocem spiritus, qui testimonium ei reddit quòd filij sumus: quodque expectamus beatam illam spem.

Ioan. 15
Rom. 13
Prou. 2
Isa. 48
Luca 15
Rom 8
Tit. 2

Igitur

Igitur præ gaudio illius sapientiæ inuectæ, *vadit:* qui priùs sedebat in tenebris & vmbra mortis, qui priùs sedebat sola ciuitas; licèt plena populo. Qui priùs sedebat, & ideò necesse fuit surgere. vt illuminaretur à Christo. Nam filius ille prodigus sedebat: ideo enim dixit: surgam & ibo ad patrem meum. Qui enim sequitur Christum, non sedet: sed sicut filius lucis ambulat. Et Dominus de se dicit: Filius quidem hominis vadit: & sicut Filius hominis iuit, in crucem, & per eam in vitam: ita & vocatus à Deo vadit ad crucem. Vadit enim vendere se & omnia. Hæc crux est: sed per eam vita. Habes igitur in hoc verbo, *Vadit*, quàm non quiescat nec det somnum oculis suis, vir qui sanctus esse vult. *Matt.4* *Treno.1* *Ephe.5* *Luca 15* *Ephes.1* *Luca 22* *Psal.131*

Vadit, inquit, *& vendit omnia quæ habet.* Ex quo statuitur dogma Theologorum, eum qui in gratia esse vult, debere Deum omnibus rebus præponere. Id enim est vendere omnia, id est, statuere prius omnia reiicere: quàm Deum in posterum offendere. Hęc enim est vita Christiana. Hoc est omnibus renunciare: vt neque præsentia, neque futura, neque gloriam ipsam velit: nisi ex Dei volũtate. Et hoc est verbum Salomonis: Præposui illam regnis & sedibus, super salutem & speciem dilexi eam. In quibus verbis Sapientiam omnibus præposuit. *Luca 14* *Roma. 8* *Sapien.7*

Vendit omnia & emit agrum. Dices, Si ager est mundus, nũ iste emit mundũ? Ita planè, teste Paulo: Omnia vestra sunt, vos Dei. & iterum: Nihil habentes, vt qui vendidistis omnia: sed omnia possidentes. vt qui emistis omnia. Et Deus: Quicquid calcauerit pes vester, (en vendere omnia) vestrum erit. (en emere omnia.) Id sibi persuadeat, qui Deo seruire ex animo cupit: suum esse mundum. & omnia. quid enim non habet, qui habentem omnia habet? Exemplum habes ad manum. Sub viris sanctis reges sunt, & principes: sanè quia habent illi omnia. *1.Cor.3* *2.Cor.6* *Iosue 1*

SECVNDA PARABOLA.

Simile est regnum cœlorum homini negociatori. Ex se, homo negociator est: vt cui nihil sat fit. Habet enim duas sanguisugas, quæ semper dicunt: Affer, affer, id est, habet cognitionem, & amorem: qui nunquam visu satiantur, neque auditu. Ideo animam nostram, (quæ Dei domus est,) negociationis domum, & speluncam latronum facimus. Ideò animam nostram Deo solam, populo implemus. Ideo animam nostram, *Prou.30* *Eccles.1* *Matt. 21* *Treno.1*

sub omni ligno frondoso prostibulum facimus: quando ad
Ierem.2 omnes honores, ad omnes delitias, statim inardescimus, & eorum desiderio subiugamur. Ideo pisces sumus in aqua, vt nunquam quieti: semper negociosi, super re nihili. Sumus ergo negociatores & quærimus bonas margaritas. Semper enim voluntas nostra quærit quod bonum est. nihil sub ratione mali, aut cupit, aut cupere potest. At cùm quærat mul-
Luca 10 ta, & turbetur erga multa: porrò vnum est necessarium. Ne-
Acto.4 que enim est salus, nisi in vno. Equidem margarita est scien-
Gen.1 tia, est item & honor, est prudentia: & denique cuncta, quæ fecit Deus, scit bona, & valde bona: ideo sunt margaritæ. Sed
Luca 10 inter hæc, illud vnum est necessariũ: Fides per dilectionem
Gal.5 operans. Spiritu feruere. spiritu facta carnis mortificare. Hac
Rom.8 feruida fide inuenta omnia venduntur: quia hoc ipsum inuenire, est omnia reliqua perdidisse. Porrò licet omnia huius seculi bona, valde bona sint: sed speciatim scientiæ, & virtutes sunt margaritæ bonæ. At inter has bonas margaritas pretiosissima, est fides hæc viua & feruens. Quod si non credis, vide quid Christus dederit vt hanc non sibi, sed nobis compararet. Certè sanguinem & vitam pretij infiniti, vt eam no-
Gal.2 bis emeret, expendit. Meritò igitur Paulus: Non abiicio gratiam istam. Cur Paule? Quia Christus dilexit me & tradidit seipsum pro me, id est. tradidit se, vt me hac gratia dona-
Ioan.3 ret. Et item: Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum daret. Cur? Profectò in pretium gratiæ, dandæ his, qui in eum essent credituri.

TERTIA PARABOLA.

Sagena, vt arbitror, non adeò est fides, aut prædicatio Euangelij, vt Ecclesia ab Abel iusto vsque ad vltimum hominem fidelem. Porrò sagena suberes habet supernè, plumbum infernè. in medio rete ex lino contextum, vbi sunt forami-
Cantic.8 na: quæ quo laxiora, eo minus sunt piscium capturæ idonea. Amor cœlestium, subera sunt: quæ in aquas demergi nequeunt: aquæ enim multæ extinguere nequeunt charitatem. Timor inferni plumbum est: quia sub aquis pœna inferni est. Nodi retis sunt amor proximorum, id est, sunt proximi se inuicem amantes. Qui si vitæ laxioris fuerint, minus capient pisces. Vita enim arctior vehementer conducit ad pisces piscandos.

Dices

Dices: Si viri pij sancto amore connexi, rete sunt, quomodo dicuntur *In mare missi*: cùm semper hi in mari mundi fuerint? Respondeo: Hi homines sunt in mari, sed marini non sunt: cœlestes sunt, diuini sunt, temporales non sunt. Simul ac eos adflat gratia cœlestis, supernaturalis facit: ac ita, vt supra mare sint. Quòd si in mari relinquũtur: causa est: vt alios expiscentur. Sed hoc discrimine sunt in mari, quia ipsi sunt, vt rete, reliqui vt pisces. Pisces aquæ viuunt: sed rete, aquæ mortuum est. Capit verò quod mortuum est, animalia viua. *2.Cor.6*
Ita seculares homines seculo viuunt. Pij vt rete, aquis seculi mortificati sunt. Sed hi mortui viuos pisces capiunt. Iam sicut Christus missus est à Patre ad capiẽdos pisces, atque ideò illos cœpit: ita & hi capient pisces, qui ad eos capiẽdos à Deo missi fuerint. Nec enim rete, à se efficaciam habet, vt capiat: sed ab eo qui ipsum in mare demisit.

Aduerte mare dici mundum; ergo mundus est periculis plenus. Qui enim nauigant mare, narrant pericula eius. *Eccle.43*
Item seculares homines dicuntur pisces. Rectè profectò: Pisces si volutari videas, dices mille illos habere negocia, si veritatem spectes: nullum negocium habent. Ita homines sine Deo, ita turbantur: ac si mille negocia haberent, cum verum nullum habeant. Vanè enim conturbatur omnis homo. Iam, in nihil aliud videas intentos pisces, quàm vt maiores deuorent minores. Quàm id hominibus mundi conuenit? Demum Christus post Resurrectionem pisces comedit, sed ab aqua extractos & assos igni. Si igitur futuri sumus cibus Christi, è seculari & infida vita, abducendi sumus, moriendum est nobis, assandi etiam in charitate, vt Christo viuamus. *Psal.38* *Matt.23* *Ioan.21*

Quam cùm impleta esset. Nihil ergo extremum diem iudicij remoratur: nisi quod Ecclesia nec dum impleta est. nec dum enim intrauit plenitudo gentium. Prius siquidem prædicandum est Euangelium in vniuerso mundo, vt gentes intrent. Tunc Israël saluus erit, & tunc consummatio: igitur cùm mundus viderit Iudæos conuerti, sciat plenitudinem gentium introisse: & sagenam esse plenam, ac ideo iudicij diem expectet. *Rom.10* *Matt.24* *Rom.10*

Igitur Angeli Ecclesiam iam plenã educent, id est, ex vita hac, in mortẽ eiicient. Placet igitur ea sentẽtia Sanctorũ, qui volunt omnes homines ante iudiciũ morituros. Quid enim aliud est sagenã educere de mari, q̃ homines à vita reiicere?

Et

Et quia multi tempore iudicij erunt adhuc pueri,& iuuenes: hi ministerio non naturæ, sed Angelorum, à vita reuocabuntur. Ideo dicit: Sagenam per Angelos educendam. Eo maximè, quia Angelorum efficacia accendetur ignis qui viuentes absumet qua causa ipsi dicuntur sagenam educere.

Educentes, & secus littus sedentes. Si vita mundi est mare: & iuxta vitam est mors, quid nisi mors per littus intelligi potest? Vt enim littus egressis è mari statim occurrit: ita, quid occurrit egressis è vita nisi mors? Iuxta hoc igitur littus mortis sedent Angeli, quia nihil habent cum morte: iuxta illam sunt, sed non in illa. Porrò dicuntur sedere, quia tanti momenti, tantiq; ponderis est eligere bonos & malos reiicere: vt non fiat nisi à sedentibus à iudicātibus, & rem exactissimè expendentibus. Igitur licet exiguo tempore iudicium futurum sit: at ita examinabitur, ac si tempore multo durasset. Ideo licet Angeli stantes eligent bonos, at tanto iudicio fiet, ac si sedissent.

Sedentes elegerunt bonos in vasa sua. Id est, intra choros suos. Ex ruina enim malorum Angelorum illa vasa mansionum Angelicarum, euacuata sunt atque propterea pij homines ab Angelis, in illa vacua vasa transuehuntur. O rem incredibi-
Gen.3.18 lem? Terra sunt corpora nostra: & illa inter Angelicos cho-
1.Cor.5 ros deportantur? Ita quidem, quia terra illa glorificauit, & portauit Deum in se.

Malos verò foras miserunt. Quis dicere queat, quantum il-
Matt.25 lud, foras, apportet mali? Sanè quantum boni est, illud: Intra
Ioan.15 in gaudium Domini tui: tantū mali est eiici foras: Et illud, Foras mittetur, vt palmes, in ignem mittetur & ardebit. Planè Deus omnia bona, foras est, extra omnia bona.

Intellexistis hæc omnia? Fieri non potuit, quin radio diuino fuerint illustrati, vt homines rudes, ea omnia intelligerent, quæ viri multi clarissimo ingenio, sudore multo, & tem-
Mat.11 pore longo vix assequuntur. Potest igitur lumen Dei breui docere paruulos: quod diu, lumen naturale non docet studiosos.

Quòd verò Dominus addit: *Scribam doctum esse similem patrifamiliàs proferenti de thesauro suo noua & vetera.* Id explicat conditiones quas Ecclesiæ Doctor habiturus est. Si vis Theologiæ doctor esse, primùm esto paterfamilias, id est, eum amorem, prouidentiam, curam, & diligentiam habeto erga fideles: quā patresfamiliàs habent, erga domesticos. Primùm

à te re-

à te requiritur amor non quiuis. ſed is quem patres habent. Porrò ex amore reliqua pendẽt. Eſt enim dilectio (vt mors) fortis: omnia enim ſuperat. Secundò, eſto tam diues: vt theſaurum ſcientiæ habeas. Neque enim Chriſtus contentus eſt, quantulacunque ſcientia: ſed Theſaurum requirit. Tertiò vult Theſaurum eſſe tuum. quod tunc ego arbitror contingere, cum ſtudio animaduerſione, orationibus, & affectibus eum ſibi Theologus comparauit. Quod enim non amo, vix meum eſt: ſi ergo theſaurum non paraui voluntate & affectu: ſcientia illa, theſaurúſque erit memoriæ meæ, non perinde voluntatis: ac ideo neque erit propriè meus. Quartò, ſi theſaurus conflatus, ex ſcientia noui, & veteris Teſtamenti: id rectè. Sed Chriſtus non dixit noui & veteris Teſtamenti ſed in vniuerſum. *Noua & vetera.* Vetera ergo ſunt ſcientiæ humanæ. Noua, ſcientia ſupernaturalis: quam ſecum nouus Adam adduxit ad nos. Profectò functio Theologica eſt omnium functionum ſumma: ideo reliquas ſcientias ſibi habet miniſtras. Omnia ergo ſciat, qui ſcribam ſe doctum, & doctorem profitetur. Speciatim verò nouum teſtamentũ, in veteri fundatum. Ideo enim puer Chriſtus inuenitur in medio doctorum: Et item Ezechiel inquit: Impleuit nubes (quę erat lex) domũ Domini: ſed atriũ repletum eſt ſplẽdore gloriæ Domini, (id eſt. Euãgelica doctrina) & ſonitus alarum cherubim (qui erant in veteri templo) audiebatur vſque ad atrium exterius (quæ eſt Eccleſia.)

Cantic. vlti. — *Lucæ 2* — *Ezec. 10*

CAPVT XIIII.

In illo tẽpore, audiuit Herodes, &c.

LIBVIT hiſtoriam hãc allegoricè interpretari: id ſi tibi placuerit, habemus noſtræ operæ pretium, ſi minus, quantulum eſt breuis moræ diſpendium?

Herodes, & Philippus fratres, ſignificant hominem, qui ſecundum carnem viuit: & eum qui ſecundum Spiritum & Deum. Sunt enim hi fratres, ab eodem patre Deo profecti ſunt Adam terrenus & cœleſtis, ſunt Iſmahel, & Iſaac, Eſau & Iacob. Quàm verò quadranter dictum eſt: duas tetrarchias obueniſſe Herodi iniquo: vnã verò Philippo iuſto. Certè quia homini terrenò, ferè omnia ſubdũtur, eiuſ- *Matth. 7*

q̃ue imperio parent. Pauci sunt qui hominem cœlestem habeant, vt regem, eiusque iussa capessant.

Iam Herodias Euam significat, carnem scilicet nostram, nostrum appetitum, nostram sensualitatem, quam Paulus
Roma.7 legem membrorum, hominem veterem, & concupiscentiã nominat. Si Eua hæc homini viuenti secundum Deum, vt vxor iungatur: si videlicet Herodias cum Philippo persistat, rectè omnia in pace sunt omnia. Exhibet enim tunc Philip-
Rom.12 pus Deo corpus suum vt hostiam sanctam placentem Deo, & rationabile obsequium. Sed si caro nostra Eua, vel appetitus, diuortio ab homine spirituali facto, homini terreno iungatur, (id est, si desinat homo secundum spiritum viuere, viuatque secundum carnem) tunc Herodias Herodi infœliciter nupsit.

Iam sicut Filius ex spiritu natus, est amor Dei, vsque ad contemptum sui (Siquidem ex spiritu, nascitur masculus amor obediendi Deo, super omnia) ita ex carne, siue Herodiade, misera filia nascitur, amor sui, decretum & propositũ
Philip.2 curandi quæ sua sunt, non quæ IESV Christi. Hasce filias, nõ
Exod.1 nititur Pharao iugulare: sed masculos illos ex Dei spiritu natos. Habes, qui sint Herodes, Philippus, Herodias, eiusq; filia.

Ioannes verò donum Dei significat: ideò significat omne auxilium Dei, quo peccator de peccato arguitur, & reprehenditur. Ergo significat lumen fidei, gratiam iustificantem, quin & Deum ipsum; siquidem Theologi, Deum vocãt, auxilium gratiæ præuenientis, vt Thomas habet. Vt ergo Ioannes dicebat Herodi: Non tibi licet habere vxorem fra-
Roma.8 tris: ita tibi terreno Lex Dei, & eius gratia, Deusque ipse dicit: Non tibi licet viuere, secundum carnem: si enim secun-
Eodem. dum carnem vixeris, morieris Sapientia enim carnis inimica est Deo: legi quippe Dei non est subiecta, neque enim po-
Gen.21 test. Deus dicit: Eijce hanc ancillam: desere hanc vxorem: si
Mat.16 enim volueris seruare, perdes eam.

Quia igitur Lex, & gratia Dei Herodẽ arguũt: ideo caro,
Galat.5 seu Herodias, Gratiæ insidiatur. Caro enim cõcupiscit aduer-
Roma.6 sus spiritũ, Legiq; Dei est inimica. Dicit enim Paulus: Sentio legẽ in mẽbris meis, repugnãtẽ legi mẽtis meæ. & captiuãtẽ in legẽ peccati. Vbi ergo tãtopere Eua repugnat Gratiæ, pla-
Roma. 13 nè Herodias insidiatur Ioãni. Illa. n. tota est in cõcupiscẽtiis; in cubilibus in impudicitiis. Hic totus in deserto, in asperitate
1.Cor.11 in fame, siti, & nuditate. An nõ vides insidias & inimicitiã.

Hac

Hac ratione *Herodes quærit Ioannem interficere, nisi timeret populum. Licet eo audito Herodes faciat multa.* Hîc multa considera Primum efficaciam gratiæ Dei, quæ etiam à peccatoribus extorquet multa. Audit auarus, libidinosus, iracundus legem Dei: sentit diuinam contra se reprehensionem, facit propterea multa. Secundum est: Quid verò prodest facere multa, nisi feceris omnia? Annon qui offenderit in vno, factus est omnium reus? Annon Deus diligendus est, ex toto corde? Non vult Deus seruum claudicantem in vtramque partem. Templũ suum ex toto auratum esse debet. Non sit tibi vestis ex lana lino cõtexta. Maledictus enim est, qui terram duabus viis ingreditur. Tertium & vehementer dolendum atque timendum: Homo terrenus cupit Ioannẽ, id est, gratiã Dei, eiusque legem extinguere. O quot sunt, qui nollent legem esse Dei: imò neque Deum: vt carnis suæ licẽtius possent amplexibus gaudere. Hi sunt Herodes, qui Ioannem cupiũt interimere. Vide quã sit carnis sacrilega manus: quæ etiã Deo bellum inferre desiderat. Quartũ est: Plurimi sunt, qui legẽ Dei negassent, & apertè dicerent nõ esse Deũ, nisi timerent populũ. Plures equidẽ sunt insipientes, qui dicũt in corde suo, Non est Deus. qui dicunt intra se: Disperdamus eũ de gente, & nõ memoretur nomẽ Israël vltra. Sed nõ audẽt id exterius profiteri, propter populũ: qui hæreticis fasciculos supponit, & ignes, Igitur quia timent populum, non audent Euangelicam legem negare. At eam incarceratu, & ligant. Impij enim veritatẽ Dei in iniustitia detinent. Gratia siquidem, fides, & lex inclinat in opera virtutis, Sed cum impij operãtur iniquitatẽ: velut gratiæ vires ligant, eamq; contẽnentes velut in obscurum carceris locum coniiciunt. Cùm tamen Ioannis merita excelsum thronum exigerẽt, vbi doceret, & imperaret: non ligaretur & taceret. Sed hoc est impiorum turpe facinus.

Iacobi 2 *3. Reg. 18* *3. Reg. 6* *Eccl. 3* *Psal. 13* *Psal. 82* *Roma. 1*

Sed cùm dies natalis Herodis accidisset, fecit Herodes, cœnam O dies infausta! ô dies exeeranda! maledicta dies in qua gratia Dei extinguitur: ac propterea homo excæcatur, induratur, & reprobatur. Vide igitur peccati progressus. Primùm caro nupserat Spiritui. Diuortium cum eo fecit. Adæ carnali iuncta est. Reprehenditur à gratia: insidiatur illa gratiæ. Quęrit extinguere. Timet populum: Sed tandem extinguit.

Expendamus nunc textum: *Cùm accidisset dies natalis Herodis.* Nos nascimur filij iræ. Dies ergo iræ, est dies natalis no- *Ephes. 2*

ster. Cum verò Deus relinquit nos:ille est dies iræ plenæ, & furoris Dei. Qui dies cum accidit, nos Ioannem extinguimus: ac ideò sine gratia excæcati, & obdurati relinquimur.

Dies hic iræ Dei est dies cœnæ nostræ, facimus nos in eo cœnam:quando nostris sensibus omnem voluptatem indul-
Sapien.5 gemus,vt non sit pratũ quod non pertranseat luxuria nostra
Dies iræ Dei, est dies festus Veneri & Bacho. Dies siquidem
Matt.24 iudicij extremi inueniet homines edentes,bibentes,nubentes,& nuptui tradẽtes, id est, inueniet diem natalis sui agentes.Prima ergo causa nostræ excæcationis est,penitùs carnis
Roma.13 curam agere in concupiscentiis.

Secunda causa est quia filia Herodiadis saltans in medio,
Roma.6 placet Planè sentiunt Sancti,imò sentit & ipse Paulus,filiam
2.Cor.13 carnis,eius efficaciã,& stimulũ,qui eos colaphizat. Sed licet hic carnis vigor exiliat in sanctis: non saltat tamẽ. quia eam
1.Cor 9 efficaciam ipsi reprimũt.castigantes corpus suum, ne repro-
1.Cor.5 bi efficiantur.Et mortificantes carnem, vt spiritus saluus sit. Fit tamen non nunquam, vt etiam in sanctis illa concupiscentia saltet:sed non in medio.saltat forsan in occulto peccatum aliquod admittens:at non in medio.Fit etiam,vt saltet in medio, & publico: sed non placet: imo verecundiã,& confusionẽ ex eo saltu homo sentit. At si cũ in publico quis
Prouer.2 carnalis est,nec confunditur tamen: sed lætatur cũ male fecerit: ea causa secunda est excæcationis, quia filia carnis in medio saltauit,& placuit.

Tertia causa: Cum miser homo iurat,& spondet se carni, quæ petierit omnia daturũ:cum decernit in nulla re placere Ioanni, iam tũc propè excæcatio est.Amputatur caput Ioãni,cũ homo adimit autoritatẽ & maiestatem legi Dei: eam contẽnens aut negans. Quã tu Christiane, credis hæresum
1.Timo.6 esse causam? Annon Paulus,dicit:Cupiditas est radix omniũ malorum: quam quidã appetentes errauerunt à fide? Ergo negare Euangeliũ,eiq́ue autoritatem & caput amputare:inde prodiit, quia miser homo cupiditatẽ amauit,omnia mala complexus est. cupiditatem saltantem in medio non castigauit,sed laudauit.

Occiso Ioanne,& Euangelij gratia à peccatore negata:discipuli Ioannis eum sepeliunt.Discipuli Euangelij,Prædicatores sunt hi sepeliunt Euangelium cum non prædicant.Est igitur hæc Hærodis,seu iniqui hominis iam obstinati pœna: vt ei Euangelium non prædicetur. & si vnquam prædicetur:

ita

ita prædicetur, ac ſi non prædicaretur. Ita enim obſtinatus
homo audit Euangelium: ac ſi non audiret. Quomodo enim
audiet id cuius autoritatem, aut negat, aut contẽnit? Verè
enim dictum eſt: Mãdabo nubibus meis, ne pluant ſuper eũ. *Iſaie 5*
Et rurſum: Ideò prohibitæ ſunt à vobis ſtillæ pluuiarum. *Ierem. 3*

Quod verò diſcipuli mortẽ Ioannis Chriſto renunciant,
id eſſe exiſtimo: futuros prædicatores (qui prius Euangeliũ
homini excæcato prędicabant) teſtes & condemnatores mi-
ſeri hominis, quem ſua malicia excæcauit. Vt enim excuſ- *Matt. 10*
ſus puluis teſtimonium erit, accuſans Euangelij contempto-
res: ita & capitis Euangelici amputatio, eum qui amputauit,
condemnabit.

Quod cùm audiſſet Ieſus. Depingitur hoc loco vita Chriſtia-
na virorum perfectorum, adeò graphicè, vt nec ab Apelle ita
depingi poſſet. Placuit verò hiſtoriam hanc iuxta textum
Ioannis explicare, vbi aliquanto copioſior eſt.

Abiit trans mare Tyberiadis, & ſequutæ ſunt eum turbæ. Eo *Ioan. 6*
tempore Tyberius erat orbis imperator: à quo mare (iuxta
quod erat Tyberia ciuitas) vocabatur Tyberiadis: erat tamẽ
mare Galilææ. Porrò certũ eſt, ſeculum hoc eſſe mare tum
Galilææ (id eſt, reuolutionũ, vbi nihil eodem ſtatu perma-
net,) tum Tiberiadis: quia hominum imperio ſuiectum eſt.

Ergo Chriſtiani qui pane Chriſti ſatiari cupiũt abeant cũ
Chriſto trans mundũ, vltra ſeculũ. Deus eſt vltra ſeculũ: ſint
ipſi, dij vltra ſeculum. Chriſtiani pij vltra ſeculũ ſunt: quia *Galat. 5*
diuini ſunt, quia creatura noua ſunt: quia ſunt generatio al- *Pſal. 101*
tera, & populus qui creabitur. Homines ſunt exterius: ſed
Angeli Dei ſunt interius. Quæris quid eſt, vltra ſeculũ eſſe?
Certè reliquiſſe omnia & ſequi Chriſtum. Certè abnegaſſe *Matt. 19*
ſemetipſum. Certè odiſſe animã propriã: annon hæc nõ hu- *Luca 14*
ius, ſed alterius ſeculi ſunt? Certè qui concupiſcentiã carnis, *1. Ioan. 12*
oculorũ, & vitæ ſuperbiã non trãſiuit (in quibus imperãt ho
mines,) panẽ Chriſti guſtare nõ poteſt. Ideo nõ guſtamus bo
na Chriſti ſpiritualia: quia placẽt bona Tyberij ſecularia.

Sed qui nam illi ſunt qui ſeculũ relinquũt: & trans illud,
Chriſtum ſequuntur? Profectò qui eius ſigna viderũt ſuper
infirmos, id eſt, qui ſuper infirmũ cor ſuum, medicã domini
manũ perceperunt. Facilè ſeculũ relinquet, qui vocẽ Chriſti
dicẽtis ſequere me audierit. facilè ſeculũ tranſit: qui cũ mor *Matth. 6*
tuus peccato eſſet, excitantis leonis rugitum audiuit. facilè *Epheſ. 2*
ſeculũ præterit, qui ſepultus cũ Lazaro vocem clamantis *Ioan. 11*

audiuit dicentis, Lazare veni foras. Idem siquidē est, veni foras: & abi trans mare Tyberij. Quod si in corde tuo infirmo nondum sensisti Domini signa: certè considera alios socios tuos, quos ex infirmis Deo, sanos vidisti. hæc te signa, quibus mortuus, cæcus, & surdus sanatus est, mouere poterunt: vt
Matt.9 trans seculum, Christum sequare.

Porrò si placet ire trans mare: expēde quid trans mare sit. Non ibi ciuitates, & oppida: non ibi voluptates, & delitiæ. sed desertus est locus. Hunc sibi locum deligit Dominus: vbi pascat suos. Hoc Domini est ingenium: vt ibi adsit, vbi mi-
Exod.16 nus humani remedij adest. Pauit Iudæos in deserto manna cœlesti. Dauidi apparuit in terra deserta, inuia, & inaquosa.
3.Reg.17 Elias pascitur à coruis in deserto. Planè hoc inuenies in operibus Domini: tunc ea esse facta: cum minus Tyberij, minusque maris remedia apparebant.

Ergo Christiane si seculum transisti, scito futurum: vt te Deus sine consolatione temporali ferè relinquat. quia trans mare dimissa illa est: & sine consolatione spirituali, quam triduo expectans à Domino minimè recepisti. Hoc verò ve-
2.Cor.7 rissimum desertum est: Cùm foris pugnæ, intus timores.
Psal.37 Cùm cor est conturbatum: cum lumen oculorum & ipsum non est mecum.

Sed ne despondeas animū: id primū magnopere spectato. Christus curat morbū, & nec dum dabat cibū. Significās fieri posse: vt sine cibi spiritualis gustu, morbus animæ sanetur. Recto enim ordine, spiritualis morbi curatio, præcedere debet spiritualem animæ gustum. Quod si aliquando hic ordo inuertitur: specialis id erit dispensationis. Sit igitur tibi, qui seculū post Christum dimisisti, hæc prima certa sententia: Non est trans mare mundi statim cibus paratus, te manet inedia, non vnius forsan aut duorū dierum, sed plurium.

Imò verò ad maiora te para, Profectò si in hoc deserto, liceret tibi semper Christū sentire præsentē: aut non esset desertum, aut nullæ delitiæ huic deserto conferri possent. Sed en inquit Ioannes SVBIT *Christus in montem*. Discedit ergo à te corpore, licet non corde, id est. non te tunc consolatur
Psal.29 Christus, imo videbitur forsan offensus: Videbitur auertisse faciem suam à te. videbitur longè fecisse misericordiā suam. Tu contra considera, num proximum sit pascha dies festus? Si festus dies in proximo est spes erit prādij. Ita planè ego arbitror: tunc Dominum effundere dulcedines suas, panesque

panésque suos illos: cum festa proxima sunt. Qui sequuntur Dominum, largiorem eius manũ nouerunt in festis, quàm in non festis diebus. Cũ igitur imminent festa, præparaemus corda nostra, vt de manu Domini largiores sumamus cibos, Sed nos corpori, non animo epulas quærimus. Quòd si verò, nec die festo pascimur: expectemus tamen: memores, etiam qui salutem corporis quærebant, Dominum tribus diebus expectasse. quanto potius nos expectare conuenit: qui salutem animis requirimus.

Cibaturus verò Dominus suos inquit Philippo: *Vnde ememus panes: vt manducent hi?* Phippus qui os lampadis interpretatur, prædicatores significat. Quia os sunt lampadis illius: quæ illuminat omnem hominem, illius lampadis, quæ de se ait: Ego sum lux mundi. Rectè dicuntur os lampadis, non manus, quia loqui possunt: mederi non possunt. Dicit ergo Dominus prædicatoribus: vt facient populum: Vt scilicet illi prædicent. At respondent prædicatores, Nullam doctrinam humano labore & industria partam, sufficere posse animabus reficiendis: his præsertim, quæ dulcedinem de cœlo quærunt. Et est & phrasis Scripturę dicere: Ducentorum denariorum panes, id est, multiplicati denarij panum non sat sunt. Duo enim pro multis sæpe audiuntur. vt illud: fiat in me duplex spiritus tuus, id est, multũ de tuo spiritu. Et illud: Suscepit duplicia pro peccatis suis, i. suscepit multa, Et illud: Omnes serui eius vestiti sunt duplicibus. Ergo ducẽtorũ denariorũ nec omniũ denariorũ valor sat esse potest animæ: vt enim Deo nihil est sat, nisi Deus (in nullo enim beatus est. nisi in se. Et ideò Sadai dicitur: quasi, qui sibi satis est.) ita & homini facto diuino, nil nisi Deus satis esse potest: reliqua enim sunt ei sicut stilla situlæ. Qui verò aurum habet, vt idolũ: & ventrem sicut Deum, is ex homine, iumentũ factus est. Sed qui prius fuit iumentum, hærbas septem annis cum Nabuchodonosor comedens: nunc verò rediit in mentem, & filius Dei effectus est, is ab eo audit: ego solus merces tua magna nimis. Et hæc est causa vt existimo, cur Christus Eucharistiam in cibum hominis instituit: videns nihil, nec in terra, nec in cœlo, pio homini cibum, nisi Deum esse posse. iuxta illud? Aperios tuum & ego, (non aliud quicquam) implebo illud. Non ergo denarij, humana imagine percussi: nec quicquam, cuius valor est ex hominibus, satiare pium hominem potest.

Ioan. 1
Ioan. 8
4. Reg. 2
Isaia 40
Prou. 31
Isaia 40
Psal. 48
Daniel. 4
Genes. 15
Psal. 72
Psal. 80

Quod verò ait Philippus, non sufficere, etiam si modicum quid manducent: duos habet sensus. Prior nihil humanum satis esse animo nostro, etiam si modico velit esse contentus. Certè auaris tota natura, totúsque mundus parum est. quo plus habent plus desiderant: nihil mirum, quòd nihil his sit satis, sunt enim grandes epulones. At etiam Philosophis qui modicũ ex humanis sumebãt, nihil humanũ satis erat. Nihil enim eos satiebat. Secũdò indicauit maiorẽ satietatẽ in humanis habere. qui modicũ, quã qui multũ mãducet. Bonus ergo prædicator dicit nihil humanũ satiare corda Christiana.

Sed accedit Andreas qui virilis dicitur dicens: *est puer hic habens quinque panes.* Quidnam id significat? Certè vbi prædicator desperat, cibo carens animæ: ibi vir fortis, id est, laboribus, & militiæ Christianæ assuetus, remediũ animæ famescenti demonstrat. Annon hæc experiuntur viri pietatis studio dicati? Langueat hi, accedunt ad prædicatorẽ: vacui ab eo recedunt, accedunt ad virũ Christianis callis obduratũ. Hic ostẽdit rẽ exiguã, exercitiũ aliquod vile ibi panis inuenitur, quem si benedixerit Christus: non mille, sed centum mille homines satiabit. Sed hæc sentiuntur potiùs, quam dicũtur.

Aduerte cur dixerit: *Hæc quid inter tanto*? Certè tantus est homo: vt nihil nisi Deus, illi sat sit. Deus est magnus, & ma-
Psal. 144 gnitudinis eius non est finis, & homo magnus: quia ad ma-
Galat. 3 gni imaginẽ, creatus est, & ideò magnitudinis suæ, ferè non
Psal. 8 est finis. fecit enim Deus hominẽ, vt dominetur, non vt satietur omnibus rebus Propter hominẽ mũdus. Propter hominẽ Angeli. Propter hominem Deus homo: Propter hominem fundit vitam Deus. Propter hominem gloria & infernus Vere tantus est homo: quid ergo omnia homini, qui tantus est?

Secũdò aduerte: Cur dixit *Quinque panes*? Crediderim vni-
1. Cor. 10 cum esse panẽ, qui satiare hominem potest. Nam Apostolus dicit: Omnes de vno pane, & de vno calice participamus. Ergo si panis est gustus cœlestis qui solus hominem reficit: ille est vnicus panis. Sed vnus ille valorem, vim, & prætiũ quinq; panũ habet. Quinque sunt ora, quibus exterius, homo mãducat: quinque, scilicet, sensus, de quibus dictũ est: Non satiatur oculus visu, neque auris auditu. Ergo, & visus & auditus, &
Eccle. 1 tactus manducant. Cum verò homo habet obiecta quibus suos quinque sensus saturet, quinque tunc panes habet. At quia gustus cœlestis plus exsatiat, quàm si omnium sensuum delectamenta gustaret: ideò vnicus ille panis valorem quin-

que

que panum habet, Quâ causâ dicit Psaltes: Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. quia videlicet, ex abundantia gustus spiritualis, tota caro satur erat. Quia igitur tota caro satiatur, ille vnicus panis quinque panes efficitur: quibus quinque sensus, velut gloriosi redduntur, & fœlices. *Psal.83*

Tertiò aduerte cur dixerit, *& duo pisces*? Planè quia ille gustus, & suauitas, omniũ piscium gustum exsuperat. In pane intelligitur omnium terrenorum suauitas, quia iuxta Scripturam, panis omnis cibus est: vt suprà capit. 6. diximus In pisce igitur omnium marinorum dulcedo designabitur. Siquidem iuxta Ambrosiũ, humani generis delitiæ pisces dicuntur. Ergo cum audis à Christo dari panes & pisces intellige: eum dari saporem & gustum qui omnes sapores à terra & mari prodeuntes facile superet.

Quartò quæres: Cur igitur duos dixit pisces? Forsan eo sensu id dicitur, quo suprà, ducentorum denariorum panes. Ita & duos pisces. id est, multos pisces, id est, multiplicatam suauitatem Est enim cibus omne delectamentum in se habens: est manna omnem saporem continens, meritò igitur multiplicatissimum saporem habet. Experti hæc loquantur. Si enim cibus ille saporem Dei habet, & Deus est eminenter omnia: igitur omnium rerum saporem habet. *Sapien.16*

Accepit IESVS panem, benedixit, &c. Benedicere Dei, multiplicare est. Nec forsan inuenies bona in Scriptura multiplicata, sine benedictione diuina. Agit igitur ex more Dominus. Benedicit multiplicaturus. Et quia iuxta Augustinũ, natura rerum est diuina voluntas: ideo vnus panis factus est mille. Certè nouit qui accepit: quàm sit verũ, vnum panem fieri mille: quàm enim diues est, qui illum gustũ cœlestem habet? Planè vt qui mille habet, quam contennit ille omnia? Quàm est fortis contra omnia? Quàm volat super omnia. Vere Paulus: Pietas ad omnia valet. Nihil enim est quod nõ intra se illa possideat. *1.Tim.6*

Neque silendum est: Cur *gratias agit*. Profectò. sicut supra gratias egit Patri, quia mysteria Euãgelij reuelauit paruulis: ita nunc gratias eidem ait, quia gustum cœlestem homini tribuit satians tantum hominis stomachum: implens eius fundum sine fundo. Si gratias agit Christus, quòd pater exitauerit Lazarum propter Filium: quanto magis aget, quòd Pater hominis os, (ferè infinitum) non alio pane, quàm ipso *Matt.11* *Ioánn 11*

Deo:non aliis meritis,quam Christi, saturauerit,satiauerit, impleuerit? Vere gratias agere debet filius, qui suis meritis, Deum facit hominis esse cibum.

Quòd verò Christus.gustum hunc distribuit:non est minoris opus sapientiæ.Dicit enim: *Distribuit illis, quantum vo-*
Marc.8 *lebant*.quia iuxta cuiusuis merita,necessitatem,& vtilitatem, distribuit delicias.& gustum Christus.Planè multi sunt,qui bus si non daretur hic gustus,deficerent in via.Multi contrà sunt, quibus si hic gustus daretur ad votū, deficerent in via. Igitur agnoscere cuiusuis necessitatem, palatum, & stomachum summæ sapientiæ opus est.

Porrò quòd fragmenta panum,& non panes distribuit in tegros, significat in hac vita non dulcedinem cœlestem, ex integro præberi:sed sorbitiunculas.& prælibamenta.Nemo igitur in hoc seculo dulcedinem,sine amaroris speret admi-
1.Cor.13 stu:fractus est panis non integer.Cū verò venerit quod perfe ctum est: euacuabitur quòd ex parte est.Cum enim me non totum deuorat in hoc mundo Deus,(mundus enim partem mei demordet)ita nec Deum in hoc mundo totum deuoro: donec totus in cœlo à Deo deuoret.

Licet tamen fragmentum sit quod comedimus, hoc tamen est, quod animū hominis implet.Ideo dicit: postquam
Ioan.16 impleti sunt.Hoc igitur gaudium plenum est. Hæc est læti-
Psal.29 tia qua circundat Deus hominem.Circundat dixit:quia circulus perfectè rem ambit.

Et meritò iubet Dominus colligi reliquias ex prandio quia istæ reliquiæ, diem festum agent tibi: & memoria hu-
Psal.56 ius sanctificationis confitetur Domino. Plus gaudet anima, cùm in memoriam adducit se gustu Domini cibatā: quàm si cuncta terrena possideret. Igitur colliguntur istæ reliquiæ
Eccle 11 vt in die malorum recordemur illorum bonorum.Cùm venerit fames,cū venerit tentatio, profer fragmētū quod tibi
3.Reg.19 seruasti:forsan in fortitudine cibi illius ambulabis quadraginta diebus.Habes igitur cōuiuia Dei, nō solū præsenti:ser uire necessitati:sed etiam futuræ prospicere indigentiæ. Ha-
Genes.41 buit enim Ioseph horrea in annos fœlices,& steriles seruata.

Impleuerunt duodecim cophinos. Cophinum vacuum ego intelligo:doctrinam & legem,nondum opere completam. texitur enim cophinus ex multis spartis,texitur etiam doctrina ex multis præceptis. Igitur quæ docuerunt Apostoli 12. sunt cophini duodecim. Has Apostolicas doctrinas nihil sic

implet

implet vt fragmenta. Nihil enim adeo efficax est ad doctrinam Apostolicam implendam, quam cibus ille gustatus, & cælestis cibi memoria. Nouit & hoc, qui gustauit: Viam mandatorum ille currit, cui cor dilatauit Deus. *Psal.118*

Super sunt hic mihi dubia tria: Primum. quid significet, discubuerunt super fœno, erat enim multum fœnum in loco? Neque enim sine magna significatione positum est. Ergo fœnum duplici significato sumptum est in sacris literis. Primum pro carne, id est, pro omni re terrena, iuxta illud: Omnis caro fœnum. Secundò pro peccatis leuioribus iuxta illud: qui ædificat super hoc fundamento fœnum, stipulam, & lignum, opus eius ardebit. Multa ergo peccata leuiora, sunt multum fœnum. Igitur docuit nos Christus, eum qui voluerit de cœlesti cibo gustare: prius debere multa terrena contemnere, deinde, quando non licet omnia venialia vitare, certè vitet multa: vt ex illo diuino pane satietur. *Isaia 40* *1.Corin.3*

Dubium secundum: Cur dictum est: *Erant viri numero ferè quinque millia*? Respondeo ferè quinque millia, sunt quatuor mille quingenti plus minus: quasi dicas: Sunt nouies quingenta. Viri igitur qui cœlestẽ panem edunt, sunt, nouies quingenti. Nouem quidem: quia reparaturi sunt 9. ruinas, quas lapsus Angelorum 9. choris effecit.

Dices: Habeo cur nomen, non habeo cur quingenti. Audi, & esto memor verbi Danielis 7. Millia millium ministrabant: & decies centena assistunt. igitur Angeli qui remanserunt, in millenario numero sunt. At Apocalyp. 12. Lulifer traxit secum tertiam partem stellarum. Igitur necessariò Angeli, qui deciderunt, in quingentenario numero fuerunt. Est enim quingentenarius tertia pars millenarij cum quingentenario. Si ergo lapsi fuerunt quingentenarij numeri, necesse est vt & reparatores ruinarum sint etiam eiusdem numeri. Vides grande mysterium.

Tertium dubium: Cur Dominus suos sequaces panibus hordeaceis satiat: cum Iudæos in deserto pane satiauerit Angelorum. Cur versa sors est? Qui erant, vt iumenta, satiantur angelico pane: contrà verò qui sunt vt Angeli Dei, hordeo, id est pane iumentorum saturantur. Forsan hęc ratio est. Iudæis si pij fuissent, promittebatur omne bonum, nullum malũ: qui status Angelorũ est. Christianis piis promittitur hîc Crux, & tribulatio: qui status iumentorũ est. Angeli fruũtur omni bono, terrore malorũ sublato. Si igitur Iudęis bonum *Psal.77* *Isaia 1*

fine

ſine malo promittebatur, planè Angelorum pane cibantur.
2.Tim.3 At iumentis onera & flagella dicantur: qualia his, qui piè in Chriſto viuere volunt, manere ſcimus cibamur igitur pane iumentorum. Sed Deus bone, ſub hoc ordeaceo pane latet cibus ille cœleſtis: qui omnia bona excellentiſſimè vincit. Si ergo Crux nos manet, at ſub cruce dulcedo: poteſt enim
Exo.15 Crux amaras Mara aquas dulcorare.

Statim compulit diſcipulos. In hac hiſtoria, vitæ Chriſtianæ ratio delineatur. *Statim*, inquit, *compulit diſcipulos*, poſt eſum panis, ſtatim diſcipuli compelluntur. Vbi ſemel guſtaueris
3.Reg.19 cœleſtia, teipſum ad labores para. Eliæ datur panis, vt ambulet quadraginta diebus: ita & tibi panis & guſtus cœleſtis datur: vt per 4. vigilias noctis, remigando labores. Dauid poſt comeſtos panes propoſitionis, mille iactatur periculis: ita cre
1.Reg.21 de, ſi comedis, laborabis. O verò rerum ſortem. Si per multos dies duraſſet cibus, æquum videbatur: vt per multos etiã dies labor duraſſet. Sed prandio vnius diei, quadraginta ieiunij Eliæ ſuccedunt: & prandium vnius horæ, labor per quatuor noctis vigilias conſequitur.

Nec vacat myſterio verbum illud *compulit*. Optat quidem animus qui paſcitur: vt ſemper paſci liceret, vt ſemper eſſet
2.Cor.5 cum Chriſto: vt non ſentiret remigãdi pericula. Lauit enim pedes, nollet eos inquinare. Sed compellitur. Spiritus enim
Cantic.5 ſanctus expulit Chriſtum in deſertum: & ita poſt cibum, ex-
Marci 1 pellit in laborem. Interim, licet dulcius ſit paſci, quàm remigare: tutius tamen aliquando, & magis meritorium eſt, remigare, quàm paſci.

Compulit, inquit, *in nauiculam*: quam ſupra cap. 9. declarauimus
Mat.2 mus eſſe vitam Chriſtianam. Non enim nauis eſt ſed naui-
Mat.11 cula. Sicut Bethlehẽ minima dicitur, & Chriſtus minor, quia
Matt.7 humilis ita & vita Chriſtiana minima, quia deſpecta, arcta,
Gene.8 anguſta, abſcondita. Interim arca Noë eſt, nullus ſine ea euadet aquas diluuij. Eſt verò nauicula nomen officij. Vbi ad veram fœlicitatem perueneris, ea non egebis. Nunc ex ligno eſt, dura eſt, periculum habet, vbi in cœlum veneris: liber à nauicula es.

In hanc nauiculam compellit, non deſcendere, ſed aſcen-
Mat.20 dere. Nam & Dominus inquit: Ecce aſcendimus Hieroſoly-
Luca 10 mam. Cum Chriſto aſcendimus: at miſer ille in Iericho deſcendebat, cùm in latrones incidit. Planè qui in cœli regiam tendit, aſcendit. contra qui in honores, delitias, diuitias videtur

detur ascendere:descendit tamen.

Vide verò,nemo ascendere potest in nauiculam, nisi Christo compellente: Nisi enim Dominus ædificauerit, frustrà ædificamus: ita nisi Domino compellente, nemo ascendit. Idem verò qui compellit, vim ascendendi præstat. Aliòqui quo pacto nostra tardissima natura, nisi eo compellente,gradum mouere posset? *Psal.126*

Atqui dignissimum est considerare, cur dixit: Compulit eos præcedere trans fretum?Profectò prima nostra iustificatio, quâ Deum viuidè cognoscimus, fit Christo præcedente. Ipse enim elegit nos:nō verò est electus à nobis. Sed si videri super aquas à nobis debet, nostra merita eam visionem præcedere debent.Fateor,non præcedes tu,nisi Christus oret pro fœlici tuorum laborum successu,sed eius premia, & præsentiam non senties nisi tua id opera commeruerint. *Ioan.15*

Ascendit in montem solus. Video Dominum, qui torcular calcauerit solus,& de gentibus nemo erat cū eo. Video Mosen,ascendentem in montem orare:vt Iudæa vinceret Amalechitas,id est,Ecclesia dæmonum pressuras. At licet Moses ascenderit,ascendit cū eo Aaron & Hur.Christus verò solus. *Isaie 63* *Exo.17*

Latet ergo misterium scilicet non esse alicuius humanæ opis,aut industriæ:iactari nauiculam fluctibus magnis & nō demergi tamen.Non est humanæ opis tota nocte remigare, nec delassari. Non est humanæ opis Christum ambulantem super aquis,posse contueri. Non est potentiæ humanæ è naui desilire,in mare se coniicere,nec demergi.Solus hæc mereri potuit, qui solus in montem oraturus ascendit. Si Christus non orat:nihil fieri dignè potest. Vt ergò electurus Christus suos Apostolos, orat: ita vitā Christianā obiecturus marinis fluctibus,periculis carnis,mūdi,& inferni,etiā orat.Aliòqui, quomodo posset Christianus viuere in carne, & non secundùm carnem viuere vitam cœlestem,Angelicam,diuinam? *Ioan.15*

Iam sicut sua passione efficaciter mundi salutē effecit: ita & hac montis oratione,efficaciter ne nauicula vitę Christianæ mergeretur, impetrauit. Ergo Christianæ incolumitatē tibi Christus cōparauit,si inferni,aut peccati pelagus,fluctus tentationū te demergit, culpa hæc tua est. sua enim ille oratione(ne te demergerēt)tumētes fregit fluctus,& procellas.

In hac etiam oratione normā nobis Christus orandi dimisit: oraturus enim primū dimittit turbas, vt tu oraturus componas (si quæ habes) secularia negocia, ne animum postea

steà orantem interpellent. Posteà ascendit in montem, rebus imis altiorem, vt tu in oratione, animum rebus humanis habeas altiorem. Quod fiet si quæ petimus ad Dei gloriam pe-
1.Cor.10 tamus. Demum ascendit solus: ô si liceret mihi orare soli. ô si animum ad orationem ab omni rerum secularium amore liberum afferre. At facilè, cor rebus secularibus hæret.

Vespere autem facto, nauicula iactabatur. Cum Dominus fide illustriore à nobis conspicitur, cumq; eius fulgor, & amor illustrat, & pascit animas nostras: adhuc vespere non est, nec nauicula iactatur. At cùm claritas illa flaccescit, cumq; deuotio non nihil tepescit: vespere incipit, tentatio incipit. Porrò tunc propè Dominus in monte est: vt adiri facilè possit: vt negocium tuũ attentius tractet, vtq; pro te instantius oret. Solus ergo est: qualem tibi in negocio maximè difficili, inuenire desiderares.

Sed procedit vlteriùs tentatio, auocat te à littore, iactatq; te, cum es in medio mari. Siquidem in principio tuæ conuersionis ad Christum, non te magnis tentationibus exponit. Sed in medio cursu. cùm es in medio mari: tunc illæ crudescunt, cùm scilicet iã processisti in vita Christiana. Hoc enim est quod dicitur, *Cùm remigassent stadijs 125. aut 30.* Quia 60. est numerus vitæ laboriosæ. Sex enim diebus erat operandũ,
Exo.35 die verò septimo quiescendum. Si ergo labor noster designa-
Leuit.13 tur in numero. 60. medium laboris erit. 25. aut 30. Igitur à medio, vel ferè, vitæ Christianæ furias tentationum expecta.
Luce 3 Ita enim Dominus in medio vitæ suæ, anno scilicet tricesi-
Isaie 38 mo tentari cœpit. & Ezechias dicit: Ego dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi.

Porrò iactatur nauicula à vento: ferè enim tentationes, & scrupulos, ventos esse dixeris: & rem ferè vanissimam. At vt Deus ex re quæ non est, facere mundum potuit: ita diabolus
Iob 2 ex re nihili (si ei à Deo licentia datur) validum ventum facit. ventus est, sed vehementissimè nauiculam quatit. Quòd verò addit, Erat ventus contrarius. Planè quia nauicula rectà tendit in cœlum, at dæmonis furor reuocat in infernum. Annon vides quàm sit necesse Christum orare: ne fragilis na-
Iob 41 uicula, ab ea potestate cui nulla est æqualis super terram, iactata mergatur?

Quarta verò vigilia noctis venit ad eos. Audísne, Christiane,
Iob 7 vitam Christianam esse nauigationem, vigilias, & militiam? Verum enim est militiam esse vitam hominis super terrã:

& sup

& supra mare. Atqui res est notanda nimis: cur in quarta vigilia laborantibus succurrit? Et cur in quarta vigilia seruum bonum vigilantem, supra omnia constituet? Et cur super tribus sceleribus Dominus conuertitur: sed super quarto non conuertitur? Certè in his locis apertè fit: vt sicut quartum scelus malis est perditio: ita & piis, quarta vigilia est remediũ. Forsan significatur vita hæc nostra laboriosa in numero quaternario: 40. enim annis peregrinarunt Israëlitæ per desertum, ante promissam terram. Hæc ergo vita quatuor partes habet: qui in primis prioribus peccauit: & item in quarta scelera committere pergat, rara est huius conuersio. super hoc quarto scelere Deus rarò conuertitur. At verò Pijsi in secunda, & tertia vigilia pij sunt: non adhuc videre Dominum super aquas ambulantem merentur. At in vltima vitæ parte, id est, in quarta vigilia, si pius esse non desistat, Deũ pro ratione vitæ videre meretur. Nec enim frustrà mandatur Iudæis, ne de arboribus nouis, per annos tres comedãt, sed quarto anno, fructus earũ sanctificentur Domino: videlicet, quia tres vitæ priores partes plenæ sunt imperfectionibus: & ideo indignæ quæ Deũ videant. quarta verò, vt iam matura, Deo digna est.

Luca 12 *Amos 1.2* *Num. 14* *Leui. 19*

Venit ergo Dominus ambulans super aquas. Nullus legitur ambulasse super aquas. Nam Iudæi transeunt mare rubrum, & Iordanem non nisi per alueum: item & Elias transit: sed Iordane diuiso, Solus Spiritus sanctus fuit, qui ferebatur super aquas. Probat igitur Christus super aquas ambulans, se eiusdem esse cum spiritusancto naturæ. Et vt Spiritus, qui ferebatur super aquas, eas sua latione fœcundauit, ad vitam corporalẽ: ita & Christus ad vitam spiritualem. Et profectò non videtur miraculũ spiritus super aquas ambulans. Quis verò miraculum non videt: quod caro Christi super aquas ambulet? Quodq; id priuilegiũ Petro, solo iussu, concedat. Vt ferè nihil Christus non commune cum Christianis habeat.

Exo. 14 *4. Reg. 2* *Gen. 1*

Videntes turbati sunt, dicentes: Phantasma est. Vbi primò docentur deuoti homines, quanta sit in reuelationibus adhibenda cautela. Clamandum est, ne fortè Satanas transfiguret se in Angelum lucis. vel certè si Angelus lucis est, ne magnitudo reuelationum extollat.

2. Cor. 11 *2. Cor. 12*

Secundò docemur quàm timere debeamus phantasmata, & quia totus hic mundus phantasma est: preterit enim huius mundi figura, seu larua, ideo cauere mundum debuissemus: auerte ergo Domine oculos meos, ne videant vanitatem.

1. Cor. 7 *Psal. 118*

Vniuer

Eccl.1 Vniuersa enim sunt vanitas. vtinam sicut vanitas sunt: ita es-
Psal.39 sent afflictio spiritus. Beatus ergo qui timet Dominũ, & non respexit in has vanitates, & insanias falsas. Igitur quæ in mũdo sunt, non solũ phantastica sunt: sed & insaniæ: & hæ falsæ.

Tertiò docentur ij qui nocte tribulationis suæ *laborant:*
Psal.72 Deũ multò alium esse quàm ipsi credant. Cùm tribulamur vix credimus, Deũ esse, qui nos castiget, qui premat, qui affligat. statim culpã nostræ afflictionis, in dæmonẽ in phantasmata cõiicimus: Docent nos igitur Apostoli: Christũ eundem esse qui primũ terreat, postea opem ferat: qui primũ videtur hostis mox inuenitur amicus: quiq; prius videtur dæmõ, sed statim agnoscitur Deus O luscíosos mortaliũ oculos, dæmo-
Psal.72 nem eũ putatis qui Deus sit: quiq; ad auxiliũ vobis occurrit?

Quartò docemur, in afflictione fidem sæpè nutare.

Statim Dominus loquutus est eis dicens: Ego sum. Statim inquit, sine mora, adiutor est in opportunitatibus, in tribula-
Psal.5 tione. Nouit enim articulum, quando succurrendum sit.

O fœlix anima quæ in tribulatione sua Christum audit dicentẽ: Noli timere, Ego sum: Dicebat Psaltes: *Dic animæ*
Psal.34 *meæ:* Salus tua ego sum. Certè, hæc Dominus dicens, auditui
Psal.50 dat gaudium & lætitiam, & exultant ossa humiliata. Tunc
Psal.66 illuminat faciem suam super nos: & ideo miseretur nostri. Tunc ostẽdit faciẽ suam, & ideo salui erimus. Tunc apparet
Psal.79 corã Ephraim, Beniamin, & Manasse, filiis Rachelis pulchræ:
Eodem. ideo saluamur. Quid enim tunc anima timeat? Cùm si ambu-
Psal.22 lauero in medio vmbræ mortis non timebo mala, quia tu
Psal.26 mecum es. Si tu es illuminatio mea, etiam si consistant aduersum me castra: non timebit cor meum. Igitur *habete fidu-*
Gene.15 *ciam:* Ego sum amicus vester: protector, merces, frater, Pater, Deus.

Iam sicut vox Domini, quatriduanum Lazarum iacen-
Ioan.11 tem excitat: ita quarta vigilia laborantes, & timore phantasmatis perculsos eadẽ vox excitauit ad vitam: abrasit enim ab eorum animis omnem penitus timorem. Sed quia, Theologis testibus, diuina efficacia variè operatur, iuxta recipientium dispositionem: ideo Petrus qui erat ardentior: hac voce præ aliis inflammatur, & flammæ vigorem sustinere non valens, rem super omnem naturam, à Christo petiuit. Docens, inflammatissimis hominibus nihil audendum, sine Domini iussu. Præsertim vbi arduum est, id quòd requirunt. Domine, inquit, iube me venire ad te.

Respon

Respondet Dominus: Veni. Obedit Dominus voci homi- *Iosu. 10*
nis etiam: etiam violata tota natura, vt cùm Iosuæ cœlos sta-
re iubet. Iubet igitur Dominus: vt corpus sit sicut spiritus.

Docet hic multa Petrus. Primum eum qui Dei ignibus ardet: non solum supra terrena esse, sed super aquas ambulare, imo & super aërem consistere posse. Vt de multis sanctis legitur, eos in aëre pendentes orasse. Planè quia ignis, imo & Dei efficacia super omnia est.

Secundò, docet aliquando Sanctos, ita facilè ferre tribulationes. imo ita eas facilè calcare: vt Petrus calcabat aquas. Profectò multi Philosophi patienter ferebant tribulationes: sed solius Christiani est eas aggredi, calcare, & in
eis gloriari. Non solum autem, inquit Paulus, sed & gloria- *Roma. 5*
mur in tribulationibus. Et rursum: Mihi absit gloriari nisi *Galat. 6*
in cruce. & rursum: ibant gaudentes, quia contumeliam
passi sunt. Gaudet Andreas cum videt crucem. Optat Po- *Act. 4*
lycarpus bestias truces. Cupit Laurentius in prunis versari. Hoc verò est aquas tribulationis calcare. Equidem cum laborem patiēter suffers, in nauicula remigas. Sed cum in dolore ardenter exultas: exilita nauicula tumentes maris fluctus calcasti. Status hic magnus.

Videns verò ventum validum timuit. Deum immortalem: nunquam, nec in excelso statu, securitas! Petrus timet: quis non timeat? Auertit oculos suos Petrus à Magistro, qui eum vocabat: respexit ventū, qui eum præmebat, ideò timet. O si
à Christo non auertisset oculos, mergi non cœpisset. O si *Gen. 3*
Eua lignum non vidisset. O si Dauid Bethsabee non respexis- *Gen. 6*
set. O si filij Dei filias hominum non intendissent. Sed Domini cōditio est, in die bonorum. nos admonere malorum. Et dum Petrus super aquas exultans ambulat: mortis imminentis admonetur. Vult enim Dominus potius humiles, quàm elatos. At sicut in media prosperitate. admonet Dominus futuræ calamitatis: ita in media calamitate, & submersione dexteram suam extendit. Et cum Petro in nauiculam intrat: quæ statim ad terram securitatis venit. Id verò quale sit dicant qui nouerunt, ij scilicet qui ferè ad limina beatitudinis post tribulationem peruenerunt.

Vbi verò intrauit in nauem Dominus. tunc ab omnibus adoratur, id est, cum Domini præsentia in animo senitur,
tunc omnia ossa dicunt: Domine quis similis tibi? eripiens *Psal. 34*
inopem de manu fortiorum eius. Et rursus: Benedic anima *Psal. 102*

mea Domino, & omnia interiora mea nomini sancto eius: qui redemit de interitu vitam tuam. Tunc nulla tribulatio sentitur: vel quia cessauit exactor, vel quia licet præmat, præsentia tamen Domini, animus dulcedine absorbetur.

Porrò ascendit cum Petro nauiculam duram: *quia pij homines* duram semper vitam diligunt.

Vehementer tamen hæc historia quadrat his Sanctis: qui post varias tentationes præsentia Domini gustata, dicunt: *Domine iube me venire ad te*: Iube me de carcere corporis exire, & ad te in terra viuentium peruenire. Annuit Dominus votis deprecantis, & ad extremum vitæ perducit optantem: vt iam iam videatur exiturus è corpore. At tanta est fragilitas nostra, tanta etiam frementis diaboli sæuitia: vt qui egredi optabat è vita, incipiat mortem timere propinquam: & ita ferè demergi. Tunc Dominus: *Modicæ fidei*, cur times: vbi tam est, nulla causa timendi, tam multæ sunt cõfitendi? Si pastus es cum Petro dulcibus Christi panibus. Si in naui vitæ Christianæ remigasti. Si Dei vocem in animo audisti. Si tu exire de vita petisti: cur dubitasti? Dixisti, cupio dissol-
Philip. 1 ui, & esse cum Christo, & cum dissolueris, times, Cur dubitas ô modicæ fidei?

Non credas fidei habitum minui. Sed Dominus fidei habitum non moratur. Fides apud Christum pretiosa *illa est*, quæ amoris flammis exardet. Quæ tũc minui dicitur: cum illa amoris flamma, aliquo vento reflante tepescit.

Et cùm cognouissent eum homines loci illius, miserunt ad vniuersam regionem illam: & obtulerunt ei omnes infirmos. Quàm aptè hominis animus, qui Christi præsentiam intra se sensit, delineatur. Profectò, qui in nauicula remigauit, qui se superiorem fluctibus æstimauit, qui Domini manu è fluctibus arreptus est: adeò eum diligit, adeò eum ardet, & deperit, vt nunquam cesset ad omnes clamare, vt veniant omnes infirmi, &
Isaiæ 55 sanentur à salute. Ad omnes clamat, & dicit: Omnes sitientes venite ad aquas. Et tanta fiducia clamat: vt dicat, Venite, tangite, vel minutissimam Christi partem: & sanabimini. Tangite vestra consideratione mortem Domini turpissimam, tangite iudicium, tangite infernum, tangite quæ libuerit Domini opera, licet abiecta. Si fideliter contrectaueris sanaberis. Sed te potissimè fimbria passionis Domini sanabit: habet illa considerata præsentem Dei efficaciam: vt sanet egretos si velint.

Est ergo officium eorum qui Christum cognouerunt, & adorauerunt: ad eius notitiam & cultum omnes prouocare, & Christum rogare: vt vel fimbria passionis, & sanguinis sui eos tangat, vt sanentur.

CAPVT XV.

Tunc accesserunt ad eum, &c.

PRIMVM nos hic Dominus admonet eius rei, in qua facilè multi labuntur: putantes viam esse rectam, cùm tamen nouissima viæ ducant ad perditionem. Prouer.16 Sunt ergo quàm plurimi, quibusdam regulis humanis addicti, quas si impleant, nihil sibi ad salutem deesse putent. Credit ille, si quasdam orationes recitarit, non se subitò, neque sine pœnitentia moriturum. Id verò est legibus humanis fidere. Credit alter: si omnibus diebus Missæ interfuerit, non se in infernum iterum. Alius: si quibusdam vestibus, certis cibis, & certis quibusdam orationibus vtatur, certam se gloriam habere. Contrà Dominus verbis apertissimis clamat: non se timeri, non vitam, aut salutem in hisce regulis collocari, sed in fide, & dilectione. Quidquid aliud agas aut patiaris: si charitatem non habueris, nihil es. 1. Cor.13 Mandatum enim primum est, Diliges Dominum ex toto corde, anima, &c. Deuter.6 Si non decreuisti amorem Dei, omni bono, & omni malo præferre: frustrà laborasti. Prima prædicatio est: Pœnitentiam agite. Matth.3 & 4 At pœnitentia est dolere de præterito, cum animo omnia mala subeundi, ne committas peccatum, in futuro. Baptista prędicabat: Parate viam Domino, rectas facite semitas eius. Matt.3 Si cor tuum non tendit rectà in Deum, toto cœlo erras. Enoch, & Gen.5.6.17 Sancti antiqui ambulabant cum Deo, & coram Deo: habentes Deum præ oculis cordis. Hebræ.11 Si id tu non habes cur non procuras? Dauid dicit: Mihi adhærere Deo bonum est. Psal.72 vnicum bonum est, cor Deo adglutinare per dilectionem, vnumque cum Deo fieri per gratiam: id si non curas, ne credas te salutem habiturum. Putásne facile esse, à te exisse, & Deo vnum fieri? Ioan.17 Grande opus est: ita Deo hæsisse, vt neque præsentia neque futura, neque mors neque vita possint separare cor, à charitate Dei. Roman.8 Id si tu habes Christum lauda. Sin

Coloss. 2 minus: videte ne quis decipiat, per Philosophiam, & traditiones hominum: non enim in eis consistit salus, sed adminicula sunt vt ea adquiratur, vel acquisita seruetur.

Secundò, dubium occurrit, num Dominus hoc loco damnet morem, quem tum Iudæi habebant, bona sua Deo offerendi? Et primum apertum est, si parentes non indigerent,
Malac. 3 potuisse filios bona sua Deo sacrare. Id enim est quod Dominus iubet dicens: Inferte omnem decimam in horreum meum, & sit cibus in domo mea: & super hoc probate me. Secundò, etiam apertum est: si templum non eget, sed est ditissimum, contrà sunt patres, aut pauperes alij, egentes: stultè egeris nisi pauperibus succurras. Et hic est, arbitror, huius loci nostri genuinus sensus. Deus enim & natura necessitati maiori succurrunt. Tertiò, rogas, quid si ministri Ecclesiæ egent, egent etiam mei parentes? Responderem, ministros Ecclesiæ tam esse sanctos, tam crucis amatores, vt (si non vehementius egeant) facilè oblata respuerent: vt pauperibus succurratur. Patres enim sunt, qui etiam cum penuria sua, cibos filiis procurabunt, nisi forsan adeò esset vtilis Ecclesiæ Prælatus, vt cibandus sit auro, potandus balsamo.

Veniamus ad textum:

Quare discipuli tui transgrediuntur mandata seniorum? Hoc est carnalium hominum ingenium: vt mandata seniorum, mandata, scilicet antiqua sectentur. Adam homo terrenus, antiquus & senior est. Lex Moysi quia de terrenis: ideo senior, & antiqua est. Christus cōtrà est homo nouus spiritusq́; eius, spiritus nouus est. Et ideo homo Christianus creatura
Ezech. 11 noua est. Iam vetus homo noster suas habet leges, suas traditiones: quas carnales homines exactissimè seruāt: Vt in regū curiis, in Pontificū palaciis, prohdolor, videre est. Sunt de hac re scripti libri: quomodo vindicāda iniuria? quomodo inferenda cōtumelia? Vtinā verò veteres hi, veteres suas sanctiones
Apocal. 22 sanctè seruassent, in sordibusq́; suis solū sordescerēt. Sed his non cōtenti, ridēt reprehendūtq́; nouæ vitæ sectatores,
Ierem. 31 si sua illa vetusta contennant. At nobis maximè præceptū est noua præcepta seruare, benedicere maledicentibus, amare inimicos, non irasci sine causa, & reliqua.

Sed precor te Lector expende quænam illa sunt, circa quę seniorum mandata versentur. Certè: lauare manus ad man-
Marci 7 ducandum, Vrceos ad bibendum, Lectos ad dormiendum. O præcla

O præclaram seniorum Philosophiam! tota versatur in cibo potu, lecto. In hiseius est superstitio, & morositas. Cùm tu videris virum his curiosissime intentū, carnalem iudica. Nam spiritus facta carnis mortificat, non in comessationibus, & ebrietatibus non in cubilibus. Sed induit Dominum Iesum: & carnis curam non facit in desideriis. Deo enim spiritus intentus, carnem miseram contemnit. Roma.13

Adhuc tamen libet rimari: quídnam sit Iudæos lauare crebro manus, Chrstianos non ita? Paulus dicit: Iudæos sectantes iustitiam: in iustitiam Dei non peruenisse. Et item: Omnia arbitror vt stercora, vt Christum lucri faciam: & inueniar in illo, non habens meam iustitiam. Ergo Iudæi ieiunātes bis in sabbato, & decimas dantes lauabāt manus suas: iustificabantq; se, & credebāt in his iustos se esse. Contrà vita Christiana iubet, Christianus enim homo immundū se esse dicit: & immundas manus habere se credens, ad Christū recurrit, vt eius iustitia iustitiam in nobis efficiat atque ita sit ipse nostra iustitia, sanctificatio, & redemptio. Iudæus igitur lauat sibi manus: at Christianus videns se immundum, à Christo lauari cupit. Roma.9 Phil.p.3 Luca 18 1.Cor.1

Iterum aduerte; Iudæus si benè agit, agit vt bona temporalia assequatur. Si ergo lauat manus, lauat vt bona terræ manducet. Ideo enim Iudæi benè agunt, vt bonis terrę fruātur. Vt igitur doceat Christus iam non propter bona terræ comedenda, Christianos debere operari: ideò non vult discipulos suos crebrò lauare manus. Isaia 1

Demū Iudęus lauat manus exterius: ea scilicet, quę parēt. Christus lauat interius in abscondito. Et quod maximū est, Iudæi lauant manus: at Christus lauat pedes discipulorum, frustrà enim laueris opera (quæ per manus designātur) nisi laueris pedes, (qui affectus significant.) Ergo Iudæorum est opera lauare: Christi, lauare affectiones. Quibus lotis, reliqua ferè munda sunt. Quibus contra illotis, reliqua sunt immunda. Meritò ergo Dominus discipulis suis pedes lauat, in vltima cœna, manus minime lauans. Ioan.13 Isaia 1

Ad Pharisæorum verò quæstionem Dominus respondet? *Quare & vos transgredimini mandata Dei, propter traditiones vestras?* Vbi singula verba sunt expendenda. *Quare*, inquit. Id est dicite, quæ causa vos moueat, ad leges Dei violandas? num satisfacere carni vestræ? num placere diabolo? num assequi miserum lucrum? súntne hæ dignæ rationes,

vt Dei maiestatem sacrilegè conculcetis? Num dignum erat
Genes 25 propter edulium lentis rufæ, vendere primogenituram? &
Luca 22 propter triginta argenteos vendere Christum?
Psal. 38 Quare *&* *vos.* Vos, vermis, puluis, cinis, vniuersa vanitas, fœnum, vmbra, mendax, terra, lutum. Vos: mea gratia Chri-
Hebre. 2 stiani, vestra professione diuinæ legis cultores, Vos fratres mei: filij Dei, mea ascentione exaltati vos dij, vos meo sanguine redempti, mea morte viuificati.
Psal. 148 *Transgredimini.* Angeli nunquam transgressi sunt, nunquam cœli: statuit enim hæc in æternum, præceptum eis po
Ierem. 5 suit, & nunquam sunt transgressa. Aquæ superbi fluctus terminos sibi præfixos non sunt trangressi. Etiam infernus leges Dei non transgreditur: at homo transgreditur. Et quidem Deus leges quas semel homini sanxit, nunquã est transgressus: Néque enim ei libertatem abstulit, nec pium præmiis defraudauit.

Mandata Dei. Tanto consilio librata, tanta charitate promulgata. Quæ si serues æternitatem fœlicitatis, si violes infinitatem supplicij comparabis. Quæ essent seruanda: etiam si nec essent pœnæ nec premia constituta. Iudicia enim Domini recta iustificata in semetipsa, desiderabilia super aurum:
Psal. 18 at tu contemnis, vt carbones.

Propter traditiones vestras. O veram diuinæ legis contumeliam? Sed quid aliud ab homine expectes, quàm diuinis contemptis, humana præferre? Porrò traditio Pharisaica erat: *Qui dixerit patri aut matri: Hoc munus, quod ex me, Deo offero, precor Deum, vt tibi prosit.* Hac ratione tibi in spiritualibus ministro, corporale obsequium à me non expectes. At con-
Luca 20 tra Dominus: Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari. Imo nescio
Roma. 13 quid sit: in dilectione proximi totam legem voluit summa-
Mat. 25 ri: vt qui proximo benefecerit, Christo benefecerit. Quod enim vni minimo fecistis, mihi fecistis. Si Deo seruire cupis, proximo serue, maximè verò patri.

Benè prophetauit de vobis Isaias, Populus hic labiis me honorat. Si labiis sine corde honorare, facit hypochritam, quid faciet iurare, peierare, blasphemare.

Cor autem eorum longe est à me. O vtinam non nobis hæc vox conueniat. Longè sunt cæli à terra. Si cor tuũ terrenũ est, & terrena amat, Deus verò habet sedem in cœlo: certè longe est cor tuum à Deo. Si cor tuum est in peccato, longe est à peccatoribus salus: Deus enim est ipsum esse, vita, veritas

ritas, & fœlicitas. Peccatum est nihil, vanitas, mors, infernus. Igitur necesse est longe Deum esse à peccato.

Sine causa & in cassum colunt me. O horrendum incassum: in fine laboris nostri, nauigationis, militiæ omnia esse cassa: in cassum nobis labores Christi, Christus, Ecclesia & Deus ipse. O vere timendum in cassum.

Et conuocatis ad se, &c. Non immeritò Dominus hæc docturus, priùs aduocat non vnum, aut alterum: sed omnes turbas. Nec contentus audientium corona, ab eis attentionem exigit, dicens, *Audite.* Nec eo contentus addit, *Intelligite*, expendite apud vos, quàm sint recta quæ dicemus.

Intellige igitur Dominum sedisse in excelso throno: vt finem imponeret legi veteri: vt reuocaret fideles à tam molli to vsu, Deum colendi in exterioribus: & vt doceret quâ ratione coli vellet: quæ etiã sint quæ coram Deo, hominem inquinant. An non sunt ista summa?

Prima ergo lex Euangelica est: Nihil per os intrans, hominem inquinat. Licet verò carnis in quadragesima esus inquinet edentem: hæc tamen culpa non per Euangelium, sed per Ecclesiam est. Iam quia hæc lex videri poterat legi antiquæ contraria: ideo Paulus totus est in eius assertione. Ideo enim *Galat. 2* reprehendit Petrum abstinentem à cibis lege vetitis. & item: Si mortui estis ab elementis mundi: quid adhuc decernitis, *Coloss. 2* ne tetigeris, néque gustaueris: & super hac re vehementer cum Iudæis contendit. *Act. 15*

Secunda lex Euangelica: *Quod de ore procedit, inquinat*: quæ non intelligitur, in vniuersum omne prodiens ex ore inquinare. Quia os iusti meditabitur sapientiam, & de ore tuo iu- *Psal. 36* stificaberis, &: Dic tu prius, vt iustificeris. Ergo intelligitur *Matt. 12* contrà quã Iudæi intelligebant, quasi diceret: Nihil intrans coinquinat: sed potius aliquid exiens inquinat.

Non est porrò leuiculum explicare: cur Dominus non dixit id inquinare, quod exit per oculos, manus, pedes? forsan, quia nullum est instrumentum, quo homo à brutis differat, nisi os. Qua ratione Iacobus dicit: Qui refrænare linguam *Iacobi 3* potest, perfectus est vir. Et Salomon dicit: Cur stulti in ore *Eccl. 21* eius, & os sapientis in corde ipsius. Est enim vicarium responsum inter verba oris, & mentis. Quod enim mens cogitat, vult, cupit: naturali consequentia, fit statim verbum in ore. Ideo cor & os vnum censentur: est enim canalis apertus orde ad os. Néque ferè aliud est in quo cor apertius co-

gnoscas, quam in ore: est enim lingua mentis vehiculum.

At qui discipuli audientes dicunt: *Scis quia Pharisæi scandalizantur.* Nec mirum: quia hoc totam legem eneruat, & subruit. Porrò lege eneruata, necesse est & sacerdotium transferri. Quo trãslato sacerdotum autoritas perit, & maiestas.

Admonemur, non esse indignum maiores à minoribus
Galat. 2 admoneri: vt hoc loco Christus, ab Apostolis, & Petrus à Paulo. Sicut nec est indecorum, maiores res suas cum mino
Ioan. 6 ribus tractare: vt Christus cibaturus quínque millia, id cum Philippo consultat.

Omnis plantatio quam non plantauit Pater meus, eradicabitur. Si igitur prędicator prodesse populo vult: & ab eo decerpere fructum: non horarium, sed permanentem, Patrem roget, vt plantet. Nam quæ mens, lingua, & manus hominis plantat, non potest maiorem habere efficaciam, quam ipse homo. Ipse verò eradicabitur, igitur & plantatio eius.

Vna est, culpa: plantatio, quam homo plantat, & in æternum non eradicatur. Videlicet quia ei complantatur à Deo pœna, quæ in æternum durabit. Porrò hac ratione, spectatur animam rationalem non plantari ab homine, quia immortalis sit. Quæ mortalis esset si eam homo generaret.

Addit Dominus: *Sinite cæci sunt.* O verbum durissimum.
Hebr. 7 *Sinite eos.* relinquam vs eos. Terra enim sæpè super se venientem bibens imbrem, & non producens fructum, relinquitur. Hanc relictionem significat verbum illud: Ecce, relin-
Luc. 13 quetur domus vestra deserta. Idem verò est. Nubibus man-
Isaiæ 5 dabo, ne pluant super eam. Et illud, non putabitur, nec fodie
Isaiæ 7 tur: sed vepres, & spinæ ascendent super eam. Licèt enim Deus nunquam auferat ab homine auxilia, & fauores: quibus si conetur anima surgere possit: aufert tamen illos, quibus facilè surgeret. Væh igitur cùm dicit Christus discipulis suis: *Sinite* & relinquite: & vult exire ab eis. Exeúntibus enim bonis de medio malorum, remanent mali, sicut Sodomitæ,
Genes. 17 exeunte ab eis sancto Loth, statim enim illi perierunt: sicut
Exod. 13 exeuntibus Iudæis ab Ægypto, Ægyptus periit. Et egresso IESV à Ierusalem (Nam extra portam passus est) vastatur
Hebr. 13 Ierusalem.

Porrò non relinquuntur hi quia cæci: sed quia cæci cæcorum sunt duces: sicut contrà summa religio & meritum est,
Prou. 10 cùm videas, lumen te esse cæcorum. Id enim est erudire multos ad iustitiam: esséque solem mundi, & salem. Ducem

te esse videntem: munus Dei est, Christi, Apostolorum, & Papę. Ei enim dicitur, Pasce oues meas, Ducem verò cęcum *Ioan.21*
esse, munus diaboli est. Qui est rex super omnes filios super- *Iob 41*
biæ: officiúmque est Pharisæorum. Non enim nisi summo damno, te & Christi gregem afficis, si cæcus velis cæcos ducere. Vt enim nulla per gratia referri potest, patri qui te secundùm carnem genuit: & multò minus ei, qui te secundū spiritum regenerauit: qua pœna, obsecro te, dignus erit, qui in præsenti vitam aufert spiritus, oblaturus in futuro vitam carnis. Videant Episcopi nostri, si hæc ipsis conueniunt.

Ambo, inquit, *in foueam cadunt*: nulla ignorantia excusat, quin cadas. & cadas in foueam. O quàm confringentur ossa, illi qui in tam profundam foueā cadet. At contra custodit Dominus ossa iustorum, vnum ex'iis non conteretur. Mors verò peccatorum pessima, quia cōfractis omnibus ossibus in *Psal.33*
infernum proruunt. *Eodem*

Accessit Petrus dicens, Edisse nobis hanc parabolam. & respondetur ei: Adhuc & vos sine intellectu estis. Grauis reprehensio in primis. Cùm enim Episcopus sit aliorum dux, & lux: si & ipse sine luce sit, omni reprehēsione dignus est. Néque enim alicui minus quam Episcopo ignorantia conuenit.

Non intelligitis, id quod intrat in os, in ventrem & secessum ire: & propterea non tangere cor, nec coinquinare. Quòd si animam non inquinat, igitur néque hominem: qui maximè ex anima est. Sola igitur ea quę de corde exeunt ipsum inquinant.

Vbi primum nota: Non quod intrat in cor, siue voluntatem, ipsam inquinare. Solum enim id quod exit inquinat. Igitur cogitatio quam vel demon, vel necessitas, vel natura cordi ingerit, non inquinat. Nisi per consensum, illa ex corde velut filius ex patre generetur.

Secundò nota etiam cùm voluntas nonnihil delectatur, non adhuc plenè coinquinari. Quia tunc voluntas, velut partum exire volentem cohibet, Et ideo nondum dicitur partus malus exiisse, & ita nec inquinauisse.

Tertiò: Cur non dixit, E corde exeunt bonæ cogitationes, sicut & malæ? Certè quia perditio nostra ex nobis est, auxilium ad bonum ex Deo: ex quo est omnis sufficientia nostra. *Osee.13*

Quartò: Si quæ in os intrant, mittuntur in secessum, vide cuius gratia tota vita nostra, laborat. Ergo propter stercus, *1.Cor.3*
bella, lites, pugnæ labores.

Quintò: Si in secessum emittitur, est ergo in ventre virtus stercoris expultrix: vt hostis & inimici, Sunt enim stercora (teste Aristotele) vitæ nostræ contraria: vtinam sicut est virtus expellens stercora terrena, esset emittens spiritualia.

Sextò nota illud: *Quæ ex ore procedunt, de corde exeunt*: quo videtur indicari, non aliam esse maliciam eius quod prodit exterius: & eius quod exiit interius. Vna est igitur malitia oris & cordis, vna actus interioris & exterioris.

De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia. Hæc sunt peccata con-

Ioan.15 tra proximum, quæ primo loco ponuntur: quia vbique Do-
Ioann.13 minus vult, amorem proximi esse mandatum suum, man-
Matt.5 datum nouum: quod impleri vult etiam antequam offeramus munus nostrum, ante altare.

Et nota, primo loco poni cogitationes: licet Moses in fine Decalogi earum meminerit. Cuius ratio est: quia vita Christiana, maximè interioribus intenta est: contrà Mosaica exterioribus. Sed duo illa mandata postrema Moysi, sub illo Christi vnico verbo (*Cogitationes*) sunt comprehensa. Porrò homicidia spectant ad quintum præceptum Decalogi.

Adulteria & fornicationes ad sextum. Meminit tamen speciatim fornicationis: quia apud Mosen nulla erat de ipsa mentio. At Dominus in Euangelio asseruit expresse, eam inquinare.

Marci 7 *Furta*, & (iuxta Marcum) auaritia: spectant ad septimum. Et facta est mentio specialis auaritiæ: vt scias non solum furtum, sed omnes contractus vsurarios, & etiam iniustos (quos auari excogitarunt) hoc loco prohiberi.

Testimonia falsa, (quibus Marcus addit, Nequitia & do-
Marci 7 lus): spectant ad octauum præceptum Decalogi. Est autem nequitia ponitia, id est, machinatio in malum proximi: dolus verò, cum opere perficitur. Hæc verò complectuntur omnem dolum, qui fit in iudicio.

Eodem. Marcus addit: Immundiciam, & oculum malum: quæ duo ad nouum & decimum præceptum spectant. Siquidem per immũdiciam, vel potius procacitatem, (quæ Grecis est, aselgia) concupiscimus vxorem proximi: per oculum verò malũ, eius res exoptamus. Hactenùs de peccatis contra proximum. Sequuntur contra Deum.

Blasphemia. Cui Marcus addit superbiam, & insipien-
Psal.52 tiam. Vbi nota, per insipientiam Deum negari. Dixit enim.

Insipiens

Insipiens in corde suo. Non est Deus. Per superbiam, contemni: idq; maximè in rerum sacrarum contemptu. Per blasphemiam inhonorari: habes igitur insipientiam contra primũ præceptum. Superbiam contra tertium. Blasphemiam contra secundum: En totus decalogus. *Psal.52*

Hæc sunt quæ coinquinant, & maculant hominem. O verè pessimam, & horribilissimam maculam: quæ contra infinitam maiestatem, id est, Deum fit: quæ ab infinita vanitate, id est, homine prodit, quæ infinitum bonũ, scilicet, gloriam aufert, quæ Deum nobis propinquum, amicũ, sponsum, fratrem, & patrem exasperat, & irritat: vt hostis sit noster & vindex. Hęc macula animam occidit: quæ ab ea vitam, gratiam, & Deum aufert: seruumq; peccati, & filium diaboli facit. Hæc macula totum vniuersum turbat: omnia enim creata sunt, vt homini seruiant: vt ita homine Deum colente, per eum omnia Deum colant. At cõtrà cùm homo seruit diabolo, ei omnia ferè seruire cogit. Hæc priuat hominem charitate, & virtutibus moralibus quas infusas Theologi vocant. Priuat communicatione Dei, Angelorum. Hæc vires carnis auget: arma diabolo subministrat, reddit hominem infirmum: imò mortuum esse facit, vt Paulus ad Ephes. 2. dicit. Imò vertit in nihilum. Peccatum enim nihil est: demum nos vehementer expoliat, vt Psaltes agnoscit dicens: Adiuua nos Deus salutaris noster: quia pauperes facti sumus nimis. *Psal.8* *Psal.78*

Si penetrare vis quanta sit hæc macula, hinc intelliges: Quia solo Christi sanguine: & non hircorum, aut taurorum purgari potest. Post hanc vitam, purgat purgatorij locus, vbi sunt ardores inferni. His purgatur macula, etiam Sanctorũ. Quia impiorum macula, post hanc vitam expiari, nec ignibus inferni, poterit. *Hebr.10*

Est quod mirere: Cuncta quæ creauit Deus sunt valde bona, at in die iudicij ardebunt, & magno calore soluentur, vt ab hac macula per homines contracta purgentur. *2.Petr.3*

Audi & illud: Macula hæc omnia in orbe apportauit mala. Bella, lites, pugnas, pestem, languores, mortem. Propter peccatum, mors & eius asseclæ introierunt in mundũ. Deus enim mortem non fecit, nec lętatur in perditione viuorum. Creauit enim vt essent omnia. Et sanabiles fecit nationes terrarũ: Et non est illis medicamentũ exterminij (quasi dicat non erat cõdita medicina contra exterminiũ.) Iustitia enim perpetua est, & immortalis. Iniustitia verò, est mortis adquisitio. *Rom.5* *Sapien.1*

sitio. Impij autem verbis & manibus accersierunt illam.

Hæc macula deiecit Angelos de cœlo: & homines de para
Luca 11 diso. Propter hanc habet Deus hostes: fortem, scilicet illum
Ephes. 6 armatum, & mundi principes, & rectores harum tenebrarũ.
Psal. 106 Propter hanc terra fit sterilis, & terra fructifera vertitur in
Isa. 5 salsuginem: à malicia habitantiũ in ea. Propter hanc nubes
Gen. 3 non dant rorem, & prohibentur stillæ pluuiarum. Propter
Eodem. hanc terra profert spinas & tribulos. Propter hanc mulier pa
Exo. 20 rit filios in dolore: terra maledicta est in opere nostro. Pro-
Vide S. pter hanc pœna etiam contra innocentes grassatur. Patres e-
Tho. 1. 2. nim comedunt vuam acerbam, & filij obstupescunt. Et Deus
q. 87. *ar.* 8 vindicat in tertiam & quartam generationem. Propter hanc
Iere. 31 congregat super nos Deus omnia mala, & sagittas suas com-
Exo. 20 plet in nobis: consumit nos fame, &c. Propter hanc mutãtur
Deut. 32 regna. Imò hæc destruxit olim totum orbem, & eum etiam
Eccle. 10 posteà destruet, scilicet cùm abundabit iniquitas.

Gene. 7 *Et egressus inde.* Duplex mihi huius historiæ occurrit sen-
sus: alter, vt historia intelligatur de eo homine, qui iam è pec
cati finibus exiit: impugnatus tamen à dæmone, eam pacem
Ioan. 20 optat, quam Deus filiis suis dare solet: eam quam mundus
Ioan. 14 dare non potest: eam quæ comites habet iustitiam & gaudiũ
Rom. 15 in Spiritu sancto: in qua regnũ Dei consistit. Eam videlicet,
quæ vnum amat, in vno gaudet, ab aliis conturbantibus ferè
libera. Eam demum quæ stilla est, & velut mica, illius pacis
immensæ: qua fruuntur filij Dei, in Dei mensa sedentes. Quã
meritò vexatus à dæmone quærit, vt liberetur à tanto malo,
scilicet dæmonis impugnatione: & fruatur tãto bono, id est,
pace cœlesti.

Secundus sensus: vt intelligatur de eo qui è peccato infi-
delitatis exiit, sed ab aliis peccatis impugnatus, ab eis libe-
rari desiderat. Vtrumq; sensum prosequemur.

Egressus inde Iesus secessit in partes Tyri, & Sidonis. Tyrus He
bræis significat afflictionem: Sidon venationem. Venit ergo
2. *Cor.* 8 Iesus in afflictionem: quia cùm diues esset, pro nobis pauper
Phil. 2 factus est: vt eius inopia diuites essemus. Cùm enim in forma
Psal. 75 Dei esset, exinaniuit semetipsum. Ita planè cum esset in pace
locus eius, in afflictionem venit, vt eius afflictione, nos pacem
Psal. 21 haberemus. Tum factus est cerua matutina venationi canũ
& leonum obnoxia: vt eius ligatione nos quos dæmon, vena
tus erat, liberaret. Quæ te vicit clementia, qui cum in pace
& sinu patris esses, naturales delicias à corpore cohibuisti, vt

dice

diceres: Afflictus sum, & humiliatus sum nimis: & rursum, Psal.37
Venatione ceperunt me quasi auem: profectò ingressus es in Thren.3
limum profundi in altitudinem maris afflictionum: quia si Psal.68
tu ingressus in pœnas peccati non fuisses, nemo è peccatis egredi potuisset.

Aduerte non dictum esse: Venit Christus in Tyrum & Sidonem: sed *In partes Tyri & Sidonis*. Vt intelligas Christum non introisse in totum peccatum, sed solum in pœnas peccati: quæ sunt confinia & velut partes peccati.

Vt ergo Theologis, mors Christi est causa mortis peccati: & eius resurrectio est causa vitæ nostræ: ita & eius ingressus in Tyrum & tribulationem, est causa nostræ egressionis è peccato. Egressus enim est Deus è paradiso suo, vt homo qui è paradiso exierat, in paradisum regredi posset.

Nota illud, Ingressus est in partes Sidonis, scilicet venationis. Iam si Iudæi famem patiuntur vt canes, & Christus Psal.58
est ceruа. Quàm igitur cerua hæc, lacerabitur, & cruentabi- Tit. psal.
tur à rabidis, & famescentibus canibus? 21

Ecce mulier Cananæa egressa de finibus illis. Mulier erat, negociosa erat, id enim significat Cananæa: sed maximè, mulier maledicta erat. Cananæi enim maledicti sunt, in Canaã
nepote Noe. Quem Cam pater Canaam videns, verendis Gen.9
nudis, risit. Sed ea Sem & Iaphet reuerenter operuerunt. Planè, carnales homines rident Christi paupertatem, nuditatẽ, humilitatem, & crucem. Hæc sunt verenda patris nostri, in die quo, amore vineæ suæ inebriatus, in cruce dormiens, se detexit. At, qui filij eius sunt legitimi, hi vultu ad æterna conuerso, hæc verenda reuerenter tegunt, & adorant.

Cananæa igitur erat ex sorte malorum filiorum: erat ergo maledicta. Porrò maledictio fuit, vt seruiret: & ita Cananæi, id est impij, seruiunt peccato.

Egressa igitur mulier de finibus illis: de negociis, turbationibus, de multis finibus. Vnus sanè est finis sanctorum, scilicet Christus: malorum verò multi sunt fines. Alius enim colit idola, alius ventrem, alius aurum. Hos omnes fines prætergreditur anima, quando vnum quærit Christum. Si igitur Christiane Christum apprehendere libet: egredere & tu ab omnibus finibus. Si enim vel in vno offenderis, factus es
omnium reus. Ideo enim Nazaræus iubetur abstinere à vi- Iacob.2
no, & omni quod inebriare potest: & Iudæus abstinere ab Num.6
omni anathema. & iubetur Israël egredi cum omni substan- Iosue 7
tia

Exo.10 tia sua, vt nec vngula animalis remaneat in Ægypto. & iube-
Gen. 12 tur Abraham egredi de Vr, cum omnibus su s. & iubetur
Psal. 44 sponsa obliuisci populum suum & domum patris sui. Et Re-
Gen. 24 becca exit è domo patris sui: cũ sola nutrice. Videlicet, quia
sine propria carne viuere nemo potest. Ideo iubetur occidi
1. Reg. 15 Amalec, cum omnibus suis. Agag cum omnibus suis. Abra-
Gen. 14 ham nihil voluit à rege Sodomæ: Iacob nihil relinquit apud
Gen. 31 socerum suum.

Egressa clamauit ad Dominum. Ergo, officiũ eius qui egressus est, quique viator est ad cœlum, erit clamare ad Domi-
Lucæ 18 num. Oportet enim semper orare, & nõ deficere. Quid enim
1. Petri 5 aliud faciat, qui circuitur à leone, vt deuoretur? Cui collu-
Ephes 6 ctandũ est cum carne, cum mundo, cum principatibus aëris?
Rom. 6 Qui placiturus est Deo, membra tamen habet non ad placendum, sed ad displicendum?

Clamabat verò ad Dominũ: vtinam non ad alium nostra desideria suspirassent. Sed væ h. c lamamus ad honores, voluptates, & diuitias: & quod latentius malum est, ad volunta-
Psal. 121 tem nostram. At Psaltes, Ad te leuaui oculos meos. Quia gra
Isaiæ 30 uissimè offendebant Deum Iudæi, cum ex Ægypto procurabant auxilium. Et nimis reprehensus fuit rex, qui Deum Aca
4. Reg. 1 ron consultũ misit, quasi inquit Elias, nõ esset Deus in Israël. Et profectò qui nouit, quanta sit quæ eum miseria premit, non ad alium clamat quam ad Dominum.

Formula verò clamoris erat hæc: *Fili Dauid miserere mei.*
Psal. 140 Miserator est, ideo misereatur: hunc enim proposuit Deus
Rom 3 propitiatorem, per fidem in sanguine ipsius, Ideo enim cir-
Hebr. 5 cundatus est pontifex noster infirmitate: vt possit compati infirmitatibus nostris. Vbi nota: Eò Christus condolet nobis, quia & ipse circundatus erat carne infirma. Et vt alibi di
Hebr. 2 cit: Debuit per omnia fratribus assimilari: vt misericors fieret, id est, debuit fieri homo, sicut reliqui homines: vt sit misericors. quasi dicat: Verbum Dei, debuit fieri filius Dauid, vt hominum infirmitatibus misereatur. Sapienter igitur Cananæa dicit: Fili Dauid miserere. Eo enim ipso quò, cum filius Dei esses, factus es filius Dauid: ad miserendũ nobis propositus es. Nemo enim miseretur, nisi miseriam expertus. At tu eam expertus es, non quatenus filius Dei, sed quatenus fi-
Hebr. 2 lius Dauid. Ideò miserere. Rursum si communicasti carni & sanguini meo, vnum mecum factus es, imò caput meum tu
Eph. 1 es. Caput autem membrorum languentium miseretur.

Addit

Addit mulier causam clamoris sui: nullus enim nouit plenè clamare, nisi qui suam à dæmone vexatione, quãta sit sensit. Inquit ergo: *Filia mea malè à dæmonio vexatur.* O quam malè: siquidem filiam Dei orphanam facit: sponsam Dei viduam reddit, animam ex Deo viuam, interficit, hæredem regnorum cœlestium, inferno vorandam tribuit. liberam in seruitutem redigit. Lazarus enim cum exit de sepulchro, sudario faciem, institis manus abducit ligatas: in signum mentis in peccatore defuncto obcæcatæ, & voluntatis per peccatum ligatæ. O quam malè vexatur qui in hostis, tyranni, potẽtissimi, crudelissimi, inimicissimi manus incidit. Ipse aliàs miser, infirmus & vermis. *Ioan. 11*

At Christus, *Non respondit ei verbum.* Sed respondit ei factum: ego verò malo mihi, facto quàm verbo responderi. Sed aduerte: Dominus tenebat Cananæam, ligabat eam. Nam discipuli dicunt: dimitte eam, quia clamat. Quomodo eam dimitteret, quam traxerat: & ideò traxerat, vt rogaret, & rogaret exactè. Gaudet enim Christus nostra exactione. Nam Paulus ter Dominum rogat: & vidua coram iudice improba est. Et amicus ab amico panes extorquet: & propterea iubemur orare, & nunquam deficere. *2. Cor. 12* *Luca 11* *Luca 18*

Sed miraculum est: cur Dominus clamat, cum audire nolumus: tacet verò cum ad eum clamamus? Profectò sapiẽtia clamat in plateis: ibiq; dat vocem suam. Equidem Christus clamat, si quis sitit veniat. At nunc ad clamores, silet. Prima huius rei ratio est: quia nostræ culpæ priores ita meruerunt. Si clamoribus Dei non respondimus, clamori nostro non respondeat. Secunda: quia sæpe clamamus propter nos: & in die ieiunij nostri inuenitur voluntas nostra: Quàm suo Deus silentio retundere vult. Tertia: quia non meretur mater audiri, quæ ita tenerè filiam educauit: vt in diaboli manus mereretur incidere. Indigni sunt parentes, fœlici filiorum suorum successu: quos contra Domini voluntatem aluerunt. Quarta, & ea mystica: Optabat hæc anima iam non impugnari: optabat pacem cœlestem: optabat penitus nihil litis habere cum dæmone. Hæc verò petitio, in terra nostra impleri non potest: est enim hęc vita militia, super terram. Igitur non respondit: quia fieri nequit integrè quod petis. Sicut Paulo respõsum est: sufficit tibi gratia mea: quia optare licet, vt dæmonium leuius feras: at non, vt eum non sentias. *Prou. 1* *Ioan. 7* *Isa. 58* *Iob 7* *2. Cor. 12*

Tũ Apostoli dicũt, *Dimitte eã, quia clamat p[o]st nos.* Agnoscis

cha

charitatis ingenium, rogant etiam non rogati: beneficium præstant non petenti. Quàm ergo à charitate distant, qui negant, improbis precibus petenti. Causam verò adferunt: quia clamat post nos docentes, eum qui vult exaudiri, debere sensim vitam Apostolicam sequi.

Sed cur Canança, videns sibi responsum non dari non irata recedit? Certè quia vulnerata erat. ab eo cuius sunt acutæ
Psal.44 sagittæ. Dictum enim est: inimici mentiti sunt mihi, & clau
Psal.17 dicauerunt à viis suis. At claudus, femore tacto & emarcido,
Gen.33 quomodo recedat?

Tum Dominus qui eam vulnerauerat: *Non sum missus nisi ad oues Israelis.* Habes primum quanti æstimet Christus Iu-
Rom.11 dæos: nam Paulus dicit, eos inimicos propter Euangelium, sed dilectos propter patres. Si instes, Christum maximè propter gentes venisse. Certè nõ venit præcipuè, nisi propter Virginem & Apostolos, qui Hebræi fuerũt: qui nostræ fidei fuerunt semina, & radices.

Sed ne graueris mysticum non nihil audire. Mulier optabat pacem, & plenam à dæmone liberationem. Tunc rectè Dominus, non sum missus ad hanc pacem in hoc seculo præstandam: sed ad curandos militiæ languores. Pugna duratu-
Gen.3 ra est vsque ad calcaneum. Tu enim insidiaberis calcaneo eius. & coluber in semita, mordebit vsque ad vngulam equi.
Gen. vlt. Igitur sum missus vt saluem à peccatis, non vt omnino pacem præbeam. Non nego quin Christus det pugnantibus pa
Matt.10 cem: sed non in hoc seculo plenam. Ideo dicit, sedere ad dexteram vel sinistram non est meum dare vobis: quia non venit dare vt sedeamus, sed vt pugnemus. Rectè enim dicit: Nõ veni pacem mittere in terram, sed gladium.

Marci 10 His auditis. *Illa venit, & adorauit eum.* Mali non eum sed sua idola adorant. Pij non adorant semper: sed cum quadam intrinsecus fidei luce perfunduntur, cum quadam intimè religione tanguntur, cum spiritu aguntur: tunc viuidè Christũ (vt hæc mulier) adorant.

Adorans verò mulier dicit: *Adiuua me.* Non dicit: Tu sana, fac, præsta. Sed tu vides laborem, optatum finem assequi non posse, nisi tuo auxilio: igitur adiuua. Quid dicet Lutherus ad hæc? Petit igitur labor, & afflictio nostra, vt eam Dominus perducat ad finem. Quasi dicas, Exigit Deus à nobis materiam, cui præstet ipse formam.

Non est bonum sumere panem filiorum. Primùm Dominus non

non respondet. Secundò, negat. Tertiò, carnem appellat. Hac igitur ratione spirituales homines se credant tractandos. Despici se a Domino sæpissimè credent: vt quò plus se humiliauerint, eo plus sui, è suo corde reiiciant: vt plus Dei capere possint.

Interim id vehementissimè nota: Si probrum tibi Dominus iniecerit, gaude: nec enim sine fœnore soluet. Si carnem te dixerit, filium faciet. Si induerit te sacco, circũdabit læti- *Psal. 29*
tia. Si contumelia te affecerit, pignus suæ misericordiæ præ-
stitit. Quia ante gloriam præcedit humilitas. Neque enim *Prove. 15*
digni sumus dono, nisi humilitati. Ergo bonum mihi quia *Psal. 118*
humiliasti me.

Sed explicemus textum: Mulier, tu petis pacem: quæ est panis filiorum. Beati enim pacifici, quia filij Dei vocabun- *Matth. 5*
tur. Non est æquum talem panem dare canibus. Profectò canis fidelis est domino suo: adhuc tamen brutum animal est, ad vomitũ redire solet: agitur nonnunquã in rabiem. Inuidum est, mordax & malè amans. Has omnes cõditiones habet, qui nondũ plenè spiritualis est. Est enim animal nõ per- *1. Cor. 2*
cipiens, ea quę Dei sunt. 2. Solet redire ad vomitũ: & sus lota, *2. Petri 2*
ad volutabrũ. 3. Solet mordere, & Paulus admonet, ne mordentes, inuicem consumamini. 4. Solet parciùs amare & ma- *Galat. 5*
ligniùs inuidere. Vbi enim non est plena charitas, ibi inuidia, & detractio locum habet. Non est igitur æquũ: vt panẽ Angelorum mãducet adhuc animalis homo, licet sit Deo fidelis, vt canis. Interim aduerte eos qui spirituales non sunt, his canes dici: sicut eos vocauit Petrus canes & sues. *2. Pet. 2*

Respondet mulier. *Etiam Domine*. En tibi ad pacem via. Cognosce te ipsum: nã Chananæa diuino illustrata fulgore, fœtorem suum videt: & amplius se deiicit. Neque enim qui à Deo, vt se intelligat illuminatur, foramen, aut puteũ quæreus inuenit, vbi se ascondat à facie peccatorum suorum: & ab ira Dei super se.

Tunc homo non dolet de iniuria, imò exultat: quia per eam viam, venire se credit ad pacem. Imò qui iniuriis lætatur, iam pacem est ferè assequutus.

Nam &, inquit, catelli, edunt de micis. Hìc ergo sunt micæ, illic mensa, hìc stillæ, illic pluuia, hìc gutta, illic fluminis impetus, hìc scintilla, illic caminus, hìc vita morti cõmista, illic fons vitæ. Illic ergo pax æterna, immutabilitas, vniuersitas bonorũ, hìc verò mica: sed quæ edentem beatiorẽ red-

dat, quàm totus mundus reddidit suum Iuliũ aut Octauia-
1.Reg.1 num. Hanc micã gustauit Anna Samuelis mater: cuius non
Roma.8 sunt vultus amplius mutati. Gustauit & Paulus: quem à charitate Dei nihil poterat dimouere. Gustant qui confidunt in
Psal.124 Domino: & ideò sicut mons Sion non cõmouentur. Gustant
Psal.118 qui diligunt legem Dei, & ideo non est illis scandalum.

Nota: qui in cœlesti mensa edunt filij sunt, domini sunt, imò reges, & cohæredes Christi.

O mulier magna est fides tua. Et quia fides est reliquarũ vir-
Conciliũ tutum fundamentum, & radix: si magna fides, grandes & re-
Trident. liquæ virtutes. Videtur mihi fides similis esse Christo: Christus est radix iustitiæ nostræ. Sed non Christus nudus eam effecit: sed Christus quando sua morte, mortem peccati causauit: Christus, cum sua resurrectione: vitam tribuit: Christus, cum sua ascensione: ascendere dedit. Et cum sua
Ephes.2 sessione, sedere ad dexteram Dei concessit. Ita fides radix est iustitiæ nostræ: at non sola, sed cũ contritione est causa mortis peccatorum: cum charitate ad proximos, est causa placendi Deo. Et cum humilitate (vocante se catellum) est causa pacis internæ. Igitur qui pacem volet fidem magnam habeat: erit verò tum magna, cum te canem & vilissimum agnoueris, indignum omni filiorum beneficio. Id si verè de te senseris: inuenies animam tuam in lecto iacentem,
Psalm.4 in pace in idipsum dormientem. Facta pace cum bestiis ter-
Prouer.1 ræ: vbi ferè nullus exterreat, omnium quasi malorum timore sublato.

Et cùm transisset inde. Proprium est Christi ascendere in cœlum, id est in montẽ. Nemo enim ascendit in cœlum,
Ioan.3 nisi qui descendit de cœlo. Propriũ est ascendere in cul-
Ioan.1 men perfectionis: de cuius plenitudine nos omnes accepi-
Isaiæ 2 mus. Proprium est ascendere in cathedram summi magisterij: vt doceat nos de viis suis, vt sit lux lucens omnibus qui
Matth. 5 in domo sunt. Proprium est ascendere in summã ignominiã
Ioannis. crucis: vt omnis à viperis ictus credens in eum non pereat.

Et tam est patiens, & longanimis princeps hic, vt tot turbarum offensis, non commoueatur, sed sedeat. Cognouit
Psal.102 enim figmentum nostrum, & recordatur quia puluis sumus. Rursum sedet in pace, ab omni molestia securus. Non enim
Psal.90 accedet ad eum malum, nec flagellum appropinquat taber-
Psal.109 naculo eius. Demum sedet in sua hęreditate, ab ea nunquam diuellendus.

Crede

Crede igitur Christum à Patre sublatum in locũ mundi sublimem: ad quem omnibus, vndecunque pateret accessus. Hoc est eum ascendisse in montem. Et quia ibi quietè nos expectat ad veniam: ibi enim eum inueniet qui conuerti volet: ideo dicitur in monte sedere. Priore ratione dicitur expectatio gentium: vt ad quem omnes veniant: posteriore dicitur saluator earum. Vt qui non in transitu, sed morosè nostros velit curare languores. Sed heu, non statuimus leuare oculos in montem, sed eos in terram declinare. *Gen.49* *Matth.1*

At quia propositus est Christus toti orbi in remediũ: ideo turbæ accedũt, id est, accedit Ecclesia collecta ex cæcis, claudis, mutis, &c. Vt facilè conuincantur erroris, qui dicunt Ecclesiam ex malis non constare. Imo verò mali (qui sunt cæci & claudi) ad Christum accedunt. Dominus enim non venit vocare iustos, sed peccatores. Siquidem non est opus sanis medico sed infirmis: & profectò cum publicanis, & peccatoribus manducat Christus. *Psalm.16* *Matth.9*

Sed specta infirmorum ordinem: accedũt primum muti, tum cæci, claudi, debiles, demum alij multi. Planè sicut tentati (si repugnamus) lingua tunc rationis loquitur dicens, se non cõsentire peccato: ita si non repugnamus, eadem lingua tacet, & muta consentit. Primus ergo in infirmitate est mutus. Tum ratio fit cæca, amisso scilicet lumine gratiæ, dicente Dauid: Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum. Tunc pes, id est, affectus Sanctorum desideriorum claudicat, & manus Sanctorum operum debilitatur. Hi verò omnes infirmi, cum aliis multis ad Christum accedunt vt indicetur: nullum ei morbi genus, siue spirituale, siue corporale, esse incurabile. *Luca 5* *Psal.37*

Quod verò addit: *Proiecerunt ad pedes eius.* Id primũ significat, Ecclesiam suos languidos ad pedes, id est, ad ministros Christi proiicere. Vt ab eis sacramenta recipiant, & ita sanentur. Nam Sacramentum Baptismi, & confessionis habent vim sanandi eos, qui mortui veniunt, cœci, & claudi. Quin & Eucharistia viuificat mortuos. Ideo rectè ad pedes proiici dicuntur. Licet enim minister, abiectissimus, & pessimus sit: modo Christi minister sit, efficaciam habet ad infirmos sanandos. Secundò, proiici ad pedes, & tangere fimbriam: videtur significare, Christum posse suos sanare & satiare infirmos rebus quibusuis, etiam infimis. Ergo non in solo pane viuit homo, sed & tactu fimbriæ, & præsentia pedum *Matth.4* *Actor.5*

Christi: quin & sola Petri adumbratione.

Sanatos verò turbæ admirantur. Vtique magna admiratio est, peccator ad Deum conuersus. Est enim lux in medio

Exod.15 nebulæ fulgẽs. est Israël per mediũ maris transiens. Est arca

Iosue 3 medium Iordanis alueum scindẽs. est vita in medio mortis:

Psal.37 & velut deitas in medio vniuersæ vanitatis.

Admirantur verò turbæ, & magnificant Deum, tanti operis factorem: qui hoc facinus sui sanguinis merito facere potuit. atqui turbæ mirantur: nostri verò temporis homines non mirantur sed calumniantur.

Iesus verò conuocatis discipulis dixit, Misereor super turbam.

Philip.3 Reuera in similitudinem hominum factus est Christus, & est habitu inuẽtus, vt homo. Nihil verò magis est hominũ, quàm hominum misereri. Siquidem irasci, & vindicari: leonum est, & ferarum.

Tu etiam aduerte sectatores Christi, etiam in temporali-

Matt.6 bus, ab eo non destitui. Vt verum sit: Primum quærite regnũ Dei, & omnia reliqua adiiciẽtur vobis. Prius certè saluat ani-

Psalm.71 mas: quia ex vsuris & iniquitate redimit animas: sed etiam saluat & satiat corpora, etiam vsque ad satietatẽ, non ex pretiosis & curiosis: sed ex modestis & necessariis, scilicet pane, & piscibus.

Satiat verò eos qui cũ illo, triduo perseuerant. Nota verbum, cũ illo. Profectò, multi videntur sibi cũ Christo perseuerare: at non cũ Christo perseuerant, sed cũ sua voluntate. Latet hic morbus credis te Christũ sequi, at non illum: sed tuum venaris honorẽ, opes, aut voluptates. Porrò turba non discedit à Christo, etiã ieiuna: etiam triduo non edens: etiã nihil remurmurans. Quod miraculi loco est, sed indicium, non se quærentis animæ est. Satiantur verò in fine tridui, nõ

Exodi 12 initio conuersionis, nec medio, sed in fine. Deficere enim debet farina ex Ægypto abducta: vt gustare liceat manna.

Luca 24 Ideo tertia die reficiuntur illi discipuli qui in Emaus ibant. Dicũt enim: & iam dies tertius est hodie: & ideo Paulus ter-

Actor.9 tio die post conuersionem manducat, & reficitur.

Addit Dominus: *Ne deficiant in via.* Est enim ardua via, & super hominũ viam. imo contra carnis viam. Vbi sæpè penè

Psal.72 mouẽtur pedes penè effusi sunt gressus nostri. Vbi sæpè nau-

Nume.21 seam habet homo, super isto cibo leuissimo Vbi locustis cõ-

Nume.13 flictandũ est, cum gigantibus, Vbi laborãtibus videtur Chri-

Matt.14 stus sæpè phantasma. ô quoties deficeremus in via, nisi Do-

minus

minus pasceret nos & animam nostram conuerteret: vt *Psal.22*
Dauid profitetur. Cibus verò quo reficit, est experimentum quoddam cælestis dulcedinis, quæ sola reficere in via potest.

Domino verò interroganti vnde reficiemus, respondent discipuli: *Vnde nobis panes tantos?* Primum:hæc grauis est reprehensio nostrorum Episcoporum:qui singuli,panes tantos habent, vt reficere quatuor millia hominũ possint: cum tamen omnes Apostoli solos septẽ panes haberent. Secundò, hæc est vera prædicatoris confessio. Non habeo panes,quibus satiem. habeo verba, quibus aures audientiũ demulceam: sed non habeo panes,quibus animos fideliũ satiem. Tertiò: verè dicunt Apostoli, Non sunt nobis panes tanti:non enim panis exiguus satiare animũ potest. tantus esse debet panis, animas satians,quantus est ipse Deus. Tunc enim, inquit,satiabor cum apparuerit gloria tua. *Psalm.16*

At Dominus: *Quot habetis panes?* Dicunt illi septem, & paucos pisciculos. Placet per panes septẽ,intelligere Sacramenta Ecclesiæ septem: & per paucos pisces,Sacramentalia pauca,quæ in Ecclesia sunt instituta. Sunt hi panes, continẽtes in se, gratiam, & gustum cœlestem. Quis enim poterit exprimere gustum, quem qui verè se ad hos panes edendos præparauit,percipere solet? Panes orti sunt de terra:ita sacramenta ex latere Christi defuncti. quæ fuit terra, dans fructum suum. Pisces oriuntur ex aqua: ita Sacramentalia oriuntur, ex autoritate Petri piscantis in aqua. Sunt porrò pauci pisces: quia pauca Sacramentalia esse conuenit in Ecclesia. at qui ea deuotè perceperit,dulcedinem cœlestẽ inueniet. gratia enim in ipsis confertur, at non plenè. Nec enim sanare aut confirmare possunt hominis cor. Hos panes,hosq; *Psal. 103*
pisces soli habent Apostoli. Synagoga enim non habebat sacramenta,aut sacramentalia gratiæ effectritia: sola Ecclesia tanto potitur thesauro.

Porrò præcipit Dominus eos discũbere,super nuda homo. Igitur eorũ pauci habebant vestes pretiosas. Si enim habuissent, vix recũbere voluissent super terra. Vt intelligas non multos sapientes, diuites aut nobiles è Christi pane mandu- *1.Cor.1*
care. vel certè siquis diues est,aut nobilis,diuitias contẽnat, & nobilitatem:vt in nouissimo loco recumbat, & edere possit. Ergo ad edendũ panem hunc requiritur ea animi mode- *Luca 14*
stia: vt non te credas altiori loco dignũ: quam humili terra.

Tum requiritur ea obedientia ad Domini voluntatem: vt si te ex regio throno, ad puluerem descẽdere præceperit: non remurmures: sed facilem te præbeas. Eant nunc pomposi homines, auro & purpura cocti: eant superbi, eant præfracti, vt cibo cœlesti satientur. Non sapit hic cibus pleno stomacho:
Num.21 nec sapit manna, his qui cepis & alliis sunt satiati.

Accipiens Dominus septem panes gratias agit. Agit gratias quod Deus hęc sacramenta instituerit: quódque se asciturum obligarit (etiam cum ab iniquis ministris exercerentur), ad gratiam per illa Sacramenta pręstandam: quod profectò maioris est miraculi, ponderis, & cõmodi: quàm Solem, lunam, & cœlos condidisse, vnde nobis vita manat terrena.

Distribuit verò: vt sciamus: suæ voluntatis esse Sacramentorum frequentationem. nec enim à solis Apostolis panes ædi voluit, sed ab omnibus. Tũc igitur communica Christi corpus, quoties infirmus ad pedes Domini perseuerasti.

Dat verò discipulis, vt distribuant: quia sacramentorum distributio ad nullos nisi ad Ecclesiæ ministros spectat. vt mentiatur Lutherus: dicens etiam laicos posse cœlestes panes populo ministrare, Intelligant verò discipuli, non ex se sed ex Christo, panes habere efficaciam.

Illi verò comederunt, & saturati sunt. ô verè satiem beatam, qua gustata desipit omnis caro: qua satiatur anima in
Isaia 1 tam, qua gustata desipit omnis caro: qua satiatur anima in
Matt.11 crassitudine. qua inuenit homo animæ suæ requiem. qua bi-
Ioan.5 bita, non sitit anima in æternum. qua aperitur os, & Domi-
Psal.80 nus illud implet. qua aperitur os, & atrahitur spiritus, &c.
2.Thess.3 Porrò numerus satiatorum fuit quatuor millia. Quatuor
2.Tim.2 numerus est laboris: vt qui non laborat, nec manducet: laborantem enim agricolam oportet de fructibus percipere.

Memento Dominum pauisse suos in vtróque testamento, sed non nisi in deserto.

Caput

CAPVT XVI.

Et accesserunt ad eum Pharisæi.

NVLLA in orbe quæstio proponi potest maior, quam hæc quæ est à Pharisæis Christo poposita. Hoc enim quærunt: Si te Deum esse fateris, ostende signa. disputarunt Philosophi an essent dij, & si essent: quænam esset humana fœlicitas. Christus fatetur se esse Deum, & nostram fœlicitatem, & vitam. Rogant homines, vt id signis de cœlo probet: nam signa terrena à dęmone videri possunt fieri: qui principatum habet super terra: non item super cœlo. Sanè Deus, vt se Moysi Deum probaret, & Iudæis: magna in Sina signa de cœlo pręstitit. Si tu fidelibus: Deū te esse asseris: id ita esse probato. *Ioan. 12* *Exod. 18*

Et planè Christus non eis exprobrat, quòd hanc quæstionem proponant: sed quòd post tanta signa sufficientissima, proponant. Respondet igitur: Vos habetis acumen, vt ex te patum necessaria, nimis distanti, non nimis certa, id est, ex rubore vespertino, colligatis serenitatem futuram. Cur non habetis acumē: vt ex signis temporum colligatis me Deum esse? Profectò nihil maius potuit in vita contingere, quàm meus in orbem aduentus. Nihil sanè magis referre poterat hominum, quàm huius aduentus signa cognoscere. Ideò Deus prædixit huius rei certissima signa. Talia sunt quæ Isaias cecinit: Deus veniet, & saluabit vos. Signa erunt: *Isaie 35* Saliet sicut ceruus claudus, aperta erit lingua mutorum. Et *Isaie 61* item: Spiritus Domini super me. Signa erunt: vt mederer cōtritis corde, prædicarem captiuis indulgentiam. Et item: Ego mitto Angelum meum (qui fuit Baptista) qui præparabit viam, ante faciem meam: & statim veniet ad templum suum, Dominator quem vos quæritis. Et item: Erit mons sublimis inter omnes colles, ad eum fluent omnes populi, dicentes: Venite ascendamus ad montem hunc: vt doceat nos de viis suis. Hunc populorum confluxum ad Christum videbant Pharisæi. Item: Reges Tarsis munera offerent: reges Arabum, & Saba dona adducent. id viderunt in aduentu Magorum. Adde illud: Non auferetur sceptrum de Iuda, &c. Quid? annon videtis mortuos à me excitari? Num id arte aliqua fieri potest? Annon videtis tot millia satiari, ferè sine panibus? Annon non hæc, sunt apertissima signa? *Malac. 3* *Isaie 2* *Mich. 4* *Psal. 74* *Matt. 2*

dicium erat lachrymarum futurarum. Contra eum lex noua danda erat, hæc signa de cœlo danda non erant: sed potius leuis nubes, sicut illa quę vesperi à Sole irradiatur: in signum futuræ pacis, & serenitatis: & ita data est caro Christi: in quã vt in nubem leuem ascendit Sol Deitatis. Hæc humanitas deificata, opera humilitatis, pacis, & charitatis ostẽdens, fuit quadrantissimum legis condendæ signum. Sapientissimè ergo Christus respondet. vultis signa talia, qualia ante legem: ea non conueniũt legi serenitatis. quin potius, cũ iã simus in nouissimis tẽporibus, & in vespere mũdi, futurę serenitati cõ uenit nubecula, Solis irradiata fulgore: qualis caro mea est. *Isaia 19* *Galat. 4*

Nota 2. Sol illustrat nubem, mane, & vespere: hoc verò discrimine, quia nubes manę illustrata, incrassatur, & ideo luce consumpta, tenebrescit, & in aquas dissoluitur. At contrà nubes quę vesperi fulget, sensim absumitur: & ideo futuram serenitatem præmonstrat. In his habes: Solem iustitiæ omnes homines (velut nubes) illuminare. Sed hoc interest, quia impij illuminati incrassantur corde, lucem sensim repellentes, ideo excęcantur, in argumentum suarum lachymarum. quia in inferno in fletum & stridorem dentium dissoluentur. Contrà fit impiis, qui illustrati carnẽ suam sensim mortificant, in futuræ suæ serenitatis indicium. Igitur hypochritę, si faciem cœli iudicatis, cur non iudicatis ex vestra illuminatione, & incrassatione, (qualis in nubæ matutina contingit) futuram vestram in inferno tempestatem? *Deute. 32* *Matt. 13*

Nota 4. Vt ad mores redeamus: Ij homines signa temporum iudicant, qui ex temporum varietate dependent. nihil aliud quam temporum occasionem aucupantes: vt temporalia comparent commoda: vel caueant incommoda. ô mortales, qui toti ex signis temporalibus pendetis, an non etiam signa tẽporũ vestrorũ spectabitis annõ spectabitis Christum nascentẽ, morientẽ, iudicaturũ? An non spectabitis alios qui morientur? Vel certè. cur non vestros canos cõsideratis, proximæ mortis prænuncios: vt ad Christum conuertamini?

Dixit Iesus illis, Intuemini, cauete à fermento Pharisæorum & Saducæorum. Creauit Deus hominem summè sapientem: peccauit ille, factus est iumentum insipiens. Eget igitur doctore & doctrina. Facilè verò est intelligere, quanti sit periculi, falsum pro verò doctore: tenebras, pro vera luce doctrinæ acceptasse. Certè quantum interest inter ascensum per scalam Iacob in cœlũ: & pręcipitiũ per foucam peccati in infernum.

Ideo Dominus tanto verborum & rerum pondere dicit: videte, cauete. estote vt animalia illa Ezechielis, oculis plena: vt à falsa doctrina caueatis. Habete sexaginta fortes gladios habentes super fœmur: propter timorem tenebricosæ doctrinæ. Omni custodia custodite cor vestrum, ne pharisaico fermento fermentetur.

Ezech. 1 / Cantic. 3 / Prouer. 4

Dubitabis, quódnam sit fermentũ hoc? Peccauimus, quia auersi sumus à Deo, re nobis intima, conuersi ad cibum vetitum, rẽ nobis extimã. Hęc fuit persuasio, & doctrina diaboli. Igitur omnis doctrina quæ auocat ab interioribus, & reuocat ad exteriora fermentum est Pharisaicum. Pharisæi enim toti sunt in exterioribus: toti lauant manus, vrceos, lectos, ieiunant bis in Sabbato, decimas dant. Nihil verò de interioribus: imò sepulchra sunt plena ossibus mortuorum, id est, peccato induratis. Siquidem pleni sunt odio & rapina. Nihil de charitate. Cum potius odio Christum habuerint gratis. Nihil de humilitate, cum potius gloriam ab hominibus quærant. Nihil de eleemosyna, quin potius longa oratione domos deuorent viduarum. En doctrina quã caueamus. Gratię Christo, qui maximè mũdiciei & sanctitati interiori, quàm Deus in abscon so videt, intentus: nos eam docuit. Oculi enim nostri vident præceptorem suum, & aures audiunt post tergum monentem. Hæc est via, ambulate per eam.

Genes. 3 / Marc. 7 / Matt. 23 / Ioan. 15 / Ioan. 5 / Matt. 23 / Matt. 6 / Isaie 30

Quòd si doctrina fermentum est, igitur nos farina sumus: quàm Deus aut diabolus ædat. Sicut enim Deus panis noster est: ita & nos eius panis efficimur aut contra panis sumus coruorũ, quos pistor suspẽdendus, in capite portat. Vide q̃ sit periculi res plenissima, hoc vel illo ferm ẽto comisceri.

Ioan. 6 / Genes. 40

At illi cogitabant dicentes, quia panes non accepimus. Hic primum nota: quam sit orandum nobis, vt cùm Deus alicuius nos admonet, eum intelligamus. Percutit nos ille: orandum, vt intelligamus, quorsum percutiat. Fauet ille, orandum vt intelligamus, quorsum faueat. quis verò sapiens, vt intelliget hæc, & intelliget misericordias Domini? Secundò nota: Dominus admonet discipulos vt caueant à falsa doctrina: at illi anxij sunt, quia non acceperunt panes. ô miseram nostram sortem: & quando à rerum temporalium cura auellemur? Quando non toti huic sollicitudini incumbemus? Meritò profectò tam anxiam curam reprehendit Dominus dicens: *Modicæ fidei, quid cogitatis, quia panes non habetis?* Si credimus Deum nos amare, & ita amare, vt filium nobis dederit: quomodo

modo non cum illo donabit omnia. Si Pater est, si sponsus, si amicus, si pastor, si rex, si mater, quomodo obliuiscetur eorum, quos in vlnis gerit? Si gustum dat cœli in terra, (panem illum quem edunt Angeli:) quomodo non dabit panem, quem edunt iumenta? Potest ille de petra profundere aquas: potest farinulam, & lechytũ olei plenum semper exhibere, potest Danielem in lacu, Eliam pascere in deserto. *Roma. 8* *Matth. 6* *Isaia 49* *Psal. 77* *Deut. 8*

Tunc intellexerunt, quia non de pane, &c. Et hæc est altera miseria, quod non nisi reprehensi, & grauiter obiurgati in veritatem incidimus tandem. Quòd si via ad veritatem, reprehensio est: reprehendi cupio: sciens, eos Dominum castigare, quos diligit: & quòd si extra reprehensionem sum: adulterinus, & non legitimus filius sum. quia qui in labore hominũ non sunt, tenentur à superbia: & operiuntur iniquitate. *3. Reg. 7* *Hebr. 12* *Psal. 72*

Aduerte: Non solos Dominus reprehendit eos, qui iacent in peccatis: sed eos etiam qui sui discipuli sunt, ne quis credat se iam euasisse flagella, si grauiora se credit euasisse peccata. Cur igitur deuoti molestissimè flagella ferunt?

Aduerte rursum. Dominus dicit: fugiendam esse doctrinam pharisæorum & Saducæorum. Saducæi significant, sanctos. pharisæi segregatos. Quo ostenditur fugiendam esse doctrinam viri, qui sanctissimus videtur, & rarissimus: nisi doctrinam afferat Christo conformem.

Venit autem Iesus in partes Cæsareæ, &c. Vt scilicet, confessio Petri, eius ad regnũ spirituale inauguratio, & eius pastorale officium, non ad Iudæos tantũ. sed maximè ad Gentes spectaret. erat enim Cæsarea gentium, non Iudæorum. Et secundò, vt indicaretur, non minore tempore duraturum, Petri imperium quàm Cæsareum.

Rogat ergo Dominus: *Quem dicunt homines esse Filium hominis?* Summa interrogatio est: tota enim salus hinc oritur: si rectè de Christo sentias. Et licet olim satis fuerit ad salutem, si in confuso crederetur venturus saluator: at vt indicaret Christus, eam fidem implicitam iam non satis esse, nisi explicita Christi, Dei & filij Dei, habeatur, ideo interrogat fideles, quẽ eum credant? vt nemo seruari possit, nisi eiusdem cum Petro cõfessionis. quod innuitur in illo verbo: *Beatus es Simon*, quasi dicat, Nullus erit Beatus: nisi similiter confiteatur.

Respondẽt discipuli: *Alij Eliam.* vt indicaretur, extra Ecclesiam omnia esse diuisiones, varietates, & mendacia: imò & somnia, vel deliria. Simul intellige, tãtũ fuisse Christũ, vt

nemo

nemo,non deploratus,non magni eum ęstimaret,non enim
Ioan.7.10 nisi magnis viris eum comparabant. Dices: Iudæi eum voca-
Psalm.31 bant dæmoniacum? Profectò etiam iniusti dicunt non esse
Ezech.18 Deum,& non esse æquam viam eius.

Vos autem(inquit Dominus) *quem me esse dicitis?* Quid potest ab homine interrogari : vel maius, vel difficilius, vel vtilius? Quid sentis de eo: quem hominē, vilem, pauperem, & abiectum vides? Si enim minus æquo, de hoc homine senseris, non minus æterna morte punieris. Sin contra, quod æquum est sentias, non minus quàm ad cœlum via tibi est.

Tunc Petrus fide viua dixit: *Tu es Christus*, ille tantopere
Isaie 6 decantatus à Prophetis. Et talem te confiteor, qualem te illi
Zach.11 delinearunt. illi te regem, magnum, consiliarium, Deū, fortem, patrem futuri seculi, admirabilem, mansuetum, hostiā, &c. te depinxerunt, ego eundem profiteor.

Rursum: *Tu es filius Dei.* Filiū te Dei naturalem Christiani fatebuntur: ego omnium illorum loco: vt præcentor chori, idem tibi cano. Hâc vna mea confessione omnium fideliū præcedentium & futurorum fidem vniuersam complector. Tanta est diuini radij lux, vt hominis opici & rudis mentem tantum illustraret. & mirum est, si non genibus flexis hæc Domino dixerit.

Quia igitur Petrus singulariter hæc dixit, ideò Christus eum singulariter professus est: *Beatus es Simon.* Fides te viua beatum omnino facit, pro huius vitæ ratione: & si fides mortua est, beatum quadātenus facit: principium siquidem beatitudinis habet, qui fidem habet.

Admonet tamen, eum esse filiū Ionæ, vt intelligat è quàm humili loco, in quàm excelsum ascenderit. nec enim sine humilitate vult Domin⁹ sublimare. memorq; sui sit, qui in Dei consortiū asciscitur. Et planè indignus cœlo est, qui non memoratur se terrā esse. Item dicit eū filiū Ionæ: vt intelligat, non viribus suis eum esse beatū: sed Patris reuelatione. Nec enim retibus & naui, quæ hæreditaria Petrus à suo Patre receperat, eam beatitudinem assequutos est.

Quia neq; caro(inquit) *neq; sanguis reuelauit tibi.* ô mundum fallacem. Promittit mundus beatitudinē: sed interim quòd te ille sibi vendicauit, beatus esse non poteras. at simul ac lumen Patris, carnis lumen, (vel potius tenebras,) obscurauit, beatus iam es. Si mundi aut carnis sequaris magisteria, beatus nō es. At si totius seculi magisterio despecto, vnicè Patris legem

legem ſecteris:beatus eris. Fœlices Chriſtianos,quorũ, Pater magiſter eſt. fœlices quos Pater in re tam ardua, certos ſuo lumine reddidit. Sed profectò tanta res erat Chriſtum Deum confiteri: vt non niſi Patri reuelanti fides eſſet adhibenda.

Et ego dico tibi, Tu es Petrus, &c. Sex promiſſiones, hæc Chriſti ad Petrũ verba continent. Prima, *Tu es Petrus.* Planum eſt Dominum Hebraicè, vel Syriacè potius, loquutũ. Ergo verba eius fuerũt hæc: Tu es Chepha. porrò Chepha, Syris eſt petra. Ergo Dominus dixit Petro, Tu es petra. Quod ſi ſemel recipias, nullus erit dubitandi locus, an in toto ſermone ſit ſermo de ſolo Simone, an de aliquo alio. *Certè Sanctes Pagninus, adde, & doctiſſimos interpretes, eo loco vbi Dominus Ioan.1. dixit Simoni, Tu vocaberis Cephas. quod eſt interpretatum Petrus: ipſi transferunt, quòd eſt interpretatum petra. Ergo Ioan.1. Chriſtus Simoni nomen petræ promiſit, & hoc loco promiſſionem exhibuit. Et ita dixit: Ego dico tibi, quia tu es petra. Quod quàm expoſitionem habeat, non eſt facilè explicare. Lyra enim ſuper Ioã.c.1. dicit: tu vocaberis Cephas id eſt capitaneus. Marcellus papa probat Petrum eſſe caput: quia dixit Dominus, tu es Petrus. At profectò 2. Regũ 22. dicitur: Dominus petra mea, & robur meũ. Videtur ergo Chriſtus Petro dixiſſe. Ego tibi dico, quòd ſis robur, & firmitas. Quo colligitur pontificatũ Petri fore firmiſſimũ, & nunquã defecturum. Paulus enim dicit: ſpirituali conſequente eos petra. quaſi diceret, Iudæos in ſua peregrinatione ſemper petrã habuiſſe comitem. Habebunt ergo & Chriſtiani ſuã Petrã, id eſt, Pontificatum Petri in comitem perpetuũ. Philo enim dixit: aquas de petra percuſſa prodeuntes nunquã deſeruiſſe Iudæos per deſertum.

** Leo papa Petrũ vocat petram. ſer. 3. ãniuer. aſſumpt. Idem Auguſt. ſermon. 2. in feſto ſan. Petri & Pauli. Idem Ambroſ. d. 50. c. fideliter Idem Baſilius homilia. 29. Epiſtol. 1. Decretal. 1. Cor. 10*

Secundò dictum eſt: Petra refugium herinaceis. Voluit igitur Chriſtus, Sedem Petri fore refugium omnibus iniuriam patientibus. *Pſal. 103*

Tertiò Habet Iſaias: Attendite ad petrã, vnde exciſi eſtis. *Iſaiæ 51* Igitur Abraham erat petra. vnde omnes Iudæi erant. ſecundum carnẽ exciſi: ideò iubentur, vt eum imitentur: Ita proponit nobis Dominus alteram Petrã, Simonem: vnde exciſi ſint, ſecundum fidem Chriſtiani. quem imitari debeãt. Verbũ ergo Domini, tu es petra. ſignificat: Tu es petra in ſeculũ duratura. Tu refugium calamitoſis. Tu exemplum fidelibus.

Secunda promiſſio Chriſti ad Simonem eſt: *Super hanc petram, ædificabo Eccleſiam meam.* Quod hunc ſenſum habet: La-

pis

pis super quo tota ædificij moles surgit, primus est: & qui super eo lapide non radicantur, ad ædificiũ non pertinent. Ita Petrus primus est in ędificio Christiano: Quę Petri maxima laus est. Iam qui cum Petro non radicatur, & colligatur, ad
Matt. 21 ædificium Christianum non spectat. Vt igitur Christus lapis offensionis est: in quẽ qui credit, non confunditur, qui verò
Epist. 1 offendit, conteritur: ita Sedes Petri petra est, cui qui credit
Decret. non confundetur: qui non credit perit. Rectè igitur Anacletus: Difficiliores causæ referendæ sunt ad Petrũ, super quem ædificata est Ecclesia. A quo qui declinauerit, ab Ecclesia declinauerit. Rectissimè Cyprianus: Petrus est fundamentũ Ecclesiæ: vt vna radix, vnde multi rami: vt vnus fons, vnde multi riui. Si ramũ à radice, vel riuum à fonte diuellas, arescit. Voluit ergo Dominus, neminẽ fidelem, posse à Petro diuelli. Et quãtũ cõiecto, hoc loco voluit Dominus omnẽ cõsecrationẽ Episcoporũ, reliquorũ etiã Prælatorũ, ex Petro descendere. Vt nisi ab eo, nemo Prælatus esse possit, id agnouit Papa. c. licet, de præbendis, li. 6. & capi. inter corporalia. de trãslatione Epi. & dist. 22. ca. omnes. Vbi asseritur de iure diuino translatio, institutio, confirmatio, & depositio Episcoporum Romano pontifici. Multa de ea re Canonistæ.

Tertia promissio est: *Portæ inferi non præualebunt.* Memento, in portis vrbis, fuisse iudices, consilia, & totam vrbis auto-
Deut. 22 ritatem: vnde dictum est: Ferent signa virginitatis, ad seniores vrbis qui in porta sunt. Et experientia teste, in portis vrbis sunt arma, & tormenta bellica. Itaq; in portis erat, & autoritas, & potentia vrbis. vnde dictum est: possidebit semen tuum
Gen. 22 portas inimicorum suorum. & item: possideat semen tuũ por-
Gen. 24 tas inimicorũ suorũ. Cum ergo infernus sit, velut ciuitas, cu-
Iob 41 ius rex est Lucifer: per portas inferi intellige, consilia, autoritatem, potentiã dæmonũ. Hæc non præualebunt contra Ecclesiã. Quo primo infertur: nullũ errorẽ posse totam Ecclesiã maculare, nec Conciliũ, quod totam Ecclesiam repręsentat. Secundò: nec vitiũ totam Ecclesiam maculabit. Nunquã erit tota in peccato mortali: est enim speciosa vt colũba. Tertiò:
Cant 2 Nunquam deerit pugna inferni cum Ecclesia. Quartò: Nunquam Petrus carebit Ecclesia. Siquidem totus infernus non præualebit contra Ecclesiam in Petro fundatam.

Quarta promissio est: *Tibi dabo claues regni cælorum.* Expli-
Lucæ 11 catur ex Luca: tulistis clauem scientiæ: & nec vos introistis, & eos qui ingrediebantur prohibuistis. Igitur clauis vna est

cathedra, magisterium, & docendi autoritas: quàm Scribæ & Pharisæi habuerunt. Rursum est apud Isaiam, loquentem de Eliacim sacerdote: Dabo clauem domus Dauid, super humerum eius: aperiet, & non erit qui claudat. Vbi non intelligitur clauis Dauid pro imperio seculari. Nam erat tunc rex in Iuda, ad quem regni secularis imperiũ spectabat. erit ergo imperium Sacerdotale: quod Eliacino committebatur. Cui attestatur verbũ Domini, ego viuo, & fui mortuus: & habeo claues, id est, imperium & gubernationem vitæ & mortis. *Isaia 22* *Apoc. 1*

Ergo cum Dominus dat claues Petro: dat cathedrã docendi, dat & imperiũ gubernandi in Ecclesia. Igitur omnes difficultates definire, ad eum spectat: habet enim cathedram, licet ignorantissimus fingatur. Ita habetur in cap. maiores, de Baptismo. & 24. q. 1. Cano. quoties. Similiter admittere ministros in Ecclesiam (à Cardinali, ad accolithum,) ad Papã spectat: vt ad Eliacim spectabat admittere in templum. Itẽ norma ministerij diuini, altaris, Sacramentorum, ad præscriptũ Papæ spectat. vt ad summum Ecclesiæ gubernatorem.

Latissimæ sunt hæ claues, & tam latè patent, quantum patet Ecclesia. Si enim Petro datur cathedra, ergo ipse definiet quid sit de fide, quid contrà, hæresis: definiet, quid sit peccatũ, quid contrà, sit iustum. Si item Petrus habet Ecclesiasticum imperium, eius mandatis, (si iusta sint,) parendum erit. Meditare verò ꝙ Dominus dixit: *Tibi dabo claues regni:* indicans claues esse super humero nõ sub pedibus. Nã Christus habet imperium super humerum suum. Planè qui clauibus in suũ cõmodũ abutitur, is sui, non Petri vicem gerit. Sicut rex qui propriam, & non cõmunem quærit vtilitatẽ, non rex est, sed tyrannus. Rursum nota: non dicit, *Tibi dabo claues regni* terrarum, sed, *cælorũ.* Quomodo enim Christus daret, (certè quantum ad vsum,) imperiũ terrenũ Petro, quem ipse habere nolebat, dixit enim, Regnũ meum non est de hoc mundo. Scio Canonistas imperatorem terræ facere Papam; nixi quodã testimonio Nicolai Papæ: titu. de Rom. Ecclesia c. 1. Sed hanc rem si cognoscere vis, vide cap. vnam sanctam, de maior. & ob in Extrauagantibus communibus. *Isa. 5* *Ioan. 18*

Quinta promissio est: *Quodcunque ligaueris, erit ligatum.* Et sexta promissio: *Quod solueris erit solutum.* Vbi primum aduerte: ex multis doctoribus scholasticis, & decretis pontificum, idem videri posse claues regni, & ius soluendi & ligandi. Sed sunt fortasse diuersa. Siquidem Pharisæi habebãt *Luca 11*

clauem

clauem scientiæ: non perinde tamen habuerunt ius soluendi
Isa.22 peccata. Et Eliacim habuit clauem regni Iuda: non tamen peccata potuit ligare, aut soluere. Et imperatores regesq; claues habent regni sui, qui nihil de peccatis agunt. Igitur cum hæretici viderent, datam Papæ cathedram docendi, & ius Ecclesiam gubernandi: calumniari possent, eum non posse peccata soluere & ligare ideò Dominus post claues regni, ius ligandi tribuit & soluendi. Quod quia pendere, vel claudi, videbatur in clauibus ideo claues dictæ sunt.

Huic promissioni Dominicæ primò obiicitur, multos Papas ligasse, & absoluisse, quod vt iniustè factum non est ratū in cœlis. Respōdet Panormitanus, in cap. ab excōmunicato, de rescriptis. Et Glosa in cap. præsenti, de sentent. excōmun. lib. 6 Domini verbum intelligi, claue non errante. Sed hæc adiectio non habetur ex textu. Ideo dicerem: idem debere dici de iure ligandi animas, & de formis Sacramentorum: quæ sæpius non efficiunt gratiam in recipientibus, nec sortiuntur effectum suū: non quia inefficaces sint, sed quia materia est indisposita. Profectò dictum est: Omnes ad quos peruenit aqua ista, salui facti sunt: & itē qui crediderit & baptizatus
Marci vltimo. fuerit saluus erit. At contra multi baptizantur, & gratiā non suscipiunt. Id sanè non tribuitur impotentiæ baptismi, aut confessionis: sed iis qui baptizātur, Ita quod ligatur à Petro, si materia non fuerit indisposita, ligatum erit. Ex se enim Petri absolutio & ligatio valet: nisi valor suus ex materia inualidetur. Sicut cum Confessor absoluit impœnitentem, profectò nisi materia obstaret, potestas efficeret. Ita cum excommunicat innocentem, profectò nisi materia obstaret, sententia excommunicaret.

Ex dictis habetur Papam posse excommunicare: ex hoc quòd ligare potest. Siquidem Cyprianus epist. 2. tomo 1. per Ligare, excommunicare intellexit. Secundò habetur, Papam in foro animæ peccata absoluere & ligare ita Gelasius Papa, in Tomo de Vinculo Anathematis, confessus est. Tertiò habetur Papam posse indulgentias, ex Christi thesauro concedere. Hac enim ratione ab omni pœna, vel ab eius parte pœnitens absoluitur. Quòd si absoluitur, absolutus erit. Quartò habetur Papam posse ligare pœnitentes, in Sacramento pœnitentiæ, ad pœnam pro peccatis debitam, quicquid recentiores Theologi dicant. Quod enim ligauerit, ligatum erit.

Secũda obiectio est: Si Petrus ligat super terram, quomodo Augustinus excommunicabat defunctum Cecilianum: Rabanus Theodorũ mortuum, Sophronius Origenem, Papa Dioscorum, iam vita functos? Id habetur. 24. q. 2. capit. vltimo. Adhoc videri poterat Gelasius respondisse Epist. ad Faustum. Item & Leo Papa. Ecclesiam non posse excommunicare defunctos. Sed veritas est: non posse Papam praecipere defunctis, ne communicent viuis. Potest tamen praecipere viuis, ne pro certo quodam defuncto orent: & haec est excommunicandi mortuos ratio. Vt habetur 24. quaestio. 2. capit. sanè profertur.

Libet vnum verbũ adhibere. Si (vt vetustiores Theologi tradebant) Petrus nunquã absoluisset, sed ostenderet solum absolutos: cur Dominus dixit: *Quod solueris, erit solutum*, & non potius non ostenderis solutum? Certissima ergo est sententia, Petrum absoluere eum qui vinculis peccatorum ligatus venit: modò dolorem quendam adducat, quam Theologi dicunt attritionem. Et super hac re, iam opinari non licet. Est enim definita à Concilio Tridentino sub Iulio 3. Sessio. 3. cap. 4. vbi habetur, eum qui dolet de peccato, vel propter peccati turpitudinem, vel propter gehennae metum, vel propter poenarum timorem (quem Niniuitae habuerunt) si voluntatem peccandi excludat, & à Sacerdote absoluatur, absolutum coram Deo esse.

Exinde coepit Iesus: &c. Quis vrget te, vt sit pati necesse? Nõ malus es, vt passurus sis? Rapuisti ne, vt exoluas? Si sanctus es, non est necesse pati. Quod si hominum amor passioni te subdit: an non poterat Pater tuus, hominibus noxam remittere, sine tua passione? Aut certè si de hominibus sese vlcisci volebat, sumeret ab eis poenam vel aeternam vel tẽporalem. Quod si hominum labores. sat non sunt suae culpae soluẽdae: sed laborandũ tibi est, quid; an non sat laborasti? Quòd si adhuc mori cupis: quid oportet in tam celebri loco, tam solenni die à tam illustri gente, tam multa pati?

Sanè oportet eum multa pati. Ipse enim est omnes nos: omniumque nostrũ personam habet. Igitur delicta nostra, sua sunt. Id ipse cognouit cum dicebat: Longe à salute mea verba delictorũ meorum. Quia pater in eo posuit iniquitates omnium nostrum & infrà: Iustificabit ipse iustus, seruos meos multos, & iniquitates eorũ ipse portabit. Portabit scilicet vt impleatur illud: proiecisti post tergũ tuum iniquita- *Psalm. 21* *Isaia 53* *Isaia 55*

Isaiæ 38 tes eorum. In tergũ enim Christi proiectæ sunt, vt scapulis
Psal. 90 suis obũbraret nos. Rectè enim Paulus: Eum qui non noue-
2. Cor. 5 rat peccatũ, peccatũ fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso, id est, Christum innocentẽ, voluit Pater omniũ nostrũ peccatis onerare, vt nihil nisi peccatũ purũ videretur, vt per eius iustitiã, iusti nos efficeremur: iustitiã nostrã, à sua manante. Si igitur oportebat nos pati, vt malos: oportuit etiam Christum pati, vt qui nostram malitiam sustinebat.

Et profectò sat erat eius quilibet quantũuis exiguus labor, nedum mors, ad nos redimendos. Sed videri voluit, plenissimè Patri satisfacere: si eas pœnas solueret, quas totum genus hominũ pati debuisset. Tum voluit ea ratione Patrem ma-
Oseæ 11 ximè colere, & ostendere eum eo cultu esse maximè dignũ. Tum etiã voluit nos illa morte, velut funiculis Adam in sui amorẽ ferè cogere. quis enim non amat tantũ redẽptorem? Adeo friget pectus nostrũ: vt non nisi tanto calore posset accendi. Demũ voluit erigere spem nostram, si iusti essemus ad gloriã: si peccatores ad veniam, adeò debiliter spiritualia credimus, vt fides, hæc requirat fulcimenta.

Interim tu considera, oportere eum pati à Senioribus, vbi mundi residet prudentia: à Scribis, vbi residebat scientia, & eruditio Theologica: à principibus, vbi residebat potentia, & autoritas. Vide quid tota mundi suppellex, possit, conetur, ef-
Galat. 5 ficiat? Contẽdere contra Deum potest, eumque occidere? Et vtinam tunc solum occissus esset: nam & quotidie caro concupiscit, eum in nobis occidere. Quod sit contra Christum totus orbis dimicat, an non ea re ostenditur Deus? orbis pugnat contra pauperem, humilem: & non vincit tamen: imo vincitur. maior igitur orbe est, cõtra quẽ mundus adeò nihil potest, Iam si cõtra Christũ orbis, si in te est Christus contra te erit orbis: caterua scilicet. Seniorũ, doctorum, & potentũ. Tu verò interim paruulus sis, & abiectus: ne fugiat à te Christus. Si non fugit; vincet in te, insurgentes contra te.

Quòd verò Christus in Ierusalem voluerit mori, indicat: nullum esse locũ. vbi ignominiosius Christus pati potuisset, quam Ierosolyma. quã lis enim ille Christi amor, & animus, non nisi summa aggreditur. Voluit enim Christus, quo nemo potest esse maior, offerre illud Patri sacrificiũ quo nullum potuisset offerri maius. Et voluit illud exemplum orbi proponere: in quo nihil esset nisi summum.

Tobiæ 3 Addit illud verbum: *Tertia die resurget.* Hæc enim Dei cõ-

ditio

ditio est, vt post tempestatem, tranquillum faciat: post labores, requiem tribuat: non solùm in vita futura: sed & in præsenti, tribuit centuplum, & post mortales labores, gloriam resurrectionis concedit. *Matt. 19*

Et assumens eum Petrus, cœpit increpare illum. Itaque nō solū pugna nobis ab inimicis imminet: sed etiam à domesticis. Et ab his etiam, quos Prælatos Christus fecit. Et ab his quibus benefecisti. Ioab enim occidit Abnerem, & Amasam viros amicos. *Micheæ 7* *2. Reg. 2*

Quam verò graphicè loquitur Petrus: *Propitius sis tibi* An non hanc vocem dicunt nobis amici? Cur inquiunt, Te occidis cur cum tanto rigore viuis? facilius comparabis cœlū. dicunt igitur, Propitius esto tibi.

Petre vnde nosti, quod tam affirmatè asseueras: *Non erit tibi hoc.* Quis te prophetā fecit? Quis iudicē constituit? Christus dicit fore: tu non fore. Cui credemus? Adeò multum noster affectus potest: vt contra Dei iudiciū, suum pronūtiet.

At Dominus: *Vade post me Satana.* Docuit igitur contēnere omnem affectum, senectam, amicitiam, Prælationem: eius qui in via virtutis offendiculo nobis fuerit. Imo verò diabolus habendus erit ille, qui sicut Petrus Crucem à nobis auertit. Neque verò Paulus potuit maius probrū spuere in quosdam: quam eos inimicos crucis Christi, vocans. nec se potuit magis laudare: quam dicēs, mihi absit gloriari nisi in cruce. *Philip. 3*

Addit Dominus: *Non sapis quæ Dei sunt.* Quid Domine, annon Dei sunt diuitiæ & gloria? Annon est apud eum fons vitæ? Annon est in dextera eius longitudo dierum? Cur Petro non sapienti crucem dicis: *Non sapis quæ Dei sunt?* Quid Deo cum cruce? Diabolum iunge cruci. Deum verò cruci quomodo nectes? At profectò, Christus cruci affixus, Deus est cruci confixus. Si ergo sapis quæ sunt Dei, sapies quæ sunt Crucis, vbi ille est tantopere fixus. Sanè duo erant viuendi modi: Voluptas & Crux in voluptatem irruit dæmon: Crucē Deo vacuā reliquit. Igitur si vis Deum inuenire inuenies in Cruce, dolore, probris, tormentis, mortibus. Quia enim in sapientia, voluptate, diuitiis, honore, non cognouit mundus Deū: placuit Deo per stultitiā Crucis, saluos facere credētes. *Galat. 6* *Prouer. 3* *1. Cor. 1*

Adiungit item: *Non sapis quæ Dei sunt, sed quæ hominum.* Vt meritò Iob dicat: Quare me posuisti contrarium tibi? Quis iam non doleat, hominum ingenium, Deo contrarium? Verè Paulus. Prudentia carnis est Deo inimica: legi Dei non est *Iob 7* *Roma. 8*

subiecta neq; enim potest. Vide quã æstimandus sit homo? Cuius carnalis propẽsio Deo cõtraria est. Quia verò ex hac vnica doctrina, tota pẽdebat hominũ vita, ideò Christus non cõtentus eam dixisse Petro, cõuocat turbas: vt audiãt, & velut è suggestu leges fert: quas seruemus, si seruari volumus.

Si quis, inquit, vult venire post me, qui à doloribus inferni de-
Actor. 2 tineri non possum: qui Deus sum, cuius est vita, & qui est vita, has leges seruet.

Titum 2 Prima est: Abneget se. Explicatur à Paulo: Abnegantes impietatem, & secularia desideria. Est igitur abnegare se facta
Rom. 8 carnis secundum spiritum, mortificare. Est, habere corpus mortuum propter peccatũ, viuum ad iustitiã. Quòd si non penetras audi: Vult homo se sui esse ducem, consiliariũ, regem, Deum. Adhuc enim tinnit in auribus nostris illud: Eritis sicut dij. Igitur te, à te mouere: non viuere ad arbitrium
Gen. 3 tuum, ad leges tuas, sed Dei, id est abnegare te. Idq; maximè conspicies, cum tui immemor fueris. Cùm non dolueris, nec lætatus fueris, de tuæ volũtatis successu. Sed si doles, est quia sic te dolere vult Deus: sicque vult gaudere, si gaudes.

Habet hæc abnegatio gradus suos. Summus gradus est, nec operari, nec loqui, nec cogitare, nisi secundũ legem Dei. Imus gradus est, nec loqui, nec cogitare, nec efficere, quę sub mortali prohibita sunt. Medius est ad summũ contendere. Planè sumus serui: igitur viuendum est ad normas Domini, & multo id vehemẽtius si filij sumus: & id arbitror esse quod Dominus dicit: Qui non renuntiauerit omnibus, *non potest* esse meus discipulus. Omnibus scilicet quæ sunt contra legem.

Matt. 10 Lex secũda, *Tollat crucem suam,* Explicatur suprà, per illud
Luca 14 Qui non accipit Crucem suam. & item: Qui non baiulat Crucem suam, & sequitur me nõ potest esse meus discipulus Porrò non reliquit Christus indefinitũ, quando sit baiulanda
Luca 9 Crux. Nam apud Lucam iubet eam baiulari quotidie. Iubemur enim omni momento potius velle mori, & mori in
Deuter. 6 Cruce, quàm lætaliter offendere Dominum. Id enim est, diligere Deum super omnia. Primũ ergo te negato: tum omne malum cupe tibi, prius quam mortale crimen admittas. Ita
Philip 3 enim Christus cum esset Deus, exinaniuit, & velut negauit se, & omne malum tulit, quo tibi commodaret. Porrò non à te exigitur, vt Christi Crucem feras, non enim posses: sed vt tuam feras, iuberis. Cuique enim Deus parauit Crucem, labores,

bores, tẽtationes, quas ferre sit potẽs. Fidelis enim Deus, qui nõ permittet tẽtari supra vires, sed vt humeris Christi Crucẽ grandẽ imposuit, ita debilibus nostris debiliores imponet. 1. Cor. 10

Tertia lex: *Sequatur me.* Græcis Acolutitomu, id est, Sectator meus sit & perpetuus viæ meæ comes. Requiritur ergo à nobis illa familiaritas, confabulatio, & conuersatio: quam eiusdẽ viæ comites, habere solent. Quã quis præstare possit, nisi qui feruenter amet, non video ô igitur Christiani, quibus semel Christus placuit, contendite in eius amore feruere. quia sine charitatis feruore, quis negare se, quis ferre Crucem, quis perpetuus Christi poterit esse comes? Profectò ille te ita amat, vt comitem viæ se præstet: congerronem, & adiutorem: an non & tu, eius comes eris? Si viæ tuæ comes fuerit, omne bonũ tibi socium esse puta. Propterea enim te mala premunt: quia Christo vitæ socio cares. At equidẽ, sicut Iudæos præcessit, in columna nubis, & ignis: ita & multo maximè nobiscum esse cupit: vsque ad consummationem seculi. Vniuit enim se nostræ carni, in signum: quod nos sibi socios perpetuò habere vellet. Si igitur bonum fuit Deo, nostræ carni adhærere: & ponere in nobis cor suum: cur nos nõ ita contendimus Deo adhærere, & in eo cor nostrũ ponere? Exod. 13 Matt. 28 Iob 7 Psal. 72

Num verò Domine has leges tuas, vt consilia proponis, an vt præcepta? Respondet:

Qui voluerit animam suam saluam facere, perdet eam. Id est; Peribit qui non negauerit se, qui non tulerit Crucẽ, qui non me sectatus fuerit. Quiuis tamẽ in suo gradu. Neque enim æquè sectari iubetur laicus, vt monachus, vt Prelatus. est igitur Euangeliũ paradoxa: qui se humiliat exaltatur. Qui se negat, cruci affigit, & perdit: is se inuenit, is se in cœlũ sustollit, is se verè statuit. Planè paradoxa fuit verbũ caro factum. Paradoxa sit, Caro se relinquens, in Deum transiens. Luca 18

Quid enim prodest si vniuersum mundum lucreris, & animæ tuæ detrimentum sis? Quo significatũ est: ferè fieri non posse, vniuersum mundũ, sine animæ detrimento lucrari. Qui enim volũt diuites fieri incidunt in laqueũ diaboli, & in desideria multa, & nociua. Est enim cupiditas radix omniũ malorum. quam quidã appetẽtes, errauerũt à fide. Spinæ enim sunt diuitiæ, quæ pungunt, lacerant & cruentant animam nostram. Roga, Cæsarẽ, Iulium, Alexandrum illum: qui vniuersum mundũ sibi subiugarunt, quid ex hoc lucro lucrati sunt? An non & animæ, & corporis necem? Ioan. 1 1. Timo. 6 Luca 8

Aut quam dabit homo cõmutationem.(post mortẽ) *pro anima*
Daniel.4 *sua?* Dum viuis, peccata eleemosynis redimuntur, cõmutamus lachrymas, contritionẽ ieiunia pro anima nostra. Vel certè cõmutamus Sanguinẽ Christi, pro anima nostra. Ille
1.Petr 1 siquidem sanguis redẽptio nostra est. At post mortẽ, non est
Psal.48 prætiũ. non cõmutatio. Iam frater noster non redimit. non redimit Deus homo: ideo non dabimus ei placationẽ nostrã: quæ sola Christus est, sed laborandũ erit in æternum: & mo-
Luca 19 riendo, viuendũ in finem. Hæc enim vita tẽpus est negotiandi. Post vitam, recipiendum cuique iuxta opera.

Filius enim hominis vẽturus est, in gloria Patris. Venerat prius Filius Dei in abiectione hominũ: veniet postea filius homi-
Epist.1 nis in gloria Dei Nota primũ ex Igino papa, illud verbũ, ve-
Decret. niet: signum enim est diuinitatis. venit quippe non solum à Patre, sed à se. Secundò, veniet in gloria Patris. Pater in sua gloria, omnia habet sibi subiecta, ita cum venerit Christus,
1.Cor.1 habebit sibi cuncta subiecta. Nunc enim nõ omnia subiecta sunt ei. Tertiò veniet in gloria Patris, & Angelorũ: igitur veniet stipatus tota curia cœlesti: & id est venire in gloria Patris, adoratus ab Angelis omnibus. Quartò, *Tunc reddet Cui-*
Psal.33 *que.* Nunc enim reddit: siquidẽ nunc multæ sunt tribulatio-
Psal.72 nes iustorũ. Contra verò, impij pacẽ habent: & in labore hominũ non sunt. Quintò, reddet cuique iuxta opera eius. Etiã
Rom.5 pueris reddet, iuxta opera quæ gesserunt. Nam pueris nõ baptizatis verò, iuxta merita Christi, quæ in baptismo illis applicata sunt. Sextò, nota. Reddet cuique, præmium scilicet essentiale, vel pœnã æternam. Sanè nunc satisfacere potest vnum membrũ, pro alio mẽbro. Ideo potest Deus, vni in purgatorio reddere, iuxta opus alterius. Sed post diem iudicij, cessant suffragia: & in die iudicij præmiũ; vel pœna essentialis solum dantur ex cuiúsque meritis, vt Iam Lutherani ora concludant. Septimò expende: reddet cuique. Non dicit, Reddet animabus, sed cuiq; toti, & integro. Animabus enim defunctorũ statim à morte, secundum earum opera reddit. Sed animabus cum corpore iunctis, præmia & pœnas differet, vsque ad iudiciũ Lapsus ergo in ea re fuit (vt fertur) Ioã-
Mat.10 nes 22. Quid quod etiam animabus, reddet honorem, aut confusionem, coram toto orbe, in die iudicij: Quod vsque in eum diem differetur. Octauò, nota: Non dixit Reddet iuxta misericordiam suam: sed secundum opera, id est ex operũ condignitate. Dignus quippe eo præmio erit, qui se ne-

gauit,

gauit Christi Crucē tulit, Christíque perpetuus comes fuit. Nonò intellige: quāta sit infinitas Sapientię & iustitiæ Christi: qui cuncta cunctorum mortalium opera, tam in parato, & pro cinctu cognoscat: támque omniū valorem nouerit & precium. Quis nisi Deus id posset, vel nosse, vel taxare? Adeò enim iuste taxabit, vt nec impij de taxatione conqueri possint. Quare ô Christiani, quos terribilis ille dies manet: in quorum facultate est, vel pręmium, vel pœnam comparare, quid negligitis? quid cessatis? Currite vt comprehendatis. Vigilate, vt vos Iudex vigilantes inueniat: oleum in vasis sumite, ne vacui reiiciamini. 1. Cor. 9 Luca 12

CAPVT XVII.

Et post dies sex assumpsit, &c.

HÆc transfiguratio aptari potest futuro regno Christi. Et item præsenti Agam de sensu priore.

Assumpsit tres discipulos in montem excelsum. Id est, in cœlum. quod tam excelsum est: vt animus horreat, suspiciens intercapedinem à terra ad lunam: inde ad stellatum cœlum, inde ad Empyreum, vbi est beatorum locus. Mons ille mons piguis est: mons, in quo beneplacitum est Domino habitare in eo. In quo habitabit in finem. Mons decem millibus multiplex. Imò tot millibus frequens, quot dignum est tam nobilem, & spaciosum, locum, habere, ne terra illa viuentium sine habitatore redigatur in solitudinem. Psal. 67

Ascendit in hunc montem Christus iuxta Lucam: vt oraret, id est interpellaret pro nobis, videlicet Pontifex, qui non in manu facta sancta introiuit, exemplaria verborum sed in ipsum cœlum: vt appareat nunc vultui Dei pro nobis. Sanè Pontifex Iudæus quotannis introibat in sancta sanctorum, id est, in exemplaria verorum, cum sanguine quem offerret pro peccatis: vt vultum Dei placaret. At Christus introiuit semel in sancta: æterna redemptione inuēta, vt oraret, & aduocatus esset pro nobis: non semel, sed semper. Nota tam excelsa esse dona Dei: vt necesse sit, Christum orare: vt nobis illa donentur. Et licet Christus iam mortuus fuerit, & patrem placauerit: tot tamen sunt peccata nostra, vt ferè impedi- Luca 9 Hebre. 9 Leuit. 16

mento sint, ne flumen gratiarum, per Christum comparatum, ad nos peruenire possit.

In montem adduxit Dominus tres. Nec enim vult solus
Ioãnis 12 in suo esse cœlo. Volo, inquit, Pater: vbi sum ego, sit & minister meus. Et item: Ego dispono vobis: sicut disposuit mihi
Luce 22 Pater meus, regnum. Siquidem sine inuidia communicat bona sua, & eorum honestatem non abscõdit. Tanta est cha-
Sapien.7 ritas eius, qui totus charitas est.
1.Ioan.4 Quòd autem tres secum in cœlum abducat, significatur status Christianitatis. Siquidem iuxta August. in tres clas-
Psal.36 ses diuiditur Ecclesia, scilicet in Rectores: qui sunt clerici.
Psal.99 Qui significantur per illos laborãtes in agro: ex quibus vnus
Matt.24 assumetur, & vnus relinquetur. Et in plebes, scilicet coniu-
Eodem. gatos: qui significãtur per molentes in molendino. Et in cœlibes, id est, continentes, significatos per eos qui sunt in lecto.
Ezech.14 Hos significabant Noe, Daniel, Iob. Noe siquidem regit arcam per aquas, vt Clerus. Iob in laboribus, vt coniugati. Da-
Daniel.9 niel vir desideriorum, vt cœlibes. Quid verò clarius potuit significari per Petrum, Iacobum, & Ioannem, quàm hi tres Christianorum status? Petrus cum suis, regit Ecclesiam. Ia-
Ioan.13 cobus in lucta est, & labore. Ioannes dedicatus, in lecto est pectoris Domini. Igitur assumens Dominus hos tres Apostolos, significabat se assumpturum in cœlum illos tres status.

Rursum, Petrus repræsentat Patrem mundi rectorem. Iacobus, Filium in labore cum dæmone luctantem. Ioannes, Spiritum sanctum, pacis & quietis autorem. Assumit ergo Dominus eos Christianos qui repræsentant Patrem (quando se regunt) & Filium, (quando sunt in laboribus plurimis) &
2.Cor.11 Spiritum sanctum, (quando charitatis dona conseruant.) Dignus planè qui assumatur in cœlum, is qui Trinitatem repræsentat in terra.

Porrò mysterium est quòd assumantur seorsum. Dum enim viuimus, corpus quod corrumpitur, mille miserias animæ communicat. Mũdus mille labores subire facit, dæmon mille excitat pugnas. At qui assumentur in cœlum, à malis omnibus liberi, & ab eis facti seorsum, assumuntur.
Ioan.3 Assumuntur verò, & non ipsi eunt. Quia tota naturæ potentia huc pertingere non potest: vt homo ascendat in cœlum. Nemo ascendit in cœlum, nisi quem Deus (qui est aqui-
Deute.32 la grandis) expansis aliis assumpserit, & portauerit in hume-
Luce 15 ris suis: & nisi agnus fuerit quem pastor super humeros suos,

in

in cœlum portaueris.

Resplenduit facies eius vt sol. Interim quòd Christus vultui Dei assistit in cœlo pro nobis,(id est, dum in monte orat,)faciem habet fulgentem, vt sol. Ita enim facies Christi fulget in loco illo, vbi fons est luminis: sicut sol fulget in loco isto tenebrarum. Aduertis ne quantus erit splendor ille Christi? Qui lucentes stellarum in cœlo globos,ita obscurat: sicut sol nobis obtenebrat stellas. Vt enim infinita est diuinitas Christi, ita infinita est gratia animæ suæ. Quare, & ferè infinita erit lux vultus eius. Iam igitur intelligis, quare nullus sol erit in illo cœlesti mõte necessarius, vbi, scilicet adeò Christus refulget. *D.Tho. 3.Parte.*

Iam sicut Deus dicitur amictus lumine sicut vestimento, ita Christus amictus est niueo candore: ideo dicitur, vestimenta habere albentia, vt nix. Videlicet ne credas immensam vim luminis in facie fulgentem, Christum cremare, non cremat: siquidẽ niuis candor ibi potest consistere. Rursum, sicut nulli rei adeò natiuè adest candor, vt niui: ita nec niui ita adest, vt carni Christi. *Apoc.21* *Psal.103*

Et ecce apparuerunt illis Moses & Elias. Veniet Elias, in fine mundi conuersurus omnes nationes ad Christum. Venit Moses ferè in initio mundi conuertens Iudæos ad Deum, vt August. docet. 20. de Ciuit. c. 29. Igitur Princeps Iudæorum, cum gente quam Deo quæsiuit: & Princeps conuertendorum cum gente fideli, non erunt à Christi gloria alieni. Sed quia ambo Christo militarunt, ambo in eius gloria videntur.

Magnum verò mysterium est, quòd Moses, & Elias loquuntur, de Christi morte. Nemo enim poterit in gloria esse, nisi de Christi morte loquutus. In fide enim saltem implicita sanguinis Christi omnes seruantur: qui cœlo fruentur. Id enim erat quod omnis oblatio sanguine mundabatur, quia sine sanguinis effusione non fit remissio. Ideo Gregorius dixit: Qui præcedebant & qui sequebantur omnes clamabant: Hosanna. Omnes enim ante, & post Christũ, per fidem in eum, in Ierusalem cum Christo, conscendunt. *Hebr.9* *Mat.21*

Iam Petrus, Christianorum vice dicit: *Bonum est nobis hic esse.* O verè quàm bonum esse in cœlo? Ego inquit ostendam tibi omne bonum: quàm bonum ergo esse vbi ostenditur omne bonum, vbi torrente voluptatis anima potatur! Vbi licet bibere de fonte vitæ: & in lumine Dei, eius lumen *Exod.33* *Psal.35* *Eodem*

videre. Vbi ipsa Dei essentia est species, & imago sui. Vbi
Genes.15 Deus est merces magna nimis. Vbi est magna multitudo
Psal.30 dulcedinis abscondita, his qui timent Deum. Vbi est the-
Sapien.7 saurus infinitus seruatus hominibus. Vbi omnia bona veniet
Ibidem. cum illo vnico bono.

Isaia 5 Quàm bonum est nos, hîc esse: ô hîc. In cornu filio olei, vbi absterget Deus omnem lachrymam, Vbi mors vltra non
Psal.143 erit. Vbi nec luctus, neque clamor in plateis. Vbi facit Domi-
Isaia 15 nus conuiuium pinguium, vindemiæ, medullatorum, vinde-
Isaia 25 miæ defæcatæ. Vbi præcipitat Dominus faciem vinculi col-
Matt.25 ligati super omnes populos. Hic, est domus Dei, templum Dei, gaudium Dei, Deus ipse.

Nec vacat mysterio illud, *Esse* Nos hîc esse: non fuisse, non fore, sed esse. Quia iuxta Platonem, non propriè tribuitur
Exod.33 Deo, quod fuit, vel erit: sed qui est: esse enim æternitatis est, ita & beatis æternitatis esse tribuitur.

Addit Petrus: *Faciamus siue figamus hic tria tabernacula.* Quia nullũ bonũ plenũ esse potest: nisi fixũ sit, & stabile. Ideo Petrus curat de tabernaculorum stabilitate. Iam mansiones
Lucæ 16 cœlestes dicuntur æterna tabernacula: vt illud. Facite vobis amicos, de mammona iniquitatis: qui vos recipiant in æterna tabernacula. Quærit ergo stabilitatem tabernaculorum Petrus. Quærit etiam eorum ordinem, vt quiuis mansiónem agnoscat suam. Est enim pax tranquillitas ordinis. Cùm igitur in domo Patris, mansiones multæ sint: optat Petrus cuiuis pro dignitate, suam. Tum, maximè Petrus curat, & optat omnes admitti in regnum: siue Iudæos, siue gentiles. Ideo dicit, Tibi cum Christianis vnum, Mosicum Iudæis vnum; Eliæ cum gentibus, per eum conuertendis, vnum.

Adhuc loquente Petro, nubes lucida eos ambit, è qua vox Patris auditur. Nubes significat maiestatem & gloriam Patris:
1. Timo.6 qua ambiuntur in cœlo Sancti: luce, scilicet, in accessibili. Vt circundati se videant pelago dulcedinis, infinitate lucis, Dei Patris maiestate. In qua gloria, nihil aliud auditur, nisi, *Hic est Filius meus.* Cuius meritis gloria est Patri comparata gloria hominibus communicata: Cuius causa Deus habet homines filios: cuius causa Filij habent Deum patrem. Iubet ergo Pater omnes Sanctos in ea gloria, Filium intendere. Non solùm, vt Deus est, sed etiam vt homo. Videntur ergo mihi hac Patris voce, omnes sancti in Christum intenti,

ti, vt redemptorem, ducem, pastorem.

Tunc cadunt sancti in facies suas. Vbi indicatur summa ad Christum Sanctorũ reuerentia, summus Christi fulgor, omnium oculos perstringens: & indicatur, qui sint ipsi Sancti, agnoscunt enim se, ex peccato ad tantam gloriam subleuatos: ideo volunt abscondere quod ipsi sunt, vt in eis solùm fulgeat quod Dei est. Néque possent sancti illum Christi splendorem sustinere, nisi tangeret eos IESVS. Igitur, vt qui in magna luce versatur, dum tegit oculos, indicat & lucis magnitudinem, & oculorum imbecillitatem: ita illi sancti cadentes in faciem, indicant infinitam ferè lucem, in Christo: & infinitã in se, ex se, insufficientiã ad eã ferendam. *Apoc. 4*

* Quòd verò præcipit Dominus, ne eam visionem Sancti dicant: indicat Sanctos (quæ est eorum charitas) ad nos descensuros, vt de suæ gloriæ magnitudine admonerent: nisi à Christo, quia id non expedit, vetarentur. Quia si Deo, de sua gloria non credimus: néque si aliquis à mortuis resurgat, credemus. *Luca 16*

Secunda explicatio quæ se offert, est de Ecclesia Christi. Nemo nescit eam esse montem excelsum. Mons, super terrena eleuatus. Excelsus, quia ordinis est Diuini. Cum audis Ecclesiam, vitam Christianam intellige. Quæ non ex sanguinibus est, aut ex voluntate carnis, sed ex Deo. Néque caro & sanguis eam instituerunt sed Pater, Montem excelsum eam esse iam vides. *Ioan. 1* *Matt. 16*

Assumuntur in hanc vitam Petrus, Iacobus, & Ioannes, id est, credentes per fidem, luctantes per spem, diligentes per charitatem Petrus enim iustificatur, ex viua fide. Iacobus luctatur, ex æternorum spe. Ioannes diligit, ex ardenti charitate. *Roma. 1* *1. Ioan. 3*

Venit in huius montis cacumen Christus: vt oret. Nemo enim ante Christum ita orauit; nec ita Deum sua oratione placauit. Nemo ita orare docuerat: nemo vim & robur præbuerat orationi. Igitur veniens Christus oraturus in vitam Christianam, & spiritualem; docuit munus vitæ Christianæ esse orare. Oportet enim semper orare. Docuit præterea per orationem veniendum esse, in transfigurationem, id est, in participationem seculi venturi: Docuit per orationem veniri in familiare colloquium cum Deo, & cum sanctis æternæ beatitudinis. Et demum per orationem venire præsidium languentibus discipulis *Luca 18*

Orante

Orante verò Christo apparent Moses & Elias: ille mansuetissimus: hic zelantissimus. Vt scias per orationem humiliare teipsum: & legem Domini zelari. Oratio est, quæ feritatem animæ mansuetam reddit: & eiusdem mansuetudinem in Dei zelum ferocire facit. Et ita in Christo maximè relucet
Matt.11 mansuetudo ipso dicente, discite à me quia mitis sum. Sed
Psal.68 in eodem est zelus. Zelus enim domus Dei comedit eum.

Secundum Lucam euigilant de somno discipuli. Quia licet vita Christiana omnibus habentibus fidem, communis sit. Non tamen contingit Christum videre fulgentem, nisi iis qui ex peccato, & tepiditate, ad vigilem & surrectam vitam traducuntur. At vita, aut in peccato, aut in torpore, non vita: sed vel mors, vel somnus dicenda est. Ita enim Paulus:
Ephes.5 Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.

Vigilantibus itaque splendet Christi facies, vt sol. Et al-
Exo.32 bent vestes: vt nix. Non clam est faciem Christi, quam Moses videre cupiebat, esse eius diuinitatem: sicut vestimenta sunt sacra verba, & opera: quæ in hac vita peregit. Dicitur e-
Apoc.19 nim in Apoc. Byssinum esse iustificationes sanctorum, id est, vestis byssina Sanctorum, est bona opera eorum. Igitur sanctis vigilantibus diuinitas Christi splendet vt sol. Splendet quidem: quia illustriorem de ipsa notitiam assequuntur, quàm cæteri non vigilantes. At quia notitia illa non est omnino clara, ideo non dicit faciem Christi esse solem, sed fulsisse sicut solem. Vestimenta Christi, eius, scilicet opera & verba: his qui in vita Christiana vigilant, adeò albent: vt nihil in eis sordium, erroris, doli, aut peccati inueniant: imò nihil nō
Isa.64 diuinum & cœleste suspiciant. Nostra opera vt pannus men-
Isa.1 struatæ rubescunt. Sanguine enim manus nostræ sunt pollutæ: sanguis siquidem ex peccatorum nostrorum vulnere manans animā nostram sordidat & cruentat. At in Christo om-
Matt.17 nia sunt sicut nix. Sanè in sua passione veste coccinea indutus
Isa.53 est: quia sanguines nostros, id est, peccata nostra ipse porta-
Isa.1 uit. Sed tantus est eius niueus candor: vt coccinum nostrum, in albam lanam reddiderit. Ideo confidenter dicit: quis ex
Ioan.8 vobis arguet me de peccato? & licet testes accessissent subor-
Marci 14 nati, peccati notam ei inurere, nequiuerunt, & Pilatus non inuenit in eo causam: & Herodes alba eum veste remittit.
Lucæ 23 Rectè igitur vigilantibus apparent sicut nix: quæ liuidis hostium oculis, tenebrosa videri non potuerunt. Fidelis igitur

Dominus in omnibus verbis suis.& sanctus in operibus suis. Ideo ait: Si quis voluerit cognoscere de verbis meis, an ex Deo sint & fulgeant, faciat volutatem Patris mei. *Psal.* 144 *Ioan.* 7

Tunc Petrus: *Bonum est nos hic esse*. Clament igitur Prædicatores, quibus vigilare datum est: Bonum est in hac vita vigili esse: nulla alia vita lumen, dulcedinem, quietemq; præstare potest, nisi hæc. Nulla enim vita testimonium perhibet quòd filij Dei sumus. In hac vita est fulgor, & notitia Dei. In hac est candor omnium virtutum, adeò bonum est nos hîc esse, vt si gloria comparanda non esset, hæc vita cœlestis (vt sufficiens premium) amplectenda esset. *Rom.* 8

O si Prędicatoribus fulsisset in hac vita Christus, vt clamarét omnibus: Venite faciamus hîc tria tabernacula, vbi Christus cum mãsuetudine. Mosaica & Eliaco zelo habitare possit. Neque enim sine his Christus habitare alicubi vult. Sed quia parũ est homines admonere: vt tabernacula construãt: ideo ad Dominũ clamare debuissent. Vt sicut Moses habuit tabernaculum inter Iudæos, & Elias habiturus est inter infideles: ita & Christus tabernaculum sibi cõstruere velit inter omnes. Faciamus tria tabernacula, id est, faciamus vt sint tria. Vnum fuit Mosi, alterum erit Eliæ. Sit ergo potissimum tibi.

Lucas addidit, Petrum hæc dixisse nescientem quid diceret: videlicet quia adhuc fides eius obscura est. Adhuc per fidem ambulamus, non per speciem, adhuc non videmus facie ad faciem, sed per speculum in enigmate. Igitur nõdum plenè scimus quæ dicimus. Alioqui, nihil aliud diceremus quàm, Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo. *1.Cor.* 13 *Psal.* 141

At verò qui in vita spirituali vigilantes, Christum splendentem videre meruerunt: hi nonnunquã nube obumbrantur lucida, id est, fauore quodam & præsidio cœlesti: Quo se Dei cura, & dilectione protectos ferè sentiunt. In qua protectione nihil aliud audiunt quàm, Hic est filius meus. O mortales, quid vagi & errantes singuli singula habetis idola? cur quæritis vanitatem, & diligitis mendacium? Cur respicitis in vanitates, & insanias falsas? Hic est vester Deus. Hic est quem Pater vobis demonstrat: quem tota Philosophorum schola monstrare voluit, nec potuit. Hic est ille quem tot figuris & vmbris innuebat lex illa vetusta. Hic est quem totus mundus enarrat. Ipsum ergo audite, secũdumq; eius regulas *Psal.* 4 *Psal.* 39 *Psal.* 18

& præ

& præcepta versamini. Siquidem non est aliud nomen datū
Act.4 sub cœlo, in quo oporteat nos saluos fieri.

Igitur sicubi animum Prædicatoris pulsauit de Christiana professione dubietas, contigerítque hanc nubem, fauorémque Dei in animo sentire: ilico omnis fugatur dubitatio. Stat firmus hunc esse credens Filium Dei dilectum. Et quia vox Patris dicentis, *Ipsum audite*, operatoria est & efficax: ideò in prædicatoris Christum iam (illustrius quàm solebat) agnoscentis pectore, efficit quandam ad Christum re-
Apoc.1 uerentiam: & ad eius præcepta obedientiam, quam ipse sentire, non adeo facilè exprimere potest. Efficit vox illa, vt verba Christi melius intelligantur, auidius audiantur, efficacius compleantur. Efficit, vt magis nos pudeat peccatorum, & negligentiæ nostræ: magísque terreat rigor, & iustitia Dei. Et ideo addit textus, Apostolos timuisse, & velut pudibundos,
Rom.4 cecidisse in facies suas. Tunc ipse Christus tactu suo languentes roborat: vt enim emortuus Abraham iuxta naturam, nouam secundum Deum, accipiat potentiam, ad gignendum Isaac: ita Christus suos excitat, vt mortui secundum carnem, viuant secundum Deum. Vt iam non in carne, sed in nouitate vitæ procedant.
Rom 6 Iubentur tamen qui hunc Christi tactum, Patris vocem,
Tobiæ 12 eiusq; nubem senserunt: ne ista dicant. Sacramentum enim
Isaiæ 39 regis celare bonum est. Et Ezechias punitur, quia thesauros
Exo.40 suos Babiloniis demonstrauit. Et demum sancta sanctorum
Lucæ 1 voluit Deus esse velata. Ideóq; Zacharias viso Angelo obmutescit: ne visa mysteria publico donet.

Et cùm venisset ad turbas. In hac historia tractatur curatio mirabilis, difficillimi morbi, id est eius morbi, qui in vita Christiana maximus est. Quale est peccatum iam vetustum. Nulla planè difficilior curatio, quàm eius, qui ab in-
Iere.30 fantia seculo seruiuit, & dæmoni. De hac enim veteri infir-
Ierem.13 mitate dicit Ieremias: Insanabilis fractura tua pessima plaga tua, curationum vtilitas non est tibi. Et item: quomodo potest Æthiops mutare pellem suam, & pardus varietates suas? quomodo vos potestis esse boni, cùm sitis mali? Et
Ierem.18 item: Dixerunt, Desperauimus: post cogitationes nostras
Isa.28 ibimus. Et item: Pactum fecimus cum morte, &c. Igitur
Psal.80 Christo proponitur desperatus homo & dimissus iuxta desideria cordis sui.

Quàm sit huius infirmi curatio difficilis indicatur: quia discipu

discipuli eum curare nequiuerunt. Et quia adductus coram Christo discerptus est, & elisus: & relictus, vt mortuus. Et quia oratione, & ieiunio tantùm dicitur hæc plaga curabilis, quod nunquam de alio morbo dictum inuenitur. Aggrediar nunc textum, si prius admoneam parentes: quâ cura & diligentia, inuigilare pro salute filiorum, debeant: videntes huius lunatici patrem, ita coram Christo genibus prouolui, præcatorias manus extendere, lachrymis suffundi. Quòd si hæc præstant patres carnis, quid deberent præstare patres spiritus?

Huius patris filius erat lunaticus, insaniam in dissectionibus lunæ patiens. Itaque hominis sensus, & iudicium pendebat ex luna. Morbus hic dicitur comitialis & caducus, cadere faciens nunc in ignem, nunc in aquam.

Primò, Iam nunc audi: Fecit Deus duo luminaria magna, alterum vt præesset diei, in quo filij lucis ambularent: in quo exiret homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vesperam. Alterum vt præesset nocti: in qua pertransirent omnes bestiæ syluæ: qui enim ebrij sunt & dormiunt, nocte id patiuntur. Luminare maius sequuntur Christiani: nobis enim nox præcessit, & dies appropinquauit: ideo vt filij lucis ambulemus. Lunam sequebantur Iudæi: vt qui ambulabant in vmbra, donec aspiraret dies. Sectabantur enim temporalia bona: quæ sunt vmbra cœlestium. At Christiani sectantes spiritualia bona, lunam non spectant; ideo lunatici non sunt: solares enim sunt: quibus, scilicet, facies Christi fulsit vt sol. Qui verò Christianus, relicto suo instituto, bona sectatur temporalia: quique ab infantia nihil nisi temporale sapit, is verè, lunaticus ab infantia est. Porrò quia sapientia carnis Deo est inimica (legi enim Dei non est subiecta, neque enim potest) fit necessario: vt dæmoniaca sit. Igitur qui lunaticus ab infantia est, dæmoniacus etiam ab infantia est. Ideo enim Paulus præcipit abnegare impietatem, & secularia desideria. Et Ioannes; Nolite diligere mundum: quia qui diligit mundum, Dei inimicus constituitur. Videbis hos, prudentes adeò; vt mundũ regere videri possint. Sed interius specta: lunaticos inuenies: qui super re nihili, velut stulti, certant odiũt, vindicantur. & mille alia. Legi apud Galenum lib. 3. de diebus decretoriis: nutibus lunæ seculum hoc inferius maximè regi.

Gen. 1
Rom. 13
Psal. 103
Eodem.
1. *Thess.* 5
Rom. 13
1. *Esd.* 7
Cantic. 2
Mat. 16
Rom. 8
Tit 2
1 *Ioan.* 2

Quòd

in æstibus maris, & in crisibus infirmorum facilè probatur. Dux igitur seculi luna: reguntur q; eius lumine lunatici, vt reguntur temporales sua carnali prudentia: non Christi, qui sol est.

Secundò, Quam verò cadant hi in ignes, & aquas: monstrant mercatores, coniicientes se in æstatis, & hyemis iniurias: & curiales mergentes se in mille pericula. Quid bellatores? demũ hi omnes, nunc amant, nunc odiunt, nunc merguntur in summos dolores: nũc in summas voluptates: nullibi scientes tenere modum. Contrà iusti, seu solares homines, non cadunt in aquas dolorum, nec in ignem voluptatũ: sed sumunt ex eis quantum est sumere necesse.

Tertiò, Hos lunaticos dæmon allidit, id est, ossa confringit. Iam hîc vides differentiam iusti, & iniusti: Iustus cùm ceciderit, nõ colliditur. Dominus enim supponit manũ suam, ne confringatur. Custodit enim Dominus omnia ossa eorum: vnum ex eis non conteretur. Caro poterit cruentari, sed ossa seruantur. Ideo enim latronibus cum Christo crucifixis ossa defracta sunt. At Christo, os non comminuetis ex eo. Iniustis ergo cadentibus, ossa confringuntur, iuxta maledictionem Iob: brachium cum ossibus confringatur. Igitur diutina peccandi consuetudo rationem frangit, & habitus virtutum (qui sunt ossa) comminuit. Cum igitur videris peccatorem, omni verecundia, & pudore destitutum: & sine virtutis amissæ dolore in vicia ruentem: intellige totum eum esse carnem, & nihil ossium, id est, virtutum habere.

Psal.36
Psal.33
Ioan.19
Iob 31

Quartò, Allisus lunaticus spumas ex ore respergit: quo nihil homini, vel fœdius, vel deformius contingere potest. Cùm videlicet, mali homines publicè, deformissima, & impudentissima dicunt, & faciunt: tunc spumant. Traditi enim sunt in reprobum sensum: vt faciant quæ non conueniunt, id est, vt faciant dedecorosa & pudenda. Contra iusti parant bona, & honesta: coram Deo, & hominibus. Nemini dantes vllam offensionem, ne vituperetur ministerium nostrum. Iusti enim sicubi labuntur, velut in occulto, egerunt stercora sua. At iniusti publicè, vt Cinici.

Rom.1
Rom.12
2.Cor.8

Quintò, Hic lunaticus arescit. Ficus illa, folia tantum habens, à Christo maledicta, à radicibus aruit. Et palmes foras eiectus arescit: videlicet destitutus à succo: qui à radice dimanat. Id fit, cùm Christus (radix in terra sitienti) auxilia tribuit peccatori, sed debilia & infirma: quorum debilitate incipis

Marci 11
Ioan.15
Isa.53

cipit sui, cœli, Dei, & iusti, obliuisci: tūc arescere incipit, nam in inferno arescit omnino.

Sextò, Cæcus est hic lunaticus & surdus: vt qui verba Dei non audit, cum non sit ex Deo, & qui lumen Dei non videat, *Ioan.8* cum Tobia, & si videt radios maligníoris lucis, id est, Lunæ, *Tobiæ 5* & prudentiæ suæ videt: non Christi.

Iam Lector vides morbum desperatum: vides hominem, iacentem in grabato ab annis 38. O quàm essent admonendi *Ioan.5* parentes: vt filios suos docerent, in his quæ Dei sunt, ab in- *Trenor.3* fantia esse. Bonum enim erit viro si portauerit iugum Domini, ab infantia sua. Rectè sapiens præcipit pueris, vt mit- *Eccl.6* tant pedes, in compedes prudentiæ, & collum in torquem eius. Alioqui si ab infantia lunaticus homo est, Prædicatorum (nisi magnam fidem, ieiunium & orationem habentium) ministerio non sanatur; solique Christo eius curatio seruatur. Sed ideò speranda eius curatio est, si modo eius pater genu flectat, clamet, fleat.

Interim de horum prædicatorum incredulitate, quorum ieiuna virtute, lunaticus sanari nō potuit, grauissimè Dominus conqueritur, dicens: *Generatio praua, quousque patiar vos?* quia videt prædicatorum culpa, morbos non sanari: & quia cum maiori fide conueniret eos præditos esse, quàm vulgus: vulgarē tamen fidem non excederent. Inquit igitur, quousque mihi tam vulgaris fides? laboraui sustinens. *Isaiæ 1*

Aduerte eum qui laborare nescit, quique totius mundi molem sustinet, imò qui orbem tribus digitis sustinet laborare se dicit, & pati non posse prædicatorum tepiditatem? quod si discipulos illos suos, annis vix tribus sustinet, viros alioqui bonos, & simplices: quomodo nos sustinebit tam iniquos, tamque annis multis? Sed ne nomen Domini traducatur, ipse subiungit.

Afferte lunaticum ad me. Spes vitæ ex tēpestate, clarescit: si Dominus nos ad se vocarit. Vide quid Petro profuerit à Do- *Lucæ 22* mino respici? Quid Virgini, cùm respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ? Quid Abeli, cum respexit ad eum Do- *Lucæ 1* minus, & ad munera eius? Quid demum humilibus, cùm *Gen.4* orationem eorum respexit Deus? Vitam dat & calorem so- *Psal 101* lis aspectus: & oculus heri impinguat equum, & hortum suum stercorat. Afferte igitur illum ad me. Duo vult: & quòd alij afferant, & quòd ipse veniat. Propterea pauci sani, quia pauci afferunt: Adferte ad me quia non est in alio aliquo sa-

Act. 4 lus. Adferte tenebras, languorem, mortem, infernum, ad me, id est, fontem omnium bonorum.

Allatus lunaticus coram Christo eliditur: & velut mortuus redditur. Vbi significatur, ea cōcertatio & pugna, morti simillima: quæ tunc inter carnem & spiritum committitur: cum hominem Deus conuertere vult. Describitur eleganter hæc pugna cum dicitur. Circundederunt me dolores

Psalm. 17 mortis, & pericula inferni inuenerunt me. Et apud Isaiam:

Isaia 2 Ingredietur scissuras petrarum, & cauernas saxorum: à facie formidinis Domini. Quia cum vultu terribili increpat no-

Abac. 3 stra peccata: cum aspexit (inquit Abacuc) dissoluit gentes, & contriti sunt montes sæculi, id est, vitia ab adolescentia firmata, sicut montes firmitati à sæculo. Tunc confunditur superbia nostra: tunc eliditur animus, tunc timet, nec est foramen in quod abscondi non cupiat, à facie formidinis Domini. Cadit igitur lunaticus vt mortuus præ timore: vt Cum

Actor. 9 Paulus coram Domino proponitur, ex equo velut mortuus disiicitur. Vt etiam August. de se refert. 9. lib. Confess. Quid enim faciet miser lunaticus, quem inferni minæ, aspectus iudicis, & vox eius terribilis terrent. Luna, quam eatenus sequutus fuerat, prouocat ne se deserat. Vitia ne antiquos comites despiciat. In hoc conflictu nonnunquam solet lunaticus suam antiquam velle miseriam: idque spumare est. Sed redit statim ad se, dolens crimina vitæ prioris: hîc conteritur: cuius contritionis ea est vis: vt lunaticum ferè mortuum reddat. Verè conteritur, comminuitúrque homi-

1. Reg. 2 nis animus. Verè Deus tunc mortificat, & in puluerem deducit, vt viuificet.

Sed attende verbum Domini: *Ego præcipio tibi ne iterum in eum introeas.* Igitur nemo sanatur: nisi in quo propositum iterum non peccandi: nec admittendi amplius dæmonium, inuenitur. Gratia enim Domini adeò est efficax, vt (si velit homo) possit in perpetuum dæmoni resistere, intrare cupienti. Illo enim verbo, *Præcipio tibi, ne introeas iterum*, abstulit Dominus diabolo vim rursus intrandi, nisi ab infirmo introducatur. Abstulit igitur à dæmone vim cogendi: non abstulit ab infirmo vim recipiendi. Ergo homo qui à peccato sanatur, recipit gratiam, ne peccet, néue supra vires à dæmone tentetur.

Iam quòd turba credat lunaticum mortuum, significat eam admirationem: quâ populus admiratur hominem: qui

in ma

in malis consenuerat, ad vitæ melioris spem reuocari. Vix enim credunt hunc esse, qui viuebat olim.

Tunc accesserunt discipuli, rogantes: Quare nos non potuimus? Vbi docentur prædicatores, cum aliquid dedecoris acceperunt, ad Christum in orationis secretò, recurrere: dicentes. Quare dereliquisti me?

Respōdet Dominus: *Propter incredulitatem vestram.* Quid? num apostoli hæreseos insimulantur, vt increduli? Quid? num habitus fidei minui potest? Id enim constanter negant Theologi. Dominus Hieronymus, in dialogo contra Luciferianos: fidem accipit pro simplicitate, & deuotione: quæ planè minui potest. Sed capiendo fidem, vt communiter solet, ea minui nequit. Porrò vt miracula edat, non requiritur, vt formata charitate sit. Transferre enim montes, fides sine charitate potest: ipso Paulo doctore. Requirit ergo, vt arbitror, sibi gratiam sanitatum adiungi, aut operationem virtutum. Quæ sunt dona adiecta fidei: ideo per fidem fieri miracula dicuntur. Sed hæc explicent qui habent. Ego enim arbitror hos miraculorum factores, antequam illa faciant, concipere de Domino, certam persuasionem, Deum per eorum ministerium illa facturum. Quàm persuasionem non habere, fortasse hic vocatur incredulitas. Porrò peccata non nunquam obstant, quo minus hæc habeatur persuasio. *Marci 15* *1. Cor. 13* *1. Cor. 12*

Si enim habueritis fidem ita feruentem & sursum ascendentem, vt granum synapis: dicetis monti huic, &c. Mirabilem Dei bonitatem, quam sine inuidia etiam suæ potentiæ dona vilibus vermibus communicat? Dominus dixit, & facta sunt: concedit creaturæ, vt dicat, & faciat. Certè quia homo tunc instrumentum fit diuinitatis: sicut humanitas Christi erat instrumentum diuinarum operationum. Doctore enim Gregorio, & Domino Thoma, Sancti ex potestate miracula faciunt. Sicut Iosue dicit soli: sta, & stetit, & Petrus claudo, surge, & surrexit. Ergo vt nihil est Deo impossibile: ita & nihil est impossibile credenti: vtpote Dei ministro. Dices: Num ergo si credam me montes aureos facturum, aut totum subacturum orbem, fiet? minimè. Dicit enim textus nihil impossibile erit vobis vobis, scilicet spiritu fidei adflatis. Sicut illud: quicquid orantes petitis: ex spiritu orationis Christianæ: credite, & fiet vobis. *Psal. 148* *Iosue 10* *Act. 4* *Luca 1* *Marci 1*

Hoc autem genus dæmoniorum in nullo exit, nisi in ieiunio & oratione. Quæ verba cùm ad solos discipulos dicta sint, eum sensum habere videntur. Hoc genus dæmoniorum, non eiicietis nisi ieiunantes & orantes. Videlicet, quia genus morbi vetusti, & callo obducti, difficilimè curatur. Vt enim eo morbi genere languens totus est dæmonis: ita qui morbum curaturus est, totus sit Dei. Quòd vix nisi ieiunio fit & oratione. Porrò conuersantibus discipulis in Galilæa iam tertio memoriam refricat de sua passione. Quia regnaturis est pati necesse.

Et cùm venisset Capharnaum. Lectorem precatum cupio, ante expendat hæc nostra, quàm damnet. Cæsaris nomine, mundum: cui imperat Cæsar, intelligo. Vt enim Christus suam Ecclesiam: ita Cæsar suum imperium repræsentat. Imò si Petrus pro Ecclesia sumitur sæpè: quid miraris, si Cæsar sumatur pro mundo. Imò forsan, cum psalmus dicit:
Psal. 2 astiterunt reges terræ. Ibi reges, pro mundo intelligas. Alioqui tempore passionis, non astiterunt reges contra Christum.

Iam quæstio eximia proponitur Petro: An Christus mundo pendat tributa? Profectò mundus à nobis omnibus tributa exposcit: lachrymas, labores, languores, & demum vitam, Quia enim in mundo habitamus, quasi in domo conducta, locationis à nobis pretium requirit non alio, quàm vita contentus. Ideo cum exire iubemur de mundo, vitam mūdo relinquimus. Igitur Petre num magister tuus vitam, laboresque suos, mundo pendebit?

At Petrus, etiam non pendebit: dixerat enim Petrus Chri-
Matt. 16 sto mortem suam prædicenti; Absit à te, non ita erit. Petri ergo sententia est: Christum non soluturum mūdo vitæ suæ pretium, id est, non moriturum. Sed ô Petre, nisi moriatur Magister tuus, scandalum mundo dabit. Cuius lex est, vt omnes moriantur, qui in mortali vixerunt mundo. Est enim
Hebr. 9 statutum omnibus semel mori. Et quis Petre mortis vulnus firmus expectasset, nisi Christi morientis exemplum vidisset? Ideo Dominus Petro respondet, se soluere mundo velle: prius professus se nihil illi debere. Certè filius Dei est, cui
Philip. 2 mundus totus se debet ille verò mundo nihil. At quia in forma serui in mundum venit, ne mundo scandalum præbeat, vt seruus tributum mundo soluit. Sed non soluit, nisi quòd Petrus ex ore piscis detraxerit.

Memine

Memineris Lector, Ionam incidiſſe, in ventrem piſcis: & inde ad vitam rediiſſe. Ita decidit Chriſtus in mortem, ſepulchrum, & infernum. Hic enim eſt piſcis qui Chriſtum deuorauit: ſed detinere in ſuo ventre nequiuit. Euomuit enim ex ore ſuo Chriſtum mors & infernus. Inde verò extraxit Petrus, id eſt, extractum oſtendit. Primus enim qui Chriſti reſurrectionem ex morte mõſtrauit, fuit Petrus. Intrat enim Petrus ſepulchrum Chriſtum quærens: quaſi aperiens os piſcis: vt inde ſtaterem extraheret. *Ionæ 3* *1. Limbă.* *Actor. 2* *Ioan. 20*

Petrus item pro concione, primus Chriſtum à morte reuocatum, prædicat: eumque mundo ſoluit, in Chriſti gloriã, & Petri, (id eſt Eccleſiæ) vtilitatem. Soluit mundo: quia vitam Chriſti per manus Petri, id eſt, Eccleſiæ mundus accipit. Soluit verò pro Chriſto, id eſt, exaltatione Chriſti: & pro ſe, id eſt, pro omnibus Chriſtianis.

Primò, Relinquo tuæ diſquiſitioni, cur vita Chriſti ſit didrachma? quòd aliquanto apertius eſt. Erat enim vita eius, ſimul diuina & humana. Secundò, Rurſum illud: Cur Chriſtus non niſi per manus Petri ſoluit? & quidem, quia non vult mundo vitam ſuam tribuere, niſi per ſacerdotales manus. Tertiò, Et illud ipſum didrachma offerentibus prodeſſe ſacerdotibus: prodeſt enim tum ad ſpirituale, tum ad temporalem commoditatem. Quartò, Tandem, vita Chriſti offertur pro Chriſto, ipſe enim morte ſua, ſuam meruit exaltationem.

Offert ſe mihi, huius hiſtoriæ altera explicatio: Exactoris nomine, cui tributum homines pendunt, diabolus intelligitur. De Chriſto enim dicitur: quòd ſceptrũ huius exactoris, & virgam humeri eius ſeparauerit: ſicut in die Madiam. Hic ergo Cæſar & princeps mundi eſt, cui homines peccata pendunt. Adeò enim peccator eſt diabolus, vt nullum ab hominibus tributum niſi peccatorum velit. *Iſaiæ 9* *Ioan 12*

Iam Petrus interrogatur: & loco Petri omnes nos interrogamur, an Chriſtus peccati tributum dæmoni ſoluerit? id eſt, an peccatum fecerit? Petrus reſpondet: peccatum non fecit, neque dolus eſt in ore eius inuentus: nullum ergo tributum dæmoni pendet. Id Dominus confirmat, dicens ſe eſſe filium regis. Sanè omnes creaturæ aliquid de non eſſe, & de nihilo habent. & ideo corrumpi & mori poſſunt: & homo ſecundum animam peccare. Solus Deus eſt qui cum nihil, de nihilo habeat: nihil etiã habet de defectu, aut de peccato. *1. Petri 2*

Ideo ipse confidenter dicere potest: quis ex vobis arguet me
Ioan.8 de peccato. Siquidem eius diuinitas erat impeccabilis. Porrò in humanitate, tota plenitudo diuinitatis inhabitat cor-
Coloss.2 poraliter: Idcirco impossibile est eum peccare. Quare & impossibile est, ipsum diabolo censum peccati pendere. Vnde ipse dicit, venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam, id est, nihil illi peccati debeo.

Ioan.14 At verò licet peccati censum ipse non debeat: si tamẽ non soluerit, væh miseris nobis. Si tributum non soluerit, nec Pater sua promissa verificat: nec prophetarum vaticinia complentur: nec Patriarcharum votis fit satis: nec totius humanitatis necessitati succurritur. Meritò igitur Dominus dicit: Ne scandalum hominibus sim, soluere volo. Imò si non solueris Domine: non tua, sed nostra peccata, cœli manebunt conclusi: angelorum ruinæ desolatæ: tui labores sine mercede: tuus Pater sine decore, nostra miseria sine remedio, eris igitur scandalum cœlis, angelis, Deo, & mundo.

Soluere igitur vult Dominus, sed efficaciter non soluit: nisi peccata à Petro in ore piscis inuenta. Piscis à Petro, extractus ab aquis, est ecclesia fidelium. Licet enim fideles multi
Act.5 sint: vna tamen fides, vnúmque cor, vnum eos piscem constituit. Pisces verò dicuntur fideles, quia ex aquis huius mundi abducti, Christo in obsonium præparantur: vt supra exposui-
Ioan. vlt. mus. Porrò peccata, quę Petrus in piscis ore reperiit, ea sunt: quæ Christiani, oris sui apertione, confitentur. Et hæc sunt quæ Christus soluit. At licet ore tuo peccata fatearis, nisi Petrus, id est, sacerdos ea à te extrahat, illa non soluit. Demum soluit ea peccata Christus, quæ Petrus extraxit pro se & pro Petro. Pro se, quia ex sua nimia charitate nostra peccata, sua esse dicebat: vt in Psalm.21. Lõge a salute mea, verba delictorum meorum. Pro Petro verò, id est, pro Ecclesia, quia peccata nostra ipse pertulit in corpore suo.

Igitur Christiane sacerdos, cùm videris peccatorẽ qui ad te sua confessurus peccata humilis accedit, intellige: te piscẽ ab aquis extrahere, eius hora laxare; eius peccata recipere, quæ Christus Deo soluat, in gloriam suam, & meritũ tuum.

Duo mihi hic sunt adnotanda. Primum est: Posse reges, tributum sub pæna peccati mortalis à suis subditis exigere. Possuntque etiam de regis licentia, reliqui populi duces. Dixi de regis licentia, quia solus Papa, cõcilium, Imperator, Rex, aut libera ciuitas ius habent exigendi tributa: Vt habe-

tur

tur, cap.super quibusdam, de verb. significationibus. Quòd Duces aut Marchiones tributa exigant, id licebit tunc fieri: quum eam acceperunt à rege facultatem, quam rex ipse possidebat. Dixi, posse reges exigere tributa, sub pena culpæ mortalis. Quia Apostolus dicit: Necessitati subditi estote: non solum propter iram, sed etiam propter conscientiã. Ideo enim & tributa præstatis: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita. Et hoc loco, solos eos visus est Dominus à vectigalibus exemisse, qui Regum essent filij. *Rom.13*

Sed rogas, num possunt Reges à clericis vectigalia petere? Respondebit tibi Papa, in cap. quanquam, de censibus, lib. sexto. Ecclesias & Ecclesiasticas personas, ipsarúmque res, non solo humano, sed & diuino iure, à secularum personarum exactionibus immunes. Quòd si requiris vbinam sit ius hoc diuinum. Respondet eiusdem cap. Glosator, ius illud inde manare: quòd Ioseph omnem Ægyptum Pharaoni subiecit, excepta terra sacerdotum. Et ex illo, quòd Esdras liberos facit sacerdotes. Volunt tamen Canonum leges, tributa à clericis negociatoribus extorqueri: in his maximè rebus, quas ipsi negociandi causa comportant. Vt cap. vlti. de vita & honestate clericorum, sancitur. *Genes. 47* *1. Esdr. 7*

Ex hoc Christi ad Petrum mandato, habetur ni fallor, licitum esse clericis piscari. Dicitur enim Petro, vt piscem piscetur. Videtur etiã colligi, maris opes, eius esse qui primus eas inuenerit. Sicut Petri fuit stater in hore piscis inuentus. Quòd Cæsar agnouit Institut. de rerum diuisione. §. item lapilli.

*

CAPVT XVIII.

In illa hora accesserunt ad eum,&c.

NESCIO, vnde ambitionis pestis in mundum irrepserit. Hæc in paradiso nostros parẽtes perdidit: in cœlo angelos decepit, in regno cœlorum Apostolos contaminauit. Apostolos videlicet, pauperes, rudes, piscatores: & hi etiam
Genes. 3 maiores in regno Dei esse volunt, Adam vult esse sicut Deus.
Isaiæ 14 Lucifer sedem in aquilone figere desiderat: nemo est, qui non ambiat esse sicut Deus: adeò creaturę coniurarũt, adeóque hanc rapinam, arbitrantur, vt Deus esse velint. Christus
Philipp. 3 igitur videns superbiam esse occasionem: initium, & fomitem omnis peccati: respõdet. Primum in genere, mox in speciali quid facturi sint, qui dominatum desiderant.
Sapiẽ. 10

Dicit ergo: *Nisi conuersi efficiamini sicut paruuli.* Satim se profert admiratio cur non dixit: nisi conuersi diligatis, aut pœnitentiam agatis? Primum, cùm nemo sit qui non peccet: qui verè & perfectè de peccato dolet, quísque perfectè peccatum suum agnoscit, hic adeò se deiicit: vt nullus adeò paruulus sit. Age igitur. Primũ quòd in vita Christiana agitur est, quòd manus Domini tangat peccatorem. Tunc illuminatur, & se peccasse cognoscit: se seruum esse peccati, se captiuum esse diaboli, se damnatum in infernum, se læsisse maiestatem: se cœlo, terra, & omni beneficio indignum: se omnium creaturarum odio dignum. Vidésne humilem: qui omnibus se bonis indignum videat? Rectè ergo Dominus, *Nisi conuersi à peccato, efficiamini vt paruuli.*
Concili. Tridenti. sub Pau. 3 ses. 6. c. 5. 6

1. Timo. 1 Adde & illud: Vt est fides ficta, ita est & charitas ficta. Paulus enim admonet, finem præcepti esse charitatem, de corde
1. Corin. 9 puro, conscientia bona, fide non ficta: est igitur fides ficta. Rursum est charitas ficta, eodem Paulo teste qui dicit: exhibeamus nos metipsos, sicut Dei ministros, in multa patientia: & infrà, In charitate non ficta. Vult igitur Dominus explicare, quando fides & charitas erunt non fictæ. Quòd tunc fiet, cum nos velut paruulos effecerint. Igitur meritissimè dixit: nisi conuersi, sitis sicut paruuli. Ac si diceret, Nisi conuersi habeatis fidem, & charitatem non fictam.

Primò, Nũc aduerte Lector: Hoc loco, voluit Christus instituere

tuere cumq; qui in Ecclesia praeesse velit. Prima verò institutio est. Vt côuersus efficiatur, vt paruulus. Quasi diceret: Regula prima à prçlato seruanda est, vt fidem & dilectionem habeat non fictam: sed qua paruulus sit. Hæc enim veritas firma stat. Qui est in peccato mortali, iure diuino est inhabilis Ecclesiasticæ prælationi. Licet si prælatus sit, suo malo sit. Vt rectè Caietanus admonuit, 2.2.q.185.artic.2.

Secundò, Huic veritati alteram Dominus subiungit: *Qui humiliauerit se* (inquit) *sicut paruulus, hic maior esse potest in Ecclesia Dei.* In priore veritate dixerat: *Nisi conuersi* (scilicet, à Deo) *efficiamini*, (etiam à Deo) *sicut paruuli*, non estis habiles prælationi, Nunc in posteriore, opus nostrum requirit: ideo addit: Postquam Deus vos conuerterit, & per veram fidem, & charitatem veram, paruulos effecerit, necesse est: vt quiuis vestrum humiliet se, sub potenti manu Dei. Illa prior humiliatio requiritur vt in gratia sitis: hæc posterior, vt in prælatione. Vis ergo maior esse, en tibi via. Conuertere ad Dominum, & humilia te in omnibus: memor Domini, qui cum in forma Dei esset, exinaniuit se, Et memor Petri: qui ante Pôtificatum fleuit amare: & memor Pauli, exequo in terrã prostrati: vt præeminere posset. Profectò præesse, donum Dei est. Vt ad Rom.12. & ad Ephes.4. docet Apostolus. Hoc igitur donum prælationis secundũ Deum, Deus dat humili, ei scilicet qui paruulus est effectus. Ars artium est regimen animarum: hanc artem non habet, nisi humilis, & tremens sermones Dei, id est, plenè non habet: nisi is in quo efficaciter quiescit Deus. Moses non audebat regere Iudæos carnales, nisi prius intraret tabernaculũ Dei: vbi audiret, quæ doceret. Quid ego audeo regere Christianos spirituales, non excipiens à Deo quod populo tradam?

1.Petri 5
Eccle. 3
Philip. 2
Luca 22
Actor. 9
Exod. 33

Tertiò, Qui susceperit paruulum in nomine meo: me suscipit. Hæc tertia Prçlati regula est: videlicet Prçlatus ea sit in Christum charitate, reuerentia, teneritudine: vt pauperem subditum cum viderit, Christum se videre putet: & cum pauperem susceperit, Christum suscepisse videatur. Vbi Christi sapientiam aduerte. Quã te precor, potuisset meliore ratione prælatos admonere, quam hisce verbis iam dictis? quasi diceret: Si mihi beneficia libenter daretis: his date, & mihi dedistis. Et si de præmio cogitatis, ego qui beneficia recepi, ego persoluam. Et nota vim vocabuli: *Qui susceperit*. Quòd in sacris Literis est, beneficio, & amore suscipere. Vt ibi: Salus tua Psal. 68

Deus suscepit me.& item: Suscepit Israëlem puerum suum,
Luca.1 &c.Quam verò cautè dixit: *Qui susceperit in nomine meo.* Profectò prælati nostri, facilè suscipiunt multos, in quos suas prodigant opes: sed suscipiunt consanguineos, scurras, famulos: non hos recipiunt in nomine, amore & affectu Christi. Sed nomine terreno, ideo à terra mercedem accipient.

Quartò: Qui autem scandalizauerit vnus ex his, &c. Mirari hîc non desino Christi prudentiam. Nouerat quam facilè, qui Prælati sunt, vitia admittant grauiora. Nouerat maiorum vitam minoribus exemplo esse. Nouerat, minores, in maiores oculos habere coniectos: & quicquid peccent, maiorum exemplo excusare. Ideo dicit: *Qui pusillum scandalizauerit, conuenit, vt suspensa ad eius collum, asinaria mola, mergatur in profundum.* Vbi multa mihi notanda se offerunt.

Primum illud: Sancti pontifices, qui verbo & exemplo homines ad Deum adduxerunt: habebunt in cœlo aureolam, vel lauream. Quæ erit intus in corde specialis quædam lætitia: & exterius in corpore signum triumphi & perfectionis. Contrà, mali Pontifices, qui pusillos verbo, vel exemplo scandalizauerunt, habebunt præssuram, & angustiam in corde: & signum fortè quoddam exterius in corpore: quo erubescant & confundátur. Hoc significauit Dominus cum dicit: *Expedit*, vel iustum est, vt qui scandalizarit pusillos, molam collo habeat appensam. Vt intelligas, idem tormentum malum pontificem habiturum in inferno: quod habet is qui collo molam habet ligatam. Tu nunc cogita, quantum sit doloris, & angustiæ molam super pectus habere: eámque angustiam malum pontificem habiturum existima.

Iam sponsa in Canticis à sponso admonetur his verbis: Po-
Cantic.8 ne me, vt signaculum super cor tuum, & super brachium tuum. Videlicet, vt nunquam à sponsæ corde, & opere, sponsi memoria discederet: Ita malus prælatus iubetur collo molam habere ligatam: vt nunquam eius doloris anxietas ab eius memoria diuellatur. Sed potius id cogatur cogitare, abhorrere, dolere.

Solent etiam nobiles viri torques habere collo conneras: in nobilitatis insigne. Erit igitur torques mali Pôtificis, asinaria mola, in sui pudoris, & confusionis documentum. Itáq; sicut qui suspecti sunt hæresis, probróso notátur habitu, (quē *Sam Benito* vocát) ita & mali pôtificis probrosū habitū

in

in inferno ſunt habituri,ſcilicet,aſinariam molam. En tibi pontifex quæ tua eſt tiara,qui annulus,qui baculus.

Quam verò quadranter aſinaria mola dicitur, tormentum illud & deſperatio,quam eſt malus pontifex habiturus? Sanè quia cum prælatus malus, eſſet in honore, non intellexit:ideo iumento,& aſino ſimilis factus eſt. Aſinus.ſcilicet, *Pſal.48*
nulli alio,quam verberibus idoneus:aſinus nulli vſui habilis, quam importabili molæ ferẽdæ. Ille, Doctoris locũ iniquus inuaſit,ideo aſini molam patitur. Vide rerum viciſſitudinẽ: Doctor aſinus factus,Samſon ad Philiſthæorum molam coa- *Iudic.16*
ctus. Quòd verò additur, vt ligata ad collũ mola, mergatur in profundum maris: facile intelliges,ſi in memoriam reuoces: ſanctos pontifices ſuper omnia bona Dei conſtituendos. Amen(inquit)ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.Ita ma- *Matt.24*
lus pontifex,infra omnia mala demergitur, demergitur ergo in profundum maris,id eſt,in profundum malorum. O miſeram mali pontificis ſortem: cui ſat non eſt mola tam graui, grauiſſimè premi:ſed vltra, in profundum malorum miſerrimè torqueri. Quis igitur in regno Eccleſiæ maior eſſe cupiat?

Væh mundo à ſcandalis.Arbitror verbum hoc,ex intimo pectore Dominum hauſiſſe. Sciebat enim plus mala exempla maiorum valere,ad corrumpendum populũ:quam valuerint ſacra verba, ſacra Chriſti & Sanctorũ exempla ad eum conſeruandum. ô væh,plus poteſt diabolus his armis, quàm poſſint ſanctiſſimi viri. ô quantũ corrupit Ieroboam, quantum Arrius,quantum Lutherus,breui hi tempore diruerunt,quæ tam lõgo anteà tẽpore Sancti ædificarunt. ô quàm verè Chriſtus clamat:Attendite à falſis prophetis.Dicit in Polit.Ariſto- *Mat.7*
teles: Homo eſt animal imitans:ſed nunquam ita imitatur, quã cum ei imago proponitur,autoritate fulgens ſuperioris. Væh igitur mundo à ſcandalis,id eſt prauis exemplis Prælatorum.Neceſſe ſiquidem eſt,vt veniant ſcandala.Neceſſe eſt videlicet, ſi Dominus cõmunem naturæ curſum ſeruare voluerit:ſi arbitrij noſtri libertatẽ non frænat:ſi eligendorũ,& eligentiũ ad Prælationes, ambitionẽ non amputat. Neceſſe eſt igitur ſcandala venire.Tanta eſt mũdi in quo ſumus corruptio.tanta eſt rationis quæ nos reg t cæcitas: tanta eſt vicariorum Chriſti obliuio & ſocordia.Sed væh homini Prælato per quẽ ſcãdalũ venit.vt enim Paulo & Auguſtino & aliis doctoribus continua creſcit in cœlo gloria, ex his qui per eorũ

mun ſcri

ſcripta proficiūt:ita & Machumeto,Luthero,Arrio,continua creſcet in inferno pœna,ex his qui per eorū exēpla peruertun tur.Quo circa Chriſtiani gregis paſtores:ſi pro naturę imbe

Pſal.4 cillitate peccandū vobis vſquā erit,peccate:ſed occultè. Ira-

1.Reg.24 ſcimini,ſed in cubilibus veſtris. Egeſſit Saul ſtercora ſua,ſed

Gen.19 in ſpecu. Peccauit Adā,ſed latuit. Inebriatus eſt Loth,ſed in

Gen.9 ſpelunca.Nudatus eſt Noe,ſed in tabernaculo ſuo.Ne igitur

Ioan.11 vobis ſit frons meretricis,vt nolitis erubeſcere.Mortuū Laza

Gen.18 rum ſub lapide ſepelite, ne fœteat. Quod ſi fœtor veſter,ad

Gen.19 cœlum aſcenderit,expectate eum ignem, & ſulphuream plu uiam:quam Sodomæi pro meritis paſſi ſunt.

Sed ſi(vt vſu venire videmus,)miſer Prælatus ſcandalo eſt gregi ſuo,admonet Dominus gregē: vt etiā ſi Prælatus ſit no bis vice pedis,manus,& oculi,eum abiiciamus.Solent enim diuites Prælati opibus Eccleſiæ manus eſſe,& pedes,his quos ad peccandum pertrahere concupiſcunt. Interim his verbis Dominus Prælatum officij ſui admonet, vt oculus, manus,

2Iob 9 peſq;,ſuo ſit gregi.Id quod de ſe teſtatus eſt Iob dicens: Ocu lus fui cæco,pes claudo.

Quintò,Videte ne contemnatis vnum ex his: Angeli enim eorum in cœlis,ſemper vident faciem Patris. Hęc eſt quinta admonitio, quâ Prælati opibus fulgentes,autoritate maiores,admonen tur attentè,ne paruulos contēnant. Rationē addit Dominus: quia puſilli cuſtodiuntur ab Angelis.qui ſunt in cœlis, quiq; vident faciem Patris.Vbi ſingula expende:Angeli ſunt noſtri cuſtodes. Quo verò Angeli ſunt,tota natura corporali ſunt

Iob 41 ſuperiores: toto ſunt mundo maiores. Si enim non eſt pote-ſtas ſuper terram,quæ diabolo cōparetur: quid arbitraris de Angelorum poteſtate? Vide quantus ſit Angelus:ipſe eſt qui cœleſtem machinam ſufficit per ſecula rotare.

Addit Dominus hos Angelos eſſe in cœlis:vt ſi ſumma dignitas eſt Angelum eſſe,ex ſua natura: maior concilietur ex loco,vbi ſunt: quantò enim cœlum quàm terra dignius eſt, tantò dignior eſt, qui habitat in cœlo, quam omnes princi-

Matt.11 pes terræ. Nec enim immeritò: maior eſt,qui minor eſt in regno cœlorum,quàm qui maior eſt inter natos mulierum. quid enim tam pulchrum in terra eſt, quod vni ſtellæ cœli comparare queat?

Addit tertiò: *Semper vident faciem Patris.* Vbi ſcito:tantam eſſe dignitatem faciem Patris videre: vt ſi formica eam videret,(ſi poſſet)multò eſſet maior, quàm omnes Angeli,ſi eam

non

non viderent. Nulla est vel in terra, vel in cœlo dignitas, quæ huic æquari possit. ô igitur Prælati: videte ne contẽnatis eos, quos summæ dignitatis, ex natura, ex cœlo, ex gloria, custodes seruant, & fouent. Si vos auro fulgetis & opibus, multo splendidiores paruuli habent Episcopos, & Prælatos, nõ Prælatos modò, sed custodes, pædagogos, & ministros. *Hebr. 1*

Quòd si tantorũ custodum fulgor non perstringit oculos vestros: vt pensi apud vos habeantur vestri subiecti: terreat vos certè, quòd filius hominis, id est, qui totus dicatus est hominum obsequiis, venit vestros seruare subiectos: Reliquit hic Filius hominis, suas 99. oues in deserto: vt hanc ouem vobis commissam, propria negligentia perditam, restitueret. Laborauit quærens, sudauit, ieiunauit, tandem morte sua, vitam oui tribuere voluit.

Gaudetq; plus super oue restaurata: quàm super nonaginta nouem ouibus, id est, super nouem choris Angelorum, qui non peccauerunt. Certè si ouis perdita est natura humana, quàm Filius Dei reparauit: quis non videt, magis Deũ super ea, quàm super omnibus Angelis gaudere? Siquidẽ ex ea est Christus caput omnium Angelorum: & ex ea est Virgo, exaltata super choros Angelorum: & ex ea sunt Apostoli, si non maiores omnibus Angelis, certè non multò minores. *Luca 15* *Col. 1*

Rursum, quia fideles sunt mẽbra corporis Christi, & sunt velut quidam Christus, magis gaudet Deus super eis, quatenus in eis conspicitur Christus, quàm super Angelis, si solum in eis sua nobilis natura spectetur. Video Angelos habere gratiam, & gloriam: sed hanc gratiam & gloriam à Christo recipiunt: qui est hominum caput & Angelorum. At propter homines Christus homo est. Gaudet igitur Pater super homine, qui origo fuit & ratio, cur fuerit Deus homo. Iam si lætabitur Dominus in operibus suis, magis lætabitur in maiore opere suo. Maximũ verò Dei opus fuit homo redemptus. Siquidem verbo condidit Angelos: sed non nisi suo sanguine reparauit homines. Nũ super humeros suos Pastor tulit Angelos? Num consedere eos fecit in cœlestibus? Num honorabile est nomen Angelorum coram illo? Ergo sciat Christianus, iis se oculis à Deo conspici, quibus ab eo cõspicitur Christus: & ideò Pater suscipiens prodigũ filium, ruit in eius amplexus & oscula, eum vestit stola prima. vitulum saginatum occidit, quæ seniori filio non fecerat. Demum magis gaudet Christus in homine quàm in Angelis: quia in homine poten- *Psal. 103* *Luca 15* *Eph. 2* *Psal. 74* *Luca 15*

tiam

tiam, Sapientiam, patientiam, & cunctas opes suas Christus monstrauit, & copiosè effudit, quas non ita manifestârat in Angelis. Cur igitur contemnat Prælatus terrenus, quem ita amauit, & honorauit Prælatus æternus?

Sed profectò suo exemplo, Christus docuit Prælatos nostros, quomodo suas oues pascere debeant. Primùm, si quæ errauerit ouis, aliis relictis eam quærat: suas interim deserat voluptates, arripiat laborem & iter, vt errantem in caulas reducat. Iam apertum est, quam suas oues habere debeat in nu merato: vt errantem statim norit. Ideo enim Dominus di-
Ioan. 10 cit: Bonus pastor proprias oues vocat nominatim. quasi dicat, eas omnes de nomine cognoscit. Quo infertur vni Pastori non infinitas oues esse committendas: vt paucarum citius possit inire rationem.

Tertiò dicit Dominus: *Si contingat ouem perditam inuenire:* quia aliquando continget non inuenire. Neque enim Christó contigit Iudam inuenire. Neque ipse Iudas voluit inueniri. Non igitur animum despondeat pastor, sicubi penitus amiserit ouem. requiritur pastor diligens quærendo: non requiritur fœlix inueniendo.

Quartò: Si contigerit ouem inuenire, plus gaudeat Prælatus oue reperta: quam super ouibus nó amissis. Reperta enim est fructus manuum, orationum, & lachrymarum Prælati: reliquæ non item.

Quod verò addit: *Sic non est voluntas Patris, vt pereat vnus ex his.* Docet, quis sit scopus Prælati: scilicet ne pereat vnus ex sibi commissis: propter quem Deus homo factus est. Cui se dedit in socium, cibum, pretium, præmium.

Grauissima se hîc offerebat difficultas, quomodo Pater ne-
Roma 9 minem vult perire: cum dictum sit, Cuius vult miseretur, &
Eodem. quem vult indurat. Et item: Volens Deus ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia, vasa iræ aptata in interitum. Igitur vult perire aliquem: vt in eo suam iram, & potentiam ostendat. quomodo ergo dicit: Neminem vult perire? Scio quantum chartarũ in hac quæstione insumant Theologi. Sed primum facilè dictu esset: sic
1. Tim. 2 debere intelligi, Deum neminem velle perire: sicut Deũ velle omnes saluos facere: & ad agnitionem veritatis venire, id est: Deus contulit omnia sacramenta, doctrinam, auxilia, & reliqua necessaria: vt quiuis saluus esse possit, si velit. Secũdò & profundius dicendum est: Deum neminem velle perire, id est

est Deum neminem velle peccare. Peccatũ enim est vera perditio animæ nostræ, & hoc est, quod Deus non vult, dicente Dauid: Mane astabo tibi, & videbo: quia non Deus volens iniquitatem tu es. Dicente etiã Ecclesiastico; Nemini mãdauit impiè agere, & nemini dedit spacium peccandi. Non enim concupiscit multitudinem filiorũ infidelium & inutiliũ. Porrò, quia infernus est connexus morti peccati, est enim mors secunda, primam comprehendens: ideo nec in infernũ perire aliquem vellet Deus. Tertiò, & tenerius dicendum erit Dei primam voluntatem & institutionem non esse: vt quispiam moriatur & pereat. Sapientia teste, quæ dicit: Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione viuorum. Impij autẽ manibus & verbis accersierũt illam. Non est igitur piiss. mi Domini voluntas, vt quispiam moriatur, sed si quis moritur & peccat, cogit Deum, vt præter suum institutum puniat, cum qui non nisi infernum voluit. Vindicta enim est opus alienum, & peregrinum à Deo.

Psal.5 *Eccle.15* *Sapiẽ.1* *Isaia.28*

Si autem peccauerit in te, &c. Graue nimis videtur præceptũ de correctione fraterna. Sed equidem, qui diligit Deũ & proximum (vt par est,) id vt facile æstimabit. Qui enim verè Deũ diligit, eius gloriam, & regnum extendi desiderat, quo circa, si frater in peccatum lapsus est: totis viribus è tam profundo pelago extrahere contendet. Vt sic regnum minuat diaboli: regnum augeat Dei. Vt sic auferat Satanę sedem, & inueniat locum Domino, & tabernaculum Deo Iacob. Iam si fratrem verè diligit, eũ à peccato, id est, à veneno, peste, gladio, & morte liberare non cessabit. Igitur vires præcepti de fratris correctione in Dei proximiq; amore figuntur. Quod si iubemur cibum, potum, vestem proximo indigenti porrigere: quantò potius iubebimur eum à peccato (si possumus) liberare? Liberando enim à peccatis, planè vestimus, cibamus, medemur, & omnia indigenti præstamus. Certè si charitas non quærit quæ sua sunt: facilè oblita sui, commoda proximi quæret. Demum Christus Dei Sapientia, hoc præcipiens, non potuit non cordatissimè præcipere. In cuius signum, ipse læsus, & offensus, venit nos correcturus. Imò verò quotidiè nos in nostræ conscientiæ secreto, nostri admonet peccati. Quòd si nõ corrigimur, permittit secretam culpam in lucem proferri: velut afferens testes: vt nos corrigat. Tum ad iudicium confessionis & ecclesiæ pertrahit. ô vtinã ita pertractos, & incorrectos

Psal.131 *1.Cor.13*

rectos non relinquat,vt ethnicos. Non relinquet tamē pro sua beneficentia.

Sed ad textum.Primò,*Si peccauerit in te.*Videtur mihi sensus esse:Si peccauerit contrà te.ita comprobatur ex Petri interrogatione.Sic enim percunctatus est:Quoties peccabit in me frater,id est,contra me.Cui respondetur:Si peccauerit in te frater, id est contra te. Comprobatur etiam, ex parabola quam in hanc rem adduxit Dominus:dixerat enim,Si peccauerit contra te frater,corripe:tum Petrus: Quoties peccanti contra me dimittā?Et respondetur ei,Semper. Nam rex seruo, qui contra regem peccauerat remisit. Vides omnia quadrare illi sensui? Et quia seruus peccauit contra regem,nō ei soluēdo:fit vt peccare cōtra fratrē sit,aut eū dāno afficere,aut debitū nō reddere.Ita enim cōseruus peccabat in cōseruum.

Secundo loco quæro:quid sit fratrem corripere? Num est ei dimittere debitū:& condonare iniuriam?Minimè id quidem.Non id præcipit Dominus.Siquidem iure naturæ repetere sua quiuis potest:& sępe,debet.Nemo enim cogitur,cui non vult facere beneficiū.10.q.1.Can.precariè. Igitur offensus, licet odium ex animo debeat relegare, potest tamen satisfactionem iniuriæ reposcere etiam coram iudice. Meritò igitur Dominus non dixit:Si peccauerit in te frater, cōdona debitum: sed tantum corripe, reprehende, cura,vt à peccato exeat:lucrū animæ eius contende. Et profectò rex non dixit iniquo seruo:Nonne oportuit te condonasse,sed te misereri?

Rom.13 & Paulus dicit: Reddite omnibus debita. Demū sicut Iudex corripit reum pœna: & pater filium verbere, ita & offensus offensorem satisfactione.

Tertiò quæro,de quo peccato hîc mentio est?Respōdetur: de eo esse mentionem,quo qui peccauit periit:vt qui eum eripiat,fratrem lucretur. Non est igitur mentio de peccatis venialibus:quibus frater non perit:nec qui eum à peccato auertit,lucratur.

Quartò,Nec item est sermo de iis peccatoribus,qui labūtur quidem,sed ipsi per se surgent:quiq; pereunt,sed ipsi se facilè lucrabuntur.Quales viri pij sunt:qui magna quadā occasione,& magna passione,in culpam ruunt,sed statim dolent: aut bona est spes eos facilè dolituros. Hi enim non expectant,vt tu vadas ad corripiendum: sed ipsi se corripiunt: & quæ dicunt, aut faciunt in cubilibus & cordibus, compunguntur.

Quin

Quinto Porrò, licet textus expreſsè loquatur de criminibus in alterum iniurioſis: at planum eſt, loqui de omnibus. Si enim loquitur de his, vbi minor videbatur ratio proximũ corripiẽdi, multo magis loquitur, vbi multo eſt potior ratio. *Pſalm. 4*

Sextò, Iam ſi proximus meus lapſus eſt quidem, habet tamen admonitorem: qui ſuper oue inuigilet ſua, non adſtringetur offenſus ouem corripere. Si enim indigens habet, qui ſibi ſuccurrat: non ego teneor ſuccurrere. Ergo ſi offenſor meus eſt monachus, habens Prælatum prouidum: non ego illum admonebo. Idem fuerit, ſi qui me læſit, filius eſt patris iuſti, & probi.

Septimò, Rurſus nec peccata publica corripere obligor. Hæc enim inquirere, corrigere, & punire, iudicis eſt. Vt in capit. qualiter, de accuſatio. dicitur: Verum eſt tamen me teneri ad correptionem, ſi iudex alioqui dormitat.

Octauò, Item nec peccata infidelium teneor corripere: quid enim ſi me nõ audierint, num dicam Eccleſiæ? At quid Eccleſia ſuper infideles poteſt? Quid enim mihi de his quæ foris ſunt iudicare? *1. Cor. 5*

Nonò, Adde nec obligor corripere peccata eorum de quibus correctionem non ſpero. vt peccata eorum, cum quibus non eſt mihi conuerſatio. Nec enim illi me audient.

Decimò, Imò ſi peccatum iam eſt ſenio confectũ, & callo conſuetudinis obductum: forſan corripere non teneor. Nec enim ſpero corripere.

Vndecimò, Demum ſapiẽter video ab autoribus animaduerſum: correctionem opus eſſe eleemoſynæ ſpiritualis. & propterea, quæ locum habent in eleemoſyna, & ab ea excuſant: habent etiam in correctione, vt excuſent ab ea.

Quarta quæſtio eſt, quorſum adducuntur teſtes. Sancti dicunt; vt autoritas multorũ facilius corrigat delinquentẽ, eorumq́ue charitas magis prouocet ad pœnitentiam. Secundò, vt ſi neget crimen, quod forſan illi viderunt: illis atteſtãtibus, fateatur. Tertiò, quia denunciator repelli debet à Prælato, niſi prius coram teſtibus, fratrem corripuerit. Ita videtur dici in cap. licet Heli. de Simonia. Vbi Abbas ſe defendit, quòd prius eſſet à teſtibus charitatiuè admonẽdus: quam coram iudice, de peccato traducendus.

Quinta quæſtio: quænam ſit Eccleſia, cui peccatum pertinacis dici debet? Et quidem tempore antiquo Eccleſia erat congregatio fidelium. Neque enim tunc excommunicatio

fiebat, nisi fidelibus congregatis. vt habetur à Paulo dicente:
1. Cor. 5 Congregatis vobis cum spiritu meo, &c. Et per tẽpora multa, hic inoleuit vsus. At quia durissimum erat, Ecclesiam toties congregari, placuit per Ecclesiam fieri, quod à Iudice factum esset. Ideo Papa. in ca. nouit de Iudiciis, dicit: sibi peccatum Regis Franciæ cognoscendum, vt qui vicem Ecclesiæ habeat, dum ei præsidet.

Sexta quæstio: An Ecclesia possit peccatorem secretum, & peruicacem, sententia excommunicationis ferire, vbi suam correctionem spreuerit? Video enim hoc à quibusdã, in dubium vocari. Sed est planus Pontificis textus, in dicto capit. nouit. de iudiciis. vbi habetur: Ad officium nostrum spectat, de quocunque peccato mortali corripere quẽlibet Christianum: & si correctionẽ contempserit, per districtionem Ecclesiasticam coërcere. Et apertè id textus Euangelij dicit: Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, scilicet per ex-
Matt. 16 communicationem. Si enim ita ligauerit Prælatus, ligatum erit in cœlo. Certè ligatum erit: si Prælatus in nomine Christi, non in alio nomine ligauerit. Porrò nomen Christi comprehendit iustitiam, veritatem, charitatem, &c. Quod si hoc nomine Ecclesiam non ligauerit: quid mirũ si ligatum non erit in cœlo? Porrò memor sum explicasse me locum Euangelij, Quod ligaueris erit ligatum. Et illum etiam: Quæ petierint fiet. ideo ab explicatione super sedeo.

Iam quærit Petrus: *Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei?* Respondet Dominus: Septuagies septies, id est in-
Osee 6 finities. Certè hominis misericordia est vt nubes matutina, quæ citò finitur: bonitas hominis taxata est. sicut & spiritus eius. At cum factus est Deus homo: & quando homo reddi-
Psal. 102 tur quidã Deus, id est, quãdo Spiritus sanctus habitat in homine, sicut misericordia Dei est ab æterno, in æternum, ita misericordia hominis redditur, ab extremo ad extremum: attingit enim à fine ad finem fortiter.
Sapient. 8 Dices: Annon Deus dicit: Super tribus sceleribus Dama-
Amos 1 sci, & super quartũ non conuertat? Et ad Ieremiam: Si ora-
Ezech. 14 uerit Ieremias, Noë, & Daniel, non exaudiã. Igitur & homines ad certum numerum dimittent. Respondeo, illa dicta fuisse contra non resipiscentes: aut si contra resipiscẽtes etiã intelliguntur quantũ ad pœnam. Culpam enim pœnitentis remittit facilè Dominus, pœnã non item. Quam verò velit Dominus culpas fratrũ à nobis remitti: animumq; nostrum
eorum

eorum offensionibus nō offendi parabola sequenti docetur.

Ideo assimilatum est regnum cœlorum homini regi, &c, Id est, Christo: qui rex & homo est. Planè homo in substantia sua: quia verbum caro factum est, sed & humanitatem, & placidos mores, visum est Dei Verbum accepisse, cum carnem accepit. Siquidem quale monstrabatur exterius, tale erat interius, Hic homo Rex dicitur: prius homo quā rex, quia ipso iure susceptæ humanitatis, ab omnibus hominibus erat, vt rex suscipiendus, licet aliôqui quatenus Deus, prius esset rex, quam homo.

Igitur hic rex, tunc ponit rationem cum seruis suis, id est, cum Christianis: cū eos ad confessionē Sacramentalē adducit. tunc item, cū eos reuocat ad cor, admonens: vbi sint, vbi iaceant prostrati, sale non saliti. Porrò, quia licet cū multis *Ezech. 16* ponat rationē, non tamen multos efficaciter conuertit: sed illos dūtaxat, quos dat sibi Pater (iuxta illud: Omne quod *Ioan. 6* dat mihi Pater, ad me veniet. & illud: Nemo venit ad me, *Eodem.* nisi Pater qui misit me traxerit eum, id est, nisi Pater mihi obtulerit eum) ideo dicit: *Cum cepisset rationem ponere, oblatus est ei homo, &c.* Pater igitur offert Filio iudicādos. Pater enim *Ioan. 5* non iudicat quenquam, siquidem omne iudiciū dedit Filio. Ille verò oblatus, debebat decem millia talenta. Vbi admirari hominē libet: qui tantus sit, vt ei decē millia Deus tribuat talenta, & ipse decem millia talenta possit insumere, & tam sit stultus, & prodigus, vt illa malè consumere soleat.

Cupis forsan scire, quę sint hęc tot talēta? Audi: dedit Deus homini talēta naturalia: & supernaturalia. Naturalia primū accipe. Primò, Dedit se Deus homini: vt vbicunque velit homo, Deum habeat cooperatorē, quia sine Dei cooperatione, neque naturalia opera quis facere posset. Secundò, Dedit homini mundū: constituit enim eum super omnia opera sua, *Psalm. 8* subiiciēs ea vanitati, propter spem, vt Paulus ait. Tertiò, De- *Roman. 8* dit homini ipsum hominē, scilicet carnem tot organis instructam, animam tot potentiis vigentem, acumē rationis, & arbitrij libertatem. Quartò, Dedit cuiuis peculiares gratias, & donaria: quibus aliis alij sunt pręstantiores. Alij enim canunt: alij pingunt, alij aliis artibus pollent. Quintò, Dedit omnia reliqua bona salutem, honorem, amicos, diuitias. En tibi naturalia talenta.

Si ad supernaturalia oculos conuertas, inuenies innumera: sed his quinque millibus comprehēsa. Primùm dedit ho

1.Cor.1 mini Filium vnigenitum: qui factus est nobis, iustitia, sanctificatio, redemptio. Secundò, Dedit Ecclesiam: nouum quendam mundum, vbi sunt Sacramenta, sacræ Literæ, sacre, cæremoniæ, sacer Dei cultus, & religio. Tertiò, Dedit gratiam: cum qua fidem, spem, charitatem, & reliquas virtutes infusas. Nouum scilicet hominẽ interiorem, multò ditioribus ornamentis exornatum, quam sit hic noster exterior. Quartò, Dedit gratias gratis datas, quibus in vita Christiana alij aliis ministrent, quæ Paulus recensuit Roman.12 & 1. Corint.12. & ad Ephes.4. Demum. Quintò, dat infinitas inspirationes & spiritualia beneficia: quibus à malo auocetur, ad bonum promoueatur. O verè talenta, & decem talenta & decem millia talenta: profectò talenta sunt, quibus cœlum, Deumque ipsum mercari licet profectò talenta sunt, quæ qui non soluit, nulla pœna, nisi inferno satisfaciet.

Si igitur hæc talenta in cultum Dei insumantur: iam nihil debebit qui insumit. Siquidem in vsus Domini qui dedit, expenduntur Sed si (quæ nostra est infœlicitas) in obsequium diaboli perdãtur: certum est nos ea debere Deo, qui exactissimam eorum rationem exiget à nobis. Vt enim est liberalis dando, ita est exactor rationem exigendo.

Sed cùm miser homo debet decem mille talenta: vnde
1.Cor.4 obsecro soluet? Quid enim habet, quod non acceperit? Iubet igitur Rex eum venundari. quod duplicem habet sensum. Vel quod venundetur homo, cum Deo illustrante cognoscit se venundatum esse, vel quod tunc venundatur, cum datur in
Roma.1 reprobum sensum: in efficaciam erroris, & in quãdam velut
1. Thess.2 impotentiam surgendi à peccato. Nam & Paulus dicit: Ego
Roma.7 carnalis sum, venundatus sub peccatum.

Iam discrimen iustorum & impiorum agnosce. Iustorũ animæ, sponsæ & vxores Dei sunt. Et ideo quicquid faciunt, quosque filios operũ pariunt: Deo sponso, & non sibi pariunt.
Gen.21 Nam Sara & reliquæ antiquæ matronæ, viris suis dicebantur peperisse, non sibi. Et Paulus ait: Christus pro omnibus
2.Cor.4 mortuus est, vt qui viuunt, iam non sibi viuant: sed ei qui pro ipsis mortuus est. Iusti ergo non sibi pariunt, non secum nubunt. Ad iniusti secum nupserunt. suam habent vxorem, suos filios. non Dei. Ideo à Deo omnia vendi iubentur.

Procidens verò seruus ille. Sanè non potuisset procidere, nisi
1.Cor.12 à Deo Patre, Christo esset oblatus. Si enim nemo dicit IESVS, nisi in Spiritu sancto: quomodo procidet coram IESV,

nisi

nisi in Spiritu sancto? Igitur cùm quis à Spiritu illuminatur: vt sua debita cognoscat, ô quam se verè deiicit? ô quàm procidit? Stare non vult: quia cor contritum, & confractum habet. & factus sibimetipsi grauis, ad pedes Christi cadit. Ille enim spiritus, qui crimina demonstrauit, ad Christum pro remedio volare præcepit: imò & orare docuit, in hæc verba: *Patientiam habe in me*. Et quidem Christus ipse est patientia, misericordia & benignitas: at peccator rogat: Domine qui in te patientia es, patientia sis in me. Quid enim prodest, si patientia sis in te, & iustitia in me? *Iob. 7* *Psal. 70*

Porrò mirum est, quam audacter, confidenterque dicat: *Omnia reddam tibi*. Vnde tibi pauper, decem millia talenta? Si te tuaque vendas nihil es, vermis es, homo non es, & si peccatum es, nihil es: vnde igitur tibi, tanta soluendi fiducia? Sed profectò eleganter ipse dicit, *Patientiam habe in me, reddam omnia tibi*: quia ex inimico sibi Deum amicum facere cœpit, reddere ei etiam omnia cœpit. *Patienti im igitur habe in me*, gratiam inueniam apud te: & incœpi omnia tibi reddere. Si enim amicus mihi fueris, quid nō acceptabis in pretium debitorū? Calicem aquæ frigidæ, pro magna solutione recipies. Vt enim tibi impatienti & inimico, nihil quāuis grande accipitur in pretium: ita patienti, & amico quiduis (etiam paruum) in satisfactionem acceptatur. *Psalm. 21* *Marci 9*

Secundò, etiā eleganter dicit: *Patientiam hab , & reddam omnia:* quia si homo se Deo reddit, omnia ferè reddidisse videbitur. Si enim homini subiecit Deus omnia: cū se homo Deo subiicit: an non & omnia Deo subiecisse iudicabitur: Sapienter Deus ab homine petit, cum dicit: Fili præbe mihi cor tuum hoc enim si præbeas, cuncta præbuisse videberis. *Psalm. 8* *Prouer. 23*

Tertiò, illo audaci verbo, docuit quo animo esse debeat in Deum homo pœnitēs. Videlicet, vir verè pœnitens, vereque proponens malè actam vitam corrigere, decernit in pectore suo, quicquid edat, bibat, dormiat, vigilet, omnia in gloriā Christi facere: imò decernit, seipsum castigare, punire. & in hostiam sanctam, & rationabile obsequium, se Deo sacrificare. Id verò est omnia reddam tibi. *1. Cor. 10* *Rom. 12*

Quartò, adeò confidenter promittit iste satisfactionem operum: quia nouit per pœnitentiam, operibus applicari sanguinem Christi, qui cum infiniti valoris sit, profectò omnia talenta valet. Tunc Dominus, cui sæpè animus potius quam opus satisfacit, debitum dimittit.

Misertus illius, dimisit eum. Seu absoluit eum, *& debitum dimisit e*. Prima omnium est misericordia: quà ex ingrato, & inimico peccator, in filium admittitur. Ex misericordia, gratiam peccatori Deus infundit: quà absoluitur à dæmone, peccato inferno, id est quod dicit, absoluit eum.

Porrò quod addit, *Debitum dimisit ei*: videbitur fauere Lutheranis, dicentibus in pœnitentia non requiri satisfactionem. Siquidẽ Deus debitum dimittit. Sed toto cœlo falluntur. Si enim de baptismo loquamur: ita est Deum dimittere debitum, sine noua satisfactione baptizati. Si verò de pœnitentiali confessione loquamur: planè debitum dimittit: illud videlicet, quod antè debebat, scilicet, debitum æternum. Instas, de debito temporali, in quod æternum commutatur. Sed respondeo: Primum fieri sæpè, vt tanta sit peccatoris contritio, humilitas, & verecundia: vt sine noua satisfactione peccatum deleatur à Deo, vt Magdalenæ contingit. Secundò: si
Luca 7
isti voluit Deus dimittere omne debitum, quia perfectum animum, plenissimè satisfaciendi adduxerat, num & tibi, non eundem animum afferenti remittet? Minimè profectò.

Psal.72 *Egressus verò seruus*. O rem miserandam, egredi à Deo! Tota hominis vita est, adhærere Deo: est esse vnum cum Chri-
Ioan.18
Psal.54 sto: est iactare suum cogitatum in Deum: est prouidere Do-
Psal.15 minum in conspectu nostro semper. Quam ergo erit, hinc
Ioan.15 egredi malum? Sicut enim totum damnum damnatorum est, mitti foras vt palmes: ita tota fœlicitas sanctorũ est, in-
Mat.24 trare in gaudium Dei. Is igitur qui Deum obliuiscitur, egreditur à Domino.

Egressus verò suffocabat conseruum. ô spectaculum triste. Cur proximus proximum suffocat, & torquet? Carnem torques tuam. Seruum, amicum, & filium Dei, Christum Domini, Prophetam, sacerdotem, regem. Sumus enim regale sacerdotium: & quidam Christi, ac ideo Sacerdotes & reges, sum-
Exod.19 ptis hisce nominibus, aliquantò fusius, quam vulgus accipiat.

Tunc conserui contristati sunt valdè. Argumentum enim ple-
Roma.12 nè Christiani est flere cum flentibus. & sicut culpa Sodomo-
Genes.18 rum, clamor fuit coram Deo: ita & gemitus piorum, cum pios vident ita torqueri, clamor est coram Deo.

Tunc vocat Dominus seruum, & dicit: Serue nequam. Vocat scilicet, quia in trono suæ iustitiæ, is qui fratrem torquet: vt nequam vocatur, & dãnatur: id verò est vocari. Licet fieri

etiam

etiam possit, vt intus in corde mali serui, per intimam inspirationem, Deus ita peccantem nominet.

At qui statim dubium non spernendum occurrit cur vocatur is seruus nequam: qui bona sua repetit? Siquidem nequam non est, qui iure suo vtitur. Nec eo priuatur, licet eam gratiam à suo hæro receperit? Ad hoc responsio est: primum, seruum hunc peccasse mortaliter, quia cum seruum suffocabat. Si enim conuicium dicere mortale est, quid erit tantam violentiam inferre? *Matth.5*

Secundò: peccauit mortaliter, conseruum propria autoritate, trahens in carcerem. Id enim officium Iudicis est, non cuiuspiam priuati. Vide Siluestrum, verbo: Carcer.

Tertiò peccauit mortaliter, exigens ab eo, qui soluere nō poterat, qui tamen soluere cupiebat. quia grauissimè indigenti, dare: non auferre iubemur.

Quartò peccauit quia non est conserui misertus: quæ est germana ratio textus. Rectè enim Ioannes, Qui viderit fratrem necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas est in eo? Fateor, diligere proximum, pręceptum esse affirmatiuū. Sed ideo obligat in loco & tempore. Locus verò diligēdi ex hoc textu cui iēter colligitur, is esse: cū frater debet, & eget, & patiētiam petit. O si hæc non surdis auribus audiremus. Res enim erat omni dignissima consideratione. *1. Ioan. 3*

Quintò peccauit: ex ingratitudine. Seruus enim sciens voluntatem Domini, & non faciens plagis vapulabit multis. Ergo recepisse summa beneficia à Domino, fratrū amorem summè cupiente, & iubente: & torquere fratrem tam exigui æris debitorem: id mortale Domino visum est: & ideo iubetur traditoribus. quod quale sit, inde colligas, si intellexeris, quale fuerit intrare in gaudium Domini. *Luca 12* *Matt. 24*

Traditur verò tortoribus donec soluat etiam nouissimum quadrantem. Cuius verbi difficilima est explicatio: quomodo enim Deus peccata semel remissa, iterum repetat? Sed hoc interim accipe. Cum quis summa beneficia, post summa debita, & peccata recepit à Domino: si iterum offendit in scelere grandi, hoc peccatum ex ingratitudine, fit grauissimum, adeò vt grauitatem præcedentium delictorum, aut superet, aut æquet: & ita debitor huius peccati, dicitur debitor totius debiti præcedentis, quia hoc debitum tantum est: quantum erat antiquum, & hac ratione, antiquum in nouo videtur reuiuiscere. Quare ô viri pij quibus

Dominus multa peccata donauit: cauete rursum Deum offendere. cauete ne iniuriam proximo faciatis, scientes eam iniuriam tantum valere: quãtum priora peccata valuerant.

Quod si Lector nosse cupis, quantum nostræ monetæ sint decem millia talenta, scito ex Budeo & probatis autoribus, valere sexagies centena millia aureorum, id est, Sex milliones aureorum. Denarius verò videtur numus, qui esset sufficiens laboris diurni stipendium. Dicitúrque, in monasterio Guadalupes is denarius esse, quem Christus dixit, esse Cæsari redendum. Is verò appensus, 42. numos. æreos (quos *Marauedis vocant*) valere asseueratur.

CAPVT XIX.

Et factũ est cum consummasset, &c.

LEx vetus nuptias iubebat & piis operibus diuitias, in præmium pollicebatur. Volens igitur Dominus, virginitatem & paupertatem instituere: & ita finem legi Iudęorum imponere: ad fines Iudææ accessit. Et qui summo consilio ad fines Iudææ venit, eodem Pharisæos ad interrogandum prouocat: & profectò Pharisæorum interrogatio summa fuit, nam eam cuncti ferè coniugati, quibus cum vxoribus non bene conuenit, percontantur. Et, vt summa fuit interrogatio: ita ei nequibat respondere, nisi summus. Quis enim alius, hominum petulantem libidinem, (Moysi, imò Dei autoritate) suffultam, potuisset cohibere?

Quæstio igitur est: An vir quauis de causa, vxorem relinquere possit? Hîc mirari non desino miseriam nostram. Non dabatur in lege facultas vxori, virum repudiandi: soli viro dabatur. Cur ergo nostra anima, facultatem sibi arrogat, Deum virum suum repudiandi? Idque quauis, vel leuissima
Ierem.2 causa? ô libertatem, eo nomine indignissimam! Quid inuenerũt, inquit patres vestri in me iniquitatis, quòd recesserint
Ioan.18 à me? Et Pilatus non inuenit causam, cur Synagoga repudiet Christum. Anima mea, dum vnus est cum viro tuo spiritus, diues es, fœlix es, omnia enim viri tui bona, tua sunt: quæ te igitur repudij libido exagitat? Num meliori nubes? Num diabolus Deo melior est? Vir tuus nunquam deseret te, excepta fornicationis causa: nisi te prostituas, nisi te vt meretrix

trix

trix prosternas. Nam qui auarus est, fornicatur cum Idolorum numis, qui gulosus & libidinosus, cum ventre, &c. Quòd si olim non licebat repudianti, repudiatam repetere: nunc verò Deus tuus te inuitat: vt licet repudiaueris eum, conuertaris, & ipse te recipiet. *Iere.m.3* *Ierem.3*

Iam scrupulosos conuenio: & eos qui se à Deo dimissos quæruntur. Cur ô viri creditis, Deum vos repudiasse? Si crimen mortale non admisistis, non Dimisit vos Dominus. Quis, inquit Dominus, est liber hic repudij, quo dimisi matrem vestram? Aut quis est creditor meus, cui vendidi vos? Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris, dimisi matrem vestram Ergo vbi scelus non est, repudium non est. *Isaiæ 50*

Sed redeamus ad nostra: *Qui fecit hominem ab initio, masculum & fœminam creauit eos.* Taceat ergo Aristoteles: qui mundi negat initium. Taceat & inter Theologos Gabriel, qui creaturas facere negat. Si creaturæ non agunt: quorsum masculus fieret, & fœmina? Igitur Deus qui vtrúmque sexum in animalibus fecerat: imò & in plantis connubia instituerat, (habent enim & palmæ, & rursum ficus sexũ suum) imò & in elementis connubia meditatus fuerat: (est enim inter cœlum, & terram: maris & fœminæ coniunctio) idem in hominibus, quantũuis ad Dei imaginem factis, esse mandauit: Eleganter Ireneus: Christus ex terra Virgine: sicut Adam ex terra Virgine. Nondum enim pluerat cœlum in terram, cùm Adam factus est.

Et dixit Deus, Propter hoc relinquet homo. Inter bruta noluit Deus connubia esse indiuisa. Non enim Deo tanta est cura de bobus: at homines indiuisibili nexu connexuit. Ad quod verba adduxit & signa. Primum: relinquere iussit patrem, quasi diceret: Tam indiuiduè sibi hærebunt coniuges: vt etiam causa patris, aut matris non separentur. Secundò: *Erunt* inquit *in carne vna.* Certum siquidem est, carnem Euæ fuisse carnem Adæ, ex quo illa ædificata est. Vna igitur est caro viri, & fœminæ. ergo inseparabiles sunt, vt caro à se non separatur. Quasi diceret Dominus Adæ: Si cupis nosse, cur ex te Euam ædificarim, causam accipe: Vt tam inseparabiliter ei hæreas, quam hæres carni tuæ: Quod vt in Adam factum est, ita in omnibus coniugibus Deus intelligi voluit. Ideo addit: *Quos Deus ita coniunxit: homo non separet.* *1.Cor.9* *Genes.2* *Eodem.*

Patet ex dictis, cur vir & fœmina sunt duo in carne vna, non perinde verò bruta, quia ex carne viri facta est Eua, non ita ex carne bruti masculi fit fœmina bruta.

1.Corin.6 Patet secundò: sensus Apostoli dicentis: Omne peccatum extra corpus est: sed qui hæret meretrici in suum corpus peccat. Sensus enim est: Qui hæret meretrici, dat ei carnē suam. Caro enim viri, caro meretricis fit. Cum igitur meretrix abutitur corpore suo, perinde est, ac si abuteretur corpore viri. Igitur qui hæret meretrici: corpus suum exponit, constuprandum ab iis à quibus meretrix polluitur.

Patet tertiò: sensus Apostoli dicentis: Vir non habet pote-
1.Cor.7 statem sui corporis. Siquidem corpus suum fecit corpus vxoris suæ. Caro enim vtriúsque, neutrius est.

Ephes.5 Patet quarto: Cur sacramentum matrimonij magnum sit: sed maximè, in Christo, & Ecclesia, quæ de latere Christi
Ephesi.2 sumpta est. Et verè facta vna caro cum illo, & ita Christi o-
Epist.vlt. pes & merita, nostra sunt: & ideo eo moriente mortui su-
Decretal. mus: eo verò surgente, ascendente, & in cœlis sedente, surre-
& Caius. ximus, ascendimus, consedemus, &c. vt Leo dixit.

Epist. De *Ad duritiam cordu vestri.* Erant Iudæi duræ ceruicis, ha-
cretali. bebant cor lapideum, & lex vetus non habebat oleum gra-
Exod.32 tiæ, sufficiens illam duritiam emollire. Ideo Iudæorum corda non vinciebantur, néque hærebant viri vxoribus suis inseparabiliter. At quia per legem nouam, ablatam est cor lapideum, & datum est cor carneum: & simul data est charitas, quæ est vinculum pacis: faciens multos esse vnum cor, & v-
Ezech.11 nam animam, ideo in lege veteri libellus repudij permissus,
Ephes.4 in noua reuocatur.

Iam sicut in lege noua, Deus iungitur animæ, per baptismum: vt nunquam siteam dimissurus, quò ad vinculum. (character enim baptismalis vinculum est): licet peccantem animam dimittat, quò ad thorum: (nec enim in vno lecto quiescit Dominus, cum anima peccante mortaliter.) ita vir fornicariam dimittere potest, quò ad thorum: non verò quò ad vinculum.

Nota etiam in lege veteri fornicationem habitam, vt, peccatum: eius enim causa dimittebatur vxor, & lapidabatur. Dixi de hac re suprà cap.5.

Non omnes suscipiunt hoc verbum. Nota quosdam suscipere verbum castitatis: quosdam sine culpa non suscipere. Suscipiunt ij, qui animum ad castimoniam propensum in se sentiunt

tiunt, qui ad continentiam accenduntur, incitantur, vocantur. Qui verò non ita feruent, his non est datum. *Quib' datur verbū*

Item ex his qui ad castitatem inclinantur, alij possunt capere, alij non item: capiunt illi, qui natura sunt moderatiore: vel qui exercitio mortificationis, ardores libidinis temperarunt. Qui verò corpore sunt ad libidinem irritatiore, vel ex diutino vsu æstus carnis vix ferunt: iis dicitur, melius est nubere quam vri. *castitatis. Qui possunt verbum illud capere.*

Demum: ex his qui ad castitatem vocantur, & naturâ sunt tepidiore, alij capiunt verbum continentiæ scilicet qui vocanti Deo obediunt. Non capiunt verò, qui videntes se à Deo non obligari, (licet ab eo vocentur ad castimoniam,) à vocatione declinant. Dicit ergo Dominus: quibus datum est donum amoris erga castitatem, & possunt eam capere, (quia natura vel exercitio minus libidine feruent,) suadeo, vt capiant: adero præsens agonibus, iuuabo flaccescentes, coronabo triumphantes, ipsi inuenient pacem, vitam meliorem, & regno Dei aptiorem. Id dicit Dominus: Vultis viuere fœlices? declinare molestias, vouete continentiam. At vos (cum turpibus loquor) ô clerici, ô monachi ô moniales, cur vouistis continentiam, si forsan vobis datum non erat, nec capere poteratis? *Qui capiunt.*

Aduertè quam Christus, legem veterem eneruet? In ea dicebatur: Maledictus sterilis. & vxor tua sicut vitis abūdans, & filij, merces, fructus ventris. At nunc contra, Virginitas asscritur donum Dei, cui debetur regnum cœlorum in præmium. Qui potest capere capiat. Id enim melius est. *Deuter. 7 Psal. 127*

Tunc oblati sunt ei paruuli. Offerebant Iudæi paruulos Domino, qui tangebat eos, & orabat pro eis. En vbi tota nostra salus est. Primum, si Christiane iturus es in cœlum offeras te Deo necesse est. Christus Sacerdos est, & hostia, qui se Deo obtulit in Cruce. Nos etiam ideo sacerdotium regale sumus vt nos met Deo offeramus in nostra Cruce. Et quidem animæ Deo oblatæ, virgines illæ suntique regi offeruntur, vt habetur in Psalm. Libet admonere eos, qui vitæ se dicant perfectiori. Si perfectus esse vis, te totū Deo offer, nihil in te tuū maneat, quod in te tuum esse vis, hoc te molestat, affligit, inquietat. Exhibete igitur corpora vestra, & totos vos: hostiam sanctam, placentem Deo. *Hebræ. 9 1. Petr. 2 Psal. 44 Roma. 12*

Porrò infantiū est natiua imbecillitas, ignorantia, metus. O si scires Christiane, quam sis infirmus, ignarus, inermis te

Deo

Deo offerres, vt paruulus, quo Dominus te doceret, armaret, roboraret. Vbi verò te Domino obtuleris, optandum est: vt illc te tangat. Vita carbonum est, si tangantur ab igne. Salus infirmi, si penetretur à medicina, vita mortui, si tangatur à
4.Reg.4 vita. Salus pueri fuit tangi ab Elisæo. Salus leprosi tangi ab
4.Reg.5 aquis Iordanis. Salus ergo, & vita nostra, est tangi à potentia
Cantic.5 Christi. Ad cuius tactum venter sponsæ tremuit. Ad cuius ta-
Matt.9 ctum sanguinaria mulier sanatur. Ideo enim nisi manduce-
Ioan.6 mus panem, vitam, medicinam, non habebimus vitam.

At non est satis semel à Christi manu tangi: nisi & ipse fundat preces pro nobis: tanta est perpetua miseria nostra, vt indigeat continuè adiuuari à continua oratione diuina: tam est nihil, nostrum nihil, vt perpetuò ruat in nihil, nisi prohibeatur ab orationibus Christi. Nisi enim Dominus custodierit nostram ciuitatem, frustrà vigilat, qui custodit eam. Igitur nostra miseria magno indiget adiutorio. nostra causa, magnum requirit aduocatum: qui non meritis adeò causæ nostræ, quàm meritis & precibus suis, ius nobis asseret victoriæ.

Discipuli autem increpabant eos. Quis non stupeat videns discipulos Christi impedire pueros, ne veniant ad Christum. Si diabolus, caro, & mũdus vetuissent, non mirarer: sed quod discipuli Christi partes agant diaboli, auertentes pueros à
Matt.23 Christo, quis non doleat? Spiritus Christi, congregat pullos
Prou.1 sub alas Christi. Clamat, si quis est paruulus, veniat ad me. & Dominus, Venite ad me: at discipuli vetant, & vetant paruulos, qui magis Christi egent ope? Reuera ita est, maiores quidam nostri, qui totis viribus erant annisuri, paruulos ad Christum adferre: hi eos auertunt à Christo. Si enim ipsi ad opes, honores, & delitias inhiãt, ad eas etiam paruulos inhiare docent: igitur planè eos auertunt à Christo. Non audeo dicere, multos eorum ferre non posse, quod paruuli frequenter ad orationem, ad confessionem, ad communionem accedant. Annon vides discipulos, qui paruulos à Christi auocent accessu. Hi audiant Christum dicentem: *Sinite paruulos*: nolite prohibere eos accedere ad me. Pro his mori volo, pro his
Ioan.17 me ipsum sanctifico: his ius regni cœlestis tribuo. Sinite eos venire ad me. Vt enim ipsi nullo nisi me delectantur: ita &
Lucæ 15 ego, vehementer illorum delector amplexu, in eorum oscula ruo, &c. Quàm verò securus est, qui inter amplexus Christi est? Quàm timebit leo & vrsus, & lupus, ab eo qui Christi
ample

amplexibus gaudet? quàm verò dulcis est amicitia: vbi ad tam intimos venitur amplexus? Quàm est Christus tener amicus: qui etiam cum seruis, ad amplexus & oscula venit? Annon hi amplexus, quędam sunt cœlestis beatitudinis imagines? Annon priùs cor dat, qui etiam amplexus dat? Annon dabit reliqua, qui non fictè dat amplexus & oscula?

Quod verò addit: *Talium est regnum cœlorum*. Duo indicat. Primũ, quòd etiam pueri si modò tangantur à Christo (quod in baptismo fit) ius habēt in regnum cœlorum. Tactus enim Christi sat est regnum dare, his qui non obstacula ponunt. Alterum est: Id solum, (quod capax quis sit regni) satis esse debet Christianis, vt ametur, diligatur, non prohibeatur. Nõ enim aliud dicit Dominus, quàm *Sinite*, ne sitis molesti his: qui sunt mei regni capaces. Sufficit vobis, quod iis erit datum regnum. Qui enim regnaturus est, amandus est, prohibendus non est. Solemus enim eos mirari, honore & reuerentia afficere, de quibus dicitur, quòd sint in terra regnaturi. Quid igitur, si regnabunt in cœlo?

Et ecce vnus accedens. A seculo non erat audita fœlicitas, & perfectio hominis: qualis in præsentia à Christo docetur. Philosophi docuerant fœlicitatem esse, vel indolentiam, vel cognitionem causarum, vel virtutum humanarum assequutionem. Sed quis audierat, perfectionem esse, quandam animæ cum Deo vnionem: vt nihil nisi Deum amare, vel intelligere contendas: vt in hoc vnico pelago nates. hunc cibum solum edas: huius causa, omnia reliqua, vendens, contemnẽs, & fugiens? Huius perfectionis docendæ gratia, Dominus aduocat adolescentem probissimum, integerrimum, dignum quem (vt Marcus dicit) Dominus diligeret, & talem cui (vt Dominus testatur) nihil deesset ad perfectionem, nisi vendere omnia: adeò ab omni erat culpa liber. Non igitur potest ratione doceri, adolescentem hunc fuisse dolosum: aliôqui multa illi deessent ad perfectionem & non vnum solum. *Marci 10*

Ergo cùm Dominus decreuisset docere, quænam sit hominis in hac vita perfectio: adduxit adolescentem omnibus bonum modis: Cui tamen perfectio sola deesset, quam illum Dominus doceret.

Inquit ergo adolescens. *Magister bone, quid faciendo, vitam æternam possidebo?* Vbi primum aduerte: adolescentem diuitem, principem, quem inter diuitias, delitias, honores, non alia tangat cura: nisi cœli, & vitæ beatæ. Profectò sat hoc est viri

viri probi signum condemnat tamen nos Christianos, senes, & Deo dicatos: quos non hęc tangit sollicitudo. Secundò aduerte, & mirare: cur non hæc nos tangit maxima cura, quid facientes vitam assequamur? Vita hæc nostra fugax: sed ex hac vita pendet æterna: cur igitur non vehementer illa cura
Mat. 6 nos angit? Docuit ergo adolescens, primum quærere regnũ
Rom. 6 Dei, & iustitiam eius. Docuit primum exhibere membra no
1. Cor. 7 stra arma iustitię in sanctificationem. Docuit ita habere terrena, ac si non ea possideremus. Qui enim inter diuitias anxius est de vita æterna: ita eas habet, ac si non haberet.

Adolescenti respondet Dominus: *Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi Deus.* En insinuatur vitæ Christianæ perfectio. Sensus enim est, ô adolescens: Delectaris, in hoc exteriori, quod tibi demonstro: quodque tibi videtur amabile, & gratiosum? Age, si vis perfectus esse, nihil istorum bonum & amabile, dignúmque quod oculos distineat tuos, videri tibi debet. Sursum corda. In solo Deo iocunditas tua, amor tuus statuendus à te est: reliqua auocantia ab hac fœlicitate, longè sunt relinquenda. Igitur si vis de perfectione doceri, en breue verbum. Solum Deum æstima vt bonum illud, dignum quod à te vnicè ametur: cætera reiice. Si verò de communi vita rogas, quid agendum: vt liceat in cœlum ingredi, *Serua mandata.* Et quidem omnia mandata sunt necessariò seruanda. Sed maximè exigitur à te, vt serues mandata de proximi dilectione.

Nota primum: *Serua mandata,* quia mandata sunt. Hac enim ratione, ex amore seruabis. Nota secundò, concessum Theologis esse, neminem ex puris naturalibus sine gratia Dei, vniuersa posse adimplere mandata. & quia mandatum de dilectione proximi vniuersam legem impleuit, fit, vt sine gratia nemo possit diligere proximum, vt debet. Rectè ergo dicit Dominus: *Si vis vitam, serua mandata,* proximum spectantia. Nota tertiò ordinem præceptorum. Cœpit enim Do
minus à facilioribus. Non occides, inquit. Id verò à natura videtur insitum, nullius sanguinem fundere: aliquanto difficilius est à pulchra alterius vxore temperare, & difficilius ab eius rebus abstinere: maximè cum sunt expositę furto. Porrò difficillimũ est os moderari: ne malũ de proximis dicat. Penitus verò grauissimũ est, etiã cor à cõcupiscentia retrahere.

His mandatis respondit Iuuenis. *Hæc omnia custodiui à iuuentute mea.* O fœlicem adolescentem, cui tanta contigerat

gloria:vt iugum Domini portauerit ab adoleſcentia ſua.qui *Treno.3*
præter communem adoleſcentium viam,non corruiſſet pro
nus ad malum,ab adoleſcẽtia. Qui cum Iob gloriari poſſet, *Gen.8*
quòd eum non reprehenderit cor ſuum. in vita ſua. Et cum *Iob 27*
Anna quòd mundam ſeruarit animam ſuam, ab omni con- *Tobiæ 3*
cupiſcẽtia.Et cum Tobia, quòd ab infantia timuerit Deum, *Tobiæ 1*
& abſtinuerit ab omni peccato.

Agnoſco fiduciam viri immaculati,cùm dicit: *Hæc omnia cuſtodiui.* Vt enim fidenter Petrus dixit:Ecce nos reliquimus *Matt.19*
omnia.ita confidenter adoleſcens. *Hæc omnia ſeruaui*, hanc fiduciam ſanctitas animæ facit.Diſcant igitur Chriſtiani adoleſcentes, ex Iudæo adoleſcente cor ſuũ à rebus caducis frænare: pudeatq́; Chriſtianũ non facere,quod Iudæus tam fœliciter feciſſe comprobatur.Diſcant etiam parentes,& pędagogi:ſibi demandatos iuuenes ſanctè nutrire:vt cũ hoc adoleſcente dicere poſſint: *Hæc omnia cuſtodiui à iuuentute mea.* Et
licet ſæpè expugnauerint me à iuuentute mea: etenim non *Pſal.128*
potuerunt mihi.

Intelligis ergo Lector: cur Dominus trahere conabatur adoleſcentem ad Chriſtianam perfectionem:certè,quia quẽ ab ineunte ætate amauerat,cuſtodierat, & gratiam dederat: vt mandata cuſtodiret nunc gratiæ perfectione ornaret, & illuſtraret. Intelligis etiã, quam amet Dominus eos,qui ſua mandata cuſtodiũt: amauit enim etiam ſignis exterioribus
adoleſcentem hunc,vt teſtatur Marcus. *Marc.10*

Ex quo intelligere licet, quãtum doleat de mandatorum
violatione.Certè tangitur dolore cordis intrinſecus:doleret *Gen.6*
enim ſi poſſet.

Reſpondet ergo Dominus adoleſcenti: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia, da pauperibus,& veni vt ſequaris me.* Vehementer admiror, quàm graue onus Dominus adoleſcenti
præcipiat.Grande opus mandatum eſt Abrahæ: vt Iſaac quẽ *Gen.22*
vnicè diligebat ſuis manibus ſacrificaret. Annõ multi tenerius amant opes,quam filios? Quid ſi adoleſcens hic vnicè amabat diuitias ſuas? at iubetur ipſe ire,manibus ſuis vẽdere: manibus ſuis dare pauperibus quaſi dicas, manibus ſuis filiũ iugulare. Domine quid adoleſcentem tãto periculo obiicis? vt,ſcilicet,ipſe vendat,& diſtribuat? Tu diſcipulo redire volenti,dicis,ſine mortuos. Alteri verò,item redire ad ſuos volenti,inquis:nemo reſpiciẽs retro,idoneus eſt mihi. Cur ergo hunc,ad ſua redire iubes?

Arbitror ego his verbis Dominum indicasse, quàm volun tariè, quàm libenter, quàm meditatò, quam prudenter: qui vult esse perfectus, viam perfectionis debeat ingredi. Certè, vt ipsemet vadat: vt ipsemet sua vendat, ipse distribuat. Locum ergo, & tempus habeat cuncta expendendi, & considerandi. Et vbi intellexerit, quàm sit bonũ hærere Deo eumq; sequi, tunc vendat, distribuat, & sequatur Dominum: sciens nunquam relinquendum à Domino: qui, vt sequeretur Dominum, se & sua reliquit.

Psal.72

Sed spectatissimè considera, qui perfectus esse voles, quòd tenerius ames, id iubeberis relinquere. Iubetur occidere Isaacum senex: iubetur relinquere omnia iuuenis. Igitur iubentur amittere quod magis amant, vt corde ab eo amore vacuato, fœlici commutatione, Deus impleat cor: & fœlix sis, in eo qui est vera fœlicitas.

Gen.22

Demum considera, cur adolescens non iubetur relinquere delicias, parentes, honores? Sed, *Vade, vende.* Equidem ego ita iudico: qui diues est, putat se nullius egere: imò nec Dei opem requirit. Credit enim latenter, Deum quendam se esse. Nec enim immeritò sensu quodam altiori Paulus dixit, auariciam esse idolorum seruitutem. Sibi enim diues, quasi idolo seruit, & seruire alios vult. Meritò igitur volens deitas vera, in cor diuitis intrare: idola & falsam deitatem prius diruit, & destruit.

Ephes.5

Igitur audito Domino, recedit iuuenis tristis. Quia reuera nulla vera tristitia est, nisi à Deo recedere. Quj non recedit à Deo, non habet cur tristetur. Imò si in te non recedentem à Deo, irruant tristitiarum agmina, dic: Pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me. Et, Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? &, Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quia tu mecum es. &, Non sum confusus te pastorem sequens. At qui recedit à Domino, cùm ab omni bono discedat verè iustam tristitiæ causam habet.

Iob 17 *Psal.29* *Psal.22* *Isa.50*

Igitur abscedente iuuene, Dominus ait: *Diues difficile intrabit in regnum cœlorum: & facilius, est camelum per foramen acus introire, quam diuitem in cœlum.* Quis vnquam Theologiam talem audiuit? Planè hæc doctrina repugnat Stoicæ sectæ. Possidonius enim Stoicus, inter bona fœlicitatis assignat opes. Autor Diogenes in vita Zenonis. Repugnat item familiæ Platonicæ. Plato siquidem Dialogo nono de Legibus

gibus, ad fœlicitatem tria asserit bona, animæ, corporis, & fortunæ. Repugnat etiam familiæ Peripateticæ. Nam Aristoteles, ad fœlicitatem necessarias esse dixit diuitias. Repugnat demum toti mundo, qui ad fœlicitatem diuitias quærit.

Et quidem parum esset mundo repugnasse: at repugnare videtur Concilio Gangten. (vt refertur dist. 30. c. hæc autē,) dicenti: Qui dixerit diuitem in iustitia, & bonis operibus, non seruãdum: anathema. Item Ecclesiasticus: Beatus diues, qui post aurum nõ abiit. & Dauid, beatus vir, qui timet Dominũ, gloria & diuitiæ in domo eius. Quomodo igitur Dominus, diuitem asserit non intrare in regnum? *Eccl. 31* *Psal. 111*

Ad hanc grauissimam quæstionem, primùm facile esset dicere regnum cœlorũ, hîc sumi pro perfectione vitæ Christianæ, iuxta Paulum, qui dicit: Regnum Dei, est iustitia, pax & gaudium in Spiritu sancto. In hanc pacem & gaudiũ difficillimè intrat diues. Iustus sanè ille esse potest, & pius: sed illa intima pace, quiete, & gaudio gaudere difficilè potest. ô vtinam responsio hæc, vt est numeris omnibus absoluta: ita esset omnibus accepta. *Roma. 15*

Sed age aggrediamur aliam responsionem. Planè video arctam esse viam, quæ ducit ad vitam. Sed Christiani qui diuites non sunt, facilè per hanc viam ingredi possunt. Est enim via adeò plana, vt nec stulti in ea errent. Certum est, hanc viam sine Dei speciali fauore transiri non posse: sed certum etiam est hunc fauorem esse duplicem. Alterum excellentem, alterum mediocrem. Pauperes igitur fauore mediocri vitam currunt Christianã. At diuitibus non est sat fauor medius: sed requiritur ille maior. Sicut D. Thomas asserit prælatis esse necessaria auxilia maiora, quàm plebibus. Id asserit explicans titulum Epistolæ Pauli ad Timothæũ. Hac igitur ratione difficilè, inquit, diues saluatur. Auxiliũ enim excellens requirit. ne peccet, qui tractat diuitias, tam efficacia ad peccandum allectiua. *Matth. 7* *Isaia 37*

Porrò, nemo contẽnat similitudinem cameli: rectissimè enim comparatur camelo diues. Camelus solus animantiũ, habet gibbam: qua vnicè deformis est. Minus cęteris animalibus, potest in cœlum attollere caput. Libenter se oneri subiicit, etiam flexis genibus. Ita diues gibba diuitiarum deformis coram Deo est: vnde Dominus: Væh vobis diuitibus, quia habetis consolationem vestram. Est item diues graua- *Luca 6*

Paul. de Palacio. R

tus, ne in cœlum caput attollat. Nam qui vult diues fieri, in-
1. Timo. 6 cidit in laqueum diaboli, & in desideria multa nociua, quæ eum mergunt in interitum. Si eum mergunt in interitum, non sinent in cœlum animum erigere. Quàm verò libenter diues se oneri diuitiarum subdat, ostendit hic adolescēs, recedens tristis: quia iubebatur onus relinquere. Quàm verò, flectant genua diuites, vt ditiores sint: docent curiæ plenæ genuum flexionibus, quas diuites coram regibus faciunt, &c.

Rursum prudentissimè, porta cœli foramini acus comparatur. Arbitror enim nullibi angustiorem esse portam, quā in acu: nec item vllibi angustior est porta, quam in cœlo. Si enim per eam, sola possunt intrare spiritualia, certè angusta porta est. Hac enim causa purgatorij locus sancitus est: vt ibi anima omnem crassitiem terræ deponat. Nec enim vel ipsa anima intrare per eam portam potest, si non nihil fecis habeat admistum.

Demum inquit Dominus: *Facilius est camelum, &c.* quia camelum intrare per acum, est super auxilia naturæ cōmunia. Diues item intrans in cœlum, est super fauorem gratiæ mediocrem. At maius est auxilium gratiæ, quàm naturæ.

Tunc respondens Petrus ait: Ecce nos reliquimus. Quam au-
Isaie. 38 det animus integer? Ezechias dicit: memēto Domine, quòd
Psalm. 7 in corde perfecto quæsierim te. Dauid dicit: Iudica me Domine, secundum iustitiam meam, & secundum innocentiā
Psal. 85 meam. Et item, Exaudi me, quia sanctus sum. Ita Petrus audet, & audet sine superbia. Grandes enim illi Sancti, carebāt superbiæ fumo.

Sed libet Petrum interrogare: Petre si reliquisti omnia, non satis retributionis accepisti? Primus Apostolorū factus es, totius ecclesiæ caput, miraculorum operator, maris calcator, & serpentum: quid vltra requiris? At profectò animus perfectus, in nulla re creata quiescit: nullum præmium crea-
Psalm. 16 tum sui operis requirit. Sed ait, *Quid erit nobis?* satiabor enim tunc solùm, cùm apparuerit gloria tua.

Respondet Petro Dominus: *In regeneratione, sedebitis & vos.*
Psal. 50 est generatio ad esse naturæ: hanc contēnit Dominus, quia in iniquitatibus concepti sumus. Alia est generatio ad esse gratiæ. Demum, est regeneratio ad esse gloriæ. In hac regeneratione, sedebitis & vos. Quo signo ostendit Dominus, suos Apostolos futuros super omnes sanctos. Iudex enim omnium,

omnium, deligi debet incorruptissimus omnium. Secundo eo signo Dominus demonstrauit, Apostolos fuisse prædestinatos,& prædestinatos ad gloriam summam.

Vide verò, quàm non commederit Dominus nec bucellam panis, quin ex ea communicaret discipulis. Habiturus erat Christus summũ Iudicis honorem, & hunc etiam illis concedit. Pro modo tamen suo. *Iob 31*

Quòd verò addit, *Iudicantes duodecim tribus Israël*, sic intellige: Duplex est Israël secundum carnem, & secundũ Spiritum: vt asseuerat Apostolus, dicens: Non enim qui in manifesto, Iudeus, &c. Israël secundum carnem cæpit à Iacob,& durauit vsque ad legis finem. Ad Israël secundũ Spiritum, cæpit ab Abel iusto, & finietur in vltimo credente. Ad hunc Israëlem soli fideles spectant: hi enim sunt verè fortes cum Deo: infideles nihil Israëlis habẽt. Hunc igitur Israëlem credentiũ, & fidelium Apostoli examinabunt, & iudicabũt. Siquidem infideles, iam iudicati sunt. Porrò licet viri apostolici, qui Apostolorũ vitam pro virili sectati sunt, etiam ipsi sint fideles iudicaturi, vt sanctorum Doctorum cõsensus habet: at de Apostolis hîc specialis est mentio, quia sicut eorum fuit sanctitas excelsior, ita & gloria in iudicio maior, & mẽtio de eis specialior. *Roma.2* *Ioan.5*

Demum concludit: *Qui terrena propter nomen meum reliquerit, centuplum accipiet*. Vbi primum nota: posse hæc terrena relinqui,& non propter nomen Christi. Potest enim homo distribuere facultates suas, in cibos pauperum: idque non ex charitate. Nota secundò, tunc propter nomen Christi relinqui, cum Christus est autor relinquendi. At nunquam est autor, nisi cùm sanctè, pie,& prudenter opus fit. Non igitur propter Christum relinquit, qui pauperem vxorem, mendicos filiolos ablegat à cura sua. *1.Cor.13*

Illud verò centuplum est mentis hilaritas, & animus sua sorte contentus, & ditior, quàm si mille haberet hæreditates.

Verbum vltimum Christi: *Sunt nouissimi primi & primi nouissimi*, referri videtur ad iuuenem, honore principis primũ, vitæ puritate etiam primum: at cupiditate factum nouissimum. Apostolos verò omnibus modis nouissimos, primos omnibus modis futuros.

CAPVT XX.

Simile est regnum cœlorum,&c.

PLACVIT Patri æterno vineam possidere, id est,ecclesiam.Placuit Verbo æterno eam plantare:nō alia vite,quàm semetipso.In vna enim Ecclesia,vnam voluit esse vitem.Ego enim,in-
Ioan.15 quit:sum vitis: vos palmites,& germina,dicē-
Isaie 5 te Isaia. Vinea Domini, domus Israël est:& vir eius,germen est delectabile.Germen quidem seu palmes: at non vitis.

Porrò,licet vitis palmites habeat naturales: at Christus
Ephes.2 palmites habet insitios. Nos enim cùm nascimur filij iræ,ex vite corrupta, vt veræ vitis accipiamus succum, ei inserendi sumus.

Iam ad inserendos hos palmites, fouendos, dirigendos,
Roma.6 putandos, necessarij sunt operarij. Palmes enim ex se habet corpus peccati, legem in membris, repugnantem legi mentis:ideo frequenter profert fructus suos,id est,fructus carnis,
Galat.5 quos Paulus numerat. Hos ne proferat,operarios aduigilare necesse est. Hac ratione, Deus exit conducere operarios vitis
Isaie 5 suæ.Indignum videns,palmites,ex quibus sperabat vuas,ferrè labruscas.

Licet verò hi operarij maximè sint prælati clerici, mona-
Mat.21 chi;(Nā Scribæ.& Pharisæi dicūtur agricolæ:imò & Paulus,
1.Cor.3 se plantatorem asserit) at profectò quilibet etiam nostrum
Roma.12 operarius est: vocatus vt exhibeat corpus suum hostiam sanctam,placentem.Vocatus,vt non sinat se luxuriari: faciendo curam carnis in concupiscentiis.

Cùm igitur nos omnes operarij sumus:age videamus,vbinam sint isti operarij? Sanè sunt in foro. Igitur, antequam quiuis nostrum viti inseratur,in foro est expositus,vt conducatur, vel à dæmone in perditionem, vel à Deo in vitam æternam.

Eorum vita est sine Deo: vita ampla, quia platea est. Est igitur forum locus negociosus, simul & ociosus. Væh nisi è foro exeas:non enim sat est,ex voluntate carnis nasci, aut ex
Ioan.1 voluntate viri:nisi nascaris ex Deo.Exi è foro:vbi licet infinitis quæstionibus & negociis immiscearis, ociosus tamen es.
Psal.31 Vt enim Dauid tacuit, dum clamaret tota die: & vt Ierusa-
Treno.1 lem est ciuitas sola,licet sit plena populo,ita negociauissimus

sine

sine Deo, ociosus est. Si cor tuum est sicut mare spaciosum, vbi naues, vbi negocia, vbi curę versentur: si sine Deo est, ociosum est. Quia vbi charitas nõ est, etiam si reliqua opera sint, nihil est. ô quantam vim & pondus habet verbum illud, ne gociamini dum venio. Et illud, cum timore & tremore vestram salutem operamini. Hoc enim opus est: aliud propterea nullum. *1. Cor. 13* *Luca 19* *Philip. 2*

Ad hoc ociosorum forum exit Pater, primo mane. Habet ergo prouidentiam suæ familiæ: habet amorem: nec ipse cõducere dedignatur, docens patres familias, ne dedignẽtur ipsi sua inuisere. Imò ausim dicere: licet prædicatores vocent operarios, solus Pater est qui verè eos vocare potest: vocatione, scilicet illa interiori. Omnis enim qui audiuit à Patre, & didiscit, venit ad me. *Ioan. 6*

Quis verò pondus illius verbi, *Exiit*, Expẽdere possit: exiit Deus: vnde exit qui omnia implet? Liceat dicere: Exit ex se, vt intret in te: imò, vt te conuertat in se. Vt enim Verbum exiit à Patre, & venit in mundum: vt deificet mundũ: exiit inquam, quia deiecit se, & humiliauit se: ita Pater exit velut à se, velut à sua maiestate, vt inhabitet in te. Exiens verò venit in forum. Quid te Domine mouet, vt è loco pacis, lucis, sanctitatis, venias, in locum tumultus, in regionem vmbræ mortis, in locum horroris & vastæ solitudinis? Ex loco fœlicitatis in locum peccatorum, captiuorum, mortuorum: in locum Sodomorum? Quid habet pectus nostrũ: vt ad ipsum venire velis? *Deut. 32*

Exiit verò mane: hora tertia, sexta, nona, vndecima. Non est mihi adeò à vero abhorrens, hos Patris exitus, Christi exitus meruisse. Exiit Christus mane in prætorium: hora tertia ad palatium Herodis, hora sexta ad Caluariam, hora nona exiit spiritus eius è vita ad limbum, hora vndecima corpus in sepulchrum. Hi exitus Christi merentur, vt respondentibus horis Pater ad nos exeat.

Exit item conducturus. qui conducit, volens conducit: & item, qui conducitur, volens conducitur. Secundò, conducẽs adstringitur, vt conductum alat: conductus verò, vt in officio persistat. Tertiò iustitia est, vt conducens, & conductus debita soluant. Quàm hæc Deo, & homini quadrant? certè mentitur Lutherus dicens, hominem conduci non volentem, & non esse iustitiam, quòd conducens Deus soluat. At mirari iustum est, Deum homini obstringi conducto: & *Concilii Tridẽ. sub Paulo 3 sess. 6*

merces æterna proposita:adhuc Christiani Deum suum colerent: Siquidem & Paulus optat anathema esse à Christo pro fratribus,id est,æterna mercede carere. *Roma.9* *Vi.S.Th.*

Quid statu tota die ociosi? Non te pœniteat Christiane, si à Domino vocaris ociosus: id est, si te contumelia affecerit.Si enim te mortificat, viuificabit: si humiliat, exaltabit. Respondent, *Nemo nos conduxit.* Ita Samaritana & Paralyticus, Virum non habeo,& Apostolus:Quis es Domine?quasi dicerent:Nō habuimus conductorem:adeò ad excusationes proni sumus? Quòd si non conducti, durè arguuntur de ociositate: quanto durius arguentur, qui conducti, & in vinea,& videntes alios laborare,ociantur?Melius fuisset nobis vitam veritatis ignorasse,quàm post agnitam ociari. *Ad Rō.9* *1.Reg.2* *Ioan.4* *Act.9* *2. Petr.2*

Cùm serò factum esset. Igitur nunc dies, est ad operandum. Veniet posteà nox, in qua operari non licet.Nunc ergo tempus est acceptabile & dies salutis. *Ioan.9* *2.Corin.6*

Dicit Dominus procuratori suo. Procurator est Christus homo. Qui Rebeccā è longinquo,id est, animas è peccato,attulit:vt cū Isaac, id est,cū Christo quatenus Deus, nuberēt.

Voca operarios. Rectè dies iudicij dicitur regeneratio. Vt enim prima rerum generatio facta est verbo, & vocatione Dei,qui dixit,& facta sunt: ita in die iudicij, resurrectio, & melior orbis conditio,fiet vocatione Christi, dicentis: Surgite ad iudicium. *Genes.24* *Genes.2* *Psal.148*

*Redde illis mercedem.*Error esset dicere,animas non accepisse mercedem: sed expectare, ad iudicium: vt Deum videre queant.Quā igitur mercedē procurator daturus est?Respondeo:quia vsque ad iudicium non habent mercedem corpora Sanctorum:ideo integra merces animæ & corporis,tūc reddenda erit.Nondum enim integrum denarium accepit anima donec corpori suo vnitam se videat.

*Incipiens à nouissimis.*Nouissimi sunt Apostoli,cum reliquis Christianis.Hi verò sunt primò mercedem accepturi. Quia honorabile est nomen Christianorum, coram Christo.Speciali enim quadam ratione Christus Christianos suos diligit: quos largiori donauit gratia: quósque maiori donauit spiritu. Olim enim spiritus non ita abundè erat datus, quia Iesus nondū erat glorificatus. Nihil igitur mi.ū si primùm, potissimi,honoratissimiq; sint in gloria, qui fuerūt potiores in gratia. Nihil enim aliud est primos habere mercedem: quā cumulatiori eos prosequi & honore, & fauore.Certè vt *Psal. 71* *Ioan.7*

qui perfecti sint: cum tamen priores fideles, paruulorum nomine censeantur. Lex enim nostra perfectorũ est, spiritualium, diuinorum: illa verò vetus erat lex carnalium, puero-

Galat.3 rum: qui sub pædagogis agebant. Vide verò Lector quæ legis, de statibus sermo nobis est: non de quibusdam personis. Fieri enim potest vt Iob, Abraham, Noe, maiorem & proinde priorem habeant gloriam, quàm multi fideles Christiani. Sed vt plurimũ nostri Christiani in gloria erũt maiores.

Venientes primi arbitrati sunt, se plura accepturos, &c. Sunt egregia hoc loco dubia. Primum, quomodo sancti in cœlo, putabunt se plura accepturos? Secundò, quomodo murmurabunt contra Patremfamiliàs, quem intimè diligunt? Tertiò, quomodo oculus beati esse nequam potest? Quartò, quomo-

Dani.10 do omnes in denario pares sunt, cùm alij sint electi, alij non item?

Ad primum, recolendum est ex Daniele. Inter angelos fuisse pugnam. Angelus enim Iudæorum, cupiebat eos è Babylone exire, sed Angelus Persarum, cupiebat Iudęos pro Persarum vtilitate manere. Restitit ergo Angelus angelo: vterque intelligens se benefacere: ita & sancti vetusti, resistunt Christianis, quasi putantes se plura præmia, quam nos accepturos: vt qui laborauerint per ætates quas habebant longissimas. Viuebant enim ferè per annos mille: cùm nos vix viuamus septuaginta. Rursum illi carebant sacramentis conferentibus gratiam, & iuuantibus contra laborem: nos contrà sacramentis reficimur. Item minori illi ornabantur gratia, minoribúsque Spiritussancti viribus: quam nostri. Demum minori illi quam nostri stimulabantur virtutum exemplo. Rectè ergo videbãtur, se plura accepturos. Quò si non placet hanc persuasionem in Sanctis ponere: dicito, Ita illos putasse: non quia sic putauerint, sed quia sic iustum erat illos putare: nisi altiori diuinitatis lumine collustrarentur.

Huic verò sanctorum verbo, respondet Dominus: *Amice non facio tibi iniuriam*: iudicij tempus est, non iniuriæ. Quid quæreris, si speciali honore Christianos afficio: qui specialiter me coluerunt, pro me specialiter sanguinem fuderunt?

Tolle quod tuum est. ô verbum omni miraculo maius: ô sancte, quídnam tuum est? Augustinus dicit: Fecit Deus hominem, vt amando, summum bonum possideret. Est

Isaia 9 ergo Deus possessio hominis. Isaias dicit: Filius datus est nobis

nobis. Verbum ergo Dei, nostrum est. Christus dicit: Si in alieno, (id est in terrenis) fideles non fuistis, quod vestrum est, (id est, Deum) quis dabit vobis. Igitur Deus est possessio nostra. Tolle igitur quod tuũ nõ est: an tibi sat Deus est? Gauderes si tuus esset orbis: gaude, quòd tuus sit autor orbis: Gauderes diues: & non gaudes diuinus, & velut quidam Deus? hoc enim differt. Deus enim mutari nequit, tu verò Deus mutabilis es. Ideo dicitur: *Tolle quod tuum est, & vade.* Deus quidam es: sed qui ire potes. *Luca 16*

Addit: *An non licet mihi, quod volo facere?* Totũ orbis damnum est, qꝫ putat sibi licere, quod libet. Solius Dei est: licere, quod vult. Eò enim quòd vult, licet. Nostrum est, vt solum liceat, quod Deus vult. Cœlum est, facere quæ Deus vult: infernus, facere quæ non vult. Responsum ergo est ad primum & secundum dubium.

Ad tertium attende: Non dicit Deus assertiuè, *Oculus tuus nequam est*: sed interrogatiuè: num tu vis malus esse, quia ego bonus sum? Sicut illud, Num oculi carnei tibi sunt: & sicut videt homo, tu vides? & illud: nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis, &c. In his enim subintelligitur, absit. *Iob 10* *Psal. 93*

Ad quartum. Scito, Philosophos & sapientes essentialia respicere: de accidentariis: non adeò curare. Cùm ergo in essentiali beatitudine pares sint Sancti, ideo pares dicti sunt: licèt in accidentariis differant. Pares illos fecit denarius ille: torrens ille voluptatis, fons vitæ, pelagus dulcedinis. Amor intimus, quo vnum est illis cor & anima vna. Volo, inquit, Pater vt vnum sint, sicut ego, & tu vnum sumus. *Psal. 35* *Actor. 4* *Ioan. 17*

Multi sunt vocati, pauci verò electi. Duo explicanda sunt. Alterum est, qui sint nouissimi, qui facti sunt primi? Sunt verò Christiani ideo facti primi: quia eos diligit Iesus, vt scilicet, Ioannem speciali quodam diligebat amore: & quia (vt arbitror) in iudicio Christianorum congregatio cæteris fulgentior apparebit. Priores verò fideles non ita: ideo nouissimi dicuntur. *Ioãnis 13*

Alterum est, qui sunt hi vocati, & electi? Respondeo: Non est hîc sermo de vocatis, qui pereũt. Nec enim hi denarium accipiunt, nec amici à Christo nominantur. Igitur omnes pij ab origine ad finem mundi, hîc vocati dicuntur. Porrò inter omnes pios: Christiani dicuntur electi, quia apparebũt abundantiori sanctitate fulgentes.

Et ascendens Iesus Ierosoly. Ecce ascendimus: & quia omnis al-

tus locus expositus est mille periculis: ideo Ierosolyma, quæ locus excelsus est, mortẽ & pericula continet, his qui in eam ascendunt. Mortui ibi sunt prophetę, morietur & ibi, prophetarum Dominus. Cur igitur Prælate locum cupis excelsum? Reddenda tibi est ratio de subditis: déque malo exemplo,
1.*Timo.*3 quod illis præbuisti: déque vitæ sanctitate quam Paulus à te
2.*Cor.*11 requisiuit. Et vt sanctissimus sis, instat tibi sollicitudo, ecclesiarum, vt nemo infirmetur, quin tu infirmeris: nemo offendatur, quin tu excrutieris, & demum si officij debita impleturus es, en moriendum tibi est, vt Christus mortuus est.

Ecce ascendimus. ô inter mysteria omnia, miranda & sublimis ascentio, per quam Christus Deus ad mortem descendit. Quis audiuit vnquam tale? Deus moritur. Per ascensionem hanc moritur Christus, summè colitur Deus, ruina reparatur angelorum, mundus stupebit attonitus, diaboli minuetur regnum, Limbus expoliabitur, Purgatorium euacuabitur, peccatum delebitur, vetus homo crucifigetur. Chirographum decreti rũpetur, spiritus habundantior dabitur, pœna peccatorum soluetur, cœlum aperietur, omnes virtutes augebuntur, fiducia impetrandi accipietur, exemplum sanctitatis orbi proponetur, omnia mala claudentur, omnia bona aperientur, Lex vetus implebitur, Noua confirmabitur, Gentiũ desiderium perficietur, cœlum in terra constituetur.

Ascendimus, inquit: O vos Christiani, num placet vobis ascendere cum Christo, certè, vel fugiendum vobis est
*Iudic.*6 probrosẽ, vel moriendum gloriosè. Si cum Gedeone nostro ascenderis, ô Christiane, vide ne impliceris negociis.
1.*Reg.*14 Si cum Ionatha libet ascendere, reptandum tibi est per scopulos, vix ibi cibus peruios, id est, per difficultates, quas insu-
1.*Reg.*24 perabiles esse putes. Si cum Dauid libet ascendere: ascende super munitissimas petras, ne te gladius Saulis comprehendat.

Ecce, inquit, *ascendimus, & filius hominis tradetur.* Nunquam verius filius hominis, quàm cùm ascendit: vt tradatur. Si enim Filius hominis dicitur, quia addictus est ministeriis hominum, planè nunquam addictior fuit, quàm cum
Iob 5 ascendit, vt traderetur. Rursum (si Filius hominis significat erumnosum, calamitosum: Enos enim id significat) quando erũnosior Christus, quàm vbi ascendit, vt tradatur? Nunquam igitur verius, homo natus ad laborem: quàm cum ita ascendit

ascēdit. nunquā verius puer natus nobis, & filius datus nobis. *Isaie.9*
At, expende verbum *Tradetur*, quasi: relinquetur, velut homo sine adiutorio, qui dicere possit, Pater meus & mater *Psal.87*
mea derelinquerunt me. Traditur verò, velut petra durissi- *Psal. 26*
ma, velut murus æneus, vt ictibus hominum quatiatur. Traditur velut murus & ante murale: vt hostium in eo furor dæ *Isaie.50*
seuiat, atq; ie ita ciues liberentur. Ita ergo Deus dilexit mun- *Isaie.6*
dum: vt Filium suum traderet omni malo, id est, omni affli- *Ioan.3*
ctioni & tormento. Vt verè ipse dicat: Penè fui in omni ma- *Proue.5*
lo. & dolores inferni circundederunt me, præoccupauerunt *Psal.17*
me laquei mortis: &, in altitudinem maris: iam non est sub- *Psal.68*
stantia. &, Traditus sum, non egrediebar, oculi mei langue- *Psalm.87*
runt præ inopia.

Expende rursum, *tradetur principibus*. Vide mundi sapientiam, nobilitatem, culmen, contra Christum armari. Nullius vero rabies impotentior, quam iniustitiæ: viribus sapientiæ, honores & opum armatæ. Et hæc vobis ô christiani, qui cum Christo ascenditis, expectate: totus infernus totúsque mundus contra vos insurget. Quòd si vos vobis videmini lo *Num.13*
custæ: cùm tamen hostes vestri gigantes videantur: confidite: si cum Christo licuerit mori, cum Christo licebit etiam resurgere.

Tertia die resurget. Breui surrexit, Breui etiam dolores inferni circundabunt vos: cetus euomet animam vestram. Non *Ione.3*
potuit Christus teneri à doloribus inferni, nec igitur vos te *Actor.2*
neri poteritis: Si modo cum Christo manseritis. Sit in te san *Iudic.16*
ctificatio Nazarei, & non poterit contra te tota Philistinorū *1.Reg.30*
cohors. Sit tecū Ephod sacerdotale: & licet inimici tui tuam Siceleg diruant: tu eorum auferes spolia. Si in arca Noe fueris, non præualebunt aquæ contra te. *Genes.8*

Tunc accessit mater filiorum Zebedæi. Nota triplex esse regnū, scilicet, temporale: cuius iura describuntur à Samuele, cum *1.Reg.8*
vngere parabat Saulē in regē. Et hîc etiā describuntur à Domino dicēte: *Reges gentium dominantur*, id est, habēt ius dominandi, & exercēdi potentiā in suos. Quo iure Christus dominabitur, ex die iudicij. Alterū regnū est ecclesiasticū: quod est regnū cœlorū. Huius regni ius est: vt maior in eo sit sicut minor, ministret, & seruiat. Sicque bonus pastor, amet subditos *Ioan.10*
suos: vt animā suā ponat, pro ouibus suis. Tertiū est regnū cœleste: Cuius regni vis est: facere subditos similes Dei, iuxta illud. Nunc filij Dei sumus: sed nondū apparuit quid erimus. *1.Ioan.3*

Scimus

Scimus tamen quia cum apparuerit, similes ei erimus.

Igitur Iacobus, & Ioannes cupiebant in secundo regno
Mat.16 principes esse summi. Sciebant enim Petro promissas claues
regni, factumq; principem ecclesiæ summum: idq; nõ ferentes,
contendunt eum suo deiicere gradu, vt ipsi possent principes
esse summi. Hoc ita esse, ipsius Euãgelij tenor euincit.
Nam cum Dominus dicit: *Qui maior est, erit sicut minister*, nõ
intelligitur (aut in cœlo) vbi nemo ministrabit: (aut in regno
terreno) vbi rex non est suorum minister. Igitur veneranda
Apostolorum mater, de summo pontificatu, inter suos filios
diuidundo preces contexuit.

Cùm verò bona mulier dicit: Dic, vt sedeant. Illo verbo,
Psal.148 *Dic*, videtur agnouisse Christi diuinitatẽ. Cuius est solo verbo
facere: ipse enim dixit & facta sunt, & itẽ verbo Domini
Psal.32 cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.

Respondet Dominus: *Nescitis quid petatis*. Ac si diceret: Si
scirent homines, quantum sit in prælatione periculi: quidq;
Ioan.10 requirat Deus, & Paulus ab eo, qui Prælatus futurus est, quid
1.Tim.3 demum debeat Prælatus ouibus suis, nemo prælatus esse vellet.
Quis enim nimium pauper, decem mille filios, vt ab eo
alantur, habere vellet? quis pauper, alieno ære grauari cupit?
quis ascendens onustus onere graui, mille grauiora pondera
sibi imponi desideret? quis languidus, multorum sibi languores
asciscat? At prælatus alere suos greges, rationem pro eis
ponere, onera eorum subire, languoribus eorum, languere
2.Cor.11 debet. Nescitis igitur quid petatis, creditis vos petere honorem,
& petitis summum onus, summum periculum. Petitis
calicem exultationis, & verè non est exultationis, sed continuæ
passionis.

Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Ego sum summus
Pontifex: ideo animam meam, omnibus doloribus tra-
Ioan.10 do pro ouibus meis, omnem dolorem ouium mearum deuo
Isaie 53 ro, hunc calicem libet vobis bibere? Num si placet aureus calix,
placet eius potio amara? Sed vos putastis calicẽ esse mundi,
cùm sit calix Christi.

Aduerte: Non dixit Christus: Biberisne calicem? Sed: *Potestis
bibere calicem?* Ac si diceret, Estne in vobis potentia, & virtus
animi tanta, vt libenter, & intrepidè passionem in calice
Philip.4 prælationis deuoretis? Paulus dicit: Scio abundare, & egere:
omnia possum in eo qui me confortat. Qui animum ita potentem
sentit, prælationem ambiat, si vult.

Respon

Respondent illi: *Possumus.* Ita respondent omnes qui beneficia concupiscunt. Verbum est humanæ superbiæ. Quid enim non sibi pollicetur, qui aliquid sine Deo desiderat? Ita enim ille: Ascendam super aquilonem: &, illi volunt esse sicut dij. *Isa.14* *Gen.3*

Tunc Dominus: *Calicem quidem meum bibetis.* Differentia est calicis Christi, & mundi. Calix Christi principio amarus: in fine suauis. Calix mundi principio suauis, nouissima verò eius, vt absynthium. Calix Christi, licet inebriet, præclarus tamen est. Quo enim magis inebriat eo maiorem lucem animo præbet. Calix mundi plenus est abominatione, & immundicia fornicationis. Calicem Christi sequitur torrens voluptatis, & fons vitæ. Calicem mundi sequitur stagnum ignis ardentis. Calix Christi calix est, non vrna vel amphora. Paucum enim breue, & momentaneum habet laboris & doloris. Sicut etiam calix Babylonis, calix est paucum habēs & breue delectationis. Annon verè fœlix est qui bibit calicem Christi? Hac igitur gratia vos dono, vt calicem meum bibatis. Verbum est profundissimæ sapientiæ, vt enim consortes eos fecit suæ passionis: ita & honoris. Et vide, Non dixit partem calicis bibetis: sed, *Calicem meum bibetis.* Forsan probabile videbitur, vt sicut Ioannes astitit cruci Christi, eius passionem bibēs, ita & astitit Iacobus, licet à longè vt etiam de acerbissima biberet passione. *Prou.5* *Psal.15* *Apoc.17* *Psal.35* *2.Cor.4*

Igitur, *calicem meum bibetis, sedere verò ad dextram & sinistram, non dabo vobis.* Tum quia iam hi loci dati sunt Petro & Paulo: tum, quia non libet, tanto vos onere grauare. Sat est tempore passionis gustauisse calicem meæ passionis: nolo, vt continuè eam gustetis in prælatione. interim, ô viri, Reginæ cœlorum debetur locus dexter. Astitit enim regina à dextris tuis: cur eius locum ei præripere cupitis? Num Salomon matrem suam loco sibi debito fraudauit? Num decet regis matrem in angulo sedere? *Psal.44* *3.Reg.2*

Tunc decem indignati sunt. ô verè venenum charitatis, cupiditas: venenum concordiæ, ambitio! Quis crederet inter piscatores, pauperes, & hos Christi collegas: futuram de summo loco discordiam? Interim admirari libet: quidnam habeat mellis hæc dextera Dei, vt ab omnibus appetatur? Cupiuit eam Lucifer dicens, In cathedra Dei sedi in corde maris. Cupiit Adam. Cupiunt nunc viles piscatores. Certè fecit Dominus creaturam rationalem, stomachum, & sinum haben *Ezech.28*

bentem ferè infinitos,id est,capacitatis passiuę,seu receptiuę, infinitæ. Non quiescunt igitur,nisi eis offam ingeras infinitam, & planè si cupit animus sedere ad dexteram Dei, expe-
Eph.2 ctet, ne festinet. Sicut enim in Christo cõmortui sumus: ita & consurgemus:ita & consedebimus in cœlestibus. *Qui voluerit maior esse, sit sicut minister.* Quidni erit minister homi-
Matt. 25 num: qui nouit, cùm homini ministrat, se Deo ministrare?
Ioan.12 quòd enim minimis fit,Christo fit.Quidni ministret,qui videt Christũ ministrare,& lauare pedes discipulorũ? Quidni ministret,qui videt ministrare munus esse Dei,superbire verò Luciferi?Exigebat locus hic,quid deberet Pontifex gregi, simul quid etiam rex:quæ vide apud Summistas.Sed vtinam cùm à prælato consanguinei petunt præbendas,dicerent,Nõ est meum dare vobis.

Et egredientibus illis, &c. Habet anima oculos suos,quibus videat:sicut habet & corpus:& quidem, si anima suos oculos cæcos habeat,corpus etiam cæcum dicitur:licet oculis corpo-
Luca.16 ralibus videat,dicente Domino: Si lumen quod in te est,tenebræ sint: totum corpus tuum tenebrosum erit. Hi igitur, (scilicet corpus & anima) duo sunt cæci, de quibus in hoc loco.Licet reuera duorum cæcitas,ab vno cæco, scilicet ab anima pendeat.De quo cæco Marcus loquitur.Porrò oculorum carnalium fœlicitas,& obiectum est lux solis.Tunc oculi sani sunt,quando in ea luce omnia vident. Ita & diuina lux,id est,Christus,obiectum est & fœlicitas oculorũ mentis. Qui sani tunc sunt, cum omnia in ea luce videntur. Sed hoc pro-
Matt.13 fundissimum est.Interim,beati oculi qui vident, quæ vos videtis.Contrà,miseri:qui tanta fœlicitate priuantur.

Porrò oculi mentis quadrupliciter cæci sunt. Primi: qui nunquam de Christo audierunt:vt infideles.Alij,qui per fidẽ vidẽt:obscurè tamen: vt qui in peccato mortali sunt,quibus
2.Petr.2 melius fuerat,si non vidissent: quam post visum retrocedere à sancto mandato.Tertij,qui vident & benè vident, sed quadam corporis & desidiæ caligine offuscantur. Vt qui sunt in gratia,tepidi tamen sunt.His non reuelantur mirabilia Dei. Quarti, qui illuminati quidem sunt, at non luce illa meridiana. Corpus enim quod corrumpitur adumbrat lucem illorum ne clarè videant. Dicam primum de primis duobus.

Via quâ Christus transiuit,vita hæc temporalis est: maxi-
Isaie.30 mè cum vita bona est.Hæc enim est via,ambulate per eam.

Iuxta

Iuxta viam hanc sanctam, sedent infideles, maliq; homines. Iuxta, quia de nullo dum viuit, desperandum est. At malum est non esse in via.

Licet verò cæci mali sint, clamant tamen: quia semper ratio, & conscientia ad meliora aspirat, meliora petit. Ideò mendicat: Dum enim Deum non habet, pauper est. Egestas enim à Domino in domo impij. *Prou.3*

Quòd si peccator rerum transeuntium strepitum audiat, intelliget omnes res seculi, & malas & bonas clamare, aliud esse bonum, scilicet, Deum. Id si attendat, ad Deum clamabit. Videns non in creaturis, sed in creatore, lumen esse & fœlicitatem.

Porrò licet creaturæ omnes sua vanitate, & afflictione spiritus, nos ad Deum reiiciant: eædem tamen sua gratia & decore à Deo ad se aduocant. Ideò dicuntur factæ in muscipulam insipientium: & hîc dicuntur obstare: quo minus cęci, ad Christum clament. *Eccl.1* *Sapiē.14*

At quamuis vetent creaturæ, ne clamemus: qui se tamen cæcum esse sentit, non desistat à clamore. Id si faciat, Dominus stabit. Stare enim dicitur: cum ad auxiliandum, separat. Vt Stephanus vidit Iesum stantem, id est, ad subueniendum præparatum. Item sicut spiritus dicitur orare pro nobis, quia nos orare facit: ita Christus dicitur stare, quia nos prius male sedentes, bene erigi facit, & stare. Item dicitur stare cæco: quia cæco malo Christus transibat: & velut è manibus elabebatur. At cæco iam conuerso, stat: volens manere in eius anima: & volens vt cæcus non pereat sed stet & maneat in æternum. Stat ergo & dicit: *Quid tibi vis faciam?* Quia nemo nisi volens, ad lumen ex cæcitate conuertitur: volens, vt in se faciat Christus, quod tota creaturarum turba facere nequit. Vis igitur, vt tibi faciam, id quod verè est aliquid: sine quo reliqua sunt nihil? Siquidem sine charitate cætera nihil sunt. *Act.7* *Rom.8* *1.Cor.13*

Tunc illi: *Vt aperiantur oculi nostri.* Vt oculos à culpa clausos, tu potenti manu reseres & aperias.

Tangit tunc oculos Dominus, & sanat. Tangit alchimicum aurum alia metalla, & ea in aurum vertit. Tangit cæcos oculos lumen Dei, & in lumen conuertit. Deus tangit, & vertit in semideos. Et quia proprium est, vt simile suum simile sequatur, ideo cæcus illustratus, & deificatus, solem: vt heliotropium sequitur.

Cæci

Cæci tertij generis (boni viri, sed desidiosi) sedent secus viam, id est, secus crucem, & mortificationem. Quia enim in ea non sunt, mendici sunt. Paulus ex luce, quam intus hau
serat, poterat illuminare omnibus Euangeliũ: factus, scilicet
Ephes.3 particeps sanctorum in lumine. Ideo diues erat: vt alios dita
2.Cor.5 re posset. At, qui nondũ lumen illud illustrius recepit in corde, is mendicus est. Viuens ex alieno magisterio, non ex suo. Interim desidiosus audit turbam perfectorum, qui Christo perfectè sese conformarunt, & cum illo transierunt. ô articu
Cant.3 lus, ô occasio? quando transit Christus prope cæcum. Tenui,
Gen.32 inquit, eum: & non dimittam. & item non dimittam te, donec benedixeris mihi. Transit igitur ingens amor Christi iuxta cæcum, facit eum clamare. Vrit enim ille ignis, & arguit desidiam nostram.

Interim sancti prætereũtes vetant desides ne clament: sed exurgant potius à torpore suo & ita clament. Imò verò iniicit eorum perfectio, nostræ desidiæ verecundiam, & velut desperationem: vt potius tacere velimus, quàm clamare. di-
Eccle.22 ctum enim est, de stercore boum lapidabitur piger. Claman dum nihilominus est. Optaui enim, & datus est mihi sensus:
Sapiẽ.7 inuocaui: & venit in me spiritus, &c. Clamet interim cæcus, & clamor sit, fili Dauid miserere. Nisi enim filius Dauid esset, lumen cæcis non meruisset. Et si filius Dauid es, ideo es, vt miserearis. Si enim filij Dauid es, caput nostrum es. At caput consulat reliquis membris. Stat Dominus; Cum enim non operatur in te, præterit te: at si stat, operari vult. ô quam sum infœlix si me prætereat: quàm contra fœlix si mihi stet. Stans verò dicit: Quid vis, vt faciam tibi? Quia agens vniuersale determinatur ad vnum, ex subiecti dispositione, id est, ex voluntate petentis. Ideo Dominus aliquid nobis daturus, prius facit in nobis pium quendam affectum: quo donis eius disponamur. Tunc cæci: Domine, vt aperiantur oculi nostri. Summus enim dolor est, quòd res spirituales adeò dignæ videri, non videantur: & oculi ad eas videndas nati, sint cæci: & cum filij simus lucis: nihil minus videamus, quàm lucem. Ac propterea minus æquo, de luce iudicemus. Tangit tunc Dominus oculos, & tactus ille, qui cæcare videbatur, illuminat. Tactus enim ille claudit oculos: vt clausi ad terrena, referen-
1.Cor.3 tur ad cœlestia. Id inquit Apostolus, Qui sapiens est inter vos, stultus fiat, id est, qui videt, cæcus fiat: vt videat. Illuminatus, Christum sequitur: quid enim aliud faciat, qui tanta-
rum

rum rerum pulchritudinem videt? Certè? Paulus vbi vidit, continuè non acquieuit carni,& sanguini,&c. *Galat.1*

Cæci quarti generis sunt; sancti adhuc existentes in caliginoso loco, donec illucescat dies. Hi piissimi viri sunt secus viam,id est,secus mortem: per quam Christus transiit ad vitam. Sedent secus mortem, quia eam continuo desiderant: & quia eorum vita mors quædam, seu mortificatio est. Rursum ij mendicant, scilicet sorbitiunculas cœlestis dulcedinis.Et item mendicant:quia nihil ex mundo volunt.Sed toti pendent ex stipe cœlestis auxilij. Clamant hi,cùm vident adhuc Christum transire, & non stare sibi: clamant, scilicet adoptionem, & libertatem gloriæ filiorum Dei. Clamant, vt eruantur à cæcitate huius vitæ. Sed turbæ vetant: sciunt enim turbæ fidelium, quam sint hi piissimi viri in hac vita necessarij: ideò increpant eos, ne mori cupiant, aut ne pro morte præcentur.Et Paulus dicit:Mori melius, sed manebo propter vos. At interim piorum animus clamare non desistit. Tunc Dominus stat mandans, illi pio clamanti, vitam stare:stat:quia iam cum eo non progredi sed quiescere vult. Stat volens implere voluntatem timentium se. Tangit Dominus cæcum aliquo morbo,& tactus relinquit vestem corporis,vt luce fruatur æterna. *2. Petri 1* *Rom.8* *Philip.1*

CAPVT XXI.

Et cùm appropinquasset,&c.

ID in primis meditatione dignissimum. Cur Dominus breui ignominiosissimam mortem passurus, nunc vult vti pompa gloriosissima Certè vt intelligant qui pompas ambiunt:quã sit, vicinum, & germanum summum decus, summo dedecori. Videntur hæc distantissima, Christus docet esse coniuncta. Secundò, intelligant ij, quibus crux placet: adeò gloriosum esse pati, adeoque opus esse perfectum: vt ad id subeũdum gloriosa deceat pompa. Ornatur sacerdos sacrificaturus,sponsus nupturus,rex inaugurandus. Ornatur Christus passurus. *Iacob.1*

Sed quid ô Christe, asello tibi opus est? quis te vidit equo insidentem? Num ita nostro langues amore, vt vehiculo tibi sit opus? Sponsa dicebat: Fulcite me floribus,stipate me *Cantic.2*

malis: quia amore langueo. Num etiam tu amoris vires expertus, amoris oneri succumbis: & ideo eges, qui te vehat asello?

Sed cur asello? num asellus tanto quadrat triũpho? Certè,
Gen. 22 quia Abraham suum Isaac immolaturus, asellum sterni iubet, cui Isaac imponat. Non it tamen asinus ad locum immolationis, sed expectare reditũ iubetur. Hic asellus genus
Psal. 48 hominum est; erat enim homo in honore, & quia non intellexit, iumentum factus est. Sternitur ergo ab Apostolis: & Christus verus Isaac illi imponitur, magno tamen mysterio: nec enim passurus est asinus, non est immolãdus. Nec enim est animal sacrificio idoneum: immolabitur Isaac, illeso asino. Ita enim dicit Dominus: Si me quæritis, sinite hos abire, Videlicet, plagæ, verbera, gladius, non in iumentum, sed in Christum inciderunt. Cum igitur videbat Christus ramos
Ioan. 18 ex oliuis decisos, quis credat, cum eius historiæ immemorẽ, quæ Isaac, ligna quibus immolaretur, tulisse declarat. Iam
Iosue 15 Axa, recepta peiore hæreditate, meliorẽ petens: super asino suspirat: imò & illachrymat. Ita & Christus pro Iudaismo (priore hæreditate) Gentilitatẽ à Patre suo petens, super asino sedens suspirat, & visa ciuitate lachrymas effundit. Mouet verò dubium, quid sit; *Dominus his opus habet:* cum tamen bonorum ipse nostrorum non egeat? num ille qui sedet super cherubin, eget asello? annon currus Dei decem millibus
Psal. 75 multiplex, Dominus in eis, in Sina, in sancto, numis eget asello? Certè qui prius equitabat super cherubin, & cuius
Psal. 97 erant tot currus: vt videretur terribilis, auferens spiri-
Psalm. 75 tum principum: nunc eget asello, vt humilis videatur & mansuetus.

Sed interim Domine cur super asello sedes? cur summã
Coloss. 2 sapientiã summæ coniungis stultitiæ? Tu sapientia Patris. In te omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei. At nullum animal insipientius asino: adeò, vt ex inscitia nomen deduxisse videatur; cur sapientia summa insidet asello, cui propria
Psal. 106 stultitia est? nam seniores asini, vel experientia, aliquid didicerunt. Planè Dominus nouit, terram desertam ponere in stagna aquarum, & terram sine aqua, in exitus aquarũ. Nouit igitur ex summa stultitia summam monstrare sapientiã. Quòd si vnquam fecit tempore suæ passionis effecit. Quis non crederet summam esse stultitiam, quòd Deus pateretur: quod plagis & Verberibus se subiiceret? quid stultius iudicari pote

ri poterat, quam dicere, vita mortua est: gloria sine gloria est? 1. Cor. 1
At quod stultum est hominibus, id summæ sapientiæ Deo 1. Cor. 3
est, vt inde nos colligamus tunc nos demum sapientes esse, cum stulti facti fuerimus. Stultum videri potest, abnegare seipsum: tollere super se Crucem: at id summa sapientia est. Egu it igitur summa Dei sapientia, nostra summa stultitia: Luca 9
vt summã inde sapientiam demonstrans, summam gloriam sibi compararet.

Nescio verò an & hoc tuæ patiantur aures: sapiens Adam Gen. 2
fuit, sed nulla maior stultitia, & asinitas, quam peccando, & se & nos ita læsisse. Hac asinitate vsus est Deus: & velut hoc asello eguit: vt sibi gloriam inter homines: & hominibus gloriam in cœlo conciliaret. Dictum enim est: ô verè necessarium Adæ peccatum. Adde aliud: Dominus in suo triumpho vsus est asino, animali & laboris patientissimo: & verberibus aptissimo: indicauit ea re, eos sibi ex hominibus esse necessarios, qui idonei sint oneri ferendo, & plagis sustinendis.

Expende tamen cur iubeat Matthæus & prius Zacharias, & Isaias: vt Sion exultet, & exultet satis, cùm rex super asinã venit? quænã tantæ causa lætitiæ, quòd veniat pauper? annõ gaudendũ esset magis, si venisset diues: ꝙ si gaudendũ, quia mansuetus venit: cur iubet gaudere, quod super asinã veniat sedẽs? Video enim gaudendũ esse quod pauper veniat, vt eius inopia nos diuites simus. Ac si omnia sua nobis bona cõmunicasset, nihil sibi relinquens. Video gaudendum, quia venit 2. Cor. 8
pauper. Docet enim suã inopiã, meliorẽ eam esse, quã copiã, Isa. 55
videlicet quia cœlũ inopia mercandũ, potius quã copia. Dictum enim est. Qui nõ habetis argentum properate, emite, comedite. Cur verò gaudendũ, quod super asinã venit? Primũ quidem quia si pulus populũ significat Gentilem, maximè gaudendũ erit, quod disrupta maceria inimicitiarũ pax coaluerit, inter tam diffidentes populos. Quòd etiam cultus Dei, non iam inter priuatos Iudæorum contineatur lares. Quòd item, non tam latè iam dominetur diabolus. Quòd non tanta strage, totus orbis in infernum prorruat. Quòd Dominus plures habeat cultores. At profectò nihil adeò piũ exhilarat animum: quam cum videt Dei cultum, hominũque pietatem extendi. Quòd si Iudæi circueunt mare & aridam, vt vnum proselytum faciant: quam deberent gaudere, videntes totum orbem à Deo, & ad Deum conuersum. Scio quam male Iudæos habuerit Gentium pietas, grauiter enim Ephes. 2 Matt. 23

Act. 10 obiurgabant Petrum, quod ad Cornelium introiſſet. Id verò nunc eſt, quod admonet Matthæus, Iſaias, Zacharias, quod exultent: & depoſito ſupercilio, amplectantur pietatis ſuæ ſocios.

1. Cor. 1 Secunda gaudendi cauſa eſt: quod Dominus non quærat nobiles, potentes, ſapientes: ſed ſtulta huius mundi. iumenta, ſcilicet quæ nullum habent in mundo nomen, hæc quærit vbi ſedeat. Maxima verò mundi pars eſt pauperum, ignobilium, ſtultorum gaudeant igitur hi. Si enim ſolos quæreret ſapientes, diuites, nobiles, eſſet cauſa diſcedendi à Chriſto.
1. Cor. 1 quærit verò ſtulta iummenta. Id quod ſi tibi probri loco videtur. Certè niſi ſtultus fias, vt ſapiens ſis, & niſi abneges te-
Luca 9 metipſum, non ſedebit ſuper te Chriſtus. Dic igitur cum
Pſalm. 71 Dauid: vt iumentũ factus ſum apud te & ea ratione, ego ſemper tecum. Quanto enim magis iummentum fueris, tanto magis ſedebit in te Dominus: magis tui curam habebit. magis te gubernabit. & magis te turbæ honorabunt.

Iſaia 62 Tertiam exultandi cauſam explicauit Iſaias: Exulta filia Sion (inquit) ecce ſaluator tuus venit ecce merces eius cum eo, & opus eius coram illo. Cum vides Chriſtum ſedentem
Gen. 15 ſuper aſello intellige duo. Mercedem, & opus. In Chriſto merces ſignificatur: eſt enim ipſe merces magna nimis. In aſino eſt ſignificatio laboris: gaude igitur, quòd laboranti
Pſal. 26 iumento ſua merces adeſt. Expecta igitur Dominum, viriliter age, ſuſtine, (velut aſellus) Dominum. Et ſanè nemo
Pſal. 72 eſt in hac vita, qui labores, & multos non ferat. At ſi in hiſce laboribus Chriſtum tulerit, eum in mercedem habebit. Delicati verò illi, qui in laboribus hominum non ſunt: quique cum hominibus non flagellantur: peccatóres etiam quorum
Pſal. 31 ſunt multa flagella hi Chriſti mercede fraudantur.

Zach. 9 Quartam gaudendi cauſam adfert Zacharias. Exulta (inquit) filia Ieruſalem: ecce rex tuus venit ipſe pauper, ſedens ſuper aſinam, & filium aſinæ. Et diſpergam quadrigam ex Ephraim, & equum de Ieruſalem, diſſipabitur arcus belli, loquetur pacem gentibus. Si Chriſtus adfert pacem: ſi diſſipat arma bellica: ſi inſidet aſino, animali minimè pugnaci, ma-
Pſalm. 75 ximè pacifico: ſi factus eſt in pace locus eius. & habitatio eius in Sion, vbi confringit arcum, ſcutum, gladium & bellum.
Luca 12 Si fortis armatus arma & ſpolia diſtribuit, an non eſt æquũ aduenienti tanta pace lætari?

Roma. 8 Quinta gaudendi cauſa eſt: quia veniens Dominus ſuper aſina:

asina: venit passurus, & pro omnibus satisfacturus. rē, omnibus seculis tantopere desideratam. Hîc regulam istam accipe. Cū Dominus insigne facinus inter nos est designaturus, id ferè accipit pro instrumento, quod eius facinoris plena significatio sit: olim venit laturus legem timoris, ideo in mōtem descendit fumantē. ardentem flammantē, fulgurantē. *Exod. 19* vt omnia timorem illū repræsentarent, quem erant Iudæi habituri. Venit in rubo ardenti, non exusto, significans se esse *Exod. 3* in populo afflicto, sed non destruēdo. venit legem nouā promulgaturus in die Pentecostes: ideò venit in linguis igneis, & in spiritu vehementi: significante Apostolorū per orbem *Actor. 2* discursum, eorū igneam Euangelij prædicationē. Ita venit & nunc, summos dolores patiētissimè laturus: merito igitur super asino venit animali patientissimò: & quia regula etiā est alia quod, duo, vel duplex, significent multū (vt suprà dictum fuit) fit: vt Christū duplici asino insidisse, summā eius *Matt. 14* patientiā significarit. Gaude igitur Sion, quod Christus super asino veniens, satisfacturus veniat & redempturus.

Sexta gaudendi causa sit. Totus orbis in hoc vno cardine suam versat salutem, si quęnam sua sit fœlicitas agnoscat: super hoc vno tota Philosophorū contendit schola, hoc vnum cœli, inferni, & in tota natura monstrare nituntur. Erit igitur magnum opeçæpretium, mundo suæ fœlicitatis certa ostendere signa, vbi errare, (nisi velit,) non possit. Id igitur est quod Zacharias nunc efficit: dicit enim.; ô mortales, si vestram quæritis salutem, fœlicitatē, regem, vitam: en profero vobis certa venientis signa. ecce venit rex. Signum verò est, quod super asina venit, & filio asinæ. venit ita Christus: non ita venit alius. Exulta igitur, & quod veniat, & quod tam certa sui aduentus adferat signa.

Septima gaudendi ratio sit. Hominum natura facta fuerat asina, id est, super quam dæmones sedebant, sedebant cuncta peccata: curæ: labores: dolores: & miseriæ infinitæ: quibus miser homo, rectus à Deo factus, infœliciter se implicuerat. *Eccl. 7* Hæc asina in biuio erat vitæ & mortis: veritatis & erroris: præmij & pœnæ: cœli & inferni. At Dei misericordia factum est, vt mente à vinculis dæmonis soluta, & Christo ei insidente, quo penetrauerit Christus, mens etiam penetret nostra. Si Christus sursum ascenderit, sessurus ad dexteram Dei in cœlestibus: si ascenderit, vt perueniat ad *Ephes. 1* ipsum antiquum dierum: eò etiam ascendet, & perueniet *Daniel. 7*

nostra natura, quæ prius asina fuerat. Annon hæc summa gaudendi ratio.

Causa gaudendi vltima sit: quòd Christus super asinam regulam vitæ monstrarit, vt scilicet sanctitatis celsitudinem, humilitatis vilitati iungamus. Cum triumphabant Romani, secum afferebant, quod eos humiliaret: & triumphi gloriam, deiectionis vilitate temperaret. Ita Paulus magnitu-
2.Cor.12 dine reuelationum triumphans, carnis stimulis, velut recalcitrantis asinæ molestia premebatur. Petrus in sublimitate
Mat.27 sedis Apostolicæ statuendus, negare permittitur: vt celsitudo deiectioni esset adiuncta. Omnes denique qui pie volunt
1.Timo.6 viuere in Christo patientur persequutionem, vt dignitatis Christianæ altitudo, sub vili persequutionum tegumento tutior cõsistat. Nihil adeò est in orbe sublime, cui sui cõtra-
1.Cor.1 rij non sit adiunctum momentum & pondus, vt sic omnia temperentur. Quæ causa est, vt Deus pauperes elegerit, ignobiles, stultos. Nihil enim est omni ex parte beatum.
Mich.7 *Ecce rex tuus venit tibi.* Quid? annon venit & Patri? An-
Psal.21 non dictum est, ex te exiet mihi dux? & in Psalmo dictum est à Domino. Anima mea illi viuet: & semen meum seruiet
Roma.1 ipsi. Et Paulus ait: Qui factus est ei, ex semine Dauid. Si ei factus est, si eius anima. Domino viuet, si illi dux orietur: quomodo nunc dicit: Ecce rex tuus venit tibi?

Nec caret dubitatione cur dicat de Christo, *Ecce rex tuus*: annon & Saul, & Dauid & alij, reges fuerunt Sionis? num solus Christus rex? Hoc secundum dubium aliquanto facilius est. Licet enim multi & ante, & post Christum reges fuerint: nemo tamẽ ita hoc fuit dignus honore. Sicut multi fuerant
Ioan.10 ante Christum boni pastores: sed ipse ait: Quot quot fuerunt
Matt.19 ante me, fures fuerunt & latrones. Sicut etiam multi viri boni fuerunt, ipse ait tamen: Nemo bonus nisi Deus. Cuius ra-
Prou.8 tio est, quia ipse fons est bonitatis regni, & curæ pastoralis, ipso dicente: Per me reges regnant. Quocirca reges alij ad Christum collati, stellæ sunt Soli collatæ. Et equidem aliorum regnum & potestas super corpora est. quod si etiam ad animas spectat, non sanè super actus intimos. (nisi quatenus
Matthæi cum extimis habeãt commercium) eorum iurisdictio se ex
vltimo. tendit. At Christus rex, & sacerdos, omnem habet potesta-
Hebre.10 tem: pertingit enim vsque ad diuisionem animæ & spiritus,
Psal.44 compagum quoque & medullarũ. Ideo enim dicitur, quòd sagittæ eius sunt acutæ (populi sub eo) & cadent in corda ini

micorum

micorum regis. Qua ratione dictum est: Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum: ad hæc non pertingit aliorum imperium. Meritò ergo dicitur, Iesus: quia saluum facit populum suum, non ex fame, vel tritici inopia, sed à peccatis eorũ. Adde tertiò illud: Alij quidẽ, & reges, & sacerdotes plures cõstituuntur, (succedit enim alius alij) quia morte prohibentur permanere: mortales enim sunt, sicut & eorum imperium mortale est, Christus tamen, vt qui super animas imperium habet, imperium habet immortale. Rex ergo & sacerdos est in æternum. Vnde & meritò Angelus dicit. Regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Quocirca desiderium illud impletum est: Deus, iudicium tuum regi da. tale enim iudicium dedit Pater Filio, quale ipse Pater habet. omne verò iudicium Pater Filio dedit, vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Si igitur Pater est rex omnium seculorum, immortalis & inuisibilis: talis rex & Filius est regnum habẽs omnium seculorum immortale, & inuisibile.

Psalm.71 *Matt.1* *Genes.41* *Hebræ.7* *Psal.109* *Luca 1* *Psal.71* *Ioan.5* *1.Tim.1* *Psal.144*

Sed redeamus ad priorẽ dubitationem: quæ eo maior est quo Christus maior est, quóque nos minores sumus. Venit ille tantus nobis vilissimis. Venit verò: Puer enim natus est nobis, & filius datus est nobis, non ea solum ratione, quòd non venit ille ministrari à nobis, sed vt esset minister noster sed & illa, qua se totum tradidit nobis. Eleganter enim dictum est: Se nascens dedit in socium, conuescens in cibum, moriens in precium, regnans in præmium. Ita planè se nobis exhibuit, ac si nihil cogitasset aliud, quam commoda nostra: ita rursus gloriam quærebat Patris, ac si nihil de cõmodo quæreret nostro.

Isaiæ 9 *Mat. 20*

Tecum nunc cogita, qualæ sit, quòd Christus rex, & Deus tibi nascatur, circuncidatur, oret, prædicet, sudet, patiatur, resurgat, & regnet. Expende & illud: Venit tibi mansuetus. Quid habet Deus cum mansueto: Annon Deus, Deus est Sabaoth? Deus, scilicet exercituum & potentatuum? Annon Deus quasi vir pugnator, omnipotens nomen eius? Annon Deus zelotes, vindicans peccata parentũ, in tertiam & quartam generationem? Annon Deus est qui inebriat sagittas suas sanguine, cuius gladius deuorabit carnes. Annon Deus est, qui regit gentes in virga ferrea, & tanquã vas figuli confringit? quid igitur est, ꝙ nunc mansuetus venit? Certè, quia nouũ fecit Dominus super terrã. nouus, si fas est dicere, factus

Isaia 6. *Exod.15* *Exod.20* *Deute.32* *Psalm.2* *Ierem.13*

est Deus. Igitur cum audis venit tibi mansuetus: rerum om-
Isaiæ 65 nium mutationem intellige, nouam legem, nouum orbem
nouum regem, omnia denique noua.

Secūdò. Intellige: Si Christus venit mãsuetus vt ouis, ergo
Isaiæ 53 ad occisionem venit. Si mãsuetus vt agnus, ergo coram ton-
Nume. 12 dente se obmutescet. Iactet igitur suum Iudæa Samuelem,
suum Mosen, omnium mortalium mãsuetissimos: iactamus
nos Christum mãsuetudinis fontem: & in sua passione sum-
Ioan. 1 mæ mansuætudinis exemplum. Agnus, scilicet sacrificā-
dus, vt tollat mundi peccata.

Tertiò. Venit mãsuetus: vt iã liceat nobis ad illũ accedere
Isaiæ 42 licet peccatores simus non enim clamabit, nec furens in pla
teis vox eius audietur: lignum fumigãs non extinguet, cala-
Hebræ. 3 mum quassatum nõ confringet. Igitur ô peccatores, accede
re ad tronum gratiæ eius cum fiducia licebit. Idcirco enim
in cruce, transfixos habet & pedes, & manus: ne nociturum
Psal. 104 credas. idcirco humiliauerunt in compedibus pedes eius, &
ferrum pertransiit animam eius: vt mansuetus ostenderetur,
Hebræ. 3 qui posset compati infirmitatibus tuis.

Vide verò: nihil magis principes decet, quam clementia.
Armantur tamen contra læsæ maiestatis reos, legibus, gla-
diis, crucibus, ignibus. Quam cõtra fecit Dominus? qui con-
tra contemptores suos lauacra parauit, medicamina com-
posuit, salutem adhibuit. Quid enim aliud sunt Ecclesiæ Sa-
cramenta, quam aquæ Iordanis, quibus Naamam lepra cu-
4. Reg. 5 retur? quam aquæ Siloe, quibus in natatoria sanantur infir-
Ioan. 5 mi? Si modo intrẽt primi. Nam primogenita Deo sacrantur
Matth. 7 & prima cura nostra de cõparãdo regno esse debuerat. Quæ
rit enim à nobis Dominus quæ prima sunt, quæ meliora.

Quid verò est, quòd multi strauerunt vestimenta sua in
via: nihil verentes, si illæ sordescerent, & calcarentur à mul-
tis. Rursum alij resecant ramos de arboribus: non contenti
folia aut fructus obtulisse. Vbi duplex se mihi sensus offert.
Prior est si per Christum insidentem asinæ, intelligamus ver
bum Dei ascensorem super carnem suam. Quo sensu: ita in-
tellige. Cum Dei filius in carne, Ecclesiam inuisit, mortem
pro ea passus & crucem: tunc multi strauerunt vestimenta
sua, id est, corpora sua, ea martyrio offerentes. Multi reseca-
runt ramos, id est, opes suas: quas vt Christo gratificarentur,
omnino relinquebant. Vtriúsque rei hystoriæ Ecclesiæ na-
scentis abũdè perhibent testimoniũ. Sed vtrúmque tã gran-
de

de miraculum fuit: vt nullę historiæ simile proferāt. Vnum certè aut alterum producent: qui se se obiecit gladio, aut inopiæ, Sed quænam historiæ tot myriadas martyrum, tot qui possessiones suas vendiderint, exhibebunt? *Actorū 2.4.&5*

Alter verò sensus est, Si per Christum asinę super positum, intelligas eundem, nostram sensualitatem gubernantem. Est verò asina sensualitas nostra oneribus peccatorum olim assueta. Asellus verò significat hominem terrenum, à vitiis quidem abhorrentem, sed sine Christo, qualem tibi Philosophorum Scholæ exhibebunt: qualémque Euangelista Ioannes dicitur depinxisse, cum dicit: esse quosdam, ex voluntate viri natos. Hic sensus si placeat, iam accipe, multos Christi amore, & exemplo carnem suam strauisse, calcandam pedibus aliorum. quod monachi faciunt, voluntatem suam pedibus. Prælatorum suorum subiicientes: nihil verentes si hac ratione, oculis hominum viderentur sordescere, & dehonestari, Rursum, multos, ex arboribus ramos detruncasse, id est affectus mortificasse ex cupiditate (omnium malorum radice) pullulantes. Vbi enim proferes mihi tot mirabiles viros, qui monachalem vitam professi fuerint, qui affectus suos, qui erant super terrā ita resciderint, sicut à tempore mortis Christi publica fama fuisse testatur? Nulla planè lex est, nulla secta, nulla natio: quæ ita anatomē, seu resectionē affectuū, ad viuum exequatur: vt Christiana. Sermo enim Dei viuus, pertingit ad diuisionem animæ & corporis, compagum quóque & medullarū, & nulla creatura etiam abditissima, inuisibilis est coram illo. Qua ratione Lex noua abdicat occulta mēta dedecoris, nihil vitiosū, etiā in intimis cordis penetralibus, consistere patiens. Longe enim est à Christi lege simulator, & hypocrita: qui sepulchrum est dealbatum, foris sanctum, intus immūdum. Ergo si Christum sequi vis, alterum delige. aut voluntatem tuam alterius iudicio sub de calcandam: aut ex arbore terre defixa, id est, terrena voluntate, ramos abscinde. *Ioan. 1 Caieta. Ibidem. Colos. 3 1. Ad Timot. 6 Hebre. 4 1. Cor. 4 Matth. 6 Matt. 24 Ioan. 12*

Sed non est fas pręterire, quod Ioannes inquit omnes qui huic aderant Christi triumpho, ramos accepisse palmarum: & clamasse: *Hosanna filio David.* Palmæ in manibus, victoriæ indicium & symbolum est. Necesse est igitur, eos qui Christum sequuntur, & pugnare. nec pugnare satis, nisi sequatur victoria pugnam. Id verò est quod habetur in Apocal. Sanctos qui in cœlo cōsistūt, palmas in manibus habere. Itáque *Apoc. 7*

néque ociosos, néque ignauos patitur Christus: néque socios habet nisi victores, Quocirca néque Iudęi terrã promissionis assequuti sunt, nisi post frequẽtes pugnas, & claras victorias.

Quòd verò qui palmas habent, *hosanna* clamant: indicant victorias suas, se à Christo recepisse. Tum indicant, dum viuimus nunquam à pugna esse cessandum. néque vllum esse momentum: in quo non sit necesse pro victoria clamare. est enim militia vita hominis super terram. Rursum indicant,
Iob 7 qualis sit eorum animus ad Christum, est enim eum semper aspirare, ad ipsum semper aspirare. Dixit enim Dauid: oculi
Psal. 24 mei semper ad Dominum & item: sicut oculi ancillæ in ma-
Psal. 122 nibus Dominæ suæ: ita oculi mei semper ad Dominum.

Nec vacat mysterio, quod bis dicunt *Hosanna*. sed cum secundò dicunt, addunt *In excelsis*. quo indicant: se quidem in hoc seculo optare victoriam: at non qualencũmque. sed quæ in cœlis plena sit. vt sicut Christus per pugnas tam difficiles, pérque victorias tam illustres, cõsessum in Dei excelsis com-
Hebr. 1 parauit: ita & illis contingat. Patriam enim in excelsis San-
Hebr. 11 cti in hoc seculo aspiciunt, eámque à longè salutant. Igitur dicunt: Salua nos Domine in hoc seculo: sed maximè salua nos in excelsis.

Non libet silere, quòd licet hosanna significet, tum thriũphos, tum salua, tum saluifica, tum salua obsecro: significat etiam tamen reconditũ quendam exultandi modũ: qui percipi potius quam dici possit, significante hoc Spiritu sancto, quòd sicut quando pugnamus, spiritus interpellat pro nobis,
Rom. 8 gemitibus inenarrabilibus: ita quãdo vincimus, exultare facit lætitia inenarrabili, quæ gustari, non dici possit, Interim tamen, si quid de ea lætitia dici possit, id illi explicarunt dicentes: Salua, & benedictus qui venit. Licet enim animalis homo non percipiat quæ Dei sunt, (nec enim quæ sunt Dei,
1. Cor. 2 nouit nisi Deus, & cui voluerit Deus reuelare:) Si quid tamẽ
Matt. 11 ex his diuinis, velut per transennam, perspici datur, hoc est: quod qui Dei sunt, & salutem æternam sibi, & Deo gloriam æternam quærunt. Primum indicant cum dicunt, Salua. Alterum cum addunt, *Benedictus, &c.*

Porrò verbum illud. *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Multa nos docet. Primũ illud optatissimum, quod Messihas iam venit. Secũdo quòd veniat in nomine Domini, id est vice, loco, autoritate, maiestate Domini. Si enim Pater venisset in carne, ea planè omnia quæ dixisset, aut fecisset, ea

omnino

omnino dixit Christus & fecit. quâ ratione Christus Philippo roganti, vt Patrem suum Christus ostenderet, respondet: Philippe, qui videt me, videt & Patrem meum, id est, Dum *Ioan.14* vides me operantem, dum audis me loquentem, Patrem videre te puta, & operantem, & loquentem. Est enim Patri Filius consubstantialis. Ergo cum Dominus dicit: Ego veni in *Ioan.5* nomine Patris mei. sensus est. Ego veni loco Patris mei, ita, vt qui me videt, & audit, videat Patrem & audiat.

Quòd si Christus ita venit, vt eam vitam, mores, ingeniū, quæ tractantur in cœlo: ad nos adferat habitantes in terras annon dignus est, cui acclamemus, benedictus qui ita venit in nomine Domini, omnia cœlestia adducens in terram? Expende obsecro Euangelicā vitam, quid inuenies aliud quàm cuncta cœlestia? Benedictus ergo qui venit in nomine non Adæ, non Platonis, aut Socratis: tolle, hi terreni sunt. Benedictus iste cœlestis, qui venit in nomine sui Patris æterni.

Rursum benedictus qui venit: quia per eius aduentum, iam multæ eum turbæ cognoscunt, & laudant. Dictum erat in Psalmo. Et florebunt de ciuitate, sicut fœnum terræ, ideo *Psal.71* benedictum sit nomen eius in secula. Quid erat aliud, videre turbas egredientes de ciuitate, clamantes, & laudantes, quàm videre turbas florentes copiosas sicut fœnum terræ. Sit ergo nomen eius benedictum in secula: qui multiplicauit gentem, licet non magnificauerit lætitiam, sicut in die Madian.

Sed in eodem Psalmo dicitur: Benedictum nomen Maie- *Psal.71* statis eius, & replebitur maiestate eius omnis terra. Quam mutantur omnia! Sedebat olim ciuitas sola, licet plena po- *Treno.1* pulo. At nunc benedictus qui venit: vt ciuitas, imò terra prius sola, maiestate diuina repleatur. Verum igitur est illud *Isa.6* Isaiæ: Et quæ sub ipso erant, inquit, replebant templum. Certè opera & Sacramenta, & prædicatio Christi, non solum re- *Psal.117* plent templum, sed etiam orbem vniuersum.

Iam, dictum fuerat: ô Domine saluum fac, benè prosperare, benedictus qui venit in nomine Domini. Deus Dominus, & illuxit nobis. En quæ sit causa benedicendi, scilicet, quia illuxit nobis, & quia, vt Isaias dicit, venit lumen, & gloria *Isaie 60* Domini iam orta est: & item quia Deus misertus est nobis, *Psal.66* benedixit nobis illuminauit vultum suum. *Psal.117*

Demum benedictus qui venit, quia lapis quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli, hic connexuit

Ephes.2 xuit asinam pullo, connectens vtrúmque parietem, & maceriam dissoluens, connectens in suo triumpho pauperibus di- *Ioan.17*
uites, præcedentes sequentibus. vt omnes sint vnum, vt iam
1.Cor.1 non sint diuisiones, sed omnes idipsum dicant, & non sint
Psal.67 schismata. Benedictus sit qui facit habitare vnius moris in
Acto.4 domo: benedictus qui facit, vt omnium sit cor vnum & anima vna.

Iam quid fœlicius ea vita, quæ omnes vnanimes facit? Sed hæc vita licet rosa sit, est tamen rosa & lilium inter spi-
Cantic.2 nas. Tota enim vita nostra est plena malis, ideo turbæ clamant, Hosanna, salua: sed salua in excelsis. Quia igitur Christiano nihil debet esse antiquius, quàm gloria Dei, & propria salus, ideò Ecclesia ante consecrationem, vtrumque nobis inculcat dicens: *Benedictus qui venit, Hosanna.* idque dicit non semel, sed bis: cupimus enim seruari à malis, non solum animæ, sed etiam corporis. nec simpliciter dicimus Hosiah, id est, salua: sed hosiah na, id est, salua obsecro. quo verbo, & humilitas Christiana notatur: & quòd perseuerantia non cadit sub merito: & quòd sine præsidio diuino, vana sit salus hominis: & quod in excelsis, nemo seruare potest nisi Deus.

Et cùm intrasset Ierosolymam. Hoc Euangelij segmentum, ad quadruplicem Christi ingressum applicari potest. Christus enim ingressus est in Mundum, in Virginem, in Animas, in Cœlum. Dicam paucula de singulis. In primo ingres-
Aggei.2 su commota est ciuitas, imò & orbis. Dicitur enim: Adhuc modicum, & ego commouebo cœlum, terram, mare, aridam: & mouebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis
Psal.17 gentibus: & implebo templum istud gloria. & item: Vidit & commota est terra: montes sicut cera, fluxerunt à facie Do-
Isaia 40 mini. Certè, quia omnis vallis implebitur: omnis mons & collis humiliabitur. At necesse est orbem commoueri si val-
1.Cor.1 les implentur, montes humiliantur. Si cor excelsi deiicitur, quia frater est: si cor serui exaltatur, quia Christianus est, an non omnia commouentur? Si Philosophi disputant, Iudæi scandalizantur, Gentes credunt, dæmones confunduntur, idola deiiciuntur, oracula cessant, templa diruuntur, Euangelium recipitur, noua vita inchoatur, vetus condemnatur: annon est hoc, totum mundum commoueri? Si mortui resurgunt, infirmi conualescunt, dæmoniaci curan-
Matt.27 tur, mare calcatur, Sol obscuratur, Crux adoratur; annon hoc

hoc est omnia susque deque moueri? Cum decidebat Manna de cœlo, mirabantur omnes dicentes. quid hoc? cum ergo Christus verum manhu de cœlo venit: annon vehementius turbabuntur, dicentes.quid hoc? quænam doctrina hæc noua? Christus super naturam: ergo Christum miratur natura. Cum diuulgabatur Salomonis Sapientia, mirabantur omnes, currebant omnes: vt eum audire liceret. At plusquàm Salomon hic: quia ille, vt de terra, de terra loquebatur: at hic, vt de cœlo super omnes est. quæ enim audiuit à Patre hæc loquitur, loquitúrque sapientiam non huius seculi, aut principum huius seculi. Iure igitur miratur orbis. Ad prædicationem Ionæ, sacco rex Assyriæ induitur, totáque Niniue commouetur: expende nunc, quàm longè magis mores suos mutauerit per Christum, orbis, quam per Ionam Niniuè. Miraculum est naturæ Christus: imò miraculum cœli. miraculum miraculorum: meritò igitur natura. Angeli, & orbis dicunt, quis est hic? videt mundus violatas leges suas? Virginem parere, hominem Angelis imperare, honores, diuitias, delitias contemni, diabolum prostrari, vinci, calcari, idque à fœminis, à puellis: videt ciuitates deseri, solitudines impleri, vitam secularem abiici, vitam Angelicam ab hominibus tractari: annon meritò dicēt omnes, *Quis est hic?*

Exo. 16

Acto. 17

Ioan. 3

Ioan. 15

1. Cor. 2

Iona 3

Isa. 63

Et equidem hæc vna causa est, quare damnabit Christus, eos qui in eum credere noluerunt. Cur enim videntes tot rerum miracula, non dicunt, *Quis est hic?* Cur Mauri & Indi tantarum rerum famam habentes, non curant nosse, quis est hic?

Et, si quis est inter homines, qui de rebus Christi dubius hæret: audiat populos acclamantes: *Hic est Iesus Propheta*. Si populos priores audias, si Prophetarum oracula, si totius gentis Iudææ expectationem aduertas, facilè cognosces, quis sit hic. Finis enim legis Christus. Lex igitur illum clamat. Iudæi Christum sperabant, dicente Samaritana, Scio quòd iam venit Christus. Populi qui tunc erant, dicunt. Propheta magnus surrexit in nobis. & quid aliud dicere poterant, à dæmonibus liberati, à languoribus sanati, panibus satiati, à morte excitati? Quid si libeat audire tot monachos, virgines, martyres, & tot homines, quorum vita Deo sacra est, mors Christo dicata.

Rom. 10

Ioan. 4

Luca 7

Matt. 4

Ioan. 11

Nec simpliciter audias, *Hic est Iesus Propheta*. Propheta

enim sumi apud Sanctos solet, pro prædicatore. At voluit Christus, se vt prædicatorem laudari. Certè Paulus nun-
1.Cor.9 quam non iactat suam Apostolicam, suam prædicatoriam
2.Cor.3 functionem. quam nec Dominus siluit, cum dicit: Spiritus
Isa.61 Domini super me, eò quòd vnxerit me, ad prædicãdum pauperibus misit me. Cur enim Dominus non iactet munus suũ, vnde nouit omnia nobis bona prouenisse?

Cur verò dicunt: *Propheta à Nazareth*: Christus secundum deitatem genitus in æternitate: secundum humanitatem genitus in Nazareth. Cur igitur taceatur ea terra, vnde nobis bonum omne processit? Imò & cur taceatur, quòd è florente patria florentissimus & fructuosissimus nobis prouentus accessit?

Igitur, cum dicunt turbæ Christum esse Iesum, eius maiestatem indicant. Cum prophetam, eius prædicatoriam functionem. Cum Nazaræum, omni virtute florentissimum, & omni fructu refertissimum affirmant. Quod addunt: *Galilea* significant, quòd sicut Christus velut rotatus è cœlo venit in terram, ita & nos rotati è terra ascendemus in cœlum. Galilæa enim rotationem significat.

Porrò, antequam Dominus in mundum venisset, omnia strepebant venalitate: quid enim aliud homines faciebant, quàm auro suo, argento, & labore, honores, diuitias, & deli-
Isa.55 tias quærere? Annon hoc erat appendere argentum: licèt non in panibus, & laborem, licet non in saturitate? Emebant igitur homines voluptates suas, pro quibus non verebantur & animas in pretium dare. Oculos te precor in mundum, qui tunc erat coniice: quid credes aliud mundum fuisse, quàm mensam nummis plenam, hominesq́; in circuitu illius mensæ laborantes, adcurrentes, anhelantes, vt ex ea mensa nonnihil arripere possent.

Quòd si columba simplicitatem & bonitatem significat: quid aliud Iudæos esse credis, quàm emptores columbarũ,
Mat.6 id est, toto nisu quærentes viri boni videri? Ideo enim tuba canunt in plateis: ideo alij ab aliis testimonium bonitatis
Act.10 requirunt. At vbi Christus in mundo cognitus est, videres
Act.4 delitias eiici, numos contemni, honores calcari. Vendebant
Act.5 enim possessiones: & ibant gaudentes quia digni habiti sunt contumeliam pati.

Illud annotatione dignissimum: *Domus mea, domus orationis vocabitur*. Ergo templum vbi Christus adoratur, domus

orationis vocatur. Primum quidem illud omni acceptione dignum: quòd Deus domum inter nos velit habere, non quòd domus sit illi, vbi habitet necessaria. Nec enim cœlum, aut cœli cœlorum eum capere possunt: sed domum habet, vbi miserias nostras audiat, & misericordias suas largiatur. Et quidem proprium illi est misereri, semper & parcere: meritò igitur domus vbi miseretur, domus illius nominatur. Et si dicere fas est: tam Deus domum vult in terra, quàm in cœlo. hic enim præmium dat beatis, ibi auxilium præbet miseris: hic miseriæ nullæ, ibi pater misericordiarum filiorum miserias misericorditer eiicit. *3. Reg. 8*

Sed cur domum hæc, domus orationis vocatur. cur non potius domus Dei, Domus auxilij, domus misericordiæ? Primum quidem ostenditur, quam sit hominum conditio misera id est quam sit auxilij impetrandi egena. Adeò enim miseri sumus: vt nunquam nobis sit in templum intrãdum, nisi ad orandum, petendúmque contra mala nostra fauorem. Secundo, Ostenditur, ꝙ nõ est aliud nobis medium per quod Deus lubentius, facilius, & vt ita dicam naturalius, fauorem suum præstet, quam oratio. Est enim oratio scala Iacob, per quam Angeli orationem ascendunt: & fauorem descendunt. Tertiò, Significatur, quòd vix aliud fieri vult in domo sua Deus, quã orationem. *Domus enim mea domus orationis est*. Qui igitur in templo non orat, perinde, est, ac si in conuiuio non edat, in schola non discat. Quartò, Expende, Domus Dei, domus orationis est: ac si diceres, Quæ habet Deus, orationis sunt. per orationem Deum, & quæ Dei sunt acquirere licet. Quintò, Ostendit dominus quã velit viscera sua nobis esse manifesta. vult nos certissimè scire quòd largissimè nobis fauere vult, ideò domui suæ nomen Orationis imponit. Sicut si rex rigorosus, cupiens suum monstrare rigorem, domui suæ hoc nomen adhibeat, quòd sit Iustitiæ domus. Sextò, Scitũ est, quòd oratio sit eleuatio mentis in Deũ. sine qua frigent, quæ corporaliter in templo fieri solent. Spiritus est Deus, & tales adoratores quærit, qui adorent eum spiritu, & veritate. Demum si domus Dei domus orationis est: igitur ministri huius domus, grandes sint oratores. non venatores, non potatores, non aliis vitiis maculentur. *Genes. 18* *Ioan. 4*

Iam id sibi persuadeant homines quòd mundus hic vallis sit lachrymarum, domus sit horroris & vastæ solitudinis, terra sit deserta in via & inaquosa, locus sit periculorum & ma-

lorum

Deut.32 lorum: his omnibus malis, vnicum prouidit Deus remedium,
2.Cor.11 domum orationis. Est igitur templum Dei, velut pharmacopolium, vnde contra omnia mala, remedia petantur & impetrentur.
Cantic.2 Est cella vinaria, imò penu ditissimum Dei, vbi bona omnia habeat Deus. sed instrumentum quo hauriat, oratio est.

Ergo duo sciant Christiani, primum, quòd licet in omni
Psal.102 loco dominationis Dei, Deus velit orari & benedici, tamen locus vbi (velut ad largiendum) se Deus obstrinxit, templum
Ioan.4 est. Scio planè dictum esse, venit tempus, cum neque Ierosolymis, néque in monte hoc, orabitis Patrem: sed orabitis in spiritu. quasi dicat: orabitis vbi libet spiritus vester scit: scio tamen, quòd fructuosior multò est oratio quæ in templo, quam quæ aliis locis fit si sint reliqua paria: meritò enim Christus dicit: se inueniri, in his quæ Patris sunt. quasi dicat,
Luc.2 Si vis me inuenire, in templum ascende, ibi me reperies. Animo igitur meo insedit, quod vt sunt in Ecclesia tempora in quibus Deus maiora hominibus auxilia præstat (vt est tempus Quadragesimæ, Aduentus, &c.) Ita sint loca, id est, templa, vbi Deus se largiorem hominibus præbet. Nec id sanè immeritò. Siquidem in Ecclesia Christus adest, in Eucharistia latens. Adest & Christi crux. Adsunt Sanctorum reliquiæ & imagines. Adest aqua benedicta, & reliqua sacra: vbi hæc sunt minor est diabolo de nobis triumphandi facultas, maior est diuina participandi potestas. Si fugabatur diabolus
1.Reg.16 cum Dauid citharam percutiebat, quanto acrius fugabitur, cum in templo laudes diuinæ cantantur. Intelligere igitur licet, Regiam Dei cœlum illum summum esse, vbi summa Deus attentione adoratur. Aliud cœlum est templum nostrum, vbi summa esset Deus attentione laudandus. In illo
Isaie.6 cœlo sedet Deus super solio excelso & eleuato: sed eius vestes nostrum cœlum replent, id est, eius auxilia, fauores, & viscera
Hebr.10 misericordiæ Ecclesiam replent. Cœlum illud est sancta sanctorum. Cœlum hoc est sancta. Nihil enim cœlum illud à nostro diuidit, nisi paries interstitius carnis nostræ.
Esed.1.5 Illud verò est vehementer terribile: *Vos fecistis eam speluncam latronum*. Planè quia plebs terrenis lateribus occupata nec Deum debitè laudare, nec de peccatis vt par erat dolere: nec diuinorum contemplationi vacare, nec libros sacros euoluere, nec pauperum remedio poterat inseruire: ideò cle-
Iudic.2 ricos locauit & monachos, quos prouentibus alit & ditat: vt hi

hi vicem illorum gerant, operam vicariam pręstent. Deumque illorum loco laudent, & inter vestibulum & altare plorantes dicant, Parce Domine, parce populo tuo. Sint Maria, quæ ad pedes domini sedens, audiat verbum eius: sint ij ex quorum ore scientiam populi requirant. Demum Mariæ Martham adiungant sollicitam: vt pauperibus Domini, imò Domino pauperibus, seruiant. *Luca* 10 *Malac.* 2 *Luca* 10

Iam nunc Lector expende: si clerici nihil horum ad quæ locati sunt præstent: adeò, vt nec horarias præces recitent: an non hi fures tibi videbuntur & latrones, qui cibos quidem, & hos lautissimos recipiunt: vt opus exhibeant, quod tamen non exhibent.

Audiant nunc Pręlati (qui hosce clericos indignos in ministeria Ecclesiæ deligunt) Christi vocem terribiliter dicętem: *Vos fecistis domum Dei speluncam latronum*. quasi diceret: Vestrum erat domum Dei orationis, oratoribus replere: domum Dei Angelicis hominibus, imò diuinis adornare: at contrà, speluncam latronibus plenam exhibuistis. Profectò si Prælatus pretio ministrum Ecclesiæ constituit, hic minister pretio etiam Ecclesiæ ministeria exercebit: nummularius ergo erit, igitur nec latronis nomen effugiet. Cum Ecclesia Dei habuerit prælatos qui nummos non requirant, sed contemnant: habebit etiam ministros, qui nummos non suspiciant, sed despiciāt: quo fiet vt & plebes habeat quæ nummos non admirentur, sed distribuant. Quia enim Dominus super asinam vilem ascendit: placuit Apostolis, se suis vestibus nudare: vt asinæ imponerent. Vbi verò plebs Apostolos nudos conspexit, se etiam ipsa suis vestibus nudauit: vt transeunti Christo prosterneret. facilè profectò maiorum vestigia subiecti sequuntur. Christo placeat, vt Ecclesiam suam, mensis nummariis, (id est, cupiditate omnium malorum radice,) & cathedris columbarum, id est, ambitione, quæ maius sibi iudicium sumit, purget & mundet. Id ipse si præstare vellet, scio quam multi cæci, & claudi, tum mente, tum etiam corpore, sanitatem reciperent Nec enim eius nunc manus coarctata est, vt iam saluare non possit. & equidem quando in Ecclesia resplenduit ministrorum sanctitas, resplenduit etiam & miraculorum claritas. *Mat.* 21 *1. Timo.* 6 *Iacob.* 3

Interim illud admiratione dignum, quod sicut Christo in templum ingresso, & miracula edente, non defuerunt tamen principes & docti, qui contra Christum murmurarent:

ita & nunc, licet ministri sanctitate & miraculis emineant: non desunt qui contra eos immurmurent. Legitur in actis,
Act.13 quod cum Antiochiæ disseminaretur verbum Dei, per mulieres religiosas & honestas, & per principes ciuitatis excitata persequutio est contra Paulum, & Barnabam. Quis præcor te, potuisset credere religiosos & honestos contra sanctitatem surrecturos? quis crederet religionem contra religionem, honestos contra honestatem armari?

Porrò obtrectatoribus Dominus respondet: *Ex ore infantium & lactantium perfecisti laudem*. Vbi aduerte, & infantes laudare, & eorum laudem esse perfectam. Et equidem scio multos fuisse in vita Christiana paruulos, qui adhuc pendentes ex vbere matris, Christum vehementer laudabant. quod de infantia Nicolai & Catharinę publica fama commemorat. Sed dubium mihi est, quis fuerit Christi sensus hoc loco? & equidem tres sunt Christiani profectus ætates. Sunt
Hebre.5 enim alij perfecti: quorum, vt Apostolus inquit, solidus est
Hebre.12 cibus. Horum locum tenent nunc Prælati & monachi. Sunt alij medij, qui propositum sibi certamen currunt, aspicientes in autorem, & consummatorem fidei Iesum: hi sunt bona populi pars. Sunt vltimi, qui cum prius Christum nō nos-
1.Petri 2 sent, è vitiis egressi tanquam mundò geniti infantes, lac rationabile concupiscunt. Hi solent in principiis, mirabili & singulari Spiritus sancti impetu adflari: vt stupenda, & mira-
Actor.9 bilia & dicant & faciant. Quod cernere est in Paulo recens conuerso, in Augustino, in Francisco, in quorum primitiis parum humanarum virium, multum verò diuinarum facilè cognoscas. Hi sunt pueri Hosanna clamantes, quem clamorem, non humana prudentia, non maiorum instructio, non fortunæ casus potuerunt edocere: non caro denique,
Matt.16 aut sanguis, sed Pater reuelauit, qui est in cœlis. Quòd si Pater has laudes edocuit, apertum est, quam erit perfecta laus, quæ ex tam perfectò principio dimanauit. Cum igitur Pater, has laudes tunc Iudæos Christo cantare docuerit: profectò, & qui canebant pueri erant, recens à Deo in spiritu geniti: & quam canebant laudem, perfecta erat: vt quæ erat à Patre profecta: vt quæ odorem quendam Deitatis efferebat. Sed de hoc priori sensu sat dictum sit.

SECVNDVS SENSVS.

De ingressu Christi in Virginem, Cum ingressus est Christus in Virgi

in Virginem (Virginem inquam, verè Ierosolimam, id est, verè pacis visionem,commota est vniuersa Virginis ciuitas. Nouo enim lumine illustratus est eius intellectus, nouo igne exarsit affectus, noua lætitia exundauit cor, nouo fœtu intumuit venter. Stat tota attonita Virgo, videns sanguinem suum, rubum esse qui ardeat:sed non comburatur. Videns se amiciri Sole, nec inflammari. Videns se in media flamma, nec lædi: quia Spiritus sanctus eam obumbrabat. Cogitabat Virgo qualis erat fœcunditas.& omnia eius interiora dicebant, Quis est hic? Manhu? Sanè erat prudentissima Virgo. Sed opus in ea gustum, attonitos redderet etiam Seraphinos. Si Maria conseruabat verba pastorum, conferens ea in corde suo admirans rerum magnitudinē: quanto potius admirata dicebat Quis est hic nouus in vtero fœtus? *Exod.3* *Apoc.12* *Daniel.3* *Luca 1* *Luca 2*

Sed huic Virginis admirationi multa respondebant & dicebant: *Hic est* I E S V S. respondebat luminis magnitudo, ignis efficacia, lætitiæ immensitas, & ipsius prolis nouitas. Hæc omnia dicebant: *Hic est* I E S V S, ille desiderium collium æternorum, ille desideratus gentibus, ille in quo plenitudo deitatis habitat corporaliter, ille verè Nebia, verè videns Deum: nam quæ apud Patrem vidit hæc nobis annunciauit: nec pilus de verbis eius, cadit in terram: vt de Samuele dictum erat. *Gen.49* *Coloss.2* *Ioan.3.8*

Nec simpliciter intellexit Virgo, quod Christus esset Deus, sed quod erat tantopere expectatus,& tātopere à Prophetis cantatus. Intellexit Christum esse florem illum, quē Isaias dixit nasciturum, ex virga de radice Iesse: ergo intellexit quòd Christus erat Propheta à Nazareth florente, sed à Virgine multo florentissima, & quòd sicut flos non corrumpit sed ornat virgam: ita Christus non erat corrupturus, sed perfecturus Mariam. *1.Reg.3* *Isaia 11* *Luca 1*

Iam cùm Christus nō solum descēdit in Virginis aluum, sed multo potius in Virginis animum: tunc eicit vendentes & ementes, id est, eiicit fomitem, qui venalitatis radix est: sanè licet in Virginis exortu, ei fuerit fomes ligatus: at in Christi cōceptu, est à Virgine ablatus & extinctus, vt Theologorum primores asseuerant. Eiicit igitur Christus ex matre mensam illam, vbi caro nostra vendere bona sua solet. Dicitque Christus: *Domus mea domus orationis vocabitur.* ô verè domum Dei vnicissimam! ô verè domum vbi perpetuò oratio fiebat. Vbi iugiter mens ad Deum, vt ignis ille in tem- *S.Thom.3 par.q.27. artic.3* *Actor.12* *Leuit.6*

plo nutritus, ascendebat! Si cœlum domus Dei est vbi adoratur: annon altius adoratur à Virginis mente? Si sinus Patris domus Filij est, vbi ab æterno generatur: vterus matris domus eiusdem est, vbi in tempore concipitur, moratur, nascitur. Domus igitur hæc non est aliud quàm domus Dei, & Gen. 28 porta cœli. At fomes fecisset, vt hæc domus spelunca latronum esset: nisi cum concepta fuit, ligatus ille fuisset, velut Asmodeus ille, ligatus est: ne recens sponsatæ noceret. Tobiæ 6 Vbi verò Christus in templum virgineum ingressus est, accesserunt claudi ac cæci. Eia igitur si claudi sumus & cæci, accessus nobis patet ad Christum. illi cæci Iudæorum, nos admonent, quod quia Christus in Mariam ingressus est, accedamus & nos cæci. Ideo enim in eam ingreditur, vt sanet. & templum ipsum, Christum pro nostra salute interpellat, & exaudietur pro sua reuerentia. Quid enim neget Matri Hebræ. 5 Christus, suæ hospitæ Eliseus? Imò planè Bernardus asserit 4. Reg. 4 pleraque bona quæ Christus nobis communicat, non nisi per Mariam communicare. Sed de Maria nunc satis: de qua nihil satis.

TERTIVS SENSVS.

De ingressu Christi in animam. Cum in animam quæ priùs erat in peccato, ingredi dignatur Dominus, id est, cum di- Psal. 112 gnatur è stercore erigere pauperem, & de terra inopem: cùm Ephes 5 dignatur obtenebratum illuminare, & mortuum excitare: tunc commouetur vniuersa peccatoris ciuitas, totus turba- Psalm. 6 tur peccator. Miserere inquit mei, quia conturbata sunt ossa Psal. 37 mea, & anima mea turbata est valdè. & item: Non est sanitas in carne mea, à facie iræ tuæ: non est pax ossibus meis à Eodem. facie peccatorum meorum. Et rursum: Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea. Planè cor conteri de- Concilij. bet, vt peccatum dimittatur. at si conteritur commouetur. Trident. Cum verò ita animus commouetur: cumque sagittæ po- Psal 44 tentis cadunt in cor inimicorum regis, tunc animus nouo vulnere percussus dicit: *Quis est hic?* vnde hoc mihi? Nam & Actor. 9 Paulus vulnus sentiens dicebat, Quis es Domine? Certè cùm vocatio illa, ex morte ad vitam, ex peccato ad gratiam, super naturam fit: rem tam nouam, natura sentiens admira- Lucæ 11 tur, & interrogat quis est hic? Sanè tunc fit pugna Christi cū forti armato à quo ille aufert animam, quam tenebat captiuam.

nam. tunc idola exaltari cordis nostri corruunt, Dagone ar- *1. Reg. 5*
cam Domini non compatiente, tunc creatur nouus homo, *Galat. 5*
noua creatura, vetere homine pulso, tunc filius prodigus ad
pij parentis pedes procidit, à quo ille osculum recipit & am- *Luca 15*
plexus: annon dignum est in rebus tam nouis ciuitatem
animę cōmoueri, & quęrere, quis sit tātæ nouitatis effector?

Cui interrogationi omnia viscera respondent: *Hic est* IESVS. Cùm enim non in peccatoris conuersione Pater pecca-
torem trahat ad Christum, (vt omnes honorificent Chri- *Ioan. 6*
stum,) fit, vt intus in animo, responsio inueniatur: quod qui
eam nouitatem facit, sit IESVS. cuius vulnerantem, & sa-
nantem manum peccator, licet euidenter non videat: intel-
ligit tamen.

Porrò vbi Dominus in sacratiorē animæ partem, id est, mentem, velut in templū intrat, eiicit ementes inde & vendētes. Profectò ante Christi ingressum in mentē: mens tota curis perstrepit inquirētibus, quomodo illud emā, illud vendam? quomodo nūmos acquirā? quomodo honores & delicias cōparabo? At cum Christus intrat, curæ silent: ille possessionū eiicitur amor: honorū contēnitur ambitio. Intelligit anima, magno se emptā pretio: ideo vendere se nō vult venalis esse nolo, dicebat Augustinus: itaq; exit anima è telonio *1. Cor. 6*
cum Matthæo, distribuit sua cum Zachæo, & sæpè omniā re- *Matt. 9*
linquit cum Petro & Ioanne: vt ad pedes Domini liceat se- *Luca 19*
dere cum Maria. *Luca 10*

Et meritò id quidem: Mens enim domus Dei est, domus orationis est. non ergo licebit eam alienis curis perturbari. non erit æquum speluncam eam facere latronum. Certè si anima inter amplexus pij parentis, & dilectissimi sponsi, gustum & dulcedinem sentit: si sugit ex vberibus sponsi vinum, omni vino dulcius: in medio verò dulcedinis istius, intrat *Cantic. 1*
cura terrena, quæ gustum rapit, & furatur: annon cura illa fur est, & latro? ô latronis impiam audaciā. Cur in Dei sacrarium irripuisti? cur Dei lectum ascēdisti? ne crescas, quia Dei lectū commaculasti. Eiectis verò ementibus, & vendētibus, cæci vidēt, claudi exiliūt. profectò videt intellectus pius, *Gen. 49*
quod non videbat impius. Præceptū enim Domini lucidum
est, illuminans oculos. & Paulus inquit: Surge à mortuis, & *Psalm. 18*
illuminabit te Christus. si illuminabit, cæcus ergo prius *Ephes. 5*
eras. Rursum: claudus ille iam sanus viā mandatorū currit,
cū dilatasti in quit cor meū. Quę causa est, quare ex indoctis *Psal. 118*

hominibus plures videmus, in via Dei currentes spiritu fer-
Rom.12 uentes, orationi instantes, necessitatibus sanctorum mini-
strantes? certè quia nouos habent pedes: quos perfecit Deus
tanquam ceruorum. Interim non desunt Pharisæi: qui viden-
Psal.17 tes, quòd cæci prius, videant nunc: quodque claudi prius, nunc
Ioãnis 9 ambulent indignãtur, zelo mouentur & rabie. Sed illi taceãt,
sperãtes in Dño. in silẽtio enim & spe erit fortitudo eorum.

Isaia 30

QARTVS SENSVS.

De ingressu Christi in cœlum. Christo in cœlum ascendenti,
pars prima huius historiæ applicari potest. Commota enim
est vniuersa ciuitas regni cœlestis: videns carnem intrasse
in regionem spiritus temporale ingressum in æternitatem
Coloss.1 carnem super Angelos exaltari, hominem à dextris Dei col-
Psal.109 locari, Filium hominis vsque ad antiquum dierum perueni-
Dani.7 re. Commotam ciuitatem Angeli ostendunt, cum dicunt:
Isaia 63 Quis est iste qui ascendit de Edon, tinctis vestibus de Bosra?
Planè reserat admiranda, quòd qui ex deitate ascendebat:
Psal. 23 tinctas vestes haberet ex humanitate. Quis est iste qui simul
Deus & homo? Quis est iste rex gloriæ? Quæ est ista caro,
Cantic.8 quæ ascendit è desertò, deliciis affluens, innixa super dilecto.
Ephes.4 Respondet multitudo illa, quam ascendens Dominus capti-
uam duxit: *Hic est* IESVS *Propheta à Nazareth.* & quis expli-
caret immẽsitatem illam dulcedinis in qua captiui illi, iam
verè liberi, natabant: dum IESVM nominarent, per quem
eam fœlicitatem, se videbant consequutos? Credere etiam
par est, nõ solùm nomen IESVS illos resonasse, sed IESVM
prophetã dicebant. Cur enim non nominarent functionem
illam, per quam ipsi ad Christum venerant? Illam quam Do-
Ioan.13 minus ita iactat cum dicit: Vos vocatis me magister, & do-
Matt.16 mine, & benè dicitis, sum etenim: illam quam Pater illi in-
iunxit, & nobis ostendit, cum dicit: Hic est filius meus, in-
quo mihi complacui, ipsum audite nec est incredibile, eos
subiunxisse, *Hic est* IESVS *Propheta Nazarenus.* gaudent e-
nim qui de dulcissimis fructibus edunt: arboris, floris & folio-
rum facere mentionem. At Christus arbor fuit illa florens
in hoc mundo, de cuius fructibus suauissimè sancti edunt in
in cœlo. Iam verò existimandum est, quòd Galilæam cum
Nazareth copularent, id est, reuolutionis quam Galilæa si-
gnificat, illos meminisse. Videbant enim prius reuolutum
Deum in carnem, nunc carnem in æternitatem.

Et

Et relictis illis abiit. Antequàm maiora hoc loco prosequar, sunt quædam minora prænotanda. Illud in primis Propter peccata populi, Dominum in plantas, & bruta sæuire. Seuiit in terram Ægypti, in Sodomam: imò in totum orbem diluuio sublatum. Si igitur agri nostri aruerunt, acceptum feramus ariditati pectoris nostri. *Ex.7.8.9* *Genes.8.*

Secundum est: Esurit Dominus maledicturus ficui, indicans, quam temperatus accedere debeat, qui maledictionem aut aliam pœnam alij inferre cupit. Si enim Dominus temperatus, accedit maledicturus plantæ, quanto tẽperatior accedet, qui vult homini maledicere?

Tertium est: Maledicit Dominus ficui: non solùm quia malas in ea ficus inuenit: sed etiam quia ficus non inuenit. Simile hoc est parabolis illis quas Matth.25. Dominus tractat de eo qui talentum defodit in terra, de virginibus carentibus oleo, &c. Ergo non solùm condemnamur, quia malè, sed etiam quia non benè egimus.

Quartum est: Ficus arbor est humectissima. Si igitur humectissima planta siccatur: quid sperat, quę arida est? Si in viridi ligno hęc fiũt, in arido quid fiet? Id est, si in anima, quę folia habet, quę aliquid humoris habet, hęc exsiccatio fit: quid in ea fiet, quæ nihil horum habet. ô vos, qui sermone diuino fulgetis, qui canticis: qui cæremoniis diuinis, ad vos hic Dei sermo dirigitur: videte ne maledicamini. *Luca 23*

Quintum: Vbi Adam peccauit, & se nudum conspexit: foliis ficus se contexit. Annon ficus illa, foliis, non fructibus, plena erat? Maledicta igitur terra in opere tuo. Iam si Episcopus, si Canonicus, si vir Ecclesię dicatus, videat se meritorum fructu nudatum: & propterea suam nuditatem magna pompa, magnóque familiæ apparatu protegat: annon ille videt se ficum, cum foliis, sed sine fructu? At Concilium dicit: Autoritatem suam Episcopus vitæ merito sibi afferat: non seculi splendore. *Genes.3* *Conc. Carthagin. 4*

Sextum: & id terribilissimum. Nunquam ex te fructus nascatur in æternum. Liceat hoc dicere liberius. videmus quosdam ex Ecclesia, ita foliorum gloria fulgentes: vt regium etiam superent splendorem: sed hos ita viuere & mori: vt à multis etiam infidelibus (fide excepta) superentur. Quis non videant eorum sterilitatem, & à radicibus ariditatem? At in cœlum os ponere, vt non libet, ita & piget. Iam ad rem.

Quòd Dominus esuriat,(vt Sancti dicunt)quod nostram salutem esuriat,non potest nō mirabilissimum esse. Annon habet quod edat,cur esurit?Si esuriero inquit, non dicam ti-
Psal.49 bi:meus enim est orbis terræ.Quid optet extra se,qui cuncta continet in tra se?Deus non esset, si aliquid illi deesset.Si igitur in sua essentia, velut in ditissima mensa, sunt omnes dapes,omnia dulciaria quid esurit? Quod si illi aliquid esurire fas est : habet propè se ardentissimos. Seraphinos, sapientissimos Cherubinos, placidissimos, tronos, vt homines esurire, videatur propè nephas. quis enim non miretur, quod à tam pulchris Angelorum choris oculos ferè Deus auertat:conuertátque in seruos: & seruos peccati?Et si simplici desiderio homines cuperet, esset mirandum : sed quòd eos esuriat, & quòd mane esuriat,quis non stupeat? Si mane esurit,quid faciet meridie?Certè id constat, mane aliquid velle, est vehementer velle:vt, Illud mane erigit mihi
Isaie 50 aurem, id est, vehementer id admonet:& Mane adstabo ti-
Psal.5 bi. &, Qui mane vigilant ad me id est, qui vehementi cura
Prou.8 inuigilant.Id enim vehemens negocium est,quod à summo mane incipimus.Idque toto die tractamus.Num igitur nullum negocium Deo nostro charius est, aut grandius, quàm de nostra tractare salute?

Video Christum tam ardenter nostram salutem optare. vt inde Patri suo gloriam, & honorem conciliet. Video Patrem,nostram ardere salutem:quia tantopere est ille bonus: & ideo tantopere nostram dolet desidiam,& nostram proinde miseriam. Est ille diues, cupítque, in quem suas effudat opes,habere:vel certè ideo esurit,vt nos eum esurire scientes cibos apparemus, piaculum enim fuerit scire quod nos ille cupiat: & quod eum suo fraudemus desiderio. Quam verò piaculum sit,ex magnitudine pœnæ coniicias, maledixit ficui, fructibus carenti.De ficu pauca dicam.

Ficus hæc primum significat statum legis veteris:nō adeò homines,quàm eorum statū.Hoc certè status legis,& Euangelij differunt:quòd lex terret,iubet, promittit,exornat exterius, sed gratiam non præstat interius, vnde fructus oriri queant:erat igitur foliis,non fructibus plena. Impossibile e-
Roma.8 nim erat legi,quia infirmabatur per carnē: quēpiā ad perfe-
Galat.5 ctū adducere,id est,ad fructus ferēdos.Sunt enim fructus spiritus, charitas,pax,&c.Erat sanè lex initiū quādā tenus gra-
Proue.1 tiæ,quia initiū sapiētię,est timor Dñi,quē lex efficiebat.Erat

ergo lex radix gratiæ,sed quia per legẽ nõ erat iustitia : ideo per legẽ,nõ erat gratiæ ficus seu fructus. Apertum estquòd si *Galat.3* cus,sub vno cortice mel habet: in quo meleo humore grandis natat granorũ multitudo. Hoc verò habet charitas, quæ humor melleus est:in quo omnes homines debent contineri. Neque enim charitatem habet,qui mel(in quo omnes diligat homines)non habet. Cùm igitur lex Moysi e x se gratiã & charitatem non contineret nec causaret, planè fit, vt ficus esset,cum foliis.sed fine fructu.Pertæsus igitur Dominus hu ius arboris(meliorem plantare volens)exsiccat legem illam, dicitque illi:nunquam ex te nascatur fructus: id est, iam ex te nemo saluetur,veniant omnes ad Euangelium.in quo saluetur,Sciántque post resurrectionem,legem iam mortuam, & post Euangelij promulgationem esse mortiferam. Iam igitur in lege nemo saluatur.

Ex sanctis nouimus . quemuis nostrum esse ficulneam,in terra Euangelica plantatam,nouimusetiam Dominum esurire huius arboris fructus:& quòd mane esurit. Sed quid est, quòd veniat,quærens fructus,quando tẽpus non est? Respondere timor est.Multos nouimus in iuuenili, & florenti ætate defunctos,obiisséque diem suum ,quo tempore non Deo seruiebant, sed mundo.Quid hoc est ? certè venit Dominus ad ficum ,quærens fructum : quo tempore minus ficus fructum habet:siquidem in iuuenta potius videtur tempus fructificandi carni, & mundo, quam Deo.At non inuentis fructibus maledicitur arbor,eà qua nulla esse potest maledictio maior: nunquam nascatur in te fructus, Et certè in inferno non nascetur, quæ enim arbor in mediis ignibus fructum proferat?

Vidimus multos recens sponsatos, multos initio suarum aut deliciarum, aut diuitiarum : quo tempore Deo non fructificabant:quo tempore arridente fortuna, videbatur tempus non esse vt Deo seruiretur, sublatos tamen è medio. Quid illud ? quærit Dominus ficus, cum tempus esse non videbatur.

In summa,multi sunt in peccato mortali:fructus charitatis nõ habentes,foliis Christianissimi contenti. quęrit in his Dominus fructus,cum tempus non esset:& excandescens,occidit:& in ariditatem inferni detrudit.Vanissimum ergo fabulamentum est dicentium,tunc nos Deum è vita subtrahere, cum sumus paratiores. Imò verò frequenter præoccupa-

mur, qua hora non putamus. Vt parabola nosilla docet, de diuite, qui multa in multos annos bona congesserat, sed illa
Lucæ 12 nocte repetita est eius anima.

Accipe & aliud: Castigat Dominus frequenter filios suos,
Hebræ. 12 quis enim est Pater qui non castiget filiũ suũ & castigat sæpè,
Psal. 72 etiam mane? Dicitur enim: Castigatio mea in matutinis. &
Isaiæ. 50 item: Mane erigit mihi aurem. Quod solent patres cùm ca-
Iob 7 stigant filios, erigunt illis aures. Et quidem sanctus Iob, queritur, quòd sua castigatio, etiam à summo mane incipiebat. Porrò cùm castigamur, tempus videtur potius recipiendi à Deo consolationem, quàm quod ei, patientiæ dulcedinem exhibeamus. Anima tunc potius vellet à Deo cibari: quam Deum esurientem fructibus melleæ ficus alere. Sed si Deum
Matth. 5 esurientem non alat, maledicitur. Qui enim erubuerit me, erubescam & ego eum: maledicitur ergo, quia in culpam cadit mortalem. At qui culpa mortalis, quantum est ex se, fructibus caret in æternum.

Rursum, quòd mane fructus in nobis quærat, indicat, quã velit nos semper esse paratos, semper fructus habere expositos, quos Dominus edat, nunquam induciæ dantur: primum
Matth. 6 omnium quærite regnum Dei, nunquam sine hoc regno in-
Lucæ 2 ueniamini. Estote parati, quia nescitis diem néque horam.
Eodem. Sint lumbi vestri præcincti: & lucernæ ardentes in manibus vestris. Sane quia nocte carebãt oleo, virgines, & spon
Matt. 25 sæ, non intrauerunt ad nuptias. At quis crederet sponsum venturum media nocte? venit igitur, cum non esse tempus
Psal. 70 fructuum. ô quàm rectè dictum est: Ne derelinquas me in tẽpore senectutis, cũ defecerit virtus mea, id est, cũ fructus, præ tẽpore, adferre desiero. Ama igitur Deũ. & obserua legẽ
Deute. 11 eius, omni tempore. Et, item omni tempore benedic Deum.

Mirantur Apostoli ficum aridam. Quis non miretur animam in inferni ariditatem coniectam? Maximè si consideres Dei in se, clementiam. Dei in homines amorem: si hominis in se imbecillitatem: ad peccandum pronitatem. Si homi
Genes. 8 nis hostes cum ad peccandum allicientes. Si ex alia parte pœnam in inferno infinitam spectes: quis non miretur à Domino animã exsiccatã. Miramur defunctũ hominem, ruentem domũ, euersam ciuitatẽ: ô quã est magis mirãda arens ficus.

Quis comprehendat illud, *Nunquam ex te fructus nascatur?* quod in inferno, nihil boni anima possit, non potest patienter sustinere, non potest in tormento lætari. Quis non miretur

tur ficum nulli vsui, nisi conbustioni idoneam?& sane combustio ea est, vt in ea Dominus velit ostendere potentiam iræ suæ. planè enim fecit potentiam in brachio suo, disper- *Rom. 9* dens superbos mente cordis sui. Si in viridi ligno talis passio *Lucæ 1* fuit, in arido quid fiet? *Lucæ 23*

Quòd verò Dominus Apostolis, potestatẽ montem eradicandi concedit: mihi creditu facile est. Data est Apostolis potentia super naturam, facti sunt Apostoli instrumenta & or- *Mar. vlt.* gana deitatis. Si deitas montem eradicare potest, (siquidem deitatis nutu montes graui mole consistunt) poterunt etiam *Prouer. 8* idem Apostoli. Non attendas cordas in lyra, aut tubos in organo: manum attende.

Sed equidem diabolus mons expressè dicitur apud Zacha- *Zach. 4* riam: hæc verba: Quis tu mons magne coram Zorobabele, in planum (supple) deduceris. Quam verò frequenter Apostoli in diabolum suam exercuerint potẽtiam, ipsum ex obsessis eradicãtes, Acta apostolica declarant. Vbi illud non silebo quòd etiam sudaria, & semicinctia Pauli dæmones eiicerent. *Actor. 9*

Iam nemo nescit, per mõtes intelligi viros potentissimos: exercitus confertissimus, iuxta illud propterea non timebimus, dum turbabitur terra, transferentur montes in cor maris, id est, etiam si viri potentissimi & exercitus robustissimi *Psal. 45* coẽant, non timebimus. Vide nunc Leonem Papam vno verbo Attilæ regi obsistentem? & intelliges discipulum Christi montem è sua firmitate eradicantem.

Rursum, cùm Apostolus Paulus excommunicat fornica- *1. Cor. 5* rium, cùm Petrus interficit Ananiam: quid aliud quã ficum exsiccat? priuatus enim homo ecclesiæ suffragiis (id est, terræ cœlestis humore) certum est quòd arescet. Et cum imperatores exautorantur & excommunicantur à Papa, quid aliud fit, quam montes eradicari à discipulis Christi? Deponit Gregorius septimus Henricum quartum, Alexander tertius Fridericum primũ, Innocentius tertius Fridericum secundum. Quis hic non videat mentes è terra depulsos: *Ierem. 1*

Quia tamen Ecclesia non solum habet potestatem, vt eradicet sed vt plantet: non solũ in iram, sed in ædificationem, ideò rem ita intellige: Cum prædicator hominem diuitem, pompa & splendore seculi fulgentem conuertit: ficum exsiccat. Atque adeò exsiccat: vt qui foliis prius luxuriabatur: nũc folia illa pompámque contẽnat, & fugiat. At cùm idem prædicator Regẽ aliquẽ, Cæsarẽ, aut Pontificẽ è seculi vanitate,

in

in mentem reuocat Christianam:planè montem eradicauit è terra,in melioremq; locũ dimisit:in mare, scilicet lachrymarum & compunctionis demergens. Ego verò non demiror montem è terra deuulsum: sed miror cœlum in terram
Luca 17 coniectum:regnum cœlorũ ad nos veniens,Deumq; venien-
Isaia 35 tem & mansionem suam,in eo cubili facientem,vbi prius habitabant dracones.

Et cùm venisset in templum. Hæc, quàm Christo Pharisæi proponunt,quæstio:mihi videtur,non vtcunque illi proposita:sed ex publico Iudaici senatus consilio. Itaque conuenerunt maiores illi,vt Christo grandem hanc quæstionem obiicerent:in qua quicquid responderet, caperetur. Sicut ergo ex publico Iudæorum consilio missi sunt Pharisæi interro-
Ioan.3 gaturi Ioannem,quis esset: ita & hoc loco,hæc interrogatio ex senatu processit,& corã frequentissima plebe Christo proponitur.Age igitur intelligamus concilium Iudæorum misisse ad Christum literatos viros; qui eum interrogarent, in qua potestate hæc facis?

Est verò interrogatio adeò grauis, vt nulla possit grauior esse. Super hac enim omnes sectæ controuertuntur. Iudæi, Mauri gentes super hac re nobiscũ decertant:habeátne Chri-
Rom.1 stus potestatem diuinam,an humanam? Ex hoc vnò tota hominum salus dependet. Ex huius viua fidè iustus viuit. Qui
Ioan.11 enim credit in me,etiam si mortuus fuerit viuit: & qui viuit & credit,non moritur.

Porrò cùm sit grauis quæstio ista, est etiam cornutum dilemma.Si enim Christus responderet,ex hominibus,dicerent illi: cur blasphemas dicens te esse Deum? si diceret, ex Deo, blasphemiam illi impingerent.Dominus verò,simili dilemmate illis respondit:quocircà credibile est Pharisæos suã explicasse quæstionem, hoc modo, *In qua potestate hæc facis?* ex Deóne,an ex hominibus? quibus Dñs paribus verbis respondet, *Baptismus Ioannis ex Deóne est an ex hominibus?* Illi dicũt, *Nescimus*,timentes lapides turbæ. Vide quantus Ioannes baptista fuerit: vt si quis diceret, vitã illum peregisse humanã,
Ioan.1 non Diuinam:à Iudæis esset lapidandus.Vnde ascendendum tibi est; talis erat Ioannes baptista vt testimonium eius toti mundo sufficeret,ad credendũ Christum esse Messihã: tanta erat viri sanctitas,& autoritas: illi à Deo non ab hominibus
Luca 3 data. Non igitur immeritò,dictum est,existimante populo, quòd esset ipse Messihas.Nec immeritò Dominus dicit: Inter na

ter natos mulierum non surrexit maior, Ioanne Baptista. *Matt.11*

Quo collige quam prudenter Dominus Pharisæis respondit. Si vos inquit, quæritis in qua potestate hæc facio. Respondeo: Vos scitis fuisse Ioannem à Deo. Ille verò de me dixit: *Ioan.1* Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Et item: Qui de cœlo venit, super omnes est. Et item: Nō sum dignus soluere *Ioan.3* corrigiam calceamenti eius. Planè ergo vobis ille respondit, potestatem hanc esse à Deo.

Respōdent illi, *Nescimus*. Quid? Soli vos estis peregrini in Israel, vt nesciatis quod omnes sciūt? an non erat grauissima culpa quòd rem tantā ignoretis? Vestrū erat disquirere quid quisq; prædicatorū assereret, verúmne an falsum esset? Cur non examinastis an Ioannes verè an falsò tanta assereret de Christo? examinastis enim: an Ioannes verus esset Messihas?

Tunc Christus, *Neque ego dico vobis*. ô verè vnicum malū! Si Christus nō dicit nobis: quis ipse sit, verè perimus. Prima enim salus est, ipsum audire, sese manifestantem. Audit Sau- *Act.9* lus, Cur me persequeris? at ille. Quis es Domine? tota Sauli vita inde pēdebat, quòd Dominus diceret: ego sum Iesus: Di- *Ioan.9* uina est mihi potestas, non ex hominibus. Audit cæcus ille videns: Credis in Filiū Dei? tunc ille, quis est Domine? tunc Dominus, vt salutē daret in corde, qui dederat in oculis, ego sum inquit. Quæ verò alia salus esset Samaritanæ & Sama- *Ioan.4* ritanis nisi quòd Iesus diceret, quis esset? Durassent adhuc in mundo densissimæ tenebræ, nisi Christus dixisset, quis ipse esset. Certè si fides ex auditu, & auditus per verbum Christi: *Rom.9* vbi Christus non loquitur: caret anima verbo vitæ, & vita: ro- *Isa.40* gate ergo vt loquatur Dominus ad cor Ierusalem: dicens, sa- *Psal.34* lus tua ego sum.

Addit porrò Dominus parabolā: cuius singula verba sunt expendenda: *Homo quidam*. Rectissimè nostri maiores Deum dicunt, hominem vocatum, quia affectu est in nos paterno. Adde, Christum, qui illos duos filios habet, hominem esse. Tum homo est, quia hominem deuicit, & captiuum secum abduxit in cœlum. Vocatur ergo homo, sicut Scipio, Affricanus. Tum tertiò, si in hac re libet audire Platonē, imò & Ioannem dicentem: Quod factum est, in ipso vita erat: omnes res creatæ sunt in Deo eminenter, & licet in se morti obnoxiæ sint, in Deo tamen sunt vita. Est igitur in Deo lapis, seu lapidis idea. Est homo, siue hominis idea. Est igitur Deus homo, non hic miser, sed ille idealis.

Hic homo duos filios habet. Ego arbitror hos duos filios ita intelligi: vt prior significet Christianos, ad Christum è peccatis conuersos. Posterior, Iudæos in legis iustitia fidentes: & ideo in Iudaismo perseuerantes. Hi, & illi peccatores, sed illi peccatum suum agnoscentes, ad Christum iustitiæ
Rom. 9 asylum confugerunt. Hi iustitiam sectantes, iustitiæ Dei nō fuerunt subiecti. Ergo, hi filij sunt noui Christiani, & pertinaces Iudæi. Miraris forsan: quòd hos, & illos, cùm peccatores essent, vocarit Dominus filios: sed admiratio crescet, si
Sapie. 1 spectes, quòd pro his & illis Deus misit Filium suum: quem morte turpissima cōdemnari, pro nostra salute permisit. Sic
Ioan. 3 Deus dilexit mundum: vt Filium suum vnigenitum in hoc daret: vt omnis qui crederet per illum vitam æternā assequi
Eph. 3 posset. O incredibilem charitatis longitudinem, latitudinē,
Rom. 5 profunditatem! Certè commendat suam Deus charitatem, quia pro inimicis filium suum mori voluerit. Video iam causam, cur Deus tot in orbe peccatores ferat. Planè quia eos diligit, sunt illi quidem inimici ex peccatis suis: sunt tamen dilecti ex Dei clementia. & ex bona: quam à Deo receperunt
Rom. 11 humana natura. Sicut Paulus de Iudæis dicit: quòd sint inimici ex infidelitate, sed amici propter patres suos. Admiranda igitur Dei est in nos clementia: simul & nostra horrenda
Rom 3 miseria. Quòd Deus duos filios habeat, verumq; malum noluit ille ire, noluit alter Deo parêre: omnes igitur peccauimus: omnes egemus gloria Dei. Conclusi omnes sub pecca-
Rom. 11 to sumus. Quæ igitur restat superbiendi ratio? imò verò vereor, ne licet Patri dixero, me in vineam iturum, tandē mora me euntem abripiat, non laborantem.

Dixit ergo Pater filio priori: *Fili vade*. Intellige, hoc esse auxilium supernaturale, quod Deus vtriq; filio cōmunicat.
Ioan. 1 Illuminat enim omnem hominē venientem in hunc mundum: & quia non dixit: Fili vis ire, sed *Fili vade*: & vade, est verbum efficax, intellige, auxilium Dei quatenus ex Deo est, esse sufficiens ad eundem, si ire filius vellet. Non est igitur
Psal. 68 auxilium vanum, & fallax: sed naturâ valens, & forte: & adeò forte, vt hominem infixum in limo profundi: hominem qui
Iona 2 descenderat in altitudinem maris, & ad ventrem inferni, (si homo ipse velit) arripere possit: & in altitudinem cœli, coniicere. Non est igitur auxilium illud solum illuminans intellectum, sed afficiens & velut mouens voluntatem. Iam inspi... quoties auxilium hoc, vnde nostra pendet salus, abiiciamus?

mus? Deus tamen ferè nunquam cessat, hanc incomparabilem è cœlis pluuiam instillare. Quis non laudet Dei munificentiam: vituperet nostram stultitiam? Deum, qui talia det inimicis. Nos qui talia reiiciamus stulti.

Vade operare. Quid tandē est quòd Dominus opere nostro delectatur? Si posuit Deus hominem in paradiso, ad operandum: num in vinea erit ociandum? Paradisus nomen est deliciarum, vinea laboris. Si lubet inebriari ex vineæ vino, lubeat sudare in vineæ labore: in sudore enim vultus tui vesceris pane, quanto potius, bibes vinum? Certè nunquam nō intellectus noster & voluntas aliquid agunt: annon potius tibi erit, appendere laborem tuum, in panibus vnde inebrieris: quàm in ocio, vnde tibi veniat egestas? Si natus es ad laborem, cur horres laborem? num horret volatum auis, natationem piscis? *Gen. 2* *Gen. 3* *Isaiæ 5* *Iob 5*

Dicit tamen. *Vade operare in vinea.* In qua si non laboraueris, extra eam labor erit perpetuus: quia extra vineam non contingit laborare ad meritum, sed pati ad pœnam, operare in vinea, id est in ecclesia, extra quam nullus labor viuum meretur. *De Summa Trinit. c. firmiter, §. vna.*

Nota verbum paternum: *Operare in vinea.* Ita solent patres filios admonere, *Vade operare in vinea,* id est, in re tua, non alijs laboras: sed tibi, tibi vindemia cedet. Et licèt mea vinea sit, & proptereà esset operandum: licet nihil inde tibi commodi cederet: sed operare, quia tuum commodum erit, qua ratione non dixit, benè operare: diligenter operare: sed operare, nam tua res agitur.

At quia vinea tota sancta est, piaculum erit in sanctitate peccare, scilicet in terra sanctorum iniquè agere. *Isa. 26*

Filius dixit, *Nolo.* O impudentem libertatem. Dic, quænā creaturā hoc te verbum dicere docuit? aut quid in Deo inuenisti, quod ad id dicendum animaret? Cur non omnes creaturæ contra tantam impudentiam insurgunt armatæ? Cur & creator talem fert in creatura iniquitatem? Quis dicit nolo, & cui dicit? quęnam est causa dicendi, & quæ tandem erit pœnā dicentis? O, Nolo, tu contemnis Deum: tu irritas creaturas, tu occidis eum qui te dicit, tu claudis cœlū, tu reseras infernū, tu inferni flammas accendis, tu tortores tantæ inuerecundiæ vindices præparas. O, Nolo si ta non fuisses, nec angelus laberetur è cœlo, nec homo exulasset è paradiso, nec vlla miseria esset in orbe. O, Nolo, fōs, radix, & abyssus omniū *Ierem. 2* *Sapie. 1*

malo

malorum. ô mons Gelboe, vbi omnes fortes cadunt, maledi-
2.Reg.1. cat tibi omnis creatura.

Sed benè habet: Ex gratia Dei factum est, vt qui prius dixit Nolo, posteà pœnituerit. Nam pœnitentia motus abiit, eam pœnitentiam Deus offensus, animo offendẽtis inseruit. Offensus enim adhuc pater est, & affectu paterno, filium per pœnitentiam reuocat ad vitam, quem proprium, Nolo, perduxerat ad mortem.

Et pœnitentia motus abiit: ergo pœnitentia motus est, efficacia est, & impulsus ad operandum in vinea. Qui ociosi non operantur in vinea, pœnitentes verè non sunt. Pœnitentia affert secum gratiam & virtutes: quibus velut manibus anima laborat in vinea.

Accedens pater ad alterum dixit similiter, id est, præbuit auxilium sufficiens: vt si filius hic vellet resurgere, posset. Est
Ioan.1 igitur Dominus Sol illuminans omnem non se subtrahentem. Est ignis calfaciens omnem non se auertentem.

Dicit filius: *Eo domine.* Verbum est Iudæorum in sua lege fidentium, & de eius se exactissima obseruatione iactantium.
Luca 18 Dicit enim ille: Ieiuno bis in sabbato, &c. & alij non edunt
Marci 7 nisi lauent manus, lectos, vrceolos, &c. Sed quia hæc exterior
Hebr.9 obseruatio (sine interiori) mundare animam non potest: ad
1.Tim.4 modicum enim vtilis est: ideò licet Iudæus dicat, se ire in vineam, non it tamen. Quicquid enim fit, si nõ ex Christi amore fiat, non est in vinea laborare. Attendant hæc Prælati, re-
Mat.6 ges, clerici, laici, qui multa faciunt: non ex gratia Christi, sed vt videantur ab hominibus: receperũt mercedem suam.

Primus filius qui dixit, Nolo: postea iuit: fecit voluntatem
Rom.11 patris. Quid? num fuit voluntas patris, vt ille diceret nolo? ô altitudo diuitiarum scientiæ Dei! Iustè Paulus inquit. Con-
Eodem. clusit Deus omnia, in incredulitate vt omnium misereatur. At non fuisset misertus pater filij: nisi prius noluisset filius. Ergo licet pater noluerit, vt filius diceret nolo: permisit ta-
Luca 15 men, volens nolentis misereri. Hoc, hoc est gaudium coram angelis Dei super vno peccatore prius nolente, postea pœnitentiam agente: ac ita diuinam voluntatem implente. Certè voluntas patris non est, quod sit delictum. Est tamen, vt vbi
Rom.5 abundauit delictum, gratia superabundet.

Rectissimè ergo infertur: *Publicani & peccatores precedent vos in regno Dei.* Id est, in regno gratiæ: non cuiusque sed superabundantis. Sanè in lege veteri, gratia dabatur hominibus:

bus: sed dabatur angusta: non superabundans. Dabat Deus panem arctum, & aquam breuem. Lex verò nostra, lex gratiæ est, ita superabũdantis, vt flumina de ventre eius qui eam recepit fluant aquæ salientis, in vitam æternam. Hanc gratiam superabundantem, & effluentem recipiunt sæpè, qui maximè peccatores fuerunt. Nescio enim cur factum sit, vt Apostoli affluentissimam gratiam accepturi, in die pentecostes, fœdissimè lapsi sint, in tempore Passionis. Num conclusit eos Deus in peccatum, vt eorum misereretur? num noluerunt, & relicto eo fugerunt: vt in regno Dei reliquos præcederent? Ergo Deus non vult peccatum esse: sed vbi peccatũ est, gaudet videri misericors. *Isaiæ 30* *Ioan.7* *Actor.2* *Matt.26*

Certè si Iudæus sine fide Christi suam legem seruaret præmia humana, suæ humanæ iustitiæ referret Bona enim terræ comederet, laboresque manuum suarum manducaret. Porrò volens Deus maiora præmia fidelibus dare, aliam iustitiam inuenit: quam vires non attingunt humanæ. scilicet iustitiam fidei, quam Christus & sua Sacramenta largiũtur. Hanc iustitiam recipiunt publicani & peccatores. Non veni, inquit, vocare iustos, sed peccatores. Et, fidelis sermo: Christus venit peccatores saluos facere. Porrò peccatores hi, Christi iustitia recepta: tanto præcedunt Pharisæos in sua iustitia fidentes, quanto cœlum terram: æternitas seculum, Deus hominem. *Isaiæ 3* *Matt.9* *1. Timo.1*

Porrò hoc verbum videtur Dominus dixisse, vt Pharisæos prouocaret ad fidem. Paulus ferè in eodem argumento inquit: Iudæorũ delicto, salus est gentibus: vt illos illi æmulentur. & infra: ministeriũ meum honorificabo, si quomodo ad æmulationẽ prouocem carnẽ meam. Ita nunc Christus dicere poterat Pharisæorum delicto, salus est publicanis & peccatoribus, vt hos illi æmulentur. Quid enim aliud Pharisæi in publicanis ad Christum conuersis, spectare poterant: quàm eximiam sanctitatem? *Roma.11* *Eodem.*

Iam in illo verbo *Precedũt*, indicatur Pharisæos retrò manere: at graue malum est, retrò esse dictum est: Abierunt in voluptatibus, & in prauitate cordis sui mali. facti sunt retrorsum, non in antè. Paulus etiam quæ retro sunt obliuiscitur, in anteriora se extendens. At in maioribus ecclesiæ, retrò manere, grauissima culpa est. Profitentur enim se esse pastores, qui ante oues suas vadant. Et prudentissimè Hierony. inquit, grauissimum est malum, si laicorum vita, vitam sa- *Ierem.7* *Philip.3* *Ioan.10*

cerdotum excedat. Crescebat hæc in Pharisæis culpa: vt qui videbant Ioannem cuius tam erat vita singularis, vt etiam publicanos ad meliorem mentem reuocarit. Pharisæi tamen immoti du abant, ideo subdit Dominus: *Vos videntes, nec pœnitentiam habuistis: vt crederetis, &c.* Vides grauissimam culpam: non pœnitere, vbi prædicator prædicat magnifice, viuitque sublimiter.

Aduerte illud, *Non egistis pœnitentiam, vt crederetis.* Ergo quadamtenus, fidem pœnitentia præcedit. Rectè igitur Paulus: Conscientiam bonam relinquentes, à fide naufragauerunt. Rectè & S. Thom. in 2.2. quæstio. artic. 7. dicit, virtutes quadam ratione præcedere fidem. Id intelliges, si videas, quòd qui vehementius pœnitent radiis lucis vberius illustrantur. Qui non pœnitent fidem habent sæpè tenebricosam. Ergo fidei ingressum pœnitentia sequitur, progressum sæpè præcedit.

Aliam parabolam audite. Satis à Patribus de vinea Iudaica dictum est. Dicam quæ ad vineam Christianam pertinere *Isaie 5* videbuntur. Si enim Deus Iudaicam vineam, in cornu filio olei, id est, loco pinguissimo collocauit, profectò Christianã vineam, in multo pinguiore loco plantauit. Certè singulos Christianos plantauit in ecclesia (vt vites in vinea) impinguata sanguine & pinguedine Christi. Planè hortus ille in *Ioan. 19* quo Christus orans sudauit, impinguatus est Christi sudore sanguineo. Vnde & verè nomẽ Getsemani, id est, hortus pinguis, dici meruit. Quæ enim pinguia sunt, vehementi calore soluta, terram pinguedine rigant. Ita diues Christus, vehemẽti charitatis calore in horto succensus, sanguinem fudit, quo hortus rigatus, pinguis effectus est. Hortus, hic ecclesia est. in hoc pingui solo, vt in cornu filio olei, plantantur qui baptismum suscipiunt. Vt ex pinguedine ecclesiæ lugentes, vinum Deo proferant suauissimum.

Quàm verò sapienter Christiani dicantur vites in hac vinea plantatæ: dicam vt potero, res enim grandis est. Primũ, vt nouellæ plantationes egent pedamẽtis, & statuminibus, quibus alligẽtur: ita nouellus in vita Christiana, eget magistro, & doctore: cui nitatur, ne facilè cadat. Vt igitur à Mose *Iosue 1* & Iosue, inducuntur Iudæi in terram promissam: ita à doctoribus & ductoribus eriguntur pij, in vitam æternam. Nec est leuiter inspiciendum: quòd etiam Moses ducatũ, & consilium à socero Ietro obnixè requirit. Nemo igitur viam

Chri

Christianam solus sine magistro ingrediatur. Væ enim soli. *Exod.18*
Tum necesse est vitem putari, ne virtus vitis in folia luxurians, euanescat: ita necesse est carnales Christianorũ affectus amputari: vt virtus spiritualis multum proferat fructũ. Egregius agricola Deus est: is sæpè palmites rescindit: qui videbãtur in vite pulchri & necessarij, rescindit à pia matrona maritum, filios, facultatẽ. Vt verè vidua & desolata manens, in Deum speret: & ita fructum adferat in patientia. *Eccl.4* *Ioan.15* *1.Timo.5* *Luca 8*

Quòd si rescisa vitis multum illa lachrymet, tabescit eius intima virtus: ita si cum Deus bona tua rescindit, multum doleas, caue ne tabescas: dole cum Aaron pro filiis defunctis, sed interim ne multum doleas, sicut gentes quæ spem non habent. *Leuit.10* *1.Thess.4*

Sed maximè ex vite racemos expectamus. Quam causam arbitror esse, quòd Dominus fideles voluit vites appellare, vt ex quibus charitatis racemos desideret, nihil moratur racemorum genus aut colorem, aut saporem, modò charitatis racemi sint. In racemo multi acini sunt: ex vno pediculo pendentes. Ita in nobis ex vna charitate omnes homines debent dependere. hoc enim est præceptum: vt diligamus inuicem. Hos racemos si vitis habeat, generosa vitis est. *Ioan.15*

Vt verò racemi recentes acidi sunt, nisi fiant sole torrente maturi: ita nouella charitas aliquid ex carne nostra, acoris habet, donec tribulationis igne purgetur. Qua ratione Dominus electos, in tribulatione probat, sicut aurũ in fornace. *Sapient.3*

Demum vix ad maturitatẽ proficit vua, in humenti loco proueniens: ita vix charitas, in deliciis nutrita grandescit. At verò neque vitis terram perpetuo sitientem patitur: alioqui corrugata siccatur. Ita & charitas suis aliquando fomentis eget. Consolatur enim Deus suos in tribulatione eorum. *1.Timo.5* *2.Cor.1*

Habuit sepem, turrim, & torcular Synagoga vetus: habet & ecclesia nostra. Et quidem non est quod dubitemus protectionem Dei esse sepem: quæ cum aufertur, exterminant vineam omnes qui prætergrediuntur viam. Dictum etiam est: quòd saluator ponetur in vinea murus & ante murale, vt nihil sibi vinea timeat tali muro vallata. Maximè cum murus tes viua sit: & nunquã dormiat, nec dormitet, qui custodit Israël. Protectio ergo Dei, imò Deus ipse est vineæ seps. ô fœlicem vineam ita muratam. ô infœlicẽ tali muro discinctam. Scio vulpeculas paruas in vineam irrumpere: sed id permittit Dominus: vt colonorum curam excitet. *Psal.79* *Isaia 26* *Psal.120* *Cantic.2*

Sed age,quid torcular est,quid turris:res est explicatu dif-
Isaia.63 ficilis. Ex Isaia habemus: Torcular calcaui solus, & calcaui eos in furore meo, id est, calcaui peccatores in furore meo, & respersus est sanguis eorum in vestimenta mea. Da igitur tu mihi locum, in quo Deus calcauerit peccatores: & is locus torcular erit. Certè si infernus in ecclesia esset: infernus torcular esset. At cum infernus in hac vita non sit, vbi conculcet Deus peccatores: manifestè colligitur, quòd torcular huius vitæ sit iustitia, vindictam de malis accipiens: in hac calcauit Deus peccatores. Id quia elegantissimum est, non grauabor explicare.

Roma.15 Sicut in Adam omnes fuimus carnaliter: ita in Christo
Rom.3 spiritualiter:& quia omnes peccauerunt:fit vt peccatores,per
Roma.12 fidem in Christo inueniantur. Porrò cùm Christus ad crucem adducitur,adducuntur etiam in eo,peccatores,eius scilicet membra.adducuntur verò:vt Iustitia Dei,suam in illos exerceat vindictam. Adducuntur ergo ad torcular: Cum ergo vides Christi carnem affligi, lacerari, torqueri: intellige nos etiam in illo afflictos, & iustitia (velut torculari premēte) compressos. Ergo Christus ex deitate vindex: ex humanitate depressus. Ex deitate,calcans nos in furore suo. Ex humanitate locum nostrum gerente,in furore calcatus: & ita sanguis noster,id est, pœna peccatis nostris debita, vestimētis Verbi æterni,id est,carni,respersus est. Iustitia igitur torcular est.

At quia in torculari calcantur vuæ in eum finem,vt ex eis exprimatur vinum:idcirco grandis est misericordia: quòd in
1.Cor.11 Ecclesia,torcular iustitiæ Deus statuerit. Videlicet, vt si torquemur, non premamur,vt damnemur: sed vt vinum Deo optatū proferamus. Certè grandis est in inferno labor: grandis etiā est in Iudaismo, & in Paganismo. Sed labor hic torcular non est: non enim inde vinum dulce, Deoque gratum hauritur. Grande igitur beneficium est torcular in ecclesia, quod à peccatoribus meliorē exprimit vitam. nemo est qui non peccet, nemo igitur sit qui premi à torculari refugiat. Non enim premitur vt prematur, sed vt scoriis liber & nu-
Hebre.12 dus:vinum Deo exhibeatur. Quis enim Pater est,qui filium non castiget? Castigatio ergo paterna torcular est.

Turrem verò arbitror est charitatem Dei, & benignitatem,seu misericordiam. Quæ cum vbique splendeat,maximè verò in Ecclesia:& in hac, maximè in Sacramentis & ex

his

his maximè in eucharistia. In Sacramentis igitur reconditi sunt thesauri Christi, velut in fortissima turri. Continent, inquit Conciliũ Sacramenta gratiam: continent ergo cœlestes thesauros: sicut turris vineæ, vasa vino plena continere solet. Iam vt solent ad turrem sese recipere agricolæ: ita ad sacramenta recipere se debent, qui in vinea laborant. Quòd si quidam animas pias ab Eucharistia reuocant, profectò reuocant agricolas, ne in turrim se recipiant: vbi omnia bona sunt recondita. Agnosce ergo prouidentiam Dei in vineam suam. Ipse est vineæ septum: Eius iustitia (sed in bonum) est torcular Eius est misericordia turris. *Concilii Floren. in doct. Armenorũ.*

Hanc planè diuinam vineam, Deus colonis locauit: sciens sine colonis posse quidem non nihil vineam, sed parum: sed quantum creuerit colonorũ diligentia, tanto crescet copia fructus. Quæ ratio est, quòd hoc loco non exigit Deus à vitibus fructus: sed à colonis. Fructum aliquando exiget à vitibus singulis, sed fructus plurimum exiget à colonis. Qua ergo pœna dignus erit colonus qui multorũ in vite fructuum esse causa debuerat: causa cõtra est, vel exigui, vel nullius, vel quòd peius est, venenati fructus? Libet his quædam annotare. *Luca.19*

Primum: tantũ excedere debet prælatus subditos, quantum vites, colonus. Quod & in parabola pastoris indicatum est: excedere enim debet prælatus subiectos: vt pastor oues, (& si placet:) vt piscator pisces. *Ioan.10* *Matth.4*

Secundũ. Non admodum curant qui vineas habent eas viris bonis locare: modo iis locent, qui benè vineas colant. At Deus, huius sanctæ vineæ plantator, vtrumque requirit. Et quòd bonus sit colonus, & quòd benè colat. Cum ergo vineam nemo locet ignaro colono: quæ causa est, quòd vinea sacra ignorantissimis locetur hominibus? Cùm sit ars artiũ regimẽ animarum, Potius de post fœtantes deligẽdus esset, qui vineam spiritualẽ coleret, si artem nosset colendi: quàm vir illustrissimus, si esset artis ignarus. *Psal.77*

Tertium: Et illud meminerit colonus, colonum se esse vineæ, non dominũ. Colere debet, non dissipare: ædificare nõ destruere. Laborare, non ociari. Cur ergo credunt nostri curati, se simulac curam receperunt animarum, iam earum principes esse? *2.Cor.1*

Quartum: Non sat est colono, si sui rationem habeat. non ei de se solo, reddenda ratio erit. Non suos solũ Deo adferrè

debebit fructus.sed etiã vineæ.Rectè Paulus, etiam si sanctissimus esset, etiã si nihil sibi conscius esset, vę tamen (ait) mihi si non euangelizauero. Vt enim Dominus dat mnas suas: vt ad mensam exponendo, ipse cũ vsuris recipiat, ac velut ditior fiat: ita locat vineam, vt labore in eam collocato Dominus fructus reportet in benedictione, & ita ditior videatur.

1.Cor.4

Luca 19

Quintum, quam subiectionem habent vites colono, habeant animæ prælato. Nec dubito, quim haberent, si sanctũ intelligerent esse colonum.

Sextum. O si cum prælatus suam ecclesiam intrat: sepem aspiceret, torcular, & turrem. Non enim sine causa voluit Deus esse vineæ & murus & ostium: vt cum in nostram ecclesiam intramus, diuinitatis admoneamur. diuina sunt omnia, tolle calceamenta.

Ioan.10

Exod.3

Postea quam vinea locata agricolis est: peregrè Dominus abest. ô rem miserabilẽ: vbi vinæa de manu Domini velut egreditur, & in manus hominũ ingreditur, ab ea Dominus peregrè proficiscitur. Adeò enim quidã coloni vinea suscepta superbiunt: vt Dominus eorũ superbiam non ferens, longè discedat. Videas clericũ, aut monachũ, doctrina & moribus insignẽ. At vbi Dominus vineã ei locauerit: adeò contra Dominũ sese erigit: adeò fastu, superbia, & luxu corrũpitur: vt cogat à se Dominũ longè proficisci. Surge ô miser, tene eum, nec dimittas donec introduxeris eum in domũ matris tuæ. Quis igitur nõ vereatur locatã suscipere vineam: si hac occasione superbiturus est animus, & abiturus est Dominus?

Cantic.3

Intellige & illud. Talem se Dominus ostẽdit, qualẽ de eo opinionẽ habemus: vt diuus admonuit Gregorius. Hortulanus visus est Magdalenæ: quia nondũ illa de Christo deitatis opinionem conceperat: sed eum vineæ seu horti dominũ crederet. Peregrinus visus est euntibus in Emaus: quia non illum vitã esse credebãt. sed à vita peregrinũ. Ita nunc longè profectus visus. & dictus est: quia & à colonorũ animo longè discesserat: & illi cũ velut longè distantẽ arbitrati sunt. Annõ quidam Prælatorũ ita viuunt, ac si nullum Deum esse crederent: aut si esse credant, longè abesse existimẽt? Rectè de anima meretrice dictum est: non est vir in domo sua, abiit via longissima. Ita enim misera credit anima. Rectè & Psaltes, de peccatore loquens: non est (inquit) Deus in conspectu eius: ideo inquinatæ sunt viæ eius omni tẽpore: auferuntur iudicia tua à faciè eius. Seruus ille malus cępit inebriari: quia credidit

Ioan.20

Luca 24

Prouer.7

Psalm.9

crediditdominũlõgè abeſſe:ac ideo longũ facturũ moram.

Sed hoc adde:Cum videas Deum adeò malorum diſſimulatorem: cum videas nequitiam ita vigere: annon videtur Deus longè profectus?ſi enim mala non ſuſtineret, adeſſe videretur. Cum verò ita nequiter nos agentes ſuſtineat, peregrè profectus dicitur. *Luca* 12

At ſi Deum nobis noſtra peccata fecere remotum:nec vinea coli(vt debet)poteſt,niſi ſit ipſe propinquus: fit apertè, vt tota vita nobis ſit ad Dominum clamandũ, vt veniat Nam licet remotus videatur, audit tamen orationes noſtras. Nec enim dormit,aut in itinere eſt:vt ſacerdotes Baalis ridens dicebat Elias: O vtinam noſtri Prælati,cum vineam de manu Domini ſuſcipiunt colendam,ita ad eum clamarent:vt clamauit Salomon, regno ex Dei manu ſuſcepto. Nihil enim ei fuit antiquius,quam orare: vt de remotis Dei ſedibus ſapientia Dei illi daretur:quã rectè vineam colere liceret. *3.Reg.* 17

Cum autem tempus fructuum eſſet. Non eſt crimen,quòd vitis non omni tempore fructus ferat.Tempus enim infantiæ, tempus pueritiæ idoneum non eſt ferendis fructibus.imò & cum primum quis ad Deum conuertitur ex antiqua peccatorum fece, vix maturos Deo fructus affert. Dictum enim eſt,anno tertio decimas dabis leuitæ & aduenæ: nondum enim terra idonea eſt fructus ferrè perfectos. At,quòd qui propter ætatem debuerant eſſe magiſtri, propter ignauiam, lactè adhuc egeant:id graue crimen colonorum eſt.Graue eſt etiam:quòd iam ætate maturi,iam propè ſeneſcentes,& ferè in autumno conſtituti homines, fructibus careant: hæc eſt grauis culpa colonorum.Neſcio verò an quòd dicam verum ſit.Dum gens aliqua de nouo in fide plantatur, ſua tempora habet à Deo præfixa: ſuam ſcilicet quaſi infantiam. maturitatem,autumnum.Si in autumno gens fructus nõ fert,ſæuit tunc Dominus. Nec enim ſæuiit in gentem Cananæam,donec compleretur eorum nequitia,id eſt,donec in ſuo autumno,fructibus vacua inueniretur.Quis nõ videt regiones illas Ieroſolymæ propiores, in quibus fides primũ plantata fuit, iam fide carere?& quis non ſuſpicetur eius rei cauſam fuiſſe: quia regiones illæ in ſuo autumno fructibus caruerũt:Et nos quidem in autumno ſumus: ſi quæ enim nouiſſima tempora ſunt,hæc noſtra videntur. Vbi adeò abundauit iniquitas, & refriguit charitas multorum. Admonemur ergo,ne ſine fructibus vinea noſtra ſit, ne vè pro vuis protulerit labruſcas. *Sapien.*9 *Deut.*6 *Hebræ.*6 *Geneſ.*15 *1.Ioan.*2 *Matt.*24 *Iſaias* 5

Mittit ad nos Dominus seruos in tẽpore fructuũ. Dices Christo gratia, quòd non lapidamus Dei seruos. Imò eius prædicatores veneramur, & reueremur. Ego verò ad interiora oculos conuerto. Si eorum monita opere complemus: non lapidamus, neque occidimus. At si eorum dicta contemnimus, hominem quidem venerantes, prædicatorem lapidamus: veneramur eius eruditionem, amplectimur gratiam? sed lapidamus prædicationẽ. Et equidem si sanctus prædicator est, non euadat calumnias maledicorum: æmulationes iniquorum: nonnumquam & lapides eorum, qui videntur quidem Dei zelum habere, non habẽt tamen. Nec immeritò Domi-
Matt. 20 nus dicit: Ecce ego mitto vos, tanquam oues in medio luporum. Nescio quibus furiis agantur nostri seculi homines quidam: Vbi splendere vident prædicatorem, eum obnubilare contendunt. Vbi arborem frondescere conspiciunt, illi admouent ignem.

Hic est hæres, occidamus eum, & nostra erit hæreditas. Liceat nunc inter Christianos vera liberè loqui. Sanè sunt multi qui piorum animos à sacratissimæ Eucharistiæ vsu auocent. annon id est, hæredem è sua vinea eiicere, & ferè & occide-
Galat. 2 re? Viuit enim in suis Christus: si à suis eiicitur perinde est, ac si occidatur. Tum, qui auocant pios homines ab oratione Dei, à diuinorum contemplatione: annon tibi videbuntur Christum occidere? vel certè Christum à vinea sua eiicere? adfert oratio & cõtemplatiò Christum ad vineam: qui Christianum ab oratione pellit, Christum à vinea propellit. Si Magdalenã à Christi contẽplatione remoueres, putaret illa se à vita abalienatã: videreturq; Christus à sua vinea reiectus?

Dices: Quænam fuerit causa, quòd colloni, Christianos à communione, & ab oratione repellant? plana causa est. Viuũt illorum nonnulli tepidè: nonnulli & iniquè. Dũ non adsunt viri deuotionis, & splendore & feruore flammantes, fruuntur illi suis deliciis in pace. Dum verò in medio noctis flamma accensa est: cui malè agit odit lucem: & lucem conatur extinguere, ne per lucẽ arguãtur opera eius: ne per lucẽ agnoscatur eorũ vita, vel peruersa, vel frigida. Venite igitur occidamus eũ, vt luce sublata: nos nostro honore diuitiis & deliciis, omnium malorum timore sublato, fruatur.

Mirari interim subit humani animi feram audaciam. *Nostra*, inquiunt, *erit hæreditas*. Quid tandẽ est, quod Lucife-
Isaia 14 rum mouit: vt hæreditatem Dei desideraret? ero inquit simi-
lis

lis altissimo. Quid mouit Adamum, vt hanc hæreditatem cuperet? voluit enim esse sicut Deus. Quid mouit Gigantes *Genes. 3*
illos vt turrem construerent: quæ in cœlum pertingeret, qua *Genes. 10*
si diuinitatem sibi de cœlo vendicaturi? Quid proritat hos colonos, vt diuinam hæreditatem, id est, cœlum terrenum, regnum, scilicet Dei sibi arrogare concupiscant? Certè qui *Ezech. 28*
legem Dei semel contemnit, Deum etiam contēnit. Deum contennens, Deum se in corde suo effingit, Deúmque se esse vult: Quid iam mireris, si quis Deum se finxit, diuinam velit hæreditatē? Vide quid sit malè incipere? proruit iniquus ex Dei cōtēptu, ad deitatis furtū, & inde ad Dei in se occisionē.

Attēde rursum, in quem puteū auaritia deiiciat auarum, Vt sit hæreditas nostra (dicunt) hæredem occidamus.

Nota etiam: Non dicuntur vites occidere: sed coloni. Raro plebecula ferociam habet: magnates sunt, qui bellum, Deo inferre non verentur.

Nota etiam? Si adeò creaturæ deitatem exoptant: si adeò coloni hæreditatem velint esse suam, plana via id assequi poterunt. Iustitia id paratur & probitate. nam per impietatem via patet ad omnem miseriam. Vir pius esto: tuus erit honor, tua ecclesia, tuum cœlum, tuus Deus: omnia enim vestra *1. Cor. 3*
sunt: si modo vos estis Christi. Quid faciet Dominus vineæ his colonis? Circunstantes respondent, & Dominus confirmat: *Malos, malè perdet.* Quid est malè perdet? nū facit Deus aliquid malè: num qui bene omnia fecit, hos solos malè ca- *Mar. 7*
stigat? imò profectò non malè, sed benè perdet. Responderi potest, hunc esse tritum loquendi vsum: cum vehementer quem læsimus: dicimur, cum malè tractauisse.

Sed rem profundius dicamus. Cum Deus hominem castigat ad eius emendationem: benè eum castigat. Sed cū eum ad condēnationem castigat. malè eum perdit. Solent calidi homines cum ludūt principio parua perdere, vt sic colludentem alliciant, & ab eo maiora lucrentur, Qui igitur initio perderet: vt in fine lucrum acquireret, is bene perderet. Sed si perderet, non lucraturus, malè ille perderet. Ita profectò *Mat. 26*
Dominus lusit cum Petro, cum Paulo: Initio eorum iacturam permittēs, vt eos postea maiore lucro reciperet. Id sanè erat benè eos perdere, quos postea melius recuperaret. Sed cū *Matt. 27*
Iudam, cum Iudęos amisit, nolens postea lucrari, id verò fuit *Psal. 43*
malè perdere. Psaltes inquit. Vendidisti populum tuum sine pretio, & non fuit multitudo in commutationibus eorum. *Act. 9*

Cum igitur Paulus ſpirat minas & cædes:vẽdebat Deus Paulũ Paulo,mundo,& dæmoni.Non ſine pretio:vendebat enim. Paulum ſuperbũ, vt ſibi redderetur Paulus factus humilior. Sed cum Iudas periit, venditus eſt ſine prætio. Non fuit in melius commutatio facta:id enim eſt,eſſe multitudinem,& meliorem conditionem in commutatione.Cum igitur ita Deus vendit,malè & infœliciter perdit.

Pſal.17 Adde & aliud: Pſaltes inquit. Cum ſancto ſanctus eris,& cum peruerſo, peruerſus eris. Igitur, ſicut cum piis videtur Deus omnium pius: quia maiora illis tribuit, quam in cor

1.Cor.2 hominis aſcẽdere potuerint Dicit enim Paulus. quòd nimia charitate Deus dilexit nos: vt ergo Paulo viſus eſt Deus nimius diligendo: ita viderit alicui poteſt nimius puniendo. Certè ſi damnationem fragilium hominum, perpetuo, & in inferno:palmo metiaris humano,vix te continebis,quin dicas:Malos malè Deus perdit.Igitur malè perdet,timẽda vox nimium eſt. Adeò enim in malos ſæuit Deus, vt nimius videatur: vt malè & iniuſtè perdere oculis humanis appareat.Iuſtè puniet Deus,quis neget? ſed maluit Dominus hac aſperrima voce colonos malos deterrere: malẽs ſibi exceſſiuæ vindictæ notam inuri: quam colonos ſibi de impunitate blandiri.

Dicam & illud:Si quis in inferno puniturpoſſet ſuam pœnam ferrè patienter:ſi poſſet cum virtute,in ea miſeria quieſcere: malos benè perderet Deus. Id eſt perditio bona eſſet. nam pœnam tolerare patiẽter. licet perditio ſit,mala tamen non eſt. Sed cum damnati pœnam ſuam maiore culpa,& rabie exaſperent, & exacuant, perditio mala eſt: quam nulla

Matt.4 virtus,nulla patientia comitatur.

Demum audi. Vites infructuoſas comburet Deus igne inextinguibili:incredibilis pœna vites exuret. Sed malos colonos dũplex,imò & centuplex pœna manet,quia & ſibi & vi-

Sapien.6 tibus fuerunt exitij cauſa. Annon tibi mala perditio videbitur centupla: quæ etiam ſimpla nimium intolerabilis eſſet verè igitur potentes potenter tormenta patientur.

Vineam ſuam alijs locabit agri olu. Forſan,quia agricolæ qui in Iudæa,& Paleſtina eccleſiã Chriſtianam colebant,fructus non præſtiterunt, vinea caruerunt. Tranſlata enim Eccleſia eſt à Palæſtina,in Græciam,Ægiptum, Africam. Quas nunc vineas deſertas videmus, forſan colorũ culpa. Faxit Deus ne etiam transferatur à nobis.Et certè à quibuſdam clericis ablata

ablata vinea est, & quibusdam religiosis locata: ex quibus ad alios, nunc qui tenent teneant, donec alij succedant.

Nunquam legistis. Ergo vitio vertitur clericis non legere, scilicet scripturam non euoluere. Scientia enim de illorum ore requirenda est, sed quidam coniuratis animis decreuerunt, scripturam nec de nomine cognoscere. *Malac. 2*

Lapidem quem reprobauerunt ædificantes. Vides non dici colonos ædificatores arte, sed ædificantes actu: non artifices officio, sed exercicio. Vbi ergo sunt qui dicunt: Prælatos posse non residere: si Dominus dicit, quòd manus admotas operi ecclesiæ suæ tenere debeant? quid verò, si manus habeant ecclesiæ admotas, non ad ædificandum verbo & exemplo: sed ad dissipandum verbo & exemplo?

Vide etiam an nostri ædificantes lapidem approbent, an reprobent? Lapis humi iacuit: à multis conculcatus est. Frigori & æstui, pluuiis, & gelu erat expositus. (erat enim pastor qui sicut Iacob frigore vrgebatur, & æstu.) Vide nunc an Prælati frigora probent, & æstus. Vide an humilitatem sectentur & crucem? forsan Prælatus laudat lapidis abiectionem & vilitatem: sed quod laudat, & probat verbo, id si reprobat exemplo, quid hic ædificabit? altera manu ædificās, altera ædificata destruens: altera manu telā texens, altera texta retexens. *Psal. 5* *Genes. 31* *Eccle. 34*

Porrò, quicquid ædificantes faciant: tandem Christus caput efficitur anguli. Caput est quia in summo loco sedet, super omnem principatum. Caput est, quia homines & angelos, vt caput gubernat. Et gaudet Christus nomine capitis. vt enim caput licet sit in altissimo loco, non tamen videtur sibi viuere, sed toti. Non vident oculi se, sed quæ corpori necessaria sunt. Aures non sibi seruiunt, sed corpori. Os non sibi cibū seruat, sed in corpus traiicit: ita Christus non venit sibi, sed nobis: non venit ministrari, sed ministrare: & animam suam dare pro multis. *Ephes. 1*

Quòd si Christus vtrúmque parietem antea diuisum in se connectit, quare nunc tanta est inter eos discordia? Si à Domino factum est istud, vt vnirentur gentes & Iudæi, cur quos Deus coniūxit, separat homo? Christus dissipauit maceriam, vos reædificatis? Christus aboleuit inimicitias per carnem suam, vos eas instauratis? Mirabilis est vnio in oculis nostris: at nunc non mirabilis est vnio in oculis vestris. *Mat. 20* *Matt. 19* *Ephes. 2*

CAPVT

CAPVT XXII.

Respondens Iesus dixit,&c.

PArabola hæc nisi fallor minus aptè quadrabit ante Christi aduentum intellecta: quo tempore Deus Filio,& humanitati nuptias nõ fecerat, licet promiserat. Qua causa serui vocantes ad nuptias non vidētur fuisse Prophetę. Secūdò nec perfectè aptari parabola potest, ad tēpus, quo Christus nondū mortuus erat, nec Spiritum sanctū miserat. Siquidē ante Christi mortē,& spiritus missionē nō erāt omnia parata. Maxima.n. pars regij cōuiuij Spiritus sanctus est.

Igitur simile est regnū cœlorum homini regi, qui tempore incarnationis, fecit nuptias filio suo. Sed quia ante prandium multa parari solēt: maximè cum regium prandiū est,
Hester 1 & pro regia dignitate (vt Assuerus fecit) parandū: hac causa triginta & tribus ferè annis necessaria conuiuio parabantur. Mortuo verò Christo,& Spiritu sancto misso,erant iam omnia parata. Tunc serui inuitarunt, vt ad prandium Iudæi venirent. Dicentes: *Venite, Parata sunt omnia,* nihil nunc deest. Iam primum inspice qualis est sponsus: qualis etiā spōsa. Ille rex,& rex summus: hæc ancilla est,& vilis. Ille Deus, hæc pul
*Gen.*3 uis. Ille spiritus, hæc caro. Et si rei magnitudinem audes penetrare. intellige qualis despōsatio sit: vt Deus suum esse, suam subsistentiā det humanę naturę. Dedit ergo ei suā infinitatē. cōtra verò nostra humanitas Verbo Dei, esse dedit humanū.
*Isa.*40 At omnis caro fœnū: vide quid caro dederit Deo? certè vt laboraret, vt crucifigeretur,& sepeliretur.

Expende secūdò, quid regem mouerit, vt filio suo: filio sibi
*Colo.*1 æquali: filio vnigenito: Filio dilectionis suæ, id est, dilectissi-
Matt. 17 mo: in quo sibi bene complacuit, eam sponsam coniungeret: quæ vilis, quæ pauper, quæ vilissimis, & pauperrimis esset cognata: quorū miseriā, non nisi magno labore sponsus sit releuaturus. Profectò commendauit hac ratione suam charitatē
*Rom.*5 Deus: quòd sic dilexerit mundum, vt Filium suum vnigeni-
*Ioan.*3 tum daret. Verissimè ergo Paulus: Deus qui diues est in mise
*Ephes.*2 ricordia, propter nimiam charitatem, quâ dilexit nos, conressuscitauit nos in Christo.

Tertiò expende, quòd cum Sponsa, id est, humanitas Chri
*Hebr.*2 sti sit omnium nostrū cognata, sumus nos omnes illi fratres.

Nec

Nec enim Sponsus confunditur nos appellare fratres. si fratres nos ille vocat & reuera sumus, igitur diuites sumus in Christo, in quo benedixit nos Deus omni benedictione spirituali in cœlestibus, non de pinguedine terræ: Vt Isaac benedictionem dedit filio Esau: non in benedictione abyssi iacentis deorsum, vberum & vuluæ: vt Iacob benedixit Ioseph filio. Sed benedictione spirituali, de rore cœli, de cœlo desuper: vt ipse Iacob dicebat. Certè sponsus parcus non est: sed sicut quæ audiuit à Patre, nota fecit nobis, ita quæ accepit à Patre donata voluit esse nobis. Neque enim buccellam comedere voluit, quin ex illa & nos comederemus, vt Iob dicebat. *Ephe.1* *Gen.49* *Gen.49* *Ioan.15* *Iob 31*

Quartò vide: quo rex maior est, eo eius sunt festa maiora. Durauit enim conuiuium Assueri 180. diebus. At Deo nullus rex maior, nec vllum, rex hic maius festũ habuit, quam has filij sui nuptias cum humanitate: vult igitur celebritatem hanc non paucis durare diebus: sed per omnia secula mundi. Igitur vsque ad diem iudicij prandium nuptiale est, cui æternitatis cœna succedit. Igitur licet dies ille, quo Verbum caro factum est, iam transierit, cogita tamen esse præsentem etiamnum, vt Deo reuera præsens est. Vocat enim ea quæ non sunt, ac si essent. Deo non transiit, nec igitur nobis trãseat: sed intelligamus, totum nostræ vitæ decursum esse nuptialia festa. Paulus inquit: relinquitur Sabbatismus populo Dei: qui sabbatismus durat, donec hodie est, id est, dum viuimus: igitur in Sabbato sumus, in festo sumus, vita nostra nuptialis & festiua est. His nuptiis te para, te orna, talem te exhibeto, qualem exhibere dignum est. Soror tua hodie nubit, & regi nubit. & rex vult te ditare, modò idem velis, & tu. Maxima tibi vult dona præstare, vt cœlo sis maior. Omnia enim vestra sunt. *Esther 1* *Rom.4* *Hebr.4* *1.Cor.3*

Quintò aduerte, quòd licet nuptialis thalamus fuerit virginis vterus palacium scilicet regale. At domus regia in qua prandium paratur, templum Dei est. Sat scio, totum orbem templum esse Dei. Dicit enim Psaltes: In omni loco dominationis eius, benedic anima mea Dominum. quasi diceret: Totus orbis est templum, vbi benedicere Deo licet: sed verò templum speciatim Deo dicatum, domus regia est, nuptialis domus est, vbi festa & conuiuia sunt apparata. Vbique locorum, Deum per fidem & amorem edere possumus: sed speciatim locus prandio paratus templũ est. Hac igitur cogitatione Christiani armemur. Cum in templum ingredimur, existime *Psal.102* *Ioan.4*

ſtimemus nos intrare in regiam domum, vbi Sorori noſtræ celebrantur nuptialia feſta: vbi & nobis regalia cõuiuia ſunt præparata. At ſi feſta à Deo noſtri cauſa parãtur, mittit Deus ſeruos ſuos, qui inuitatos vocent.

Hic primũ intellige. Nemo vocare ad nuptias debet, niſi
Pſal. 49 ſeruus regis. Ergo peccator tu, qui diaboli ſeruus es, quare enarras iuſtitias Dei, & ad eius nuptias vocas? Secundò intellige neminem ſeruum Dei munus vocationis debere ſibi arrogare, niſi mittatur. miſit inquit ſeruos ſuos. quomodo
Hebr. 5 enim prædicabunt niſi mittantur? Meritò igitur Paulus per-
Rom. 10 petuò cum ſcribit, de ſua vocatione commeminit, dicens: vo-
Rom. 1 catus Apoſtolus. Et ſegregatus, &c. Intellige etiam, quòd ſit prædicatorium munus. Hoc enim explicat textus, cum dicit: miſit ſeruos vocare ad nuptias. Ergo functio prædicatoria eſt: vt intelligant homines, ad ſe nuptias pertinere: ſe eſſe ad nuptias inuitatos. inuitariq; vt edant, & vt diuites fiant, modò veſtes & ornatum nuptiis dignum adducãt. Demum intelligant, vitam priorem aliis feſtis inſumptam: ſed poſtquam inuitati ſunt, nuptiis eſſe inſumendam. Quartò intellige: *miſit*, inquit, *vocare inuitatos*, nondum quiſquam eos inuitauerat, & inuitati vocantur: nam eo ipſo quod homines ſumus, rationem habentes, inuitati ſumus. Ratio enim docet nos, non noſtrum eſſe prandium, nec noſtra feſta iſta terrena: ſed Deum eſſe, ad quem comparandum ſumus ante creati. Imò verò apertiſſimũ eſt, quòd ſi fratres ſumus Sponſæ, etiam ſi non inuitemur, inuitati ſumus. Ipſa nos enim cognatio inuitauit. & quia plus iuſto tardamus: ideo rex ſeruos mittit, vt properè veniamus. Eò maximè quod ſeruorum eſt, expectare & adeſſe: non expectari, & vocari.

Sed inuitati renuunt venire: ô blaſphemum, ô phreneticum facinus! pauper es, famelicus es, triſtis es, mortuus es, vocaris ad vitam, ad feſta, ad conuiuia, ad opes immenſas, & renuis? Si ſaperes, & non vocareris, magnam tibi iniuriam irrogari putares: nunc non aduertis quantam iniuriam tibi,
Ierem. 2 orbi, & Deo, perditus inferas? Quid inueniſti in nuptiis iniquitatis, quòd non venias? Si bonum & ſummũ bonum animos noſtros ad ſe rapit, cur nõ rapit animum inuitatorum? Anne animus noſter ſtupuit?

Miſit rex alios ſeruos, qui dicerent: Tauri mei, altilia mea parata ſunt. Igitur conuiuium erat ex tauris, & altilibus. Dubium iam eſt, qui ſunt tauri, & altilia? Et ego credo tau-

ros,& altilia Christum vnicum esse: maximè in Eucharistia. Suadeor hac ratione. Vnicus Christus vocatur agnus,vitulus, hircus,ouis,vitula rufa turtur,passer occisus.& alia multa: Certè quia vnicus ipse omnium illorum vim comprehendit. & vnicus ipse pro illis omnibus valet. Si igitur vnus ipse vim habet multorum taurorum,& altilium, siue pinguium: ergo ipse est tauri, & altilia. Vt enim manna habuit omnis saporis delectamentum: ita Christus habet omnium sacrificiorum efficaciam. Et certè illæ taurorum hecatombes, quas Salomon, Ezechias, & Iosias Deo sacrificauerunt, figuram vnius Christi referebant. Et intelligo Tauros referri ad Christum secundum carnem. Altilia ad ipsum secundum animam. Dicuntur porrò occisa: quia in cruce anima est à carne separata. & ita Christus occisus. Quod igitur est aliud prandium regia magnificentia dignum, quàm Christus? qui de se ipse dicebat: Nisi manducaueritis carnem meam, non habebitis vitam. & sicut Deus Iudæis prandium parauit in deserto, dans illis manna: ita & prandium quòd Christianis in hoc mundo Deus parat, manna est, id est, Christus panis verè Angelorum, Ideo Paulus dicit: Habemus altare, de quo edere non habent, qui altari deseruiunt, id est, habemus prandium regale, & nuptiale: si quæras, quod? Certè altare Christi.

Sapien.16 *3.Reg.11* *Ioan.6* *Exo.16* *Ioan.6* *Hebr.13*

Item quænam alia sunt saginata, per emphasin, nisi Christus? Ipse est pinguis & medullatus. Ipse omni rore cœli & pinguedine terræ plenissimus. Ipse in quo omnes thesauri scientiæ Dei inueniuntur. Ipse in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Ipse benedictus de cœlo desuper, & benedictionibus abyssi iacentis deorsum. tandem ipse est, de cuius pinguedine & plenitudine nos omnes accepimus: quem mihi sanctum dabis alium omni ex parte pinguem & altum, nullaq; ex parte marcentem? Est ergo Christus omnia volatilia. & omnia altilia.

Isaie 25 *Gen.27* *Col.2* *Gen.45* *Ioan.1*

Sed nota: est Christus altilia, sed occisa: itaque si pinguis in anima es, ideo es vt occidaris, vt mortificeris: viuificatus spiritu, vt carne mortificeris. Holocausta inquit medullata offerā tibi ego si medullata & pinguia, holocausta sint, quod enim pinguius est, Deo offerendum est.

1.Petr.3 *Psal.65* *Gen.4*

Sed cur nō dixit: Tauri sunt apparati, cōditi, in mensa præsentes, tantum dicit: Tauri & altilia sunt occisa? Certè admo

nuit

nuit te, quãto sumptu paratum tibi conuiuium est. Vnicum enim illum cibum, quem sibi viuum rex comedebat, vt tibi saperet, occidit. Dicit rex: Venite quia filium meum, vt cibus
Gen.38 esset vester, occidioni permisi, non peperci nobilissimo vitulo pascuali vt illum vobis pararem. Et equidem totus cibi apparatus in hoc vno cõtinetur, quòd Christus occidatur. Ipsa
Exod.12 enim occisio, in amoris igne assatio fuit. Rectè ergo dictum est: Non comedetis ex eo quicquam coctum, nec crudum, sed assum tantum igni. Non est nostri stomachi tam valens natura: vt viua digerere & concoquere possit: sed quæ alienus assauit calor, hæc nobis conuenientia cibaria sunt. Ita assus in amore suo Christus, cibus nobis congruus erit. Panis
3.Reg.19 quem Elias edit subcinericius est, assus igne: erat etiam sub-
Iudic.7 cinericius panis Gedeonis. Iam panis noster igne sacerrimo
Ioan.6 paratus est: nemo igitur dicat, Durus est hic sermo. Neque enim caro cruda, sed assa nobis offertur comedenda, non datur manna Iudæis, carnis crudæ saporem habens: sed gustus
Nu.16 eius erat similæ cum melle. at similia placenta est, igne assata parata.

Sed rem hanc profundius penetra: quæris cur tauri & altilia sunt occisa? Certè eadem fuit necessitas, quòd tauri essent
Hebr.2 occisi, quæ fuit, quòd Christus esset Cruci suffixus. Paulus inquit: Pontificem nostrum per omnia tentatum, vt potes esset tentatis auxiliari: ita fuit occisus, vt omni morienti posset ferre subsidium. Lassatur Christus, sudat, contumeliis afficitur, & flagellis: vt potens sit, lassis, sudantibus, probris & verberibus affectis auxiliari. Ita fortis taurus & robustus ligatur, vrgetur, occiditur: vt roboret ligatos, oppressos, occisos. Morte enim sua mortem nostram destruxit: & mortem vi-
Iudic.16 tiis & dæmonibus intulit, sicut Samson, qui moriens hostes suos perdidit.

Mortalis hominum natura non nisi mortalem cibũ edit. Dicit ergo rex: Mortales, en mortalis cibus, taurus occisus: edite. Edere non poteratis Deum viuentem in secula, Deum
Psal.93 vltionum, Deum exercituum, Deum terribilem, & qui au-
Psal.75 fert spiritum principum, terribilem super reges terræ. (Di-
1.Reg.6 cunt enim: Bethsamitę Quis accedere poterit ad Deum san
Abac.3 ctum istum? Certè nihil mirum. Cornua enim in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius,) si ad terribilem accedere taurum veremini, num verebimini, ad ligatum, ad oppressum, & occisum accedere?

Demum

Demum Gentiles participes fiunt dæmoniorum, quando de idolothitis edunt, id est, quando edunt de tauris occisis, qui dæmonibus immolabantur. Ergo Christiani si vultis participes esse Dei, edite de tauro vestro occiso: Deo æterno in holocaustum immolato. Parati sunt igitur tauri, & altilia, edite. Taurus comestus efficiet vos robustissimos tauros, auis pinguissima comesta, pingues animas vestras reddet. Reddet enim vos participes Dei, reddet vos deos Deus ipse comestus. *1. Cor. 10* *Ibidem.*

Porrò vasa in quibus tauri hi, & altilia nobis edenda proponuntur, sunt septem Sacramenta, in quibus nunc Christi robur continetur, sanguis, merita, pinguedo, sapor cœlestis, & reliqua regio apparatu dignissima. Parati sunt ergo cibi: parata & vasa, gratiam continentia: parati & ministri qui hæc nobis ministrent. Parati enim sunt Pontifices & Sacerdotes, reliquus etiam clerus. Annon ministri tanto conuiuio digni? Sed conuiuij architriclinus Spiritus sanctus est. Certè si conuiuator Deus est, si sponsus Deus, si etiã cibus Deus, annon & conuiuij moderator erit Deus? Est ergo Spiritus hic autor pacis inter conuiuas. Autor lætitiæ, & gaudij nuptialis. Autor & doctor reuerentiæ in conuiuantem, in cibum, in domum & in vasa. O verè regale & Deo dignum conuiuium. Vbi omnia diuinitatem redolẽt: vbi sunt omnia diuina. O verbum omnibus seculis absconsum. Omnia sunt parata. Paratus Deus conuiua, Deus cibus, Deus architriclinus. Vasa diuina. Quid si tantum taleque conuiuium negligis, aut contemnis, quos non ignes patieris? *Concil. Florent.*

Sed multi negligunt: abit alius in villam, scilicet in rus, & agrum suum, alius verò in negociationẽ, alius duxit vxorem. Profectò rusticatio licita est. Dicitur enim, Ne oderis opera laboriosa; & rusticationem, quam creauit altissimus. *Eccl. 3* Posuit enim Deus hominem in paradiso: vt in eo operaretur. *Gen. 2* Itidem negociatio licita est. Dicitur enim: Gustauit, & vidit: *Prouerb.* quòd bona sit negociatio eius. Et Apostolus non prohibet, *vlti.* quin homines emant. vult tamen, ita emere, ac si non possiderent. *1. Cor. 7* Idipsum de re vxoria dicit Paulus: Qui filiam suam *Ibidem.* locat bene facit. Cur igitur si hæc tria bona sunt: hi dicuntur *Ephes. 2* conuiuiũ neglexisse, qui illa tria exercebant? Certè ratio est, quia licet bonũ sit rus, & bona negociatio, & bona vxor: ita tamen hominis animũ implicant, ita curis obruũt, vt facilè animus his implicatus abducatur à Deo, diuiniq; obliuisca-

tur conuiuij: nam qui magno feruore res seculi tractat: secu-
2. Cor. 9 li, non Dei conuiua videtur. Ideo Paulus dicit: Qui in agone
Luce 2 contendit, ab omnibus se abstinet. & Dominus: Cauete, ne
grauentur corda vestra ebrietate. & curis huius seculi. & Ia-
Iacob. 4 cobus: Qui amicus est huius mũdi, Dei inimicus constitui-
1. Cor. 7 tur. Rursum Paulus: Qui habent vxores tanquã non haben-
tes, qui emunt tanquã non possidentes, qui vtũtur hoc mun-
do, tanquam non vtantur. Ac si diceret: Bona est res vxoria,
sed cauenda, bona negociatio, sed periculosa, bona rusticatio,
sed curis & labore plenissima. Idem subindicat Ioannes cum
1 Ioan. 1 dicit: Quicquid in mũdo est, est cõcupiscentia carnis, (rem
vxoriam non nihil attingens) concupiscentia oculorũ, (pos-
sessionum & agrorum cupiditatem innuens) & superbia vi-
tæ, quæ maximè in negociatione notatur.

Quòd verò hi negligentes, contumeliis, & morte Dei ser-
uos affecerunt, duo nobis indicant. Constantiã scilicet præ-
dicatorum, qui vsque ad contumelias, vsque ad mortem; bo-
Ierem. 6 mines ad conuiuiũ vocantes perdurãt. Alterũ verò est, quod
Isaia. 3 sit prædicatoris munus. Non enim est pacem semper populo
Ezech. 13 nunciare. Non est populũ beatum dicere. non est sordidũ pa-
Ibidem. rietem palearia facie celare: nõ est puluinos sub omni cubi-
to, & ceruicalia capitibus supponere. Si enim hoc esset prędi-
care, nunquã prædicator ad cõtumelias, vel mortẽ veniret.

Vbi inuitati venire neglĩgũt, imò opprobriis & morte af-
ficiunt Dei seruos: tũc Rex irascitur, & maximo sanè meri-
to: vt qui videat, se, seque amantẽ, & ita amantem contẽni,
Sponsum sponsamque despici: & tam insigne conuiuiũ, tan-
toque sumptu præparatũ reiici. Mittit exercitus perdit ho-
micidas illos. Audis homicidas solos occisos: sed cũ subdit:
Et ciuitatem illorum succendit igni: facilè colligis, & vxoratos,
& qui villas emerant, & negotiatores omnes, ad vnum ex-
terminatos. Licet ira potissimè in occisores de sæuierit.

Expende nunc, *missis exercitibus*. Itaque rex summus (qui
Psal. 103 auertens faciem, omnia turbat,) mittit non vnum, sed plures
Isaia 6 exercitus:) est enim Deus exercituum) contra vnum misel-
Iob 13 lum hominem: qui folium est, quod vento rapitur. O mise-
rum homulũ, quem vnus angit pulex, quem vna rapit febri-
cula, quem vna nox insomnis frangit: quid faciet, cum mul-
tos contra se viderit exercitus? Cùm armatos contra se vide-
rit dęmones, inferorum ignes, niuiũ frigus, pœnarum perpe-
Iob. 24 tuitatem, iram Agelorũ, Dei furorem, & omnem creaturã

pugnantem cõtra insensatos? quid faciet cùm videat arma- *Sapien.5*
tas contra se suas cogitationes, curas, affectiones, mẽbra, &
totũ se contrariũ sibi factumque sibi grauem? Pugnãt con-
tra eum bona quæ fecit, & quæ non fecit. Mala quæ fecit, &
quæ non fecit. Bona quæ accepit, mala quæ sustinuit, gloria
sanctorum, tormenta miserorum, quoquo se vertit, omnia
cõtra se pugnare animaduertit. Sanè viuenti, exercitus bene-
ficiorum Dei illi ministrabant: nunc exercitus tormentorũ
contra illum desæuiunt.

Expende aliud. Ciuitatem illorum igni succendit. Cur er-
go quærimus, quòd tot malis morborum, famis, & miseria-
rum opprimimur? Tolle neglectores Euangelij, tollet Deus
exercitus vastantes.

Item expende: Deum iratũ non fuisse, contra primos quibus nihil de tauris occisis dictum est. Ea enim ignorãtia Dei
furorẽ mitigabat. At vbi opes Euãgelicæ, & beneficia Chri-
sti nobis aperiuntur: tunc negligere, Dei cõtra nos excitat
vindictam. Vt ita contra ciuitatem nostram sæuiat: vt sæuiit *1. Reg. 22*
olim Saul contra Nobæ, vt Iosue contra Hiericho. *Iosue 6*

Videns Dominus paucos esse, qui tam lauto fruantur con-
uiuio: nolens interim sua perire (nam dixit: Colligite fra- *Ioan. 6*
gmenta ne pereant,) iubet seruis suis: vt ad exitus exeant via-
rum, & inde quos inuenerint vocẽt. Locus hic referri ad præ-
dicatores potest, & ad inuitatos. Prædicatores iubẽtur è ciui-
tate exire, extra vrbis septa egredi. Certè in ciuitate omnia
tractantur humana. Iubentur ergo exire à rebus humanis: à
modo vitæ humano, à modo loquẽdi intelligendi, & volen-
di humano. Vt viribus fidant diuinis, non humanis. vt sermo *1. Cor. 2*
sit non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in
doctrina spiritus. Qua ratione Baptista prædicabat in deser-
to, & Dominus in deserto prædicare solebat. *Mat. 3. 4*

Iam quod subdit: *Quos inueneritis vocate*. Indicat non esse
deliciosam prædicatoriam functionem sed laboriosam. Vix
enim inueniũtur vocandi, nisi lachrymis, ieiuniis, & oratio-
ne prædicatorum. Sed si ad inuitandos locus hic referatur,
locus est difficilior. Cur enim ex viis: non ex villis, & oppidis
vocentur? Et quomodo in viis tot reperiantur, qui impleant
locum nuptiarum? Primũ intelligi posset. *Ite ad exitus via-
rum*, id est, ad initia viarum. Solent enim viles homines ma- *Prouer-*
ximè extra ciuitatem, ad initia viarum inueniri, maximè *biorum*
apud Iudæos, qui sua negocia in portis ciuitatis exercebant. *vltimo.*

Prouer.1 Ita dicitur: Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam: in capite turbarum clamitat, in foribus portarum vrbis profert verba sua. At fores portarum initia viarum sunt, vbi homines tunc esse solebant.

Nunc audi mysterium. Viæ publicæ sunt mores humani: per quos omnes ex Adam nati, decurrunt. Mores humanos intelligo, cupiditatem honoris, diuitiarum, delitiarum. Finge nunc prædicatorē coram se mille auditores habere. Habet quidem mille in viis suis currentes, & ambulantes secūdum desideria cordis sui. Si ex his aliquis ad nuptias vēturus est, prius extra viam suam, debet constitui. Deus enim quem
Rom.8 vocat: excitat, illuminat, inflammat, iustificat, hæc non fiunt in via. Abducit Deus eum qui erat in via, extra viam, ad exi-
Gen.12 tum viæ vt ad conuiuiū adducat. Adducitur extra viā Abraham: cum educitur de terra sua, & cognatione sua. Et sponsa
Cantic.3 non inuenit sponsum in via, sed paululum cum pertransisset viam ciuitatis. Et Dominus illuminaturus cæcum, apprehē-
Marci 8 dit eius manus educens, eum extra vicum.

Igitur Dominus cum aliquem trahit (per prædicatorem) ad Christum, extra antiquos mores educit: in eoque statu cōstituit, qui finis sit vitæ humanæ, & initiū diuinæ. Is enim qui vetus erat homo, quiq; incipit esse nouus, priorē, id est, prophanam finit vitam, nouam, id est. diuinam incipiens.

Nec illud est tacendum, quod textus dicit: *Congregauerunt omnes*: quia vocatio Euangelica est ad congregationē, ad vni-
Act.4 tatem, ad pacem: est enim ad cor vnum, & animā vnam. est,
1.Cor.1 vt idipsum omnes dicant & sapiant: est, vt charitatem frater-
Rom.12 nitatis diligant: est. ad vinculum pacis, & vt vnanimes in do-
Psal.67 mo Dei habitemus.

Addit textus: *Impleta sunt nuptiæ discumbētium*. Sed hîc im-
Isaia 9 pletur illud: Multiplicasti gentem, sed non manificasti lætitiam. Nec enim lætatur Dominus in multitudine filiorum
Eccl.15 sceleratorum. Itaque Ecclesia nunc Christianis plena est. discumbentibus repleta est. Verum nō omnes filij, non omnes
Roma.9 obediunt Euangelio, non omnes quæ vnitatis, & pacis sunt
Rom.10 sectantur, non omnes quæ sursum sunt, quærunt: est ergo so-
Trenor.1 la ciuitas, cum sit plena populo.

Quid verò monstruosius, quam nuptias plenas esse discū-
Ioan.6 bentibus, nec tamen eos qui discumbunt, edere? Habent regias coram se dapes, non edunt tamen: cum tamen norint,
Exod.16 quod nisi edant, morientur. Sed allia, & porros, ollasq; Ægyptias

ptias quærimus. Manna verò nauſeam nobis mouet, vtpote qui cibus leuiſſimus ſit. Calatum igitur ficuum malarum, non verò bonarum amplectimur. *Ierem.* 24

Intrat verò rex in conuiuium, vt videat diſcumbentes. Eſt enim ſolẽne in Scripturis, tunc dicere quod Deus intrat, cum facinus aliquod inſignius deſignaturus eſt. Ita iuit ad videndum, an clamor Sodomorũ ita eſſet: vt ad cœlũ aſcendebat. *Gen.* 18 Certè non egebat videre, ſed quia facinus inſigne erat facturus, videre pergit. Significabat etiã iudicem non debere contra ſcelera inflammari: & ſceleratos punire: niſi vbi tam certa ſunt teſtimonia, quæ ipſam rem vidiſſe teſtẽtur. Intrauit etiam Dominus in ciuitatem, cum templũ purgare volebat. intrauit in caſtellum: cum contemplationẽ erat magnificaturus, & actionem approbaturus. Sic intrat nunc, inſignem miſeri hominis vltionem executurus: nec enim adeò erat miſer feriendus, niſi à rege videretur. *Ioan* 12 *Luca* 10

Iam aduerte: *Vidit* inquit *hominem*. En culpa prima. In diuino conuiuio, vbi Deus eſt autor conuiuij. Deus ſponſus. ſponſa diuina. & omnia diuina. Cur miſer diuinis, hominẽ miſcuiſti? Eo ipſo quo, è via ad prandiũ abductus es, hominẽ exuiſti, Chriſtũ induiſti: vt iam nõ eſſes homo, vt reliqui homines: ſed velut Chriſtus, velut Deus. Cur igitur Chriſtũ exuiſti, quo indutus eras de nouo: & pannoſum ſordentemq́, iterum veſtiſti hominem quem exueras? Ante vocationem homo eras, imò & bellua eras, ferri id poterat, dum eras in exitu viarum: at vbi vocatus eſt, exuiſti Adam terrenum, data eſt tibi veſtis nuptialis Adami cœleſtis. Exuiſti te tunica tua, quomodo rurſum illam induiſti? Lauiſti pedes, quomodo illos rurſum inquinaſti? *Galat.* 3 *1. Cor.* 15 *Cantic.* 5

Iam ſi culpa eſt: quòd homo inuẽtus ſis: quæ culpa fuerit, ſi bellua inueniaris? Sed forſan cum dicit: inuenit hominẽ, eo verbo omnem miſeriam innuit. eſt enim vniuerſa vanitas omnis homo viuẽs. ergo ſi inuenit hominem, vniuerſam inuenit vanitatẽ. vide ſi in cõuiuio, vbi ſunt vniuerſa diuina, conueniat homo qui eſt vniuerſa vanitas. *Pſalm.* 38

Vide verò, quòd non certa quadã hora intrauit rex, ſed ex tẽpore. Vigilate itaque, quia qua hora non putatis introibit rex, & nudo dicet: *Amice quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem?* Multa ſe nobis offerunt dubia. Primum cur vocat amicum, eum qui inimicus eſt, eum quem tam acriter eſt puniturus? Secundum: Cur dicit: Quomodo intraſti, *Matth.* 24

annon erat quadrantius requirere, quomodo hic discumbis, non habens vestem? Non enim intrare sine veste erat inuerecundiæ tantæ, quantæ recumbere. Tertium cur misero datur vicio, quòd sit sine veste: quam tamen nondum fortè acceperat? Nemo enim vestem hanc de se habet, nisi ei data sit
Ioan.3 desuper. Si igitur ei data non est, cur crimen est eo carere, quod non erat illi concessum?

Ad primum: ille vocatur amicus, licet nudus, quia frater
Hebr.1 est sponsi, quia frater est sponsæ, quia reliqui conuiuæ sunt illi cognati, quia eius gratia Deus epulũ instituerat, & quia si pœnituisset, & non obmutuisset, verè amicus esset. Græcis verò loco verbi, Amice, Socie dicitur: quod verbũ vehementem nudo pudorẽ incussit. Cur nudus es, quem socium sponsus habet in humanitate? quem domus hæc & conuiuium socium fecit? qui tam nobili societati socius esse voluisti? Si inimicus veste nuptiali caruisset, sustinuissem vtique at tu ho
Psal.54 mo socie, qui mecum dulces capis cibos, qui in hac regia domo mecum ambulas confidenter. Vocatio mea te mihi socium fecit, fidei professio, sacramentorum vsus: Ecclesiæ
2.Petri.1 communitas: vnius diuinæ naturæ consortium, (non in natura, sed in gratia) hanc tantam & tam firmam societatem vnius vestis reiectio disrumpit, quomodo ergo cares veste?

Ad secundum id dicendum, non solum regis iniuriam esse, quòd sine veste discumbas, sed etiam quòd sine veste introeas. Ante ianuam, & in ipsa ianua, veste carere iniuria non est. Baptismus siquidem ianua est Ecclesiæ: ante baptismum verò, & in ipso baptismo nondum gratiam habere, & nondum Christum induisse, commune est: Baptismus enim vestem hanc non solùm contritis, sed attritis etiam donat. Post ingressum verò per Baptismi ianuam,
Apoc.7 iam non licet sine veste, coram rege comparere. Est vestis tibi concessa pretiosissima, Magno sumptu texta est. Lota est in sanguine agni: grauissima est iniuria illam amittere eo præsertim, quòd ea veste amissa, necesse est luctuosa veste imò dæmoniaca & infernali vestiri. Vide, an cõgruat luctuo
Isaia 9 sissima vestis, solennissimo & diuinissimo conuiuio? Rectè dictum est: Vestimentum mistum sanguine erit in combustionem, & cibus ignis: quia paruulus natus est nobis. A tempore enim nuptiarũ paruuli cum gente nostra, iam vestimento sanguine resperso, vti nõ licet. Si enim vellere meo agnus se
vesti

vestiuit, néque quod assumpsit dimisit: iustú est, vt quę Christum ego indui, nunquam dimittam. Iniuriam fecisset Dauid Ionathæ, Regis filio: si quam ille vestem Dauidi dedit, & 1. Reg. 18
à se abstulit, Dauid contemneret & reiiceret. Si decor noster totus est in vestitu deaurato, nobis à rege concesso, cur cum Psal. 44
pro dæmoniaco commutamus?

Ad tertium responderi potest: non vitio verti misero illi, quòd sine veste fuisset in sepibus, inque exitu viarú, sed quòd vestem in ipso liminis ingressu ipsi donatam, non conseruauerit, sed amiserit. Quòd si etiam vim verború expendimus crimen miser hic admisit, quia per baptismum ingrediens, non se illi idoneum præstitit, vt veste nuptiali amiciretur: indicatur enim hoc loco, esse quosdá, qui ex quo baptismum acceperunt, nunquam in gratia extiterút, ac ideo nunquam vestem nuptialem habuerunt. Cum igitur sit facillimum virtute Baptismi vestem nuptialem accipere, crimini datur huic misero, quòd impœnitens, & iniquus, ad baptismum accesserit: ac ea causa, vestem recusauerit, quam illi aqua baptismalis largiebatur. Caueát igitur qui ad baptismum accedút, ne sine prioris vitæ pœniteńtia, & nouæ desiderio, ad rem tantam accedant: aliôqui veste nuptiali carebunt: & timor est: ne quam semel in baptismo non acceperunt, perpetuò non accipiant. Quòd si crimen est ingredi sine veste, quantùm erit manere in domo, versari discumbere, perseuerare? Coniice etiam magnitudinem conuiuij, in quo sine veste reperiri, tanta pœna punitur.

Nudus vero obmutuit. O si nudus verba illa Acolasti dixisset: Luca 15
Peccaui, in cœlum & coram te. Non sum dignus vocari filius tuus. ô si cum publicano pectus percussisset. ô si cum Maria retro succederet, & pedes Domini lachrymis rigasset. Sed obmutuit: sic Adam & Eua non ad pœnitentiæ, sed ad excusationis verba prodierunt. perinde ergo fuit, ac si tacuissent. Si & Cain licet loqueretur: tacuit tamen.

Luca. 18
Luca 7
Genes. 3
Genes. 4

Verùm si ad tempus, Iudicij extremi, & mortis cuiúsque verba hæc referantur: iam tempus non est pœnitendi, sed obmutescendi: quid enim dicet, cui tot monstrantur Dei beneficia, tot ab eo impensa auxilia, tot instituta remedia, toties Deus contemptus, toties violata sacramenta? quid dicet is qui caret veste nuptiali, quàm Deus autor conuiuij, sponsus, sponsa vasa, & omnis apparatus conuiuij illi donabant: & eum, vt acciperet rogabant: Sed Deus etiá si nudú oculis suis

videat, non condemnat tamē donec, ſpacium illi ſit reſpondendi. Vt iudices neminem inauditum condemnent.

Traditur nudus ille miniſtris. Satis huius miſeri indicatur infœlicitas hoc vnico verbo, quòd tradatur miniſtris. Sa

Matt. 20 tis indicauit Chriſtus ſuæ paſſionis acerbitatem, cum dixit: Ecce aſcendimus Ieroſolymam & filius hominis tradetur principibus ſacerdotum, id eſt, relinquet Pater eum, vt libidinem ſuam in eo expleant illi. Iam vide qualis paſſio fuerit agni, inter rabidos lupos & leones, idem cogita de miſero nudo, inter furentes dæmones, niſi quòd hæc maior paſſio eſt. vt

Matt. 25 quæ ab hoſtibus acerbioribus, crudelioribus potentioribus, & venenatioribus erit. Vt igitur intrare in gaudium Domini, res eſt omni cogitatione maior: ita tradi miniſtris inferorum, res eſt omnem intellectum exuperans.

Explicatur tamen hæc res, vtcúmque. Ligant miniſtri nu

Matt. 13 di manus, & pedes. Intellige damnatorum manus adeò ſtupeſcere, adeò torpêre, ac ſi fortiſſimis vinculis eſſent obligatæ: nec enim im meritò, dānati dicūtur in faſces colligi, & in ignem mitti. Id verò intelliges, ſi aduertas dotes agilitatis in corpore glorioſo. intellige totum contrarium in corpore dānato. At ſicut in corpore beato dotes corporis, procedunt ex dotibus animæ: quia dotes corporis indicant gloriam animæ: quo fit, vt agilitas corporis ex agilitate animę procedat: ita & vincula corporis damnati, ex vinculis animæ progrediuntur. Potentiæ enim animæ infœlicis ligatæ ſunt, vt nihil boni agere poſſint. Vide miſerum ſpectaculum hominis,

Pſalm. 10 qui nec intus, nec extra poteſt quicquam facere, quod velit. Sapienter igitur dictum eſt: Pluet ſuper eos laqueos, ignis, ſulphur, ſpiritus procellarum pars calicis eorum, quia iuſtus Dominus. Pluet ergo Dominus laqueos in manus dānatas in pedes, in omnia membra exteriora: in ſenſus exteriores, & interiores in intellectū in voluntatem. ô ſpectaculum infœlix! Puta te videre fortiſſimum leonem, eúmque grauiſſimè fameſcentem haberéque eſcas præſentes, quas quia for-

Pſal. 10 tiſſimè ligatus eſt, contingere non poſſit.

Quòd verò inquit: *Mittite in tenebras exteriores.* Sic intellige:

Iſaiæ 30 Tenebras faciet ſulphur, & ſpiritus procellarum: dicitur in Iſaia, quòd inferni nutrimenta ſunt ligna multa, & ignis: & quòd flatus Domini erit ſicut torrens ſulphuris ſuccendens ea: neceſſe verò eſt fumum eſſe, vbi ligna ſunt multa, (quæ forſan ſunt corpora damnatorum) & vbi torrens eſt ſulphu-

ris

ris succensus. Tenebras igitur facit fumus, sed exteriores faciet, quòd tenebrę illę non sunt nostris similes. Exterius sunt extra mundum istum, sicut lux gloriæ non est similis luci terrenæ, sed exterior est, multo iucundius exhilarans hominem, quam quæcunque lux corporalis: ita tenebræ illæ erunt Exod. 10
exteriores grauius offendentes, quam palpabiles illæ Ægyptiæ. Sed tenebræ exteriores signum erunt grauiorum tenebrarum: quę erunt in mente damnata, sicut in beatis, lux exterior erit signum beatissimæ lucis interioris.

Ibi erit fletus. Nascetur fletus hic ex acerbissimo dolore. qui etiam lapidea damnatorum corda in lachrymas resoluat: erunt enim in inferno non fœminæ solę quæ lachrymas habent in parato, sed erunt viri rusticissimi, qui flere in vita non poterant, at in inferno flebunt, non quòd ibi erunt lachrymæ, sed erit tantus dolor, vt cuiuis etiam fortissimo lachrymas excuteret. *Stridor dentium.* qualis in accessionibus, febrientibus contingere solet. Intelligis ergo frigus, intelligis corporis discrasiam & intemperiem. Si verò frigus est, initium febris erit: transibunt enim ab aquis niuium, ad calorem nimiũ. Est ergo status ille, hominis grauissimo morbo in corpore correpti. & grauissimo dolore in animo prostrati. *Pauci electi.* Videlicet, quia homicidæ occisi sunt, ciuitas exusta: soli inuitati sunt, in viis fortè inuenti. Et ex his multi vestem proiecerunt: vt est in nostro Christianismo videre. Iob 24 Deut. 1

Sed attende obsecro: Ex omnibus qui Ægypto exierunt, solus Iosue terram promissam ingreditur. At ex omnibus inuitatis (quantum hæc historia præ se fert) vnus caruit veste nuptiali: & ideo à terra, imò à regno Dei in tenebras exteriores eiicitur. Quid vult parabola ista? Ex Hebræis vnus seruatur: ex Christianis vnus periclitatur? Respondeo: Vtinam solus esset vnus, qui ex Christianis periret. Iam enim certi essemus, quòd nullus damnaretur. Siquidem ille vnus, vt Iudas, Zacha. 13
iam scimus quod perditus sit. At Zacharias vix vnam partem dicit seruari, non reliquæ inquit dispergentur & deficient. Quid, hîc igitur vnus perit solus, illic vnus seruatur solus? Hebræ. 7
Certè status ille legis antiquæ neminem ad perfectum adducebat, quantum erat de se neminem iustificabat. Ideo in eo vix vnus dicitur seruari: licet ex gratia Dei multi seruarentur. At status gratiæ omnes saluat, quantùm est ex se. Hebre. 9

Tunc abeuntes Pharisæi. Vt illi Pharisæi conuenerunt, vt

IESVM caperent in sermone: ita nunc Pharisæi quidam, in nihil aliud intendunt, quàm vt miserum prędicatorem, pau perémque theologum capiant in sermone. Quàm verò si horum grauis iniquitas, vel ex Dei, in loco isto furore conijcias. Vix enim inuenias Christum tam grauia verba dixisse, quam nunc. Quid me inquit tentatis hypochrytæ? quibus verbis quatuor illis crimina obiecit. Primum quod essent hy
Matt.24 pochritæ. quibus nunquam non inclamat, væ. Id verò vitium longissimè à Christiano, & maximè religioso pectore, abesse deberet. In alijs sectis locum habeat: in Christianitate locum non habet. Falsitas enim longè à veritate debet distare.
Ioan.5 Adoratores verò quærit Deus, qui adorent eum spiritu & veritate. Secundò obiecit, quod essent tentatores, quod no-
Apo.20 mē, & munus, diaboli est. Tertiò: *Cur tentatis me*? Beneficum, innocuum, prædicatorem, medicum, & viuificatorem ve-
Matt.25 strum? at quod Prædicatori Christi fit, Christo fit. Et sanè nihil hos ad tentandum exagitat, nisi luciferina superbia, & inuidia rabiosa. Quartò: quid tentatis? quam causam afferre potestis, nisi animum perditissimum?

Proponunt isti verba mollita super oleum, sed ipsa sunt
Psal.54 iacula: & arbitror illos prophetasse: (sicut Caiphas) vt verba
Ioan.11 dicerent, quibus illa quærentur, licet imprudentes. Fatemini Christum esse veracem, ergo fatemini esse Deum. Est e-
Roma.3 nim solus Deus verax, & omnis homo mendax, cum enim homo non sit totum esse, sed habeat plurimum de non esse: quantum illi ex esse deficit, tantum de veritate deesse fatemur. At Deus vt solus est totum esse: ita solus est veritas. Ve-
Mich.24 rè ergo cœlum & terra: sed non verba mea, transibunt. Cœ-
Ioan.15 li enim non sunt veritas. sicut Deus est veritas.

Secundò Dicunt: *Viam Dei in veritate doces*. igitur fatemini Deum esse. Docuit sanè Moses viam Dei, sed in figura: in figura enim omnia contingebant eis. Machumet docuit
1.Cor.10 viam diaboli. Philosophi viam naturæ: viam certè Dei, sed, vt erant homines, viam Dei mille falcitatibus implicatam docebant. Cur id tandem? Certè quia Deum nemo vidit vn-
Ioan.1 quam: at vnigenitus, sicut solus Patrem nouit (nemo enim nouit Patrem nisi Filius) ita solus viam Patris in veritate docere potuit. Dic quis te docere poterat viam ad cœlum: nisi
Matt.11 qui de cœlo descenderat? Igitur si viam Dei certo, & sine errore docet, Deus est.

Ioan.3 Id verò quod addunt: *Non est tibi cura de aliquo*, significare

videtur

videtur, quod nulla re indigeat: ac ita, quod nihil illi desit: quod enim nobis deest, id curamus, eius curam habemus. ac contra qui sibi sufficit, nullius curam habet. Et sanè Hebræi vocant Deum, Sadai, id est, nullius indigentem, sed sibi sufficientem: & equidem nullius rei curã habere, fœlicitas summa est. Curæ enim sunt quæ vitam nostram reddunt infœlicem. Rectè enim Marco. curas in inferni vestibulo collocauit. Ergo nullam curam habere diuinum potius est, quam humanum. Quis enim est nisi stupidus, qui non aliqua cura tangatur: si non temporalium, certè æternorum. Ergo si Christo non est cura de aliquo: nullum malum habet, nullo bono caret. Deus igitur est, qui bonorum nostrorum non eget. *Psal.15*

Quod verò inferunt, *Et personam hominum non accipis*. argumentum profectò diuinitatis maximum est, quia apud Deũ non est acceptio personarum, qui personam regis non accipit, qui mori nihil timet. Deus est: vel multum de Deo habet. Elisæus nihil veretur personam regis Ioram. Cur ita? quia (vt ipse dicit) in conspectu Dei stabat. Ergo personam non accipere, Dei est principaliter. Ab eo verò viris piis id donum, sicut & reliqua, communicantur. Vides ne Pharisæos diuinas Christo laudes, licet imprudentes obtulisse? *Act.10* *4.Reg.3*

Audiamus quid velint. *Licétne censum dare Cæsari?* quæ quæstio etiam diebus nostris quæri solet. An scilicet ex conscientia teneamur tributa pendêre Regibus? Aduerte igitur qui sint qui quærant. Sunt enim Pharisæi (id est, illius temporis religiosi,) & quia socij isti Sacerdotibus erant credibile est adfuisse nonnullos de gente Sacerdotali. Certè ex Marco id cõstat: hos Pharisæos, vice Sacerdotum ad Christum accessisse, quare responsio Domini ad Religiosos, & Sacerdotes spectat. Cum ergo dicat, *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*. videbitur prima fronte, ex hoc Domini responso, Religiosos, & Sacerdotes non esse à vectigalibus liberos. Cuius contrarium decreuit Bonifacius octauus in c. quanquã de Censibus lib.6. asserens Ecclesiasticos, liberos à vectigalibus esse, non iure solum humano, sed etiam diuino. Cuius causam Glosa notauit. quia Sacerdotes olim Ægyptij liberi fuerunt à conditione vectigali, & Sacerdotes etiam Iudæi, liberi etiam erant: vt Esdras pronuntiauit, quàm rem vt à iure diuino manantẽ, Alexander quartus constituit. vt videlicet, Ecclesię sua immunitate gauderent, c.1. de immunitate Ecclesiarũ lib.6. *Marci 12* *Gen.47* *1.Esdr.7*

Facilè

Facilè quis nodum hunc dissolueret dicens: Hoc Domini responsum, datum est solis Pharisæis, qui erant religiosi, non verò Sacerdotibus: quocirca, ex verbo Domini Sacerdotes non sunt vectigales, sed soli religiosi, qui Sacerdotalem vitã non habent. Sed non est animus in quæstionibus his immorari. Et si enim iure diuino, non haberemus textum, qui eos à vectigalibus liberaret, satis sunt humanæ leges, quæ immunes eos reddiderunt.

Sed ex Christi responsione dubia quædam oriuntur. Primum si tributum debetur Cæsari, num illi debet dari etiam si ipse non petat? Sunt enim plurimi, parati quidem tributa exactoribus regum pendêre, si exigant. Et quia non exigunt, idcirco à solutione desistunt. At verò si ita tributũ regis est: sicut est numus aut vestis, quam ego alienam habeo: necessariò reddi debet etiam non petenti, etiam oblito.

Secundum dubium est: Hoc argumentum videtur Dominus fecisse: *Cuius est* (inquit) *imago?* Si Cæsaris: reddatur ergo numus Cæsari. Atqui argumentũ non valet: sunt enim apud me numi regio signo signati, non tamen proinde sunt regi reddendi, cùm mei, non ipsius sint. Tertium, quod ex secũdo nascitur, dubium est: quænam sunt illa Cæsaris, quæ Cæsari reddenda sunt. Vt enim non omnia Deo reddimus, licet omnia ipsius sint: ita nec omnia Cæsari reddenda sunt, cum non sint eius omnia.

Ad vltimum dubium primo loco respondere libet: & quidem non erat facile dicere, quænam sint Cæsaris iura. Sed Deo gratia, qui per Samuelem regni iura monstrauit, tunc videlicet, cùm Saul erat regno inaugurandus, ea videre licet 1. Reg. 8. At in summa: ius regis est, vt alatur à regno, & alatur in pompa regali, tum vt ei regnum subministret, omnia quæ necessaria fuerint, & ad bella gerenda, & ad pacem conseruandam.

Vnde & ad secundum dubium responsio patet. Argumentum enim Domini efficacissimum est, eo supposito, quòd Cæsar tributũ exigebat ad iustitiam exequendam, pacem tuendam, bellum gerendum, splendorem regium seruandum. Si dicas: quid verò si id Tyberius petebat, ad suos luxuriosissimos sumptus? Fuit enim ille libidinosissimus, idemq; profusissimus. Responsio est, quod cum rex quid postulat, nec de causæ in iustitia constat, ei obediendum est. Præsumitur enim in dubio, sanctè & iustè petiisse. Ergo argumenti vis, & *Suetonius in illius vita.*

effica

efficacia est. Quod Tyberius rex vester sit, euidenter perspicitur ex numi currentis inscriptione. Nec enim numus valere solet in regno, non regis signo percussus. Quod verò causa sit iusta ad petendum: vel cōstat, vel in dubio creditur esse iusta: reddendus est ergo illi numus.

Ad primum verò dubium: ex Summistis petenda responsio est. Id tamen certò scio, quòd si petatur census à rege, negari illi non potest. (nisi de iniquitate constiterit.) Id etiam scio, minime, fraudibus, dolo, vel dissimulatione posse nos vti, ne census non petatur. Id etiam intelligo, quod si viri pij non credunt subditos, ad offerendum certum quendam censum arctari, quod non tenebuntur ipsi per se offerre. Legum enim efficacia ex piorum vsu dependet. At si vsus esset, vt vectigalia offerrent subiecti, non dubito quin non offerens peccaret. *Dist. 1. ca nō omnes vi. Sylue. strū. verb. ieiunium prme.*

At nunquid Cæsar liber est? Si subditi sua illi reddunt, an nihil & ipse reddet? Certè rex coronam habet, sceptrum, & gladium: hæc reddere populo debet, reddat caput suū omni virtute coronatum, reddat se perfecta pace subiectis gratiosum, perfecta vindicta hostibus terribilem. Dicere plebs suo regi potest: Dic ô rex, Hęc corona, hoc sceptrum, hic gladius, cuius est imago? Profectò corona virtutis, sceptrum iustitiæ, gladius bellicæ fortitudinis. Hæc igitur & Deo, & tuo populo redde. Crede coronam, sceptrum, & gladium, populi habere sculptā imaginem, vt hæc populo, quæ populi sunt reddas: nec enim sine causa in pectore, & humero pontifex habebat populum designatum. *Exo. 39*

Dicamus iam de Deo: cui quæ sua sunt, Christus reddi iubet. At omnia Dei sunt, num ergo omnia Deo reddemus? certè Domini est terra, & plenitudo eius. Domini sunt cardines orbis terræ. Meus est, inquit, orbis terræ & iure. Si enim ipse fecit nos & omnia, iure creationis sui sumus, sua sunt omnia. num igitur omnia illi reddemus, nihil nobis, parentibus, amicis & Cæsari relinquemus? *Psal. 23* *1. Reg. 2* *Psal. 99*

Memor sum, in lege veteri Dominum ita constituisse: vt si Iudæi Deo primogenita sua tribuerent, Deus illis reliquorum liberum relinqueret dominium. Quo fortè fit, vt si nos nostra Deo tribuamus spiritualia primogenita, reliquorum ferè liberum habeamus vsum. At primogenita reddere, hîc opus, hîc labor est. Primogenitus noster est ille amor, ille affectus primus, grandis, fidelis, integer: hunc redde Deo, nam *Exo. 13*

hunc

hunc maximè à te exigit Deus, sic enim dicit: Diliges Do-
Deute.6 minum Deum tuum,ex toto corde, anima, memoria, forti-
Prou.13 tudine,viribus tuis,& rursum: Fili præbe mihi cor tuum.&
1.Cor.13 item: Si charitatem non habuero,nihil sum. Si hunc tuum
affectum Deo reddideris,omnia,crede, illi dedisti,dedisti ei
cœlum,terram,Angelos,imò & Deum Deo,si fas est dicere,
dedisti.Rogas quomodo?Planè ex Gregorio habemus,quòd
Homil. in homo est omnis creatura.Da igitur te,& omnem creaturam
c.13.Mar dedisti.Annon omnia,etiã Angeli homini ministrant?quid?
ci. annon ipse Deus fatetur, se hominis esse ministrum? Atqui
Matt.20 dat se alicui,dat etiam illi,quæcunque sibi ministrant:da igi
tur te Deo,& Deum Deo,(absit verbo inuidia)& omnia Deo
tribuisti.

Ioan.16 Ita Christus ad Patrẽ:Tu inquit misisti me,& quæcunque
Ibidem. habet Pater,mea sunt.reddit se Patri Filius,dicens: Nunc ad
Ibidem. te venio.at reddens se,reddit quæ accepit.Sic planè,Deus no
Psal.8 bis subiecit omnia. si nos Deo reddimus,omnia reddimus.
impleműsq; mandatum Dei,Reddite quæ sunt Dei Deo.Fe-
cit Deus flumen omnium creaturarum,quod valido impetu
Eccl.1 in hominis obsequia,quasi flumina in mare intrarent. si nos
Iosue 3 Deo reddamus. flumen illud, velut alueus Iordanis in suum
reddit principium.O verò quale flagitium: si flumẽ hoc non
in Deum,sed in diabolum corriuetur.

Dicamus id rursum: Non petit à nobis omnia Cæsar, sed
quæ sua sunt imagine sculpta:ita Deus nõ à nobis omnia pe-
tit, sed ea vbi sua refulget imago. At licet in omni creatura
similitudo deitatis conspiciatur,in sola hominis anima, Dei
imago resplendet. Hanc igitur animam secundum intelle-
ctum,& voluntatem, Deus à nobis requirit. Vt sicut Cæsar
defendit,eos,qui censum tribuerint:ita & Deus defendat,&
seruet eos,qui mentem suam numini dicarint.

Vide verò:Imago Cæsaris numo impressa res mortua est.
Imago Dei animæ impressa,viua res est. At viua Dei imago
Deus quidam est, scilicet intelligens, volens, immortalis,
Dei capax, orbis rex. Sed deturpauit homo hanc diuinitus
sibi impressam imaginem. Venit Christus, & deturpatam
longè fœlicius reparauit. Quid enim aliud hominem per-
fectè pium esse credas. quam Deum terrenum, siue terram
2.Cor.3 diuinam?Nos inquit Paulus:gloriam Dei speculantes,in ean
Sapiẽ.7 dem imaginem transformamur, scilicet in imaginem Dei,
Ioan.14 quæ est Christus. Christus enim imago Dei,nos Christi. Vt
enim

enim qui videt Christum, videt & Patrem: ita qui Christianum perfectum videt, Christum ferè videt. Est Deus inuisibilis: at in Christo visibilis factus est. Christus ascendens in cœlum, iam non in se videtur, videtur verò in perfectis Christianis Quæ fecisset, dixisset, cogitasset Pater: hæc cogitauit, dixit, fecit & Christus. Iam quod dixit, fecítque Christus, hæc facit perfectus Christianus, Opera enim quæ ego facio, inquit, & ipse faciet, & maiora his faciet Annon vides Dei imaginem per Christum reparatam? Qui ex Adam (si perstitisset) nascerentur, imaginem Dei intactam reciperent: modo tamen quodam naturali, scilicet per generationem naturalem. At qui in Christum renascuntur, imaginem Dei recipiunt pulchram, modo supernaturali: surgit enim noua creatura, in baptismo. Nascitur noua creatura per Eucharistiam. qualísnam creatura? Num nouum cœlum aut Angelus nouus? Minimè. sed sicut nouum in terra Christus, ita nouum in orbe perfectus Christianus. Est igitur per Christum fœlicissimè Dei in nobis imago reparata.

Ioan.1
Ioan.10
Gal.5
Iere.31

Quid ergo exigit à nobis Deus? Certè vt ei reddamus animam nostram hac Dei & Christi imagine insignitam. Nam & ideo, character in baptismo impressus nobis est. Hanc deitatem nobis impressam dæmoni tu ne subiice, sed glorificate, & portate (inquit) Christum in corpore vestro. Si dedit se tibi Christus, tu redde te Christo: & reddes te quédam Christum. quantum te illi reddideris per amorem: tantum te in illum conuertes per vnionem gratiæ & charitatis. Est enim amor conuersiuus, conuertit amantem in id quod amat: vt igitur ita Deus dilexit hominem, vt efficeretur homo: ita æquum est, sic nos Deum diligere, vt dij quidã efficiamur. Rectè Paulus in Christum per amorem conuersus inquit: viuo ego: iam non ego, viuit verò in me Christus. Rectè & ipse admonet: vt qui viuunt, iam non sibi viuant, sed Deo.

1.Cor.6
Dionysi.
Gal.2
2.Cor.5

Porrò cum in iudicio, nos Deus interrogauerit, Cuius est hęc quam habes imago? Reddidistíne imaginem meam mihi? Induxistíne imaginẽ diaboli, super imaginem Dei? Quis tam horrendæ vocis: imò ingentis fulminis fragorem queat perferre? O vos quibus diuina imago & violata, & fœdata est, nunc eam reparare contendite, ne vos vox illa perterreat. Pœnitentiæ lachrymæ sunt: quæ fœditatem, & sordes detergunt: Eucharistiæ vsus eandem imaginem splendori & nitori restituit. Ad hæc sacra venite ne vos horrenda illa

Matt. 25 dailla execratio (Ite maledicti) apprehẽdat. Tunc certè Chri-
Mat. 25 stus æquus iudex, reddet cuique sua. Si imaginem afferetis Dei: reddet Deus quæ sunt Dei Deo, reddet semideum perfe-
1. Cor. 15 cto Deo. Ideò enim dicit: Intra in gaudium Domini tui. vt videlicet sit Deus omnia in omnibus. At si imaginem affertis diaboli, reddet vos diabolo: cui vos prius dederatis, Domino respondente: *Reddite quæ sunt Dei Deo*: omnes mirati sunt. Quidni mirarentur, cùm tota vitæ nostræ ratio, ex illo responso dependeat: & cum mirabiles ex eo nascãtur effectus? Primum enim hinc nostra manat prudentia. Si enim mundus, caro, diabolus, aliquid nobis offerunt, si sapimus, dicturi sumus: Cuius est hæc imago? Si diaboli, si peccati: reddamus illam peccato, dæmoni, non verò animæ nostræ. Si quid verò offertur sanctum, ac pium, quære cuius est imago? Si virtutis, si Dei, arripiamus: vt Deo quod suum est offeramus. Si tribulatio, si angustia, si demum crux: nobis offertur: & illa non imagine Christi sola, sed ipsomet Christo est insignita:
Gal. 2 eam amplectamur, vt Deo optanti reddamus. Amplectemur verò, si per patientiam Cruci Christi configamur. At si impatientes sumus, caueamus: ne diabolo tribuamus.

Rursum si infœliciter te diabolo tribuisti, ad thronum
Hebr. 4 gratiæ Christi accede, cum fiducia. Dicito ei: Domine, cuiúsnam est hæc, quam mihi appressisti, imago? Si tua est, quia est: redde eam tibi. non est hæc oratio leuiculi momẽti. Certè, horsum ille de cœlo in terram descendit; vt fœdatam in nobis imaginem repararet, etiam non à nobis rogatus: quid
Isaie 41 putas faciet, hac ratione precatus? Annon ille dicit: Ego feci, ego feram. Si ergo Domine, tuæ in me Christianitatis imaginem insculpsisti, refice quod per me defecit.

Adde & aliud. Cùm pauperem vides plagis, & vulneribus fœdum, si vibicibus liuidum: id tecum reputa. Cuius hæc est imago? Annon est Christi in Cruce pendentis? Annõ est Christi, amore nostro languentis? quod si ei viscera miserationis
Isa. 53 aperueris, reddidisti Deo, imaginem suam. Similis factus es Christo miserias nostras dolenti. Similis factus es Deo, qui ex misericordia languores nostros ipse tulit, & dolores ipse portauit.

Finge tunc litem esse inter auaritiam, & misericordiam. Iubet illa numos recondi, iubet hæc in pauperem collocari: in ea lite Deus est iudex. Is dicit: Cuius est hic pauper imago? Certè Christi. Reddite ergo quæ sunt Christi, Christo.

Queris

Quæris quæ sunt Christi? Profectò est misericordia. Eius enim proprium est misereri: redde ergo Christo in paupere, misericordiam.

Eandem litem esse existima inter Angelos & diabolum. Diabolus rapit peccatorem, volens eum esse suum. Angeli eundem optarent esse suum. Accedat tunc peccator ad Christum, ostendései animã, eius imagine insculptam & dicat: Domine cuius est imago hæc? Si tua est, & tu dixisti, vt reddatur cuique suũ: tu qui potens es reddere, redde tuum tibi.

Ne graueris & illud audire: Inter misericordiã, & iustitiã Dei super vno peccatore litẽ esse crede. vult iustitia peccatorem inferno dare. Est enim proprius infernus peccatori locus. Habet siquidẽ peccator diaboli, bestiæ, & inferni characterem. At misericordia contendit, reddendũ peccatorem Deo in quam rem euincendã offert Deo denariũ aureum, id est Christum in Cruce pendentẽ, sanguine rubentẽ, vibicibus liuidum, que insignia erãt peccatorũ nostrorũ. Est enim Christus in Cruce fixus, non peccator, sed peccatoris imago Habet enim liuores quos nostra peccata meruerunt. Dicit igitur misericordia, Domine cuius est imago hæc in Filio tuo sculpta? annon est peccatorum? redde igitur peccatoribus Christum. ô si in hac contentione misericordia vincat!

Apoc. 16

Isaie 53

Demum illud addam: Cùm tentamur, contẽti[illegible]st inter vitium, & virtutem. Vitium dicit: An liceat animam hanc (velut censum) vitio, mundo, carni, aut dæmoni dare? esto tu in ea re iudex. Dic: Cuius est hæc imago huic animæ impressa? Si Dei est, cur dæmoni aut vitio tradas?

Non te prætereat, quòd Deus fucatã faciem videns, eamque non agnoscens, dicet: Cuius est hæc imago? & quia superbiæ, vanitatis, & frequenter libidinis est, verendũ erit, ne dicat: Detur hæc imago ei cuius est. Detur dæmoni. Ipse enim rex est super omnes filios superbiæ. Contenti esse debueramus facie nostra; est hæc facies extima, intimæ imago faciei, & per vultum externũ, de interno iudicamus. Est igitur facies nostra imago animæ: at anima est imago Dei, est ergo facies extima etiam & ipsa quadamtenus Dei imago, licet remotè: quis verò est, qui non facie Dei contentus esse debeat? Meminerimus, faciem Christi in cruce, faciem fuisse Dei. At non erat illi aspectus neque decor.

Iob 49

Gen. 2

Isaie 53

Non libet præterire, quòd viri deuoti, piique dubitãt frequenter: an sit seruiendũ proprio corpori, parentibus, patriæ,

cognatis & amicis? & quia se Deo dicarunt,(sicut olim Pharisæi) iudicant non esse censum seculo dandum, non carni, non amicis. At Dominus dari seculo, quæ sua sunt iubet. Illa videlicet, quæ seculi habent imaginem. Inter quæ sunt,
1.Cor.7 deliciæ, diuitiæ, honores. Transeunt hæc cum seculo, & seculi necessitatibus inseruiunt, idcirco seculi habent appressam imaginem. Omnia siquidem temporalia sigillum temporis habent. Danda ergo seculo sunt, ex Christi sententia, quæ seculo necessaria sunt, id est, quæ seculum necessario exigit. Vt enim Cæsar non tibi omnes corradit numos: sed eos quos si non dares, turbatio nasceretur, & scandalum, ita ea seculo trade, quæ si non tradis, seculum turbas, & exagitas. Reddis Cæsari, quæ suo iure illi debentur, redde etiam seculo, quæ illi iure debes. Vtinam reliqua Deo redderes. Redde igitur superiori obedientiam, maiori honorem, parentibus pietatem, amicis beneuolentiam, cognatis egentibus subsidium. Nec Deum te defraudasse suo debito existima. Imò si hæc seculo propter amorem Dei exhibueris: id Deo totum exhibitum certò scias.

Vltimò id admonendi sumus: quòd quia Christiani, inter omnes creaturas, speciali ratione sumus Christi: ideò reddamus nos Christo. Id verò maximè sacerdotes & clericos
Psal.15 respicit. Hi enim sors Christi sunt, & hæreditas: & quorum Dominus est pars hæreditatis & calicis, à quo speremus nobis restituendum, quod pro eius amore relinquimus: qui eius sumus charactere insigniti, imagine, scilicet regis nostri. Si imago Dei nobis appressa est, reddamus nos Deo. Speciatim etiam hæc vox, ad monachos clamat. Monachi enim per votum solemne Deo se tradiderunt. Iam ipsi se interrogent, cuiúsnam hic habitus est imago? certè hominis mundo defuncti, Deo traditi. Redde igitur te ô religiose Deo, alienũ te exhibe mundo. Ita ergo Deo ministra, sicut ministri regũ, regibus ministrare solent. Speráque ab eo non vineas & oli-
1.Reg.8 ueta, vt olim ministri Saulis. Sed spera Deum, qui se tradet tibi, multo fœlicius, quàm tu te illi tradideras.

In die illa accesserunt. Quod Moses mandauerit semen defuncto fratri excitare, latissimum offert explicãdi campum. In primis videtur Moses sibi consuluisse. Sciens enim se moriturum sine liberis, id est, quòd lex sua neminẽ iustificaret:
Galat.2 siquidem ex operibus legis, non fit salua omnis caro. Si enim per legem iustitia, Christus gratis mortuus esset. Videns

igitur Moses, sibi semen non nasci, legem sanxit: vt frater *Eodem.*
suus qui est Christus, sibi defuncto semen suscitaret. Quòd
verò Christus frater dicatur Mosis, ipse ait. Prophetã, inquit
suscitabit Dominus de fratribus tuis. At quòd Christus ex- *Deut.18*
citarit semẽ fratri, id est, Hebræis: inde colligas, quòd Chri-
stus fideles effecit, quos Paulus filios Abrahę appellat, & ideo *Roma. 4*
Petrus Christianos recens factos, dicit esse filios prophetarũ
& testamenti. Sunt enim Christiani veri Iudæi, & vera cir- *Actor.2*
cuncisio, & veri filij Isaac, vt Paulus asseuerat, in spiritu, scili- *Rom.2.9*
cet non carne.

Hîc aduerte, quòd si Christus coniungitur Ecclesiæ, ergo Moses & eius lex iam mortui sunt. Translato enim Sacerdo- *Hebr.7*
tio, necesse est, vt legis translatio fiat Porrò cùm Deus dicit:
Sacrificium & oblationem noluisti, aures autem, &c. aper-
tum est Deum voluisse: & mortem legis antiquæ, (cuius *Psal.39*
sacrificia non vult) & nuptias viri sequentis, id est, Christi.
Demum, cùm dicitur Abrahæ, In semine tuo benedi-
centur omnes gentes, non de semine naturali, id intelli- *Gen.22*
gas. Christus enim non propagatur ex semine naturali, sed *Matth.1*
ex Spiritu sancto.

Sed alteram accipe huius loci explicationẽ. Anima nostra
duplici vita viuere potest, quasi duplici viro nupta. Prior est
vita terrena, carnalis, animalis. Altera spiritualis, cœlestis, di- *1.Cor.15*
uina. Vtinam moriatur vita prior sine liberis, id est, sine fru-
ctibus carnis. Si enim renunciasti Satanę & põpis eius: si vita *Galat.5*
tua abscõsa est cum Christo, corpore interea mortificato, *Coloss.3*
annon dices, virũ priorem sine liberis defunctũ? Quid tum
lex iubebit? certè, vt secunda vita cum anima viduata nu-
bat ô fœlicem virorũ commutationem! Siquidem viro pri-
mo viuente, nupsit homo sibi. Imò nupsit diabolus homini:
at in secundis nuptiis iungitur Deus animæ. & licet videa-
tur maritus secundus, non carni fructificare, sed spiritui: at
profectò nunquam caro, ita sibi fructificat, quã cum spiritu
gubernatur. Spiritus enim qui nunc mortalia corpora mor-
tificat: idem, mortificata excitabit in vitam æternã, in deli-
cias, opes, & diuitias: quas caro nunquã sibi fructificare po- *Rom.8*
tuisset, nec ista, solum in alia vita, spiritus parat carni: sed &
in ista similiter. Vbi enim par gaudiũ, & iubilatio iocũdior, *Galat.5*
quam in carne per spiritũ defuncta? quin & opera quæ spiri-
tus facit, caro sibi arrogat: vt quę sit spiritus consors. Pœnitẽ- *Psal.83*
tia siquidẽ, & patientia, naturaliter ex spiritu nascuntur: sed

legaliter carnis esse videmus. Quid verò si quis relinquat
Matt. 19 vxorẽ & liberos; annon centuplũ accipiet? certe relinquens filios suos, videbitur sine liberis defunctus. Sed vbi ei nascuntur centũ alij spirituales, annon melius suæ carni fructificauit? Demum: Si vides Christum in cruce pendentẽ, iudica-
Matt. 26 bis eum sine liberis defunctũ. Omnes enim relicto eo fugerunt: ast vbi resurrexit, humanitas vita viduata priore, vitæ nupsit æternę: quæ multos filios produxit. Vidit enim semen
Isaiæ 53 longeuũ: hi porrò filij, morientis Christi semẽ dicũtur. Siquidem ex latere Christi in cruce morientis, ecclesia genita est.

Tertia explicatio sit: Viuimus, huic seculo, velut marito alligati. Vtinam cùm seculum hoc nobis morietur, sine liberis moriatur, id est, sine secularibus vitiis, & vanitatibus. Si cùm ego moriar, vitiis seculi caruero: certè seculum defunctum erit sine liberis: & seculum æternum iungetur mihi, dabitque æternitatis opera: quæ in albo & catalogo seculi
Roma. 2 defuncti censebũtur. Præmia enim æternitatis merita fuere seculi prioris. Reddet enim cuiq; Dominus iuxta opera sua.

Quarta explicatio dura est. In hoc seculo Deo nupsimus misericordi. Si verò impia anima est, liberis ex hoc viro carens: cum caro morietur, morietur etiã ei misericors Deus.
Psalm. 75 Christo misericordi succedet ipse, Christus vindex, iustus terribilis. Huic alligabitur misera anima, non ad vitam, sed ad vindictã. Ideo excitabit iram, vindictã, tanquam semen fratri defuncto. Incredibilis enim erit dolor, quòd Christo misericordi abusi simus.

Sed age dicamus de Sadducæa quæstione. Rogant illi cu-
Isaiæ. 4 ius erit ea vxor, quæ septem viris nupsit? Magna fœlicitas est, quòd septem mulieres apprehẽdant virum vnum, dicentes: Panem nostrum comedemus. Tamen id à te volumus vt nomine tuo, velut vmbra tegamur. Contigit fœlicitas hæc,
Act. 4 cum multorum discipulorum erat cor vnum, & anima vna. Apprehenderũt enim tunc non solæ septem, sed animarum vniuersitas, virũ vnum, id est, Christum. Et contingit etiam nunc, quando desideriorũ nostrorum vniuersitas, vni Christo copulatur. Idque tam sine spe temporalis premij, vt faci-
Matt. 19 lè quisque sua aliis distribuat: Id enim est dicere, panem nostrum comedemus, id est, parati sumus non solum non quærere nobis temporalia tua, sed optamus dare tibi etiam nostra. Igitur fœlicitas est vni Christo hærere. Infœlicitas verò esse incipit, cùm prior nobis vir moritur, & secundo copulamur,

pulamur, omnis enim ab vno defectio misera est. Qua ratione sancti dicuntur, Deum non benedixisse diei secundæ: secundum enim cadit à primo. *Gen. 1*

Quod si secũdo viro copulari miserum est: quàm erat Samaritana infœlix, quæ quinque viros habuerat, & quem tũc habebat, suus non erat! quinque viri illi, quinque sunt sensus, & intimi & extimi. Sunt illa boum iuga quinque, ob quę miser ille inuitatus ad nuptias non venit. Iam miserum erat quinque viros habuisse, sed ad cumulum miserię pertinebat, quòd, quem virũ tunc haberet, suus non esset. Si enim mundo inseruisti, nũc verò Christo, certè quinque viros habuisti, sed quem nũc habes tuus est. At si dæmoni etiam nũc seruis, ea demum vera miseria est. Quòd si quinque nupsisse viris, miserum est: quam miseriã esse putas, viris septem nupsisse? miserum id planè: sed frequens iis maximè, qui resurrectionem cum Sadducæis negant. horum anima, non septem solum, sed vniuersis vitiis subiacebit. Vir animę tuę amor tuus est. Vt enim vxor viro suo viuit, parit, seruit. Ita & anima ei quod amat. Si igitur resurrectionem futuram negas, liberè nunc vnum, nunc alium amorem anima sibi desponsat. At miseri mundi amores, liberis carent, & fructu. Quem enim fructum (inquit) habuistis, in iis, in quibus nũc erubescitis? solus enim amor Dei, (vt natus ex ipsa fœcunditate) fœcũdus est: cæteri amores, si fructificant, spinas fructificant, igni, non cœlo dignas. Seculi amor, ficus est, folia non fructus habens. Si verò sine fructu, & post multos amores anima tandẽ in finæ vitæ inueniatur, nullius amoris erit: tota enim dolori, non amori mancipabitur. Sed si Christo placuerit, vt è terra promissionis septem nationibus depulsis, (velut septem seculi amoribus) suum ipse tibi amorem instillet, anima tua referet è Christo fructũ, atque ideo Christi eris. Quàm verò cauerat Deus in Deutero. ne quis fidelium, filiam suam alicui ex illis nationibus septem copularet. Sciebat, malo nostro futurum: si animam nostram, alicui seculi amori penitus subderemus. Et arbitror septem illa dæmonia, quæ Christus ex Maria deiecerat, septem illos fuisse seculi amores, quibus sese maria subdiderat. *Ioan. 4* *Luca 14* *Roman. 7* *Roma. 9* *Hebr. 7* *Matt. 21* *Deuter. 7* *Eodem.* *Luca 7*

Audi & hoc: Primus vir quem Christiani à baptismo ducunt, est innocentia, puritasque vitæ. Si hic in nobis moriatur, crede eum sine liberis mortuũ fuisse. Mortificãtur enim quæuis bona opera, si gratia moriatur in nobis. Si igitur

ſtatus innocentiæ moriatur:lex Dei iubet,vt ſuccedat ſtatus pœnitentię:quæ ſuſcitet liberos per mortē prioris innocentiæ mortificatos,& ita eſt.Omnia enim opera per peccatum mortificata, per pœnitentiam viuificantur. Dices: Quid ſi hæc pœnitentia prima moriatur?certè & ipſa ſi moritur,ſine liberis (vt prior innocentia)moritur. Sed ſuccedat pœnitentia ſecunda,& tertia.Væh porrò animæ ſi contingat defungi munere vitæ, viris omnibus ſuis iam mortuis. id eſt, væh ſi contingat eā in peccato,ſine pœnitentia & ſine fructibus pœnitētiæ à vita recedere. In reſurrectione ſiquidē nullius erit. Si enim Dei non eſt, nullius eſt. Nullius certè boni eſt. Sed redeo ad Domini reſponſum.

Reſpondet itáque: *Erratis neſcientes Scripturas, neque virtutem Dei.* Ita planè: nullus error eſt, qui ita funditus euertat
Rom.10 Scripturas,ita Dei virtutem abiiciat,vt error negantium reſurrectionem. Siquidem finis legis & Scripturę eſt Chriſtus:
1.Cor.15 at ſi reſurrectio non eſt,nec Chriſtus etiam eſt,nec eius gloria eſt,ad quā toto niſu nos inuitare contēdit. Si reſurrectio non eſt,tota Chriſtianitatis machina ſuo pondere ruit. Ruit & tota fabrica legis veteris,quæ vnicè Chriſtianiſmo funda-
Hebr.4 menta iaciebat. Sanè Paulus inquit locum illū pſalmi. Qui-
Pſal.94 bus iuraui in ira mea, ſi introibunt in requiem meam,intelligi non poſſe, de requie terrena. Si enim de ea intelligeret, iam erant in eam requiem inducti. Quomodo ergo iuratur quod non eſſent inducendi? Vnde colligo ſi locus ille nō intelligitur de requie corporali,ſed æterna: loci igitur ſimiles de ęterna intelligētur.at nulla eſt requies ęterna Sadduceis, igitur perit Sadduceis ſcriptura. Idem contendit Stephanus
Actor.7 probare,de Abraham,cui Deus terram promiſit. At ſi temporalem intelligebat, nec paſſum illi terræ dedit. Quid contendo,error Sadducęorum non euertit modo ſacras ſcripturas,ſed & euertit omnes omnium legum ſcripturas.Si enim mortalis anima eſt, nihili Deū faciam. & quæ erit in Deum pietas?in homines fidelitas? Hæc planè ratio Deum cogeret, animam facere immortalem:ne laſciuientem animæ libertatem,ſine lege,& ſine iugo,& ſine præmio bonorum,& pœna malorum relinqueret.

Euertit etiam hic error virtutem Dei. Vbi nota: Satis equidem oſtenſa eſt virtus Dei,in mundi creatione. Sed omnibus ſanctis confeſſum eſt,multo magis eam oſtenſam, in peccatoris à peccato excitatione. At quia Chriſtus ſua excitatione

tatione à mortuis, effecit: non vt vnus peccator, aut alter: sed vt quotquot vellent, à mortuis resurgerent, ideo summa Dei virtus in Christi resurrectione monstrata est. Vt enim in Adam omnes moriuntur: ita in Christo omnes viuificabuntur. Paulus inquit: Deus, qui diues est in misericordia, cùm essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Christo, & conresuscitauit, & consedere fecit in cœlestibus, annon summa hæc potentia & virtus Dei fuit? Vide catenam hanc. Quia Christus surrexit, eo surgente surreximus & nos tunc, id est, data est surgendi facultas tunc. Inde fit, vt resurgamus à peccato nunc: surgente anima à peccato nunc: surget in iudicio corpus. Hæc fecit virtus Dei in Christi resurrectione: quam si negant Saducæi, negant & Dei magnã illam virtutem. Quã admiratur Paulus dicẽs, Vt sciatis quæ sit super eminens magnitudo virtutis eius in nos, qui credidimus secundum energiam potentię virtutis eius, quam operatus est in Christo, suscitans eũ à mortuis. Vbi vides, eãdem potentia Deum, Christum suscitasse, & fecisse, vt nos crederemus, & per charitatem à mortuis liberaremur. Summa Dei fuit potentia, carnem Christi mortuam excitare. Eam in cœlum extollere, ad dexteram suam collocare, omnia illi subiicere, nósque simul cum Christo excitare (vt Paulus docuit) & in cœlestibus dare cõsessum. Rectè ergo Dominus: *Erratis nescientes virtutem Dei*, per quã declaratur Christus esse Filius Dei, Paulo dicente: Qui prædestinatus est: (Gręci habent, qui declaratus est Filius Dei) in virtute, ex resurrectione mortuorum.

1.Cor.15
Ephes.2
Leo, & Cai°.P.P. in Epist. sui.
Ephes.1
Daniel.7
1.Cor.15
Ephes.2
Roman.8

Si non nihil rimari libet huius egregiæ virtutis, expende quod sequitur: *In resurrectione*, inquit, *neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli Dei*. Magna certè virtus, quæ mortalia corpora, immortalia reddit, imò cœlestia, imò velut angelos Dei. Vt igitur angeli sunt subtilissimi, agilissimi, impassibiles, in cœlo regnantes: ita erunt & corpora nostra. Annon grãdis hæc virtus, & digna, quæ emphaticôs, virtus Dei, hoc loco dicatur? expende angelorum conditiones, & illas resurgentibus tribue. Imò & tibi Virginem sacram exhibemus: quæ non sicut angeli Dei, sed maior sit omnibus angelis Dei. O verè beatos qui resurgent: vt in quos Deus benefaciendo, potentiam suam sit ostensurus. Ostendet enim illis diuitias gloriæ suæ, vt ait Paulus, & Ioannes inquit: Charissimi, nunc filij Dei sumus: sed nondum apparuit quid erimus.

Roman.9

1.Ioan.3. Scimus,quia cùm apparuerit,ſimiles ei erimus.Non ergo ſo
Pſal.81 lum filij Dei,ſed dij quidam erimus.

Lucæ 20 Vltimò Dominus Sadducęorum errorem confutat,quod Lucas copioſiùs diſſeruit, dicēs: Quòd reſurgant mortui.Moſes oſtendit,cum dicit: Dominum Deum Abraham, Deum Iſaac,Deum Iacob.Deus autem non eſt mortuorum, ſed viuorum: omnes enim illi viuunt. Hic locus hactenus de animabus Sanctorum expoſitus eſt:neſcio tamen, an ſit de corporibus ſermo. Tunc vrges, quomodo corpora Sanctorum
Matth. 9 mortua non ſunt? Ita ſanè, quia non eſt mortua puella, ſed dormit:mortua erat profectò, at non mortua, ſed dormiens
Ioan.11 dicta eſt quæ erat ſurrectura,ſimiliter Lazarus dormit:licet eſſet mortuus, quia tamen erat ſurrecturus, dormire dici-
Iob 7 tur.Ita Abraham Iſaac,Iacob,non mortui dicuntur,ſed dormientes,vt pote ſurrecturi.Ergo ex vſu,ſacrarum Literarum non dicuntur pij mortui, quia ſunt victuri.Ergo reſurrectio corporum erit.

Vide obſecro, licet corpus Chriſti in ſepulcro mortuum eſſet, vita humana:mortuum tamen non erat Deo.Nam vita Verbi diuini, erat illi corpori ſubſtantialiter vnita:ita & ego exiſtimo corpora piorum licet defuncta,Deo tamen viuere: quia ſicut animabus ſanctorum Deus vnitur per gratiam: ita & eorum corporibus adeſt per ſpecialem aſſiſtentiam, quam miracula à corporibus piorum edita facilè teſtantur. Habet enim Deus ſpecialem & amorem, & curam corporum piorum:qua ratione viuere dicuntur.

Adde & illud Deus dicitur Abraham, quia Abraham coluit Deum.Nec ob id ſolum:ſed quia Abraham habet ſpecia
Geneſ.15 le ius in Deum,vt Deus ſit eius.Ita enim dicit ipſe ad Abra-
Leui. 26 ham:Ego protector tuus,& merces tua magna nimis.Et ſæpè dicit: Si ſeruieritis mihi,ero veſter Deus. Vt igitur operās habet ius in mercedem ſuam: ita & pij in Deum viuunt igitur pij,poſſidebúntque eorum corpora Deum

Actor.2 Adde etiam: Petrus dicit Chriſtum ſurrexiſſe à mortuis, ſolutis doloribus inferni:iuxta quod erat impoſſibile teneri eum ab eis. Nec enim infernus vim habet eos tenendi, qui Deo iuncti ſunt. Si ergo Abraham, & Iſaac, Deum habuere ſibi coniunctum, non potuit eos infernus tenere. Igitur eos Deus excitabit, vt fruantur æternitate, qui Deo ſe copularunt in tēpore.Rectè igitur dicit Dominus: ô mors ergo ero
Oſee.13 mors tua,& morſus tuus inferne.Liberat enim à morte, & in

inferno, eos qui se pietati addixerunt.

Adde quartò Cum dicitur Deus Abraham, non ita intelligas: vt cũ dicitur, Deus terrę, aut cœli. Sed ita Deũ esse Abrahæ, vt est Pater filij, sponsus sponsæ, vir vxoris: & ferè vt est anima corporis. Nam Moses dicit: Ipse Deus est vita tua, & longitudo dierum. Si ergo ipse est vita nostra: & ipse est vita æterna, æternitatem suis præstabit. Id enim orauit Dominus. Oro Pater. vt vnum sint, sicut ego & tu vnum sumus: vt igitur filius à Patre non diuellitur, ita nec pij à Deo suo. *Deute.30* *Ioan.17*

Adde quintò, Dicitur in Genesi Ambulauit Enoch cum Deo, & nõ apparuit: quia tulit eum Deus. Igitur ferre secum Deus pios potest, vt Enoch tulit. Ratio verò quare istum tulit, erat: quia ambulauit cum Deo. Signum igitur habent, qui cum Deo ambulauerint, quòd eorum animas & corpora secum olim feret Deus. *Genes.5*

Pharisæi audientes, &c. Pulcherrimo fine suas cum Pharisæis Dominus disputationes absoluit. Nam priori disputatione docuerat futuram hominum resurrectionem, & angelicam eorum in cœlo conuersationem. Ista verò disceptatione docet, quâ vnica via, hæc conuersatio, & vita beata comparari possit. Videlicet duobus, hísque maximis mandatis, Dei, scilicet & proximi dilectione. Ita par erat: vt qui de cœlo descenderat, vitam cœlorum ostenderet, & qui in terris cum hominibus cõuersabatur, modum doceret: quo terrestribus via patêret ad cœlum. Ex his iam agnoscis pondus, magnitudinémque dubitationis, quam Christo Pharisæus proponit. Fuit enim dubitatio hæc: Quódnam est mandatum quod si impleuero, Deo placeam, faciámque satis: adeo vt si in aliis negligentior fuero minus mihi sit crimini dandum: quódque si non impleuero. etiam si reliqua exequar, Deo non sim placiturus: vt qui minora consectatus, maiora negligam. Qui excolans culicem, camelum deglutiam: folia habens, fructibus caream. O vos igitur appello, monachi, clerici, laici, qui circa exteriora opera versamini: vestra hîc agitur causa. Dubitatio Pharisæi ad vos spectat. Videte etiam atque etiam, an responsio pertineat. Videte an diligatis. Si non diligitis, legite caput sequẽs, & vitã vestrã acu pictã inuenietis. *Ioãn 3* *Baruch. 3* *Mat.21*

Respondet Dominus: *Diliges Dominum Deum.* Hoc mandatum maximum est: maximè à Deo requisitum. maximè à nobis curandum, maximam quietem & pacem afferens. maximè in cœlo coronandum, si impleatur. maximè in inferno

puniendum, si negligatur. Maximus Deus: maxima affectio amor Ex maximorum duorum connubio, maximus est partus. Maximum mandatum, sine quo reliqua parua: imò sine quo, secundum apostolum ipsa maxima, nihil sunt. Nam si dedero facultates pauperibus: tradidero corpus vt ardeat, an
1.Cor.13 non hæc maxima? at sine maximo mandato, adeo non sunt illa maxima vt nihil sint. Cõtra verò quę minima sunt, cum
Matt.10 maximo mandato, maxima redduntur. Calix aquæ frigidæ, ex dilectione, rex maxima est. Siquidem ipsum meretur cœlum. O verè alchimicum aurum: quod quicquid tangit efficit aurum. O verè vita virtutum, sine qua nulla virtus viuit. O verè quasi Deus virtutum, bonorum operum, & totius orbis vitæ Christianæ: auertente te faciem, omnia in nihilum
Psal.103 rediguntur, sed flante te, & spiritũ tuum mittente omnia recreantur, & facies terrę renouatur. Tu ad inferos ducis si deseris, reducis si adsis: mortificas omnia si absis, viuificas si ve-
1.Reg.2 nis: si fugis, homo iacet, cadit, moritur, in inferno sepelitur, si redis, hominem viuificas, ditas, deum ferè efficis. Res omni admiratione mirabilis, tua præsentia nihil fœlicius, tua absentia nihil miserius: quia tua pręsentia Deum adfert, absentia aufert.

Diliges igitur Deum toto corde. Cur verò? cur ita hominem liberum grauas? cur ita liberum in compedes coniicis? vt se totum tibi tradat, nihil ex se sibi reseruas? Dura exactio
Psalm.8 est, dedisti homini omnia, & statim repetis omnia? Demum quid durius quam ex toto corde amorem requirere? At ita se lex habet, imò & ita tota exigit ratio.

Primùm. Deus totum quodam meum est, cuius ego, veluti pars quædam sum. At ita pars suum diligit totum, vt morti se pro suo toto obiiciat: obiicit enim se brachium, caput vulnerare volenti. Diligit igitur brachiũ suum totũ ex toto.

Secundò. Dilectio est quidam omnium affectionum deus, quò enim ille impendit totus homo contendit. Amor enim
August. meus, pondus meum. inquit August. Deo igitur omnium, da deum tuarum affectionum. Quem si non dedisti, nullam affectionem te dedisse crede.

Isaiæ 40 Tertiò, oculos tuos attolle. Finge, mundum aut non esse, aut guttulam esse respectu Dei. Coniice tunc in Deũ oculos, videbis lucis immensitatem, pulchritudinis infinitatem, bonitatis interminabilitatem: annon hic, tuum à te extorquebit amorem? annon raperis, non inflammaris? dignus est

tuo

tuo maximo amore. Indignissimum est, si illum ames amore minore.

Quartò. Iam si oculos ab illa luminis abysso, ad creaturas conuertis. videbis infinitos penè angelos: pulcherrimos, optimos, nobilissimos, fulgentissimos, quorum cuiuis totus hic visibilis orbis subiicitur: corporalis enim creatura, spirituali subiecta est. Tum videbis micantes cœlos, fulgētissimum solem, pulcherrimam lunam, splendentia sydera: adeò hæc pulchra, vt plerique mortalium, ea vt Deos coluerint. Descende hinc: videbis rerum pulcherrimarum, & nobilissimarum quandam infinitatem. Si quæris, quid hæc omnia faciant? Certè id vnum contendunt, super eo vno decertant, vt vnum illum exelsissimum, atque infinitum Deum colant, adorent depereant, Non est culex, non est pulex, qui id pro viribus non nitatur. Quid igitur? Num vbi omnia super diuino certant amore, solus cessabit homo? vbi omnia sudant, vt Deo seruiant, solus desidebit homo? Prouocans nos cuncta, vellicant: vrgent, vt amemus. Quis autes nostras plumbo sopiuit. *Daniel.7* *T. Thom. 1.part.* *Ierem.8* *Psal.18* *Psal.148*

Quintò, Et profectò si aduertas, intelliges: quòd omnia Deum, etiam cum dispendio suo diligant. Nam quòd angeli Deo ministrent: hoc seruire, regnare est. Sed quòd homini ministrent, idque ex iussu Dei, annon hoc eorum dispēdium est. Volutātur orbes cœli perpetuò, quia Deus iubet: id compendium est, propter eum, scilicet, qui eos subiecit in spe. Sed hominis causa perpetuò rotari, annon id dispendium est? Ideò enim omnis creatura ingemiscit, & parturit, huic vanitati subiecta. Corrumpuntur creaturæ inferiores: dignus profectò in obsequium creatoris interitus: sed num dignus, in obsequium hominis? Si igitur ex toto corde (etiam cum proprio interitu) cuncta Deum amant, annon indignissimum est, solum in ea re hominem marcescere, propter quem ad amorem instimulandum, suum omnia dispendium patiuntur? *Hebræ.1* *Roman.8* *Ibidem.*

Sextò, Quòd si solus in seculo diligat homo Deum, diligunt etiam omnia Deum. Cum enim homo omnis creatura dicatur vbi homo diligit, omnis creatura diligit. Vbi homo non diligit, velut omnia suo fine frustrantur. Si rex alicui seruiat, illi seruit & regnum. Ergo si huius visibilis orbis homo rex est: cui hic seruit, cuncta cum eo seruiunt. Quæ verò maior erit orbis contumelia, quam cum ipse Deo seruiat ex toto corde, homo qui rex eius est, alij cogat inseruire. *Gregorius super Marcum* *Psalm.8*

Septimò,

Septimò, Quid? quòd si alij seruis, perdis te, mille peccatis macularis, mille curis torqueris, mille miseriis affligeris. Videlicet, quia amorem tuum, in loco non suo locasti. Solum igitur tunc summa pace fruêris, si summum tuum amorem, in re summa collocaueris.

Psal.45 Octauò, Durúmne tibi videtur, si præcipiat tibi Dominus, vt corpori necessaria quæras? Si id durum non est, cur durum videtur, quòd præcipiat Dominus, vt amorē Dei, animæ tuæ necessarium, & quo anima victura est, quæras? Viuit corpus cibo, viuit anima amore: qui Deum non amat, non viuit.

Nonò, Et equidem etiam si amor Dei ad vitā necessarius non esset, nitendum erat tibi, qua ratione posses, vt Dei amicus esses. Quis enim non vehementer ambiat, regis amicus fieri? quis non optet à rege vehementer amari? Cur igitur nō magis Dei amicitiam ambiat? at si vis à Deo vehementer amari, vna ea ratio est: Tu Deum vehementer amato. Deus te ad certamen amoris prouocat. Angeli sunt huius certaminis spectatores: annon scelus est, nihil ista curare?

Isaie 5 Decimò, Vel eo maximè, quòd nihil Deus debuit facere, vt nostrum à nobis extorqueret amorem, quod non fecerit. Si Deus esset quiuis nostrum. Et quiuis nostrum, deus esset: quid tunc facere poterat, quod nunc non fecerit? omnes sanè artes, omnem industriam, omnes machinationes adhibuit, quibus duritiam cordis nostri expugnaret. Expende beneficia, incarnationem, passionem, eucharistiā: tot sunt hæc & tanta, vt in cor hominis non ascendant. Nihil Deus ferè facit, quo non amorem meum venari contendat. Quid igitur, ardet Deus amore meo: ardet totus orbis amore Dei: & in medio ardentis fornacis frigeo? totus orbis ardet, solus ego non accendor? & quænam maior esse malicia potest?

Vndecimò, Age quantum amat lapis centrum? quantum pisces suum mare? aues suum aër? Si igitur Deus centrum mihi est, vbi quiescam? si mare, vbi viuam? si aër, vbi
Act.17 respirem? (in eo enim viuimus, mouemur, & sumus) quis meæ mihi quietis, & vitæ, sensum ademit? Contendunt omnia in quietem suam, in pacem, & fœlicitatem. Cur non ego item? auulsus lapis à centro, rabiem habet redeundi. Cur nō
Psal.114 item & ego reuulsus à Deo? Conuertere anima mea in re-
Eccles.1 quiem tuam.

Duodecimò, Vides flumina magno impetu in mare proruere. Cur ita? certè quia ex mari prodierunt, & omnia cor-

rupti

ruptibilia infatigabiliter, in corruptionem properant: quia ex corruptione ortum habuerunt (generatio enim ex corruptione est.) Si igitur res brutæ toto nisu eò labuntur, vnde venerunt: ô mortales attendite ad cauernam laci vnde pro- *Isaiæ 51*
diistis. Ex solo Deo anima vestra prodiuit, ex solo illo immenso pelago, riuulus animæ vestræ profluxit: cur igitur nõ *Gene.2*
præceps in Deum illa ruit?

Decimotertiò, Reddit imago ad id cuius est imago: totum me, mea reddit imago. At anima mea Dei est imago: (ad imaginem Dei facta est) reddat igitur Deum, cuius est imago. Si ergo Deum reddit immortalem, intelligentem, cur non etiam reddit amantem? Cur non amat, sicut Deus amat? cur contenta est Deum in parte, non in toto reddere, quòd potest?

Decimoquartò, Quòd si hæc ratio vim in naturalibus habet, certè in spiritualib⁹, multo habet maiorem. Per baptismum enim Dei in anima imago reparata est, nouæ ad amandum vires additæ. Quid enim aliud sunt fides, spes, charitas, *Luca 12*
quàm flammantes titiones, quam ignis in terram missus, quibus vel ferrea pectora accendantur?

Decimoquintò, Accedunt his & aliæ flammæ: quid enim est Ecclesia, Eucharistia, Sacramenta, Cantus, Prædicatio, crux, Christi & sanctorum imagines, quàm ardentes fasces? quàm mons ethna, vbique ignes euomens?

Decimosextò, Conquereris forsan, quòd laboribus, & ærumnis victus, Deum mente lugubri (vt Aaron) amare non *Leuit.10*
possis. Vide verò, ne fortè isti labores ictus sint ferri, vt extorqueant ex tuo silice, flammam. Deus enim videns te beneficiis non emolliri, sed in modum silicis indurari, silicem percutit, vt scintillas proferat.

Decimoseptimò, Quòd si, nec hi ictus te mouent: moueat æterna, quæ te pœna manet. Moueant illæ frigentissimæ ni- *Iob 24*
ues, vt frigentem nunc à te niuem, excurias. Moueant illę ardentissimæ, non amoris, sed furoris flammæ: vt nunc dulci *Matt.4*
amoris igne inardescas. Sin minus, scito, quòd quem Deum habuisti nihil non facientẽ, quo te ad amorẽ prouocaret habebis nihil non facientẽ, vt de te hostilem sumat vindictam.

Decimooctauò, Contra verò parauit diligentibus se, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, neq; in cor hominis ascen *1.Cor.2*
derunt. Parauit, vt inebrientur ab vbertate domus Dei. Vt *Psal.35*
torrens voluptatis in eorū os influat: parauit in monte æter- *Isa.15*
nitatis

Matt. 25 nitatis conuiuium pinguium medullatorum. Parauit, vt intrent in gaudium Domini sui, qua re, quid par, nedum maius cogitari potest?

Decimononò, Et equidem licet amor ex toto, principiò durus videri possit: at vbi cæperis, durius videbitur ab eo recedere, quàm primum videbatur accedere. Est enim suauis spiritus tuus Domine, super mel dulcis.

Eccl. 24 Vigesimò, Sed quid moror rationes congerens, cùm omnes rationes breuissimè Christus adduxerit: *Diliges Dominũ, Deum tuum?* Si Dominus est, & se amari iubet, parendum illi

Malac. 1 est. Si Deus est, omnium bonorum thesaurus est. Si igitur amamus guttulas ex hoc pelago prodeuntes, amemus ipsum omnium bonorum mare largissimum. Si tuus est, ama quod tuum est. quod esse poterat maius amoris irritamentum, quàm Deus tuus. Amat Pater filium suum, Sponsa sponsum suum, agricola agrum suum. Adeo auarus est homo, vt allici non possit, nisi cum pronomine, suus. ama ergo Deum tuum. Finge omnes dulcedines, diuitias, honores, suauitates, blanditias: (deficit animus) eas omnes vno verbo comprehensas habes, cum dicitur: Deus tuus quid te prouocare ad amandũ potest, quòd non in eo verbo habeas comprehensum?

Sed forsan quæris, quid sit *Ex toto corde, anima, mente?* Ego dicerem, hos esse gradus amoris, Primus est incipientium, Secũdus proficientium, Tertius perfectorum: nam si è corde tuo nulla exeat mala cogitatio, nec furtum, homicidiũ, &c.

Matt. 15 tunc diligis ex toto corde: totum cor Deo, nullam eius partem vitio concedens. At vbi contendis nihil aliud cogitare, memorari, cupere, nisi Deũ: tunc diligis ex tota anima. Animam Deo, non alio plenam habere laborans. Sed vbi ascen-

Psal. 72 disti ad perfectionem spiritualem, vbi cor & caro defecerunt in salutare Dei, tunc purus diligit spiritus. Tunc diligis ex tota mente, fortitudine, viribus. Tunc fastidio sunt

Psal. 76 omnia temporalia, renuit anima in alio consolari, quàm in

Psal. 74 Deo. Omnia ossa dicunt, Domine quis similis tibi. Sed canant experti.

Attende. Non sat est si Deum diligas, diligit enim Mau-

Ierem. 17 rus & Indus. Diliges ergo ex toto corde: at prauum est cor hominis, & inscrutabile. Plenum est ambagibus mille, latebris mille, adeò vt Dauid se non intelligat cùm dicit: Ab oc-

Psal. 18 cultis meis munda me. latent in his latebris vitia multa, a-

Eodem. deò vt ipse dicat. Delicta quis intelligit? Quis igitur gloriabitur

bitur mundum se habere cor, & quòd Deum toto corde diligat? Quantũuis ergo ames, time ne non ex toto corde ames. Vt simul & amans sis, & humilis. Eodem ergo præcepto & amari se voluit, & nos humiliari docuit. *Prou. 20*

Adiecit secundum præceptum. *Diliges proximum sicut te.* Vbi iam sunt querelæ maiores. Cur amen proximum sicut me? num alam omnes sicut me? vestiã sicut me? num omniũ curam capiti meo imponam? quis queat grauissimũ implere præceptũ? At ne graueris. Tua res agitur: Omnibus proximis tuis, tui cura mandatur: tu etiam omnium curam suscipito. Noli esse liber, vbi vis omnes esse subiectos. Si quem offendisti, exoratum eum vis, vt tibi condonet. Igitur si ab aliquo offensus es, exorari te permitte, vt etiam remittas, Si pauper es, velles tibi donari, dona & tu pauperibus. Sit æqualanx. Aliis da, quod ab aliis cupis. Alioqui vsurarius es, qui plus requiras, quàm dederis. Nihil igitur grauius hæc lex imponit, quàm illud, quod tibi ab aliis vis: id tu aliis velis.

Sunt tamen vt in dilectione Dei, ita & proximi quidam gradus. Primus est infimus. Vt nihil proximo contrarium velis: velisq; ei, quæ necessaria sunt. Est hic gradus velut naturalis. Secũdus gradus est altior, cum animã tuã tradidisti proximorũ negociis curãdis. vt cum totũ te tradis curandis firmis, docẽdis insciis, &c. Tertius est multo etiã altior: vbi tota mente eos amas, eorũ salutem spiritualẽ toto affectu quærens, ardesq;, & optas illis salutẽ æternam. Et adeò hoc vreris igne, vt anathema esse cupias pro fratribus, vt deleri postules de libro vitæ, vt eis vita tribuatur, vt animam ponas pro amicis tuis. Hac charitate nulla maior est. *Rom. 9* *Exod. 32* *Ioan. 15*

Et certè, sicut non datur perfectio amoris Diuini in Via (licet sit quædam eius perfectio vt viæ) ita nõ datur perfectio integra amoris proximi in Via: sed erit in Patria. Quod ita intellige, Iussit Dominus, hoc mandatũ meum, vt diligatis inuicẽ, sicut dilexi vos. Quis verò est, qui ita se, ex summo in imũ deiiciat, proximorũ causa, sicut se Christus deiecit. Contendendũ ergo nobis voluit in via, vt assequamur in patria. *Ioan. 15*

Quàm verò gloriosum esset regnum, vbi omnes ita inuicem amare contenderent, sicut nos Christus amauit? Sumus omnes vnum corpus in Christo: vnico spiritu velut anima viuificamur. Vnus Deus nobis est, vna fides, vnum baptisma: cur igitur non quærat quisque alii, quod sibi? Siquidem ipse cum aliis non diuersa sunt, sed vnum in spiritu. *Rom. 12* *1. Cor. 12* *Eph. 4*

Ioan.16 tu. Sed his mundus est, ex diametro contrarius. Intellige verò maxima hęc esse mandata, ad quæ implenda, non sat sunt omnes omnium vires, nisi Dei maximi, auxilium adsit supernaturale.

Sed tractemus Christi interrogationem: *Cuius filius est Christus?* Potuítne grauior quæstio hominibus proponi? Si enim dicas, Solius Dauid, en tibi æterna damnatio. Si dicas, Solius Dei: æterna item damnatio. Si dicas, Dei & Dauid, beatus eris, si id cum Simone Bariona confitearis. Annon su-
Matt.16 per hac quæstione totus orbis dimicat? Mauri, Iudæi, Indi super hoc vnico verbo digladiantur. Et equidem iure duobus maximis mandatis quæstio hæc adiuncta est: vt intelligamus, Christum Filium esse Dei & hominis, & hoc vnicum nos ad Dei, & hominis dilectionem accendat. Quis enim
1.Tim.6 non amet Deum propter hominem, hominem factum: &
1.Tim.1 hominem, qui ex Dei vnione fit ipse Deus? Si quia Deus lucem habitabat inuisibilem, amare eum negligebas, en inuisibilis visibilis factus est. Si hominem (vt vilissimum) ama-
Ioan.1 re dedignabaris: en Deo homo vnitus est. Est igitur filius Dei Christus, & filius Dauidis, vt Dei & hominis amorem à nobis extorqueat.

Respondent illi: *Est filius Dauid.* Si id intelligunt Christiani, flectant statim genua sua. Nec enim continere se potuit hoc loco Paulus: quin gratias Christo ageret magnificas, cum Deum filium esse hominis prædicabat. Quorum
Rom.9 patres, inquit, ex quibus est Christus, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Vix similem de Christo cōfessionem protulit Paulus, quàm vbi mentionem fecit, quòd Christus esset filius Dauid & aliorum Patrum. Quidni in ea verba prorumperet, videns, quòd ex illo filio Dauid nos omnes
Ioan.1 accepimus gratiam pro gratia? Quia enim Verbum Dei habitauit in nobis, ideo vidimus gloriam eius. Et quia Verbū
Eodem. caro factum est, ideo dedit potestatem, vt homines, filij Dei esse possent. De eo Dauid dicit: *Dixit Dominus Domino meo:* quódnam miraculum, quam rem seculis inauditam, *Dixit?* Certè, sede mihi dexter, mihi æqualis. Merito Dauid rem narras stupendam. Quòd caro, quòd sanguis, quòd terra cœ-
Ephes.1 los ascēdat, cœlos penetret angelos supergrediatur, & in Dei sedeat æqualitate: ꝙ similis filio hominis, vsque ad antiquū
Dan.7 dierū perueniat. Iure & à Dauide dicitur, & à Christo repetitur. Huic tota Philosophia repugnat, natura reclamat. Sed fe-

cit

cit in hac re Pater potentiã in brachio suo. Nec enim grandius al.ud efficere potuit. Vere exaltauit in ea re humilem. 1.Reg 2

Sede inquit, *Donec ponam inimicos*. Nostra fuit caro, Deo inimica: reconciliati enim sumus, cũ inimici essemus, Hanc carnem inimicam, iam reconciliatam, Deus subuexit in cœlum, vt esset sub pedibus Dei. Non enim vult scabellũ suum perire, sed seruari: obedientiam scabelli vult non mortem. Et hîc etiam Deus fecit potentiam in brachio suo, vt scabellum inferno dignum, in cœlestibus collocaret. Roma.5

Hæc sunt verba Patris ad Filium: quæ oportet nos ei etiã dicere. Dicamus ei: Sede in dextera nostra, donec ponamus inimicos tuos, &c. Certè appetitus noster, caro, & voluntas carni affecta, sunt Christo rebelles. Sede igitur in dextera nostra, id est, in nostro loco meliore: in nostris melioribus bonis. Qui tantum credit, reliqua verò malus est, Christum habet sedentem in bono sanè loco, id est in suo intellectu, in fide. At non habet sedentem in meliori loco, id est in voluntate, & charitate. Quod fortasse innuitur, cum dicit, sede à dextris, & non solum ad dexteram. Vult enim Christus collocari, non in vno tantum bono, sed in melioribus bonis, Rursum, qui frequenter cadit in vitia, & frequenter inde resurgit, non habet Christum sedentẽ, sed discurrentem. Non fixum, sed festinum. Dicamus ergo ei, Sede fixus in melioribus bonis nostris.

At non sedebit in nobis Christus, vt nos interim dormiamus, aut marcescamus. Sed vt ponamus inimicos eius, sub pedibus suis. An nescis appetentias tuas esse Christo inimicas? annon inimici hominis, domestici eius? annon prudentia carnis inimica est Deo? Annõ lex carnis repugnat legi Dei? Tu igitur contende, vt hi inimici suppedaneum Christi pedibus fiant. O verò fœlix anima, vbi hostes Christi, sunt Christo subiecti. Vbi solus Christus imperat, & regnat. Vbi nos, iam liberati de manu inimicorum nostrorum, seruimus Deo in sanctitate & iustitia. Vbi quiescimus omnium malorum terrore sublato. vbi in pace in idipsum dormire licet. Vbi cõfregit Dominus arcum, gladiũ, scutum & bellũ. Mich.7 Roma.8 Rom.7 Luce 1 Prouer.1 Psalm.4

At sicut Pater in cœlo non solus, sed merito Christi adductus, Christo subiicit hostes: ita nec nos soli sed ex meritorum Christi efficacia, suos illi hostes subiicimus. Vt enim factus est Christus nobis sapientia à Deo, ita factus est victoria: vt qui gloriatur in Domino glorietur. Psalm.75 1.Cor.1 Eodem.

Iam, quale supplicium merebitur, qui cùm Christum in dextera collocare debuisset (vt quem Pater ad suam dexteram collocauit) ille non ad dexteram, sed sub pedibus suorum inimicorum deiicit? ô facinus, ô scelus. At tu qui peccas, quique iniquus es, Christum statuis sub pedibus luxuriæ tuæ, auaritiæ tuæ. Annon hæc Christi querela est. Seruire
Isaie 43 inquit me fecistis in peccatis vestris, facis igitur Christum seruum iniquitatum tuarum. Flebat Ieremias, quòd hostes
Trenor.1 animę facti essent in capite. Si hostes in capite, vbi nam Christum collocasti? cecidit corona, inquit, capitis nostri: Igitur
Tren.5 ad pedes lapsa est: Christus verò corona capitis est. Per Da-
Psalm.55 uidem quæritur coram Patre Christus. Miserere mei, quia cõculcauit me homo: cõculcauerũt me inimici mei. Et Pau-
Hebre.10 lus inquit. Quanto putatis deteriora mereri supplicia qui filium Dei cõculcauerit? vides igitur quòd iniqui Christum
Ephes.1 pedibus calcant. Quem Pater posuit ad dexteram suam, super omne nomen quod nominatur in hoc seculo & futuro, eum iniquus sub pedibus dæmonum, & vitiorum statuit.

CAPVT XXIII.

Tunc locutus est Iesus.

ARBITROR Christum sub nomine Scribarũ & Pharisæorum, nostri temporis religiosos & literatos designasse. Cum enim Scribæ illi & Pharisæi, solum essent, quadraginta annis post Christum duraturi, non erat opus, tam longa admonitione, quâ nos Euangelium admonet, in tam exiguum tempus contexere. Præmonuit ergo Christus & literatos & religiosos, tum eorum auditores & discipulos. Iudicio meo, est Euangeliũ hoc speculum vbi & hi, & illi se conspiciant. Maximè verò pars hæc Euangelij prior ad auditores pertinet, quibus dicitur: *Super cathedram Moysi.* Vbi primum se offert dubiũ. Cur non dixit, super cathedra Christi. sederũt prędicatores, & doctores. Respondeo, fortè hęc prior erit ratio. Quia nõ videbatur futurũ, vt super cathedra Christi malus aliquis sederet. In cathedra hominis, iniquum sedere, tolerabile est. Cùm enim omnis homo ab adolescentia
Genes.5 ad malum pronus sit, quid mirum si in cathedra eius qui ad malum pronus est, iniquus vnquam sedeat? At iniquum in cathedra

cathedra bonitatis, Dei ipsius, sedere: res est intolerabilis. Est *Ioan.1*
Christus agnus, in id mortuus, vt tollat peccata mundi: est *Isaiæ 53*
salus, quæ sciuit infirmitatem, vt infirmitates nostras sanaret: est lux obtenebrata, vt tenebras nostras depelleret. Vide *Ioan.8.9*
iam quale sit statuere peccatum, languorem, tenebras, imò
& dæmonē ipsum, in eius cathedra, qui mortuus est, vt hæc *1.Ioan 3*
omnia dæmonis opera destrueret, ipsumque mundi principem, diabolum, foras eiiceret. *Ioan.12*

Altera ratio est. Quia ipsa Christi, ex se, cathedra peccato repugnat. Certum est dari gratiam Episcopo ad prędicandū. Ergo cathedra Christi formaliter (vt Theologi loquuntur) gratiā suo ministro largitur. Vt enim gratia datur sacerdoti, ad sacerdotiū exercendum: ita & Episcopalis cathedra de se gratiā dat Episcopo, ad sanctè prædicādū. Vt ergo ex se, Christianus, vt qui ex Deo natus est, non peccat. Quia Christianitas, ex se peccato repugnat: ita qui in Christi cathedra sedet, ex se, non peccat: sed quæ dicit facit. Quia id ipsa cathedra prębet: saltem Episcopis quorū illud propriū munus est. *1.Ioan.3*
Hac ergo ratione nō dixit, In cathedra Christi sedet malus. vt nec conueniebat dici: In igne, sedet frigus. In sole, tenebrę. In iustitia, peccatum.

Vnde tertia ratio colligitur: Non dixit, In cathedra Christi sedet, qui non facit. Quia malus vir quantum de se est, cathedram Christi in cathedram vertit Moysi. Cathedra enim Christi, est amoris, gratiæ, filiorum. Cathedra Moysi est timoris, literæ, seruorum. Si igitur in cathedrā Christi malus ascendat, cathedram filiorum, ex se, in cathedram vertit seruorum. Vt igitur Christianus, qui spiritum adoptionis non habet, sed timoris potius, is spiritum Moysi repræsentat: ita prædicator malus scribam agit potius & Pharisæum, quàm Christianum prædicatorem.

Dubium alterū est. Cur meminit cathedræ? cur non simpliciter dixit, quæ scribæ dixerint vobis, hæc facite? Respondeo, Admonuit prædicatores officij sui, ne dum prędicant, se priuatos homines esse putent: sed personam, & autoritatem se habere Moysi, id est, Dei. Vt enim cùm Papa quidpiā præcipit, & ipse & nos pręcepta illa, putare debemus esse diuina, (vt frequentissimè pontifices dicunt in decretalibus suis) ita & prędicator cathedram illam putet esse Dei. Et quod qui in cathedra illa est, Deum agit, & velut Deus quidam est. Vtinam id & prædicatores spectarent, & etiam auditores.

Dubium tertium est: Cur dixit, *Sederunt Scribæ, & Pharisæi?* siquidem Scribæ, sonat literatos. At cum nullus nisi literatus in cathedram ascendere debeat, sat erat dicere, super cathedram Moysi ascenderunt literati. Nisi forsan Pharisæis illiteratis esset concessa docendi facultas. Respondeo. Quantũ mea fert opinio, hic per Pharisæos repræsentantur religiosi: qui monachatui addicti sunt. his conceditur prædicãdi autoritas, etiam si minus sint literati. Tanta enim est illis cum Deo familiaritas, vt ex illo ad Deum accessu, fiant illuminatissimi: & velut Moses radiis fulgentibus cornuti.

Exod. 34 Illum igitur fulgorem in recessu conceptum, in cathedra spargent. Quòd si secus prædicauerint: faciendum est tamen quod dicunt. Personam enim Dei ex loco, ex habitu, ex professione, ex functione repræsentant. At scribæ, Theologos significant: qui labore, & industria, literas sibi compararunt. Aduerte igitur neminem esse in cathedram ascendendum, nisi literatus sit: Aut certè monachus: cui prædicatio vitæ merito conceditur.

Quartum dubiũ: Cur dixit *Super cathedram sederunt*, nõ verò ascenderũt, aut steterũt: etenim prædicatoribus nostris mos est, stando prædicare. Respondeo: Duo videntur hîc indicari: Alterũ, quòd non omnibus prædicatoribus obedictia debeatur, sed his, qui prædicant ex officio, & munere sibi cõmisso. Iis enim qui nondũ prædicant ex functione cõmissa, sed vt se ad prædicandũ exerceant, nondũ parere tenemur. Ij enim nondum in cathedra sedent, licet sedere contendant. Alterũ est, quod iis marimé parendũ est, qui iamdiu sederũt in Sa-

Iob 32 pientia legis: quibus non est eruditio noua, & velut in ventre Heliu, ad modum musti feruẽs: sed qui habent res velut excoctas, maturas, non præcoquas, aut præcipites. Indicatur etiam, quòd potissimè parendum sit Episcopis, quorum est in cathedra sedere.

Quòd verò sequitur: *Quod dixerint vobis seruate, & facite:* duo subindicat: alterũ quanta cura, & veneratione verba Dei

Psal. 118 seruanda sint. Rectè Dauid: In toto corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Si eum effectũ habent eloquia Dei seruare ne peccemus, annõ dignissima sunt quæ seruan-

Eccl. 15 tur? Profectò verũ illud est: Si seruaueris ea, conseruabũt te,

Matt. 13 & verũ illud, quod semen est Verbũ Dei. Quod cùm tãtopere diabolus reuellere, ex corde nostro procuret: annon mille seris, & repagulis esset seruandũ, ne euelleretur? Semen enim quod

quod cœlū profert, merito seruandum est. Alterum est: quid seruare Dei oracula prodest, nisi ea faciamus? *Seruate*, inquit, *& facite*. Certè literati homines, Scribæ, & Pharisæi verba diuina seruant: sed non omnes seruant, vt faciant: at non est ille beatus qui seruat, vt doceat, sed vt faciat. Misericordia enim & bonitas in eos, qui sunt memores mandatorū Dei, ad faciendum ea. *Psal.* 102

Porrò facienda sunt, quæ prædicator dicit, quia in cathedra Dei sedet, & verba Dei docet. Dices: quid si errores doceat? Planè dum nescitur, an erret: facientes quæ dicit, meremur. Meretur enim vetula errans ex mandato prædicatoris, quem vera dicere credit. vbi non operis iustitia vetulam commendat, sed obedientia prædicatoris.

Iuxta opera eorum nolite facere: Profectò hoc audito sermone, erat cur contristarentur Iudæi. qui si suos Pharisæos non imitarentur, vix habebant, quem possent imitari. Sed ô gens Christiana, non est vobis propositus, hic aut ille prædicator, quem sequamini. Propositus est vobis Christus: exemplar fulgentissimum, in quem transformemini, cuius vestigia sequamini. Audite prædicatorem, sed aspicite Christum: autorem fidei, & consummatorem. Prædicat prædicator voce: prædicat propositus Christus opere. Sapiẽter Petrus. Proposuit Pater Christum, vt sequamini vestigia eius. quare? quia peccatum non fecit, nec est inuentus, in ore eius dolus. Prius fuit, peccatum non facere: mox dolum non loqui. *1. Petri 2.* *Hebr.12* *1. Petri 2*

Ergo inquit, quæ faciunt non facite, sed quæ dicunt: quia illi magistri sunt non dicendi, sed faciendi. Magistros dicendi eloquentia facit. Magistros Christianitatis facit Spiritus sanctus, qui fecit alios Doctores, alios Prophetas. mendacissima persona, seu larua, est prædicator dicens, non faciens. Si enim magister Christianus es. Spiritus sanctus te fecit: & non es tu qui loqueris, sed Spiritus in te: si non facis quæ dicis, iam non in te loquitur Spiritus, aut certè te spiritui tubam, seu organum spurcum offers per quam Deus insonet, gladium ferruginosum manui diuinæ tribuis, quo scindat, diabolum ei offers, per quem diuina opera faciat. ô vos prædicatores, qui gloriam in excelsis Deo canitis, pacemque terræ affertis, contendite, vt Angeli sitis. ô qui desponsare Deo animas cupitis, videte: vt famuli sitis. Abrahæ fideles. Qui tubę estis, quibus sint congregāda Israëlis agmina, videte vt argenteæ tubæ sitis, non terrenæ. *Ephes.4* *Matt.10* *Luca.1* *Gen.14* *Numer.7*

Sed quænam sunt mala Phariseorum vt illa nostri caueãt prædicatores? Primũ est: *Alligant onera importabilia, quæ ipsi nec digito mouere volũt*. Quidnam hoc est, ô Christe seruator?
Exod. 7 Annõ tu per manus Moysi graues, legẽ dedisti, & eam im-
Act. 16 portabilẽ? dicẽte Petro onus eã fuisse, quod neq; nos inquit neque patres nostri portare potuimus. Cur ergo aliis crimẽ impingis cuius tu videris autor fuisse? Rursum: quomodo verũ est, Pharisæos neque digito onus contingere: cum ieiu-
Luca 18 nent bis in Sabbato, decimas dent eorum quæ possident: nec iniusti sint, neque auari. Et Paulus Pharisæus viuebat sine
Philip. 3 querela. Quod si per onera traditiones intelligas: sanè in
Marci 7 illis, nimij potius sunt ferendo, quam morosi non cõtingendo. Demum; quid vis cum dicis, digito, non contingunt? Si pede aut manu dixisses erat id facile: sed digito, obscurum? Ad hæc videri responsum poterat, si de tempore nostro intelligamus. Onera hæc importabilia esse excommunicationes, suspensiones, interdicta, irregularitates, & cætera onera Ecclesiastica: quæ Prælati Christianis imposuerunt, cum tamen eorum pleriq; ue ab excommunicationibus, & aliis censuris liberi sint: pleriq; ue non ieiunẽt, aut carnibus abstineãt.

Sed libet rem hanc introrsum aspicere: Onus quod cuique nostrum imponitur, non est hæc aut illa legis particula, sed lex tota. Hæc enim est colligata fascis, & manipulus collo impositus. Non ergo quæritur Dominus, quòd Pharisæi non contingãt vnum, aut alterum præceptũ, sed quòd totũ onus digito non tangant. Quid enim si Pharisæus decimas hinc det: illinc verò odiat, inuideat, superbiat? Profectò partẽ legis fert, non totam. hi ergo sugillantur, quòd cum totam legem alligent, non totam mouere contendant.

Sed audi: Non eos Dominus accusat, quòd onera alligent: sed quòd alligẽt importabilia, quæ ipsi non moueãt. Aperiat Dominus sensum nostrũ, vt hæc penetremus. Planè lex Christi sine amore, sine spiritu, vix portabilis est. At nõ accusatur Deus eam legem ferens. Si enim tulit, dedit etiam spiritũ, &
Matt. 11 vires, quibus portetur lex: imò quibus iugũ fiat suaue, & onus leue. Quòd si etiam prædicatores digitis legem mouerẽt, & perficerent, darent & ipsi (suo modo) spiritũ, seu gratiæ vi-
Rom. 1 res. (Ita Paulus dicit: Cupio videre vos, vt aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis) id est, daret per ipsos Deus. Fieretque ista ratione lex portabilis, quæ ex defectu amoris & spiritus importabilis videtur. At defectus amoris sæpè ex de-

fectu venit prædicatoris,dicentis non facientis, alligantis onera,non ea mouentis.Profectò qui legem mouit,& perfecit nouit etiam quomodo sit illa ferenda:& quomodo ad orationem sit recurrendum : vt viuendum , vt vires ad ferendum ipsi præstet. Videntes verò auditores legem à prædicatore ferri,& modū quo sit ferenda, inspicientes:concipiunt & ipsi vigorem.animantur,accenduntur,inflammantur arripiunt onus.At vbi humeros prędicatorum liberos ab onere vident, recusant & ipsi onus.putantes ferri non posse , quod illi doctores ferre recusant.

Interim nescio an aliquid mysterij in illo verbo lateat: *Nec digito contingere volunt*. Res spirituales licet manus non habeāt,digitos tamen tres dicuntur habere , quibus res moueant. Ita Isaias: qui tribus digitis appendit orbē terræ.tres *Isaia.40* illi digiti sunt potentia , sapientia bonitas, iis tribus digitis, contingi.moueri,& portari lex dei debet.Et iis perfectè portat,qui omnibus portat. Qui animosè fert legem, non adeò tamen prudenter, is vno fert digito : qui verò animosè,prudentérque sed non amanter fert, duobus eam digitis portat. At qui legem non amat,imò abominatur, vt Pharisæi illi,is néque vno digito contingere vult. Id est quod in Pharisæis Christus accusat. Intelligant Episcopi,quid in iis quos ad prędicandum accersunt,requirere debeant.

Attende nunc: Illi imponunt onus ore,non manibus:non portant,non mouent,imò nec contingunt,ille portat,qui legem impleuit,is non portat, sed mouet, qui cupiens perficere legem ,eam aggreditur , victus tamen carnis fragillitate sub onere ruit : is non portat,nec mouet,sed contingit , qui optat quidem à peccatis egredi & legem incipere , non aggreditur tamen,nec tentat,an armatus incedere possit. Is ve *1.Reg.17* rò nec digito contingit qui legem odit, quíque nihil legem curat

Secundum peccatum,cuius Dominus Pharisæos accusat, est: *Quia omnia faciunt,vt videantur*. Dices: Annon necesse est *Matt.5* Episcopis,vt videant homines opera eorum bona, & ita glorificent Deum ? Adde,quòd Theologi fatentur,gloriam esse inter bona humana præcipuum.cur ergo Pharisęi traducuntur,quærentes quòd adeò bonū est?Equidē, quòd ex bonis humanis humana gloria quæratur, forsan non esset scelus horrendū.At quòd omnia & diuina , & humana,sacra & prophana , ad venandam gloriolam inclines , non potest non esse

piaculum. Quod enim Dominus instituit in gloriam suam, & cultum suum id eò referendum est; at si tu horum adulterator, hæc tibi velis desponsare, propriò marito viduata, annon est facinus? Lege Caietanum in fine Secundę Secundæ.

Sed profundius penetra. Vita Christiana tota consistit ab
Psal. 44 intus. tota est in homine interiore renouando. Si igitur tu
2. Cor. 5 totam vitam extra consumis, nihil curans interiora: hoc est cum vita Christiana ex diametro pugnare.

Scito vitam Christianam Deum semper præ oculis habere: vt quem vnicè diligat, & depereat: vt cui vni totam se consecret, cui vni contendat sua facta probari. Iam si omnia facias, vt hominibus placeas, Christi seruus non es. (vt inquit
Galat. 1 Paulus) ergo directissimè pugnas cum vita Christiana Charitatis, vt igneæ, ascensus sursum est. Cupiditatis, vt terrenæ est descensus deorsum. de hoc statim.

Tertium Pharisæorum peccatum est superbia, & celsitudinis appetentia, non quouis loco, nec inter quosuis, sed excellentiæ in conuiuiis, in Ecclesia, in foro. Itaque æstimabāt se Pharisæi meliores iis omnibus, qui in Ecclesia, & in foro conueniebāt. O Luciferinā superbiā? quæsiuit Lucifer cathe-
Isaie 14 drā in cœlo, vt esset similis altissimo, quæsiuit & Pharisæus in Ecclesia, (quę cœlū quoddā est,) cathedram meliorem, similẽ altissimo: quærere enim cathedram super omnes, est Dei cathedram quærere. Vtinam non hac scabie essent nunc infecti, qui literatorum & religiosorum nomen sibi vendicant, qui ex professione locum inferiorem essent potius venaturi.

Quartum peccatum, ex tertio nascens est: velle vocari ab hominibus Rabbi, Pater, Magister. Id nobis explicat Paulus, dùm dicit, Corinthiis fuisse dissidia: aliis dicentibus, Ego
1. Cor. 1 sum Pauli, ego Cephe, vt & nūc mos est deuotis hominibus, maximè fœminis dicere: Pater meus ille, Confessor meus iste. Iactabant ergo primi illi ad fidem conuersi: alij quod à Paulo essent conuersi, alij quod à Cepha, & à summis Apostolis. Vt Apostolus meminit dicens: Existimo me nihil minus fecisse à magis Apostolis, Nascebatur hic affectus nouis illis
2. Cor. 11 Christianis, ex Pharisāismo: vbi honoris causa discipuli, se cuiusdam dicebant esse magistri: quā etiam ratione & magistri circuibant mare, & aridam, vt multos haberent discipulos, non in Dei, sed in suam gloriam Circuibant igitur
Matt. 23 terram, vt vnum facerent proselytum, à quo Patres, magistri & Rabbini vocarentur.

Hoc præmisso Cum Dominus vetat vocari magistros, non vetat pietatem, & reuerentiam: sed idipsum quod Paulus: di- 1. Cor. 3
cens, Cùm sit inter vos zelus, & contentio, super patribus & magistris: nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis? Igitur carnalem illum affectum, vnde dissidia nascuntur in vita Christiana, hunc prohibet Dominus. Vult te, patrem tuum diligere. & plenis buccis patrem nuncupare: sed quòd, eum qui te Christi pietatem docuit ita carnaliter ames, vt inde aut tu aut ille in superbiam incidatis, id verò prohibet Dominus. Voca magistros, & rabbinos quantum velis, sed ita magistros factiosè nuncupare, vt cæteros aliorū discipulos contemnas, vtq; ne ex tui amore magistri Deum obliuiscaris, id Dominus vetat. Videant religiosæ si quid horum illis conueniat.

Sed vt hæc tibi sint perspectiora, vitam Christianam ob oculos pręscribo. Vita est, hominis, ex mundo ad veritatem, per Christi lumen, conuersi: hominis vnicè Deum amantis, Deum ex intimis ex præcordiis diligentis: reliqua quæ Deo minora sunt, paruipendentis. Vbi enim agnouit, quis Deus sit: nouit, quàm mundus non sit. Est vita hominis cupientis Deo hærere, iungi, vnúmque cum eo fieri: ac proinde horrentis quicquid huic adhæsioni impedimento est. Et quia omnis affectus (si excessiuus sit) ad creaturas, magno est impedimento: ideo hunc vult resecare, & mortificare. At quia per sui despectum, & odium intelligit maximè se Deo probari: Luca 14
ideo tantum abest vt se, amet, aut gloriam suam quærat, vt Galat. 6
maximè hanc timeat. Id verò admonet Christus, ex re vitæ Christianæ esse despectum: & Crucis, non honoris desideria. Norunt hæc experti.

Addit Dominus epiphonema. *Qui se exaltat, humiliabitur.* Ego quidem rem hanc sæpè expendens, admiror: Cur Dominus superbiam, & celsitudinis appetentiā tantopere odiat? Nec enim aliis vitiis tontopere videtur infensus: cum multa sint alióqui, multo maiora. Rem hanc tractanti quædam occurrerunt causæ, quas subiicere libuit.

Prima est: Deus est purissima veritas: non potest igitur Ioan. 15
non summè odire mēdacium. At mendacium grauissimum est, putare te esse aliquid, cum nihil sis. iuxta Apostolum: hoc Galat. 6
igitur mendacium grauiter odit Dominus.

Dices eadem ratione, summè odibit Dominus omnem iniustitiam, cum ipse sit iustitia summa? Respondeo: Grauior

est corruptio, & magis horrenda, quæ in fundamento latet: quam quæ in tecto, aut pariete. At putare te aliquid esse, corruptio est, in ipso esse: quod omnium quæ in nobis sunt, fundamentum est: ac ideo magis odio habetur. Spiritus est
Ioãn. 4 Deus, ideo vult in spiritu & veritate adorari. Rectè igitur
Psal. 118 Psalmus: In veritate tua humiliasti me. Humiliat enim se, is
Psal. 50 cui veritas illuxit. Hanc veritatem diligit Dominus, & ei in-
Psal. 30 certa & occulta manifestat. Vnde Dauid: Ego dixi, proiectus sum à facie oculorum tuorum, (id est, vilis sum in oculis tuis) quâ causa inquit, exaudisti orationem meam. Diligite eum omnes sancti, quia veritatem requirit. quam? Hanc, ne credes te aliquid esse, cum proiectus sis à faciè oculorum Dei: aliôqui retribuet, abundanter facientibus superbiam.

Secunda: Aut Deus est in te, aut non est. Si non est in te.
1. Cor. 5 Cur non magis luctum habuisti? Si in te: facit agnoscere te: & ita humilias te. Inquit Ieremias: Postquam ostendisti mi-
Ierem. 31 hi, percussi femur meum. Solent enim qui se errasse comperiunt, femur palma percutere.

Tertia: Si peccatores, cur te exaltes? Si inimicus es, con-
Rom. 9 tra quem, (vt contra Pharaonem) suam Deus demonstrabit iram: cur te exaltes? Si Deum quantum est ex te, peccando occidis, cur exaltes? Si peccata tua Christum morti addixerũt, cur superbis? Si turbasti Vniuersum: Deum sub diabolo sta-
Titum 1 tuens, si Deum licet verbis fatearis, factis tamen negas, si exul à cœlo es, si ciuis es inferni: quæ te superbia cæcat, vt altum te esse credas, quem tam vilem peccata reddiderunt?

Quarta: Dum se exaltat superbus alios contemnit, quod cum charitate ex diametro pugnat. quo non solũ ęquales sibi
Philip. 2 proximos facit: sed eos se superiores existimat. Ait Paulus.
1. Ioan. 4 Et Deus cum charitas esset, & cũ altus esset, formã serui ac-
Matt. 20 cepit. in qua non solùm vnus ex nobis factus est: sed omnium
1. Cor. 13 nostrum minister esse voluit. Rectè Paulus, charitas non inflatur.

Quinta: Si vexillum charitatis est humilitas, vexillum
Iob 41 diaboli est superbia. Ideo enim rex dicitur super omnes filios superbiæ. Odit igitur Dominus eos, qui charactere bestię
Apoc. 19 sunt insigniti, id est, qui vexillum portant superbiæ.

Sexta: Tu ô superbe in te ipsum, intra tua fundamẽta perscrutare. Genus, opes fortuna: fundantur in corpore. Virtutes, eruditio: fundantur in anima. Perge porrò. Vbi nam fun

dantur

dantur corpus, & anima? Annon sunt ex nihilo nata? Egregium planè tuæ celsitudinis fundamentum? Firmissimæ verò arrogantiæ tuæ columnæ. Ridetne nunc Deus, an odiat, eum qui cum nihilo nitatur excelsa de se putat?

Septima: Vis videre quis sis ex te? Expende, quo descenderit Christus ad subleuandum te: & intelliges, vbi malorum tua celsitudo iacebat. Descendit ille in altitudinem maris, (omnium scilicet malorum pœnæ.) Descendit in profundum, vbi non est substantia. Quo redemptor pergis? quæro in altitudine ventris inferi, iacentem illic hominem, vt inde eum eripiam. Et qui tam iacet profundus, excelsum se credit? *Psal. 68* *Eodem.* *Eccle. 51* *Matt. 13*

Octaua: ne coniicias oculos in hanc vitam: vbi bona malis permiscentur. coniice oculos in vitam futuram: vbi quisque pro dignitate proprium locum sortitur. Iam quæso te, si Deus non tui misereatur, quis erit locus tuus? Annon erit infernus? Cur ergo extollis te, cui dignus locus infernus est? annon merito odiat Deus hominem, cui tam corruptum iudicium est, vt se aliquid esse credat, cum tamen sit dignus inferno?

Nona: Datur tibi sacra Eucharistia in cibum, & Christi passio in remedium. Annon agnoscis magnitudinem morbi, & miseriæ tuæ: cui tam prætiosa fuerit necessaria medicina? Aliòqui stultum est, facili morbo sumptuosissimam impendere medicinam.

Decima: Illud etiam magno mihi argumento est, quam simus miseri. Quod cum Deus nihil non fecerit: cum omnia sua artificia, & adinuentiones, ad prouocandos homines in sui gratiam, & cultum insumpserit: nos adeò stupemus, & lapidescimus: ac si nihil ille fecisset. eximiè mala vinea est, quæ summa cura exculta, labruscas profert, non vuas. Mortui sunt, quos tanti amoris stimuli, nihil excitant. Cur igitur nos exaltamus? Qui se exaltat humiliabitur. *Isaia 5*

Sed qui se humiliat, exaltabitur. Magni artifices, quo sibi maiorem gloriam parent, viliorem materiam pulcherrimo operi subiiciunt. Vt quo vilior materia est, eo artificis plus resplendeat manus. Si vis igitur, vt Deus pulcherrimum in te opus perficiat, humilia te: quo te viderit in oculis tuis viliorem, hoc præclarius absoluet opus.

Et nescio quid causę sit, quod cūctę res exiguæ, sunt nobis gratiores, exiguus puer, exiguus vitulus, catellus. Emanauitne

hoc

hoc nobis ingenium, ex diuino? Cui exigua & humilia pla-
Matt. 19 cent, adeò vt nisi efficiamur paruuli, non intrabimus in re-
1.*Reg.* 15 gnum cœlorum. Cùm Saul paruulus esset, rex inauguratus
1.*Reg.* 16 est. Dauid omnium fratrũ minor vngitur in regem. Et profectò nemo est qui non humiles amet, & exhorreat superbos. Quis enim superbo conuiuet? Et quis non cum humili conuersabitur?

Psal. 38 Dictum mihi hactenus est; quòd homo sit vniuersa vanitas, imò omnium malorũ pelagus. quomodo igitur in eum intrabit omnium bonorum pelagus Deus: nisi se homo euacuet, liberetq; se per gratiam Dei omnium malorũ abysso?
Psal. 41 Ad me ipsum, inquit, anima mea turbata est, propterea memor ero tui. Ita planè: Tunc dignum est memoriam habere Dei, cum anima turbatur ex intima inspectione sui. Vis
4.*Reg.* 4 igitur Deum, vis oleum exultationis, pete vasa, sed vacua, & non pauca, id est vt te non in paucis, sed in multis euacues. Vis animam tuam sanari? gustato eam: & vbi eius amaro-
Eodem. rem gustaueris, clama: Mors in olla. Si noueris mortem ollæ tuæ, inuenies vitam animæ tuæ. Ideò enim Deus exaltat humiliatum, quia generosus est Deus. Nihil verò tam natiuum generosis, quàm parcere subiectis. Remittit enim leo quas conceperat iras, vbi subiectum conspicit inimicum.

Et equidem naturalissimum cuique est, afflictis commiserei. Ea enim ratione Rethores docent, in causa difficili, vt se dicturus humiliet. Hac enim via auditorum sibi animos conciliabit. Cùm ergo Deo proprium sit misereri, miseros quæ-
Vide Diuum Thomã, 2.2. quæst. 30. artic. 4. rit, quorum misereatur. Imò cùm nulla in Deo maior sit virtus quàm misericordia: ita nihil magis amat, quàm humiles, in quos se effundat. & nihil magis aduersatur, quam superbos qui diuinæ misericordiæ non se credunt egere.

Finge Deum ditissimum esse flumen omnium gratiarũ, fontemq; omnis boni, num fons aut flumen per accliuia su-
Isa. 40 bit? Minimè: sed per decliuia: omnis ergo vallis hoc flumine
Iacobi 1 implebitur. omnis mons & collis deseretur. Iacobus dicit: Omne datum optimum, de sursum est descendens. Descen-
Ioan. 4 dens inquit, si descendit: igitur in humiles descendet, non in elatos.

Adde illud Domini: Si quis biberit ex aqua, quam ego da-
Ioan. 7 bo, fiet in eo fons aquæ salientis. Si quæris vnde orietur fons: addit, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Cur non dixit: fluent flumina ex capite, ex pectore, ex corde? Et cur non

dixit:

dixit: Aquæ currentis, sed salientis? Certè, quia per ventrem locum vilem, infimum, & abiectum intelligimus. quocirca, si ex te, aquæ emanaturæ sunt, ex tua vilitate, & abiectione, ab imo tuæ cognitionis sunt emanatur. Iam si aquæ salienti, eximo loco salient. Nec enim salit aqua nisi ex infimo loco.

Item, stultus es: si alia ratione exaltare te vis, nisi ea, quâ Christus exaltatus est. at hic per Crucem exaltatur. humiliauit enim se vsque ad mortem, & mortem Crucis. Ergo vel membra nos non esse Christi fateamur: vel sicut ille ambulauit, ambulemus. Consilium fuit Deo viam ad cœlum nobis aperire. sed nulla nisi humilitatis, aperta est. *Ioan. 12* *Philip. 2* *Ioan. 2*

Iam quid credis in cœlo esse? Certè est humilitas. Omnis illa beatorum curia, humilium curia est. Quid enim aliud est, quod Ioannes videt: seniores in facies suas procidere, nisi humilitas, ex Dei & sui cognitione dimanans? Sicut in inferno non sunt nisi superbi. Dictum enim est: Superbia eorum, qui te oderunt ascēdit: amabit ergo Dominus humiles similes in terra, illis quos amat in cœlo. *Apoc. 4* *Psal. 73*

Demum: vt arbitror, nulla in terris beata esse anima potest, nisi humilis: etiam secundū rationem naturalem. Cùm enim vita hæc sit plena malis, quasi sagittis: & plena laqueis, & retibus: quis euadere poterit volātes sagittas, expansos laqueos, nisi qui se contrahit, & paruulus efficitur?

Vah autem vobis Scribæ. Hic mirari libet Dei largitatem, hominum verò ex Deo dignitatem, ex se indignitatem. Profectò si homines claudunt regnū Dei, iidem aperire possunt. Annon miraris diuinam magnificentiam? qui regnū suum, (imò seipsum) in manibus hominum statuit: & clauem eis dedit, quâ fœlicem illam cœli ianuam aperiant, & claudant? Rursum, non miraris clauigeros hos qui in sua ditione, regnum ex manu Dei habent? Quod si id miraculum erat tempore legis veteris: quanto maius est tempore legis nouæ: in qua Christus apertè Petro, & eius vicariis, claues tradidit regni cœlorum? quanta verò socordia est, tantum negligere munus? Imò quantum scelus, cœlum occludere, cùm esset aperiendum? Voluit Deus regnum suum aperire, & Christus illud aperuit, & magno suo sumptu apperuit, dedítque tibi clauem vt aperires. Tu verò contrà claudis: quòd si tibi tantum clauderes, tibi tantum malum efficeres: at cùm aliis claudas, summum est nefas. *Vah vobis qui clauditis regnum cœlorum, ante vos, vos enim non intratis, nec sinitis intrare.* *Matt. 16*

Non

Non negligenter audiendum est verbum illud: *Non finitis intrare volentes.* Nam insitus à natura nobis est ignis hic, & impetus quærendi semper beatitudinem. Nihil enim facimus, quo non eam quæramus. Contendunt quippe etiam mali, intrare in beatitudinem: licet decipiantur, in terra quærentes quod in cœlo quærere debuissent: sed tandem illa terrenorum inquisitio ex naturali, ad quærendam fœlicitatem propensione descendit. Quærunt igitur eam omnes: licet malè quærãt multi. Si ergo mali doctores auxilio sunt ad malè quærendum, & vt quæratur in inferno, quod erat in cœlo quęrendum: annon rectè illis Dominus inclamat væh? Iam sunt multi qui melius nati veram fœlicitatem inuęnire contendunt, atque ita volunt intrare. His si mali doctores pro fœlicitate offerant infœlicitatem, annon hoc summum piaculum est, æterno væh dignum? At miseri illi quibus regnum clauditur, decimas & redditus dant doctoribus suis, vt aperiant: & ipsorum doctorũ professio est aperire: & ipse Deus in populis est, cupiens vt sibi aperiatur: & in doctoribus cupiens, vt aperiant. Quale verò est hominem è ianua cœli eiicere, & in infernum coniicere? ô Episcopi, ô prædica-
Matth. 3 tores, quis docebit vos fugere, à iudicio gehennę: Id certum vobis sit: Si non finitis intrare, hæc vna causa est, quia vos ipsi non intratis: at si intratis, causa est, vt intrẽt alij. Quàm multis votis erat à Deo efflagitandum, vt non sineret vicarios suos viam cœli obstruere: vtque in locum suum eos sufficeret, qui id facerent, quod ipse fecit. erat quidem ianua cœli
Genes. 3 occlusa, & Angelus in porta Paradisi, districtum, & flammantem habens gladium, ne quis intraret. At Christus suum fudit sanguinem, quo gladij flamma extingueretur, & Angelus statione pelleretur. Hoc exemplum vobis ô doctores accipite. Quod si non placet, Christo placeat: vt vobis submotis, nos intrare compellat.

Luca 24 Secundum væh, est, contra eos, qui oratione prolixa armati, imbecillium domos inuadunt. Verè indignissimum erat, tãtam orationi iniuriam irrogari: vt ipsa tanti mali esset instrumentum. Sanè anima ab oratione digna exit diues, amoris plena, Dei desiderio languida, æternorum cupiditate feruens, bonorum suorum oblita, diuitiarum suarum prodiga, proximorum nexu ligata, imbecillium miseriis compatiẽs. Exit tandem vel diuina, vel deificata. Quî ergo fieri potest: vt longa oratio, aliena surripiat, quæ propria despicit? Quî fieri

Væh vobis qui comeditis domos viduarum, oratione longa orãtes.

fieri poteſt, vt oratio Dei, in eos ſæuiat, qui ſunt Deo relicti? At certum eſt, Deo relictos eſſe pauperes: qui pater eſt orphanorum, & iudex viduarum. Quanto igitur væh. digni ſunt, qui Deo, contra Deũ armantur: quique Deum faciunt, contra Deum inſurgere? Igitur exiſtima, cum oratione abuteris, te Deo ipſo abuti. Et cum oratione viduam lædis: te, Deo, Deum laſiſſe. Cuius verba ſunt, quod vni ex minimis feciſtis, mihi feciſtis. Et quidem ferri poterat, ſi viduæ domum per orationem in aliquo læſiſſes: at quòd orando, totam eius domum deuores, id quis ferat? Agè nunc vide an plerique, qui in Deo gloriantur, lites contra viduas, & orphanos intentent? Et ſi in omnibus ferè vincant, & prætextu religionis pauperum facultates deuorent? *Pſal.9* *Pſal.67* *Matt.25*

Ex dictis multa colligere eſt. Primum: Caue ne abutaris oratione. Secundò: ne rebus diuinis armeris contra pauperes. Tertium: Attende, Deum curam habere viduarũ, & orphanorum. Quartò, mirare, quî fieri poſſit, vt longa oratione orans malus ſit. Sed credo longam illam, nõ adeò veram orationem fuiſſe. Aliòqui dictum eſt, Qui conſeruat legem, multiplicat orationem. *Eccle.35*

In tertiò væh, illud mirandum occurrit: quod legis zelus, adeò Iudæos accenderit: vt quo vnum facerent proſelytum, mare circuirent & aridam: Cur non ergo Chriſtianos idem zelus inflammat? Illos inſtimulabat zelus legis, non gratiæ: Moyſi, non Chriſti: timoris, non amoris: ſanguinis pecudum, non ſanguinis Chriſti: Cur ergo nos ita deſidemus ignaui? Illi peccatores habebant zelum Dei, non ſecundum ſcientiã; nos verò, zelus domus Dei non comedit. *Væh vobis qui circuitis mare, & aridã, vt faciatis vnum proſelytũ.* *Rom.10*

Quòd ſi non zelus Dei, ſed auaritiæ potius ignis, illos ad orbem circumeundum animabat: annon hoc magis facies confundit noſtras: quod malicia fuerit, quàm bonitas potentior? Reuera ſtupendum eſt; quòd noſtri homines, ad aurum comparandum tot ſubeant pericula, ad æternitatem verò adipiſcendam ſint adeò ſegnes. Cùm Paulus dicat: Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ, ſicut exhibuiſtis membra veſtra, ad circumeundum veſtris cupiditatibus orbem: ita exhibete, ad dignum Deo cultum offerendum. *Pſal.68* *Rom.6*

Porrò, quàm eſt maior virtus, quàm quærere, parta tueri? Imò quàm eſt ſumma crudelitas, quem ſummo niſu filium peperiſti, magna rabie necare? Circumiſti orbem, vt Deo *Ierem.36*

filium

filium dares. Et in terra Dei, coram oculis Dei, à Deo aufers? diabolo tribuis. annon id summum flagitium est? Flagitiũ verò par, illud etiam erit, te interficere filios Dei, quos Deo summis laboribus, alij pepererunt. ô si excitarentur hoc verbo, qui Christiano nomine gloriantur, ne nouiter ad fidem conuersos, malè tractarent! Sunt exempla morum nostrorum adeo corrupta: illosque adeò exasperamus, vt se potius vellent iugo infidelium premi, quam nostra societate participare.

At graue dubium: Quomodo nouiter conuersi, malo nostro exemplo fiant duplo filij gehennæ, quàm nos? Cùm potius, nos digni hac duplici pœna essemus, vt autores duplicis culpæ? Credo id esse dicendum: Culpa hominis, semel à Deo illustrati, quíque bonum Dei gustauit Verbum, dupla est, ad culpam eius, qui nunquam illustratus fuerat, quíque nunquam virtutes expertus erat sæculi venturi: vt habet Aposto-

Hebr.6 lus: Porrò Pharisæi isti, vtpotè à malis parentibus orti, & qui

Matt.3 ipsi genimina essent viperarum: nunquam diuino fuerant lu

1.Petr.2 mine perfusi. At proselyti, vt diuina luce conuersi, si posteà conuertebantur à sancto mandato, duplici & culpa, & pœna digni erant. Igitur peccata eorum, qui semel diuinam gratiam hauserunt, sunt multo maiora.

Iam, nouimus, quod duplum in sanctis Literis, nota sit nõ taxati numeri, sed maioris, vt illud, fiat in me spiritus tuus

4.Reg.2 duplex, id est, magnus. & illud: de quinque panibus & duobus piscibus de quo suprà. Igitur duplo filius gehennæ, id est, maximè puniendus in gehenna.

Hinc collige multa. Primũ: Per malos ministros, aliquando infideles conuerti, & diuina veritate illustrari. Secundùm: Si hi conuersi peccent, grauissimè peccare. Tertium: Dignum esse, vel vnum conuertendum propter quem, mare, & aridam circuiremus: sicut Pharisæi circumibant. Nam

1.Cor.13 & Christus, pro vno etiam animam fudisset, adeò charitas non quærit quæ sua sunt. Quartum: Infideles minus peccare (aliis paribus) quàm si conuersi, posteà peruertantur. Quintum: O labores cassos, & malè collocatos, eius qui circumiuit mare, & aridam, qui noctes diésque laborat, vt prædicet: si sua corrumpat vita, quem comparauerat doctrina, si & ipse, & quem conuerterat, sunt ambo in gehenna torquendi! In quarto væh sunt quædam mihi annotanda. Primum:

Veh, qui dicitis, qui Reprehendit Dominus Pharisæos, quòd magis auro templi, & do

& donis altaris afficiebantur, quam ipsi templo, & altari, videlicet magis amãtes sua, quàm Dei. Annon istud Vęh, quibusdam clericis quadrabit? qui cupientes beneficia, non de Dei cultu, sed de donis altaris curant: nihil aliud quærentes, quàm quantum dona & redditus valeant. Item & canonici quidam, cum sermo est, de templo vel altari, nihil curant, at si mentio sit de opimis distributionibus: currunt ad horas. *iurauerit in templo nihil est qui in auro, debitor est.* *Philip. 2*

Nota quod in tribus prioribus vęh nunquam Dominus in Pharisæos excanduerat, at in hoc quarto vęh. duces eos vocat cæcos, & stultos. Vt notaret in clericis grande esse auaritiæ malum. Cuius argumentum, non aliud quæras, quàm quod auaritiæ causa, Pharisæi, & Iudas Christum morti tradiderint. Reuera magna cæcitas est, donum aspicere: non curantes eam manum quæ donum largitur. Oculos erige, & si amas censum: eum ama, cuius causa censum lucraris. Cur porcus es, soli glandi attentus, nunquam glandiferam quercum aspiciens? Certè habes, quod cupiditas cæcos efficiat. Annon cæci sunt: qui non vident ea quæ perpetuò in manibus versant? Quid verò aliud versamus clerici, quàm Deum quem quotidie in altari tractamus? Si ergo semper donaria templi, nunquam verò Deum videmus, annon cæci sumus? *Matt. 26*

At non solum cupiditas facit cæcos, sed etiam stultos: & in fide errantes. Quid enim aliud est, quàm error in fide, id quod Pharisæi dicebant, quod iurare in templo & in altari, nihil sit. Agnoscis verum esse, quod Paulus dicebat: Cupiditas est radix omnium malorum: quam quidam appetentes errauerunt à fide. *1. Timo. 6* *Eodem.*

Secundò, notandum illud: *Qui iurat per altare, iurat & in eo, & in omnibus quæ in eo sunt.* Pari ergo lege, qui habet altare, habet omnia donaria quæ in eo offeruntur. Cur igitur, qui curam habet animarum, cum ius in altare habeat, non item ius habet in omnia altaris donaria? Iniquum videtur: te altare possidere, & altari ex toto inseruire: alterum verò ab altari omnia sibi dona corradere.

Tertiò, notandum: quod templum sanctificat omnia, quæ templi sunt. Vt iam non liceat, res templi, in profanos vsus, (nisi sacrilegè) conuertere. Quanto igitur verius, altare sanctificabit, omnia donaria & redditus, qui altaris causa clericis offeruntur? Quod si census ex altari sanctificantur: iam videant illi, an in profanos conuerterint vsus. Videant, an.

ſtitiæ æquitatem ſeruare. Hæc enim tria, in duobus illis, de Dei & proximi dilectione mandatis concluduntur. Idem enim eſt fides viua & amor Dei. Idem verò miſericordia, & iudicium, quod amor proximi. *Matth.7 & 22*

Iam quia in lege veteri, multo vehementius quærebatur rigor, quàm benignitas: ideo primo loco requirebatur iudicium. At quia in lege noua potius inquiritur amor, quàm ſeueritas: idcirco ferè tacetur iudicium, & proximi præcipitur amor, Vt quando is puniendus erit, ex amore puniatur.

Et arbitror, hec tria eſſe, quæ Dominus dixit: de quibus Paracletus arguet mundum. De peccato quidem, quia non credunt, inquit, in me. En tibi fides. De iuſtitia quia ego, inquit, ad Patrem vado. id eſt, arguet mundum de iuſtitia ſeu probitate, & miſericordia: quia Chriſtum occiderunt, & ad Patrem ire fecerunt. De iudicio demum, quia omnis iuſtitiæ rigor, in mundi principem ſeruatus eſt. *Ioan.16*

Sed alterum, occurrit ſubtilius dubium. Cur de mentha, anetho, & cymino: potius quàm de aliis rebus, mentio facta eſt. Et cur de horum decimatione. Et planè ſi Galeno & experientiæ credimus, mentha amarorẽ quendam habet, quo lumbricos interficit. Habet etiã acerbitatem, qua ſanguinis eiectiones reprimit. Quod profectò quadrãtiſſimè conuenit rigori iudicij: quo nocentes, & ſanguinarij opprimuntur & occiduntur. Anethũ, multo eſt mitius. Sedandis enim doloribus apponitur. Quod quadrat miſericordiæ, paupertatis dolores ſedanti. Cyminũ flatus tollit: Id quod viuæ congruit fidei. Hæc enim eſt quæ flatus, & ſuperbias hominum tollit, dans gloriam Deo, vt Paulus habet. *Roma.4*

Porrò, nõ vult Deus, ex his tribus, ſolas ſibi decimas dari. Imò verò vult integram fidem, plenam miſercordiã, ſyncerumque iudicium. Contrà, Phariſæi contenti nonnihil feciſſe miſericordiæ, nonnihilque mortuæ habere fidei, iam putabant ſe ſanctos eſſe. At Dominus ex his legis grauiſſimis, non quærit quæ parua ſunt, ſed quæ integra. O vos igitur Chriſtiani, qui forſan ex his non decimam, ſed neque centeſimam Deo datis, cauete hoc væh. *Væh, qui mũdatis, quod deforis eſt calicis, ſed intus pleni eſtis rapina.*

Væh ſextum, illius admonet: quòd nos ſimus vaſa, quorum extimum, corpus ſit: intimum anima. Intra vaſa hæc liquor eſt, cibus eſt. Amor videlicet, & cor noſtrum. Quem cibum cupit ſibi dæmon, cupit mundus, cupit homo, cupit & Deus. Neſcio quis ſit huius cibi ſapor: quem ſibi tantopere

cuncta desiderát. At si esuturus, & bibiturus est Deus ex corde, & amore nostro: potius comedet & bibet, ex eo quem nobis ille dat, quàm ex quo nos illi damus: at quia vasa animata sumus, nonnihil ex vase, hæret cibo, quem dat Deus. Ne Lutherus putet, hîc iam contrà nos triumphasse. Vasa nos sanè
Psal.80 sumus, sed quæ aperire ora possimus, aut claudere: dictum enim est: Aperi os tuum, & implebo illud. quasi dicat: O vas, tuum os aperi, vt impleam te eo cibo & potu, quem ego esurus & bibiturus sum. qua ratione & illud intelligitur. Quis
Apoc.3 aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo. Quid
Psal.46 cœnaturus es? Num manducabis carnem taurorum aut hircorum sanguinem potabis? Minimè. non igitur, cœnabis nisi quæ diuina sunt. Tu ergo afferes tibi cœnam? vasis, (id est, nostri) erit os aperire aut claudere: & in domo nostra cibus cōdietur, & parabitur, qui ex Deo veniet, & ex quo Deus cœnabit.

Iam vbi anima plena est liquore, quem Deus bibet & fru-
Cantic.4 ctu, quem edet, adeò Deus ea anima gaudet: vt eam, fontem hortorum: & puteum aquarum viuentium esse asserat. Videlicet, quia in horto, cibi: & in puteo, aquæ inueniūtur, vis videre Deum sitientem: audi quid fœminæ dicat. Mulier da
Ioan.4 mihi bibere. Vis videre Deum cibi suauitate gaudentem.
Cantic.4 audi quid dicat: Fauus distillās labia tua, mel, & lac sub lin-
Cantic.7 gua tua, & demum meliora sunt vbera tua vino.

Quis hîc non clamet! ô Deum vnice humanissimū, num tibi cibus in domo tua deest, vt cibum hominum cupias? An
Psal.49 non tu dixisti: Si esurio non dicam tibi. Meus enim est orbis terræ. cur ergo, nos nunc, vasa tua nominasti, quæ mundari cupis, vt tuos in nobis cibos manduces? Sed quis potius grādi clamore, eos qui ad Deum conuersi sunt, admoneat: vt quia vasa Domini sunt, & cibum Domini portant: perspiciāt, quid portēt. Si fas dicere est, ex vberibus animę lactatur Deus. Dices num Deus, ab vberibus animæ pendet? Respōdeat sponsa
Cantic.8 dicens. Quis det mihi te fratrē meum, sugentē vbera matris meæ? Quod desideriū sponsæ, Christus ex vberibus matris dependens, corporaliter impleuit, & spiritualiter implet, cū ad sponsam dicit: Erunt vbera tua sicut botri vineæ: & guttur
Cantic.7 tuum sicut vinum optimū. & sponsa respondet: Dignū dilecto meo ad potandū labiisque & dentibus illius ad rumināndum, & infrà, Surgamus, (inquit) ad vineas ibi dabo tibi
Eodem. vbera mea. Dedit nobis sponsus hanc dicendi facultatem: cum

eam dixit, qui fecerit voluntatem patris mei, ipse meus frater, soror & mater est. Si anima patri obedičs Christi mater est: quid mirũ si eum illa lactet, siq́ue ille ab eius vbere pendeat? Imò verò, cùm fratrem cibas, & potas, cumq́ue illi viscera miserationis effundis: tunc existima Deo sitienti vbera lacte plena admouisse. *Matt. 12* *Matt. 25*

Vbera igitur, seu vasa quæ Deum cibant & potăt, magnopere oportet munda seruari. ita planè. Sed caue, ne mundiciã quæras, in extimo vasis, id est, in corpore. Anima est, quæ munda seruari debet. Quod vbi feceris, mundum te crede corpus habere. Munda, inquit Dominus, quod intus est vasis, vt fiat, quod & foris est, mundũ. Cur igitur Lutherus dicit, nihil nos in nostra iustificatione operari: cùm dicat Dominus: Munda, quod intus est vasis? Si mundaturi sumus: aliquid, & multum facturi sumus.

Ne verò vageris, quærens quo cibo, & potu Deus, in vase tuo mundo alatur. Scito amore Dei, & proximi, ipsum velle vas tuum, atq́ue vbera repleri. *Mat. 22*

In septimò væh, Dominus dicit, Pharisæos esse sepulchra, ossibus mortuorum plena. Ego verò sub eius facultate adiicerem: eum, qui in peccato mortali est, nõ solum sepulchrũ, sed paruũ quendam infernũ esse. Eum, maximè qui in profundum peccatorũ venit. Profectò Philosophi concesserunt, hominem quendã mundum esse minorẽ. Abbreuiatus enim mundus quiuis homo est. Et sicut gloria cœli abbreuiata est in quouis iusto: ita horror inferni abbreuiatus est, in quouis iniquo. Vnde & sanctæ Literæ, animam iniquam dicunt, cubilia esse, vbi habitent dracones: desertũ esse, vbi habitẽt bestiæ: locũ esse vbi sint tenebræ, & vmbra mortis: & demum sepulchra esse, ossibus & omni spurcitia plena. Sanè, ossa vires sunt, & potentiæ animæ. Vt enim super columnis ædificatur domus: & super ossibus consistit corpus: ita potentiis suis anima nititur. Nec enim anima sine potentiis suis erit. Hæc ossa, si Deus in anima est, irrigata sunt: & si sancta deuotio adest, ossa sunt medullata. Id verò præcipuè, cum omnia ossa dicunt: Domine quis similis tibi? Gustantes, enim potentiæ animæ quàm suauis est Dominus, dulcedinẽ in Deo sentiũt: quam cùm in creaturis non inueniãt, in ea verba prorũpunt: Domine quis similis tibi? Cõtra si Deus ab anima absit: ossa sicut cremium arescunt Putredo, in ossa ingreditur, & vermes subter eis, scatent: vt cecinit Abacuc. Tunc confrin- *Veh 4 similes estis sepulchris dealbatis, de foris speciosis, intus immũdis.* *Proue. 18* *Isaia 35* *Deute. 32* *Isaia 9* *Psalm. 65* *Palm. 34* *Psalm. 33* *Psal. 34* *Psal. 01* *Abacuc vlti.*

guntur ossa,& dissipãtur secus infernũ, parum est confringi, & dissipari: imò verò moriuntur, vt hic Dominus asseuerat.

At si ossa hæc: Dei vita destituta, ad cœlum interim suspirent, suspiciant, clament, spes vitę est. Nam apud Ezechielem

Ezech.38 dicitur, quòd erant multa mortua ossa in campo: quæ quia non sepulta iacebant, sed cœlum discooperta videbant, reuixerunt. Quid verò est? Ossa discooperta, & non abdita esse, nisi adhuc inter ossa & cœlum respectum esse suspirium, & clamorem? Quòd si iam ossa, sub profunda consuetudine, sepulta latent, id est, si vires animæ, sub habitibus vi-

Treno.3 tiorum diu iacuerunt, hæc Ieremiæ, mortui sempiterni vocantur cùm dicit: in tenebrosis collocauit me, quasi mortuos

Ioan.11 sempiternos. Hæc vocantur propriè, ossa mortuorum, sub sepulchri lapide clausa. Quod malum à se Dauid optabat auer-

Psal.68 ti, dicens: non me demergat tempestas aquæ, nec vrgeat super me, puteus os suum. Vrgeri enim os, est lapide claudi. Et

Treno.3 Ieremias flens dicit: Lapsa est, in lacum vita mea & posuerũt lapidem super me. Videlicet, quia peccatum Iudææ, vsu erat firmatum, & velut sepulchri lapide clausum. Hic est, infœlicissimus hominis status vbi nullum ossibus cum cœlo commercium est, in quo statu Dominus pharisæos esse dicit:

Ioan.11 Verum siquis sua sic ossa sepulta intelligit: ne desperet, Lazarum enim Dominus excitauit, sub lapide sepulturæ iacentē. In qua excitatione, licet Dominus lachrymas fundat,

Matt.27 sed tandem defunctum excitat. Ideo enim sub lapide monumenti, abdi voluit, ipse defunctus: vt hos defunctos lapide

Ionæ.2 conclusos, secum ad vitam reuocaret. Et ideo ipse, cum Iona, ad profundum descendit aquarum, (à morte, vt à ceto, voratus:) vt nemo quamuis peccato voratus, desperet se, è mortis,

Genes.37 & peccati faucibus, eri[p]i posse. Id enim significauit Ioseph, à fratribus in cisternam veterem demissus, & postea eductus, fratrum factus saluator. Quia videlicet Dominus, ad pœnam peccato veteri debitam, descendit: vt inde fratrum suorum commodo eductus, eorum posset esse seruator.

Væh, qui ædificatis sepulchra prophetarum, et dicitis ... planè filij eorum qui occiderunt.

In octauò væh, his doctoribus est: quid peccauerint pharisæi: iustorum monumenta facientes vt Dominus tantum væh, illis interminet? Quantum conicio, duplex peccatum peccauerunt. Primũ, quod viri iniqui, ac proinde prophani, ossa prophetarum auderent contrectare. Si enim Sobnæ volenti in loco religioso sibi sepulchrum excidere, (cum tamen iniquus esset) dictum est, Quis tu hic? Et quasi quis

hic

hic? quia excidisti tibi sepulchrum. quasi diceret: Quid pro- *Isaia 22*
phano, cum sacris? quid Beliali cum Christo? Si igitur Sobnæ
iniquo, fas non erat, in religioso loco sepeliri, quanto fortius
dicetur his væ, qui cùm iniqui essent, religiosa sanctorum
corpora tangebant? Nouimus etiam: quòd sacrificia, incen-
sum & reliqui cultus à sanguineis manibus exhibiti, abomi
nabiles Domino sunt, vt ait Isaias: ergo & sepulcrales hono *Isaia 1*
res, viris sanctis à peruersis exhibiti, abominabiles Domino
erant.

Alterum peccatum erat quòd diceret: Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non essemus socij eorum in sanguine. Quæ sunt verba peruersorum, & in viribus suis confidentium. At profectò nullum non malum audet animus iniquus, si à Deo relinquatur, Cuius rei argumentum est Iudas Christum prodens: imò & argumentum est, pius Petrus *Matt. 26* Dominũ tam fœdè abiurans. Contra vir pius dicit: nisi quia *Mat. 26* Dominus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno ani *Psal. 93* ma mea. ac si diceret: nisi me Dominus adiuuisset, quid minus quam dæmon, efficerem? Et quid non fecissent Pharisæi in prophetas: qui ita faciebant in Dominum prophetarum?

Porrò, huius literæ sensus planus est: Vos dicitis quod patres vestri occiderunt prophetas. Testificamini igitur verbo quod estis filij eorum. Implete ergo mensuram patrum vestrorum. vt idem & facto testificemini: quod facietis, me & meos occidentes.

Dicam nunc quædam mortalia puncta. Primum: Hi qui in peccatis sunt, & Sanctorum reliquias serico, & auro concludũt, sibi eas ad collum suspendentes: annon isti ædificant monumenta iustorum? Ex alia parte, Christum Dominum in suo corde occidentes & fratrum suorum, (fortasse innocentium,) sanguini insidiantes.

Secundum: Multo patentius idem reperies, in his qui basilicas ædificant, in honorem iustorũ, cum sint ipsi peruersi.

Tertium: Occultius idem faciũt mali prædicatores. Cùm enim exornant Sanctorum dicta, & facta, (quæ horum sunt monumenta,) annon tibi videntur exornasse monumenta Prophetarum? Idem mali faciunt scriptores: qui cum sint iniqui, audent explicare sensa sanctorum. Multo verò peius, qui proximum odit, sepulchrum illi, in corde suo parat. Si igitur proximus iustus, & sanctus est, certè, qui eum odit sanctorum ædificat sepulchra. Imò & ille qui mortale pecca-

tum parat committere, non prophetæ, aut iusto: sed Deo ipsi ædificat sepulchrum. Vt enim qui iustus esse cupit, in anima sua, Christo parat templum, & sedem, vbi sedeat: ita qui peccatum adornat, sepulchrum adornat, vt Christum in obliuione sepeliat. Idque maximè, si peccatum diutinum fuerit.

Demum corpora nostra, monumenta esse debent iustorum, in quibus iusti non viuunt. Viuunt enim, non in carne.
Psal.141 Sed illuc, vbi est terra viuentium. Præcipitur ergo nobis, vt potius iustorum, quàm monumentorum rationem habeamus.

Ideo ecce ego mitto, &c. Tria mihi hoc loco, annotatione digna videntur. Summa, scilicet. Dei benignitas in homines, summa hominũ malicia in Deũ, summa Dei animaduersio in peccatũ. Primùm facilè cognoscimus, cùm Deus dicit: Ecce ego mitto ad vos, occidendos à vobis. Ego Deus, summo amore, & charitate, qua vos diligo, summa prouidentia, quâ commodis vestris consulo. Ego creator vester. Ego Pater vester. Mitto nomine meo, loco meo, vt videlicet putetis illos esse me. Nec tamen mittentis, vel amor vos continet:
Ioan.20 vel autoritas terret: Inquit Dominus, Sicut me misit Pater, & ego mitto vos, illa videlicet autoritate, sapientia & charitate: quâ me Pater Filium naturâ misit: & ego vos filios, per
Psal.81 gratiam mitto. Itaque cum Apostolus videas, & Christos, & deos, videre existimes. Quòd si magno probro datum est regi Ioas, quòd Zachariam filium Ioiadæ, (à quo tot susceperat
2.Parali. 24 beneficia) interemerit: quanto probro dabitur Iudeis, qui occiderint apostolos, & alios discipulos: ab eo missos: à quo tanta bona susceperant? & certè, legatos principum omni securitate gaudere ipsa natura iubet. Cur igitur legatos Dei, in salutem hominum missos, homines interimunt? Maximè, cum hi Dei legati, nõ vacui ad homines venerint. Nam cùm Dominus dicit, *Ecce ego mitto ad vos*, intellige, mitto in vestrum commodum, cœlestes naues, cœlestibus bonis oneratas. Cur igitur, parricidis manibus in profundum eas mortis demergitis? & quidem, omnium hominum approbratione,
Roma.8 sapientes & literati, (hi maximè, qui spiritu Dei aguntur) in omni veneratione suscipiuntur. Cur igitur vos occiditis sapientes & literatos: quorum sapientiæ, Salomonis collata sapientia, non erat æqualis Sapientia enim apostolorum, non erat huius seculi, neque eam aliquis principum huius seculi
1.Cor.2 cognouit. Sunt mihi hoc loco nonnulla aduertẽda. Primum:

Non

Non est hîc sermo de prophetis, sapientibus, aut scribis, qui Christum præcesserunt. Sed sermo est de apostolis, qui eum secuti sunt. Id probatur ex textu dicente: *Ex eis alios occidetis, alios lapidabitis.* Est igitur sermo, de occidendis, & non de occisis. Item dicit, *Ex eis crucifigetis*: at non legimus antè Christi aduentum aliquem prophetam crucifixum.

Secundò, Prophetæ videntur dici, qui vaticinentur de futuris. Sapientes qui consulant de præsentibus. Scribæ qui referant præterita.

Tertiò, Non sunt diuersi prophetę à sapiētibus. Sed iidem apostoli, vt erant sapientes, & scribæ: ita erant prophetæ. In quos enim insiliit spiritus Domini olim prophetæ dicebantur. Vt Samuelis, & Saulis historia docet. At in die Penteco- *1. Reg. 9*
stes Spiritus sanctus in apostolos venit. *Actor. 2*

Quartò, Habent Episcopi exemplum in Christo, quos prędicatores mittere debeant: debent enim esse viri, in quibus sit sanctus spiritus, viri prudentes, & in sanctis Literis docti, vt simul sint prophetæ, sapientes, & scribæ.

Quintò, Quòd Iudæi cū Domino tunc fecerunt, quotidie in ecclesia fieri existima. Cùm enim prædicatores idoneos, aut persequimur, aut non recipimus, locum gerimus Pharisæorum. Habes igitur pectus Domini, summa in nos charitate refertum, Qui adeò nostri amans est: vt dilectos suos, imò illum dilectum Filium suum: persequendos, imò occidendos, vt vel vnum proselytum faciat, mittere non cessat. Sed de hoc suprà, in parabola de vinea, expressimùs.

Iam accipe hominis impietatem. *Ex illis*, inquit, *alios occidetis & crucifigetis*. Deum immortalem, & quale est hominis ingenium? Cur attollitur & superbit homo, qui tantum flagitium audet? Cur miser adeò furis, vt in legatos Dei, in Deū ipsum insurgas? Cur adeò insanis, vt in tuam vtilitatem, inte ipsum sæuias? Quis vidit vnquam tale? Si hi Dei legati, ad vos missi, vos aut vestra raperent, non erat adeò in eos sæuiendum. Nunc verò, quid mali fecerunt? Legatione fungun- *2. Cor. 5*
tur pro Deo, obsecrant pro Christo, vt reconciliemini Deo. Et vos in eos & in Christū peccatis? & sanguinem testamenti pollutum ducitis? Agnoscis igitur, quis sit homo: agnoscis, *Hebre. 10*
perpetuum carnis cum spiritu odium, perpetuas mundi cum *Galat. 5*
Christo inimicitias: agnoscis diaboli cum Deo irreconciliabile bellum. Cùm igitur homo, sine Deo, caro sit, mundus sit, *Ioan. 15*
membrum diaboli sit: quid non committet flagitij? Nemo

ergo dicat, Si in diebus patrum fuissem, scelus eorum non
Genes.5 admisissem. Homo enim ad malum est ab adolescentia pronus: & ad malũ à diabolo instigatur: imò profectò, quædam mala intentat homo, quæ vix dæmonem intentasse credas.

Nunc accipe summam impietatis pœnam: *vt veniat*, inquit, *super vos, omnis sanguis iustus*. Vbi grauia mihi occurrunt dubia. Primũ. Cur in occisores, & crucifixores apostolorum, omnis sanguis iustus veniet? Secundum, Cur mentio est, de
2. Parali. 33 sanguine Abel, & Zachariæ: non verò de sanguine tot prophetarum, qui in diebus Manasses regis fuerunt occisi. Tertium: Quis fuerit ille Zacharias? Quartum: Cur non dixit, in Iudæos venturum suum sanguinem: sed solùm venturam crucem, & lapides apostolorum, & aliorum Christi discipulo-
Hæc fuit sententia D. Basilij, homi. 25. rum? Ad hæc, vt clarius respondeam, libet à tertiò inchoare. Et quidem si constaret Zachariam Ioannis patrem, fuisse occisum inter templum, & altare: nulla erat difficultas in toto textu. At quia id non constat, & maiores nostri ferè huc propendunt omnes, vt Zacharias hic sit filius Ioiadæ, ita & ego profiteor: ille enim occisus est inter templum, & altare, scilicet, in atrio templi, & occisus est à populo publica autoritate Regis, vt hîc Dominus dicit (quem occidistis) sicut. 2. Paralip. 24. habetur.

Iam nunc, ad secundum dubium est nobis gradus, & quidem ego optarem dicere: mentionem fieri de Abel & Zacha-
Genes. 4 ria exclusiuè. Vbi nota: sanguinem Abel vindicatum. Quia eius, occisor Cain à Lamech interfectus est. Rursus sanguis Zachariæ vindicatus est: Ioas rege occiso, & populo mille calamitatibus affecto, vt citato loco textus habet. At omnis sanguis iustus, inter Abel & Zachariam, inultus fuit. Nec e-
3. Reg. 21 nim dabis iustum, in eo interuallo occisum, de quo vltio scripta legatur. Nisi forsan Naboth, Sed Naboth non à Iudæis: sed ab Israëlitis, id est, à Samaritanis occisus est. Achab enim non erat Rex Iuda. Quia igitur omnis ille sanguis iustus, fusus fuerat, sine sumpta vindicta, quæ legatur, ideò dicit Dominus: Illam vindictam nondum sumptam, effundet in vos Deus: illam sumet à vobis.

Quòd si hæc plana solutio, quia noua, reiicitur, dicendum erit: non hîc esse mentionem de Abele, aut Zacharia, vt de personis quibusdam: sed de eorum statibus. Abel pastor fuit ouium, Zacharias summus pontifex, est igitur sensus: Veniet in vos omnis sanguis ab infimo statu, ad summum homi-

num

num gradum: vt solet à nobis dici. Omnes mors proripit: à Papa, ad eum qui non habet capam. Rursum Abel, priuato odio occisus, Zacharias publico cõsensu. Abel in agro, id est, loco prophano: Zacharias in atrio templi, loco sacro. Igitur sensus est: Veniet in vos omnis sanguis publicè, & priuatim effusus: in loco sacro: & prophano dispersus: infimæ & summæ conditionis hominum.

Etsi hæc placet expositio, nonnulla colligere ex ea licet. Primum: Si sanguis Abel & Zachariæ, non semel, sed bis vindicatur, quãto magis vindicabitur sanguis iustus, qui adhuc videtur inultus? Magna est ergo Deo ratio sanguinis iusti. Et profectò durus sermo videbatur ille: Ego Deus Zelotes vindicans in tertiam, & quartã generationem: at hîc vides vindicari in tricesimam, & quadragesimam generationem. Nã Abel præcessit annis multis Pharisæos hos, cum quibus controuersia est. Nemo igitur viros pios, eosq; maximè qui prædicant persequatur: nemo eis molestus sit, nemo tangat pupillam oculi Dei Christos meos (vt ipse inquit) nemo in prophetis eius malignetur. Quòd si malignari contigerit: vindicanda iniuria est, aut in ipso qui fecerit, aut in successoribus eius. Fit ergo ex dictis facilè: nos labores nostros omnes ascribere debere nostræ culpæ: si vnquam persecuti sumus prædicantes. *Exo. 20. & 34* *Zacha. 2* *Psal. 104*

Ad primum iam dubium venio: Cur in Pharisæos illos, omnis sanguis iustus veniet? primum, quia occidentes Apostolum, occidebant Christum. Occidentium enim apostolum hæc erat mens, is animus: si possent eradicare Christum è terra viuentium. Cui voluntati Dominus respondit, cùm Paulum persecutorem alloquitur: cur me persequeris? nec enim Pauli nisus erat contra Stephanum. sed contra Christum. Si igitur in Apostolis, Christus occidebatur (ex Pharisæorum animo:) sicut Christus excedit omnes iustos: & sicut omnis iustorum iustitia, ex Iusto hoc (quem nubes pluerant) dimanabat: ita qui hunc iustum occidit: omnes iustos cum eo occidit. igitur meretur pœnam pro omnibus iustis. Agnouerunt Pharisæi, Christum esse suum Messiham, saluatorem, & iustitiam cum eo simul ortam. Si igitur rabie feroci apostolos occidebant (ne in illo nomine prædicarent) fit sanè vt omnes iustos, ictu vnico obtruncare vellent. Ergo, rationis efficacia hæc est, in Christo sunt omnes iusti: At in Apostolis Christus occidebatur, odio iustitiæ. Igitur qui Christum (ex *Matt. 25* *Acto. 9* *Acto. 7* *Isaiæ 45* *Matt. 21* *Isa. 45* *Act. 5*

illo

illo odio) occiderat, omnium iustorum debitor est. Interim clamo, ô vos qui mortaliter peccatis, perspicite quòd Christum occiditis, peccatum vestrum mortale est, quòd mortem affert vitæ. Sed heu non affert vitæ in vita: sed vitæ in peccatore.

Secundum: videntur mihi priora ante Christum secula tenebris & veritatis caligine plena: at Christi & Apostolorum secula, multò illustriora sole. Adeo enim Christi prædicatio erat aperta, adeò miraculis illustrata, adeò vitæ altitudine fulgida, vt reuera plena esset terra lumine, & scientia
Isaie 11 Domini. Iam qui in tenebris manens, occidit: ferè meretur
1. *Tim.* 1 veniam. Quia Paulus dicit, Veniã consecutus sum, quia igno
Ioan. 9 rans feci in incredulitate. Porrò Pharisæi, non cæci, sed videntes, Christum, & suos occidentes, merentur totam eam pœnam, quàm priores ferè ignorantes meruerũt. Alligabat misericordes Domini manus, priorum seculorum ignorans incredulitas: effusa ergo est ira in videntes, quæ ferè effundi in cæcos non debuit. Clamet igitur prædicator, Grauius est persequi prædicatores, & eis non acquiescere: quàm antiquorum sanguinem effudisse. Omnis iustus sanguis veniet super his, qui veritati iam fulgenti non obediũt. Nam nostrorum temporum mala, ex hoc fonte dimanant.

Expende an locus ille Pauli hîc quadret? Adimpleo ea quę
Colo. 1 desunt passionum Christi, in carne mea. Passus sanè fuit Christus in carne sua: reliquum est, vt patiatur in carne prædicatorum suorum. Quod licet cedat in commodum ecclesiæ: at cedit in immensum vltionis pondus contra persecutores.

Ad quartum dubium respondeo, mitem Dominum noluisse mala minari, his qui crucifixerunt eum: sed minatus est persecutoribus discipulorum. Videlicet propriæ oblitus iniuriæ, memor iniuriæ suorum. Et forsan condonata est hęc
Luca 23 pœna crucifigẽtibus: cùm Dominus dixit, Ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Forsan hoc verbum patri æterno alligauit manus, tanti sceleris vltrices. Sed culpa sequentium, vsque ad mortem discipulorum, eas dissoluit.

Addit iam, *Amen dico vobis, venient hæc omnia:* quæ omnia? non enim retulerat nisi sanguinẽ iustum effusum. Sanè quia illa quæ Dominus conceperat, adeò erant horrenda adeò crudelia, adeò multa, vt effari vix posset. Ideo tacuit, sed in passione dixit, tanta futura hæc omnia mala: vt rogaturi essent
Luca 23 homines montes, vt se operirent, &c.

Ierusalem

Ierusalem quæ occidis Prophetas, & lapidas, &c. Libet sensim gallinam hanc exponere: primum gallina exponit se frigori, niui & pluuiæ: vt tegat pullos, si sub dio sint. Profectò cum Dominus in deserto iacebat: frigoribus & pluuiis patens, hanc gallinã referebat. Id est, quod Psalmus dicit, Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis. Sed hoc ex sequentibus erit lucidius. *Matt.4* *Psal.90*

Secundò, Exponit se gallina miluorum rapacitati: cum quibus, vnguibus, & rostro contendit: adeò, vt nonnunquam gallina pennas amittat in pugna. Vidésne Christum crucifixum? agnosce gallinam sine pennis. Venerat Dei iustitia, rigorque famescens, peccantes pullos raptura: exponit se, nostra mitis & pugnatrix gallina, contra Dei iustitiam, pro peccantibus pullis, hæc potens, illa amans: hæc sanguinis cupida, illa pullorum mater. Contendit gallina contra Dei iustitiam: nunquam tam fuit atrox in seculo pugna. Tandem gallina sine pennis percussa, vulnerata, pullos defendit. Id significauit gallina dicens: Si me quæritis, finite hos abire. id est, ne tangatis pullos meos: Ego me pro illis obiicio: vidésne, quàm sit verum illud, quod gallina ad Deum dicebat: In me transierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me? Certè quia hos excepit gallina, ne exciperent pulli. *Ioan.19* *Psal.87*

Tertiò, Cùm gallina tegit pullos suos sub alas: planè suũ eis impartitur calorem: & subinde eorum in se recipit frigus. Agnoscis igitur Christum inopem: vt sua nos inopia ditaret. Agnoscis Christum factum hominem: vt nos efficeret Deos. O quantùm frigoris, laboris, & doloris nos illi communicauimus. verè enim languores nostros ipse suscepit: & dolores ipse portauit. Vidésne crucis tormenta? frigora nostra illa sunt. At contrà, vides in ecclesia Christi gratias & dona? Christi calor illa sunt. *2.Cor.8*

Quartò, Cùm gallinam ferè exhaustam vides, credere par est, pulloseius exhausisse vigorem. Pulli enim crassiusculi fiunt, ferè matre consumpta. Cùm ergo audis Laurentium in prunis, firmum: Andræam in cruce constantem, pingues Christi pullos audis. At contrà, cùm Christum audis, in horto, & in cruce, arescentem: intelligis pullos matris suxisse pinguedinem. Illamque matris maciem, in pullorum adipem conuersam. *Matt.26*

Quintò, Quã n verò gallina, cui pulli sunt, clamosa fit: nunquam non cloccitat: sed tunc maximè, cum pullus quispiam

piam pipit derelictus. Porrò gallinam nostram clamosam
Prov.1 esse, satis indicat locus ille Prouerbiorũ, Sapientia foris clamitat, in plateis dat vocem suam. Quam verò accurrat pi-
Psal.90 pientibus pullis: ipse docet, cum dicit: clamabit ad me, & ego
Psal.34 exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione. Docet etiam Dauid, dicens: Clamaui, & Dominus saluabit me: & rursum:
Psal.4 Ad Dominum cum tribularer, clamaui, & exaudiuit me. & rursum: In tribulatione mea inuocaui Dominum. En pullus
Psal.17 pipiens: iam nunc audi gallinam: intonuit, inquit, de cœlo Dominus, & altissimus dedit vocem suam.

Sextò, Illud verò neutiquam prætereundum: Aperit gallina alas suas, sub quas pullos admittat: aperitura, si liceret, & corpus: vt eos intrò reciperet. Ita aperuit Dominus in cruce brachia sua, vt nos omnes susciperet. Et quia ei fas fuit, corpus & cor aperire: idcirco, latus aperuit & cor, vt nos intro
Ioan.19 ingrederemur. Nec eo contentus, sua nos membra esse vo-
Rom.12 luit: vnumq; sibi nos effecit. Ita enim ille habet: volo Pater,
Ioan.17 vt vnum sint: sicut ego & tu vnum sumus. Adeoq; voluit, sui cordis penetralia, omnibus patere, vt pullis suis dicat, intra
Matt.25 in gaudium Domini tui. Atqui in gaudiũ Dei planè nemo penetrare potest, nisi ad vltima & intima cordis admissus.

Septimò, Demum nihil gallina ædit, quod aut non det pullis, aut impartiatur. Ita planè nihil Dominus habuit, cu-
Ioan.20 ius nos non participes efficeret. Nam sic ait, Sicut me misit Pater, & ego mitto vos. communicauit mihi Pater bona sua per naturam, communico vobis bona mea per gratiam. Ego Christus, pastor, Doctor, Rex, Sacerdos, Pontifex, in dextera Dei sedens, Deus. Hæc omnia nobis, nostro modo, ille donauit: vt nulla esset buccella panis, quam Christus æderet:
Iob 31 & quam aliis non communicaret.

Audisti gallinæ ingenium: iam audi pullorum, id est, hominum, debitum. Primò, Credere quilibet Christianus debet, ortum se ex fomento & calore gallinæ. Itaque in Christo, id est, in vi, & efficacia meritorum Christi, nati sumus.
4.Reg.4 Cum vides Elisæum expansum super puerum, & eius calore puerum rediuiuum: Annon succurrit tibi, Christum esse gallinam, cuius cõplexu & calore, mortui pulli (qui sumus nos) reuiuiscamus.

Secundò, Æstimare quilibet Christianus debet: quòd si Dei gratiam habet, Christi calorẽ habet. Vt sicut hæret ex gallina pullis calor: ita hæret ex Christo piis gratia. Quòd si calor,

calor, vita quędam est, vitam ouis impartiens: vt ex ouis, pulli gallinæ similes nascantur: vides Christiane, si pius es, te propè Deũ esse. nam Christus gallina (quæ te exclusit) Deus est, & Deum te ferè facit. gignit enim quiduis sibi simile. Quod & diuus Ioannes asseruit, cum dixit: potestatem dedit eis, filios Dei fieri. His scilicet qui ex Deo nati sunt, quasi diceret, pullis, qui ex gallina nati sunt. *Ioan.1*

Tertiò, Intelligat Christianus dũ pius est, se sub alis Christi esse, atque ideò se à Christo alendum. O igitur pulli, nolite soliciti esse, animæ vestræ quid manducetis: nec corpori quo induamini. Hæc enim omnia, vobis vestra præstabit gallina. *Matt.6*

Quartò, Aduertat Christianus, quòd sicut ipse Christi est: ita & alij, Christi sunt. Omnes enim pulli (cum sub alis matris sunt) æquales ferè sunt, non odia gerunt, non corrixantur, non pugnant. Cur igitur nos Christiani sub alis Christi pugnamus? certè in ventre Thamar, fratres corrixentur, in ventre Rebeccæ fratres pugnent, at sub alis gallinæ, id est, Christi, id minimè licet. *Gen.25*

Quintò, Vt pulli sub alis sunt, velut in abscondito: ac ideò in silentio sunt: ita & Christiani sub alis Christi sileant, vnicum illud præsidium sibi esse putantes. Ita enim & Dominus ad Achaz dicebat. vide vt sileas, videlicet Dei præsidio tutus. Cur ergo Christiani, in laboribus remurmuramus? Si sub alis Christi sumus, sileamus. Sumus enim nos, de quibus Dauid dixit, Abscondes eos in abscondito faciei tuæ. Proteges eos, in abscondito tabernaculi tui. *Isa.7* *Psal.16*

Sextò, Iam, sicut contra miluos, nullum remedium pullis est, nisi gallinæ. Ita nec nobis contra dæmones aliud præsidium est nisi, Christus. Nec enim aliud nomen sub cœlo datum est hominibus, in quo oporteat saluos fieri, nisi in nomine Iesu Christi. *Acto.4*

Septimò, Cùm pulli grandescunt, solet gallina velut læta pinguescere. Erat igitur nobis, vehementer conandum vt grandesceremus: si non ob aliud, certè, vt Christo gaudium & lætitiam exhiberemus.

Iam quoties, hæc gallina vult, nos nunc: illos tunc congregare: & nos nolumus? planè nullus est, nec barbarissimus hominum, quem Deus non illuminet, instimulet, & velut impellat, vt pullus gallinam sibi cibum afferentem agnoscat. Vnde enim nos alimur nisi à Deo? Quid enim habes quod nõ *1.Cor.4*

acce

accepisti? Cùm ergo ex necessariis, nihil Deus relinquat ad nos congregandos, quis non videat quàm sæpe ille nos congregare velit? Ah nos nolumus. O homo quid est, quòd non vis esse sub tegmine alarum diuinarum? fomentum non vis diuinum? protectionem fugis diuinitatis? beatitudinem renuis in cœlo & in terra? O hominis insaniam: at non insania
Luca 11 sola, sequitur enim in textu. Relinquetur Domus vestra deserta: ac ideo vacans: vt intrantes in ea septem dæmones, fiăt
Isa. 13 nouissima hominis peiora prioribus. Deserta, vt in ea habi-
2. Reg. 1 tent vlulæ, struthiones, & dracones. Deserta, vt nō inde Deus primitias colligat sicut de mōtibus Gelboë. Deserta: ac ideo
Thren. 1 vidua, quæ erat Domina gentium. Expendísne verbum illud, Relinquetur vobis? Intelligísne verbi energiam? equidem summū bonum hominis est, hominem relinqui Deo.
Psal. 9 Quod Dauid explicauit dicens: Tibi relictus est pauper, pullus videlicet matri suæ. Si igitur summum bonum est, hominem relinqui Deo: quale malum erit, hominem relinqui sibi? Si relinqueris tibi (cum sine Deo, sis dæmone inferior) quid non in te faciet dæmon? Memor esto, quid fecerit in
Iob 1 corpore iusti Iob. O quid fecisset in anima, si facultas ei data
Luca. 23 fuisset? Precor te, expende, quid sit, Deum hominem deserere (videlicet non dando auxilia efficacia, quibus conuerti deberet.) Deserit tunc pastor ouem, medicus infirmum, vita languentem, lætitia tristem, anima corpus, Deus hominem.

Vltimus locus in textu est: *Non me videbitis donec dicatis, Benedictus qui venit in nomine Domini.* Qui locus intelligi nequit, de generatione Iudæorum, quæ eo tempore erat: illa enim in peccatis suis mortua est, ac ideò nunquam dixit, *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Rursum intelligi nequit de generatione Iudæorum in die iudicij damnata: hi enim nunquam in Christum bene afficientur. Debet igitur intelligi, de generatione Iudęorum, aliquanto ante Iudicij diem.
Rom. 11 De quibus Paulus ait: Cum plenitudo gentium intrauerit: tunc Israël saluus fiet. Hi igitur corde fideli, Christo (quem oculis fidei videbunt) dicent: *Benedictus qui venit in nomine Domini*: vt sit sensus huius loci, generatio Iudaica hactenùs vester maritus fui: hactenus vos in humeris meis portaui: hactenus salutem vestram quæsiui: prophetas, scribas, & sapientes mandaui. Iam amodò libellum repudij vobis trado, amodò vos desero. Non maiorem vestri, quàm aliorum infidelium

delium curam habens: ad generationem quippe meliorem me confero, nec licebit iam me in vestra generatione videre; donec proximè ad Iudicium ad me conuertamini, & videatis me, in spiritu per fidem, & in Eucharistia, per panis speciem: & forsan al quis vestrum me in carne videat per reuelationē. Et equidē Dauid vidēs arcam Dei dicebat, Sic in sancto apparui tibi: vt viderem virtutē tuam & gloriā tuam. Quanto igitur vehemētius, qui Eucharistiam videt, Christū videre dicetur. Sit illi gloria & imperium in secula amen. *Psal.62.*

CAPVT XXIIII.

Et egressus Iesus de templo, &c.

PRIMA huius Euangelij pars, nō est adeò difficilis, vt terribilis. Locus ille templi, Deo sacer, Dei laudibus sonorus, domus Dei Domus orationis, Christi vestigiis sacratus, diuæ Mariæ, sanctorum, & Angelorum præsentia insignis, ita corruit: vt in eo lapis super lapidē non maneat. Videlicet, quia Christus inde egressus est. Nulla ergo regia dignitas, nulla sublimis eruditio, nullum illustre genus, nullæ aggestæ diuitiæ durant: si inde Christus egrediatur. Stupeāt licet, & admirentur mortales, humanas ædificationes, auro, genere, literis, & dignitate fulgentes: vanum tamen est, vbi Christus non est. *Videtis hæc omnia: Non relinquetur lapis super lapide, qui nō destruatur.*

Et quod mirere magis: ipsa anima, prius Dei præsentia, eius amicitia, eius diuitiis gaudens: ipsa anima cœlum facta, vbi egreditur Christus non iam cœlum est, non iam pulchras habet ædificationes: sed misera fit, in qua nec relinquitur lapis. Quis non admiretur, animæ sanctæ ædificationes? Quis non attonitus spectet animam Christi sanguine redemptam, sacramentis Ecclesiæ diuitem, eximiis auxiliis Dei munitam, singularibus donis donatam! At hæc omnia, si Christum habitatorem non habent, penitùs corruunt. Et, ô rem, omni consideratione dignissimam! non relinquitur lapis, omnia merita, omnia opera, quæ prius fecisti, corruunt: si peccasti, nihil tibi illorum valet. Rursum, omnia dona, quibus anima tua donata erat, pereūt: vbi enim

gratia non est, nulla plena virtus est, manet sanè fides, sed mortua. Et tibi manet, non ad ædificium, & profectum: sed ad perditionem & damnationem.

Profundius intremus. Vbi anima in infernum corruit, nullus in ea lapis super lapidem manet, perit acumen intellectus ad verum, voluntatis propensio ad bonum, dignitatis celsitudo ad dominiũ, perit animæ libertas, diuinitatis consortiũ, imò & ipsa animæ immortalitas, ita viuẽdo moritur: vt miraculũ sit, quòd viuat. Tandem, si in inferno, nullus est
Iob 10 ordo: nulla ergo relinquitur ædificatio. Adeò enim & ipsa animæ cum corpore coniunctio, mille tormentis quassatur, vt & aliud miraculum sit: quòd tam diu perseueret.

Huius animæ specimen est, anima illa, quæ in profundum malorum, per contemptum & peccandi assuetudinem descendit.

Digna planè, est in inferno, delinquentis animæ pœna. Ipsa peccando, nullum lapidem in suo ordine reliquit: nullus igitur in ea ordinatus lapis relinquatur. Ordo enim erat, vt creatori suo cuncta subderentur: hunc ordinem anima peccans destruit, cùm Deum celsissimum dæmoni vilissimo subiecit. Certè ædificium orbis ita habet, vt Deus sit in tecto domus, tum angeli, deinde homo: sub quo omnia corporalia, sub quibus mors, infernus, peccatum. Porrò anima peccando, hunc ordinem inuertit, nihil in suo loco relinquens. Facit enim vt omnia diabolo seruiant, iusta ergo pœna percutitur, si omnia quæ anima habet, (etiã naturalia) peruertantur: anima siquidem in inferno, est sub omnibus rebus collocata.

Secunda huius Euangelij pars sequitur: *Accesserunt discipuli, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt, & quod signum aduentus tui.* Quæ quàm sit difficilis, tanta super ea autorum diuersitas declarat. Alij enim signa per eam destructionis Ierosolimæ, explicari dicunt, Alij signa destructionis mundi, explicari defendunt. Ego verò affirmatissimè contenderim, hic ordinem tradi, & cathenam, eorum quæ à Christi passione, ad diem iudicij futura sunt.

Credebant apostoli à morte Christi, restituendum re-
Actor, 1 gnum Israël, non amplius futuram famem, pestem, bellum: sed futurum, vt populus sederet, in pulchritudine
Isaie 32 pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta, sicut, & nunc Iudæi credunt. Ab hac persuasione eos, & nos

Dominus

Dominus diuellit: Docens quem sit mundus habiturus statum, ab eius recessu, vsque ad suum secundum aduentum.

Quàm verò sit hæc nostra sententia vera, facilè quiuis colliget, qui Marcum Matthæi abbreuiatorem, attentius legerit, iisdem enim ferè verbis Marcus loquitur, quibus Matthæus. Atqui apud Marcum, ita habetur: In diebus illis post tribulationem illam, sol cõtenebrabitur: Matthæus ita: *Statim post tribulationem dierum illorum, sol obscurabitur*. Porrò dies illos Marcus dicit, futuros tantæ tribulationis quales nunquam fuerunt. Iam argumentũ est euidens, si post dies summæ tribulationis, statim sol obscurabitur: at nondum plenè sol obscuratus est: ergo tribulatio illa summa, nõdum facta est. Perge porrò. Si in diebus summæ illius tribulationis, erit væh prægnantibus. Ergo si tribulatio illa nondũ fuit: væh etiam prægnantium nondum fuit. Et eadem ratione, nec tempus illud præcessit, in quo fideles admonentur, vt ad montes fugiant.

Idem ergo tempus est, in quo abominatio futura prænũtiatur: & in quo summa tribulatio erit: & in quo væh prægnantibus erit: & fuga fidelibus indicitur. Et post quod statim sol obscurabitur: & Christus ad iudicandum veniet. Futura sunt hæc, non præterita.

Rursum, Matthæus dicit, *Prædicabitur Euangelium in vniuerso orbe, & tunc erit consummatio*. Cùm igitur consummatio nondum sit, neque prædicatio in toto orbe facta est, licet diebus nostris, parum absit, vt in toto orbe Euangeliũ effulserit. Apertus ergo literæ ordo est, vt omnia referantur ad temporũ succesiones: vt sit hic sensus: Quæritis à me, ô discipuli, quando mundus consummabitur: admoneo vos, multa priùs futura. Primùm, *Venient multi, in nomine meo*. Id est qui dicent se Christos esse: vt Simon, Menander, Ben Cozba, Machumetus. Secundò, erunt prælia, & opiniones præliorũ, id est, prælia, & præliorum seminaria. Erunt item pestilentiæ, fames: neque enim aduentus Christi, hæc generalia seculi abstulit mala, & in his nondum finis. Tertiò, tradentur Christiani in tribulationem, occidentur: quod factum est, vsque ad tempora Constantini, & Theodosij. Quartò, erunt Christiani odio omnibus gentibus: cuius veritas diebus nostris testatissima est. Neque enim est natio, quæ nomẽ Christianum nõ odio habeat, Iudæi, Persæ, Turcæ, Tartari, Indi.

Quintò, erunt multi pseudoprophetæ: quos ex Lutheranis, plures videmus quam vellemus. Sextò abundabit iniquitas, & refrigescet charitas. quia à prædicatoribus frigidis, frigidus populus instituitur. Id verò malum, à diebus multis patimur. Septimò, Prædicabitur in toto orbe Euangelium. Cui rei ab annis 60. opera nauatur strenua: diebus enim nostris, ignotæ omnibus seculis nationes, audierunt Euangelium Christi. Octauò, erit abominatio desolationis in loco sancto. quod signum nondum venit: cùm venerit, summa erit orbis tribulatio. Tunc væh prægnantibus, tunc aderunt Antichristi, qui inducent electos, si fieri posset, in errorem. Inde erit nonum signum, scilicet. Solis obscuritas. Et decimum apparebit signum crucis, & veniet Christus. Hic est rerum omnium cursus, & cathena: cuius cum maiorem partem cernamus completam: certum est & reliquam complendam.

Ex his, tandem habes, quid sit mundus: est enim thesaurus errorum, seminarium bellorum, locus pestilentiæ, tortor famescentium, afflictio fidelium, odium Christianorum, iniquitatis abundantia, charitatis gelu, pseudoprophetarum fons, Antichristi pater. Quantũ hic locus ab inferno distat? At libenter in his malis habitamus in experti meliora.

Habes secundò, quàm nulla Christiano promittitur in hoc mundo requies. Vndique te vallant, ô Christiane miseriæ: tu tibi fugam in montibus colloca: non terrenis, sed cœlestibus, tibi Christi professio non mundi gratiam, sed odiũ conciliauit. Non vnius aut alterius, sed omnium gentium. Sed age singula attingamus.

In primo signo, nos Christus admonet dicens: *Quia veniẽt multi in nomine meo, videte, ne seducamini*. Vbi primùm nota, quanta sit hominum impudentia, qui Christi nomen sibi arrogare audent. Quis fore crederet hominem tot miseriis obnoxium, qui sibi nomen Deitatis vendicaret, & munus? *Ego*, inquit, *sum Christus*, ô summa hominum temeritas! ô etiam diuinitatis, summa celsitudo, quæ tanta est: vt nemo sit, qui eam non appetat. Est planè angelis, & hominibus diuinitatis insitus appetitus. At diuinitas, non cõparatur arrogãtia nominis diuini: sed abiectione animę, & vitæ puritate.

Secundò, Nota quòd dicitur, *Et multos seducent*. O nostrã stultitiam, & stoliditatem: qui in re tanti momenti seducimur. Vix credimus Christo, tot miracula facienti, ventura

certò

certò prædicenti, nos ad Deum conuertenti, totum orbem per exiguos homines illustranti. Et credimus,& seducimur à falsariis? Planè video, naturale esse homini, summum bonum amare, & desideratum gentibus expectare: sed quæ non cæcitas est, cuiuis se summum bonum vendicanti, victas manus porrigere? Christus, expectatio gentium est, desideratus earum: quem etiam irrationalia ingemiscunt,& parturiunt. Cur ergo credas ei, qui Christus non est? *Gen.49* *Rom.8*

Tertiò, Illud verbum: *Videte ne seducamini*: ingentis fiduciæ est: quasi dicat, Ea feci, quæ nemo alius fecit. Opera à me facta testimonium perhibent de me, Ideò etiam si angelus de cœlo, aliud Euangelium attulerit: videte, ne seducamini. *Ioan.15* *Ioan.10*

Quartò, Aptè verò Dominus, principium suarum admonitionum id statuit, ne seducamur: sciens fundamentum,& radicem vitæ Christianæ esse fidem rectam, non fictam: in Christum genuinũ, non factitium. Vtinam, verum non factitium Christum, sibi multi depinxerint. Credẽtes, si totam vitam peccent, in morte fore saluandos. Cum tamen verus Christus dicat, Contendite intrare per angustam portam, multi enim quærent, nec poterunt. *Galat.1* *Concilii Trident.* *1.Timo.1* *Matt.7* *Luca 13*

In secundo signo, secunda admonitio est. *Audituri estis prælia, videte ne turbemini.* Non turbetur cor vestrum, neque formidet: si in Deum,& in Christum creditis. Per fidem habetis accessum in gratiam Christi: state ergo,& gloriamini in tribulationibus: scientes quòd tribulatio patiẽtiam, operatur. Hîc sunt, quædam annotanda Primum, prælia ponuntur in capite malorum: vtpote à quibus, omnes ferè soleant oriri miseriæ. *Ioan.13* *Roma.5*

Secundum. si prælia, pestis, fames, terræmotus, initia sunt dolorum: quanti erunt ipsi dolores? si talia initia, qualis erit & finis? O, verè dictum, Totus mundus in maligno positus est. qualis igitur radix malorum est mundus: vnde tales prodeunt rami? *1.Ioan.5*

Tertium, Cùm mala quæ Christus hîc recenset sint summa, quæ homini contingere possunt: cur in tantis malis, Christus suos non turbari iubet? Quid marmoráne sumus? pectúsne nobis est æneum? aut cor ferreum? Num meliores sumus, quàm patres nostri, qui hęc mala timuerunt? Timuit Ieremias bellum, docuit famem. Fugit Elias Iesabelem: & *Ierem.14* *3.Reg.19*

Eodem. præ molestia fastidiuit vitam: cur Christus nos iubet esse securos? Certè, quia hæc mala naturalia sunt. At fides in Christum viua, supra naturam est. Si supra dæmones infernum, & mortem, viua fides imperium habet: imperet. Si gladium distringat. Nolite inquit timere, qui occidunt corpus: imò eo ipso ne timete: quia occidunt corpus. Si sola ea timenda sunt, quæ animam à Christo diuellunt: reliqua non sunt timenda. Dicit enim Paulus, néque mors, néque vita, néque vlla creatura, poterit nos separare à charitate Dei, nulla igitur creatura timenda. Si Christiani accesserunt ad montem Sion, ad ciuitatem Dei viuentis, ad Ierusalem cœlestem: qui ad cœlestia accesserunt, quid timeant terrena? Profectò, qui gloriatur in tribulationibus, non facilè turbatur ab eis. Qui omne gaudium existimat, cùm in varias tentationes incidit: facilè permanet firmus. Cum talibus igitur Christus loquitur.

Mar. vl. *Lucæ 12* *Roman. 8* *Hebr. 10* *Roman. 5* *Iacob. 1*

Admonitio tertia est. *Tunc tradent vos in tribulationem.* Prius admonuerat, de malis generalibus, non timendis. Nũc de malis, quæ speciatim propter confessionem Christiani nominis, eueniẽt. Sunt verò mala hæc, tribulatio, mors, odium. Scandalizabuntur in nobis multi: trademur à falsis fratribus: odio habebimur à veris: surgent pseudoprophetæ ex nostris, & seducentur multi: erunt plerique frigidi, & iniqui: & qui charitatem habebunt, tepescentem habebunt.

Horum sensus planus ex Marco habetur. Ex quo colligere licet, quòd vt sensim prædicabitur Euangelium, per diuersas mundi ętates, & regiones: ita sensim per easdem regiones, & ætates, Christiani odio habebuntur. Non est igitur sensus, quòd totus mundus, vno aliquo tempore, Christianos oditurus sit. Sed quòd, vt sensim prædicabitur Euangelium: ita sensim habebitur & odium.

Cur verò Christus, Euangelium suum cum suorum tribulatione, & morte, prædicari voluit? Nulla enim ciuitas erit, nõn Christiano sanguine tincta. Resp. cœlum est rotundum & in quauis eius parte, est Dei gloria à beatis videnda: voluit ergo Deus ex singulis orbis partibus, ad singulas cœli plagas martyres euolare. Vt nullus esset in cœlo locus qui nõ martyrum sanguine fulgeret. Emisit ergo orientalis terra martyres, ad orientalem cœli plagam: ita & occidentalis, australis, & Borealis. Et quod de martyribus diximus, de reliquis sanctis dicendum videtur. Iam sicut, à qualibet mundi parte, vo-

luit

luit Deus sanctos in cœlis habere. Ita, à 4. angulis terræ, voluit malos in infernum descendere. Rotatur ergo per orbem Euangelium (sicut sol in gyros suos reuolutus) ad cœli totam sanctos, ad inferni pœnam malos, emittens.

Secundò, Sicut in Iudæa, Euangelij prædicatio, in Christi tribulatione, & sanguine fundata est: ita & eiusdem in orbe promulgatio, in prædicatorum tribulatione, & sanguine fundari debet. Tu igitur qui prædicatorium munus affectas, vide an prædicationem, tuo tingi sanguine cupias. Qui enim filij generandi sunt, prædicatorum cupita morte gignentur.

Tertiò, Prædictio Christi: qua prædixit suum nomen in toto orbe diffundendum, suæ diuinitatis argumentum clarissimum est. Quis enim nisi Deus rem tam longè futuram (quam nostra experientia comprobauit) prędicare potuisset? Certè, tempore Christi, nulla Antipodũ notitia erat: at nunc, etiam illis Euangelium prædicatum est.

Quartò, Quo tempore, abundat iniquitas, friget charitas: abundans enim iniquitas, Deo manus ligat, ne charitatem multis largiatur. Et si largitur, non feruescentem largitur. Vt enim abundantia bonorum operum Deum mouet, vt larga manu opes effundat suas: ita & abundantia iniquitatis, eum veluti cogit, vt manus contrahat suas. Hoc loco, id dicitur: *Quia abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum.* Fieri tamen nequit, quin aliqui sint charitate feruentes: vel decem vel quinque, alioqui cum Gomorra periremus. Aliqui igitur, sunt qui feruent, multi tamen sunt, qui frigent. Sunt enim pauci qui seruantur, scilicet, qui perseuerauerit vsque in finem saluus erit. *Genes.17* *Luc.13*

Quintò. Quo loco videtur indicari, quòd sicut ordinariè, & ex communi cursu, qui malè viuit, malè etiam moritur: ita qui benè vixit, & perseuerauit, hic benè moritur & saluatur. Quî enim fiat, vt diues Deus tunc se à seruo suo subtrahat: cùm eius est remuneraturus labores? Quî fiat vt bonus Deus, quem per totam vitam seruauit, in morte relinquat? Quî fiat vt adiutor, in opportunitatibus, in tribulatione, in illa mortis tribulatione deserat? ergo qui exultant in malis, consenescũt in malo: vt in Ecclesiastico habetur. Et nationis iniquę, diræ sunt consummationes, vt Sapiens ait & topeccatorum mors pessima. Cõtrà, pretiosa incõspectu Domini mors Sanctorũ eius. Plãtati enim in domo Domini, in senecta erũt *Psal.9* *Eccles.11* *Sapien.3* *Psal.33* *Psal.113*

Psal.91 huberi,& benè patientes:vt laudes Domini annuntient.

1.Petri 2 Sextò, *Prædicabitur Euangelium regni.* Igitur Euangelium facit reges:facit enim regale sacerdotium,vocat ad regnum
1.Ioan.3 Dei, aperit regnum Dei: ius dat ad regnum Dei. Quidni?si similes Deo facit, faciet, & reges. Regia membra sunt pij, Christi regis. Iniuriam ergo irrogat Euangelio,qui peccato seruit.

Rom.12 Septimò. *Prædicabitur Euangelium, in testimonium omnibus*
Actor.1 *gentibus*, vt,scilicet,Apostoli,omnibus gentibus testes essent Christi. Vita enim eorum,prædicatio,& miracula, testimonium præbent cunctis, quis Christus fuerit. Rursum Euangelij prędicatio,bonis testimonium est ad gloriam,malis ad pœnam, Octauò, prædicato Euãgelio per orbem,erit cõsummatio. Quæ enim in orbe fiunt, gratia Christi fiunt. Quia ómnia in ipso condita sunt,siue quæ in cœlis,siue quæ in ter-
Colos.1 ris. Et ipse primogenitus est omnis creaturæ. Tandiu ergo mundus durabit:quandiu per orbem, Christi nomẽ annuntiabitur. Cùm verò per omnes prouincias,exierit prędicatio Euangelij,finietur orbis,qui hoc vnum expectabat.

Admonitio quarta est:*Cùm* Christiani *viderint abominationem desolationis dictam à Daniele,* (quæ acutè intelligenda est) *tunc,qui in Iudæa sunt fugiant.*

Hoc,loco multa mihi sunt dicenda,licet nihil interim,de hebdomadibus Danielis attingam. Non quòd earum difficultate victus succumbam:sed quòd in alio nostro libello, rei difficillimę,clarissimam lucem inuexerim:quâ causa,noluì locum hunc re non necessaria grauare. In calce igitur
Daniel.9 noni capitis,ex Danielle,ita legitur:Erit in tẽplo abominatio desolationis,&c. At hæbraicè aliquanto differenter:sic enim habet, Et super templum abominationes desolationis. Scio Munsterum & Xanctem, pro templo legisse, expansionem: hoc modo propter expansionem abominationem, erit desolatio. At cùm,70. interpretes, & Chistus Dominus legerint, Templum,non est, cur nos, Expansionem legamus. Stat ergo textus Hebræus ita, Super templum erunt abominationes desolationis. Vbi,nõ vnica abominatio futura, indicatur in templo: sed multæ. Et ita planè à tempore Christi passi, multæ abominationes fuerunt in templo. Prima, quam Pilatus induxit. Secunda,quam Adrianus Cæsar. Tertia, quam Mauri inuexerunt. In templo enim Salomonis suum colunt Machumetum. Quarta,verò est quam expectamus:reliquis

liquis maiorem. De qua Paulus hæc verba prædixit: Filius perditionis qui extollitur super omne quòd dicitur Deus: ita, vt in templo Dei sedeat, ostendens se, tanquam sit Deus. Hic qui in templo Salomonis (hoc enim templum per emphasim, eo tempore, templum Dei dicebatur) sedebit, omnium sententia Antichristus est. Cùm igitur inter abominationes templi, hæc maxima erit, iure Dominus eam expressit, dicens: *Cùm videritis abominationem desolationis*, (id est, Antichristum) tunc qui in Iudæa sunt, *fugiant*. Meritò quidem dicit, *Qui in Iudæa sunt*, cum enim eo tempore, Antichristus in Iudæa versabitur: eo etiam loco, eius tribulatio maximè grassabitur. Licet enim in alia loca, tribulatio fundenda sit: at maximè in Iudæa, vbi Iudæi, cum suo Antichristo, Christianis persecutionem parabunt. Admonetur igitur, vt fugiant, nullam de rebus, solùm de vita, rationem habentes. Et quia tribulatio per aliquot annos est sæuitura, orare nos iubet, ne in sabbato, aut hyeme fugiendum nobis sit: piis enim Christianis maximè afflictis, piaculum videbitur in sabbato, id est, in festo fugam adornare. 2.Tessal.2

Nota secundò, *Erit tribulatio: qualis non fuit, néque fiet*. Deus bone, cur tuos adeò vrges? Cur hostibus tuis tantùm virium concedis? Cur mundum adeò malo fine consummas? Prima responsio est: Res spirituales, nonnihil naturalibus proportionantur, at in corporalibus, mulier in tristitia, & dolore filium parit. Et quò maior est edendus puer, maiorem dolorem incutit matri. Dolórque ille acerrimus esse debet, qui matrem parientem occidit. Iam mundus hic noster (omnis, scilicet, hæc creatura) nunc parturit, & ingemiscit partum æternitatis. Cùm ergo, hic partus edendus erit, mundus necessariò dolebit. Et quia summa res est quam parit, acerrimus dolor erit in partu: tantúsque erit, vt eo dolore sit mundus moriturus. Moritur Rachel, cùm filium dexteræ parit, qui filius æternitas est: nam in dextera Dei longitudo dierum. Et moritur Christus, cum partum Ecclesiæ Christianæ editurus est. & quia partus rei eximiæ erat edendus, eximius dolor Chistum parientem oppressit. Illa planè maledictio, quâ maledixit Dominus Euæ, dicens: In dolore paries fillios: non Euam solam parientem implicauit Christum in cruce, implicabit mundum in fine: sicut & Paulum implicabat, Cùm partus doloribus afflictatus, dicebat: Filioli, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus. Sola

Ioan.16 Roman.9 Genes.35 Prouer.3 Genes.3. Galat.4

Virgo facetrima summū paritura filium, summos dolores euasit. At certè quos euasit ad præsepe: sustinuit ad crucem. Vbi doloris acerrimus gladius eius tenerrimum cor transuerberauit.

Altera responsio est. Acerrimus dolor, & terribilium maximus, dolor mortis est: quem hæ partes corporis maximè

Aristot. sentiūt, quæ in homine sunt nobiliores. Cum igitur morietur mundus: nobilissimas eius partes, (pios scilicet,) maxima quassabit tribulatio. quia in eas, mali corporis humores, maximè grassabuntur.

Tertia responsio: quia cùm dæmoni, iam iam neganda erit lædendi licentia, tunc concedetur ei: vt liceat maximè lædere.

Quartò: Erit maxima tribulatio piorum: vt maxima Dei mansuetudo prouocetur, vt ad iudicium exeat, & vindictam de malis hominibus sumat. Alioqui pius Deus, nisi tam ve-

Genes.18 hementi iniquitatum clamore (sicut in Gomorra) non erat ad vltionem irritandus.

Quintò: Deus, non eiicit malos, ex sua hæreditate: nisi cùm est illorum completa malitia, vt de Cananæis, sacra ha-

Gen. 15 bet historia. Cùm igitur mali sint mundi hæreditate pellendi, necesse est: vt per summas iniquitates eorū malitia compleatur.

Sextò: Nemo in cœlum iturus est, non plenè purgatus. voluit igitur Deus hoc breui compēdio. pios in hoc seculo purgare. siquidem post diem iudicij, iam nullum purgatorium erit. Instituitur ergo purgatorium præsens, iis qui purgatorium posteà, non erunt habituri.

Quò: Contra Lutheranos purgatorium esse conuincitur. Et quanta sit purgatoij pœna fideles colligere possunt.

Vltimò: Nota illud, *Nisi breuiati fuissent.* Intellige, mundum hunc nostrum, naturali Dei ordinatione casurum (contra quam Philosophi arbitrati sunt) id Indicat eius quotidiana diminutio, & velut aperta senectus. Priora secula fuere vi-

Hebr.8 ridia, iam nunc natura marcescit. Quòd verò antiquatur, prope interitum est. Scit ergo Deus, quot sint dies quibus duraturus erat mundus, naturali ordine seruato. Hos igitur seculi dies Deus abbreuiabit: ne in errorem inducātur electi. Vt enim mali homines, qui naturali ordine, erant longum

Psal.54 victuri, propter scelera sua, non dimidiant dies suos: sed sicut

Psal.36 fœnum velocius arescunt, imò sicut fœnum tectorum, quod

prius

prius quàm euellatur à natura. exsiccatur à Deo: ita & malus mundus non implebit dies suos, sed eius dies exsiccabuntur & abbreuiabuntur. Hinc est iudicio meo, quòd cùm Angeli omnia naturalia norint, diem iudicij tamen nesciunt quia eum diem Pater posuit in sua potestate.

Admonitio quinta est: ne Christiani exeant è locis tutis, (in quos se receperant,) vt Christum videant. Si enim exierint præsens impendit periculum. Adeò enim Antichristus, & sui, prodigiis editis fulgebunt, vt qui conspexerint homines, facilè in errorem abducantur. Vbi primùm aduertè, Dæmonis potentiam adeò magnam, vt signa faciat magna. Aduerte item: quàm sit electionis potẽtia maior, quæ electos non sinet abduci. Aduerte tertiò, fieri non posse, vt electi, actu cadant: quod Theologi sensum compositum dicunt. Licet enim cadere possint: sed actus cadendi, est cum electionè repugnans. Dixit ergo dominus ô Christiani, qui partim tribulationum pondere, partim charitatis feruore, meum optabitis aduentum, cauete ne, ex locis vestris, ad videndum exeatis: non erit opus vestro exitu. Ego enim cùm venero, non in terram, sed in aëra veniam, ad quem locum, ego vos congregabo. Vbi enim fuerit corpus meum, eò vos ego adducam aquilas meas. *Act. 1*

Sunt hic multa dignissima, Primum, illud: *Fulgur exit ab oriente.* Non dicit sicut fulmen, quod exiguæ lucis est: sed sicut fulgur, quod vnico ictu totum aërem illustrat. Ita igitur Christus veniet. totum aërem ab oriente in occidentem illustraturus. Eam lucem videbunt, & qui in oriente, & qui in occidente fuerint. Planè vallis Iosaphat erit præcipuus iudicij locus, At mortales, per terrarum spatia diffundentur, Iudicis lumem videntes.

Secundò dicit: *Sicut fulgur exit ab oriente.* Vnde Dominus videtur ab oriente exiturus. Cui applaudit communis Christianorum sensus, credentium, quòd in oriente humanitas Christi sedeat. Ab eo ergo loco veniet, vbi nunc est. Vt enim ascendit Dominus super cœlum cœli ad orientẽ: ita descendet è cœlo cœlorum, sicut fulgur ab oriente. *Psal. 67*

Tertiò, sicut fulgur exit: Fulgura è tenebrosis nubibus rutilant, quo indicatur, aduentum Christi tempore tenebroso, & cœlo nubilo futurum: nã quod noctu veniet Dominus, testatur Euangelista, dicens: Media nocte clamor factus est: *Matt. 25*

ecce

1.Theß.5 ecce spõsus venit.& illud,Dies Domini sicut fur de nocte veniet:& in illa nocte erunt duo in lecto vno.& item:Dies Domini sicut fur in nocte.Igitur vt Domin⁹ media nocte natus est omnib⁹:ita media nocte,velut nascetur piis, quæ erit nox hominibus,sed dies Christo.Ideoq; dies Domini dicitur.
Luca 17
2.Petri 3

Quartò,*Sicut fulgur*,dicit:non sicut fulgura, vt intelligas, breuissimo tempore iudicium complendum: atque etiam
Marci 13 subitò & inopinatè. Ergo,vigilate, quia nescitis diem neque horam.

Quintò:Sicut fulgur illuminans omnia.Illa enim clarissima lux,adeò splendebit,vt sufficiat illuminare,etiã occulta
1.Cor.4 cordium. Licet enim corporea erit lux illa:eit tamen instrumentum deitatis:quo illuminabit Deus cordium secreta.

Porrò quod dicit: *Vbi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ*. Indicat primò illud Pauli: Rapiemur in nubibus,ob-
1.Thes.4 uiam Christo. Itaque corpus Christi rapiet ad se corpora nostra,non quidem violenter: sed eo modo, quo aquilæ subleuantur in cœlum.

Secundò,indicatur,quòd virtute humanitatis Christi,illa aquilarum congregatio fiet. Ideo enim non dixit: Vbi ego fuero: sed vbi corpus meum fuerit. Igitur, sicut humanitas Christi, fuit instrumentum meritorum Christi: ita & erit instrumentum eleuationis corporum beatorum.Et sicut virtus odoris allicit aues in locum, vbi earum cibus est: ita & virtus odoris suauissimi à corpore Christi prodeuntis, alliciet ad se corpora nostra. Et licet potuisset dicere: vbi fuerit corpus, congregabuntur membra eius; maluit tamen indicare, quòd sicut diuinitas Christi est cibus animarum, quò rapiuntur animæ beatæ: ita & corpus Christi est cibus corporum Sanctorum,quò beata corpora rapientur.

Tertiò: Indicatur etiam nobilitas corporum beatorum, sicut enim aquilæ sunt reginæ auium:& solet dici,eas esse diuinas:ita & corpora beata erũt excellentissima corpora:imò,
1.Cor.15 ferè diuina. Erunt enim iuxta Apostolum, corpora spiritualia,forsan cœlis nobiliora:seminata quidem in ignobilitate, surgentia in gloria.

Quartò:Indicantur etiam dotes corporum beatorum, in primis agilitas & leuitas:par,& maior leuitate aquilarũ. Indicatur etiam Christum solem esse, in quem aquilæ suos figant oculos. O, rem stupendam, corpora adeò grauia, leuia fieri,sicut aquilarum.

Statim

Statim autem post tribulationem,&c. Non sum adeò lippientibus oculis, quin huius loci difficultatem videam. Sed age, aggrediamur. In primis statuere cupio historiam iudicij ad literam. Historia hæc est. Primò: Sine interuallo notabili, post persecutionem Antichristi, sol obscurabitur: itaque non interuenient dies illi quadraginta quos Lyra commeminit: sed statim post tribulationem illorum, sol obtenebrabitur. Neque post illam tribulationem, intercedet fidelibus pax: sed statim peracta tribulatione, tenebræ aderunt Solis. Vt manifestè conuincit verbum illud: *Statim post tribulationem sol obscurabitur.* Secundò: Sol obscurabitur, non per interiectum nubium, vel ad apparentiam hominum: sed per miraculosam luminis perditionem. Erit dies illa iudicij, dies veritatis, non apparentiæ. Tertiò: Qua etiam ratione, & Luna miraculosè lumen suum amittet. Quartò, cadent item reuera stellæ. Deo aliquot illarum vibrante deorsum, quò sic expaueant hominum animi. Neque maioris id miraculi est, quàm quòd sol aut luna luce priuentur. Neque rursum necesse fuerit, illas cadentes stellas in terram ruere: sed sat erit, si in elemento ignis permaneant, aut aëris: donec in locum suum remeare iubeantur. Quintò: Tunc cœlorum virtutes commouebuntur, id est, cœli ipsi trement: vt solet tremere terra, iuxta dictum Iob: Columnæ cœli tremiscent. & Petri: *Iob 26* Cœli magno impetu transient. Erit verò ille tremor, & com- *2. Petri* motio aperta. Sextò: Quo etiam tempore, magno mugitu so- *vltimo.* nabit mare, & flumina: vt Lucæ 21. habetur.

Fient hæc omnia ita: quia mundus tunc moritur. Vt igi- *Eccl. vlt.* tur, cum quis moritur, oculi amittunt suam lucem, concutiuntur membra, effluit aluus: ita oculi mundi, (qui sunt sol & luna, & stellæ) lumen sensim perdent. Quatientur eius ossa: quæ sunt cœli. Effluet magno mugitu mare: qui aluus mundi est.

Porrò, cùm hæc fieri incipient, homines nihil tale metuentes, sed in agro suo laborantes, ad molam suam molentes, in lecto suo iacentes, euigilabunt: egredientur aliqui è domibus suis, current ad publicas vias: spectabunt sursum in cœlum: arescent præ timore, & expectatione aduenientis iudicij. Sentient enim eum clamorem, sponsi esse ad iudicium venietis, *Matt. 25* extimescent, expauescent, labentur in terram.

Hominibus ita pauidis: En tibi Crux Christi descendit, cunctis astris splendidior, mediam mundi noctem, suo splen

dore,

dore, in meridianam lucem conuertens. Hoc est signum filij hominis. Descendet inquam, non ad aërem. In cœlo
Matt.24 enim consistet. *Apparebit*, inquit, *signum Filij hominis in cælo*. Vt intelligatur: futuram lucem, non iam huic Soli deberi: sed meliori multo luminari, scilicet Cruci. Nouæ verò rei miraculo homines attoniti: cum lucentem Crucem vident, nigredinem, & tenebras propriæ conscientiæ cognoscent. Plangent se omnes tribus terræ. Quidni plangent ini-
Phil.3 mici Crucis Christi: cùm ipsa splendentis Crucis lux, impietatis impios condemnabit?

Veniente verò Cruce, & fixa in cœlo: ecce sonitus, & clangor immensus tubarum & buccinarum intonat, altius perstrepit, totum implet orbem. Non erit fictitius, sed verissimus sonus: ipsissimus quem tubæ præliorum edere solent. O, Christe, prælium inis? Contra quem sunt hi sonitus? contra quem belli apparatus? Num contra hominem? Vermis est, multo minori apparatu in nihilum redigetur. Sed ira par est: vt suam ille ostendat magnificentiam, vt vel hac ratione, qui hæc agnoscimus, caueamus à tanta ira, quam tanta bellica pompa demonstrat.

1.Cor.15 Dicit Apostolus: In ictu oculi, in nouissima tuba. Vbi expende, si nouissima tuba, igitur multæ erunt tunc tubæ. Et si nouissima: clangent prius aliquæ, & demum aliæ. Eueniet igitur ita, Christo descendente, totus mundus intonabit, immenso belli sonitu.

Psal.96 Et quia Psalmus dicit: Ignis ante ipsum præcedet: certum mihi est, ex pedibus Domini, rotandum ignem, qui omnes tunc viuos absumet, quíque purgabit terram. Vt impleat, quod à Petro dictum est: Elementa calore soluentur.
2.Petr.3 Nec tamen ascendet ignis ille, nisi quò aquæ diluuij ascen-
Eodem. derunt. Nam supra eum locum Christus omnibus spectandus consistet. perstrepent igitur tunc omnia sonitu: sed peracto mundi incendio, clanget nouissima tuba. Et Archange-
1.Thes.4 lus voce magna (vt Apostolus ad Thessalonicenses est autor) clamabit, vocans mortuos ad iudicium. Aderunt omnes, nullo excepto.

Matt.13 Tunc mittet Dominus Angelos: *Qui è medio malorum congregent pios*. Hi in aëra rapientur, expectantes vltima iudicis verba. Hæc historia.

Primum se offert: Cur Dominus vult solem, lunam, & stellas obtenebrari? Cur vult hunc mundum emori? Primò quidem

quidem: vt vel tunc impij compuncti, ad pœnitentiam redeant: & pij, si quid dignum pœna fecerunt, defleant erratum. Secundò: Ita necesse erat: vt senio confectus mundus, cùm moritur, mortis edat signa. Tertiò: Ita manifestat iram suam iudex: vt intelligamus iam nunc: Si cœlum iram descendentis iudicis ferre nequit, sed obtenebratur: & defluxum patitur stellarum, quid peccator ferre poterit? Quartò: Ita implet, quod in Sapientia dicitur. Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad vltionem inimicorum. *Sapie.5*
Intelligent ergo impij totum orbem contra se iratum, tenebris armari: vt tenebris, & morte obruant Christi inimicos. O, miserum me qui videbo creatorem & creaturas omnes contra me armari: me videlicet imbecillem, fragilem, & infirmum. Addit locus citatus: Acuet diram iram in lanceam: *Eodem.*
& pugnabit cum illo orbis terrarũ contra insensatos. Quintò: Sicut moriente Christo, sol & luna tenebris obtecta sunt, *Matt.27*
& terra tremuit: ita moriente genere humano in impiis: multò magis obscurabitur orbis, hinc dolore morientis hæri, hinc rabie offensi Dei accensus. Sextò: Necesse est vt moriatur Christus, si resurrecturus est: moriatur granum frumenti, si renouandum est: ita si futurus est nouus mundus, si *Isa.30*
sol fulsurus est septies, moriatur igitur. Vt doceat nos: si victuri sumus, prius moriamur oportet. Septimò: Si tantis tenebris mundus regitur, vbi iudex venit iratus: non id igitur opus est iudicis: non est opus suum irasci, condemnare, punire: alienum opus eius, peregrinum opus eius, vt apud Isaiam habetur: Peccata nostra velut eradicant Deum à sua natiua *Isaie 28*
pietate: Aliôqui, si lubens & gaudens venisset ad pœnam, rideret orbis, plenaq; cuncta gaudio essent.

Secundò illud offertur, Cur Christi Crux in cœlo fulgebit? Er quidem iudicio meo, non apparebit solùm, sed & fixa in cœlo manebit. Quid enim? Si cicatrices in Christi carne perseuerabũt: Crux non erit in cœlo perseueratura? Quidni, Crux Christi erit in cœlo, si caro nostra erit in cœlo? Sed agè cur in cœlo Crux?

Primò: Si Deus gladium flammeum ante Paradisum collocauit, vt homines ab eius ingressu arceret: quid mirum, si *Gen.3*
Crucem in cœlo, (id est, meliori Paradiso) collocat: in qua est flamma gladij extincta, & acies hebetata?

Si duces cùm triumphant: vrbe aliqua capta, victoriæ vexillum in summa arce constituunt; quid mirum si Christus

cœli

cœli arce capta per Crucem, Crucem in cœli collocet loco?
Mat.11 Certè regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud: rapiunt verò per Crucem. Collocetur igitur, in regno cœlorum.

Profectò cõuenit clauis ianuæ: Si igitur cœlum tunc toti piorum multitudini aperitur, (qui tunc in carne cœlum conscendet,) annon quadrat Crux cœlo: per quam, vt clauem, cœli ianua aperta est? Nam, fortasse Crux est clauis
Apoc.3 illa Dauid: quæ vbi aperit, nemo claudit, & vbi claudit ne-
4.Reg.2 mo aperit.

Crux, currus igneus est, qui Eliam è terra in cœlum sustulit. Quid mirũ igitur, si vero Elia super cœlum eleuato, eius
Luca 12 Crux ad valuas cœli remaneat? Profectò Baptismo Christus baptizari voluit, in Crúcis torculari: & coarctabatur spiritus eius, donec perficeretur. Optabat igitur Christus Cruci affigi: optabatq; cœlum illud nobile & spirituale, (suum scilicet corpus) Cruce insigniri. Quid igitur mirum, si cœlum hoc materiale, eadem Cruce velit exornari?

Insculpitur ergo Crux cœlo: quia non erat fas beatos Crucis aspectu in æternum priuari, regnantes: quam ita coluerunt,
Gal.6 & dilexerunt, in terra militantes. Paulus dicit: Absit mihi gloriari, nisi in Cruce. Dignũ ergo est, vt Crucem, quam coluit in terra, videat in cœlo. Arbitror enim quòd tam exhilarabit oculos beatos Crux in cœlo, post iudiciũ visa: quàm exhilarat cœlum, & Sol, in suo orbe refulgens.

Et quidem: venter qui beatos genuit, Crux est: mater quæ peperit, Crux est: pectus, quod lactauit Crux est. Erat verò indignum: matrem, quæ filios cœlo donasset, extra cœlum collocari.
Sapien.5 Ponitur in cœlo Crux: vt sciant impij, quòd sicut pios, ipsi insensati, habuerunt in derisum: vitam illorum, æstimantes insaniam, & finem sine honore: at posteà videbunt eos inter sanctos computari, & inter filios Dei eorum sortem esse: ita
1.Cor.2 Crucem, (quam existimauerunt stultitiam, ignominiam, & scandalum,) videbũt inter stellas lucentem, sole & luna multo splendidiorem. Restituit ergo Cruci Christus honorem, quem ei mundus abstulerat. O, rerum omnium mutationẽ! ô noua omnia facta! Quis credidisset vnquam, furcam, & suspendium cœlo donanda? Certè, rerum omnium dedecus & horror Crux erat: at eadem decorem cœli superabit. Vult ergo Dominus, se potentem ostendere. qui mũdi horrorem,

facit beatorum lætitiam. Quid in homine faciet rationali: qui hoc in Cruce fecit irrationali?

Demum ſicuti fuit arca Noë ſuper montes Armeniæ collocata: poſtea quam homines ab aquis diluuij ſeruauit: ita & Crux, vbi homines ab aquis huius ſeculi, ſeruauerit, in cœli montibus collocabitur. Gen. 9

Crux in cœlo eſt arcus fœderis in nubibus, de quo dixit Deus: Videbo arcum, & non amplius nocebo hominum generi: ita Cruce cœlis ſuffixa, non amplius pij damnum ſentient. Gen. 9

Demum Crux apparebit in cœlo, vt notetur cœlum Cruci deberi.

Tertium illud occurrit: *Videbunt Filium hominis venientem in nubibus, cum virtute multa, & maieſtate.* Ego credo rem ita futuram, vt toto orbe, per Crucem in cœlo fulgentem illuſtrato, impiiſque plangentibus ex parte mundi orientali, nubium maximus turbo apparebit. Nubes illæ parte ima caligabunt ſed parte ſupera, vehementiſſimè lucebunt. Ex parte infera, fulgura & fulmina vibrabũtur. Vnde, ignis forſan ille exardeſcet, qui terram comburet. Ex parte ſupera, apparebit Chriſtus cum ſanctis ſuis veniens. Cogit me ad id dicendum Pſaltes qui dicit: Nubes & caligo in circuitu eius, iuſtitia & iudicium correctio ſedis eius. Ignis ante ipſum præcedet: qui inflãmabit in circuitu inimicos eius. Alluxerunt fulgura eius orbi terræ: vidit, & commota eſt terra. Cogit me item Sapientia, quæ cùm agit de iudicio, ita dicit: Ibunt directè emiſſiones fulgurũ, & tanquam à bene curuato arcu nubiũ, exterminabuntur. A petroſa ira plenè mittentur grandines. Vult igitur Dominus, nubes, fulgura, grandines, iudicio adeſſe: quibus exterreat impios, illis rebus tã malè vſos. Omnia ergo cœleſtia, contra miſeros terrenos depugnabunt. Pſal. 96 Sapien. 5

Porrò quod dicit: *Veniet, cum virtute multa.* Ita ſanè ad excitandos mortuos, ad glorificandos pios, ad exterminandos iniquos: ita ſanè vult oſtendere gloriam ſuam, & diuitias miſericordiæ ſuæ, in vaſa miſericordiæ. Ita vult oſtendere iram, & notã facere potentiã ſuam, in vaſa iræ aptata in interitũ. Quis verò & magnitudinẽ gloriæ à Dei multa virtute profectã intelligere: aut magnitudinẽ pœnæ à multo Dei furore prodeuntẽ ſuſtinere poterit? Rectè Paulus: Scientes terrorẽ illum Domini, hominibus ſuademus. Quod verò dicit: Veniet in maieſtate, id eſt veniet tota Angelorum curia Rom. 5 Ibidem. 2. Cor. 5

comitatus: toto sanctorum agmine stipatus: veniet, cum luce immensa: & (vt supra dixi,) cum incredibili tubarum fragore. Vt videant impij, hæretici, & infideles, quem contempserunt. Vt perpetuò hæreat impiis pauor ille, à iudicis visione conceptus: & dolor ab eius amissa gloria procedens. Vt rursum pij aueant, cupiant, & gestiant gloriæ illius infinitatem.

Quartum illud est: A *quatuor ventis, & à summis cælorum.*
Psal. 134 Et quidem ventos producit Deus à thesauris suis, id est, ab intimis & recōditissimis terræ visceribus. Congregari ergo à quatuor ventis est; congregari ex abditissimis terræ locis.

Quòd verò dicit: *à summis cælorum*, aperiri ex Philosophia potest. Cùm enim multorum sanctorum corpora in ventum & aërem versa sint, (corpora enim combusta in aërem conuertuntur) fit: vt Angeli piorum corpora reposcant ab aëre, qui in sanctis literis cœlum dicitur. Sed Ieremias hunc locū
Ierem. 49 amplius exponit, dicens. Inducam super Elam quatuor ventos, à quatuor plagis terræ, & ventilabo eos, in omnes ventos istos, non erit gens, ad quam non perueniant profugi Elam. Colligi igitur à quatuor ventis: nihil est aliud quam colligi, ex omni dispersione terræ. Et colligi è cœlis: quam colligi, ex omni dispersione aëris, in quem multa sanctorum corpora fuerunt conuersa.

Quintum & difficile est: *Ab arbore fici discite.* Cur ficus electa est in parabolam? Maximè cùm ficus, etiam Februario mense folia mittat? Cur ergo dicit Dominus: *Cùm videtis fici folia nata, dicitis: Propè est æstas.* Ad hoc dico, non habere textum: cum ficus protulerit foliola seu gemmas, tum propè esse æstatem. Sed habet, cum ficus teneros habuerit ramos, & folia grandiora tunc propè est æstas. Nam folia illa non habet nisi mense Maio, aut propè, tum verò propè est æstas.

Sed iam age parabolam explicemus. Cùm Ecclesia nostra, prælatos suos, & principes teneros habuerit, & delicatos: cum plena habuerit folia, id est, verba multa, & eruditionem multam, sed sine fructu: propè est æstas iudicij. In primitiua Ecclesia, erant Episcopi ad labores durati, miniméque teneri: non admodum valebat tunc Theologorum Scholastica eruditio: erant verba pauca, opera multa. Longe erat tunc æstas, nunc verò habes, quid velim.

Sed

Sed intimius penetra: In Paradiso duæ fuerũt arbores. Altera vitæ, altera scientiæ boni & mali: ita in Ecclesia duplex est arbor. Altera est Crux, vita scilicet spiritualis arcta, & angusta. lectulum scilicet in quo sponsa spõsum quærit. Altera est caro nostra, vita scilicet animalis, & terrena. Cum verò nata fuit Ecclesia Crux dura protulit ramos suos, Apostolos scilicet, Martyres, Monachos, Virgines. Erat tunc ficus carnis nostræ in hyeme, tota fœda, & deformis. At vbi processit hyems: cœpit sensim caro nostra mollescere, & in gemmas erũpere. Diebus verò nostris, tota ramis plena est: tota frondosa & decora est. Propè igitur est æstas. *Gen. 2. 3* *Matt. 7* *Cantic. 3*

Et nota, quòd caro nostra arbor est boni & mali: Crux cõtra, arbor est mali & boni. id est. Qui è fructu carnis edit: nunc quidem bonum edit. Dictum enim est: Recepisti bona in vita tua: sed posteà, qui bonum comedit malum sentiet. Est igitur arbor primo boni, posteà mali. At Crux nunc quidem mali, sed posteà boni: ac ideò, caro nostra arbor scientiæ, Crux verò arbor stultitiæ dicitur. *Gen. 3* *Luca 16* *1. Cor. 1*

Cur verò caro nostra: & eius animalis vita, ficus vocetur, audi: Vix credo est arbor, ficu fragilior. adeò, vt prouerbio locum dederit: ficulneo baculo fragilior. Nulli ædificio ficus arbor est apta. Vmbram habet pessimam, adeò, vt qui sub ea dormiat, stupidus ferè surgat. Ocissimè senescit. [illegible] pediculos gignit. At à cœlo non tangitur. Quam commodè hæc carnali vitæ conueniunt? Ea enim nihil fragilius, Non est ædificio cœlesti idonea. Vmbram mortis habet pessimam. quia mors peccatorum pessima. Ocissimè omnis carnalis voluptas finitur. Vermem conscientiæ gignit. Et à cœlo nõ tangitur: Carnales enim homines in labore hominũ non sunt, & cum hominibus non flagellantur. *Psalm 33* *Psal. 72*

Hæc verò carnalis vita est: quæ Antichristũ profert: pseudoprophetas gignit: in errorem Christianos abducit. vide quos pariat fructus hæc arbor infœlix. Cùm verò ficus hæc, ramos protulerit suos. carne quidem teneros, foliis verò diuitiarum, verborum, eruditionis fulgentes: sed sine fructu, tunc propè est æstas:

Vbi nota: Non hîc dici æstatem regnum Dei: sed eam summam tribulationem quam sunt pij passuri: quando triticum electorum, ardoribus torrebitur, falcibus metetur, tribulis atteretur: Sed reiectis zizaniis, in horrea Dei congregabitur. *Matt. 13*

Sextum est: *Non præteribit generatio hæc.* Nota, apud Dauidem, & Isaiam de duplici generatione mentionē fieri. Prior fuit generatio vetus: literæ, & timoris. Altera est generatio gratiæ: spiritus, & charitatis. De hac dictum est: Ne dere-
Psal.70 linquas me, donec potentiam tuam anuntiem generationi,
Psalm.21 quæ ventura est. Et item: Annuntiabitur Domino generatio ventura. Et annuntiabunt cœli iustitiam eius, populo qui
Psal.77 nascetur. Et item: Scribantur hæc in generatione altera, & populus qui creabitur laudabit Dominum. Et forsan, de hac
Isaie 53 verificatur dictum Isaiæ: Generationem eius quis enarrabit? De hac Dominus dicit, quòd non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Licebit etiam, de Iudæorum generatione intelligere. Neque enim contemnendum est, quod eorum generatio, per tot secula duret. gens omnibus gentibus exosa, sine rege, sine lege, sine vrbe, sine prouincia, sine Cheraphin.

Septimum, idque difficillimum, *De die illa nemo nouit nisi Pater.* Vbi duo certa statuo. Primum: nouit Christus secundum diuinitatem diem iudicij. Hanc nemo nisi Arrianus negabit. Alterum est, nouit etiam secundum humanitatem diem iudicij. Hanc nemo negabit qui Christum iudicem fateatur. Agè igitur, quî fieri potest, vt ipe Christus de se dicat, quod neque Filius nouit?

Sophoni.1 Ad hoc primum respondeo: Quòd dies illa dicitur dies
Matth.7 iræ, furoris: vltionis, zeli, vindictæ: vt ergo non nouit Domi-
Matt. 25 nus operarios iniquitatis, ipse æquus, & vt non nouit virgines fatuas, ipse sapiens, neque peccatum nouit ipse bonus: ita
2.Cor.5. neque nouit diem iræ, ipse clemens: neque diem furoris, ipse patiens. Nouit sanè diem illum: sed non nosse dicitur, quia
Ioan.3 refugit, exhorret, dolet. Planè cùm Christus primùm venit, nō venit, vt iudicet. sed vt saluet. Saluator igitur nescit iram, non nouit furorem. Veniet posteà in secundo aduentu: non iam pius, sed zelator, & tunc diem furoris sciet. Interim verò quòd ad saluandū misericors venit, iram, & furorem dicitur ignorare. At Pater æternus, apud quem, sicut est miseri-
Eccl,16 cordia, ita & ira. diem iræ planè cognoscit.

Secundò, respondeo: Christus (vt homo,) dicitur vir dolorum, & sciens infirmitatem: quia omnem dolorem, & in-
Isaie 53 firmitatē cognouit, proprio eas gustu degustans. Nouit ergo eas proprio experimento. At iram illam iudicij, dolorem illum, terrorem, calamitatem, miseriam, Christus non gustauit.

ſtauit. Solis enim damnandis relinquuntur illa guſtanda. Nullus interim viuorum, neque homo, neque Angelus, nec ipſe Chriſtus, (vt homo:) illius doloris acerbitatem guſtauit: & ideò non nouit. Pater verò, infinitate ſuæ ſcientiæ, nihil non comprehēdit. Ideo dicitur cognoſſe, & æſtimare, quòd Chriſtus (vt homo) non nouit: quia non guſtauit.

Tertiò reſpondeo: Anima Chriſti finita eſt: ac ideò infinitum comprehendere nequit. Autor eſt Thomas. Porrò, quia ira Dei, (qua in impios ſæuiturus eſt,) infinita erit: ideò Chriſtus (vt homo) eam neſcit: Sed ſolus Pater eam cōprehendere omnino poteſt. Filius vt homo comprehendere non poteſt, qui videtur germanus literæ ſenſus. Tanta enim erit Dei Patris ira in die illa, vt mens finita, eam comprehendere omnino nequeat. *3. Part. quæſt. 10*

Quartò, reſpondeo: Anima Chriſti neſcit diem illam, neque horam: quia tunc neque dies eſt, neque hora. Cùm enim cœli ceſſarūt à motu, dies naturalis non eſt, neque hora. Hora enim & dies fiunt à regulato cœli motu. Eſt ergo ſenſus: Ne quæratis diſcipuli, quo die, hora, aut menſe, iudiciū erit. Non erit tūc horarum, aut dierum ordo, quæ ab hominibus cognoſci ſolent. Incipiet tunc æternitas, quæ ſoli Deo à natura ſua nota eſt.

Quintò, reſpondeo: Animam Chriſti, & Angelos, conſiderari poſſe in naturalibus ſuis: aut etiam cùm diuina reuelatione. Dies ergo iudicij: vtpotè omnem naturam ſuperans, nulli menti creatę naturaliter nota eſt. Igitur mens Chriſti, ſecundum ſuam naturam, eum diem dicitur ignorare, quem Pater æternus, ex ſua natura cognoſcit.

Sextò, reſpondeo: ſacram Scripturā non abhorrere à formalibus locutionibus. Nam Ioannes dicit: Qui natus eſt ex Deo, non peccat: ſed neque peccare poteſt. Intelligens quatenùs ex Deo natus eſt. Rurſum dicit: qui in Deo manet, non peccat, id eſt, quatenus manet: ita etiam Filius Dei diem iudicij non nouit, id eſt, quatenùs magiſter Eccleſię eſt, Paſtor, Rex, Dux, Saluator: nouit tamen quatenùs iudex futurus eſt. Si enim quatenus magiſter, & paſtor nouiſſet: id Eccleſiæ reuelaſſet. Quæ enim audiui à Patre, (inquit) nota feci vobis. Et, verba quæ dediſti mihi dedi eis: & ipſi, acceperunt. Et item: ſpiritus ſuggeret vobis, quęcunque dixi vobis, quod ergo non docuit Eccleſiam, dicitur non nouiſſe: vt Eccleſiæ magiſter. *1. Ioan. 3* *Eodem.* *Ioan. 15* *Ioan. 17* *Ioan. 14*

Sed agè, quæ erat necessitas, quòd Christus hæc verba diceret:quæ fuerunt multis errandi occasio: & quæ Christo videntur dedecus impingere? Primum, vt nemo fidelium, precibus in æternum pulsaret, aut homines, aut Angelos, aut Christum: vt diem iudicij reuelet. Desperent igitur homines se hanc rem posse cognoscere. Secundò: Nullam Chri-
Matt.24 stus sui honoris habet rationem, vbi agitur de nostra salute. Vult potius, vt vigiles habeamus animos, expectantes Dominum nostrum: quam quòd sciamus eum scire, quod nos voluit nescire. Tertiò, Si dixisset se scire, nec reuelaret, notam suæ charitati inureret, potius ergo voluit, firmam nos de sua charitate habere opinionē: quàm de eius omni scientia, certum habere conceptum. Dixit enim: Vos dixi amicos:
Ioan.15 quia quæ audiui à Patre, nota feci vobis. Quartò: Ne quis per Epistolam, aut Prophetiam, aut reuelationem, se diem iudicij nosse iactaret.

Octauò, Explicandum est illud: *Erant edentes & bibentes.* Quæ verba emphasin habent, id est, toti id curantes. Et certè nostra humanitas has duas habet cupiditates: alterā edendi, vt seruetur indiuiduū, alteram nubendi, vt seruetur species. Si igitur qui toti se huic curæ (quā Dominus inseuit nostræ naturæ) subiecerunt, damnantur: quantò potius damnabuntur, qui se totos dederunt superbiæ, auaritiæ, & aliis quæ non
Matt. 13 Deus, sed diabolus zizania dispersit.
Matth.6 His verbis voluit Dominus admonere, quòd prius iam admonuerat: scilicet ne solliciti simus animæ, quid manducet, &c. sed quæreremus prius regnum Dei, & reliqua omnia essent nobis ad manum futura. Néve grauarentur corda no-
Luce 21 stra, crapula, & ebrietate: sed diei iudicatoriæ incertitudo, præmiorum, & pœnarum infinitas animos nostros haberet erectos, atque suspēsos in cœlestia desideria. Præcipit id Paulus dicens: Reliquum est, vt qui habent vxores, tanquam non
1.Cor.7 habentes sint: & qui flent, tanquam non flentes, & qui emūt, tanquam non possidentes, & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtātur: præterit enim figura huius mundi. Et, vo-
Eodem. lo vos sine sollicitudine terrena esse: sed infinitatis illius curam habere. Quod si præstaremus: quadraret in nos illud Apostoli: Vos non estis in tenebris: vt dies ille vos sicut fur
1.Thess.5 comprehendat.

Vltimò explicandum est: Cur Dominus speciatim meminit, de molentibus in mola, de recumbentibus in lecto, de labo

laborantibus in agro?

Primò: His verbis circuiuit omne hominum genus. Viros & fœminas, pauperes, diuites, nobiles, seruos, vigilantes, dormientes, vrbanos, rusticos. Secundò: Hoc explicatur ex Exodo, vbi habetur: Morietur omne primogenitum in terra Ægypti: à filio Pharaonis, vsque ad primogenitum ancillæ, quæ est ad molam, id est, à summo ad imum. Sic ergo cùm assumit Deus, ex sedentibus in lecto, vsque ad molentes in mola, intelligimus eum assumere ex summis vsque ad imos. *Exod.11*

Et nota, primam hoc loco haberi rationem eorum qui in agris sunt: quia rusticationem creauit altissimus. Posteà primus ciuitatum structor fuit Cain. Vltima verò ratio habetur de ociosis. *Eccl.7* *Genes.4*

Nota etiam: *Vnus assumetur, & vnus relinquetur.* O vtinam media pars hominum saluetur: optandum illud esset. Et non tantopere formidaremus tremendum illud, quod ex quatuor seminis partibus, sola quarta profecit. Vigilandum ergo nobis erit, si ex duobus vnus est relinquendus. *Assumetur*, inquit, *& relinquetur.* tacetur interim quò assumetur, & vbi relinquetur: neutrum enim humanus animus capere poterat. *Matt.13*

Si sciret Paterfamiliàs, quâ hora fur veniret. Hoc loco, nomine furis, nō diabolus, neq; aliquis alius: sed solus Christus significatur. Id ita esse ipse contextus arguit, qui sic habet: *Si sciret Paterfamiliàs, qua hora fur veniret, vigilaret, ita & vos vigilate: quia nescitis, qua hora filius hominū veniet.* Manifestè se comparat furi. Idem in Apocal. 3. Si nō vigilaueris, veniam ad te, sicut fur quod repetitur Apocal 16.

Cur verò Dominus sic se nominauerit, non est facile dictu: sed, prima ratio sit, quia malis hominibus non de die, sed noctu veniet. (vt fures solent) Piis non venit Christus vt fur. Nam iuxta Apostolum, Vos non estis in tenebris: vt dies illa, tanquam fur vos comprehendat. At quia mali in tenebris sunt peccatorum: Christum vt furem, sentient, de quo dictum est, quòd cum peruerso peruersus eris. Videbitur igitur impiis peruersus Christus. *1.Tesal.5* *Psal.17*

Secunda: Et sicut fur nō expectat, vt furetur: quo tempore vigilantior est Pater familias, sed quando est somniculosior: ita Christus non abducet ex vita impium, cum aptior ille cœlo est: sed aliquando cum est ineptior: & inferno habilior. Falluntur ergo, qui credunt: tunc Christum homines

vocare,cum sunt illi meliores, imò si impij sint, aliquando
Matt.17 vocantur, quando peiores sunt, vt Iudas apertè monstrauit.
Tertia:quia fur nō venit,nisi vt furetur, & mactet, & per-
Ioan.10 dat.Ita Christus contra impios venit: vt eos donis quæ ha-
Matt.10 bent spoliet,occidatque:ea morte de qua dicitur:eum time
te,qui animam mittere potest in gehēnam. Néque satis erit
Christo impium,expoliasse, & mactasse:nisi & eum omnino
Matt.26 perdat:vt bonum ei esset, si natus non fuisset. O miseriam,is
Luc.10 qui in furem hunc incidit:non solùm expoliatur, nec semi-
uiuus relinquitur, sed ita mactatur, ac si nihil vitæ haberet:
& id quod habet melius esset,si non habuisset. Iure flebat Ie-
remias dicēs: Factus est mihi quasi inimicus, & quasi hostis.
Treno.2 At misero qui spoliatur,non fit Dominus quasi hostis:sed fit
acertimus hostis:non quasi inimicus:sed fit acerbissimus,ini
Tren.3 micus,vt verè Propheta dixerit: Vrsus insidiās factus est mi-
hi,leo in absconditis. Ergo cùm aufert Dominus à viro pio
temporalia bona, fur fortè dici potest: sed fur est meridia-
nus,non nocet,aut parum nocet, sed væh cùm ab impio bo-
na abstulerit æterna,fur tunc est nocturnus.

Dices,Si fur est,quid furatur?Certè,quicquid bonum tibi
esse potest.relinquens quicquid noxium esse potest.

Non sineret perfodi domum suam. Num potest homo diuinæ
Rom.9 resistere voluntati? Si ille vult domum fodere, quis homo
Psal.54 est,vt non sinat? Ad hoc primum respondeo: Quòd viri san-
guinum, & dolosi non dimidiant dies suos. quod Ezechias
Isaie 38 dolebat dicens: Dixi in dimidio dierum meorum, Vadam
ad portas inferi,id est,ex impiis esse videbar, quorum Deus
dies dimidiat.Cùm ergo peccator,à peccatis suis cessat:tunc
nō finit quod Deus illi dies dimidiet. Néque ergo sinit,quod
sui corporis domum perfodiat, iubet igitur Dominus,vt vel
certè à peccatis cessemus:sicque non sinamus, vt domus no-
stras ille perfodiat.

2.Cor.5 Secunda responsio est: Apostolus dicit: Licet terrena hæc
habitatio corrumpatur,illa tamen quæ in cœlis est,non ma-
nufacta,in æternum est duratura: hæc verò habitatio cœle-
stis cùm nos peccamus, destruitur. Deus enim illam perfo-
dit,quàm nostra merita prius construxerant. Iubet ergo Do-
minus vigilare: nec cōmittere,vt perfodiat Deus cœlestē illā
mansionem: quam à baptismo in cœlis cœpimus ædificare.

Tertia responsio est:Anima quæ vigilat, quæque diligit,
aduentum Domini cum Paulo:statim vt ad mortem sentit

se vocari, & Christum pulsare intelligit, confestim illi aperit: Cupiens dissolui & esse cum Christo: cupiensque transire in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domű Dei. Non ergo finit se perfodi: quæ venienti statim aperit. Porrò peccatrix anima, quæ adulterum, id est, peccatum habet in lecto, id est, conscientia: cùm mortem pulsantem, & Christum sentit venientem, voluntatis ostium occludit. Neque enim vult mori. At Deus languore corpus perforante, animam è domo educit. Sinit igitur peccator corpus perfodi, nolens Christo voluntaris portas aperire. 2.Timo.4 Apoc.3 Phil.1 Psal.41

Quartò: Cauti viri, cùm mensis Martius adest, ipsi sibi venas secant, sanguinem minuunt: malos humores potionibus euacuant: atque ita non sinunt medicum, venas corporis scindere aut aperire. Contra viri in se indulgentiores, corruptos in corpore fouent humores: atque ita medicis corpora sua perfodienda concedunt: Ita planè pij homines carnem mortificant, vt ita eam effodiendi occasionem: non præbeāt. Sed Christianos negligentes perforat Dominus. Aliquando sicut medicus, vt sanet: in morte verò, sicut hostis, vt perdat. Vigilate itaque, ne vos Dominus sicut hostis perfodiat. Rom.8

Quintò: Qui domum habet egregiè ædificatam, murísq; fortibus cinctam, nihil furem aut hostem timet. Porrò cui domus est exesa, & debilis: is vigilet, curétque, vt si quis in pariete infirmior est locus, is instauretur & reparetur. Aliôqui ansam furi dederit (si locum nouerit) vt fodiat & furetur. Ita planè si virtutibus plenus, moribúsque integer fueris, minimè sines animam tuam diuinæ vltionis gladio feriri: At si maculam dedisti in gloriam tuam, si culpam admisisti lethalem: Christus veniens in morte, per illam culpæ rimam, intrat: vt te expoliet. Egregiè Isaias: inter reliquas fœlicitates, quas viro pio promittit, vnam illam dicit: Vocaberis (inquit,) ædificator sepium: quod Hebræis sonat, vocaberis reparator ruinarum: indicans pij hominis vigilantiam qui in id vigilet semper: vt nulla suæ conscientiæ pars ruinas habeat: quas non reparare contendat. Eccle. 47 Isaia 58

Sextò: ô Christiane, si intra Christű es, si te in petra abscondis, non finis te perfodi. Obiicis Christum tibi murum, & antemurale: ne timeas, iam pro te Christus in Cruce perfossus est, securus esto, non veniet ad te calix. At si extra Christű es, te para. Angelus venit percutiens: percutiet te, percutiet primogenitű tuum nisi te Christi sanguine linitum viderit. Exod.33 Isaia 26 Thren.4. Exod.12

Septima responsio: Peccasti & langues: vult Dominus tuę rumpere parietem corporis tui: antequàm id fiat, tu illi obiice lachrymas, gemitus, & pœnitentiam, hac ratione fines quidem perfodi domum, sed patri, non furi, amico, nō hosti, illi, qui ad te ditandum, non expoliandum venit.

Ideo & vos estote parati. Qua ratione parabimur, egregiè explicauit Lucas. Sint lumbi vestri præcincti, & candelæ ardentes in manibus vestris. Tria igitur exigit Dominus: castitatem in lumbis, misericordiæ oleum in vasis, charitatis cœlestem lucem in operibus. Castitas mortificat carnem. Misericordia exornat animam. Sed lux charitatis illustrat vtrúmque. Amor igitur Dei, amor proximi, & carnis castigatio paratum hominem reddit. Et id fortasse est, quod infrà requirit Dominus, ab iis quos in cœlum subuecturus est. Videlicet, vt virgines sint, lampades habeant, cum oleo accensas. In virginitate, castimoniam intellige. In oleo, misericordiæ opera. In luce, gratiam. Et sanè res digna consideratione, cur adeò amet Dominus corporis castigationē. Dicit enim Ieremias: postquam conuertisti me, percussi femur meum, videlicet, quia castigabat se, abstinendo etiam ab iis, quæ coniugati sibi concedunt. Quod fortasse significabat, quod post luctam Iacob cum Angelo, emarcuit femur. Vt enim nobis cum Angelo luctatum est, incipimus confestim naturali quadam inclinatione carnem affligere. Profectò, quia Angelus hic cum quo luctamur, habet gladium, sed super femur: ideo percutit femur antagonistæ. Memento Patriarcharum: videbis eos suam carnem cohibuisse. Iob fœdus cum oculis pangit, ne virginem videat. Abraham vix acquiescit Saræ roganti, vt cum Agar congrediatur. Isaac, vna Rebecca contentus viuit. Qui verò ex maioribus illis, paulò fuerunt in libidinem effrenatiores, pœnam culpæ suæ, non exiguam retulerunt. Satis id Samson, Dauid, & Salomon ostenderūt.

Luc. 12 · Matt. 25 · Eodem. · Ierem. 31 · Genes. 32 · Psal. 44 · Iob 31 · Gen. 16 · Gen. 24

Quis putas est fidelis. Refert Lucas, postquam Dominus præcedentia verba dixisset: Petrum, à Domino quæsisse: Ad nos dicis hæc, an ad omnes? Tunc Dominus cùm docuisset, quæ ad salutem generalem erant necessaria: videlicet lumbos habere præcinctos, & lucernas in manibus ardentes: subintulit, quæ prælatis essent necessaria. Dicit ergo: *Quis putas est fidelis seruus, &c.* Vbi primum verbum est, *Fidelis*: equidem, cùm Petrus Christum Filium Dei confessus est, se fidelem exhibuit. Qua causa Dominus ei prælationis promisit dignitatem.

Luc. 22 · Matt. 16

tem. Et licet promissionem: Dominus Petro non impleuerit, nisi ter interrogato, an Christum amaret: atqui hoc loco nulla de amore mentio est. sed solùm de fidelitate. Vt taceāt hæretici qui dicebant, statim non esse prælatum, qui amare desierit. *Ioan. vlt.*

Secundum verbum est: *Seruus.* vbi multa egregia sunt. Primum, est humilitas. Seruus es: non dominus. te ipsum agnosce. Secundò: Inter Christianos. nomen serui, dignitatis est nomen. Paulus epithetum illud, nunquam non vsurpat dicens: Paulus seruus IESV Christi. Et quid mirum, si Paulus id sibi asserat: cum Dominus dicat: Non veni ministrari, sed ministrare. Tertiò: aduertat Prælatus, eo nomine non solùm, seruum Dei & Christi se fateri: sed eorum etiam, quibus prælatus est. Annon id satis esset: vt prælatus in suo contineretur officio? *Rom. 1* *Matt. 20*

Verbum tertium est: *Prudens.* de quo dicimus suprà, cum de serpentum prudentia ageremus.

Quartum verbum est: *Quem constituit Dominus.* Facessat iam Luther, dicēs, Pontifices non esse superiores iure diuino: sed solo hominum delectu sublectos. Mentitur. Imò constituit Dominus super familiam suam. Sed heus, tu attende: familia hæc. Domini familia est. filiorum Dei, hæredum cœli: quam si rectè alueris tanta dignitate dignos effeceris: sin minus, heu in infernum, è tanto rerum protrudes fastigio. Vide obsecro, quid sit prælatū esse familiæ Dei Principum pedagogum: filiorū Dei magistrū. O, rem omniū summam. *Roman. 8*

Quintum verbum est: *Vt det illis cibum in tempore.* Vbi video sanctos Doctores consentienter locum exponere de prædicatione. Ego verò, vt ita esse, sed non maximum id esse credo. Cibus enim Christianorum caro Christi est, dicente ipso: Caro mea verè est cibus. Igitur munus prælati est: dignam reddere Dei familiam cibo diuino. Ad quam functionem, cùm sit necessaria verbi prædicatio, ea Prælatis incumbit. Quid igitur Episcopi contenti sunt, vicarios causidicos habere, qui lites tantum definiant. Minimè hoc prælati officium est: aut certè officium minimum est. Pastor pascere gregem habet: minimum eius munus fuerit, si oues contendere contigerit, baculo eas auellere. Pascere igitur est proprium munus pastoris. Audi Ezechielem de pastorali munere loquētem: Inducam eas (Pastor verus loquitur) in terram suam, pascā eas, in montibus Israël, in riuis, & in cunctis sedi- *Ezech. 34*

bus terræ: in paſcuis vberrimis, in montibus excelſis erunt eorum paſcua:ibi requieſcent in herbis virentibus. Et in paſcuis pinguibus paſcẽtur ſuper montes Iſrael. Parabolicè hæc omnia dicta ſunt: quin vno verbo audi: Prælatus es, & paſtor, da hominibus Deum in cibum, fac eos Deum ſuum guſtare, Deo ali, Deo paſci. Hoc erit dare tritici menſuram. Deum
Pſal. 33 noſſe, amare, & guſtare, & videre, quam ſuauis eſt. Ea ſunt demum paſcua vberrima: herbæ virentes: montes excelſi, riui lucentes: Tu guſta, & me non ſenties eſſe mentitum. Hinc igitur habes, quod ſit paſtorum officium, quod ex eorum diſſuetudine penè in obliuionem abiit. Prædica, lege, caſtiga,
1. *Tim.* 4 obſecra, increpa, ô paſtor. At hæc omnia eò dirige, vt familia
Ioan. 6 tua carnem Chriſti ſumat in Euchariſtia: Deumq́ue eius ſaporem guſtet in anima. Nec te credas, tuo munere functum, niſi hoc egregiè peregeris.

Porrò quod dicit: *Vt det illis cibum in tempore*, elegantiſſimũ eſt. Det Prælatus Deum hominibus in tempore: vt Deus ſe illis det, in æternitate. Det paſtor in tempore, ne illo careat in inferno. Det paſtor in tempore, cuique oui: illud de Deo inſinuans, quod illi ſit pro tempore neceſſarium. Det in tem-
1. *Cor.* 11 pore, quando eo cibo anima idonea eſt.

Beatus ille ſeruus, quem inuenerit ita facientem. Non dixit, quem inuenerit, ita feciſſe. Sed quid ſibi vult quod ſequitur: *Amen dico vobis?* (ne ſine iuramento res tanta dici videatur) *ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.* Num prædicator, qui prælatus eſt, erit ſuper omnes Angelorum ordines? Num in cœlo erunt prælati ſuper omnes Martyres? Num facient chorũ ipſi ſoli, ſicut facit virgo beata? Quid eſt ſuper omnia bona conſtituet eum? Primò quidem in hac vita, dum prælatus bonus munere ſuo dignè fungitur, ſuper omnia bona, id eſt, ſuper omnia dona Dominicõſtituitur. Nam & Corinthios lau
1. *Cor.* 1 dat Paulus, quòd in omnibus diuites facti eſſent: Nec illis quicquam deeſſet, in vlla gratia. Et 1. Corinth. 3. dicit: Siue mundus, ſiue vita, ſiue mors, ſiue præſentia, ſiue futura: omnia veſtra ſunt, vos Chriſti, Chriſtus Dei. Sed ſpeciatim Prælati habent Deum, velut ſibi obedientem. Sicut de Ioſue dicitur,
Ioſue 10 quòd eo iubente, obediuit Dominus voci hominis: habent item donum, (ſi neceſſe foret,) faciendi miracula, habent do
Matt. 10 num prophetiæ, datur eis poteſtas calcandi ſupra ſerpentes,
Marci vltimo. habent igitur poteſtatem ſuper totam naturam, adeò vt ſuper ægros manus imponant: imò ſuper ægros eorum vmbræ cadat,

cadat,& sanctur. Annō id est habere super omnia ius? Quid? *Act.19*
In iudicio iudicabunt orbem,super ipsum constituti. Dices:
Id conuenit viris Apostolicis. Fateor: sed tales vult Christus *Matt. 19*
suos esse prælatos. Demum in gloria,super omnia bona constituuntur. Vt sicut in terra status prælatorum est summus: ita & in cœlo. Nam sicut eò ipso,quòd Christus saluandi homines munus accepit,meruit sibi locum super omnem principatum,& potestatem: ita & prælati,qui functionem saluan *Eph.1*
di homines habent, constituuntur super omnem principatum. Nec horreas vocem hanc, quòd prælati habeant munus saluandi homines. Nam Apostolus 1.ad Corint.9.dicit: Omnibus omnia factus sum: vt omnes facerem saluos. Et ad Roman.11.dicitur: Si quomodo ad æmulationē prouocem carnem meam: & saluos faciam aliquos ex illis. Hoc igitur munus generandi filios Christo, nutriendi, & saluandi, nec Angelis datum, ideo super Angelos est. Et quid mirum si super omnia bona constituitur, qui de bonis suorum subiectorum, quos ipse saluauit, ita gaudet, vt de suis. Statum hîc prælatorum intellige, qui Apostolicus est: licet quidam prælati Apostolici non sint. De statu igitur Apostolorum quæ diximus, sunt intelligenda.

Si ille seruus cœperit percutere conseruos: & bibat cum ebriosis. Vbi nota quòd cùm Prælati mucronem alium non habeant, quo feriant: nisi excommunicationes, deberent illo gladio parcissimè ferire. Aliòqui malus seruus dicitur, qui percutit conseruos. Secundò nota: quàm sit damnatum in prælatis, conuiuiis & compotationibus indulgere. Sanè peccatum in illis mortale est. Tertiò nota: *Partem cum infidelibus ponet*: at infideles, nullum in morte remedium nouerunt. O, miseros iniquos prælatos, quibus tantam Dominus pœnam minatur, vt scilicet in morte ipsi sibi salutis remedium, velut infideles non requirant. Cur verò cum infidelibus mali collocantur prælati? Certè, quia qui domesticorum curam non habuerunt, sunt infidelibus *1.Tim.5*
deteriores.

CAP

CAPVT XXV.

Tunc simile erit regnum,&c.

PRIMVM hoc statuo,Parabolam hanc de iudicio extremo intelligi: adducor ad id asseuerandum, primò, quia hæc duo capita Christus voluit de hoc iudicio instituere. Secundo, quia si de iudicio particulari esset mētio, dixisset rex. Simile est regnū:at non dicit,Simile est:sed tunc simile erit. Tertiò, quia vsque ad iudicium vltimum, non dormierunt omnes virgines. Quartò,quia clamor mediæ noctis,& ianuę clausura non aptantur nisi finali iudicio.

Secunda,Et hoc statuo:Per virgines,solos hîc fideles intelligi: imò verò forsan solos Christianos. hîc enim Dominus, more prophetis trito,loquutus est. Illi verò suam Iudæā virginem appellitabant, vt Isa.4.Reg.19. Subsannauit te virgo filia Siō,& Isa.47.Sede in puluere virgo filia Sion.& Iere.18. Quis audiuit talia horribilia nimis: quæ fecit virgo Israël, & cap.31. Rursum ædificabo te, & ædificaberis virgo Israël. Sic igitur Dominus suam Christianitatē, suos scilicet Christianos vocauit virgines.Idq; multis rationibus.Prior est,Virgo dicitur ea vrbs quæ nunquam expugnata est. At contra Christianitatem non præualebunt portæ inferi. Impugnari potest.& ventis agitari:sed excitabitur qui in ea dormit Christus:ne naufragium patiatur.Altera est quia cæterorum coniugium polluit fœminas: at amplexus Dei non conspurcat, sed sanctificat animam. Ideo Ierem.3.dicitur: Tu fornicata es cum amatoribus multis:tamen reuertere ad me,voca me, Pater meus dux virginitatis meę tu es.Vt enim Deus est ipsa puritas:ita cui coniungitur,purū facit:vnde & meritò Zach. 9.dicitur: Quid pulchrum eius,nisi frumentum electorum, & vinum germinās virgines? Eucharistia enim vbi Christus est,& animæ copulatur,virgines germinat. Igitur sicut monachorum professio dicitur hominū perfectorum, licet sint multi imperfecti:ita & Christiana professio,est professio mēte virginum,nescientium peccare:licet multi peccent. Dictū enim est,quòd vbi semen Dei est,peccatum non est.

Matt.16 — *Mat.7* — *Mat.8* — *1.Ioan.3*

Tertia ratio,quia cum omnis alia lex,immunditiā carnis pro mūdicia teneat:sola vita Christiana est, quæ carni frænū adhib

adhibuit:& in ipsis etiam coniugatis puritas est. Vnus enim vnam agnoscit solùm: rursumque à coniunctione se segregant pij, vt orationi vacent. Igitur si vitam Christianam sectis aliis conferas, virginem inuenies. reliquas videbis prostitutas. *1. Cor. 7*

Quarta ratio, quia cœlum virgineum est. Nihil enim inquinatum eò intrat, vt constuprare illud possit: ita & Ecclesia cœlum est, aut certè regnum cœlorum. Ex se igitur ex virginibus est, sicut & eadem Ecclesia regale sacerdotium est: ita & virgineum consortium. *Apoc. 18* *Matt. 13* *1. Petr. 2*

Quinta ratio. Deus cùm te sibi seruum facit, hoc vnicum instituit, vt virginē te à peccatis habeat, vt procul te ab amplexibus dæmonis submoueat, Horsum sunt sacramēta Ecclesiæ instituta. Horsum Christi sanguis effusus. Horsum & ipse mortuus est, vt videlicet mundaret sibi populum acceptabilem, sine macula, sine ruga. Igitur, cùm Christianum te profiteris, noueris te virginitatem mentis professum, & à te eam virginitatem Deum exigere, & quòd omnia quæ in Ecclesia sunt, ad illam te inuitant, & vrgent. Nec te tamen prætereat: quòd si virginem castam animam tuam exhibes Christo, exhibes sanè ad fœlix, & faustissimum matrimoniū, fœlicissimas nuptias: quibus tu possideas, quæ illius sunt. Quis ad hæc non exclamet, & Dei munificentiam, & nostrā stupiditatē. Cæsaris vxor es ô anima, quid Cæsaris? imò Dei ipsius Quodnam maius miraculum? *Ephes. 5* *1. Cor. 11*

Sexta ratio est: vt hac similitudine indicaret, tum ingenium, tum amorem, quem à nobis Dominus exposcat. Illum videlicet amorem, eam sollicitudinem, & anxietatē, atque desiderium, erga sponsum videndum, quem habet sponsa, pudica virgo: cum nobili regi desponsata est, & ille quotidie dicit se citò venturum.

Requires forsan cur Christianæ animæ dicantur 10. virgines: non verò 20. aut alio quouis numero? & quidem cum requireret Abraham à Deo minimum numerum fidelium, quorum gratia Sodomitis parceret. Responsum est, quòd propter decem parceret. Christiani sunt planè, quorum gratia toti mundo parcitur. Alioqui totus mundus Deum ad iracundiam omnino prouocat. Hac igitur ratione sunt Christiani, illi 10. Secundò: quia in Psalterio dicitur: Deo canendum in decachordo Psalterio. & rursum. In Psalterio decem chordarum. Cùm igitur in sola vita Christiana Deo canatur: *Gen. 18* *Deut. 32* *Psal. 32*

fit vt

sit vt vita Christiana sit decachordum.& ita Christiani sunt 10. Tertiò: Habetur, Amos c.5. Vrbs de qua egrediebantur mille: egredientur ex ea 100. Et de qua egrediebantur 100. relinquentur in ea 10. in domo Israël. Vrbs in qua magnus est hominum numerus, mundus est. Ex quo in Christianitate relinquuntur pauci, id est 100. Ex quibus qui ad sanctimoniam vocantur (vt statim dicam) decem relinquũtur. ex quibus postea præmio afficiendi tantum sunt quinque. vide hominum miseriam. Quartò: Christiani sunt, qui ad denariũ
Matt.10 æternæ beatitudinis vocantur: si legitimè in vinea foderint. Vocati igitur ad denarium, decem ex fine vocantur. Quintò: Christiani vocantur ad implendas ruinas, ex nouem Ange-
Psal.109 lorum choris: & ad constituendum chorum Angelis superiorem (nam beata Virgo Chorum per se facit) vocantur igitur ad decem choros. Et ideò decem dicũtur. Sextò: Denarius est numerus perfectionis, id est, vltra quem non ascẽditur. Nulla enim natio habet numerum vltra denarium: sed statim dicimus: vltra 10. sunt 10. & vnum, aut 10. & duo. Intellige igitur professionem Christianam esse, vltra quã nihil aliud expectes. Lex naturæ expectabat legem veterem: hæc nouam: noua non habet ascensum, nisi in cœlum. Vnde Græci denarium, vocant, decada. quasi dechada, id est, continentem & suscipientem omnem numerum: ita Christianitas omnem numerum virtutũ continet: quem Deus in baptismo, cuiuis Christiano infundit. Et nota Hebræis esse vocem, A S A R, cuius literæ mediæ, punctum capitale læuum, significat decem: si verò ad dextram punctum addas, significat beatum & diuitem. Significatur igitur nihil interesse, inter Christianum & beatum, id est, inter decem: & diuitias, seu gloriam: nisi solam collocationem in dextra agni, nam dextri
Matt.25 beati sunt. O, igitur Christiane, nũc ex denariis es: contende curam tuam ad dextram reuocare: vt beatus efficiaris.

Iam vehemẽter torquet, quid sibi velit, quòd hæ virgines acceperunt lampades suas? & quidẽ difficile est nosse, quodnam vas sit: quod oleum: quod etiam lumen: sunt enim hæc tria in lampade lucente. Arbitror vas esse, quemuis nostrũ.
Gen.49 Certè Iacob cum moreretur dicit de Leui, & Simeon, quòd
Iudic.7 essent vasa iniquitatis id est, homines iniqui. Et cum Gedeon vasis fractis vicit, significabat, quòd cùm quiuis seipsum frangit, & mortificat (si lumen interius est) tunc vincit. Et planè cum terrena respicimus, os vasis ad terram vertimus. At

cùm

cùm noſcimus temporalium vilitatem, & cœleſtia cupere incipimus, os vaſis ad ſupera reuocamus. Sed interim oleum non eſt neque lumen. Oleum, nihil aliud eſt, quàm viſcera miſericordiæ: opera pietatis in proximos. Si igitur pertęſus temporalium, meliora concupiſcis, vas ad cœlum erectum eſt. Si pius es, & miſericors ex animo, oleum vaſi indidiſti. Sed necdum lumen eſt. Quod igitur eſt lumen hoc? num fides? num charitas in Deum? Ego arbitror eſſe charitatem, & lucem quandam: quam Deus cui vult tribuit, cognitionem, ſcilicet viuam, efficacem Dei, quâ animus videt ſe, Deum, religionem, mūdum, infernum, peccata, quæ non viderat prius, etiam ſi doctiſſimus, & ſapientiſſimus eſſet. Dicit Apoſtolus cū Iſaia. Surge illuminare: ſurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. O tu, qui tibi viuere videbaris: erige te, erige vas tuum, vt Deus te illuminet. Et 2 ad Corint. 4. Deus qui dixit de tenebris lumen ſpleneſcere: ipſe illuxit in cordibus noſtris: per quod clariſſima reddita eſt ſcientia Chriſti: habemus porrò lumen hoc in nobis, vaſis fictilibus, (imò verò vitreis, quæ ad cuiuſuis tactum confringuntur.) *Iſaia 60* *Ephes. 5*

Habes ne, ô Lector nos eſſe vaſa fictilia: ſumus igitur lampadum vaſa, in quibus lumen habemus, non dico lumen fidei: habent enim & peccatores habitum fidei. Solùm mihi ſermo eſt de luce, & claritate ſpeciali, quam Dominus communicat quibus vult. De qua claritate dicit Apoſtolus. Nos autem reuelata facie, gloriam Domini, velut in ſpeculo recipientes: in eandam imaginem, & eandem Chriſti gloriam transformamur. At infideles, & hi qui pereunt, opertam habent faciem: ſic enim inquit Apoſtolus, Euangelium noſtrū, in iis qui pereunt opertum eſt. Qui verò vocati ſunt ad pietatem, ſicut Paulus, circumfulſi radio diuini ſplendoris, norunt, quod ſit hoc lumen. De quo meritiſſimè Dominus dicebat, Vide ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſint. quaſi dicat, Vide ne te lumen habere putes: nec habeas tamen. *2. Cor. 3* *2. Cor. 4* *Actor. 6* *Luc. 11*

Iam mecum expende: hoc lumen accenſum, & quadamtenus viuum duraſſe, & in fatuis, & in prudentibus, vſque ad clamorem ſponſi, media nocte venientis. Nam fatuę non dixerunt: Accendite lampades noſtras: ſed date de oleo: quia lampades noſtræ propè extinguuntur. Tunc igitur viuæ adhuc erant. Fit igitur, vt fatuitas fatuarum, non hæc fuerit, quòd lumen haberent extinctum: ſed quia non ſecum ſum-

pſerũt oleum,non in lampade,ſed in lecytho,ſeu gutto. Prudentes verò,in gutto ſeruarunt oleum: quo lumen fouerent, ſi languere contingeret.

Ex quâ conſideratione multa notanda ſe offerunt. Primũ eſt,accipiunt omnes virgines lampades ſuas. Igitur ſi vaſa ſumus nos,quiuis ſe accipit. Certè Dei ſumus: ſed ille relinquit
Eccl.15 nos in manu conſilij noſtri; & perinde permittit agere: ac ſi non ſui, ſed noſtri iuris eſſemus. Alioqui quomodo tot regnarent peccata? Secundum,eſt: Licet nos nobis relinquat: ea tamen ratione relinquit, vt lampades ſimus,& luceamus:
Philip.2 ſicut luminaria in mũdo,verbum vitæ continentes, vt Paulus dicit. Tertium,eſt: Nos nobis Deus donat, vt lampades ſimus: & cum eis accenſis exeamus obuiam ſponſo. Tota igitur,viri Chriſtiani vita eſt,expectatio venientis ſponſi:& exitus quidam à ſe ad ſponſum: imò exitus eſt ab hoc mũdo,ab hac vita ad cœleſtem patriam. Eſt igitur vir Chriſtianus
Tobiæ 11 Anna illa, Tobiæ iunioris mater: quotidie ad montes per-
Tobiæ 10 gens, expectans ſi veniret filius. in quo vno illa dicebat, ſe omnia habere. illa igitur quotidiæ exibat, & nos debemus
Lucæ 12 quotidie expectare: dicit enim nos ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum. Quartum, Miſeria noſtra eſt quæ nos dormire facit,& negligere,ex quo tardat Dominus: itáque nemo eſt, qui non dormitet. & aliquando dormiat. ab ea, ſcilicet inſtantia, & feruore, quâ prius incæpit declinans.

Hactenus hæc omnia conueniunt virginibus,id eſt,Chriſtianis,qui propè diem iudicij erunt.& nobis etiam,qui longe ab eo eſſe videmur. reliqua iis ſolùm conueniunt, quos dies ille vltimus viuos inueniet. Ex quibus cum alij pij futuri ſint,& miſericordiæ cultores. reliqui, quamuis à Deo vocati & illuminati:operum piorum erunt deſertores: prudentes illi,fatuæ hi,erunt virgines. Reperiuntur ergo & hi,& illæ in vltimo orbis die. Repentè omnibus obſcuratur ſol: amittit ſuum luna lumen: cadunt ſtellæ, media nox fit. En tibi Chriſti crux,omnia illuminans. Intelligũt omnes ſponſum venire, excitantur à torpore, & negligentia priori. Intelligunt ſe ſtatim iudicandos. Quiuis conſcientiã ſuam excutit. Pij memores ſunt operũ ſuorum, quibus pauerunt inopes,
Matt. 25 quibus veſtierunt nudos &c. His operibus velut refocillantur,confidũt,lumen illũd (quod prius acceperant) quo Deũ agnoſcebant,velut fomento adhibito,exhilarant. At contrà, qui

qui hæc neglexerunt opera, cum se lumen videant accepisse, nec tamen pia opera fecisse grauissimè dolent: eò potissimũ, quia lumen habent, sed propè extinctum habent. Accurrunt ad pios reliquos (erunt enim omnes tunc simul commisti: egressi videlicet ad crucis spectaculum.) petunt vt orent pro eis sponsum venientem. illi vix responsum dare volunt. Id tamen dicũt. Quid à nobis nunc ista quæritis? Non sat temporis habemus, vt pro nobis oremus, vt nos sponso, imò & iudici venienti appareamus. Properate ad prælatos Ecclesiæ, ad confessores: illi exhibent gratiã Dei suámque pro hominibus intercessionem. Festinant miseri ad prælatos sicubi inueniant, ad Confessores: hos dum quærunt, ecce exit sponsus (ante quem ignis omnia consumens) quo puncto moriũtur illi, & hi. Resurgunt illi, & hi. Optant fatui, ad Domi[illegible] e, Dicunt enim: Domine quando te vidimus esurientem? vt *Mat.25* ergo iudicem dicunt Dominũ: ita & ab eo admitti cupiunt, sed frustra. hæc videtur germana huius parabolæ intelligentia, quia nihil torquet in ea, nihil absurdi concedit, sed planè omnia declarat.

Dices: Quid igitur ad nos (si hæc parabola de his qui proximi iudicio erunt) est intelligenda? Respondet Dominus, Vigilate, nescitis enim an vos futuri sitis illi, quos extrema mundi dies reperiet. Igitur tria tempora distingue. Primus ante diem rerum extremum. Secundus est, extremus ille dies. Tertius, est post aduentum iudicis, post raptos in aëra pios, post eos, ad gloriam & corporum, & animarum admissos: dum tamen in aëre sunt cum iudice.

In primo tempore accipiunt omnes virgines lampades suas, exeunt obuiam, dormiunt. In secundo tempore clamor sponsi venientis fit, id est, obscuratur sol, apparet crux, angũtur excitatę virgines, parant se orationibus: sed maximè operibus antea factis; petunt fatuæ oleum, mittuntur ad Confessarios, illæ eunt, & fortasse ibunt daturæ eleemosynas. (vt Chrysostomus annotauit.) In tertio tempore venit sponsus, rapiuntur in aëra pij, clauditur ingressus impiis. Clamant isti, Aperi nobis. At sponso nesciũtur. Distingue igitur tempora: & intelligentia sana, & plana patebit toti parabolæ.

Redeamus nunc, vt racemationem faciamus, ex hubere hac vinea, eò præsertim, quia quæ in die iudicij contingent, similia iis sunt, quæ in cuiusuis morte accidere solent. Pri-

mò, *Simile est regnum cœlorum, decem virginibus*: igitur regnũ Christianorum est regnum virginum, id est, eorum in quibus est castitas, pudor, pulchritudo. Eorum etiam qui ab oculis multorum, à frequentia & publico abstinent. Eorum demùm qui ita pudorem zelātur, ac si diues esset thesaurus.
Luca 20 Et planè regnum Christianorum, regnũ cœlorum est: at in cœlis sunt sicut angeli Dei: ita Christiani in terra sunt (aut esse debent) virgines in omnibus, sicut angeli Dei. Quòd si
Hebra. 13 nubendum est: sit thorus immaculatus.

Secundò, Porrò Christiani nunc dicuntur, decem quia sicut denarius omnes numeros claudit: ita & Christiana Ecclesia omnes etiam claudit, professione quidem virgines, licet reuera habeant animas adulteras. O igitur, si Ecclesia nunc, tantum contineret bonos: non item malos. O si non
Matt. 13 esset sagena ex omni genere piscium. O si campus non esset,
Matt. 13 in quo sunt tribuli, spinæ, & lapides.

Tertiò, *Quæ accipientes lampades*. Igitur tempus illud, noctis tempus erat: alioqui non fuisset necesse accipere lampades, vt occurrerent sponso. Tempus ergo vitæ nostræ noctis tempus est, & tenebrarũ. Dies est, si tempus gratiæ, tempori legis conferas. At nox est, si idem gratiæ tempus, æternitati
Roma. 13 beatitudinis compares. Si igitur nox est, sumenda tibi est lampas, quà videas: alioqui in via hac multa sunt præcipitia, tibi summopere cauenda.

Quartò, Iam si virgines hæ acceperunt lampades, & exierunt obuiam sponso: igitur è peccatis suis exierunt, id enim est, *exierunt obuiam*. Planè cùm Deus per gratiam suam illuminat peccatorem: ideò illuminat, vt exeat à peccatis, exeat à se, exeat à mũdo, exeat ab omni creatura, & soli sponso se iungat. O mirabilē, illuminationis lampadísque virtutem ardentis! ideò illuminat, vt reliqua videantur obscura, videantur plena periculis, videantur noxia, aut certè indigna quæ amentur: solus verò Christus sit in quem totum, & oculi, & cor sint coniicienda. Vis igitur videre si illuminaris? vide si te lumen agit, mouet, & vrget, vt soli sponso occurras, iungaris, & vniaris.

Quintò, Ex qua aduersione intelligis parabolam hanc nō de his intelligi, qui semper in peccato mortali iacuerunt, qui nunquam ex se, ex mundo exierunt: qui nunquam sponsi, aut desposationis cum anima, sensum experti sunt. Quo terror grādis incutitur: videmus enim horum vocatorũ, & illumi-

natorum tantam periisse multitudinem: quinque enim perierunt ex decem. Quàm igitur sanctè, Paulus ad Hebræos scribit, vt licet illuminati fuerint, ne collectionem suam deserant, vtque patientiam habeant. *Hebr. 12*

Sextò, Porrò cùm dicitur, *Exierunt obuiam sponso*, docemur in quo consistat vita Christiana. Videlicet: si exeamus occurrentes sponso. Quod Apostolus ad Hebræ. 13. docuit: Extra portam Christus passus est. Exeamus igitur ad illum, extra castra, improperium eius portantes: non enim habemus hic ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo. Beneficentiæ autem, & cōmunicationis nolite obliuisci. Quibus verbis totius parabolæ sensum cōplexus est: nam cùm dixit, Exeamus ad eum extra castra: notauit exeundum nobis, ab vniuersis quæ videtur: coniiciendósque esse oculos in solum sponsum. Cùm verò dicit, Improperium eius portātes: castigationem carnis nostræ indicat, quod parabola in verbo, virgines, docet. Porrò cùm addit offeramus hostiam laudis, accensam lampadem coram Deo semper esse voluit. Demum cum adiicit. Nolite obliuisci beneficentiæ, oleum voluit recondi in gutto. Age igitur, Christus exiuit à Patre, & venit in mundum: & posteà reliquit mundum, & rediit ad Patrem: tu igitur relinque mundum, & ito vbi est Christus, in gloria Dei sedēs. Exiuit ipse seminator, vt se in te seminaret: exi tu à te, vt te in illo semines. Exiuit ille, vt gigneretur à Virgine, tu exi à te, vt ille gignatur in te. Demum exeamus à mundo, quæ retro sunt obliuiscentes, & ad anteriora, id est, ad Christum respicientes. Exeamus à terra nostra, inquirentes æternam patriam, sicut maiores nostri exierunt, quærentes æternam hæreditatem, à longe eam aspicientes & salutantes. *Ioan. 16* *Coloss. 3* *Matt. 13* *Matt. 12* *Philip. 3* *Hebr. 11*

Septimò, *Exierunt igitur virgines obuiam sponso, cum accensis lampadibus.* O si tam fuissent fœlices: vt tunc clamor factus esset, & sponsus venisset. Intrassent omnes ad nuptias: quia omnes paratæ erant. O, si omnes ij qui, à Domino vocantur, per intimam illuminationem, tunc vocarentur per animæ è carne exitum: multò essent plures in cœlo. At distulit Dominus venire cùm omnes illæ paratæ erāt, expectauit vsque ad tempus, quo oleum deficeret in lampadibus fatuarum. Vbi igitur sunt fatui dicentes, eo tempore quemque mori, cùm ad cœlū est paratior: imò verò aliquando vocatur cum

non est adeò paratus, vt ex hoc loco manifestè conuincitur.

Octauò, *Quinque erant prudentes*. Id est, pars dimidia vocatorum, illuminato: ũ: eorum qui exierunt, fuit prudẽs. Sicut
Matt. 24 cap. superiori dictum est, quòd è duobus in agro, alter eligitur, prudens scilicet, alter relinquitur, videlicet fatuus. & ex duabus molẽtibus. &c. Hoc verò numero quinario dele-
Matt. 14 ctatus est Dominus: nam 5 millia pauit in deserto, & 5. pani-
Actor. 2 bus pauit, & 5. plagas habet in corpore. & denique 50. die infundit paracletum, & 50. anno olim erat magnus Iobilæus, Leuit. 25. & Num. 36. Rectè igitur 5. sunt prudentes, quæ Iobilæi remissionem assequuntur, quæ panibus 5. satiantur: quæ plagis Christi sanantur. Porrò 5. fatuæ sunt, quia contra malum, bonum est. Sic contra vitam: mors. sic contra iustum: peccator. duo contra duo. & vnum contra vnum: vt habetur Eccle. 33 vt non solùm sanctitas haberet aduersarios, eos qui peccatores sunt: sed etiam ipsos illuminatos: ipsos exeuntes obuiam: ipsas animas desponsatas. O Rex æterne, & quis saluus erit?

Nonò, *Prudentes sumpserunt oleum*. Intelligis, hac vna ratione prudentes fuisse, quia sumpserunt oleum: fatuas verò miseras, non quia malæ fuerunt: virgines enim fuerunt, lumen habuerunt, obuiàm exierunt. sponsum inquisierunt, sed quia non sumpserunt oleum in lecythis suis: & reuera, si lampades sumebant si ad expectandum sumebãt, necessariò oleũ sumere debuissent. At quia oleũ non dabatur gratis, sed vẽdebatur, infœlices virgines forsan numorũ amore, & auaricia, oleũ non emerunt. Porrò ipsum est hoc loco, recondere
Eccles. 17 oleũ in vas, quod est, peregrinaturo recõdere numos in sacculo. Dicitur enim Eleemosyna viri, quasi sacculus cũ ipso. Ac si diceret. quasi oleũ in lecytho: quod manifestius est ex sequen-
Eccle. 25 tibus. Dicit enim textus, Conclude eleemosynã in corde pauperis: & hæc pro te exorabit ab omni malo. Habes quod sit oleum, & quod sit vas vbi recundatur. Est enim cor pauperis in quo eleemosyna recõdatur. Néque verò terrearis, non inueniẽs, quam eleemosynam in cor pauperis eroges, cùm ipse sis pauper: minimè terrearis. Si illuminatus es, si membrum Christi factus es, datum tibi aliquod donum est, & ad vtilitatem (inquit Paulus) Datum est tibi aliquod talentum iuxta tuam virtutem. Id si exercueris, in commodum eorum
1. Cor. 12 qui tuo ministerio indigent, planè oleum seruasti in lecytho
Matt. 25 recondisti eleemosynam in corde pauperis.

Decimò

Decimò, *Moram faciente sponso.* Igitur licet reuera Christus inopinatò veniet, moram autem facturus est: quòd si moram facturus est, non breui venturus est. Dices; Quid igitur tantopere Dominus minatur aduentum suum, dicens: Vigilate, quia qua hora, &c Respondeo, id certè est, quia cuique mors sua, suum iudicium est.

Vndecimò, *Dormierunt omnes.* Non videtur id intelligi posse de morte corporali. Siquidem post mortem, non sibi alloquuntur virgines. nec fatuæ petent oleum, nec prudentes remittent ad venditores: qui iam non sunt. Videtur igitur dormitatio illa, tepor, & negligentiola in cultu Domini, Dormitio verò, aut peccatum mortale est, aut integra negligentia, & obliuio rerum diuinarum. Quod si ita est: miserum est hominem esse. Si enim omnes qui Deo seruiunt, dormitant, & dormiunt: magna est humana fragilitas: quæ etiam illuminatos ad negligentiam inflectit. Rectè igitur clamat Psaltes, Cùm defecerit virtus mea ne derelinquas me. & grauiter ille dixit: Quis est homo qui non peccet? *Psal. 70.*

Duodecimò, *Media nocte, cùm dormiunt illæ, clamor fit.* At hic clamor prudentibus valuit ad gloriam: fatuis ad miseriam. Vnicus est clamor hic omnes excitat, hic omnes facit ornare lampades. Sed hæc omnia fatuis ad damnationem profecerunt. Primum igitur si semper peccator fuisti: cum mors tibi imminet, aut non excitaris aut si excitaris non est tibi tẽpus ornandi lampadẽ: aut enim subitò moreris, aut sine Dei memoria moreris. Porrò si à Deo illuminatus fuisti, & exiisti è mundo obuiã sponso: non moreris nisi excitatus, nisi dato spacio lampadem exornandi. Habent igitur hoc priuilegium virgines, quæ exierunt obuiam sponso, ne moriantur sine clamore, nisi excitatæ nisi dato pœnitendi spacio. Sed mirabilis res, dato spacio excitatæ: quia caruerunt oleo, pereunt miseræ virgines. Non igitur valet quòd tempore mortis paras lampadem quòd excitaris: nisi oleum pietatis tibi reconderis. O rem omnium auribus inclamandam! Quid igitur adeò fidis in pœnitentia, quæ morti vicina est? *Eccl. 7.*

Decimotertiò, *Date nobis de oleo vestro.* Cur non accurrebant illæ miseræ, ad sponsum venientem? cur non properabant emere, antequam sponsus veniret? cur non rapiebant à prudẽtibus? vel certè cur non etiã sine lampadibus ibant obuiam sponso: si sine proprio lumine, at certè ad lumen alienũ

prudentium, ſcilicet, virginum? Ego non dubito, quin miſelłæ virgines ad ſponſum clamaſſent, ad eius opem confugiſſent, miſericordiam inueniſſent. Sed prior negligentia parit eo tempore confuſionem: parit de Chriſto deſperationem. Clamet igitur hoc in auribus omnium eorum, qui proximi morti ſunt: Ne coniicito oculos in oleum, quod vobis deeſt:
Ioan.1 in illum coniicite qui verè lumen eſt inextinguibile, in il-
Pſal.44 lum, qui oleum habet exultationis. Omnis enim qui inuo-
Rom.10 cauerit nomen Domini ſaluus erit. Sed quid admoneo? ipſa temporis anguſtia, ipſa luminis extinctio, ipſa olei defectio, ad Chriſtum attolere oculos non ſinit.

Porrò prudentes virgines (licet dormitarint & dormierint pari, ſcilicet, cum fatuis negligentia.) At opera pietatis habuiſſe. (quibus illud lumen ſuum, id eſt, Dei cognitionem foueant, & exhilarent) illud vnicum eas facit quieſcere, &
Matth.5 ſecurè ſponſum expectare. O, quam verè dictum eſt, Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Et
Tobiæ 4 eleemoſyna ab omni peccato, & à morte liberat: & non patietur animam in tenebras ire? & rurſum eleemoſyna pur-
Tobiæ 12 gat peccata & facit vitam inuenire æternam. &: ignem ardentem extinguit aqua: ita & eleemoſyna reſiſtit peccatis Eccl.3. & demum, Deus proſpector eſt eius, qui reddit gratiã. eius meminit in poſterum. Et in tempore caſus inueniet firmamentum, quo priuilegio neſcio quod ſit maius. Certè intelligis: quòd etiam ſi cadas, ſurges inuento firmamento: eleemoſynæ, ſcilicet, quam feciſti. Hoc ſumum eſt eleemoſynæ priuilegium. At ſi intelligas quòd cùm caſui proximus es, eleemoſyna facta firmat, ne cadas: is ſenſus parabolæ noſtræ quadrabit in qua virgines fatuæ cadunt, quia non inuenerunt oleum miſericordiæ, quod eas ſurſum eueheret ſed aquam negligentiæ quæ eas ſuffocaret. At prudentes licet aquis negligentiæ obrutæ, per oleum tamen ſurſum elatæ
Lucæ16 ſunt, vt iam intelligas illud: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cùm defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula. Igitur ſi feciſti, tibi amicum Deum, & pauperes, datis eleemoſynis (licet aliquando deficias) recipieris tamen
Hebr.13 cum prudentibus virginibus. Quia vt inquit Paulus, Beneficentiæ & communicationis nolite obliuiſci; talibus enim hoſtiis promeretur Deus. Et demum: Date eleemoſynam, &
Luc.11 ecce omnia vobis munda.

Nec tamen intelligas eleemoſynam eius qui in mortali

eſt

est valere. Non id dixi: Sed si eleemosynam dedisti, cùm in gratia eras, hæc orat pro te: vt etiam si aliquando, nonnihil labaris, exciteris: vt ornes lampadem, vt intres ad nuptias cum sponso. Sed infœlices virgines quia non sumpserunt oleum, vident lampades extingui. Certè sicut cupiditas facit errare à fide, vt Paulus docet, ita facit extingui cognitionem Dei. At vbi cognitio Dei auferetur à damnatis, omnia dona gratuita simul ab eis auferentur. Nihilque boni, sed omne malum in eis reliquum erit. Vt nihil illis solatio, sed omnia sint eis in tormentum. vt verè dictum sit, iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam.

Vide quæ dixi Matthæ.5. super illo, Beati misericordes.

1.Tim.6

Iacob.2.

Decimoquartò, *Ne fortè non sufficiat nobis & vobis.* Potuit hinc sibi errandi ansam Lutherus arripere, Dicens, merita Sanctorum sibi, & non aliis potuisse prodesse, quia prudentes virgines non præbent fatuis de oleo suo: verùm clarè patet primum: quòd merita Sanctorum nulli vallent, qui est in peccato mortali. Secundum, etiam aliis non valent quantum ad meritum consequendi vitam æternam: quam suis quisque meritis, non verò alienis consequi potest, (meritis Christi exceptis.) At tertium merita Sanctorum, & labores quos sufferunt. quando illis superfluunt ad culparum satisfactionem: quando videlicet patiuntur illi multa, peccant verò modica: tunc communicare aliis possunt. Quòd si non communicarunt prudentes virgines, id ex humilitate fecerunt: cùm crederent nihil sibi super esse satisfactionum, pro culpis propriis: quod tribui posset ad satisfaciendum pro alienis. Ita igitur resplendet in sanctis misericordia, vt nunquam non se exerat humilitas, ita etiam resplendet misericordia, vt nunquam obscuretur prudentia.

Decimoquintò, Sed qui sunt illi vendentes, ad quos fatuas ire iubent? Sanè in Ecclesi.4. sunt genera eorum, qui vendere videntur gratiam, & spiritualia auxilia. Primi sunt prælati: qui indulgentias vendere, videri possunt: siquidem eas dant iis, qui numos suos in aliquod opus pium erogant. Secundi sunt sacerdotes Confessarij: qui cùm carnalia nostra metant, spiritualia seminant. Administrant igitur gratiam sacramentorum, & Christi satisfactiones populo, qui eos alit. Tertij sunt, pauperes spiritu, quorum est regnum cœlorum & cùm sit suum, vendunt illis, qui in eos eleemosynas collocát. Nam ex Apostolo: cum sanctis pauperibus damus eleemosynam, nostra temporalium copia, eorum temporalem

1.Cor.9

Matt.5

2.Cor.8

subleuat inopiam: & eorum spiritualis copia nostram su-
2.Cor.8 bleuat spiritualem inopiam. Damus igitur illis vt nobis il-
li dent. Quarto loco est Deus qui vendit cœlum danti nu-
mum: vt Augustinus dixit, imò vt ipse Dominus dixit:
Matt.19 Dato eleemosynam, & habebis thesaurum in cœlis. Quin-
to loco, mali homines, qui pios persequuntur, licet cœlum
non habeant, vendunt tamen iis qui eorum persecutio-
nes patiuntur, siquidem tribulatio patientiam operatur,
Roma.5 & patientia spem. Inter hos qui maximè vendunt, sunt
tertio loco dicti. Ad hos & reliquos, prudentes fatuas re-
mittunt.

Decimosextò, *Dum autem irent emere, venit sponsus*. O, in-
fœlices virgines, si vel tantulum expectasset Dominus, re-
dissetis cum oleo empto; & lampades fouissetis vestras.
Nunc verò ante reditum vestrum, ante moram tam exi-
guam, clausa vobis ianua est: vt significaretur eo temporis
spacio, non admodum valere opera quæ fiunt, sed valorem
habere, quæ facta fuerunt. Quis igitur non miretur, Deum
tunc esse velut furem, qui fatuas adortus est, quo ille abe-
rant tempore. Sed ne mirere: imò agnosce, quàm iusta ra-
tione Dominus dum viuimus vigilare iubet: quia cùm mo-
rimur sera pœnitentia est, nec pœnitemus tunc: licet mor-
tis metus nos angat, amoris tamen Dei nullum tunc vesti-
gium est.

Decimoseptimò, *Clausa est ianua*. Profectò clausa est ianua
sponsi, aperta verò est iudicis.

Psal.103 Decimooctauò, *Nescio vos*. Quia facies quam ille agnoscit,
Genes.23 est exhilaranda in oleo, quo fatuæ carent. Nec enim Domi-
nus per vocem agnoscit: nisi tangat manus & collum, vt
Isaac fecit: & nisi lampadem accensam videat, quam illæ
afferebant extinctam.

Sicut enim homo, &c. Quid sit hominem patremfamilias
peregrè profectum, dixi supra cap.21. Rursum, quid seruum
malum mitti in tenebras exteriores: dixi supra cap.22. Iam
aduerte, maximum pondus, tum Græcis, tum Latinis fuisse
talentum. Quod vocabulum Latini à Græcis mutuati sunt.
Quo constituto, duplex huius parabolæ obscuræ mihi de-
claratio succurrit. Prior hunc habet scopum: Nullum fo-
re hominem Christianum, qui cœlo potiatur, si fratribus in-
utilis sit.

1 Primò, Age igitur. *Vocauit Christus seruos suos*. Verè enim
nos

nos omnes eius serui sumus:& iure incarnationis:& creationis:ac demum redemptionis. Dictum enim est, Postula à me, *Psal.2*
& dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & populū tuum terminos terræ. Et rursum: Ecce ego & pueri mei, quos dedit *Isa.8*
mihi Deus. Si igitur serui eius sumus: seruus verò non sibi, sed domino quærit, fit vt iure merito Christus à nobis exigat, vt datis talentis negociemur:vt eius sint vsuræ, cuius sunt talenta, & nos etiam. Ne ergo conquereris, quòd Christus te negotiari, & lucro incumbere iubet. Si enim liber esses, aut ocio indulgeres, aut negotio tuo. At seruus es: alteri igitur labora. Sed bona spes, tua erunt & talenta & lucra, quæ Domini tui benignitas est, ideò enim ait.

Secundò, *Tradidit illis bona sua*. Nullum siquidem bonum ille habuit, cuius nos non participes efficeret Rex ille, Sacerdos, Pater, Pastor, Doctor, lux. Et reliqua: horum omniū partem hominibus tribuit: vt nullam ille buxellam comederet quin etiam ex ea, nos pauperes comederemus.

Hic nota bona quintuplicia esse, scilicet bona externa: vt *Iob 31*
opes, honores, amici. Secundò, sunt bona corporis, vt nobilitas, valetudo, decor. Tertiò sunt bona animi, vt virtus, scientia. Quę omnia naturalia bona sunt. Quartò, sunt gratię gratis datæ, quæ recensentur à Paulo. 1. Corint. 12. Quintò, sunt gratia iustificans cum omnibus virtutibus infusis: quas Theologi infusas vocant. Hæc duo bonorum genera, supernaturalia sunt.

Ex his quinque generibus bonorum tria priora, non adeò propriè dicuntur bona Christi: ipse enim asseruit, Regnum *Ioan.19*
suum non esse de hoc mundo. Quocirca, nec opes mundi, inter bona sua dignatur, & propterea pauper dicitur Christus, *Psal.87*
& inops. Propriè igitur talentorum nomine, non hîc temporalia bona significantur, licet ad prædicandum populo, nihil erit incommodi si talenti nomine ea nuncupentur.

Iam quintum genus gratiarum, non etiam dici talentum debet: vt enim Theologi dicunt, gratia iustificans, cum virtutibus infusis, non datur in aliorum vtilitatem: sed in illius solùm qui accipit, commodum. Poteris tamen vti nomine talenti etiam in his. Propriè igitur talentorum nomen, ad quartum genus donorum & bonorum arctandum est. Cùm ergo audis vocasse Dominum seruos suos, eisq; dedisse bona sua: facilè intelligis, omnes seruos vocatos, omnibúsque talentum aliquod datum. Nullus igitur est Christianorum, qui

qui non talentum habeat. Sicut nullus est qui seruus non sit. Age igitur expende, quod accepisti, bonum est, & Domini tui bonum est, & talentum est. Si Domini bonũ est, non potest, non esse pretiosum. Dedignantur enim viri principes, vilia inter bona sua deputare. At si pretiosum est, idemq; talentũ: intelligis rem esse diuitem & maximi pretij.

Tertiò, *Vni dedit quinque talenta*. Arbitror hos, quinque talentis donatos, esse ecclesiæ Põtifices: cum enim ecclesia electorum sit ex quinque virginibus prudẽtibus aggregata, necessariò fit: vt qui quinque virginum (sua habentium talẽta) curam habeat, quinque etiam habeat talenta. Nemo enim regere talentum alienum potest, si idem ipse non habet. At dices, cum Ecclesia ex decem virginibus constet, Cur non etiam dicentur pontifices decem habere talenta. Responsio est, omnia fieri propter electos.

1.Tim.6 Quartò, *Alij dedit duo talenta*. Hos credo esse seculares Ecclesiæ magistratus, hi enim talentum vnũ habent, quia Christiani sunt: aliud rursum debent habere talentum, vt gubernent.
Rom.13 Habent igitur duo talenta, Omnis potestas à Domino Deo est, est igitur potestas talentũ. Dices: Si prẹsides seculares duo habent talenta: alterum cõmune sibi & aliis, alterũ præsidentiæ: cur non itẽ prælati ecclesiæ dicentur 10. habere talenta: 5. sibi & aliis cõmunia, 5. rursum, quibus præsint? Respõdeo: Non datur prælatis talentum præsidendi, non quia non verè superiores sint, sed quia non vult Dominus eos esse ma-
Matt.20 iores: sed qui maior est inter vos, sit sicut minor. Reges igitur gentium dominantur & potestatem exercent: sed vos non sic, reputate vos vt reliquos quibus præfecti estis.

Eodem. Quintò, *Alij verò vnũ*. Quo se gubernaret, quo sibi præficeretur.

His tribus generibus hominum tota Ecclesia comprehensa est, Pontificibus, magistratibus, subiectis.

Sextò, *Vnicuiq; secundùm propriam virtutem*. Nulla hìc mentio de bonitate cuiq; propria: sed de viribus, nulli enim talentũ dedit, cui vires non dederit, ad eius talenti vsum. Vt enim naturæ prouidẽtia hæc est. si cui dat formã, dat etiam instrumenta: quibus ea forma suas functiones exequatur: ita eadẽ Dei prouidentia est: vt si cui dat talentũ, det & vires, quibus talẽti munus exequatur. Igitur, imprudenti viro, nõ dat munus pontificium. Si verò imprudens, Episcopus efficitur: non
Hebr.5 propterea talentũ pontificium habes, non enim vocatus est

iup tanqu'

tanquam Aaron. Similiter nec elingui datur talentum prædicatorium, quod est sub pontificio munere clausum.

Septimò, *Profectus est statim*. Ita enim se gerit Dominus cũ his qui talentũ accipiunt, ac si longissimè abesset: ita peccare finit: ita silet & tacet, ac si non esset. At quod dicit, *Profectus est statim*: si ad ascensum in cœlum referatur, videbitur prius profectus, priùs ascendisse in cœlum, & secum duxisse captiuitatem captiuam, quàm dederit dona hominibus. Quid igitur est, quòd dato talento statim proficiscitur: nisi quòd dato talento statim vult, vt exerceatur: & vt qui accepit ministret: nec requiem det sibi vllam? Vide Paulum, vt accepit talentũ, continuò ingressum synagogas, & prædicãtem Iesum. Vide Apostolos, vt acceperunt Spiritũ, scilicet continuò prædicantes. statim igitur proficiscitur: ne qui accepit, Domino præsenti cupiens adesse, talenti curã omittat. Sunt enim qui accepta gratia, toti vellent cõtemplationis dulcedini intẽdere: & nullatenùs à Christi præsentia dimoueri. Hi intelligant Christum nolle vt assistant præsentiæ Christi in Christo: sed Christo in Christianis assistant. *Ephes. 4* *Act. 9* *Marci vltimo.*

Octauò, *Abijt igitur, qui quinque talenta, & qui duo, & lucrati sunt. At, qui vnum, defodit, &c.* Dices, igitur omnes prælati, & magistratus seruantur: & omnes populares & subiecti damnantur? Minimè id quidem: Nam iuxta Lucam ex his qui acceperunt singulas minas, alius fecit 10. alius verò 5. Igitur multi ex his qui vnicã minam acceperunt, lucrati sunt. Sicut contra multi ex prælatis perdiderũt. Dices: Cur igitur hîc nulla deperdente Prælato fit mentio: tota verò mẽtio est de non lucrãte subiecto? Planè nisi hæc spes hîc daretur, nullus ex prudentibus viris esset, qui acceptaret pontificatũ, rem tantopere & onerosam, & periculosam, & operosam. Additur igitur illis calor, additur animus, spes illis promittitur, fore, vt si laborarint, edant de fructu manuum suarum. Porrò ne subiecti crederent, nihil à se exigi, & ideò otio torperent, idcirco multos hac ratione perire indicatur. Nec igitur omnes prælati pereunt, neque omnes seruantur subiecti. Et secundò monstratur, non esse impossibile, si quis 5. talenta accepetit: etiam 5. talenta posse duplare: non esse impossibile, vt quis quinque talentorum vsui sufficere possit. Rursumq; ostenditur facilè esse, in vnius etiam talenti vsu, hominem posse dormire. Tertiò etiam monstratur: ex natura talẽtorum potius esse periculum torporis, & ocij: si vnicum, quàm si plura talenta *Luca 19* *Prou. x*

lenta receperis. nam cum talenta non ſint res emortuæ, ſed viuæ: quæ animam ad operãdum excitant,& impellunt: minus te incitabit vnum,quam quinque talẽta.magis caleſces, ſi quinque titionibus incendaris, quàm ſi vnico, difficiliuſq; quinque talenta defodies,quàm vnum. Quartò,etiam non videbatur poſſe fieri, hominem quinque, aut duobus talentis ditatum,Domini ſui curam,& obſequium negligere.non id ferebat tantarum diuitiarum in vnum ſeruum facta col-
Luca 7 latio.At facilius multò cui minus dimittitur,minus diligit: & ita cui minus donatur magis obliuiſcitur.Fateor cui multum donatur, poſſe non etiam diligere. ſed minus id donationis & donorum natura fert,aut ratio ſinit. Quintò,intelligunt facilius qui multis donati ſunt, quam multũ debeãt: at qui exiguo donantur,putant in ſuum,non in aliorum cõmodum fuiſſe donatum. Sextò, Intelligant maiores,ſi adeò dura ratio ponitur,cum eo qui non duplicauit,quòd vnicum acceperat: quanto durior cum eis, qui non duplicauerant quinque?Rurſum intelligant minores:ſi fieri poteſt,vt quinque duplicentur,quanta erit culpa vnum non duplicaſſe?Nota verò non requiri, aut plus,aut minus: quàm vt talentum donatum duplices. videlicet, vt tecum alium (vel vnum) in cœlum adducas: àPontifice requiritur vt quinque, id eſt,vt omnes electos in cœlum adducat: à Magiſtratu, vt contendat & ipſe quoſdam in cœlum adducere. Certè ſi re ipſa adducere nequiuerit:orationibus,exemplo,& quibus id viribus poſſit,contendat.Nam in textu conqueritur Dominus,quòd talentum non expoſuerit: non queritur, quòd lucratus non ſit. Videtur enim ſubintelligi, nullum exponere talentum ſuum,quin aliquid lucretur.

Defodit ille talentum in terram, quia conuerſatio pio-
Phil.3 rum in cœlis eſt.Ibi theſaurizant theſauros ſuos. At tota ſe-
Matt.6 cularium & terrenorum conuerſatio, intentio, conatus, &
Ierem.17 prudentia in terra conſiſtit,in terra enim ſcribuntur impij,
Apoc.8 ciues ſunt terræ, terræ habitatores. Hi ergo talentum cùm
Rom.1 magna talenti iniuria, in terram defodiunt, illi negotiantur,
Philip.3 Hi veritatem Dei,in iuſtitia detinent, & ligant:illi currunt, ad anteriora,ad æternæ ſcilicet vocationis brauium.

Patet igitur,quid ſit defodere talentum : eſt enim detinere talenti vim in iniquitate. qui enim iniquus eſt, lapidem
1.Ioan.3 plumbi ſuper talenti energiam impoſuit. Talentum ignis eſt, ſemen eſt, ebulliens aqua eſt, & ſaliens in vitam æter-

nam:

nam: sed nostra iniquitate, tum etiam & curis huius seculi *Ioan. 4*
obruitur.ne proferat,& exerat vires suas O rem indignam! *Luca 21*
Spiritus sancti vires & efficaciam, terræ viribus, imo dæmo-
nis,& inferni, reprimi,& in imum detrudi. Palestini e-ul- *Gen. 26*
lientes aquarum puteos, terra obsepiunt. Pharao contendit,
vt Israëlitæ terram defodiant, facturi lateres quibus talen- *Exod. 1*
tum opprimatur. Et si aduertere libet, inuenies eos omnes
qui secularibus rebus inhiant, nihil aliud facere quàm ligo-
ne cogitationis,& operationis terram effodere: vt aurum, vt
honores, vt delitias, sibi cōparent. Terram ergo è terra eru-
unt; cúmque ipsi in eam quam fecerunt foueam descendāt,
necesse est, vt secum talentum abducant; cúmque se in ter- *Psal. 7*
ram sepeliant, talentum etiam sepeliunt.

Nonò, *Post mul um verò temporu* (erit enim grande inter-
stitium ab ascensione ad iudicium,) *venit Dominus & posuit rationem.* Habet Dominus librum in quo scribat cuncta, quæ largitur hominibus: habet memoriam tenacissimam, quâ nullius dati obliuiscatur. Et quâ ratione talenti in aliorum vtilitatem concessi rationem exiget: pari & omnium talentorum, in propriam vtilitatem acceptorum rationem ponet. Æstimat ille sua dona nimis: largitur & multa nimis: nos eorum nimis obliuiscimur. Quis verò intrare cum illo in *Psal. 142*
iudicium poterit? quis ante illum iustificabitur? quis poterit *1. Reg. 6*
stare in conspectu Dei sancti huius? O quàm verè dictum est, *Matt. 18*
Oblatus est illi qui decem millia talenta debebat. Nos tantum debemus: ille tantum exiget, quis iustificabitur?

Decimò, *Accedit qui quinque accepit, & qui duo,* & offerunt duplum: at qui vnum, non offert lucrum. Excitor ad huius loci explicationem, ex historia Iudæorum, qui ab Ægypto *Num. 14*
egressi sunt: è quibus soli Iosue & Caleb ingrediuntur in terram promissam, reliquis omnibus in deserto prostratis. Planè Caleb canem significat, canis verò prædicatores figurat, qui gregem à lupis custodiunt. Iosue dux ille inclytus principum secularium locum gerit. Prædicatores igitur & magistratus cœlum intrant, reliqui prostrantur. Vides igitur, qui quinque & qui duo talenta acceperunt seruatos: qui verò vnum prostratos. Sed nota: Sicut nemo ascēdit in cœlum, *Ioan. 3*
nisi Christus qui descendit de cœlo (nam qui intrant reliqui, in Christo intrante intrant,) ita & nemo inferiorum intrat in cœlum, nisi superiores: qui de cœlo, (id est, cœlesti

conuer

conuersatione) descendunt. Nam qui ex inferioribus cœlum intrant, in humeris superiorum intrantium intrant. Intrant igitur, qui vnum talentum accipiunt, sed non soli intrãt, sed in superioribus: vt agnoscas quam requirat Dominus charitatem & obedientiam inferiorum ad superiores.

Vndecimò, Illud, *Super multa te constituam*, explicatũ mihi est in fine capitis superioris, cùm enarrabam locum illum: Super omnia bona sua constituet eum. Quòd verò sequitur:
Ioan. 11 Intra in gaudium Domini tui, videtur mihi eum habere sensum: tanta est dignitas, tantus est honor, filios dispersos in
Ioan. 10 vnum adducere, filios qui perierant seruare, pro ouibus ani-
Eodem. mam ponere, ouibusq; vitam æternam largiri: vt eius dignitatis Christus factus amator, & carnem assumeret, & vitam pro ea comparanda, facilè exponeret, atque comparata, dicit:
Luca 15 Congratulamini mihi, quia inueni ouem, quę mihi perierat, drachmam quam amiseram. Vt igitur lætatur Dominus in operibus suis corporalibus: ita & Christus in spiritualibus.
Psal. 103 Nullũ gaudiũ huic gaudio est par. In hoc gaudiũ Pontifex & magistratus iubẽtur intrare. Postquã enim gaudet seruus in visiõe domini sui, iubetur etiã gaudere de dignitate domini sui, vt sicut fuit in labore particeps, sit etiã in fructu laboris.

Duodecimò, Iam accedit miserille, qui vnum accepit dicens, *Scio quia durus es.* Quòd ex D. Bernardo hunc habet sensum: Sciebam quòd exactissimè coli velis. Sciebã, quòd nullũ
Luca 9 peccatũ nec mortale, nec veniale, nec verbulũ etiã ociosum pateris: hominẽ terrenũ totum vis esse cœlestẽ: durus es, non sum ausus aratrũ tecum ducere, non sum ausus vitã spiritualem, adeò difficilẽ inchoare. Tu metis & non seminas: metis tibi gaudiũ & gloriam, ex hominũ spiritualium obsequiis: at
Iere. 8 nec gaudiũ illis das, nec gloriam dum viuunt. Demum congregas quod non sparsisti: dum viri pij viuunt, tu ipse excitas
Psal. 104 impios, qui eos persequãtur, cumq; non spargas amorẽ inter
Matt. 5 homines: vis vt pij amore cum persequentibus iungantur, vt ita omnes in cœlo à te congregentur. Hoc tuum est ingeniũ,
Psal. 118 hęc consuetudo, vis mandata tua custodiri nimis. Nunquam
Luca. 15 vel hœdum seruis tuis præbes, vt cum suis amicis epulentur. Percutienti in vnam maxillam, alteram iubes obuerti, res dura est cultus tuus, deterruit me. Id quod facilius videba-
Mat. 5 tur peregi, neminem læsi: non me conspurcaui, in grauioribus peccatis. Habes igitur quod tuum est integrum, & impollutum. Quis enim optasset esse Iudæus, tempore Pharaonis, quem

quem tu ipse excitasti, aduersus cultores tuos, quis optasset esse Christianus, cum nasce- atur Ecclesia, siquidem tu per- Exod.1
mittebas totum orbem illis aduersari?

Hinc Lector habes, miserum hunc illæsum & purum obtulisse talentum: sicut & infœlices virgines se puras seruauerunt, at nihil illis profecit: forsan facilius tulisset Dominus Matt. 25
conspurcari talentum in vsu, sordidari etiam virgines oleo, quàm aut oleo caruisse aut vsu talenti.

Decimotertiò, *De ore tuo te iudico*, reuera nemo damnabitur, qui se iniuste damnatum videat. adeò enim conspicua erit damnatis iustitia, vt & ipse damnatus iustè se damnatum iudicet. *Oportuit igitur te commisisse pecuniam meam numulariis.* Numularius est Christianorum quiuis: imò quicũque verbum dei audit sed ij præcipuè numularij sunt, qui audituri prædicationes in Ecclesiam conueniunt: & qui audiunt, vt proficiant. Certè Dominus Basilius habet. se Alexandriæ vidisse homines, paratos recipere numos in mẽsa ab eo, qui dare volebat, hac lege, vt datori certum fœnus vltra sortem largirentur. Hi numularij erant. Iam ergo oportet, quemuis Christianũ ita se gerere, vt verbo, aut exemplo: aut oratione, vitam Christianam aliis exhibeat. Illi verò quibus exhibuerit numularij sunt: velint, nolint. recipiunt enim Christianismum, recipiunt Christum prædicatum, vt sibi habeãt, in vsumque suum conuertant: tum verò vltra vsum, in alios eundem Christum effundãt. Et hoc est reddere fœnus vltra sortem. Non est ergo leuiculum verbum Dei audire, aut exemplum Christianitatis conspicere. Reddenda huius rei exacta ratio erit.

Sed te precor attende? Si audis prędicatum Christum, hic prædicatus Christus, Domini pecunia est. Si suscipis in te Christum, & in te formas Christum, reddis Christum Christo cum fœnore: quia cum Christum nudum acceperis, teque ipsum Christum quadamtenus effeceris, reddis Christo Christum, non nudum vt accepisti, sed Christum in te.

Decimoquartò, *Tollite ab eo talentum.* Expoliate eum, omnibus donis, & omnibus bonis. Nec enim dignum est eum aliquod bonum habere de cœlo: qui totus versabatur in terra, ligate illi manus & pedes, extinguite in eo lucernam, qui Matt.19
olei copiam non habuit.

Decimoquintò, *Date ei qui habet decem talenta.* Non intelligas dari prælatis sanctis talentum hominis mali: sed dari

eam gloriam, quam malus ex talento debuisset habere. Itáque non solum pius Prælatus coronam habet, ex iis talentis quæ Deo reddidit: sed ex eo etiã quod non reddit, id est, non solum habet gloriã ex iis hominibus, quos Deo obtulit sanctos, ac pios: sed etiã ex iis, quos Deo nõ obtulit, quia ipsi noluerunt. Cùm enim prælatus pius nõ solum contẽderit pios ad Deum adducere, sed etiã impios: ideò non solum gloriam habet ex piis quos conuertit, & adduxit: sed etiam ex impiis, quos conuertere nequiuit, cũ tamen cõuertere nisus fuerit.

Cur verò data est hæc gloria Prælatis & non magistratibus? Primum quia conuersio eorum, qui ad Deum conuertuntur, non est tribuẽda potestati seculari, sed Ecclesiasticæ. Secundò, Quia secularis dignitas videtur iam hic suam recepisse mercedem. honor enim ille secularis, quem illi ambiunt merces est secularium. At Prælati cum debeant esse
Matt. 20 minores, cunque nihil minus debeant amare quam honorẽ: honore coronantur in cœlo, quem noluerunt in terra. Habes Lector, priorem expositionem.

Iam & alteram accipe: Ex Apostolo, 1. Corint. 12. habemus nouem donorum genera, scilicet Sermo scientiæ, sermo sapiẽtiæ, fides, gratia sanitatum, operatio virtutum, prophetia, discretio spirituum, genera linguarum, interpretatio sermonum. At ex eodem, ad Roman. 12. habemus solum septem donorum genera, Prophetiam, ministerium, doctrinam, exhortationem, tribuere, præesse, misereri. Porrò ex eodem ad Ephes. 4. habemus quinque dona duntaxat. Apostolos, Prophetas, Euangelistas, Pastores, Doctores. Hæc verò arbitror sola esse Ecclesiastica dona, sub quibus comprehenduntur, & quibus seruiunt omnia illa nouem, & septem iam enarrata. Notum prætereà esse credo: Apostolorum locum habere Prælatos, Prophetarum, Prædicatores, Euangelistarum, Scriptores Ecclesiasticos, Pastorum, Curatos, Doctorum, eos qui sacra docent in cathedra.

Ex his facilè cognoscis qui sint illi, quibus talenta quinq; data sunt, & cur sola quinque. Accipe Augustinum, Basilium, Bernardũ: quiuis horum prælatus fuit prædicator, scriptor, curator etiam in proprio monasterio, & denique Doctor. Acceperunt igitur, quinque dona. Et quia quinque sola sunt dona Ecclesiæ, (sub quibus reliqua veniunt,) ideò omnia talenta Ecclesiastica acceperunt.

Consequens addicta est, vt quidam sola duo habeant talenta.

lenta. Vt qui nec prædicator fuit, nec Doctor, aut scriptor.

At ex eodem Paulo, aperit se mihi alia vena dicendi, ipse enim dicit ad Philippen. 2. Deus est, qui operatur in vobis, velle, & perficere, pro bona voluntate. Habes igitur duo talenta: donum volendi, donum etiam perficiendi. Cum verò Apostolus dicat, ad Roman. 7. Velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio: manifestum est, quod quibusdam Deus vnicum dat talentum, scilicet volendi: imò contrà, quidam habent talentum perficiendi, & non volendi. Vt qui possunt benefacere, nolunt tamen: imò & nonnulli bona faciunt nolentes, & nonnunquam volentes sed non propter Deum.

Ex quibus facilè intelligis cur qui quinque, & qui duo talenta accepit, ferè sine periculo est. Accipit enim vt velit, & vt etiam perficiat: sed qui accipit tantum vnicum talentum, aut volendi tantum, aut perficiendi tantum, hic in summo est periculo: hic vix saluatur. Meritò igitur gratulatur Apostolus Corinthiis, quod diuites facti essent in Christo: ita vt eis nihil deesset in vlla gratia. Quod & in virginibus prudentibus fuit monstratum, illæ non vasa sola, sed vasa cum oleo sumpserunt. Væ igitur illis, qui aut sola sine oleo vasa: aut solum sine vasis oleum, receperunt. 1. Cor. 1

Iam verò attende, quam fideliter, quam integrè, & quam spontè, qui lucrati sunt, & talenta & lucra Deo consignent: *Ecce alia duo*, inquiunt, *ecce alia quinque*. Vir bone, cur omnia offers, cur nihil tibi reseruas? Certè quia non modò ea, quæ habent Sancti, Deo donare cupiunt, sed se & omnia viscera. Id enim timent, ne quid sibi maneat, quod Deo non offerãt. intelligit quæ dico, is cui datum est, vt intelligat. Quidni verò omnia talenta, & lucra donent, Deo cum agnoscant & talenta, & lucra dei dona esse? Apostolus ait Plus omnibus laboraui non ego: sed gratia Dei mecum: ego instrumentũ gratiæ operantis fui. Si igitur Deus cum merita sanctorum præmiat, munera sua coronat: Cur non quiuis sanctus deo reddat, quæ à Deo accepit? Dedit enim ipse & velle, & perficere, pro bona sua voluntate, non pro merito nostro. 1. Cor. 15 Conciliũ Trident. sess. 6. c. vl.

Quòd si Sancti integrè se Deo offerunt & sua: non tardat Dominus, non differt par pari referre: tu mihi te & tua obtulisti, ego tibi me & mea offero. Suprà multa te constituo en tibi mea trado. Superest, vt & me tibi tradam, intra in gaudium meum. Parùm ne est cœli dominum constitui? Hæredem Dei fieri? Et cohæredem Christi? Si hæc pauca tibi vi- Philip. 2 Rom. 8

1.Ioan.3 dentur, adiiciam multò maiora: *Intra in gaudium*. Nunc filij
Thomas 1 Dei sumus, tunc similes ei erimus, dij quidam. Vnietur enim
part.q.12 diuina essentia, intellectui beato, sicut Theologi referunt.
artic.2 Et sicut diuinitas vnitur intellectui diuino in modum speciei: vt sic habeat intellectus cognitionem beatam diuinitatis: ita & vnitur intellectui creato per modũ speciei, vt talis intellectus producat beatam visionem. & sit beatus, quomodo est ipse Deus: & in eo, in quo est beatus ipse Deus, quam dignitatem nemo æstimare: imò nec agnoscere in hac vita ad plenum potest.

Venit & malus seruus dicens, Scio quòd homo durus sis. Malè tractas tuos simul ac incipiũt tibi seruire, in fornacem temtationum
Eccl.2 tationum eos conicis: statim Cruci affligis: & quotidie eos
Luca 9 se negare. & Crucem ferre præcipis. Iam si mihi non dedisti velle, cur à me exigis, vt velim? Si non dedisti perficere, cur
Rom.8 exigis, vt perficiam? Cur metere vis, quod non seminasti?
Roma.9 Certe quos voluisti vocasti, iustificasti. & glorificasti. Cui mi-
Roma.4 sericordiam præstitisti, eius misertus est. Cur igitur amplius quæris, quàm dederis: non ego prior poteram te diligere, sed tu prior eras amaturus, excitaturus & perfecturus. id cum non feceris, cur quereris, cur à me exigis, quod à te accipere debuerant?

Dominus non diffitetur se metere velle vbi non seminauit. Vbi Campus se aperit tractandi de diuina prædestina-
Rom.9 tione. Etenim si cuius vult miseretur, dans ei auxilium efficax, vt bonus sit: quem verò vult durat, non dans auxilium efficax (dat certè auxilium, sed non efficax) si efficacem gratiam non dedisti, cur effectum efficacis gratiæ postulas? Cur metis vbi non seminasti? En, me, quò ad potui seruaui incorruptum, & nulli noxium: túne requiras à me maiora, quam dederis? hæc sunt verba mali serui.

At Dominus, si adeò doctus eras (inquit) vt scires me requirere ab hominibus effectus gratiæ, quam non dederam: cur tu non contendisti, eleemosynas erogando pauperibus, orationes petendo à viris piis, improbè petendo à sanctis,
Gen.33 desideriis sicut Iacob pugnando cum Deo: vt ego qui tibi dederam velle, vsuram reciperem, accipiens, & velle tuum, & perficere? Fateor non dedi tibi efficacem vocationem quã gratiam iustificantem acciperes: dedi tamen auxilium, quo peteres, quo contenderes. Si pauperibus piis succurrisses, ipsi pro te rogassent, & ego maiora dedissem, & tu cum ad

ad cœlum venisses lucra eleemosynæ tuæ & orationum tuarum inuenisses. Tu igitur lucra reciperes & ego. At pigritia & vecordia tua opinionem tibi fecerunt, quod ego durus essem. Malus enim affectus mali etiam iudicij causa est.

Tollite igitur ab eo talentum gratiæ, quam ei dederam, & date ei qui decem habet. ô pulcherrimè dictum! Quia enim Sancti multa voluerunt: quæ quia non poterant, non perfecerunt: multa etiam perfecerunt, suprà quam voluerāt: ideò datur eis corona, quam erant accepturi ij, qui acceperunt talentum volendi solum, aut etiam perficiendi, vt impleatur dictum illud: Mensuram bonam. confertam & coagitatam dabunt in sinum vestrum. *Luca 6*

Hîc aduerte quanti Deus dona sua æstimet. licet nos non ita æstimemus: siquidem ex eis, nullum vult perire. Sed quod prius male collocatum fuerat, aufertur: & datur ei, in quo collocatum benè sit. Vbi mirari non desino, attendens summam Dei dispensationem. In Apocalypsi iubet, quemuis nostrum seruare, quod ab eo recepimus. Tene, inquit, quod habes: ne fortè alius accipiat coronam tuam. Quid? Pauper est Deus vt non possit donare, nisi quod alius amittit? Et quidem Paulus docet misericordiā consequutos Iudæos, quia gentes erant excæcatæ. Posteà verò Iudæos excæcatos, vt gētes illuminari possent. Quid? tam est tibi Domine angusta suppellex: tam est curta luminis, & misericordiæ tuæ copia: vt non possis cunctos illuminare? Sed sol tuus debet amoueri ab his, vt illuminet illos? Certè rerum experientia ita docet, nunquam totus mundus simul Deum coluit: sed à Iudæis in Græcos, à Græcis ad Romanos, ab his nūc ad Indos fides deuoluitur: sicut & imperiū, nunquam eodem constitit loco. fuit primò apud Babylonios: inde transiit ad Persas, inde ad Græcos, inde ad Romanos. Nunc orbis summā, Mauri videtur habere. Ita & hoc quē tractamus loco, vt abūdet pius, expoliatur impius: de cuius exuuiis ille detescit. *Apoc. 3* *Roma. 11*

In tenebras exteriores. Vt tenebræ, lepra, & culpa, quæ in anima occultabantur, ad faciem, id est, ad corpus prodeant, & erumpant.

Cùm autem venerit Filius hominis, &c. Primum Dominus dicit: *Cùm venerit Filius hominis in maiestate.* Videlicet Cruce præcedente, fulguribus, & tonitruis deterrentibus: igne depopulante, immensitate lucis comitante, cunctis anima-

bus sanctorum astantibus, Apostolis, & Apostolicis viris astantibus.

Secundò, *Venient etiam omnes Sancti Angeli.* Hęc enim erit vnica illa dies, quà cœlum vacuabitur ciuibus suis: aër verò, & locus superior, gloria Domini fiet, nullus certè Angelorum deerit huic tam solemni, tanquam aspiciendo spectaculo. Imò si Pater æternus, si etiam Spiritus sanctus locum mutare possent, ad conspiciendum hoc iudicium descenderent.

Genes.18 Descenderunt viri tres, (ait historia) ad spectandum Sodomorum incendium, ad eorum causam iudicandam: quantò potius in hoc iudicium descēderent? Veniet igitur Christus Deus homo, & vt homo, sedebit in nubibus cœli. Si enim regula Augustini est, Scripturā intelligendā, vt iacet, vbi nullus est absurditati locus: cur hic non agnoscemus corporalem sessionem, cum ex illa nihil sequatur absurdum? Fiet igitur thronus regius, explendissimis nubibus, videlicet, quas Christi lux penetrabit immensa Et ita ad literam implebitur, videbitis Filium hominis sedentem, à dextris virtutis Dei, venientem in nubibus cœli.

Mat 29 Quartò, Coram sedente Christo. *Congregabuntur localiter omnes gentes.* Vt allata Augustini regula probat. Congregabuntur, videlicet, vt omnes vocem Christi audiāt: vt omnes sua, & aliorum cognoscāt peccata: vt omnes videanr rectum in se, & in aliis Iudicis fuisse iudicium. Nec nos moueat gentium infinitas, quas nullus locus videtur capere posse. Siquidem electi in aëre consistent suspensi: impiis sese conculcanri bus. Omnes igitur erunt coram Christo. quæ quidem erit pulchra diuinitatis repræsentatio. Vt enim omnia sunt nu-

Hebra.4 da, & aperta oculis diuinitatis: ita & omnes illi homnines erunt nudi & conspicui oculis humanitatis Christi. Tunc im-

Philipp.2 plebitur verè, quod coram rege tanto, omne genu se flectet, cœlestium, terrestrium & infernorum. Tunc implebitur: Pa-

Ioan.5 ter omne iudiciū dedit Filio: vt omnes honorificent Filium sicut honorificant Patrem. Tunc verum erit: Omnia subie-

1.Cor.15 cit sub pedibus eius. Tunc gloria & honore coronat Pater

Psal.8 Filium: & item Filius Patrē: quia tunc Filius tradet regnum

1.Cor.15 Deo & Patri euacuatis, & subactis, morte, & mortis satellitibus. Tūc implebitur illud: Vidit & cōmota est terra, monres

Psal.96 sicut cera fluxerūt. Annūciauerūt cœli iustitiā eius, & viderūt

Matt.27 omnes populi gloriam eius. Vt igitur omnes ferè nationes conuenerunt ad Christum in Crucis patibulo suspensum: ita

congreg

congregabuntur ad Christū, in potestate iudicij sedentem.

Quintò. Omnibus igitur coram Christo congregatis, ad literam: *Statuet Christus pios sibi dextros: impios, sinistros:* Eo enim loco habebit Christus suos: quo ipse à Patre suo est habitus: Pater collocauit Filium ad dexteram suam, dicit enim Pater filio: Sede à dextris meis. Dextros igitur Filius sibi faciet pios. Elegātissimè quidem Iacob iam moriens commutat manus: facitque sibi dextrum, qui sinister erat, sinistrúmque eum, qui erat dexter: ita & Christus, non ipse moriens, sed in mundi morte, manus in iudicio commutat, & iustos facit dextros, quos mundus habuerat sinistros: & contrà, impios statuet ad læuam, qui mūdo dextri erant. Et planè Christus dicturus est piis, eam nobilem benedictionem scilicet: *Venite benedicti.* credibiléque est, quod manu dextera, signo Crucis facto, eos benedicet: sicut fecerat cum cœlos ascēdit. Si igitur dextera benedicet, dextros eos habebit, vt dextera illa nobilis suaui motu, eis benedicat: quos antea eàdem dextera amplexabatur. Ephes.1 Psal.109 Genes.48 Luce vlt. Cantic.2

Sextò, Sed ambigua iam se offert quæstio, Cur impios hœdos nominarit? Certè si hircos nominasset, nulla esset difficultas. Quia animal hoc, luxuria, fœtore, & præcipitiis notari solet: at hœdus recens adhuc, his nō est maculatus criminibus. Cur igitur rem teneram, innocentem comparat impiis? Et augetur quæstio: Cur non iustos agnos dixit, sed oues? Obsecro te, qui legis id aduerte.

Cōparantur iusti fœminis, scilicet, ouibus. Oues enim fœminæ sunt, sed perfectæ: at mali cōparātur maribus scilicet, hœdis, iis tamē imperfectis Quibus multa significantur. Primum illud: Si malus es, etiā si non diu malus fueris, etiam si grandis in peccato nō sis, licet sis hœdus, & non caper, adhuc dānaberis, id vt notetur, non hircos grādes, sed hœdos recentes Dominus attulit: Porrò, hæc est gratiæ cōditio, vt eodem puncto, quo animæ infunditur, donis eam Dei perficiat. Dei enim perfecta sunt opera: non igitur agnum recentem eam reddit, sed quantū est ex parte gratiæ, perfectā efficit ouem, fœminam videlicet viro Christo desponsatam. At si Christi sponsa est, & fœmina, & Christi donis perfecta est. Tā igitur si recentes peccatores, ita damnantur, quid de veteranis fiet? 2.Cor.11

Secundò, nota: Peccator etiam si.100. annorū sit paruulus est, minor est, nondum ad perfectionē venit. Porrò si iustus quis est (etiā si vnius anni sit cum Saul) bella tamen Domini 1.Reg.13

Gen.17 vt perfectus gerit. est igitur peccator semper hœdus, est & iustus perpetue ouis.

Tertiò, nota: hœdus Hebræis vocatur Seyr. Porrò Seyr est regnum Esau, cuius manus vt hœdi erant pilosæ: nam Iacob, vt fratrem Esau ementiretur, manus & collum hœdina pelle contexit. Iam igitur in domo Esau, Christus nihil habet. Sed iuxta Angeli dictum. Regnabit in domo Iacob in æternum. Si non regnat in domo Esau, non igitur in Seyr. non in hœdis. meritò igitur mali in quibus Christus non re-

Luc.1 gnat, dicuntur Seyr, id est, hœdi.

Quartò, nota: cum pij in die iudicij audient se oues esse: memorabuntur summæ suæ dignitatis. Christus enim dici-

Matt.12 tur agnus, & dicitur filius eorum qui faciunt voluntatem Patris. Igitur piæ animæ sentient se Christi fuisse matres id est

Exod.12 agni immaculati. Annon grandis illæ honor? Rursum sentient non frustrà se genuisse agnum anniculum immaculatum Christum, cuius sanguine à deuastante Angelo fuerunt protecti. At hœdi nihil commune habent cum agno. Igitur nec impij cum Christo. Maximè cum ouium sit, lac suum omnibus exponere hœdorum tamen officium, alienum sugere lac. Conuenit igitur pietas cum oue: sicut & quadrat hœdo cupiditas. Et attende præcor, in Christi grege, non est mentio nisi de ouibus & hœdis. Si enim facis voluntatem Dei, amás proximos, & qua potes ratione iuuans, sine dubio ouis es: at si tantum te pascis hœdus es, etiam si nō luxuries, etiam si non te præcipites, etiā si cornibus non ferias, etiam si mali exempli pessimum fœtorem non proferas.

Septimò. Statutis igitur piis ad dexteram. *Dicet rex ouibus*. Nota: cùm Christus alloquitur pios, regem se nominat: at cùm alloquitur impios nullum sibi cognomentum addit: sed solum hoc. *Tunc dicet his qui à sinistris erunt*. Vbi intellige, piis Christum esse omnia, sicut rex omnia est in regno suo. Cum igitur habet textus: *Dicet rex iis qui à dextris sunt*, intellige omnia bona nomine regis. Porrò cum tacet, cùm nihil addit loquens impiis: intellige iam Christum nihil habere

Ioan.14 cum impiis, & nihil impios habere cum Christo. Venit enim princeps mundi, & in me non habebit quicquam: Christus igitur piis rex, impiis nihil.

Octauò, Dicet igitur piis: *Venite benedicti Patris mei*. Atten-

Psal.44 de: Christus est dictum Patris & non dictum modò, sed benedictum. Non enim Pater solùm eructauit verbum, sed eructauit

eructauit verbum bonum dictum, & dictum bonum. Hæc summa est gloria Verbi: quod Verbum bonum dictum sit. *Matt.11* Certè quia omnia quę habet Pater bona, accepit Filius. Eructans enim Pater, ac velut euomens ex animo, & gaudenter, se totum eructauit, se totum euomuit in filium. Iam attolle oculos, vt videas electos ita esse dicta, & benedicta, scilicet, verba, & verba bona Patris (licet in suo gradu) & propterea etiam in suo gradu accipere omnia bona Patris. Sed de his tantum, ne oculos in tantam lucē videamur conijcere. Summa igitur hæc est gloria sanctorum, quod sint benedicti, id est, bona verba. Recolo benedictionem eam, quā Pater Iacob benedixit Ioseph filio, dicēs: Benedictus sis benedictionibus *Genes.49* de cœlo, de super benedictionibus abyssi iacentis deorsum, benedictionibus vberum & vuluæ. Benedictiones Patris tui fortiores sunt, benedictionibus patrū suorum, donec veniat desiderium collium æternorum.

Planè benedictio Dei est bonum donum Dei. Igitur benedicentur electi, omnibus donis cœli, omnibus donis terrę, id est, omnibus bonis, quæ habent sancti Angeli in cœlo, & quę habent viri boni in terra. Nec id modò, sed quia Christus la- *Cant.vl.* ctatus est ab vberibus matris suę: ideò & sancti implebuntur donis humanitatis Christi, imò quia Christus genitus est ex *Psal.109* vulua, & vtero Patris: ideo Sancti benedicētur donis diuinitatis Christi. Quid enim est aliud illud Ioannis: Nūc filij Dei *1.Ioan.3* sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus. Benedictiones igitur, quas largitur Christus in die iudicij, fortiores sunt omnibus benedictionibus Patrum Christi, id est Abrahæ, Isaac, & Iacob. Et *Roman.8* licet hoc tempore fortiores non videantur: at cum venerit dies ille, tam optatus omnibus piis, tam optatus toti mūdo, tam optatus Angelis: tunc monstrabitur, quam verè sint illę benedictiones fortiores. ideò dicit: donec veniat desiderium collium æternorum, cœlorum, scilicet, & Angelorum: vt infrà indicabimus.

Iam cùm dicit: *Benedicti Patris mei.* Admonet Christus pios: vt attollāt oculos in fontem omnium bonorū, Patrem scilicet, vnde tanta benedictio orta fuit. Tunc (vt arbitror) omnes Sancti gratitudine pleni, flectent genua: tantam di- *Eccl.1* gnationem adoraturi, & ita summus eo loco Deo Patri honor tribuetur, vt redeant flumina ad mare, vnde exierunt: & gratiæ tribuantur omniū gratiarum largitori. hic fit vespe- *Gen.1*

re & mane dies vnus. Sanè prodit vesperè è manè, rursumque in manè redit: ac ideò ex vespere & mane fit dies vnus: ita sanctitas hominum, atque benedictio, ex sanctitate Dei Patris egressa: in die iudicij in eundem Patrem regressa, vnum ex
Ioan.17 Patre & piis Patris filiis efficiet. Agnoscent igitur tunc San-
1.Cor.15 cti quòd Pater est omnia in omnibus, & quòd omnes benedictiones à Patre susceperunt.

Nonò, Addit Dominus. *Possidete regnum paratum vobis.* In vnum regnum omnes vocantur, non in diuersa: vt agnoscas
Act.5 summam regnantium concordiam. Sicut enim dum viuerent, habuerunt cor vnum, & animam vnam: ita & cum regnant, vnum habent regnum. Vt vnum sit regnum, quibus
Ephes.4 vnus fuit Deus, vna fides, & vnum baptisma Agnosce etiam, quod regnum beatorum non est regnum temporale. nam si ita esset diceretur eis: Manete & possidete. Sed cum dicatur
Ioan.19 eis: *Venite & possidete*, fit vt regnum sit spirituale. Siquidem regnum eorum, erit regnum Christi, cuius regnum non est de hoc mundo. Demum agnosce dignitatem electorum, quos Christus, Angeli, mundus & infernus, vt reges habebit.

Decimò, Sed magnæ difficultatis locus est, quomodo dicitur: *Paratum vobis ab origine mundi.* Nunquid non etiam, paratum fuit regnũ: illud Angelis sanctis? Cur igitur infernus dicitur paratus diabolo, & Angelis eius, at cœlum. Dicitur paratum hominibus. Si de bonis mentio est, ex æquo paratur homini, & Angelo regnum, si de malis verò, ex æquo etiam paratur infernus vtrisque. Rursum 2. difficultas est, cur dicitur: *Paratum regnum, à mundi constitutione*, cum etiam ante mundi constitutionem, & homini & Angelo æterna Dei præ destinatio præparauerit regnũ? Et 3. difficultas: cur non item dicit. Ignẽ æternũ, qui ab origine mũdi paratus est diabolo.

Ad primam illa prior plana responsio est, Deum parasse cœlum, & item infernum, primò & maximè ducibus, &
Ephes.1 principibus capitibúsque bonorum, & malorum. Planum verò est Christum esse caput hominum, & Angelorum: vt Paulus testis est. Rursum planum est diabolum esse regem, &
Iob 49 caput super omnes filios superbiæ, vt Iob asseruit. Sub capite Christo veniunt omnes fideles: qui sunt eius membra. Sub diabolo omnes impij, igitur homini paratũ est cœlum: quia Christus homo, est caput bonorũ At nõ homini, sed diabolo paratur infernus. quia caput malorũ nõ est homo, sed dæmũ.

Iam mecum profundius penetra: Constat omnes fideles ab

ab origine mundi, à Christo capite gratiam recepisse. Verbum enim Dei quatenùs erat futurus homo, & Messihas, gratiam electis infundebat. de plenitudine siquidem eius nos omnes, (etiam in lege naturæ,) gratiam accepimus. Arbitror etiam ego Angelos, & omnes electos, gratiam suam ab hoc fonte cepisse. Igitur gloria & fœlicitas æterna. primò Christo homini, & humanitati suæ debebatur: mox Angelis non igitur ex æquo homini, & Angelo parata est gloria. Sed primo homini, vt capiti electorum omnium, posteà Angelis. Sed hæc mihi sub censura dicta esse volo. D. enim Paulus me cogit. Cum dicit: Elegit nos in ipso, ante mundi constitutionem. Igitur similiter electi sunt in ipso, & Angeli quia in ipso, & per ipsum sunt omnia. non homines solum: sed & Angeli. At prior electa est humanitas, per quam & Angeli sunt etiam electi. *Ioan.1* *Ephes.1* *Rom.11*

Ad secundum respondeo: Primum quidem, quòd licet visio Dei, in qua summa fœlicitas est, fuerit parata ante mundi constitutionem: sed quia ad gloriam etiam pertinet, aula illa nobilis (videlicet cœlum) vbi Deus videbitur: & etiam pertinent illi nobiles ciues (videlicet Angeli.) cœlum verò, & Angeli non fuerunt ante mundi constitutionem, ideo dictum est rectè: percipite regnum, cuius regia, cuius ciues vobis parati sunt ab origine mundi. 2. Respondeo: illud verbum Paratum, posse hoc sensu intelligi: possidete regnum, quod præparatur, quódque præmunitur vobis, à mundi principio. quia à mundi primordiis, nihil aliud Deus agit, quã regnum electis præparare. Sanè natura, lex, Christus, Apostoli, Euangelium, miracula nihil aliud agunt, quàm electis munire viam, & ædificare gloriam, vt intelligas quantum erit ædificium illud æternæ gloriæ, quod Deus ædificat, iam ab annis sex millibus. Videlicet magnæ structiones, non nisi tempore lõgo ædificãtur, vt nõ nos pudeat, si terrena hæc nostra habitatio corrumpatur, quibus tanto impendio, tanto tempore: tantum ædificium, tantus ædificat artifex. 3. Cùm dicit: *Paratum ab origine mundi*. Indicatur, non solos Christianos, aut Iudæos fideles hoc regno potituros, sed etiã omnes pios, qui à mũdi radicibus Deo seruierunt. 4. Indicat mũdi constitutionẽ effectã gratia electorũ seruituti ẽm subiecit Deus omnẽ creaturã propter electos. Sẽsus igitur est. Possidete regnũ, quod vt assequeremini, mũdus corruptionibus & iniuriis est factus obnoxius: gratias agite Patri, qui Angelos, cœlos, & orbem *2.Corin.5* *Rom.8*

in

in hoc diſpoſuit:vt regnum hoc aſſequeremini. Quintò: In-
Rom.8 dicatur,totum mundũ nunc eſſe in doloribus partus: gemit enim creatura,& parturit vſque adhuc.cuius partus,regni aſſecutio erit. fœlices dolores qui talẽ ſobolem pepererũt. Eſt igitur ſenſus.Percipite fructum,ob quem plantata arbor eſt, percipite ſobolem,quam mundus prægnaos edidit tandem.

Ad tertium reſpondeo,cauſam eſſe:quia Deus mortẽ non
Sapien.1 fecit,nec lætatur in perditione malorum, Sicut ergo nec fecit peccatum ita neque voluiſſet facere carcerem. Ab origine igitur mundi non erat Deo animus,infernum parare.ſed
Eodem. iniuſti carcerem eum parare fecerunt. Agnoſce igitur Dei charitatem & bonitatem. nollet ille punire. ideò non dixit, Paratum ignem ab origine mundi: ſed intellige paratum, à tempore quo mali angeli è cœlo deciderunt.

Vndecimò,adiungit Dominus cauſas: cur iubeat electos venire ad poſſidendum,cauſa eſt. *Quia eſuriui & dediſtis,&c.* Hic grauiſſimæ ſunt difficultates. Prior cur Christus ſolum concedat regnum largientibus eleemoſynam:non verò concedat humilibus,patientibus,caſtis:imò,neque martyribus? Simúlque,cur neget cœlum iis qui non dederunt eleemoſynas,non verò blaſphemis libidinoſis, & demum aliis infidelibus? Altera eſt: Num qui eleemoſynas faciunt(etiam ſi aliis vitiis conſpurcentur,) regnum Dei obtinebunt? Et ſimul: num qui eleemoſynas non faciunt, etiam ſi contemplatiui ſint,etiam ſi religioſi,etiam ſi pauperes ſint, regno priuabuntur? Tertia eſt: Cur nulla mentio, de operibus miſericordiæ ſpiritualibus,ſed de ſolis corporalibus? Quarta eſt: Cur nulla mentio, de aliis multis operibus miſericordiæ corporalibus? vt putà,viſitare pupillos,& viduas in tribulatione eorum,
Iacob.1 vt Iacobus habet: ſubuenire oppreſſo. Et (quod Iſaias ait:)
Iſaie 58 diſſoluere colligationes impietatis,ſoluere faſciculos deprimentes, dimittere eos qui confracti ſunt liberos,&c. Antequam aggrediar harum difficultatum deciſionem, primum aduerte, quòd licet electis gloria ex æterna Dei prædeſtinatione,& præparatione dimanet, non tamen prouenit, niſi ex operibus ſuis. Simul enim dicitur, Poſſidete regnum paratum à Patre & comparatum à vobis, quia dediſtis cibum, potum,&c. Vt verum ſit dogma Theologicum, quod æterna prædeſtinatio ſine nobis eſt, quantùm ad principium: quia Deus ſine nobis elegit nos, ſed non eſt ſine nobis, quantùm
Ioan.15 ad finem,quia ſine nobis, non glorificamur. Secundò aduerte:quam

te: quam vili vendatur regnum Dei, non à te hîc magna requiruntur: sed quod facile, & expositum est, quodq́; ipsa natura à te requirit, quod etiam tu à te requiris. Nec enim sola miseria fratris, sed etiam misericordia nostræ humanitatis, ad subueniendum propendit. Quis verò non stupeat, tantum gloriæ, tam vili pretio venale constare? Tertiò aduerte: Nunquam defuturos pauperes, quibus subueniant electi: si- *Matt. 26*
quidem per hanc subuentionem acquisituri sunt regnum. Arripiant igitur electi medium, quo finem sunt adepturi. Quartò aduerte, summum inter omnia mundi aduersa, esse famē: ideo primo loco ponitur hîc subuenienda. Quia iuxta *Treno. 4*
verbum Ieremiæ, melius erat occidi gladio, quàm fame perire. Et ideo Dominus dicit: Misereor super turbam, quia tri- *Matt. 15*
duo sustinet me. nō dicit, Quia nuda est, quia peregrina, sed quia famelica. Igitur reuera crudele flagellum est, cùm Dominus fame flagellat.

At ne videamur difficultates oblatas fugere, ad primum respondeo: æquissimum esse, vt quiuis princeps, si leges æquas statuit, per leges suas iudicet. Cum igitur Christus vnicam statuerit legem, (scilicet de dilectione proximorum,) per *Ioan. 13*
hanc debet iudicare. Lex alia de homicidio, de blasphemia, & si quæ sunt aliæ, sub hac vna comprehendi, Paulus asseruit dicens: Qui diligit proximum, vniuersam legem impleuit. *Rom. 13*
Igitur cui videtur difficile, quòd Christus per legem misericordiæ iudicet, ei videatur difficile, quòd Christianitas vnica lege compleatur, de proximo diligendo. Tu expone quâ ratione, humilitas, castitas, patientia, sub vnica dilectionis proximi lege, comprehendantur: & habebis expositum, quomodo vnica dilectionis lege omnes iudicabuntur.

Ad secundum respondeo: quod omnis doctrina, sua propria habet vocabula, propriosq́; intelligendi modos. Habet phrasem suam Plato, habet & Aristoteles: habet igitur multò maximè Christus. Sanè dicit Dominus: Quod petieritis *Ioan. 14*
Patrem, fiet vobis. Et quæcunque orantes petitis credite, & fiet vobis, &c. Horum locorum sensus est: Quod petieris Pa- *Marci 11*
trem, vt Christianus, vt instigatus spiritu Christi, ex motione & instinctu Spiritus sancti, id sine dubio fiet. Si petis ex instigatione carnis, ex tribulatione cordis, non necesse est vt fiat. Non enim tunc petis vt Christianus, sed vt homo, non ex spiritu Dei, sed spiritu tuo. Ita planè & hoc loco non dicit: Si cibasti pauperem vtcunque, regnum comparasti: sed si cibasti

ex spi

ex spiritu charitatis,ex spiritu dilectionis.Sanè cibat Maurus esurientem, operit nudum Indus,colligit hospitem amicus. at nõ ideò digni cẽsentur regno,quia non colligũt,non cibãt
Rom 8 ex spiritu Christi. Qui enim spiritu Dei aguntur,hi sunt filij
2.Cor.7 Dei.At filij Dei cauẽt ab omni inquinamẽto carnis,& spirit⁹.
Rom.2 Ad tertium respõdeo ex Paulo: Non(inquit)qui in manifesto,ille Iudæus est: nec quæ in carne circuncisio: ita planè non qui in manifesto eleemosynarius est,is eleemosynarius reuera est. Et contra non is qui in manifesto non dat,reuera
Ioan.4 non dat.Sed contrà,qui in spiritu & veritate cor habet munificum,is est certè misericors. Qui donaret si haberet,is certè est qui dat,coram Deo:contrà qui ignauè,inuitè,aut superbè dat, is ferè non dat. Ne igitur, queratur pauper, aut monachus:quod ei cœlum sit interclusum.minimè.Si amas ex spiritu & veritate,iã dedisti:aut certè dabis,si habebis. Rursum
Ierem.9 nec glorietur diues in diuitiis suis, quod facile ei sit regnum Dei numis comparare,nec id quidem: si enim feruore & cha
1.Cor.13 ritate Christiana pectus tuũ Deus nõ impleuit:etiã si des omnẽ substantiã tuam in cibos pauperũ,sine charitate nihil es.

Dices:Si id ita est,cur Dominus de operibus his meminit, & non potius de charitate:quæ sola,aut hæredes aut exhæredes regni facit? Respondeo, si de charitate sola meminisset, & non de operibus eius essent multi,qui deciperentur,putantes se habere charitatem licet non darent. Admonet igitur, tunc eos signum habere suę charitatis,non si verbo diligant,
1 Ioan.3 aut lingua, sed si opere & veritate. Paulus dicit: Corde cre-
Rom.9 ditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Igitur prima salus, seu prima iustificatio, viuæ tribuitur fidei, nõ simpliciter ei quæ est in corde:sed cum fieri potest ei,quæ se profert in ore. Sanè fides quæ in corde est iustificat, id est, radix iustificationis est. Sed nõ iustificat,nisi ore proferatur, cùm opus est,& cùm facultas adest: ita etiam radix glorificationis charitas est,in corde firmata. Corde igitur amatur ad gloriã sed opere miseratio fit ad glorię assequutionẽ: si opus est, & facultas adest. Ergo ad principium iustitiæ prima virtus valet scilicet fides:sed ad complementum iustitię,id est, glorificationem,perfecta virtus necessaria est,scilicet charitas.Sed neque illa,neque ista iustificat,nisi exerceantur,cùm opus est:quia, vt dixi, non valet lampas accensa,nisi oleum seruetur in lecytho. Nec valet talentum in terra defossum, si non exponatur ad mensam.

Ex

Ex quibus responsio est ad aliam quæstionem: An ad salutem requiratur, quòd omnia hęc sex opera misericordię quis compleat: An sat sit, quædam illorum exercuisse? Respôdeo: necesse est, omnia exercuisse, si omnibus opus fuit. aliôqui necesse est animum habuisse, omnia exercendi, vbi necesse fuisset: quòd si non occurrit necessitas implendi omnia, satis est quædam fecisse.

Ad quartam difficultatem, solutio est: Elegantissimum consolandi modum, docendi, leniendique esse, si tribuas, si opera illa misericordiæ corporalia exerceas, magnam partem spiritualium peregisti. Rursum in Ecclesia statuit Dominus præsules: qui ex iustitia iniuncti muneris, illa opera misericordiæ spiritualia præstent. At in iudicio non sola illa, ad quæ ex iustitia obligaris, examinantur, sed illa quæ ex charitatis ingenio nascuntur: non ius solùm illic Dominus quæret, sed amorem. Item opera misericordiæ spiritualia non ad omnes spectant. Quid enim docebit plebeius, castigabit subiectus, consulet imprudens, solabitur tristis? At in generali omnium iudicio, generalis virtus amoris exigitur, quem exercere nemo ferè est, qui non possit: quis enim vel potum aquæ exhibere nequeat, vel visitare infirmum non possit? communia igitur opera, à communitate, communis omnium Dominus requirit. *Matt. 10* *Iacob. 1*

Sed precor te: Ne rursum audire pigeat causam cur Dominus solam charitatem, & misericordiam delegit: cui possessionem regni tribueret. Causa igitur est, quia nemo ascendit in cœlũ, nisi qui descendit de cœlo: at sola charitas deduxit Christum ad nos: igitur sola charitas efferet nos ad Christum. Currus Elisæi igneus est: currus item Eliæ, quo in cœlum subuehitur. Christus venit ad nos vt animam nostram cibaret esurientem, non alio cibo quàm corpore suo: venit ad nos vt animam satiaret inanem, non alio potu, quàm spiritu suo. Spiritus enim suus est aqua, quam ille dat: vt iam nemo sitiat in æternum. Venit ad nos, vt nudam animam vestiret: non alia veste, quàm se. quia Paulus dicit: Induimini Dominum IESVM. Venit, vt animam nostram incarceratam educeret de ergastulo, vbi non erat aqua: non alia ratione quàm, ipse se clauis in Cruce ligando. Venit colligere animã hospitem & peregrinã nõ in aliud hospitiũ, quàm in gloriã suam, id est, in se. Si hæc facturus, de cœlis ad terram ille descendit: eadem facturus est, qui è terris ad cœlum conscendere cupit. *Ioan. 3* *4. Reg. 6* *4. Reg. 1* *Ioan. 6* *Ioan. 4* *Rom. 13* *Zacha. 9* *Hebr. 11*

Pla

Gal 5 Planè ſemina hîc, quod illîc metas. Illîc cibaberis pane vitę,
Psal. 103 & aqua ſapientiæ potaberis. Illîc ſanabuntur omnes infirmitates tuæ. illîc colligetur tua peregrinatio: ſoluentúrque
Isaie 52 vincula colli tui. Quæ igitur illic accipies, hîc ſemina. Quæ
Gal. 6 enim ſeminauerit homo, hæc & metet. Sed arbitror, longa enarratione ingenium laſſauimus tuum.

Duodecimo Pergamus porrò: Cùm Dominus electorum ſuorum merita recenſuerit, electi reſpondebunt: *Quando te Domine vidimus eſurientem?* Vbi primò nota: ex hoc textu videri Christum non cogere nos, vt quęramus quibus eleemoſynam præſtemus: ſat eſt, ſi cùm vidimus eſurientem, cibauimus. Nec enim dicit textus: Domine, quando te eſurientem requiſiuimus? ſed quando te ei vidimus.

Porrò grauis admodum quæſtio ſuccurrit: cur fideles dicant: Domine, quando te vidimus? Siquidem nihil aliud fideles faciebant, cum dabant eleemoſynam, quàm Christum in paupere videre: imo parum eleemoſyna prodeſſet, niſi pius cum dabat pauperi, Christo ſe dediſſe putaret. Certè nihil aliud ferè clamant prædicatores, aut ſcribunt libri, quàm hæc verba. Si pauperi datis: Christum in paupere attendite, cui detis. Ad hoc reſpondeo Christum in die iudicij adeò futurum ſplendidum, adeò regio ſplendore fulgentem: vt vix
Gen. 46 Ioſephum ſui fratres agnoſcant. Vix credi poterit, illũ quem
Matt. 14 vident adeò ſummum eſuriiſſe, aut ſitiiſſe. Profectò cum diſcipuli viderunt Dominum, ambulantem in fluctibus: cum
Mat. vlt. item viderunt eum à mortuis ſurrectum, vix eum eſſe credebant, quem antea nouerant: quantò potius prę admiratione dicent tunc, Domine quando te vidimus?

Decimotertiò. Huic percontationi reſpondet Dominus: *Quod vni ex his fecistis.* Quod intellige iuxta dicta, ſub hoc ſenſu: Quãdo ex ſpiritu charitatis, & ex ſpiritu diuino, vni ex his deditis, mihi dediſtis. Dedit igitͤ Deus, Dedit Deus Deo, & ideò munera Dei Deo data, remunerat ipſe Deus: nec alia re remunerare debet, quam ipſo Deo. ô quam verè dictũ eſt.
1. Cor. 12 Omnes, in vno ſpiritu potati ſumus, Ac ſi diceretur: Spiritus ſanctus eſt mare quoddam. in hoc mari combibiti ſunt omnes Chriſtiani, nihil ferè apparet aliud, quam Deus Et ſi omnia videntur Deus, ex Deo prodeunt, ad Deum vadunt. Verè
1. Cor. 15 ita eſt, in cœlo Deus eſt omnia omnibus: ita & ſuo modo, eſt omnia in terra in omnibus ſuis. hęc non expendas ad naſum Peripateticum, ſed Apoſtolicum.

Deci

Decimoquartò, Conuertit Dominus ex piis ad impios vultũ, dicitque illis *Discedite à me*. Theologi nos docuerunt, ex hominibus quosdam vniri Christo per gloriam. Secundò quosdam per gratiam. Tertiò, quosdam per fidem mortuam. Quartò, per naturam aptam illi coniugi. Iam cum dicit: *Discedite à me*. Omninò tertios & quartos expellit, vt nihil illi cum illo habeant commercij. Porrò cùm Christus sit omne bonum, pax, delitię, fit, vt discedẽtibus illis à Christo, incidant in omne malum, inquietudinem, & anxietatem.

Sed mecum te obsecro, expende. non solùm Christus est omne bonum, sed est etiam omne esse. Nam ita dixit roganti Moysi: Ego sum, qui sum. Est igitur Christus esse. Dices: Si Christus est esse, & iubet damnatos à se discedere: ergo iubet eos non esse scilicet iubens eos discedere ab esse, planè iubet non esse? Respondeo, reuera iubet eos incidere, non solùm in non esse, sed in aliquid minus quàm non esse. Esse enim damnationis minus est, peius est quàm non esse. Melius inquit Dominus erat ei, si natus non fuisset. Vide igitur hominum miseriam: iubentur proruere in maius malum, quàm sit non esse. Et sicut esse supernaturale deitatis, quod Deus piis dat, exuperat omne esse naturale animalium, cœlorum, & Angelorum, bonúmque illud (quô vocantur pij, cum à Christo audient: *Venite benedicti*) omne bonum naturæ excedit: ita & non esse damnatorum, est non esse supernaturale: quod omne malum, & omne non esse transcendit. O reuera impij maledicti sanè si tantum essent dicti, ex dictione bonum aliquod haberent: at quia non dicti, sed maledicti sunt, ideò nihil bonum sed omne malum habent. Vidit Deus cuncta quæ dixerat, & dicendo fecerat: & erant valdè bona. Sed miseri hi, non dicti, sed maledicti sunt, ideo erunt valde mali, Vt igitur piis dicitur: venite ad summum bonum, ita & impiis dicitur: Discedite in omne malum.

Exod.3

Matt.26

Psal.148
Genes.1

Decimoquintò, Sed grandis est difficultas, cur dicit: *In ignem aeternum paratum diabolo*? Num ignis corporalis qualem Theologi fatentur esse ignem inferni, torquere Angelos potest? Ad hoc ego nescio planiorem responsionem quã si fateamur: ea ratione agere ignem in damnatos spiritus, quo agunt sacramenta in animas nostras. Et quo influit humanitas Christi in sanctos Angelos: ita & ignis ille corporalis influit dolorem acerrimum in angelos malos. Enimuerò, quia spiritus illi tam longè desciuerunt à sua dignitate:

ideò Dominus tam potenter eos abiecit, vt etiam à corporibus spiritus torquerentur. Reges illi erant, desciuerunt à rege regum, torquentur igitur infimo, & idignissimo tormento, scilicet corporalium rerum. Sed intellige tam esse violentum supplicium illud: vt cum summo dolore, facilè verteret Angelum in nihilum (sicut ignis facere solet eos quos vrit:) nisi Deus speciali ordine id non permitteret. Iam si spiritibus illis, si tam magnis peccatoribus, si gigantibus illis, paratus est ignis inferni: ô miseros homines qui eodem supplicio torquendi sunt. si magni illi non poterunt tantum ferre dolorem, quid poterunt homines debiles, ac delicati?

Decimosextò, Respondent illi: *Domine, quando te vidimus*. Dicite mihi, ô miseri, annon fuistis Christiani? Annon habuistis fidem, quæ vobis reuelabat, in paupere Christiano diuitem latere Christum? Annon sæpè prædicatores audistis, qui hæc vobis inculcabant? Cur igitur, quasi horum omnium obliti, dicitis, *Quando te vidimus*? Imò verò cùm tot sint
Ioan. 12 in mundo pauperes. vt nunquam non sint obuij, melius di-
Mar. vlt. ceretis: Domine quando non te vidimus? Neque enim Christus solùm est nobiscum, vsque ad consummationem seculi, in sacramentis: sed etiam est nobiscũ in pauperibus, in quibus esurit, & sitit. Cur dicitis: quando te vidimus? Sed reuera,
Isaie 6 vera dicunt. Primum enim si illorum fides mortua erat oculos habens non videbat. & aures habẽs, prædicatores non audiebat. Tum si quid videbat eius oculos claudebat culpa, quos posteà aperiret pœna. Et demũ hic damnatorũ gemitus illis est peculiaris. Dicunt enim ergo errauimus, & iu-
Sapien. 5 stitiæ lumen non illuxit nobis. Et sol intelligentiæ non est
Ioan. 1 ortus nobis. Verùm sanè fuit, quòd Christus illuminat omnẽ hominem venientem in hunc mundum: sed illa benigna illuminatione, quâ suos illuminat, non illustrat peccatores: illuminat eos ad pœnã, non eos illuminat ad gloriã. Nota igitur, quòd licet fides sit obscura, at quantò magis pius quisque est, tanto plus luminis habet. Et ideò magis dicitur res sacras videre, quantò minus pius est, tantò minus videt, & ideò hi miseri dicunt: *Quando te vidimus*? Fides ergo lumen est: sed charitas est oleum: in quo lumen illud pulchrè resplendet, & sine quo facilè languescit. Fides, oculi sunt: quibus fideles vident: sed quantũ plus terræ in oculos deciderit, tantò minus
1. Reg. 3 vident. Heli præ senectute habet caligantes oculos: ita planè

cupiditas

cupiditas terrenorũ, ſenium eſt: ex antiquo enim Adam illa deſcendit. ſicut charitas eſt nouitas: ex Chriſto enim (qui nouus eſt Adam) emanat, quanto igitur plus cupiditatis, tanto plus ſenij: tanto igitur plus calligabunt oculi: & ita videre non poterunt templi lumen. Nec te prætereat leuiculum illud, *Quando te vidimus eſurientem, & non miniſtrauimus tibi?* Pij nihil dicunt de miniſterio: impij mentionẽ de miniſterio faciũt. Sanè quia impij ſerui ſunt, & vt mali ſerui charitatis idioma non nouerunt: at pij, filij ſunt, ideò vix verbũ ſeruitutis habent in ore. Quia non acceperunt ſpiritũ ſeruitutis in timore: ſed ſpiritũ adoptionis clamantẽ. Abba Pater. *2. Petri 2* *Roma. 8*

Decimoſeptimò, Reſpondet Dominus: *Quandiu non feciſtis vni de minoribus.* Nota duplicem eſſe profeſſionem, alterã Adam terreni, alterã Adam cœleſtis. Adam terrenus profitetur cupiditatem: ſemper ambire, ſemper ditari, ſemper in honoribus creſcere. Porrò cœleſtis Adam profeſſio eſt: minuere ex honore: minuere ex opibus: ex delitiis: imò ex vita ipſa. Omnia enim hæc detrimenta eſſe exiſtimat, propter eminentem Chriſti ſcientiam: rectè igitur illa profeſſio minorum dicitur, quæ ſemper contendit terrena minuere. Rectè igitur & Chriſtiani dicuntur minores. Vtinam, ſicut minores ſunt profeſſione: ita ſint & pectore. *1. Cor. 15* *Philip. 3*

CAPVT XXVI.

Et factũ eſt cùm conſummaſſet, &c.

DVBITATIO eſt Græcis & Latinis controuerſa: An eadem mulier ſit, quæ apud Lucam capit. 7. vngit pedes Domini, & quæ apud Matthæum, hoc loco, caput Domini vnguento liniuit? Nã Hierony. & Chryſoſto. duas eſſe volũt. Origenes, verò & Euthimius tres eſſe aſſeuerant. prior fuit peccatrix, apud Lucam. Altera ſoror Lazari, apud Ioannem cap. 12. Tertia apud Matthæum, & Marcum: quæ ante duos dies paſchæ vnxit Dominicum caput. Auguſtinus verò, & reliqui Latini, vnam eſſe volũt Mariam: & hanc Lazari ſororẽ, quæ apud Lucam, Ioannem, & Matthæũ vnxit Seruatorem. *Luca 7* *Mar. 17*

In qua cõtrouerſia illud certum eſt: varia tempora fuiſſe, quando Chriſtus vnctus fuit: & varia item loca. Nam illa vnctio, cuius meminit Lucas facta eſt in medio curſu prædica-

tionis Christi: illa verò cuius meminit Ioannes,& illa cuius Matthæus, fuit passioni proxima. Iam illa Lucæ facta fuit in
Luc. 7 ciuitate. Ita enim Lucas: Venit mulier quæ erat in ciuitate peccatrix. At illa Matthæi, & Ioannis fuit in Bethania, vt expressè ipsi dicunt: Fuerũt igitur duæ vnctiones, diuersis temporibus celebratæ. Hic non est dubium.

Dubium verò est an illa vnctio apud Ioannem, fuerit ea-
Ioan. 12 dem illi, quam tradit Matthæus. & primo aspectu diuersa videtur. Nam Ioannes dicit factam ante sex dies paschæ. Mat-
Ioan. 12 thæus verò dicit, eam quam ipse tradit fuisse biduum ante pascha; & Ioannes quòd facta fuerit in domo Marthæ & La-
Eodem. zari, nam ministrabat cœnæ Martha: at Matthæus dicit factam in domo Simonis leprosi. Sed controuersia ista, hac ratione concil.atur, quòd eadem vnctio fuerit celebrata in domo Simonis, quæ eadem erat domus Lazari, vt qui forte erant cognati: ac ita in magna domo simul habitãtes. Celebrata verò fuit ante sex dies pasche, licet Matthæus eius meminerit in alio tempore. Non enim Matthęus dicit factã biduo ante pascha: sed de ea loquitur, vt notaret occasionem quam Iudas habuit Christi vendendi.

Supposito igitur, quod solum bis fuerit Dominus vnctus: reliqua dubitatio est, an Maria soror Lazari vtrãmque perfecerit vnctionẽ, an diuersa Maria fuerit? Et equidem cùm Latinus sim, Latinorum opinionem sectari libet. Ea quidem ratione, quòd Ecclesia vnicam Mariam agnoscit, & celebrat: quæ Domini pedes inunxerit. Iam ad textum.

Cum cõsummasset IESVS sermones omnes hos. Fateor hîc magnum subesse mysterium licet id ego non penetrem: Primũ verò significatur Christum consummassè omnes sermones, omnem doctrinam, omnem sapientiam, quæ saluti hominũ necessaria erat. Itáque quantum ad eruditionem attinebat: Christus ita verbo erudierat populum: vt si populus mandata quæ tradita erant, seruasset, sine dubio perfectissimè sanctimoniam, & cœlestem gloriam comparasset.

Sed illud adde: Consummauerat Christus doctrinam, miracula, viuendi modum, hominibus & Angelis admirãda, & stupenda. His consummatis venit ad passionẽ. Nec enim res tantæ præcedentes alium debuerant habere finem, quàm passionem. Tanta est celsitudo passionis Christi, vt esset necesse talem vitam, talem doctrinam, eam præcessisse. Passio,
Psal. 109 Deo gloriam restituit, Angelorũ ruinas reparauit, cœlũ ciuibus

bus repleuit, hominibus gratiā meruit, iustis gloriam cōparauit, peccatum, & mortem dānauit, diabolum viribus attenuauit, infernū captiuis expoliauit. Tanta fuit passio Christi, vt eius celsitudinē sola Dei lingua possit explicare. Rem igitur tantā tanta vita, tanta miracula, tanti sermones præcedere debuerūt. quę cum Christus consummasset, ad illam deuenit. Si teste Augustino: Laurentius martyrij gloriā non meruit, nisi vitæ illustrissimis meritis: annon sequens est, vt Christus ad celsitudinem passionis non venerit, nisi summa vita, summísque sermonibus iam consummatis? *Zacha. 11* *August. in Ser. de D. Laurentio.*

Scitis quia post biduum pascha fiet. Ita erat decantatum: Venite, reuertamur ad Dominum, quia ipse cœpit, & sanabit nos: percutiet, & viuificabit nos. Viuificabit nos post duos dies. Et in die tertia suscitabit nos, & viuemus in conspectu eius. Scio hæc ad resurrectionis diē referri. Sed forsan quòd dicemus, videbitur accomodū. Dies prima fuit legis naturæ: quæ ab ortu Adæ ad Mosem durauit. Dies secunda fuit legis veteris. Lex enim lux est, quâ oriente, dies oritur. In his duobus diebus non est genus hominum viuificatum. Post duos hos, successit tertius legis gratiæ, qui in Christi passione, deficiente veteri lege, splendere nimium cœpit. Igitur Dominus inquit: Post biduum, legis naturæ & scripturæ, verum pascha fiet per quod agnus verus immolatus, tenebris prioribus dissolutis nouum mundo lumen exhibuit. Scio quibusdam videri hoc improprium: vt qui credant Legem gratiæ non in Christi passione, sed in Natiuitate, aut Conceptione cœpisse. Sed hi satis produnt suam in lectione Autorum tenuitatem. *Osee 6* *Psalm. 18* *Exod. 12*

Sed & hoc accipe: Deus in prima mundi conditione lucem formauit, de qua dixit quòd esset bona. Cuius lucis reuolutio diem primum constituit. Fecit rursum diuisionem aquarum ab aquis, factúsque est dies secūdus, de quo non dixit Deus quod esset bonus. Addidit porrò, & congregauit aquas in vnum, apparuítque arida, & produxit herbā & omnem fructum. Fuit hic dies tertius, cui benedixit Deus. Annō hæc omnia planè nostrum mysterium significabant? Formauit Deus Adam luce gratiæ iustitiæ originalis, sapientiæ infusæ splendētem: produit lux legis naturæ bona, sanctáque fuit: hic primus dies cui misera errorū ac tenebrarū vespera successit. Post hunc priorem diem lex Mosis lata est. Velut quoddam firmamentum, inter Iudæos & gentiles. Ita enim *Gen. 1* *Eodem.*

Ephes.2 Paulus legem Iudæorum medium parietem maceriæ nuncupauit. Quæ quidem lex, cum suos obseruatores ad perfe-
Hebr.7.9 ctam iustitiã adferre nõ posset, non est à Deo adeò laudata.
Ezechi. 20 Imò verò Ezechiel Dei authoritate clamat? Dedi eis præcepta non bona, & iudicia in quibus non viuent, & pollui eos in muneribus suis, & Paulus eam legem vocat virtutẽ pec-
Roman.7 cati, & ministrationem mortis & damnationis. Pòst hoc bi-
2.Cor.3 duum, inquit Christus, pascha fiet: huic biduo succedet noua lux: quæ depulsis aquis vitæ carnalis, & terra Ecclesiæ ab his aquis iam libera, germinare fecit omne virtutũ genus. Terra enim nostra dedit fructum suum. Id si non credis, coniice oculos in primitiuam Ecclesiam, & verè dices, Ecclesiam terram esse germinantem, lætam, omni pulchritudine florum ornatam, omni copia fructuum diuitem.

Zacha.3 Est apud Zachariam verbum hoc: Erunt in omni terra dicit Dominus. Partes duæ in ea dispergentur & deficient, ter-
Gen.5 tia pars relinquetur in ea. Certè homines qui in lege naturæ
Esaie 53 fuerunt, ferè defecerunt. Corrupit enim omnis caro viam suam. Homines in lege Scripturæ ferè defecerunt: omnes enim declinauerũt, & abominabiles facti sunt, vt Paulus ad Romanos cap.1. & 2. docet. Tertia igitur pars quæ post biduum est, fruens luce Christi, edens ex agno paschali, euadit gladium Angeli exterminatoris.

Exod.12 *Post biduum pascha*, id est, transitus fiet. Transibit enim populus qui Christo adhæserit, ex lege Mosi ad legem Christi: ex vmbra ad veritatem, ex tenebris ad lucem, ex figuris ad figuratum, ex timore ad amorem, ex peccatis ad gratiam, ex Ægypto, ad desertum. Imò ex deserto, ad terram Promissionis. Imò ex exilio ad paradisum: & ex mũdo ferè ad cœlum,
Philip.3 nostra enim conuersatio in cœlis est. Vbi consedere nos fe-
Ephes.2 cit Deus in Christo. Certè per passionẽ suam Christus transiuit ex vita ad mortem, & per resurrectionẽ, ex morte in vitã, & per ascensionem, ex seculo in beatã fœlicitatem: ita & nos cum eo, ex vita carnali trãsimus ad mortẽ seculi. Et ex morte seculi, ad vitã spiritualẽ: ex quã vitam beatã expectamus. Vbi non iam pascha nec transitus vltrà erit. Dum enim in
1.Cor.7 seculo sumus, vita nostra transitus est. Eâ enim ratione Iudęi Hebræi vocati sunt, id est trãseuntes: transit enim vita, tran-
Iacob.1 simus nos cum ea, præterit enim figura huius mundi. At illa beata fœlicitas æterna est, in quâ non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio, id est, non est vel vmbra, vel vestigium

vestigium mutationis aut transitus.

Et Filius hominis tradetur. Hebreis idem est Filius hominis & homo. Ita enim frequēter Deus Ezechielem vocat filium hominis, id est, hominem. Christus igitur Filium hominis id est, homo. Vt cùm audis Christum, non vnum singularem hominem solum intelligas: sed intelligas omnes in eo homines. Nostram in eo intelligas naturam. In Christo enim omnes viximus, crucifixi sumus, sepulti, & mortui, vt Caius Papa, & Leo etiam sanctissimus & doctissimus Pontifex decreuerunt. Quorum Pontificum hæc sunt verba: singulares in singulis mortes fuerunt: nec alterius quisquam debitum suo fine persoluit. Cùm Filius hominis, vnus solus, Dominus noster Iesus Christus (verè agnus immaculatus) extiterit, in quo omnes crucifici, omnes mortui, omnes sepulti, omnes etiam sunt suscitati. Hæc Pontifices, quibus accinit Paulus: Sicut in Adam omnes moriuntur, sic in Christo omnes viuificantur. Sicut enim Adam vnus erat: eramus tamen nos omnes in eo, ac ita peccante eo, peccauimus omnes. Ita & Christus vnus erat, eramus tamen omnes in eo, noua per fidem generatione. Ac ita eius merita omnibus (si ipsi volent) fidelibus applicantur.

Cuius Epist. decretali ad Felic. Idem Leo.1. Epist. decre. vltim. — *1.Cor.15* — *Roma.5*

Ergo cum Pilatum audis: Ecce homo, intellige. Ecce omnes homines (de quo postèa) ita & nunc inquit Dominus: *Filius hominis*, id est, homo, id est omnes homines, membra scilicet, cum capite.

Luca 22

Hic igitur Filius hominis tradetur. dimittetur: & permittetur. Quæris cui permittetur? Certè Iustitiæ diuinæ: mundo, hominibus, dæmonibus. Rectè enim Christus administros: Hæc est inquit hora vestra, & potestas tenebrarum. Id est: Data nunc vobis facultas est, permittitur vobis agere quod velitis, permittitur omnibus tenebris, id est, omni regnio tenebrarū, vt rabiem, furias, & violentissimos impetus in me exerceant. Rectè item Christus ad Pilatum: Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper. Nisi enim hęc fuisset facta permissio, tota natura insurgeret aduersus Iudæos accusatores, & Gētiles occisores. Imò & ij ipsi qui impio facinori animum, linguas & manus admouebant, suum autorem reueriti cecidissent. Sicut retrorsum ceciderunt ministri illi qui animo rabiente, Christum volebāt cōprehēdere. Ab hoc igitur momēto, quo Dominus dicit: Filius hominis tradetur, permissi sunt Iudæorum prin

Ioan.18 — *Ioan.19* — *Ioan.18*

cipes congregare sua concilia, Iudas de pretio traditionis
pacisci, mundus ac infernus contra Christum armari. Expen
de obsecro, eas quas Christo hominũ genus intulit iniurias
non poteris non credere, nisi quòd totus infernus cõtra Chri
stum conspirarit.

Id igitur est quod dicit: *Filius hominis tradetur, vt crucifiga-
tur*, id est, vt morte turpissima condemnetur. Vt omni gene-
Sapien.2 re, omni arte iniuriarum, afflictionum, & tormentorum af-
fligatur. Vt verè Christus dicat: Circundederunt me dolores
Psal.114 mortis, & pericula inferni inuenerunt me: tribulationem
& dolorem tantum inueni, vt necesse fuerit, nomen Domini
inuocare. Crucis igitur tormenta, Christus vocat pericula in-
ferni: quia nullus dolor in vita, sed solùm in inferno maior
inueniri potuit.

*Tunc congregati sunt principes sacerdotum, & seniores populi, in
atrium principis sacerdotum, & consilium fecerunt, vt Iesum dolo te-
nerent.* In principibus sacerdotum summam religionis, quæ
tunc erat intellige. In senioribus populi, summam pruden-
tiam, populi grauitatem, & autoritatem vides. En regio hu-
mana, sapientia, & grauitas hominum conuenit: vt Iesum do
lo teneat: Itáque simul ac permisit Deus Christũ suum homi
num voluntati, tota hominum maiestas contrà Deum arma
Psal.126 tur. Si Deus non custodit ciuitatem frustra vigilat qui cu-
stodit eam. Si Dominus non seruat cor humanũ, facilè con-
Psal.4 tra Deum insurgit, Rectè & sapienter. Psaltes inquit: Filij ho
minum, vt quid graui corde? cur habetis cor graue? quòd sua
spontè in malum ruit, quasi si lapis sursum teneatur, statim
vt relinquitur, ruit, quia graue est: ita cor nostrum graue est,
vt Deus relinquit ipsum agere quæ sua sunt, Deo suo bellum
Genes.8 mouet. Nec enim mora fuit: sed vt Christus dixit, *Filius ho-
minis tradetur*, congregantur principes contra Dominum.
Annon vides verum esse illud: Sensus & cogitatio humani
cordis in malũ prona sunt, idque ab adolescentia. Si in ma-
Ierem.17 lum sensus nostri inclinant: statim vt relinquuntur, in ma-
lum appetunt. Concludit ergo meritò Ieremias, Prauum est
cor hominis præ omnibus. Et quidem ego non miror quòd
Zacha.5 relictum à Deo cor, in malum contendat. Scio enim verum
esse, quod iniquitas super talento plumbi sedeat. Vbi ergo
iniquitas est: ibi sedem suam collocat. Si in corde iniquitas
est, in corde talentum plumbi erit. Id talentum grauabit,
deorsúmque cor nostrum cadere faciet. Nec modò cor in

malum

malum propensum viri habent iniqui: audi quid Paulus iam Apostolus dicat, Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in legem peccati. Paulum etiam, lex membrorum suorum in legem peccati captiuum ducit. O verè captiui clamorem, ô iustam querelam! Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? O vere gemitum grauati pectoris: Factus sum mihimetipsi grauis. *Rom. 6* *Iob 7* *Psal. 87*

Finiam locum hunc si illud vnum adiecero. Ne auertas, inquit Psaltes, faciem tuam à me. quid vereris ô rex, si auerterit faciem suam Dominus à te? Respondet: Si auerterit, assimilabor descendentibus in lacum, id est, Ruam in peccatum, vnde gradus est, vt proruam in æternæ damnationis lacum. Ergo auertit Dominus faciem suam à Principibus & à senioribus: & statim colligunt consilium contra Iesum, contra Deum, Messiham, vineæ hæredem, patrisfamilias filium. & congregant consilium contra eum, vt eum dolo teneant: & tandem vt occidant. Itaque peccator ex vno præcipitio in aliud: & ex hoc in profundum malorum proruit. Primum, fuit consilium contra Iesum: Secundum malum fuit Iesum dolo tenere. Summum & vltimum, fuit occidere. Caue igitur ne cadere incipias. *Matt. 25*

Dicebant autem, Non in die festo. Imò verò erit agnus immolandus, ô Pharisæi, in die festo, in die letitiæ, & exultationis. Dictum quippe erat in Canticis: Egredimini & videte filiæ Sion, regem Salomonem, in diademate, quo coronauit eum mater sua in die desponsationis illius: & in die lætitiæ cordis eius. At certum est Synagogam Christi matrem, Christum coronasse spineo diademate, in die passionis eius: quando Ecclesiam desponsauit. Eum diem dicit, esse diem desponsationis, ac proinde festum: vnde asserit, esse diem letitię cordis eius. Repugnent igitur Iudæi, agnus tandem immollandus est, in festo, & in die letitiæ, Annon dies letitiæ, & festi est, qui optatissimus adest? At diem passionis optauerat vehementissimè Christus. Dicebat enim: Ignem veni mittere in terram, & quàm cupio vt accendatur? Baptismo habeo baptizari, quomodo coarctor donec fiat! Erat baptizandus in sanguine suo, & eum diem sibi summis votis optat venire. Est igitur agnus occidendus in die festo, in die Læto. *Cantic. 3* *Luc. 12*

Dices: Annon lachrymosus dies ille fuit, quo fuit agnus occisus? cur diem, in quo sol, luna, terra, imò & lapides do- *Matt. 27*

luerunt,festum & lætum vocas? Ita planè lachrymabilis dies est,si spectes vulnera,vibices,& tormenta Redemptoris. At si fructum qui in die nascebatur spectes,annon tibi dies videbitur lætissimus? quo Deo summa gloria, Christo summa victoria,homini copiosissima redemptio, cœlis optata reparatio,terræ à peccatis emundatio contigerunt? Et quidem diebus antiquis non meliori ratione dies festi agebãtur, quàm taurorum & aliorum pecudũ immolatione. Ita enim credebant patres illi vetusti Deo se gloriam exhibere. Quantò festiuior dies,quo in Dei gloriam,Christus summus Pontifex, se Patri sacrificauit, & priora illa sacrificia absoluit & consummauit? Igitur licet Pharisæi rumpantur, immolabitur agnus in die festo.

3.Reg.8 2.Par.35

Quòd verò dicunt, *Ne forte tumultus fiat in populo*: licet imprudenter,rectissimè tamen dixerunt. Et equidem quacũmque die Christus immolaretur, tumultus erat futurus non solùm in populo,sed & in cœlo,sed & in terra,sed & in inferno. Si enim Dñs creaturis laxasset habenas, annõ Angeli de cœlo impetu facto,cõtra Iudæos & Gẽtiles irrupissent,ne sacrilegas in Christũ manus admouerẽt? Annon terra dehisceret vt(cũ Dathã & Abiron)nefarios illos ministros absorberet? Annõ infernus sine numero suũ os aperiret,vt sicut cetus Ionã,ita infernus funestissimos illos,sed non euomendos,devoraret? Certè non erat opus rogare Patrẽ: vt exhiberet Angelorũ legiones: sat fuisset si Christus eas venire voluisset, ruerẽt omnes in sui ministeriũ creatoris. Profectò armabuntur creaturæ in die Iudicij cõtra insensatos: annon etiã, armarentur in die passionis? in qua sicut affectum quem Deo suo debebant, suo dolore monstrarunt: ita eundem affectum suo furore monstrassent,si ita Christus voluisset. Sed qui se morti obtulit,tumultum in orbe compescuit, ne mors tam desiderata impediretur.

Num.13 Ionæ 3 Matt.26 Sapien.5 Matt.27

Cùm autem esset Iesus in Bethania, in domo Symonis leprosi, accessit ad eum mulier, &c. Iudicio meo Christus in Bethania, Filium Dei in nostra carne habitantem designat. Bethania significat domum obedientiæ, & auditionis Dei, & responsionis Dei. Quæ tria nulli nisi humanitati Christi integrè competere possunt. Quẽ dabis mihi ita obedientem, vt Christi humanitatem? Quid aliud intelligis, cùm audis: Pater non quod ego volo, sed quod tu: quàm Filium Dei in domo obedientiæ commorantẽ? & illud: In capite libri scriptum est

Luc.22

est de me: vt faciam voluntatem tuam. Deus meus volui: & legem tuam in medio cordis mei? Annon vides Filium Dei in domo obedientiæ? *Psal. 39*

Porrò humanitas illa domus est exauditionis. Imò nullus à Patre auditur, nisi in hac domo precetur Christus enim auditur pro sua reuerentia: & omne iudicium, omne negotium, omnis deníque causa Christo Filio hominis commissa est: vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Néque enim vel ipse Moses exauditur: vt gloriam Domini videat, nisi steterit in Petra (Petra autem erat Christus.) Ita enim habetur: Est locus apud me, stabis supra Petram: cùm transibit gloria mea, ponam te in foramine Petræ, &c. Idem clarius in Canticis: Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua, in auribus meis. Tunc inquit, sonet vox tua, tunc ostende faciē tuam: cùm steteris in foraminibus petræ, & in cauerna maceriç. Est igitur Christi humanitas Oraculum, Sancta sanctorum, Propitiatoriū, vbi Deus nos exaudit, in cuius rei testimonium Ecclesia sancta orare & exaudiri se existimat, cum per Iesum Christum Dominum orat. *Hebr. 5* *Ioan. 5* *Exod. 33* *Cantic. 2* *Roman. 3*

Demum eadem humanitas, domus est responsionis. Dabant olim dæmones ex tripodè responsa: respondebant in lauri foliis, in fœminarum ventribus. At Deus delegit sibi aliud oraculum multo diuinius: ex quo toti orbi loqueretur. Videlicet, Christi humanitatē. Dicit enim Deus de Christo suo: Ponam verba mea in ore eius, vt plantet cœlos, & fundet terram, vt dicat populus meus es tu. Quam rem Chrstus nobis reuelauit dicens: Doctrina mea non est mea, sed eius qui misit me Patris. Et item: Verba quæ ego loquor vobis, à me ipso non loquor: sed Pater in me manens, ipse facit opera. Et item: Verba quæ dedisti mihi dedi eis. Igitur Filius Dei in humanitate, est Christus in Bethania. *Isaia 15* *Ioan. 14* *Ioan. 17*

Et equidem Christus in humanitate, est in domo Simonis leprosi. Non quod lepram humanitas haberet ex se: sed quia humanitas illa nos omnes habebat, vt membra. & si nos eramus leprosi, meritò in domo leprosi Filius Dei habitare dictus est. Ipse enim languores nostros tulit, & dolores portauit. Vnde rectè dictum est: Vidimus eum despectum, nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem. Et profectò, si languores nostros ipse tulit: lan- *Isaia 53* *Isaia 53*

guores

guóres verò nostri lepra sunt, igitur lepram nostram ipse tulit. Igitur leprosus est, non lepra culpæ: sed pœnæ, peccatis no-
Eedem. stris debitæ. Vnde nos reputauimus eũ leprosum percussum à Deo, & humiliatum. Probatũ mihi hac ratione sit, Filium Dei in sua humanitate, significari per Christum in Bethania, & in domo Simonis leprosi morantem.

Meritò igitur ad Christum in humanitate mulier accedit, id est, accedit Ecclesia: accedit, & quilibet nostrum. Vbi
Cantic.1 enim (vt oleum) effusum est Dei nomen in terram; factum illico est, vt adolescentulæ sponsum diligerent. Rogarentq́; vt traheret eas post se, & currerent in odorem vnguenti, super terram effusi. Quis nesciat Filium Dei, nomen esse Dei? Et quis nesciat hoc nomen super terram effusum, cùm Filius
Baruch 3 Dei in terra visus, & cum hominibus conuersatus est? At ne-
Isa.7 mo nescit, Ecclesiam huic Emmanueli adhæsisse. Accessit igitur mulier ad Christum, sed nonnisi in Bethania, nonnisi in domo leprosi. Cùm enim Filius Dei cardines cœli
Psal.75 perambulabat: tunc vix notus erat nisi in Iudæa Deus. At
Psal.18 cùm idem tanquam sponsus processit de thalamo suo, exultauítque vt curreret viam suam: tunc nemo fuit, qui se à calore eius abscõderet. Calfacta verò eo calore anima, & eo lumine illustrata, ad ipsum Solẽ accessit. Accessit igitur mulier.

Quæris porrò quod sit alabastrum, quod hæc mulier habet? quid etiam vnguentum in alabastro contentum? Certè alabastrum ex terra, corpus nostrum designat. Vnguentum pisticum pretiosum, animã fidelem, & Deo pretiosam osten-
Matt.23 dit. Vt enim iniquus homo alabastrinum sepulchrum est: non vnguento, sed ossibus mortuorum plenum: ita contra, vir pius alabastrinum vas est, pistico vnguento, & pretiosissimo plenum.

Iam quòd mulier alabastrum frangat, sanctos martyres demonstrat, corpora sua fractioni exhibentes: vt animam sacram in corpore clausam, in Christi honorem effunderent.
Hebr.11 Quid enim sunt sancti lapidati, secti, in occisione gladij percussi, ludibria & verbera experti, quàm alabastra defracta, vt caput inde Christi, (eius videlicet Diuinitas) vnguento deliniatur, & totus hic mundus boni odoris fragrantia redoleat? Quid verò mirum est, si effundere mulier suum vnguentum, (id est suum spiritum) in Christi gloriam exoptet, quando videt Deum ipsum, oleum esse effusum, vt eo oleo vulnera nostra sanaret?

Quòd

Quòd si multi ex nobis, qui Christo accessimus, alabastra nostra non frangimus, id quidem non est, quia non libet, sed quia non oportet, vasa nostra cõfringere. Nec enim sunt, qui ob Christi nomen occidant tyrãni. Verumtamen, voto præstamus, quòd re non possumus. *Lucæ 10*

Imò verò quotidie mortificãtes membra nostra quæ sunt super terram, quotidie etiam alabastra nostra cõfringimus: vt inde vnguentum desideriorum, Christi caput perungat. Et memento, quod milites Gedeonis sua vasa frangentes, vt lucis splendore fulgente, Madianitæ fugentur: significarunt Christianos, corpora sua mortificantes: & sanctos martyres corpora sua fractioni exhibentes, vt Christi lux, in vnguento animæ refulgens, triumphum de dæmonibus reportaret. *Colo.3* *Iudic.7*

Quadrat verò quod sequitur: *Domus impleta est ex odore vnguenti.* Nunquam enim ita mundus virtutis odore fragrauit: vt quando sancti martyres martyrio sua corpora exposuerũt. Nunquam fumus ex orationibus sanctorum ascendens gloriam Dei ita repleuit: quàm cùm sancti illi in tyrannorum ignibus ardebant. *Apoc.8*

Porrò martyribus corpora sua frangentibus, & viris piis carnem suam mortificantibus: multi ex his qui pij iudicantur insurgunt, indignatiq; & molestè ferentes, dicunt, *Vt quid perditio hæc?* Poterant hi homines in mundo manere: & vtilitatibus indigentium deseruire. etiam si eorũ opera magno pretio redimeretur. Poterat sapiens manere in vsum insipientium, diues in vsum pauperum, maritus in vxoris & filiorum vsum. Vt quid ergo perditio hæc? cur se isti morti deuouent, quorum vita tam multis erat necessaria?

His respondet Dominus: *Quid molesti estis huic mulieri? Bonum opus operata est in me.* Maius enim opus, & maiorem charitatem nemo præstare potest, quàm vt animam suam effundat pro Deo suo. Non deerunt indigentibus, qui illorum inopiam subleuent. Hi verò interim animam suam effundentes, ad sepeliendum me eam effuderunt. Fateor hæc verba esse difficillima; sed quæ lucem ex Paulo habere possint. Inquit ille: Qui baptizati sumus, in Christi mortem baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo, per baptismum in mortem: vt quomodo Christus surrexit à mortuis: ita & nos in nouitate vitæ ambulemus, id est, cùm Christianus baptizatur, Christi sepulturam repræsentat. Christus ponitur sub terra: Christianus sub aqua: Christus triduo iacet: Christia- *Ioan.15* *Rom.6*

nus ter sub aqua mergitur. Christus non sepelitur, vt mortuus maneat: sed vt resurgat ad vitæ nouitatem: Christianus non mergitur, vt sub aqua perseueret: sed vt resurrectus in vitæ ambulet nouitate. Renouat igitur Christianus Christi in se sepulturam. Et perinde est Christianum baptizari, ac si nunc cum Christo sepeliretur, & cum eodem de nouo resurgeret.

Rom.6 Iã quod de baptismo fluminis Paulus dixit, id de baptismo sanguinis potiori ratione fas est intelligere. Ergo martyr qui in suo sanguine baptizatur, id ad sepeliendum Christum facit, id est, ad repræsentandam in se Christi sepulturam. Perinde faciens, acsi nunc cum Christo de nouo sepeliretur: vt cum eo nouitatem vitæ æternæ accipiat. Quid igitur martyribus molesti estis, animam suam pro me ponentibus? Si propter me moriuntur, putate eos mecum mori, & mecum sepeliri: vt mecum, in æternitatem vitæ resurgant.

Sed & illud adde: *Effundens*, inquit, *hoc vnguentum, ad sepeliendum me fecit.* Id est, quia sciebã, quòd martyres essent animas suas propter me fusuri: & propter me sepeliendi, id me mouit: vt prius ego pro illis animam funderem: & sepulturæ me tradi permitterem. Et equidem, si nondum pro illis animam fudissem, si nondum sepultus essem: illa martyrum charitas, morti me adigeret, & sepulturæ.

Demum, illud verbum, *Ad sepeliendum me fecit*, ita intelligi potest, id est, in gloriam & memoriam sepulturæ meæ fecit. Videntes enim martyres Christum pro eis sepultum: volunt ipsi pro illo mori & sepeliri. Vt enim Paulus dicit, quòd
Rom.6 qui baptizantur, in mortem Christi baptizantur, id est, in memoriam & repræsentationem mortis Christi baptizãtur: Ita Christus dicit: Martyres qui sepeliuntur, in sepulturam eius sepeliri: id est, in memoriam & repræsentationem sepulturæ Christi.

Tunc abijt vnus de duodecim. Id est, tunc abire permissus est vnus de duodecim, ad summũ omnium seculorum facinus perpetrandum. Cur verò potius est Iudas, quàm Ioannes abire permissus, noli perscrutari, si non vis errare: inquit Augustinus in simili exemplo. Fateor loculos habuit Iudas: qui ei fuerunt criminis occasio. Vt nos etiam tanti sceleris occasionem pertimescamus. Sed tandem cur sit abire Iudas per-
Rom.9 missus, Paulus ostendat, cùm dicit: Cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Nos interim aduertamus, quò malorum huma

humana natura sibi permissa relabitur. Labitur enim vt triginta argenteis Christum, dæmonibus verò suam animam tradat. Tradit verò Iudas Christum, quem sanctum, quem Messiham, quem Filium Dei ante cognouerat. Imò quem Deum esse credebat: viderat enim Iudas, suum patrem à lepra, & suam matrem à paralysi, per Christũ, miraculosè sanatos. An non id satis erat, vt eum Deũ esse cognosceret? Expende igitur quis tradat quem, quibus, & in quem finem. *Ita Augustinus asserit.*

Porrò hæc me historia multum timere facit. Video enim in Christi collegio vndecim pios, qui pro viribus Christum seruare volebant. Video vnum solum iniquũ: à quo tandem Christus, suis hostibus proditus est. Itaque plus valuit vnius malicia ad prodendum, quàm vndecim bonitas ad seruandum. Quæ nunc spes mihi erit, siquidem in collegio membrorum meorum, vix vnum est, quòd me seruare contendat. Omnia verò sunt, quæ in meam proditionem conspirant. Nam Paulus in omnibus membris, dicit esse legem, in peccatum nos captiuantem. & Christus dicit, non vnum domesticum esse nostrum inimicum: sed quod inimici hominis domestici eius. Et quòd terribilius est, non solùm domestici nostri, sunt inimici nostri: sed vt sapientia dicit: Creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animis hominũ, & in muscipulam pedibus insipientium. *Rom. 6* *Matt. 7* *Sapien. 14*

Libet hoc loco id aduertere, quòd in collegio suo, omne genus ferè peccati Dominus permisit, vna excepta luxuria. Permisit Thomam incredulum: ita enim illum admonet Christus: Mitte manum tuam huc, & noli esse incredulus. Quin & discipuli ferè omnes fuerunt infideles. Nam recumbentibus illis, apparuit illis Iesus, & exprobrauit incredulitatem, & duritiam cordis. Permisit eorum ambitionem, & superbiam. Nam Iacobus & Ioannes petunt dextram Christi & sinistram. Quin & omnes Apostoli contendunt, quis eorum videretur esse maior. Iam in passione omnes fugiunt, Petrus negat, & est Iudas auarus. Omnia permisit Christus: Sordes carnis non permisit. *Ioan. 20* *Marci vltimo.* *Matt. 20* *Luca 22* *Matt. 26*

Id etiam aduerte. Primum inter Christianos simoniacum fuisse Iudam: Christum enim rem sacratissimam, precio vendidit. Id verò crimen Deus suspendio & desperatione patitur. De triginta argenteis, capite sequenti erit commodius dicendum.

Prima

Prima autem die azymorum. Primum quod hoc loco tractandum occurrit, solennis illa disceptatio est: in qua Latini cum Græcis adeò contendunt. An scilicet Dominus cœnauerit decimatertia luna, cum adhuc fermentatum in domibus Iudæorum reperiebatur: an verò decimaquarta, cùm iam fermentatum non apparebat? Græcorum enim plerique aiunt: Dominum decimatertia luna cœnasse. Quâ ratione & Græca Ecclesia, non in azymo, sed in fermentato Eucharistiam conficit. Eam sententiam multis argumentis pro-

Ioan.18 bant. Sed eorum maximum est, quòd Ioannes inquit: sexta feria Iudæos non introisse prætorium, ne contaminarentur: sed manducarent pascha. Igitur sexta feria Iudæi manducabant pascha, sed lex iubebat manducari pascha luna 14. Ergo

Exo.12 sexta feria erat luna 14. Quo fit vt feria quinta (quâ cœnauit Dominus) fuerit 13. luna. Porrò Latini (vt hoc & similia argumenta dissoluant) variè respondent. Paulus enim Burgensis, in annotat. super caput hoc, rem nouā adfert. Videlicet, morem fuisse Iudęis, certis quibusdam causis, sua festa transferre, id est, ex vno die in alterum differre. Quo fit: vt quia causę transferendi occurrerunt tempore passionis Domini: paschæ solennitas translata sit, ex feria quinta, (quando erat naturalis luna 14.) in feriam sextam: quam etiam vocabant decimā quartam, non naturalem, sed legitimam.

Christus igitur vt verus legis obseruator, solennitatē paschalem in naturali luna 14. celebrauit. Plebs verò Iudæorū, ex morte suscepto eam celebrauit in sexta feria (quæ erat 14, legitima, non naturalis.) Quâ causa Iudæi non intrant sexta feria in prætorium, vt pascha manducent.

Hanc plausibilem sententiam sequuti sunt Paulus Midelburgensis, Episcopus forosempronianus: lib. de celebratione Paschæ: & Ioannes Hentenius Hieronymianus in Annotat. ad Euthymium.

Ex Latinis, alij putant hanc sententiam esse fabellam. Primum, quia Marcus capite decimoquarto inquit; prima die azymorum (quando pascha immolabant) dicunt ei discipuli: quo vis eamus, &c. Igitur in primo die azymorum, quando discipuli parauerunt, & Christus cœnauit: immo-

Luca.22 labant & reliqui pascha. Secundo inquit Lucas. Venit dies azymorum, in quā necesse erat occidi pascha, & misit Petrum & Ioannem. Igitur in primo die azymorum, quando erat necesse occidi à Iudæis pascha, mittit Christus Petrum

& Io

& Ioannem: vt parent solennitatem. Ipsi parant, & Christus cœnat. Simul ergo celebrant pascha, & Christus & Iudæi. Non igitur diuersis diebus.

Hæc duo argumenta necessario Græcos in hanc sententiam cogunt: vt eodem die celebrarit Christus pascha, quo celebrabant Iudæi. Non igitur iniuria, eorum sententiam Latini vnanimes refellunt.

Vnum illud argumentum quod ex Ioanne attulerũt nos vrget. Quomodo Ioannes dicat, Pharisæos nõ introisse prætorium ne contaminarentur, & manducarent eo die pascha? Sed respondet Chrysost. Pharisæos occupatos in Christo cõprehendendo, interrogando, condẽnando: eam noctem (quã erant agnum immolaturi) consumpsisse, quã causa solennitatem in diem sequentem distulisse.

Nescio verò an aptè responderi possit. Pharisæos illos, & scribas) superstitiosissimos) non solùm incontaminatos voluisse agnum manducare: sed etiam incontaminatos totam paschæ festiuitatem celebrare. Quã ratione volebant non introire prætorium: vt incontaminati, dies illos septem paschæ, transigerent. Non libet in hac re morari: Res enim est omnibus tractata.

Ad textum venio in quo discipuli Christum rogant: *Vbi vis paremus tibi comedere pascha*, & Dominus respondet: *Ite in ciuitatem, & occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans, Sequimini eum in domum, quam ille intrat: ibi pascha fiet.*

Non potest hîc non grande sub esse mysterium. Nam & Abraham misit seruum suum: qui sponsale festum Isaac filio *Gen. 34* suo pararet. Seruo verò venienti, Rebecca occurrit lagenam aquæ portans. quæ illi cænaculum grande ostendit vbi sunt festa parata. Eleganter enim textus inquit, Rebeccã dixisse, Est apud nos spaciosus locus ad manendum, quasi diceret: Est apud nos, cœnaculũ grande stratum: vt festus in eo dies agatur. Ergo cum est desponsandus Isaac, locum desponsationis, puella lagenam aquæ portans ostendit.

Rursum: Cùm est inaugurandus regno Saul, puellæ lagenam aquæ portantes, locum vbi Samuel commoretur, & vbi *1. Reg. 9* fit eo die solemne epulum celebraturus, demonstrant. Adde & illud, quòd Samaritana lagenam aquæ baiulans, Christo in Samaria locum parat. Vbi Christus panem spiritualem, *Ioan. 4* id est, animas Samaritanorũ dulcissimè comẽdit. Nunc verò Christo cœnaturo cum discipulis suis: & desponsationem

cum Ecclesia celebraturo (vt Isaac cum Rebecca:) & sui re-
Luca 22 gni spiritualis primordia inituro (vt alter Saul) homo lage-
nam aquæ portans, locum vbi hæc festa celebrentur, osten-
dit. Annon tibi hîc res aliqua grandis & grauis, notari vide-
tur? Age si quid datur intelligi proferamus in medium.

Nihil apud mortales esse grauius potest, quam scire vbi
Christus sua peragat festa. In ea enim re nos dicimus erra-
re Iudæos, Mauros, Paganos. Quia videlicet, alibi credũt fe-
stum paschale peragi, quã reuera peragatur. Nec immeritò
Cantic.1 angitur sponsa, à sponso requirens: Indica mihi vbi paschas,
vbi cubes: ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.

Sunt certè omnes homines hominis Christi sodales; quo-
rum multi (vt infideles) vagantur errantes: dum inquirunt,
vbi Deus pascat, & cubet? vbi, scilicet sua celebret festa? Ro-
gat propterea enixius sponsa? Indica tu mihi vbi pascas? ne
errem cum aliis errantibus. Annon grauissima res est, quam
Apostolicũ sponsa requirunt: vbi pascha celebret Christus?
Igitur Lector tecũ cogita: nihil potuisse maius à Christo re-
quiri, quã vbi parabitur tibi pascha: vbi es festũ tuum cele-
braturus: vt te ibi reperiamus? vbi es Ecclesiæ desponsandus:
regno inaugurandus: & sunt homines ad tuam fidem con-
uertendi?

Huic quæstioni respondet Dominus: *Ite ad eum, qui lage-
nam aquæ portat: ille docebit, vbi erit pascha celebrandum.* Vbi fa-
teor Mosem per lagenam aquæ portantem, posse significari.
Siquidem Moses lagenam aquæ frigidæ portat: Christus ve-
Ioan.3 ro aquam hanc in vinum spiritus feruidum conuertit. Lex
Actor.2 enim vetus per literam, aqua frigens est. Lex noua per spiri-
tum, mustum est feruens, de quo dictum fuit: quòd non de-
Matth.9 beat vinũ nouum in vtres mitti veteres. Moses igitur lagenã
aquæ portat, & ipse vbi Christus sit festa habiturus ostendit.
Ioan.5 Ita enim dicit Dominus: Si crederetis Mosi, crederetis vti-
que & mihi. De me enim ille scripsit. Quã causa, post resur-
rectionẽ suam volens Dominus discipulis ostendere, omnia
Luc.vlti. quæ ipse gesserat, fuisse à Mose mõstrata: incipiens à Mose,
interpretabatur illis omnes Scripturas, quæ de ipso erant.

Fateor etiam per lagenæ portitorem significari Prophe-
tas. Hi enim Christi mysteria sub figuris (quasi aquam sub
lagena,) portabant. Et hi vbi Christus esset cœnaturus, &
pascha suum celebraturus, prænuntiabant. Prædixit enim
Isaias Christum facturum conuiuiũ pinguium medullato-
rum

rum:conuiuiũ vindemiæ defæcatæ: non in aliquo loco priuato: sed in monte. Videlicet, in monte Sion. Et forsan prædixit idipsum Dauid, dicẽs. Apud te laus mea in Ecclesia magna: vota mea reddam in conspectu timentium eum. Edent pauperes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum. Vocauit Ecclesiam magnam, cœnaculum illud grande: vbi cœnauerunt discipuli, cum Christo. Nec enim poterat non esse magnum: quod Christum capiebat. Figurauit etiam cœnaculũ istud grande, solarium illud, in quo Saul à Samuele conuiuio susceptus est. Significantur ergo Prophetæ per portitorem lagenæ. *Isaiæ 25* *Psal. 21* *1. Reg. 9*

Sed iudicio meo, is qui lagenam aquæ portabat, maximè designauit prædicatores Euangelicos qui thesaurum prædicationis portant in vasis fictilibus, vt sit virtus nõ eorum, sed Dei. Prædicatores illos, qui de sunt vasa electionis, sicut Paulus. Prædicatores illos, qui de plenitudine Christi acceperũt, non aquam terrenam ex puteo Samariæ, sed qui hauserunt aquas de fontibus saluatoris. Quorum venter non est, quasi mustum absque spiraculo, quod nouas lagunculas disrũpit: vt erat venter Heliu: sed potius ventrem habent vnde flumina fluunt aquæ viuæ. Vidésne homines lagenas aquæ portantes? Annon lagenam aqua plenam portant, qui animam eruditione cœlesti, sanctitate diuina, potentia supernaturali (qua miracula faciant) habent repletam? *2. Cor. 4* *Actio. 9* *Ioan. 4* *Isaiæ 12* *Iob 32* *Mar. vl.* *Rom. 10*

Igitur si quis requirit, vbi Christus sua festa, suumq; epulum instituat, hos prędicatores aqua diuina plenos sequatur. Hi docebunt, hi demonstrabunt, vbi Christus suum pascha manducet.

Planè demonstrabũt cœnaculum grande stratum. id est, sanctam Ecclesiam catholicam. Hæc cœnaculum est, grande est, stratum est. Grande quia per totum orbem diffusum. stratũ, quia omnibus donis, omnibus gratiis, omnibus diuitiis spiritualibus refertissimũ. Cœnaculum verò, quia in eo cœnamus ad vesperam (in obscuritate fidei, non in lumine gloriæ) quàm suauis est Dominus degustantes. Vesperi succedit nox: nocti, dies. Ita Ecclesię nostrę succedet iudicij nox. Post iudicium verò æternitas gloriæ. Ergo sancta Ecclesia cœnaculum est, grande, & stratum. *1. Cor. 1* *Psalm. 33* *Matt. 25*

Porrò quia Ecclesia ex hominibus constat: quiuis nostrũ (cum verè pius est) cœnaculum est, & grande, & stratũ: Planè cœnaculum. Nam, inquit, Si quis mihi aperuerit, intrabo *Apoc. 3*

ad illum, & cœnabo cum illo. Si anima est, vbi Christus cœnat, igitur cœnaculũ est. Et si ipsum Christum ad se venientem, & in ea manentem recipit, profectò cœnaculũ grande
Ioan. 14 est. Et si omni virtute exornatur, profectò cœnaculum, grande, stratum est. Quis non videat stratam animam, *cui nulla virtus deest*? si enim vna desit tota perit. Qui enim offendit
Iacobi 1 in vno, fit, omnium reus. Quis non videat grandem animũ,
2. Cor. 6 qui Dei & proximi amplissima dilectione prorogatur? Dilatamini inquit Paulus, & vos. Quis non videt grandem animum totius mundi contemptorem: cœlestium desideratorem? imò qui in cœlis iam habeat conuersationem?

Si igitur in alicuius animum incidit dubitatio: vbi nam veritas religionis sit? Vbi Deus cum suis delectetur, & gaudeat? en discipuli Christi, lagenam diuinæ virtutis portantes Ecclesiam demonstrant, & cuiusuis animum. Quasi dicant: Si vis nosse vbi Christus delectatur, si viscum eodem delectari, Deo animũ tuum aperi, vt in illud intret Ita enim cœnaculum erit. Dei & proximi charitate, dilectione animũ extende, vt grande non angustum cœnaculum habeas. Omni demum virtutum lapidibus tuum animum sterne, vt cœnaculum grande & stratum fiat. Hæc si feceris, & non inueneris Christum tecum epulantem, cœnantem, & sua festa celebrantem; tunc te deceptum conquerere. Sed res firma est: Intrabit Dominus in cœnaculum tuum: gustabis, & vi-
Psalm. 33 debis: quàm suauis est Dominus. Mirabitur & dilatabitur cor tuum: dices, Meliora sunt vbera tua vino. Dices. Quam
Cantic. 1 suauis est spiritus tuus Domine, super mel dulcis. Dices, Testimonia tua desiderabilia super aurum & lapidem pretio-
Psal. 18 sum: dulciora super mel & fauum Dices, Species sponsi est vt Libani, electus vt cedri. Guttur eius suauissimum, & totus est
Cantic. 5 desiderabilis. Tunc intelliges quàm verè dixerit Euãgelista ita inuenerunt, vt constituit illis Iesus.
Galat. 2 Porrò quia in Apostolis, in prædicatoribus, & in quibuslibet sanctissimis viris, non est spectandũ: quales ipsi aliquando fuerint, vt inquit Paulus: sed quales eos virtus effecerit diuina: ideò Dominus dicit: *Ite ad quendam*: non nomen, non personam; sed lagenam aquæ portantem explicasse contentus. Vt tu in prædicatore, non nomen, non genus, aut proauos requiras: in vase fictili diuinam virtutem portantem, inuenisse contentus.

Et edentibus illis dixit, Vnus vestrum me tradet. Quid est quòd inter

inter epulas, id est, in die bono, & tempore festo mentionem tam tristem immiscet de proditore? Nunquid in tempore conuiuij, luctus est permiscendus? Et equidem etiam post resurrectionem, in cœlum ascensurus, discumbentibus vndecim discipulis, eorum incredulitatem exprobrat. Itaque sicut in die malorum iubemur memores esse bonorũ: vt horum memoria dulcis, illorum temperet acerbitatem: ita in die bonorum Christus facit nos memores esse malorum: vt horum recordatio dulcedinem temperet illorum. Sumus in seculo vbi nihil est purum: vult igitur Christus, nos memores esse quod in hoc seculo simus. nam & Paulo datur stimulus carnis, ne magnitudine bonorum extollatur. *Mar. vl.* *Eccl. 11* *2. Cor. 12*

Sed illud maximopere Christus) de proditore loquens) nos admonere voluit, quòd ad Sacram Eucharistiam accessuri, nos probemus & examinemus. Audientes enim discipuli verbum illud: *Vnus vestrum me traditurus est*; statim singuli mentis suæ latibula perquirunt, & velut accensa lucerna, domum animæ totam euertunt: vt videant, si proditionis vel micam in se reperiãt. Quàm est sapiens Christus: quàm scit, velut aliud faciens, quæ maxima sunt nobis infigere. Sciebat Christus necessariũ esse sacram communionẽ manducaturo, vt se ipsum probet: vt sic de pane illo edat: Eam probationem Ecclesiam nunc docet: nõ verbo, sed quòd potius est, re ipsa, adeò graui. *Luce 15* *1. Cor. 11*

Quòd autem Dominus dixit: *Vnus vestrum me tradet*, præfiguratum erat: quando Abimelech parauit conuiuiũ ex panibus propositionis fugienti Dauidi. Intus, inquit historia, in tabernaculo erat Doëg, potentissimus pastorum Saulis. Prodidit ille dauidẽ, prodidit & Abimalechem: quá fuit ratione Abimelech vita priuatus. Ita in hoc sacro conuiuio adfuit Iudas potentissimus pastorum: erat enim qui inter pauperes Christi discipulos, ditior erat: Hic prodidit Christum: qui quatenus erat rex, significabatur in Dauide: quatenus verò erat sacerdos, præfigurabatur in Abimeleche. *1. Reg. 21* *1. Reg. 22* *Ioan. 12*

Discipuli audientes Christi verba dicentis: *Vnus vestrum me traditurus est, contristati valdè, cœperũt singuli dicere: Nunquid ego sum Domine?* Hîc sunt aduertenda non nulla. Primũ: Nihil debet animum Chistianum valdè contristare, præter id: quod prodit Iesum: sicut contra nihil debet lætificare gaudio magno valdè, nisi inuenisse Iesum. Hoc nos Reges Magi docuerunt. Qui videntes stellam, gauisi sunt gaudio, magno *Matth 2*

valde videntes se in stella reperta, Christum reperisse. Illud nos sancti Christi discipuli hoc loco demonstrant, contristati valdè, quòd ex eis vnus esset in Christũ peccaturus. Quid mirum si lætetur homo Deum inueniens, doleátque amittens: quando Deus ipse hominem amittens dolet, inueniens gaudet? Annon Pater illi prodigo filio reperto lætatus est, & lætitiæ suæ signa in tota domo monstrauit? Annon pastor ille qui vnam ex centum ouibus amiserat, cum reperit super humeros imposuit, dicens: Congratulamini mihi, inueni ouem, quæ perierat. Dolorem igitur de oue amissa, gaudium ostendit de inuenta. Sicut & dolorem Angelorum (si Fas est ita loqui:) cùm perimus, demonstrat gaudium eorum: cum pœnitemus. gaudiũ enim est coram Angelis Dei, super vno peccatore pœnitentiam agente, &c.

Luc.15
Eodem
Eodem

Secundò aduertendum est. Quòd discipuli, non sua contenti conscientia, Christum interrogant. Nunquid ego sum Domine? Poterat planè quilibet illorum, nihil sibi conscius, credere se esse iustificatum. Et ideò securè ad Dominicam cœnam accedere. At non ita faciunt. Sed nihil sibi fidentes, Christo se probandos obiiciunt. Docentes neminem in propria causa integrè se posse probare, sed necesse esse, in re tam graui, alterius stare iudicio. Suo igitur facto, Pauli explicant verbum dicentis. Probet se ipsum homo: & sic de pane illo edat. Probet inquit se: non quòd sit probatio integra: se ipsum examinare. Id enim est probationis initium, cuius integritas ex Confessoris probatione, & approbatione dependet. Igitur Apostoli probant se, non suo solo iudicio, sed Christi. Docentes, nos etiam probare, non nostro solũ examine: sed Confessoris, qui Christi in Ecclesia vicem gerit.

Eodem
1.Cor.4
1.Cor.11

Tertiò aduerte, quanta esset Christus, apud discipulos authoritate. Sciebant in corde suo, se nihil contra Christum peccasse: at in cordis secretissimis, potius credunt Christo, quàm sibi. Potius scire Christũ sciunt, quàm ipsi sciant. Credunt itaque oculos Christi esse sole lucidiores: quibus nota sint, quæ nobis in nostris secretis sint occultissima. Verè Paulus: Sermo Dei viuus, penetrantior omni gladio ancipiti: pertingens vsque ad diuisionem animæ & spiritus: compagum quoque & medullarum, & nulla creatura est inuisibilis in conspectu eius.

Eccl.23
Hebr.4

Illud etiam aduerte, quòd post mentionem de proditione, de flagellis, de cruce, de morte: adhuc Christum discipuli Dominum

minum vocant, docẽtes verbum crucis & proditionis, licet 1.Cor.1
pereuntibus fit scandalum, & stultitia: tamen his qui salui
fiũt, est virtus Dei. Ita & Christus etiã proditus, licet prodito
ri fit occasio ruinę: at veris discipulis est causa salutis ęternę. Hebre.5

Discipulis interrogantibus, *Nunquid ego sum? respondet Dominus. Qui intingit mecum manum in catinum, hic me tradet.* Certum verò est, ideo nos offam in catinum intingere: vt offa
quæ sicca esset insuauior, dulcior fiat intincta. Habes igitur
hanc rem prænuntiatam in Psalmis, videlicet quòd non solum Iudas, qui cum Christo erat, Christum proditurus esset:
sed quòd etiam intingeret cum Christo panem. Nam Psalmus inquit: Tu verò homo vnanimis, dux meus, & notus Psal.54
meus. Qui simul mecum dulces capiebas cibos. Non dixit,
qui simul mecum capiebas cibos: sed qui simul dulces, id est,
intinctos capiebas cibos.

Sed quid est, quòd, cui intinctum panem Christus porrigit,
hic Christum diuendit? vide obsecro: Deus aperit manum Psal.144
suam, & implet omne animal benedictione. Dat igitur cunctis Christus cibum: sed aliis cibum dat siccum, aliis intinctum. Pauperibus cibum præbet siccum; diuitibus intinctum. Pauperibus cibum præbet insuauem: diuitibus dulces porrigit cibos. At hi sunt, qui Christum frequentius pro- Deute.32
dunt. Incrassatus enim est dilectus, & recalcitrauit incrassatus, impinguatus, dilatatus dereliquit Deum factorem suum, 1.Reg.12
recessit à Deo salutari suo. Neque enim sine causa Doëg ille
malus, dicitur potentissimus pastorum Saul. & item non si- 1.Reg.15
ne causa dicitur Agag (ille rex iniquus) quod esset pinguissimus. Nec immerito Saul pauper, summus est inter Israëli- 1.Reg.12
tas: at cùm diues est, & velut intincto pane suscepto, fit malus. Imò & David cùm pauper est, Deo tenacius hæret:
cũ ei intinctus panis porrigitur, à Deo per culpam diuellitur.

Video tamen hoc Christi verbum clericos pressius mordere. Nos enim sumus, qui non manum solum, sed os ipsum
in catinum, imò & in ipsum Christum inserimus. Quique
panem cœlestem, cœlesti vino tinctum accipimus. & nos sumus, qui maximè Christũ prodimus. Docet nos etiam Christus suo sermone aliud, quod aduertamus, scilicet. Nemini
etiã coniũctissimo, esse fidendũ omnino. Cauere oportet ab eo
etiam, qui adeò est familiaris, vt in nostrum catinum intingat. Sanctè igitur Deus per Michæam dicit, Nolite credere amico: nolite confidere in duce: ab ea quæ dormit in sinu Michea 7

tuo, custodi claustra oris tui. Quia filius contumeliam facit patri, & filia consurget aduersus matrem, nurus aduersus socrum suam: & inimici hominis domestici eius. Et quasi respondens Propheta homini interroganti, cui erit fidendum? addit: Ego autem ad Dominum aspiciam, expectabo Deum
Eodem saluatorem meum: audiet me Deus meus.

Addit Dominus: *Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo.* Ego verò aueo scire, cur non dixit Christus, Filius quidem hominis crucifigitur, moritur: sed vadit? Primum, indicauit eo verbo: se non cogi, non portari ad victimam: sed sua voluntate, & suis gressibus ire. Secundò cùm dicit *Vadit*, seu transit: alludit ad phase, id est, transitum. Quasi dicat: Fi-
Exod. 12 lius hominis suum phase facit, ex Ægypto huius seculi, in cœlestem hæreditatem (veram terram promissionis) idque
Eodem. festinanter, vt lex olim mandabat. Tertiò dicit *Vadit*, seu transit: vt verbum Sponsæ verificet. Illa dixerat: Ecce iste ve-
Cantic. 2 nit saliens in montibus, transiliens colles. Et propterea, similis est dilectus meus capreæ. hinnulloque ceruorũ. Profectò istis verbis Christi vitam explicauit: Descendit saltu vno è cœlo in Virginis aluum: alio saltu è virgineo vtero in seculum. Tertiò saltu in functionem prædicatoriam. Quartò in crucem. Quintò in limbum. Sextò iterum in mundum. Septimò demum in gloriam æternitatis. Annõ verè caprea est. Annon verè Psalmus vigesimus primus (qui de Christo) de ceruа matutina inscribitur. Demum, hoc vita piorum ab impiorum vita differt: Illa enim vadit, ad anteriora se extendens: ad destinatum æternitatis brauium. Sed hæc non vadit,
Philipp. 3 peccare enim nõ ire est, sed retrocedere, imò & cadere. Nam dictum est: Ideò non resurgunt impij in iudicio: si non resur-
Psal. 1 gunt, ceciderant igitur.

Absoluit Dominus hanc periodum dicens: *Veh homini illi, per quem tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset.* Iam est dolo ribus digladiatio: quî fieri possit, vt sit melius non esse, quam esse. Siquidem esse est quædam communicatio deitatis. Esse enim creatum, est quædam participatio esse diuini. Quomodo ergo non esse, poterit esse melius quam esse: quod vt minimum quædam est mica, quędam gutta, quidam radius diuinitatis. Ad hoc non alia ratione ego respondeo, quam admirabundus: quòd tam sit miserum illud esse, quod in gehenna habent damnati, tam est illud esse infœlix & triste: vt non esse, quod alioqui nullam boni rationem habere potest,

melius

melius sit, quã illud esse tantopere ex Deo proficiscens. Non potest non esse pessimum, illud esse, quo melius est non esse, quod nullo modo bonum esse potest. Infinitè malum est, quo nihil est melius.

Sed pergamus. *Et cœnantibus illis, accepit Iesus panem.* Hic primum admonemur, nunquam nos ita conuiuiis debere indulgere, quin res in illis sacras nonnihil tractemus. Iure enim Episcopis mandatur, vt dum edunt, lectionẽ audiant sacram. Id quod religiosis obseruatur. Meritò igitur Paulus dicit: Qui gaudent, tanquam non gaudentes, & qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur. præterit enim figura huius mundi. Similiter ergo qui edunt, tanquam non edentes: rebus sacris intendant. Ideo enim Christus cœnantibus Sacra mysteria communicat. 1. Corin. 7

Quòd si excitaturus Lazarum gratias agit dicens: Pater gratias ago tibi, quòd exaudisti me: quanto nunc potius gratias aget, per sacrã Eucharistiã non vnũ, sed multos mortuos excitaturus? Nam ad sumptionẽ Eucharistiæ, quot annis multi mortui excitantur. Et ipsa Eucharistia ab attrito sumpta, si is se credebat ad eã sumendã idoneũ, mortuũ illũ suscitat. Ioan. 11

Sed nota: *Accepit inquit Iesus Panem.* Non hic accepit aurum, aut argentũ, non cœli massam, non manna: sed panem, & vinum ex veteri vino & pane, nouum panem, nouúmque vinum efficiens. Mysterium hic subest. Pane enim & vino hominum vita continetur. Panis siquidem cor hominis confirmat, & sustentat. Vinum cor lætificat. Igitur in pane & vino vita hominis est. Vbi ergo panis & vinum vetera sunt: vita vetus est. Vbi verò panis & vinum noua proponuntur, vita etiam noua proponitur. Vbi verò nouus panis, nouúmque vinum accipere iubemur: nouam etiam vitam: nouum cor, nouúmque hominem præstare præcipimur. Intelligamus ergo Chistiani, quibus dictum est accipite, & comedite panem nouum, & vinũ nouum: non iam nos iuxta Adam veterem victuros: sed quod, sicut portauimus imaginẽ veteris Adam ita nunc portare oportet nouam noui Adæ vitã, vetera enim transierunt, ecce noua facta sunt omnia. Nolite ergo conformari huic seculo. Vetus enim est. Sed reformamini in nouitate mentis vestræ. Psal. 103 1. Cor. 1 Isaia 43 Rom. 12

Nota etiam, quòd etsi Christus non converteret panem, & vinũ, in corpus & sanguinem suum: sed simpliciter, ex suo nobis, & pane, & calice communicasset: id esset plenissi-

mum sui amoris testimonium. Cum enim Natham Dauidi indicare voluisset: quanto pauper ille suam ouem amore prosequeretur: non potuit eum amorem ampliori ratione
2.Reg.12 monstrare, quam dicens: ouis illa erat, de pane illius (scilicet pauperis) comedens, & de calice eius bibens, & in sinu illius dormiens. Ergo vehementissimum vehementissimi amoris argumentum, nobis Christus monstrasset: suum si nobis panem & vinum dedisset: quantò igitur vehementius, quod vltra id, etiam corpus suum, & sanguinem præbuit?

Sed age grauissima prosequamur: *Accipite*, inquit, *& comedite, Hoc est corpus meum*. Est autem Deus verax: licet omnis
Rom.3 sit homo mendax, at profectò mendax Deus esset: si dicens hoc esse corpus suum: reuera id quod discipuli acceperunt, & comederunt, non esset corpus realiter, & verè suum. Dominus inquit: *Accipite & comedite*. quod enim vobis do, accipiendum & comedendũ: reuera corpus meum est. Ergo quod illi acceperunt, & comederunt, reuera corpus Christi est. Rumpantur licet hæretici.

Dices. Quid monstrat pronomen *Hoc*? Si enim monstret panem illum, qui eo momento nondum erat consecratus: iam patet, eum non esse corpus Christi. non igitur verificamus quòd, hoc sit corpus Christi. Respondeo, à te vicissim
Ioan.11 requirens: Cùm Christus dixit: Lazare veni foras. illud nomen Lazare, quem vocabat? vocabàtne mortuum, an viuum? Si dicas, Vocabat mortuum: quia eo temporis instanti, nondum erat Lazarus viuus si ita dicas, fiet vt Lazarus nõ prodierit viuus, sed mortuus. Vocatur enim mortuus, quomodo prodibit viuus? At certè si dicas vocatum mortuum, prodiisse viuum, dicam & ego tibi, panem esse in primo instanti verborum, mortuum: sed in vltimo instanti panẽ prodire viuum. Si verò dicas: nomen illud vocasse Lazarum viuum: licet illo puncto, quo verbum proferri cœpit, mortuus esset: cur igitur non id ipsum de hoc pane existimas, quòd licet eo temporis puncto sit panis mortuus: vocari tamen, vt viuus sit?
Matt.9 Vrgeo te & alio exemplo. Cùm puellæ iacentis, & mortuę manũ accepit Dominus, dixitq;: Puella tibi dico, Surge illud pro nomen Tibi, quid demonstrabat? Mortuánne puellam, an viuam? Non quidem viuam, nec enim eo tẽporis puncto viuebat: Si mortuam monstrat: mortua ergo surget. Quòd si monstratur illa res, siue illa substantia iacens, cur non permittes nobis, vt idem nos dicamus de illo pro nomine *Hoc*?

Certè

Certè quâ tu elaberis: viam nobis, quâ elabamur, aperuisti. Nescio verò an planissimè, & vulgarissimè ita intelligere liceat. *Accipite & comedite*: hoc enim à vobis comedẽdum, est corpus meum, vt demonstratio non referatur ad id quod in primo prolationis momento existit: sed ad id quod in vltimo prolationis tempore aderit. Est apud Astures vinum, quod domi vile est, & asterum: sed vbi per maris vndas transuehitur, generosissimum fit, & suauissimum. Iam rogo te: Si tu ex Asturibus amico tuo Romæ consistenti, tuum mittas vinum: an non rectè ei scribes. Mitto tibi vinum generosissimum? Rectè profectò: at demonstratio non est vini pro tempore quo mittis: sed pro tempore quo est accipiendum: ita igitur & Christus dicit: *Accipite, hoc* quod à vobis suscipietur, cum suscipietur, *corpus meum est*. Abraham vocat se puluerem, & cinerem, non quod puluis tunc esset, quando id dicebat: sed quia puluis erat futurus. Cur non etiam hoc dicetur corpus. quod in vltimo prolationis verborum articulo, corpus erit? Ieremias dicit: Terra, terra, terra, audi verbum Domini: homines vocat terram, quia erant in terram conuertendi. & tu non pateris? vt Christus hoc vocet corpus suum, quod tam breui in corpus cõuertetur? In Exodo dicitur: Profecerunt Magi Pharaonis virgas, quæ conuersæ sunt in dracones: sed deuorauit virga Aaron, virgas eorum. Cur vocat textus virgam Aaron quę reuera tunc, cum deuorauit virgas Magorum, virga non erat, sed verus serpens erat? Aliôqui nõ deuorasset, si solum virga fuisset. Si vocatur virga, quæ breui erat in draconem vertenda: cur non item hoc vocabitur corpus quod breui corpus erit? *Genes. 17* *Ierem. 22* *Exo. 7*

Si Theologissimis hominibus hæc, vt minus acuta, non placuerint, habent quæ Sancti retrò dixerunt. habent etiam hæc in Scholis disputata. Et equidem cõueniamus: quod accipimus, & manducamus corpus, & sanguinem Christi verissimè. quid verò demonstret illud hoc, etiam si non intelligam, non ideò mysterio non credam. *Scilicet in altero huius Operis Tomo.*

Grauis tamen se offert consideratio, Cur Dominus dicat: *Accipite, comedite, Hoc est enim corpus meum*? Causam accipiendi, & comedendi sufficientissimã visus est Dominus adduxisse, hoc solo, quod illud esset corpus suum. At profectò, ea non integra comedendi causa videtur: imò fugiendi potius. quis enim corpus edat humanũ? imò quis non vereatur & adoret potius corpus diuinũ: quã accipiat aut mãducet? Nã olim cũ

eam

eam rem proposuisset discipulis Dominus, multi ex eis abie-
Ioan.6 runt retrorsum: verentes Christi carnem manducare, & eius sanguinem bibere. At Christus nullam aliam, aut maiorem, aut vrgentiorẽ vt manducaremus, adducere causam voluit quam illam: quia suum corpus esset. Aggrediamur latentes in his verbis causas explicare.

Matt.24 Et prima quidem illa est, quã supra Dominus dixit: *Vbicunque fuerit corpus congregabuntur & aquilæ.* Nulla maior aquilis, vt veniant ad manducandum, causa est: quam si eis corpus obiiciatur. Vbi enim corpus est, aquilæ adsunt
Iob 39 manducaturæ. Si nos igitur aquilæ, (quarum est in arduis nidus: quarum est in cœlis conuersatio.) nulla adferri maior ad accipiendum & manducandum ratio potest: quam si offeratur nobis corpus. Accipite igitur aquilæ, manducate, en vobis corpus. Et si aquilæ estis diuinæ: en vobis corpus diuinum. quia est corpus meum. Si odorem corporis non sentitis, est forsan, quia aquilæ sacræ non estis.

Col.2 Altera ratio est, quam Paulus habet, in hæc verba: Nemo vos iudicet, in cibo & potu, in parte diei festi, neomeniæ, aut sabbatorum, (quæ sunt vmbra futurorũ: corpus autem Christi.) certe cibi illi, potus illi antiqui: illud scilicet manna: ille
1.Cor.10 agnus paschalis vmbra erant: figura erant. Omnia enim contingebant illis in figura. Figurarum porrò illarum veritas, vmbrarum illarum corpus, est corpus Christi. Si igitur Iudæi, illi, qui nostri fuerunt figura, accipiebant manna, & comedebant: quod tamen erat vmbra corporis Christi necessariò infert Dominus. Accipite vos Christiani, qui estis corpus vmbræ præcedẽtis, accipite & manducate corpus meũ: quod est
Exo.12 corpus illarũ vmbrarũ Iudaicarũ. Si illi vmbrã illam manducabant agnum: & vos verum huius vmbræ accipite corpus.

Rom.12 Tertia ratio habetur ex Paulo: qui frequẽter illa similitudine corporis & membrorum delectatus: Multi, inquit, vnũ corpus sumus in Christo. Et item: Omnia membra corporis, cum sint multa, vnũ tamen corpus sunt: ita & Christus. Ergo
1.Cor.12 omnes nos sumus mẽbra vnius corporis Christi. Quod verò membrum est, quod non vehementissimè cupiat corpori suo
Psal.72 hærere & coniungi? Mihi enim (ait Psaltes) adhærere Deo bonum est. Si igitur qui accipit corpus Christi: velut membrũ, corpori suo vnitur, an non meritò Christus inquit: *Accipite & comedite, hoc est enim corpus meum*: ac proinde est totum, cui pars sua debet vniri, ne si in me non manseritis, mittamini foras

foras ficut palmes, & arescentes colligamini, & in ignem *Ioan.15*
mittamini.

Quarta ratio habetur ex Mose, qui ita præcipit: Omnis masculus de Sacerdotali genere, in loco sancto, vescetur his carnib⁹, quia sanctũ sanctorũ est. Et loquebatur de hostia pro *Levit.7* delicto, (quæ victima, & holocaustũ erat. vt in principio eius *Eodem.* capitis Moses dicit:) Ergo qui de genere erãt Sacerdotali pręcipiebantur edere de carne, seu corpore victimæ hostiæ holo causti, quod pro peccato Deo offerebatur. Cum igitur nos simus regale Sacerdotiũ, ad nos hoc pertinet præceptũ. *1.Petr.2* Siquidem igitur Christus est hostia pro delicto, est itẽ holocaustũ, & victima Deo Patri oblata: iure meritissimo Dominus dicit: Vos qui de genere estis Sacerdotali, imò & diuino. (nam & genus Dei sumus: vt Paulus dicit:) Accipite, & comedite *Acto.17* corpus meum. quod victima vestra, & hostia vestra est.

Quinta ratio est: Mortales, corporales vos estis. non nisi corporalia quæritis. En offero vobis corpus, quod omnium corporum vim habet, & perfectionem. Accipite igitur & comedite. Si Manna habebat in se omne delectamentũ, & om- *Sapien.8* nis saporis suauitatem: & ideò magna ratione edebãt ex illo Iudæi: annon æquius est Christianos, ex illo corpore manducare, quod omnium corporũ est eminentissimum? (Id enim Dominus dicit, cum ait, accipite hoc enim est corpus meũ.) Si meum, ergo Deificatum, ergo diuinum, ergo eminenter omnem continens perfectionem.

Sextam rationẽ habet Dominus, cũ dicit: Ego sum ostiũ. *Ioan.10* per me si quis introierit, saluabitur. ingredietur, & egredietur: & pascua inueniet. Quæ verba iuxta Sanctorum expositionem id nobis ostendũt: quod Christus secundũ Deitatem est animarum beatitudo: in quam ingredientes animæ beata fœlicitate pascentur. At idem secundum corpus, est corporum beatitudo Vidẽtes enim oculi nostri corpus sacerrimũ Christi, beati erimus. Eia igitur Christiani accipite corpus meum: iam ex nunc beatitudinẽ vestram incipite, & quod vi dendo non potestis, comedendo exordimini. Visio corporis mei beatitudinem vestram perficiet in cœlo. Comestio igitur corporis mei beatitudinem vestrã incipiat in terra. Cer- *Psal.48* tè impij sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos. Pij ergò cõtrà sicut oues in Ecclesia positi sunt, vita depascet eos. & ipsi vitam depascent. At corpus Christi, caroq; illa est vitalis & viuificatrix, vt Patres nostri in Concilio Ephesino,

& Chal

& Chalcedonio decreuerunt.

Demum, corpus Christi non solum est cibus Christianorum, sed est templű: est turris: est ciuitas refugij: est clipeus: est petra: & alia innumera. Est enim templum quod in tri-
Ioan.13 bus diebus solutum, reædificatum est. Est turris fortitudinis
Psal.60 à facie inimici. Est ciuitas refugij, cui dicit David: Esto mihi
Prou.30 in Deum protectorem, & locum refugij, vt saluű me facias.
Psal. 103 Est clipeus omnibus sperantibus in se. Est petra refugium herinaciis. Ergo Christiani accipite: hoc est corpus meum, est templű in quod ingressi audiamini. Est turris in qua ab inimicis defendamini. Est ciuitas refugij, in qua à morte saluemini. Est clipeus sub quo abscondamini. Est petra ad quam confugiatis.

Has rationes verecundè adduxi: intelligens multo maiores in illis Christi verbis latêre. Eas illi adducant, qui maiori lumine illustrantur, & maiore ingenio pollent. Video enim Christű illam dictionem, enim, dixisse: qua causas afferret, nos ad manducandum impellentes.

Ita dicitur in ca. cùm Marthæ. de celebr. Miss. §. distinguendum in fine.

Vbi verò Dominus de corpore suo dixit, de sanguine subdit: *Bibite ex hoc omnes. Hic est enim calix sanguinis mei: noui & æterni testamenti, mysteriű fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur, in remissionem peccatorum.* Scio Matthæum non hæc omnia verba retulisse: sed quia S. Ecclesia fatetur Christű in cœna hæc omnia dixisse, idcirco sine dubio credo, fuisse ab eo prolata, quã causa libuit, vt possem illa reserare. Et in primis necesse non est, denuò contendere, an sub specie vini, verus Christi sanguis cõtineatur. Vt enim credimus, sub specie panis corpus Christi latere: ita credimus sub specie vini, Christi sanguinem contineri. Vt vetus Prophetia verificetur: quæ ita

Vt habetur eodem cap. cum Marthæ citato.

Zach.9 in laudem Ecclesiæ nostrę decantauerat. Quid enim bonum eius est, aut quid pulchrum eius: nisi frumentum electorű: & vinum germinans virgines? Quasi diceret: Nihil in Ecclesia melius, nihil in ea pulchrius, quam panis ille sacer: non panis naturalis (qui brutorum est:) sed vera Christi caro, quę est cibus electorum: & vinű, non naturale, (in quo est luxuria.) Sed vinum sanguinis Christi, quod adeò alienum à luxuria est: vt potius virginitatẽ & faciat, & nutriat. Hoc igitur constituto: relictis iis quæ Scholæ tractant Theologorű, in vna re immorari libet, scilicet cur Christus dicat: *Bibite ex hoc omnes, quia est calix sanguinis mei, &c.* id est, Properate mortales, bibite: causas bibendi vobis nunc explico. Bibite, quia est

calix sanguinis mei, &c. Respondeo, meritissimè nos à Christo inuitari, ad sui sanguinis potum: causæ enim quas hoc loco Christus adduxit, nos ad bibendum vehementissimè cogunt.

Causa prior est: *Bibite, quia est calix sanguinis mei.* Olim Deus *Iere.25* Ieremiæ dixit: Sume calicem vini furoris huius, de manu mea: & propinabis de illo, cunctis gentibus: ad quas ego mittam te. bibent: turbabuntur, insanient, à facie gladij, quē ego mittam inter eos. Et accepi calicē de manu Domini & propinaui cunctis gentibus. & infrà. Hæc dicit Dominus exercituum: Bibite & inebriamini, & vomite: cadite, neque surgatis, &c. *Eodem.* En furor Domini per calicem significatus vagabatur, & grassabatur per omnes homines. in omnes Dei ira sæuiebat. Omnes enim, peccauerunt. Nunc Christus inquit: Si bibistis ex calice furoris Domini, mortales: bibite ex calice benedictionis Domini. (ita enim calicē Christi Paulus vocat.) *1.Cor.10* at benedicere Dei, benefacere est. Iam ergo offerens vobis hunc calicem Deus: non furorem qui malum inferat: sed sanguinem, qui vobis benefaciat, subministrat.

Quòd si mulier quę super bestiam sedet habens poculum *Apoc.17* aureū plenū abominatione, & immunditia, calicem suū gentibus propinat, & inebriati sunt, qui habitant terrā de vino *Eodem.* prostitutionis eius. Cur non etiam inebrientur fideles de calice, quem Christus illis amantissimè propinat?

Iam si Lector rationis huius efficaciā non penetras, eā tibi Psaltes explicabit, dicens: Parasti in conspectu meo mensam *Psal.22* aduersum eos qui tribulant me. Impinguasti in oleo caput meū: & calix meus inebrians, quā præclarus est: Silentio Psaltes calicis dignitatē, potius quàm verbis indicauit. Quā pręclarus est! Non tamen tacuit, quòd calix esset inebrians, & quòd esset præclarus. Quod verbū alij transtulerunt. Calix meus, est ad summū vsque plenus. Quasi dicat nihil ei deesse potest, vt sit à nobis amandus & suscipiendus. *Si præclarus, igitur non est ebrietas vulgaris & turbulenta, sed vt diuina ita clarissima.*

Altera causa est, quia calix est sanguinis mei, explicat hāc rationem Moses cum dicit: Anima carnis, in sanguine est: & ego dedi illum vobis: vt super altare meum expietis, pro animabus vestris, & sanguis pro animæ piaculo sit. Ideò enim dixi filiis Israel, Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem. & infrà dicit: Anima omnis carnis in sanguine est. Et licet Sancti animam hoc loco accipiant pro vita: nobis *Leuit.17* tamen vtcunque accipiatur, mysterium aperit. Dicens enim

Chri

Christus,accipite,est enim calix sanguinis mei,dicere voluit accipite & bibite calicem animæ meæ. calicem vitæ meæ.id est. Vitam meam,animā meam accipite.ô rem inauditā:sed

Deut. 30 quæ omnes impleat Scripturas.Nam Moses dixit:Dilige Dominū Deum tuū,illi obedias,illi adhæreas.Ipse enim est vita animę tuæ.Est igitur Deus vita animę nostræ.Quis verò est, qui vitā suam non quærat? En igitur vitā nostrā nobis in calice Christus largitur.Rectè ergo,bibite.Calix enim sanguinis mei est vitæ meæ. quæ vita mea, vita vestra est. accipite

Prou. 8 ergo vitam vestrā.Salomō dicit:Qui me inuęnerit,inueniet vitam.Est ergo Deus vita nostra. Quæ vita est in calice sita.

Philip. 1 Bibite ergo eam.Paulus dicit:Viuere mihi Christus.Si igitur

Ioan. 15 cupis viuere:en in calice vita.Dominus dicit:Ego sum via,veritas,& vita. Hæc vita in sanguine est. hic sanguis in calice.

Leuit. 17 Accipite ergo calicē.bibite,vt bibētes sanguinē,bibatis vitā.

Nec sine mysterio prohibentur Iudæi bibere sanguinem:

Hebr. 10 Christiani verò eum bibere iubentur. Primum,quia lex illa

Rom. 8 vetus,non erat lex vitæ gratiæ.Ergo qui sub lege erant à vita arcentur, scilicet quantum ex lege est: quæ vitā non dabat. At lex Christiana est lex spiritus,& vitæ.ideò vitam accipere moneantur, qui sub lege Christiana viuere volunt. Secundò

Ioan. 6 iubentur Iudæi sanguinem non bibere, scilicet brutorum. Iubentur Christiani sanguinem bibere,scilicet diuinum.Vt intelligant omnes vitam suam Deum solum esse, nihil præterea aliud. bibant igitur vitam diuinam. non bibant aliam quamlibet vitam secularem.

Profectò Paulus dicit:Nolumus vestra,sed vos. Idem ferè

Cantic. 2 Sponsa dicit sponso: Dilectus meus mihi. quasi dicat: Quid

Psal. 72 mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Quid igitur ô Sponsa cupis?Deus cordis mei,& pars mea Deus.Si igitur Deus est pars tua, id est, pars hæreditatis tuæ: idem erit

Psal. 15 pars calicis tui. Ita enim Psaltes: Dominus pars hæreditatis meæ,& calicis mei.Deus igitur est in calice.En Sponsa quod optas.Optas vnicè Deum: Is in calice tibi propinatur.

In altero Tomo. Tertiam rationem adiecit Christus in illo verbo: *Noui testamenti.* Quā rem licet omnes dixerint, non piget amplius

Hebr. 9 explicare.explicabo eam tamen ex Paulo,& ex Mose. Hi di-

Exod. 24 cunt,quòd lecta lege Dei coram Iudæis,quâ Deus bona temporalia promittebat,si legē seruassent: mala temporalia minabatur,si violassent: ea promissio testamentū dicta est, quo Deus Iudæos bonorum temporalium hæredes instituebat.

Con

Contra, Iudæi Deo suo obedientiam promiserũt.vocatáque promissio testamentum est, quo Iudæi Deum cultus & obedientiæ hęredem esse voluerunt.Porrò quia testamentũ non est firmum, nisi mors intercesserit testatoris:necesse erat (vt Hebræ.9 promissio & Dei,& Iudæorum firma esset,) Deum & Iudæos tunc mori. Quod quia fieri nõ poterat, adductus est sanguis animaliũ & effusus est super altare:significãs Deum mortuũ, vt cuius sanguis effunderetur. Effusus etiã super populũ,eum iam mortuũ repræsentans. Hac igitur repręsentatione Dei, & populi mortui, Testamentum vtrúmque firmum euasit. Hæc fuit veteris Testamenti cæremonia. Simili ratione, (licet non figurata,sed vera) suum Testamentũ Christus ordinauit. Nos si obedierimus, æternorum bonorũ hæredes instituit.Contra Christiani,obedĩetiæ nostræ Christum hæredem facimus. En Testamentũ. Id vt firmum sit, non sanguis vitulorum affertur, sed sanguis ipsius testatoris, quem ipse habens, se suo sanguine respersit, se mortuũ repræsentans.Nos verò etiam eum sanguinem bibentes, eo sanguine respergimur, & sic mortui videmur.Testamentum est ergo vtrímque firmum. Sed quia reuera in lege veteri Deus non est mortuus, sed mortuus repræsentatus: idcirco priori Testamẽto reciso, aliud ordinauit. Iudæi etiam quia mortui verè non fuerunt,Testamentũ sæpè violarunt.At in lege nostra, quia reuera Christus mortuus est: idcirco aliud Testamentũ non ordinabit: nos verò quia verè mortui non sumus (licèt per Baptismũ & Eucharistiã mortui repræsentemur) Rom.6 idcirco sæpissimè Testamentũ violamus. Sensus ergo rationis Christi est:Bibite & respergimini hoc sanguine. quo ego vos æternitatis hæredes,vos me obedientiæ vestræ hæredem instituitis.Nos tamen, vt qui æterna despicimus,vt qui aliis obedientiam & amorem tribuimus, rationis huius efficaciã non sentimus. At si gaudet pauper,quòd præter spem, regni temporalis scribatur hæres:quam deberet gaudere Christianus,cum Christi sanguinem bibit, quia tunc regni cœlestis hæres decernitur?

Porrò quia bona in hoc Testamẽto promissa æterna sunt: & qui promisit,reuera mortuus est,necessariò fit: vt sicut Testamentum nouum vocatur,quia priori successit:ita & æternum dicatur,quia mors intercessit testatoris. Hebræ.9

Quarta ratio docetur in eo verbo: *Mysterium fidei*.Et quia mysteriũ secretum sacrũ est,nescio an sit imprudentia secre-

tum aperire: quod in ipso vocabulo, Dominus videtur voluisse esse secretũ. Fieri verò potest: vt ego secretũ hoc non attingam, & pro alio aliud dicã. Sicque secretũ secretò manebit.
Hebr.9 Secretũ verò hoc videtur Paulus aperire dicens: Pontificem summũ semel in anno in Sancta sanctorũ introire. idq; cum sanguine: quẽ Deo offerat, pro sua populiq; ignorãtia. Quod ego sic intelligo: Pontifex sanguinẽ illum offerẽs videbatur hæc sentire. Ego, inquit, & populus peccauimus: mortémque pro peccato meremur. O igitur Deus omnipotẽs, en sanguis brutorum, vice sanguinis nostri. placare igitur sanguine isto ac si sanguis noster à te fusus fuisset. En hæc est figura. Veritatem eius nunc accipe: Christus introiuit semel in cœlum: vera Sancta sanctorũ. Introiuitq; non sine sanguine: nõ alieno, sed suo, quem offerat pro nostra (non pro sua) ignorãtia.
Eodem. Ita dicens: Pater iuste, peccauerunt omnes homines: hos ego
Roma.3 nunc in me, vt caput membra, contineo. merebantur illi pro
Rom.12 peccato mortem. En ipsi in me & ego pro eis, sanguinẽ fun-
Ioan.17 dunt & vitam. Tu nũc eis esto placatus. Si enim singulos tua iustitia pro peccatis eorum occidisset, tu iam placatus fuisses: at non singuli in se, sed omnes in me sunt occisi: tuam
Rom.3 igitur propitiationem requiro.

Hoc est mysterium fidei nostræ. Quod Christo moriente, omnes mortui sumus, & Christus sanguinẽ secum in cœlum abducens, Dei placationem & propitiationem nobis impetrauit. Accipite ergo calicem sanguinis: quo mysteriũ illud vestræ placationis, & pacis peractum est. Cùm enim sanguis brutorũ minus valeat, quam humanus: non potuit Deo ab homine oblatus, Deum homini reconciliare. Ideo Christus
Psal.39 Patri dicit: Hostiã & oblationẽ noluisti: corpus autẽ aptasti mihi. (in quo scilicet omnes homines essent; & quo occiso,
Hebra.10 omnes viderẽtur occisi) holocausta pro peccato nõ tibi placuerunt: tunc dixi, Ecce venio: vt faciam voluntatẽ tuam, vt scilicet te hominibus placabilem reddam. Hoc igitur est mysterium, quo vetus Testamentum ablatum est, nouum est institutum, iustitiæ diuinæ satisfactum, homines Deo re-
Hebra.9 conciliati, æterna redemptio inuenta.

Quintò, Ratio habetur in illo verbo quod subiicit Dominus; *Qui pro vobis & pro multis effundetur.* Quod Petrus expli-
1.Petri 1 cauit dicens: In timore conuersamini, sciẽtes, quòd non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione: sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati Christi.

Chriſti. Quæ verba ſic intellige: Propter culpā, quam omnes cōmiſimus, debebamus Deo pœnā, non aliam quàm æternā, non aliam quā in inferno, non aliam quàm à dęmonibus infligendā, non aliam quàm carentiā diuinæ viſionis, cum pœnis aliis infinitis. Poſteà verò quàm Chriſtus ſanguinē nobis dedit, diuites ſumus: vt pœnā quam debebamus in corpore, & anima, ſoluamus in ære, ſcilicet in ſanguine Chriſti. Quē Patri offerentes, pretiū reddimus, quo à pœna noſtris culpis debita redimimur, & liberamur. Vt enim qui non habet in ære: luit in corpore: ita qui in tam digna habet moneta: eam ſoluēdo liber euadit. Accipite igitur calicem ſanguinis mei: pretium redemptionis veſtræ, & theſaurum infinitarum diuitiarū: quo infinitas quas debetis pœnas ſoluatis. Ita planè cum baptiſmum accipimus, Chriſti ſanguinem accipimus: quem pro omni pœna, quem debebamus, ſoluamus. Et cùm ſanguinem cōmunicamus in Euchariſtia, licet non omnem pœnam ſoluamus peccatis noſtris debitam, bonam tamen eius ſoluimus partem. Accipite igitur ſanguinem, qui pro vobis, (id eſt, vt ſit pretiū veſtræ redēptionis, vtque vos ipſum pro veſtris debitis ſoluatis) effunditur.

Porrò, quia non ſolùm Chriſti ſanguinis effuſio ad ſolutionem pœnæ peccatis noſtris debitæ valet, ſed etiam ad alia multa bona. ideò in illo verbo *Pro vobis & pro multis effunditur*, alia ratio ſignificatur.

Sexta ratio in dicto verbo talis docetur. Res eſt gloria infiniti valoris. Gloria enim eſt, Deum ipſum in æternum poſſidere. Regem in decore ſuo videre. Inebriari ab vbertate domus Dei, & eius torrente voluptatis potari. Filios Dei eſſe, & ſimiles eſſe Deo. Pretium hæc omnia valent infinitum. Sunt enim infinita. Vnde igitur homini pecunia inifinita, vt rem comparet infinitam? Pauper enim homo eſt, & in laboribus à iuuentute ſua. Egenus, inquit rex quidam, & pauper ſum ego. Vnde ergo pauperi theſaurus infinitus, vt gloriam emat infinitam? Huic anxietati reſpondet Dominus: Accipite ſanguinē meum: quia enim meus eſt, infinitus eſt. Deitati ſcilicet infinitæ vnitus. hoc infinito pretio, quamlibet rem infinitam comparare poteritis.

Iſaie 33
Pſal. 35
1. Ioan. 3
Pſalm. 87
Pſal. 69

Et vt infinita vno verbo cōplectamur: audi, quid ſancta dicat Eccleſia: Supplices, inquit, te rogamus omnipotens Deus, vt quotquot ex hac altaris participatione, corpus & ſanguinē ſumpſerimus, omni benedictione cœleſti, & gratia replea-

mur. Quasi dicat: Damus tibi pecuniam, quæ omnem benedictionem valet, & gratiam: tu interim da quod emimus. Id vnicè rogamus: ne indignitas nostra impedimẽto sit, ne non reportemus, quod tanto pretio comparauimus.

Septimam rationem adiecit Dominus dicens: *In remissionem peccatorum*. Quam Paulus ita declarat; Si sanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ conspersus, coinquinatos sanctificat, ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi (qui semetipsum per Spiritũ sanctum obtulit immaculatum Deo) emundauit conscientiã nostram, ab operibus mortuis? Hinc habes, quod sicut sanguis brutorum, olim inquinatos sanctificabat, solum in carne; ita sanguis Christi à nobis susceptus, animam inquinatã sanctificabit, in spiritu. At sanctificatio esse non potest, sine peccatorum, quo ad culpam, remissione. Igitur sanguis Christi à nobis acceptus nostra peccata remittit. Accipite igitur sanguinem meum, qui vobis vestras culpas remittat. Ergo vt Theologicè rem hanc definiamus: Finge, ad Eucharistiæ sacramentum hominem accedere, non contritum, sed attritum. (qualem Concilium Tridentinum definit,) Credit ille tamen, se probatum accedere: licet reuera culpa mortali inquinatus accedat. Accipit sanguinem Christi: hic sanguis efficit in illius hominis anima gratiam, & iustitiam, qua eius peccata remittuntur, delentur, & expiantur. Ita enim maiores nostri dixerunt, quod hoc Sacramentum viuificat mortuos. Attritos scilicet, nondum contritos. Aliòqui: si necdum attritus quisquam accedat, iudiciũ sibi manducat, & bibit. Hoc igitur est quod Ioannes dicit: Quid dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris, in sanguine suo. & Paulus: Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem, in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ: propter remissionem præcedentium delictorum. Vbi quod dicit, Ad ostensionem iustitiæ suæ: probat ea, quæ nos in quarta ratione suprà deduximus.

Hebræ.9
Sess.3. sub Iulio c.4
Vide sanc. Thomã. 3 part. q.79 artic.3
1. Cor. 11
Apoc.1
Rom.3
Eodem.

Vide verò rerum vicem cõuersam: Olim spurcitiæ, sordes, & peccata sanguines vocabantur. Ita enim Isaias dicit: Manus vestræ sanguine plenæ sunt, id est, peccatis, & Dauid inquit: Libera me de sanguinibus, id est, culpis. Si igitur sanguis olim erat culpa; sanguis nũc est remissio, purgatio, & deletio culpæ. Rectè quidem: quia cùm sanguis significet vitam & animam: omnis verò anima olim (quantùm erat ex lege) erat immunda: Omnes enim declinauerunt, non est qui faciat

Isaie 1
Psalm.50
Psalm.13

ciat bonum: inquit Dauid. & Paulus addit: Omnes peccaue- *Rom. 3*
runt, & egent gloria Dei. Fit Planè: vt olim sanguis significaret sordes. At nunc cum anima, vita, & sanguis Christi sint purissima: rectè hic sanguis emundabit nostra delicta. Habes Lector, quantum per exilitatem nostri ingenij licuit, explicatas rationes, quas Christus, vt nos ad suum sanguinem bibendum prouocaret, adduxit.

Addit in fine institutionis huius Sacramenti: *Amen dico vobis, Non bibam amodò de hoc genimine vitis, donec illud vobiscum bibam nouum.* Vbi tria mihi se offerunt dicenda.

Primum, significasse Dominũ: quòd hoc Sacramentũ accipiant, qui sunt proximi morti: qui iam non bibent de hoc genimine vitis. Ideò enim dixit: *Non bibam amodò de hoc genimine*: vt doceret, quòd morti vicini, qui spe carẽt bibendi de vite, hoc sacramentum accipiant. Videlicet accepturi remissionem peccatorum, redemptionem pœnarum pretium cœli, &c. Ergo sicut iter facturi, parant vtrem vbi vinum secum portent: ità facturi vltimum iter, in anima vinum cœleste secum abducant.

Secundum: significauit Dominus, quòd accipiens vinum hoc supernaturale, sub specie vini naturalis, in hoc seculo, bibet de eodem vino, (licet nouo,) cum Christo, in seculo futuro. Id enim dicit: *Non bibam de hoc, donec vobiscum illud bibam nouum.* Ergo qui piè communicant Christum per hoc Sacramentum in hoc seculo, communicabũt eidem (licet nouè) in æternitate. & meritò quidem, qui nunc per viuam fidem velatum recipit Christum, idem per speciem, eundem recipiet reuelatum.

Tertium: significauit Dominus ad hoc Sacramentũ maximè necessariã esse charitatem: procul longissimè odium. Dicit enim, donec vobiscum illud bibam. Omnes sunt simul bibituri, vt inter amicos fieri solet, qui ad eandem mensam, ex eodem vino, eodem vase, eodem animo bibituri conueniunt. Ideò enim non combibium dictum est sed conuiuiũ. quasi notando, eos qui simul bibunt, ex eodem vino simul viuere eadem vita. Quibus verò non idem cor, eadem anima, eadémque vita est, hos non debere ad conuiuium simul bibituri conuenire. Idque maximè, vbi vinum ipsum, vita est, quale est sacrum hoc vinum.

Aduerte, multò maiora Christum de sanguine, quam de corpore explicasse. De corpore enim simpliciter dixit: Acci-

pite, hoc est enim corpus meum: quod pro vobis tradetur. De Sanguine verò longe plura: quod scilicet esset calix noui, &
Leuiti.17 æterni Testamenti, & reliqua. Huius causam esse arbitror, quia cum in sanguine anima sit: (vt Moses dixit: loquēs Christus de sanguine suo, loquitur etiam de anima sua, déque vita sua. Quæ quia multo pretiosior est corpore, idcirco multò sublimius de ea quā de corpore, nos intelligere voluit. Ideò enim ferè semper cum de passione loquebatur. de anima
Ioan.15 sua loquebatur. Vt cum dixit: Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam vt animā suam, ponat quis pro amicis suis. Et item: Potestatem habeo ponendi animam meam, & ite-
Matt.22 rum sumēdi eam. Et item: Venit Filius hominis ministrare,
Ioan 10 & dare animam suam, redemptionem pro multis. & bonus
1.Cor.13 pastor animam suam ponit pro ouibus suis. Vt enim quicquid Deo demus, nisi animam demus, nihil damus: etiam si tradamus corpus, ita vt ardeat. (Dicit enim Dominus: Qui
Luc.14 non odit patrē & matrē, &c. adhuc & animam suam, non est meus discipulus) ita quicquid nobis Christus det, nisi animā suā det, quæ in suo sanguine est, non videtur redēptio plena.

Dices: Ergo suades populos sub vtráque specie communicare: vt sit redemptio perfecta: Respondeo minime id à me persuaderi. Ecclesiæ enim Romanæ filius sum: à qua nec latum vnguem discedere est animus. Et ad dubium sat respondet Lyranus, quòd etiam plebs sanguinem bibit, non in se, sed in Sacerdotibus. Respondent alij, quòd quandoquidem sub specie panis adest Christi sanguis, anima & diuinitas, qui corpus nunc recipit, etiam sanguinem recipit. Immoratus sum plus nimio: in huius Sacramenti explicatione. Finiam si quædam adiecero.

Genes.1 Primum est: In prima mundi institutione, dantur homini herbæ in escā. Ita enim Dominus inquit: Dedi vobis omnem herbam, & vniuersa ligna: vt sint vobis in escam. Mundo posteà per diluuium destructo, nouóque succedenti dat
Genes.9 Dominus carnes in cibum. Ita enim dicit: Omne quod mouetur & viuit, erit vobis in cibū: quasi olera virentia tradidi vobis. Mundo verò terreno per Christum velut abolito, &
Iona 6 nouo spirituali renascenti: non iam vel herbæ, vel pecudes dantur in cibum: sed ipsemet Deus, videlicet. quanto magis mundus procedit, infirmior est: ac ideo maiora requirit alimenta. Vetus domus fortiora exigit fulcra: periculosior infirmitas pretiosiora requirit medicamina.

Secun

Secundum: Cùm Ioseph fratres suos inuitauit, nihil aliud dicitur eis apposuisse, quàm panem, ita enim lota facie egressus dixit: ponite panes, quibus positis seorsum Ioseph, seorsum fratribus, seorsum Ægyptiis, licet nihil nisi panem textus adferat,) addit tamen, quòd biberunt & inebriati sunt. *Genes. 43* Vbi significatur conuiuium hoc sacratissimæ Eucharistiæ, quod licet panis solùm nominetur, omnem tamen in se continet cibum. Quare qui hunc panem dicit, omnem cibum dicit. Significatur etiam, ex hoc pane, Christum comedisse, & viros pios, & etiam malos. diuerso tamen effectu. Ideo dicitur: quod seorsum Ioseph, fratribus, & Ægyptiis, panis appositus est. Tertiò significatur: quod hic panis vim habeat inebriandi. Nec enim textus dicit: appositũ esse vinum, sed solum panem appositum.

Tertium: Pauit Deus Iudæos in deserto manna. id vocabant panem Angelorum. & panem de cœlo. Erat igitur ferè necessarium: vt Christianos factos Angelicos, spirituales, & ferè diuinos pasceret Deus pane Angelorum: non iam figuratiuo, sed vero. & pane cœlesti, non iam vmbratili, sed reali. *Num. 11* *Psal. 77* Et sicut nullum nomen quadrauit illi cibo Iudæorum, nisi manna: quid est hoc? ita Christus ei interrogationi, quærenti quid est hoc? respondit. Hoc est corpus meum. Quod licet nominetur nomine corporis, & sanguinis mei: tam verò est admirabile, vt verius ei, quam antiquo cibo, nomen conueniat admirationis. Quid est hoc? Et enim & hominum & Angelorum hoc corpus transcendit ingenium. Cúmque & homines & Angeli hoc Sacramentum vident, quo plus intelligunt plus admirantes dicunt. Quid est hoc. Ea verò omnia, quæ in illo manna spectabantur, multo sublimius spectantur in nostro, quæ ne prolixior sim prætereo. *Ioan. 6* *Psal. 110* *In consi. iust. & cõgregat.*

Quartum est: Quod Psalmus 110. totus agit de Eucharistia. Confitebor inquit tibi Domine in toto corde meo: coram omni Ecclesia sancta. quia video magna opera tua. exquisita, ad voluntatem tuam, non ad capacitatem nostram. Opus planè magnum confessio, qua Angeli tibi in cœlo confitentur. Magnum etiam, magnificentia, qua benefacis nobis in terra. Magnum item iustitia, qua malos punis in inferno. Sed verò vnũ opus tuũ est, quod est memoria summa, catalogúsque mirabilium tuorum. Si quod opus sit nosse desideras (illud est. Escã dedit timentibus se, non escã naturalẽ quã dat bonis & malis: iustis, & iniustis: sed escã qua memor est *Cõfess. & magnif. opus.* *Memoriam fecit mirabiliũ suorum.* *Memor erit in æter. testamen.*

Virtu.o- per. suorū annu.pop. vt det illis heredi. Testamenti:non veteris sed noui.quod in suo sanguine pepigit.Escam quæ sit virtus, & potentia maior omni opere suo. Escam quâ datur hæreditas cœli cunctis gentibus, si illæ volent,&c.

Quintum est:Habet hæc verba Zacharias.1.Sanabo con-
Zach.14 tritiones eorum:diligam eos spontaneè.2.Ero quasi ros Israël:germinabit sicut lilium : erumpet radix eius vt Libani. Ibunt rami eius, & erit quasi oliua gloria eius: & odor eius vt Libani.3.Conuertentur sedêtes in vmbra eius. Viuent tritico.& germinabunt, quasi vinea : & memoriale eius, sicut vinū Libani. Hactenus Zacharias. Vbi prima oratio,ad Christi incarnationem refertur:quâ voluit sanare nostras contritiones,diligēs nos spontaneè.Quod sequitur, refertur ad rorem prædicationis Christi,per quem Apostoli germinarunt, & facti sunt vt radix Ecclesiæ, quæ inde sicut oliua gloriosa processit:dans bonum odorem. Pars reliqua manifestè ad Eucharistiam refertur. Quam qui manducant in vmbra, non in luce Christi sedent, protecti ab eo, velut ab vmbraculo.
Roma.11 Viuúntque tritico cœlesti (iuxta illud: Panis quem ego dabo,caro mea est,pro mundi vita)germinant etiam,velut pal
Isaie 4 mites viti suę adhærentes.(manet enim qui communicat,velut palmes in vite.)Et demum,memoriale, testamentum, &
Ioan.15 memoria mirabilium, est vinum non Libani terrenæ, sed æternæ.

Sextò, Est quod Psaltes dicit:Erit firmamentum in terra,
Psal.71 in summis montium. Quod equidem non nobis solum, sed etiam ipsis Rabbinis testantibus de Eucharistia intelligi debet.Id enim illi ita verterunt. Erit placenta terræ,in capiti-
Isaia 4 bus montium.Placenta verò non est alia,quàm hostia sacerrima:quæ de terra sumpta est,de illa scilicet de qua dicitur. Erit fructus terræ sublimis. & item veritas de terra orta est. Illa ergo placenta,cùm capitibus Sacerdotum imponitur,re uera est firmamentum terræ,in summis montium.

Demum ego arbitror omnes locos veteris Testamenti, qui de conuiuiis solennibus tractant: sacrum Eucharistiæ conuiuium figurasse. Vt conuiuium illud Isaiæ pinguium
Isaie 25 medullatorum.Conuiuium quod rex Israël,iubente Elisæo
4.Reg.6 Propheta,hostibus prius errantibus, posteà illuminaris,magna pompa præparauit.Conuiuium Dauidis. quod in solen-
2.Reg.6 nitate Paschali,populo instruxit.& reliqua. Vereor enim ne de tanta re pauca dicēs,minora quàm sentiā, sentire videar.

Et

Et hymno dicto exierunt in montem Oliuarum. Hymnus canitur Christo intranti in mũdum. Hymnus ei canitur exeunti de mundo. Sed intranti canunt hymnum Angeli: exeunti homines. Videlicet, quia intranti ad vitam, canere debebant illi, quibus est perpetua vita. Exeunti verò ad mortem, canere debent homines, quorum est continua mortalitas. Sed mirum non erat, quod intranti Angeli canerent. Intrabat enim ad vitam: Mirum verò est quod exeunti ad mortem, ipse sibi: & discipuli Magistro, hymnum canant. Morientes enim non canunt hymnum: sed potius deflent mortem. Sed Christus canit in vitę fine: & vult, vt sibi canatur in morte. Vt cui mors, non erat ad mortem: sed ad vitam. Et cuius mors mortem nostram destruebat, & vitam amissam reparabat. Cuius mors erat mortis mors, & morsus inferni. Cuius mortem omnes præteriti mortui desiderauerant: vt per eam omnibus ad vitam redire liceret. Canit igitur Christus in morte: vt potè quam per totam vitam ardentissimè desiderauerat, & coarctabatur, quia non veniebat. Canit in morte, vt ostendat canendum esse in ea morte: quæ mortis prioris est finis, & vitæ sequentis initium. Nihil habet mors pretiosa iustorum, quod non sit omnibus hymnis prosequendum. Profectò non erat ille imprudens mos: quo quidam eos flebant qui nascebantur, eos vero solennizabant qui moriebantur. & illi quidem, non agnoscebant bona iis qui in Domino moriuntur præparata: qua causa erat illis flendum, vt qui spem non haberent. Nobis verò, Paulus in morte vetat contristari, imò inquit, consolamini in verbis istis. Veruntamen, quia non malum: imò naturale est homines in morte sua, vel suorum contristari: ideò Christus vtrúmque in se monstrauit, & hymnum, & lachrymas: hymnum Vt inuitaret ad gaudium: lachrymas, ne damnare Videretur naturam. Vt si hymnus Christi multos discipulos habuit, qui vehementer lætarentur in morte: eiusdem lachrymæ, multos excusent, qui dolēt, cùm discedunt è vita.

[Margin: 1.Cor.15; Luce 12; Psal.115; Apoc.14; 1.Tesal.4; Hebra.5]

Quòd verò ait: *Hymno dicto exierunt in montem Oliueti*, arce relicta Sionis: primùm indicat, eius mortem & passionem non solùm Sioni valituram, néque enim passionis fructus erant intra muros illius vrbis continendi. Secundò indicat, Passionem Christi in misericordia (quæ per oliuam significatur) exercendam. Non enim Christus passus est ex iustitiæ operibus, quæ fecimus nos: sed secundum suam misericor-

diam saluos nos fecit. Non enim iustificamur, quia Christus
Titum.3 suam nobis passionem debuerit: sed iustificamur gratis, per
Roman.4 gratiam ipsius. Id enim Dominus testatum esse voluit cum
Osee 13 dixit: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Aliôqui, perdi-
Ephes.2 tio nostra ex nobis est. Ex gratia enim saluamur, non ex nobis, ne quis glorietur. Tertiò etiam indicatur quod etiam si Eucharistiam susceperis, cum es morti vicinus: etiam si hymnum lætus cecineris: adhuc in montem oliuarum concede,
Psal. 129 id est, ad Dei misericordiam, non ad iustitiam confugias. Si enim iniquitates obseruauerit Dominus, quis sustinebit? Ad montem igitur oliuæ, non ad montem gladij, seu ad thro-
2.Timo.4 num iudicis accedamus. Et Paulus ille qui repositam sibi esse
Hebr.4 coronam iustitiæ asseuerat, ita dicit: Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt misericordiam consequamur: & gratiam inueniamus, in auxilio opportuno. Quartò indicat. Eum qui pane cœlesti pastus est, & lætitiam à Domino accepit, quâ exultans, Deo hymnum dixit: is non illico ad negocia se disturbet secularia, sed ad solitudinem accedat contemplationis: confisus, quòd à monte oliuæ oleum exultationis accipiet. Sed progredior.

Ait Dominus illis: Omnes vos scandalum patiemini in me, in ista nocte. Id mihi consideratione dignum occurrit. Cur scandalum passi sunt ea nocte discipuli? Cur sunt dispersæ oues, nondum pastore percusso? Ea enim nocte, nôdum pastor, aut
Ioan.17 mortuus, aut flagellatus erat: auget mihi dubium deprecatio Christi ad Patrem, quâ illud precatus est: *Non pro mundo rogo, sed pro eis rogo.* Quid igitur, Annô poterat pastor non percussus, suas à lupo oues præseruare? Annon Pater, Filij loco, à Filio rogatus, seruare à præcipitio Apostolos quiuit? Responsio mihi prior occurrit. Tantam esse Scripturæ veritatem, vt Deus, omnia faciat, omnia permittat: quo veritas Scripturæ
Zacha.13 illibata seruetur. Igitur Scriptura dixerat: O framea, suscitare contra virum cohærentem mihi, super pastorem meum. Percute pastorem, ô framea: & dispergentur oues. Hæc Scritura impleri debuit. Eam causam affert Dominus: inquit enim? *Scandalum patiemini.* Scriptum est enim, Percutiam pastorem, & dispergentur oues.

Sed equidem sacra Scriptura non rebus, vt fiant, necessitatem imponit. Potius enim dicit, quod res eueniet, quam facit, vt eueniat: idcirco alia nobis quærenda ratio est. Hanc interim accipite: Christus non est ita singularis homo, quin omnes

omnes homines in se claudat. vt caput, membra, vt corpus, partes suas. Ergo quod in Christo fit, in Ecclesia sua fit. Est enim Ecclesia vnũ cum Christo. Si igitur Pater æternus concessit dæmonibus facultatem, vt in Christũ irruerent, & omnem vim suam in eum exercerent, consequens erat: vt patiente, capite, passionem sentiret & corpus. Corpus enim non esset: si integrum esset, vbi caput iniuriis. & tormentis subiicitur. Ergo si tanta esset differentia nostri à Christo: vt est ouium à pastore, poterat Ecclesia illæsa manere. vbi caput læsioni erat subiectum: sicut oues possunt esse sanæ, pastore percusso. Sed verba illa Zachariæ: Percute pastorem, & dispergentur oues: tantam coniunctionem significarunt ouium & pastoris: vt pastore percusso, percussioni paterent & oues. *Rom.12* *Ioan.17*

Est alia etiam ratio: Per mortem Christi data est Ecclesiæ firmitas, vt posset esse columna, & firmamentum veritatis: vt portæ inferi non preualerent contra eam. Siquidem ante mortem Christi, antiquæ legis status perseuerabat. Ac ideò, perseuerabat status legis infirmæ & iamiam moriturę. Vt ergo significetur prioris status reprobatio, vt sequens statuatur: permisit Dominus suos etiam discipulos cadere. quo viderentur omnia (sacram virginem excipio) conclusa sub peccato, vt omnium Dominus misereatur. *1.Timo.3* *Matt.16* *Hebræ.7* *Rom.11*

His adde omnes eas rationes: quas Sancti adduxerunt, vt permittatur cadere Petrus: eæ enim omnes in Apostolos reliquos quadrant. *Tomo reque.*

Néque verò propterea Christi fuit infirma precatio: imò valentissima. quæ Deum Patrem discipulis, tam fœdè peccantibus conciliauit, nisi modò minus sit, mortuum à morte reuocare: quam infirmum, ne moriatur præseruare. Sanè permisit Deus Lazarum mori. Poterat enim qui oculos aperuit cœci nati, languentē à mortis viribus eripere. Sed maior apparuit excitatis, quam præseruantis potentia. & maior fuit oratio, quæ discipulos in incredulitatem, (quam illis posteà Christus exprobrauit) præcipitatos, rursum in meliorē conditionem restituit: quã si eos ne caderent detinuisset. Quia verò Christus suæ orationis efficaciam cognoscebat: quæ errantes & dispersas oues erat ad caulas reuocatura: ideò subiecit verba sequentia. *Ioan.17* *Ioan.9* *Ioan.11* *Mar. vl.*

Postquam surrexero, præcedam vos in Galilæam. Vbi diuitias Christus suæ, benignitatis ostendit, qui non solum humilium viuens curam gerebat: sed iam gloriosus, immortalis *Mat. vl.*

lis,cuique erat data omnis potestas in cœlo, & in terra: suorum discipulorum, qui eum in agone deseruerant: qui scandalum in eo passi fuerant: quos de incredulitate reprehenderat, vnica & singularissima cura prosequitur. Præcedam inquit vos. Pater filios. Magister discipulos. Dux milites. Pontifex Sacerdotes. Rex seruos. Caput membra. Pastor oues. Præcedam inquit vos. Ne timeatis vllum ex hominibus in-
Exod.13 commodum. Vt enim Angelus præcedens Hebræorum castra, eos ab omni timore & incommodo liberabat: ita & fortius ego, castra mea, Ecclesiam meam, præcedens, ab omni timore vos libero. Hic aduerte, apud Zachariam hæc fuisse prænuntiata. Nam vbi dixerat: Percute pastorem, & dispergentur oues. statim subdit. Conuertam manũ meam ad par-
Zach.13 uulos. Certum verò est, eosdem esse paruulos, ad quos manũ
Matt. 18 conuertet, qui oues erant dispersæ. Qua enim ratione Christiani oues sunt, paruuli etiã sunt. Sensus ergo est. Si framea percussit pastorem: & oues sunt dissipatæ. at eædem ipsæ oues
Psal.22 conuertentur Pastorem recipient suum: à quo in loco pascuę collocabuntur.

Aduerte secundò, Dictum est, Pręcedam vos in Galilęam, non in Iudæam. Vbi notatur primò, eam debuisse Christum immortalem videre: in qua fuerat primũ mortalis genitus. & ibi eius immortalitas planè nuntiari: vbi fuerat primum pœnitentia (cui immortalitas promittitur,) prædicata. Gali-
Isa.9 læa gentiũ cùm esset in tenebris, lux orta est ei. Vt illic orta est lux Euangelicæ prædicationis: ita & oritur lux æternitatis: quam prædicatio annuntiat Euangelica.

Nec debuit textus dicere: quòd in Iudæam Christus suos
Ierem.51 præcederet. Vt enim Babylon, quia curata, sanata nõ est, ideò relicta est: ita & Iudæa Christi præsentia curata, & non sanata, relinqui debuit. & vitæ nouæ inchoatio Galilææ adscribitur: quasi cultus Dei, lex, religio, & præmia vitæ, è Iudæa in Christianitatem migrauerint.

Petrus vbi Christum audit: quod omnes discipuli essent ea nocte scandalizandi, in verba Christiano pectore digna prorupit: *Si omnes*, inquit, *fuerint scandalizati, non ego*. Quæ verba, si dicantur à pectore suis viribus fidenti, sunt planè superba. At si dicantur à pectore, viribus diuinis nitenti, planè cuilibet sunt necessaria Christiano. Neque enim gratiam Dei habet, cui non fixum. & alta mente repostum sit, quòd & si totus mundus à Christo discedat, ipse tamen discedere non vult.

vult. Etiam si Angeli de cœlo aliud Euangelium afferant, à Christo discedentes: Paulus, non solũ non discedit, sed anathema discedẽtibus intonat. Etiam si mors, vita angeli, principatus, virtutes, instantia futura, & creaturæ omnes, à Christo discesserint, & Paulum ab eo separare contenderint, Paulus testatur, quòd id efficere non poterunt. Et sponsa fideliter dicit: Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem. & Christus dicit, eum solum virum esse cœlo dignum, qui ita super firma petra ædificatus est: vt nulli neque venti, neque flumina, neque alius impetus possint domum labefactare. Ergo Petrus licet viribus suis immodicè fidens, fuerit superbè loquutus: at si diuinæ opi confidisset, planè verba Christiani hominis, princeps protulit Christianorũ. Quid enim aliud est, Diliges Dominum super omia, nisi, quod ita diligas, vt omnibus scandalum patientibus, & negantibus, tu fidelis perseueres?

Gal. 1 *Rom. 8* *Cantic. 8* *Matt. 7* *Deut. 6*

Dominus verò, hominis immodicam fiduciam taxat dicens: *Amen dico tibi, antequàm gallus cantet, ter me negabis.* Liceat mihi dicere, Christum esse gallum: si enim seipsum asseruit esse gallinam, quæ pullos suos velit congregare. quid mirum est, si sit etiam & ipse gallus? gallus noctu cantat, vt dormientes è somno excitet, & ociosos ad laborẽ inuitet. Quis tandem est, cui hæc officia quadrantius competere possint, quàm Christus? Ipse enim in tenebris luxit, & ipse est, qui nos à somno excitauit: & ad opera cœlestia ipse nos inuitauit. Ipse igitur est, quem gallus significat. Porrò gallus hic bis canere solet: semel quidem cùm auxilium suum largitur sufficiens quidem, ne peccemus. secundò verò cùm auxilium præstat efficax, vt à peccato surgamus. Primum cantum semper gallus hic canit: semper enim fauet, ne peccemus, si non peccare velimus: At si secundam vocem gallus dederit, à peccato peccator remouetur. Hoc igitur dicit Dominus: Antequam gallus qui ego sum secundam vocem dederit, quam à tuo te peccato remoueam, tu ter me negabis. Vide quales sint, hominis etiam iusti, propriæ vires. Igitur si historiam spectes: Petrus ter negauit, vel certè ter negare cœpit, antequam gallus naturalis primam vocem dedisset. Si verò mysterium aspicias: Petrus à negatione non abducitur, donec gallus figuratus secundam vocem efficacem: quâ à peccato Petrum reuocauit, cecinisset.

Matt. 23 *Ioan. 1*

Petrus ad verbum Domini respondet: *Etiam si oportuerit*

me

memori tecum, non te negabo. & similiter omnes discipuli dicunt. Et similiter omnes Christiani, de Dei auxilio fisi, dicere debent. Et ego arbitror Dominum hæc verba dixisse, vt hunc animum in Christianis necessarium esse doceret. Docuit enim discipulos suos, eo animo præditos esse debere, vt si oporteat cum Christo mori, non eum negemus. Id enim si-
Luca 9 gnificat verbum illud: Qui vult venire post me, abneget se, tollat crucem: vbi mecum moriatur, si oportuerit, potius,
Luca 14 quàm neget. Id significat cùm dicit Dominus: Qui non odit etiam animam suam, non potest esse meus discipulus, id est, qui non est paratus vitam fundere si oportuerit, antequam neget Christum, non est discipulus Christi. Ergo Christiani via regia incedamus: non declinemus ad dexte-
Deut. 28 ram, neque ad sinistram. Sinistra est Christum velle negare. Dextra est, tuis viribus fidens velle non negare. Regia via est, Dei viribus nitendo, nunquam Dominũ negare. Cùm enim
Ephes. 2 vita Christiana donum Dei sit, nemo eam potest, nisi ex Dei dono præstare.

Tunc venit Iesus cum illis. Primus locus à me tractandus est, cur Dominus venit in villam, quæ dicebatur Gethsemani, id est, vallis pinguis? Cuius illa prima ratio succurrit. Tauri, & boues in sacrificium Deo offerendi, afferri ex vallibus solent. Et ex valle pingui, pinguia sacrificia expe-
Matt. 22 ctantur. At Christus taurus est, de quo dictum fuit: Tauri mei & altilia mea sunt occisa. Hic taurus post noctem suæ sacræ cœnæ, erat in sacrificium offerendus. Deus autem vult
Psal. 65 sacrificia seu holocausta pinguia, & medullata. Ideò ex valle pingui afferri debuit. Meritò igitur ad vallem pinguem venit, vt intelligamus, ex ea holocaustum medullatum exiturum.

Secunda ratio: vt significetur nõ quòd vallis erat, sed quòd futura erat: vallis in se sterilis fuit: sed vbi ex Christi corpo-
Luca 22 re, & corde, sanguis liquatus est, & velut torrens defluxit in terram: terra infœcunda, fœcunda facta est. Ex synagoga reddita est Ecclesia: quæ verè gratiâ & scientiâ pinguissima facta est.

Quod si etiam synagogam locum pinguem appellare li-
Isaia 5 bet, videlicet, quia Isaias eam, Cornu filium olei nuncupauit: tunc tertia ratio erit. Voluit Dominus ad synagogam, id est, vallem pinguem venire: vt inde ad mortem abduceretur. Neque enim est fas prophetam extra Ierusalem perire. Est enim

enim Ierusalem quæ occidit Prophetas. *Matt. 23*

Nescio verò, an Dominum venire in vallem pinguem, pingues & diuites admonuerit: ipsos esse maximè qui mortem Christo concilient: eorum enim peccata, & plura, & maiora sunt quam pauperum. Dictum enim est: Prodit quasi ex adipe iniquitas eorum. Si igitur peccata Christum morti adegerunt, profectò pingues & diuites maximè adegerunt. *Psal. 72*

Demum, ad vallem pinguem venire voluit, docens ex loco, qualis esset ille animus, qui pro nobis mortem optabat. Nec enim non esse charitate pinguissimus animus poterat, qui se tali morti obiiciebat.

Locus secundus est, quid significet, quòd Christus cœperit pauere & tædere, ac dicere: *Tristis est anima mea vsque ad mortem*? quid est, quod tam vehementer angitur: vt in agonia fiat eius sudor, vt guttæ sanguinis decurrentis in terram? quid est quòd tam acerbè doleat, vt roget Patrem, auertat ab eo calicem? Christus Dominus gigas, fortis, sapiens, Dei zelantissimus: nostri amantissimus, cur ita dolet, cùm videt passionem imminere? Maximè cùm passionem adeò ille optarit ardenter, vt dixerit: Baptismo habeo baptizari, quomodo coarctor, donec fiat. Ad hoc, ego existimo salutem nostram in hoc Christi dolore fuisse monstratam. Tota nostræ redemptionis spes in hac Christi agonia versabatur. Hic erat vnus nostræ confidentiæ cardo, si Christus dolorem suum ita monstrasset. Et quia sciebat Dominus hoc esse nostræ angustiæ solatium, & nostræ diffidentiæ anchorã: eã ratione omnibus modis dolorem suum testatum esse voluit. Hanc rem vt summam, explicare apertissimè contendam. *Luca 22* *Isaia 9* *Psal. 18* *Luca 12*

Principiò, lex Dei est, nullum peccatorem sine pœnitentiæ dolore iustificari. Dicente Christo: Nisi pœnitentiam egeritis omnes simul peribitis. Et item: Pœnitentiam agite, appropinquauit regnum cœlorum, id est, non aliter in vos veniet, nisi pœnitentiam egeritis. Ea etiam vox Ioannis Baptistæ est: Pœnitentiam agite. eadem est Petri vox: Pœnitemini: & baptizetur vnusquisque vestrum. & Pauli: Tristitia quæ secundum Deum est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur, id est, non est salus stabilis, sine tristitia, quæ secundum Deum est. Ergo firma lex est, si de peccato non doleo, seruari non potero. *Luca 13* *Matt. 4* *Mat. 3* *Actio. 3* *2. Cor. 7*

Secun

Secundò: Lex naturæ etiam docet: vt non quiuis dolor de
Matt.27 peccato, peccatum delere possit. Doluit planè Iudas, quod Christum vendiderit. Doluit Saul quòd Samueli non obe-
Gen.27 dierit. Doluit Esau, quòd primogenita vendiderit. Neque
Hebr.12 tamen, inuenit pœnitentiæ locum, etiamsi cum lachrymis eam quæsiisset. Hinc ergo tota diffidentia, & desperatio nobis accrescit, quod scilicet scimus nos peccasse: neque tamen scire possumus, an tanto dolore simus affecti, qui delere nostra crimina queat. Censent enim Theologi, dolorem debere esse summum, maximumq́; : qui peccatum, contra summum maximumq́; Deum, abolere possit. Quis verò ex se dolorem tantum habeat: quis ita dolere sufficiens erit? cùm nō
2.Cor.3 simus sufficientes, cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis. Quomodo ergo dolebo, vt debeo: qui cogitare, vt debeo, non sufficio?

Christus igitur qui caput nostrum est: cuius nos omnes membra sumus: dolorem quem nos ex nobis habere non poteramus, in suæ passionis initio, pro omnibus nobis assumpsit. Vt iam confidamus, quòd si per sacramenta Ecclesiæ, dolor ille suus nobis communicetur, iusti & salui esse poterimus. Igitur in Gethsemani, Christus pro peccatis omnium nostrum dolet, pro peccatis omnium dolorem assumpsit, quem dolorem ego debebam, iam præstitit ille. Egregiè hæc
3.part.q. Dominus Thomas docet, in hæc verba: Christus non solum
46.art.6 doluit pro amissione vitæ temporalis: sed etiam pro peccatis omnium aliorum. Qui dolor in Christo excessit omnem dolorem cuiuscunque contriti: tum quia ex maiori sapientia, & charitate processit, ex quibus dolor contritionis augetur. Tum etiam quia pro omnibus peccatis simul doluit, se-
Isaie 53 cundùm illud: Verè dolores nostros ipse tulit. Hactenùs ille. Et infrà: Christus voluit genus humanum liberare, non sola potestate, sed iustitia. Ideò non solùm attendit, quantam virtutem dolor eius haberet, ex diuinitate vnita: sed etiam, quantum dolor eius sufficeret, secundum humanam naturam, ad tantam satisfactionem. Hæc ille. Vbi attentè audiendum est: quòd pro omnibus peccatis Dominus simul doluit. & quòd doluit tanto dolore, quantum requirebatur in quouis homine, vt eius culpa condonaretur. O doloris immensitatem! ô dolorem ferè infinitum! Annon est ferè dolor infinitus, qui pro singulis omnium hominum peccatis voluntariè assumptus est? Quis credere potuisset, quòd

cor

cor illud Christi delicatissimum, omnes nostros tulerit dolores? O Christè, verè magna est, sicut mare, cōtritio tua: Verè contritione magna contrita est Virgo, filia populi nostri: plaga grauissima vehementer. Verè dixisti: Vos qui transitis, attendite & considerate si est dolor, vt dolor meus? verè vir dolorum es, & sciens infirmitatem. *Ierem.* 14 *Trenor.* 1 *Isaia* 53

Ita planè necesse erat, vt Christi dolor tantus esset: vt nobis fiduciam sperandæ pietatis indulgeret. Quis enim veniā sperare potuisset, nisi Christum, iam pro nostris peccatis doluisse nouisset? iam nemo desperare aut frangi par est, licet infinito peccatorum pendere obruatur, cum sciat: Christum iam dolorem illis peccatis debitū assumpsisse: nihilq; aliud à peccatoribus requiri, quàm quòd dolor ille suus, nobis per sacramenta dignè suscepta, communicetur.

Cùm ergo res summa fuerit, Christum tantum habuisse dolorem: cúmque tantopere nostra retulerit, eum illum habuisse, cúmque etiam adeò retulerit: vt nos sciremus, quòd ille tantum habuerit dolorem. (quid enim prodesset ad fiduciam nostram, quòd ille habuisset, si nos id ignoraremus) hac (vt existimo) ratione, omnibus argumentis Christus testatum esse voluit, se tantopere doluisse. Ideò enim ait: *Tristis est anima mea, vsque ad mortem*, id est, dolore qui mortem, nō vni sed mille hominibus afferre potuisset. Ideò etiam secundò ait: *Pater mi, si possibile est trāseat à me calix*, neque enim poterat non esse calix acerbissimus, quem fortissimus ille hæros, qui tam anxiè illum optauerat, tam anxiè efflagitat à se remoueri.

Vt etiam omnibus esset apertissimus dolor ille à Christo, pro nobis assumptus idcirco Petrum, Iacobum, & Ioannem testes doloris asciuit: vt in ore trium testiū staret omne verum. Et ea ratione: semel, iterum, ac tertiò vt vigilent admonuit: vt testimonium vigilantium certius esset. Et ea etiam ratione, voluit Angelū de cœlo venire: qui eius doloris certissimus esset index & testis. siquidem ad eum in eo confortandum accesserat, Eâ demum ratione sanguineum sudat fluorem: euidentissimum summæ anxietatis indicium. *Deut.* 17

Planè Christus, cùm ita dolebat, mulier erat, quæ, cùm parit, tristitiā habet. Pariebat verò tūc nos, & dolores partus vsque ad mortem perdurauit: vbi morte matris vitam acceperunt filij. Planè Christus in se maledictionem Euæ suscepit. Cui dictum est, In dolore paries filios, factus est igitur *Ioan.* 16 *Genes.* 3

Galat.3 pro nobis maledictũ, vt nos ex legis maledictione redimeret. Planè Christus erat pulchra illa Rachel, quę Beniaminũ,
Gen.35 (id est, filium dextre) pariens ex dolore, diem clausit extremum. Ita Christus nos pariens: vt dextræ filios efficeret, præ dolore suam sacerrimam animam effudit.

Porrò non immeritò dixit. *Tristis est anima mea vsque ad mortem*. Sciebat enim peccata quæ vsque ad mortem in homine durant, esse periculosissima. Dictũ enim est, Mors pec-
Psalm.33 catorum pessima. id est, peccatores qui vsque ad mortis tempus peccant, morte morituri sunt pessima. At nihilominus peccator qui iam se mori videt, minimè desperet. Ideò enim Christus vsque ad mortem doluit: vt etiam peccata vsque ad mortem, remedium habere sciremus. Habebunt verò remedium & veniam, si peccator, suo dolore, dolorem Christi per Sacramentum aut eius votum participauerit.

Nec id dissimulandũ, quòd Christus doluit vsque ad mortem: vt sciamus, eos qui in tempore mortis dolent, non proptereà damnari. Imperitum enim vulgus existimat, eos in infernum abire, quos anxiè & dolenter mori conspiciunt. Contrà eos abire in cœlum: quos placidè vitam finire cognoscunt. At non ita est, potest in cœlum ire, qui in magnis angustiis, vitam absoluit, vt de Ioanne Taulero memoriæ proditum est.

Locus tertius est: *Assumpto Petro, & duobus filiis Zebedæi cœpit contristari*. Varias habent hi tres Apostoli significationes. Primum enim, significat Petrus fidem: in Petri enim fide fundatur Ecclesia Christi. Significat Iacobus spem. Propter spem siquidem luctamur & contendimus. Significat Ioannes gratiam & charitatem. Meritò igitur Christus oraturus & sudaturus, & tãtopere laboraturus, assumit hos tres: Indicans nullum opus sine his tribus, scilicet fide, spe, chari-
Hebre.11 tate, aliquid valoris habere. Sine fide enim impossibile est
Roma.8 placere Deo: sine spe, nemo saluatur. Spe enim salui facti
1.Cor.13 sumus: & sine charitate, etiam si tradam corpus, vt ardeat, nihil sum.

Secundò, tres illi Apostoli significant tres hominum status. Petrus enim significat Clericos. Iacobus vitæ actiuæ laborem: Ioannes contẽplatiuę quietem. Christus ergo assumpsit hos tres, vt proximi suæ adstarent passioni. Indicans se sufficienter, pro omnibus omnium hominum statibus sanguinem sudasse, & vitam fudisse.

Tertiò, tres illi Apostoli significant eos, qui Christo iunguntur familiarius, quique Christum amant strictius. Itaq; cum Dominus vult tres istos suæ assistere passioni, admonuit eos, qui Christo volunt vniri amore strictissimo: vt eius sacram passionem cogitent, considerent, meditentur propiùs, attentiùs, intimiùs.

Quartò, etiam voluit Dominus hos tres transfigurationi interesse, & passioni. Vt qui post gloriam transfigurationis, videbant successisse ignominiam passionis intelligerent futurum: vt post ignominiam passionis, gloria succederet resurrectionis. Vt in die bonorum memores simus malorum: & in die malorum, memoria succurrat bonorum. Videlicet vt expectatio mali, fœlicitatis humanæ lætitiam temperet: & spes boni, grauioris tribulationis afflictionem moderetur. *Matt.16* *Eccl.11*

Locus quartus est: *Progressus pusillum procidit in faciem suam.* Progressus est pusillum, quantū iactus est lapidis: vt Apostoli testificari possent certissimè, de eius dolore, & angustia. Quòd verò procidit in faciem, arbitror id esse, quod Paulus dicit: Qui in diebus carnis suæ, preces, supplicationésque ad eum, qui posset illum saluum facere à morte, cum clamore valido, & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia. Videns enim Christus se peccatis nostris onustum: statuénsque pro nostris peccatis dolore, & corū à Patre remissionem impetrare: coram throno Paternæ gloriæ cōparuit, summam illi reuerentiam exhibens: quam exteriori corporis habitu demonstrans, procidit in faciē suam, & velut Pontifex pro nobis interpellans, preces & supplicationes obtulit Patri, cum lachrymis & clamore, qui in toto cœlo personuit. Próque illa profundissima, quam exhibuit reuerentia, exauditus est. Rursum cùm per Angelum qui eum confortaturus aduenerat, Christus ipse resciuit (quod iam ante sciebat) Patris decretum esse, vt moreretur: tunc propria experientia didicit obedientiam, & ita per obedientiam, consummatus, factus est sibi obtemperantibus causa salutis æternæ. *Luca 22* *Hebre.5* *Psalm.21* *Hebræ.5*

Sed iam intelligere cupio, quid Dominus precatus fuerit? quid supplicarit? in quo pro sua reuerentia exauditus fuerit? In qua re, sub aliorum censura, quæ subiungam, existimo.

Primum nulla poterat esse in seculo maior angustia: quā illa quā Christus affligebatur, vt omnes Theologi fatentur. Iam Pater æternus, Pater est misericordiarū, & Deus

2.Cor.1 totius consolationis: qui consolatur nos in omni afflictione nostra. Dictum enim est, quòd sit adiutor in opportunita-
Psalm.9 tibus in tribulatione. Quòd si seruis Dominus accurrit in omni angustia eorum: si non se continet Dominus, quin af-
Apoc.21 flictionem seruorũ temperet, eorúmque lachrymas abstergat: quanto minus se cõtinuisse Pater, videns non seruũ, sed Filium, non in leui, & momentaria tribulatione, sed in acerrimo, & grauissimo dolore? quomodo nõ aliis apertis ad Filium aduolasset eius dolorẽ mitigaturus: nisi ipse Filius sua Patrẽ oratione detinuisset? Detinuit igitur Filius Patrẽ, ne dolorẽ leniret. Et hunc esse credo orationis Christi sensum, cùm ait: *Pater si fieri potest transeat calix à me.* Sed oratio mea, supplicatio mea, efflagitatio mea est: vt non hæc mea voluntas fiat. Sed tua illa Pater quã ab æterno decreuisti: vt ego dolorem hunc quãuis acerbissimũ paterer, nolo dolorem hunc mihi leniri, aut mitigari. Non meus affectus naturalis impleatur: non tua mihi miseratio accurrat: sed tua voluntas
Psal.40 æterna, opere compleatur. Planè tunc Christus intelligebat super nostrum genus, egenum & pauperrimũ: Pater igitur, vniuersum Christi, dolorem mollisset: vt eum facilius ferre potuisset. Sed vt dixi, iterũ & tertio orauit Christus, ne suus naturalis impleretur affectus: sed doloris gladius eius transuerberaret pectus. Vt ea ratione, maiori homines nexu obli
Psalm.25 garet, arctiori amoris nodo deuinciret. Quàm verè igitur quadrat Christo, illud Dauidis: Proba me Domine: & tenta
Psal.138 me, vre renes meos, & cor meum. Et iterum: Domine probasti me, & cognouisti me, tu cognouisti sessionem meam, &c. Ergo, vt finiam, orat Christus Patrẽ, vt si possibile sit transeat calix: in ea ratione intelligamus: quàm esset acerbissimus calix ille, quem Christus fortissimus hęros exhorret. Orat verò, ne calix ille transeat: vt intelligamus, quantũ illi debemus, qui omniũ dolorem, omnium loco, vnus exhausit. Quæ dico, quia certissima esse ille volebat, semel iterum, ac tertio repetiit, vt nihil in eis dubij residere potuisset.

Ex hac historia multa colligere est. Primum, quòd non est imperfectionis doloris acerbitatem sentire. Non est imperfectionis dedecoris vulnus dolẽter excipere. Non est imperfectionis mala huius seculi patiendo tristari, pauere, tædere. Christus enim perfectionis fuit magister: qui in his malis cœpit contristari, & mœstus esse. Paulus (qui de se &
Philip.3 aliis dixit: Quot quot perfecti sumus id sentiamus) is dixit:

Non

Non volumus vos ignorare fratres, de tribulatione nostra quæ facta est in Asia. Quia supra modum grauati sumus, supra virtutem: ita vt tæderet etiam nos viuere. Iob sanctus ille, cui perfecti alij vix conferri possunt: adeò dolebat vehementer, vt amici, septem diebus ei loqui non auderent. Certè si quiuis nostrum spiritus esset, terrena mala pensi non haberet. Nunc verò ex carne sumus, quæ nobis ferrea aut ænea non est. *2.Cor.1* *Iob 2* *Iob 16*

At verò Christiani afflicti munus est: in mediis tribulationibus rectà ad Patrē ire. Nec enim nouit animus Christianus in alia re, quàm in Deo, afflictionis consolationem recipere. Renuit enim consolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus sum. Dictum est: Perditio tua Israël ex te, tantū auxiliū tuum ex me. Rursum Dauid: Ego cùm mihi molesti essent, induebar cilicio, humiliabā in ieiunio animā meam: & oratio in sinu meo conuertetur. & item: Pro eo vt me diligerent detrahebant mihi, ego autem orabam. *Psal.76* *Oseæ 13* *Psalm. 35*

Porrò in ea oratione subdere tuam voluntatem Deo, vt non quod tu, sed quod ille vult, faciat: id demū perfectionis est. Eam perfectionem Christus docuit hoc loco, & Paulus cùm dicit: Renouamini in nouitate mentis vestræ: vt probetis quæ sit voluntas Dei, bona, beneplacens, & perfecta. *Roma. 12*

Est verò voluntas Dei perfecta: vt per leue & momentaneum tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus acquiramus: vtque persequutionem patientes, beati simus. Vtque conueniat nobis illa beatitudo: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Demum est voluntas Dei, vt sicut abundat tribulatio: ita abundet & consolatio. Vt sicut socij sumus Christi in passionibus, simus & in consolationibus. Si enim compatimur, & conregnabimus. *2.Cor.4* *Matth. 5* *2.Cor.1* *Eodem.* *Rom. 8*

Demum ex hac historia fas nobis est, de futuro Ecclesiæ statu coniectari. Quòd enim in capite contigit, futurum in membris speramus. Vt ergo Christus grauissimis doloribus, & angustiis afflictus est: cum iamiam vitam esset absoluturus: ita & Ecclesia, cùm iamiam finienda erit, grauissimè etiam affligenda erit. Ita vt si fieri possit in errorem tradantur electi. Sed sicut post mortem successit gloria Christi: ita post Ecclesiæ finem, eius immortalis gloria sequetur, vt verum sit illud: Gloriam præcedit humilitas. & illud: Antequam conteratur, exaltatur cor hominis. Et antequam glorificetur, humiliatur. Porrò Christus requirebat so- *Matt.24* *Prouer.18* *Prouer.15*

lamen à discipulis intimis, nec tamen inuenit: ita Ecclesia requiret solatium, & fauorem à Prælatis suis, sed illi altum dormient.

Locus quintus est: *Ecce Iudas vnus de duodecim.* Video Christum minimè à Iudæis sine Iudæ ministerio comprehẽsum: in figuram, quòd Christus in nobis tradi nisi à Iuda, Christi discipulo (licet falso) non potest. Certè cùm peccamus, tũc tradimus Christũ. Neq; enim in nobis tradi Christus potest nisi peccemus: at peccare nõ possumus, nisi ministerio Iudæ: eius scilicet qui discipulus Christi videtur, cũ non sit tamen. Quod vt intelligas, memor esto illius Theologici decreti: Nemo operatur, malũ aspiciens. Ergo qui peccat, non peccat, malum sed bonũ aspiciens, id est, peccat credens non malũ esse, sed bonũ, quod cupit. Ergo cùm peccamus: venit Bonũ, quod scilicet bonum videtur: osculatur affectum nostrum, nos illud, vt amicum recipimus. en Iudas pseudo apostolus Christum tradidit. Proruit inde in animam nostram cohors dæmonum & vitiorum, Iudæi, Mauri, Indi, mali Christiani non tradunt Christum, nisi quia antecedit Iudas, id est, id quod bonum apparet, cùm non sit.

Sed ad literam redeo. comprehensuri Christum sunt Iudas, Christi familiaris, & discipulus. Secundò, turba multa ministrorum: qui missi fuerant à Pharisæis, & principibus.
Ioan. 18 Tertiò, cohors gentilium militũ, vt testatur Ioannes. Quartò, ipsi principes sacerdotũ, magistratus templi, & seniores.
Luce 2 vt testatur Lucas. Vbi igitur tutus Christus esse potest? quem non cauebit? quẽ non timebit? si à gentibus, à Iudæis, à suis, ab alienis, à ministris, & prinicibus, à iuuenibus, & senioribus, à priuatis, & magistratibus, à laicis, & sacerdotibus, quæritur comprehendendus? Quid mali hic omnibus intulit: quòd ab omnibus, quæritur ad necem? Verè dictum est: Inimici hominis domestici eius. Et nolite credere amico, noli-
Michæ. 7 te confidere in duce. Ab ea quæ dormit in sinu tuo, custodi
Ioan. 15 claustra oris tui. Verè dictum est: Si mũdus vos odit, scitote,
Ibidem. quia me priorẽ vobis odio habuit. Et item: Odio habuerunt
1. *Ioan* 5 me gratis. Cùm igitur totus mundus in maligno positus sit: cùm totus mundus contra Christũ conspirauerit: quid causæ est, quòd ita co- nostrũ credimus mundo? cur mundi præcepta seruamus? Cum dictũ sit. Qui amicus est mũdi, Dei ini-
Iacob. 4 micus constituitur. Annon miraculi loco est, quòd per Christum mundus factus sit, & non solum mundus eum non cognouerit,

gnouerit, sed persequutus fuerit, comprehenderit, occiderit? Igitur Christus datus est manibus peccatorum. *Ioan.1*

Tunc vnus ex his qui erant cum Iesu, exemit gladium: & percutiens seruum principis sacerdotum, amputauit illi auriculam.

Primum illud annotandum, quòd ex ministris omnibus qui contrà Iesum venerant: nemo maiori rabie, & furore vehementiori Christum inuasit, quam seruus Pontificis summi. Propterà siquidem Petrus contra illum accensus irruit: & caput amputare contendit, quia eum videbat effrenatissimum. Igitur, à ministris Pontificũ, sibi Christus & timeat, & caueat. Nullus est qui furentiori odio Christum, & eius Euangelium prosequatur: quàm ministri Episcoporum. Hi enim auaritiæ flammis accensi, iustitiam corrumpunt: æquum bonúmque dilaniant, dilacerant, nulláque ratione patiuntur, Christi mansuetudinem, charitatem, & æquitatem tranquillè regnare. Et profectò existimo, multos Pontifices viros fore meliores, si per ministros liceret. Quid verò liceat per illos, qui suo ministerio velut hamo, opes contendunt sibi regias comparare? rectè ergo erat nomen seruo Malchus, id est, regius: ij enim ministri regales diuitias, sua tyrannide sitiunt, & anhelant.

Contra hunc igitur insilit zelantissimus Petrus: & exempto gladio, illius diffindit auriculam. Res digna est omni expensione, cur Petri gladius in solam sicarij aurẽ sæuierit, cur certo ictu solã aurem discidit? Ego coniecto significari, quòd Petri gladius sit excõmunicatio. Hæc verò solã discindit aurem. Siquidem per excommunicationẽ, excommunicatus fit sicut ethnicus, id est, sicut infidelis, qui fide caret. Porrò carẽs fide, aure carere dicitur. Siquidem fides ex auditu. Ideo enim dictum est, Christianos, in auditu auris obedituros. Et Christus in persona Christianorum dicit. Sacrificium & oblationem noluisti, aurem autẽ perfecisti mihi: siquidẽ per aurem, auditus verbi Dei ingreditur. Et per hunc auditum, omne bonum. Petrus ergo disiiciẽs illius peruersi auriculam, illum ab omni bono, & ab omni remedio alienum demonstrauit, adeò grauis est excommunicationis pernicies. *Matt.18* *Psal.17* *Psal.39* *Roma.10*

Dominus verò Petro respondet: Conuerte gladium tuum in vaginam. Vbi primum sub aliorum censura, ita existimo, Petri defensionem fuisse inconsultam. Cùm enim video mea defensione fieri posse, vt liberem eum, qui iniustè affligitur: sancta quidem defensio est. Sed si defensio mea

agressores irritat: vt acerbius sæuiant, contra illum quem ego defendo. & contra me,& contra alios: Annon illa stulta defensio fuerit? Profectò rabidi illi leones contra Christum solùm venerant sæuituri, néque eorum erat animus, Christum ibi gladio perimere. At Petri gladius eos irritasset, vt Christum & discipulos trucidassent, nisi Christi & verba, & miraculũ id vetuissent. Ea enim ratione coniicio Christum aurem ministri sanasse: vt ministrorum ferociam illa sanitate leniret,& cicuraret. Vt cicures facti, & mansueti, ab occisione temperarent.

Docuit etiam eo verbo Christus: non temerè resistere ministris Iustitiæ, seu Iudicis, Scio quemuis, qui à iudice in iustè comprehenditur, se ab eo, & ab eius ministris defendere posse. Scio etiam posse alios ei ferre fauorem, qui à Iudice apertissima iniuria læditur. Sed oportet, & euidentem esse iniuriam, & proximorum scandalum cauere. Nam vbi dubia causa est, resistere magistratui non licet. Vbi verò scandalum nascitur, væh homini, per quem scandalum fit.

Vide S. T. 2. 2. q. 69 artic. 4

Matt. 18

Docuit etiam temerariam esse audaciam, si vnicus homo gladium contra cohortem, eximat. Quid enim poterat Petrus vnicum gladiũ habens, contra armatorum phalangem?

Quòd verò Petrum Dominus continuerit his verbis: *Conuerte gladium tuum, omnes enim qui gladium acceperint gladio peribunt*, non vacat mysterio: non enim dixit: Conuerte gladiũ, ne te isti occidant, aut ne te isti comprehendant: sed sola lege diuina eum à vulnere prohibuit, vbi duo intelligo. Primum, quàm debeat legi diuinæ Pontifex summus obedire! Licet summus ipse sit, licet in medio ardentis iræ, licèt in mediis flãmis furoris: sola tamẽ legis diuinæ memoria, solũ legis diuinæ nomẽ, debet eũ in officio cõtinere. Secũdò intelligo. Quòd Christus solã legẽ diuinã Petro refricuit: quia sola lege diuina ille potest cogi, & coërceri. Nec enim legibus humanis ille coërcetur, qui est supra leges humanas. Néque oues cogere suũ solẽt pastorẽ. Néque claues & gubernationẽ regni, alius quam Petrus, id est, summus Pontifex habet.

Ioan. vlt. Sed quid est: *Omnes qui gladium acceperint, gladio peribunt?* Video sensum esse. Omnis qui gladium sua authoritate vsurpat, gladio peribit. Sed quam id non sit verum, experientia testis est. Dico tamen id in suo sensu esse verissimum: & primum considerandum illud est, Dominũ non dixisse, Omnes qui gladio occiderint, aut gladio vulnerauerint, aut gladium

strin

ſtrinxerint,ſed ſolum:Omnes qui gladium acceperint:videlicet eo animo, quo tu Petre accipis, ſcilicet, ad percutiendum. Vbi docemur, quòd ſicut non ſolum adulter eſt, qui alienam corrumpit:ſed etiam, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, mœchus eſt: ita non ſolum occidens homicida eſt, ſed etiam qui gladium accipit ad occidendum, homicida eſt.& ideo, gladio peribit. Dubitas quo pacto id verum eſt. Reſpondeo legem hanc Dei eſſe, vt qui peccauerit volens occidere hominem, eum dolorē, eámque anguſtiam ſentiat, quam ſenſiſſet, ſi gladio periiſſet. Siue eam ſentiat, quia gladio corporali occiditur, ſiue quia gladio contritionis cor eius vulneratur, ſiue quia in inferno, gladio æternæ dānationis ferietur. Lex enim Dei potius cor reſpicit, quàm corpus. Igitur quem dolorem intulit homicida, eum vt patiatur lex Domini ſanciuit. *Matth. 5*

Neſcio verò an id placebit, quod ſubiungam: Habetur in Deutero. quòd ſi ſeruus noluerit egredi è domo domini ſui, dominus perforabit eius aurem, & manebit ſeruus in æternum. Igitur Malchus perſonā ſynagogæ referebat, quæ Dominum ſuum morti tradidit. Quia igitur ſynagoga ſerua manere voluit, filiorum nomen abiiciens: voluit enim ſpiritum ſeruitutis, potius quam adoptionis, idcirco in aure à Petro vulneratur, vt ſerua maneat non in domo Patris hæres. Quia verò Dominus in mundi fine Iudæos ad veritatem conuertet: dicente Paulo, Cùm plenitudo gentium intrauerit, tunc Iſraël ſaluus fiet: idcirco auris à Domino, vulnerato reſtituitur. *Deute. 15* *Ioan. 8* *Roma. 11*

Adde etiam, illâ auris redditione ſignificari, non omnia quæ Pontifices præcipitantius agunt in terra, à Deo rata in cœlis haberi. Sicut enim quæ (claue non errante) ſoluūtur, aut ligantur à Pontificibus in terris, ligata, ſolutáque firmantur in cœlis, ita vbi temerè ligant illi, aut ſoluunt: non vult Dominus ſoluta, aut ligata manere. Iuſtus enim Dominus Iuſtitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius. & item: Mane adſtabo tibi: & videbo, quia non Deus volens iniquitatem tu es. Fieri ergo poteſt, vt quē excōmunicat Petrus in terra, non velit Deus eſſe excommunicatum in cœlo. Tum etiam voluit Dominus, excommunicatos non deſperare: etiam ſi iuſtè excommunicati ſint & præſciſi. Poteſt Dominus illis reddere ſalutem. Poteſt iubere Petro, vt gladium in vaginam recondat. *Matt. 18* *Ioan. vlti.* *Pſalm. 10* *Pſalm. 5*

Demum si magnum in Christo fuit, quòd cruci suffixus, pro crucifixoribus rogarit: Annon sublimissimum est, quòd in media comprehensione, in mediis iniuriis, inter sacrilegas manus, non verbo, sed opere: non vulgari remedio, sed opere miraculoso, hostem, crudelem, attrocem, impudentissimum, auris redditæ beneficio donauerit? & quia Thelogicum dogma est, Quem Dominus sanat, perfectè sanat: si Christus hunc & aure, & mente sanauit, quod potuit esse maioris charitatis indicium? quod potuit esse magis imperturbati animi argumentum? Sed video, non tunc solum Dominus suos hostes in medio offensionum, beneficiis ditauit & cumulauit: etiam nunc, nos cum illum magis offendimus, ille magis donis, & muneribus, allicit, & prouocat. Tā est illi
1. *Tim.* 2 generosissimum pectus. Quam verum illud est: vult omnes homines saluos fieri: quomodo enim potest efficacius ad Deū
Isaie 40 peccator conuerti, quam vbi videt se duplicia à Domino, pro suis iniquitatibus recipere? Annon dictum est: Confitebitur
Psal. 48 tibi, cùm benefeceris ei? Igitur, si Christi lex est, Diligite inimicos vestros: suā ipse legē impleuit, ex dilectione veniēs ad nos. Si lex est: Orate pro persequētibus vos: id ipse impleuit,
Matt. 5 in cruce pro persequutoribus orans. Si lex est: Benefacite iis q persequūtur vos: en in auris redditione, lex est illa cōpleta.

In illa hora dixit Iesus turbis: Tanquam ad latronem existis cum gladiis & fustibus comprehendere me. In his verbis duo mihi sub lucent. Primum est: Licere Reip. gladios & fustes accipere contra latrones: vt eos occidat. Et par ratio est de reliquis malefactoribus. Id mihi dictum sit, contra quosdam nimium delicatos, quibus crudele videtur, iis auferre vitam, qui nostram furantur peccuniam. At Dominus dicit: Si fuissem latro: licebat ita contra me armari. Nunc verò, quid mihi cum latronibus? illi inuadunt aliena: ego do & me & mea. Illi male faciunt: ego nunquam non vobis & benefeci. Scitis enim quàm fuerim largus beneficiorum collator.

Secundum est: Cur Dominus dixerit, *Tanquam ad latronem*: non verò tanquam ad turbatorem Reipub. contra vsur-
Matt. 27 patorem Regiæ maiestatis: & reliqua, quę postea Iudæi Christo obiecerunt? Ad hoc ego ita existimo esse respondendum: Habet Dominus, Qui non intrat per ostium in ouile ouium,
Ioan. 10 fur est & latro. & infrà: Quotquot ante me venerunt, fures sunt & latrones. Et non audierunt eos oues. & infrà: Fur non venit, nisi vt furetur, mactet & perdat. Ego veni: vt vitam habeant

beant,& abundantius habeant. Itáque Dominus duplici argumento probauit se latronem & furem non esse Alterum, quòd ipse det vitam, alterum, quòd vocem eius audierint oues. Inquit ergo: Existis ad me, vt ad dilapidatorem Ecclesiæ, vt ad lupum voratorem, cum gladiis & fustibus. Cùm tamen essem vobiscum semper docens in templo: cuius vocem vos audiebatis, dum oues esse volebatis. Pastor igitur sum, non latro, mortem à vobis abstuli, non intuli, vitam dedi, non abstuli. Videte igitur, quòd crimen admittatis, sacrilegas in vestram pastorem manus iniicientes.

Tu autē intellige, quā mille rationibus suauissimè Christus hostes suos auocabat ab immanissimo scelere. Primum enim ipse non fugiit: sed se suis hostibus obtulit: non erat ergo cur eum comprehederent & ligarent: Secundò Discipulorum arma prohibuit: Tertiò aurē restituit: Quartò comprehensores prostrauit. Cùm enim dixit, Ego sum, ceciderunt retrorsum: Quintò vires quas illis abstulerat restituit: Sextò admonuit, in sua esse facultate legiones Angelorum, ad suî defensionem aduocare: Septimò, refricauit eis memoriam doctrinæ & beneficiorum, quæ illis ille contulerat: vltimò, esse illam horam tenebrarum dixit, id est, dæmonū. Annon hæc satis erant, vt vel leones, vel tigres mitigarent. At non sunt mitigati, imò verò exasperati: adeò ira, res cæca est, & furens. sed iustificata est interim sapientia à filiis suis. *Ioan.18* *Luca 7*

Locus vltimus est. *Hæc omnia facta sunt, vt implerentur Scripturæ Prophetarum.* Vbi diligentia nostra requiritur, vbi nam scribantur horum singula: quæ Matthæus recensuit. Aggrediat rem difficilem.

Primùm quòd Christus esset cum discipulis cœnaturus, significatum fuit Exodi. 12. vbi hæc verba referuntur: Decima die mensis huius, tollat quisque agnum, per familias, & domos suas. Ergo mandabat lex, quemuis Patremfamiliàs agnum accipere quem cum sua familia cœnaret. At Christus erat Paterfamilias discipulorum suorum. Igitur debuit agnum & typicum, & verum, cum sua familia cœnare. Nec enim venit legem soluere, sed adimplere. Et reuera caro Christi erat agnus igne charitatis assus: erat azymus panis: sine virilis seminis fermento. Erat etiam agrestis, seu amara lactuca: amaritudine scilicet passionis instantis affecta. *Matt.5*

Secundò, quòd Christus esset pedes, (id est affectiones) suorum discipulorum lauaturus, mihi significari videtur apud Malach

Malac.3 Malachiam, cum dicitur: Ipse quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum, & sedebit conflans, &c. Profectò Christum ignem esse conflantem, indicant discipuli illi, qui ignem sen-
Luca vlt. serunt, cum dicebant: Nonne cor nostrũ erat ardens in via. At ipsum esse herbam saponariam, videbant Apostoli, cum suos lauari pedes (velut sapone, sordidi panni) conspiciebant. Nescio verò, an id viris doctis placebit, quòd subiungam. Ha-
Zach.3 betur apud Zachariam, IESVM pontificem magnum indutum fuisse vestibus sordidis. Et ego quidem cum Christum contemplor, iam pedum absoluta lotione, præcinctum linteo sordenti vt quòd sordes pedum exceperat, Iesum illum pontificem videre mihi videor.

Zach.1 Tertiò: De oratione Christi in horto, Zacharias mihi dixisse videtur, cùm ait. Vidi per noctem: & ecce vir ascendens super equum rufum: & ipse stabat inter myrteta quæ erant in profundo Et post eum equi rufi, varij, & albi, &c. Vbi meditatè considerandum est, quàm eleganter Christus depingitur. Vir enim est Verbum Dei. Hic vir ascendit super equũ rufum, cùm habuit in horto carnem sudore sanguineo rubentem. Planè: Ascendit Dominus super nubem leuem, (vt
Esaia 19 super equum albentem) cum carni mundissimæ in Virginis aluo fuit copulatus. At ascendit super eundem equum rubentem, cum in horto sanguine suo equus ille fuit rubore perfusus. Vt verò scias eum in horto rubuisse, subiũgit. ipse erat inter myrteta: mihi enim ita videtur, hortũ illum habuisse myrteta. Vt solent elegantiores horti, qui ad delicias, propè ciuitates plantantur. Eum verò hortum fuisse Gethsemani, id est, in valle Iosaphat, id indicat quod addit. Erant myrteta in profundo scilicet vallis. Quod subiicitur de aliis equis rufis, variis & albis, fructus passionis Christi prænuntiat. Per passionem siquidem Christi factum est, vt multi martyres, virgines, Confessores Christum sequerẽtur, inter quos essent varij nonnulli, id est martyrio & virginitate cõspicui: & pulchrè inquit. Hi sunt, quos misit Dominus vt perambulent
Rom 10 terram: quia videlicet, in omnem terram exiuit sonus eorũ.

4. de Gener. animal. c. 8. de Somno, c.3. de Iuuent. c.3. Rursum rectè satis de Christi sudore, erat in psalmis à Dauide cantatum, cùm dixit: Factum est cor meum tanquam cæra liquescens in medio ventris mei. Cor enim esse sanguinis principium, testatur vbique Aristoteles. Cor igitur tanquam cæra liquescens, indicauit futurũ, vt ex immenso charitatis feruore, sanguis in corde, & venis consistens (velut li-

quatus

quatus) per poros & venas eodem calore laxatas descẽderet. Et quia Christus super faciem suam prociderat: erat necesse, vt liquatus sanguis in ventrem rueret. Id verò est, quod inquit, in medio ventris mei. Vt sit sensus. Factum est in corde meo: vt sanguis ex charitatis feruore liquatus, in mediũ ventrem conflueret: & inde fieret sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.

Quartò: Illa Christi angustia & agonia variè significata est in Prophetis, videlicet, vt quæ erat cardo nostræ salutis. Inquit ergo Dominus apud Psaltem: Saluum me fac Deus, quia intrauerunt aquæ vsque ad animam meam. Sanè, quia intrauerunt vsque ad animam, ideò tristis erat eius anima, vsque ad mortem. Iam quòd dicit: Laboraui clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ: planè indicat, quòd semel, iterum, & tertiò ad Patrem orauerit Dominus: idque non sine vehementi clamore: testante Paulo, quòd in diebus carnis suæ, preces & supplicationes Patri obtulerit, cum lachrymis & clamore valido. Isaias item non tacuit hanc Domini agoniam, cùm dicit: Vidimus eum, virum dolorum, & scientem infirmitatem. Quàm verò vir fuerit dolorum, sudor sanguineus palàm demonstrauit. Expressior locus ibidem est, cum dicit. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Ea enim ratione Christus doluit tam acerbo dolore, quia pro peccatis omnium doluit, id est, eos omnes dolores, quos nos pro nostris peccatis debebamus, ille pro nobis omnibus accepit. Igitur dolores nostros ipse portauit. Demum inquit: De angustia & de iudicio sublatus est, id est, duplex fuit causa, quòd fuerit è vita sublatus. Altera fuit angustia, quæ satis erat eum è viuis auferre. Tristis enim erat eius anima vsq; ad mortem. Altera fuit, iudicium Pilati: cũ morti tradẽtis. Nemo ergo putet, quòd Christus fuerit actus in crucem cum indolentia. Imò verò, tanta fuit affectus angustia quòd ea sola eum conficere sufficiebat.

Psal.68 *Eodem.* *Hebr.5* *Isa.53* *Eodem.* *Eodem.*

Quàm denique pulchrè Christi dolorẽ, Ioseph à fratribus venditus dolor significauit? dicunt enim fratres eius: Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, videntes angustias animę illius. Ergo cùm Ioseph prodebatur à fratribus, angustiam sensit vehementẽ, angustiæ Christi significatricem. Fuit enim Ioseph nobilissima Christi figura. *Gene.42*

Quintò, quòd discipuli essent Christo agonizãte dormituri, & comprehenso fugituri: prænuntiatũ illis verbis erat:

Sustin

Psal.68 Sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit: consolantem me quæsiui, & non inueni. Profectò Christus in angustia illa tam vehementi, dicebat. Sustinete hic & vigilate mecum: vt vel dolentis aspectus, eos ad simul contristandū prouocaret. Sed non fuit qui contristaretur: neq; ex hominibus cōsolantem Dominus inuenit. Video Angelum venisse, qui Christū
Luca 22 confortaret: diceretq; illi, quod olim dixerat Eliæ: Surge, bi-
3.Reg.19 be (calicē scilicet passionis) quia grandis tibi restat via. Atqui Angelus ille cum tristi, non est contristatus. Rursum dictū
Isa.63 à Christo erat. Torcular calcaui solus: & de gentibus non est vir mecum. Profectò in horto cœpit Christi caro, velut in torculari calcari. Ideò enim sanguinis rubor, ex vua pressa, in terrā defluxit. Cùm verò hæc vua calcatur, nemo cum Christo est: quia qui cum illo sunt, vel dormiunt, vel fugiunt. Ergo nulli nostra salus, nisi Christo debetur. Solus ille eā tunc operabatur, nullum habebat adiutorem. Dominus solus dux noster erat: neq; cum eo erat alius: qui eum in afflictione iu-
Deut.32 uaret. Non Paulus, non Cephas, non Apollo pro nobis suda-
1.Cor.1 uit, doluit, comprehensus est. Solus Christus factus est nobis sapientia, iustitia, sanctificatio, redemptio: vt qui gloriatur, in Domino glorietur.

Rursum quòd Christo sudante omnes dormirent, indicauit: quòd Christus nos suo sudore saluans, omnes in peccato, & in culpæ somno reperit. Ita enim Paulus: Conclusit Deus
Rom.11 omnia in incredulitate, (quasi in somno profundo:) vt omniū suo sanguine misereretur. Et item: Conclusit Scriptura om-
Galat.3 nia sub peccato, vt promissio ex fide IESV Christi daretur credentibus. Verè igitur humanitas Christi erat tunc mu-
Prou.vlt. lier illa fortis, quæ dormientibus domesticis suis ipsa surgēs non dormit vt eos ditet præda cœlesti.

Sextò: Christi comprehensio à leonibus illis, à canibus, à
Psal.21 monocerotibus, frequēter fuit ante prædicta. Ita enim Christus per Dauidem: Circundederunt me canes multi: conciliū malignantiū obsedit me. & item: Circundederunt me vituli
Ibidem. multi: tauri pingues obsederunt me. & infrà. Erue à framea Deus animam meam: & de manu canis vnicam meam: salua
Eodem. me de ore leonis, & à cornibus vnicorniū humilitatem meā. Vbi intelligere datur, illos malignissimos tyrannos (qui cōprehensum Dominū venerant) eum in modum coronę obsedisse. Et ea ferocia, & rabie in eū insiluisse, quâ solent leones, canes, vituli, tauri, vnicornes. Quòd autem non sine armis vene

venerint, indicat verbum illud: Erue à framea: singulari, scilicet pro plurali posito. Existimo etiam Annam aut Caiphã, ibi adfuisse: vt leonem, vt rabidum canem, à cuius ore speciatim Christus erui desiderat, cùm dicit: Salua me ex ore leonis, & de manu canis. Quia videlicet canis ille, & ore blasphemias: & manu frameã vibrabat. Iam (nisi me fallit animus) huc spectãt verba illa: Custodi me de manu peccatoris, & ab hominibus iniquis eripe me: qui cogitauerunt supplantare gressus meos, absconderunt superbi laqueum mihi: & funes extenderunt in laqueũ, iuxta iter scandalum posuerũt mihi. Quasi diceret: Custodi me de manu Caiphæ, & iniquorum, qui cum illo veniunt, &c. *Psal. 139*

Huius comprehensionis figuræ multæ præcesserunt. Illa prior, licet obscurior: Abraham colligauit filium suum: antequam eum super altari statueret. Ita Patris æterni permissione Christus alligatur, super crucis altari collocandus. Altera figura fuit Ioseph mittendus in cisternam: vt credi par est alligatus fuit. Et Ruben Iosephum liberare contendens, non potens tamen: figuram Petri gessit, Christum liberare contendentis, sed frustrà. Ligatus etiam fuit Samson à Philisthæis, quos ille sua morte destruxit. *Genes. 22* *Gen. 37* *Indic. 16*

Porrò cùm audio Christum dicentem: *Tanquam ad latronem venistis*: videor mihi audire etiam Iacob, contra quem Laban venerat cum gladiis & fustibus: cumq; eum comprehendisset in monte Galaad: respondit illi Iacob: Quam ob culpam exarsisti post me, quid inuenisti de cuncta substantia domus tuæ? Quasi diceret: Cur veluti latronem insequutus es me. *Gen. 31*

Iam quòd Dominus Petrum coërcet, delineatum videtur, quando Absalon cum gladiis, & fustibus Dauidem patrem persequebatur Quem cum Dauid fugeret, & à Semei malediceretur: Abisai dolens regis iniurias, exilire cupiebat in Semei, cúmque in frusta conscindere: sed à Dauide reprehensus & coërcitus est. Dimitte inquit eum, vt maledicat iuxta præceptum Domini, &c. Quasi diceret: Conuerte gladium tuum in vaginam. *2. Reg. 16*

Demum fugam discipulorum, suamq; derelictionẽ Christus præcantauit in Psalmo, dicens; Cor meum conturbatũ est, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum: (hæc sudor sanguineus indicauit.) Amici mei, & proximi mei, aduersum me appropinquauerunt *Psal. 37*

runt & steterunt. Et qui iuxta me erant de longè steterunt: & vim faciebant, qui quærebant animam meam. Profectò vim faciebant contra Christum vnicum & solum, illi eius acerrimi hostes, cum eum omni præsidio destitutum conspiciebant. Quis enim dubitet Christum Dominum tunc ab hostibus ad terram prostratum, illorum calcibus conculcatum? Vt impleretur illud: Miserere mei Deus, quoniā conculcauit me homo, tota die impugnans tribulauit me. Conculcauerunt me tota die, quoniā multi bellantes aduersum me. Cum audis: Impugnans tribulauit me, tyrannorum intellige colaphos, pugnos, ictus, & reliqua. Cùm verò audis: Multi bellantes aduersum me, & vulnerum multitudinem, & hostium rabiem, (vt in bello fit) intelligis.

Psal. 55

At illi tenentes Iesum. Quatuor hîc expendenda se offerūt. Primum: quòd omne Concilium Pontificum, Scribarum, Pharisæorum, Seniorum testimonium falsum quæreret contra IESVM. Profectò, quo tempore Christus prædicauerat, quæsierant illi testimonium verum contra IESVM, quod exactissimè, & incessanter inuestigauerant. Cùm verò nunquam inuenire potuissent, re desperata, ad testimonia falsa recurrunt. Quid enim aliud Pharisæi contendebant, quando interrogabant: an liceret censum dari Cęsari? Quid, quando quæsierunt, quod esset magnum mandatum in lege? Quid quando Sadducæi percontantur de mortuorum resurrectione? Quid aliud ambiebant quando eum obseruabant an sabbato curaret? Ita enim Lucas dicit: Obseruabant eum Scribæ & Pharisæi, si in sabbato curaret: vt inuenirent, vnde accusarent eum. Igitur cùm perpetuò requisissent testimoniū verum contra Dominum, nec inuenire potuissent: ad falsa se conuertunt, in qua re quam fuerint diabolica inuidia stimulati, etiam cæci vident.

Matt. 22
Eodem.
Eodem.
Marci 3
Luca 6

Interim verò figura impletur, quæ hæc falsa contra Christum testimonia prænuntiauerat. Scriptum enim est: quod Achab rex scripsit ad maiores natu, & optimates Iezrahelis: vt duos testes falsos contra Naboth submitterent: qui Naboth blasphemasse asseuerarent. Id verò fecit Achab, quia vineam à Naboth volebat, quam ipse dare recusabat. Quàm aperta est hæc Christi figura? Christi vinea, animæ nostræ sunt. Has animas Christus nō vult dare diabolo, sed auferre. Hac ira percitus diabolus, (qui rex est super omnes filios superbiæ) instigauit maiores natu, seniores scilicet, Scribas, pontifi

3. Reg. 21
Iob 41

Pontifices: vt testimonium falsum quærerēt contra IESVM.

Mirari verò vehementer libet: quomodo falsum testimonium non inuenerint contra IESVM. Certè si tempora nostra illi nacti fuissent, & pecunia testes corrumpere voluissent, non duos, sed ducentos falsissimos testes inuenissent. Quid? Quòd post Christi resurrectionem Pharisæi illos corruperunt milites quos ad Christi custodiam Pilatus deputauerat. Pecuniam enim copiosam illis dederunt, vt dicerent: discipulos Christi, eius cadauer suffuratos. Ego igitur arbitror: non meliores fuisse illius temporis homines, quam nostros: vt testimonium falsum dicere non auderent. Imò verò multi falsi testes accesserunt. Mysterio ergo datum est, ne falsum testimoniū contra Christum inueniretur. Primum enim voluit Christus suam innocentiam testimonio, neque falso lędi posse. Secundò, etiā voluit, nulli videri iure occisus. Si enim Caiphas Christum innocentem, probatum tamen nocentem damnasset, iure damnasse, potuisset apparere. Ne igitur hanc excusationem ille, nec aliquam calumniandi occasionem multi nancisci possent, omnia testimonia Christus resecauit. *Matth. vltimo.*

Dicam nonnihil de moribus nostris. Profectò & nunc etiam falsa testimonia quærunt multi contra IESVM. Cùm enim mercator contractum suum, (testante conscientia,) iniquum esse, vel inuitus agnoscit: quærit interim tamē, doctoris testimonium: qui contractum iustum esse asseueret: Annon hoc est falsum testimonium contra IESVM, id est, contra iustitiam & charitatem quærere? Si aduocatus iniustæ se patrocinari liti, & conscientia, & suis legibus clamantibus intelligit: interim verò alias quærit leges, quibus iniquitas æqua videri possit: Annon hoc est falsum testimoniū, contra ius fasque requirere? Si clericus plura possidens beneficia, se id facere non posse, & veritate, & viris piis attestantibus, planè cognoscit: quærit porrò aliquem Ioannem, Andream, vel alium ex Canonistis, vel Theologis, cuius autoritate latrantis conscientiæ ora concludat: Annon hoc est testimonium falsum quærere contra IESVM: qui totus est sanctitas, veritas, æquitas? Vtinam verò & Pontifices, pompas illas suas, plusquam regias, Euengelio dissentiri vidētes, non se alicuius doctoris testimonio communiant. Sed satis de his, ne in cœlum ora ponamus. *Ioan. 15*

Non verò æquum est illud dissimulare, quòd maioribus

nostris negocium fecit: Cur dicantur falsi testes qui vera de Christo pronũtiarunt? Dixerunt enim, nos audiuimus eum dicentẽ: Possum destruere templũ hoc & triduo reædificare. Et quidem satis non est dicere illos falsos fuisse testes quia iniquum animũ adduxerunt. Animus enim iniquus, malũ, non falsum facit testimoniũ. Nec sat est dicere, quòd nõ retulerint verba Christi punctim. Cùm enim sensum attulerint eundem, parum de verbis curandũ fuerit. At profectò idem sensus est; Soluite templũ, & in triduo excitabo, & possum destruere, & triduò reædificare. Nam profectò qui templum triduò valet excitare, poterat & destruere. Nec demũ satis est respondere: testes non adduxisse verba, in sensu quo dicta fuerunt. Siquidem verba Christi fecisse sensum, in quo testes intellexerunt, Ioannes ipse conuincit dicens: quod cũ

Ioan. 2 Pharisæi, & reliqua turba Christi verba audierũt, ita responderunt: Quadraginta annis ædificatũ est templum: & tu in tribus diebus reædificas? Si ergo adducunt verba in sensu vulgari, cur falsi dicuntur? Neque verò necesse est testibus, verba referre in sensu, quo dicta sunt: satis enim est referre in sensu, quo vulgus ea intelligit.

Ad hoc dubium quod graue est ego sub aliorum censura responderem: Quòd cum verba alicuius accusati, duplicem facere possunt apud vulgus sensum: tunc vt verè accusetur, & damnetur, debẽt in vtroque sensu esse malè prolata. Si enim in vno sensu vera sunt: in quo accusatus visus est ea dixisse: falso accusatur in alio sensu. Iudices igitur hoc Christi exẽplum expendant: quod testes illi falsi dicũtur, quia verba quę duplicem habebant sensum, etiam literalem, in vno solum sensu accusabant.

Secundum quod se considerandũ offerebat, illud est: quod Christus à summo Pontifice adiuratur: & adiuratus veritatem tam apertè respondit, vt vix vnquam ita responderit.

Vbi primum Lector cuncta conspicito. Nulla meo iudicio interrogatio aut maior, aut illustrior aut vtilior (inter mortales) aut fuit aut erit. Qui enim interrogat, Conciliũ integrũ est. qui interrogatur, Deus est. Materia de qua interrogatur, Deitas est: periculũ interrogationis non minus, quam vita Dei est. Si autoritatẽ concilij spectes, iurabis: nullũ tunc in orbe congregari grandius potuisse, aderat Pontifex summus, eo pontificatu refulgẽs: quem ipse Deus instituerat, aderant legis periti, legis, scilicet quã Deus ipse tradiderat, aderant

erant Pharisæi, religione pollentes tunc insignissima, aderat tota senectus, cana prudentia venerabilis. Quid in isto desiderares concilio: si rem humanitus spectes? Si verò ad Christum oculos conuertas, videbis Deum accusatū, languentē, ligatū: Angelos rei spectatores, rei miraculo attonitos. Si periculum expendas: Certè si Christus tacet periculum totius Christianitatis est ibi tacuisse, vbi Dei nomē adferebatur. Si loquitur, periculo capitis loquitur. Et equidē similiter rogatus fuerat à duobus discipulis Ioannis: quibus nō verbis, sed operibus respondit. & interrogatio nō erat illa, sicut ista solennis. Quia igitur quæstio proposita, cardo est nostre religionis, quia est scala cœlestis, quia est fidei radix: idcirco liberis, disertis, & apertissimis verbis Dominus ad eam respōdit. Ita enim iuxta Marcum respondit: EGO SVM. & videbitis Filiū hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli. Vbi quod dixit: Sedentē à dextris: admonuit, se esse de quo Dauid dixerat: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis. & quod dixit: Venientē in nubibus, admonuit se esse, de quo Daniel dixerat: Ecce cum nubibus cœli, quasi Filius hominis veniebat: & vsq; ad antiquū dierum peruenit. Dicitur quasi Filius hominis, sicut illud: In similitudinem hominū factus. Re enim vera homo est: at est potissimè Deus. Dicitur verò peruenisse ad antiquū dierum: quia ascēdit super omnes cœlos: & super omne nomē, quod nominatur in omni seculo. En igitur Christiani, si certum Christi respōsum cupiebatis, adest. Neq; verò cùm dicit: Ego sūm: se Filium Dei adoptiuū intelligebat, neq; Iudæi qui audiebant, ita intellexerunt. Aliòqui nulla erat blasphemia, se Filium Dei ita fateri. Siquidem lex filios Dei homines esse passim confitetur, vt illud: Videntes Filij Dei filias hominū. Et ego dixi, Dij estis, & filij excelsi omnes. Hæc ergo prima ratio est: cur Christus tam luculenter, de se testimonium protulit, vt scilicet fides nostra firmo Christi præconio inniteretur.

Matt. 11 *Marc. 14* *Psal. 109* *Daniel. 7* *Philip. 2* *Ephes. 4* *Ephes. 1* *Gen. 6* *Psalm. 81*

Altera ratio illa est: voluit Christus (non obligatus) adiurationi respondere: ne si non respōdisset: obligati ad respōdendū, respondere negligerent. Amputauit ergo occasionē, occasionem quærētibus. Similiter fecit: cum quęsitus an tributū solueret? Asseruit quidē se nihil debere, vt qui filius regis esset: sed ne offerret scandalū, néve alij eius exemplo soluere nollent, Petro mandat: vt pro ambobus didrahma per-

Matt. 17

ſoluat. Eâdem ratione circũcidi voluit in templo præſentari, legis feſta ſeruare. Iota enim nec apicẽ legis prætermiſit:
Matt.5 qui dixit, ſe non veniſſe ſoluere legem, ſed adimplere. Vt videlicet anſam auferat volentibus legem violare, ne ipſum exemplo ad violendum habeient.

Docuit etiã ea reſponſione quid nos inſtante morte facere oporteat: tunc enim veritas pendenda eſt, etiã cum diſcrimine noſtro. Si quid iniuſtè poſſides, ſi cuius famã violaſti, ſi quid iniuſtè accepiſti: ea omnia inſtante morte ſunt explicanda. Si quod crimen fœdum admiſiſti, & dum viueres verecundia premente ſiluiſti, id morte inſtante reuela. Id verò maximè dum in iudicio interrogaris, ſi iure quæreris, iure etiam cum capitis diſcrimine explicare teneris.

Docuit etiam poſſe nos, in bonum noſtrũ alterius malo abuti: tunc certè cum ille ad malum paratus eſt, & accinctus. Profectò ſciebat Chriſtus, futurum: vt ſi ipſe ſe regem fateretur, infinitis iniuriis, & turpi morte à Iudæis eſſet violandus. At quia ad mala hæc illi erant in procinctu, abuti voluit eorum malo: ad patientiam ſuam, ad gloriam Patris, ad commodum noſtrum, ad mundi ſalutem. Ita planè frequentiſſimè in ſabbatis curauit, licet ſciret, inde ſcãdalum, & odium Phariſæos accepturos. Frequenter eos accuſauit, & admonitus à diſcipulis ne ea verba diceret: vnde eſſent Iudæi offen-
Matt. 15 dendi, reſpondit: Sinite, cæci ſunt & duces cæcorum. Ita Pau-
Actor.21 lus ſciebat, aduentum ſuum in Ieroſolymam, mortem ſibi, magnum ſcandalum Iudæis paritutũ. Eo tamen malo abuti voluit ad gloriam Dei, quæ tanta ex illa Pauli profectione Deo parta eſt. Igitur poſſum bonum meum facere, etiam ſi malum aliorum inde naſcatur: non ex bono meo, ſed ex iniquo illorum animo.

Animauit nos etiam: vt cũ iniuſtè à tyrannis interrogamur, an Chriſtiani ſimus? nihil fateri vereamur, etiã ſi certo
Act. 26 nobis conſtet mortẽ citò futuram. Sciebat Paulus quã habe-
Act. 24 ret vicinam mortẽ: ſi Chriſtum corã Iudæis, coram Feſto, &
Actor.21 Fœlice prædicaret: at nihil veretur. Non enim inquit facio animã meam pretioſiorẽ, quã me. Ita enim Chriſtus inquit:
Luca 9 Qui me erubuerit corã hominibus, erubeſcã & ego eum coram Patre meo: qui in cœlis eſt. Et equidẽ Chriſtus corã lupis illis, non ſolum ſe faſſus eſt eſſe Filiũ Dei, ſed adiecit etiã multa: ſcilicet, videbitis Filiũ hominis venientẽ in nubibus, &c. Vt Chriſtianus corã tyrannis, non ſolum ſe Chriſtianum

fateatur,

fateatur, sed multa in Christi laudes sponte subiiciat. quo confessio illustrior videatur, & liberior, simul & verior.

Nec dissimulare libet: *Non erat conuenientia illorum testimonia.* Quo fit, vt si Christus tacuisset, etiam adiuratus, (siquidem iure tacere poterat: vt qui iudici illi non esset inferior, erat enim Christus iudex viuorum & mortuorũ, cui scilicet *Act.10* Pater omne dederat iudicium) Pontifex & Pharisæi nullam *Ioan.5* causam mortis contra eum habentes, eum morti nõ adiudicassent. Erant enim hypocritæ nihil sine prætextu, & colore iustitiæ facientes: atque adeo Christũ sine testibus, aut propria confessione, nulla ratione dãnassent. Vide ergo, quid debeamus Christo, qui libenter cõfessus est: & ideo se libenter morti concessit sciens & prudens, quòd nisi cõfiteretur, morti nõ adiudicaretur. ô igitur venerandã confessionem! ô confessionem charitatis immensæ explicatricem! ô confessionẽ salutis nostræ allatricem! ô confessionem, sine qua nec Deo gloria, nec Angelis reparatio, nec hominibus fuisset remedium allatum! Si igitur Christiani huic confessioni totos debent: quæ Christianis omnia bona comportauit.

Hac confessione audita, cui omne genu cœlestium, terrestrium, & infernorum, erat flectendum, rabidus ille Pontifex vestem discidit: in signum, quòd Pontificatus à Iudæis scindebatur, teste Samuële: qui cum oram clamidis per Saulem videret discissam, inquit: Scidit Dominus à te regnum *1.Reg.15* tuum. & fortasse quod dolebat Dauid, cùm particulã discidisset, à veste Saulis, id erat: scilicet quòd regnum Saulis, di- *1.Reg.24* uidebatur, ab eo quem ille velut seruus fidelis, sanctè coluerat. Porrò erat mos Iudæis audientibus blasphemiam, vestem conscindere: in signum, quod illis cor discendebatur. Dictum enim erat scindite corda vestra, & non vesti- *Ioël.2* menta vestra. At infœlix Pontifex iste, corde in sua duritia integro, hypocritè vestem scindens suam, se Dei zelotem ostendit. Sed dictum est: Diuidet eum, & partem eius ponet cum hypocritis. Vt videlicet inferni pœna illud cor *Matt.24* non ruptum dirumpat: quod ruptio vestium ruptum esse demonstrabat.

Tertium consideratione, & lamentatione dignissimũ est, quod vbi Christus confessus est bonam confessionem, coram Deo, sanctis Angelis, summo concilio, infimis etiam *1.Timo.6* ministris: tunc & ministri, & principes in Christum insilierunt: in eius faciem expuentes, eius collum collaphisantes,

palmis caput,& os percutientes.Nam quòd ministri id fecerint Marcus testatur: quòd verò Principes, Marcus testatur & Matthæus:& quidem non à ratione alienum videtur,primum quidem ministros in Christum irruisse:vbi verò eum contumeliis oppleuerunt: velut lapsos, à principibus foras eiectos. Principes tunc agnum mansuetum leonino furore conculcant, expuunt, colaphizant, percutiunt, tantúmque non occidunt.

Precatum nunc te Lector volo, cuncta animo lustra. Attende redemptoris animum, verè magnum, magno spiritu iniurias ferentem,imò amplectentem,imò in magno pretio habentem:quia videlicet,quod eatenùs optauerat, iam possi-
Luc.12 debat,& quia opus nostræ redemptionis iam peragebat. Attende Redemptoris corpus, sudore sanguineo (velut exhaustum.)tot ferendis vulneribus velut inualidum.nihil tamen repugnãs:quò enim percutientiũ alapæ,& ictus,eũ vertebãt, eo vertebatur. Attẽde Deũ Patrẽ has contumelias æquo animo spectantẽ.Sanctos Angelos etiã spectaculo adstãtes, quo
Matth.4 videbant eam ab hominibus tam ferociter vulnerari, quem
Luca 2 illi tam humiliter adorauerant:cui nascẽti gloriam in Bethlehem cantauerant: cui victori in deserto ministrauerant. Attende rabiem ministrorum, sed maximè principum.quos
Matt.7 non absterruit tanta Christi prædicatoris autoritas. Prædi-
Ibidem. cabat enim in potestate,& non sicut Scribę,& Pharisęi.Non
Actu.10 emolliuit eos tam immensa beneficiorum multitudo, quibus populum affecerat.Pertransiuit enim benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo. Non continuit eos tam
Ioan.11 infinita miraculorum operatio, & in his Lazari suscitatio,
Isaia 6 quæ eum verè Deum demonstrabant, verè igitur excæcati
Ioan.12 erant,habentes oculos non videbant.Nihil ergo aut prædicationis maiestas, aut beneficiorum copia, aut miraculorum splendor,eos impediebat:quo minus eum, vt vilissimũ mancipium,vt rem nihili reputarent.

Isaia 53 Impletur ergo:Quasi absconditus est vultus eius,& despectus: vnde nec reputauimũs eum,id est,non existimabamus esse hominem.

Exod.29 Secundò, Impletur Scriptura quæ dicit: Applicabis vitulum,coram tabernaculo testimonij:imponéntque Aaron & filij eius manus super caput illius,& mactabis eum in conspectu Domini.Profectò Christus vitulus erat mactandus coram Domino,pro gloria Domini, & pro commodo nostro.

Erant

Erant ergo ei imponẽdæ manus & Pontificis, & sacerdotũ,& seniorũ. Imponũt igitur capiti sacro manus sacrilegas, percutientes caput illud, in quo habitabat diuinitas corporaliter. *Coloss.2*

Tertiò. Impletur alia Scriptura, quæ ita dicebat: si nolue rit vir accipere vxorẽ fratris sui: mulier illa spuet in faciem illius, tollétque calceamentum eius, dicens: Sic fiet illi, qui non ædificat domum fratris sui. Profectò Moses vir erat malæ,& literalis Synagogæ, vxoris scilicet quam Christus generationem malam, & adulteram nuncupabat. Defuncto Mose, succedit Christus: qui Synagogę adulterę copulari noluit: volẽs exhibere sibi aliam sponsam sanctam, immaculatam, non habentem maculam, aut rugam. volebat copulari sterili Rachel, Lia cœca relicta. Quia igitur nec Synagogæ nubere, néque eius peccata dissimulare volebat: idcirco Synagoga in faciem illam sacram expuit: quam Angeli intueri desiderãt. Cupis forsan intelligere, quid sit Christum per Synagogam excalciari? Id facilè intelliges, si in memoriam illud Dauidis reuoces, ita dicentis. In idumęam extendam calceamentum meum. Quasi diceret: In Idumęam extendam principatum, & dominium meum. Contendit igitur Synagoga Christum principatu, imò & vita priuare. Sed vt post mortem surrexit cum vita, ita & cum principatu meliore. *Deute.25* *Matt.12* *Ephes.5* *1.Petri.1* *Psalm.59*

Iam tu attende: Si omnes illi ministri, si omnes illi seniores, si omnes Pharisæi, & omnes principes in Christi faciẽ expuerũt: quã verè dictũ fuit: quasi abscõditus vultus eius. Nunquid ergo, ideò velauerũt eius faciẽ, quia tã immũda, & horrens erat: vt nauseam illis excitaret? Nunquid eum, ita velauerũt, vt sine fastidio liceret eis ad libitũ illũ percutere? Aderat Iudas proditor miserabili spectaculo: vidẽsque talẽ magistri faciẽ, non potuit nõ dolere. Videns etiã magistrũ morti adiudicatũ, abiens laqueo se suspendit. Necesse enim erat corda ænea esse, & viscera ferrea, vt ita mansuetum, ita silentem, ita patientem: ita tractarent.

Planè animo meo illud insedit, Dæmones per totã Christi vitã, eũ diligentissimè inuestigasse: cũque eũ tã insigni viderent sanctitate pollentẽ, nũc totã inferni armasse ferociã, to tã inferorũ rabiẽ instigasse: vt quibus artibus, quibus machinis possent, sanctitatis quã in Christo videbãt arcẽ expugnassent, vt vel ad iracũdiã vel tantillã, illũ prouocassent. Quis enim credat tãtã in hominibus inueniri crudelitatẽ, vt cõtra innocentẽ adeò sæuirẽt? Totius ergo inferni erat illa sæuitia.

Rursus in medio illius tantæ deiectionis, Christus non exigua demõstrat miracula. Miraculũ enim mihi est, quòd tanta in humana carne splendeat patientia, vt nec minimum, in maximis, in summis opprobriis commoueatur. Quis enim mortalium tam seruo, tam tranquillo, tam in moto fuit pectore: vt tam furentibus procellis, tam insanis furiis agitatus, tã quietus ipse, támque placidus perseueraret? Totus infernus, tota synagoga, summo nisu summa vi quatit, percutit, impellit, proruit in Christum: ipse verò adeò prestat pacatus, ac si nihil illi truculenti niterentur. Annon hoc miraculum est? Annon hæc patientia potius est diuina, quàm humana? Gaudet igitur Deus, eius patientiæ spectator. Admirantur Angeli, attoniti stupent dæmones, de lassari cessant Iudæi. Exemplum verò & efficacia, ad similia ferenda Christianis exhibetur.

Nisi enim ego fallor, illa contra Christum tragœdia præsagium erat futurorum. Vt enim postquam Christus se Filium Dei viui apertè confessus est, tota se contra eum armauit, & dæmonum, & hominum rabies: ita postquàm discipuli Christum Dei Filium orbi denuntiauerunt: totus & inferni, & mundi contra discipulos insurrexit conatus: & vbi te Filium Dei per adoptionem, & gratiam ostenderis, inferni *Eccl.2* etiam passurus es impugnationem. Scriptum enim est, Accedens ad seruitutẽ Dei, præpara animam tuã ad tentationem.

Ad historiam redeamus: Postquã à Iudæis: fuit ad satiem vsque in Christum sæuitum: gaudebant illi, quòd furorem per tot annos contra illum conceptum, iam effudissent. Gaudebant quod eum morti adiudicassent. decernunt, quia multa nox erat, dormitum abire. Præcipiunt ergo Christum tam miserabiliter percussum, ad oliuam quandam alligare: erat illa in illius domus horto, visiturũ que etiã nũc eius arboris truncus, à peregrinis: qui loca illa omni sanctitate plenissima inuisunt adorabundi.

Alij dicũt in carcerẽ fuisse Christum, ea nocte coiectum.

Alligatur igitur Dominus, adeò lassatus, ad arboris truncum. Quia verò nox erat, & frigus tantum erat (vt fuerit necesse ignem in medio atrij extruere, quo calescerent Iudæorum ministri) corpus Christi tenerum, vulneratum, delassatum, frigori & gelu expositum, obriguit. *Luc.22*

Mansit eo loco Dominus solus: interim tacita mente reuoluens: quanta esset hominum malicia, quàm esset prauum cor hominũ, qui pro tantis beneficiis tanta rependerunt maleficia *Ierem.17*

leficia, qui eò maliciæ peruenerunt, vt Deum suum tam sæuiter tractarint: Voluebat mente sua quàm caro pretio hominum redemptio constaret, quàm esset ingratus & beneficiorum immemor mortalium animus, qui hæc beneficia silentio esset traditurus, & obliuioni. Patri demum suo, & acta offerebat, & agenda, id est accepta probra & accipienda, ei in odorem suauitatis exhibebat.

Quartum considerandum est, negatio Petri. Petrus erat in atrio foris, Christus erat intus, interstabat paries medius inter Christum & Petrum. Facilè ergo Petrus omnia quę contra Christum gerebantur audiebat. Tanta enim erat contra Christum & agitatio, & iactatio, tantus clamor, tantus percussionum & vulnerum fragor: vt etiam à longè stantibus intelligeretur. Sensit igitur Petrus crudelitatem Iudæorum cõtra Christum, iam inde vehementem concepit timorem, optassétque in eum locum non introisse. At fugam, & timorem dissimulabat: vtpotè qui in medio ministrorum erat, ad focum cum aliis stans, vt Lucas testatur.

Interrogatur ergo primum ab ea ancilla ostiaria, à qua in eum locum admissus fuerat. Rursum interrogatur ab ea, & alia ancilla, & aliis. Rursum tertiò à cognato Malchi, & aliis. Negat Petrus semel, iterum, & tertiò. Vt Prophetia impleretur. Terrores tui conturbauerunt me, circundederunt, me sicut aqua: tota die circundederunt me simul. Elongasti à me amicũ, & proximum, & notos meos à miseria. Profectò terrores, minæ: dolores circundederunt ea nocte Christum. siquidem in medio principum erat: qui simul eum vulnerabant. Tunc Deus permisit elongari Petrum, amicum, & proximum: qui tam constanter amicitiam promiserat. At elongatus est Petrus, à miseria: quàm tam sæuè Christum pati sentiebat. Luc. 22 Rom. 87

O verum humanæ vilitatis exemplum! ô vnicum nostræ infirmitatis specimen. Petrus ad modicum, & in momento, sibi à Deo relictus, in tantum peccati profundum corruit. Humana igitur fragilitas se præcipitare nouit, cadere scit: proruere in barathrũ assueuit. Quis Petro fortior? Quis constantior? Quis etiam sanctior? En verò: quò sanctitas & fortitudo sibi relicta cadit.

Sunt verò in hoc casu spectanda nonnulla. Primum enim Petrus admittitur in domum Summi Pontificis: non suo merito: sed introductus, ab eo, qui notus erat Põtifici. Secun- Ioan. 18

dò admissus est per ancillam ostiariam. Tertiò in medio in-
Ibidem. fimę plebis sese collocauit. Quartò ad ignē, quo se alij calfa-
Luc.22 ciebāt, ipse se calfaciebat. Hęc nobis aliquid innuūt. Norint
Mat.26 ergo, qui in Ecclesiam, (quæ Summi Pontificis domus est.) non merito suo, sed aliorum fauore ingrediuntur, facilem se habere ruinam: paratū sibi esse pręcipitium. Norint etiam, qui fœminarum gratia, & respectu ingrediuntur, breui se ruituros. Apertum, etiam est vitam pastoris, multò debere moribus inferiorum pręstare: grande igitur malum est, si vita pastoris in medio sit suorum inferiorum, vt quæ æqualis sit illis, quos longe debebat superare. Pręsagium ergo fuit, fore Petrum casurum: siquidē se inter vltimæ fæcis homines collocauit. Demū si iisdem rebus lætatur, & calescit Petrus, quibus & infima plebs: quid expectat, nisi vt in infima ruat
Philipp.3 peccata? Petrus enim non terrestribus gaudere, non humanis delitiis lætari debet: sed diuinis. Vtpote cuius conuersatio
Ioan. vlt. est in cœlis. Vt qui Christum plus aliis amet, vt qui gregis pastor sit. Néque enim fas est eisdem pascuis pastorem pasci quibus pascuntur & oues. Ergo quæ fuerunt Petro occasio ruinæ, ea significabant quas occasiones viri Ecclesiastici ad suam ruinam habituri sunt: siue cùm in Ecclesiam admit-
Ioan.10 tuntur: siue cum in ea admissi persistunt. Memores enim esse debent, quòd ouilis Christiani vnicum ostium, & vnicus ostiarius est Christus. qui aliunde, siue per amicos, siue per fœminas intrat, fur est: quid mirum ergo si suspendatur? Memores item esse debent, quod Hebræi, qui speciali Dei mi-
Num.6 nisterio dicabantur, Nazarei nominabantur, id est, segregati, & separati à communi populi vita: vt & nos vitam commu nem minimè viuamus.

Vbi Petrus Christum negauit: Christus Petrum respexit. Promeruit enim incredibilis illa Christi patientia, qua seuissimos illos Iudæorum ictus constantissimè sufferebat: vt fœdissimum Petri peccatum, Petrum non deuoraret: sicut Iudam deuorauerat. Plus ergo Petrus Christo patienti nunc debet: quàm olim eidem suā diuinitatē reuelanti debuerat.
Matt.16 Reuelauit enim tunc Dominus Petro amico: nunc pepercit inimico. tunc Petrū in gratia viuentem, maiore gratia exornauit: nunc Petrum mortuum, vita donauit, tunc ex gratia in gratiam euexit: nunc ex inferno in suam amicitiam reuocauit. Debet multū Deo Ionas, per quem est à ceto in hūc
Ionæ 3 aërem adductus. Debet multo amplius Christo Petrus: à quo

est

est è faucibus diaboli, & è profundissimo inferni loco, in vitam cœlestem euocatus.

Interim admirari libet Petrum: qui in Christum credit, Christum scilicet quem morti adiudicatum videt, quem pedibus Iudæorum calcatum sentit, quem alapis & collaphis cædi audit, quem consputum, & saliuis obductum aspicit. ô miram Petri fidem! Non ego stupeo: quòd Petrus Christum Filium Dei viui esse tunc fateatur, quando eius gloriam Patre reuelante considerat. At stupeo quòd tunc Deum esse illũ credat: quando vermem eum esse, vix hominem: quando nouissimum virorum, & despectissimum, oculis conspicatur. *Matt. 16* *Psal. 21*

At si Petri fides admiratione dignissima est: multò magis admirationi esse debet in Christi oculis, (etiam sputis, & saliuis conspurcatis:) efficacissima, & potentissima virtus: quæ Petrum tam profundè iacentem erexit. quæ ex ruina, tam confractum solidauit. Meritò dictum in Apocalypsi est: Oculi eius tanquam flamma ignis. quos neque saliuæ Iudæorum extinguere, nec velum in oculos iniectum eos velare potuerunt. Igitur ex oculis Christi vsque ad animum Petri lux & ignis defluxerunt: quæ animum illum cæcum illustrarunt, mortuum excitarunt, gelidum inflammarunt, & liquarunt, atque ita liquatus prorumpens in lachrymas, nec eas continere valens, egressus foras flebat amare. *Isaiæ 53* *Apoc. 1* *Cantic. 8*

CAPVT XXVII.

Mane autem facto consilium, &c.

NEGARI, vt arbitror, non potest: quin Christus bis ductus fuerit ad concilium, vbi principes Iudæorum conuenerant. Primò quidem noctu, vt Matthæus & Marcus dicere videntur. Vbi Christus planè fassus est, se Filium Dei esse. Secundò verò: vbi iam post noctem aurora inclaruerat, vt expressè Lucas asseuerat. Dicit enim: Vt factus est dies, cõuenerunt principes plebis, principes sacerdotum, & scribæ: & duxerunt illũ ad concilium suum, dicentes: Si tu es Christus, dic nobis. Et ait illis: Si dixero vobis, non credetis: si interrogauero, (vt scilicet rationibus conuincam) non respondebitis. Ex hoc *Lucæ 22*

autem

autem erit Filius hominis sedēs à dextris virtutis Dei, &c. Dixerunt ei: Tu ergo es Filius Dei. Qui ait: Vos dicitis, quia ego sum. At illi: Quid desideramus testimoniū: ipsi enim de ore eius audiuimus. Hactenùs Lucas. Dominus ergo bis in cōcilium adducitur: bis fatetur, se esse Filium illum Dei expectatum, venientem quidem tunc in humilitate, venturum olim in maiestate. Nihil ergo horrebat mortem: in quam se, bis confitendo coniecerat. Nihil nobis dubij in sua confessione relinquebat. In ore enim duorum stabit omne verbum. Gra-
*Deut.*17 tias ergo illi agamus immensas, qui bis se ad mortem damnari à Iudæis, fatendo permisit.

Dicit igitur Matthæus, quòd habito secundo concilio, vbi Christus iterum confessus est, se esse Christum, (qua ratione iterum morti adiudicatus est:) Iudæi adduxerunt Dominū vinctum: tradiderunt q; Pilato præsidi. Tu verò intellige, traditum fuisse Christū Tyberio Cæsari, cuius Pilatus erat præses. at in Tyberio & Pilato, cum exercitu suo, totam gentilitatem considera. Vt ista consideratione perspicias, Christum non solum reprobatum à toto Iudaismo: sed etiam à tota
*Psal.*117 Gentilitate. vt iam videas illud impleri: Lapis reprobatus ab ædificātibus, factus est in caput anguli. Reprobatus Christus à Iudaismo, & Paganismo, intelligitur à toto mundo reprobatus. vt verum illud sit. Si mundus vos odio habet, scitote,
*1. Ioan.*5 quia me priorē vobis odio habuit. O mundi sensum! ô mundi iudicium! Verum illud est, quod totus mundus in maligno positus sit.

Videns Iudas Christum à Iudæorum concilio damnatum. (quod intellexit, videns eum, à Iudæis ad Pilatū deduci,) *pœnitentia ductus est.* Quomodo enim non pœniteret vidēs vultū illum Christi adeò conspurcatum, fœdatum, vulneratū? Quomodo non pœniteret, vix agnoscens vultū illum: à quo prius tanta bona susceperat? Et profectò ea est peccati conditio, & ingenium: vt peccatorē torqueat, excarnificet, dilaniet. Sentiebat ergo Iudas peccati in mente sua carnificinam, & lanienā. Et forsan considerabat, multo plus lucri sibi periisse, ex morte Christi, cuius ille loculos expilabat: quam ex Principū amicitia: à quibus triginta numos acceperat. O verò Iudas, si vt vidisti Christum damnatū, ad mortem temporalē: ita respiceret te Christus damnatū ad mortem æternam. forsan sicut respiciens Petrum, eum ex inferno in cœlū reuocauit: ita te respiciens, ex tam immani facinore, in suā gratiā reuocasset.

Sed

Sed quid prodest peccanti Christum videre, nisi à Christo videatur? Nisi enim ille ædificauerit domũ frustrà vigilat, & in vanum laborat, qui eam ædificare contendit. Quid enim Iudas omisit, (si rem humanitus inspiciamus) quod ad pœnitentiam peccati esset necessarium? Certè pœnitẽtia ducitur, argenteos restituit: se peccasse profitetur. quid reliquũ erat? At defuit ad Christum confugere, vt pœnitentia quæ erat ex humano dolore, fieret ex gratia diuina. *Psal. 126*

Videns ergo Christum damnatum pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos. Forsan enim tunc erat opinio, quæ nunc apud multos Iureconsultos, & apud omnes ferè Summistas, vt verior iudicatur. Quod qui numos accipit, vt malum cõmittat: obligatur numos illos restituere. Vt si iudex pretium accipiat, vt malè iudicet, si læna pecuniam accipiat, vt virginem prostituat, si vir nequam mercede conducatur, vt aliquem occidat. Communis enim opinio est, hos omnes obligari, ad eius pretij restitutionem, quod pro scelere committendo receperunt. Quæ videtur opinio S. Thomæ. 2. 2. q. 32. artic. 7. & Syluestri verbo resti. 2. in prin. Hadria. 4. de restit. quæst. 9. Paludani. 4. di. 15. quæst. 3. Ita enim leges iubere videntur, vt l. illicitas. de offic præs. ff. l. in hęredem. de calũn. ff. & l. generaliter, de verbo. obligat. ff.

Atqui sententia hæc non admodum omnibus probatur: & (vt arbitror,) licet sit consilium huiuscemodi malè parta restituere, non tamen id est necessarium. Doctores enim citati restitutionem iubent fieri pauperibus: non verò ei qui pecuniam dedit. At multis recepta regula est: (licet ego eam nũc non asseuerem) quod cum restitutio pauperibus facienda præcipitur: tunc non est necessariò facienda. Adde, quia nulla lex, aut canonica, aut ciuilis eam iubet restitutionem. Sed equidem non est huius loci ista disputatio.

Iudas verò Dei consilio instigatus, ad principes populi rediit: quo suum facinus agnoscendo vituperaret: eósque ad facinoris pœnitentiam permoueret. Proiecit etiam argenteos illos, quorum amor ad tantum scelus eius animum pellexerat. Vt fecit Pontifex ille: qui eam sibi manum abscidit, quæ ei occasio fuerat, vt in luxuriam laberetur. Fecit etiam monachus, qui simili causa virilia sibi amputauit. Neque mirũ est quod argenteos in templum proiecerit, qui mox erat in infernum animam proiecturus. Tantum & contra numos, & contra se odium conceperat. *Hi duo malè fecerunt.*

Dum

Dum verò proiicit numos, dixit: *Peccaui tradens sanguinem iustum*. Id quidem verissimum: Sanguis ille iustus erat. Iustus quidem: quia vnitus infinitæ iustitiæ. Sanguis enim Christi assumptus est à Verbo æterno. qua ratione pretium valebat infinitum. & ea ratione genus humanum redimere potuit. Erat igitur sanguis iustus: quia infinitam iustitiam sibi habebat vnitam. Tum erat sanguis iustus: quia etiam Christus quatenus homo, erat quodammodo infinitè iustus. Si enim gratia iustificans facit hominem coram Deo iustũ,
D.Tho.3. & gratia Christi erat (iuxta Diuum Thomam) infinita: ergo
Parte. q. faciebat (quadam ratione) Christum infinitè iustum. Non
7.art.11 enim gratia Christo ad mensuram data est. Demũ erat san-
Ioan.3 guis iustus, quia fuit causa totius iustitiæ nostræ. Cum enim Sacramenta sint nostræ iustitiæ fontes: & totum suum valorem, atque vigorẽ ex Christi sanguine cœperint, planè fit: vt sanguis Christi fuerit nostræ salutis ratio. Ideò Christus in-
Matt.27 quit, suum sanguinem effundi in remissionem peccatorum.
Hebr.9 Et Paulus: Sanguis Christi emundat conscientias nostras ab
1.Ioan.1 operibus mortuis. Et Ioannes: Sanguis Christi emundat nos
Apoc.1 ab omni peccato. Et rursum: qui lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. O quem sanguinem tradidit Iudas!

Non verò solum tradidit Iudas sanguinem, sed eum effu-
Hebr.10 dit, pollutum duxit, conculcauit. Qui enim causam damni dat, damnum dedisse videtur. Ergo si Iudas causa fuit, vt sanguis ille pretiosissimus effunderetur, & pedibus impiorum conculcaretur: ipse sanguinem fudit, & conculcauit.

Iam audiamus: quid principes, & seniores Iudæ respondeant: *Quid ad nos* (inquiunt) *tu videas*: tu tibi consule. ô miserrimè Iuda, si vt consuluisti Iudæos illos, non pastores, sed lupos: non Angelos, sed diabolos: non homines, sed feras: ita viros probos consuluisses, qui Dei amorem, proximorũ charitatem haberent, nec tuanimam: nec Apostoli collegam, nec Christus discipulum amisissent. Multum, heu multum refert, quem tibi in grauissimis casibus consultorem deligas. Mali consultores Roboam regno, Absalonem vita, Adã paradiso priuarunt. Cur non miser ad Apostolos, cur non ad sacertimam Virginem, cur non ad Christum confugisti? erat siquidem tibi eorum benignitas maximè cognita. Sed hæc fuit Iudæ infœlix infœlicitas. Cuius dolorem, cùm Iudæorum verba tam sæuè exulcerassent, vim doloris non ferens, abiens laqueo se suspendit. Ita vitam absoluunt, qui dominis

minis suis sunt infideles, quique sunt proditores. Malè Iudas vita functus est, malè Achitophel, malè Ioab. Ita etiam vitam si non in hoc seculo, certe in futuro Simoniaci sunt habituri suspensam. His enim & illis, Iudas est apertum exemplum. *2.Reg.16* *3.Reg.2*

Principes sacerdotum acceptis argenteis, non miserunt eos in corbonam: sed emerunt agrum figuli. Vbi peregrini sepelirentur. Quod non miserint 30. argēteos in corbonam, sed Deo redderent: mysterium est. Habetur enim in Exodo: Si bos cornupeta, seruum aut ancillam inuaserit: dominus bouis 30. siclos argenti domino serui, aut ancillæ dabit, bos verò lapidibus obruetur. Planè Iudas minister fuit Iudæorum in Christi inuasione: bosq́; fuit, qui cornibus nequitiæ suæ Christum (seruum illum Dei, quem toties Deus ipse iactauerat) inuasit. Inuadens verò Christum, etiam eius inuasit Ecclesiam: quæ Dei ancilla est. Siquidem Christus, & Ecclesia vnum per gratiam sunt. Si ergo bos ille Iudæorum, seruum ancillamq́; Dei inuasit: soluant Iudæi 30. illos argenti siclos. ementes ex illis agrum in cultum Dei: vt peregrini sepeliantur. Hæc causa est, quare in corbonam, seu thesaurum suum, argenteos illos non coniiciunt. *Exod.21* *Isa.41* *Isa.42* *Ioan.17*

Rursum, quod emant agrum, in sepulturam peregrinorū, aliud etiam mysteriū est. Dicitur enim in Genesi, quòd cùm Abraham, & Sara peregrini essent in terra Canaam, noluit Abraham peregrinos suos in terra aliena sepelire: sed emit agrum ab Ephron, in sepulturam peregrinorum: Intelligens etiam futurum: vt tota illa terra à peregrinis esset possidenda. Et quidem Ephron significat puluerulentum quales esse figuli solent: qui ex puluere aquæ commisto, figulinum opus exercent. Emit ergo Abraham agrum figuli, in sepulturam peregrinorum: in signum, quod eorum esset postea illa terra futura. Ita quidem Deus per manus Iudæorum, emit agrum in Synagoga: insignū, quod Synagoga erat à Christianis, (verè in mundo peregrinis) in posterum possidenda. Vt igitur Abraham emens agrū illum, cœpit iniustos possessores terra pellere: & cœpit ipse cum suis terrā illam possidere: ita Deus empto agro illo, cœpit Iudæos à cultu suo reiicere: & Christianos in illum recipere. At profectò Christiani, vt aduenæ sunt, & peregrini; ita sunt & sepulti. Ita enim se in seculo habere debēt: acsi seculo essēt sepulti. Mortui enim sunt; & eorū vita est abscōdita cum Christo in Deo. Vt igitur non fuit fas *Gen.23* *1.Petr.2* *Rom 6* *Col.3*

Abrahæ

Abrahæ, defunctos suos in aliena terra sepelire: ita nec fas nobis est, in terra non nostra sepeliri. Terra nostra nō sunt terrena sed cœlestia: non secularia, sed spiritualia: nō mundana

Luca 16 sed diuina, dicēte Domino: Si in alieno infideles fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis? Per illud, Vestrum, spiritualia & diuina intelligens. Non ergo fas nobis est in secularibus, sed in spiritualibus sepeliri. Iam enim hæc non sunt aliena, sed nostra: neque enim immeritò dicit: Vocatus est ager ille Hacel-dema, id est, ager sanguinis. quia videlicet spiritualia, pretio sanguinis Christi sunt nobis comparata. Vt enim illa sunt infinita: non potuerunt, nisi infiniti valoris pretio comparari. Et licet forsan ager ille iam non dicatur ager sanguinis: at vsque in æternum spiritualia, atque diuina dicentur Christi sanguine parta.

Tunc impletum est dictum Ieremiæ, qui dixit: Acceperunt 30. argenteos: pretium appretiati, quem appretiauerunt à filijs Israel, & dederunt eos in agrum figuli. Vbi primum nota: verbum illud Appretiati, non esse nominatiuum pluralem: sed esse genitiuum singularem, vt sit sensus: acceperunt 30. argenteos in pretium Christi æstimati seu appretiati, quem filij Israël appretiauerunt. Id esse certum, manifestè Græca litera probat Vbi non tetimimenoi appretiantes: sed tou tetimimenou, id est, illius appretiati: scriptum est.

Secundò nota testimoniū hoc, quod Matthæus dicit esse

Ierem. 32 Ieremiæ, apertius haberi in Zacharia: occultius verò in Ieremia, quem Zacharias clarius explicauit. Ita habetur in Ieremia: Intellexi, quod verbum Domini esset: & emi agrum, ab

Vatablus super 32. c. Ierem. Hanameel filio patrui mei, qui est in Anathot: & appendi ei argentum septem stateres, & decem argenteos: & scripsi in libro & signaui, & adhibui testes, &c. In quibus verbis per-

Super c. 17. Matt. quòd ex Iosepho li. Antiqui accepit, dicente: Siclus 4. drachmas Atticas valet. suasi mihi, quod septē stateres, cum decē argenteis, erat valor 30. argenteorum. Volunt enim docti, decem illos argenteos apud Ieremiam, valuisse dimidium sicli, seu stateris. Erant igitur septē stateres & dimidius. qui faciunt 15. dimidios siclos. hi verò faciunt 30. quartas sicli id est 30. argēteos. Quod (vt facilius credas) hinc ordiamur: Didrachmū, seu didrachma, quæ sunt duę drachmæ, (teste Nicolao Zegero.) dimidiū stateris continet. Igitur stater quatuor drachmas cōtinebat. Fit ergo vt septem stateres cum dimidio essent 30. drachmæ. quarum valor (vt ibidem ille ait,) est 30. aureorum Coloniensium. Collegi ergo apertè eosdem esse septem stateres, & dimidium

midium (quibus Ieremias agrum emit:) & triginta argenteos, quibus Pharisæi agrum emerunt.

Tertiò nota, quod ager ille Hanameelis, emptus est à Ieremia. in signum quòd Hebræi citò erant peregrinaturi, (Chaldæis scilicet occupantibus Iudæam:) sed licet peregrini futuri essent, at posteà erant in terram suam reducendi, & Ieremias esset agrum suum possessurus. Et quia tēpore illo, quisque in agro suo sepeliabatur, vt Ioseph Arimathæus testis est: fit manifestè vt redeuntibus peregrinis in agrum suum, ager ille esset sepultura peregrinorum. *Marci 15*

En ex Ieremia collegimus tria: primum, emptionē agri. Secundum, pretium eius fuisse triginta argenteos. Tertium, illum agrum futurum sepulturam peregrinorum. Et hæc omnia, inquit Ieremias, intellexi esse à Domino constituta. *Ierem. 32* Dicit enim: Intellexi quod verbum, seu constitutum & decretum Domini esset. Habes igitur quam verè Matthęus dixerit, impletum est, quod dictum fuit per Ieremiam.

Iesus autem stetit ante præsidem. Duo, (vt ego existimo,) nobis Christus hoc loco promeruit. Alterū, vt cùm steterimus coram præsidibus, & regibus, animum non despondeamus: etiam si totum mundum, imò & totum infernum, insurgere contra nos videamus. Aliôqui quomodo Agnes, Agatha, Lucia, tam horrendis tormentorum monstris conspectis, non deffecissent: nisi Dominus ne defficerēt, illis promeruisset? Alterū, vt cum steterimus coram Cōfessore, nostra peccata confitentes, in illo diuino iudicio absoluamur, & dimittamur in noxij: qui cum tot noxis accesseramus. Promeruit enim innocens, qui sine noxia, in illo hominū iudicio, damnatus est; vt nos nocētes in Cōfessores (imo diuino iudicio,) noxæ eximeremur. Vnde & tertium colligitur, Videlicet, promeruit Christus: vt in diuino examine, contritus, licet non confessus, si fidem Christi habuerit, & confessionē (cuius copiā nō habet) optauerit, à pœna peccatis debita exoluatur.

Præses interrogauit Christum, an esset rex Iudæorū. Cui Dominus respondit: *Tu dicis*. Erat enim Christus quatenus Deus, rex cœli & terræ. Cuius regnum, erat regnum omniū seculorū. Tum quatenus homo, rex erat spiritualis omniū hominū, iuxta illud: Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius, prædicans præceptum eius. *Psalm. 2* Tum demum quatenus homo erat rex temporalis, id est, habens imperiū, sicut habuit Iulius, aut Octauianus Cæsar. Di- *Psal. 109*

ctum enim erat:Tu es sacerdos, secundũ ordinem Melchisedec.At Melchisedec nõ solùm erat Pontifex in spiritualibus:
Hebr.7 sed erat rex in tẽporalibus, testãte Paulo, quòd Melchisedec erat rex Salem, & Sacerdos Dei summi. Igitur & Christus, qui erat Pontifex,(vt fuerat Melchisedec) debuit esse rex tẽporalis,& Pontifex. Non tamen assero Christum iure hæreditario,ex Maria eius matre regnũ accepisse.assero tamen
Ioan.5 ex domo Patris sui illud regnum habuisse. Pater enim omne
Ibidem. iudiciũ (vbi & temporale clauditur iudicium) dedit Filio, etiam quatenus homo.Dedit enim ei potestatem iudiciũ facere,quia Filius hominis est.Cùm igitur Christus non esset Pilato vlla ratione subiectus, nõ obligabatur ei apertè loqui. Poterat enim tacere,aut obscurè respondere. quod nõ licuisset,si Christus Pilato subditus esset. Subditus enim in iudicio, iuxta intentionem superioris, debet verba proferre. At Christus,cum secundò à Pilato interrogatur,his verbis.Non audis, quanta aduersum te dicunt testimonia: nihil ille respondet:ita vt miraretur præses vehementer.

Causæ verò admirationis multæ erant. Videbat Pilatus Christum miraculis clarum, prædicatione celeberrimum, in responsis prudentissimum. Hæc enim fama constans prædicabat.Tum ostendebat se illi fauentem,atque benignum, cupientémque quacunque posset ratione eum à morte liberare. Tum videbat, quòd si Christus vellet obiecta diluere crimina,facilè se à morte liberaret.Cum igitur videret omnino tacentem, intelligebat eum libẽter velle mori: & ideò nihil respondere, ne à morte diuelleretur. Annon erat hoc causa vehementis admirationis: hominem tam celebrem, tantopere mortis cupidum? Et equidem illa admiratio præsagium erat eius admirationis, & gratiarum actionis: quas quiuis nostrum Domino redemptori debet:quod tacere voluerit ne non moreretur.

Per diem verò solemnem solebat Pilatus vnum dimittere vinctũ: quem populus optasset. Et ego equidem arbitror, hunc Deo esse morem: vt diebus solẽnissimis, aliquem insignem vinctum dimittat. Hisce enim diebus maximè conuenit:viscera eum misericordiæ suæ,in nos largius effundere: quibus nos ei efficaciam obsequij nostri maximè exhibemus. Ideò enim ille sabbata, & reliqua festa instituit: vt culturis nostris,ad beneficentiam prouocaretur.

Et equidẽ Christus pietatis suæ opera, in sabbatis,& aliis festis,

festis, maximè exequebatur. Ideò enim Iudæi dicebãt: Non est hic homo à Deo, quia sabbatum violat. Et planè mortem suam in festum paschæ reseruauit. Spiritus sancti missionem in diem Pentecostes distulit. Et infirmum illum (quem infirmitas annis 38. vinctum in grabato tenebat,) in die festo Christus liberum dimisit. Qui igitur se longo iam tempore vinculis peccatorum vinctum conspicit: diebus maximè festis liberationem à Domino certius speret. *Ioan. 9* *Act. 2* *Ioan. 5*

Quocirca diebus etiam festis, nos fratrum nostrorum liberationi inuigilare conueniebat. vt si quem haberemus debitorem, certè si soluere ille non posset, eum liberum dimitteremus. Si enim ieiuniũ quod elegit Dominus id potissimũ est: si dissoluamus colligationes impietatis, si soluamus fasciculos deprimentes si dimittamus eos qui confracti sunt liberos, si omne onus dirumpamus, Annon etiam hoc erit potissimum festum, quod celebrare nos ille iubet? Nõ quòd festa non sint, sicut Ecclesia iubet celebranda, sed quòd tunc optimè celebrentur, quando fratribus liberatis celebrari contingat. Sicut & tunc nostra ieiunia maximè placent, cùm ita ieiunamus. Et profectò ieiunia Christianis festa sunt. *Isaiæ 58*

Quod si diebus festis fratres oneribus pressos liberare decet: quanto potius eisdem festis, animas nostras pondere peccatorum vinctas, grauatas, & in infernum prorruentes liberare conueniret? Annitendum nobis totis viribus esset: vt vinctum animum nostrum diebus solẽnibus liberum dimitteremus: ne nobis diceret Dominus, Neomenias vestras, & sabbata vestra odiuit anima mea. Par enim est, vt odiat Deus hominem, qui corpore festum Deo peragit, animo verò, non Deo, sed diabolo. *Isaiæ 1*

An verò nunc cõueniret celebrioribus festis, Regem, vinctum aliquem liberare, non est facile decernere. Vt enim non conueniret grassatorem, piratam, inueteratum latronem, & reliquas Reipublicæ pestes à morte seruare: id enim esset fasces, quibus Respub. periret, accendere: ita videbatur pium, eos qui casu aliquo aut carnis fragilitate, in peccata ceciderunt, libertati donare Id enim esset, & humanæ infirmitati nonnihil donare, & dici festi celebriorem rationem habere.

Habebat tunc Pilatus vnum vinctum insignem, qui dicebatur Barabbas. Erat Barrabas latro, homicida, nec vulgò insignis. Iudicio meo mysterium hoc fuit: vt quo tempore Christus iu-

dicabatur, tam insignis in nequitia vir vinctus seruaretur. Et mysterium à Spiritu sancto profectum existimo, quod populus id ignorans: morte Christi, liberari Barabbam efflagitaret. Barabbas enim genus hominũ significabat, latrociniis, homicidiis, & omnibus peccatis insignissimum: vt minimũ enim genus nostrum latro est: cum gloriam Deo debitam idolis exhibet. Homicida est, cùm animã propriam, vita quę Deus est, priuat: seditiosum est cũ dissensiones inter Deum, Angelos, elemẽta, ex vna parte, & homines ex altera excitat.

Ioan.11 Igitur sicut Cayphas spiritu Dei instigante dicit: Expedit, vt vnus homo moriatur pro populo, ne tota gens pereat: ita & plebs Iudæorũ eodem spiritu instigante petit: vt vnus Christus crucifigatur, quo genus nostrum, in Barabba significatũ à morte æterna liberetur. Et equidem Barabbas filium patris significat: quòd apertè genus humanum filium Ade designat. Erat verò, vinctus ille tempore mortis Christi, & occidendus, nisi eius vita Christi morte commutetur. Moritur ergo Christus, ne pereat Barabbas. Vt igitur Christo vitam Barabbas debuit: ita nos Christo vitam maximè debemus.

Sedente autem illo pro tribunali: misit ad eum vxor eius dicens: Nihil tibi & iusto illi multa enim passa sum hodie per visum propter eum. Primũ hîc nota confessionẽ fœminæ: quod Pilatus nihil cum Christo haberet. Itáque principes & iudices, vt plurimum nihil habent cum Christo. Totos enim eos sibi vendicat mundus: atque ideò potentes potenter tormenta patientur. Et item: Iudicium durissimum his qui præsunt fiet. Se-

Sapient.6 cundùm nota, vxores principum eos maximè prouocare, vt

Ibidem. nihil cum Christo habeant: frequenter enim fieret, vt iudex æquus esset, nisi vxore pelliciente corrumperetur. Nam &

Marci 6 Herodes Baptistam seruasset, nisi ab Herodiade in sæuitiam

3.Reg.18 reuocatus fuisset. Et Achab Iezabele instigante peruertebatur.

Genes.3 Quid enim nòn peruertat vxor iniqua, si Adamum peruertere potuit Eua, nondum adeò iniqua? Tertium: Rogat vxor Pilati virum suum, ne quicquam cum Christo habeat. At ô miseriam principum, si Christum nihil curent, si Christum nihil cogitent, si nihil Christum coluerint! Tota enim eorum & nostrum vita est, si aliquid habeamus in Christo: imò si toti illius simus, sitque totus ille noster.

Tentare libet, an hæc Pilati vxor aliquid nobis portẽdat. Et profectò, vt Pontifex est Ecclesiæ, vir ita & Respublica est regis

regis, seu principis quodámodo vxor. Pro spicit enim & Pontifex & Princeps Reipublicæ commodis. Cùm ergo Pilatus vicem principis gentium gereret, fit vt Gentilitatem Pilati vxor repræsentaret. Quòd ergo vxor Pilati eum admonet, ne cum Christo negocium gereret, significabat futurum: vt Gentilitas Principes suos esset admonitura, ne Christo, aut Christianis negocium facesserent. Memoriæ enim historiæ produnt, sæpissimè plebes, suos admonuisse tyrannos, ne in gentem Christianam tam crudeliter ferocirent. Idque faciebant: quia multa propter Christum per visum patiebãtur. Videbant enim per visum tot miracula, tot signa, tot prodigia. Nonnunquã etiam patiebãtur calamitates quia Christi cultores persequebantur. Hæc illos prouocabant, vt à Christianorũ persequutione cessarent: suósque principes, vt etiam ipsi cessarent precibus commonerent.

Principes autem sacerdotum & seniores, persuaserunt populis: vt peterent Barabbam, Iesum vero perderent. Persuasum habebant principes illi Iesum legem adducere nouam: quã legem esset antiquam aboliturus. Idcirco pro lege pugnant, & certant: ne deleatur. At falluntur, quãto enim tempore vixerit Christus, viuet lex vestra, Iudæi. Quo puncto animam halauerit, eo puncto lex vestra vigorem amittet.

Interim mirari libet, quòd tam fuerit facile principibus, populũ ad tantum facinus prouocare. Sciebat populus Christum beneficentissimum: eius enim beneficia quotidie receperat. Sciebat sapientissimum: eius enim doctrinã quotidie suspensus audiebat: Sciebat diuinum: eius enim miracula continenter attonitus spectabat. Vnde igitur tam facilè virum tantum ad crucem exposcit? Profectò argumentum est, Christum non esse de terra, sed de cœlo: non de mundo, sed de Deo. Si enim de mundo fuisset, mundus quod suum erat diligeret: nunc autem, quia non est de mundo, mundus eum odio habet. Nunc autem inquit Dominus: viderunt, & oderunt & me, & Patrẽ meum. Hæc verò causa est, quòd Christus in propria venerit, & sui eum nõ receperint. Si verò alius, (inquit ipse) venerit, in nomine suo, eum recipient. Videlicet quia facilè est mundo mundũ recipere: & facile est mundo cœlum, Deúmque ipsum reiicere. Petit ergò mundus, vt Christus crucifigatur. *Ioan.15* *Eodem.* *Ioan.1* *Ioan.5*

Tunc Pilatus, *Quid enim mali fecit?* Hac vna ratione omnes infideles, omnésque impios Christus in iudicio damnabit,

dicens: Quid mali feci? Quid inuenistis in me, in doctrina
Ierem. 2 mea, in lege mea, cuius causa recederetis à me? Quid inuenerunt patres vestri in me iniquitatis, quòd longè recesserint
Ioan. 8. à me: Id verò etiam est, quòd Christus dicit: Quis ex vobis arguet me de peccato? &c, si veritatem dico vobis, quare non creditis?

At populus non ratione ducitur, sed impetu. Et quanto eos vehementius ratio vrget, tanto vehementius à ratione resiliunt: idcirco cœpit populus tumultuari.

Tunc Pilatus lauat manus, &c dicit. Innocens ego sum. Ergo iustitia & innocentia hypochritica Christum crucifigit. Principes fucatum Dei zelum obtendunt in innocentis occisione. Pilatus in eadem, innocentiam prætexit. Periculum ergo totum ab hypochrisi est. Nihil facinorosius iniustitia, sub larua iustitiæ. Nocentissime Pilate, quomodo innocens es, si innocentem non probatum nocentem, vt nocentissimum damnas? num, quia lauasti aqua manus tuas, ideò manus tuæ plenæ
Isaia 1 sanguine non sunt? Sed hæc est mundi innocentia non interior, sed exterior: non animi, sed verborum.

Respondens vniuersus populus dixit: Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Scriptum est, Mosen Dei cum Iudæis fœdus fecisse sanguinem fundendo: tum super altare, tum super Iudæos. Vt (quia in sanguine anima est) fusus sanguis super Deum (cuius vicê altare gerebat) idémque fusus super populum, mysterium designaret quòd eadem anima, eadémque voluntas in Deo esset & populo. Atque ideò pacem, pactum, & omnia bona inter Deum esse & populum. At non ita sanguis Christi erit super Iudæos: vt fœdus inter Deum, & ipsos sanguis ille componat. Sed potius sanguis erit super illos: vt requiratur ab illis. Et equidem eam maledictionem semper impleri videmus. Nulla enim natio est toti orbi adeò exosa, vt Iudæa. Ita vt etiam qui ex Iudæis ad Christianitatem conuertuntur, odium cum genere secum adducant.

Et nisi ego fallor, hæc est differentia inter Iudæos, & alios
Vide D. infideles: quòd alij infideles qui nihil de Christo audierunt,
Tho. 2. 2. nullam suæ infidelitatis sint pœnam daturi, dicente D. Tho-
q. 10. ar. 1 ma, infidelitatem in his, non culpæ, sed pœnæ habere rationem. Porrò cùm nullus sit Iudæus, qui de Christo non audierit, (continenter enim Rabbinos de Messiha, quem expectant: & de Christo, quem reiecerunt mentionê habere credo) fiet necessariò, vt hæc in illis infidelitas magnæ culpæ induat

duat rationẽ: cuius in inferno sint magnas pœnas exoluturi. Vt verè nullus sit Iudæus, à quo in inferno Christi sanguis non exquiratur. Id est, qui pro infidelitate contra Christum, non acerrimè puniatur.

Forsan hæc publica reiectio, quâ populus Christum communi omnium consensu reiecit significata fuerat, in ea reiectione, qua decem tribus & dimidia genus Dauidi cum abiecit: Iereboam (id est contentione populi) in regem assumpto. Principes siquidem illarum tribuum indulgentiorem vitam à Roboam non assequuti, facilè populo persuaserunt: vt nihil communionis cum Dauide cognoscerent. Atque ita facilè totus populus à Dauide, à lege, à Deo ipso abductus, ad idola colenda præceps defluxit. Et sanè Barabbas à populo delectus seditiosus erat: vt Ieroboam seditionem in populo significabat. *3. Reg. 12*

Iesum Flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur. Meminit Cœlius li. 10. Antiquarum Lectionum c. 5. fustuariam castigationem, Romanis huiusmodi fuisse: Siquis damnatus erat: accepto fuste, Tribunus vix tantum attingebat damnatum: quod vbi factum erat, omnes qui in castris inueniebantur, cædentes fustibus damnatum conficiebant. Infra eodem ca. refert, fustibus liberum cædi, flagellis seruum. Ex qua antiquitate facilè colligimus, Christum iam damnatum ad crucem, à cohortis tribuno prius fuisse percussum: postquam percussionem omnes qui in castris erant, Christum tantum non confecisse, nisi quòd Christum non vt liberum fustibus tantùm, seu arundine: sed vt seruum flagellis vulnerauerunt.

Porrò grauissimis Autoribus tradentibus accepimus, Dominum vsque ad lassitudinem ministrorum, primum virgis spineis flagellatum: secundò chordis, in quarum extremis erãt puncta ferrea, Christi carnem lacerantia: tertiò catenis quarum extrema erant adunca, particulas carnis secum abducentia.

Tunc milites præsidis suscipientes, &c. Et si omnis Christi actio, omnia verba, totáque vita, summa sint à nobis attentione consideranda, summa charitate diligenda, summis laudibus, præconiis, & clamoribus efferenda: hæc tamen sacra de Christi excessu historia id sibi maximè vendicat, Néque enim immeritò fimbriis Pontificis summi erant malo granata, & tintinabula fixa. Significabant scilicet, malo *Matt. 16* *Exod. 28*

granata charitatem: & tintinabula laudes: quibus Christi veri Pontificis fimbriæ, id est, finis, erant prosequenda. Quocirca veniam merebor, si clarius nonnihil hæc tintinabula sonare fecero: dicam tamen breuiter, quantum licuerit. Rem verò per capita digeram quo, & legentibus auferatur tædium, & historiæ maior lux inferatur.

CAPVT I.

Millites illudunt Christo.

Vegetius TOTA cohors præsidis, (quæ vt minimum habebat 555. millites) chlamydem coccineam, seu purpuream, Christo circundant: spinea corona, coronant, arundinem pro sceptro porrigunt, in faciem eius expuunt: & quantum credi par est, eum conculcant. Dictum enim erat: Miserere mei Deus, quoniam conculcauit me homo, tota die impugnans tribulauit me. Conculcauerunt me inimici mei: quoniam multi bellantes aduersum me. Quid apertius dici potuit: quam quòd bellantes, siue millites (quasi contra vrbem munitam) contra Christum armata cohorte dimicarent? Porrò corona spinea, vepres illos significabat, inter quos aries (quem pro Isaac, Abraham immolauit) cornibus hærebat. Quòd verò per faciem Christi, millitum saliuæ defluerent: significatum videtur in facie Dauid: quæ coram Achis rege Gentili, saliuis defluentibus erat deformata.

Psalm. 55

Genes. 22

1. Reg. 21

Attendè nunc inspiciendus est Christus, regia, sed tristi: regia sed ludicra pompa, despectus. Vbi multa se proferunt dicenda. Primùm, ea pompa, tam luctuosa, docuit Christus regnum temporale pompam quidem regiam videri: sed reuera tristem esse, & afflictiuam. Coronam sanè reges habent in capite, auro & margaritis fulgentem: eandem verò habent mille curis & doloribus in corde pongentem. Sceptrum habent in manu: idem verò habent arundineum vanum, breuique finiẽdũ. Chlamydem vestiunt purpuream: æternas inferni flammas nisi cauerint comminantem. Genu flectunt ministri, quis nesciat, quàm frequenter, qui exterius adorant, interius despiciant, rideant, imò & odiant? En igitur quare regnum mundi est?

Secundò pompa illa infœlix significat, qualem pompam mundus, iustitiæ tribuat, & sanctitati. Qualéque præmium pij referant ex mundo: pro cuius salute manibus capite, totóque

quæ corpore fideliſſimè laborarunt. Laborauerunt Apoſtoli, laborauerunt & Martyres: at pro labore infinitas in facie, in capite, in toto corpore iniurias retulerunt. En quale ſtipendium piorum labor à mundo expectabit.

Tertiò. Regum miniſtri, regúmque ſubiecti ſuas regibus exhibent opes, in quibus illi triumphant. In auro enim & opibus ſubiectorum, regia pompa reſplẽdet. Si ergo Chriſtus rex hominũ eſt: in opibus noſtris, quas nos illi præſtamus, eius põpa fulgebit. At opes noſtræ, ſpinæ ſunt, vulnera ſunt, ſputa ſunt, dolores & miſeriæ ſunt. Terra enĩ ſpinas & tribulos, pro diuitiis profert. Matres noſtræ in doloribus, nos pariũt, dolores in ſocios nobis adhibentes. Quid ergo miramur, ſi vetus rex noſter Chriſtus, in diuitiis noſtris regali põpa coronatus egrediatur? Et profectò Iſaias docuit peccata coccinũ eſſe: hæc nos Chriſto præbuimus, in his rex ille monſtratur. *Geneſ. 3* *Ibidem.* *Iſaia 1*

Quartò myſterium magnum oſtenſum eſt. Sanè Samuel olim regnum inſtituens temporale, ipſum in honoribus, diuitiis, & delitiis inſtituit. Quam inſtitutionem reliqui reges pluſquam ſanctiſſimè obſeruãt. At Chriſtus multò diuerſum regnum venit inſtituere. Dixerat enim: Beati pauperes ſpiritu, beati qui lugent, beati qui perſequutionem patiuntur: quia ipſorum eſt regnum. Docuit ergo regnum quoddam eſſe cœleſte in mediis ſpinis, in mediis ſputis, in mediis contumeliis. Aue igitur rex Iudæorum, Aue noue Rex in mediis regnans tribulationibus, in mediis regnans miſeriis. Aue ô regie animæ, qui inuictiſſimè contumelias excipiebas: & exceptas reuerentiſſimè, & amantiſſimè tuo Patri offerebas. *1. Reg. 8*

Precor te Lector reſpõde, ſic cõtumelias ab hominibus accipere, Deóque offerre, Annon pluſquam regij animi eſt? Ita profectò, cuius ſignum id eſſe intelliges: vbi videris, quòd miſeriæ illatæ, non miſeram fecerunt Chriſti fœlicitatem: ſed contrà fœlicitatem à Chriſti fœlicitate ſuſceperunt. Iam enim nunc miſeriæ à Chriſtianis pro fœlicitate æſtimantur. Dicente Paulo: Mihi abſit gloriari niſi in cruce. Dicente Andræa: O bona crux ſuſcipe me, tandiu à gliſcente animo deſiderata. Gaudentibus Apoſtolis, quòd digni habiti ſunt pro nomine IESV contumeliam pati. *Galat. 6* *Actor. 5*

Quo quintò oſtenſum eſt, Eccleſiam tunc regnaturam: cum contumeliis & opprobriis ſatiaretur. Nunquam profectò Eccleſia adeò floruit, adeò regio ſplẽdore micauit: quam

cũ à militibus sanguine, velut chlamyde operiebatur: persequutionibus, velut spinis pũgebatur. Reuera tunc nigra erat Ecclesia, sed formosa: qualia sunt tabernacula Cædar. qualia pelles Salomonis: quæ licet exterius solis æstibus nigrescerent, intus regiis splendoribus coruscabant. Quo fit vt quia Ecclesia ex hominibus fidelibus constat: tũc quiuis nostrum regnare poterit, cum variis, & insignibus calamitatibus premitur. Quod enim in capite factum est id in membris fieri posse: ipsum caput & exemplo docuit, & inclyta patientia promeruit. Dicente Apostolo: Dum infirmus sum, fortior sum: & libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt in habitet in me virtus illa regia Christi.

Cantic. 1

2. *Co.* 12

Sextò forsan Dominus in regali pompa se contemni permisit, docẽs, quàm à regum luxuriis, nimia pompa, infinito apparatu soleat offendi. Profectò nimius ille regum splendor, quo sibi videntur esse dij, quóque in superbiam elati, Deum vix vt Dominum agnoscunt, tantopere forsitã Deum despicit, quam ludicrus ille & contumeliosus apparatus olim despexit. Cùm verò arundinem Christus in manibus accepit, grauissimè indoluit: memor peccatorum: quæ arundinea & vana iustitia soleat in populo committere. Sanè sceptrum iustitiam significat, Ah quanta peccata vani iudices, sub prætextu sceptri mundo intulerunt?

Ezech. 18

Septimò voluit Dominus speciatim pati in spinea corona, detrita purpura docens quam peccent grauiter, qui caput & corpus plus nimio exornant: quíque nimium aureas & gemmeas corollas capiti, purpuram & byssum corpori circundant. Vt enim Dominus pro crine crispante caluitium, pro aurea zona funiculum Hebræis olim induxit, ita Christus pro vanitate ornamenti nostri, acerbitatem tormenti sui excepit, culpam certè nostram pœna sua piaturus.

Isaia. 3

Vltimò docuit eos qui impio animo (licet corpore reuerenti) Christum adorant similes esse illis militibus Christum exterius adorantibus, interius illudentibus.

Nec præterire libet, quòd nunquam Dominus adeò contumeliis confectus est, quàm in palatio summi Pontificis, & in palatio summi Præsidis: caueat ergo sibi à palatiis Dominus.

*

CAPVT. II.

Pilatus dicit, Ecce homo.

QVia Pilatus Iudæis dixerat de Christo: *Nihil dignum morte actum est ei: emendatum ergo eum vobis tradam.* Vbi satis emendatum & castigatum vidit, tunc eduxit eum foras dicens: *Ecce homo*, iam emandatus est, sat vobis sit. Liberum eum esse volo. At verbum illud, *Ecce homo*, multa nobis insinuat. Lucæ 23

Primò: *Ecce homo*: Homo est, non lapis, non ferrum, non æs. Plus tormentorum ferre non poterit: & quæ sustinuit vix credibile est, quomodo sustinuerit. Cesset igitur vestra contra eum accusatio.

Secundò: Homo est, vt vos etiam homines estis. At hominum est, miseri hominis compati: quantó que est ille miserior, tanto potius in eum viscera miserationum effundere. Dictum enim est: Dispereat de terra memoria eorum: pro eo quòd non est recordatus facere misericordiam & persequutus est hominem in opem, mendicum, & compunctum corde. Feratum est, non parcere subiectis: & super dolorem vulnerum addere velle dolorem. Psal. 108 Psal. 68

Tertiò: Quòd si irati estis, quia hic Filium Dei se fecit, Deum se faciens: en homo est, homo monstratur, non Deus. Vix enim hominem esse iudicatis: tantum abest vt Deus esse monstretur. Vermis est potius, non homo: opprobrium potius est, & abiectio plebis: si dicto, Filium Dei se fecit: opere minus quam hominem videtis. Psal. 21

Quartò: Et equidem si is homo est, qui magno animo, inuicta patientia, inflexa constantia, mundi mala imperterritus excipit: Ecce, qui reuera homo est. Vt enim nulla mortalium memoria tantas, & tales contra vllum hominum audiuit iniurias: ita nulla memoria seculorum tam in talibus iniuriis vidit constantiam.

Quintò: *Ecce homo*, qui solus hoc est nomine dignus, Nam Adam ille, non homo dici meruit: sed hominum potius pestis, & præsentissimum venenum. Adam rursum & cæteri eius filij comparati sunt iumentis, & similes illis facti. Si solus sine crimine Christus, solus ipse homo nominandus: vt qui nec iumentis comparatus est, nec hominibus dãna, sed potius tanta intulit commoda. Psal. 48

Sextò: *Ecce homo*, hominum principium, hominum etiam finis

Ioan. 5 finis, hominum via, hominum veritas, hominum vita. Homines, qui prius inuitabamini, vt Abrahamum inspiceretis, dicente Deo: Attendite ad petram, vnde excisi estis, & ad cauer-
Isaia 51 nam laci vnde excisi estis: iam nunc inuitamini, vt hunc verè hominem, vitæ humanæ incorruptissimum exemplar inspiciatis.

Septimò: *Ecce homo*, ecce tota in Christo humana natura.
1. Cor. 15 Vt enim in Adam omnes extitimus: siquidem in Adam omnes mortui sumus: ita in Christo omnes tūc eramus. Et ipso
Ex Epist. Leonis. castigato, nostra erat castigata natura. O igitur Iudæi: qui humanum genus in Christo iam castigatum videtis, annon sat videtur vobis castigatus?

Octauò: Si homo Hebræis significat ærumnosum, quid ærumnosius quàm Christus, quē coram vobis habetis? Nullus enim mortalium fuit aut erit, qui tot fuerit passus iniurias, quàm Christus. Verum enim illud in Christo est attendite & considerate, si est dolor, sicut dolor meus.

Treno. 1 Nonò: Quòd si duces & imperatores à partis tropheis nomina sibi vendicant: Aphricanus enim dictus est Scipio, qui sibi Aphricam comparauit: quanto verius Christus dicetur homo, qui homines suo subiugauit imperio, à dæmonis potestate præripiens?

Decimò: Demū *ecce homo*: qui Deus est, nullo maiori quod fuit, aut erit in orbe miraculo. Ecce, qui sicut miracula potentiæ fecit, quibus agnosceretur Deus: ita miracula patientiæ facit, quibus credatur homo. Par enim periculum est, aut in vilitate eum non credere Deum, aut in maiestate non credere hominem.

CAPVT III.

Christus baiulat crucem.

DAmnatus Christus à Pilato vt cruci suffixus moreretur, exiit à prætorio, aderat crux à ministris furentibus præparata. Eam vbi Christus videt, lubenti animo, licet
Luca 22 debili corpore, supra humeros collocat. Optauerat enim iam pridem horam hanc: & coarctabatur donec veniret. Suscipit ergo crucem quam tam multæ præfigurauerant figuræ: tam multa præcesserāt signa, tam multæ prædixerant prophetiæ.

Certè figura crucis fuit virga illa Moysi, in qua præclarissima designauit facinora. Virga Moysi iacens in terra ser-

pēs eſt: in manu Moyſi recepta virga eſt: ita crux dū non ſuſci- *Exod.7*
piebatur à Chriſto, ſerpens eſt: horrēda res eſt: venenū habet,
& mortem. At verò vbi à Chriſto ſuſcipitur, non venenum
habet, ſed vitam: non horrorem, ſed pulchritudinem: non
ſerpens eſt, ſed nobiliſſima virga, cœleſtes fructus ferens.
Moſes virga percutiens ſilicem, fontem eduxit aquarum, *Num. 20*
quibus Iudæi ſitim extinxerunt. Moyſi ſectatores cruce per-
cuſſerunt Chriſtum. (Petra verò erat Chriſtus) & ab eius la- *1.Cor.10*
tere aquæ & ſanguinis fontes manauerunt, quibus tota pota-
tur Eccleſia fidelium.

Figura crucis fuit virga Aaronis, quæ antequam ab eius *Num.17*
manu acciperetur, virga erat ſicca. Vbi verò Aaroni adhæſit,
fronduit, floruit, & fructificauit: ita crux antequam Chriſto
hæreret ſicca virga fuit: vbi verò ſacerrimo illi hæſit corpo-
ri, nulla ſylua talem protulit, fronde, flore, germine.

Figura fuit illa Angelica virga: de qua ſcribitur: quod cum
Gedeonis ſacrificium tetigiſſet, ſacrificiū igne cœleſti abre- *Iudic.6*
ptum, in ſuperna euolauit. Ita planè, opera noſtra dum à vir-
tute crucis non tangūtur, frigida manent. Vbi verò vim cru-
cis ſentiunt, igne gratiæ cœleſtis inflammata, in cœlum eſſe-
runtur: vt quæ cœlo ſint ex iuſtitia digna.

Figura fuerunt ligna, illa quibus fuit Iſaac alligatus, qui- *Gen.22*
búſque fuit aries exuſtus: ita quidem ligno crucis Chriſtus
fuit alligatus, & eius tormento fuit Chriſti humanitas amo-
ris igne combuſta.

De hac cruce dixerat Balam: Conſurget virga ex Iſraël, *Num.24*
quæ percutiet duces Moab, & vaſtabit filios Seth. Profectò
nulla vnquam virga vaſtauit filios Seth, qui ſunt totū genus
humanum. Adam ſiquidem tres filios habuit. Habel à Cain
fuit occiſus. Caini poſteritas tota fuit diluuio deleta. Solius *Gen.4*
Seth generatio totum mundum impleuit. At nullius vn-
quam principis virga totum genus hominum vaſtauit. Sola
Chriſti crux principes Moab, id eſt, dæmones, & totum ge-
nus hominum vaſtat. Si enim homines impij ſunt, crux eos
condemnat: ſi pij ſunt, licet in ſpiritu eos confirmet, in car-
ne deuaſtat.

De hac virga dictum eſt: Virga directionis, virga regni tui.
Adæ ſiquidem iniquitas totum mundum curuauit, & indire- *Pſal.44*
ctum fecit. Fecerat enim Deus hominem rectum: vt recto *Eccle.7*
vultu cœlum aſpiceret. Adam vultum hunc curuauit, fecit
enim vt homines iumenta eſſent, quæ prona terrām vident.

Hoc

Hoc verò curuum, hoc indirectum, crux directum fecit. Soluit enim Christus in cruce iniquitatem, quam admisit Adã in paradiso: meritò igitur virga dicitur directionis. Tum etiã virga directionis est, quia si opera nostra hac amussi & canone regulemus, directissima fient.

Psal. 109 De hac virga dictum est: Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion, dominare in medio inimicorum tuorum. Dici profectò solet, Pilati domum propè montem Sion fuisse. Ergo si crucem misit Dominus ex Pilati prætorio, profectò ex monte Sion dicetur emissa. Hac ergo virga dominatus est Christus in medio dæmonum, in medio Cęsarum, in medio tyrannorum, in medio peccatorum, Christo dicẽte: Ego

Ioan. 12 si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me, id est, omnium dominus ero.

Equidem crux Christi virga ferrea est: in qua suos Domi-

Psal. 2 nus regit, & tanquam vas figuli confringit. Hic enim locus iuxta D. Augusti. sic habet exponi: vt Christus quicquid in nobis figulinum est, quicquid terrenum & fragile confringat.

Iudic. 7 Vt fictili lagena confracta, velut nostro corpore mortificato, spiritus lucerna clarissimè resplendeat.

Arripuit ergo Dominus crucem suam: quâ diaboli vires

1. Reg. 17 destrueret, sicut Dauid olim baculum suum accepit & perã, quibus gigantem Goliath capite truncaret.

Arripuit crucem, sicut pastor baculum suum accipere so-

Psal. 22 let: quo suum gregem pascat. Dictum enim est: Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Virga profectò crux est: qua insolentius pecus corripitur: baculus quo mansuetior ouis dirigitur. Et licet insolẽs anima virgæ, id est, crucis vulnus sentiat (dum carnem suam, cum vitiis, & concupiscẽtiis crucifigit) eadem tamen vbi mansueuit, baculo crucis inni-

2. Cor. 1 xa crucis consolationes intimè sentit. Secundùm enim magnitudinem dolorum, consolationes crucis lætificant animam.

Arripuit Christus crucem velut noui regni, nouum sceptrum, quo nouus rex, in mediis cruciatibus, nouè regnaret. In regno siquidem cœli, is regnare incipit, qui cruci incipit pro Christo configi.

Isaia 9 Arripuit demum crucem, & super humerum collocauit, vt fieret principatus eius super humerum eius. Dici verò solet, Crucẽ Christi quindecim fuisse pedũ in longitudine, tantæ verò crassitudinis, vt procerum corpus posset sustinere.

CAP

CAPVT IIII.

Exit Christus in Caluariam.

TVnc exeunt è ciuitate, per portam Aquilonarem: quæ erat porta Iudiciaria, iuxta quã erat monticulus, Caluaria dictus. Vbi solebant damnati vltimo supplicio affici. En Christus è ciuitate pellitur sicut fuit pulsus Abel à fratre Cain in agrum, vbi ligno Abel percussus diem clausit extremum: ita Christus à Iudæis, genere fratribus: odio verò, inimicis in agrum pellitur. Vt ibi ligno crucis percussus intereat. Ita Isaac ferebatur in agrum ab eius patre Abrahamo: vt lignis alligatus holocaustum Domino esset. Sic Christus Patris sui voluntate extra ciuitatem exit, vt ibi cruci alligatus sacrificium Deo sit, in odorem suauitatis. Ita Dauid à filio Absalon ciuitate pellitur, & regno: cunctis qui Dauidem sequebantur lachrymantibus. Sic Christus à filiis suis, quos tãtis beneficiis enutrierat & exaltauerat, à ciuitate pellitur, & vita: cunctis qui eum sequebantur plangentibus. Demum Naboth à falsis testibus accusatus, extra vineam suam eiicitur occidendus: ita & Christus, à falsis etiam testibus accusatus, extra propriam vineam, in agrum educitur cruci configendus.

Gen. 4
Genes. 22
2. Reg. 15
Isaia 1
3. Reg. 21

Exeuntes igitur, inuenerunt milites illi Cæsariani Simonẽ quendam Cyrenæum: patrem Alexandri & Ruffi. *Hunc angariauerunt, vt crucem tolleret post Iesum.* Simon audientem significat, & obedientem: figurauit ergo Simon ille Cyrenæus populum fidelem, & Christianum. Siquidem Paulus habet, fidem esse ex auditu. Fideles ergo sunt audientes: & propterea meritò Simon vocati. Dictum siquidem erat: Populus quem non cognoui seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Sanè Christiani sunt populus in auditu auris obedientes. Omnis enim qui audiuit à Patre meo, venit ad me. Idem verò Christianorum populus vocatur Cyrenæus. Cyrene, significat parietem. Quàm diuinè Christiana Ecclesia paries dicitur: vnus enim paries synagoga fuit, alter Ecclesia gentium est. Hos duos parietes lapis vnus (id est Christus) inuicẽ connexuit, factus in caput anguli. Habes quã iustè Ecclesia Christiana vocetur Simon Cyrenæus. Hanc Ecclesiam milites Cæsaris angariauerunt, vt tolleret crucem post Christum: ministri enim Cæsarum Ecclesiam sanctam coëgerunt, vt crucem, persequutiones, nimiásque tribulationes post Chri

Rom. 10
Psal. 17
Ioan. 6
Ephes. 2
Mat. 21

Christi tempora ferret. Quis est qui nesciat cruces & tormēta, quæ Nero, Domitianus, Diocletianus & reliqui orbis tyranni, Ecclesiam sustinere coëgerunt.

Rogas: quid sit, quòd Simon, Alexādri fuerit pater & Ruffi? sanè Alexander, adiutorem hominum significat. Ruffus color est sanguineus. At iudicio meo Alexander significat charitatem, quâ proximo seruimus, id est, quâ proximos iuua-
Luca 10 mus, quæ vita vocatur actiua: cuius figuram Martha in Euangelio gessit. Ruffus verò vitam significat, charitate vsque ad sanguinis effusionem flammantem: quam vita contemplatiua, & Maria præsignauerunt. Quia igitur sancta Ecclesia generat filios charitate in proximos, & maximè in Deum feruescentes, propterea pater Alexandri dicitur & Ruffi.

Vbi verò Simoni Cyrenæo crux Christi nimium defessi imposita est, luctuosa progrediebatur processio. Præcedebāt & comitabantur Christum milites illi, Pilati ministri. Christum Simon cruce pressus sequebatur. Hunc infinita populi multitudo ad spectaculū hoc festinans prosequebatur. Ventum ad Caluariam est: vbi multa damnatorum ossa sparsa iacebant. Subit memoriam meam Ezechielis historia, quæ
Ezech. 37 sic habet: Manus Domini eduxit me, & dimisit in medio campi: qui erat plenus ossibus, quæ erant multa valdè, & sicca vehemēter. Et dixit ad me: Putásne, viuēt ossa ista? Et dixi: Tu scis Domine. Et dixit. Dic eis: Ossa arida audite. Hæc dicit Dominus: Ecce intromittam in vos spiritum, & viuetis. Factus est autem sonitus: & ecce commotio, & accesserunt ossa ad ossa: vnumquodque ad iuncturam suam, &c. Annon hæc verba legens videris tibi videre Christum, manu Domini, in Caluariam venientem: campum, scilicet ossibus mortuorum plenum, omnium seculorum ossa significantibus? vbi verò Christus in eo campo est moriturus, ipsa eius mors erat prophetia, quòd omnes mortui essent reuicturi. Interim verò quòd Christus in eo campo est, factus est sonitus petrarum, quæ magno fragore rumpebātur. Facta est etiam commotio terræ, quæ in Christi morte contremuit. Factúmque est, vt ossa ossibus accederent, & iuncturis suis hærescerent. Multa siquidem corpora sanctorum quæ dormierant surrexerunt: in pignus & arrabonem, quòd erant omnia postea resurrectura. Ergo Christi in Caluariam, caluariis, & ossibus damnatorum plenam introitus significauit, nulla esse ossa, nullos esse homines, nullos demum esse dæmones, adeò

dam

damnatos & desparatos, in quos si intret Christus, vt eos viuificet, vitam non accipiant. Et sanè ideò infernus non viuit, quia Christus in infernum non intrat ad viuificandum. si enim intraret, vita in mortuos intrante, vitam mortui reciperent.

Iam Christo in locum illum damnatum ingresso vinum exhibetur. Mos enim esse videbatur, vt iuxta præceptũ Salomonis, his qui vltimo supplicio erant vicini, vltimum beneficiũ exhiberetur: Illud verò erat vinũ myrrhatũ. Dici enim solet, myrrham vehementer prodesse vulneribus. Christus verò gustat, sed nõ bibit exhibitũ sibi vinum. Promiserat enim in cœna, non se bibiturũ de illo genimine vitis donec nouũ post resurrectionem suam biberet cum discipulis. Ea igitur ratione vinum oblatum abiecit. Simili causa, cum iam penderet in cruce, oblatum in spongia acetum noluit gustare. Vbi aduerte, acetum fuisse, quod fuit per calamum in spongia oblatum iam crucifixo, & vinum myrrhatum quod exhibitum est antequam crucifigeretur. *Prou.c.31* *Gale.li.de Simp. Med.fac.*

Iam nunc vide mysterium: Mandabat in lege Deus, vt qui se Domino vellet consecrare, nec vinum, nec acetum, ex vino, vel ex alia potione potaret. Cùm ergo Dominus se Patri suo in sacrificium, & holocaustum consecraret, legem volebat implere mandantem, ne vinum biberet, aut acetum, ne non Patri suo consecratus videretur, quod magnopere iniqui illi semel, & iterum, vino exhibito videri cupiebant. *Numer.6*

Significabat etiam potionem renuens, eos qui se in angustia vident, ad Deum pro consolatione: non ad mundi delicias debere recurrere. Deum, non vinum debere requirere. Certum enim est vinum delectationes significare. Dictum enim est, Renuit consolari anima mea memor fui Dei, & delectatus sum. Et rursum: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Qui enim in tribulationibus consolationes requirit humanas: & has non inuenit, & diuinas amittit. Constans ergo sit pius in cruce animus: & delicias ex Deo nõ ex mundo requirat. *Psal.76* *2.Cor.12*

Docuit etiam Christus gustans & non bibens acetum: quòd in hoc seculo eos qui sunt acetum, gustet quidem, sed non bibat. Profectò qui pristinam charitatem reliquerunt, acetum ex vino facti sunt. Hos gustat quidem Deus, dat enim eis in hoc seculo temporalia bona: non verò bibit, negat enim eis æterna.

CAPVT. V.

Christus crucifigitur.

VBi in Caluaria consistunt, ibi milites illi crudelitate, plusquam dæmoniaca Dominum gloriæ cruci affigũt.
Psalm.21 Impletúmque est illud Foderũt manus meas & pedes meos.
Zach.12 & illud: Aspicient ad me, quem confixerunt. & illud: Quæ
Zacha.13 sunt plagæ istæ in medio manuũ tuarum? & dicet: His plagatus sum in domo eorũ qui diligebant me. En igitur Abel
Gen.4 à fratre suo, ligno percutitur, & occiditur. Ita Christus ab his, quos & amore & cognatione vt fratres habebat. En Noë
Gen.8 in ligneam arcam super aquas maris subleuatur & occluditur; vt sibi & generi humano salutem adducat. Arca lignea
Ioan.12 crux Christi est, super omnia secularia exaltata. Christum hæc includit & ligat; quo factum est, vt salus nobis, & gloria
Gen.22 Christo sit per crucem cõparata. En Isaac iam lignis ligatus est vt immoletur: nisi quòd Isaac non in se, sed in ariete victima fit: at Christus se ipsum in holocaustum Patri sacrificauit. Factus ipse sacerdos ipse sacrificium.

Gen.28 De Iacob meminit historia, quòd scalam vidit à terra in cœlum sublatam per quam Angeli ascendebant, & descendebant: & Dominum vidit innixum, scalæ. O rerum omnium summũ miraculum quòd cruci (quæ in cœlum scala est) gloriæ Dominus non innixus modò, sed suffixus conspiciatur. Hanc tu Lector crede esse rationem, quare Angeli per scalam ascendant, descendántque: vt videlicet scallam illam aspiciant, venerentur, exosculentur, cui Dominus cœli innixus adhæsit.

Psal.104 De Ioseph in Psalmis cantatum est: Humiliauerunt in compedibus pedes eius ferrum pertransiit animam eius Annon credis Dominũ in ligno crucis compeditũ, vt solueret filios
Psal.145 cõpeditorum? Annon credis, quòd cum claui ferrei penetrabãt carnem Christi, ferrũ pertransiit animam Christi?

Psal.132 De Aaron dictũ est in Psalmo: Sicut vnguẽtum in capite, quod descẽdit in barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti eius. Annon maiore cæremonia Christus in Pontificem inungitur: non vnguẽto delibutus, à capite in barbam, & in totum corpus profluẽte: sed proprio sanguine à vertice capitis ad vngues pedis in vniuersum perfusus?

Moses percussit silicem: & aquæ inde fluenta manarunt: quæ postea (vt Hebræi tradunt) ipsos Iudæos consequebantur:

tur: vt inde potantes nunquam sitim in via sentirent. Quàm pulchra hæc fuit crucis prophetia. Percussit enim synagoga Christum, veram petram. Inde verò perennes manarũt fontes Sacramẽtorum nostrorum: è quibus Ecclesia nostra, quo ad sæcula fuerint, non solum potatur: sed fons in ea fit aquæ salientis in vitam æternam. *Num. 20*

Cùm populus Hebræus per deserti arenosa faceret iter: & à serpentibus, qui in eo loco abundabant, morderentur, ex morsu morte afficiebantur. Clamat ad Dominum populus tam præsentis periculi timore percussus. Iubet Dominus in ligno æneum erigi serpentem, quem qui intuebatur: etiam à vicina morte liberabatur. Quam ad amussim hæc veritati figura respondet? Hominum certè genus dum per mundi deserta peregrinatur, à peccatis, veris planè serpẽtibus, mordetur. Est verò tam virulentus ille demorsus: vt statim à vulnere, mortem homo demorsus: patiatur. Clamabant maiores nostri, vt ab ea vastatione eruerentur. Misit ergo Deus Filium suum, qui suspensus in ligno, æneus erat serpens. Vt enim æneus serpens, serpens quidem videtur, veneno repletus: at quia æneus est, veneno caret: ita in cruce, Christus adeò vulneratus & percussus, peccator videtur (talis enim pœna non nisi nocentissimo culpæ veneno debebatur) at peccator nõ est, veneno culpæ caret. Est ergo suspensus in ligno serpens, licet æneus. Omnis igitur qui viua fide, Christum in cruce perspexerit: etiam si iamiam morte peccati sit statim moriturus, non morietur. Qui enim credit in me inquit non morietur. *Ioan. 4* *Nume. 21* *Ioan. 3* *Ioan. 11*

Quàm verò sapienter disponit omnia Deus? Per serpentem ligno adhærentem mors vera in mundum introiit. Serpens enim Euam decepit. Per serpẽtem in ligno suspensum, vita figuratiua fuit vulneratis concessa. Per serpentem demum, æneum (figuratum tamen (vera vita mortalibus est tributa. *Gen. 3*

Dum populus Hebræus ad terram Promissionis contendit, exploratores mittit: qui de terræ illius referant ingenio. Illi terra explorata, botrum vuarum in vecte suspendunt: qui quàm esset illa terra fœcunda testaretur. Ita prædicatores Euangelici, qui sunt exploratores fœlicitatis æternæ, eius vbertatem enarraturi, Christum in crucis vectæ suspensum demonstrent. Licèt enim crux in cœlesti gloria desit, botrus tamen in cruce suspensus, de cœlesti gloria descendit. Et ipse *Nume. 13*

est qui eius gloriæ fœcundissimam abundantiam solus potest indicare. Et equidem Crucifixus est, qui qualis in cœlo sit charitas, iustitia, innocentia, & reliquæ diuitiæ supernæ, verè & certò mundo declarauit

Aperta etiam fuit Crucifixi figura Dauid contrà gigan-
1.Reg.17 tem armatus. Armatus, scilicet non fustibus & armis: sed solo baculo, & quinque lapidibus, in pastorali pera coniectis. Annon crux baculus fuit: & quinque in carne vulnera quinque in pera lapides? his processit Christus in pugnam. Vno verò lapide tyrannum prostrauit: quia vna plaga sufficit totum infernum deiicere.

1.Reg.16 Idem Dauid cytharã suauiter pulsans, dæmonium è Saule reiiciebat. Ita Christus extẽsis fidibus neruorum suorum, in armonico crucis nablo, suauissimè mundo cecinit, & canit: vt hoc cantu dæmones pellat è nobis. sed aures nostræ ei armoniæ obsurduerunt, quæ totum cœlum ad eam audiendam prouocauit.

Zacha.3 Zacharias propheta dicit: Ostendit mihi Iesum sacerdotem magnũ stantem coram Angelo: & Satan stabat à dextris eius, vt aduersaretur ei. Et Iesus erat indutus vestibus
Hebra.5 sordidis. Apertè quidem Christus vocatur Iesus, & est Pontifex magnus. & eius caro suo sanguine fœdata, vestes sunt sordidæ, quas prædixit propheta. Apertius verò ei Satan aduersabatur, videbat enim suum iam per Christum labefactari imperium. Stabat verò Satan à dextris: quia videbatur oculis mundi Christus deuictus, reiectus & deletus.

Iudich 6 Meminit etiam historia Iudith, quòd Achior à gentibus fuit arbori religatus, ob vnius videlicet Dei confessionem. Is aperta fuit Christi figura.

Rursum Christo iam crucifixo, verũ inuenit sponsa, quod
Cantic.2 tanto anteà dixerat: Sicut malus inter ligna syluarum: sic dilectus meus inter filios. Profectò Christus inter duos latrones: & crux Christi, inter duas latronum cruces, malus est fructifera: inter spinosa ligna syluarum.

Christo iam crucifixo, reuera habet sponsa quòd optabat
Cantic.1 dicens: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi: inter vbera mea commorabitur. Christus cruci ligatus, fascis myrrhæ non dispersus, sed ligatus est. Fascis myrrhæ est, quia totus est dolor: totus afflictio, totus morte, & nimia amaritudine plenus. Myrrha est in Christi capite, in oculis, in naribus, in ore, in barba. Neque vlla pars in Christo est, quæ non amaritudi

ritudinem myrrhæ persentiat.

Sponsus dixerat: Surge amica mea, speciosa mea & veni, *Cantic.2*
columba mea in foraminibus petræ, & in caverna maceriæ.
Ergo petra (quæ erat Christus) habitura erat foramina. Ma- *1.Cor.10*
ceria carnis Christi habitura erat cavernam. En Christus in
cruce petra est, quæ quatuor foramina in manibus, & pedibus: innumera in capite, cavernam habet in pectore.

Idem sponsus dixerat: Ascendā in palmam, & apprehen- *Cantic.6*
dam fructus eius. Profectò non fuit vlla in seculo palma, nisi crux. Omnes omnium seculorum homines diabolus deuicerat: nullus de diabolo plenam victoriæ palmam reportauerat. Solus Christus est, qui vnus pro omnibus (& omnes in eo) de diabolo triumphauit: ascendens in cacumina palmæ, id est, plenissimā referens de hoste victoriam: solúsque amaros palmæ fructus apprehendit: dolorem, scilicet & mortem vt nobis hæc dulcia efficeret.

O igitur fideles: Petra excisa iam est: venite, bibite. Vos *Num. 20*
inuitat Isaias dicens: Omnes sitientes venite ad aquas, & rur- *Isaiæ 55*
sum: Haurietis aquas de fontibus saluatoris. Sat scio, ex late- *Isaiæ.12*
re Christi sanguinē & aquam fluxisse, sed hic sanguis & hæc aqua vinum sunt: lac sunt, imò manna sunt, omnem habens saporem, & omnem possidens suauitatem.

Zacharias dicit: In illa die erit fons patens domui Dauid, *Zacha.13*
& habitātibus Ierusalem: in ablutionem peccatoris, & menstruatæ. Eia igitur vos peccatores, eia vos quorum sunt men-
struatæ iustitiæ, ad fontem accedite: vt ibi vestra peccata la- *Isaia 64*
uentur. Si enim fuerint peccata vestra, vt coccinum, si fue- *Isaiæ.1*
rint rubra, vt vermiculus: quasi nix, & quasi lana alba dealbabuntur.

In arca Noë facta fenestra est, per quam ingressus pateret *Gen.7*
saluandis, ne à diluuii aquis suffocarentur. In Christi humanitate non vna solum, sed multæ patēt fenestræ, per quas saluari liceat, his qui ingredi volent: ne à curis huius seculi demersi, vitam æternam amittant.

Fontes è paradiso egredientes totam ferè terram irriga- *Gen.2*
bant. Fontes sanguinis è meliore paradiso, scilicet ex Christi
humanitate scaturiunt; quibus anima) quæ terra sine aqua *Psal.142*
Deo est) irrigata, fructus cœlo dignos producat. Quid enim nō dignissimū, terra Christi sanguine fœcūdata germinabit.

Interim silere non licet, quanto Christi dolore fuerint hi fontes, hæ fenestræ in Christi humanitate defossi. Quam

rem licet melius foret considerando sentire, quàm scribẽdo explicare: vnum tamen verbum de re tanta est mihi dicendum. Arbitror ego breuissimo verbo Dauidem hunc Christi
Psalm.68 dolorem, in Christi persona monstrasse: cùm dixit: Ego sum pauper & dolens. Iam vt Christus summa fuit paupertate: ita fuit etiam summo dolore confectus. Eam enim mihi regulam accepi: vt verba quæ de Christo dicũtur, in summo gradu de ipso dicta existimarem. Ego igitur sum dolens, id est, summis doloribus, summè dolens. Quòd explicauit apertius
Isaie 53 Isaias dicens: Vidimus eum virum dolorũ, id est virum quem summè dolores angebant: quem summi dolores vehementissimè impugnabant. Apertius explicauit apud Da-
Psalm.17 uid ipse Christus: Circundederunt me dolores mortis: torrentes iniquitatis conturbauerunt me. Dolores inferni circundederunt me, præoccupauerunt me laquei mortis. Egregiè dicit dolores mortis: quia ab horti oratione, vsque ad animæ exhalationem: eum dolorẽ Christus sustinuit, quem qui moriuntur sentire solent. Id enim ille dixit: Tristis est
Mat.26 anima mea, vsque ad mortem. Quòd verò subdit, torrentes iniquitatis, arbitror maiorem dolorem intulisse Christo nostras iniquitates (quæ in torrentis modũ inũdãt) quàm suas afflictiones, quæ in maris modum ipsum circuibant. Quòd demum dicit: Dolores inferni (id est propter eos qui ruunt in infernum) circundederunt me: id fuit quod acerbius Christum afflixit. Ergo cruciabant Christum vulnera quibus supra modum vulneratus erat: cruciabãt nostræ iniquitates, quibus supra modum Deum offendimus. Sed (vt existimo) acerbissimè cruciabant infœlices illi, qui dolores
Trenor.1 tantos sibi nihil prodesse voluerunt. Verè igitur dixit: Considerate, si est dolor, sicut dolor meus.

CAPVT. VI.

Vestes Cristi diuiduntur.

POstquàm crucifixerunt eum, diuiserunt vestimenta eius sortem mittentes. Res tanta visa est Euangelistis hæc vestium diuisio, vt nullus eam tacuerit. Et equidem non nisi grande sacrilegium fuit: quòd vestes adeò sacratissimæ, manibus gentilium, eorúmque infimæ fæcis hominum, tractarentur: nec id vtcũmque, sed quòd ludi fortuna eas sibi vendicarent. Si enim eas sibi in sacras reliquias diuisissent,

toleran

tolerandum erat. Sed quòd sortium ludo, res tantas exponerent grauissimum fuit scelus.

Sed quid nobis hæc vestium diuisio monstrat? Primum D. August. in Psalm. 21. dicit: Vestes Christi esse Ecclesiæ Sacramenta: tunicam verò esse charitatem. Porrò hæretici diuidunt sibi Sacramenta. Alij enim alia recipiunt, alia verò reiiciunt: Charitatem verò diuidere nequeunt. Hæc enim non diuisione alicui: sed Dei electione, & velut sorte cōtingit.

Secundò idem August. in Psam. 44. Vestes Dei Ecclesiam esse dicit. Cuius rationem D. Gregor. in 6. Psalmum pœnitentiæ, hanc adducit. Quia sicut nihil est corpori veste vicinius: ita nihil est Christo sua Ecclesia coniunctius. Pergit Augustinus dicens: Quod sicut fœminæ, vestes & tunicam lauare solent, & extendere: ne maculam habeant aut rugam: ita Christus tradidit se ipsum, pro Ecclesia, vt eam exhiberet sibi non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi. Hunc verò Ecclesię candorem ostendit Dominus, cum in monte transfiguratus, vestimenta sua alba monstrauit vt nix. Ex his Lector habes Ecclesiam esse Dei vestimenta. At in Ecclesia quædam corporalia, (velut exteriora, & sicut pallium:) quædam sunt spiritualia: (vt interiora, & velut tunica.) Ephes. 5 Matt. 17

Iam igitur collige quantum doloris Christus acceperit, vestes suas diuidi, & tunicam sortibus subiacere conspiciens: Intelligebat enim futurum: vt tyrāni diuisiones, & schismata in Ecclesia facerent. aliis dicentibus, ego sum Pauli: aliis ego sum Apollo. futurum etiam: vt persequutionibus inualescentibus, alij Christiani, ab aliis diuiderentur: futurum etiam, vt bona Ecclesiarum temporalia sibi principes vsurparent, atque ista ratione, vestes Christi sibi diuiderent. An non erat hæc magna causa doloris? 1. Cor. 1 Actor. 7

Tum videbat futurum: vt dignitates & Pontificatus (quæ sunt vestes Christi interiores) non diuinæ electione, sed fortunæ & forsan cartarum ludo adquirerentur. Quis non intelligit quātū illa tunicæ sortitio, Christo dolorē infligeret.

Libet tamen adhuc, istam vestium diuisionem penitus introspicere. Psaltes diuinas concinnens laudes ita dixit: Confessionem & decorem induisti: amictus lumine, sicut vestimento. Qui locus apertè docet vestem Christi exteriorem esse lucem: interiorem verò, (vt tunicam) esse confessionem, & decorem. Lux verò, vt Christus docet (cum discipulos suos lucē esse mundi dixit) autoritas est docendi, & gubernandi po- Psal. 103 Matth. 5

pulum subiectum. Vt enim lux illuminat,& gubernat mundum: ita pontificalis authoritas,docẽdo illustrat,& influendo mundum fidelem gubernat. Ergo cum Christus suas diuidi vestes vidit,intellexit futurum: vt homines beneficia & præbendas,& dignitates, & pontificalem authoritatem,potentia velut militari, & sacrilegio velut gentili, sibi diuiderent armis militiæ,non meritis vitæ ea sibi vendicantes: id verò acerbissimum Christo intulit dolorem.

Expectas forsan quid sit tunicam,(quæ est confessio & decor,) sortibus committere? Primum arbitror confessionem & decorem gloriam esse cœlestem: vbi Deus maximè in se decorus,maximéque sanctis confidendus,& laudandus conspicitur. Iam multi sunt ex Christianis iniquis: qui gloriam non ex operum sanctitate,nõ ex vitæ merito,sed ex quodam casu,& ex quadam velut sortiũtur fortuna à Deo expectant: Dicentes: Deus est misericors: in senecta,aut in morte, eam nobis fortunam, & eam velut sortem largietur: vt gloriam assequamur. Hoc igitur est tunicam Dei sorte expectare. Secundò existimo: quod cum Deum pro beneficiis ab eo receptis laudamus,glorificamus, & confitemur: tunc confessione

Psal.113 & decore eum induimus. Cùm enim Sancti dicunt: Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam; tunc Deum propria eius tunica vestiunt. Et cum Paulus dicit:

1.Cor.1 Non glorietur omnis caro coram illo: tũc iubet,vt caro Dei tunicam non sibi vsurpet: sed Deo fideliter reddat. Quid e-

1.Cor.4 nim(inquit)habes,quod non accepisti: & si accepisti,cur tibi gloriam vendicas,alienámque tunicam induis? Verba enim

Isaie 48 Dei sunt, gloriam meam alteri non dabo. quasi dicat tunicam,quam vestio,nemo alius induet. Ergo si gloriam fideliter Domino non reseruas,sed tibi eam vsurpas, id planè est, super tunicã Domini sortiri. Sorti enim & fortunæ tribuis, quod erat Deo tribuendum, & à sorte seu fortuna habere te credis, quod reuera à Domino suscepisti, à quo si crederes te accepisse, fideliter non tibi,sed illi gloriam & decorem restitueres. Quid enim glo-

1.Corin.4 riaris,quasi non acceperis?

*

Cap

CAPVT VII.

Titulus causæ cruci affigitur.

Imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam IESVS NAZARENVS REX IVDÆORVM. Meritissimè lex illa à Romanis lata erat, vt super damnatis, damnationis causa scriberetur: vt iudici, neminem immerentem damnare liceret. Et omnibus pateret, quæ esset à Iudice iure lata damnatio. Causa ergo quare à Pilato Christus dãnatur, est. Quia est IESVS. & quia Nazarenus. & quia Rex est Iudæorum. vt meritò tibi persuadeas, non casu eum titulum scriptum sed Spiritu sancto inspirante, in mentem Pilato venisse. Sed age rem explicemus. Primum Christus morti adiudicatur, quia IESVS est. Sanè Angelo docente didiscimus: ideò Christum IESVM appellatum, quia (inquit) Ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum. At quomodo saluum faciet, nisi pro peccatis nostris pœnam soluerit, quam merebamur? Ipse enim dixit: quæ non rapui tunc exoluebam. quomodo rursum pœnam quam totius mũdi peccata merentur solus ipse soluet, nisi morte turpissima condemnatus, acerbissima perferat tormenta? Enimuerò si maxima peccata nostra, maximos merentur cruciatus: hos perferat oportet, qui hos soluere decernit. Ad hoc enim significandum, sine sanguinis effusione, olim non fiebat remissio. Spiritu sancto prænuntiante, quod non sine sui sanguinis effusione Christus non esset à peccatis erepturus. Et rursum: non olim remittebat Deus peccata nisi hostia in holocaustũ ei esset oblata. Debuit igitur Saluator IESVS hostiam in odorem suauitatis offerre, non aliam quam seipsum: ad destitutionem peccati, & salutem populi sui. Damnatur ergo: quia IESVS, Id est, Saluator. Christus enim oblatus est semel, ad multorum exhaurienda peccata. *Lucæ 7* *Psal. 68* *Sapien. 2* *Hebræ. 9* *Ibidem* *Iosue 1*

Porrò quia IESVS Naue. (qui & Iosuæ dictus fuit,) non solum dictus est Saluator Iudæorum: quia dux eorum erat, sed quia eos in terram promissionis induxit: ideò & Christus non solũ Saluator dicetur, quia soluit pro peccatis: sed etiam quia nos in regnum adduxit æternum. Porrò Pontifex legis antiquæ non intrabat in Sancta Sanctorum, nisi velamine templi sublato. Sicut nec Iosue terram promissionis ingreditur, nisi Iordane percusso, & velut sublato. Ergo & Christus si nos in Sancta Sanctorũ inducet, suũ percuciet Iordanem,

suum auferet velamen.hoc verò velamē,caro eius est.Igitur si ipse,& nos in ipso,Cœlum sumus ingressuri,caro Christi percutienda est,& auferenda.Si ergo Saluator est, morti ad-
Hebr.10 iudicandus est, Habet hæc omnia Paulus.dicens: Habentes fratres fiduciam in introitu Sanctorum,in sanguineChristi: quam nobis ille initiauit viam nouam & viuentem per velamen,id est,carnem suam, & Pontificem magnum super domum Dei,accedamus,&c.Audis ne Lector,Christum per velamen,id est,per carnem suam, in Sancta introisse? Si carne sublata ingressus est in cœlum,ergo,quia Saluator est, damnatur,Neque ociosè legas verbum illud Pauli: Habentes fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi. Vt enim Pontifex antiquus,nō intrabat in Sancta Sanctorum sine sanguine bruto:ita nec Christus debuit in cœlum se & nos subuehere, sine sanguine suo. Igitur si Saluator est, qui suos in cœlum adducit,ad sanguinem fundendum damnatur.Damnatur ergo quia IESVS.

Secundò etiam damnatur quia NAZARENVS.Nazarenus enim significat flos,seu germen,seu virgultum. Annon
Isaias53 tibi venit in mentem illud Isaiæ: Ascendet sicut virgultum coram eo,& sicut radix de terra sitienti.non est ei species neque decor.Annon vides Christum esse in passione virgultum,
Eodem de quo Isaias cecinit, quod esset virgultum de terra sitienti sine decore,sine specie. Rursum Sponsa Dei, est Christi sacra humanitas.At sponsus de sua cecinit sponsa:Sicut lilium in-
Cantic.2 ter spinas: sic amica mea inter filias.Erat igitur Christi humanitas flos lilij,inter spinas tamen.Si ergo Christus virgultum est,si flos est,damnatur:vt sit flos inter spinas. Vt sit virgultum de terra sitienti. Merito igitur in damnatione, Na-
Isaiæ40 zareni mentio fit.Et profectò Isaias dixerat:Omnis caro fœnum,& omnis gloria eius.vt flos agri.exiccatum est fœnum, & cecidit flos, quia spiritus Domini sufflauit in eum. Verè omnes mortales fœnum sunt.& verè omnis mortalium glo-
Psalm.21 ria Christus est,Quia igitur mortales qui erant fœnum propter peccatum exiccati sunt (aruit enim eorum virtus,sicut testa)necesse fuit Christum(qui flos erat)cadere in Crucem & mortem.Cecidit igitur, quia spiritus Domini sufflauit in
Matt.4 eum.Vt enim ductus est à spiritu:vt tentaretur à diabolo:ita insufflatus est ab eodem spiritu, vt à Pilato in mortem dānaretur.Ergo,flos siue Nazarenus à Pilato damnatur.

Tertiò damnatur quia rex Iudæorum. Memini me legisse

se,quod cum Iudæi à Samuele regem efflagitarent:ita dixerunt.Regem habere volumus, vt egrediatur ante nos:& pugnet bella nostra pro nobis. Ergo si Rex Iudæorum,ante eos egreditur: vt pro Iudæis,eorum loco pugnet: hostium tela, hostium tormenta,hostium plagas,vulnera,mortem,in se recipiet,ne sui illa recipiant.Mortem ergo quam nos merebamur, rex noster pro nobis recepturus, à Pilato damnatur. Hoc verò est quod ipse dum comprehendebatur ad hostes respõdit.Si me quæritis:finite hos abire. quasi dicat:Rex sum istorum: volo vestra vulnera, illorum loco suscipere: Ideò enim dictum est:Saluator ponetur in ea murus & antemurale. Vt videlicet, tormenta quæ hostes ad ciuitatem expugnandam contra ciues proiiciunt, Saluator (qui positus est vt murus, & vt antemurale) prior in se ipso suscipiat.Profectò ante paradisum Angelus positus est, versatili gladio arcens ab ostio paradisi.Si igitur Rex noster in paradisum nos, adducturus,ante nos vadit, gladij vulnera in se debet excipere.Vt in se aciem gladij hebetans, tutum paradisi nobis aditum efficiat.

1.Reg.8 · Ioan.18 · Isaia 26 · Genes.3

CAPVT VIII.

Crucifiguntur cum Christo duo latrones.

TVnc crucifixi sunt cum eo duo latrones:vnus à dextris, & vnus à sinistris. Vt qui in cœlo est in medio diuinarum personarũ:in Caluaria sit in medio sceleratissimorũ latronũ. Et q in cœlo adoratur vt Deus:in Caluaria, reputetur vt latro.Habent in Regũ historia huiuscemodi verba:Dauid sedens in cathedra, sapientissimus princeps inter tres, & ipse quasi tenerrimus ligni vermiculus.qui vno impetu occidit octingentos.Iam quis ignoret,Christum in Cruce, velut ex chatedra mortales omnes docuisse? Nullus vnquam ex cathedra ita discipulos docuit,vt Christus ex cruce.Ergo Christus in Cruce, est Dauid in cathedra. Quis verò est adeò rudis,qui nesciat Christum fuisse in Cruce Sapientissimum? Certè vt qui esset Sapientia Patris.erat ergo in Cruce Sapientissimus inter tres.Vnus scilicet ex tribus.Igitur Dauid medius sedet inter duos principes. Christus cruci suffixus medius est inter duos latrones.

2.Reg.23 · 1.Par.11

Quod verò addit:Ipse tenerrim' ligni vermiculus:magna

id continet mysteria.planè,vt vermiculus ligni, (licet tener) lignum tamen intus corrodens, ex grauissimo, leuissimum reddit:ita Christus licet infirmus & dolens, Crucē tamen ex
Gal.6 grauissima leuissimā effecit. adeò vt Paulus dicat: Mihi absit gloriari nisi in Cruce. Vides quàm leuem Christus Crucem reddidit! Tum vermiculus ligni licet corpore tener, ore tamen velut ferreus est. Quo indicatur, quod licet Christus in cruce tener fuerit. at eius os ferreū erat, eo enim tunc damnabat, & olim in iudicio omnes dānabit iniquos. Vno siquidem
Matt.25 suæ maledictionis verbo non octingentos solum, sed quotquot impios omnia secula pepererunt, morti adiudicabit æternæ.

Luca 10 Patere lector, si vnum hîc verbum addam. Descendit quidam ex Ierusalem in Hiericho: incidit in latrones, qui eum expoliauerunt, & semiuiuū reliquerunt. Descendit Christus, ex Ierusalem cœlesti, in Hiericho vanitatis & varietatis seculi nostri. Quid igitur expectas: nisi quod nunc inter latrones cōstitutus, expolietur, & semiuiuus relinquatur? Planè semiuiuus: qui ex Deitate viuens, ex humanitate moriebatur. Et equidem latrones illi inter quos Christus consistit, alios sæuiores significabant latrones. scilicet peccata nostra: quę veri sunt latrones, suum Deo honorem auferentes: vitam ablaturi si possent: imo vitam ei in nobis (quatenus possunt) auferentes. Nostra ergo peccata sunt latrones sæuissimi, qui Christū de Ierusalem descendentem, vestibus, imo & propria pelle expoliarunt: & semiuiuum reliquerunt. Mortuus enim fuit, licet tertia die resurrexerit.

Porrò quod vnus latronum sinister sine pœnitentia mansit, significabat, futurum: vt multa peccata essent sine pœnitentia mansura. Id verò fuit quod summū Christo afferebat dolorem. Non tantum dolorem sputa, spinæ, flagella, Crux ipsa, & mors Christo intulerunt: quam quod nostra peccata (per leuum significata latronem,) crucis beneficio non fruerentur. Quantum igitur refrigerij dexter Christo attulit latro: tantum, & nescio an multo plus summæ afflictionis, sinister attulit ille sceleratus.

Demum hîc attentissimè notabis: quam difficilè qui vitā in sceleribus egerunt, in morte conuertantur. Ecce enim in die summæ misericordiæ, in die quo Christi viscera patebant: in die & hora qua Christus cum sanguine misericordiam pluebat: vnus tantum ex duobus, qui eatenus sceleratè

vixet

vixerant, ad Dominum conuertitur. Quid igitur similes spe-
rent iniqui? Profectò verum est, & verum erit, quod mors *Psal.33*
peccatorum (id est, eorum qui in peccatis vixerunt) erit pessi- *Psal.115*
ma. sicut contra, pretiosa est in conspectu Domini mors san-
ctorum eius.

CAPVT IX.

Christus ab omnibus deridetur.

STabat populus expectans. & deridebant eum principes cum eis. *Luca 23*
Nullus vnquam mortalium adeò derisus est, vt Christus. Deridebat eum populus qui aderat. deridebant eum principes, qui facinus patrauerant. deridebant prætereuntes. (erat enim per eum locum publica via.) deridebant milites qui crucifixerant. deridebāt latrones, qui erant cum Christo crucifixi. Impleta est ergo Prophetia. omnes videntes me deri- *Psal.21*
serunt me: loquuti sunt labiis, & mouerunt caput. Et alia Pro- *Eodem.*
phetia: Ego sum vermis & non homo, opprobrium hominū, *Isa.53*
& abiectio plebis. Et alia: Desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum. Et rursum: quasi absconditus est vul- *Eodem.*
tus eius: & despectus. vnde nec reputauimus eum. Et itē: Ego *Psal.108*
sum factus opprobrium illis, viderunt me, & mouerunt capita sua. Et illud: Propter te sustinui opprobrium, operuit con- *Psal.68*
fusio faciem. extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ.

Sustinuit figuram Christi despecti, ille Samson, in ludibrium & abiectionem infidelium abductus. Fuit etiam eius derisionis figura Semei, Dauidem à suo filio regno pulsum *2. Reg.16*
deridens, & despiciens. Fuit etiam alia figura Christi despecti patriarcha Noë, ex vino nudus in suo lecto recumbens: à *Gene.9*
filio Cham contemptus & derisus. Sed quod Cham ludibundus derisit, boni filij adorabundi venerantur. Ita planè quod impij Hebræi, & inscij gentiles, in Christo deriserunt: nos Christiani proni adoramus, & veneramur. Scimus enim non ex impotentia Christum nudatum in lectulo crucis: sed ex amore perpetuo, quo sicut vino, ille Pater futuri seculi ine- *Ierem.31*
briatus fuit. *Isa.9*

Erat verò tanta deridentium cæcitas, tantus furor & insania, vt se viscera illa piissima minimè continerent, quin Patrem rogarent æternum: vt ignosceret illis, qui quod facerent nesciebant. Aliôquin nisi in eo articulo veniam miseris

Christ

Christus postulasset, fulmine in æternas tenebras à Deo irato, fuissent illi pestilentissimi homines adacti. Sed tam iustũ Domini furorem, tam blanda Christi temperauit oratio. Et

Lucæ 23 iamiam sæuiturã iram, in magnam conuertit misericordiã, quæ paradisum dedit pœnitenti latroni: lumen dedit prius

Eodem. obcæcato Centurioni. pœnitentiam dedit delusę plebi. nam reuertebantur, inquit, percutientes pectora sua.

Neque verò credas, tunc solum Christum fuisse derisum. Dic te obsecro: à quo nunc non Crucifixus deridetur? Quis est qui amet tormenta, iniurias, opprobria, Crucem? Vbi est

Gal. 6 tempore nostro Paulus aliquis, qui dicat: absit mihi gloriari nisi in Cruce? Sat video, Christum adoramus gloriosum, sed despicimus, fugimus abhorremus Cruci suffixũ. Illi placeat, vt sicut veniam tunc suis derisoribus, vt nescientibus impetrauit, ita & nunc magis ignorantibus impetret.

Sed quis dubitet, quin veniam sit inuenturus, quàm fideliter quis postularit: quando Christus eam non postulãtibus tam misericorditer à Patre postulauit, & tam efficaciter impetrauit?

CAPVT X.

Tenebræ fiunt super terram.

Matt. 27 A *Sexta autem hora tenebræ factæ sunt super vniuersam terrã.*

Lucæ 23 Sol enim obscuratus est. Quam obscurationem prædi-

Isa. 13 xerat in hæc verba Isaias: Obtenebratus est Sol in ortu suo. Luna non splendebit in lumine suo. Visitabo super orbis mala: & contra impios iniquitatem eorũ. quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortiũ humiliabo. Certè in die iudicij visitabit Dominus orbem, in his qui habitant orbem: at in die Crucis, visitauit orbis mala in Christo, orbis conditore. Puniuit enim Deus nostra mala in Filio suo. Tunc omnis ratio postulabat, vt omnis nostra quiesceret arrogantia: siquidem vidimus Christum tantopere humiliatũ. in illo ergo die, quando visitauit Dominus nostra mala in Christo, Sol obtenebratur in ortu, id est, antequam ad meridiem veniret. Siquidem ante meridiem fuit Christus Cruci confixus.

Iam si vastato Pharaone, voluit Dominus Solem illi vastitati condolere, stellas compati: quãto potius id velle debuit,

Ezech. 32 Christo Filio suo iamiam expirante. Ita verò habet ad Pharaonem

raonem Dominus: Cùm extinctus fueris, operiam cœlos, nigrescere faciam stellas, Solem nube tegam, omnia luminaria cœli mœrere faciam super te. Si omnia luminaria mœrent super Pharaone, quanto potius super Christo?

Sed age, memor esto verbi Domini: quod in fine mundi, cùm iam penitùs mundus erit cessaturus, Sol obscurabitur. *Matt.24* Quid igitur miraris, si in morte Christi, quando mundus cœpit labefactari, etiam Sol obscuratus fuerit? Profectò in Christi morte, piis hominibus mundus crucifixus est, eius errores detecti, eius idola confracta, eius pompa contempta. Cœpit igitur tunc mundus languescere, quo erit languore moriturus.

Et illud attende: Ante mundi primæui conditionem, dicitur: Tenebræ erant super faciem abyssi. præcesserunt ergo *Genes.1* corporales tenebræ mundum corporalem. Rursùm: cùm lex *Exo.19* ferebatur antiqua, tenebræ legem præcedunt, igitur vt lex Moysi veniebat post tenebras, & mundus corporalis succedebat tenebris: ita tenebræ illæ per totum orbem diffusæ, nouam legem aduentare significabant: nouumq; orbem veteri succedere arguebant. Dicebat enim Sanctus ille: Post tene- *Iob 17* bras spero lucem. Igitur post generales tenebras, quæ omnē terram obscurabant, speranda erat, post Christi mortem generalis lux, quæ generaliter omnem terrā illustraret, & nouus item orbis, qui veteri, meliore sorte succederet.

Sed nota quod in Genesi narratur: Sacrificante, (inquit,) *Gen.15* Abraham vaccam illam trimam: cum Sol occumberet, magnus horror Abraham si inuasit: quia intellexit, quod semen suum futurum esset in Ægypto peregrinum, vbi esset miserè affligendum: sed tandem, cùm magna esset substantia, in terram promissam rediturum. Abraham vaccam offerens Christum significabat: carnem suam in Cruce sacrificantem. Solis ille occubitus significabat Solis in tempore passionis obscurationem. In ea verò obscuratione magnus horror Christum inuasit, magna angustia & afflictio, adeò, vt præ dolore clamaret: *Quid dereliquisti me?* Videbat enim Christianos suos in hoc mundo peregrinaturos, à mundo affligendos, licèt cum magna substantia essent in æternam fœlicitatem redituri. Quid verò miraris, si tunc Christus intelligens grauissimas suorum in mundo persequutiones, infœlicissimos casus, ad Patrem exclamarit: Quid me in meis dereliquisti?

CAP

CAPVT. XI.

Christus magnam vocem emittit.

CIrca horam nonam clamauit IESVS *voce magna.* Vox illa, clamorque magnus fuit: Pater in manus tuas, commendo spiritum meum. Quod in persona Christi Dauid ante
*Psal.*30 prædixerat, in hunc modum: In manus tuas Domine commendo spiritũ meum, redemisti me Domine Deus veritatis. Docens virum iustum tunc verè à miseriis redimi, cùm moriendo, in manus Domini suum spiritum commendat.

At primùm Christus docuit, magna voce, magno nisu, esse in tempore mortis clamandum: vt Dominus spiritum suscipiat nostrum. Ibi enim iacitur vitæ alea, ibi agitur de capitis periculo, ibi cœlum nobis, gloria, Deus periclitantur, in eo puncto totius nostræ salutis cardo versatur. Clamet igitur magna voce, qui se in magno periculo videt: voxque magna magnum excitet Deum, vt magno auxilio adcurrat, in ma-
1.*Petri* 5 gno periculo laboranti. Si enim vnquam aduersarius noster diabolus circuit sæuissimus, quærens quem deuoret, in mortis tempore circuit. Si verò vnquam diuinum præsidium necessarium est, in tempore mortis est. Sapienter enim *Dauid:*
Psal 70 Cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
In altero Tomo. Tum & illud attendendum: Si (vt Simon Cassiensis dixit) Christus suum Patri commendans spiritum, omnium hominum spiritus etiam commendauit: annon fuit necesse, vt magnam vocem emitteret, quâ Patrem tam grandi voce inclinaret: vt nostros haberet spiritus commendatos? Oratio
Ecclesi. 35 iusti, quia grãdis penetrat nubes. Oratio igitur Christi, quia maxima, nubes cœlos, & cor Patris penetrauit, & in eius ma-
*Ioan.*10 nus spiritus nostros deposuit. Non ergo rapiet eos quisquam de manu Patris. Pater enim qui eos habet maior omnibus est. Proximus morti Christus his Patrem verbis orauit: Iam
*Ioan.*17 non sum in mundo: & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte serua eos, quos dedisti mihi. Ego enim cũ essem cum eis, seruabam eos. Si cùm morti vicinus est, spiritus nostros ita Patri commendat: cum iam animã efflat, annon est consentaneum eos ardentius cõmendare? At quia Pater nos nostrorum peccatorũ causa exosos habebat, noluit nos Christus nominare nostro, sed suo Patri commendare. ideo non dixit, meorum discipulorum spiritus, sed meum spiritum tibi commendo.

Clamat

Clamat etiam Dominus voce magna iamiam moriturus vt nos desides, iacētes, somniculosos, imò & mortuos ad tam incredibile miraculum aspiciendum, excitaret, quale erat, quòd Christus moreretur, vita moreretur, Deus moreretur. Clamat cum moritur, vt attendamus eam mortē, quæ mortem nostram destruxit. Eam mortem quę fuit mortis mors, *Osea 13* quæ fuit morsus inferni. Clamat, vt attendamus, eum, qui moriebatur pro peccatis nostris, resurrecturus propter no- *1.Cor.15* stram iustificationem. In hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit, vt viuorum & mortuorum dominetur. Clamat, *Roma. 14* vt attendamus, quia si Christus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Vt & qui viuunt, iam non sibi vi- *2.Cor.5* uant, sed ei qui pro omnibus mortuus est. Annon meritò Christus clamat, vt spectaculum illud inspiciamus: quo nullum neque fuit, neque erit in orbe maius?

Clamat item, vt voce illa sua terribili prædam infernus dimitteret, quam tot antea seculis tenacissimè in faucibus tenebat. Clamauit Dominus magna voce cum Lazarum ab inferni dentibus eripiebat: quāto maiori voce erat clamare *Ioan 11* necesse, vt fera illa truculentissima, terribili clamore deterrita, vinctos quos in lacu premebat liberos esse permitteret. *Zacha. 9* Duo enim esse in orbe fortissima Sponsa docet in Canticis: *Cantic.8* Mortē scilicet & infernū. Ita enim ait: Fortis sicut mors dilectio: dura sicut infernus emulatio. Si igitur infernus erat deterrēdus (bestia illa fortissima) grādi erat voce terrendus.

Demum magna voce clamat, quasi diceret, ô surdi mortales, hactenus vos docui, hactenus prædicaui, hactenus clamaui. Iam me non estis amplius audituri neque prædicantem, neque clamantem. Clamans nunc morior: Vt vnicus hic clamor in auribus vestris perseueret: qui vos scilicet admoneat vt caueatis peccata. Ea enim mortis huius causa fuere, qui admoneat vos ad vigilandum, ad benè viuendum, ad gratias immortales agendum, ad summo amore diligendum, summo studio laborandum, ad omnia mala cauenda, omnia bona præstanda.

Arbitror ad hunc clamorem monumenta aperta fuisse, terram tremuisse, lapides sese concidisse, dęmones obtupuisse, infernum contabuisse: nunquam enim similis vox vnquā audita in orbe fuerat. Transuerberauit vox illa cor piissimæ *Ioan.19* matris: quæ tunc iuxta Crucem stabat, memoriæ tunc ver- *Luca 2* bum illud Simeonis reuocans: Tuam ipsius animam per-

transibit gladius. Planè eo articulo gladius virgineam animam transibat & pertransibat: verberabat & transuerberabat. Percussit vox illa grandis omnium adstantium corda. Omnésque vultum ad Christum clamantem verterunt: videruntque eum, quòd caput inclinabat, quódque inclinato capite tradebat spiritum.

CAPVT XII.

Christus expirat.

INclinato capite tradidit spiritum. Vt beatissima Virgo, eadémque piissima mater Filium suum expirasse conspexit: continere se nõ potuit, quin piis lachrymis laxaret habenas: Cœpit fluenta lachrymarum effundere, cœpit ex intimis visceribus luctuosissima trahere suspiria, cœpit ex acutissimo dolore maternos, ac ideo acerbissimos expromere gemitus: illud tacita sed miserabili oratione subinde repetens: Fili mi
1. Reg. 18 I E S V, I E S V Fili mi, quis mihi det, vt ego moriar pro te? Vbi verò fœminæ circunstantes, & Christum vident defunctum, & matrem aspiciunt tam iustis lachrymis terram irrigantem: cœperunt & ipsæ collachrymari: cœperunt plangere, clamoribúsque aërem & cœlum concutere. Id vbi viri cuncti conspiciunt, imperare sibi non potuerũt, quin lachrymis vultus irrigarent: & ex barba vbertim lachrymæ defluerent. Factus est igitur eo loco planctus multo luctuosior,
Gen. 50 quàm fecerunt Ægyptij super defuncto Iacob, patre Ioseph. Factus est planctus magnus, qualis fieri solet in morte pri-
Zach. 12 mogeniti. Ita enim vaticinatus fuerat Zacharias. Aspiciẽt in eum quem confixerunt: & plangent eum planctu, quasi super vnigenitũ: & dolebunt super eum, vt doleri solet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in Ierusalem. Sicut planctus Adadremon, in campo Maggedon. Non habuit Propheta planctum alium, cui planctũ Crucis compararet: nisi funestissimum, & luctuosissimum planctum, quo totus populus planxit Iosiam, regem sanctum, patrem patriæ, Reipublicæ reparatorem, legis diuinæ zelãtissimum. Is occisus fuerat in campo Maggedon, qua causa vniuersus
2. Paralip. 35 Iuda, & Ierusalem luxerunt eum, Ieremias maximè. Cuius omnes cantores & cantatrices, vsque in præsentem diem lamentationes super Iosia replicant. Quæ verba, vt ego existimo ideò scripta sunt, vt lamentationes super I E S V, (vero Iosia.)

Iosia,) nos etiam replicemus. nostríque cantores inter viros, & cantatrices inter moniales, threnos illos,& lamenta repetamus.

In Reuelationibus S.Brigidæ scribitur,huic sanctæ reuelatum fuisse,quòd in hora mortis Christi omniũ hominũ corda subitus inuasit dolor. Vt nullus in orbe aut vir esset, aut fœmina, quæ in eo tempore non vehementer doleret: licet doloris causam ignoraret. Quod mihi nimis videtur probabile. Cùm enim Christus sit omnium hominum caput,quis non intelligat capite dolente, imò moriente,reliqua membra doluisse,imò extabuisse,& morti proxima fuisse? Si enim lapidum viscera (si ita fas loqui est) cõmota sunt, & suum dolorem propria fractione monstrarunt,si terra conceptum dolorem ferre non valens, eum suo tremore manifestauit. Si Sol luctum suum, radiorum amissione hominibus ostendit: quid miraris si etiam hominum viscera, in sui regis, patris,ducis, pastoris, prædicatoris, fratris, amici,demum Dei condoluerint, gemuerint, & lachrymas sua sponte profuderint. Liceat mihi per te Lector id etiam existimare. Quòd scilicet in eo mortis Christi tempore, sicut saxa scindebantur, ita arbores virore deposito marcida folia demittebant. Aues volatus suos amittebant. Pisces natare fastidiebant, flumina grauatè & velut dolenter fluebant: nihílque erat quod vt poterat dolorem interiorem exterius non manifestaret.

Et ecce velum templi scissum est. Liceat mihi per te, pie Lector, Christi post mortem miracula & sepulturam per capita prosequi, vt sacram eius passionem sum antè prosequutus.

CAPVT I.

Velum templi scissum est.

ET velum templi scissum est medium. Legitur in Isaia, quod *Isaiæ 6* Deus sederet in throno excelso, super templo. quódque ea quæ sub ipso erant (scilicet vestes) totum templum operirent. Finge igitur, te animo videre Deum æternũ, in templo illo Ierosolymitano sedentem. Cuius vestes velent, tegant, protegant templum illud toto orbe verendum. Iam vbi Pater æternus in templo suo inhabitans Christum mori vidit, facinus ex horrens vestes suas, (id est, velum templi,)

discidit. Quo simul factum est: vt templum olim veste Dei æterni munitum, iam nunc sine tectura, sine protectione, & sine ornamento remaneat. Et profectò, si Dauid, Saulis & Io-
2. Reg. 1 nathæ mortem audiens, sua discidit vestimenta, (eo argumento indignitatem mortis illustrium virorum exhorrens) quanto potius Pater æternus mortem Filij sui indignissimã, indignissimè ferens, vestes suas, quæ velum templi erant, rescindere debuit?

At verò vbi Pater æternus vestes suas discidit: necessariò, quæ in ipso erãt occulta, reuelauit: & equidem, vt velo disiecto, quæ sunt occulta templi sunt facta manifesta: ita velo disiecto, quæ erant occulta Dei, iam esse patentia: & quæ erãt
1. Timo. 6 inuisibilia, iam posse videri: & quæ erant inaccessibilia, iam adiri posse, monstratur. Patent ergo mortalibus viscera Dei, & volentibus Deum videre, post Christi mortem, fas erit videre: ex parte siquidem Dei, iam nullum est quod obstaculo sit impedimentum. Olim opposuerat Deus sibi nubem ne trãsiret oratio, quanto potiùs ne transirent orantes?
Trenor. 3 Iam per mortem Christi omne impedimentum sublatum
Lucæ 16 est, nullum chaos est, fas est nobis ad Deum, & Deo ad nos venire.

Secundò, sicut Moses laturus legem, velo obtexit faciem suam, non enim sine velo carnales Iudæi in Mosi faciem in
Exod. 34 tendere poterant: ita & velo templum Dei erat obtectum: quia sine velo Iudæis in templũ ingredi, fas non erat. Equidem cæremoniæ illæ, sacrificia, & ritus Iudaici velum erãt: quo res spirituales, & vita Christiana, seu potius cœlestis & diuina tegebãtur. Omnia enim in figuris contingebant illis.
1. Cor. 10 Vt ergo significaretur non esse nobis seruiendum Deo no-
Ioan. 4 stro in cæremoniis, (quæ spiritum & veritatem figurarent) sed quod adorandus esset in spiritu & veritate: ideo templum velo nudatur, id est, omnis illa Deo, in cæremoniis & figuris, seruiendi ratio nudata est. Seruiendũ est in spiritu & veritate, quam eatenùs velum cæremoniarum operiebat.

Hebr. 10 Tertiò, Paulus dicit: quòd Christus initiauit nobis viam nouam & viuẽtem, per velamem, (id est, carnem suam.) quo loco multa resplendent mysteria. Primũ, sicut velum templi tegebat Sancta Sanctorum: & cœlum hoc quod vidẽmus tegit nobis gloriã Dei, quam expectamus: ita caro Christi tegebat gloriam & Deitatem Verbi: quam Sacratissima Christi anima clarè videbat. Ergo velum scissum significauit

Sancta

Sancta Sanctorum iam esse sine velo, & gloriam Dei esse item sine volo. Diuisa igitur caro per mortem ab anima & velum templi scidit, & Deitatem Limbo monstrauit, & cœlum patere cunctis ostendit. Colligo ex his: in morte Christi omnia fuisse vela discrupta. Caro enim Christi (velum gloriæ Christi,) est clauis & spinis diuisa. velum templi, arcam Dei velans, diuisum est. Cœlum item apertum. Ergo via ad Deum omnibus patet. Secundò, Sicut sine mora, in eodem puncto quo caro est ab anima Christi disiuncta, est gloria Dei Patribus Limbi monstrata: ita sine mora, cuiuis ab hoc seculo discedenti est eadem gloria monstranda: nisi ipse sibi impedimento fuerit, ne tanta gloria monstretur, id est, nisi peccatum adduxerit, quo illa gloria priuetur. Tertiò ostensum est: quod sicut via, qua Christus sibi gloriam corporis, nobis verò gloriam & corporis & animæ cōparauit, fuit sui sacerrimi corporis mors, tormenta, dolores, quos in Dei Patris sui gloriā tolerauit: ita via noua & viuifica ad gloriam nobis comparandam illa etiam erit: Si scilicet compatimur: vt simul conglorificemur. Quartò edocti sumus: quòd sicut nullatenùs erat via, quā quis in Sancta Sanctorum ingrederetur, nisi per velum tantummodò: ita nullatenùs est via qua quis in cœlum ingrediatur, nisi per carnem Christi dumtaxat, id est, per virtutem eius passionis, quam Christus in carne sustinuit. Ergo in carne Christi ianuæ, & ostia facta sunt, per quæ nos in cœlum intrare possimus.

CAPVT II.

Terra mota est.

ET *terra mota est*. Indicium quod in aliquem locum venerit Dominus, terræmotus est. Ita enim habemus: Cum orassent, motus est locus, & repleti sunt omnes Spiritu sancto. Aduentus ergo Spiritus sancti terram mouit. Et rursum Paulo & Sila orantibus, veniens Deus eos consolaturus, terræmotus factus est magnus. Qua ratione cùm Angelus venit lapidem ab ostio monumenti sublaturus, terræmotus magnus factus est. Existimo igitur, quod quia mors Christi Deum hominibus absentem, hominibus conciliauit, & fecit esse præsentem: vt videlicet iam esset nobiscum Deus: ideò terra in Christi morte cōtremuit. Erat longè olim, ab hominibus salus: at per Christi mortem, Deus nobiscum est vsque

Actor. 4 *Actor. 16* *Matt. 28*

ad consummationem seculi: Erat olim longe à nobis: at per
Matt.28 Christi mortem, habitat gloria in terra nostra. Iam enim
Psal.84 nulla natio tam grandis est, quæ Deos sibi habeat appropin-
Deute.4 quantes, quam est natio Christiana. Tremuit ergo terra, Dei gloriam ad se venisse testata.

Iam verò nescio, an & hæc terræmotus causa fuerit. Sanè per Christi mortem terra nouis legibus, nouo cultu, nouis præceptis arctissimè subiicitur: at quis non timeat, quis non exhorreat tale subire iugum, tale sibi imponere onus, qua-
Matt.11 le Christianum est? Planè onus Christi leue est, & iugum suaue: sed non nisi amantibus. at quam sunt amantes
Michea7 pauci? Quid miraris ergo si terra tremuit, nouam le-
Ioan.3 gem subitura? Quid terra, nisi terra est? Quid verò lex, nisi
Roman.8 cœlum? quid terra, nisi caro, nisi fœnum? quid lex, nisi spiritus, nisi sanctitas, nisi iustitia? Quid ergo non timeat caro, spiritus fieri iussa? quid non tremat terra cui vt cœlum sit, in
Roman.7 Christi morte præcipitur? Lex quidem sancta, iusta, & bona.
Psal. 118 Ego verò carnalis sum, venundatus sub peccato. Tu mandasti, inquit, mandata tua custodiri nimis. Quæ si non nimis custodias: nimis, heu nimis æterna morte puniêris. Annon æquum est vt terra tremat, nouam in Christi morte legem
Hebræ.10 susceptura? Tremunt Iudæi, tremit & Moses: illi legem suscipientes, hic ferens: & non tremet terra legem suscipiens, quam vt legislator seruaret, diem vltimum in Cruce finiuit?
Mat.24 Tremet terra in fine mundi iudicanda: & non tremet, quãdo legem suscipit, per quam erit in iudicio examinanda?

Tertiò ostendit terra, quid in morte Christi essent iniqui facturi: planè maior terræ pars iniquorum est. Ideò enim di-
Apoc.8 citur, Væh habitatoribus terræ. Iam si impij vidẽt Christum innocentem, pro alienis peccatis tam acerrimè cruciari, tam indignè mori: annon iustum est, vt tremãt, vt horreant, vt tabescant: expendentes: quomodo nocens punietur pro culpis suis, quãdo innocẽs ita punitur pro alienis? Docet igitur terra terrenos: docet illa tremens, cum tamen sit innoxia: quantum debeant tremere, culpati.

Quartò: terra tremore suo & pios excitat, & impios deterret. Pios quidem consolatur. Dum enim mouetur loco
Hebræ.13 suo, indicat pios non habere hic ciuitatem manentem, non hic esse stabiles præsagit futurum: vt pij loco isto terreno submoti, in locum cœlestem sint abducendi. Siquidem grãdior lapis, loco suo dimouendus prius hinc inde mouetur. Ergo & terra

terra piorum, nunc hinc inde concutitur, vtque sit in cœlum transferenda. At qui impios suo tremore deterret. Dictum enim est: Commota est & contremuit terra, & fundamenta terræ commota sunt, quoniam iratus est eis. Iram regis pauet subditus: iram iudicis criminosus. Et si leo rugit quis non timebit? Ergo nullus maior contra impios Domini furor, quam post Christi mortem. Legimus enim quod postquam tauri, & altilia fuerunt occisa: & inuitati, ad cænam venire noluerũt, iratus rex missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit. Si tauri & altilia (quæ humanitatem Christi significant,) occisa non fuissent, non adeò regis ira excanduisset. Ira ergo Domini contra impios, qui mortem Christi non curant, vehementer accensa est: quam tremore terra, vt potuit, indicauit. *Psal. 17* *Amos 3* *Matt. 22*

CAPVT III.

Petræ scinduntur.

ET *Petræ scissæ sunt.* Variæ sunt in sacris Literis petrarum significationes. Prior verò est, quà lapides hi materiales, saxa ve significantur. Hæc in Christi morte scinduntur. Vt certè in grandi terræmotu contingere solet. Terræ siquidem concussio ingentia saxa discindit, quo etiam fit, vt fortissima, & quæ videbantur æterna corruant ædificia. Cum igitur Christi mors terram concusserit: ingentia etiam saxa disrupit, & mortuorum sepulturas aperuit.

Porrò saxorum diuisio significauit, nihil terrenum, nihil seculare, (etiam si esset firmissimum velut lapis) iam debere durare. Vetera enim transierunt, noua efficiebantur omnia. *Isaia. 63* Docuit saxorum diuisio, non iam ędifficia ex terrenis lapidibus, scilicet qui diuidebantur: sed ex spiritualibus, qui corrumpi nesciunt, esse ædificanda. Quæ enim videntur temporalia sunt, ac ideò cum tempore labente, labuntur. Sed quæ non videntur, per Christi mortem, efficiuntur nobis æterna. *1. Petri. 2* *2. Co. 1. 4* Ergo ex saxorum diuisione docemur, non iam terrenos quærere lapides ad ædificandum, vt qui sint infirmi, & fragilles: sed sancta quærere opera, quæ sint velut argentum & aurum quibus domus nobis æterna ædificetur in cœlo. *1. Corin. 5*

Secundò lapides peccata significant: Quod diabolus cum Christum tentaret indicauit, dicens. Dic vt lapides hi, panes fiant. Vbi sanctorum Patrum sensus admonuit: per lapides, *Matt. 4*

peccata significari. Igitur quod in Christi morte saxa rumpantur, id mysterium indicabat: post Christi mortem, iam nulla peccata esse debere. iam nullum peccatum integrum

Rom.6 esse futurum. Vetus enim homo noster (qui peccatorum fons est & origo) simul cum Christo crucifixus est: vt destruatur corpus peccati, vt vltrà non seruiamus peccato. Qui enim mortuus est, iustificatus est à peccato. Sic igitur, vos existimate mortuos peccato, viuentes autem Christo. Non ergo re-

Eodem gnet peccatum in vestro mortali corpore. Et rursum: Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro

2.Cor.5 omnibus mortuus est Christus: vt qui viuunt, iam non sibi viuant. sed ei qui propter ipsos mortuus est. Quibus verbis tria Paulus concinnauit argumēta: vt peccata findantur in nobis & pereant. Primum: quia vetus homo noster cum Christo crucifixus est. Ergo fonte peccatorū disrupto, peccata etiam conuenit disrumpi. Secundum: quia cum Christo, peccato mortui sumus. Tertium: si Christus morte sua, vitam nobis procurauit: indignum est, nos peccato viuere, & non Christo. Rumpantur ergo nostra peccata.

Tertiò lapides, in meliorem partem, fortissimos significāt in pietate fideles. Christus enim lapis sæpissimè est appella-

Matt.21 tus. Siquidem est lapis angularis: est lapis in fundamento

Psal.117 fundatus. est lapis ab ædificantibus reprobatus. est petra, vnde aquarum fluenta fluxerunt. est lapis fundamentalis super

Num.20 quo Ecclesia construitur. Quia verò quæ cōueniunt Christo, hæc dedit suis conuenire Christianis: si ille petra: sui etiam fi-

1.Petri.2 deles sunt lapides nuncupati. Dicente Petro: Ipsi tanquam lapides viui super ædificamini domus spiritualis. Ergo quia in morte Christi, Christus est percussus & ita est illa petra diuisa: vt anima esset à carne disiuncta: ita etiam conuenit fideles esse diuisos: vt habeant animam à corpore disiectam. dictum

Hebr.4 enim propterea est. Sermo Dei viuus pertingens ad diuisionem animæ, & spiritus compagum quoque ac medullarum. profectò si gladius sermonis diuini diuidit animam à spiritu: quanto potius diuidet corpus ab anima. Ergo qui fidelis esse

Roman.8 vult, disrumpatur: habeat animam à carne diuisam. Dicente

Roman.8 Apostolo: Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. & rursum: Si Christus in vobis est: corpus quidem mortuum

Eodem est, propter peccatum: spiritus verò viuit propter iustificationem. & item: Qui in carne sunt (id est, nondum à carne diuisi) Deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis, sed

in

in spiritu (quasi iam lapides perfracti. Si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Et hac ratione Deus per Ieremiam clamat dicens: Maledictus, qui prohibet gladium suum à sanguine, id est, maledictus sit: qui in carne sua integer manet: in quo gladius, Deo nullam adhuc fecit separationem. Qua etiam milites illi Gedeonis lagenas frangunt, vt luce splendente, de Madiam referant triumphum. Significantes nos de nostris hostibus non relaturos victoriam, nisi lagena nostræ humanitatis conscisa. *Ierem.48* *Iudic.7*

CAPVT. IIII.

Monumenta aperta sunt.

ET *monumenta aperta sunt.* Per mortem Christi, eius diuinissima anima erat in infernum descensura, id est, erat vita nostra, in mortem nostram deuectura. Cum ergo è Cruce, vita in infernum descenderet, omnia monumenta dissiliunt: reserant sese eam vitam venientem exceptura, vt cùm mense Maio pluuia desideratur, fœminæ cuncta vasa producunt, in quibus venientem excipiant pluuiam: vt cùm piscinam moturus veniebat Angelus, quiuis infirmus, ad salutem excipiendam se præparabat: ita omnia sese aperiunt, omnia sese venienti obiiciunt vitæ, vt vita veniente, eorum mors moriatur, eorúmque vita resurgat. Sanè cùm Dominus erat aures surdo daturus, inquit: Hephathath, id est, Aperire. Aperite, vt salutem meam tua recipiat infirmitas: ita & tu crede, Christum in sua morte clamasse: O monumenta, audite vocem Filij Dei. Aperimini: suscipiat meam vitam mors vestra, iam mors mortem non premat, sed vita mortem deterreat, & in vitam conuertat. Regum commemorat historia, quòd cùm deferretur hominis cadauer ad sepulturam, proiiceretúrque à deferentibus in monumentum Elisæi: ipsum cadauer ambulauit, vt tangeret ossa Elisæi: quibus tactis reuixit, stetítque super pedes suos. Si cadauer illud, vitæ desiderio se Elisæi ossibus adiunxit, vt viueret: quid miraris, si omnia quæ in monumentis iacebant cadauera, eodem vitæ desiderio, sua sepulchra reserarent: vt venientem Christi vitam susciperent: cuius tactu resurgerent? *Ioan.5* *Mar.7* *Ioan.11* *4.Reg.13* *Ita Heb. Veritas, & noua versiones.*

Et etiam, quia Christi cadauer erat sepulturæ mandandum, omnia sepulchra certatim sese aperiũt, vt sacrum illud cadauer suscipiant, quo suscepto erat illis vita restituenda. Et

licet sacrum cadauer in monumento nouo conditum sit, fuit perinde tamen ac si in aliorum monumentis conderetur: dedit enim eis vitam, quam sepulchrorum apertione optasse monstrauerunt, siquidem multa corpora Sanctorum quæ dormierant surrexerunt.

Num.16 Alia item narrat historia, quòd sese aperuerit olim terra Datham & Abiron deuoratura. Aperuit illa se: & iniquos absorbuit in vindictam. Quid miraris si meliore nota, nunc sese terra retexat, & aperiat, Sanctum Sanctorum exceptura: non in vindictam, sed in vitam.

Genes.4 Rursum inquit Dominus: Terra aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris, de manu Cain. Si terra suum aperuit os, vt sanguinem Abelis exciperet: annon erat æquius, eandem terram sua aperire sepulchra: vt sanguinem, vt carnem, vt corpus Christi reciperet?

Matt.3. Iam cœli aperti sunt Christo baptizato, in signum quod ex throno Patris: per cœli aperturam Spiritus sanctus, & omnium cœlestium diuitiarum thesauri in Christum descendebant. Sic rumpuntur monumenta: in signum, quod ex Cruce, (velut è Regis Christi regio throno,) per monumentorum apertionem, vita cœlestis, & cœlestes diuitiæ in mortuos descendebant.

Item cùm lapis monumentis imponitur, indicatur, mortuos non vltrà reuocandos ad vitam. Mors enim, mortuorum vitam vicit, vorauit, absorbuit, & ita de vita mortuorum triumphauit, vt eam in perpetuum teneat captiuam.

Psal.68 Ideo inquit Psaltes: ne vrgeat super me puteus os suum, id est, ne sepultura me concludat me suum in æternum seruans captiuum. Igitur contrà nunc fieri ostenditur. quod scilicet. mors Christi de morte nostra triumphat. quod mors moriendo mortem destruit, in signum ergo victoriæ, clausa monumenta reserantur: ostendentia iam mortem mortuos non premere. iam carceres in quibus mors mortuos tenebat captiuos, esse reseratos, & ita monumenta reserata, manifestè verum esse ostendunt, quod olim dictum est, scilicet. ô mors

1.Cor.15 ego ero mors tua. Mors enim Christi in mortis regnum intrauit, cum ea pugnauit, vicit, inque victoriæ signum mortis monumenta aperta esse voluit.

Demum monumenta versus cœlũ aperta planè indicant: iam mortuis cum cœlo esse consortium. quódque iam mor-

Psal.113 tui, & hi qui descendunt in limbũ, laudaturi sint Dominum.

Cap

CAPVT V.

Corpora Sanctorum resurgunt.

Multa corpora Sanctorum qui dormierant surrexerunt. Nulli dubium esse debet: corpora sancta non surrexisse, dum Christus aut in Cruce, aut in tumulo mortuus iacebat: sed cū à mortuis surrexit. Tum quia hic est communis doctorum consensus. Tum quia Paulus affirmat Christum esse principium, & primogenitum ex mortuis. Tum etiam quia si cadauera sacra eò surgebant, vt de Christi resurrectione restarentur: quomodo id testarētur, Christo adhuc iacente defuncto? Et id quidem euidenter Matthæus affirmat: nam sunt hæc eius verba: *Multa corpora sanctorum surrexerunt: & exeuntes de monumentis, post eius resurrectionem, venerunt in sanctam ciuitatem.* Num si post resurrectionem exierunt de monumentis: ante resurrectionem, viua manebant in illis? Quis id opinetur? Col.1

Ergo, vt probaturus quod esset mors mortis, mortuorum aperuit monumenta: ita probaturus quòd esset morsus inferni, Sanctos illos quos antiquo iure possidebat infernus, inferno trementi è manibus, & ventre subripuit. Impletū habet Oseas suum tam vetustum vaticinium: ô mors ero mors tua: Osea 13 ero morsus tuus inferne. Porrò momordit Christus infernū: illum voraturus, si esset totus ille vorabilis. Sed damnati esculenti non sunt: mandi, aut morderi non possunt. Igitur hos Christus morsu, inferno eripuit: quos gratia, vt morderi & edi possent effecit.

Habemus iam illud Samsonis enigma solutum: De comedente exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo. Profectò Iudic.14 vsque ad Christum Dominum, aperuerat infernus sine numero animam suam: aperuerat os illud suum (sicut cetus Ionæ) vastissimum, comederátque cunctos sine exceptione mortales. At sanctos ex inferno Christus eripiens, fecit: vt de comedente exiret cibus, id est, de inferno exirent sancti. De forti etiam egressa est dulcedo: vt enim supra dicebam, fortis est mors, durus & fortis infernus. Sed quam est fortis infernus: tam est Christo dulce illud animarum sanctarum, velut apum examen. Ergo Samson, mel & apes in ore leonis (quē occiderat) reperiens, dixit: De comedente exiuit cibus. Christus animas sanctas ex faucibus inferni (quem cōculcauerat) eripiēs, meliorē de comedente exiisse cibū verificauit. Isaie 5 Iona 3 Cantic.8

Iam

Iam illud expende quàm sint similes Christo fideles. In die resurrectionis animam suam à corpore disiunctam, corpori reconciliauit: vt ergo nihil ille habeat suum, quod suis non communicet: animas fidelium, à corporibus diuisas corporibus reconciliauit.

Et quidem mors fecerat, vt quiuis mortuorum cum Eze-
Isaiæ 38 chia diceret: Non aspiciã hominem vltra, nec habitatorem quietis: Neque enim aspiciet me visus hominis. At Christi mors & resurrectio fecit, vt mortui aspicerẽt homines, & habitantes Ierosolymis inuiserent. Venerũt enim in sanctã ciuitatẽ, & apparuerunt multis: atq; adeò loquuti sunt multis.
Lucæ 16 Quòd si diuitem illum epulonem viuorum fratrum ea tangebat cura: vt Abrahamũ rogaret: aliquem in seculum ex mortuis mitteret: qui viuos de alterius seculi rebus admoneret, en sui est factus desiderij cõpos. Nec enim vnus ex mortuis: sed multi ad sanctam ciuitatem venerunt: qui nos de seculo futuro admonuerunt. At nos velut nihil admoniti, in vtramque, quod aiunt, dormimus aurem.

Quàm verò Christus est sapiens! quia nihil necesse erat testatius esse, mortuorum resurrectione, (eo enim ille surrexit, vt mortuis esset causa resurrectionis) idcirco eam rẽ om-
Actio. 1 nibus argumentis probauit. Probauit enim se viuũ, per dies quadraginta discipulis exhibens. Probauit Angelorum testimonio. Probauit demum mortuorũ viua præsentia, multis etiam Ierosolymitis conspicua.

CAPVT VI.

Centurio cum suis credit.

Centurio autem, & qui cum eo erant custodientes Iesum, viso terræmotu, & his quæ fiebant, timuerunt valdè dicentes: Verè Filius Dei erat iste. Mihi certum est: admirari cœpisse Centurionem cum militibus suis, quando viderunt Christum
Marci 15 magna voce expirasse: tuncq; cœpisse dicere: Hic homo iustus erat. Cùm verò terram tremere viderunt, solem obscu-
Matt. 27 ratũ, petras fissas: tunc grauius compuncti, confidentius asserebant, quòd Filius Dei Christus esset: eas voces grandi timore ab eis extorquente.

Quòd verò contigit Centurioni, & militibus posteaquã illam orbis conuersionem viderunt, præsagium fuit eorum, quæ gentes fecerunt: vbi totum mundum ad prædicationẽ Euan

Euangelij conuerti, & reuolui videbant. Vbi enim gentes, ad Euangelij tubam, videbant idola ſubuerſa, dæmonia nulla reſponſa ex tripode dantia, dæmonũ templa diſrupta, patrias leges abrogatas, vitia hominum correcta, templa Christo ædificata, Cæſares fidei iugo ſubiectos, animos nouo feruore calentes, terram nouam faciem habentem. Dum igitur terram moueri vident, antiqua omnia obſcurari, noua ſecula apparere: facilè Chriſtum eſſe iuſtum, eſſe verè Dei Filium intelligunt. Quo argumento Diuus Chryſoſtomus in libro, quòd Chriſtus ſit Deus, vſus fuit. Quis enim poterat terram commouere, idola deſtruere, & mundo inſolitã faciem tribuere, niſi Deus? Alluxerunt ergo fulgura eius orbi terræ: commota eſt, & contremuit terra: montes ſicut cæra fluxerunt, à facie Domini, quia venit. Profectò Cæſares, & Imperatores montes erant, qui fulgura Euangelij videntes, ſicut cæra liquabantur, intelligentes Chriſtum Filium Dei, qui terram ſaluare venerat. *Pſal.96*

Rurſum, quòd in orbe factum eſſe conſpeximus, id nonnũquam in quibuſdam peccatoribus fieri videmus. Eſt grandis aliquis peccator: nihil aliud quàm terra, quàm ſerpens comedit: is ad Euangelij vocem tremit: rumpuntur ei in lachrymas oculi, conteritur in dolore animus, vitia quæ illi, vt ſol ante fulgebant, nunc (vt nox tenebroſa) obſcura videntur. Qui igitur hanc in peccatore mutationem vident, annon dignum eſt, vt intelligant: Chriſtum eſſe Filium Dei, vtpotè tantæ mutationis autorem? *Iſa.65*

Sed ad noſtrum Centurionẽ redeo, nulla gens à Dei cultu adeò abhorrere videtur, quàm milites. Non quòd bella in vniuerſum ſint mala: ſed quòd ad bellum (vt plurimum) ſoleant concurrere mali. Ideo enim dictum eſt: Diſſipa gentes quæ bella volunt. Siquidem bella, non ex voluntate, ſed ex neceſſitate principes gerere debent. Hæc igitur gens bello mancipata, hæc eſt, quæ prima Chriſtum [illegible] Filium, poſt eius mortem, ſine Iudæorum timore fatetu[r]. Oſtenſa ergo eſt Paſſionis & mortis Chriſti efficacia: qu[æ] gentes adeò à Deo diſtantes, Dei Filio adeò in fide conciliauit. Ergo ſicut Chriſti natiuitas tam fuit potẽs, vt Magos tantopere diſtantes, ad ſtabulum adduceret: ita & mors tam fuit efficax, vt milites illos religione multò quàm Magi diſtantiores, ad Chriſti fidem aduocaret. *Pſal.67* *Epheſ.2* *Mat.2*

Expende precor te, quid fuerit illo tempore in orbe potentius?

tius? Certè summa orbis fortitudo erat in militia sita. Fortissimum ergo mundi, militia est. Quid verò potuit esse in seculo debilius & infirmius, quàm Christus in cruce suffixus, quamq; eius indignissima mors? Ergo cũ vides Christi mortem, militum vicisse potentiam, annon intelligis verum esse
1. Cor. 1 quòd infirmius est Dei, fortius esse hominibus? Quòd si Christus fortissima seculi deiicit, apertum est omnia reliqua ab
1. Reg. 17 eo esse deiicienda. Sicut cum Dauid fortissimum Goliath vicit, totum Philistæorum agmen vertit in fugam.

CAPVT VII.

Aderant mulieres multæ crucis mysterio.

Erant autem ibi mulieres multæ à longe, sequutæ Iesum à Galilea, ministrantes ei, Inter quas erat Maria Magdalena: & Maria Iacobi & Iosephi mater, & mater filiorum Zebedei. Nullus est qui Christo seruiat, & ministret: quin stipendium ab eo recipiat. Ministrarunt Christo fœminæ multę: inter quas ministrarunt potissimè tres, scilicet Magdalena, & duæ Mariæ, Matris Christi sorores. Sed ministrauit maximè, Christi sacratissima Mater. His per gradus suos, Christus stipendia, & laboris mercedem in cœlis amplissimam rependere volens:
Ioan. 19 iuxta crucẽ eas esse voluit. Vt sicut erãt summi doloris iuxta crucem participes: ita essent summæ gloriæ in cœlestibus, iuxta Christum hæredes. Et sicut maximum erat passionis iuxta crucem meritum; ita esset maximum eiusdem passionis in cœlo præmium.

Quòd vt explicatius sit, adducam matris filiorum Zebedæi historiam. Optabat illa, vt duo eius filij summũ in Chri-
Mat. 20 sti regno honorem obtinerent. Christus Dominus huic voto respondit: si summũ locum in suo regno affectarent, passionis calicem essent profundè bibituri. Calix enim passionis meritum est, quo cœli præmia comparantur. Nulli sine merito gloriam suam Deus tribuit: neque summæ gloriæ summos honores concedit, nisi calicis passionẽ summè potarint. Ergo volens Christus fœminas has, quæ tam fideliter ei ministrauerant, tam abundanter in cœlis coronare: iuxta crucem eas constituit: vt calicem illum altissimè bibentes, gloriæ culmen altissimè mererentur, & assequerentur.

Vide igitur ordinem: Christus recens natus, voluit pueros omnes (qui in patria sua eo tempore nati sunt) magno glorię gradu

gradu in cœlo coronare. Ea ratione passus est, vt ab Herode occiderentur: vt per martyrij palmam in terris, grandis gloriæ palmam assequerentur in cœlis. Eadem ratione Matrem suam & duas eius sorores, maxima in cœlo gloria coronaturus, maxima iuxta crucem affecit tristitia. Quâ demũ causa fœminas, quæ illi ministrauerant, grandem ad crucem voluit habere dolorem: vt grandis illius futuræ gloriæ haberent honorem. Quo enim quæque acerbioris doloris gladio fuit verberata, eo ampliori corona fuit in cœlo donata. *Matt.2*

Id verò expendendum est, quòd nullus eorum (qui ad crucem Domini astitisse memorantur) martyrij postea gladio percussus est. Néque enim aut beatissima Virgo, aut gloriosus Euangelista Ioannes, aut amans illa Magdalena, aut reliquarum aliqua, martyrium subiisse memoratur. Adeò enim vehemens fuit ille crucis gladius, adeóque piarum animarum teneritudinem transuerberauit: vt fuerit illis pro martyrio computatum. Ita enim Beatus Bernardus in sermone de beatissima Virgine, cui initium est: Signum magnum apparuit in cœlo: Sacram Mariam & martyrem, & plusquam martyrem prædicat: quia eius animam doloris in cruce gladius pertransierit: quæ ratio cur non etiam reliquas fœminas in suo gradu martyres fuisse conuincet? Scio tamen communem nostri temporis scholam beatam Virginem martyrem nolle vocare.

Demum quòd mulieres multæ mysterio crucis assistunt: præsagium fuit, quòd crux fœminis esset postea altissimè infigenda. Fœminæ enim sunt quæ crucis dolorem, arctiùs, deuotiùs, teneriùs, & amantiùs prosequuntur.

Sed speciatim adstat Magdalena, vt verũ esse confirmet: quòd de ea Dominus dixerat, quòd scilicet quia multum ei remissum erat, multum etiam amaret. At qui multũ amat: in tribulationibus amicorum fixus perseuerat. *Luca 7* *Eccles.6*

CAPVT. VIII.

Ioseph corpus Domini petit.

CVm autem sero factum esset, venit homo diues. (vt Marcus habet) nobilis decurio: (& vt Lucas inquit) vir bonus & iustus: qui non consenserat consilio, & actibus Iudæorum. (& vt Ioannes dicit) discipulus IESV, licet occultus propter metum Iudæorum. Hic à Pilato petiit corpus IESV, *Marci 15* *Luca 23* *Ioan.19*

& sin

& sindone inuoluit:magnaq; vnguenti copia vnxit: & in nouo monumento collocauit.

Deo autem gratia, quòd diuites, & etiam nobiles, aliquid habent cum Christo communionis. Deo gratia, quòd diui-
Matt. 19 tes & nobiles etiam ad regnum Dei spectât. Licet enim tam difficile sit diuitem in Dei regnum intrare, quàm camelum per foramen acus: atque impossibilia sunt apud homines, apud Deũ possibilia sunt. En igitur Christi mors id esse possibile & fecit, & demonstrauit. Intellige igitur mortis Christi efficaciam: quæ Iosephum, cum diuitiarũ, nobilitatis, & vitæ periculo, ad Christi corpus petendum armauit.

Multa verò hęc Iosephi petitio significauit: illud primum facile: quòd Iudæorum gens, nobilis illa olim: iusta item & bona, etiam olim, per diuitem qui induebatur bysso & pur-
Luca 16 pura (testante Gregorio) significata: cùm serò mundi factum
Rom. 11 fuerit, petet corpus Iesu. Hæc siquidem est Pauli prophetia: quòd cùm populus gentium intrauerit: tunc omnis Israël saluus fiet. Atqui saluus esse non poterit, nisi Christum olim crucifixum, precibus petat, fide suscipiat, & charitate in mentis monumento recondat.

Secundò, quia iste Ioseph erat Christi discipulus, licet occultus: significauit futurum, vt discipuli Christi, licet propter tyrannorum metum occulti, ab eisdem tyrannis audacter essent Christi cultum, & obsequium petituri, scilicet vt per tyrannos liceret, Christũ in Ecclesiis magnificentissimè structis colere & honorare. Cum ergo Syluester à Constantino: & Vrbanus à Phoca, vt Christum publicè colere liceat impetrant: perinde fuit ac si Iosephum vidisses à Pilato impetrantem, vt Christo debitum honorem impendere queat.

Tertiò quia Ioseph diues erat, significauit etiam futurum: vt diuites Christiani magnis suis sumptibus (& qui fortasse superflui videri possint) Christum essent veneraturi. Attulit Ioseph aloës libras centum: annon hic apparatus excessiuus videri poterat? Attulit Constantinus, non aloës, sed auri: non libras centum, sed ferè talenta centum. Recondidit Ioseph Christum in monumento, in saxo cauato, recondidit Constantinus (& post eum alij infiniti) in Ecclesiis: quibus si templum Salomonis contuleris, nescio an erunt nostræ superiores. Erit igitur diuitum & nobilium munus, Christum etiam cultu (qui redundans videri possit) adorare & venerari, modò id per extremè indigentes liceat. Apparatum enim quem vi-

uens

uens Dominus contẽpsit, mortuus acceptat: si ex animo pio, & diuinitatis religione commoto, offerri sibi intellexerit.

Quartò, diues iste Ioseph diuites nostros, quid facere debeant, satis admonuit. Profectò corpus Christi Ecclesia est: vt Paulus apertè, & sæpè monstrauit. Hoc corpus Christi in cruce est, dum in tribulationibus est. Pauperes igitur Christi, cruci Affixum repræsentãt. Admonet ergo diues ille Ioseph, diuites Christianos, vt huius corporis Christi curam gerant, sindonem, vnguenta, monumentum & necessaria largiãtur. Sed nota quòd dixit: Monumento, suo, nouo, exciso in petra. Vt opes illæ quibus diuites pauperibus succurrunt, sint suæ: sint nouæ, sint in petra excisæ. Certè Iustitia facit opes esse suas. Charitas facit esse nouas. Fides facit in petra, quæ est Christus, excindi. Horret verò Christus ex rapinis, contra iustitiam honorari. Contẽnit obsequia sine charitate. Reiicit eleemosynam sine fide. *Rom. 12* *1. Cor. 12*

Iam si Christus docuit, quà mensura mensi fuerimus, eadem esse nobis remetiendum: si nos Christum, & pauperes eius in monumento nostro nouo, & saxeo recondimus: ipse nos in monumento cœli recondet. Cœlum, monumentum voco, quia non datur nisi vita præsenti defunctis. Voco item monumentum, non quà mortuorum est, sed quà perpetua requies est: hanc quietem Deus volet esse nostram. Omnia enim nostra erunt. Erit hæc quies noua, nec enim talem oculus vnquam vidit: neque auris audiuit, neque in cor hominis ascendit. Erit demum saxea, id est, firmissima, omni scilicet æternitate mensura. *Matt. 7* *1. Cor. 3* *1. Cor. 2*

CAPVT IX.

Pharisæi sepulchrum custodibus & sigillo muniunt.

Altera autem die quæ est post parasceuem, conuenerunt principes ad pilatum dicentes: Recordati sumus, quòd seductor ille dicebat: Post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri sepulchrum. Certum est, diem post parasceuem esse sabbatum, quod Iudæi celebrabant solennissimum. Cur ergo non dixit Matthæus, sabbato conuenisse Iudæos: sed altera die post parasceuem? Respõdeo nõ sine mysterio, id ita dictũ fuisse. In morte siquidẽ Christi sabbati festiuitas cũ legalibus omnibus extincta fuerunt: meritò igitur altera dies, non sabbatũ nominatur.

Iam licet illud sabbatũ fuerit Iudæis omni obseruatione sollenne; non tamen vetabantur, quin loqui cum Pilato potuissent: rogantes, vt custodes sepulchro adhiberet. Custodes verò facilè custodiebant, vt qui sabbati religione, quia gentiles erant, non tangerentur.

Audiamus ergo quid illi, furenti rabie acti, Pilato referãt; *Recordati*, inquiunt, *sumus, quòd seductor ille dixit: Post tres dies resurgam*. Video animi maliciam: sed etiam video astutam prudentiam. Nullum impingi Christo potest nocentius crimen, quam quòd seductor sit. Neque vlla maior toti inferno cura, quam quòd aut Christus nõ resurgat, post tres dies: aut quòd resurrexisse non credatur. Planè si seductor est nulla Fidei, quam ille prædicauit, est à nobis fides adhibenda. Et si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis
1.Cor.15 est & fides vestra: inuenimúrque (vt Paulus ait) Dei falsi testes Adhuc estis in peccatis vestris: & qui dormierũt in Christo, perierunt: fitque vt Christiani omnibus hominibus miserabiliores simus. Cùm ergo vitæ Christianæ robur super
Ioan.15 eo cardine versetur: quòd Christus sit veritas, qui venit illuminare, iis qui in errorum tenebris, & in peccatorum mor-
Luce.1 tali vmbra sedebant. Rursum totum pondus Christianitatis huc incumbat, quòd Christus surrexit sicut dixit, velut primitiæ Christianorum, qui cum eo sunt surrecturi: videre licet, quàm callidè illi Christo, mendacium, & resurrectioni obstacula obmoliantur.

Mihi enim ita visum est, Pharisæos, non ea solum ratione custodiisse, & sigillasse sepulchrũ: ne scilicet furto auferretur Christi cadauer: sed ea maximè vt resurrectionem Domini quâ possent ratione impedirent: vt si artè forsan quapiam Dominus esset resurrecturus: eam militum vetaret attenta & peruigil custodia.

1.Reg.17 Forsan præfigurata erat ista custodia; quãdo Saul suos misit satellites, qui domum in qua triumphator Dauid iacebat, vallarent. Tunc vxor Dauidis Michol, virum admonet: vt se ea nocte saluaret, si mori non vellet. Ille verò (forsan ad auroram) per fenestram, non per ianuam exiit, atque ita demũ euasit. Iacebat igitur triumphator Christus in monumento, vallatus est à synagogæ custodibus. Sed rogatur interim à noua Ecclesia (quæ Christi sponsa est) vt ea nocte saluet se, à mortuis resurgendo: nisi enim ea nocte resurgat, in mentibus fidelium erit moriturus. Exit igitur Dominus è monu-

mento,

mento, non per ianuam, id est, non lapidem ab ostio monumenti submouēs: sed per locum sepulchri superiorem, quasi per fenestram egrediens; sicut solet vapor è profundiore terra, non per latera, sed directè vi caloris exire.

Rursum prædicta erat forsan ista custodia in illis Ionæ verbis: Ad extrema inquit montium descendi: terræ vectes concluserunt me. Christus enim custodibus & sigillis vallatus, velut terræ vectibus conclusus erat.

Porrò celebrium virorum sententia est, olim sua maiores occlusisse sepulchra: quia in illis suos etiam thesauros cum mortuis recondebant. Pharisæi igitur ignorātes (dum Christi sepulchrum tam attentè concludunt) attentis animis apertè significant: grandes thesauros in Christi monumento seruari, neque enim nimis custodiuntur, nisi quæ sunt nimis pretiosa.

Iam verò sicut Dominus è sepulchro victor egreditur, nō obstante morte; quæ ipsum inuaserat, non obstantibus inuolucris quibus erat obstrictus, non obstante lapide, qui sepulchrum claudebat, non obstantibus sigillis & repagulis, quibus erat lapis munitus, non obstantibus custodibus quos synagoga conduxerat, non obstantibus Pharisæis, neque gentibus ita futurū est, vt Christi fideles in orbis extrema hora à morte & sepultura resurgant: non obstante mari, quod quosdam demerserat, non obstātibus flammis, quæ quosdam vorauerant, non obstantibus gladiis, qui quosdam minutim discerpserant, non obstante terra, quę quosdam in puluerem redegerat. Surgent mortui incorrupti. Surgent mortui contra mortem victores. Ideò enim Christus in sepulchro ita Deum deprecatur. Educ de custodia animam meam. Me expectant Iusti, donec retribuas mihi. Iusti enim expectant, vt mortuo Christo, vita retribuatur: certi idem sibi à Deo tribuendum, quod Christo tributum conspiciunt. Ergo nunc Christus custoditur. At super custodiam suam tertio die stabit: & super munitionem suam gradum figet, videbitúrque in die iudicij omnibus procul, & in finem apparebit. *Psal.* 141 *Abacuc* 2

*

CAPVT XXVIII.

Vespere autem sabbati, quæ, &c.

NVLLVS mihi vitio vertet, si mysterium sacerrimæ resurrectionis Christi fusius explicauero. Cum enim ea sit totius fidei basis, & cardo: non potest vanum videri, quòd eam illustrauerim, Eò maximè quòd Ecclesia canit, Christum resurrexisse à mortuis secundum Scripturas neque deerunt, qui has scripturas optent sibi in medium afferri. Eas hoc 1. c. libet afferre.

CAPVT I.

Christus surrexit secundum Scripturas

Svrrexit, non est hic. Surrexit sicut dixit. Non solùm sicut per
Psal. 56 os suum dixit: sed sicut per os prophetarum, ante multa secula, dixit. Per os Dauidis ita Christus dixerat: Foderunt ante faciem meam foueam, & inciderunt in eam. Paratum cor meum, paratum cor meum: cantabo & psalmum dicam. Exurge gloria mea: exurge psalterium, & cithara, exurgam diluculo: confitebor tibi in nationibus Domine. Quis non videat, cùm Iudæi Christo parauerunt mortem: eos ante faciem Christi foueam parasse: in eam tamen incidisse? Tunc maximè, cùm muniebant sepulchrum custodibus & sigillis, annon tunc parabant foueam? at cum custodes ipsi Christi resurrectionem testabantur, annon apertum est, quod Iudæi incidebant in laqueos suos? Interim tamẽ inquit Christus, Paratum cor meum, paratissimũ est ad surgendum: surgam diluculo, & per Apostolos prædicabo nomen tuum Domine in vniuerso mundo.

Matt. 26 Rursum dictum est: Veruntamen Deus redimet animam
Psal. 48 meã de manu inferi: cùm acceperit me, id est, profectò, quia Dominus accepit me, & vniuit me sibi ea ratione redimet
Acto. 2 animam meam, de manu & potestate inferi. Iuxta quod impossibile erat eum detineri ab illo. Erat enim impossibile, vt mors inferni, teneret voratam eam animã, quæ vitæ supersubstantiali erat personaliter vnita.

Item dictum erat à Christo, per os Dauidis in hæc ver-
Psal. 15 ba: Non relinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem: notas mihi fecisti vias vitæ,

tæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo. Petrus contendit *Actor.13*
verba hæc de solo Christo dicta fuisse: nullus enim ante
Christum fuit, qui non viderit in carne sua corruptionem.
Christi sola caro, ab omni fuit incineratione seruata suæque
beatissimæ animæ vnita. Et quia in ascensione, viam vitæ
omnibus mortalibus (eatenus ignotam) ascendit: ideò dicit, Notas mihi fecisti vias vitæ. Et quia totus Christi labor,
eò insudauerat: vt in cœlo ipse cum suis vultui æterni Patris
appareret, id in die ascensionis assequutus dicit: Adimplesti
me lætitia, cum vultu tuo. Non quòd ipse prius vultum Patris non viderit: sed quòd gaudium Christi plenũ fuit, quòd
non solus, sed cum suis, Patrem in cœlo videret.

Audi & aliud: Ego dixi (inquit Dominus) in abundantia
mea, Non mouebor in æternum. Domine in voluntate tua
præstitisti decori meo virtutem. Auertisti faciẽ tuam à me, *Psal.29*
& factus sum conturbatus. Ad te Domine clamabo, ad Deũ
meum deprecabor. Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? Audiuit Dominus, & misertus est
mei. Conuertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccũ meum, & circundedisti me lætitia. En quid dicat
Filius Dei, audi eius explicationem: Cùm dei Filius erat in
sinu Patris, dicebat: Non mouebor in æternum. Ego enim *Malac.3*
Deus & non mutor. Altissimum posuit sibi refugium: ideò
non accedit ad eum vllum malum. At libuit posteà decorẽ *Psal.90*
induere, & præcingere se virtute: id quod fecit, cùm carnem
sibi vniuit. Iam in tempore passionis, Pater auertit faciem
suam à Filio: ita enim Filius clamat: *Vt quid reliquisti me?* Qua *Psal.21*
causa, cum lachrymis & clamore valido, preces & supplicationes obtulit, ad eum, qui possit illum à morte saluum facere. Et exauditus est pro sua reuerentia. Conuertit enim Pa- *Hebræ.5*
ter planctum Filij in gaudium, in sua resurrectione. Et licet
saccus cadaueris esset multis verberibus, & plagis concisus,
tamen per easdem plagas, immensæ gloriæ fontibus emanantibus, circundatus est lætitia Christus.

Ipse etiam Dauid de Christo cantauerat: Exaltauit sicut *Psalm.18*
gigas ad currendam viam suam, à summo cœlo egressio eius
& occursus eius vsque ad summum eius. Quod qui non intelligit, audiat à Salomone explicatum: Oritur, inquit, sol &
occidit: & ad locum suum reuertitur, vbique renascens girat *Eccl.1*
per meridiem. exit igitur sol ab vno cœli cardine, id est, ab
oriente, ruitque in occidentem. Sed ibi non permanet, verti-

tur enim ad summum vnde exierat, id est, orientem. Christus igitur Dominus è vita processerat in mortem, tanquam sol ab oriente in occidentem. Sed nunquid in morte, velut in occidente desidebit? minime: sed regredietur in orientem. Occursus eius ad summum eius, vt ibi renascens giret per meridiem: vbi pascat, & vbi cubet, Ecclesiam suam, velut o-

Cantic.1 ues abundantissimè pascens.

Rursus Christus de se cantauerat psalmum 39. Siquidem

Matt.10 Paulus expressè eum psalmum Christo tribuit: asserens eum cum in mundum ingrederetur psalmum hunc cantauisse. At Psalmi initium est: Expectans expectaui Dominum, & exaudiuit me, & eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fecis: statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Quis in his verbis nō videat Christi resurrectionem illustratam? Lacum enim miseriç, Scripturæ sepulturam corporis, & lim

Zacha.9 bum animæ nominant. Dicitur siquidem de Christo, quòd

Ierem.1 emiserit vinctos de lacu, in quo non est aqua & alibi: Lapsa

Isaia 14 est in lacum anima mea: & item. Veruntamen ad infernum detrahêris, vsque ad profundum laci. Cantat ergo Christus, cum se supra lapidem monumenti viuum collocauit: Eduxit me Deus de lacu miseræ mortis, & de luto illo inferni: quô animæ descendebant. Statuítque supra hoc monumentum (quod est excisum de petra) pedes meos, & direxit gressus meos: vt in cœlum ascendant.

Psalmum etiam. 21. Ipse Dominus sibi adscribit, cum in cruce clamans, eius verba decerpsit. In eo verò ita scribitur:

Psalm.21 Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis vnicam meã. Salua me ex ore leonis & à cornibus vnicornium humilitatem meam. & quasi pro sua salute adipiscenda deuoueat, votum hoc Patri suo nuncupat, dicens. Narrabo nomen tuum fratribus meis: néque solum illis, sed in medio Ecclesiæ laudabo te. En quid Christus in sua passione prece-

Iona 2 tur: en quæ pro vita sua vota Deo voueat. Vbi videor mihi videre Ionam, in ventre ceti similiâ precantem, & vouentem. Audi quid sequatur: Timeat Dominum omne semen Israëls quia non despexit, nec spreuit deprecationem pauperis, & cum clamarem ad eum exaudiuit me. En Domine Christe iam exauditus es. Reliquum est, vt quæ vouisti persoluas. Sol

Psal.21 uit dicens: Apud te laus mea in Ecclesia magna vota mea red dam in conspectu timentium eum. Vt igitur Ionas vota sua Domino redditurus, è ceto in vitam reuocatur: ita Christus

stus è morte in vitam reparatur: vt resurrectus in Ecclesia quingentorum patrum, per se: & in Ecclesia totius orbis, per prædicatores suos, laudes Domino fratribus enarret.

Audiamus quid sanctus Iob dicat: Credo quod redemptor meus viuit, & in carne mea visurus sum eum: & oculi mei cóspecturi sunt. Atqui ô Iob in carne videre non potes Deum, nisi sit ipse in carne Deus. Igitur si redemptor tuus in carne sua viuit, non mansit in sepulchro defunctus. Si enim mansisset, tu in tua carne eum viuum videre nequibas. *Iob 19*

Audiamus & Domini verba per Osee prophetam: Mors inquit, ero mors tua: & ero morsus tuus inferne. Igitur per mortem Christi mortua mors est. At profectò si mors Christum voratũ in sepulchro tenuisset, mors mortua non esset: imò mors de vita triumphum tulisset. Surrexit igitur, & ita mors iacuit in monumento defuncta, & deuicta. In cuius signum linteamina defuncti cadaueris, in sepulchro erant in vnum locum reiecta: testantia, vitam contra mortem venisse, & mortuum cadauer quod mors mortificauerat: iam à faucibus mortis ereptum, & ad vitæ partes abductum. *Osea 13*

Iam idem Oseas inquit: Viuificabit nos post duos dies, & die tertia suscitabit nos: & viuemus coram eo. Si die tertia suscitabit nos: quale est, quòd die tertia excitet nos, ipse non resuscitatus? Imò profectò, sicut eo moriẽte, nos omnes mortui sumus (vt supra ex Papa Leone docuimus) & eo sepulto, sumus cũ eo sepulti: ita & eo excitato nos omnes sumus suscitati. Vt enim mortuus est propter peccata nostra: ita surrexit propter nostram iustificationem: at iustificatio, vita est ex mortuis. *Osea 6* *Roman. 4*

Audiamus etiam quid Abacuc prędixerit: Cornua, inquit, in manibus eius: ibi abscondita est fortitudo eius, ante faciem eius ibit mors: & egredietur diabolus ante pedes eius. Stetit & mensus est terram: aspexit, & dissoluit gentes, &c. Nemo hîc est, qui ignoret, tunc fuisse cornua in manibus Christi, cum fuit cruci clauis confixus. His enim ferreis cornibus, innoxio sanguine tinctis, sanguinea peccatorum regna euentilata sunt. Licet enim ibi crucifixus sit Dominus ex infirmitate, in ea tamen infirmitate erat abscondita fortitudo eius. In facie Christi erat mors: mortuus enim est propter delicta nostra, eam mortem procurante diabolo: qui ideò dictus est egressus ante pedes eius. Sicut & Zacharias dixit: quòd quando Christus erat indutus sordenti veste, *Abac. 3* *Roman. 4* *Zach. 3*

Satan erat à dextris eius. At licet Christus, diabolo procurante, mortuus fuerit: non tamen mortuus permansit, sed stetit: quæ est corporis gloriosi conditio. Néque stetit modo: sed mensus est suis discipulis terram: vt in suis quísque partibus
Matt. 29 prædicaret. Per apostolorum verò prædicationem, aspexit
Luc. 22 Dominus gentes, sicut in Passione respexerat Petrũ. Aspexit. & dissoluit eorum ritus, & mores: eorũ templa & idola, &c.

Demum libet audire quid Psaltes in psal. 109. dicat, quem psalmum de Christo dictum, Christus ipse testatur: ergo in
Matt. 22 fine psalmi dicitur, De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput. Torrens viæ, est mors & dolores nostræ mortali-
2. Reg. 14 tatis: omnes enim morimur, & sicut aqua dilabimur. De hoc torrente bibit Dominus, quia mortuus est: quia etiam iacuit in sepulchro. Licet enim iacuerit. exaltauit tamen caput: vt qui moriendo caput inclinauerat, resurgendo caput exaltaret. Verum ergo est, Ego dormiui, & somnũ cæpi: sed exur-
Psalm. 3 rexi, quia Dominus exaltauit me.

CAPVT II.

Surrexit Christus, iusta præcedentes figuras.

Surrexit Christus sicut dixit, non solum per verba, eius resurrectionem prænuntiantia: sed etiam per figuras, & signa eandem delineantia.

Gen. 9 Harum prima fit Noë, de quo scribitur, quod cum ex vino eius vineæ, quam ille plãtauerat lautius bibisset, ebrius iacuit in tabernaculo suo, nudatis etiam verendis: quæ videns filius Cam, risit. Sed Noë euigilans Canaam Chami filiũ maledixit. Habet iã doctus quiuis figuræ rationẽ: sed breuiter eam
Isaia 5 perstringam. Plantauit synagogæ vineam Deus, ex eius vino bibit, cum pro nobis carnem, & carnis infirmitates assumpsit. Ebrius inde factus est & nudus: cum in cruce nudus pependit. Iacuit nudus, dum in tumulo iacuit defunctus. Sed cum è somno euigilat (id est, cum ex morte resurgit) maledicit filio Canaam, id est. maledixit Iudæis: vt iam ex Iudaismo nullus infidelis in cœlũ proficiat: sed serui sint fidelium infideles facti Iudæi.

Abraham vbi genuit Ismahelem, corpus habuit emortuum. Videbátque emortuam vuluam Saræ: vt Paulus testis
Rom. 4 est. Quis igitur credidisset ex mortuis, viro, & vxore magnã futurã olim generationẽ? quis credidisset mortuos excitandos

dos, vt nouam gentem generarent? At per verbum Dei reuiuiſcit corpus emortuum viri, reuiuiſcit corpus emortuum fœminæ: & grandis per Iſaac naſcitur poſteritas. Ita profectò cum Chriſtus in cruce moritur: cúmque Apoſtolorum Eccleſia(vera Chriſti vxor)diſſipatur:nemo vnquam crediđiſſet, Chriſtum virum:eiúſque ſponſam Eccleſiam reuicturos: vt inde tanta Chriſtianorum oriretur poſteritas. At cùm videamus natos ex Chriſto Chriſtianos, intelligimus: Chriſtum poſt mortem, vitam ad filiorum generationẽ accepiſſe.

Iſaac ligatur ad ligna, in ſacrificium, euadit tamen. Non moritur ille Deo, qui iam ſibi, & Patri moriebatur. Ita planè ligatur Chriſtus ad ligna crucis: offertur Deo æterno in ſacrificium. At ſi non ille reſurgeret, planè non reſponderet figuræ figuratum. Vt igitur reſpondeat neceſſe eſt, vt ſicut vixit poſt ligamina Iſaac, ita viuat poſt mortis ligamina Chriſtus. *Geneſ. 22*

Surripuit Iacob benedictionem fratri ſuo Eſau: ea cauſa capitali odio, Eſau fratrem Iacob perſequitur. Fugit Iacob, in baculo ſuo Iordanem tranſiens:venit in regionem aliam, inde vxorem, & omnes diuitias allaturus. At profectò in ea regione non manſit:ſed iterum ad terram natiuitatis ſuæ ditiſſimus rediit. Quàm hæc pulchrè Chriſto conueniunt! Chriſtus natu minor, ſed ſanctitate maior, benedictionem à Iudaiſmo ſurripit. Ea cauſa odio eum Iudæi eximiè perſequuntur:faciúntque, vt Chriſtus in crucis baculo è terra ſua, id eſt ex vita, per flumen dolorum egrediatur. At Chriſtus egreſſus in immortalitatem ad Patrum limbũ venit. ibi vxorem ſibi deligit, totã ſcilicet illã Patrum Eccleſiam. Sed non manet in limbo Chriſtus, ad terram ſuam id eſt, ad vitam corporalem rediit: ex qua fuerat deiectus, rediit tamen non niſi ditiſſimus, cum turmis animarum ſanctarum, cum turma etiam corporum ſanctorum, quæ in hac reſurrectionis die, cum Chriſto ſurrexerunt. *Geneſ. 27* *Geneſ. 28* *Geneſ. 30*

Ioſeph quia noluit roganti Ægyptiæ acquieſcere, in carcerem recluditur, omni humano fauore deſtitutus. Sed quia vinctus vinctis ſomnia interpretatur, è carcere cum ſumma gloria egreditur. In curru videlicet triumphali, præcone clamante: vt omnes coram Ioſeph genua flectant: nihílque ſine imperio Ioſephi in tota Ægypto quiſquam efficiat. Ita planè, noluit Chriſtus peccatis ſynagogæ conniuere: ea cauſa accuſatus, in carcerem mortis, & ſepulchri conijcitur. At *Geneſ. 32* *Geneſ. 41*

Christus, defunctis præmia piis: pœnas distribuit impiis. Exit igitur è mortis carcere, ex inferni cathenis, sed nonnisi cum summa gloria, nonnisi in curru triumphali carnis, scilicet, suæ clamátibus præconibus, id est, prædicatoribus: quòd

Philipp.2 in nomine IESV non terrena solùm: sed & cœlestia genua flectant, & inferna. Quódque sine eius nutu & arbitrio nihil

Ioan.5 vllus efficiat. Pater enim non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit Filio: vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant & Patrem. vtque fratres Ioseph, eum flexo genu adorarunt: ita nos Christi, per eius gratiam fratres, eum reuerentissimè, vt Deum nostrum, adoremus.

Iob 2 Annon Iob: primum vulneratus: in sterquilinio (loco vbi cadauera iactantur mortuorum) iacens: à propria vxore & amicis irrisus: posteà verò multò quam antea ditior factus:

Iob vlti. Christum repræsentat, multò quam Iob patientiorem? in sepulchro iacuit Christus (sicut in sterquilinio Iob) à synagoga, & ab amicis relictus: sed posteà, multò quã vllus mortalium ditior resurgens.

Num.17 Annon virga Aaronis priùs sicca, & mortua: posteà verò vno instanti frondibus, foliis & fructibus viuens, & diues: Christum significabat in cruce defunctum: in sepulchro siccum, sed in resurrectione immẽsa gloria, immensa maiestate, in vno momento decoratum, & splendentem:

Exod.2 Et profectò nisi me fallit coniectura, Moses, Pharaonis mandato perire iussus: à sua matre in fiscellam conclusus, & in aquas fluminis coniectus: à filia verò Pharaonis educatus, nutritus, & ditatus: Christum significauit, qui mandato Pilati, à synagoga in sepulchrum abductus: in aquas mortis & tribulationis coniectus. postea à gẽtilitate susceptus, educatus, & velut nutritus, honoratur.

Iudic.17 Iam ille Samson, intra Gazæ valuas & seras conclusus: sed de nocte consurgens, & Gazæ portas euellẽs, serásque earum confringens: manifestam resurrectionis Domini gessit figu-

In altero Tomo. ram. Vt & D. Hieronymus autor fuit, Surrexit enim Dominus, mortis vincula, claustra: & repagula disrumpens. Iuxta

Actor.2 quod impossibile erat eum ab illis teneri. Dominus, scilicet à vinculis seruorum, creator à repagulis creaturarum.

Psal.17 Dauid etiam dicebat de se quidem, sed de Christo maximè: Circũdederunt me dolores mortis, quantum ad corpus: dolores inferni circundederunt me: quantũ ad animam. Sed misit de summo & accepit me: assumpsit me de aquis multis:

eduxit

eduxit me in latitudinem, saluum me fecit, quia voluit me, & retribuit mihi secundùm iustitiam meam. &c. Quid clarius potuit de Christo dici. Sed audi quid subdat: In te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murũ. Quam pulchrè dicit, quod in Deitatis virtute, transgredietur murũ clausi, sigillatique sepulchri. 2. Reg. 22

Quid verò clarius potuit Christum surgentem præfigurare, quam Daniel in lacum leonum iniectus? profectò super lacum impositus est lapis, anulo Regis, & optimatũ obsignatus: sicut super sepulchro Christi, lapis signatus erat impositus. Sed sicut in Daniele leones: ita in Christo mors, nihil habuere iuris aut imperij. Exiit Daniel liber: exiit Christus multò liberior. Daniel. 6

Superfluum verò fuerit Ionę figuram explicare. Siquidem eam Dominus ipse explicauit. Sed finio. IESVM illum sacerdotem magnum adducens: de quo ita scriptum est: Ostendit mihi IESVM, sacerdotem magnum: stantem: coram angelo, & Satan stabat à dextris eius. Et Iesus erat indutus vestibus sordidis. Et Angelus dixit: Auferte vestimẽta sordida ab eo. Et dixit, Ecce abstuli iniquitatem tuam, & indui te mutatoriis. Et ait, Ponite cidarim mundam super caput eius. Et posuerunt cidarim mundam, & induerunt eum vestibus. O pulcherrimam sacræ resurrectionis pręfigurationem! Stabat sanè Iesus in cruce, coram angelis Dei: tantam Domini dignationem admirantibus: stabat & Satan velut victoriam de Christo subacto reportaturus. Et quidem Iesus veste erat fœdata vestitus: eius enim sacerrima caro (quam in incarnatione pulcherrimã induerat) in passione sputis & sanguine fœdari permisit. At, is qui in sepulchro iacebat, velut sordescens: in resurrectione mutatoriis induitur. Speciatim verò fit de cidari mentio: quia sicut spinea corona eius sacerrimum caput prius fœdauit, ita gloriosissimã gloriæ corona splendidissimam cidarim in Christo repræsentat. Deo tamen gloria, quòd Christo dictum est, ablatam esse iniquitatem: non equidem suam sed nostram, non quam ille admisit, sed quam pro nobis exoluit. Matt. 12 Zacha. 3

*

Cap

CAPVT III.

Christus diluculò diei dominicæ surgit.

NVllus euangelistarum de modo, de tempore, de ratione resurrectionis Christi disseruit. Indicantes, rē fuisse omni sermone maiorem, quam non linguæ hominum modò, sed & angelorum referre nequiuissent. Ea res Doctoribus dubitandi præbuit occasionem, quando surrexerit Christus: de nocténe, an verò iam illucescente die? Sed profectò cũcta argumenta euincere videntur, eum mane, diluculò, iam die dominico radiante, surrexisse. Ita canit Ecclesia: Aurora lucis rutilat, cum rex ille fortissimus, mortis confractis viribus: victor surgit de funere. Mihi verò, hæc Ecclesiæ communis confessio, vehementissimum est veritatis argumentum.

Vt in altero Tomo habetur.

Psal. 56 Cui Psaltes in psalmis duobus, eisdem tamen verbis, suffragatur: Exurge (inquit Pater ad Filium in sepulchro iacentem) gloria mea. Exurge psalteriũ & cithara. Cui respondet

Psal. 107 Filius, Exurgam diluculò, & confitebor tibi in nationibus.

Ioan. 12 Pater suam gloriam Filium vocat: quia Filius Patrem super terram glorificauit, & clarificauit. Vocat eum psalterium & citharam, eius crucem innuens: vbi nerui Christi, velut in nablo extenti fuerunt: simul & mundum admonens, vt hu-

1. Reg. 16 ius psalterij cantu, velut Saul olim, refocilletur. At Christi responsio nostræ veritatis est confirmatio. Adiuuat nos etiã Zacharias, qui futurũ tantò antè cantauit, vt Christus Oriẽs

Zach. 6 nuncuparetur. Ita enim dicit: Hæc ait Dominus exercituũ,

Zach. 3 Ecce vir: Oriens est nomen eius. & alio loco: Ecce ego addu-

Luca 2 co seruum meum Orientem. Cui accinit alter Zacharias Baptistæ pater dicens: Per viscera misericordiæ Dei nostri: in quibus visitauit nos Oriens ex alto. Vbi Oriens, non est participium ab orior, sed est Orientis Solis nomen: vt ex tunc indicaret, Christum Dominũ Solem esse diluculo Orientẽ: non adeò equidem tunc, cùm ex vtero Virginis nascitur: sed tunc, cùm ex Occidẽte sepulchri resurgit. Cùm enim ex matre nascitur noctu nascitur; vt qui ad mortis noctem properabat. At cùm ex sepulchro surgit, mane resurgit: vt qui iam

Rom. 6 tenebras non esset visurus. Christus enim surgens à mortuis, iam non moritur: mors illi vltrà non dominabitur.

Osea 6 Eam rem nobis confirmat Oseas, ita dicens: Die tertia suscitabit nos, viuemus in conspectu eius. Sciemus, sequemúrque, vt cognoscamus Dominum. Quasi diluculum præparatus

tus est egressus eius. Sanè cùm dixisset: quòd die tertia, nos ille surgens surgere fecit. Rogaret quispiam: quâ diei tertiæ parte ille surrexerit? Oseas respondet: Quasi diluculum est egressus eius. Dixit verò, Quasi diluculum, quia licet resurrectio Domini (in tempore) fieret diluculò: sed in claritate, in gloria, in splendore, non diluculū erat: sed fulgentissimus & radiantissimus dies.

Idem mihi innuisse videtur Iacob mane consurgens. Et quia historia est resurrectioni accommodatissima: ne graueris audire. Fugiens Iacob fratrem suum Esau, venit ad quendam locum: in quo quiescere voluit. Supposuit lapidem capiti suo, ibíque dormiuit. Scalam à terris ad cœlum vidit. Euigilans de somno dicit: Verè Dominus est in loco isto: nō est hîc aliud, quam domus Dei, & porta cœli. Surgens verò mane, tulit lapidem & erexit in titulū, &c. Fugiens ita Christus à Iudæis, venit ad crucem, & ad sepulturam. Ibi dormire volens, sepulchrum in lapide sectum delegit: super lapidem caput reclinans. In eo somno scalam ipse fecit ex inferno ad sepulchrum, & è sepulchro in cœlum. Per eam scalam Angeli descendebant: & animæ sanctæ festiuissimè ascendebant. Cùm igitur à somno Christus euigilat: fatetur in eo loco iacuisse Deum, eundémque in carne resurrexisse. Fatetur etiam mortem piis, nihil esse aliud quam portam cœli. Si enim peccata non obstēt, iam nihil vetare, quominus à morte ingrediamur in cœlum. Quòd verò lapis sepulchri sit erectus in titulum, præsens experientia testatur: lapis enim monumenti, Ara est etiam nunc, super quā sacrificium Domino celebratur. Ad rem igitur nostram: vt Iacob mane è somno surrexit ita & Christus mane surgere debuit. Vt videlicet in die dominica nihil penitus nox haberet participij, sed nox precedens cum sepulchro finiatur: mane subsequens ad diem resurrectionis spectet. *Gen. 28*

Forsan & id indicauit sanctus Iob, de peccato verba ista prophetans. Expectet, inquit, lucem & non videat: neque ortum surgentis auroræ. quasi dicat: Peccatum regnasse visum est, vsque ad Christi resurrectionem. Dum enim Christus ob peccata mortuus iacet, adhuc peccatum regnasse videbatur. Sed si expectat etiam regnare post lucem, lucem nō videbit. In ortu enim surgentis auroræ, regnum peccati & mortis abolitum est, nisi nos illud excitemus. *Iob 3*

CAP

CAPVT IIII.

De textu expositione.

VEspere autem sabbati: lucescente, & incipiente iam prima sabbati (quæ erat dies dominica) tunc venerũt Maria Magdalena, & altera Maria. Reuoca in memoriam pie Lector,
Genes.1 quòd sex diebus operatus est Deus mundum corporalem: die verò septimo requieuit ab omni opere mundi terreni. At Christus per resurrectionem suam, huic terreno seculo finem imposuit: vt iam non secundũm ipsum viuamus: no-
Rom.6 uum igitur mundum, nouúmque seculum instituit, vt iam in nouitate vitæ ambulemus. Surgit igitur post sabbati
Matt.20 quietem: nouum seculum inchoans. Surgit mane conducturus operarios nouos, in vineam nouam nouo stipendio. Non
1.Cor 15 ergo prius quod spirituale est: sed prius quod animale, Præcessit animalis mundus: surgente Christo, nouus cum illo
Hebr.4 mundus inchoauit. Et operibus prioris mundi iam perfectis, & eius absoluta quiete, denuò surgit Dominus: velut nouam
Gal.5 creaturam plantaturus. Nec enim immeritò in specie hor-
Ioan.20 tulani, seu agricolæ, Magdalenæ voluit apparere. Quàm igi-
Psal.102 tur verum est illud: Posuisti tenebras, & facta est nox; in ea pertransibunt omnes bestiæ syluæ: catuli leonum rugientes, vt rapiant prædam suam. Ortus est sol & congregati sunt. Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vesperam. Reuera posuit Deus seculum prius: in quo nox
Rom.5 peccati suum vigorem habuit. Atque ideò, pertransierunt in ea omnes bestiæ: tum idolorum, tum etiam vitiorum. Sed cũ ortus est sol (ipse, qui quatenus Deus erat sol, & quatenus carneus, erat homo) ipse inquam homo, exiuit ad opus spiritualis mundi gubernandi, vsque ad vesperam, quâ mundus consummabitur. Sed neque solus Christus ad opus suum exiit,
Marci exierunt & Mariæ: quæ ea ratione venisse ad monumentum
vltimo. dicuntur orto iam sole.

Venit igitur Maria Magdalene, & altera Maria. Deus bone, quàm non est personarum acceptor Dominus: sed omnis
Act.10 qui facit iustitiam acceptus est illi. Non veniunt ad monumentum, aut reges, aut diuites, aut pontifices aut sacerdotes: sed mulieres. Vt quæ durauerant iuxta crucem videntes morientem: nunc priores, mereantur videre resurgentem. Tantum est iuxta crucem durasse. Quis enim non credidisset priorem Petrum venturum: priorem Andræam, aut Iacobum?

bum? Sed nunquam non verum est, quod infirma mundi elegit Deus, stulta, & quæ non sunt: vt ea quæ sunt, & quæ fortia sunt confundat. Non est quòd gaudeat, aut glorietur sapiens in sapientia sua: neque fortis in fortitudine sua, neque diues in diuitiis suis. Est verò quòd gaudeat, & glorietur infirmus. Ita enim facilius in eo habitat virtus Christi. Sed enim Mariæ istæ primæ de Christi resurrectione exultant: quia maximè de eius passione doluerunt. Est perpetuò vox illa Christi vera: Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis, quia est merces operi tuo. Est enim ploratus & lachrymæ pro passione, dignum opus: cui gaudij merces tribuatur ex resurrectione. *1. Cor. 1* *Ierem 3* *2. Cor. 12* *Ierem. 31*

Cur verò Maria Magdalena & altera Maria ad sepulchrũ adducuntur? Ego enim id mysterio carere minimè existimo. Ergo Magdalena peccatrix: altera Maria iusta de nullo vitio diffamata, significant, peccatores, & iustos, Christi fauore indigere: nemo aut peccator est, aut iustus, qui ex Christi morte, & resurrectione non dependeat: non est qui se abscondat à calore eius. Si peccator es Christo eges, vt iustificeris. Si iustus es, eges Christo, vt glorificeris. Si peccator es eges Christo, ne in peccato perdures: si iustus es, eges Christo vt in iustitia perseueres. Si peccator es, eges Christo, vt cum publicano iustus efficiaris: si iustus es, eges Christo, ne cum Pharisæo damneris. Omnes igitur & qui præcedunt, & qui sequuntur clamant: Hosanna, id est, salua nos: quia nemo est, qui Christi salute non indigeat. *Psal. 18* *Luca 18* *Ioan. 12*

Sed vide quòd licet duæ Mariæ ad sepulchrum veniant, Prior tamen Magdalena, peccatrix illa recensetur. Quia videlicet, licet Christus salus sit tam iustorum, quàm peccatorum non tamen venit vocare iustos, sed peccatores. Nec enim opus est valentibus medico: sed malè habentibus. Christus enim Iesus venit peccatores saluos facere: quorum primus (inquit Paulus) ego sum. Verè igitur publicani, & meretrices præcedunt in regno Dei. *Matt. 9* *1. Tim. 1*

Nunc audi quorsum venerint Mariæ ad monumentum, & equidem Matthæus cap. 21, dicit, quòd venerunt videre sepulchrum. At Marcus Matthæi abbreuiator dicit, eas venisse vt vngerent corpus IESV. Non veniunt adorare, non deflere, sed vngere. Et quantùm intelligo id illæ facturæ veniebant, quod totus mundus continuò facit. Arbitror enim totum mundum nihil aliud conari, quàm mortuos inungere. *Marci vltimo.*

Sand

Sanè homines bifidi sunt. Alij sunt impij, quos esse mortuos
Ephes.2 nemo nescit. Ita enim Paulus docuit: Vos cùm essetis mortui delictis, & peccatis vestris. & rursum: Surge qui dormis,
Ephes.5 surge à mortuis. Sunt alij pij, quos etiam esse mortuos idem
Colo.3 Paulus clamat: Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Et item si mortui sumus cũ Christo,
Rom.6 credimus quòd simul viuemus cum eo. Et forsan de his, & il-
Matt.8 lis dixit Dominus: Sine mortuos, sepeliant mortuos suos. Sunt igitur omnes homines mortui. Porrò solent inungi defuncti, ne tabe putredinis corrumpantur. Quid verò aliud totus noster conatus intendit, quàm dare operam ne putredine corrũpamur? quid aliud contendimus, quàm nos à corruptione seruare: Mors planè perpetuò est nobis comes: rectè siquidẽ dixit ille. Mors ab origine pendet. Cùm igitur mors intra nos sit, continuò corpora nostra depascens: contendimus nos contra, totis viribus reluctari, ne in totum à morte & vermibus, & putredine absumamur. Esus ergo, potus, deliciæ, mollicies, nihil sunt aliud: quàm mortuorum ne putreãt vnctiones. Imò & orationes, eleemosynæ, & reliqua opera pia, quæ facimus: annõ vnctiones sunt, quibus contendimus, nos à peccati corruptione seruare? Quam igitur meritò repelluntur Mariæ Christum vngere cupientes? minimè ô fœminæ Christus, aut corporis, aut animæ corruptionẽ timet.
Matt.26 vt vngi patiatur. Vngi voluit ante mortem, vt moriturus: nũc vngi non vult, vt perpetuò victurus.

CAPVT V.

Angelo descendente terra tremit.

ET terræmotus factus est magnus: Angelus enim descendit de cælo, & reuoluit lapidem. Quantum videtur, ad multa fuit vtilis iste terræmotus. Primùm quidem, vt indicaret Angeli aduentum. Tum, vt deterritos custodes, velut mortuos redderet. Tertiò, vt attonitis custodibus fas esset fœminis ad monumentum accedere: rursumq; sine custodum impedimento, ab eodem recedere. Et quantùm intelligo, hinc occasionẽ mentiendi custodes acceperunt. Cùm enim intelligerent se terræmotu attonitos: dixerunt, quòd dum illi dormissent, furto fuit sublatum cadauer.

At verò crediderim, terram cœpisse tremore cõcuti: cum Christ

Christus surrexit. Tunc enim Angelorum infinita copia ad miraculum illud videndum, & adorãdum descendit de cœlo: tunc anima Christi cum infinito animarum exercitu ad miraculum exercẽdum, ascendit de inferno. Quid ergo mirum si terra tantam maiestatem ferrè non potẽs tremebat? Si maiestatem Dei dum adorant angelicæ dominationes, tremunt: quid non tremat terra dominum dominationum adoratura? Si cùm Dominus respicit terram, facit eam tremere, quid mirum est, si cum anima Domini, in terram intrat, faciat eam tremere? *Psal. 102*

Quòd si aliquis stupeat adhuc, quare tremat terra, cunctis aliis exultantibus: cœlum siquidem tunc laudibus intonabat, mundus exultans iubilabat. Adhoc multa se offerebant dicenda. Primùm si terra pro malis sumatur: profectò sicut audiens Herodes Magorum aduentum turbatus est, & omnis Ierosolyma cum illo: ita videns terra Christum ex inferis ad vitam reuocatum, tremit. Est enim Christus hominũ terrenorum persequutor acerrimus. Secundò, si terra pro piis accipiatur, tremor ille terræ illud significabat egregium; quòd licet Christo resurgente nobis sit exultandum, exultandum est tamen cum tremore. Ita enim ex psalmo admonemur, Seruite Domino in timore, & exultate ei cũ tremore. & Paulus: Vestram salutem cum timore, & tremore operamini. Tertiò, si Christi ex sepulchro resurrectio hominis ex peccatore resurrectionẽ designet ille terræ tremor, quid peccator in sua cõuersione facturus, apertè demonstrat. tremat enim necesse est, & contremiscat, Dei iram quam incurrit: inferni pœnam, quam meretur: iudicij furorem, quo examinabitur: æternitatem tormentorum, quibus cruciabitur. Ex quo timore, quo vtiliter concutitur, (vt Concilij verbis vtar) ad Dei misericordiam sperandam, sese conuertere debet. Quartò, si Christi surrectio nostram in fine mundi resurrectionem designabat: tremor ille terræ prophetia erat, illius vltimi, & maximi tremoris: quo sub finem orbis terra tremiscet, sepulchrorum lapides reuoluentur, corpora defunctorum resurgent. *Matth. 2* *Psalm. 2* *Philip. 2* *Conciliũ Trident.* *Matt. 24*

Inquit verò Matthæus, Angelum euoluisse lapidem; & super eum sedisse. Diu igitur meditanti mihi, quid esset Angelum lapidem euoluere; occurrit D. August. qui tract. 49. in Ioannem, lapidem quo Lazari monumentũ claudebatur exponens, ait: Lapis est pondus legis antiquæ. & aliquãto infrà:

Lapis est moles prauæ consuetudinis. Cùm ergo per Christi resurrectionem, & moles antiquę legis sit ab humana sublata natura: & cōparata sit gratiæ virtus, per quam nulla consuetudo peccati, mortuo peccatori (si resurgere velit) obsistere possit: meritissimè dictum est, quòd per Christi resurrectionem, ab Angelo est euolutus lapis.

Porrò quia lex vetus nunquā in perpetuum, super humanam imponetur naturam: meritò Angelus super lapidem sedet. Si enim lex illa esset rursum hominibus imponenda, Angelus non super lapidem sedens: sed iterum monumento lapidem admouens, apparuisset. Et item, quia consuetudo habitúsque peccandi, nulli à peccatis surgenti nocere poterit, (si modò ille non sibi eam super inducere velit) idcirco etiam super lapidem sedisse dictus est Angelus. Quam rem vt intelligas, statue tibi infidelem, peccatorum consuetudine, velut lapide pressum. Tunc finge illum ad sacrum baptismi fontem accedere. Profectò si post baptismum mori contingat, ad cœlum statim euolabit, nihil peccatorum consuetudine remorante. Insidet igitur Angelus lapidi, ne à lapide damnum tibi venturum extimescas, nisi (vt iam dicebam) tu te lapidi iterum sponte subiicias.

Concil. Trident.

Sed non est leuiter audiendum, quòd Matthæus inquit: Angelo fuisse faciem sicut fulgur, & vestem sicut nix. Similis est ergo quadamtenus Angelus in resurrectione, Christo in transfiguratione. Christus cum transfiguratur habet faciem vt sol, & vestimenta sicut nix: ita & nunc Angelus apparet. Igitur gloriæ habitatores facie splendent, vestibus candent.

Matt. 16

At interim, quis non miretur simul in eodem contraria? Annon contraria sunt fulguris ignis, & frigiditas niuis? Cur ergo in Beatis hæc contraria monstrantur? Respondeo: Primum: nihil mirum si Angelus tam distantia, in se conciliata demonstret: siquidem in Christo, cuius Angeli festa celebrant, tam distantia erant in vnum coalita. Si in Christo, Deitas, & humanitas, æternitas, & tempus, gloria, & afflictio, immortalitas, & mors, cœlū, & terram in vnum compacta sunt: quid miramur, si Angelus eam varietatem ita coünitam, in se ipso demonstret? Si breui futurum erat, vt caro Christi (Puluis ipsa, & terra) esset sinui & gremio æterni Patris inferenda: quid mirum est, si niuem Angelus igneo fulguri inferret? Secundò, etiam addo: Angelum facie igneum, corpore niueum; qualis esse Christiani vita debeat, ostendit

ostendisse: esse enim debet Christianus exterius quidē candida mortificatione niueus: interius verò igneo fulgore resplendēs. Et planè si miraculū est, ignis in niue maius miraculū est, igneus spiritus in corpore mortificato. Tertiò visus est Angelus ad omnia ministeria paratus. Dum enim sedet super lapide, videtur expectare sacrum sepulchrū inuisentes. Vt enim Ecclesiæ (in quibus martyrū sunt reliquiæ reconditæ) viros quosdā habēt: qui peregrinis ad reliquias inuisendas conuenientibus, qualis sit quæq; reliquię referāt: ita videbatur Angelus expectare, vt de Christi corpore, ad monumētū accedētes admoneret. Tum fulgebat Angelus igne coruscus: vt tepidos accenderet. Candebat verò, niue refrigerās: vt lassatos pio amore refocillaret. Vtrunque hìc Angelus apertè monstrauit: subditur enim. *Præ timore autem eius territi custodes, facti sunt velut mortui.* At mulieribus idem Angelus dicit: *Nolite timere vos.* Dum enim custodes exterret: eorum frigus suo calore, contendit accēdere. Eo certè eos deterruit, & obstupefecit: vt illi gelu & duritia cordis reiecta, lumen & feruorē Christi surgentis reciperent. At dum mulieres demulcet, & blandius excipit: velut è longa lassās via refouet, & refocillat. Eo igitur Angelus fulgore coruscat, vt timore, & amore ad Christum animas pelliciat.

Sed age expēdamus quid sit. *Nolite timere vos, scio enim quòd* IESVM *crucifixum quæritis.* O insignissimam timentium, ac meticulosorum medicinam! ô viri quos timor aliquis deterret: quos inferni, dæmonū, tyrannorum, aut temporaliū terror excruciat: vultisne nihil timere? parata vobis non timendi ratio est: Crucifixū quærite. Quomodo enim timeat crucem, qui quærit crucem? Si quæris crucem Christi, non pertimesces famem, penuriā, mortem, quæ tibi afferunt crucem Christi. Et sicut nihil contra Christum crucifixum valuit tota dæmonum phalanx, tota inferni rabies, tota mundi potentia (hæc enim omnia Christus exaltatus à terra, pedibus suis subiugauit) ita nihil illa poterunt omnia, contra eum qui crucifixum quærit: quin ea suis pedibus subiiciat. *Ioan.12* Infideles timeant, qui Christum non quærunt. Christiani timeant, qui licet Christū quærant, eum tamē regnantē, non patientem exoptant. At Paulus nihil se aut quærere, aut scire arbitratur, nisi IESVM & hunc crucifixum, in nulla re nisi in Christi cruce vult gloriari. Vide iam nunc quid timeat crucem, qui in sola cruce gloriatur? Ego verò id ingenuè *1.Cor.2* *Galat.6*

fateor:potius mihi diligerem eam gratiam: vt ſolum crucifixum quærerem: quàm eam potentiam, vt omnia regna
Actor.1 mundi poſſiderem. Quærẽti enim crucifixum, cœlum apertum eſt: vt crucifixo fuit olim apertum: at regna mundi poſſidenti, non item. Propterea eleganter Angelus ſubdit. *Surrexit, non eſt hic*, impoſſibile enim erat Chriſtum crucifixum
Act.9 non ſurgere. dicente Petro: Impoſſibile erat, eum teneri à doloribus inferni. Ita planè qui crucifixum quærit: ſurrexit, non eſt hîc: maior eſt quam mors: maior quam monumentum: non eſt in hoc mundo: ſed eſt ciuis ſanctorum & domeſticus Dei.

CAPVT. VI.

Angelo iubente, Mariæ intrant in ſepulchrum.

VEnite: videte locum vbi poſuerunt eum, Dicit Angelus piis fœminis. Ancilla quædam oſtiaria introduxit Petrum
Ioan.18 in domum Pontificis, vbi Petrus negat Dominum. Angelus dicit mulieribus, & introducit eas in monumẽtum: vbi non negant, ſed agnoſcunt Dominum. In domo viuorum Petrus lædit fidem: in domo mortuorum fœminæ læſam reparant fidem, tantum eſt à bono oſtiario induci.

Interim libet fœminarum pectus fortiſſimum & audaciſſimum mirari: per medios enim irrumpunt cuſtodes, per ianuam intrant ſepulchri, ad ipſam ingrediuntur mortem.
1.Reg.13 Facinus fuit (non nego) quod fortiſſimi viri illi deſignarũt, cùm ſitiente Dauide, per hoſtes medios irrumpentes, aquam ex Bethlehemitico fonte ſuo regi detulerunt. Sed quis non videt maius, aut certè par facinus fuiſſe fœminarum: quę nihil veritæ cuſtodũ efferatum furorem, inter eos irruunt, vt ad monumentum perueniant? Adeò ſubdita eſt creatura, creatoris impulſui. Impulit ſanè Dominus animos fœmina-
1.Theſ.4 rum per Angeli vocem: & ſicut clangente Angelica tuba, ſurgent omniũ ad iudicium corpora defunctorum: ita loquẽte nunc Angelo, animum induerunt fœminæ: vt inter rabidos cuſtodes ad monumentum peruenirent. Quid non aggreditur amor, Dei ſtimulatus inſtigatione?

Significabant intereà ſacræ illæ fœminæ propriam mortem contemnentes, propriam vitam periculo obiicientes, vt ad mortem iam viuam penetrarẽt: qualis eſſe Chriſtianorũ

animus debeat. Certè talis, vt propria morte, Christi mortē adorent: vt propriæ vitæ periculo, vitæ quæ Christus est securitatem participent. Non facio, inquit Paulus, animam meam pretiosiorem quàm me. & item: Ego paratus sum non solùm alligari, sed & mori, propter nomen Domin IESV. *Actor.21*

Simul etiam fœminæ ad monumentum, id est, locum mortis, propter Christum deuenientes, significabant futurū: vt multi propter Christum essent ad locum mortis deuenturi, martyrio scilicet coronandi: at sicut fœminæ non in loco mortis manent, sed citò exeunt, & Christum occurrentē inueniūt: ita martyres non sunt in morte mansuri. eos Christus expectat, eis obuius erit Christus dicens: Auete, id est, omni malo carentes, omne bonum possidete. Sed de hoc redibit posteà sermo.

Subdit porrò Angelus: *Citò euntes dicite discipulis eius: quia surrexit*. Dies enim boni nuntij est: sceleris arguemini si in *4.Reg.7* Ecclesia Christi, quę est veri regis aula, tam insigne mysteriū celaueritis. Quàm sunt Angeli benigni, quàm nihil sunt bonorum suorum inuidi, quàm sunt gloriæ Christi ardentes zelatores! Arbitror enim ego, summa suauitate summáque dulcedine, fœminas in ipso ingressu monumēti affectas. arbitror beatissimum tunc odorem sensisse: & velut Angelorū præsentia suffultas, parum à cœlesti gloria abfuisse. Volebāt ergo illic facere tria tabernacula: bonum enim erat eis illic *Matt.16* esse. Sed Angelus gloriæ Christi, & profectus discipulorum zelantissimus eas in eo paradiso durare non patitur. sed sicut Apostolos, Christi ascendētis suauitate, velut ebrios (ac ideò *Actor.1* velut attonitos,) Angeli vellicant, & polliciunt, eiiciúntque ex illa cœlesti visione: dicentes: Quid statis hîc aspicientes? quin ite in vniuersum mundum prædicantes quæ vidistis: ita mihi Angelus videtur, fœminis monumenti suauitate stupentibus, hæc verba profari: Quid hîc statis? quin ite, nuntiate discipulis, quæ vidistis.

Non libet hinc discedere, nisi illud expendam: cur Mariæ nominantur, quæ primæ sunt resurrectionis prædicatrices? Cur etiam fœminas elegit Deus, ad hanc primā tantæ glorię prædicationem? Et equidem existimo, Christum fœminas elegisse: vt in sexu fragili, maximè resplenderet gloria Christi. Vt enim elegit Deus homines abiectissimos, qui Euangelij gloriam mundo declararent: ne scilicet esset Euangelium in viribus humanis, sed in diuina virtute: ita elegit fœminas *Matth.4* *1.Cor.2*

Lucæ 7 & eas non fine infamia culpæ.(fuerat enim Magdalena peccatrix) quæ resurrectionis gloriam Apostolis annuntiarent: vt fides non daretur autoritati dictium , sed veritati gestorum.Iam verò placuit Deo,vt Euãgelici præcones,verissimè essent humiles : neque haberet caro, vnde posset gloriari:At profectò grandis erat humilitatis in Apostolis occasio,quod resurrectionis maiestas,nõ per aliquem virorum, sed per fœminas esset primitùs annuntiata . Tum ex ea gratia , quam fœminis Dominus concessit , vt essent ipsæ primæ quæ Angelos audirent: quæ monumentũ ingrederentur, quæ Christo obuiarent , quæ Christi resurrectionẽ prædicarent , facilè Apostolis erat illud insigne colligere,quàm liber velit esse Dominus,in suæ gratiæ collatione: quàm fine vllo respectu, fine merito,fine præcedentibus causis,gratiam suam cui vult

Roma. 4 quando vult,& quomodo vult elargiatur. Si enim gratia ex operibus esset,iam gratia non esset.

Quòd verò resurrectionis annuntiatrices vocatæ fuerunt Mariæ,illustre iudicio meo est.Voluit enim Dominus ea ratione sacerrimam Mariam, Dei veram genitricem, egregiè decorare,vt resurrectionis nuntiæ,Matris resurgẽtis nomen haberent : neque de resurrectione vnquam mentio esset,nisi Mariæ nomen ob oculos proponeretur . Igitur colloquium Angeli cum beatissima Maria initium fuit nostræ salutis. Colloquium etiam Angeli cum Mariis initium fuit nostræ reparationis. Maria loquens cum Angelo Deum mundo adduxit:Mariæ audiẽtes ab Angelo Christum Ecclesiæ annun-

Isaia 40 tiarunt.Profectò illud Isaiæ ad literam sine violentia adimpletur: Super montem excelsum ascende , qui Euangelizas Sion,exalta in fortitudine tua,qui Euangelizas Ierusalẽ,dic ciuitatibus Iudæ , Ecce Deus vester . Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet,&c.Vbi illa verba,Qui Euangelizas Sion, & qui Euangelizas Ierusalem . apud Hebræos, sunt fœminina: vt ad fœminas, non ad viros referantur . Vt vel primum Hebrææ linguę limen ingressis cõstat.O igitur Maria Magdalena exalta vocem tuam,dic omnibus, Christum, nõ iam in infirmitate , sed in fortitudine venisse:non iam inclinato capite daturum spiritum , sed in brachio extento in mundo dominaturum.

CAP

CAPVT VII.

Mariæ exeunt à monumento.

E*Texierunt citò Mariæ de monumento cum timore & gaudio magno, nuntiare discipulis.* Aut fallor, aut hoc loco prædicatorum: conditiones, quas seruare debeant designantur. Prima enim conditio est: Intrare in Christi monumentum : altera, citò ab eo exire, tertia, exire cum timore & gaudio magno: quarta currere: quinta fratribus nuntiare. Primum igitur prædicator Christi sepulchrum ingrediatur: piè & deuotè Christi sacerrimam mortem, passionem, Crucem meditando. Si enim Iudæi attendere ad petram vnde erant excisi, *Isaia 51* iubentur, & ad cauernam laci, vnde erant præcisi, cur non potius Christiani, maximéque prædicatores, ad petram, & laci cauernam: vnde nostra manauit iustificatio, & resurrectio, attendemus? Si Moses stare supra petram, imò in foramine *Exod. 33* petræ poni præcipitur, vt legem Domini quam populo pro- *Exod. 34* ponat, suscipiat: quanto potius prædicatori intrare in petram *Cantic. 2* sepulchri, imò in vulnera Christi, (vera foramina Petræ,) præcipiendum erit? Annon Paulus Christi mortem frequentissi- *1. Cor. 2* mè recolebat: qui, nihil aliud se scire, quam Christum crucifixum confitebatur? Profectò si defunctus Christus, & vulneribus perfosus, liber est vitæ, qui legerit in eo inueniet multa, quæ prædicet, viuida, efficacia: quæ viuam nostram mortem mortificent & mortuam nostram vitam viuificēt. Si Bernardus à quercubus & fagis docebatur, annon potius prædicator à Christi monumento docebitur?

Sed arbitror, facilè hanc conditionem probabis. altera erit tibi dubia, quomodo prædicator à Christi morte & passione, citò exire debeat? Cum melius sit in ea semper durare, quam ab ea citius exire. Equidem cum dulce est in Christi monumento habitare, omnis in eo mora breuis est, & cum exire quis inde iubetur, citò sibi exire videbitur. Fœlix hora inquit Bernardus, sed breuis mora. Veniat nobis in mē- *Sapien. 5* tem verbum illud impiorum, in inferno dicentium: Nos nati, continuò desiuimus esse. quid ô miseri, annon vobis satis lōga contigit vita? Cur dicitis, Nati cōtinuò desiuimus esse? Certè, quia sicut in dolore, omnis breuitas est lōgissima: ita in gaudio omnis mora est breuissima, & ita ego suprà existimabā, pias has fœminas vehementissimū gaudiū in Christi monumēto sensisse: & cū exierūt, citissimū sibi exitū visū fuisse.

Docemur ergo prædicatores, tanto gaudio & dulcedine in mortis Christi consideratione, debere perfundi: vt cùm ab ea diuellimur, citò nobis exire videamur.

Psalm. 2 Tertium erat: cum timore, & gaudio magno exire. Annõ hîc audire Deum tibi videris, ore Dauidis clamantem: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore! & Paulum, ferè idem prædicantem: Vestram salutem cum timore & tremore operamini. At rursum: Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete. Ergo prædicatores timere iubentur, & gaudere: vt quem ipsi timorem, & gaudium conceperunt, in auditoribus generent. Is enim verè afficere potest, qui prius ipse affectus erit. At Paulus tremens dicit: Scientes illum terrorem Domini (scilicet iudicij extremi, & gehennæ) hominibus suademus. Audi rursum timentem: Timeo, ne sicut serpens decepit Euam: ita corrumpantur sensus vestri. Audiuimus timentem, audiamus gaudentem. Per Christum, inquit, abundat cõsolatio nostra. Annon vides Paulum cum timore & gaudio? Sed quia maior est qui gaudiũ dat, Deus, quam qui timorem incutit, diabolus: ideò inquit, exierunt cum timore, & gaudio magno.

2. Cor. 7

2. Corin. 5

2. Cor. 11

2. Cor. 1

Porrò timor & gaudium duo sunt pedes: imò duæ sunt alæ, quibus prædicatores non tam currunt, quàm volant: vt euntes in mundum vniuersum, Euangelium prædicent omni creaturæ. Neminem arbitror tam legisse pauca, vt non legerit de prædicatoribus dictum: Qui sunt hi, qui vt nubes volant: & quasi columbæ ad fenestras suas? Vbi eleganter iudicio meo duplex functio prædicatoris delineatur. Altera, quà prædicator (velut cœlestis nubes) volans, prædicationis imbribus terram fœcundat, altera quà post prædicationem, (velut antiqua illa columba,) in Noë arcam reuertitur. Vidésne prædicatorem vocari volantẽ nubem, & ad fenestram reuertentem columbam: Quæ verò sunt fenestræ in arca, nisi sacra illa foramina Petræ: in quibus consistens columba, Sponso pulchra videtur? Habes ergo quàm meritò dicatur de fœminis, quòd exierunt cum timore & gaudio, currentes nuntiare fratribus: cursu suo designantes quanto feruore, & quãto desiderio prędicatores exercere functionẽ suã debeãt.

Mar. vl.

Isaie 60

Genes. 8

Cantic. 2

Quod verò inquit currentes nuntiare fratribus, charitatem, quã prædicator ad auditores habere debet demonstrat. Quid enim? Si Christus homines nõ dedignatur fratres vocare: dedignabitúrne prædicator? Deus homines fratres vocat

rat,& homo homines fratres vocare contemnet?Ergo Christus,(vt ſponſus procedens de thalamo ſuo)exultauit ad currendam viam ſuam, quo ſcilicet nunciaret nomen Patris fratribus ſuis, eumq́ue in medio Eccleſiæ laudaret:ita è receſſu ſuo exeat prædicator. exultans, velut heros, ad currendam viam ſuam, quo nomen Dei, ſuis fratribus narret. Si enim prædicatores ſunt lux mundi,ſuntq́ue luminaria verbum vitæ continentia: at luces mundi, ſol,ſcilicet & ſtellæ, non in aliquo deſident loco:nunquam non currunt:vt lucem ſuam, ſuum calorem,& influentiæ theſauros terris communicent. Audi Paulum hæc apertè docentem:Siue enim mente excedimus, Deo: ſiue ſobrij ſumus,vobis. Charitas enim Chriſti vrget nos.annon vides, eâ charitate, quâ vrgebantur fœminæ illæ,vt Chriſtum fratribus nunciarent, vrgeri Paulum,vt eundem mũdo prædicaret?Eadem igitur vrgeri.feſtinare,& recurrere debent prędicatores,non dantes requiẽ oculis ſuis, donec inueniant locum Domino,tabernaculum Deo Iacob.

Pſal.18
Pſal.21
Matt.5
2.Cor.5
Pſal.131

CAPVT VIII.

Chriſtus exeuntibus à monumento fœminis occurrit.

Ecce IESVS *occurrit illis,dicens: Auete. At illæ acceſſerunt & tenuerunt pedes eius,& adorauerunt eum.* Non me fugit Chriſtum ſæpè non currentibus,& non volentibus, occurre re.Dictum enim eſt: Inuentus ſum à non quærentibus me. palàm apparui, iis qui me non interrogabant.& item:Tota die expandi manus meas,ad populum non credentẽ,& contradicentem.& Chriſtus ipſe dixit:Non vos me elegiſtis:ſed ego elegi vos. Fieri igitur poteſt, vt Chriſtus occurrat non currentibus.ſed non poteſt fieri, vt præcurrentibus,non occurrat.Dictum eſt enim:Ego diligentes me diligo:& qui mane vigilauerint ad me inuenient me.& item:Omnis qui quęrit inuenit, & pulſanti aperietur. Beatæ ergo fœminæ quæ currebant.Dicere quippe,earum quæuis poterat:Sine iniquitate cucurri,& direxi: exurge in occurſum meum Domine, & vide Deus virtutum, Deus Iſraël. Occurit Chriſtus ſine iniquitate,cum charitate,currentibus,& dicit eis: *Auete.*

Rom.9
Iſaiæ.65
Rom.10
Prou.8
Pſal.58

Cùm Dominus occurrit non currentibus, non laborantibus,ſed otiantibus,non eis dicit: *Auete.* ſed dicit:Ite & vos in vineam meam: quid ſtatis hîc tota die otioſi? Aut dicit:

Matt.20
Matt.4

Venite,& faciam vos piscatores hominum, Aut etiam: Sini-
Luc.9 te,mortuos,sepeliant mortuos suos. At,cum currentibus oc-
currit,dicit: *Auete,nolite timere.* ita enim cum in remigando
Marci 6 laborantibus occurreret, dixit:Confidite, ego sum,nolite ti-
mere. Vt igitur Christus non laborātes ad laborem inuitat:
ita laborantes suæ præsentiæ gaudio reficit: Auete dicens ex-
hilarat: timore liberans,velut beatos reddit.

Dicit ergo piis fœminis: *Auete.* Tunc illæ rei suprà mo-
dum nouæ spectaculo illustratæ consistunt, subita religione
tanguntur immensam religionem concipiunt,coram Chri-
sti splendore, & maiestate cadunt, ad eius pedes procidunt.
Matth.2 Et si reges Magi coram puero in fœno iacente procidentes,
puerilesvagitus adorant: quanto potius familiares Christo
fœminæ,coram Christo,in Patris maiestate fulgente,proci-
dentes:non infantiles lachrymas,sed supercœlestes fulgores
Apoc.4 adorabunt? Sacri illi senes ante sedentem in throno procide-
bant, & in secula viuentem adorabant. annon etiam beatæ
illæ Mariæ,subito miraculo perculsæ, ante sedentem in lu-
cis throno venerabundæ cadent,&,non iam moriturum,sed
in cuncta victurum secula trementes adorabunt? Tenent igi
tur pedes eius,& in eorum oscula charitatis igne succensæ
amantissimè ruunt, intelligentes nihil adeò esse in Christo
minimum: quod non sit maius maximo nostro, atque ideò
Christi minima(id est pedes) à maximo nostro,(id est,à capi-
te)esse adoranda.

Non piget hoc loco admonere,quod quodam loco Bernar
dus indicauit. Id verò est: Piæ fœminæ non vnum Domini
Lucæ 7 pedem tenent,sed vtrunque.sicut olim Magdalena tenuerat.
Contrà faciunt,qui diuinæ misericordiæ obliti, iustitiæ pe-
dem vnicum tenentes ob admissa peccata desperatione fran
Matt.27 guntur,vt Iudas. Sunt alij qui diuinæ iustitiæ obliti, miseri-
cordiæ vnum pedem osculantes, in peccatorum consuetudi-
ne perseuerant. Errant hi; & illi: non vnus, sed vtérque pes
est apprehendendus, vt iustitiæ aspectus misericordiæ confi-
dentiam moderetur, & misericordiæ consideratio, iustitiæ
timorem emolliat. Ea igitur ratione fœminę non vnum,sed
duos Domini pedes amplectuntur.

Sed non leue dubium est: Cur Dominus nunc se tangen-
dum Mariis permittit:quod paulò antè tam charæ Magdale
Ioan.20 næ negauerat? Dixit enim ei: Noli me tangere. Primùm equi
dem dixi poterat:negatum fuisse singularitati, quod conce-
ditur

ditur charitati. Conceditur Mariæ cum aliis, quod erat soli negatum. Secundò cum Caietano forsan dicetur: Magdalenæ minus reuerenti negatum, quod fuit adorabundæ concessum. Primùm enim minus reuerenter in amplexus ruens expellitur: quæ posteà in pedum oscula procidens admittitur. Tertiò noluit Christus solus, à sola Maria tangi, admonens, quàm sint parũ tuta virorũ cum fœminis priuata colloquia: nam & ideò Samaritana ad virum vocandum prouocatur. *Ioan. 4*

Sed pulsat animum non leuis ambiguitas: Quid sit, quod Dominus se tangi nolens, Magdalenæ dicit: *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum.* Si quia non ascendit, non erat tangendus: cur statim à Mariis tangi se permisit? Fateor res est ambigua. Mihi iste verborum sensus esse videtur: ò Magdalena, velles nunc tu meos pedes exosculari, lachrymas ardẽtis amoris effundere, dulcia miscere colloquia longam in ea re moram trahere. At verò non nunc eius rei opportunitas adest. aliud me negocium vrget. Hisce enim diebus, quibus non ascendo ad Patrem, fundata mihi Ecclesia mea est: fides collapsa reparanda, regnum inceptum, ferè dissipatum, restaurandum, oues dilapsæ colligendæ. Res hæc ocyssimè peragenda est: non ergo moras quas tu desideras, patitur. Vade, vade ad fratres meos: vt eorum fidem erigere incipias, &c. Ergo in summa. Dominus Mariæ dicit: Maria noli me tangere, vt diu mecum persistas. Cùm enim nondum ad Patrem ascenderim, negocium aliud nobis agendum est, vade tu, & ego vado: vt fratres nostros reparemus. Posteà verò apparens tribus Mariis, cursim tangi se permisit: quia forsan nisi tangeretur, fides in illis non firmaretur. Vt ergo certissimè de resurrectione testarentur, tangere permittuntur. Sed quia Dominus suorum curam gerebat vehementem, ideò illico ab adoratione repulsæ, ad Apostolos ire iubentur. Ita enim dicit Dominus: Ite nuntiate fratribus meis, vt eant in Galilæam, ibi me videbunt. O eximiam pastoris curam. O eximium regis amorem. O eximiam ducis diligentiam. Sed non hîc stupeo, non hîc admiror. Quid enim? Si diues ille in inferno combustus, tantam fratrum curam habet: vt Abrahamum vehementer precaretur, Lazarum mitteret, qui fratres deterreat: ne in locum venirent tormentorũ, quanto potius Christus suorum fratrum curam habebit: Mariásque mittet, quæ discipulos admoneant, ne in infidelitate persistentes, loco illo tormentorum *Lucæ 16*

digni

digni reddantur. Ergo Christus hac sua festinatione facilè nos docuit, quantum sit periculum, vel breui mora in peccato iacêre: quamque sit omnibus viribus conandum: vt quàm citissimè, & à peccato commisso exeamus: & peccantes fratres à peccatis abducamus.

CAPVT. IX.
De custodibus pecunia corruptis.

Quae cùm abijssent, ecce quidam de custodibus venerunt in ciuitatem, nunciantes Principibus Sacerdotum Christi resurrectionem: qui pecuniam copiosam custodibus largientes eos ita corruperunt, vt dicerent Christum à discipulis suis furto sublatum. O grauissimum, & custodum, & Pharisæorum peccatum: tam manifestè Deo velle repugnare, tam apertè Spiritui sancto resistere, viresq; humanas contra potentiam diuinam obiicere! ô verè peccatum contra Spiritum sanctum! Quid non inuidia potest? Quid non cogit auri sacra fames?

Acto.7 *Matt.12*

Miseri fuistis, & infœlices custodes ad Pharisæos & pontifices ingressi. Si enim non ad Pharisæos, sed ad Apostolos, vel ad alios probos viros iuissetis: tantum peccatum forsan euaderetis. At sicut Iudas Pharisæos consulens, pro laqueo vitam commutauit: ita vos ad eosdem ingredientes, animam pro pecunia relinquetis. O quantū consultor bonus prodest: quantumq; malus nocet!

Matt.26

Pulsat interim animū illa difficultas, cur permiserit Dominus custodes corrumpi, tantumq; mendacium ab eis publicari? Cur noluit custodes, testes resurrectionis eiusdem esse præcones? Primùm equidem, vt intelligeret mundus, quàm esset Pharisæorum obstinata malicia, qui non solùm contra Christi innocentiam insurrexissent: sed nunc contra Dei potentiam insurgant.

Secundò etiam insignem hanc nequitiam permisit Dominus, nolens ore peruersorum laudari. Repulit hos custodes Dominus, nolens hos iniquos, tanti mysterij fore præcones. Vt enim olim Christus Dominus dæmonum ora frænauit, ne eum Christum regem esse faterentur: indignum ratus, vt summa veritas à summo mendacio commendaretur, aut testes essent veritatis, qui erant mendacij patres: ita & nunc veritatem resurrectionis non patitur ab eis annunciari, qui in peccatis fœdissimis mortui iacêrent: non patitur eos legis nouæ esse ministros, qui Pharisæorum ministeria exerceb

Marci 1 *Luca 4* *Ioan.15* *Ioan.8* *2.Cor.4* *Matt.9*

exercebant. Vt enim vinum vetus veteribus: ita nouum nouis vtribus est commendandum. Spiritualia (inquit Paulus) spiritualibus sunt comparanda. Quòd si Dominus repulit custodes, vt indignos prædicationis mysterio, & ministerio, quanto magis miseri, qui in culpis iacemus, indigni erimus qui mysteria gratiæ tractemus: dignissimi qui à tam cœlestibus ministeriis longissimè repellamur. 1. Cor. 3

Tertiò permisit Dominus & Pharisæos, & custodes fœdissimè labi: vt in eorũ peccato eius gloria maximè resplẽderet, vt nihil obstantibus his & illis, nihil obstante illorum pecunia, & horum mendacio: plus gloria Christi fulgeret, dum magis hominum malicia eius fulgori repugnaret. Repugnabant toto nisu fratres Ioseph, ei fœlicitati quam diuina prouidentia Iosepho prouidebat: at quanto illi magis obsistunt, tanto Dei gloria magis enitet: dum contra eorum conatus, quod illi magis impediũt, hoc Deo disponente efficacius contingit. Omnes vires adhibet Pharao, ne Dei voluntas, quæ Iudæos egredi ex Ægypto volebat, adimpleretur: sed quanto magis ille vires contra Deum intendit, tanto magis in ipsa resistentia, Dei gloria monstratur. Repugnet igitur quãtum velit mundi potentia: in ipsa enim repugnantia Christi resurrectio effulgebit, splendescet, regnabit. Rom. 3 Gen. 37 Exod. 5. 6. & 7

Demum quarto: Magna gloria est, Christi resurrectionẽ mundo prædicare. Dictum enim est: Quàm speciosi pedes Euangelizantis pacem. Et iterũ: Spiritus Domini super me, eò quòd vnxerit me, ad Euangelizandum misit me. & Paulus: Non misit me Deus baptizare, sed Euangelizare. & iterum: Si ministratio mortis est in gloria: quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? Hanc tantam gloriam noluit Christus custodibus deferre. Eam enim seruabat suæ scholæ discipulis, suæ domus familiaribus, sui regni principibus. Naum. 1 Isa. 61 1. Cor. 1 2. Cor. 3

Hic non te prætereat, quàm verè diabolus leo sit rugiens, & circuitu quærens quem deuoret. At si vnquam rabie actus fuit leo ille, tunc fuit maximè: cùm Christum iam resurrectum vidit, cùm regnum suum per Christi resurrectionem concidisse cognouit, cùm omnes suas vires, contra caput suũ recidisse perspexit, cùm demum videbat se incidisse in foueã quam fecerat? Vidẽs ergo custodes parũ abesse: quin propter visa miracula Christiani efficerentur: eam technam cõmentus est, scilicet vt Pharisæorũ pecunia corrupti, non discipuli, sed Christi hostes redderentur. O bestiæ trucem ferociam! 1. Petri 5

non

non dubito, quin Christo magna lętitia fuisset: si ipso ex morte ad vitam resurgente, custodes ex infidelitate ad fidem, etiã resurrexissent. Hanc verò lætitiam, cùm aliud nihil posset, miser ille interturbauit, tantum est illi cum Christo, & cum hominibus intrinsecum odium.

Interim ego libens & lubens Pharisæorum, principumq; corda cõspicio: quàm vltricibus curis, de Christi resurrectione audictes angãtur: quàm vindicibus flammis eorũ pectora exurantur; quàm multa super eo negocio, vultu pallenti, verbis tremulis, incerta cõsilia tractent! Verum enim illud est:

Sapien.17 Cùm sit timida nequitia, dat testimoniũ condemnata. Semper enim præsumit sæua conscientia perturbata.

CAPVT X.

Christus discipulis apparet in Galilæa.

VNdecim autem discipuli abierunt in Galileam, in montem, quem constituerat illis IESVS. Attendo multam in hoc capite fieri de Galilæa mentionem: nam Angelus dicit, *Ecce precedet vos in Galileam.* Christus inquit: nuntiate fratribus meis, vt eant in Galilæam. Matthæus nunc: *Abierunt discipuli in Galileam.* Non id mysterio vacare arbitror: credo igitur, quòd quia in Galilæa primùm Christi schola erecta est: ea per famam passionis Christi collapsa: per præsentiam resurrectionis debuit reparari. Planũ est Christi primam prædicationem fuisse in finibus Zabulon & Nephtali: at Zabulon est Galilæa inferior. Nephtali est initium Galilææ superioris: quæ & gentium nuncupatur. Quò fit vt Christi academia in eo loco fuerit primum fundata: quâ causa multæ ex Galilæa, (id est, ex Christi gymnasio) mulieres Christum sequebantur, ministrantes ei de facultatibus suis. Ergo, vbi Christi doctrina floruit, vbi fama passionis tam dolenter fuit excepta: ibi gloria resurrectionis, non priuatim coram paucis sed publicè coram plus quingentis fratribus, debuit demonstrari. Vt verum plenissimè illud esset: Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam. Quis enim non intelligat, in quam magna luce, est discipulis Christus conspectus? Quàm verò verissimè hic locus, Galilæa, siue reuolutio, rotatioq;, nominatur! Hic enim discipuli ex profana conuersatione, ad Christi fidem Christo prædicante rotati sunt:

Matt.4 *Luca 23* *Isaie 9*

ſunt: at iidem eo moriente ex fide ad infidelitatem relabuntur, ex qua poſteà, eodem ſurgente ad fidem reuoluuntur, ex qua demum ad gloriæ fœlicitatem eſſent reuocandi.

Secundò ideò Dominus in Galilæa voluit apparere: quia animus illi fuit: non ſemel, iterum, aut tertiò diſcipulis apparere, ſed frequenter: neque id quidem curſim, aut feſtinanter, ſed familiariſſimè, comedendo & bibendo cum eis, ſicut videlicet ſolebat olim. Cui communi conuictui, nullus adeò idoneus locus erat, vt Galilæa. Audi quid Lucas dicat: Diſcipulis præbuit ſeipſum viuum, poſt paſſionem ſuam, in multis argumentis: per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei, & conueſcens, præcepit eis, ab Ieroſolymis ne diſcederent. Vidéſne, quòd per quadraginta dies apparuit eis, vt credi poſſit, nullo non die apparuiſſe. Apparens verò loquebatur de regno Dei, id eſt, de ſuæ Eccleſiæ inſtitutione, de Sacramentorum adminiſtratione, de Pontificum ordinibus, de Curatorum gubernatione, deq; aliis ad Eccleſiã ſpectantibus. Vt iam quæſtio illa ceſſet, quid fecerit Dominus illis quadraginta diebus, ante aſcenſionem? Certè modum & ordinẽ quem nunc ferè Eccleſia ſeruat, inſtituit. Id quod Diuus Leo eiſdem ferè verbis admonuit. Et Diui Auguſtini ſententia eſt, eas traditiones à Chriſto fuiſſe inſtitutas, quarum alius inſtitutor non agnoſcitur. Igitur, vt liberè Dominus de his rebus, cùm diſcipulis tractaret, Galilæam, antiquũ & familiare domicilium ſibi delegit. *Act. 1*

Et profectò Ieroſolyma indigna erat videre reſurgentem, quæ occiderat innocentem. Fugit ab ea Dominus, cui ex magna ratione antea dixerat: ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Nemo igitur iam credat: quòd impunè Deum ſæpiùs benè facientem contemnat. minimè id quidem: ſi contemnit, contemnetur. Terra enim ſæpè ſuper ſe venientem bibens imbrem, nec fructum reddens, maledicta eſt, & combuſtioni proxima. *Matt. 23* *Hebr. 6*

Neque eſt ſilentio prætereundum, quòd montem ſibi Dominus myſteriis reuelandis elegit. Inquit enim: *Abierunt in montem, quem conſtituit illis* I E S V S. Quid igitur? Agrúmne ſibi Dominus ad ſe reuelandũ exoptat? Ita certe. Neque enim ſine cauſa dictum eſt, regnum cœlorum theſaurum eſſe, abſconditum in agro. neque ſine cauſa dicitur: Veni dilecte mi, egrediamur in agrum. neque item ſine magna ratione, exibat Iſaac, ad meditandum in agro. Et maiores illi qui tam *Mat. 13* *Cantic. 7* *Geneſ. 24*

fami

familiarem sibi Deum habebant:vt cum eo facilè & sæpè lo-
Hebr.11 querentur,in agris habitabant.Ita enim Paulus habet:In so-
Eodem. litudinibus errantes, in montibus, in speluncis, & cauernis
terræ.Et iterum:Abraham demoratus in terra,in casulis ha-
bitãdo,cum Isaac & Iacob cohæredibus repromissionis eiuſ-
dem,quos nostri imitati maiores, deserta colebant: ita vt si
tunc deserta vidisses potius vrbes, quàm deserta esse dixisses.
Meritò quidem Christus montem resurrectioni monstran-
dæ sibi delegit:tantum enim erat hoc ineffabile mysterium:
vt non nisi attentissimis animis, non nisi collectissimis men-
tibus,quasq; nihil humanum remoraretur,esset conspicien-
dum. At verò profectò, eam attentionem vrbium curæ, di-
strahunt,interpellant,dissipant.

In hoc igitur monte discipuli constituti: promptissimis
mentibus,ardentissimo pectore,deuotissimis animis, purissi-
mo corde, consistebãt, multo maiore expectatione, puritate
Exod.19 & pietate Christi reuelationem expectantes: quàm olim Iu-
dæi, cum Deum de monte Sina legem laturum expectabãt.
En igitur adest Christus, immensa luce coruscus, regale dia-
dema, pro spinea corona, in capite ferens, vultu suprà Solis
splendorẽ irradiante, foraminibus vulnerum, flumina lucis
largissima proferentibus, toto corpore, suprà quàm dici aut
credi potest, resplendente. Discipuli ad miraculum attoniti
stupent, sponte sua genua flectunt, Christi maiestatem ado-
rant,dulces ex oculis liquant lachrymas,mentes incredibili
gaudio affici sentiunt, nullum diem huic similem vnquam
experti sunt, quantumq; dolorem Christi passio prius attule-
rat,tantum & suprà quam nemo credat,plus gaudij resurre-
ctio quàm videbant afferebat.

Interim tamen(vt Matthæus habet) quidam videntes du-
bitauerunt.Vbi vehementissima subit me admiratio,qui fie-
Ioan.20 ri potuerit,vt quidam quod viderent,dubitarent: quòd Tho-
mas non videns dubitet,nihil admiror,quod quidam viden-
tes dubitent,quis est qui non miretur? Quid enim aliud po-
Act.1 terat Christus facere,vt omnẽ dubitationem auferret,quàm
quod seipsum viuum, & videndum exponat? Nonne igitur
Isaia 6 sunt isti cæci,qui quod vident, non videãt aut erant illi stul-
ti:qui viderent quod isti dubitabant. Huic meæ admiratio-
ni,illud primùm respondendum videbitur, quòd erat Chri-
sti tantus splendor, tanta maiestas, tamq; erat suprà viden-
tium captum spectaculum quod videbatur, vt oculorum
aciem

aciem non fineret in re conſpecta defigi. Certi igitur erant ſe miraculum quoddam videre, dubitabant verò, an illud Chriſtus eſſet. Quocirca Chriſtus ipſe propiùs ad illos accedens cœpit in hæc verba loqui: *Data eſt mihi omnis poteſtas*, vt loquela ſuppleret, quod immenſæ lucis ſplendor diſcipulorum certitudini detrahebat.

Secundò, in ea dubitatione, & Chriſtianæ fidei celſitudo, & noſtri ingenij malignior conditio demonſtratur. Fides illa feruens celſiſſimum donum eſt, ſpirituale eſt, ſupra omnem naturam eſt. At prauum præ omnibus cor hominis eſt. Omnis homo mendax eſt, vniuerſa vanitas eſt omnis homo viuens: Si ergo fides tantùm eſt donum: contrà verò, cor tam vile eſt ſtercus, quid miramur, ſi difficillimè illud iſti committatur, & vniatur? Si ſtupes, quòd Deus animam hominis vili pulueri copulauerit: cur nō mirere magis, quòd fides cordi noſtro coniungatur. Fateor, Chriſtus quicquid debuit, fecit, vt reſurrexiſſe crederetur: at vix quod optabat, aſſequebatur. Neque enim ſine cauſa exprobrauit incredulitatem illorum: quod poſt tot tantáque vitæ argumenta, iis qui vidiſſent à mortuis ſurrexiſſe non credebāt. Annon vides animum rebus ſupra cœleſtibus parum idoneum? Cepis aliiſque ſumus aptiſſimi. Manna iſtud faſtidimus, nauſeamque nobis vel eius mentio mouet. *Epheſ.2* *Ierem. 17* *Rom.3* *Marci. vlti.* *Nume.21*

Annon etiam nunc ſimilis eſt in multis dubitatio? Infinitis miraculis fulſit, & fulget Chriſtus. Multi tamen adhuc malignè credunt; quos Dominus ſumma patientia tolerat, ſicut olim diſcipulos tolerauit.

Vnde alia reſponſio manat: Diſcipuli, ſicut & Thomas dubitare permittuntur, vt Chriſtus fidem noſtram ſolidiſſimis argumentis firmatam relinquat. *Ioan.20*

CAPVT XI.

Chriſtus ex data ſibi poteſtate, diſcipulos prædicatum miſit.

IESVS *loquutus eſt eis: dicens, Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.* Fatetur Chriſtus hoc loco, ſe ſuper omnē terram, & ſuper omnes cœlos imperium habere. Impletum ergo eſt illud Annæ: Dominus dabit imperium regi ſuo, & ſublimabit cornu Chriſti ſui. Idem verò eſt cornu, & imperium: ſed vt intelligeremus imperium Chriſti, etiam ſupra *1.Reg.2*

sublimes cœlos extẽdi, ideò Anna prædixit, Sublimabit cornu Christi sui. Impletum etiam est desiderium illud Dauidis: Da imperium tuum puero tuo, & saluum fac filium ancillæ tuæ. Vbi attentissimè illud verbum, Imperium tuum, est audiendum. Neque enim quoduis imperium hîc petebatur; sed ipsissimum Dei imperium. Ergo tale imperium Christus in cœlo habet, & in terra, quale Pater æternus habuit & habet. Quo sensu illud etiam intelligi debet; Deus iudiciũ (non aliud, quàm tuum) regi da, & iustitiam, non aliam quàm tuã, filio regis. Qua causa meritissimè Christus dicit: Pater non iudicat quẽquam, sed omne iudicium dedit Filio, Vt omnes (siue in terris, siue in cœlis) honorificent Filium, sicut honorificant & Patrem. Ita intelligendum est illud; Ecce cum nubibus cœli, quasi Filius hominis veniebat & vsque ad antiquum dierum peruenit, & dedit ei potestatem, honorem & regnum & omnes populi, (siue Angelorum siue hominum) ipsi seruient. Ergo sicut iubente Pharaone, in tota terra Ægypti, absque Iosephi imperio; nemo poterat manũ mouere, aut pedem, ad Iosephi enim imperium, cunctus populus obedire debebat: ita Patre æterno iubente, in toto orbis ambitu, absque Christi redemptoris imperio, nullus aut Angelorum, aut hominum, manum mouebit aut pedem. Siquidem ad Christi nutum orbis machina subdita obedire tenetur. Verum ergo illud est; *Data est mihi omnis potestas.*

Psalm. 35 / Psalm. 71 / Ioan. 6 / Daniel. 7 / Gen. 41

Quæris tamen, quomodo Christus dicat datam sibi nunc eam potestatem, quam ab æterno, quatenus Deus; & à conceptione, quatenus homo possedit? Explicat eum nodũ Paulus dicens: Eum qui modico quàm Angeli minoratus est, videmus IESVM. IESVS ergo licet reuera esset ab incarnatione sua, multò quàm Angeli, maior; voluit tamen exinanire semetipsum: serui formam subiecti recipiens, Voluit enim cœlorum, astrorum, elementorum, hominum, atque dæmonum iniuriis subiici. Vt eadem subiectionis ratio Christi & reliquorum hominũ esset. Id enim est, quod Paulus dicit; In similitudinem hominum factus, habitu inuentus vt homo. subiectus scilicet iis ferè omnibus, quibus reliqui homines; per similitudinem absque peccato. At post resurrectionem nihil habet dominij in Christum tota natura, Imò contra; Christus imperium habet supra totam naturam. Id enim Paulus dicit; Constituit Deus Pater Christum suum super omnem principatum, potestatem, virtutem, dominatio

Hebræ. 2 / Philip. 2 / Ephes. 1

minationem, & omne nomen quod nominatur, non ſolum in hoc ſeculo, ſed in futuro. Et omnia ſubiecit ſub pedibus eius.

Hinc planiſſimè ratio patet, quare Chriſtus ſtatim alia verba ſubiunxit: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra: ergo euntes docete, baptizate, gubernate omnes gentes.* Ac ſi diceret: Si rerum omnium monarchia penes me eſt, Ite, docete, &c. Si enim imperium omnium iure apud me eſt, ergo omnia mihi parere & obedire tenentur.

Primùm igitur mihi vos obedite. Sciebat planè Chriſtus quantum onus, quàm difficile iugum diſcipulis imponeret, mittens enim eos ad omnes gentes, mittebat agnos, ad omnes lupos pardos, vrſos, leones: mittebat ad lanienam, ad carnificinam. Tradent enim (inquit) vos, flagellabunt vos, perſequentur, occident. Sed interim, quia iubeo vos ire, ite Sentiebat Paulus huius imperij efficaciam, cum dicebat: Si Euangelizauero nõ eſt mihi gloria: neceſſitas enim mihi incumbit. Væ enim mihi eſt, ſi non Euangelizauero. Cur Paule, erit tibi væh: niſi Euangelizes? Certè quia is cui data poteſtas omnis eſt, Euangelizare præcepit: váſque electionis me eſſe voluit, vt eius nomen in totum orbem deferrem, cuius præcepto adeò ſum obediens, vt paratus ſim ne illud violem, non ſolùm alligari, ſed etiam mori. Neque enim facio animam meam pretioſiorem quàm me. *Matt. 10* *1. Cor. 9* *Act. 9* *Act. 20* *Rom. 1*

Secundò, *Data eſt mihi omnis poteſtas*: ergo mihi obediant omnes. ite igitur: docete omnes ſeruare, quę per vos illis prępicio. Is ſenſus eſt Pauli, cum dixit: A Chriſto accepimus gratiam & Apoſtolatum, ad obediendum fidei in omnibus gentibus, id eſt, vt omnes gentes obediant fidei, colláque Chriſti iugo ſubmittant. Idem ſignificat & illud: Arma militiæ noſtræ non ſunt carnalia, ſed potentia Deo, ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem, ſe aduerſum ſcientiam Dei: & in captiuitatem redigentes omnem intellectum, in obſequiũ fidei. Quis hæc tam præclara poſſet deſignare facinora, ſuprà omnem intellectum, ſupra omnem affectum: & contra omnem ſuperbiã: niſi is, cui data eſt omnis poteſtas in cœlo & in terra? *2. Cor. 10*

Tertiò: *Data eſt mihi omnis poteſtas*, vt totus infernus, omnes omnium dæmonum machinæ, contra Chriſtianos bella gerentium, nihil omnino prævaleant. Dictum enim eſt: Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi *Matt. 16*

non præualebūt contra eam. Per portas inferi intellige omne consilium, omnémque inferorum potentiam. Hæc enim olim erant in portis ciuitatum. At cur non præualere poterit totus tartareus orbis, contra Christianā Ecclesiam? Certè quia Christo Christianorum duci data est omnis potestas in cœlo, & in terra: vbi infernæ clauduntur potestates.

Quartò: *Data est mihi omnis potestas in cœlo*, vt inde Angelorum legiones in vestrum fauorem mittam: vt inde Dei Pa-
1. Cor. 3 tris patrocinium mea interpellatione vobis acquiram.

Si verbis Matthæi addas verba dicta per Ioānem, scilicet Ego mitto vos, sicut misit me Pater: intelliges eundem principatum Christum in Ecclesia reliquisse, quem ipse haberet, gradu tamen suo,

CAPVT XII.

Mittit discipulos Christus, ad docendum, & baptizandum.

D*Ocete omnes gentes: baptizātes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Hic primùm apertissimè video, quòd si Apostoli omnes gentes docere iubentur: fit vt omnes gentes essent ignaræ. Nemo enim nisi ignarus docetur. Rursum, si omnes gentes sunt baptizandæ: ergo nouus ritus, & nouæ cæremoniæ hominibus statuuntur. Demum, si omnes gentes debent seruare quod Apostolis præceptum erat: ergo non est satis omnium gentium saluti, legem aut veterem aut naturæ, aut quamuis aliam seruare: nisi legem Euangelicam seruent. Habemus igitur hinc tria ad æternam fœlicitatem assequendam necessaria: scilicet, noua doctrina, nouæ cære-
Isaie 43 moniæ, noua præcepta. Planè omnia noua, quia ecce noua facio omnia: & quia noua creatura est vita Christiana. Nouū
Galat. 6 enim fecit Dominus super terram, ex quo fœmina circundedit virum.
Ierem. 32

De doctrina noua Isaias inquit: Non nocebunt, neque oc-
Isaie 11 cident, in vniuerso monte sancto meo; quia repleta est terra scientia Domini sicut aqua maris operientis. Verè doctrina illa noua est, quæ ne sibi noceant homines, néve se mutuò occidant, præstat. Verè doctrina noua est, quam ipsos Angelos
Ephes. 3 nostra Ecclesia docet. Ita enim Paulus: Vt innotesceret principibus, & potestatibus, per Ecclesiam multiformis sapientia Dei. Verè doctrina noua, quam Spiritus ipse Dei, nostris doctori

doctoribus suggerit, ita dicente Christo: Ne cogitate quid loquamini. Spiritus enim Patris vestri, dabit quid loquamini. *Mat.10* Verè doctrina noua, quæ cùm ipsa summa sit Sapientia, stultos tamen facit: stultitia vocata, dicente Paulo: Quia per sapientiam non cognouit mundus Deum, placuit Deo, per *1.Cor.1* stultitiam prædicationis seruare credentes. Verè doctrina noua, quæ non doctrina est Platonis aut Aristotelis: sed doctrina Spiritus vocatur & est. Meritò quidem doctrina noua, *1.Cor.2* spiritualis, cœlestis: quæ homines nouos facit, spirituales cœlestes, animalis enim homo non percipit quæ Dei sunt: spiritualis autem iudicat omnia. *Eodem.* Cùm igitur omnes gentes animales ex se sint, & terrestres: necesse est spirituali doctrina doceri, vt spirituales effecti, spiritualis fœlicitatis capaces efficiantur.

At non satis est gentes doceri, nisi baptizentur in nomine Patris, Filij, Spiritus sancti. Vbi sunt multa expendenda. Primùm, baptismum debere in aqua fieri. Est enim baptismus, lauatio in aqua communi, scilicet & elementari. In ea siquidem aqua Dominus suos discipulos lauare præcepit: in qua *Ioan.3.4* dum viueret in terra, ad se venientes baptizauerat. Secundò mentem tuam excita, vt videas priorem quidem hominis generationem ex terra fuisse: formauit enim Deus hominẽ *Gen.2* de limo terræ. at nunc posterior regeneratio, nõ ex terra elemento infimo, sed ex aqua est, elemento scilicet meliore. vt regenerationis celsitudo mõstretur. In priore, limus inspiratur naturali spiraculo vitæ: in posteriore, idem limus inspiratur supernaturali spiritu Christi.

Et equidem meritò aqua ad baptismum deligitur, vtpotè in qua, commodissimè mors & sepultura Domini celebretur. Demersus enim homo in fontem baptismi, velut mortuus, Christo consepelitur: inde verò rursus eductus, velut in *Rom.6* nouam vitam resurgere monstratur, ita nos Paulus edocuit. Item, sicut piscis tũc viuere, & fœliciter viuere videtur, cùm in aquis natat submersus: tunc verò mori, cùm ab aquis comedendus abducitur. Ita planè, dum homines in mari sæculi submersi natabant, viuere videbantur, verè tamen mortui: dum abducũtur ab aqua mori videntur, verè tamen victuri, à Christo scilicet comesti, & in Christum incorporati. Vt & *Lucæ 24* Christus piscem assum comedens demonstrauit.

Et equidem pulcherrimè baptismus in aqua fieri præcipitur: vt figuris quæ de hac re præcesserant respondeat. Sanè

Spiritus ſanctus olim aquis iucubans, (in modum gallinæ,) aquas ex tunc fouebat: vt nunc nos, velut pullos excluderet. Item factum eſt firmamentum inter aquas, quæ ſub cœlo, & quę ſuper cœlum ſunt. Vbi ego video aquas ſupra cœlum, eſſe gloriæ beatitudinem, vbi nos ſicut piſces in noſtro mari fœliciſſimè natabimus: aquas verò infrà cœlum video eſſe aquas baptiſmi, inter quas, & aquas gloriæ ſolùm corporis noſtri maceria (vt firmamentum) interſtat. Baptizatus enim ritè, ſi corpore ſpolietur, ex aquis baptiſmi, ad aquas euolat

Geneſ. 8 gloriæ. Item aquæ diluuij extinxerunt libidinem prioris ſeculi, nouúmque ſeculum ſanctum, purúmque reddiderunt: annon Innocentius aque baptiſmales, & impurum ſeculum extinguunt, & nouum ac ſanctum reſtituunt? Item aquæ ma

Exod. 1 ris rubri Pharaonem deſtruxerunt. Iſraëlem ſeruauerunt. Annō ſublimius aquæ baptiſmi Chriſti ſanguine rubræ, diabolum in Pharaone ſignatum deſtruunt, & Chriſtianitatem

Ioſue 3. 4 in Iſraële ſignatam, in terram Promiſſionis inducunt? Item, per aquas Iordanis populus tranſit Iſraëliticus, vt terram promiſſam accipiat. per aquam igitur baptiſmi populus tranſeat

Num. 20 Chriſtianus. vt terram viuentium poſſideat. De petra percuſſa largiſſimæ manarunt aquę è quibus Iſraëlitæ biberent, ne ſiti exarecerent: de Chriſti latere percuſſo ſanguis manat & aqua. Sanguis Euchariſtiam, aqua baptiſmum deſignant: ex hac aqua bibat, qui viuere, non verò ſiti exareſcere cupit. In

4. Reg. 5 aquis Iordanis caro Naamanis prius leproſa, vt caro pueri poſtea reſtituitur: in aquis baptiſmi, lepra peccatorum depoſita, paruuli reddimur, quorum eſt regnum cœlorum. Tem-

Matt. 19 pus deficeret ſi omnes baptiſmi figuras perſequi vellem

Porrò non eſt negligenter illud verbum attendendum, *Eos: baptizantes inquit, eos.* Quo indicatum eſt: neminem ſe baptizare poſſe. Debet enim Baptizantis & baptizati eſſe diuerſitas. Secundò indicatum eſt, néque puerum in vtero matris clauſum baptizari poſſe: ratio verò eſt in promptu. Dominus enim iubet baptizari, ſeu lauari ſaluandos, at ſi vterum matris laues, matrem profectò, non puerum lauari notum eſt. Tertiò monſtratur, néq; abſentem poſſe baptizari: quis enim lauet abſentem? Quartò pâtet néque mutum, qui formam dicere nequit, néque mancum, qui lauare non poteſt: poſſe baptizare.

Multo verò grādioris doctrinę eſt, quod Dominus inquit:

Baptiz

Baptizantes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. In quibus verbis id mihi primùm adnotandum occurrit: quàm sit integer Christus, quàm sibi nihil arroget. Poterat ille profecto, baptismum in suo nomine tantum fieri, præcipere. Eius præcepti magnam causam habuisset. Siquidem, nostra per baptismum iustificatio, eius erat sanguine, Cruce, morte, & sepultura comparata. Sed suam gloriam solidè Patri etiam vendicauit, & Spiritui sancto. Homines in fama, honore, gloria, consortis sunt impatientissimi: at humilis Christus solidam sibi soli gloriam vendicare non voluit.

Iam & illud baptizatis & baptizantibus significare Dominus voluit: tantam esse iustificationem, quæ in baptismo dignè suscipienti confertur, vt non nisi à tota Trinitate conferri videatur. Memor sum, quòd olim de Deo lucem faciente dicebatur: Dixit Deus, Fiat lux. Et item, Fiat firmamentũ: *Genes. 1*
Dixit Deus: Congregentur aquæ. Dixit Deus, Germinet terra herbam. & ita de similibus. At cùm ad hominem ventum *Genes. 1*
est, ita scribitur: Faciamus hominẽ. Summa enim in naturalibus res est homo: ideò non nisi summo consilio, potentia, & bonitate: & non ab vno, vtcúmque, sed à pluribus attentissimè sit efficiendus. At cùm altioris sit ordinis gratia, quàm tota natura: multò maiore attentione iustus homo quam homo, regenerandus erit. Concurrat igitur tota trinitas, non confusim: sed expressè, & verbotim significata, vt omnes intelligant quid baptismus operetur. Ideò Christus ait: baptizate in nomine, non Patris tantùm, non Filij tantum, sed Patris, Filij, & Spiritus sancti.

Et id etiam Dominus cautum esse voluit, vt initio Christianæ religionis, qui Christiani esse decernerent, id quod in ea religione difficillimum est, in ipso limine profiterentur. Ne si primùm facilia, mox istud difficillimum credere cogerentur, se deceptos fuisse quererentur. Procul igitur à Christianismo omnis est fucus, omnis simulatio. Candida sunt omnia, lucida sunt. Nemo conqueri de Christo aut debet, aut potest.

Demum & id Dominus docere decreuit: Non posse quidquam de personis diuinis aut grandius aut præclarius, aut sublimius, dici: quam Pater, Filius, Spiritus sanctus. Quódque hi tres vnum sint. Quæ enim maior Patris laus esse potest, quã quod tam fuerit potens, vt parẽ per omnia sibi Filiũ

genuerit? quæ contra maior Filij laus esse aut credi potest, quam quod verè Deus sit, Deo generanti æqualis. Quæ verò maior panegyris esse poterat Spiritus sancti, quàm quòd sit sanctitas ipsa? Precor te annitere, contende, an maiora præconia de diuinis personis possis comminisci?

Iam quod Christus in eodem catalogo, Patri adiunxerit Filium & Spiritum sanctum. satis apertè monstrauit, vnam tribus esse maiestatem, vnam trium esse fidei professionem, vnam à baptizatis requiri trium adorationem. Rursum Christus dicens Patrem, Filium, Spiritum: quibus rebus constituantur, compleantur, & distinguantur ineffabiles illæ personæ, altissimè demonstrauit. Neque enim alia, aut re, aut ratione Pater constituitur, & completur, quàm Paternitate: aut Filius, quàm Filiatione: aut Spiritus, quàm Spiratione. Quibus illi relationibus, vt in suo esse constituuntur: ita & eisdem, non alia quauis re, distinguuntur, iuxta illud Concilij Toletani: In diuinis omnia sunt vnū, nisi vbi obuiat relationis opposito. At dum hæc scrutamur, obruimur. Di-
Prou. 25 ctum siquidē est: Scrutator maiestatis opprimetur à gloria.

Hactenùs igitur de rebus, de nomine verò vnum illud occurrit: Si Pater, Filius, Spiritus, vnum habent nomen, (dicitur enim in forma baptismi: In nomine, non in nominibus, Patris, Filij, & Spiritus sancti.) igitur vnā habent & rem: nomina siquidem res ipsas indicant. Dices, esse nomen æquiuocum potest. ego tibi respondeo: artifices scientiarum omnem fugere æquiuocationem, maximè verò Christus eam fugisse debuerat, ne in re tanta, occasionem errandi obtulisse videretur.

CAPVT. XIII.

Dominus suum suis fauorem perpetuò pollicetur.

ET *ego*, inquit, *vobiscum sum, vsque ad consummationem seculi.* Non sicut cum Lucifero fuerat in cœlo, neque sicut cum Adam in paradiso, neque sicut cum Mose in synagoga: cum his non fuit vsque in finem seculi. Fuit cum illis quidem, sed non vsque in finem perseuerauit: at sicut humanitatem, quam semel assumpsit, nunquam dimittet, ita & Christ

Christianitatem. Ea enim ratione Messihas noster Emmanuel, id est, nobiscum Deus vocari voluit, vt quandiu duraret ipse, eius etiam duraret nomen, duraret item & nominis veritas. *Isaia 7*

At qui taceri nullatenùs debet, quod cũ illud *ego*, sit nomẽ significans Christum, (non solum vt Deum, sed etiam vt hominem: Christus enim non Deus solùm, sed Deus est & homo:) fit necessariò vt in rigore veritatis, Christus nobiscum sit perpetuò: non vt Deus solùm, sed vt homo. Aliòqui non se, sed Patrem suum nobiscum futurum polliceretur. At verò Christus (vt Deus & homo) in Eucharistia solùm esse nobiscum potest: igitur Christus perpetuò nobiscum in Eucharistia conclusus versabitur. Vbi ergo sunt mẽdaces heretici, qui Christum in Eucharistia esse negant? Profectò si in Eucharistia non est: nobiscum vt Deus & homo non est. Mendacem igitur isti pestilentissimi Christum faciunt, quia ratione se nobiscum futurum pollicebatur, qua nos eum in Eucharistia esse confitemur.

Sed progredior: *Ego vobiscum sum perpetuò*: arbitror ego quidem nihil potuisse Christianismo accommodatius promitti. Infinita siquidem bona promissio illa continet. infinitorúmque bonorum radix est & origo fontalis. Sanè Christus ad peccata destruenda venit. Quid iam efficacius peccata nostra destruat, quam eius perpetua nobiscum præsentia? Quæ enim vxor coram oculis viri adulterium committere audeat? Quæ igitur anima Christo præsente, Christi sanguine pulchra, adulterium cum fœdissimo dæmone, vel cogitare non erubescat. *Roman. 6*

Iam, Christus ad iustitiam nobis suam præstandam in mundum aduenit. Siquis igitur est iustitiæ Christi ardens amator: en fons domui Dauid patet: Omnes sitientes venite ad aquas. Omnes cæci accedite ad lumen, & illuminamini. Omnes infirmi ad salutem, debiles ad robur, mortui ad vitam venite, & desiderij compotes efficiemini. Est enim nobiscum Christus. *Galat. 2* *Zacha. 13* *Isaia 55* *Psal. 33* *Isaia 7*

Rursum Christus in mundum venit: vt dulcius & ardentius à nobis amaretur, cum quibus suas esse delitias olim professus est: at quid potuit ad nostrum excitandũ amorem efficacius excogitari quàm quod perpetuò sit ille nobiscum? Quòd si mala nos pręsentia premũt: quid robustius ad ea viriliter tolerãda promitti potuit, quã *Ego vobis. ũ sum*. Dictum *Prouer. 8*

Psal.50 enim erat, Non timebo mala, quoniam tu mecum es. Et rur-
Psal.22 sum: Pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me.
Iob 17 Confortamini tyranni, accingimini dæmones, inite consi-
Isaie 8 lium sapientes, loquimini verbum hæretici: nihil horum suc
cedet, quia nobiscum Deus.

Quod si futura nos bona pelliciunt: quod tandem pignus ea adipiscendi nobis exhiberi poterat, quàm quod adsit non
Tobia 3 Raphaël Tobiæ, sed Dominus ipse nobiscum: qui verè viam in cœlum scit, & cœlestia solus dona possit elargiri?

Rursum ex his verbis authoritas Consilij nunquam erratura colligitur. Quomodo enim illa errabit Ecclesia, cũ qua Christus est: cui Christus præsidet: in qua cõsilij decreta ipse deffinit? Quid ego per riuulos distineor, & non ad ipsum Euangelij fontem accedo? Equidem præceperat Christus Apostolis, & Pontificibus post eos successuris, vt docerent gentes, baptizarent, gubernarent. Ad hæc igitur tria præstanda Christus suam præsentiam pollicetur. Nunquam ergo in doctri-
Scilicet in Consil.cõgregatis. na, ritibus, gubernatione, à Pontificibus errabitur. Aliòqui si errandum erat in istis, sine Christi præsentia errari poterat. Ergo si Christus nobiscum est, intelligamus nostram Ecclesiam cœlum esse. Cœlum enim Deo sedes est. quæ igitur in cœlo,
Isaie vlt. Dei præsentia præstat: hoc nobis Christum præstiturum intelligamus, si nos nobis: non deesse velimus.

*

PERORATIO.

GRATIAS igitur tuæ ſacerrimæ clementiæ Rex Chriſte benigniſsime, totis viſceribus ago: quòd has noſtras curas, labores, & ſudores ad optatum finem venire tribuiſti. Precor tuam, Rex infinite, clementiam, primùm quidem, vt iucundum tibi ſit hoc eloquium meum, mox vt hunc librum legentibus, nonnihil fructus in tui nominis gloriam, decerpere concedas: quos precor obnixiùs, vt ſi quid ſuis auribus indignum offenderint, humanæ fragilitati veniam piè largiantur.

FINIS.

Series Chartarum.

† †† †††, a b c d e f g h i k l m n
o p q r s t v x y z, A B C D E F G H
I K L M N O P Q R S T V X Y Z,
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk
Ll Mm Nn Oo Pp Qq.

LVGDVNI,
Excudebat Petrus Rufinus.